ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

Bilâl AKTAN

DEVLETOĞLU YÛSUF'UN VİKÂYE TERCÜMESİ

(İnceleme-Metin-Dizin)

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

DOKTORA TEZİ

110107

TEZ YÖNETİCİSİ
Yrd. Doç. Dr. KÂZIM KÖKTEKİN

ERZURUM-2002

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu çalışma, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalının Türk Dili Dalında jürimiz tarafından Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Y. Doç. Dr. Kâzım Köktekin
Danışman/ Jüri

Prof. Dr. Recep Toparlı
Jüri

Doç. Dr. Avni Gözütok
Jüri

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. 20.01.2002

Doç. Dr. Vahdettin Başçı
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

SAYFA NO

ÖZET IX
ABSTRACT XIV
ÖN SÖZ XIII
KISALTMALAR XVII
TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ XIX

G İ R İ Ş 1

GİRİŞ 3
Devletoğlu Yûsuf 3
Hayatı 3
Edebî Kişiliği 3
Eserleri 5
Vikâye Tercümesi 6
Konusu ve bölümleri 6
Yazılış Yeri ve Tarihi 10
Şekil özellikleri 11
Eserin Dili ve Üslûbu 11
Kaynağı 14
Üzerinde Yapılan Çalışmalar 16
Yazma Nüshaları 16
Yazma Nüshaların Tanıtılması 17
Türk Edebiyatında Vikâye Tercümeleri 22

BİRİNCİ BÖLÜM

1. İNCELEME 23
1.2.YAZILIŞ ÖZELLİKLERİ 25
1.2.1. Ünlülerin Yazılışı 25
1.2.1.1. a Ünlüsünün yazılışı 25
1.2.1.2. e Ünlüsünün yazılışı 26
1.2.1.3. ı ve i Ünlülernin Yazılışı 27
1.2.1.4. o ve ü Ünlülerinin Yazılışı 28
1.2.1.5. u ve ü ÜnlülerininYazılışı 28
1.2.2. Ünsüzlerin Yazılışı 29

1.2.2.1. b ve p Ünsüzlerinin Yazılışı 29
1.2.2.2 ç Ünsüzünün Yazılışı 30
1.2.2.3. d ve t Ünsüzlerinin Yazılışı 30
1.2.3.4. s ve ş Ünsüzlerinin Yazılışı 31
1.2.2.5. g Ünsüzünün Yazılışı 31
1.2.2.6. ñ ve ng Ünsüzlerinin Yazılışı 32
1.2.3. Şeddenin Yazılışı 32
1.2.4. Bitişik Yazılan Kelimeler 32
1.2.5. Değişik Biçimde Yazılan Kelimeler 33
1.2.6. Yanlış Yazılan Arapça ve Farsça Kelimeler 33
1.3. SES BİLGİSİ 35
1.3.1. Ünlüler 35
1.3.1.1. Uzun Ünlüler 35
1.3.1.2. i/é Sorunu 36
1.3.1.3. Kalınlık-İncelik Bakımından Sıra Değiştirme 36
1.3.1.4. Kısalma 37
1.3.1.5. Belli Başlı Ünlü Değişmeleri 37
1.3.1.6. Ünlü Uyumu 37
1.3.1.7. Kalınlık-İncelik Uyumu 37
1.3.1.8. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu 38
1.3.1.9. Kelime Tabanlarında Görülen Düzlük Uyumsuzluğu 38
1.3.1.10. Eklerde Görülen Düzlükler 39
1.3.1.11. Eklerde Görülen Düzlük Uyumsuzluğu 41
1.3.1.12. Kelime Tabanlarında Görülen Yuvarlaklık Uyumsuzluğu 43
1.3.1.13. Ünlü Düşmesi 43
1.3.1.14. Ünlü Türemesi 44
1.3.1.15. Ünlü Birleşmesi 44
1.3.2. Ünsüzler 44
1.3.2.1. Ünsüz Değişmeleri 45
1.3.2.2. Ünsüz Tonlulaşması 45
1.3.2.3. Ünsüz Tonsuzlaşması 48
1.3.2.4.Ünsüz Sızıcılaşması 48
1.3.2.5. Sürekli Ünsüzler Arasında Değişmeler 49
1.3.2.6. Ünsüz Türemesi 49
1.3.2.7. Ünsüz düşmesi 50
1.3.2.8. Ünsüz İkizleşmesi 51

1.3.2.9. Yer değiştirme (metathesis) 51
1.3.2.10. Hece Düşmesi (haplology) 51
1.3.2.11. Hece kaynaşması (contraction) 51
1.4. ŞEKİL BİLGİSİ 52
1.4.1. Yapım Ekleri 52
1.4.1.1. İsimden isim yapım ekleri 52
1.4.1.2. İsimden fiil yapım ekleri 54
1.4.1.3. Fiilden isim yapım ekleri 55
1.4.1.4. Fiilden fiil yapım ekleri 56
1.4.2. KELİME ÇEŞİTLERİ 57
1.4.2.1. İSİM 57
1.4.2.1.1. İsim Çekim Ekleri 57
1.4.2.1.1.1. Çokluk eki 57
1.4.2.1.1.2. İyelik ekleri 58
1.4.2.1.1.3. Aitlik eki 58
1.4.2.1.1.4. Hāl Ekleri 59
1.4.2.1.1.4.1.Yalın hāl 59
1.4.2.1.1.4.1. İlgi hāli 59
1.4.2.1.1.4.3. Yükleme hāli 60
1.4.2.1.1.4.4. Yönelme hāli 60
1.4.2.1.1.4.5. Bulunma hāli 61
1.4.2.1.1.4.6. Ayrılma hāli 62
1.4.2.1.1.4.7. Eşitlik hāli 62
1.4.2.1.1.4.8. Vasıta hāli 63
1.4.2.1.1.4.9. Yön gösterme 63
1.4.2.1.1.5. Soru Eki 64
1.4.2.2. SIFAT 64
1.4.2.2.1. Niteleme Sıfatları 64
1.4.2.2.2. Belirtme Sıfatları 64
1.4.2.2.2.1.Sayı sıfatları 64
1.4.2.2.2.1.1. Asıl sayı sıfatları 64
1.4.2.2.2.1.2. Üleştirme sayı sıfatları 65
1.4.2.2.2.1.3. Sıra sayı sıfatları 65
1.4.2.2.2.1.4. Kesir sayı sıfatları 65
1.4.2.2.3. İşaret sıfatları 65
1.4.2.2.4. Soru sıfatları 65
1.4.2.2.5. Belirsizlik sıfatları 65

1.4.2.3. ZAMİR 66
1.4.2.3.1. Şahıs zamirleri 66
1.4.2.3.2 İşaret Zamirleri 67
1.4.2.3.2.1. İşaret Zamirlerinin Edatlara Bağlanışı 68
1.4.2.3.3. Dönüşlülük Zamirleri 68
1.4.2.3.4. Belirsizlik Zamirleri 69
1.4.2.3.5. Soru Zamirleri 70
1.4.2.3.6. Bağlama Zamirleri 70
1.4.2.4. ZARF 70
1.4.2.4.1. Nitelik Zarfları 71
1.4.2.4.2. Zaman Zarfları 72
1.4.2.4.3. Yer ve Yön Zarfları 73
1.4.2.4.4. Miktar Zarfları 73
1.4.2.4.5. Soru Zarfları 74
1.4.2.5. EDAT 74
1.4.2.5.1. Bağlama Edatları 74
1.4.2.5.2. Kuvvetlendirme Edatları 76
1.4.2.5.3. Çekim Edatları 76
1.4.2.5.4. Ünlem Edatları 77
1.4.2.5.5. Soru Edatı 77
1.4.2.6. FİİL 78
1.4.2.6.1. ŞAHIS EKLERİ 78
1.4.2.6.1.1. Şahıs zamiri kaynaklı şahıs ekleri 78
1.4.2.6.1.2. İyelik kaynaklı şahıs ekleri 78
1.4.2.6.2. ŞEKİL VE ZAMAN EKLERİ 79
1.4.2.6.2.1. Bildirme Kipleri 79
1.4.2.6.2.1.1 Görülen geçmiş zaman kipi 79
1.4.2.6.2.1.2. Anlatılan geçmiş zaman kipi 79
1.4.2.6.2.1.3. Geniş zaman kipi 80
1.4.2.6.2.1.4. Şimdiki zaman kipi 80
1.4.2.6.2.1.5. Gelecek zaman kipi 81
1.4.2.6.2.2. Tasarlama Kipleri 81
1.4.2.6.2.2.1. Emir kipi 81
1.4.2.6.2.2.2. Şart kipi 81
1.4.2.6.2.2.3. İstek kipi 82
1.4.2.6.2.2.4. Gereklilik kipi 83
1.4.2.6.3. Soru Eki 83

1.4.3. EK-FİİL 84
1.4.3.1. Birleşik Zamanlı Fiil Çekimlerinde Ek-Fiil 84
1.4.3.1.1. Ek-fiilin hikâyesi 84
1.4.3.1.1.1. Anlatılan geçmiş zamanın hikâyesi 84
1.4.3.1.1.2. Görülen geçmiş zamanın hikâyesi 84
1.4.3.1.1.3. Geniş zamanın hikâyesi 85
1.4.3.1.1.4. Şartın hikâyesi 85
1.4.3.1.1.5. İsteğin hikâyesi 85
1.4.3.1.2. Ek-fiilin şartı 85
1.4.3.1.2.1. Görülen geçmiş zamanın şartı 85
1.4.3.1.2.2. Geniş zamanın şartı 86
1.4.3.2. İsim Çekimlerinde Ek-Fiil 86
1.4.3.2.1. Geniş zaman kipi 86
1.4.3.2.2. Görülen geçmiş zaman kipi 86
1.4.3.2.3. Anlatılan geçmiş zaman kipi 87
1.4.3.2.4. Şart kipi 87
1.4.4. FİİLİMSİLER 87
1.4.4.1. İsim-Fiiller 87
1.4.4.2. Sıfat-Fiiller 88
1.4.4.3. Zarf-Fiiller 99
1.4.5. YABANCI UNSURLAR 92
1.4.5.1. Arapça Unsurlar 92
1.4.5.1.1. Başa Gelen Arapça Unsurlar 92
1.4.5.1.2. Sona Gelen Arapça Unsurlar 92
1.4.5.2. Farsça Unsurlar 93
1.4.5.2.1. Başa Gelen Farsça Unsurlar 93
1.4.5.2.2. Sona Gelen Farsça Unsurlar 93
1.4.5.3. Arapça Tamlamalar 93
1.4.5.4. Farsça Tamlamalar 93
1.5. KELİME GRUPLARI 94
1.5.1. İsim Tamlaması 94
1.5.2. Sıfat Tamlaması 95
1.5.3. İsim-Fiil Grubu 95
1.5.4. Sıfat-Fiil Grubu 95
1.5.5. Zarf-Fiil Grubu 96
1.5.6. Tekrar Grupları 96
1.5.7. Bağlama Grubu 96

1.5.8. Aitlik Grubu 96
1.5.9. Unvan Grubu 97
1.5.10. Birleşik İsim Grubu 97
1.5.11. Ünlem Grubu 97
1.5.12. Sayı Grubu 97
1.5.13. Edat Grubu 97
1.5.14. Kısaltma Grupları 98
1.5.15. Birleşik Fiil Grubu 98
KAYNAKLAR 101

İKİNCİ BÖLÜM

METİN 109
Faşlun fī-Beyān-ı Sebeb-i Naẓmı'l-Kitāb 110
Kitābu'ṭ-Ṭahāreti 117
Bābu mā Yecūzu bihī'l-Vużū'ı ve mā lā-Yecūzu 117
Faşl 118
Faşl 123
Faşlun fī'l-Māi'l-Müsta'meli 125
Mes'eletü'l-Bi'r-i Caḥṭ 129
Faşlu fī'l-Ābārı 131
Faşlun fī'l-Esā'iri 136
Bābu'l-Vużū'ı 140
Faşlun fī-Nevāḳıżı'l-Vużū'ı 146
Bābu't-Teyemmümi 149
Bābu'l-Meshi 'alā'l-Ḫuffeyni 156
Bābu'l-Ġusli 162
Bābu'l-Ḥayżı 166
Bābu'n-Nifāsı 168
Bābu'l-Encāsı 169
Bābu'l-İstincā' 177
Kitābu'ṣ-Ṣalātı 178
Bābu'l-Eẕānı 181
Bābu Şurūṭı'ṣ-Ṣalātı 182
Bābu Ṣıfatu'ṣ-Ṣalātı 186
Bābu'l-İmāmeti 192
Faşl 193

Bābu'l-ḥadeṯi fi'ṣ-Ṣalātı 197
Bābu'l-Vitri 203
Faṣlun fi's-Süneni 203
Bābu't-Terāvīḥi 204
Bābu'n-Nevāfili 204
Bābu'l-Fevāyiti 206
Bābu Sücūdu's-Sehvi 207
Bābu Ṣalātu'l-Marīżı 208
Bābu Secdeti't-Tilāveti 209
Bābu'l-Müsāfiri 210
Bābu Ṣalāti'l-cumʿati 213
Bābu Ṣalāti'l-ʿīdeyni 216
Bābu't-Tekbīrātı 217
Bābu'l-Küsūfi'ş-Şemsi 218
Bābu'l-Ḫüsūfı 218
Bābu Ṣalātü'l-Ḫavfı 219
Bābu'ṣ-Ṣalāti fi'l-Kaʿbeti 220
Bābu'l-Cenāyizi 221
Bābu'ş-Şehīdi 222
Kitābu'z-Zekātı 223
Bābu Zekātı's-Sevāyimi 224
Bābu Ṣadaḳatı'l-Baḳarı 227
Bābu Ṣadaḳatı'l-Ġanemi 229
Faṣl 229
Bābu Zekātı'ẕ-Ẕehebi ve'l-Fiżżati 230
Faṣl 231
Bābu Maṣārıfı'z-Zekātı 233
Bābu Zekātı'z-Zürūʿı ve'ṣ-Ṣimārı 233
Bābu'l-ʿĀşırı 234
Bābu Ṣadaḳatı'l-Fıṭrı 235
Kitābu'ṣ-Ṣavmı 236
Bābu mā Yücibu'l-Ḳażāʾe ve'l-Keffārete 240
Bābu'n-Neẕri 242
Bābu'l-İʿtiḳāfı 246
Kitābu'l-Ḥaccı 247
Faṣl 240
Faṣlun fi'l- Muḥarremātı 258

Bābu'l-Evliyāʾi ve'l-Eküffāʾi 274
Bābu'l-Mehri 281
Bābu Nikāḥı'l-Kāfiri 296
Bābu'l-Ḳasmı 298
Bābu'r-Rażāᶜ 301
Faṣl 303
Kitābu'ṭ-Ṭalāḳı 303
Bābu'l-Kināyeti 306
Bābu'ṭ-Ṭaᶜlīḳı 307
Bābu'r-Recᶜati 309
Bābu'l-Īlāʾ 314
Bābu'l-Ḫulᶜ 316
Bābu'ẓ-Ẓıhārı 318
Bābu'l-Liᶜānı 320
Bābu'l-ᶜİnnīni 323
Bābu'l-ᶜİddeti 328
Bābu Ṣübūti'n-Nesebi 330
Bābu'n-Nafaḳati 332
Kitābu'l-ᶜİtāḳı 333
Bābu Muᶜtaḳı'l-Baᶜżı 338
Bābu't-Tedbīri ve'l-İstīlādı 339
Kitābu'l-Eymānı 343
Bābu'l-Ḥudūdı 346
Bābu Ḥaddi'ş-Şürbi 347
Bābu Ḥaddi'l-Ḳaẕfı 349
Bābu's-Sirḳati 351
Bābu Ḳuṭṭāᶜı'ṭ-Ṭarīḳı 354
Kitābu's-Siyeri 355
Bābu Keyfiyyeti'l-Ḳatli 356
Bābu'l-Muvādᶜati 357
Bābu'l-Ġanāyimi ve Ḳısmetihā 357
Bābu İstiᶜlāi'l-Küffārı 358
Bābu'l-Müsteʾmeni 360
Bābu'l-ᶜUşri ve'l-Ḫarācı 361
Bābu'l-Buġātı 366
Kitābu'l-Laḳīṭı 367
Faṣl 368

Bābu'l-Luḳaṭati 369
Bābu'l-Ābıḳı 371
Kitābu'l-Mefḳūdı 372
Kitābu'ş-Şirketi 375
Kitābu'l-Vaḳfı 383
Kitābu'l-Buyūᶜ 386
Bābu Ḫıyārı'ş-Şarṭı 399
Bābu Ḫıyārı'r-Rüᵓyeti 407
Bābu Ḫıyārı'l-ᶜAybı 409
Bābu Beyᶜi'l-Fāsidi 422
Bābu'l-İḳāleti 433
Bābu't-Tevliyeti 434
Faṣl 436
Bābu'r-Ribā 441
Bābu's-Selemi 442
Bābu'ṣ-Ṣarfı 445
Kitābu'l-Kefāleti 446
Bābu'l-Ḥavāleti 453
Kitābu'l-Ḳażāᵓ 455
Bābu Kitābi'l-Ḳāżī ilā'l-Ḳāżī 463
Bābu't-Taḥkīmi 470
Kitābu'ş-Şahādeti 473
Bābu'r-Rücūᶜi ᶜani'ş-Şahādeti 481
Faṣl 482
Kitābu'l-Vekāleti 483
Bābu ᶜAzli'l-Vekīli 492
Kitābu'd-Daᶜvā 492
Bābu mā Yeddeᶜīhi'r-Racülāni 504
Bābu Daᶜvā'n-Nesebi 523
Bābu İḫtilāfi'z-Zevceyni fī-Metāᶜi'l-Beyti 525
Kitābu'l-İḳrārı 529
Faṣlu fī'l-İḳrārı bi'n-Nesebi 532
Kitābu'ṣ-Ṣulḥı 534
Kitābu'l-Mużārebeti 536
Kitābu'l-Vedīᶜati 538
Kitābu'l-ᶜĀriyeti 542
Kitābu'l-Hibeti 546

Kitābu'l-İcāreti 551
Kitābu'l-Mükātebeti 561
Kitābu'l-Velā' 564
Kitābu'l-İkrāhı 566
Faşl 568
Kitābu'l-Ḥacrı 569
Faşl 570
Kitābu'l-Me'ẕūnı 572
Kitābu'l-Ġaşbı 576
Kitābu'ş-Şufʿati 583
Kitābu'l-Ḳısmeti 584
Kitābu'l-Muzāraʿati 588
Bābu'l-Musāḳātı 589
Kitābu'ẕ-Ẕebāyiḥı 589
Kitābu'l-Uẕḥiyeti 592
Kitābu'l-Kerāhiyyeti 593
Faşlun fī'l-İstibrā' 597
Kitābu İḥyā'il-Mevātı 601
Kitābu'ş-Şirbi 602
Kitābu'l-Eşribeti 602
Kitābu'ş-Şaydı 604
Kitābu'r-Rehni 607
Kitābu'l-Cināyātı 613
Bābu mā Yūcibu'l-Ḳavadı ve mā lā-Yūcibu'l-Ḳatli 616
Bābu'l-Ḳıṣāṣı fī-mā Dūne'n-Nefsi 618
Bābu Cināyeti'l-Memlūki ve'l-Cināyeti ʿAleyhi 620
Bābu'l-Ḳasāmeti 620
Kitābu'l-Vaṣāyā 622
Faşl 623
Kitābu'l-Ḫunṣā 624

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİZİN 627
FIKIH TERİMLERİ LİSTESİ 850
ÖZ GEÇMİŞ 853

ÖZET

DOKTORA TEZİ

DEVLETOĞLU YUSUF'UN VİKÂYE TERCÜMESİ

Bilâl Aktan

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Kâzım Köktekin

2002- SAYFA: XIX+852

Jüri : Yrd. Doç. Dr. Kâzım Köktekin

.....

.....

Bu araştırma, H. 828 (M.1428)'de yazılmış olan Vikâye Tercümesi'yle ilgili bir dil ve gramer incelemesidir. Eski Anadolu Türkçesi diye bilinen yazı dili ile yazılmış böyle bir eseri incelemekle, Türk dili ve edebiyatı tarihine katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

Vikâye Tercümesi üzerinde bugüne kadar yapılmış iki önemli çalışmadan söz edilebilir. Bunlardan biri yalnızca tek nüshanın çeviriyazısı (transkripsiyon) ve sözlüğünü hazırlamak şeklinde, diğeri de eserin konularını tanıtmak, dil ve üslûbuna kısaca değinmek şeklindeki çalışmadır. Eser üzerinde bunlardan başka gramer, karşılaştırmalı metin incelemesi, dizin vb. çalışma yapılmamıştır. Ancak pek çok araştırmacı, bu eserin dil ve edebiyat yönünden önemine işaret etmiştir. İşte biz de bu yüzden, bu eseri incelemeyi uygun bulduk. İncelememiz Giriş kısmı dışında üç ana bölümden oluşmaktadır:

Giriş kısmında, Devletoğlu Yûsuf'un hayatı, eserinin konusu, vezni, Türkçeye yapılmış daha başka çevirileri ve eser üzerindeki daha önce yapılan çalışmalar ile eserin öteki el yazması nüshalarınının topluca tanıtmayla ilgilidir.

Birinci bölüm, Vikâye Tercümesi'nin ayrıntılı metin incelemesini yapan imlâ özellikleri, ses bilgisi, şekil bilgisi ve kelime grupları gibi dil bilgisi konularıyla ilgilidir. Sözü edilen bu konularda örnekler verilmiştir.

İkinci bölüm, eserin İstanbul kütüphanelerinde bulanan nüshalarından seçilmiş üçünün oluşturduğu yeni bir metne dayanmaktdır. Yine bu bölümde, esas aldığımız nüsha ile karşılaştırma yaptığımız öteki üç nüsha arasındaki farklılıklar bütün ayrıntılarıyla değerlendirilmiştir. Metin tespitinde ise Türkiye'de en yaygın olarak kullanılan çeviriyazı kullanılmıştır.

Üçüncü bölümde bütün kelime çeşitleri anlamları, metinde kullanıldıkları anlam farklılıklarına göre verilmiştir. Dizinde aynı harfle başlayan kelimelerin bitiminden sonra, madde, alt madde ve toplam kelime çeşidine ilişkin sayısal değerler sistematik bir şekilde gösterilmiştir. Dizin dışında fıkıhla ilgili terimler ayrıca Fıkhî Terimler Listesi başlığı altında topluca gösterilmiş, ancak beyit numaraları Dizinde verildiği için bu listede ayrıca gösterilmemiştir.

ABSTRACT

Ph. D. THESIS

DEVLETOGLU YÛSUF'S TRANSLATION OF VIQÂYEH

Bilâl Aktan

Supervisor: Assist. Prof.Dr. Kâzım Köktekin

2002- PAGE: XIX+852

Jury: Assist. Prof.Dr. Dr. Kâzım Köktekin

.....

.....

This study is a linguistic analysis of the translated edition of Viqâyeh by Devletoglu Yûsuf written in 828 H. (1428 A.D.). By study such as work which has been known as Old Anatolian Turkish, it intends to be a contribute to history of Turkish language and literature.

Two previous studies which have been done up to now are worth mentioning. One of them is a transcription based on only one copy of the book with a special vocabulary and the other is a study aiming at introducing the topics taken up in the work with commentaries on tha charecteristics of its language and style. No other study has been done as to linguistic or comperative text analysis or a compilation of index. However, a number of researchers pointed out its significance in matters of linguistic and literary features which encouraged us to make a re-evaluation of the work from these points of view.

Our research is composed of three main chapters besides of introduction.

The introduction is concerned whith the life of Devletoğlu Yûsuf, the subject matters and meter used in his poetry, together with the introduction of other handwritten versions of his work with reference to other translated editions and the investigations which have been carried out so far.

Chapter One deals with a detailed text analysis in respect of gramatical points such as phonology, morphology an syntax accommpanied by several examples taken from the text.

Chapter Two is based mainly on e new text made up of three copies of the work available at various libraries in Istanbul. In this chapter, are eliminated all of differencies in detail between the main copy of the work and the other two copies . The textual body of the present study was written with the most common transcription alphabet used in Turkey.

Chapter Three consists of indexes of the words with their meanings used in the book. The alphabetical index of the words is followed by statistical data showing the types word used in the text. Beside İndex, the terms with related to Fıqh (Islamic jurisprudence) have been demonstrated under heading *List of Fıqh Terms* in a mass. But numbers of distiches in the text havent been demonstrated under this heading.

ÖN SÖZ

XIII-XV. yüzyıllarda Anadolu'da kullanılan ve yaygın biçimde *Eski Anadolu Türkçesi* diye bilinen yazı dili ile yazılmış eserlerin bir kısmı bugüne kadar dil yönünden incelemeye tabi tutulmuş, ancak bunların bir kısmı ise henüz daha incelenmemiştir; bu eserler de incelenmeyi beklemektedir. İşte bu dönem eserlerinden biri de **Vikâye Tercümesi**'dir. O, Burhânu'ş-Şerîa diye meşhur olmuş Mahmud b. Ahmed el-Mahbûbî (?- öl.H. 679/M.1274)'ye ait Vikâyetü'r-Rivâye fî-Mesâili'l-Hidâye adlı kitabın, kaynaklarda adı **Hüseyin b. Yûsuf el-Kirmastî (el-Balıkesrî)** olarak geçen, **Devletoğlu Yusuf** tarafından, H. 828 (M.1425) yılında Arapçadan Türkçeye çevirisi tamamlanmış, öğretici (didaktik) amaçla yazılmış, 7006 beyitlik mesnevi biçiminde manzum bir eserdir. Bu mesnevi, manzum yazılmış fıkhî bir eser olma yönüyle -bugünkü mevcut bilgilerimize göre- Anadolu sahasındaki Türk Edebiyatında, türünün bilinen ikinci eseridir. Yine fıkıh alanında ve manzum olmak üzere Gülşehrî, Mantıku't-Tayr (yazılışı: H.717/M.1317)'ında, her ne kadar Kudurî'yi Arapçadan Türkçeye çevirdiğinden bahsediyorsa da, Kudûrî'nin böyle bir çevirisi henüz bugüne kadar bilim dünyasına çıkmamıştır. Bu bakımdan Vikâye Tercümesi, eldeki mevcutlar arasında, Anadolu sahasında yazılmış en eski manzum fıkıh eseri olma özelliğine sahip bulunmaktadır.

Vikâye Tercümesi, döneminin eserlerinden hiç de geri kalmayan bir şekilde, sade bir dille ve zengin bir söz varlığıyla yazılmştır. Nitekim Tarama Sözlüğü'nde bile ya hiç geçmeyen veya geçse bile Vikaye'deki kullanılmış anlamına yer verilmeyen en az elli kelime tespit ettik. Böyle bir eserin bugüne kadar üzerinde hiç dil ve gramer çalışmasının yapılmamış olması bizi, gramer, karşılaştırmalı metin incelemesi ve söz varlığını belirlemeye yönelik dizinini hazırlama gibi bir çalışmaya yöneltti.

Çalışmamız, Giriş kısmı dışında üç ana bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde Devletoğlu Yûsuf'un hayatı, edebî kişiliği, eserleri; eserin konusunun kısa tanıtımı, şekil, dil ve üslûp özellikleri gibi konulara yer verildi.

Birinci (**İnceleme**) bölümde eserin yazılış özellikleri, ses ve şekil bilgisi yönünden dönemin ve eserin özelliklerini yansıtan hususlar, tespit edebildiğimiz örnek kelime ve kelime grupları üzerinde duruldu. Eski Türkçe ile günümüz Türkiye Türkçesi arasında köprü görevi üstlenen durumu dolaysıyla, zaman zaman Eski Türkçenin ses ve şekil bilgisine değindik. Çalışmamızın odak noktasını gramer ve dil incelemesi oluşturduğu için eserin edebî yönüne ise fazla değinmedik.

İkinci (**Metin**) bölümde Vikâye Tercümesi'nin yazmalarının üçünü karşılaştırarakmetin oluşturduk. Nüsha farkları, vezin kusurları, düzeltmenin gerekli olduğu yerler, yanlış veya değişik yazımlar ilgili sayfaların sonunda gösterildi. Metin tespitinde yararlandığımız nüshalar, esas olarak aldığımız Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Yeni Yazmalar Böl. nr. 254'te kayıtlı olan **Kitâbü'l-Beyân** (Metinde T ile gösterildi) adlı nüshaile, Süleymaniye Kütüphanesi Çelebi Abdullah Efendi Böl., nr.138'de kayıtlı **Kitâb-ı Manzûme-i Sultân Murâd** adlı nüsha (Metinde Ç ile gösterildi) ve Süleymaniye Kütüphanesi, İzmir Böl., nr. 218'de kayıtlı **Terceme-i Vikâye Manzûm** (Metinde İ ile gösterildi) adlı nüshalardır.

Üçüncü (**Dizin**) bölümde, metinde geçen konu başlıkları hariç, bütün kelimelerin metindeki anlamları ile metinde geçtiği yer ve oluşturdukları bir kısım kelime grubu gösterildi. Fiil tabanlarından sonra gelen çekim ekleri için eksi işareti (-), isim tabanlarından sonra gelen çekim ekleri için artı işareti (+) kullanıldı. Dizinde aynı harfle başlayan bütün kelimelerin sonunda, söz konusu aynı harfle başlayan kelime ve kelime grupları dahil bütün kelimeler, **toplam kelime** adıyla; madde başına bağlı, yani alt madde durumunda olan kelimeler, **kelime çeşidi** adıyla; aynı harfle başlayan değişik kelimeler de **madde başı** adıyla gösterilmiş olup bunlarla ilgili sayılar sistematik bir şekilde gösterildi. Alıntı olan kelimelerin hangi dilden alındıkları ise kısaltmalarla gösterildi. Genel Dizinden ayrı olarak fıkhî terimleri topluca göstermek amacıyla bir de **FıkıhTerimleri Listesi**'ni hazırlamayı uygun gördük.

Çalışmalarım sırasında bilgilerine başvurup yardımlarını gördüğüm Hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Kâzım Köktekin ile Arapça kaynaklardan çevirilerde yardımlarını esirgemeyen Sayın Prof. Dr. Süleyman Tülücü ve Yrd. Doç. Dr. Abdülkadir Yılmaz Beylere teşekkürü bir borç bilirim.

Erzurum-2002 Bilâl Aktan

KISALTMALAR

A.	Arapça
Age	adı geçen eser
Agm	adı geçen makale
Agt	adı geçen tez
AÜDTCF	Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi
AÜDTCFD	Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi
Ç	Vikâye Tercümesi'nin Süleymaneye Kütüphanesi Çelebi Abdullah Efendi Böl., nr. 138'de kayıtlı bulunan nüshası
bk.	bakınız
Böl.	Bölümü
C.	cilt
EAÜİF	Erzurum Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi
EAÜFEF	Erzurum Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi
F.	Farsça
fık.	fıkıh terimi
Fr.	Fransızca
H.	Hicrî
İ.	Vikâye Tercümesi'nin Süleymaneye Kütüphanesi İzmir Böl., nr. 218'de kayıtlı bulunan nüshası
İt.	İtalyanca
İÜEF	İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
krş.	karşılaştırınız
Ktp.	kütüphanesi
M.	Milâdî
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
mec.	mecazî
nr.	numara
öz. a.	özel ad
S.	sayı
s.	sayfa
ss.	sayfadan sayfaya (sayfalar arası)
T	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Yeni Yazmalar Böl. nr. 254'te kayıtlı bulunan nüsha
TM	Türkiyat Mecmuası
Tü.	Türkçe

TDA	Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi
TDAY	Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten
TDK	Türk Dil Kurumu
TKAE	Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü
TTK	Türk Tarih Kurumu
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
TDVİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
Yay.	Yayınları
Yun.	Yunanca

TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

آ	a, ā
ا	a, e
ا	b, p
پ	p
ت	t
ث	s̲
ج	c, ç
چ	ç
ح	ḥ
خ	ḫ
د	d
ذ	z̲
ر	r
ز	z
س	s
ش	ş
ص	ṣ
ض	ż, ḍ
أ	ṭ
ظ	ẓ
ع	ʿ
غ	ġ
ف	f
ق	ḳ
ك	g, k, ñ
نك	n͡g
ڵ	l
م	m
ن	n
و	v, o, ö, u, ü, ū
ه	h, a, e
ى	y, ı, ī
ء	ʾ

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

GİRİŞ

Devletoğlu Yûsuf

Hayatı

Devletoğlu Yûsuf, Kirmast (bugün Bursa'ya bağlı Kemalpaşa)'ta doğmuştur. Doğum tarihi kaynaklarda belirtilmemekle birlikte İ.Hakkı Uzunçarşılı 798'de doğduğunu yazmaktadır.[1] Babasının adı Hüseyindir. Devletoğlu Yûsuf'u, kaynaklarda **Yûsuf b. Hüseyin el-Kirmastî (el-Balıkesrî)** olarak görmekteyiz. O, Fatih Sultan Mehmed'in hocalarından, alim ve kazasker Hocazade Muslihuddin Efendi'nin uzun zaman yakınında bulunmuş ve onun gözde öğrencilerinden biri olmuştur. Arapçayı ve dinî ilimleri ondan öğrenmiştir. Çeşitli medreselerde müderrislik yaptıktan sonra, Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'da yaptırdığı Sahn-ı Seman Medresesine müderris olarak tayin edilmiştir. Daha sonra Bursa kadılığı, ardından İstanbul kadılığı için görevlendirilmiştir. Onun, kavga ve hasımlık davalarında keskin bir kılıç gibi hakça davrandığı bildirilmektedir. İkinci Murad, Fatih Sultan Mehmed ve İkinci Bayezid gibi Osmanlı padişahlarıyla yakın ilişkilerde bulunmuş ve onlardan yakın iltifatlar görmüştür. Hicrî 906 (M.1501) yılında, yüz yaşından fazla olduğunu tahmin ettiğimiz bir sırada İstanbul'da vefat etmiş ve Fatih Camii civarında kendi yaptırdığı, bugün için mevcut olmayan medrese yakınına defnedilmiştir.[2]

Edebî Kişiliği

Devletoğlu Yûsuf'un edebî kişiliğini yalnızca Vikâye Tercümesi'ne göre değerlendirmek durumundayız. Onun bu eserine baktığımızda, sanat ve edebiyatla ilgili kendinin herhangi bir iddiasının bulunmadığını görüyoruz. Ancak anlatımında gösterdiği rahatlık ve kolaylık, yer yer başvurduğu sohbet tarzı üslûbundaki çekiciliği, zengin kelime hazinesine sahip oluşu, aruzu hiç de küçümsenmeyecek ölçüde başarılı

---

1 İsmail Hakkı [Uzunçarşılı], *Karesi Meşahiri : I. Kısım*, Hüsn-i Tabiat Mat., İstanbul, 1341, 144 s. (s.18); İsmail Hakkı [Uzunçarşılı], *Karesi Meşahiri* : II. Kısım, Hüsn-i Tabiat Mat., İstanbul, 1343 (1925), 156+3 s. (s.91-93)

2 Devletoğlu Yusuf'un hayatı ve eserleri için bk. *İslâm Alimleri Ansiklopedisi*, C. XIII, İhlâs Matbaacılık A.Ş., İstanbul, (?), (ss.165-166); Taşköprîzade, *Şakâik-i Nûmâniye ve Zeyilleri*, çev: Mehmed Mecdi Efendi, Haz. Abdülkadir Özcan, C. I, Çağrı Yay., İstanbul, 1989, (ss.224-225); *Şezerâtü'z-Zeheb fî Ahbâri min-Zeheb*, Dârü'l-Messîre, Beyrut, 1399 (1969), s.365; Muhammed Abdülhay Leknevî, *Kitâbu'l-Fevâidi'l-Behiyye fî-Terâcimi'l-Hanefiyye*, Dârü'l-Maârif, Beyrut, 1324 (1906), s.228; Bağdatlı İsmail Paşa, *Hediyyâtü'l-Ârifîn Esmâü'l-Müellifîn ve Âsâru'l-Musannifîn* C.II (Haz. İbnü'l-Emin Mahmud Kemal-Avni Aktuç), Maarif Vekâleti, Maarif Basımevi, İstanbul, 1955, (s.563); *Fevâidü'l-Behiyye* s.228; Ömer Rızâ Kahhâle, *Mucemü'l-Müellifîn* C. XIII, Matbaatü't-Terakkî, Dımışk (Şam), (H.1380) 1961, (s.294); C.Brockelmann, *Arabischen Literature Sup.*II, Leiden, 1938, (s.322); Kâtip Çelebi, *Keşfu'z-Zunûn*, C.II, MEB Yay., İstanbul, 1971, (s.2024 ss.2020-2024); Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmânî Yahud Tezkîre-i Meşâhir-i Osmâniye*, C. IV/II, (Haz. Orhan Hülâgu-Mustafa Ekincikli-Hamdi Savaş), Bedir Yay. İstanbul, 1998, (s.258); Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri* C.II, Matba-i Amire, İstanbul, 1333, (s.53)

bir şekilde Türkçeye uygulayabilmiş olması, onun göz ardı edilemeyecek derecede bir ustalığa sahip olduğunu göstermektedir. Zaten öğretici bir amaçla yazılmış mesneviden daha fazla bir şey beklemek de belki haksızlık olur.

Gerek Büyük Selçuklu Devleti, gerekse Anadolu Selçuklu Devleti zamanında bilim ve edebiyat alanında, saray tarafından Arapça ve Farsça'dan sonra ikinci planda tutulmuş olan[3] Türkçe ile, XIV-XV. yüzyıllarda, özellikle II. Murat devrinde, telif ve tercüme eserlerin dilimize kazandırılması hız kazanmıştır.[4] II. Murat devrinde yaşamış olan Devletoğlu Yûsuf, Türkçe yazmak istemiş olmasına rağmen bir taraftan da Türkçenin "dar", yani yetersiz kaldığından yakınmakta, bu yüzden zaman zaman tekrarların yapıldığını bir özür olarak kabullenmekte, asıl maksadının ise öğretmek olduğunu dile getirmektedir:

Eyle olsa Türk dilidür ṭar ola
Bunca elfāẓ anda pes tekrār ola

Nitekim ben dimişem bunca aḫı
Hem anuñ gibi ʿibāretler daḫı

Şöyle kim iy yār u iy cān iy dedem
Çün ẓarūret olıcaḳ yā pes n'idem

N'ola gerçi ʿayb u noḳṣān çoḳ durur
Ḥāliyā bārī ziyānı yoḳ durur

Ancaḳ elümden gelür ayruḳ n'idem
Maḳṣūd ol kim mesʾele maʿlūm idem

Maʿnīde naẓmında olmazsa ṣavāb
Anı taṣḥīḥ eyleyen bula ṣevāb

Bu daḫı olur ki yazanlar meger
Nāgehān sehv eyler ol yañlış yazar

Yaḫu beytin mevzūn oḳumaz olur
Yazduġı artuḳ yāḫūd eksük ḳalur (74-81)

---

3 Kemal Yavuz, XIII-XVI. Dil Yadigârlarının Anadolu Sahasında Türkçe Yazılış Sebepleri ve Bu Devir Müelliflerinin Türkçe Hakkındaki Görüşleri, TDA Sayı. 27, 1983, (s.10 ss.9-57).

4 Yavuz, Agm. s.16

Eserleri

Kaynaklardan edindiğimiz bilgilere göre Devletoğlu Yûsuf'un Vikâye Tercümesi'nden başka Türkçe eseri yoktur. Onun otuza yakın esere sahip olduğunu görüyoruz. O, Vikâye Tercümesi dışındaki eserlerini, hem müderrislik ve kadılık gibi görevlerde bulunması, hem de devrin bilim alanındaki yaygın olan geleneğe uygun olarak, Arapçayla yazmıştır. Bunların her biri fıkıh, kelâm, akait, gibi dinî bilimler ile beyan ve meʿâni gibi Arap dili ve belâgatıyla ilgili eserdir. Bunlardan da Devletoğlu Yûsuf'un ileri derecede Arapça bildiğini anlıyoruz. Onun Vikâye Tercümesi dışında olmak üzere, bibliyografik kaynaklardan yararlanarak isimlerini tespit edebildiğimiz eserleri şunlardır:[5]

1. Hâşiye-i Şerh-i Mutavvel: Arap belâgatıyla ilgili bir eser olup el-Hatib el-Kazvinî (öl.739/1338)'nin *Telhisü'l-Miftâh* adlı kitabına, Mesʿûd b. Umer Sadüddîn et-Taftazânî (öl.792/1290)'nin *el-Mutavvel alâ't-Telhîs* adıyla yaptığı şerhin haşiyesi durumundadır.[6]
2. Şerh-i Vikâye
3. Zübdetü'l-Vüsûl ilâ-İlmi'l-Usûl: Şerh olarak yazılmıştır.
4. Kitâbu'l-Müntehab mine'l-Meânî (veya El-Muhtâr mine'l-Meânî)
5. Hâşiye-i Şerh-i Miftâh
6. Şerhu Kitâbu'l-Vakf
7. Risâle-i fî-Fezâ'il-i Cihâd
8. El-Medârikü'l-Asliyye ilâ-Makâsıdı'l-Fer'iyye[7]
9. Hidâyetü'l-Merâm fî-İlmi'l-Kelâm
10. Tebyîn[8]
11. El-Beyân fî Şerhi't-Tıbyân
12. Tebyîn El-Beyân fî Şerhi'l-Tıbyân
13. İkdâr Vâhibü'l-Kader
14. Kitâbu'l-Vecîz fî'l-Usûli'l-Fıkh
15. Hedâyetü'l-Merâm fî-¡İlmi'l-Kelâm
16. El-Muhtasar fî'l-Meânî ve'l-Beyân[9]

---

5 Bk.Eserleri için bk. Taşköprîzade, *Şakâik-i Nûmâniye ve Zeyilleri*, C.I (ss.224-225); Bağdatlı İsmail Paşa, *Hediyyâtü'l-Arifîn Esmâü'l-Müellifîn ve Âsâru'l-Musannifîn*, C.II (s.563); Ömer Rızâ Kahhâle, *Mucemü'l-Müellifîn* C.XIII, s.294; C.Brockelmann, *Arabischen Literature Sup.* II, (s.322); Bursalı Mehmed Tahir, *Osmanlı Müellifleri* C.II, (s.53)

6 Geniş bilgi için bk. Sadi Çöğenli-Kenan Demirayak, *Arap Edebiyatında Kaynaklar*, AÜFEF Yay., Erzurum, 1994, XIV+283 s. (s.77, 78).

7 Brockelmann bu eserin Süleymaniye Kütüphanesi, Lâleli Böl. nr. 784'te kayıtlı bir nüshasının bulunduğunu bildirmektedir. Bk. *Brockelmann, Sup.* II, s.322

8 Bursalı Mehmed Tahir, Esat Efendi Kütüphanesinde yazarın kendi el yazmasının bulunduğunu bildirmektedir. Bk. *Osmanlı Müllifleri* C.II, s.53

9 Brockelmann, Süleymaniye Ktp. Selim Ağa nr.1052'de kayıtlı bulunan bir nüshasını bildirmektedir. Bk. Brockelmann, Age., s. 322

17. R. Mabâhiti'l-Mugaz ve'l-İstiâre
18. Tasgîl el-Evkâf[10]
19. El-Himâye fî-Şürûhi'l-Vikâye
20. Şerhu'l-Hidâye
21. El-Muhtâr fî'l-Meânî ve'l-Beyân
22. El-Vecîz fî'l-İhtisâr-ı Zübdeti'l-Fusûl
23. Risâletü fî'r-Rehn
24. Risâletü'l-Vakf
25. Ta'lîka alâ-Şerhi'l-Mevâkıf fî'n-Nübüvvât: Şerhi'l-Mevâkıf fî'n-Nübüvvât adlı kitaba haşiye tarzında bir eserdir.

Vikâye Tercümesi

Konusu ve bölümleri

Eser bir yandan abdest, namaz, oruç, hac gibi konuları incelemesi yönüyle bir ilmihâl kitabını andırmaktadır, öte yandan nikah, talâk, miras, şirket yapılanmaları, annesi tarafından ortalığa terk edilmiş bebek, köle ve cariye, vakıf düzenlemeleri, içme ve sulama amaçlı suların paylaşımı... gibi günün şartlarını ve sosyal ihtiyaçlarını ilgilendiren konulara el atması yönüyle oldukça kapsamlı bir **fıkıh** (İslam hukuk bilimi) kitabı görünümü arz etmektedir. Eserde **Kitâb** (ana bölüm) başlığı altında 47; **Bab, Fasl** adıyla yazılmış olmak üzere de 119 alt konu başlığı bulunmaktadır.

Aşağıdaki ana bölüm başlıklarına göz atıldığında, onun kendi türünde yazılmış kitaplara benzer bir fıkıh kitabı olduğu anlaşılmaktadır:

1. Kitâbu't-ṭahâreti (Temizlik Bölümü)**:** Bu bölümde temizlik yönüyle suların hükmü, akarsuların ve kuyu sularının temizliği, abdest, gusül, teyemmüm, hayız ve nifas gibi hepsi de temizliği ilgilendiren konulara değinilmiştir.

2. Kitâbu's-ṣalâti (Namaz Bölümü): Namaz için gözetilmesi gereken şartlar; ezan, imamı ilgilendiren çeşitli durumlar; farz vacip ve sünnet durumundaki vakit namazları, vitir, teravih, cuma, bayram, hüsûf, küsûf ve korku namazları, misafir ve yolcuların namazları; tilavet secdesi, sehiv secdesi; Kâbe'de kılınan namazlardaki yön durumu; şehit olanların durumu ve sıradan kişilerin cenaze namazları gibi konular ele alınmıştır.

3. Kitâbu'z-zekâtı (Zekât Bölümü): Zekâtı verilmesi gereken büyük ve küçük baş hayvanlarların sayısına göre değişen zekat ölçüsü; altın, gümüş, ticaret malları ile sulanan ve sulanmayan tarım ürünleri, meyve ve sebzelerdeki zekât ölçüsü; fıtır sadakası; öşür ve zekât toplama işlemelerine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

---

10 Brockelmann, Süleymaniye Ktp. Lâleli 835'te kayıtlı bulunan bir nüshasını bildirmektedir. Bk., Brockelmann, Age., s.322

4. Kitâbu'ṣ-ṣavm (Oruç Bölümü): Oruca niyet için hilâlin gözetlenmesi, imsak vakti; orucu bozan ve bozmayan şeyler; kaza, kefaret, adak oruçları ve ramazan ayındaki itikaf gibi konular işlenmiştir.

5. Kitâbu'l-ḥac (Hac Bölümü): Hacda gözetilmesi gereken ilkeler, haccın farz, vacip ve sünnetlerine ilişkin konular ele alınmıştır.

6. Kitâbu'n-nikâḥ (Nikah Bölümü): Nikahla ve mihirle ilgili bazı açıklamalardan sonra, nikah düşen ve düşmeyen kişiler, kölelerin evlendirilmesi, müslim ve gayrı müslim kişilerin nikahları, süt emzirme (radâ)'nin nikâhlanmayı ilgilendiren yönleri konusunda bilgi verilmiştir.

7. Kitâbu't-ṭalâḳ (Boşanma Bölümü): Boşanmanın çeşitleri ve boşanma ile ilgili hükümler; nafaka; çocuğun nesebi ile ilgili değerlendirmeler, boşanan kadının bir süre evlenmeksizin beklemesi (iddet) gibi konularla ilgili açıklamalar yapılmıştır.

8. Kitâbu'l-ʿıtâḳ (Kul/Köle Azat Etme Bölümü): Kölelik ve köle azat etme; aynı köleye birden fazla kişinin değişik oranlarda sahip olması, köledeki köleliğin bir kısmının belli oranda serbest bırakılması gibi açıklamalar vardır.

9. Kitâbu'l-eymân (Yemin Bölümü): Ant içme, yemin çeşitleri ve özellikleri, yemin kefareti; içki içme ve zina etme gibi durumlarda yemine davet etme gibi konulara değinilmiştir.

10. Kitâbu's-siyer (Cihat Bölümü): Savaş hâli, düşman ülkesini istila sırasındaki davranış tarzı; buralardan alınan ganimetler ve bu ganimetlerin bölüştürülmesi; aman dileme; öşür ve haraçla ilgili ayrıntılar; mürted ve devlete isyan edenlere karşı takınılacak davranış şekilleri.

11. Kitâbu'l-laḳîṭ (Terk Edilmiş Çocuk Bölümü): Cami ve kilise avlusu gibi yerlere bırakılmış çocuklar, bunları evlat edinme, bunların varislik durumları; kaybolmuş bir malı veya sahibinden firar etmiş bir köleyi bulup ona sahip olma gibi konularla ilgili açıklamalar.

12. Kitâbu'l-mefḳûd (Kayıp Bölümü) : Kaybolan ve öldüğü de bilinmeyen, kendinden haber alınamayan kimsenin mallarının korunması, böyle bir kişinin varisleriyle ilgili hükümlere yer verilmiştir.

13. Kitâbu'ş-şirketi (Şirket Bölümü): Şirket sözleşmesi ve mal ortaklığı ile ilgili bölümdür. Şirket çeşitleri, ortakların ortaklık hisseleri, hisseleri devir teslimleriyle ilgili hükümler bulunmaktadır.

14. Kitâbu'l-vaḳf (Vakıf Bölümü): Vakfedilmesi mümkün çeşitli mallar ve bu malların satılmazlığı, vakıf çeşitleri, bir kimsenin vakıf yaptıktan sonra caymaya kalkışması gibi durumlarla ilgili açıklamalar ele alınmıştır.

15. Kitâbu'l-buyûʿ (Alış Veriş Bölümü): Mal, mülk, yiyecek, köle vb. ile ilgili satış şartları, alış verişteki muhayyerlik, alış verişten vaz geçme, fasit alış veriş, kârsız

olarak aslî kıymetin aynısına satış; riba ve bunun haramlığı, henüz ortada olmayan malın satışı gibi konular işlenmiştir.

16. Kitâbu'l-kefâleti (Kefillik Bölümü): Kefil olma, kefilliğin çeşitleri ve sorumlulukları; birisinden alacaklı iken bir başkasına da borçlu olan kimsenin kendi alacağını borçlu olduğu kişiye aktarması gibi konular incelenmiştir.

17. Kitâbu'l-ḳażâ' (Kadılık Bölümü): Kadılığın şartları, kadıda bulunması gereken nitelikler, kadının mahkemede yargılama tarzı, davalardaki tutumu, değişik illerdeki kadılar arasındaki yapılan resmî yazışmalara ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

18. Kitâbu'ş-şahâdeti (Şahitlik Bölümü): Şahitliğin şartları, nitelikleri, kimlerin şahit olup olamayacağı, davalarda taraf olan müslim ve gayrı müslimlerle, şahitlerin şahitlikten dönmeleri durumu gibi hususlardaki açıklamalara yer verilmiştir.

19. Kitâbu'l-vekâleti (Vekâlet Bölümü): Vekil olma ve vekâlet verme, vekâletin iki türü, vekile verilecek ücret, vekâletteki anlaşmazlıklar, vekilin azledilmesi gibi konular ele alınmıştır.

20. Kitâbu'd-da'vâ (Dava Bölümü): Davacı, davalı ve bunların şahitlerine ilişkin bölümdür. Çeşitli dava ve durumlarda yemin ve şahitlerin özelliklerine göre hakimin talepte bulunması, bunları geçerli sayıp saymaması, buna dayanılarak verilecek hükümler; karı koca arasında, mirasta ev eşyası, kadın yahut erkeğe mahsus eşyanın mülkiyeti ve bunların taksimi konsundaki hükümlere yer verilmektedir.

21. Kitâbu'l-iḳrâr (İkrar/İtiraf Bölümü): Bir kişinin bir kimseye karşı borçlu bulunduğunu ikrar edip açıktan haber vermesi, bir kimsenin bir köle için kendi çocuğu olduğunu iddia etmesi gibi durumlarda söz konusu kişiler hakkında verilecek hükümlere ilişkin ayrıntılara yer verilmiştir.

22. Kitâbu'ṣ-ṣulḥ (Sulh Bölümü): Daha çok alacaklının alacağından bir miktar fedakârlık yapmak suretiyle sağlanan sulh ve anlaşma ile ilgili bölümdür.

23. Kitâbu'l-mużârebeti (Mudarebe Bölümü): Bir kişinin malına, bir başka kişinin de emeğine dayalı olarak kurulan ortaklıktan bahseden bölümdür.

24. Kitâbu'l-vedî'ati (Emanet Bölümü): Bir malın, korunması amacıyla bir kimseye emanet edilmesi; emanet malın herhangi bir şekilde zarara uğraması durumunda hangi şartlarda zararın tazmin edileceği veya emaneti alanın hangi durumlarda ödemeden muaf tutulacağına ilişkin hükümler hakkındadır.

25. Kitâbu'l-'âriyeti (Ödünç Alıp Verme Bölümü): Ödünç alıp verme, ödünç alınan mal, mülk ve eşyanın kullanılmasına ilişkin çeşitli açıklamalar yapılmaktadır.

26. Kitâbu'l-hibeti (Bağışlama Bölümü): Ev, tarla, kumaş, köle gibi taşınabilir ve taşınmaz malların bir kişiye bağışlanması, bağışlanan malın durumu ve şartlarıyla ilgili açıklamalar bulunmaktadır.

27. Kitâbu'l-icâreti (Kiralama Bölümü): Bir mülkün kiralanması, ilim öğretme karşılığında hocaya, çalgı çalma karşılığında çalgıcıya ücret ödeme gibi çeşitli durumlardaki hükümler bulunmaktadır.

28. Kitâbu'l-mükâtebeti (Mükâtep Köle Bölümü): Bir köle sahibinin kölesiyle, kölesinin azatlığı konusunda, belli bir süre hizmet etme veya belli bir ücreti ödeme şartına bağlı olarak anlaşma yapmasından bahseden bölümdür.

29. Kitâbu'l-velâ'i (Sahiplik Bölümü): Sahibinin köle ve cariyesini azat etmesinden, mevcut akrabalık dolaysıyla birini temsilden ve temsil edilenle ilgili miras hükümleri gibi konulardan bahseder.

30. Kitâbu'l-ikrâh (Tehdit/Zorlama Bölümü): Mal alıp satma, kiralama, boşama vb. konularda, bir kişiyi zorla ve tehditle istemediği davranışlara zorlamadan, böyle durumdaki kişilerle ilgili hükümlerden bahsetmektedir.

31. Kitâbu'l-ḥacr (Hacr Bölümü): Kul/köle, deli ve çocuk durumundaki kişilerin sözlerine değil, eylemlerine değer verilmesind ve akıl baliğ olma yaşlarıyla ilgili durumlar işlenmiştir.

32. Kitâbu'l-me'ẕûn (Yetki Bölümü): Kölelere, rüşdünü ispatlamamış kişilere, velilerinin alış verişte bulunmaları için yetki vermeleri açıklanmaktadır.

33. Kitâbu'l-ġaṣb (Gasb Bölümü): Taşınır ve taşınmaz cinsten herhangi bir malın gasp edilmesi, gasp edilen mala verilen zararların hangi durumlarda ödettirilip ödettirilemeyeceğine ilişkin hükümlere yer verilmiştir.

34. Kitâbu'ş-şufʿati (Şufʿa Bölümü): Bir mülk satıldığı zaman, o mülke komşu olan kişinin satın almada öncelik hakkına sahip oluşuyla ilgilidir.

35. Kitâbu'l-ḳısmeti (Bölüştürme Bölümü): İki kişi arasında ortak olan bir malın, istekte bulunulması durumunda bir hakem tarafından bölüştürülmesi, tarım ürünlerindeki ortaklık ve bölüşme durumuyla ilgili hükümler ele alınmıştır.

36. Kitâbu'l-muzâraʿati (Tarım Bölümü): Birinin tarlasını ortaklaşa ekip biçmekle, sulu ve suzuz tarımda yapılan harcamaların paylaşımıyla ilgili açıklamalar bulunmaktadır.

37. Kitâbu'ẕ-ẕebâyiḥ (Eti Yenen Hayvanlar Bölümü): Kimlerin kestiği hayvanların etinin yenebileceğinden; uçan kuşlar, kara ve deniz hayvanlarından eti yenen ve yenmeyen hayvanlarla ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

38. Kitâbu'l-uẓḥiyeti (Kurban Bölümü): Kurban Bayramının günleri ve kurban kesmekle yükümlü kişilerden, kurbanla ilgili bazı şartlardan ve durumlardan bahsedilmektedir.

39. Kitâbu'l-kerâhiyyeti (Mekruh(lar) Bölümü): Kullanılması mekruh olan ve olmayan altın, gümüş, sırça, ipek vb. eşyalar ile kadın ve erkeğe ait mahrem yerler hakkındadır.

40. Kitâbu iḥyâ'il-mevâtı (Tarla Açma Bölümü): Yerleşim bölgesi dışında olup da işlenmeyen arazilerin kullanılıp, tarıma kazandırılması ve o araziye sahip olunma şartalarıyla ilgili hükümlere yer verilmektedir.

41. Kitâbu'ş-şirbi (Suların Kullanımı Bölümü): İçme ve kullanma amaçlı olarak ortaklaşa kullanılan dere, nehir, kuyu gibi su kaynaklarının ortak kullanımı ve paylaşımıyla ilgili düzenlemelerden bahseder.

42. Kitâbu'l-eşribeti (İçecekler Bölümü): İçecekler, bunların helâl ve haram olmalarıyla ilgili değerlendirmelerin yapıldığı bölümdür.

43. Kitâbu's-ṣayd (Avlanma Bölümü): Eti yenebilir ve yenmeyen çeşitli yaban ve av hayvanları hakkında değerlendirmeler ve hükümlere yer verilmektedir.

44. Kitâbu'r-rehn (Rehin Bölümü): Bir kişinin alacağına karşılık birinden bazı eşya ve malları rehin alma, rehin alınan mallarla ilgili bazı açıklamalara yer verilmiştir.

45. Kitâbu'l-cinâyât (Cinayetler Bölümü): Cinayet ve katil çeşitleri; kısas ve bununla ilgili hangi durumlarda kefaret verilebileceği, çocuk ve kölelerin cinayetleri karşısında velilerinin yükümlülüğü, faili meçhul cinayetin aydınlanması için cinayet yerine yakın kişilerin yemine çekilmeleri, diyete mahkûm edilmeleri gibi hükümler bulunmaktadır.

46. Kitâbu'l-vaṣâyâ (Vasiyet Bölümü): Bir kişinin sağlığında, malının bir bölümünü vasiyet etmesinden, vasiyet edilenin erdemlilik gereği vasiyeti kabul etmemesinden, vasiyet edenin daha sonra kararından vaz geçebileceği gibi konulardan bahseden bir bölümdür.

47. Kitâbu'l-ḫunṣâ (Hünsa Bölümü) Hem erkek hem kadın durumundaki çift cinsiyetli kişilerin, namaz, miras gibi konularda tabi olacağı hükümlerin açıklandığı bölümdür.

Yazılış Yeri ve Tarihi

Vikâye Tercümesi'nin yazılış yeri hakkında tam bir bilgimiz olmamakla birlikte, Devletoğlu Yûsuf'un Balıkesir'de doğduğu, Bursa ve daha sonra da İstanbul'da kadılık görevinde bulunduğu ve dört kez Edirne'den (4794., 97., 98. ve 4805. beyitler) söz etmiş olması dikkate alınırsa, eserin adı anılan şehirlerde yazılmış olduğu düşünülebilir. O, Vikâye'yi H. 827 (M.1424)'de tercüme etmeye başlamış ve H. 828 (M.1425)'de tamamlamıştır. Bunu, eserindeki şu beyitlerden öğrenmekteyiz:

Devlet-oğlı Yūsuf ol ʿişyānı çoḳ
Bunca dürlü ʿöẕr-ile noḳṣānı çoḳ

Balıkesri olmış anuñ mevlidi
Hem sekiz yüz daḥı yigirmi yidi

Hicret-i târîḫ aña irmiş-iken
Hem yigirmi sekize girmiş-iken

Bunı naẓm itdi o yıllarda hemān
Kim ḥaḳîḳat maḳṣūd oldur bî-gümān (46-49. beyitler)

Şekil özellikleri

Vikâye Tercümesi mesnevi şeklinde ve aruzun "failâtün/ fâilâtün/ fâilün" kalıbıyla yazılmış manzum bir eserdir. Eski Anadolu Türkçesiyle yazılan mesnevilerin pek çoğu aynı kalıpla kaleme alınmıştır. Aruz bozukluklarının bir kısmının müstensihlerden kaynaklandığını sanmaktayız. Değerlendirmede kullandığımız nüshaların bazılarında uyumsuzluk görülürken bazılarında görülmemesi bize bunu düşündürmektedir.

Metin kurmada esas aldığımız yazmalardan Topkapı yazmasında (T) 6989, İzmir yazmasında (İ) 6325, Çelebi Abdullah yazmasında (Ç) 6252 beyit bulunmaktadır. Dip notlarda ilgili kısımlarda belirtildiği üzere, özellikle (İ) yazmasındaki çeşitli sayfalarda önce unutulup, sonra aynı müstensih kalemiyle ilâve edilmiş toplam 73 beyit bulunmaktadır.

Kitab, Fasl ve **Bâb** adıyla anılan ana ve alt başlık durumundaki bütün başlıklar Arapça yazılmıştır.

Eserin Dili ve Üslûbu

Vikâye Tercümesi tercüme bir eserdir. Konusu dolaysıyla, öğretici amaçla kaleme alınmış böyle bir tercümeden tam bir şiirlik beklemek biraz haksızlık olur. Yine de tercümeyi manzum bir dille kaleme almasının elbette çeşitli sebepleri olabilir[11]. Belki de en önemli sebepler arasında, eserin aslının da manzum oluşu, şairin asıl maksadının sanat olmayıp eserin kolayca anlaşılıp ezberlenmesini istemesi, eserini -kayıtlara göre- ilk kez şiir söyleyen ve şairleri destekleyip onlara iltifat eden II. Murat gibi bir hükümdara sunmuş olması sayılabilir[12].

Onun dilindeki sadeliğe, kolay ve rahat anlatıma örnek olması için aşağıdaki beyitleri gösterebiliriz:

---

11 Daha geniş bilgi almak için bk. Yavuz, Agm, s.15.

12 Amil Çelebioğlu, Türk Edebiyatında Manzum Dinî Eserler, *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları*, MEB Yay. İstanbul, 1998, (ss.349-365); Nihad Sami Banarlı, *Türk Edebiyatı Tarihi* C.I, MEB Yay., İstanbul, 1971, III+624 s. (ss.439-442)

ᶜĀciz olsa bir kişi durmaḳlıġa
Destūr olur aña oturmaḳlıġa

Pes otururken ḳılasın iy imām
Sāḳıṭ oldı ᶜöẕr-ile çün-kim ḳıyām

Ger oturmaḳ daḫı olmazsa geñez
Arḳasınuñ üstine yata bu gez

Ayaġın ḳıbleye ḳarşu eyleye
Diñile andan ṣoñra daḫı n'eyleye

Kim rükūᶜın secdesin īmāyıla
Yaᶜnī başıyla işāretle ḳıla

Ger güci yitmezse hem aña daḫı
Güç buyurmadı Çalap Tangrı daḫı

Gözleriyle ḳaşlarıyla itmeye
Ḥaḳdan ümīddür ki borçlu gitmeye (1335-1341)

.....

Bir kişi bir kişiden daᶜvī eyledi
Bu elüñdeki benüm milküm didi
Ol daḫı senüñ degül benüm dise
Yaᶜnī anuñ ḳavlini redd eylese

Şöyle kim ḳul olsa yā at u ṭavar
Böyle daᶜvī ḳılsalar bunlar i yār

İkisi daḫı ṭanuḳ bulsa eger
Ḫāricüñ ṭanuġı olur muᶜteber (5345-5348)

Şairin çok az sayıda olmak üzere kullandığı Arapça sözler bir yana bırakılırsa, dili oldukça açık ve yalındır. Aşağıdaki beyitlerdeki Arapça sözler, Arapça aslında var olup da Türkçeye çevrilmeksizin, olduğu gibi aynen kullanılmış olabilir:

ᶜĀline aṣḥābına daḫı yaḳīn
Raḥmetullāhi ᶜaleyhim ecmaᶜīn (15)

.....

Menbaᶜ-ı ḫulḳ-ı ḥasen ḥüsn-i ᶜaṭā
Maᶜden-i inᶜām u iḥsān u saḫā (39)

.....

Ṣūret-i maḳbūż ᶜalā sevmi'ş-şirā
Nicedür ol daḫı kim ola revā (4303)

.....

Fıṭra buġdaydan vireler nıṣf-ı ṣāᶜ
Küllü şeyᵓin leyse fī'l-iḥsānı żāᶜ (1685)

Tercümede, zaman zaman halk zevkinin de gözetildiğini yapılan bazı cinaslardan anlayabiliyoruz:

Pes şürūᶜ itdük anuñ *erkānına*
Diyelüm bir bir anuñ *erkānı ne* (428)

.....

Şimdi geldük uş teyemmüm ḥükmine
Diüle bunda hem şerīᶜat ḥükmi ne (538)

.....

Biş durur vāciblerin daḫı işit
Her birin saḳla aña göre iş it (1847)

Devletoğlu Yūsuf:

Diyümezem naẓma gelmez çoḳ-durur
Ḳāfiye gelmez münāsib yoḳ-durur (1883)

demekle kafiye bulmada zorlandığını ifade etmiş, bu yüzden eserde birçok kelimeyi kafiye dolaysıyla sık sık tekrarlamış, hatta bazen hiç kafiye bulamayıp redifleri kafiye gibi kullanmıştır. Bununla birlikte "*suları-arı* (109), *çeç-seç* (857), *namaz-komaz* (966), *secdesin-idesin* (1342)" gibi ilginç kafiyeleri kullanmış olması ise dikkat çekicidir.

Dizinde yer alan kelime dağarcığının sayısal değerlendirmesine baktığımızda, eserin, devrine göre nisbeten zengin ve sade bir dille yazıldığını kabul edebiliriz. Özellikle Türkçe kelimelerin oranı hiç de azımsanmayacak kadar yüksektir. Kullanım oranında ikinci sırada olan Arapça kelimelerdeki oranının yüksekliği ise, biraz da çok sayıda fıkıh ve ilmihâl terimlerinin kullanılmasından kaynaklanmıştır diye düşünüyoruz.

Eserdeki kelime dağarcığıyla ilgili sayısal değerlendirmeyi aşağıya alıyoruz.

Kelimenin Cinsi	Kelime Sayısı	Yüzdesi (%)
Türkçe	1862	% 52
Arapça	1531	% 43
Farsça	159	% 4
A.+T.	20	-
F.+T.	7	-
F.+A.	16	-
A.+F.	3	-
Özel ad	41	% 1
Diğer diller	1	-
TOPLAM	3564	% 100

Kaynağı

Yaptığımız araştırmalardan edindiğimiz bilgilere göre Devletoğlu Yûsuf'un Vikâye Tercümesi, **Burhânu'ş-Şerîa (Tâcü'ş-Şerîa)**[13] diye de tanınan Mahmûd b. Ahmed el-Mahbûbî (öl. 673/M.1268)'ye ait, fıkıhla ilgili ve Hanefi fıkhında **mütûnu erbaa** diye bilinen dört büyük fıkıh kitabından biri olan **el-Vikâye (Vikâyetü'r-Rivâye fî-Mesâil'i-l-Hidâye)**[14] adlı Arapça eserin tercümesidir. Eserin aslı ise,

13 Hayatı ve eserleri için bk. *İslâm Alimleri Ans.*, C.VIII, (s.142-143); Kahhâle, *Mucemü'l-Müellifîn* C.XII, s.178; Bağdatlı İsmail Paşa, *Hediyyâtü'l-Ârifîn Esmâü'l-Müellifîn ve Âsâru'l-Musannifîn* C. II, s.406; Muhammed Abdülhay Leknevî, *Kitâbu'l-Fevâidi'l-Behiyye fi-Terâcimi'l-Hanefiyye*, Dârü'l-Maârif, Beyrut, 1324 (1906), 249+13 s., (s.207)

14 Fıkıh literatüründe çok önemli bir yere sahip olan bu eserle ilgili olarak yalnızca *Keşfu'z-Zunûn*'dan tespit edebildiğimiz şerh ve haşiyelerin bir kısmını aşağıya alıyoruz:

a) Şerhler: 1. El-Mevlâ Ali b. Ömer el-Esved (öl.800)'in El-İnâye fî-Şerhi'l-Vikaye'si (Şakâik-i Nûmâniye'de adı geçmektedir); 2. Eş-Şeyh Cüneyd ibnü'ş-Şeyh Sandal (?) el-Hanefî el-Allâme'nin Tevfîku'l-İnâye fî-Şerhi'l-Vikâye'si; 3. İbn-i Melek adıyla tanınan El-Mevlâ Abdüllatîf b. Abdülaziz (öl.?)'in şerhi; 4. El-Mevla Yusuf ibn-i Hüseyin el-Kirmastî (Devletoğlu Yusuf)'un El-Himâye Inde'l-Hatmi bi'l-Hidâye mim-Men Lehü'l-İnâye fî'l-Bidâyeti ve'n-Nihâye adlı şerhi; 5. Es-Seyyid Hüseyin b. es-Seyyid Ali el-Kumnatî (?)'nin (H.827-832 arasında şerhettiği) El-İnâye'si; 6. Alâeddin Ali el-Trablusî'nin El-İstitmâ'sı; 7. El-Mevlâ Kâsım b. Süleyman en-Nikdî (? öl. H.970)'nin Et-Tatbîk adlı şerhi; 8. (Müellifin torunu olan) Sadru'ş-Şeriati's-Sânî Ubeydullah el-Mahbûbî (öl.H.750)'nin Şerhu'l-Vikaye'si (H.743)

b) Haşiyeler: 1. Ali Çelebi (öl.905)'nin haşiyesi; 2. Sahn Medresesi'nde müderrislik yapmış olan Yusuf b. Cüneyd'in on yıl içinde tamamladığı (H.891-901) Zahîretü'l-Ukbâ adlı haşiyesi; 3. El-Mevlâ Muhammed el-Karabâğî (öl. H. 942)'nin haşiyesi; 4. El-Mevlâ Yakub Paşa ibnü'l-Mevlâ Hızır Beg (öl. H. 891)'in haşiyesi; 5. El-Mevlâ Isâmüddin İbrahim b. Muhammed el-Esferâyî (öl. H.944)'nin haşiyesi; 6. El-Mevlâ Tacüddin İbrahim Abdullah el-Hamidî (öl.973)'nin haşiyesi; 7. El-Mevlâ Sâlih b. Celâl (öl.H. 973)'in haşiyesi; 8. El-Mevlâ Muhyiddin Muhammed b. Hasan en-Niksarî (öl. H.901)'nin Fatih Sultan Mehmed için yazdığı haşiye; 9. Birgili diye de tanınan El-Mevlâ Muhammed b. Pîr Ali (öl. H.981)'nin haşiyesi; 10. El-Mevlâ Hasan Çelebi ibn-i Muhammed Şâh el-Fenârî (öl. H.886)'nin haşiyesi; 11. El-Mevlâ Muhammed Şâh ibn-i Yusuf Muhammed b. Ali b. Yusuf b. Muhammed b. Hamza b. Muhammed el-Fenârî'nin haşiyesi; 12. El-Mevlâ Muhyiddin Muhammed ibnü'l-Hatîb Kâsım (öl. H.940)'ın haşiyesi; 13. Kadızade diye de bilinen El-Mevlâ Bedreddin Ahmed ibn-i Mahmud (öl. H. 988)'un haşiyesi; 14. Sinanüddin Yusuf eş-Şair (öl.?)'in haşiyesi; 15. Şeyhzade olarak da bilinen Muhammed Maslahuddin el-Kovcavî (öl. H.951)'nin haşiyesi; 16. El-Mevlâ Seyfüddin Ahmed b. Muhammed Hafîd et-Taftazânî (öl. H.906)'nin haşiyesi; 17. El-Mevlâ Hüsamzade (öl.?)'nin haşiyesi; 18. Hâfızuddin Muhammed el-Acemî (öl.?)'nin haşiyesi; 19. İkinci Bayezid zamanında Süleyman b. Ali

müellifin kızı tarafından torunu olan **Sadrü'ş-Şerîa es-Sânî** için **Hidaye** adlı meşhur fıkıh kitabından yaptığı seçmeler yoluyla telif edilmiştir.[15]

Metnimizde geçen aşağıdaki üç beyitten, Devletoğlunu'nun tercümesine kaynak aldığı kitabın manzum ve oldukça meşhur bir eser olduğu, tercümeyi, kendinin de o yüzden manzum şekilde yaptığı anlaşılmaktadır:

Yaʿnī kim manẓūme dirler bir kitāb
Naḳli anuñ naẓm-ıla olmış ṣavāb

Anı manẓūm eylemiş teʾlīf iden
Añа hem ṭaʿn olmadı hīç kimseden

Ḳamu ʿālimler anı ḳıldı ḳabūl
Cümle ḫalḳ içinde meşhūr oldı ol (24-26)

Çalışmamızda kullandığımız yazmaların tam bir tercüme nitelikli olduğunu kabul etmek biraz zordur. Çünkü bir yandan Devletoğlunun doğduğu ve görev yaptığı bölgelere yakın olan ve dört kez adı geçen **Edirne** ile bir kez adı geçen **Yanbolı** (Bulgaristan'ın güney doğusunda bir şehir adı) kelimeleri, bir yandan da yer yer **Fetâvâ, Müşkilât, Hidâye, Sıhâh-ı Cevherî, Muhtâr-ı Şerh-i İhtiyâr** gibi sözlük veya çoğu Hanefî fıkhına ait kaynak eserlere göndermeler yapılmış olması , bize, onun tam bir tercüme olamayacağını, mütercimin zaman zaman bu kaynaklardan da yararlanmış olabileceğini, bu bakımdan biraz da telif yönü bulunan bir eser olabileceğini düşündürmektedir.[16]

Üzerinde Yapılan Çalışmalar

Devletoğlu'na ait tercümeden ilk kez bahseden İsmail Hakkı Uzunçarşılı'dır.[17] Üzerinde bugüne kadar yapılmış en eski çalışma ise K. Kâni Akpınarlı'ya aittir.[18]

---

el-Karamanî (öl.?)'nin haşiyesi; 20. Es-Seyyid eş-Şerif Ali b. Muhammed el-Cürcanî (öl. H.816)'nin haşiyesi; 21. İbnü'l-Hanbelî diye bilinen Muhammed ibn-i İbrahim el-Halebî (öl. H.972)'nin haşiyesi; 22. Arap Çelebi olarak da tanınan Şemseddin Ahmed b. Hamza (öl. H.950)'nın haşiyesi, ki bu haşiyeyi Pîri Reis diye bilinen Ahmed ibn-i Ahmed el-Karamanî (öl.H.970) manzum olarak Türkçeye çevirmiştir.

Keşfu'z-Zunun'da, Sadrü'ş-Şerîa Ubeydillah el-Mahbûbî'nin Vikâye Şerhi''nin haşiyeleri sayıldıysa da burada onlara yer vermedik.

15 Vikâye müellifini, kızının oğlu olması yönüyle torunu olan, Sadrü'ş-Şerîa es-Sânî (el-Asğar) diye de bilinen Ubeydullah b. Mesud b. Mahmud b. Ahmed b. Ubeydullah el-Mahbubî'yi pek pek çok tarih kaynağı dedesiyle karıştırmaktadır. Bu konuda bk. Ahmet Özel, *Hanefi Fıkıh Alimleri*, TDV. Yay., Ankara, 1990, 238 s. (s.77, 78).

16 Bu konuda bk. Çelebioğlu, Balıkesirli Devletoğlu Yusuf'un Fıkhî Bir Mesnevisi, *Mehmet Kaplan İçin*, TKAE, Ankara, 1988, (s.46 ss.43-57); Nimet Altunkaynak, "*Devletoğlu Yusuf: Vikâye Tercümesi*", Erciyes Ün. Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi , Kayseri, 1992, XXII+341 s., (s.XII).

17 İsmail Hakkı [Uzunçarşılı], Age.; Ayrıca daha başka bk. Fuat Köprülü, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ötüken Neşriyat, 2. bs. (1926) 1980, İstanbul, s.354; V. Mahir Kocatürk, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Edebiyat Yay. Ankara, 1970, XVI+904 s. (ss.223-224); A. Sırrı Levend, *Türk Dilinde Sadeleşme ve*

İkinci sırada anılmaya değer bir çalışma ise Amil Çelebioğlu'nun yaptığı inceleme[19] ve daha sonra Nimet Altunkaynak'ın yüksek lisans tezi seviyesinde yaptığı çalışmadır.[20]

Yazma Nüshaları

Vikâye Tercümesi, geniş halk kitlelerine hitap eden bir konuya olduğu için, o, bugüne kadar pek çok kereler istinsah edilmiş bir eserdir. Hasibe Mazıoğlu yirmi beşten fazla el yazma nüshasının olduğunu bildirmektedir.[21] Ancak biz, yurt içinde ve yurt dışındaki kütüphanelerde, Vikâye Tercümesi'ne ait daha çok nüshanın bulunduğunu tespit ettik ve daha da bulunabileceğini düşünüyoruz. Bunların önemli bir kısmını inceleyip istinsah tarihleri ile daha hacimli metne sahip olmaları ve harekeli yazıyla yazılmış olmaları yönüyle değerlendirdik. Bunlardan ulaşabildiğimiz nüshalardan en hacimlisi ve istinsah tarihi oldukça eski olan ve düzgün hatla yazılmış bir nüsha olmasından hareketle Topkapı (T) nüshasını değerlendirmemize esas aldık. Her ikisi de harekeli olup kısmen daha sonraki tarihlerde istinsah edilmiş olan Çelebi Abdullah (Ç) ve İzmir (İ) nüshalarını da bu yüzden çalışmamıza dahil ettik.

Yazma Nüshaların Tanıtılması

1. Kitâbü'l-Beyân, Topkapı Sarayı Müzesi Ktp. Yeni Yazmalar Böl. nr. 254. (T nüshası)

257x175 mm (180x125 mm) ölçüsünde olup şemseli, siyah deri ciltle kaplıdır. Aharlı, kalın ve nohut renginde 241 (1a-241a) yapraklı, cetvelsiz, çift sütun hâlinde, ortalama her sayfada 15 beyit bulunmaktadır. Cildin orijinal değeri görünmese de yaprakları temiz ve sağlamdır. Konu başlıkları kırmızıyla, metin kısmen harekeli

---

Gelişme Evreleri, TDK Yay. Ankara, 1972, XI+548 s. (s.9); *Türk Dünyası El Kitabı*, TKAE Yay., Ankara, 1976, s. 427; Hasibe Mazıoğlu, *Eski Türk Edebiyatı mad.*, Türk Ans., c.XXXII, Ankara, 1983, (s.107 ss.80-134); A. Karahan, *Eski Türk Edebiyatı İncelemeleri*, İÜEF Yay., İstanbul, 1980, (ss.241-247); *Türk Dili ve Edebiyatı Ans.*, C.II, s.280, Dergâh Yay. İstanbul, 1977; Mustafa Özkan, *Devletoğlu Yusuf mad.*, TDVİA, C.IX, TDV Yay., İstanbul, 1994, ss.243-244.

18 Akpınarlı bu yayında önsöz ile Devletoğlu Yusuf ve Vikâye Tercümesi'ne ait iki sayfalık kısa tanıtımdan sonra, Balıkesir Vatan Kütüphanesi (Balıkesir İl Halk Ktp.)'inde gördüğü, H.1122 istinsah tarihli nüshadan 400 beyitten fazla bir bölümü alarak yeni yazıya aktarmış ve yayımlamıştır. Bazı kelimeler yanlış, yer yer günümüz Türkçesine yaklaştırılarak okunmuş, broşür hacminde, transkripsiyonsuz olarak yeni yazıya aktarılmış küçük bir yayındır. Bk. K. Kâni Akpınarlı, *Devletoğlu Yusuf Fakih*, Balıkesir Halkevi Yay., Balıkesir, 1936, 30 s.

19 Çelebioğlu, *Türk Edebiyatında Mesnevi*, Kitabevi, İstanbul, 1999, 411 s. (*Çelebioğlu'nun Sultan II.Murat Devri Mesnevileri* adlı doçentlik tezi: EAÜİF, Erzurum, 1976, [ss.188-208]); Çelebioğlu, *Balıkesirli Devletoğlu Yusuf'un Fıkhî Bir Mesnevisi*, Mehmet Kaplan İçin, TKAE Yay., Ankara, 1988, VIII+164 s. (ss. 43-57). Çelebioğlu'na ait bu iki incelemede, Vikâye Tercümesi'nin Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Yeni Yazmalar Böl. nr. 254'te kayıtlı bulunan nüshasına dayanarak eserdeki konular tanıtılmış ve kısmen edebî yönden değerlendirilme yapılmıştır.

20 Altunkaynak, Agt.; Kayseri Raşit Efendi Ktp., nr.27535/4'te kayıtlı, 2859 beyite dayanan yazmanın yalnızca transkripsiyonlu çevirisi ve sözlüğünden ibaret bir çalışmadır. Ancak başta, kullanılan yazmaya dayalı tanıtım ile dil ve üslûp yönünüden kısa bir değerlendirmeye de yer verilmiştir. (bk. ss.XII-XXII).

21 Bk. Mazıoğlu, Agm., s.107

nestalik bir yazıyla Şemseddin b. Hacı İbrahim tarafından H.843 (M.1439/1440)'te istinsah edilmiştir. Beyit sayısı 6989'dur.

2. Kitâb-ı Manzûme-i Sultân Murâd, Süleymaniye Ktp. Çelebi Abdullah Efendi Böl., nr. 138 (Ç nüshası)

260x170 mm (200x110mm) ölçülerinde olup koyu kahverengi meşin deri ve kabartma şemseli bir cilde sahiptir. Şirazesi kopuk ve miklepsiz, her sayfada 17 beyit bulunmakta ve 190 yaprak (1b-190a)'tan ibarettir. Orta kalınlıkta, az aharlı, saman renginde bir kâğıda, çift sütun hâlinde yazılmıştır. Sayfa kenarları ve sütun araları kırmızı, tek çizgiyle cetvelli, başlıkları aynı şekilde kırmızı mürekkeple ve nesih bir yazıyla yazılmıştır. Beyit sayısı 6252'dir. Sonunda H.849 (M.1445) yılının Şevval ayının sonlarında istinsah edildiği yazılmış arcak müstensihin adına yer verilmemiştir.

3. Terceme-i Vikâye Manzûm, Süleymaniye Ktp., İzmir Böl., nr. 218 (İ nüshası)

Üzeri bezle kaplı karton kapağı ve sağlam bir cildi vardır. Oldukça derli toplu, 235x135mm (175x90 mm) ölçülerindeki bu cildin yaprak sayısı 213 (1b-213a) olup kâğıdı çok aharlı ve kalındır. Her sayfada 15 beyit mevcuttur. Sayfa kenarları ve sütun araları altın yaldızla tek cetvellidir. Harekeli bir nesihle yazılan nüshanın konu başlıkları ile ilk sayfanın başındaki tezhip de aynı şekilde altın yaldızlıdır. Yazmanın baş tarafında, sonradan, değişik bir hatla eklenmiş üç sayfalık fihrist bulunmaktadır. İstinsah kaydıyla ilgili olarak H.873 (M.1468)'in Cemaziyelahir sonları ile Derviş İsa ve Ayasofya Camii'nin adı yazılmaktadır.

4. Kitâb-ı Manzûme-i Sultân Murâd, Süleymaniye Ktp. Şehit Ali Paşa Böl. nd.714

Siyah deri ciltli, 215x141 mm (160x104 mm) ölçülerinde benzerlerine göre biraz küçük bir yazmadır. Fligranlı, orta kalınlıkta, az aharlı 238 (1b-238b) yapraklı bu nüshanın her sayfasında 15 beyit bulunmaktadır. Cetvelsiz, çift sütun hâlinde, siyah, ama konu başlıkları kırmızı mürekkeple, kısmen harekeli talik yazıyla yazılmıştır. H. 920 (M.1514)'de istinsah edilmiş, ancak müstensihin adı yazılmamıştır.

5. Kitâb-ı Manzûme-i Sultân Murâd, Süleymaniye Ktp. Kadızade Mehmed Efendi Böl. nr.236

210x150 mm (140x110 mm) ölçüsündeki bu yazmanın cilt kapağı kartondur. Fligranlı, orta kalınlıkta, az aharlı, saman renginde 233 (1b-233b) yaprağı vardır. Her sayfada 15 beyit bulunmakta, fihrist ve konu başlıkları kırmızı mürekkepli, yer yer harekeli, talik bir yazıyla yazılmıştır. Bazı sayfaların kenarlarında pek önemli olmayan kurt yeniklerine rastlanmaktadır. H. 924 (M.1518)'te Derviş Hacı Şemsi tarafından istinsah edilmiştir.

6. Kitabü'l-Vikâye el-Manzûm Lisâni't-Türkî, Süleymaniye Ktp. Ayasofya Böl. nr. 1508

Vasıfsız deri cilt kapaklı, 221x140 mm (140x80 mm) ölçüsünde bir yazmadır.Kâğıdı fligranlı, orta kalınlıkta, aharlı; yaprak sayısı ise 215 (1b-215b)'tir. Her sayfada 15 beyit çift sütun hâlinde yazılmış, sayfa kenarları ve sütun çerçevesi çizgili, fihristinde yeşil ve kırmızı, konu başlıklarında ise açık yeşil yaldızlı mürekkep kullanılmıştır. Talik yazıyla Derviş Ali tarafından H. 955 (M.1548) yılında istinsah edilmiştir.

7. Vikâye Tercümesi, Millet Ktp. Feyzullah Efendi Böl., nr. 932

Cildi, üstüne kâğıt yapıştırılmış vasıfsız deri. Cilt ölçüsü 208x147 mm (160x105 mm) olup 243 (1b-243b) yapraklıdır. Fligranlı, kalın ve aharsız kâğıdın kullanıldığı her sayfada 13 beyit yer almaktadır. Konu başlıkları kırmızı mürekkeple olmak üzere harekeli talik yazıyla kaleme alınmıştır. Bazı satır aralarına ve sayfa kenarlarına zaman zaman notlar, açıklamalar düşülmüş H. 940 (M.1533-1534)'da Muhammed el-Abbasî tarafından istinsah edilmiştir.

8. Kitâb-ı Manzûme-i Sultân Murâd, Süleymaniye Ktp. Fatih Böl., nr. 1533

İşlemesiz, sade deri cilt kapağına sahip ve 179x125 mm (135x 89 mm) ölçüsünde olup öteki nüshalara oranla küçük ölçekli bir yazmadır. Fligranlı, beyaz, az aharlı, orta kalınlıkta 207 (1b-207b) yapraklıdır. Harekeli nesih bir yazıyla ve konu başlıkları kırmızı mürekkeple yazılmış nüshanın, çift sütun hâlinde, her sayfasında 15 beyit bulunmaktadır. Sayfa kenarlarında, Arapça olarak yer yer diğer mezheplerin konuyla ilgili görüşleri haşiye tarzında not düşülmüştür. Yahya b. Nasuh tarafından yazılmış bu nüshanın istinsah tarihi yoktur.

9. Kitâb-ı Manzûme-i Sultân Murâd, Süleymaniye Düğümlü Baba Böl., nr. 148

Mukavva ciltli ve 207x150 mm (170x120 mm) ölçüsündedir. 202 yapraklı olup her sayfada 17 beyit bulunmaktadır. Konu başlıkları kırmızı mürekkeple yazılmış olan bu nüsha H. 926 (M.1520) yılında Hızır b. İlyas tarafından istinsah edilmiştir.

10. Tercüme-i Vikâye, Dil ve Tarih-Coğrafya Ktp. Ozak I/913

Şirazeli, sırtı ve kenarları kırmızı meşin, üstü kâğıt kaplı mukavva ciltlidir. 270x205 mm (220x155 mm) ölçüsünde ve saman renginde 243 (1b-243) yapraklıdır. Her sayfada 13 beyit bulunup konu başlıkları kırmızı mürekkeple olmak üzere harekeli, nesih bir yazıyla yazılmıştır. Bazı yapraklar yer yer rutubetten yıpranmış; Kasım b. el-Hac Saltuk b. el-Hac Manmud tarafından 11 Recep 849 (M.1445)'da istinsah edilmiştir.

11. Murad-nâme, Türk Dil Kurumu Ktp. Yazma A/100

Kahverengi deri kaplı, şemseli, miklepli bir cilt. 205x140 mm (140x90 mm) ölçüsünde olup fligranlı 215 yapraktan ibaret. Divanî hatla, başlıklar kırmızı mürekkeple her sayfada 15 beyit olarak yazılmıştır. 2/a'da Hacı Battal ve kardeşi Musa'ya ait bir vakıf kaydı vardır. 931 (M. Ekim-1524) yılının Muharrem ayında istinsah edilmiş, fakat müstensihin adı yazılmamıştır.

12. Vikâye Tercümesi, Türk Tarih Kurumu Ktp., nr. 309

Miklebi, sırtı, kenarları kahverengi meşin diğer yerleri kağıt kaplı mukavva cilde sahiptir. 206x150 mm (172x115 mm) ölçüsünde ve 135 yapraklı olup harekeli nesihle, çift sütun hâlinde her sayfaya 15 beyit yazılmıştır. Konu başlıkları kırmızıdır. Sonunda Mustafa b. Şefkat tarafından H. 1036 (M. Temmuz, 1626) yılının Zilkade ayında istinsah edildiği yazılmaktadır.

13. Kitâb-ı Manzûme-i Sultan Murâd, Ankara Millî Kütüphane Yazma A. 94

Şirazeli, miklepli, gömme şemseli, koyu kahverengi meşin kaplı mukavva cildi olup sırtı ve sertabı yıpranmıştır. 207x150 mm (150x90 mm) ölçüsüne sahip olup, 236 fligranlı beyaz kâğıda her sayfaya 15 beyit hâlinde yazılmıştır. Şa'ban adında biri tarafından nesih hatla yazılan bu nüshanın istinsah tarihi H. 1079 (M. Temmuz, 1668) yılının Safer ayıdır.

14. Manzum Fıkıh, Türk Tarih Kurumu Ktp. nr. 372

Kahverengi meşin üzerine yeşil kâğıt kaplı mukavva bir cilde sahiptir. 154x105 mm (75x67 mm) ölçüsüyle diğer nüshalara göre oldukça küçüktür. 206 (1b-206a) yapraklı olup 15 beyit hâlinde, talik bir yazıyla, konu başlıkları kırmızıyla yazılmıştır. H. 1275 (M. Mayıs, 1859) Şevval'inde istinsahı tamamlanan bu nüshanın müstensihi yazılı değildir.

15. Kitâb-ı Manzûme der-Beyân-ı Ahkâm-ı Şer'iyyât, Türk Tarih Kurumu Ktp. nr.341

Siyah meşin kaplı cildi vardır. 158 (1b-158b) yapraklı ve 205x153 mm (155x103 mm) ölçüsünde olup fligranlı kâğıda, çift sütun hâlinde, harekeli nesihle her sayfaya 13 beyit yazılmıştır. Başlıklar ve cetvel kırmızıyla yazılmıştır. Müstensih ve istinsah tarihi yoktur.

İlk beyit Evvel Allāh adıla başlayalum
Her işi Allah-ıla işleyelüm (1b)

Son beyit Müctehidler muḳtedāsı ol imām
Re'yi kāmil aṣlı muḥkem ve's-selām

16. **Kitâbu'l-Manzûme,** Ankara Millî Kütüphâne, Adnan Ötüken, nr. 818

Bordo bez kaplı, sonradan yapılmış mukavva cildi vardır. Baştan 151 yaprağı olup gerisi eksiktir. 207x150x mm (150x90 mm) ölçüsünde olup sarı renkli bir kâğıdın her sayfasına talik bir yazıyla 13 beyit olarak yazılmıştır.

17. **Fıkıh,** Kastamonu Genel Ktp. nr. 1182

Vişne renginde meşin, ama üstü kâğıt kaplı, miklepli sağlam ciltli bir yazma. 210x150 mm (140x90 mm) ölçüsünde olup yaprak sayısı 152 (1b-152b) 'dir. Bölüm başlıklarında kırmızı mürekkep kullanılmış; metin ise harekeli bir nesihle saman renginde, fligranlı, kalın bir kâğıda yazılmıştır. Sayfalarda bulunan beyit sayısı 15'tir. Muhammed b. Ömer b. Üveys tarafından H. 970 (Kasım, 1562) yılının Rebiülahir ayında istinsah edilmiştir. Cildin başında "Numaniye Medresesi'nden devren" kaydı vardır.

18. **Vikâye Tercümesi,** Kayseri Raşit Efendi Ktp. nr. 27535/4

Mecmuâtü'r-Resa'il adlı bir mecmuanın içinde bulunmaktadır. Cilt kapağının önemli bir özelliği yoktur. 200x120 mm (150x82 mm) ölçüsünde olup 109 yapraklıdır. Az aharlı, saman sarısı, orta kalınlıkta bir kâğıdı vardır. Sayfadaki beyit sayısı 19 olup Vikâye'yle ilgili metin 30. yapraktan sonra başlamakta (30a-109b), toplam 2859 beyitten ibaret bulunmaktadır. Harekesiz, talik yazı kullanılmış; müstensih Haydar Bey'e ait, H. 998 (M. Nisan, 1589) yılında Cemaziyelahire ortalarında cuma günü duha vaktinde bitirildiğine ilişkin kayıt vardır[22].

İlk beyit (30a) Evvel Allāh adıla başlayalum
Her işi Allah-ıla işleyelüm

Son beyit (109b) Müctehidler muḳtedāsı ol imām
Rāyı kāmil aṣlı muḥkem ve's-selām

19. **Kitâb-ı Şerh-i Vikâye,** Erzurum Atatürk Üniversitesi Kütphanesi, S. Özege Böl., nr. 499

220x140 mm (135x92 mm) ölçüsünde, kabartma şemseli, miklepli, kahverengi deri ciltlidir. Saman renginde, az aharlı, fligranlı kalın bir kâğıdı vardır. 127 yapraklı (1b-127b) ve her sayfada çift sütun hâlinde 17 beyit bulunmaktadır. Harekesiz bir nesihle yazılmış, konu başlıkları ise kırmızıdır. Yaklaşık 4200 beyit bulunan bu nüsha, H. 1028 (M.1619)'de istinsah edilmiş, fakat müstensihin adı yazılmamıştır.

---

22 Nimet Altunkaynak'ın yaptığı Yüksek Lisans Tezi çalışması bu nüshaya dayanmaktadır. (Bk.0.2.1.6)

İlk beyit (1b): Evvel ismullāh-ıla başlayalum
İşi bismillāh-ıla işleyelüm
Son beyit (127b):Müctehidler muḳtedāsı ol imām
Re'yi kāmil aṣlı muḥkem ve's-selām

20. Manzum Fıkıh, Erzurum Atatürk Üniversitesi Ktp. ASL Böl., nr. 18803

Katalogda yazılı olan bu nüshayı çok aramamıza rağmen hiç bir şekilde görme imkânımız olmadı.

21. Vikâyetü'r-Rivâye fî-Mesâili'l-Hidâye Tercümesi, Süleymaniye Ktp. Hacı Mahmud Efendi Böl., nr. 4439

205x133 mm (130x100 mm) ölçüsünde olup katalogda, 233 yapraklı oluduğu yazılı olduğu hâlde bunun sadece 93 yaprağının mevcut olduğunu gördük. Her sayfada 15 beyit olmak üzere, talik bir yazıyla Derviş Hacı Şemsi tarafından 924 (M.1518) yılında istinsah edilmiştir.

22. Vikâye Tercümesi, Süleymaniye Ktp. İzmir Böl., nr.217

210x140 mm (145x85 mm) ölçüsündeki bu yazma, 165 yapraklı olup her sayfada 19 beyit vardır. Divânî hatla H. 984 (M.1576) yılında istinsah edilmiş, ama eserde müstensihin adına yer verilmemiştir.

23. Vikâye, Süleymaniye Ktp. İzmir Böl., nr. 762/1

175x110 mm (130x70 mm) ölçüsünde, karton kaplı, küçük ciltli bir nüshadır. 115 yapraklı ve her sayfada 17 beyit vardır. Hasan adında biri tarafından nesih yazı kullanılarak H. 1007 (M.1588/1589) yılında istinsah edilmiştir.

24. Kitâb-ı Manzûme-i Sultân Murâd, Süleymaniye Ktp. Beşirağa Böl., nr. 71

210x155 mm (155x94 mm) ölçüsünde, 118 yapraklı olup her sayfada 15 beyit vardır.

25. Vikâye, Süleymaniye Ktp. (İzmir Böl.), nr. 219

205x145 mm (150x100 mm) ölçüsünde ve 143 yapraklıdır. Nesih bir yazıyla, Ali b. Mustafa tarafından 1104 (M.1693)'te istinsah edilmiştir.

26. Vikâye, Süleymaniye Ktp., (Afyon Gedik Ahmet Paşa) nr. 18348 (8270)

255x173 mm (182x120 mm) ölçüsündeki bu yazma 135 yapraklıdır. Nesih bir yazıyla yazılmış olup her sayfada 15 beyit bulunmaktadır. (Not: Bu yazmayla ilgili bilgiler, Süleymaniye Ktp. mikrofilm kataloğundaki 2649 mikrofilm arşiv numaralı kayıttan alınmıştır.)

27. Vikâye, Süleymaniye Ktp., (Balıkesir [Vatan] İl Halk Ktp.) nr. 8258

Deri kaplı mukavva cilt içinde, 220x115 mm (170x115 mm) ölçüsünde, 210 yapraklı olan bu nüshanın her sayfasında 17 beyit olup nesih yazı kullanılmıştır. İstinsah tarihi H. 1132 (M.1720)'dir. (Not: Bu nüshayla ilgili bilgileri de,

Süleymaniye Ktp. mikrofilm kataloğundaki 2727 mikrofilm arşiv numaralı kayıttan aldık.)

Kaynaklardan edindiğimiz bilgilere göre ayrıca Vikâye Tercümesi'nin şu nüshaları da bulunmaktadır[23]:

28. Vikâye, Çorum İl Halk Ktp., nr. 1493

29. Murad-nâme, İzmir Millî Ktp. nr., 26731

30. Vikâye Tercümesi, Konya Koyunoğlu Müzesi Ktp. nr., 11364

32. Vikâye Tercümesi, Konya Mevlâna Müzesi İhtisas Ktp., nr. 1358[24]

31. Tuhfe-i Murâdî, Manisa İl Halk Ktp., nr., 7702

33. Kitâb-ı Manzûme-i Sultân Murâd, Süleymaniye Ktp., Kadızade Mehmed Böl., nr. 236

34. British Museum, Or. nr., 1166

35. Bibliothéque National, Supplément Turc., nr. 261

Türk Edebiyatında Vikâye Tercümeleri

Tâcü'ş-Şeria (Burhânü'ş-Şeria) Mahmud el-Mahbûbî (öl.747/1346)'nin **Vikâyetü'r-Rivâye fî-Mesâili'l-Hidâye** adlı eseri -yaptığımız çalışmalardan tespit edebildiğimiz kadarıyla- Devletoğlu Yûsuf'un dışında, **Kurt Efendi Mehmed b. Ömer** tarafından da dilimize kazandırılmıştır. Ancak bu tercüme nesir olarak yapılmıştır. Bu tercümenin, yapılan tercümeler içinde en güzeli olduğu bildirilmektedir.[25] Bu tercümeye ait olmak üzere yalnızca tek nüshayı tespit edebildik.

Kayseri Raşit Efendi Kütphanesi nr. 21526'da kayıtlı olan bu nüsha tamamen nesirdir. Üzeri ebru kâğıt kaplı ve cilt kapağı yıpranmış meşin derili olan yazmanın ölçüsü 215x165 mm (185x145mm) olup 168 yapraklıdır (1a-160a) ve her sayfasında 21 satır bulunmaktadır. Talik bir yazıyla kaleme alınan bu nüshanın istinsahı 7 Muharrem 993 (M.1585)'te tamamlanmış, ancak müstensihin adına yer verilmemiştir. Konuların işlenişi manzum olan tercümeleriyle büyük ölçüde benzerlik arz etmektedir.

---

23 Bk., Özkan, Age. s. 244; Çelebioğlu, *Balıkesirli Devletoğlu Yusuf'un Fıkhî Bir Mesnevisi*, s.43 dip not

24 Bu nüsha için A. Göypınarlı, dikkatsiz bir müstensih tarafından yazılmış demektedir. Bk. Gölpınarlı, Mevlâna Müzesi Yazmalar Katalogu, C. I, 1967, TTK Yay. Ankara

25 Bk.Keşfu'z-Zunûn, s.2024

BİRİNCİ BÖLÜM

İ N C E L E M E

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

1. İNCELEME

1.2.YAZILIŞ ÖZELLİKLERİ

Metin kuruluşunda, hem daha eski hem daha hacimli olması dolaysıyla metnin en geniş şeklini ihtiva ettiği için T (Topkapı) nüshasını esas aldık. Eserin yazılışla ilgili özelliklerini de yine aynı nüshaya göre değerlendirdik. Metnimizin yazılış özellikleri genel olarak Eski Anadolu Türkçesinin yazılış özelliklerini yansıtmaktadır. Vikâye Tercümesi, Arap ve Fars yazı dili geleneği ile, XV. yüzyılın ikinci yarısına ait bir eser olduğu hâlde ünlü ve ünsüz işaretlerin yazıda gösterilişi bakımından, eski Uygur yazı dili geleneğinden gelen birtakım özellikleri karışık olarak yansıtmaktadır. Ünsüzlerin yazılışında yer yer Arap ve Fars yazı dili geleneğinin daha ağır basmasına karşılık, ünlülerin yazılışında eski Türk yazı dilinden geçen özellikler ağır basmaktadır. Kullanılan harekeler daha çok yanlış okunma ihtimâli düşünülen kelimelerde karşımıza çıkmaktadır.

Talik yazıyla yazılmış elimizdeki nüshada Türkçe kelimelerde bulunan ünlüler, ara sıra kullanılan harekenin yanında çoklukla elif (ا), vav (و) ve ye (ى) ile karşılandığı gibi, zaman zaman hiçbir işaret kullanılmadan da karşılanmıştır. Vikâye Tercümesi'nde pek çok Türkçe kelime ve ek standart bir şekilde yazılmakla birlikte, farklı şekillerde yazılan kelime ve eklere de sıkça rastlamak mümkündür. Nitekim bu tutuma devrin pek çok eserinde de rastlanmaktadır.[26] İlerde bu tür farklılıkların örnekleri gösterilecektir.

1.2.1. Ünlülerin Yazılışı

1.2.1.1. a Ünlüsünün yazılışı

a. Ön seste

Ön seste *a* ünlüsü ya harekesiz elif (ا), ya üstünlü elif (اَ) ya da medli elif (آ) ile karşılanmıştır:

آغجدن	ağaçdan 4b/1	اند	and 100a/7
انك	anuñ 95a/11	اَلمُوم	alımum 123a/9

---

26 Bu tür eserlere örnek olarak bk. Faruk K. Timurtaş, *Şeyhî'nin Hüsrev ü Şîrin'i*, İÜEF Yay., istanbul, 1963, XXXI+272 s., (s.64); Sedit Yüksel, *Işknâme: İnceleme-Metin*, AÜDTCF. Yay. Ankara, 1965, VII+281 s., (s.22); Selâhattin Olcay, *Tezkiretü'l-Evliyâ Tercümesi*, AÜDTCF Yay., Ankara, 1965, VIII+244 s., (s.23-26); Zeynep Korkmaz, *Marzubân-nâme Tercümesi*, AÜDTCF Yay. Ankara 1971, 460 s., (s.84); Mustafa Canpolat, *Mecmû'atü'n-Nezâ'ir*, TDK Yay. Ankara, 1982, 370 s., (ss.250-254); Cem Dilçin, *Süheyl ü Nev-bahâr*, TDK Yay. Ankara, 1991, VII+676 s., (ss.36-40); Mustafa Özkan, *Gülistan Tercümesi*, TDK Yay., Ankara, 1992, XIV+ 479 s. (s.21); Leylâ Karahan, *Erzurumlu Darîr: Kısa-i Yûsuf*, Ankara, 1994, (s.35); Halil Ersoylu, *Kız Destanı*, TDK Yay., Ankara, 106 s. (ss.29-34); Kâzım Köktekin, *Yûsuf-ı Meddah:Varka ve Gülşah (Giriş-Gramer İncelemesi-Metin-Dizin)*, AÜFEF Yay., Erzurum, 2001, XXII+540 s. (s.31)

اَقْلِقْ	aḳlıḳ 11a/14, 15	اَندن	andan 11a/14, 197a/13
اَتاَ	ata 103a/ 9	اَصسِنْ	aşşısın 198a/9
اَته	ata 103a/3		

b. İç seste

İç seste bulunan *a* ünlüsü ya yalnızca bir elif (ا) ya da herhangi bir işaret kullanılmadan karşılanmıştır:

باكلايه	bañlaya 209a/3	پَنْبُقْ	panbuḳ136b/15
تنكرى	tangrı 24b/13	طوار	ṭavar 38b/12, 14
قارَكودا	ḳarañuda 35b/13	دُتَنْ	dutan 120b/14
طبرق	toprak 209b/7		

c. Son seste

Son seste *a* ünlüsü ya elif (ا) ya da he (ه ـ ـه) ile karşılanmıştır:

اغا	aġa 12b/8, 47a/6	صكره	ṣoñra 80a/1, 110a9
اكا	añа 175b/9	باكا	baña 85b/12
اكه	añа 176a/7		

1.2.1.2. e Ünlüsünün yazılışı

a. Ön seste

Ön seste *a* ünlüsü genel olarak elif (ا), bazen de üstünlü elifle (اَ) karşılanmıştır:

اكر	eger 4b/9, 11	امك	emek 60b/12
اَكْمَكْ	ekmek 222a/3	اَرْكِنْ	ergin 61b/15
اكسك	eksük 73a/5	اَيْلَمَكْ	eylemek 197a/14

b. İç seste

İç seste *e* ünlüsü hem elifle (ا) hem de üstünle (ـَـ) karşılanmıştır:

اَتْمَكْ	etmek 'ekmek'145a/2	اَسَنْ	esen 139a/3
سكسن	seksen 32b/5	سوكلو	sevgülü 3b/7
دده	dede 23a/13	سكك	señek 228b/14

c. Son seste

Son seslerdeki *e* için üstünlü elifle (اَ) birlikte he (ه – ـه) de kullanılmıştır:

كيدره	gidere 3a/11	اَريله	erile
ايده	ide 3a/11, 100a/14	اِچنده	içinde 110a/7
كِيمَرْسَاَ	kimerse 137a/8)	اِتمكا	itmege 59a/2

1.2.1.3. ı ve i Ünlülernin Yazılışı

a. Ön seste

Ön seslerde *ı, i* ünlüleri için genel olarak esreli elif (اِ), harekesiz elif (ا) veya bazen esreli elif ye (اِي) kullanılmıştır:

اتسه	itse 100/14	اصْلَنوُبَنْ	ışlanuban 59a/4
اِرْكَكْ	irkek 109b/14	ايصردى	ışırdı 219a/8
اى	iy 99b/13	اِيمْزْغَنْمِشْ	ımızğanmış 69b/1

b. İç seste

Metnimizde iç ses durumundaki *-ı-/-i-*'ler, ye (ى) veya esre (ـِ) ile yahut da harekesiz bir şekilde karşılanmıştır:

بزى	bizi 158a/1	أغرسى	ağrısı 207b/10
اليجق	ılıcaḳ 68b/5	بيكى	bigi 7b/15
يِينُرْ	yinür 99b/3	بكى	bigi 160b/6

c. Son seste

Metnimizde son seteki *i* ünlüleri, çoğu zaman harekesiz ama ara sıra esreli ye (ى، ىِ) ile, çok seyrek olarak esre (ـِ) ile karşılanmıştır:

اولد	oldı 103a/9	قلدِى	ḳıldı 8b/11
اَلتِي	altı 8b/13, 23a/7	شرطِ	şartı bulınmazsa
اولَنِىَ	olanı añladalum 7b/7	اخِي	aḫı 8a/9
هر درِى كم	her deri kim 59a/15	اسكىيِيكى	eski yiñi

Metnimizde, Eski Anadolu Türkçesine Farsça'dan geçmiş olan bağlama niteliğindeki *ki* nisbet zamirinin son ses *i*'si ile, aynı nitelikteki başka Farsça kelimelerin son ses *i*'leri, bunların asıllarındaki yazılışlarana uyularak çoğunlukla he (ه) ile, bazen de hareke ile gösterilmiştir:

اكرچه	egerçi 116a/7	صَنْكِ	şanki 166a/8
بيلندى كه	bilindi ki 161b/9	بَلكه	belki 40b/8
جونكه	çünki 38b/5, 93a/7	بلدىكه	bildi ki 129b/13

Metnimizde ünlü ile biten ve yükleme hâli ekiyle genişletilmiş olan Türkçe ve yabancı kelimelerde bu yükleme hâli eki, kelimelerin son ses ünlüleri ile kendileri arasına koruyucu bir *y* ünsüzü almakla birlikte, almaksızın hemze (ىْ – ء) ile gösterildiği yerler de vardır.

بركيمسىْ	bir kimseʾi 2b/3	بركشىْ	bir kişiʾi 31a/4
آيرق كشىْ	ayruḳ kişiʾi 166a/1	نسنهء	nesneʾi 219b/6
		اقچهء	akçaʾı 232b/12

1.2.1.4. o ve ü Ünlülerinin Yazılışı

a. Ön seste

Metnimizde ön seste, bu iki ünlü için kalınlık ve incelik esasında ayırıcı işaretler kullanılması söz konusu değildir. Dolaysıyla her iki ünlünün de özelliği aynıdır. Ön seslerde genellikle elif-vav (او) ve ötreli elif-vav (اُو), çok seyrek olarak da ötreli elif (اُ) kullanılmıştır:

اوغلی	oğlı 197a/13	اوتز	otuz 33a/4
اُودین	ödeyen 197a/8	اولر	olur 197a/13
اُودُنج	ödünç 145/4	اُوکُتدی	ögütdi 133b/4
اوغْرِیه	oğrıya 113a/5, 182a/15	اُپْدی	öpdi 40b/2

b. iç seste ve son seste

o, ö ünlülerinin iç seste ve son sesteki yazılışları da aynen ön sesteki yazılışları gibi istikrarsızlık arz etmektedir. İç ve son seste hem ötreli vav'a (وُ), hem sadece ötreye (ـُـ), hem de harekesiz kullanımlara rastlanmaktadır:

صکره	ṣoñra 80a/1, 110a/9	قُپُوزْ	ḳopuz 208b/9
دُردْ	dört 95b/3	کُپْرِلرْ	köpriler 117a/14
کُوپُکلرِنْ	köpüklerin 229a/7	طپرق	ṭoprak 209b/7
بوش	boş 182b/7	طبراغه	ṭopraġa 70a/1
قو	ḳo 171b/2	کوکل	gõñül 34b/2

1.2.1.5. u ve ü ÜnlülerininYazılışı

u ve *ü* ünlülerinin de yazılışı aynen *o* ve *ö* ünlülerinin yazılış özelliklerine benzemektedir:

a. Ön seeste

اویوسه	uyusa 68a/1	اوستنه	üstine 56a/8
اولو	ulu 1b/5, 56b/9	اوزره	üzre 22a/14
اوجنجی	üçünci 222a/14	اُویَز	üyez 57a/2
اوچمق‌اولو	uçmaḳ 22a/5	اویقودن	uyḳudan 67b/9, 11

b. İç seste

İç seste *u* ve *ü* ünlüsü çoğu zaman vav (و), bazen ötreli bir vav (وُ) ile, bazen de herhangi bir işaret kullanılmadan karşılanmıştır:

بوزاَلریسه	buzālarısa 209a/14	صَتون	ṣatun 144b/15
بُیُوسَه	büyüse 105a/11	دُتَن	dutan 120b/13
قوُیی	ḳuyı 234a/14	اَرتغ	artuġ 140a/14, 124b/13

c. Son seste

Son seste *u ve* ü ünlüleri çoğu zaman vav (و), seyrek olarak da ötreli vavla (ُو) karşılanmıştır:

آیرو	ayru 68a/14	دلکو	dilkü 63a/3
آلْچو	alçu 70a/4	درلو	dürlü 1a/9
کِرو	girü 186b/3	آیُو یاتلو	eyü yatlu 154a/5

1.2.2. Ünsüzlerin Yazılışı

Ünlülerin yazılışında olduğu gibi ünsüzlerin yazılışında da hem Arap, Fars imlâsının hem de eski Uygur imlâsının etkisi devam etmektedir.

Arap yazısında *p, ç, g* ve *ñ* seslerini karşılayan özel işaretlerin bulunmaması yüzünden, metnimizde bu sesler genellikle (ب ، ج ، ك) veya (گ) ile karşılanmıştır. (ك) sesi ile aynı zamanda ñ sesi de karşılanmaktadır. Bu genel duruma aykırı olarak yer yer, aynı zamanda eski Uygur imlâsının etkisi altında *ç* sesini karşılamak üzere (چ) ; *p*'yi karşılamak üzere de pe (پ) harfi kullanılmıştır. Uygur imlâsının etkisi altında *ñ* sesi birkaç yerde (نك) ile gösterilmiştir. Aynı durum *d* ünsüzü ile kalın ve ince sıradan kelimelerde yer alan *t, ṭ, s, ṣ* ünsüzlerinde de görülmektedir. Bu ünsüzlerle ilgili özelliklerin ayrıntıları ve örnekleri şu şekildedir:

1.2.2.1. b ve p Ünsüzlerinin Yazılışı

Metnimizde geçen Türkçe kelimelere ait *b* ünsüzü (ب) ile karşılanmıştır:

بلدی	bildi 140a/12	کبی	gibi 4210
بونلر	bunlar 85b/9	کاَلَبَك	kelebek 57a/3
بول	bol 213b/2	کوباکندن	göbeginden 12b/15

Bugün Türkiye Türkçesinde *pınar, parmak, pişmek* gibi *p-* ile söylenen ve yazılan kelimeler, metnimizde henüz *b-> p-* değişimine uğramamışlardır; bunlar da (ب) ile gösterilmişlerdir:

بَرْمَغِنْ	barmağın 65a/3,	بکارلر	bıñarlar 4b/1
بکمز	bekmez 138b/10	بشمکیله	bişmek-ile 5a/1

Metnimizde ön seste *p*, yalnızca Farsça kelimelerde bulunmaktadır:

پُرْکرم	pür-kerem 128a/1	پارْسیجه	pārsīce 2a/2
پَاچَه	pāça 214b/10	پَنْبُقْ	panbuḳ 136b/15
اهل پرده	ehl-i perde 174a/6	پولنی	pūlını 128b/5

İç ses ve son ses durumundaki *p*'ler hem Türkçe ve hem de Farsça kelimelerde kullanılmıştır. Ancak iç ses ve son ses durumunda *p* için (پ) 'nin yanı sıra (ب) de sıkça kullanılmıştır. Bu bakımdan metnimiz bir istikrarsızlık arz etmektedir:

کُبَه	küpe 193b/14	تبسی	tepsi 34b/8

قَبْلان	ķaplan 223a/10	اَلُب	alup 72b/7
طبراغه	ṭoprağa 70a/1	قُپُوزْ	ķopuz 208b/9
كُپْرِلرْ	köpriler 117a/14	چلب	Çalap 31b/12, 15
قبقجق	ķap ķacaķ 61b/3	يَپْرَقْ	yapraķ 5b/7
اُپْدی	öpdi 40b/2	طوبقلرين	ṭopuķların 64b/6
اولْمايُبْ	olmayup 216a/12		

1.2.2.2. ç Ünsüzünün Yazılışı

Ön, iç ve son seslerinde *ç* bulunan Türkçe ve yabancı kelimelerin bir kısmında bu ses için (چ) , bir kısmında da (ج) kullanılmıştır; bu konuda bir standart yoktur:

چو	çü 67b/1	جو	çü 54b/3
چون كيم	çünkim 20b/3	جون كه	çünki 62/8
چوق درر	çoķ durur 3a/2	جوق	çoķ 178b/15
اَقچيه	akçaya 9b/2	اَقجيه	akçaya 149b/13
اوچنجی	üçünci 22b/1	اوجنجی	üçünci 222a/14
اَلْچو	alçu 70a/4	آغاج	aṭaç 21b/3, 201b/9

1.2.2.3. d ve t Ünsüzlerinin Yazılışı

Eski Türkçedeki ön ses durumundaki kalın ve ince sıradan *t*'lerin bir kısmı Eski Anadolu Türkçesinde tonlulaşarak *d*'ye dönüşmeye başlamıştır. Bunların pek çoğu düzenli olarak dal (د) ile yazılırken üç kelimede hem dal (د) hem de (ط) 'lı şekliyle yazılmıştır:

دِلْكِ	dilki 223a/10	دُوقُدِی	doķudı 207a/7
درلو	dürlü 108a/14	دخی	daḫı 35a/11
دَتْسَه	datsa 138b/8	طَتْسَه	ṭatsa 138b/10
دوارلارك	davarlaruñ 236b/2	طوار	ṭavar 138b/12, 14
دُتَن	dutan 120b/14	طُتْدی	ṭutdı 46a/5

İlk hecelerinde kalın sıradan ünlü bulunan Türkçe kelimelerdeki *t* sesi çoklukla tı (ط) ile, ince sıradan ünlü bulunan kelimelerde ise hep te (ت) ile karşılanmıştır:

طَتْسَه	ṭatsa 138b/10	تُكْرُكی	tükrügi 67a/13
طار	ṭar 144a/7	تُوركجه	Türkçe 1b/4
طمو	ṭamu 22a/5	توكنی	tügini 223b/10
طَشره	ṭaşra 42a/9	تَزَاك	tezek 10b/10

Bir üstteki görülen imla ile yazılmış olan örneklere aykırı biçimde, bazı kelimelerde ön ses *t*'lerine karşılık olarak kalın sıradan ünlü taşıdıkları hâlde te (ت) kullanılmıştır:

توز	toz 38a/11	تات	tat 'yabancı' 2a/4

تُلْقُوغْ	tulḳuġ 153b/2, 8	تاوغك	tavuġuñ 217b/15
اَتاَ	ata 8b/3		

İç ve son ses durumundaki *t* sesi için te (ت) kullanıldığı gibi sıklıkla dal (د)'ın da kullanıldığı görülmektedir:

سودْلوُ	sütlü 48b/15	قُرد	ḳurt 67a/2, 4
اشدسَه	işitse 114b/1	دُردْ	dört 95b/3
اوَدَمَزْ	ödedmez 121b/6	ايد	it- 'it-' 17a/12

1.2.2.4. s ve ş Ünsüzlerinin Yazılışı

Yabancı kelimelerin yazılışında, ince ve kalın sıradan ünlülere göre ayarlanmak üzere sin (س) ve sat (ص) yazılışı düzenli olduğu hâlde, Türkçe kelimelerin yazılışında bu bakımdan bir düzen yoktur. Türkçe kelimelerin çoğunun ön, iç ve son seslerinde, kalın sıradan ünlüler yanında bulunan *s*'ler hem sin (س) hem sat (ص) ile yazılmışlar; ince sıradan ünlülerin yanındaki *s*'ler ise her zaman sin (س) ile yazılmışlardır:

صاغ	ṣağ 10b/9	ساغندن	sağından 66b/6
صَلْسَكْ	ṣalsañ 159b/4	ساغو	sağu 170b/3
صتدى	ṣatdı 128b/12	سَقْلَيَا	saḳlaya 199a/4
صكره	ṣoñra 197b/15	ساغلق	sağlıḳ 81b/9
سوكلو	sevgülü 3b/7	كَسْكِنْ	keskin 234a/1

1.2.2.5. g Ünsüzünün Yazılışı

Metnimizde ön, iç ve son seslerdeki tonsuz *k* sesi ile tonlu *g* sesi arasında bir işaret ayırımı yoktur. Her iki ses için de kef (ك) kullanılmış, çift çekmeli kef (گ) kesinlikle kullanılmamıştır. Aynı işaretin nerelerde *k*, nerelerde *g* olduğu, ancak Eski Anadolu Türkçesinin özelliklerini yansıtan XIV-XV. yüzyıla ait öteki eserlerin karşılaştırılmasıyla tahmin edilebilmektedir:

كيشى	kişi 8b/9	كيبى	gibi 41b/11
كَسَرْ	keser 137b/9	كوكل	gönül 34b/2, 3
اَسْكى	eski 154a/5	كورَنْ	gören 40a/13

1.2.2.6. ñ ve ng Ünsüzlerinin Yazılışı

ñ ünsüzü iki kelimede, toplam iki yerde nun-kef (نك) ile, bunun dışında sürekli olarak kef (ك) ile gösterilmiştir:

تنكرى	Tangrı 24b/13	ينكج	yengeç 57a/2
سكاك	siñek 57a/2	ككز	geñez 136b/2
ياكا	yaña 13b/12, 13	باكلايه	bañlaya 209a/3
قاركودا	ḳarañuda 35b/13	اكا	aña 56b/1

1.2.3. Şeddenin Yazılışı

Metnimizde Arapça ve Farsça kelimelerin yanı sıra ünsüz türemesi sonucu bazı Türkçe kelimelerde de yer yer şedde (ّ) kullanıldığı görülmektedir. Şedde, Arapça ve Farsça kelimelerde büyük ölçüde düzenli olmasına rağmen, son sesinde şedde olan bazı tek heceli yabancı kelimeler, yalın hâlde bulunsalar bile şeddeyle yazılabilmektedirler. Ancak bunların çoğu *itmek, eylemek, olmak* gibi yardımcı fiillerle birleşik fiil kurmuş olmaları manidardır. Bu arada, çok seyrek olarak vezin zaruretinden dolayı şeddenin hiç kullanılmadığı da görülebilmektedir:

سنّت	sünnet 41b/12	نيّت	niyyet 43a/7
ظَنّ يلدى	ẓann eyledi 35b/11	ضَمّ ايده	żamm ide 35/12
ردّا يدلر	redd ideler 101a/8	حطّ اُوكراده	ḫaṭṭ ögrede
آصلّو	aṣṣılu 145b/3	بلّو	bellü 34b/6, 36b/14
اسّى	issi 219a/5	صيغنوبَنْ هم حَقّه	ṣığınuban hem ḥaḳa 30a/9

Bazı yabancı kelimelerin son sesleriyle bunlara eklenen Türkçe eklerdeki ön seslerin aynı olması hâlinde de şedde kullanılabilmiştir:

مَسْجِدّنْ mescidden 20a/9

1.2.4. Bitişik Yazılan Kelimeler

Çoğu edat, bağlaç, ek-fiil niteliğinde olan bazı kelimeler, metnimizde, kendilerinden önceki kelimelere bitişik yazılmıştır:

1. *ile* edatı: Yalın veya iyelik ekleri ile genişletilmiş kelimelerde *ile* edatı hep bitişik yazılmıştır:

امريئيله	emri'ile 158a/4	قصدله	ḳaṣd-ıla 162a /5, 7
شرعيله	şer'ile 160a/14	قيزييله	ḳızıyıla 176b/8
اوغلييله	oğlıyıla 176b/8	طانغيله	ṭanuğıla 162b/7

2. *içün* edatı: Ayrı yazılmasının yanı sıra, metnimizde büyük ölçüde bitişik yazılan örnekleri de çoktur:

كنيچون	gün-içün 41a/15	قلماغچون	ḳılmağıçun 57a/13
سنتچون	sünnet-içün 58b/10	اولماغچون	olmağıçun 57b/1

3. *dahı* edatı: Az sayıda bitişik yazılmıştır:

سندخى	sen daḫı 173b/11	اولدخى	ol daḫı 177a/6

4. *dem* : Örneği azdır.

اولدم	ol dem 127a/3	اولدمده	ol demde 10b/12

5. *durur* : Bildirme görevi durumundaki *durur* büyük ölçüde bitişik yazılmıştır, ayrı yazıldığı yerler de vardır:

يوقدرور	yoḳ-durur 102a/4	اولدرر	ol-durur 103a/1

دكلدرر	degül-durur 228a/14	اوچدرر	üç-durur 42a614
چوقدرر	çoḳ-durur 42a/15	عَوْرتدرر	ʿavrat-durur 88a/6

6. *i-* yardımcı fiilinin değişik kipleri:

ايدريسه	ider-ise 30a/6	قيلوريسه	ḳılur-ısa 23a/9
وارمش	var-ımış 143b/6	يوغيمش	yoġ-ımış 18a/9
غايبيكن	ġāyib-iken 137a/10	اوغلنئيكن	oġlan-iken 139b/6
واريدى	var-ıdı 107a/11	ديريييدى	diriyidi 123a/5

7. çünkim bağlacı: Ayrı yazıldığı yerler daha çok ise de az sayıda bitişik yazıldığı yerler de vardır:

چون كيم çün kim 6a/6, 84a/4, 87b/11 چونكيم çün-kim 24b/9, 45b/4

8. *ḳapḳacaḳ* kelimesi:

قَبقجق ḳapḳacaḳ 61b/3, 63b/3

1.2.5. Değişik Biçimde Yazılan Kelimeler

Aynı kelimelerin yer yer farklı biçimde yazılış biçimlerine rastlanmaktadır. Bu durum yalnızca Türkçe kelimelerde değil, az sayıda Arapça ve Farsça kelilemelerde de görülür.

آرتق	artuḳ 124b/13	آرتغ	artuġ 125b/2
بغچه	baġçe 133a/3, 8	بحچه	baḫçe 203a/9
بزَوْلاجى	bızavlacı 136a/4	بوزَالريسه	buzālar-ısa 209a/14
بُويسه	büyise 118b/6	بُيُوسه	büyüse 105a/11
دَتسَه	datsa 138b/8	طَتْسَه	ṭatsa 138b/10
دوارلارك	davarlaruñ 236b/2	طوار	ṭavar 138b/12, 14
دعوى	daʿvī 163a/4	دعوا	daʿvā 171a/1
دُتَن	dutan 120b/14	طُتْدى	ṭutdı 46a/5
كرْچكيسكْ	gerçek-iseñ 99a/10	كرچَكِينْ	girçegin 99a/4
كيمسه	kimse 14a/4	كيمَسْنَه	kimesne 131b/10
كيمسَنَه	kimsene 132b/3	كيمَرْسا	kimerse 137a/8
قُوينْ	ḳoyın 136a/3	قُيُونْ	ḳoyun 136b/11
قُويى	ḳuyı 234a/14	قيونك	ḳuyunuñ 60b/13, 14
نيجه	nice 206b/10	نيچه	niçe 220a/8
أُويمَز	uyımaz 69a/69a/15	اويوسه	uyusa 68a/1

پَنْبُقْ panbuḳ 136b/15 پَمْبُوغْ pambuġ 194a/14 پَمْبُقْ pambuḳ 226a/1, 5

1.2.6. Yanlış Yazılan Arapça ve Farsça Kelimeler

Metnimizde, Arapça ve Farsça asıllı bazı kelimelerin yanlış yazıldıkları tebpit edilmiştir. Bazı kelimeler ise hem doğru hem yanlış şekliyle yazılmıştır. Hem doğru

hem yanlış şekilde yazılanların önemli bir kısmı, aruz vezninde, uzun ünlü ile biten hecelerin vezin gereğinden dolayı kısa okunması demek olan zihaf düşüncesiyle meydana gelmiştir:

Doğru şekli		*Yanılış şekli*	
عَرَفات	ʿArafāt	عَرَافتده	ʿArāfatda 42b/1
آزاد	āzād 40a/5, 49b/6	آزاد	azād 105b/3
باقی	bāḳi 106/8	باقسنْ	bāḳisin 74b/13
دائم	dāʾim (Metinde yok)	دايم	dāyim 56a/15
دائما	dāimā (Metinde yok)	دايما	dâyimâ 1b/1
اَئمّه	eʾimme (Metinde yok)	اَيمّه	eyimme 130b/15
فَضّ	faẓẓ (Metinde yok)	فظ	fażż 160b/15
اهلی	ehlī (Metinde yok)	اهل	ehli 63a/7
البته	elbette 4a/4	البتده	elbetde 69b/5, 15b/8
غائب	ġāʾib (Metinde yok)	غايب	ġāyib 162b/15
ايبا	ībā 97b/13	ابا	ibā 162b/3
حاصّه	ḫāṣṣa 1a/10	حصا	ḫāṣa 2b/3
قائل	ḳāʾil 9b/8	قايل	ḳāyil 181a/4
قهقهه	ḳahḳaha	قهقهاييله	ḳahḳahāyıla 67b/12, 13
قاضی	ḳāżī 98b/6, 112a/6	قاضنك	ḳāżınuñ 54a/5
نائب	nāʾib (Metinde yok)	نايب	nāyib 163a/4
پاره	pāre 129a/7	پَرَاسی	parāsı 128b/4
راضی	rāżī 128a/6, 138b/1	راضلق	rāżılıḳ 160b/12
رَأی	reʾy 209a/6	رای	rāy 225b/13
وضوءْ	vużūʾ (Metinde yok)	وضو	vużū 5b/13, 6a/10, 12
يا	yā 'veya' 67a/3 ..	.. يه..	esīr olsa ya ol...69b/8
زائد	zāʾid (Metinde yok)	زايد	zāyid 9b/5
زائل	zāʾil (Metinde yok)	زايل	zāyil
زيرا	zīrā 5a/3, 6	زير	zīra 58a/13, 58b/4
كيله	kīle 152b/15	كله	kile 128b/11 كلاسی kilēsi 207a/13
يابان	yābān 120b/10	يَبَاندغی	yabāndaġı 61a/8 يابَنه yabāna 10a/6

Metnimizde yapım ve çekim eklerinin yazılışı konusunda standart bir yazım şeklinden bahsetmek oldukça zordur. İmlâ konusunun en başında, kelimelerdeki ünlülerin yazıda gösterilmesi konusunda yaptığımız açıklamalar ekler için de aynı şekilde geçerlidir. Arap yazısının imlâdaki etkisinin yanı sıra, Uygur imlâsının da, daha önce kelimelerin yazımı üzerinde ifade ettiğimiz etkisi, aynı şekilde eklerin yazımı üzerinde de kendini göstermeye devam etmiştir. Bu durum zaten, genel olarak bütün Eski Anadolu Türkçesinin imlâsı için söz konusu bir durumdur.

1.3. SES BİLGİSİ

1.3.1. Ünlüler

Metnimiz, ünlü çeşitleri bakımından Türkçenin diğer tarihî devirlerden farklı bir durum göstermez. İmladan hareket ederek tespit ettiğimiz şu sekiz ünlü, bugün de yazı dilimizde mevcuttur:

a, e, ı, i, o, ö, u, ü

1.3.1.1. Uzun Ünlüler

Türkçe kelimelerin klişe bir imlâya sahip olmamaları ve metnimizdeki düzensiz imlâ yüzünden, bu kelimelerdeki aslî uzun ünlüleri belirlemek mümkün olmamaktadır. Yabancı kelimelerdeki uzunluklar ise yazıda gösterilen ünlü işaretlerden kolayca anlaşılmaktadır.

آدمی	ādemī 62a/9	زیرا	zīrā 192b/8
قبول	ḳabūl 144a/4	نورنی	nūrını 236a/2

Türkçe kelimelerdeki ünlülerin yazılışında, üstteki örneklerdeki gibi bir imlâ sistemi mevcut değildir. Bugün için ön seste kısa söylediğimiz, ancak bir zamanlar aslî bir uzun ünlüye sahip olduğu ileri sürülen[27] kelimelerden bir kısmının metnimizde de medli elifle (î) yazılmış olmaları anlamlıdır. Ancak yine aynı kelimelerden bir kısmının da üstünlü elif (ٰ), hemzeli elif (أ), hatta yalnızca elif (ا) ile yazıldığı görülmektedir. Bu yüzden aslî ünlü uzunluklarının tespitinde zorluk çekmekteyiz:

آدنی	adını 2b/15	أغزین	ağzın 62b/8
آرو	aru 57a/3	أو	av 126a/14
اغزنی	ağzını 62b/7	آرسنده	arasında 65b/7
آراسینه	arasına 73b/9	اراسنده	arasında 15b615
آیده	ayda 22b/13	ایدن	aydan 33a/4

Metnimizde, iç seses durumunda olan medli elife (î) rastlanmamaktadır. Ancak şair mütercim, zaman zaman Türkçe kelimelerde vezin zaruretinden olan imaleyi gösterme kaygısına düşmüştür:

یاریبیله	Ağızı yarıla ḳan çıḳsa eger 67a/10
أیلایلر	Evlerin mescidlerin eyleyeler 18b/2
اوقمقلیغا	Bir de ḫuṭbe oḳumaḳlığa imām 27b/10

27 Daha geniş bilgi için bk. Korkmaz, *Eski Anadolu Türkçesinde Aslî Ünlü (Vocal) Uzunlukları*, AÜDTCFD, C.XXVI Sayı 3-4, Ankara 1971, (ss 49-66).

1.3.1.2. i/é Sorunu

Eski Türkçede kelime başında ve ilk hecede bulunan *i* ünlüsü, diğer Eski Anadolu Türkçesi eserlerinde olduğu gibi aynı şekilde metnimizde de korunmuktadır. Bu *i*'lerin büyük bir kısmı imlâda gösterilmiştir.

Bir kelimenin aynı metin içinde ye'li ve ye'siz yazılabilmesi, bir "kapalı e" meselesini ortaya çıkarmış ve bazı araştırıcılar, böyle kelimeleredeki ilk ünlüyü "kapalı e" olarak okumayı tercih etmişlerdir.[28]

Birinci hecede bulunan Eski Anadolu Türkçesindeki bu *i* ünlüsü, günümüz standart Türkiye Türkçesinde farklı şekillerde devam etmektedir. Bu farklılıkları şu şekilde tasnif edebiliriz:

a) Metnimizde *e* şeklinde geçen fakat bugün *i* ünlüsüyle yazılan yalnızca bir yerde, bir kelime söz konusudur:

eyü yatlu 4483

b) Metnimizde *i* şeklinde geçen, fakat bunların çoğu günümüzde de kullanılıp *e* ünlüsüyle yazılan kelimeler şunlardır:

it- 639, idin- 4040, iy 4705, yin- 6524, yil 1466, bisle- 1893, biş 299, bişer 6909, bişinci 1550, yiñi 2552, di- 3957, diñ- 6076, dirşür- 3462, yirlü 3339, giñlik 193, gice 1102, girü 694, ir- 'ulaş-' 6404, irgür- 951, iriş- 1850, vir- 3374, viresi 5121, yirinde 3339, yig 1509, yit- 721, yigirek 6991, yil 1466, yirsüz 6779, yitür- 1521, virmeklik 1651

c) Metnimizde hem *i* hem e şeklinde geçen kelimeler:

erkek 1610 (1 kez), irkek 2665 (9 kez), gerçek 2875 (1 kez), girçek 2869 (1 kez), gey- 648 (23 kez), geyesi 1137 (1 kez), giyecek 413 (2 kez), ye- 3619 (3 kez), yi- 4429 (pek çok kez)

ç) Metnimizde ve günümüzde *i* şekliyle kullanılan bir tek kelime vardır: il 4902

Yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı üzere metnimizin durumu, Eski Anadolu Türkçesinin önemli özelliklerinden olan kapalı e'yi koruma yönünde ağırlık basmaktadır.

1.3.1.3. Kalınlık-İncelik Bakımından Sıra Değiştirme

Metnimizde kalınlık-incelik bakımından bazı kelimelerde sıra değiştirmesi söz konusudur:

ey(i)t- 5975 (<ay(ı)t-), Tangrı 1340 (<Tengri), yüli- 1863 (<yolı-), yöri- 1358 (<yorı-)

---

28 Karahan, Age., s.43

1.3.1.4. Kısalma

Metnimizde, çoğu vezin gereği olduğunu düşündüğümüz bazı yabancı asıllı kelimelerdeki uzun ünlüler kısalıp, normale dönmüşlerdir.

dünye 34b/1 (<dünyā), ḫoca 1725 (<ḫ͡ āce), ḫasta 5074 (<ḫaste), ibā 162b/3 (<ībā)

1.3.1.5. Belli Başlı Ünlü Değişmeleri

Ünlü değişmeleri, genelde *ses olayları* diye bilinen konunun bir yönünü teşkil etmektedir. Ses olaylarını şu şekilde tanımlamak mümkündür: "Kelime içindeki sesler, dilin tarihi boyunca başka seslere dönüşürler, düşerler, türerler, yer değiştirirler, başka seslere benzerler. Sesle ilgili olarak meydana gelen bu gibi olaylara *ses olayları* denir [29]. Metnimizde karşılaştığımız ünlü değişmleri şu şekildedir.

a/e >i

i- 6425 (<er-), ir- 645 (<er-), iy 4485 (<ey<ay), işit- 6915 (< eşid-)

imdi 6168 (<emdi<amtı), yiñi 5597 (<yeñi<yañı), yine 1000 (<yana)

ö, u, ü > i

biz 'bez' 3884 (<böz), içün 4029 (<üçün<uçun), dip 750 (<tüp), işbu 1115 (<uşbu/ oşbu), rişvet 4677 (<rüşvet), milk 3902 (<mülk)

o> ö yöri-1358 (<yorı-)

o> ü degül 257 (<taġ ol)

u> a uyan- 757 (<odun-/udun-), orta 1168 (< ortu)

ı> a aġaç 3173 (<yıġaç), aġla- 1260 (yıġla-)

ı> u yaluñuz 6836 (<yalıñuz)

a> e yine 1000 (< yana), eyt- 5582 (<ayt-), degül 6937 (<taġ ol)

1.3.1.6. Ünlü Uyumu

Vikâye Tercümesi'nin elimizdeki nüshası (T) XV. yüzyıl ortalarına doğru H. 843 (M.1439)'te istinsah edilmiş, eserde imlâ ve ses bilgisi özellikleri yönünden bazı kuralsızlıklar tespit edilmiş olmasına rağmen, eser genel durumu itibarıyla XV. yüzyıl Eski Anadolu Türkçesinin dil yapısını en iyi yansıtan örneklerden biridir. Onun bu niteliği kendini ünlü uyumunda da göstermektedir.

1.3.1.7. Kalınlık-İncelik Uyumu

Kelime içindeki ünlü düzenini kalınlık-incelik yönünden ayarlayan dil uyumu, Türkçenin çok eski dönemlerinden beri eski ve yeni bütün Türk dili kollarında

---

29 Zülfikar (ve diğerleri), *Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri*, YÖK Matbaası, Ankara, 1994, X+364 s.(s.76)

görülegelen bir özellik olduğundan, metnimizde de yerleşmiş durumdadır. İsimden isim yapma eki olan +lık'ın yabancı kelimeler sonundaki uyumsuzluğu (süstlık 523, 6119) gibi çok az sayıdaki istisna bir tarafa bırakılırsa, metnimiz, dil uyumu yönüyle günümüz Türkiye Türkçesinden bile çok daha başarılıdır. Söz gelimi +ki aitlik eki, +ḳı/+ki, +ġı/+gi şekillerinde kısmen uyuma girmekle bunu kanıtlamaktadır:

ağzındağı 507, aralıḳlardağı 1554, şoñrağı 255, yabāndağı 330

Türkçe ve yabancı kelimelere yanaşarak imlâda bitişik yazılan *ile* ve *içün* edatları ile *i-* yardımcı fiilinin hikâye ve rivayet çekimleri de kanaatimizce kalın sıradan kelimelerde uyuma geçerek *-ıla, -ıdı, -ımış* v.b. olmuştur. Bunların ünlü ile biten köklerden sonra çok defa, ayrıca birer de koruyucu -y- ünsüzü almış olmaları yarı yarıya ekleşmeden doğan uyum değişikliğini tanıklayıcı bir olaydır[30]:

anuñ-ıla 5410, ḳaṣd-ıla 6515, ṣūf-ıla 6455, ṣuyıla 182, ḳılmağıçun 241, borçlarıyıçun 1812, borcıyıçun 3750, itmek-içün 3754, olsayıdı 5678, buġday-ıdı 6378, akçayımış 3824, var-ımış 4173

Eserde dil benzeşmesinden kaçınan başlıca ekler *-ken, -iken* zarf-fiil ekleri ile *-yorur* şimdiki zaman ekidir. *iken*, yalın veya *-ken* ekleşmiş hâlinde daima ince şekliyle kullanılmakla, Türkiye Türkçesi yazı dilindeki kullanımına benzemektedir.

saġar-iken 337, ḳılur-iken 631, añarken 873, ḥāżırken 5863.

1.3.1.8. Düzlük-Yuvarlaklık Uyumu

Dil uyumu kadar köklü ve eski olmayan düzlük-yuvarlaklık uyumu, Eski Anadolu Türkçesinin en önemli fonetik özelliklerinden biridir. Eski Anadolu Türkçesindeki yuvarlaklaşma ve düzleşme, dudak uyumunu büyük ölçüde bozmaktadır. Bu iki fonetik özellikten dolayı dudak uyumunun bu dönemde çok zayıf olduğunu söyleyebiliriz.[31] Hatta Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine uzanan zaman içinde meydana gelen belirli bazı ses değişmeleri, düzlük-yuvarlaklık esasındaki dudak benzeşmesinin (uyumunun) Eski Türkçeye oranla daha da bozulmasına yol açmıştır.[32]

1.3.1.9. Kelime Tabanlarında Görülen Düzlük Uyumsuzluğu

Ünlülerin düzlük bakımıdan kelime tabanlarında görülen uyumsuzluk iki önemli sebepten kaynaklanmaktadır:

1. Bir kısım kelimelerin şekil ve yapı bakımından, Eski Türkçede olduğu gibi aynen ya da küçük değişmelerle devam ettirilmesinden ileri gelen uyum bozukluğudur:

---

30 Korkmaz, *Marzubān-nâme Tercümesi*, s.107.
31 Köktekin, Age., s.48.
32 Korkmaz, Age., s.108.

altuna 1616, bellü 5717 (<belgülüg), berü 3886, degül-durur 6679, dilkü 383 (<tilkü), edük 703 (<etük), eksük 6965, esrükle 3067, eyü 4483 (<eyü), girü (<kirü) 1872, içün (<üçün<uçun), incü 6374 (<yinçü) , ḳamusı 1667 (<ḳamuġ<ḳamaġ), ḳarşu 933, kendü 1237 (<kentü), ḳılavuz 936 (<ḳulavuz<ḳulabuz), ṭamu 1623 ṭanuḳ 5034, yavuz 5721 (<yabız)

Bunlardan "kendü" kelimesi dört değişik yerde "kendi" (3601, 3482, 3902, 4463) şeklinde; dilkü, bir yerde dilki (6528) şeklinde uyuma girmiştir.

2. Eski Türkçede birdan fazla heceli sözlerin son seslerinde bulunan *-ġ/-g* ünsüzlerinin Güney-Batı Türk Dili kollarına geçerken eriyip kaybolunca geride kalan düz, dar ünlüleri yuvarlaklaştırmalarından ya da belirli dudak ünsüzlerinin yanlarındaki, bilhassa düz, dar ünlüleri yuvarlaklaştırma etkilerinden ileri gelen ve tarihi gelişme şartları bakımından daha sonraki bir evreye giren uyum bozukluklarıdır [33]:

adrıġ> ayru 'ayrı, başka' 541, temür> demür 1663, ḳamusından 2614, şarıġ> şaru: şarurаḳ ol- 511 v.b

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi ses düşmesi ve ardından, geride kalan ünlüde bir yuvarlaklaşma fark edilmektedir. Ancak her düşmenin mutlaka bir yuvarlaklaşmaya, dolaysıyla dudak uyumsuzluğuna yol açtığını söylemek de zordur. Nitekim bu yöndeki *arı* ve *çeri* kelimelerinin yuvarlaklaşmadan kaçınmaları anlamlıdır.

arı 109 (<arıġ), arındugından şoñra 928, arınmaḳ-durur 927, çeri 3455 (<çerig)

Metnimizde geçen yavu 1424 (<yaġı) ve alçu 590 kelimelerindeki uyumsuzluğun ise *-ġ/-g* düşmesi ile yuvarlaklaşan kelimelerin etkisi (analoji)'nden ileri geldiğini zannediyoruz.[34]

1.3.1.10. Eklerde Görülen Düzlükler

İsimden isim yapım ekleri:

Aşağıdaki ekler çok az istisnalarıyla birlikte sürekli düz ünlüyle kullanılırlar:

-cI : başmaḳçı 4528, evci 387, etmekçi 3928, ḳuyumcı 3629

-cIlAyIn : ancılayın 1111, buncılayın 1333, incileyin 6375

-lIḳ : ʿavratlıġa 2094, darlıḳ 1615, boşlıḳ 2798, onlıḳ 5094, oġurlıḳ 3265

---

33 Korkmaz, Age., s.108.

34 "alçu" kelimesi için Hasan Eren "Kökenini bilmiyoruz. Türkçeden Balkan dillerine de geçmiştir." demektedir. Bk. Eren, *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, Bizim Büro Basım Evi, 2. bs., Ankara, 1999, XXIX+512 s., (s.8).

-lIk ekinin her zaman düz ünlüyle kullanıldığını kabul etmek yanlış olur. [35]. Zira bu ek zaman zaman yuvarlak olarak da kullanılmıştır:

oğruluk 4041, onluğın 5100, tanukluk 4982

-ncI : üçünci 1275, 1546

Fiilden fiil yapım ekleri:

-(I)l/ -(U)l : dutıl- 1466, urıl- 3192, dinil- 3175, egril- 5650

Yardımcı ünlünün yuvarlaklaştığı örnekler de vardır:

kurtul- 6129, dökül- 142, sögül- 4765

-(I)ş : iriş- 1350, karış- 3575, yapış- 1194

Bu ek tokuş- 6042 kelimesinde yuvarlaklık uyumuna tabi olmuştur.

-(I)n : okın- 499, olın- 5535, görin- 1691

Bu ek de yukarıdaki diğer edilgenlik eki olan -(I)l/-(U)l gibi zaman zaman uyum dışı kalabilmiştir. Zira bu ek, metnimizde yer yer yuvarlak ünlüyle kullanıldığı gibi Eski Türkçede de zaten uyuma giren bir ek görünümündedir. Metnimizde bu yönde de örnekler vardır [36]:

bulun- 1903, dutun- 1844, okun- 1374

Soru eki

-mI : var mı 4573, ölü mi yā diri mi 6537, eski mi 4517

İyelik eki

-I, -sI : küsüri 1632, lüzümı 3678, dördi 1365, yaralusı 3457

Aitlik eki

-kI : evvelki 359, bendeki 2701, sendeki 5163, soñrağı 255

Yükleme hâli eki

-I-,-nI, -yI : oğlı 1974, hükmi 2011, suyı 1497, kendüyi 5067, bunı 301

Vasıta hâli eki:

-(I)n : girçegin 2869, günin 1816, gündüzin1296

Zarf-fiil eki

-IncA : olınca 6088, togıncaya dek 970, gelince 3213, gidince 321

-IcAk : olıcak 929, urıcak 6845, ölicek 1496, göricek 4017

Görülen geçmiş zaman eki (III. çokluk ve teklik şahıs)

-dI : okudı 1235, oldı 463, ögütdi 3874, değşürdi 4398

-dIlAr vardılar 3664, dutdılar 1733, döndiler 881, düzdiler 19

Öğrenilen geçmiş zaman eki

-mIş : kurımış 860, togurmış 4073, görmiş 1455, ölmiş 3854

---

35 Gabain, Age., *Eski Türkçenin Grameri*, çev: Mehmet Akalın, TDK Yay., Ankara, 1988, XXIII+513 s. (s.44).

36 A.Von Gabain, Age., s. (s.59).

Gelecek zaman eki

-IsAr : durısar 493, n'olısar 3077, geçiser 5229, göriser 5070

Emir eki

-ġIl : olġıl 5174, uyġıl 901, virgil 1541, bilgil 2991, eylegil 4696

Şahıs ekleri (II. teklik şahıs)

-sIn : ḳardaşumsın 2753 atamsın 5312, bilürsin 3527, degülsin 2653

Eski Anadolu Türkçesinde ekleşmeye başlayan *i-* yardımcı fiili ekleşme sırasında düzlüğünü korumuştur:

arşun-ıdı 203, aruġ-ıdı 5973, bağluyıdı 1244, böyleyidi 5342

1.3.1.11. Eklerde Görülen Düzlük Uyumsuzluğu

Dudak uyumsuzluğu gösteren eklerin bir kısmı Eski Anadolu Türkçesinde ortaya çıkmış olup uyumdan kaçan eklerin bir kısmı Eski Türkçeden beri sürekli yuvarlak şekliyle kullanılagelmektedir; böylelikle bunlar, düzlük uyumuna aykırı bir durum sergilemektedirler:

Yapım eklerindeki düzlük uyumsuzluğu şu eklerde görülmektedir:

İsimden isim yapma ekleri

-cUġAz : ḳızcuġaz 2183, şucuġaz 765

+lU : atlu 3345, şarlu 4024, deñlü 3587, yirlü 3339

+sUz : dilsüz 2627, ḫüllesüz 2707, mehrsüz 2316

Fiilden isim yapım ekleri

-ġU : güyegü 2214, sevgülü 91, söykegü 516

-mur : yaġmur 130

-Uḳ : artuḳ 4540, ayruḳ 4849, delük 688, ṭanuḳ 5001

Fiilden fiil yapım ekleri

-dUr- : aldur- 975, ınandur- 6750, ḳaldur- 1518, dikdür- 4528

-ġur-/-gür- : durġur- 5550, irgür- 1365

-Ur- : belür- 182, bişür- 6377, dirşür- 3670, emzür- 1783

Sıfat-fiil eki

-dUḳ : aldugı 1834, ḳıldugı 1152, bildügüm 3318, bindügi 1030

Zarf-fiil ekleri

-dUġIncA : artdugınca 1619, geldügince 6011

-(y)U : diyü 1800

Bu ek, üç kelimede uyuma bağlanarak düzleşmiştir:

alı vir- 2198 (6 kez), çalı vir- 6108, diki vir 4524

-(y)Up : çıḳup 114, çiftlenüp 2296, degüp 216, virüp 3361

-(y)UbAn : çıḳuban 1838, ışlanuban 269, idüben 3906, virüben 4537

Çekim eklerindeki düzlük uyumsuzluğu aşağıdaki eklerde görülmektedir:

İlgi hâli eki

+(U)ñ, +nUñ : aġacuñ 5907, birinüñ 488, ikisinüñ 1974, atasınuñ 1988, ḳızuñ 1995

+(U)m : benüm ḳız ḳardaşum 941, milkimüz olur bizüm 3352

Yön gösterme ekleri

+rU : berü 3886, girü 1782,

+ArU : içerü 3724, yoḳaru 495

Geniş zaman eki

-(U)r : alur 5002, aldurur 693, ödenür 1305, ögrenürdi 248

Emir eki (3. teklik şahıs)

-sUn : ḳalsun 858, ḳılsun 1771, n'itsün 6091, virsün 6920

Bildirme eki

-dUr : aḫrārdur 3468, kāfirdür 3350, kiledür 3732

İyelik ekleri

-(U)m : ḳardaşum 2090, murādum 42, niyyetüm 2744

Metnimizde bu ekin uyuma bağlanmış üç örneği bulunmaktadır:

erim 5049, milkim-durur 5788 ve 6647, vārişimdür 5753

-(U)mUz : beyʿümüz 4345, murādumuz 935

Bu ekin yardımcı ünlüsü iki örnekte uyuma bağlanarak düzleşmiştir:

milkimüz 5501, milkimüzdür 3512

-(U)ñ : ḫalḳuñ 1422, alımuñ 4554, ḫāricüñ 5348, degirmenüñ 5586

-ñ(U)z : ḳanḳıñuz 565

Görülen geçmiş zaman ekleri

-d(U)m : aldum 1916, ayrıldum 2645, çekdüm 1900, virdüm 1672

-dUñ : alduñ 2482, bağışladuñ, 4706, bildüñ 1114, didüñ 5660

-dUḳ : alduḳ 3353, başladuḳ 1, 4, didük 660, geldük 935, giderdük 6275

Emir ekleri

-(y)AlUm : añladalum 839, bilelüm 101, ḳılalum 6000

-(U)ñ : ḳıluñ 926, oluñ 2670, bilüñ 926 , virüñ 7003

-(U)ñUz ḳıluñuz 926

Şahıs eki (I. çokluk şahıs)

-Uz : ḳıluruz 3374, ölürüz 581

-vUz : alsavuz 3352, ġālib olsavuz 3359

1.3.1.12. Kelime Tabanlarında Görülen Yuvarlaklık Uyumsuzluğu

Eski Türkçeden beri birtakım kelime yuvarlaklık uyumuna tabi şekilleriyle birlikte uyuma tabi olmayan şekillerini de sürdüregelmiştir. Bunlardan bir kısmı metnimizde de geçmektedir. Uyuma tabi olmayan örnekler şunlardır:

bulın- (1373), görin- 834, ḳoyın 2491, ḳurı- 488, ḳurı 908, ḳuyı 6853, oḳı- 1070, ṭoġrı 5221, unıt- 1793, yöri- 5135

Yukarıdaki kelimelerden uyuma tabi olan şekliyle yazılanlar şunlardır [37]:

ḳoyun 1112 (pek çok kez), ḳuru 1032 (2 kez), ḳuru- 910 (3 kez), ḳuyu 297 (12 kez), unut- 559 (14 kez), yörü- 5074 (3 kez)

gümiş 1616 (<kümüş) kelimesindeki yuvarlaklık uyumsuzluğu, benzer kelimelerin tesiri yanında, Doğu Türkçesinin tesirini gözden uzak tutmamak icap eder[38]

1.3.1.13. Ünlü Düşmesi

Bu hadise daha ziyade kelime içinde görülür. Düşen ünlü, ikiden fazla heceli kelimelerin vurgusuz olan orta hece ünlüsüdür. Eski yazıda kelime içindeki ünlülerin bir kısmının gösterilmeyişi, düşen ünlünün tespitini zorlaştırmaktadır. Fakat kelimenin bugün Türkiye Türkçesinde kullanılışı ve bilhassa manzum eserlerde vezin, ünlü düşmesini görebilmemizde yardımcı olmaktadır[39].

Aşağıdaki örneklerin bir kısmındaki düşme olayı daha önceki dönemlere aittir:

aġzı 270 (<aġız), ayrıla 2224 (<ayırıl-), ayruḳ 721 (<ayıruḳ), beñzemedi 1300 (<beñize-), birbirine 768 (<biribiri) , boynına 490 (<boyun), buyruġı 1006 (<buyuruḳ), deñşürdi 4398 (<deñişürdi), dirligi 6540 (<dirilik<tiriglig), esrük 2625 (<esürük), eynine 215 (<eyinine<eginine), eydür 2482 (<eyitür), ik'si 1176 (<ikisi), kilselerine 2249 (<kilïse) , kimse 1027 (<kim-ise), ḳuzlacı 3947 (<ḳuzılacı), nesne 1531 (<ne+ise+ne), oġlı 2598 (<oġulı), oynar-iken 764 (<oyuna-), ṣarlu 4024 (<ṣarılu), üzre 4377 (<üzere), uyḳu 4694 (<uyuḳu<uḍıḳu)

ile ve *içün edatı ile i-* yardımcı fiili, metnimizde tam ekleşmiş değil, kısmî olarak ekleşmiş durumdadır. O yüzden zaman zaman *i*'ler düşmüş, zaman zaman da kendini korumuştur:

arpayıla 3576, yol-ıla 3705, arşun-ıla 3743, ᶜaynı-ile 3856, kimseyile 3913, vezn-ile 4486, anuñçun 2261, anlaruñçun 2271, bunuñçun 1759, itdügümçün 17, var-ıdı 3557, ḳul-ıdı 3989, ḳazancıyıdı 3629, gitmiş-idi 6426, şerïk-idi 6456

---

37 *Divanu Lügati't-Türk*'te *bulun-* fiilinin uyuma girmiş olan sadece *bulun-* şekli; *unıt-* ve *ḳurı-* fiillerinin ise dudak uyumuna tabi olmuş *unut-* ve *ḳuru-* şekilleri de yer almaktadır. Bk. B. Atalay, Divanu Lügati't-Türk Dizini, TDK Yay. Ankara, 1972, XXII+168 s.

38 Karahan, Age., s.51.

39 Karahan, Age., s.53.

1.3.1.14. Ünlü Türemesi

Metnimizde, karşılaştırma eki olan -rek eki ile bazı yabancı asıllı kelimelerde görülen bir ses olayıdır:

yigirek 1000, oruç 1282 (<orūz<rūze), orüz 1288 (<rūze), üsküf 1622 (<İt. scuffa)

1.3.1.15. Ünlü Birleşmesi

Ünlü ile biten ve ardından ünlü ile başlayan iki kelimenin birleşmesinden doğan ses olayı olan ünlü birleşmesinin örneği çoktur. Ancak bunların çoğu kalıplaşmadan dolayı meydana gelmişse de bir kısmı vezin gereği meydana gelmiştir:

ancaḳ 1108 (<ança+oḳ), daᶜv eylese 3567 (<daᶜvī eyle-), daᶜv itdüginden 4087 (<daᶜvī it-), kʾanuñ 3344 (<ki anuñ), kendüzüñ 2195 (<kendü+özüñ), nesne 6843 (<ne+ise+ne), n'eyle- 5413 (<ne+eyle-), n'it- 5036 (<ne+it-), n'ola 201 (<ne+ol-), ziyād olmaz 6057 (<ziyāde ol-)

u- iktidar fiilinin kullanılışı da devrin pek çok eserinde olduğu gibi bizim metnimizde de düşmüş durumdadır:

bozamaz 3990 (<boza umaz), dutamaz 507 (<duta umaz), içemez 5232 (<içe umaz), seçemezsin 858 (<seçe umaz)

1.3.2. Ünsüzler

Metnimiz ünlülerde olduğu gibi ünsüzler bakımından da genellikle ikili bir karekter arz etmektedir. Söz gelişi *ñ* ünsüzünü aynen koruması ve *b* ünsüzünün *p*'ye dönmeden korunması, metnimizin Eski Türkçe ile birleşen yönünü gösterir. Öte yandan *t-> d-*, *b-> v-*, *k-> g-* değişmeleri ile *g/ġ* ünsüzlerinin hece ve kelime sonlarında düşmeleri; hece ve ek başlarında kendilerini korumaları veya düşmeleri gibi özellikleri de günümüz Türkiye Türkçesine temel teşkil etmektedir.

İmlâdan hareketle metnimizde şu ünsüzler tespit edilmiştir:

b, c, ç, d, f, g, ġ, h, ḫ, k, ḳ, l, m, n, ñ, p, r, s, ş, t, ṭ, v, y, z

Bu ünsüzlerden c, f, h, v değişme yoluyla Batı Türkçesi içinde ortaya çıkmışlardır. Eski Türkçedeki peltek *ḏ* ve çift dudak ünsüsü *w* metnimizde *y* ve *v* olarak devam etmiştir; *ḫ* ve *ñ* ünsüzleri ise bugünkü yazı dilimizde kullanılmamaktadır.

1.3.2.1. Ünsüz Değişmeleri

Eski Türkçe ile karşılaştırmamız hâlinde metnimizdeki başlıca ünsüz değişmeleri, tonlulaşma, tonsuzlaşma, sızıcılaşma ve sürekli ünsüzler arasında değişmeler şeklinde görülmektedir.

1.3.2.2. Ünsüz Tonlulaşması

t-> d-

Bilindiği gibi Eski Türkçede ön ses durumunda *d-* yoktur. Eski Türkçedeki *t'li* kelimelerin bir kısmının Eski Anadolu Türkçesinde *d'*li şekle dönmesi olayına metnimizde de rastlanmaktadır. Bu arada elbette *t'*li şekli koruyanlar da vardır.

Metinde *t-* ünsüzünü koruyan 47 kelimenin altısı ince ünlülüdür; diğerleri kalın ünlülü olup *tangrı* ve *toz* kelimelerinin dışındakiler tı (⊥) ile yazılmıştır.

t-> d- değişimine uğramış 77 kelimenin 19'u kalın ünlülü, 58'i ince ünlülü kelimedir. Bunlardan dördünün değişime uğramış ve uğramamış her iki şekliyle kullanıldığı görülmektedir.

Bu sayılardan anlaşılacağı gibi *t-> d-* değişmesi, metnimizde daha çok ince ünlülü kelimelerde meydana gelmiş, kalın ünlülü kelimelerde ise çoğunlukla kendini korumuştur.

t ünsüzünün korunduğu kelimeler:

ṭaġ 3260, ṭaġıl- 293, ṭaġıt- 6844, ṭam- 113, ṭana 1583, Tangrı 1340, ṭañla- 7005, ṭanuḳ 5465, ṭar 74, ṭaş 590, ṭaşra 590, tat 'yabancı' 32, ṭat- 4028, ṭavar 3496, ṭavuḳ 313, ṭayı 2598, ṭayın- 266, tezek 931, ṭoġ- 963, ṭoġan 386, ṭoġrı 5221, ṭoġur- 5350, ṭoḳsan 3739, ṭoḳuş- 6042, ṭoḳuz 773, ṭoḳuzıncı 1720, ṭol- 6693, ṭolın- 947, ṭolu 504, ṭon 236, ṭoñ- 344, ṭoñuz 3235, ṭoñuzlan ḳurdı 211, ṭoprak 6133, ṭopuḳ 430, ṭoy- 1778, ṭoyla- 3162, ṭoyna- 282, toz 1722, ṭulḳuġ 4471, ṭut- 1952, ṭuz 591, tüg 6543, tükrük 6543, Türk 3350, Türkçe 17, Türkî 27

t-> d- değişimine uğrayan kelimeler:

daḫı 1032, darlıḳ 1615, dart- 4435, dartıl- 4434, dat- 4027, davar 6914, dede 99, deg- 3048, degin 358, degirmen 5944, degirmi 201, degül 257, dek 355, delük 674, demür 1663, deñiz 130, deñlü 513, depren- 6541, dere 6690, deri 279, deriñ 1051, deriñcek 2322, deriñlik 193, derle- 364, deve 1358, devek 3176, dın- 5499, dıñ- 1195, dırnaḳ 813, di- 99, dikdür- 4528, dikmeklik 5017, dil 31, dile- 425, dilkü 383, dilsüz 2627, din- 3925, diñ- 6076, dinil- 5023, diñle- 83, dip 750, diri 1522, dirlik 6540, dirsek 429, dirşür- 3462, diş 286, dişi 1610, diz 1866, doḳın- 1352, doḳu- 6059, dög- 4892, dök- 411, dökül- 142, döl 5440, dön- 1070, dönder- 1154, döndür- 1153, dört 96, döşek 5640, döşen- 6535, dur- 171, durmaḳlıḳ 1335, durġur- 5550, dut- 40, dutıl- 6129, dutul- 6127, dutun- 1844, duzaḳ 6128, düken-

455, dün 305, düriş- 1616, düpdüz 269, dürlü 4, düş- 266, düşüt 812, düz 19, düzen 6685

Aşağıdaki dört kelime her iki şekliyle de kullanılkıştır.

ṭar 74, darlıḳ 1615; ṭat- 4028, dat- 4027; ṭavar 3496, davar 6914; ṭut- 1952, dut- 40

-t-> -d-

Bazı köklerde ve geçişlilik eki *-t-* ile genişletilmiş fiil gövdelerinde, iki ünlü arasında veya bir ünlü önünde bulunan *-t-* ünsüzü tonlulaşmıştır:

dördinci 1548, eydür 467, gider 121, idüp 100, ilede 1194, işide 44, işleden 3638, ödede 3087, ögredürse 6083, ṣaḳlada 4662, unıdup 1769, yidi 6260, yigidi 1161

artar 4332, üstinde 189 gibi özellikle kökü tek heceli olan kelimelerde tonlulaşma görülmemektedir.

-t> -d

Bu tür bir değişmenin fazla örneği yoktur.

ad 3641, and 4347, ard , ḳurd 501, od 6093, süd 338

Bunlardan ḳurd üç kez *-d*'li, bir kez *-t*'li olarak kullanılmıştır.

k-> g-

Eski Türkçenin kelime başlarındaki tonsuz *ḳ-* ünsüzü, Eski Anadolu Türkçesinde de devam etmiştir. Metnimizde, bu yöndeki değişikliğe ait herhangi bir işaret görülmemekte; değişiklik, ancak ince sıradan ünlü ile başlayan kelimelerin bazılarında görülmektedir. Değişime uğradığını veya kendini koruduğunu kabul ettiğimiz *k-*, *g-* ünsüzlerinin her ikisi de metnimizde düzensiz bir şekilde (ك ، گ) ile gösterilmiştir. O yüzden bizim buradaki hareket noktamız, günümüz Türkiye Türkçesi olmuştur.

Buna göre metnimizde *k-* ünsüzünü koruyan kelimeler şunlardır:

kedi 313, keklik 4505 , kelebek 211, kemik 2934, kendü 534, kendüz 2289, keñgel 1905, kes- 294, kesil- 5784, keskin 6839, key 127, kiçi 675, kiçrek 5950, kim 16, kimsse 20, kindü 1281, kir 263, kişi 72, köpri 3399, köpük 6700, köz 6101, küççük 6873, küçük 3465, küpe 5638

k-> g- değişimine uğrayan kelimeler şunlardır:

gel- 2783, gemi 1037, geñez 140, gerçek 2875, gerek 103, gerek- 2472, getür- 5000, gey- 648, geyesi 1137, geyik 6125, gibi 75, gice 1102, giciyik 4196, giñlik 193, gir- 643, girçek 2869, girü 694, git- 95, giyecek 414, gizlü 4207, göbek 993, gögercin 312, gögüs 6621, gök 950, gökcek 1946, gölek 337, gölge 941, gönder- 2482, göñlek 2322, göñül 1615, gör- 96, göre 1123, görin- 1691, göster-

934, götür- 19, gövde 502, göz 322, gözgü 925, güç 1340, gül- 529, gümiş 1616, gün 720, gündüz 937, güneş 938, gütmek 6033, güyegü 2214

-k-> -g-

Tek heceli olmayan kelime tabanlarındaki *-k* ünsüzü, ünlü ile başlayan eklerin önünde kullanıldığında tonlulaşarak *g*'ye dönüşmüştür; bu yönde örnekler çoktur. Sızıcılaşmanın henüz bu dönemde başlamadığını düşünüyoruz. Zira günümüzdeki ağızlarda bile hâlâ sızıcılaşmaya direnmeler vardır [40]:

biñligi 6765, bölügin 1470, büyüginde 303, deriñligi 193, dikmeklige 5017, dirligi 6540, döşeginde 758, eksüge 4370, emcegini 2581, eñeginüñ 455, erkegi 1610, sidügi 788

-ḳ-> -ġ-

Bu tür değişme olayı iki ünlü arasında söz konusudur. Ancak az sayıda da olsa bu değişime direnen örnekler vardır:

almaḳlıġa 3531, artuġı 123, arġ-ıdı 6075, ayaġı 689, ayrulığına 1307, bardaġıla 3171

barmaġıla 2634, bıyıġuñ 1863, boşlığına 5230, çoġı 218, ḳaynaġıla 6527

Tek heceli köke sahip olan şu üç kelimede tonlulaşma gerçekleşmemiştir:

boḳı 212, ḳırḳa 1584, ḳırḳuñ 3529

-ḳ> -ġ

-ḳ ünsüzü ile bitip de ismin yalın hâlindeki bazı kelimelerde görülen bu tür değişmenin bir kısmı, ünlü ile başlayan bir kelime tarafından takip edilmesi hâlinde, iç ses durumuna geçen bir ses mantığıyla meydana gelmiştir. Hâlbuki buradaki her kelime yalın hâlde kullanılmıştır. Bu kelimelerin değişime uğramayan biçimleri de vardır, hatta çoktur:

artuġ 3634, aruġ-ıdı 5973, ıraġ 1986, ḳıġ 335 (<ḳıḳ), panbuġ 5652 (<F. panbuḳ), ṭulḳuġ 4471 (<ṭulḳuḳ<ṭolḳuġ), ṭanuġ istese 5465, yoġ ola 5605, artuḳ 186, panbuḳ 1051, ṭanuḳ 1728, yoḳ 303 [41]

-ç-> -c-

Eski Türkçede bulunmayan *c* ünsüzü, Eski Anadolu Türkçesinde *ç* ünsüzünün tonlulaşmasıyla ortaya çıkmıştır. Gerek kelime tabanlarında olup bilhassa ünlüyle başlayan ek önünde bulunan ç-'ler , gerekse eklere ait iç ses durumundaki *-ç-*'ler büyük ölçüde tonlulaşmıştır. İmlâda *c* ve *ç* için düzensiz bir şekilde (ج) ve (چ) kullanıldığından ötürü konuya fonetik değil imlâ sorunu olarak bakmak gerekecektir.

---

40 Efrasiyap Gemalmaz, *Erzurum İli ve Ağızları* C. I, TDK Yay., Ankara, 1995, (s.168).

41 *ḳıġ* ve *ṭulḳuġ* için bk. Ahmet Caferoğlu, *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, TDK Yay., İstanbul, 1968, XV+320 s., (s. 174, 252).

Yine de biz burada, günümüz Türkiye Türkçesinden hareketle tonlulaşma örneklerinden bir kısmını aşağıya alıyoruz:

ağacuñ 5907, arġacında 6610, avcında 6582, borca 5729, derincek 2322, ucına 6035, ḳızcuġazı 2183, oġlancuḳ 3040

Şu iki kelimede tonlulaşma görülmez:

gökçek 3503, niçe 4654 (6 kez kullanılmış; pek çok kez nice'dir.)

-p-> -b-

gibi 5856 (<kipi), ḳabından 3747

-ġ-> -ḫ-

Farsça asıllı baḫçe 5941 (<bāġçe) kelimesinde görülen bir değişmedir. Kelimenin bāġçe 3858 şekli de kullanılmıştır.

1.3.2.3. Ünsüz Tonsuzlaşması

Çok seyrek görülen bir ses olayıdır.

d-> ṭ-

Tek örnek ṭaġlayalar 3288 (<F.dāġ+T.la-) kelimesidir

1.3.2.4. Ünsüz Sızıcılaşması

ḳ-> ḫ-

Tek örneği ḫan 35 (<ḳan) kelimesinde geçmektedir.

-ḳ-> -ḫ-

Yalnızca daḫı 3701 kelimesinde söz konusu bir olaydır.

b-> v-

Eski Türkçede kelime başlarında bulunan *b*'lerin bir kısmı Eski Anadolu Türkçesinde *v*'ye dönüşmüştür:

var 316 (<bar), var- 1885 (<bar-), vir- 1551 (<bir-)

-b->-v-, -b >-v

Eski Türkçeki *bar, bar-, bir-* kelimelerinin ön ses *b*-'leri Güney-Batı Türk Lehçeleri kolunda *v*'ye dönüşmüştür. Eski Türkçenin Köktürk kolunda iç ve son seslerde bulunan ve sızıcı bir *b* ünsüzü olduğu tahmin edilen *b*'ler Uygur devrinden başlayarak *v*'ye dönmüştür. Kaşgarlı Mahmud'un Divanu Lügati't-Türk'teki açıklamalarından iç ve son seselerdeki *b* ünsüzünün XI. yüzyılda Oğuzcada *v*'ye döndüğünü görüyoruz.[42] Öte yandan *-vuz/-vüz* (<biz) şahıs eki de Eski Anadolu Türkçesinde gelişmiştir.

42 Korkmaz, Age. s.119, 120

av 6127 (<ab), ev 2801 (<eb), ḳaravaş 1001 (<ḳarabaş), ḳılavuz 936 (<ḳulavuz <ḳulabuz), sıvuḳ 'sulu, cıvık' 827 (<suvuk), suvaralar 6691, (<ṣuvar- <sub), ṭavar 3496 (<ṭabar), yavuz 1030 (<yabız), alsavuz 3352, ġālib olsavuz 3359

-ḍ-> -y-, -d> -y

Eski Türkçenin karakteristik seslerinden olan *ḍ* ünsüzü, Batı Türkçesinde *y* olarak gelişmiştir[43]. Bu durum metnimizde aynı yöndedir:

ayaḳ 675 (<aḍaḳ), ayır- 2202 (<aḍır-), ayruḳ 721 (<aḍruḳ), eyü 4483 (<eḍgü), gey- 648 (keḍ-), giyecek 414, ḳoy- 1520 (<ḳoḍ-), ḳuyı 6853 (<ḳuḍuġ) , uyı- 571 (<uḍı-), uyḳu 4694 (<uḍıḳu)

1.3.2.5. Sürekli Ünsüzler Arasında Değişmeler

-ñ-> -n-

derincek 2232 (<teriñ), yalıncaḳ 766 (<yalıñ)

-ġ-> -v-

Bu tür değişmelerin daha çok yuvarlak ünlüler yanında meydana gelmesi dikkat çekicidir:

ḳılavuz (<ḳulaġuz), ṣovuḳ 545 (<ṣoġuḳ), ṣovut- 248, ṭavuḳ 313 (<taġuḳ<taḳıġu)

-r-> -l-

tülbend 1047 (<F.ter+bend)

1.3.2.6. Ünsüz Türemesi

(y) türemesi

İki ünlü çatışmasını önlemek amacıyla türetilmiş durumdaki sestir. Türkçe ve yabancı asıllı kelimelerde örneklerini görmek mümkündür:

dāyim 790 (<dāʾim) , eyimme 3897 (<eʾimme), ġāyib 1910 (<ġāʾib), nāyib 4830 (<nāʾib), kimseye 1138, alımluyıla 3103, diliyile 1258, başlayup 1862, bulmayınca 4179

(n) türemesi

Zamir çekiminde görülen ve iyelik ekleri ile hâl ekleri arasına giren bir ünsüzdür:

birinden 3559, adını 67, artduğınca 1619, buyruġına 4666, emrinsüz 3505

Bu ünsüz, ḥiṣṣesinle 4134 (üç kez) kelimesinde görüldüğü gibi üçüncü şahıs iyelik eki ve *ile* edatı arasına girmiştir.

---

43 Karahan, Age., s. 59.

(t) türemesi

şığırtmaç 6032 kelimesindeki *-t-* de bir başka türeme sestir. [44]

1.3.2.7. Ünsüz düşmesi

Metnimiz, ünsüz düşmesi bakımından devrinin öteki eserleriyle büyük ölçüde parelellik arz etmektedir. Ünsüz düşmesi başlıca şu şekillerde kendini gösterir:

-g, -ġ> Ø

Eski Türkçede, iki veya daha fazla heceli kelimelerin son sesi ve bazı eklerin ön sesi durumundaki *g, ġ* ünsüzleri Batı Türkçesinin öteki eserlerinde olduğu gibi metnimizde de düşmüştür:

arı 109 (<arıġ), aşşı 3655 (<aşıġ), bellü 1619 (<belgülüg), çeri 3455 (<çerig), diri 1522 (<tirig), gerek (<kergek), ḳamu 223 (<ḳamuġ), ḳatı 544 (<ḳatıġ), ḳayı (<ḳadġu) kiçi 675 (<kiçig), ḳulaḳ 461 (<ḳulġaḳ), ḳuyu 6853 (<ḳuduġ), nite 1297 (<ne+teg), ṣarı 511 (<ṣarıġ), ulu 202 (<uluġ), yalan 1749 (<yalġan)

Aşağıdaki eklerin başlarında bulunan *g, ġ* ünsüzleri düşmüştür.

-lU <-lIġ (isimden isim yapma eki): atlu 3345, aşşılu 4229, sütlü 2037

-A <-ġA (yönelme hâli eki): Allāha 2868, altmışa 1588, bize 935, gölege 337

-ArU <-ġArU (yön gösterme eki): yoḳaru 495, içerü 3274

-An <-ġAn (sıfat-fiil eki): aḳan 798, alan 1522, bilen 82, düşen 300

-IncA <-ġınca (zarf-fiil eki): ḳılınca 359, ṭoyınca 1778, gelince 3213, gidince 3210

-AlI <-ġAlI (zarf-fiil eki): ben saña ᶜavrat olal(ı)dan 2888

-r- > Ø bekmez 4028 (<berk-mez), i- 1322 (<er-), bile 5599 (<birle)

Metnimizde birle 627 (pek çok kez) şeklinin geçmiş olması bu olayın Eski Anadolu Türkçesi içinde başladığını ve tamamlanmadığını göstermektedir.[45] Bugün Anadolu ağızlarında bu olayın örnekleri çoktur.[46]

y> Ø : Aşağıdaki kelimelerde *y-* ünsüzü düşmüştür.

aġaç 3173(<yıġaç), aġla- 1260(<yıġla-), ılıcaḳ 546 (<yılıġcaḳ), ıraġ 1986, (<ıraḳ<yıraḳ), incü 6374 (<yinçü), iriü 502 (<yiriü)

y ünsüzü metnimizde, ḳoy- fiilinde pek çok yerde düşmüştür. Bunun düşmeyen biçimi ise metnimizde daha az kullanılmıştır:

ḳo- 1262 (<ḳoḍ-), ḳoy- 1520

---

44 János Eckman, Türkmencede çekirtge kelimesindeki t'nin türeme bir ses olduğunu belirtmektedir. Bk. Eckmann, *Türkçede d, t, ve n Seslerinin Türemesi*, TDAY-Belleten 1955, 2. bs., Ankara, 1988, (s.14 ss. 11-22); Eren, Age., s.364.

45 Karahan, Age., s. 61.

46 Korkmaz, *Güney-Batı Anadolu Ağızları*, AÜDTCF Yay., Ankara, 1956, XXVII+93+130 s., (s.79); Tuncer Gülensoy, *Kütahya ve Yöresi Ağızları*, TDK Yay., 1988, XXX+257 s., (s.65); Olcay , *Batı Trakya Yerli Ağzı*, TDK Yay., 2. bs., Ankara, 1995, 92 s., (s.14).

l> Ø : getür- (<keltür-), o 4875 (<ol), otur- 1042 (<oltur-)

o'nun yanı sıra ol 621 biçimi daha sık kullanılmıştır.

b-> Ø : ol- 1815 (<bol-)

v> Ø : şu 3172 (<şuv<şub)

1.3.2.8. Ünsüz İkizleşmesi

Düşen sesler, öteden beri kelimelerin fonetik yapısını çeşitli bakımlardan etkileyegelmişlerdir. Bu etkilerden biri de düşmeden sonra ünsüz ikizleşmesinin meydana gelmesidir. Örneği azdır:

aşşı 3655 (<aşığ), bellü 1041 (<belgülüg), elli 1629 (<elig), issi 3860 (<isig), küççük 6873 (<küçükçük)

1.3.2.9. Yer değiştirme (metathesis)

Bu ses olayının Anadolu ağızlarında örnekleri çoktur, ama metnimizde örneği bir kelimede görülmektedir [47].

ḳarvama- 4030 (<ḳavra-)

1.3.2.10. Hece Düşmesi (haplology)

Bildirme görevinde sıkça kullanılan *dur-* yardımcı fiilinin geniş zaman şekli olan *durur*'un hecelerinden birini düşürererk *-dur/-dür şeklinde* ekleşmiştir. Metnimizde hem ayrı hem ekleşmiş hâliyle kullanıldığına göre ekleşmenin, bu dönemde henüz tamamlanmamış olduğu kanısındayız:

ḳızdur 6309, kimdür 2074, mālikdür 2741

Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine geçiş sürecinde, hece düşmesi konusunda görülen diğer örnekler şunlardır:

çıḳ- 111 (<ṭaşıḳ-), el 4299 (<elig), ḳardaş 1971 (<ḳarındaş), küççük 6873 (<küçükçük), sümkür- 513 (<sümük+kür-), şimden girü 2701 (<şimdiden girü)

1.3.2.11. Hece kaynaşması (contraction)

bızavlacı 3948 (<bızağulacı), ḳunlacı 3947 (<ḳulunlacı), nesne 6072 (<ne+erse+ne), n'iteler 3771 (<ne it-)

---

47 Bu konuda bk. Gemalmaz, Age., s. 206; Gülensoy, Age., 69; Jean Deny, *Türk Dili Gramerinin Temel Kuralları*, çev: Oytun Şahin, TDK Yay., Ankara, 1995, 165 s., (s.66).

1.4. ŞEKİL BİLGİSİ

1.4.1. Yapım Ekleri

1.4.1.1. İsimden isim yapım ekleri

-lIḳ, -lUḳ

Metnimizde hem düz hem yuvarlak şekliyle kullanılmıştır. Metnimizde bu ek dudak uyumu yönüyle istikrarsızdır:

almaḳlıḳ 2105, boşlıḳ 2798, ḳulluḳ 1681, ḳullıġa 6658, günlük 1359, itmeklik 574, onluġın 5100

Kalınlık-incelik uyumuna tabi olan bu ek, bir örnekte yuvarlaklık uyumuna aykırı düşmektedir: süstlıḳ 6119

-cAḳ, -çAḳ

Menşe bakımından -çA ekiyle ilgili olup *oḳ/ök* kuvvetlendirme edatıyla birleşerek kalıplaşmaya uğramış bir ektir.[48] Birleşik ek içindeki -çA, çekim eki görevini adeta kaybetmiş ve yapım eki gibi görünmektedir:

taḥarrī eyleye ancaḳ 421 (<ança+oḳ), Hem ılıcaḳ şu bulınmaz 546, yalıncaḳ olsa bunlar 766, hem derincekdür ḫımār olan aḫı 2322, anı gökçek (<körk+çe+oḳ) ḥıfż ide 3503

-cI, -çI

Sürekli düz-dar ünlüyle kullanılan bir ektir:

ḥammāmcı 5863 , ekinci 3695, evci 3935, başmaḳçı 4528, etmekçi 3929

-lU

Her zaman yuvarlak ünlüyle kullanılır, düzlük uyumundan kaçınır:

alımlu 956, altunlu 6600, atlu 3345, bulutlu 956, bellü 963, deñlü 3587, dürlü 127

-sUz

Ekin ünlüsü her zaman yuvarlaktır:

ansuz 1125, ṭanuḳsuz 2516, yirsüz 6779, mehrsüz 2316, ʿöẕürsüz 1840, sünetsüz 6520, ābdestsüz 245, emrinsüz 3505

-cA, çA

Çekim eki olarak kullanıldığı gibi yapım eki olarak da kullanılmıştır:

atmaca 386, nice 726, niçe 4654, Pārsîce 30, Türkçe 28

---

48 Daha geniş bilgi için bk. Korkmaz, Türkçede ok/ök Pekiştirme (İntensivum) Edatı Üzerine TDAY-Belleten 1962, (s.27 ss. 13-29).

-cAḳ

Bu ek, metnimizde, sıfatlardan küçültme sıfatı ve sevgi anlamlı kelimeler elde etme görevinde kullanılmıştır [49]

ılıcaḳ 546 (<ılığcaḳ), yalıncaḳ 766, derincek 2322, gökçek 3503

-cUḳ

Küçültme ve sevgi görevindeki bu ek tek kelimede kullanılmıştır:

oğlancuḳ 3044

-cuġaz

ḳızcuġaz 2183, ḳulcuġaz 3046

-Aḳ

Ekin görevi konusunda değişik görüşler ileri sürülmektedir:[50]

gölek 337, ḳısraḳ 3947, ortaḳ 3661 [51]

-cIlAyIn

Benzerlik bildiren bir ektir.[52]

ancılayın 288, buncılayın 1022, incileyin 6375

-(I)ncI

Sayı adlarından sıra sayı sıfatları türetmeye yarayan bir ektir:

altıncı 1041, ṭoḳuzıncı 1720, bişinci 1550, üçünci 1273, yidinci 35

-kek

erkek 1610, irkek 2665

-dAş

Ortaklık ve beraberlik bildiren isimler türeten bu ek iki kelimede kullanılmıştır:

ḳardaş 1977, yoldaş 2081

-mAç

Bir kelimede (2 kez) kullanılmıştır: ṣığırtmaç 6032 [53]

---

49 Zeynep Korkmaz -cAḳ (<+ça+oḳ) ekinin eşitlik eki ile kuvetlendirme edatının birleşmesi sonucu oluştuğunu kabul etmektedir. -çA eki ve bu ekin farklı dil kollarındaki kullanımı konusunda geniş bilgi için yazarın iki önemli çalışmasına bk: Türk Dilinde -ça Eki ve Bu Ek ile Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme, AÜDTCFD, Ankara, 1960, c. XVII/3-4, s. 275-358; Türkçede oḳ/ök Pekiştirme (İntensivum) Edatı Üzerine, TDAY Belleten-1961, Ankara, 1962, (s.27 ss.13-29).

50 M. Ergin *başak, benek, topak, solak* gibi kelimelerdeki ekin benzerlik görevinde bulunduğunu kabul etmektedir: Bk., *Türk Dili*, Bayrak Yay., İstanbul, 1999, 600 s., (s.243).

51 *gölek* ve *ḳısraḳ* kelimeleri için Hasan Eren gölek <göl+(e)k küçültme eki, ḳısraḳ <ḳısır 'döl vermeyen'+(a)k küçültme eki görüşünü ileri sürmektedir. Bk. *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, s. 160, 240.

52 Ek yığılması sonucu meydana geldiği şeklindeki görüşler ve ekin daha başka fonksiyonları için bk. Korkmaz, Türkçede Ek Yığılması Olaylarının Meydana Gelişi Üzerine, TDAY-1960, Ankara, 1960, (s.176 ss.173-180).

53 *ṣığırtmaç*'taki t sesi türeme bir sestir. Bk. Eckmann, Agm., s. 14; Ereu, Age. s.364.

-rAḳ

Sıfat ve zarflardan karşılaştırma ve en üstünlük derecesi gösteren yeni sıfat ve zarflar türetir:

şarurak 511, kiçrek 5970 (<kiçirek), tïzrek 4524, yigirek 1000, yigrek 1040

-(ş)Ar

Üleştirme bildiren sayı sıfatları türetir:

bişer 6909, dörder 1289, ikişer 1289, üçer 733, yigirmişer 6911

-An

eren 1449, oġlan 810

-sUl

yoḳsul 3089

-l

İşlek bir ek değildir

ḳızıl 510

-dA

İsim çekim eklerinden olduğu hâlde, kalıplaşma yoluyla bazı isim soylu kelimelere gelerek zarf görevinde kelimelerin türemesine yol açar[54]:

gicede 'geceleyin' ḳılursa 1291, yāḫū şehrden ṭaşra *gündüzde* ide 'gündüz, gündüzleyin' 6890, ẕikr ḳılduḳ *uşda* bir bir hem anı 837

-dAsI (<-dA+sI)

Çekim eklerinden bulunma hâli eki ile üçüncü teklik şahıs iyelik ekinin kalıplaşarak yapım eki görevini üstlenmiş bir ektir. Metnimizde tek örneği vardır:

hem *yarındası* gice daḫı eger 1734

1.4.1.2. İsimden fiil yapım ekleri

+lA-

En işlek eklerden biridir:

aġla- 1260, añla- 345, ekle- 1209, terle- 364

+A-

boşa- 2107, oyna- 764, yarlıġa- 62, beñze- 1300 (<beñize-), dile- 1019

+Ar-

aġar- 960, ṣuvar- 6691

+dA-, +tA-

aldan- 5097 (<al: hile), iñilde- 1260, iste- 5126

---

54 Korkmaz, *Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları*, AÜDTCF Yay., 2. bs., Ankara, 1969 X+92 s., (s.13).

+kIr-, +kUr-

sümkür- 513

+sIr- <+ḳır- [55]

aġsurmaḳ gibi oldı 1268

1.4.1.3. Fiilden isim yapım ekleri

-mAḳ

Türkiye Türkçesinde olduğu gibi hareket isimleri yapan, işlek bir ektir. Bu ekin günümüzden biraz farklı kullanımı da söz konusudur: O da isimden isim yapım eki +lIḳ ile birlikte kullanılabilmesidir:

ḳılmaġı 3328, olmaġı 3681, durmaḳlıḳ 1335, dutmaḳlıḳ 6434, ḳazmaḳlıġa 418, bilmeklik 2993, dikmeklik 5017

-mA

Fiil kök ve tabanlarından iş isimleri türetmeye yarayan bir ektir.

dökülme 142, eyleme 1385

Metnimizde yalnız tek örneği bulunan kelime sıfat durumundadır: degme gez 57

-Uḳ

Eski Anadolu Türkçesinde ünlüsü her zaman yuvarlak olan bir ektir.

açuḳ 729, artuḳ 3634, ḳonuḳ 3271, ṭanuḳ 1960, bölük 855, sidük 788 (<sid-ük), tükrük 511, yügrük 3934 (<yügürük)

-(A)ḳ

bıçaḳ 925, döşek 5640, emek 577 (<emge-k), gerek 1044 (<kerge-k), ödek 3241, ıraġ 1986 (<yıra-ḳ)

-ġU, -ḳU

çalġu 6108, uyḳu 4694 (<uyı-<udı-), gözgü 925 (<Uyg. közün-gü), güyegü 2214, sevgü 91, söykegü 516

-IcI

İki örnekte kullanılmıştır:

çılıcı 6105, yırtıcı 6526

-U

ḳoḳu 3203, ḳonşu 5829, ṭolu 1789

-(I)n, -(U)n

aḳın 3309, degin 358, ekin 5914, şatun 1854

55+kIr- ekinin +sIr- ve +şIr- şekillerine dönüşmesi ve bu eklerle türetilmiş fiillere örnekler için bk. Hamza Zülfikar, *Türkçede Ses Yansımalı Kelimeler*, TDK Yay., Ankara, 1995, VIII+699 s. (s.113)

-(U)t

düşüt oğlan 812, ögüt (<Uyg. ögü-/ökü- 'anlamak')

-Im

alım 3567, 4803

-ç

ödünç 4233 (<öte-)[56]

-mUr

yağmur 1656

-ġIn, -ġUn

ergin 347 (<eri-), ḳaçġun 3521

1.4.1.4. Fiilden fiil yapım ekleri

-mA-

Günümüzdeki gibi fiillerin olumsuz şekillerini elde etmede kullanılır:

dutma- 5811, ḳalma- 5922, bilme- 6040, kesme- 6515

-(I)n-, (U)n-

Dönüşlü ve edilgen fiil çatılarının kurulmasında kullanılan bu ekin yardımcı ünlüsü, çok zaman düz, bazen de yuvarlaktır:

arın- 927, olın- 683, bilin- 458, görin- 1691, idin- 6306, bulun- 1373, dutun- 1844

-(I)l

Edilgen fiil çatısı kurmaya yarar. Yardımcı ünlü hem yuvarlak, hem düz biçimde kullanılabilmiştir:

ṣatıl- 3723, dutıl- 6129, yuyıl- 918, işidil- 5431, kesil- 5784, viril- 6466, sögül- 4765, yumul- 2635

Aynı ek, dönüşlü fiil çatılarının elde edilmesinde de kullanılır:

ḳarıl- 187, ḳurtul- 4646, oñul- 1245, üzül- 6030

-dUr

Geçişli ve geçişsiz fiillerden ettirgen ve oldurgan fiil tabanları türeten çok işlek bir ek olup ekin ünlüsü sürekli yuvarlaktır.

aldur- 975, ınandur- 6750, ḳarışdur- 352, bildür- 786, öldür- 6931, üleşdür- 4960

-(U)r-

Bu da -dUr eki gibi ettirgen fiil tabanları türetmeye yarar; düzlük uyumundan kaçınan eklerdendir:

ṭoğur- 3124, bişür- 236, belür- 182, dirşür- 3462, emzür- 1783 (<emiz-)

---

56 Kelimedeki -ü- ünlüsü daralmıştır: ödünç <öte- Bk. *Divanu Lûgati't-Türk Dizini*, s. 93.

-ġUr-

Ettirgenlik kavramı veren eklerdendir: İki örneği vardır:

durġur- 5550, irgür- 951

-t-

Ettirgenlik ekidir:

añlat- 839, ḳaynat- 358, ḳıġırt- 3510, ḳopart- 6348, oḳıt- 6079, işlet- 5793

-Ar-

Ettirgenlik ekidir:

çıḳar- 665, ḳopar- 5884, gider- 5884

-(İ)z-

Tek örneği olan bir ettirgenlik ekidir:

emizür- 1783 (<em-iz-ür-)

-der-

Ettirgenlik eki olup tek örneğe sahiptir:

dönder- 1154

-(I)ş-

İşteşlik tabanı kurmaya yarar:

iriş- 1350, ḳarış- 1610

1.4.2. KELİME ÇEŞİTLERİ

1.4.2.1. İSİM

1.4.2.1.1. İsim Çekim Ekleri

1.4.2.1.1.1. Çokluk eki

-lAr

ḳardaşlar 1981, şarṭlar 4385, vaḳtlar 2858, yıllar 2753, delükler 679, gözler 1406

Bazen belgisiz sıfatlarla kurulan tamlamalarda bu ekin beklenmeyen bir şekilde kullanıldığı görülmektedir[57]:

bir ḳaç nesneler 1945, bir ḳaç kişiler 5863

Müsülmān (<müslim+ān) yabancı asıllı çokluk bildiren kelime olduğu hâlde üzerine bir kez daha çokluk eki almıştır: müsülmānlar 3310

---

57 Az da olsa değişik Türk dili kollarında bu tür kullanılış şekillerine rastlanmaktadır. Daha başka örnekler için bk. Necmettin Hacıeminoğlu, *Kutb'un Hüsrev ü Şirin'i ve Dil Hususiyetleri*, TDK Yay., Ankara, 2000, XIII+477 s. (s. 48); Muharrem Ergin, *Dede Korkut Kitabı II*, TDK Yay. Ankara, 1963, (s.471).

1.4.2.1.1.2. İyelik ekleri

Metnimizde iyelik ekleri düzlük ve yuvarlaklık uyumundan kaçınan bir özelliğe sahiptirler. Bu hususta çok az istisna vardır:

-(U)m (1. teklik şahıs)

ağam 3589, alımum 5126, ḥaḳḳum 5044, ḳardaşum 2090, kendüzüm 2197, mehrüm 2379, nefsüm 1914, niyyetüm 2744

Aşağıdaki kelimelerde uyuma bağlanarak ek ünlüsünün düzleştiği görülmüştür:

ḳızım 2091, erim 5049, milkim 5788, vārişim 5753

-(U)ñ (2. teklik şahıs)

cāriyeñ 4858, dedeñ 2601, dırnaġuñ 1863, dükkānuñ 3865, ġaṣbuñ 5422, edügüñ 708, ehlüñe 2647, erüñ 787, evüm 5884

-I, sI (3. teklik şahıs)

boġazı 1785, borcı 1430, büyüginde 303, duᶜāsında 60, eczāsı 185, gövdesinde 732

Tek kelimede yuvarlaklık uyumuna tabi olmuştur:

ögüne gelmedi 246

Metnimizde bir kelimede üst üste iki kez 3. şahıs iyelik eki kullanılmıştır ve bir kalıplaşma meydana gelmiştir:[58]

birisinde 4482

-(U)m(U)z

Yardımcı ünlü, *milkimüz* kelimesi hariç bütün kelimelerde yuvarlaktır:

ḳulumuz 3357, maᶜbūdumuz 935, beyᶜümüz 4345, kesbümüz 4345, milkimüz 3352

-(U)ñ(U)z

ḳanḳıñuz 565, ḳılduġuñuz 1154

-lArI

aġaçları 3782, aralarında 2526, āyetleri 1351, beglerine 3452

1.4.2.1.1.3. Aitlik eki

-ki

Zamir ve sıfat olarak kullanılan isimler yapan bu ek, düzlük uyumuna bağlı kalmakla birlikte, kalınlık-incelik uyumuna da girerek iki ünlü arasında tonlulaşmaya uğrama suretiyle +*ġı* şekline dönüşmüştür:

---

58 Bk. Korkmaz, *Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları*, s. 36.

ḳanḳı 200, bendeki 6798, sendeki 5163, şimdiki 4811, yirdeki 3314, ṣoñrağı 255, yabāndağı 330, ağzındağı 507, aralıḳlardağı 1554, yanındağı 525, yaşındağı 5749

1.4.2.1.1.4. Hâl Ekleri

1.4.2.1.1.4.1. Yalın hâl

İşaretsiz (Ø) olan ismin yalın hâli kök ve tabanlarda olduğu gibi iyelik eki almış kelimelerde de söz konusu olabilir.

Kök ve tabanlarda:

ābdest 638, acı 4216, ʿāciz 6141, aç 4693, ad 3641, ādem 1716, emel 1551

Çokluk ekli kelimelerde:

ağaçlaruñ 5884, aralıḳlar 1601, artuḳlar 1120, biliklerini 749, bizler 1869

İyelik ekli kelimelerde:

ḳardaşum 2090, evüm 5684, kesbümüz 3630, ḳamuñuz 564, ḳamusı 2062

1.4.2.1.1.4.1. İlgi hâli

-Uñ, -nUñ, Ø

anlaruñ orucın 1813, vaḳtuñ namāzı 1825, ḥürrüñ nışfı 1898, kāfirüñ ḳatında 1953, ḳardaşınuñ ḳızını 1987, oğlınuñ ʿavratını 1989, birisinüñ feshini 1932

Bu hâlin eksiz örnekleri metnimizde daha boldur. Özellikle iyelik eki almış isimlerden sonra gelmesi gerekli ilgi hâli ekinin çok defa kullanılmadığı görülmektedir:

atası ḳardaşınuñ 2151, ağzı yiri 6576, at issi 3765, biz üsti 3742, kāfir ṭanuḳı 5014, ḳap içi 4139, ben bildügüm 3318

Özel isimlerden sonra ilgi hâli ekinin yaygın bir şekilde kullanılmamış olması dikkat çekicidir:

(E)bū Ḥanīfe meẕhebi 64, (E)bū Ḥanīfe ḳavli 271, Muḥammed ḳavli 2723, Çalap ḥükmi 1541, İmām-ı Ṣānī ḳavli 229, Devletoğlı Yūsuf ol ʿişyānı çoḳ 46

İlgi hāli eki, I. teklik ve çokluk şahıs zamirinin üzerine geldiğinde standart Türkiye Türkçesinde olduğu gibi -(U)m şeklini alır:

benüm murādum 45, benüm çiftlendügüm 2072, bizüm milkimüz 3352

İlgi hāli eki alan bazı zamirlerden sonra edatlar da gelebilir:

anuñ gibi 135, anuñ-ıçun 1804, anuñ-ıla 115, benüm-içün 5079, benüm-ile 4858

1.4.2.1.1.4.3. Yükleme hâli

Metnimizde dört türlü yükleme hâli eki bulunmaktadır:

a) -y(I)

Yuvarlaklık uyumuna girmeyen bu ek, Eski Türkçenin aynı görevdeki -(I)ġ/-(İ)g ekinin Batı Türkçesinde *g,/ġ* ünsüzlerini kaybetmesiyle ortaya çıkmıştır:

almaḳlığı gör- 3243, diñle istīlādı 3091, aşşıyı tanşīf it- 3659, mescidi yap- 3704, kişiyi bul- 3805, imām-ı şānīyi işit- 4496

Bu ek, sonu ünlü ile biten Türkçe ve yabancı asıllı bazı kelimelerde yardımcı ünlü olmaksızın hemze ile kullanılmıştır:

aḳça'ı öde- 6807, kimse'i ḳāżī ḳıl- 56, kişi'i çiftlen- 4849, nesne'i ġaṣb it- 6424

b) Ø

Yükleme hâli bazen eksiz olarak kullanılmıştır:

pes ḥaḳḳīḳat bilmeyincek müşterī 4204, çün ḥaḳḳīḳat bilmedi redd idiser 4210

c) -(I)n

Yükleme hâli ekinin bu biçimi 3. şahıs iyelik eklerinden sonra kullanılır:

nışfın al- 2067, ḳardaşın çiftlen- 2097, ʿavratın boşa- 2107, mehrin ḳabūl it- 2164

ç) -n(I)

Sadece zamirlerle ve düz şekliyle kullanılmaktadır. Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine geçişte, görevini büyük ölçüde -I, -y(I)'ya bırakmıştır:

anı 2436, bunı 2435, şunı 3462

İsimlerin yükleme hâli eki almadan fiile bağlandıkları da görülmektedir. Bilhassa iyelik ekli şekiller, günümüz Türkiye Türkçesinden farklılık arz etmektedir:

temlik itdüm saña nefsüm 1914, bağışladum mehrüm 2505, ağaç dik- 5890, fıṭrası vir- 1682

1.4.2.1.1.4.4. Yönelme hâli

-A, -(y)A; -n(A), ñ(A)

Metnimizde dil uyumuna tabi bir kullanıma sahiptir:

ṭona ir- 228, otuza irdükde 294, eve gir- 2656, milke taʿlīḳ it- 2660, alımluya öde- 3099, anaya tābiʿ ol- 2983, kişiye anı çiftlendür- 2702, kendüye ḥüccet-durur 3060

Ek, üçüncü şahıs iyelik eklerinden sonra araya giren zamir n'siyle birlikte -n(A) şeklinde kullanılır:

issine vir- 895, ḳavline ḳılma gümān 901, ölü üstine 966, edügine meṣḥ it- 1130

Daha çok şahıs ve işaret zamirleriyle az sayıdaki *n* ile biten kelimelerden sonra -ñA şeklini almaktadır:

ḥadeş irdi bañа 1206, güci yitmezse buña 1776, bu şuña beñzer 24446, saña gönderdüm 2482, münkir oldı aña 2486, ḳudreti ḳanḳı yaña olursa 988

Fiilden isim yapma eki olan *-mAḳ* eki ile birlikte kullanılan yönelme hâli eki, eklendiği kelimeye *-mAḳ için* anlamı anlamı vermek suretiyle *için* edatının yerini tutar:

şormaġa kimse daḫı bulınmasa 990, bir kişi hem ḳādir olsa durmaġa 1016,

ᶜavratın bislemege güci yiter 1893, geymege ṭar oldı bayıḳ bī-gümān 4189

Yönelme hâli ekinin zaman zaman bazı kelimelerde yükleme hâli görevinde kullanıldığı görülmektedir[59]:

işleyeler bayaġı işlerine 3296, ᶜādet idinse bunuñ her birine 4040, ol birisi 4345

Yönelme hâli eki, bazen de vasıta hâli görevinde kullanılabilmektedir[60]:

bir kişi bir ᶜavrata ḳılsa zinā 2203, yaᶜnī bir ᶜavrata çiftlense bir er 2509

Fonksiyon zayıflaması sebebiyle bu ek, bazı kelimelerde kalıplaşmaya uğrayarak, kalıplaştığı kelimelerin zarf hâlinde kullanılmasına sebep olmuştur[61]:

aşaġa 1882, başlu başına 1171, neye 6061, yirlü yirine 3339, yirlü yirince 4800

1.4.2.1.1.4. 5. Bulunma hâli

-dA

Bu ek, gerek Eski Türkçede gerekse metnimizde sürekli tonlu hâliyle kullanılmış olup ünsüz benzeşmesine uğramamıştır. Bu ekin zamanda ve yerde bulunma gibi iki ayrı görevle kullanıldığı düşünülebilir. Zaman ifade eden kelime ile birlikte kullanıldığında zamanda bulunma, zaman kavramı taşımayan kelimelerle geldiğinde ise yerde bulunma durumunu hesaba katmak gerekir.[62]

Metnimizde yerde bulunma göreviyle kullanıldığına ilişkin örneklerin bir kısmı şunlardır:

anda olur kişinüñ ḥāli tamām 1525, kāfirüñ ḳatında 1953, maᶜẕūr oldı cehlinde 2144, naḳl ide ḳanda dilerse 2413, kendü yanında viriser 2441

---

59 İsim hâl eklerinin Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi, günümüz Anadolu ağızlarında da bilinen, alışılmış görevlerinin dışında, başka görevlerde kullanılması sık görülen olaylardandır. Yönelme hâli için bk. Ahmet Buran, *Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hâl) Ekleri*, TDK Yay. Ankara, 1996, 326 s. (s.173).

60 Eski Anadolu Türkçesi metinlerindeki yönelme hâli ekinin buradaki göreviyle kullanımına ilişkin olarak bk. Gürer Gülsevin, *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, TDK Yay. , Ankara, 1997, V+156 s., s. 46; Günümüz Anadolu ağızlarındaki benzer kullanım için bk. Buran, Age., (s.176).

61 Korkmaz, *Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları*, (s.12).

62 Köktekin, Age. s.67

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Metnimizde geçen şu örneklerde ise zamanda bulunma durumu söz konusudur:

yaʿnī irtede hem aḫşamda daḫı 1097, gicede ḳılursa 1291, maġmūm olursa hevā ol günde 1721, biş yaşında olur-ısa 2022, zīrā anda bāṭıl oldı 2065, bālıġa olduġı demde 2128, oruç ayında olursa 2329

1.4.2.1.1.4.6. Ayrılma hâli

-dAn

Tıpkı ayrılma hâli eki gibi sürekli tonlu şekillere sahiptir. Asıl görevi fiilin gösterdiği oluş ve kılışın kendisinden uzaklaştığını, fiilin başlama noktasını ve ismin kaynağını gösteren hâldir:

ʿavratı andan gide 2212, ḳāżīdan ḥükm isteye 2223, geçdi üstinden zamān 2238, sözden rücūʿ itse 2754

Ayrılma hâli ekinin metnimizde dikkat çeken önemli kullanılışlarından biri, *-den dolayı, -dığı için* anlamlarını veren sebep gösterme görevidir:

cīfe düşmekden necāsetden bu kez/ ḳoḳusı bunlaruñ olmazsa geñez 140, ölse ol er ḫastalıḳdan 2361, ol sebebden ol ölür olsa 3240

Ayrılma hâli eki bir kelimede *-dIn* şekliyle kalıplaşmıştır:

öñdin 3115

1.4.2.1.1.4.7. **Eşitlik hâli**

-cA

Eşitlik, benzerlik ve miktar bildirme görevleriyle[63]. metnimizde bolca kullanılan bir ektir Bu ek, metnimizde belli başlı şu görevlerde kullanılmaktadır:

'..... kadar' görevinde kullanılır:

ḳıldı andan bunca dürlü evliyā 9, Türk dilince düzdiler bunca kitāb 19, aya miḳdārınca olsa 826, vusʿ-ı tāḳatça nedür söyleyelüm 3182, żıʿf-ı ḳıymetçe olursa 6970, mercümek deñlüce..... çıḳar olsa 513, 514; saña virdüm dise ʿömrüñce tamām 5992

'..... -A göre' görevinde kullanılır:

her ne dilce olsa bu maʿnī 3230, pes ḥisābınca ola cuʿl iy aḫı 3528, müctehidler meẕhebince olsa ger 4873, bu onuñ ʿaksince oldı bī-gümān 5124

'..... gibi' görevinde kullanılır:

tükrügi ḳızılca olsa 510

Kalıplaşma yoluyla zarf görevinde kullanılır:

63 Bu ekin çeşitli Türk dili kollarındaki kullanımı için bk. Korkmaz, Türk Dilinde -ça Eki ve Bu Ek ile Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme, AÜDTCFD, Ankara, 1960, c. XVII/3-4, ss. 275-358

var-ıdı yirlü yirince ve's-selām 4800, anuñ ardınca yuya 488, işeye ardınca 762, geldi andan nice biñ biñ enbiyā 9, anı hem nice itmek gerek 1354

1.4.2.1.1.4.8. Vasıta hâli

Sebep, vasıta ve zaman bildirir. Başlıca vasıta ekleri şunlardır:

-(I)n

Metnimizde -(I)n vasıta hâli eki kullanıştan düşmüş gibidir. Yalnız hepsi de hemen hemen kalıplaşmış ve zarf görevinde kullanılan birkaç kelimede yer almaktadır:

ḳaynadasın tā şuña *degin* 358, cumʿa *içün* anda ide intiḳāl 1411,

lïki *uzun* oḳıya Ḳurʾānı 1462,

kişi yayan (<yadaḳ+[ı]n) yörise 1358 [64]

Metnimizde, kalıplaşmış ek hâlinde daha çok zamirlere gelen -leyin, cIlAyIn eklerinin bünyesindeki *n*'ler de birer vasıta hâli ekidir. -cIlAyIn ekindeki -cI, eşitlik hâli eki olan -cA'dır[65]:

ancılayın 1111, buncılayın 1022, incileyin 6375

-IlA, -(y)IlA

Büyük ölçüde kullanılıştan düşen *-n* ekinin yerini almıştır. Metnimizde kısmen ekleşmiş örneklerini gördüğümüz bu vasıta hâli ekinin aslı *ile* (<*bile*<*birle*) edatıdır.

nişāb-ıla 1638, ḳaṣd-ıla 1753, ārzūyıla 2012, ʿavratıyla 2793, bunlarıñla 2117, ḳavl-ile 2118, gülmek-ile 2119, mehriyile 2307, kimseyile 1874, müşterïyle 6441, şïşeyle 6589, sebeble 3034, teyemmümle 553

1.4.2.1.1.4.9. Yön gösterme

Metnimizde yön gösterme ekleri, Eski Türkçede olduğu şekilde çekim eki değil, bugün olduğu gibi bazı kelimelerde daha çok kalıplaşmış hâlde kullanılmıştır. Bu konuda oldukça kapsamlı bir inceleme vardır[66]. Vikâye Tercümesi'nde geçen başlıca yön ekleri şunlardır:

-ArU

Hep yuvarlak şekliyle kullanılmıştır:

yuḳaru 495, berü 3886, içerü 3274

---

64 *uzun* ve *degin* kelimeleri için bk. Korkmaz, *Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları*, s.25, 70; *içün* kelimesi hakkında bk. Korkmaz, uçun-üçün-için v.b. Çekim Edatlarının Yapısı Üzerine, TDAY- Belleten, 1961, Ankara, ss.31-35; yayan için bk.Gabain, Age. s.64.

65 Faruk K Timurtaş, *Eski Türkiye Türkçesi*, İÜEF Yay., İstanbul, 1977, XXIII+322 s. (s.75), Korkmaz, Age. s. 71, 72.

66 Suzan Duran, Türkçede Cihet ve Mekân Gösteren Ek ve Sözler, TDAY- Belleten 1956, 2. bs., Ankara, 1988, (ss. 1-110).

-rA

ṣoñra 971, ṭaşra 2561, içre 6118, üzre 6223

1.4.2.1.1.5. Soru Eki

-mI

Metnimizde sürekli düz ünlü ile kullanılıp yuvarlaklık uyumundan kaçınan bu ek edat menşeli bir ektir.[67]

ṭanuġuñ var mı 4573, 5000; yiñi midür eski mi 4517, ölü mi yā diri mi bilinmese 6537

1.4.2.2. SIFAT

1.4.2.2.1. Niteleme Sıfatları

Metnimizde, vasıf ismi durumunda olan pek çok kelime niteleme sıfatı olarak kullanılmıştır. Bunların bir kısmlı şunlardır:

açuḳ (yir) 729, açuḳ (yir) 468, baḳırlu (aḳça) 3824, dürlü (ʿöẕr) 46, düşüt (oğlan) 812, çoḳ (mesʾele) 51, evvelki (er) 2001, ılıcaḳ (şu) 546, ḳatı (şovuḳ) 544, keskin (keser) 6839, nikāḥlu (ʿavrat) 5564, ṣoñraġı (er) 2739, şovuḳ (şu) 545, yırtıcı (ḳuşlar) 385, yumşaḳ deriñ (ḳar) 1051, yabāndaġı (bıñarlar) 330, emīn (el) 4156, irkek (ḳoyun) dişi (ḳoyun) 3070, yiñi (aḳça) 5595

Tekrarlar, sıfat-fiil ve edat grupları da da nitelik bildiren sıfat durumundadırlar:

atılmış (panbuḳ) 105, anuñ gibi (bir ʿaybı) 4216, biñ biñ (evliyā) 9, bunuñ gibi (ʿöẕr) 558, beyʿ iden (kimse) 3839, gövdeden çıḳ-an (iriñ) 502, seby olınmış (bir ḳaravaş) 2025, bağlanacaḳ (yirler) 1975, oḳıyacaḳ (yir) 1096, buña beñzer (bir kişi) 879, eti yinmez (ḳuş) 842

1.4.2.2.2. Belirtme Sıfatları

1.4.2.2.2.1.Sayı sıfatları

1.4.2.2.2.1.1. Asıl sayı sıfatları

bir (barmaḳ) 2632, iki (kişi) 324, üç (gün) 310, dört (yanın) 345, biş (gez) 797, altı (vaḳtuñ) 875, yidi (nesne) 5967, ḳırḳ (ḳoğa) 314, elli (dirhemin) 4544, yüz (dirhem) 1530

Sıfat tamlaması ve sayı grubu kuruluşundaki sayılar da asıl sayı sıfatlarıdır:

iki biñ (arpanuñ) 1629, yigirmi biş (köşek) 1568, yüz yigirmi (yıl) 3543, on biñ (direm) 6916, yüz biñ (aḳça) 5690, on yidi (yaşına) 6260, biñ biş yüzi 4994

67 Karahan, Agc., s.78.

1.4.2.2.2.1.2. Üleştirme sayı sıfatları

üçer (gez) 733, ikişer 1289, bişer 6909, yigirmişer 6911

1.4.2.2.2.1.3. Sıra sayı sıfatları

yigirmi ṭoḳuzıncı (günde) 1720, ikinci (secdesinde) 1077, dördüncisi 1040, bişinci (yaşına) 1550, yidinci (ṣūreti) 5315

1.4.2.2.2.1.4. Kesir sayı sıfatları

ḳırḳda bir (dirhem) 1619, biñde biş (olur) 6489, biñde pes yigirmi biş ala 6479, ikide bir (...olur selām) 1283, bişde bir (ḳoyun) 1564, yüzde bir (ḳoyun) 1604

1.4.2.2.3. İşaret sıfatları

Metnimizde geçen işaret sıfatlar: *bu, şu, uş, işbu, o, ol, şol*

bu (deñlü) 3587, bu (gez) 290, bu (gün) 3153, şu (ḳıl bitdügi yir) 469, şu (ḫalvetdeki) 2334, şu (ṣu) 6693, uş (teyemmüm) 538, uş (niḳāb) 2876, uş (biş dürlü envāʿın) 6857, işbu (sürelerde) 1351, işbu (imām) 1463, işbu (taḳdīr üzre) 1594, o (yıllarda) 49, o şu 139, o (yaġmurdan) 440, ol (sulṭān) 33, ol (mübārek adını) 42, ol (teşvīşi) 82, şol (şu) 108, şol (nesne) 170, şol (beyʿ) 881

ol sıfatının kullanımı *o* sıfatına göre daha fazladır.

1.4.2.2.3. Soru sıfatları

Örneği bulunan soru sıfatları: *ḳaç, ḳanḳı, ne, nice (niçe)*

ḳaç (aḳçadur) 4520, ḳaç (gün) 4740, ḳanḳı (yanına) 849, ḳanḳı (yaña) 888, her ne (dilce olsa ger) 31, ne (ḳadar irerse ger) 234, ne (vaḳt olsa gerekdür) 735, ne (vaḳtuñ farżıdur ḳılduġı) 985, ana ne (vaṣf-ıla olursa) 2983

Aslında soru zamiri olan *ne*, yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı üzere, metnimizde "nasıl" ve "hangi" anlamlarında soru sıfatı olarak kullanılmıştır.

1.4.2.2.4. Belirsizlik sıfatları

ayruḳ : ayruḳ (ere) 2731, ayruḳ (nesneyile) 3236, ayruḳ (ḫaklar) 4737

bir : dördi gitse bişi ḳalsa bir zamān1643, şöyle kim bir kişi mālik olsa ger 1645, yāḫū bir ʿāşır daḫı aldı didi 1671

bir ḳaç : bir ḳaç (gün) 1806, bir ḳaç (nesnelerde) 1945, bir ḳaç (zamān) 3510

biraz : biraz (yil) 331, biraz (açuḳ yir) 729, biraz (yiri) 730

cümle : cümle (bu şu) 126, cümle (şular) 127, cümle (aʿżāsın) 274

ekşer : ekşer (meşāyıḫ) 2417

fulān : fulān (kimse) 3760, fulān (ḳulum) 3813, fulān (kişi) 3819

hep : hep (şu) 359, hep (vārını) 3780, hep (ḥuḳūḳı) 5060, hep (vārişler) 5737

her : her (dem) 788, her (vaḳt-içün) 800, her (şu) 915, her (māyi^{c}) 917

her bir : her bir (nesne) 941, her bir (vaḳt-içün) 1824, her bir (miskīn) 2820

hiç bir : hīç bir (nesne) 584

ḳamu : ḳamu (dīnde) 1888, ḳamu (er) 3211, ḳamu (cümle eyimme) 3795

nice : nice (ulu ^{c}ālimler) 18, nice (yirlerde) 1402

1.2.2.3. ZAMİR

İsim soylu olan ve ismin yerine kullanılan zamirlerin metnimizde şahıs, işaret, dönüşlülük, belirsizlik, soru ve bağlama zamirleri gibi çeşitleri bulunmaktadır:

1.4.2.3.1. Şahıs Zamirleri

Vikâye Tercümesi'nde geçen şahıs zamirleri ses, şekil ve kullanılış bakımından bugünkü kullanılan şekillerle hemen hemen aynıdır. Sadece üçüncü teklik ve çokluk şahıs zamirlerindeki değişiklik ile yönelme hâli eki alan bazı zamirlerde bugünkü *n*'nin *ñ* olması farklıdır.

Metnimizde şahıs zamirleri şu şekildedir:

	1. şa. teklik / çokluk	*2. şa. teklik / çokluk*	*3. şa. teklik / çokluk*
Yalın hâl	ben / biz	sen / siz	o / ol / anlar
İlgi hâli	benüm / bizüm	senüñ	anuñ / anlaruñ
Yükleme hâli	beni	seni	anı / anları
Yönelme hâli	baña / bize	saña / size	aña / anlara
Ayrılma hâli	benden	senden	andan/ondan/anlardan
Bulunma hâli	bende	sende	anda / anlarda
Vasıta hâli	benüm-ile	senüñle	anuñ-ıla / anlaruñla

Şahıs zamirlerinin çekimli şekillerine örnekler:

Yalın hâl : *ben* ābdest almadum 1214, *biz* ayı gördük 1748, dileseñ sen 1779, *siz* baña itmeñ ^{c}itāb 17, *o* çoḳ olsa 137, *ol* ġālib olursa 161, bunda cem^{c} olınmaz *anlar* 683

İlgi hâli : *benüm* ḳız ḳardaşum 2090, milkimüz olur *bizüm* 3352, *senüñ* keylüñ 4425, *anuñ* ḥażretinde 41, bu *onuñ* ^{c}aksince oldı 5124, *anlaruñ* delükleri 684

Yükleme hâli : *beni* ^{c}ışḳ-ıla severseñ 2669, öldürürüz *seni* 581, anı işlegil 660, *anları* pes terk ide 710

Yönelme hâli : *baña* itmeñ ᶜitāb 17, *bize* ol ḳıldı ᶜayān 13, *saña* farż oldı 87, mübāḥ itdüm *size* 565, niyyet itmedi *aña* 595, *anlara* yoḳdur ṣalāt 1526

Ayrılma hâli : *benden* boş ol 2612, teᵓḫīr olındı hemān *senden* 1381, geldi *andan* 9, ondan artuḳ çıḳsa 3745, anlardan gele 3454

Bulunma hâli : *bende* biñ aḳçañ var 5669, *sende* biñ aḳçam var 4903, aḳçam vardur *anda* 5147

Vasıta hâli : benüm-ile fesḫ ḳılduñ 4858, senüñle beyᶜ ḳılduḳ 4343, anuñ-ıla aş bişürseler236, ṭahāret olur anuñla revā 107, anlaruñla bile dutulsa bu gez 5911

Şahıs zamirlerinin bir kısmı, iyelik eki taşıyan bir sıfat -fiile eksiz bağlanarak bugün Türkiye Türkçesinde bulunmayan, Türkçenin diğer sahalarında daha çok rastlanan bir isim tamlaması teşkil etmiştir[68]:

ben bildügüm bu mesᵓele 3318, şol *ben* alduġum kişiye sen daḫı 5424

Aşağıdaki örneklerde görüldüğü gibi şahıs zamirleri, *-sUz, -cIlAyIn* ekleriyle isim gövdeleri meydana getirmiştir:

ansuz 592, ancılayın 1111

1.4.2.3.2. İşaret Zamirleri

Metnimizde tespit edilen işaret zamirleri şunlardır:

bu, şu, şol, o, ol, bular, bunlar, anlar

Yalın veya isim çekim ekleriyle birlikte kullanılabildikleri gibi, bildirme eki alıp birer yüklem olarak da kullanılmışlardır:

bikr degüldür *bu* 2917, cānavarlardan *şu* kim yırtar ola 382, *şol* kim ḳarılur ol māyıla 119, *şol* kim ẓann ide ṭāhir diye 418, *o* sünnetdür didi 1091, *o* ẓikr oldı tamām 1140, bir gez yundı *ol* 494, *ol* şımaz ābdesti 505, ṭāhir olmışdur *bular* 283, yalıncaḳ olsa *bunlar* 766, ayı gördük diye *anlar* 1750, hem *budur* bunda bunuñ da mānicᶜi 826, farżı *bunlardur* ṣalātuñ 1044, vāriṣ *anlardur*6311

İşaret zamiri *o* şeklinin *ol* şekline göre daha az kullanılması, *ol*'daki Eski Türkçeden gelen *l*'nin büyük ölçüde korunmuş olması, düşmenin daha yeni yeni başladığını düşündürmektedir. Öte yandan *bular* ve *bunlar* biçimlerinin hemen hemen aynı oranda kullanıldığı görülmektedir.

İşaret zamirlerinin çekimli şekillerine örnekler:

İlgi hâli : *bunuñ* ᶜaksi 2844, *bularuñla* benüm ᶜöẓrüm biter 23, *bunlaruñla* cāyizdür vużū 126, *anuñ* müddeti 2944

Yükleme hâli : añla *bunı* 333, muṭahhir ḳıldı *bunları* 110, dileseñ sen anı 1779, diñle bir bir anları 1875

---

68 Karahan, Age., 81.

Yönelme hâli: *buña* gelmiş durur 237, şuña degin 959, virme göñül *bunlara* 1616, żamān ola *bulara* 6239, *anlara* düşse 340

Bulunma hâli: *bunda* ʿaybum çoḳ durur 70, ölü bıraḳsalar *anda* 214, *bularda* menfaʿat var 3775, *bunlarda* ṭumaʾnīne gerek 1078

Ayrılma hâli: *bundan* ṣoñra 102, *şundan* ṣoñra 2476, *andan* saḳın 139, *bulardan* ġayrı 4394, *bunlardan* namāz oldı ehem 90, dürüst olmaya anlardan vużū 112

Eşitlik hâli:bunca dürlü evliyā 9

Vasıta hâli: bunuñla cāyiz olmaz 157, *anuñ-ıla* aş bişürseler 236, *bularuñla* benüm ʿöẕrüm biter 23, *bunlaruñla* cāyizdür 126, *anlaruñla* bile dutulsa 5911

1.4.2.3.2.1. İşaret Zamirlerinin Edatlara Bağlanışı

Metnimizde *anlar* ve *bunlar* zamirlerinin vasıta hâli çekiminde günümüzdekinden farklı, dikkat çekici bir yönü vardır; o da, bunların vasıta hâli eki görevindeki *ile* edatını doğrudan doğruya değil de, ilgi hâli ekinden sonra almış olmasıdır. Bu hususta bunun dışında günümüz Türkiye Türkçesinden ayrılan bir yanı yoktur:

bu ḳadar 663, bundan artuḳ 395, bunuñçün 1759, anuñ gibi 135, *anuñ*-ıçun 246, *anuñ*-ıla 84, *aña* ḳarşu 2633, *bu* ḳadar 663, *şol* ḳadar 324, *bularuñla* benüm ʿöẕrüm biter 23, *bunlaruñla* kimse olmaya 2334, *anlaruñla* bile dutulsa 5911

İşaret zamirleri zaman zaman *-sUz* ve *-cIlAyIn* eklerini almak suretiyle yeni isim gövdelerinin meydana gelmesine yardımcı olmuştur:

ansuz 6384, buncılayın 1333, ancılayın 1147

1.4.2.3.3. Dönüşlülük Zamirleri

Metnimizde tespit edilen dönüşlülük zamirleri *kendü, kendüz* ve *öz*'dür.

kendü <kentü zamiri Eski Türkçeden beri yuvarlak ünlü ile kullanılagelmiştir.[69] Ancak bu zamirin metnimizde dört ayrı yerde düzlük uyumuna girdiği görülmüştür:

kendü : *kendü* ḳadar 942, *kendüden* sedd itmeye 53, *kendüsi* almaḳlıḳ cāyiz degül 5154, iḥrām dutunmaḳ *kendüye* 1844, *kendüyi* ḳıldı vekīl 5067, kendinüñ ḳanḳısıdur 3482, yaʿnī nıṣfında olur kendi aṣīl 3601, *kendi* milki 3902,

kendüz : saḳlaya *kendüzini* 1892, *kendüzüme* tezvīc itdüm 2197, defʿ iderseñ *kendüzüñden* 6886, *kendüzüñe* çiftlendür beni 2195

öz : o rehn itdi *öz* 6751, saḳlamazsa *özini* 1895, aldum anı *özüme* 2197

69 Gabain, Age., s. 74.

1.4.2.3.4. Belirsizlik Zamirleri

ayruḳ : çünki beyᶜ oldı yā pes *ayruḳ* n'ide 5779,
anı ḳoyup *ayruġına* gitmeye 1307

baᶜżı : *baᶜżına* anuñ neces irse daḫı 414,
baᶜżısı ẓāhir olursa iy piser 812

biri, birisi : *birisi* żıḫḳ oldı anuñ *biri* hem 533,
hem *biri* ābdest ala anuñla ger 569

birbiri : girmeye *bir birine* ancaḳ hemān 768,
: pes bular *bir birine* olur vekīl 3598

biri biri : pes *biri birine* bunlar bī-gümān
vāriş olmaz ḳardaş olmadı hemān

bir ḳaç : naḳl olınmış var-ıdı *bir ḳaç* daḫı 191,

bir kimse : līki *bir kimse* ḳıyāmda uyısa 518

bir kimesne : beyᶜ ḳılsa *bir kimesneyile* ger 879
bir kimesneyile ṣulḥ itse eger 5064

bir kimerse : iki kişi bir *kimerseye* meger 5859

cümle : olsa cāyizdür olur *cümle* atam 1488,
ḳılsalar bu *cümlesin* bunlar beyān 3190

her biri : kim etinden ḥāṣıl oldı *her biri* 366,
: çün seçemezsin bularuñ *her birin* 858

her birisi : *her birisi* rāżī olsa iy piser 1916

her kim : *her kim* anuñ adını işide pes 44,
her kim anı terk ider olursa ger 93

her ki : *her ki* bunlaruñ birin terk itse ger 1086

her ne : müsteḥabdur bāḳī ḳaldı *her ne* ki 1280

her ne kim : her ne kim bunlara beñzer iy aḫı 122,
fāsid olur her ne kim içinde var 341

hīç kimse : aña hem ṭaᶜn olmadı *hīç kimseden* 25

hīç kimesne : bunda *hīç kimesneye* olmaz żarar 5944

ḳamu, ḳamusı : anuñ-ıla oldı *ḳamu* muḥterem 84,
kim necesdür *ḳamusın* dökmek gerek 404

kim : *kime kim* ḥadd ursa yā taᶜzīr imām 3240

kimi : *kiminüñ* yöni imāmuñ yönine 1487

kimse : :şol uyur *kimse* gibidür ol daḫı 2630

kimsene : ṣoñra anı *kimsene* feslḫ idemez 3843

kimesne : hem *kimesneden* hedāyā almaya 4683,
şol kimesneyile ol kimse eger 5150

kimerse : şol kimerse kim aña vardur ḫıyār 3982
ne : ne görürseñ benüm-içün al dise 5079
ne ki : buncılayın hem daḫı her *ne ki* var 3730
ne kim : it gibi hem ḳurt gibi dilkü şaġāl
daḫı *ne kim* bunlara vardur miṣāl 383
nesne : daḫı bir *nesneyi* ol ṭāhir ḳıla 106,
aña ṭāhir *nesne* ḳarışsa meger 151

1.4.2.3.5. Soru Zamirleri

Soru zamiri olarak kullanılan kelimeler *kim, ne, ḳanda, ḳanı ve ḳankı*'dır.

kim : çün bilinmez müsteḥıḳ *kimdür* ağa 2074,
kim-durur bilinmedi ol iy dedem 3494
ne : ḳaṣd-ıla düşmedi anuñ suçı *ne* 266,
diyelüm bir bir anuñ erkānı *ne* 428
ḳanda : ḳandadur çün bilinür ol 3765, çün bilinmez ḳandadur ol 3768
ḳanı : ṭanuġuñ var mı didi getür ḳanı 5000
ḳankı : ḳankıñuz dilerse 565, çünki bilinmedi oġlı ḳankıdur 3490,
ḳankısı öderse 3520

1.4.2.3.6. Bağlama Zamirleri

Metnimizde kullanılan ve "ki o, ki onu..." anlamını veren bağlama zamirleri *ki* ve *kim*'dir.

ki : pes aṣaḥ oldur *ki* tenzīh ola pes 376,
bir kimesneye *ki* farż oldı namāz 425
kim : başladı *kim* işleye anı tamām 1180
bir kişi *kim* mālı anuñ çoḳ ola 1528

1.4.2.5. ZARF

Metnimizde yapı ve görev yönüyle birbirinden farklı pek çok zarf çeşidi bulunmaktadır. Bu zarfların bir kısmı aslında zarf olan kelimeler ise de, bir kısmı karşılaştırma, yön, eşitlik ve vasıta hâli gibi eklerle türetilmiş olan zarflardır. Bazı isim ve sıfatlarla, sıfat tamlamaları ve tekrar grupları da metnimizde zarf olarak görev almışlardır.

1.4.2.4.1. Nitelik Zarfları

Bir sıfatı nitelendirip güçlendiren veya bir eylemin tarzını bildiren zarflardır.[70] Bunların pek çoğu Türkçedir; *bī-gümān, bī-naẓīr, hergiz* gibi yabancı olanları da vardır. Metnimizde geçen nitelik zarflarının önemli bir kısmı şunlardır:

ancaḳ	:	belki kirin gidere *ancaḳ* hemān 263
ancılayın	:	ṭāhir olur *ancılayın* bī-gümān 287
ata ata	:	dafḳ oldur kim *ata ata* gele 746
ᶜayān	:	ḥürrenüñ üçdür ṭalāḳı bil *ᶜayān* 2642
bellü ᶜayān	:	beyᶜi cāyiz olmaya *bellü ᶜayān* 3901
ayru	:	pes ṣudan ol mil ḳadar *ayru* ola 541
ayruḳ	:	ḥükm-i şerᶜīdür yā pes *ayruḳ* n'ide 4884
bī-gümān	:	mekrūh olur bu cemāᶜat *bī-gümān* 1166
bī-ḫalel	:	ḳaçsa dāru'l-ḥarba girse *bī-ḫalel* 3562
bī-ḫilāf	:	evleviyyetde dimişler *bī-ḫilāf* 1187
bī-nizā	:	pes bayıḳ īlā olur bu *bī-nizāᶜ* 2762
birle	:	f evt ola dirseñ teyemmüm *birle* ḳıl 616
bir bir	:	bildürelüm saña *bir bir* anları 102
bir gez	:	çünki *bir gez* aña vaṭᵓ itmiş ola 2558
böyle	:	baᶜżılar *böyle* dimişdür iy piser 508
eyle	:	çünki anı *eyle* itdüñ iy aḫı 353
girçegin	:	*girçegin* kim bi'z-zinā sögdüm saña 2870
hep	:	ḳanḳısından diler-ise ala *hep* 3603
hergiz	:	hem daḫı bu *hergiz* ābdesti şımaz 537
hīç	:	bir teyemmüm birle *hīç* olmaz ḫaṭā 627
ḫōş	:	ne ḳadar var-ısa şimdi çıḳdı *ḫōş* 326
öyle	:	ᶜiddeti *öyle* tamām olsa o dem 2471
şöyle	:	hem ḥadīṯ geldi bize *şöyle* didi 313
şöyle kim	:	ṭāhir olur *şöyle kim* evvel daḫı 264
tīz	:	yāḫū bir ḥammāl-ıdı ṭayındı *tīz* 6039
tīzrek	:	*tīzrek* olsun üç gün olınca hemān 4524
yalıncaḳ	:	kim *yalıncaḳ* olsa bunlar iy dedem 766
yaluñuz	:	hem *yaluñuz* ṭuz olursa daḫı ger 591
yine	:	tā ki ol tevbe ide *yine* hemān 95
yana	:	bir yaşında borcı üç olur *yana* 1593

70 Korkmaz, *Marzubân-nâme Tercümesi*, s.153.

1.4.2.4.2. Zaman Zarfları

ʿāḳıbet : ḥālüñ oldur *ʿāḳıbet* bilgil hemān 1493
aḳşam : irte vü *aḫşamda* yatsuda i yār 1092
bir gün : şöyle kim *bir gün* tamām mesḥ itse ger 770
bir gün bir dün: lïki *bir gün bir dün* olmadın tamām 718
bir laḥza : meyl ide *bir laḥẓa* n'ola aña ger 50
bir zamān : kim namāzı fevt olındı *bir zamān* 1304
bu gez : pes *bu gez* ābdest revā olmaz neʿam 218
bu gün : ben *bu gün* ḥammāma girem dise ger 3153
çoḳ zamān : ne ḳadar dursa bu resme *çoḳ zamān* 1392
dāyim, dāyimā: şol şu kim *dāyim* dura aḳmaya ol 193
Ḥaḳ Çalapdan *dāyimā* irsün aña 14
dem-be-dem: her kim anuñ-ıla ol her *dem-be-dem* 5822
derḥāl : anı ezber ḳıldı *derḥāl* ol zamān 1235
evvel : diñle *evvel* farż olan ïmān olur 83
evvelā : *evvelā* iḥrām dutunmaḳ kendüye 1844
evvel āhir : *evvel āḫir* ṣaydı anuñ ḳamu pes 6728
fi'l-ḥāl : ḳāżï *fi'l-ḥāl* pes anı tefrïḳ ide 2925
gice : *gündüz* olsun yā *gice* olsun hemān 1102
gice gündüz: *gice gündüz* daḫı birdür iy dedem 6887
gündüz : şöyle kim *gündüz* ḳılur olsa hemān 1289
hemān : yaʿnï bir keffāret iderse *hemān* 1768
hemïn : her ne kim buncılayın ola *hemïn* 2668
henüz : hem yimiş daḫı *henüz* irişmemiş 4326
her dem : virme göñül bunlara *her dem* düriş 1616
her gün : *her gün-içün* hem gicesinden daḫı 1700
her ḳaçan : *her ḳaçan* oġlan getürseñ bï-gümān 820
her zamān : vaḳ' ide furṣat bulursa *her zamān* 2274
imdi : diñle *imdi* n'eyleyüben gidesin 1862
irte : yaʿnï *irtede* hem aḫşamda daḫı 1097
irte gice : on iki rekʿatdur ol *irte gice* 1278
o gün : bayram itmeklik *o gün* olur ḥarām 1735
ol dem, ol demde : bunlar *ol dem* ḥāżır olmazsa eger 1967
fesḫini *ol demde* ḳılsa iḫtiyār 2132
öñ : şöyle kim ḳırḳ gün biri *öñ* ṭoġsa ger 808
öñdin : yāḫūd ol ʿavratdan *öñdin* ölse ol2497
şoñ : lïki āzād olduġından *şoñ* öder 4563

soñra : ḳāżī olup *soñra* rişvet alsa ger 4678
ṣubḥ u şām : kim taṣarruf ider anı *ṣubḥ u şām* 5489
şimdi : ol-durur *şimdi* Süleymān-ı zamān 36
şimdiden girü: *şimdiden girü* budur bellü ʿayān 1604
şimdiden soñra : *şimdiden soñraki* arta ḳırḳ dahı 1618
tïzrek : *t ïzrek* olsun üç gün olınca hemān 4524
vaḳtın : ḳāżī ol *vaḳtın* ḳulı ṣatmaḳ revā 3768
yarındası : pes *yarındası* gelür ʿavrat hemān 5328

1.4.2.4.3. Yer ve Yön Zarfları

arada : bu *arada* şekki anuñ dünedür 1804
ardınca : şöyle *ardınca* olalar dutalar 3458
aşaġa : anı omzından *aşaġa* bıraġa 1868
berü : gel *berü* kim ṭañlayasın bunı sen 3886
girü : yā *girü* ḳanı aḳa yāḫud şişe 694
ıraġ : yāḫū dört aylık yol *ıraġ* olsa hem 2769
içerü : kendü hem *içerüden* ṣunsa daḫı 3274
içre : bir kişiyi bir maḥalle *içre* ger 6930
ḳarşu : ḳıbleye *ḳarşu* daḫı durmaya ol 932
öte : kim ḳarār eyler *öte* gitmez daḫı 1049
ṭaşra : mescidinden daḫı *ṭaşra* çıḳmaya 1838
üzre : secde itse bir necis yir *üzre* hem 1271
yaḳın : iḥtiyāṭdur ṭonuñı ḳılma *yaḳın* 225
yoḳaru : bileginden *yoḳaru* hem iy aḫı 495

1.4.2.4.4. Miktar Zarfları

artuḳ : yazduġı *artuḳ* yāḫud eksük ḳalur 81
bir bir : bildürelüm saña *bir bir* anları 102
biraz : hem *biraz* eglenmedin daḫı meger 372
bir gez : çünki *bir gez* yundı ol ancaḳ yiter 494
çoḳ : didi *çoḳ* ḳılur-ısa dörder gerek 1294
iñen : her ḳaçan ḳorḳu *iñen* ḳatı ola 1481
ḳatı : her ḳaçan düşmen *ḳatı* olsa hemān 1469
key : ʿaşr-ı żilḥicce *key* añla iy aḫı 1856
ne ḳadar : yaʿnï ṭona *ne ḳadar* irerse ger 234
ol ḳadar : yā anuñ gibi olursa *ol ḳadar* 312
şol ḳadar : çekeler anuñ ṣuyını *şol ḳadar* 324

nice : iy *nice* gördük ulu ᶜālimleri 18

1.4.2.4.5. Soru Zarfları

Yapıları bakımından hepsi de zamir kaynaklıdır. İçlerinde asıl zarf olanlar bulunduğu gibi, zarf olarak kullanılan soru zamirleri de vardır:

ḳaçan : düşdügi vaḳtı bilinmese ḳaçan 304
kanı : ṭanuġuñ var mı didi getür *ḳanı* 5000
ḳanḳı : hem necis *ḳanḳısı* olmışdur tamām 401
nice : imdi bu çeç *nice* ṭāhir olına 855
nite : farż olupdur pes anı *nite* ḳoya 1297

1.4.2.5. EDAT

Edatlar, tek başlarına manaları olmayıp ancak cümledeki diğer kelime ve kelime grupları arasında çeşitli münasebetler kurmağa yarayan alet sözlerdir, vasıtalardır. Daha müşahhas bir ifade ile anlatmak gerekirse denilebilir ki edatlar, dilin mantukî kuruluşunu teşkil eden cümle yapısının harcıdır.[71]

Metnimizde geçen edat türleri şunlardır:

1.4.2.5.1. Bağlama Edatları

ᶜāḳıbet : yaᶜnī şarṭ oldı müᵓebbed ola hem/*ᶜāḳıbet* şoñı anuñ olmaya kem 3682
ancaḳ : şu gide bal ḳala *ancaḳ* bī-gümān 358
baᶜdehū : *baᶜdehū* dördüncisi oldı rükūᶜ 1040
bārī : pes aña *bārī* gerekdür bu kitāb 58, ḫāliyā *bārī* ziyānı yoḳ durur 77
bī-gümān : müşterek olmaz namāzda *bī-gümān* 1057
belki : *belki* dört biş gez olursa iy aḫı 797
çü : bir kişi daḫı *çü* ẓann itse eger 1206
çün : ol muḳīm olmaz bayıḳ *çün* iy imām 1391
çünki : vācib olur *çünki* sen anları vir 1590
çünkim : ol revā görmedi *çünkim* hem daḫı 1456
daḫı : bunda *daḫı* bil ki borç olmaz zekāt 1614
eger : yaᶜnī aᶜżādan aḳar olsa *eger* 117
egerçi : mālik olmazlar *egerçi* dutsalar 3364
ger : ol kim anı göre *ger* her bir kişi 54

71 Hacıeminoğlu, *Türk Dilinde Edatlar*, MEB, İstanbul, 1974, VIII+336 s. (s.IV).

gerçi : baʿżısında *gerçi* gelürse daḫı 68

ḥāl budur kim : *ḥāl budur kim* ẕākir oldı ṣavmını 1788

ḥāṣılī : *ḥāṣılı* oldur ki bir ṣuya eger 151

hem : pes bunuñla cāyiz olmaz *hem* vużū 157

hem daḫı : ḳanḳısı ġālib durur bil *hem daḫı* 174

hem meger: anuñ-ıla nesne yumaḳ *hem meger* 145

hem ne...hem daḫı..: *hem ne* mīrāṯ *hem daḫı* mehr alımaz 2308

ile : *öyleyile* kindüde iḫfā gerek 1094

ki : diyeler aña *ki* sen iy bed-fiʿāl 3373

kim : şöyle *kim* hem dutsa anı ol zamān 3382

līki : *līki* añla müsteḥıḳ kim ol zamān 5429

līkin : müddeʿī *līkin* dir olursa eger 5448

meger : hem imāmeyn ḳavlini daḫı *meger* 65

meger kim : bir degirmenüñ *meger kim* nışfını 5586

ne... ne... : *ne* ḳul aldum *ne* ḫō borcum var i cān 5454

nite kim : fātiḥa daḫı *nitekim* iy piser/oḳumaḳlıḳ vācib olmışdur meger 496

n'ola : *n'ola* gerçi ʿayb u noḳṣān çoḳ durur 77

pes : *pes* ḳılasın anı terk itmeyesin 92

ṣaḳın : farż olan yirde anı örtme *saḳın* 4938

ṣanki : *ṣanki* olmışdur nikāḥ şimdi hemān 4842

şöyle kim : *şöyle kim* bir ʿavrat erinden meger 4845

tā : virmeyince ücretin *tā* iy piser 6017

tā ki : *tā ki* ṭanuḳ bulmayınca müşterī 4179

tā kim : ḳaynaya *tā kim* ide ḳaẕf-ı zebed 6703

u, ü : rükni īcāb *u* ḳabūl oldı neʿam 3585,
et *ü* etmek gibi hem alma vü nār 3730

ve : şöyle kim mescid *ve* cāmiʿ gibi hem 4686

velīkin : bir rivāyetde *velīkin* hem daḫı 161

veyā : yolda işese *veyā* nesne yise 4972

veyāḫūd : ḳıldı ödedi *veyāḫūd* ikisin 875

vū : oldı daʿvā *vü* şahādet müttefiḳ 4983

yā : n'ola Türk ola anı diyen *yā* tat 33

yāḫū : *yāḫū* aña ʿārıż olmış olsa hem 4694

yā....yāḫū.. : *yā* rükūʿda *yāḫū* secdedeyise 518

yāḫūd : ġālib olsun *yāḫūd* olmasun o şu 160

yā... yā... : *yā* degirmi *yā* uzun olsa n'ola 201, ḳoḳusı yā leẕẕeti yā levni 205

yaʿnī : bunlaruñ *yaʿnī* olur beyʿi revā 3775

yaʿnī ki : müşterī *yaʿnī ki* bāyiʿden bu gez 5274

yaʿnī kim : müşterī elinde *yaʿnī kim* bular 4299

zīrā : on yaşındaġı ġulām *zīrā* aña 5749

zīrā kim : māniʿ olmaz *zīrā kim* olmadı bol 838

1.4.2.5.2. Kuvvetlendirme Edatları

aṣlā : yāḫū mehr olmasun *aṣlā* diseler 2312

bile : yumaya ṭopuḳların *bile* ḳoya 430

daḫı : ol *daḫı* ābdestini ṣır iy imām 504

da, de : hem budur bunda bunuñ *da* mānisi 826, biz *de* ẕikr itmege itmedük heves 981

elbette : dāyim *elbette* anı işleyesin 1075

eved : şişmiş olursa *eved* añla bunı 306

hem : zīrā salyarı bularuñ *hem* deri 366

hergiz : bunlar olmayınca *hergiz* ḳılmaya 986

hīç : vācib olur ġusl *hīç* olmaz ḳıyās 748

ḫō : ne ḳul aldum ne *ḫō* borcum var i cān 5454

ḫōd : at-ıla *ḫōd* ādemüñ ẓāhir durur 363

illā : şöyle kim biñ dise *illā* yüz degül 5721

muḥḳḳaḳ : zīrā kim oldur *muḥaḳḳaḳ* bī-gümān 2067

mutlaḳā : *muṭlaḳā* andan revā olmaz vużū 169

yana : dilemezse almasun ḳosun *yana* 3740

zinhār : ḳıl anı terk itme *zinhār* iy ḫᵛāce 1278

1.4.2.5.3. Çekim Edatları

artuḳ : dörtden *artuḳ* olsa mekrūh oldı pes 1290

ayruḳ : bundan *ayruḳ* nesneyile hem daḫı 3236

berāber : māl-ıla daḫı *berāber* olalar 3595

bigi : şöyle kim pīş-i tirīzi *bigi* hem 847

bile : yaʿnī alnı *bile* olmazsa daḫı 1058

birle : fevt ola dirseñ teyemmūm *birle* ḳıl 616

degin : tā şuña *degin* ki güneş iy imām 959

dek : üç geze *dek* anı eyle idesin 355

deñlü : mercümek *deñlüce* burnından çü ḳan 514

ġayrı : kim imāmdan *ġayrı* olur muᶜteber1425
girü : şimdiden *girü* budur bellü ᶜayān 1604
gibi : pes o farż oruç *gibi* bu olmaya 1708
göre : iḥtiyāṭdur aña *göre* sen iş id 1123
içün : lïki her bir *vaḳt-içün* bunda tamām 1824
ile : yaᶜnï *güc-ile* yā *esrükle* daḫı 3067
ḳadar : ol *ḳadar* panbuġ u kettān yaᶜnï ger 5652
ḳarşu : ḳıbleye *ḳarşu* daḫı durmaya ol 932
miṣl : yā büyüklikde anuñ *miṣli* olan 318
muḳaddem : yaᶜnï bunlardan *muḳaddem* olmaya 1169
öñ : ger zevāl olmazdan *öñ* niyyet ide 1711
yaña : dilese andan *yaña* itmek naẓar 6613
ziyāde : yaᶜnï bunlardan *ziyāde* iy dedem 424

1.42.5.4. Ünlem Edatları

Ünlemler,"Konuşanın korku, sevinç, acıma, şaşkınlık gibi her türlü duygu ve heyecanını etkili ve kısa bir biçimde anlatmaya, seslenmeye, çağırmaya yarayan kelime veya kelimeler"dir.[72]

Metnimizde geçen ünlem çeşitleri şunlardır:

āh : yā iñildese yāḫū *āh* eylese 1260
billāhi : yāḫū *billāhi* yā *tallāhi* dise 3168
i (<iy) : yā ḳuru yir daḫı bulmaz ol *i* yār 1032, inkār itdi bu oġlan i yār 3062
iy : bir yörür gemi içinde *iy* aḫı 1053, āzād ider-ise iy aḫı 3067
tallāhi : yāḫū *billāhi* yā *tallāhi* dise 3168
vallāhi : şöyle kim and içse *vallāhi* dise 3168
ve's-selām : çünki sāḳıṭ oldı gitdi *ve's-selām* 885
yā : *yā* pes n'idem 76, ᶜavratıdur bisleye *yā* pes n'ide 2276, *yā* ebï 3036
tā : ikisi daḫı ḥarāmdur *tā* ebed 2043

1.4.2.5.5. Soru Edatı

mu : ölü *mi* yā diri *mi* bilinmese 6537,
yiñi *midür* eski *mi* vaṣfın daḫı 4517

72 Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, TDK Yay. Ankara, 1992, XX+212 s. (s.157).

1.4.2.6. FİİL

1.4.2.6.1. ŞAHIS EKLERİ

Fiil çekiminde bugün olduğu gibi Eski Anadolu Türkçesinde de iki çeşit şahıs eki kullanılmıştır. [73] Bunlar zamir kaynaklı ve iyelik kaynaklı olan şahıs ekleridir.

1.4.2.6.1.1. Şahıs zamiri kaynaklı şahıs ekleri

Anlatılan geçmiş zaman, olumlu ve olumsuz geniş zaman ve gelecek zaman kiplerinin 1. ve 2. şahıslarıyla, istek kipinin 2. teklik ve emir kipinin 1. teklik ve 2. çokluk şahıslarında kullanılmıştır.

1. teklik şahıs eki : -m, -(yA)m, -(y)In

ṭanuḳ olmışam 5018, dimişem 75, alısaram 5177, bulam 551, virem 5598, varmayam3155, fesḫ itmezem 5174, işleyem didügini işlemedi/ işlemeyem didügini işledi 3157, severem 2671, bilmezem 5511, içmezem 5206, ben ḳılayın ḫalḳ gibi olmayayın 1424, içeyin 5511, n'ideyin 1919, vireyin 2783

2. teklik şahıs eki : -sIn

ḳılasın... gitmeyesin 92, dökesin ḳarışdurasın 352, alasın 354, azād olamazsın 3058

1. çokluk şahıs eki : -vUz

alsavuz 3352, ġālib olsavuz 3359

2. çokluk şahıs eki : -sIz

alasız 565

3. çokluk şahıs eki : -lAr

ḳılalar 56, dutdılar 1733, ḳılsalar 3190, itseler 2369, virürler 1684, dimişler 1745

1.4.2.6.1.2. İyelik kaynaklı şahıs ekleri

Metnimizde görülen geçmiş zaman, şart ve istek kipleriyle bazı kiplerin hikāye şekillerinde kullanılmışlardır. Görülen geçmiş zaman ve şart kipinin 1. çokluk şahsında görülen *-k* ekinin iyelik kaynaklı olmayıp aralarında fonetik benzerlik bulunan *-duḳ/-dük* sıfat-fiil ekinin tesiriyle ortaya çıktığı ileri sürülmektedir.[74]

1. teklik şahıs eki : -m

ḳıldum 40, söyledüm 65, alsam 3762, girmezsem 4949

2. çokluk şahıs eki : -ñ

ḳorḳduñ 620, bildüñ 1114, dileseñ 1779, alsañ 2061, alursañ 3814, virürseñ 5983, ḳıluñ 926, boş oluñ 2670

---

73 Köktekin, Age., s. 91.

74 Karahan, Age., s. 96, Korkmaz, *Marzubân-nâme Tercümesi*, s.175; Ergin, Age., s.318.

3. teklik şahıs eki : Ø

añlandı 100, didi 162, uzun olsa 201, virmemiş-idi 1251, bulınmasa 1368, deprenmezse 6541

1. çokluk şahıs eki : -k, -ḳ

ḳılduḳ 1819, alduḳ 3353, eyledük 4734, didük 5269,

2. çokluk şahıs eki : -ñUz eki metnimizde kullanılmamıştır.

1.4.2.6.2. ŞEKİL VE ZAMAN EKLERİ

1.4.2.6.2.1. Bildirme Kipleri

1.4.2.6.2.1.1. Görülen geçmiş zaman kipi

Görülen geçmiş zaman -dI, -dU ile kurulur. 1. teklik şahıs ve çokluk hâlinde hep düz, diğer şahıslarda ise hep yuvarlak şekliyle kullanılır:

1. teklik şahıs : -dUm

almadum 1214, itdüm... bağışladum 1914, eyledüm 1915, aldum 1916

2. teklik şahıs : -dUñ

alduñ 2482, boşaduñ 2743, virdüñ 2484, göndermedüñ 2485, sögdüñ 2874

3. teklik şahıs : -dI

buldı 555, aldı 2439, bağışladı 2440, gitdi 2448, eyledi 2450

1. çokluk şahıs : -dUḳ

başladuḳ... ḳılduḳ 1, alduḳ 3353, gördük 18, geldük 108

2. çokluk şahıs : -dUñUz eki metnimizde geçmemiştir.

3. çokluk şahıs : -dIlAr

ḳıldılar 175, dutdılar 1733, ḳodılar 2897, itdiler 3199, didiler 3627

1.4.2.6.2.1.2. Anlatılan Geçmiş Zaman Kipi

Bu zaman için metnimizde -mIş, -UpdUr ekleri kullanılmıştır.

-mIş

Metnimizde sürekli düz ünlüyle kullanılmak suretiyle yuvarlaklık uyumundan kaçınmıştır. Ekteki bu özellik, aslında Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine uzanan süreçte görülen genel bir özelliktir.

1. teklik şahıs : -mIşAm

kefîl olmamışam 4599, ṭanuḳ olmışam 5018, dimişem 75, eylemişem 5526

2. teklik şahıs : -mIşsIn eki metnimizde geçmemiştir.

3. teklik şahıs : -mIş(dUr)

ḳılmış 190, bağışlamışdur 5494, ḳalmış-durur 2740, dimiş 240, gelmiş durur

1. ve 2.çokluk şahıs : Metnimizde örneği yoktur.

3. çokluk şahıs : -mIşlAr

ḳılmamışlardur 1513, bıraḳmışlar 3465, dimişler 3566, eylemişler 172

-UpdUr

Bu ek bir zarf-fiil eki olduğu hâlde, metnimizde, anlatılan geçmiş zamanı ifade etmede bir şekil ve zaman eki olarak da kullanılmıştır.

ḳalupdur 405, çıḳupdur 1212, ḳılupdur 1151, virüpdür 2418, gelüpdür 3756

1.4.2.6.2.1.3. Geniş Zaman Kipi

Geniş zaman, metnimizde -r, Ar, -Ur ekleriyle kurulur.

1. teklik şahıs : -rAm, -ArAm, -UrAm

severem 2671, virürem 4979, öldürürem 6202, iderem 6203

2. teklik şahıs : -rsIn, -ArsIn, -UrsIn

dilersin 4035, bilürsin 3527

3. teklik şahıs : -r, -Ar, -Ur

añar 874, artar 4382, bağışlar-ısa 5953, biterse 2935, çeker 508, alur 331, bilür 4837

1. çokluk şahıs : -rUz, -ArUz, -UrUz

ḳoruz 3374, öldürürüz 581

2. çokluk şahıs : Metnimizde örneği yoktur.

3. çokluk şahıs : -rlAr, -ArlAr, -UrlAr

ṣırlar 502, bıraġurlar 833, alurlar 1675, virürler 1684, dirler 1688, iderler 3699

Geniş zaman kipinin olumsuzu günümüz Türkiye Türkçesi'nden farklı olarak bütün şahıslarda *-mAz* ile kurulur. Ancak *-mAz* eki kafiye gereği bir yerde *-mes* şeklinde kullanılmıştır:

almaz 2309, ḳomazlar 3376, çekmez 58, bilmezem 5511, içmezem 5206, ḥaşm-ıçun ṭanuḳlara ṭa'n eyle*mes* / ḳāżī ḥālinden su'āl itmeye pes 4935

1.4.2.6.2.1.4. Şimdiki Zaman Kipi

Metnimizde, yalnızca şimdiki zaman kipini karşılamak için özel bir ek henüz oluşmamıştır. Ancak bu kipi karşılamak için ortaklaşa kullanılan birkaç ek türü bulunmaktadır. Şimdiki zaman kipi, *-r, -Ar, -Ir, -Ur* geniş zaman ekiyle; *-e durur, -e yörir*'li tasvirî fiil yapılarıyla sağlanma yoluna gidilmiştir. Burada, şimdiki zamandaki sürekliliği *yöri-, dur-* yardımcı fiillerinin geniş zamanlı çekimleri sağlamaktadır. Eski Anadolu Türkçesi, özellikle günümüz Türkiye Türkçesine ait şimdiki zaman eki-

yor'un yeni oluşmaya başladığı bir noktada bulunmaktadır. Bu zamana ilişkin eklerin örnekleri aşağıdadır:

-(A)r : ol dahı dir-ise ʿışḳ-ıla seni/ ben *severem* sen yalan bilme bunı 2671

-A durur : Hikâye tarzında kullanılır.

çün ḳażā altıya irerse hemān/ anı añ*a durur-iken* ol zamān 1314

-A yörir (<yorı-) : Tek örneği vardır.

altıya irişmez olursa tamām/ anı añ*a yörir-iken* iy imām 1320

1.4.2.6.2.1.5. Gelecek Zaman Kipi

Vikâye Tercümesi'nde gelecek zaman kipi için kullanılan tek ek, -IsAr ekidir. Ekin yalnızca 1. ve 3. teklik şahsa ilişkin örnekleri bulunmaktadır.

alısaram 5177, durısar 493, döndüriser 561, geyiser 1865, geliserdür 498

1.4.2.6.2.2. Tasarlama Kipleri

1.4.2.6.2.2.1. Emir Kipi

Vikâye Tercümesi'nde emir kipi çok şekilli eklerle yapılmıştır. Her şahıs için değişik eklerin kullanılmasıyla, öteki kip ve zaman çekimlerinden oldukça büyük bir farklılık arz etmektedir: 1. ve 2. teklik şahıslarda hep düz, öteki şahıslarda ise hep yuvarlak ünlü kullanılmıştır. Bu kipin çekimine ilişkin örnekler şunlardır:

1. teklik şahıs : -(y)AyIn

ḳılayın 1424, çiftlendüreyin 2116, içeyin 5511, n'ideyin 1919, vireyin 2783,

2. teklik şahıs :-ġIl ve Ø

alġıl 396, uyġıl 901, urġıl 4764, bilgil 4810, virgil 4998, içgil 5210, ḳankı yanından dilerseñ *al* aġa 200, ḳul senüñ degül *ḳo* sen var bu işi 4999

3. teklik şahıs :-sUn

alsun 3740, ḳalsun 858, ḳılsun 1771, virsün 4325, içsün 5465, n'itsün 6091

1. çokluk şahıs :-AlUm

añladalum 839, ḳılalum 6000, bildürelüm 101, idelüm 6698

2. teklik şahıs : -(U)ñ

ḳıluñ 926, boş oluñ 2670, virüñ 7003

3. çokluk şahıs : -sUnlAr (Metnimizde örneği yok.)

1.4.2.6.2.2.2. Şart Kipi

Şart kipi -sA ile kurulmuştur.

1. teklik şahıs : -sAm

yā nikāḥlansam seni 2660, akçam alsam dahı ḫōş 3762

2. teklik şahıs : -sAñ

oḳusañ ḳılsañ heves 30, alsañ 143, sen daḫı çiftlenseñ anı iy aġa 2196

3. teklik şahıs : -sA

unutsa 849, ḳalsa 867, irişse 868, ödese 874

1. çokluk şahıs : -sAvUz

biz alsavuz eger 3352, ġālib olsavuz meger 3359

2. çokluk şahıs : -sAñUz (Örneği yok.)

3. çokluk şahıs : -sAlAr

bağışlasalar 1519, bıraḳsalar 214, çıḳarsalar 293, ölçseler 196, virseler 2111

1.4.2.6.2.2.3. İstek Kipi

Bugün olduğu gibi metnimizde de -A şeklinde gördüğümüz istek ekinin aslı eski bir gelecek zaman eki olan -ġa/-ge, *-ġay/-gey*'e dayanmaktadır. Eski Türkçenin -ġa/-ge eki, Batı Türkçesinde hem şekil olarak değişime uğramış hem de zayıflayan istek fonksiyonuna karşılık geniş zaman, gelecek zaman, emir ve şart gibi değişik görevlerle kullanılmakla semantik açıdan büyük ölçüde dallanmaya uğramıştır[75].

İstek kipi fonksiyonunda:

1. teklik şahıs : -Am

bu kitābuñ evvelinde yād *idem* 43, ben *alam* daḫı saña hīç *virmeyem* 3587,

bir kişi dir ben bayından kim *virem* 4554, ben aña mālik *olam* 3032

2. teklik şahıs : -AsIn

añlayasın n'eyleyüben n'itmegi 586,gel berü kim *ṭañlayasın* bunı sen 3885,

belki virdüm kim at *alasın* hemān 5113, ʿavrat almaḳ üstüme *itmeyesin* 2378

3. teklik şahıs : -A

müsteḥabdur kim sağından *başlaya* 490, *bağlaya* yaʿnī ḫōş aḳ panbuḳ bizin 1866,

dutmaya oruç namāzın *ḳılmaya* / līki orucın *ödeye ḳalmaya* 778

1. çokluk şahıs : -AvUz (Örneği yok.)

2. teklik şahıs : -AsIz (Örneği yok.)

3. teklik şahıs : -AlAr

döndüreler yine *ḳılalar* anı 306, *yuyalar* ṭāhir ola anı daḫı 308,

ḥadd *uralar* ḥaḳḳ-ı ʿavrat ḳalmaya 2841, yāḫūd arpayı *ṣatalar* arpaya 4484

---

75 Mecdut Mansuroğlu, Batı Türkçesinde kullanılan -A, -AsI, -AcAk eklerinin -ġay/-gey ekine dayandığını, aynı zamanda öteden beri Tükçenin pek çok kolunda istek ve gelecek zaman ifadesinde kullanıldığını belirtmektedir. Çeşitli Türk dili kollarındaki kullanımı için bk. Mansuroğlu, *Türkçede -ġay/-gey Eki ve Türemeleri*, J. Deny Armağanı, TDK Yay. Ankara, 1958, 255 s. (ss.171-183).

Geniş zaman kipi fonksiyonunda:

iş ki bismillāh-ıla *başlanmaya* / ʿāḳıbet ebter *ḳala işlenmeye* 3,

ʿavratıdur *bisleye* yā pes n'ide 2276, şu kim aġaçdan yimişden *şıḳalar* 111,

pes *çıḳa* milkinden anuñ iy ata 4366, żamm *ide* sermāyesine pes tamām 4389

Gelecek zaman kipi fonksiyonunda:

ger helāk *ola* diyü ẓann olsa pes 3289, żāyiʿ *ola* diyü ẓann itse bu gez 3466,

ben bu gün ḥammāma *girem* dise 3153, yā ödünç aḳça *viresin* dise ol 4288,

baña sen ḳulluḳ *idesin* iy ġulām 6162, ger ḫaber olsa revā *olaydı* hem 5671

Emir kipi fonksiyonunda:

pes *ḳılasın* anı terk *itmeyesin* 92, *alasın* yaġı ṣuyı *ḳala* hemān 354,

ḳaynadasın tā şuña degin hemān 358, ḳanḳısından diler-ise *ala* heb 3603,

olmaya taḳdīm ü teʾḫīr iy aḫı 1065, *ögrene* taʿlīm-ile anı *bile* 2134

Şart kipi fonksiyonunda:

ger evüñde yā yirüñde *bulasın* 1665, kim meger mevlā aña menzil *ide* 2276,

yā müʾeẕẕin ola *bañlaya* eger 6115, bālıġ olanlara *beñzeye* meger 6272

şöyle kim *bağışlaya* yāḫūd *ṣata* 4366, yā mekīl *ola* yā mevzūn *ola* hem 4392

1.4.2.6.2.2.4. Gereklilik Kipi

Vikâye Tercümesi'nde gereklilik kipi aşağıdaki yapılarla elde edilmiştir:

-mAḳ gerek

n'olmaḳ gerek 466, ḳurumaḳ gerek 910, ḳılmaḳ gerek 1308, döndürmek gerek 1430, virmek gerek 1537, gitmek gerek 3456, ḳılmaḳ gerek 1046

-mA gerek

Metnimizde tek örneği vardır:

ẕimmī olup bunda hem *durmañ gerek* 3374

-sA gerek [76]

mehrinüñ pes nıṣfını *alsa gerek* / ʿiddeti-ile tamām *olsa gerek* 2470,

pes birisi bir metāʿ *alsa gerek* / ikisi anda *şerīk olsa gerek* 3610,

cizye ḳoruz üstüñe *virseñ gerek* 3374, ḳıymeti *virse gerek* anuñ tamām 3904

-A gerek

her biriyiçün gerek niyyet *ide* 599, pes *gerek* her vaḳt-içün *ābdest ala* 800,

pes *gerek işlene* bunlar bī-gümān 1044,öyle vaḳtında *gerek ola* tamām 1426,

pes *gerek* ol günden oruç *dutalar* 1732,pes *gerek and içe* ol ʿavrat behem 2395

---

76 Faruk K. Timurtaş -sA gerek şeklindeki yapının, Eski Anadolu Türkçesinde gereklilik kipinin yanı sıra bazen gelecek zaman anlamı da verebildiğini belirtmektedir. Bk. Timurtaş, Age., s.132.

-mAlU ol-

Metnimizde bir tek örneği vardır:

anı saña *virmelü* olsa neʿam 4449

1.4.2.6.3. Soru Eki

Metnimizde, fiil çekimlerinde soru şekli hiç geçmemiştir. Ancak isim çekimlerinde bunun örnekleri vardır ve her zaman düz ünlü bulunduran -mI ekiyle sağlanmıştır:

ṭanuġuñ var mı 4573, var mıdur 5375, yiñi midür eski mi 4517, ölü mi yā diri mi 6537

1.4.3. EK-FİİL

Türkçenin en eski yardımcı fiili, Vikâye Tercümesi'nde *-i (<er-)* şeklinde kullanılmış ve henüz tam olarak ekleşmemiştir. Metnimizde ekleşmemiş örnekleri daha çoktur. Ek-fiil, bilindiği gibi bir yandan fiillerin birleşik zamanlı çekimlerini hazırlar, öte yandan isimlerin fiilleşmesini sağlar.

1.4.3.1. Birleşik Zamanlı Fiil Çekimlerinde Ek-Fiil

Birleşik fiil kiplerinin çekimi bilindiği gibi ek-fiilin yardımıyla yapılır. Bu fiilin metnimizde yalnızca hikâye ve şart kipi, hatta bunların da ancak bazı şahıslarına ilişkin örnekler yer almaktadır. Bu yüzden aşağıda, bunlardan yalnızca örneği bulunan şahıslara yer vereceğiz:

1.4.3.1.1. Ek-fiilin hikâyesi

1.4.3.1.1.1. Anlatılan geçmiş zamanın hikâyesi

2. teklik şahıs : -mIş+IdUñ

müsülmān olmış-ıduñ 5045

3. teklik şahıs : -mIş+IdI

ḳalmış-ıdı 3408, olmış-ıdı yaʿnī bol 870, gitmiş-idi 6426

1.4.3.1.1.2. Görülen geçmiş zamanın hikâyesi

1. teklik şahıs : -dUm+IdI

feyᵓ itdüm-idi 5300, vardum-ıdı 5331

1. çokluk şahıs : -dUḳ IdI

bildürdük-idi 1332

1.4.3.1.1.3. Geniş zamanın hikâyesi

2. teklik şahıs : -(U)rdUñ

bilürdüñ 6541

3. teklik şahıs : -(A)rdI, -(U)rdI

ögrenürdi 248, uyardı 1506, öderdi 5678, ḳabż anuñla olur-ıdı 5960, itmez-idi 4231, mesḥ iderdi 1245

1.4.3.1.1.4. Şartın hikâyesi

3. teklik şahıs : -sAyIdI

bu iḫbār olsayıdı 5678, temlīk olsayıdı 5683

1.4.3.1.1.5. İsteğin hikâyesi

3. teklik şahıs : -AydI

revā olaydı 5671

1.4.3.1.2. Ek-Fiilin Şartı

1.4.3.1.2.1. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

2. teklik şahıs : -dUñsA, -dUñ+IsA

alduñ-ısa 5110, ḳaḳıduñsa 2674, gördüñ-ise 2674

3. teklik şahıs : -dI(y)sA

aldıysa 5080, tevbe itdiyse 4966

1.4.3.1.2.2. Geniş Zamanın Şartı

1. teklik şahıs : -rsAm, -r+IsAm, -mAzsAm

çiftlenürsem 2659, girmezsem 4949, söyler-isem, varmazsam 5326, ölürsem 5996

2. teklik şahıs : -(A)rsAñ, -r+IsAñ, -mAz+IsAñ

dirseñ 616, içerseñ 3169, idem dir-iseñ 2103, itmez-iseñ intiḳāl 3373, severseñ 2669

3. teklik şahıs : -rsA, -IsA, Ø

bağışlarsa 5948, boşarsa 2959, diler-ise 1009, oğurlarsa 3264, oḳursa 1104, pes aña noḳṣān *olur* n'itmek gerek 590

3. çokluk şahıs : -lArsA, -lAr+IsA

ḳılurlarsa 962, mürted olurlarsa 2525, dirlerse 6705, ṣatarlarsa 3778, bağışlarsa 5948, dirler-ise 326, mālik olurlar-ısa 3573, virürlerse 1687

1.4.3.2. İsim Çekimlerinde Ek-Fiil

Ek-fiil, isim veya isim soylu kelimelerden sonra gelmekle bunların yüklemleşmesini sağlar. Olumsuz şekli *degül* kelimesinin aracılığıyla elde edilir. "Bildirme ekleri" adıyla da bilinen bu ekler metnimizde şu kiplerde yer almaktadır: Geniş zaman, görülen geçmiş zaman, anlatılan geçmiş zaman ve şart.

1.4.3.2.1. Geniş zaman kipi

Bu kipin 3. teklik şahsındaki dur- yardımcı fiili, metnimizde hem ayrı hem ekleşmiş şekilde kullanılmıştır; ancak ekleşmiş durumdaki örnekler daha çoktur.

1. teklik şahıs : -(y)Am

ḳulam 3801, müsülmānam 5047, ṭanuġam 5021, senüñ erüñ degülem 2652, vekīlem 5169, rāżīyam 2174

2. teklik şahıs : -sIn

yalansın 2209, ʿavrat degülsin 2653

3. teklik şahıs : -dUr, durur

ḥāṣıldur 87, revādur 116, ḳarışmaḳdur 158, cāyiz degüldür 177, ḥükmindedür 184, vācibdür 1580, vācib durur 1450, üç durur 1443, dirhem durur 1530

Gerek Eski Türkçede gerek Eski Anadolu Türkçesinin bazı eserlerinde olduğu gibi, Vikâye Tercümesi'nde de *ol-* fiilinin geniş zaman üçüncü teklik şahsı, bazı cümlelerde bildirme görevi ile kullanılmıştır:[77]

bunda ṣūretler olur işnā ʿaşer 1231, mā'-i muṭlaḳ gibi olur hem bu ṣu 115,

ol ṣu müstaʿmel olur dir baʿżılar 261, bu daḫı uyḳu gibi olur hemān 523,

hem yine döndürmek olur yigirek 585, gördügi anuñ nifās olur hemān 804

1., 2. ve 3. çokluk şahıslar için : (Örnekleri yok.)

1.4.3.2.2. Görülen geçmiş zaman kipi

1. teklik şahıs : -(I)dUm

bālıġ degüldüm 6278

2. teklik şahıs : -IdUñ

ḳul-ıduñ 4766

3. teklik şahıs : -(y)IdI

farż-ıdı 2134, ḳul-ıdı 3989, aruġ-ıdı semiz-idi 5973, şerīk-idi 6456, neyidi 277, bağluyıdı 1244, ḳazancıyıdı 3629, gemideyidi 4663, evindeyidi 4962

77 Karahan, Age. s.105.

1.4.3.2.3. **Anlatılan geçmiş zaman kipi**

3. teklik şahıs : -(y)ImIş

bay-ımış 1653, yoġımış 1149, ata varmış gibi 1961, ḳanıyımış 2677, aḳçayımış 3824, evlüyimiş 4007, muʿallem degül-imiş 6727, irteyimiş 1798, yüklüyimiş 2028

1.4.3.2.4. Şart kipi

2. teklik şahıs : -IsAñ

gerçek-iseñ 2875

3. teklik şahıs : -sA, -(y)IsA

gerek-ise 3019, ḳandayısa 3525, kim-ise 3550 , var-ısa 1536, yoġısa 5438, degülse 915

Ek-fiil, *-ken* zarf-fiil eki ile birleşerek isimlerin ve fiillerin zarf-fiil şekillerini yapar:

böyle iken 4310, ḫām-iken 4327, biş iken 4339, ḳāżīʾ-iken 4900, içinde iken 4902, elinde iken 5250, ḳoyun saġar-iken 337, girmiş-iken 48, almış-iken 222, ḳılur-iken 631, oynar-iken 764, oturur-iken 1036

1.4.4. FİİLİMSİLER

1.4.4.1. İsim-Fiiller

Metnimizde geçen isim-fiil ekleri şunlardır:

maḳ/-mek

Bu ekin zaman zaman -lIḳ yapım eki aldığı görülmektedir ve metnimizde bunun örneği çoktur:

lïki yimeklik revā olmaz 289, gülmeklik ābdesti şımaz 535, vācib olur oḳımaḳlıḳ āşikār 1092, gerçi olur başına ḳılmaḳ revā 1122, vācib olmaz aña iʿlām eylemek 1154, mekrūh işden ḳaçmaġıçun iy aġa 1173, dönse ābdest almaġıçun 1215

-ma/-me

Metnimizde yalnızca üç yerde geçen bu isim-fiil ekinin örnekleri şunlardır:

lïki çoḳ yapraḳ *dökülmeden* meger/ ḳoḳusı hem levni taġyïr olsa ger 142, sen anı dört eylemeñ olmaz revā 1385, ḳorḳar-ısa kim eger ʿadl *itmeye*/ biri yiter artuġına gitmeye 2550

-ış/-iş (Metnimizde örneği yok.)

1.4.4.2. Sıfat-Fiiller

Sıfat-fiil, "Sayı ve şahsa bağlı fiil çekimine girmeyen, fakat aldığı eklerle fiilin zamanına bağlı olarak taşıdığı kavramı sıfatlaştırdığından kendisinde sıfat ve fiil niteliklerini birleştiren fiil şekli"dir.[78] Sıfat-fiil ekleriyle, cümlede sıfat veya isim olarak kullanılan geçici hareket isimleri yapılır. Sıfat-fiil için *isim-fiil* terimini kullanan Kemal Eraslan, "İsim-fiillerinin diğer vasıf isimlerinden, yani sıfatlardan farkı, bunların zaman ifadesi taşımaları ve bir ismin sıfatı oldukları zaman bile iyelik ekleri alabilmeleridir: gördüğüm adam" [79] şeklinde görüşünü özetlemektedir.

Vikâye Tercümesi'nde geçen sıfat-fiil ekleri şunlardır:

-An

Eski bir -ġAn ekindeki ön ses düşmesi sonucu oluşmuş bu ek, fiili sıfat yapmanın dışında ona geniş zaman anlamı çok seyrek olarak da geçmiş zaman anlamı yükler:

ṣatan bulunmazsa eger 3799, ol *ṣatun alan* kişi daḫı 3840, *cāyiz dutan* öñ olsa 3918, *bağışlayan* rücūᶜ itse 4320, anı *bilen* kişi 82, şu *çeken* at issi olursa eger 3675, fāsid oldı *diyene* ṭanuḳ gerek 4347, ṣaḥīḥ oldı *diyen* ṭanuḳ bula 4350

Ekin bazı kelimelerde kalıplaşma yoluyla isimleşmeye yol açtığı [80] görülmektedir:

yine ṭāhirdür *ḳalanı* 203, kedinüñ bevli *sıçanuñ* bevli hem 835, şöyle kim *sıçan* gibi daḫı *yılan* 371, bunuñ gibi *düzenler* düze 6686

-(A)r, -(U)r

Geniş zaman sıfat-fiil ekidir:

bunlara *beñzer* daḫı zaᶜfrān ola 125, bir ṣaman alup *gider* ola, bir ābdeste *yiter* şu 563, buña *beñzer* bir kişi 879, tekbīr *ider* olsa imām 1182, bir *yörür* gemi içinde 1035, bir *oḳur* kişi oldı imām 1240, eti *yinür* cānavarlar artuġı 362

Metnimizde bir kelimede kalıplaşmış olarak kullanılmıştır:

bir *yaşar* olsa tebīᶜ dirler aña 1585, altmış olsa bir *yaşar* iki vire 'yaşında' 1589

-AcAk

Eski Anadolu Türkçesi'nde kullanılmaya başlayan bu ek, gelecek zaman sıfat-fiili kurmaya yarar:

taḥiyyet *oḳıyacaḳ* deñlü 1042, iḥrām *bağlanacaḳ* yirleri / ẕikr idelüm 1875, şu *içecek* yirde 6578, ḥayż *görecek* olur-ısañ 2676, *virecek* yiri taᶜyīn ideler 4518

Metnimizde kalıplaşma yoluyla üç kelimede isimleşmeye yol açmıştır:

---

78 Korkmaz, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, s.132.

79 Kemal Eraslan, *Eski Türkçede İsim-Fiiller*, İÜEF Yay. İstanbul, 1980, (s.12).

80 Daha başka örnekler için bk. Korkmaz, *Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları*, s. 49-51.

emcegin bağlayacaḳ ḫırḳa izār 1500, bu nesne *giyecekde* olsa ger 4113, *yiyecek* yidi 1800

-AsI

Eski Anadolu Türkçesinde şekillenip ortaya çıkan eklerden biridir[81]. Metnimizde, yalnızca kalıplaşma yoluyla kullanılan dört kelimede yer almış bulunmaktadır:

viresiye alalar bir ṭavar 3643, *yatsunuñ* vaḳtı girür 953, ḳarnı ṭoyınca yeye pes *yiyesi* 2823, *geyesi* geyen daḫı ʿuryāna hem / uyar olsa... 1137

-dUk

Geçmiş zaman sıfat-fiilidir. İyelik ekleriyle çok sık kullanılır:

ol *alduḳları* māl 3250, ġālib *olduḳları* yirlerden meger 3462, *alduġuñ* dilersin saġ esen 4035, *ölçdügüñden* ṣoñra 4423, teslīm *itdügüñ* yir 4590, inkār *eyledükden* ṣoñra 5785, ben *bildügüm* bu mesʾele 3318

-mAz

Olumsuz geniş zaman bildirir ve en çok birleşik fiil kuruluşunda kullanılır:

aḳmaz olsa 189, *uyımaz* olsa 571, ol *görinmezin* hem üç gez yuyalar 914

-mIş

Geçmiş zaman ifade eder. Ek ünlüsü her zaman düzdür:

şişmiş olsa yā *ṭaġılmış* olsa ger 302, ḳısmet *olmış* olursa 3361, anı *ölmiş* bulsalar 343, teyemmüm *eylemiş* kişi 630, *geymiş* olursa 740, *atılmış* panbuḳ 1051, tamām *itmiş* ola 1548

1.4.4.3. Zarf-Fiiller

"Cümlede yüklemin anlamını çeşitli yönlerden etkileyen, fiilden bazı eklerle yapılmış, şahıs ve zaman belirtmeyen kelime"[82], "fiilin zarf işleyişine girmek üzere aldığı şekil"[83] gibi tanımlarla tanımlanma yoluna gidilen zarf-fiiller için, metnimizde, aşağıdaki örnekleri bulunan ekler kullanılmıştır:

-A

Bu ek, metnimizde yalnızca durum bildirme göreviyle kullanılmıştır; tasvirî birleşik fiil kuruluşuna katılma görevine ilişkin örneği ise yoktur:

---

81 -AsI ekinin yapısı ve kullanılışı konusunda daha geniş bilgi için bk. Saadet Çağatay, Eski Osmanlıca Fiil Müştakları, *Türk Lehçeleri Üzerine Denemeler*, AÜDTCF Yay., Ankara, 1978, XII+360 s., (ss.226-230 -ss.191-252) ; Mansuroğlu, Türkçede -gay/-gey Eki ve Türemeleri, *J. Deny Armağanı*, TDK Ankara 1958, (ss.178-181); Korkmaz, -ası/-esi Gelecek Zaman İsim-Fiil (Participium) Ekinin Yapısı Üzerine, TDAY-Belleten 1968, Ankara 1969, s.31-38.

82 Korkmaz, Gramer *Terimleri Sözlüğü*, s. 178

83 Tahsin Banguoğlu, *Türkçenin Grameri*, s. 427.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

dafḳ oldur kim *ata ata* gele 746, anı *aña* yörir-iken 1320, ẓann ide ṭāhir *diye* 418, biş devede bir ḳoyun *döne döne* 1555, ger biri tācirlerüñ inkār ide/ yıl tamām olmadı *diye* iy dede 1670, ḥāline *göre* ide 3253

-(y)I, -(y)U

Metnimizde bu ekin ünlüsü hem düz-dar hem dar-yuvarlak şekilde kullanılmıştır. Ek ünlüsünde görülen düzlük üzerinde ise farklı görüşler ileri sürülmektedir.[84]

irteyi *aġardı* ḳılġıl 960, alı virse 2199, başmaḳ diki vir 4524, alımaz 2308, diyimez 7003, söyleyimez 506, yiyimez 7003, ḳoyu vir 6722, doḳuyu vir 6058, fevt ola diyü 625 , işleyümedi 1302, diyümezem 1783

-(y)Up

Bağlama görevinde kullanılır.

alup 207, artup 1591, çıḳup 114, çıḳarup 1520, durup 1133, dutulup 3295, irüp 863, yalayup 3180 , yuyup 728, yiyüp 4060, çeyneyüp 3178, eyleyüp 611, isteyüp 4679

-(y)UbAn

Eski Anadolu Türkçesinde gelişip şekillenen bu zarf fiil eki de -Up eki gibi bağlama görevindedir. Bu ekin daha fazla genişlemiş şekilleri olan *-UbAnI, -UbAnIn* gibi zarf-fiil ekleri kullanılmamıştır:

çıḳuban 1838, ıslanuban 269, oluban 1460, ṣığınuban 1494, n'eyleyüben 586, diyüben 1671, eyleyüben 1011, ölüben 1538, ölçüben 3743, sürüben 6044, virüben 4537

-(y)IcAk

Zaman ifade eden bu ek Eski Anadolu Türkçesine özgü bir ektir ve sürekli düz ünlü ile kullanılır. Türkiye Türkçesindeki *-ınca* zarf-fiil ekinin görevini karşılar:

ẓarūret olıcaḳ 76, ābdest alıcaḳ 540, teyemmüm alıcaḳ 547, mesḥ idicek 702, gidicek aḳlıḳ olur 949, tamām eyleyicek 1287, ödeyicek... anı vire 6384, ḥaḳḳīḳat bilmeyincek 4204

-IcAġAz

-IncA anlamında kullanılır ve metnimizde tek örneği vardır.

ḥācılar *gelicegez* dise 4357

-(y)IncA

Ekin, günümüz Türkiye Türkçesi yazı dilindeki kullanımından farkı yalnızca düz ünlü ile kullanılmış olmasıdır:

---

84 Zeynep Korkmaz ek ünlüsündaeki düzlüğü XIV. yüzyıldan sonra görünmeye başlayan bir ses değişmesi olarak değerlendirirken, A. Von Gabain ve Saadet Çağatay düz şeklin Eski Türkçede ve Eski Anadolu Türkçesinin ilk devir metinlerinde öteden beri bulunmakta olduğunu örnekleriyle belirtmektedirler. Daha geniş bilgi için bk. Gabain, Age., s. 85; Çağatay, Agm., s.244.

evvelki ḳadar ḳalınca 359, ṭāhir olmayınca varma 780, dartmayınca yimeye 4436, esrüklügi gidince 3210, ḳāżī meclisine gelince 3213, keyl itmeyince ṣatmaya 4425

-(y)IncAk

-IncA zarf-fiil ekinin genişlemiş şekli olup bağlandığı fiile-*dığı zaman, -ınca* anlamı yükler:

pes ḥaḳḳīḳat bilmeyincek müşterī 4204, ḳarvamayıncaḳ ol anı daḫı hem 4030, on biş olıncaḳ üçe irür ḳoyun 1541, kiçi bayram güni ṭoġıncaḳ tamām 6550

-dUḳdA

Eklendiği fiil kök veya gövdesine *-dığı zaman* anlamı vermektedir:

bālığa *olduḳda* 1969, pes ṣabāḥ olduḳda ṭanuḳlar duta 2170 , otuza irdükde kes 294

-dUġIncA

Bağlandığı fiile *-dığı zaman* anlamını yükler:

artduġınca ḳırḳda bir dirhem ḥisāb 1619, geldüginçe her günüñ ecrin tamām 6011

-mAdIn

Fiil kök ve gövdelerine *-madan önce, -maksızın* anlamları katan bin zarf-fiil ekidir:

ṣıḳmadın yimişden 114, ḳurımadın birinüñ ṣuyı 488, çıḳmadın daḫı 1215, ḳażā itmedin ölürse 1809, şişmedin ṭaġılmadın 292, ödemedin yaʿnī ölürse eger 1821

-mAdAn

Metnimizde tek örneği bulunan bu zarf-fiil eki de fiile, yukarıdaki ek gibi *-meksizin* anlamı katar:

sürmeden içinde mil gibi daḫı 3191

-mAzdan, -mAzdIn

ṣatmazdan öñdin 5519, ḳarnını *yarmazdın* öñdin 6543, *ölmezdin* öñdin ol hemān 5045

AldAn <AlI+dAn

Metnimizde tek örneği bulunan bir ek olup zaman bakımından başlangıca işaret eder:

ben saña ʿavrat olaldan bī-gümān / sen benümle hīç yaḳınlıḳ itmedüñ 2888/2889

-ken

ḳılur-iken 631, oynar-iken 764, oturur-iken 1036, irte ḳılur-iken 1241, aña durur-iken 1314, aña yörir-iken 1320, vardur dir-iken 5467

1.4.5. YABANCI UNSURLAR

Yabancı unsur sözünden her ne kadar bütün yabancı kelimeler, Arapça ve Farsça tamlamalar ve ekler akla gelebiliyorsa da bizim burada kastımız, kelime başına ve sonuna gelen Arapça ve Farsça eklerdir.

1.4.5.1. Arapça Unsurlar

1.4.5.1.1. Başa Gelen Arapça Unsurlar

ʿalā- : "-de, üzerinde" anlamındadır.
gizlü olmasa ʿalā'n-nās iy piser 4207

bi- : "ile" anlamındadır.
bi'l-yaḳīn 3710, bi'l-iʿtiḳād 3151, bi'l-ittifāḳ 2375, billāhi 3168

el- : Harf-i tarif (belirtme eki). İsimlerin başına gelir.
beyne'l-ġānimīn 3342, ḳable's-selām 1221, ḳable'z-zevāl 1701

fī- : "-de, içinde" anlamını verir.
fī-nefsihī 106, fī'l-cümle 4146, fī'l-ḥāl 5666

li- : "... için" anlamını verir.
li'ebnāi's-sebīl 3349, li'l-ʿālemīn 10, li'l-mü'minīn 3710

ẕī-, ẕū-: "sahip" anlamında olup birleşik kelime yapmaya yarar:
ẕī-ḫōş 5227, ẕī-raḥm-ı maḥrem 3034, ẕū-fünūn 6907,
Ẕū'l-ḥuleyfe 1876

1.4.5.1.2. Sona Gelen Arapça Unsurlar

-ān : İkili (eril) çokluk bildirir.
şāhidān 1965

-āt : İsim sonlarına gelip çokluk bildirir.
evḳāt 968, menḳūlāt 3697, ḥayvānāt 6451, müskirāt 3226

-eyn : İsim sonlarına gelip ikili çokluk bildirir.
imāmeyn 1190, ẕimmīyeyn 1925, şerīkeyn 3594, ʿāḳıleyn ü bālıġeyn 3596

-(v)ī : Nisbet etmede kullanılır; bir şeyle ilgili olmayı bildirir.
Ādemī 318, āfāḳī 1851, Balıkesrī 47, Cürcānī 1091, dünyevī 1523, Türkī 27

-īn, -ūn : İsimlerde çokluk bildirir.
li'l-ᶜālemīn 10, beyne'l-ġānimīn 3342, cūnūn 1217, ẕū-fūnūn 6907

1.4.5.2. Farsça Unsurlar

1.4.5. 2.1. Başa Gelen Farsça Unsurlar

be- : "ile, -lı, -li" anlamında sıfat kurmada kullanılır.
be-nām 811,

-be- : Yaklaşma ifade eder; iki kelime arasında bulunur.
dem-be-dem 5822

ber- : "üzere" anlamı veren bir ön edatttır.
ber-ᶜaks 1068

bī- : Olumsuzluk bildirir.
bī-edeb 1382, bī-gümān 1825, bī-ḫalel 3362, bī-ḫilāf 5573, bī-ḥisāb 1644

der- : "-da, -de, içinde" anlamını verir, yani bulunma hâli görevindedir.
derḥāl 1235

nā- : Olumsuzluk bildirir.
nā-ḥaḳ 1890

pür- : "dolu" anlamında birleşik kelimeler kurar.
pür-kerem 5249

1.4.5.2.2. Sona Gelen Farsça Unsurlar

-ān : "-an, -ıcı , " anlamıyla sıfat yapar.
revān 6700, seylān 120

1.4.5.3. Arapça Tamlamalar

bintü maḫaż 6908, ḫayru nās 21, enhāru ᶜızām 6688, ibnü maḫāż 6912, rabbü māl 5111 şāribü'l-ḫamr 4973, baᶜde'd-duḫūl 6227, baᶜde'l-ḳabūl 3903, baᶜżu'l-imām 6498, beytü'l-māl 4717, lafẓu's-selām 1073, maᶜlūmu'n-neseb 3028, mechūlü'n-neseb 5759, rabbu'l-māl 5118, ümmü'l-veled , ḥaḳḳu'l-ḥıżāna 2986, muᶜtaḳu'l-baᶜż 3081

1.4.5.4. Farsça Tamlamalar

Farsça kurala göre yapılmış isim ve sıfat tamlamarı, iki ayrı Arapça kelimeden sağlanma yoluna gidilmiştir:

ālet-i ḳatl 6841, arż-ı ʿuşriyye 3390, aḥkām-ı ṭalāḳ 2609, aḥkām-ı şerʿ 55, cerr-i velā 6192, ecr-i miṣl 6511, ehl-i şahādet 4669, farż-ı ʿayn 3307, farż-ı kifāye 3304, mā-i müstaʿmel 255, mehr-i miṣl 1902, mehr-i muʿaccel 2412, mehr-i müʾeccel 2423, neẕr-i muṭlaḳ 1707, tekbīrāt-ı teşrīḳ 1447

Farsça kurala göre yapılmış iki tamlama kuruluşunda birer Türkçe kelimeden yararlanılmıştır:

mecmūʿ-ı şuyın çekeler 300, nıṣf-ı biri milki ola 3651

1.5. KELİME GRUPLARI

"Kelime grubu, bir varlığı, bir kavramı, bir niteliği, bir durumu veya bir hareketi karşılamak üzere, belli kurallar içinde yan yana gelen kelimeler topluluğudur."[85] Kelime grupları konusundaki yapı ve işleyiş kuralları genelde Türkiye Türkçesiyle parelel ise de, metnimizde birleşik fiil kuruluşundaki yardımcı fiil çeşitleri ile tamlayanı iyelik zamiri olan tamlama kuruluşlarında, tamlayanın ilgi hâli eki almaktan çoğu zaman kaçınması gibi özellik arz eden durumlara, ilerde yeri geldikçe değinilecektir.

1.5.1. İsim Tamlaması

İsim tamlamalarının kuruluşu ve işleyişi büyük ölçüde günümüz Türkiye Türkçesi ile uyuşmaktadır. Bu tür tamalamalar cümlenin her tür ögesi olabilmektedir:

anuñ żımnında 2803, anasınuñ ẓahrına 2806, ʿavratınuñ ḳatına 2810, bunuñ ʿaksi 3002, kişinüñ ḥāline 3252, kişinüñ mālını 3258, ikisinüñ ḥükmi 3262, edük üsti 709, Ḥaḳ laʿneti 2870, ḫaşm eli 5197, ḥayż ḳanı 775, at issi 3675

Tamlayan durumundaki bazı özel isimlerin tamlamaya eksiz olarak katıldıkları sıkça görülmektedir:

Şāfiʿī ḳavlinde 96, bū Ḥanīfe ḳavli 1060, bū Ḥanīfe meẕhebi 64, Devlet-oġlı Yūsuf ol ʿişyānı çoḳ 46, Muḥammed ḳavli oldur 164, Ḳāżī-ḫan fetvāsı oldur 2225, Çalap ḥükmi 1541, Ḥaḳ Taʿālā ḥażreti 90, budur Ḥaḳ buyrugı 996, Ḥaḳ Taʿālā laʿneti 2870

Tamlayanı iyelik eki almış isim tamlamalarının, günümüz Türkçesinden farklı olarak ilgi eki almaması, metnimizde sıkça görülen bir durumdur. Böyle durumlarda iyelik eki bağlayıcı görevindedir:

ḳarnı arḳası 1002, atı üstinde otururken 1019, oruç ayı görindügi gice 1691, dizi altına degin 1866, şol veled ṭoġduġı gün 2856, oġrı oġurladuġı nesne 3276, müşterī aldugı ḳul 4088, müşterī ḳabż itdügi ḳul 4125, yundum dölidür 5383

85 Karahan, *Türkçede Söz Dizimi*, Akçağ Yay., 4. bs., Ankara, 1997, 167 s., (s.3)

Tamlayan durumndaki şu şahıs zamirleri ilgi eki almamışlardır: ben, sen

Sen anı dört eylemeñ olmaz revā 1385, böyledür ben bildügüm bu mes'ele 3318

1.5.2. Sıfat Tamlaması

Sıfat tamlamasının kuruluşu ve işleyişi konusunda günümüz Türkiye Türkçesinden farklı bir durum tespit edilmemiştir. Metnimizde geçen belirtme ve niteleme sıfatlarına ilişkin örneklerden birkaçı şunlardır:

açuḳ yir 729, aḳ yir 468, altı vaḳt 875, deriñ ḳar 1051, ılıcaḳ şu 546, nikāḥlu ʿavrat 5564, yumşaḳ deriñ ḳar 1051, dişi ḳoyun 3070, yiñi aḳça 5595, altun küpe 5638, ḥarīr ṭon 6610, ol ikisi 1090, bu iş 1124, şu ḳıl bitdügi yir 469, işbu süreler 1351

Aşağıdaki örnekte görüldüğü gibi çokluk eki, birden fazla miktarı bildiren sayı sıfatından sonra gelen isim unsuruna eklenmiştir. Bunun değişik Türk dili kollarında az da olsa örnekleri vardır[86]:

bu iki bizler uzun olursa 1869

1.5.3. İsim-Fiil Grubu

Bir hareket ismi ile ona bağlı unsur veya unsurlardan meydana gelmiş kelime grubudur. Örneklerinin bir kısmı şunlardır:

fidye virmek vācib olmaz 1823, kim *ṭavāf itmek durur* evvel ḳadem 1852, *bāḳisin bilmek* dilerseñ iy imām 1885, *saña varmaġadur* niyyetüm 2744, līki *çoḳ yapraḳ dökülmeden* meger / ḳokusı hem levni taġyīr olsa ger 142, ḳorḳar-ısa kim eger *ʿadl itmeye* 2550

1.5.4. Sıfat-Fiil Grubu

Bir sıfat-fiil ile bu sıfat fiile bağlı unsur veya unsurlardan kurulan kelime grubudur:

şu ḳıl bitdügi yir 469, fāsid oldı *diyene* ṭanuḳ gerek 4347, bir ābdeste *yiter* şu 563, bir *yörür* gemi içinde 1035, taḥiyyet *oḳıyacaḳ* deñlü 1042, ben *bildügüm* bu mes'ele 3318, ol *görinmezin* hem üç gez yuyalar 914, ḥayż görecek olur-ısañ sen eger 2676, geçmiş olsa şol ḳadar müddet 2746

---

86 Bu konudaki örnekler için bk. Ergin, *Dede Korkut Kitabı* II, s.471; Karahan, *Erzurumlu Darîr: Kıssa-i Yûsuf*, s.117.

1.5.5. Zarf-Fiil Grubu

Bir zarf-fiil ile bu zarf-fiile bağlı unsur veya unsurlarla kurulan kelime grubudur. Örneklerinin bir kısmı şunlardır:

ḳarnı ṭoyınca yeye pes yiyesi 2823, *ṭanuḳ bulmayınca* müşterī 4179, aña *inkār eyleyüp* didi yalan 4573, *eline alup* yoḳamaya 4816, *ṭoġrı yolı ḳoyuban* gitmeyeler 5221, ẓann ide *ṭāhir diye* 418, *ḥācılar gelicegez* dise 4357, *evvelki ḳadar ḳalınca* 359, *ṭāhir olmayınca* varma 780, *otuza irdükde* kes 294, sürmeden içinde mil gibi daḫı 3191, yāḫū *irte ḳılur-iken* 1241

1.5.6. Tekrar Grupları

Tekrar grubunun oluşturulması birkaç şekilde olabilmektedir. Bunları şu şekilde sıralamak mümkündür.

1. Aynen tekrarlar

ata ata 746, biñ biñ 9, bir bir 5835, biri biri 3520, döne döne 1555, on on 1595

2. Eş anlamlı tekrarlar

ʿāḳıl bālıġ 1980, bellü ʿayān 1041, Çalap Tañrı 1340, ḳap ḳacaḳ 405, Ḥaḳ Çalap 1541, ḳul ḳaravaş 2248, saġ esen 4035

3. Zıt anlamlı tekrarlar

artuḳ eksük 446, eski yiñi 4483, evvel āḫir 6728, gice gündüz 6887, eyü yatlu 4483, ulu kiçi 320

4. Eklemeli tekrarlar

düpdüz 269

1.5.7. Bağlama Grubu

Metnimizde bağlama gruplarında kullanılan bağlama edatları şunlardır: ile, u, ü, vü, ve, veyā, veyāḫūd, yāḫū, yāḫūd

fusūḳ-*ıla* refeşden key saḳın 1872, er-*ile* ʿavrat çekişse her ḳaçan 2782, rükni īcāb *u* ḳabūl oldı 3585, et *ü* etmek gibi hem alma *vü* nār 3730, ḳīl ü ḳāl 4655, mescid *ve* cāmiʿ gibi 4686, yolda işese *veyā* nesne yise 4972, ḳıldı ödedi *veyāḫūd* ikisin 875, oldı daʿvā *vü* şahādet müttefiḳ 4983, n'ola Türk ola anı diyen *yā* tat 33, uyḳu ḥādiş olmış olsa *yāḫū* ġam 4694, *yā* rükūʿda *yāḫū* secdedeyise 518, ġālib olsun *yāḫūd* olmasun 160

1.5.8. Aitlik Grubu

Bu grup aitlik ekine dayanan bir kelime grubudur. *-ki* aitlik eki ile ondan önceki bir kelime grubunun yalın hâli, ilgi veya bulunma hâli ile kurulur. Kelime

grubu olarak tek başına zamir olan aitlik grubu, diğer kelime gruplarında veya cümle içinde zamir veya sıfat vazifesi görür.[87] Metnimizde tespit edilen aitlik grubu örnekleri şunlardır:

ġusl içindeki 530, şu içindeki 208, meyyit mescidindeki 1506, şu ḫalvetdeki 2334, bir yirdeki 3314, sendeki biñ aḳçamı 5163, bendeki biñ aḳçañ 6798

1.5.9. Unvan Grubu

Metnimizde tek örneği bulunmaktadır:

Ḫan Murād ibn-i Muḥammed *Ḫan* içün 33

1.5.10. Birleşik İsim Grubu

Bir nesnenin özel adı olmak üzere bir araya gelen kelime topluluğudur.[88]

İmām-ı Ṣānī (Fıkıh kitaplarında Ebu Yûsuf'un sıkça geçen unvanı) 229, Bū Ḥanīfe 1060, Ebū Yūsuf 4243, İmām-ı Ḥanbel 1123, İmām-ı Kerḫī 1090

1.5.11. Ünlem Grubu

Bir ünlem edatı ile isim veya tamlamalardan oluşan ünlem grubunun durumu, günümüz Türkiye Türkçesinden farklı değildir. Bunlardan bir kısmının özellikle mısra sonlarında kafiye kaygısıyla sıkça tekrarlandığı dikkat çekicidir:

i yār 165, i cān 188, iy dedem 271, iy aḫı 1080, iy iḫtiyār 1083, iy piser, iy ʿamū 1129, yā ṣabī 3036, yā ebī 4025, yā fulān 4948

1.5.12. Sayı Grubu

Tek kelime ve sıfat tamlaması kuruluşu dışında kalan sayılardır:

biñ biş yüzi 4994, ḳırḳ altı 1547, ḳırḳ bir 1586, yüz ḳırḳ biş 1556, on bir 5100, on iki 5095, on dört 1389, yüz seksen altı 1561, yüz ṭoḳsan altıya 1562, iki yüz bir 1602, yüz yigirmi bir 1599, yigirmi biş 1568, yigirmi sekiz 48

1.5.13. Edat Grubu

Bir isimle bir çekim edatının oluşturduğu kelime grubudur:

dörtden artuḳ 1490, üç günlükden artuḳ 3530, infāḳ itmek-içün 3754, anuñ-ıçun 6554, ḳıbleye ḳarşu 932, güneşe aya ḳarşu 933, er gibi 1003, söylemek gibi 1262, pīş-i tirīzi *bigi* 847, alnı *bile* olmazsa 1058, teyemmüm *birle* ḳıl 616, tā şuña *degin* 959, üç geze *dek* 355, mercümek *deñlüce* 514, imāmdan *ġayrı* 1425,

87 Ergin, Türk Dili, s.386.

88 Muharrem Ergin ve Leylâ Karahan *birleşik isim* grubu ile *birleşik kelime*'yi birbirine karıştırmamanın gerektiğine, birincisinin yalnızca özel isimlerden kurulurken ikincisinin ise cins isimlerle veya sıfatlarla kurulu tamlama durumundaki kelime grupları olduğuna işaret etmektedirler. Bk. Ergin, Age., s. 387; Karahan, Age., s.32.

şimdiden *girü* 1604, farż oruç *gibi* 708, aña *göre* 1123, *güc-ile* yā *esrükle* 3067, ol *ḳadar* 5652

1.5.14. Kısaltma Grupları

Kelime grupları ve cümlelerden yıpranma ve kalıplaşma yoluyla ortaya çıkan kelime gruplarıdır[89]. Metnimizde çok sık görülmeyen bu tür kelime gruplarına ilişkin örnekler aşağıdadır:

1. Bulunma Grubu

ḳırḳda bir 1619, ikide bir 1283, yüzde bir 1605

2. Ayrılma Grubu

farż olanlar daḫı *bundan ṣoñra* hem 84, *andan aşaġa* elin ḳamu yuya 697, *şimdiden ṣoñra* işid kim n'eyleye 3503, *bir yaşından aşaġa* virmek ḫaṭā 1604, *şimden girü* buldı mecāl 2701

3. İsnat Grubu

aġzı ṭolu bir kişi ḳussa 504

1.5.15. Birleşik Fiil Grubu

Bir hareketi karşılamak üzere bir arada bulunan kelimeler topluluğudur[90].

Metnimizde bulunan birleşik-fiiller üç şekilde kurulmuştur:

1. İsim+Yardımcı Fiiil

Bu tip birleşik fiillerin kuruluşuna katılan yardımcı fiiller bulun-, eyle-, it-, ḳıl-, ol-, yap-'tır.

bulın-: ölmiş bulınsa.../ ṣatılmış bulınsa 3854

eyle- : āzād eyle- 1775, baḫşiş eyle- 2450, beyᶜ eyle- 894, beyān eyle- 4513, beyᶜ-i fāsid eyle- 880, bünyād eyle- 3989, cebr eyle- 4178, cemᶜ eyle- 3455, daᶜvet eyle- 3122

it- : fehm it- 1300, fermān it- 4665, fesḫ it- 1930, ḥamd it- 5, ḥamle it- 6892, ḫaṭā it- 2754, iḫfā it- 1454, iḫrāc it- 120, iḥrām it- 1862, imżā it- 4884, infāḳ it- 2275

ḳıl- : ᶜamel ḳıl- 4904, ᶜāriyet ḳıl- 5872, ᶜarż ḳıl- 4826, aṣṣı ḳıl- 3625, ᶜayān ḳıl- 471, beyᶜ u şirā ḳıl- 1523, cāyiz ḳıl- 4496, cimāᶜ ḳıl- 1753, emel ḳıl- 1551, emr ḳıl- 1957

ol- : açar ol- 994, ᶜadd ol- 6340, ᶜafv ol- 838, baḫş ol- 6314, bālıġ ol- 1980, bāyin ol- 820, boş ol- 2545, dāḫil ol- 3782, defᶜ ol- 3459, dikmiş ol- 1210, ḫarāb ol- 5947

---

89 Karahan, Age., s.39.
90 Karahan, Age., s.36.

yap- : ev yap- 5890

2. Fiil+Zarf-Fiil+Fiil

Vikâye Tercümesi'nde bu tür birleşik fiil kuruluşunda kullanılan yardımcı fiiller, bul-, dur-, git-, u-, vir-, yöri- (<yorı-)'tir. Bu yardımcı fiiller, anlamı üzerinde bulunduran ve -A, -I, -U, -Ip, -Up zarf-fiil eklerini taşıyan bir fiilden sonra gelirler. Metnimizde geçen bu yapıdaki birleşik fiillerin anlamlarına göre sınıflandırılması şu şekildedir:

a. Tezlik fiili

Tezlik fiili *vir-* fiili ile kurulur:

alı vir 2199, doḳuyı vir 6058, çalı vir 6108, diki vir 4524, ḳoyu virdi 6722

b. Yeterlik fiili

Yeterlik fiili yalnız bir yerde geçmiş olan *bul-* fiili ile, olumsuz şekli *u-* fiilinin yardımı ile yapılmıştır:

alımaz 2308, temyīz olımaz 3575, diyümezem 1883, söyleyimez 506, yiyimez... diyimez 7003, bula *bulmazsa* 5202

c. Süreklilik fiili

Metnimizde geçen örnekler şunlardır:

aña durur-iken 1314, aña yörir-iken 1320, örü dururken 1013, alup gider 207, idüp gider 1442, ṭaġılup gitmek gerek 3456

Yaklaşma anlamı veren *yaz-* fiili bu göreviyle metnimizde kullanılmamıştır.

3. Anlamca kaynaşmış birleşik fiiller

Bu tür birleşik fiiller, bir isim ve bir fiil unsurundan meydana gelir. Unsurların biri veya hepsi sözlük anlamları dışında kullanılır. Bunların bir kısmı deyimleşmiştir[91].

al- : ʿavrat al- 'hanım al-, evlen-' 1993, mīrāṣ al- 2358, rehn al- 6790, ṣatun al- 6304

aldur-: ḳan aldur- 693

bul- : furṣat bul- 2274, ṭanuḳ bul- 4348

çek- : emek çek- 2060, ḳılıç çek- 6884

çıḳ- : müstaḥıḳ çıḳ- 'hak sahibi ol-' 3851

durġur-: ṭanuḳ durġur- 'şahit göstermek' 5550

dut- : cāyiz dut- 3918, ḳıymete dut- 'kıymet takdiretmek' 5908, menfaʿat dut- 'yararlan-' 6534, oruç dut-1690, şufʿa dut- 3866, ṭanuḳ dut- 3499

gel- : baḥre gel- 68, ögüne gel- 'aklına gel-' 246, yirine gel- 1521, naẓma gel- 1883

getür-: veled getür- 'çocuk doğur-'1973

---

91 Karahan, Age., s.39.

gör- : cāyiz gör- 3893, iḥtilām gör- ' düş az-, (uykuda) cünüp ol-' 758, ḳan gör- 'aybaşı ol-' 809, revā gör- 2129, ḥayż gör- 2674, menfaʿat gör 'yararlan-' 3332

iç- : and iç- 1673

sağ- : sağu sağ- ' ölünün iyiliklerini acıyla sayıp dök-' 6110

vir- : and vir- 'yemin ettirmek' 2901, fetvā vir- 2189, selām vir- 1473, ṭanuḳluḳ vir- ' : tanıklık yap-' 1746

yi- : ġam yi- 'üzül-, endişe et-' 1635, ḳaydın yi- 'kaygısını çek-, ilgi göster-' 238

KAYNAKLAR

AHMET Vefik Paşa. Lehce-i Osmânî, Haz.: Recep TOPARLI, TDK, Yay., Ankara, 2000.

AHTERÎ-İ KEBİR, Matbaa-i Âmire, 1stanbul, 1310.

AKPINARLI, K. Kâni. Devletoğlu Yusuf Fakih, Balıkesir Halkevi Yay., Balıkesir, 1936.

ALTUNKAYNAK, Nimet. Devletoğlu Yusuf: Vikâye Tercümesi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi , Kayseri, 1992.

ATALAY, Besim. Divanu Lügati't-Türk Dizini, TDK Yay. Ankara, 1972.

BAĞDATLI İsmail Paşa, Hediyyâtü'l-Ârifîn Esmâü'l-Mü'ellifîn ve Âsâru'l-Musannifîn, (Haz.: İbnü'l-Emin Mahmud Kemal-Avni Aktuç), C. II, Maarif Vekaleti, Maarif Basımevi, İstanbul, 1955.

BANARLI, Nihad Sami. Türk Edebiyatı Tarihi, C.I, MEB Yay., İstanbul, 1971.

BANGUOĞLU, Tahsin. Türkçenin Grameri, Baha Matbaası, İstanbul, 1974.

BİLMEN, Ömer Nasuhi. Hukûkı İslâmiye Kamusu, VIII Cilt, Bilmen Yay., İstanbul, 1967.

BROCKELMANN, C. Arabischen Literature Sup. II , Leiden, 1938.

———————. Geschicte der Arabischen Literatur, 2. bs., Leiden, 1949.

BURAN, Ahmet. Anadolu Ağızlarında İsim Çekim (Hâl) Ekleri, TDK Yay. Ankara, 1996.

BURSALI Mehmed Tahir, Osmanlı Müellifleri C. II, Matba-i Âmire, İstanbul, 1333.

CAFEROĞLU, Ahmet. Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü, TDK Yay., İstanbul, 1968.

CANPOLAT, Mustafa. Ömer b. Mezîd: Mecmû'atü'n-Nezâ'ir, TDK Yay. Ankara, 1982.

ÇAĞATAY, Saadet. Eski Osmanlıca Fiil Müştakları, AÜDTCF Türk Lehçeleri Üzerine Denemeler, Ankara, 1978.

ÇELEBİOĞLU, Amil. Türk Edebiyatında Mesnevi (XV. yy.'a kadar), Kitabevi , İstanbul, 1999.

———————. Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları, MEB Yay. İstanbul, 1998, 789 s.

——————. Balıkesirli Devletoğlu Yusuf'un Fıkhî Bir Mesnevisi, Mehmet Kaplan İçin, TKAE Yay., Ankara, 1988. Sayfa: 43-57.

ÇÖĞENLİ, Sadi- DEMİRAYAK, Kenan. Arap Edebiyatında Kaynaklar, EAÜFEF Yay., Erzurum, 1994.

DEHLEVÎ, Şah Veliyyullah. Hüccetüllâhi'l-Bâliğa C. I, Beyrut, (?).

DENY, Jean. Türk Dili Gramerinin Temel Kuralları, Çev.; Oytun Şahin, TDK Yay., Ankara, 1995.

DEVELLİOĞLU, Ferit. Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Doğuş Mat., Ankara, 1970.

DİLÇİN, Cem. Süheyl ü Nev-bahâr, TDK Yay. Ankara, 1991.

DURAN, Suzan. Türkçede Cihet ve Mekân Gösteren Ek ve Sözler, TDAY-Belleten 1956, 2. bs., Ankara, 1988. Sayfa: 1-110.

ECKMANN, János, Türkçede d, t, ve n Seslerinin Türemesi, TDAY-Belleten 1955, 2. bs., Ankara, 1988. Sayfa: 11-22.

——————. Türkçede -raq, -rek Ekine Dair, TDAY-Belleten 1953, Ankara. Sayfa: 49-52.

ERASLAN, Eski Türkçede İsim-Fiiller, İÜEF Yay. İstanbul, 1980.

ERDOĞAN, Mehmet. Fıkıh ve Hukuk Terimleri Sözlüğü, Rağbet Yay. İstanbul, 1998

EREN, Hasan. Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü, 2. bs., Bizim Büro Basım Evi, Ankara, 1999.

ERGİN, Muharrem. Dede Korkut Kitabı II, TDK Yay., 2. bs., Ankara, 1991.

——————. Türk Dili, Bayrak Yay., İstanbul, 1999.

ERSOYLU, Halil. Kız Destanı, TDK Yay., Ankara, 1996.

GABAİN, A. Von. Eski Türkçenin Grameri, Çev.: Mehmet Akalın, TDK Yay., Ankara, 1988.

GEMALMAZ, Efrasiyap. Erzurum İli ve Ağızları, C. I, TDK Yay., Ankara, 1995.

GÖLPINARLI, Abdülbaki. Mevlâna Müzesi Yazmalar Kataloğu III Cilt, Başbakanlık Kültür Müsteşarlığı Yay., Ankara, 1967-1972.

GÜLENSOY, Tuncer. Kütahya ve Yöresi Ağızları, TDK Yay., Ankara, 1988.

GÜLSEVİN, Gürer. Eski Anadolu Türkçesinde Ekler, TDK Yay., Ankara, 1997.

HACIEMİNOĞLU, Necmettin. Kutb'un Hüsrev ü Şirin'i ve Dil Hususiyetleri, TDK Yay., Ankara, 2000.

——————, Necmettin. Türk Dilinde Edatlar, MEB İstanbul, 1974.

HATİBOĞLU, Vecihe. Türkçenin Ekleri, TDK Yay. Ankara, 1973.

İBRAHİM b. Muhammed b. İbrahim, Halebî-i Sağîr, Şirketi Sahafiyei Osmâniye, İstanbul, 1316 (1898).

İslâm Ansiklopedisi, XXIV Cilt (yayımı devam etmekte...), TDV Yay., İstanbul, 1988-2001.

İslâm Âlimleri Ansiklopedisi, İhlâs Matbaacılık, XVIII Cilt, İstanbul (?).

KARAHAN, Abdülkadir. Eski Türk Edebiyatı İncelemeleri, İÜEF Yay., İstanbul, 1980.

KARAHAN, Leylâ. Erzurumlu Darîr: Kıssa-i Yûsuf, TDK Yay., Ankara, 1994.

_____ Türkçede Söz Dizimi, 4. bs., Akçağ Yay., Ankara, 1997.

KAHHÂLE, Ömer Rızâ. Mu'cemü'l-Müellifîn C.XIII, Matba'atü't-Terakkî, Dımışk (Şam), 1380 (1961).

KATİP ÇELEBİ, Keşfu'z-Zunûn, II. Cilt, MEB Yay., İstanbul, 1971.

KOCATÜRK, V. Mahir. Türk Edebiyatı Tarihi, Edebiyat Yay. Ankara, 1970.

Korkmaz, Zeynep. Güney-Batı Anadolu Ağızları, AÜDTCF Yay., Ankara, 1956.

_____ Türk Dilinde -ça Eki ve Bu Ek ile Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme, AÜDTCFD, C. XVII/ S.3-4 1959, TTK Basımevi, Ankara, 1961. Sayfa: 275-358.

_____ Türkçede Ek Yığılması Olaylarının Meydana Gelişi Üzerine, TDAY-1960, Ankara, 1960. Sayfa: 173-180.

_____ uçun-üçün-için v.b. Çekim Edatlarının Yapısı Üzerine, TDAY-Belleten, 1961, Ankara,. Sayfa: 31-35.

_____ Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları, AÜDTCF Yay., 2. bs., Ankara, 1969.

_____ Türkçede ok/ök Pekiştirme (İntensivum) Edatı Üzerine, TDAY Belleten-1961, Ankara, 1962. Sayfa: 13-29.

_____ -ası/-esi Gelecek Zaman İsim-Fiil (Participium) Ekinin Yapısı Üzerine, TDAY-Belleten 1968, Ankara 1969. Sayfa: 31-38.

_____ Marzubân-nâme Tercümesi, AÜDTCF Yay. Ankara, 1971.

_____ Eski Anadolu Türkçesinde Aslî Ünlü (Vocal) Uzunlukları, AÜDTCFD, C. XXVI/ S. 3-4, Ankara, 1971. Sayfa: 49-66.

_____ Gramer Terimleri Sözlüğü, TDK Yay. Ankara, 1992.

KÖKTEKİN, Kâzım. Yûsuf-ı Meddah: Varka ve Gülşah (Giriş-Gramer İncelemesi-Metin-Dizin), AÜFEF Yay., Erzurum, 2001.

KÖPRÜLÜ, Fuat . Türk Edebiyatı Tarihi, Ötüken Neşriyat, 2. bs., (1926) 1980, İstanbul.

LEVEND, A. Sırrı. Türk Dilinde Sadeleşme ve Gelişme Evreleri, TDK Yay., 3. bs., Ankara, 1972.

LEKNEVÎ, Muhammed Hamza, Kitâbu'l-Fevâidi'l-Behiyye fî-Terâcimi'l-Hanefiyye, Dârü'l-Maârif, Beyrut, 1324 (1906).

MAZIOĞLU, Hasibe . Eski Türk Edebiyatı mad., Türk Ans., C. XXXII, Akara, 1982. Sayfa: 80-134.

MEHMED Süreyya, Sicill-i Osmânî Yahud Tezkîre-i Meşâhir-i Osmâniye, (Haz.: Orhan Hülâgu-Mustafa Ekincikli-Hamdi Savaş), C. IV/II, Bedir Yay. İstanbul, 1998.

MANSUROĞLU, Mecdut. Türkçede -ġay/-gey Eki ve Türemeleri, J. Deny Armağanı, TDK Yay. Ankara, 1958. Sayfa: 171-183.

———————. Türkçede -gu Ekinin Fonksiyonları, TM, C. X, İstanbul, 1953. Sayfa: 340-348.

OLCAY, Selâhattin. Tezkiretü'l-Evliyâ Tercümesi AÜDTCF Yay., Ankara, 1965.

———————. Doğu Trakya Yerli Ağzı, 2. bs., TDK Yay., Ankara, 1995.

ÖZEL, Ahmet. Hanefî Fıkıh Alimleri, TDV Yay., Ankara, 1990.

ÖZKAN, Mustafa. Gülistan Tercümesi, TDK Yay., Ankara, 1992.

———————. Devletoğlu Yusuf mad., TDVİA, C. IX, İstanbul, 1994.

ŞEMSEDDİN, Sami. Kamus-ı Türkî, Enderun Kitabevi, İstanbul, 1989.

———————. Kâmusu'l-Alâm, VI Cilt, Mihran Matbaası, 1889-1898, İstanbul.

ŞÜKUN, Ziya. Farsça-Türkçe Lûgat: Gencinei Güftar Ferhengi Ziya, C. I, II, III, MEB, İstanbul, 1984.

TAŞKÖPRÎZADE, Şakâik-i Nûmâniye ve Zeyilleri, Çev.: Mehmed Mecdi Efendi, (Haz.: Abdülkadir Özcan), C. I, Çağrı Yay., İstanbul, 1989.

TEKİNDAĞ, M.C. Şehabettin Tekindağ. İzzet Koyunoğlu Kütüphanesinde Bulunan Türkçe Yazmalar Üzerine Çalışmalar, TM, C. XVI, İstanbul. Sayfa: 133-162.

TİMURTAŞ, Faruk K. Şeyhî'nin Hüsrev ü Şîrin'i, İÜEF Yay., istanbul, 1963.

TİMURTAŞ, Faruk K. Eski Türkiye Türkçesi, İÜEF Yay., İstanbul, 1977.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi., C. II, Dergâh Yay. İstanbul, 1977.

Türk Dil Kurumu. Derleme Sözlüğü, XII cilt, 2. bs., Ankara, 1963-1993.

———————. Tarama Sözlüğü, VII Cilt, Ankara, 1963-1972.

———————. Türkçe Sözlük, 9.bs., Ankara, 1998.

Türk Dünyası El Kitabı, TKAE Yay. Ankara, 1976.

UNAT, Faik Reşit. Hicrî Tarihleri Milâdî Tarihe Çevirme Kılavuzu, TTK Yay., Ankara, 1974.

[UZUNÇARŞILI], İsmail Hakkı. Karesi Meşahiri : I. Kısım, Hüsn-i Tabiat Mat., İstanbul, 1341.

[UZUNÇARŞILI], İsmail Hakkı. Karesi Meşahiri: II. Kısım, Hüsn-i Tabiat Mat., İstanbul, 1343 (1925).

YAVUZ, Kemal. XIII-XVI. Dil Yadigârlarının Anadolu Sahasında Türkçe Yazılış Sebepleri ve Bu Devir Müelliflerinin Türkçe Hakkındaki Görüşleri, TDA S. 27, İstanbul, 1983. Sayfa: 9-57.

YÜKSEL, Sedit. Işknâme: İnceleme-Metin, AÜDTCF. Yay. Ankara, 1965.

ZÜLFİKAR, Hamza (ve diğerleri), Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri, YÖK Matbaası, Ankara, 1994.

ZÜLFİKAR, Hamza.Türkçede Ses Yansımalı Kelimeler, TDK Yay., Ankara, 1995.

İKİNCİ BÖLÜM

METİN

BİSMİLLĀHİRRAḤMĀNİRRAḤĪM

[T1a] 1 Evvel ismullāh-ıla başladuḳ uş
[İ1b Ç1b] İşi bismillāh-ıla ḳılduḳ ẕī-ḫōş

İş ki bismillāh-ıla başlansa ger
ʿĀḳıbet ḫayr-ıla olur muʿteber

İş ki bismillāh-ıla başlanmaya
ʿĀḳıbet ebter ḳala işlenmeye

Başladuḳ biz daḫı bismillāh-ıla
Ḫayr-ıla ḫatm eyleyen Allāh ola

5 Ḥamd idelüm hem aña oldur Kerīm
Ol-durur Ġaffār u Raḥmānu'r-Raḥīm

Şükr idelüm hem daḫı inʿāmına
Niʿmetinüñ ḫāṣına hem ʿāmına

Ol-durur ʿālemleri var eyleyen
Ferşi sākin ʿArşı devvār eyleyen

Ol-durur ki ʿāleme virdi vücūd
Andan irdi Ādeme hem luṭf u cūd

Geldi andan nice biñ biñ enbiyā
Ḳıldı andan bunca dürlü evliyā

10 Ḫāṣṣa kim ol ʿālemüñ faḫri rasūl
Raḥmeten li'l-ʿālemīn ol oldı ol

[İ2a] Ol ḥabībullāhi ol kān-ı ṣafā
Ol Muḥammed murtażā vü muṣṭafā

Ol-durur cümle nebīler efżalı
Ḳamu mürsel enbiyānuñ ekmeli

Ṭoġrı yolı bize ol ḳıldı ʿayān
Ḥükm-i şerʿi bize ol ḳıldı beyān

---

1 başladuḳ uş: başlayalum, ḳılduḳ ẕī-ḫōş: işleyelüm İ// 2 ki bismillāh-ıla: kim anuñ adıla, ʿāḳıbet: ḫatmi hem İ// 3 iş ki bismillāh-ıla: bes anuñ adıla İ// 4 başladuḳ biz daḫı bismillāh-ıla: çünki biz başladuḳ ismullāh-ıla İ// 5 Raḥmānu'r-Raḥīm: Raḥmān u Raḥīm İ// 8 luṭf u cūd: luṭf-ı cūd Ç// 10 ḫāṣṣa: ḫāṣa T// 11 murtażā vü muṣṭafā: muṣṭafā vü murtażā İ//12 efżalı: serveri İ // 13 ṭoġrı: ṭoġru İ

[T1b] Eṣ-ṣalātü ve's-selāmu ve'd-duʿā
Ḥaḳ Çalapdan dāyimā irsün aña

ʿĀline aṣḥābına daḫı yaḳīn
Raḥmetullāhi ʿaleyhim ecmaʿīn

[Ç2a] Müctehidler cānına daḫı behem
Daḫı mü'minler kim olmışdur ümem

FAṢLU FĪ-BEYĀN-I SEBEB-İ NAẒMI'L-KİTĀBı

Diñle imdi Türkçe manẓūm bir kitāb
İtdügümçün siz baña itmeñ ʿitāb

İy nice gördük ulu ʿālimleri
ʿİlmi›ile ʿāmil ü kāmilleri

Türk dilince düzdiler bunca kitāb
Maʿnī yüzinden götürdiler nikāb

Kimse görüp anı inkār itmedi
Hem idenler daḫı hīç ʿār itmedi

ʿÖẕrini hem anda ḳıldılar beyān
Ḫayr-ı nās olmaḳ dilediler hemān

Yaʿnī maʿnī fehm olur bī-iltibās
Menfaʿat görür bes andan cümle nās

Pes bularuñla benüm ʿöẕrüm biter
Naẓmıyıçun daḫı manẓūme yiter

Yaʿnī kim manẓūme dirler bir kitāb
Naḳli anuñ naẓm-ıla olmış ṣavāb 2

Anı manẓūm eylemiş te'līf iden
Aña hem ṭaʿn olmadı hīç kimseden

---

1 KİTABIN YAZILIŞ SEBEBİNİN AÇIKLANMASI, BAŞLIK: NAẒMU'L- KİTĀB T, NAẒM-I KİTĀB Ç//17 manẓūm: manẓūb T// 18 ʿilmi-ile: ʿilmiyile Ç// 20 görüp anı: anı görüp İ, Ç, hīç: hiç T// 22 Ø T, Ç

2 24- 27. beyitler arasındaki dört beyit için İ'de şu üç değişik beyit bulunmaktadır:
manẓūme dirler kitāb vardur ʿayān / mes›eleyi naẓm-ıla ḳılmış beyān
bu kitābuñ daḫı lafẓı türkīdür / kendüden ʿālimleri bu türkidür
līki çün maʿnī durur maḳṣūd hemān / Türk dilince n'ola ger olmaz ziyān
25 hīç: hiç T

Ḳamu ʿālimler anı ḳıldı ḳabūl
Cümle ḫalḳ içinde meşhūr oldı ol

Türkī olmaḳ manẓūm olmaḳ bes kelām
Aña hīç ʿayb olmaz-ımış ve's-selām

[İ2b] Türkçe dir dersi müderrisler aḫı
Hem muḥaddiṯler müfessirler daḫı

[T2a] Bū Ḥanīfe kim odur ṣāḥib-uṣūl
Maʿnīdür Ḳurʾān didi bir ḳavli ol

30 Pārsīce Ḳurʾānı cāyiz gördi bes
Kim namāzda oḳusañ ḳılsañ heves

Eyle olsa her ne dilce olsa ger
Lafẓı ālet maʿnī olur muʿteber

Pes ḳaçan söz olsa maʿnīlü uñat
N'ola Türk ola anı diyen yā tat

Ḫan Murād ibn-i Muḥammed Ḫan içün
[Ç2b] Cümle iḳlīmlere ol sulṭān içün

Ol muṭahhar aṣlı ʿOṯmān oġlıdur
Hem o sulṭān ibn-i sulṭān oġlıdur

35 Ø Hem yedinci atadan ḫan oldı ol
Ḳamu ʿālem cānına cān oldı ol

Ol-durur şimdi Süleymān-ı zamān
Taḫt u baḫt issi şehenşāh-ı cihān

Hem kemāl-i ḫulḳ içinde müctebā
Hem şecāʿatda ʿAlīdür murtażā

ʿAdl-ile ʿālemler içinde ferīd
Hem saʿādetde olupdur bu ṣaʿīd

---

27 hīç: hiç T// 29 maʿnīdür: maʿnidür Ç// 30 Pārsīce: Pārsice T, pes: bes Ç/32. Ø İ pes: bes Ç// 33 ḫan: çün, ibn-i: ibnü, cümle iklīmlere ol: ol şehinşāh-ı cihān İ// 34 hem: kim T, Ç, o: Ø Ç, ol T, sulṭān ibn-i: sulṭān-ı bin T// 35 Ø T, Ç// 37 müctebā: muṣṭafā İ // 38 ʿadl-ile ʿālemler: ʿadliyile ʿālem, ferīd: mezīd Ç

Menbaʿ-ı ḫulḳ-ı ḥasen ḥüsn-i ʿaṭā
Maʿden-i inʿām u iḥsān u saḫā

Aña ṭuḫfe gibi ḳıldum bunı uş
Menfaʿat duta ol andan daḫı ḫōş

[İ3a] Ø Gerçi anuñ ḥażretinde bu hemān
Ẕerredür güneş ḳatında bī-gümān 3

Ø Līki anuñ ol mübārek adını
Kim murādum ol-ıdı añla anı

Ø Bu kitābuñ evvelinde yād idem
Anuñ adına bunı bünyād idem

Ø Her kim anuñ adını işide pes
Anı oḳumaḳlıġa ḳıla heves

Ø Hem duʿā ide aña cümle enām
Ol-durur benüm murādum ve's-selām

Devlet-oġlı Yūsuf ol ʿişyānı çoḳ
Bunca dürlü ʿöẕr-ile noḳṣānı çoḳ

Balıkesri olmış anuñ mevlidi
Hem sekiz yüz daḫı yigirmi yidi

Hicret-i tārīḫ aña irmiş-iken
Hem yigirmi sekize girmiş-iken

Bunı naẓm itdi o yıllarda hemān
Kim ḥaḳīḳat maḳṣūd oldur bī-gümān

Ø Meyl ide bir laḥẓa n'ola aña ger
Luṭf u iḥsān eyleye ḳıla naẓar4

Ø İy nice çoḳ mesʾele maʿlūm ide
Aña andan ḥāṣıl ola fāʾide

---

39 saḫā: ḫaṣā T, İ// 40 gibi ḳıldum bunı uş: ḳılmaġıçun bunı bes, menfaʿat duta ol andan daḫı ḫōş: başladum düzdüm aña ḳıldum heves İ

3 41.-45. beyitler arası: Ø T, Ç// 46. gerçi bunca ʿöẕr-ile sermāye yoḳ / Devlet-oġlı Yūsufuñ noḳṣānı çoḳ İ// 47 Balıkesri: Balıkesridür İ, Balıkesri Ç, olmış: hem İ, hem: kim İ // 49. beytin ikinci mısraı: ola kim ol luṭfı çoḳ şāh-ı cihān

4 50- 53. beyitler Ø T, Ç

Ø Maʿnī naẓmında bulınmazsa ṣavāb
Anı taṣḥīḥ eyleye bula ṣevāb

Ø Yaʿnī kim ʿaybın görüp redd itmeye
Luṭf bābın kendüden sedd itmeye

[T2b] Ol kim anı göre ger her bir kişi
Oḳıya bir laḥẓa ol ola işi

Bile kim aḥkām-ı şerʿ olmış tamām
Anı bilmek farż olupdur ḫāṣ u ʿām

Ḫāṣa kim bir kimseʾi ger nāgehān
Bir yire ḳāẓī ḳılalar bir zamān

Çün bile ol bu kitābı iy ata
Degme kez ḥükminde itmeye ḫaṭā

Pes aña bārī gerekdür bu kitāb
Türkçedür fehminde hem çekmez ʿitāb

Naẓm ideni hem duʿāyıla aña
Diye kim Ḥaḳ raḥmeti gelsün aña

[Ç3a] Hem duʿāsında aña ḫayr irişe
Çün sebeb olur bayıḳ ol ḫayr işe

Bir ḳulı bir ḳulına ḳılsa duʿā
Faż̈l idüp anı ḳabūl ide Ḫudā

Ol Kerīm ü ol Raḥīm u ol Ġanī
Yarlıġaya faż̈l-ile ḳullarını

Pes aña ḳıldum heves itdüm şürūʿ
Kim saña ḥāṣıl ola ʿilm-i fürūʿ

Bū Ḥanīfe meẓhebi üzre hemān
Yaʿnī anuñ ḳavlini ḳıldum beyān

Hem imāmeyn ḳavlini daḫı meger
Baʿż̈ı yirde kim gerekdür iy piser

54- 69.beyitler arası: Ø İ// 54 ol: ola, ger: Ø Ç // 56 kimseʾi: kimseye Ç// 57 degme kez: degmeñüz Ç 58 pes: bes Ç// 61 ḫudā: ḫuẓā İ, Ç// 62 yarlıġaya faż̈l-ile: faż̈l ide yarlıġaya T, İ// 63 pes: bes Ç// 64 ḳılduḳ: ḳıldum Ç

Hem fetāvādan daḫı naḳl eyledüm
Çoḳ degüldür hem daḫı az söyledüm

Her fetāvānuñ velīkin adını
Dimege ʿöẕr oldı dimedüm anı

Şöyle kim ol baḥre gelmez iy aḫı
Baʿżısında gerçi gelürse daḫı

[T3a] Anlaruñ naḳlini ancaḳ bī-gümān
Ben daḫı naḳl eyledüm bunda hemān

70 Līki benüm bunda ʿaybum çoḳ durur
Zīrā bunda ol biẓāʿat yoḳ durur

Her sözi mevzūn muḳaffā söyleyem
Bunca dürlü mesʾele ḥall eyleyem

[I3b] Bir kişi kim mesʾele ḳılsa beyān
Kendüden söz söylese olmaz hemān

Mesʾelenüñ ṣūreti neyse tamām
Naẓm-ıla anı diyiser veʾs-selām

Eyle olsa Türk dilidür ṭar ola
Bunca elfāẓ anda pes tekrār ola

75 Nitekim ben dimişem bunca aḫı
Hem anuñ gibi ʿibāretler daḫı

Şöyle kim iy yār u iy cān iy dedem
Çün żarūret olıcaḳ yā pes nʾidem

Nʾola gerçi ʿayb u noḳṣān çoḳ durur
Ḫāliyā bārī ziyānı yoḳ durur

Ancaḳ elümden gelür ayruḳ nʾidem
Maḳṣūd ol kim mesʾele maʿlūm idem

Maʿnīde naẓmında olmazsa ṣavāb
Anı taṣḥīḥ eyleyen bula ṣevāb

---

70 līki: zīrā, zīrā: çünki İ// 71 muḳaffā: muṣaffā İ// 73 neyse: neyise Ç// 74 pes: bes Ç// 75 gibi: bigi İ// 76 yār u iy cān: yār-ı cānı İ, yār iy cān Ç// 77 ziyānı: ziyān Ç// 79- 82. beyitler: Ø İ, 79 maʿnīde: maʿnide Ç

[Ç3b] Bu daḫı olur ki yazanlar meger
Nāgehān sehv eyler ol yañlış yazar

Yaḫu beytin mevzūn oḳumaz olur
Yazduġı artuḳ yāḫūd eksük ḳalur

N'ola hem daḫı anı bilen kişi
Gidere iḥsān ide ol teşvīşi

Diñle evvel farż olan īmān olur
Ḥaḳ Çalapdan ol bize iḥsān olur

Ø Farż olanlar daḫı bundan ṣoñra hem
Anuñ-ıla oldı ḳamu muḥterem

[T3b] Bir durur Allāhu rabbu'l-ʿālemīn
Hem Muḥammeddür rasūlullāh emīn [5]

Dilüñ-ile bunı taḥḳīḳ idesin
Göñlüñ-ile daḫı taṣdīḳ idesin

Mü'min olduñ saña farż oldı namāz
Anda ḫāṣıldur bize dürlü niyāz

Hem zekāt u ṣavm-ıla ḥac iy aḫı
Bize farż oldı ḳamu bunlar daḫı

Yaʿnī gücüñ yiter olursa aña
İşleyesin anı farż olur saña

Līki bunlardan namāz oldı ehem
Ḥaḳ Taʿālā ḥażretinde iy dedem

Ḳamusından sevgülü budur hemān
Vaḳtıyıla anı zinhār bī-gümān

Pes ḳılasın anı terk itmeyesin
Kim żalālet yolına gitmeyesin

---

[5] 81 yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç// 83 īmān olur: īmāndur, iḥsān olur: iḥsāndur Ç// 84 Ø T, Ç// 85. ve 86. beyitler: Ø İ, Ç'de ise yer değiştirmiştir. // 85 bir durur: birdür Ç// 87 mü'min olduñ saña: şöyle kim hem bize İ// 89 Ø İ// 90 ḥażretinde: ḥażretinden Ç// 92 pes: bes Ç, żalālet: ẓalālet İ

Her kim anı terk ider olursa ger
Anuñ İslāmı hem olmaz muʿteber

[İ4a] Fāsıḳ olur diñle anı n'ideler --
Aña taʿzīr eyleyüp ḥabs ideler

95 Tā ki ol tevbe ide yine hemān
Kāmil oldı gitdi noḳṣān bī-gümān

Şāfiʿī ḳavlinde gör kim hem daḫı
Bir kişi dört vaḳt namāzı iy aḫı

[Ç4a] Terk iderse ḳaṣd-ıla ol bī-gümān
Kāfir olur diyü öldürür hemān

Hem rasūlüñ ḳavli oldur iy aḫı
Kim Müsülmān ola bir kişi daḫı

Ḳaṣd-ıla bir vaḳt namāzın terk ide
Kāfir olur didi muṭlaḳ iy dede

[T4a] 100 Bundan añlandı ki oldur rükn-i dīn
Anı terk idüp dīnüñ yıḳma saḳın

Pes gerekdür kim anı evvel tamām
Bildürelüm saña evvel iy imām

Daḫı bundan ṣoñra farż olanları
Bildürelüm saña bir bir anları

Çün namāzuñ şarṭı ḳılındı vużū
Pes aña daḫı gerek elbette şu

Hem şunuñ evṣāfını ẕikr idelüm
Ṣoñra ābdestüñ daḫı fikr idelüm

---

93 olursa ger: olsa ger İ, olsa eger Ç/// 94 ḥabs: haps İ// 97 diyü: didi İ // 101 pes: bes// 103 namāzuñ: ṣalāṭuñ İ, pes: bes Ç// 104 hem: pesT, Ç

KİTĀBU'Ṭ-ṬAHĀRETİ

Çün muḳaddemdür ṭahāret ẕikri ḫōş
Biz daḫı ḳılduḳ muḳaddem anı ḫōş

Şol şu kim fī-nefsihī ṭāhir ola
Daḫı bir nesneyi ol ṭāhir ḳıla

Pes ṭahāret olur anuñla revā
Çün muṭahhir eyledi anı Ḫudā

[İ4b]BĀBU . MĀ YECŪZU BİHĪ'L-VUŻŪ>I VE MĀ LĀ-YECŪZU [6]

Geldük imdi şol şu kim gökden iner
Gerçi ṭoprakdan biraz levnī döner

[T4b] Daḫı deñizler dereler şuları
Hem bıñarlar şuları cümle arı

Ġusl ü ābdest ola bunlardan revā
Çün muṭahhir ḳıldı bunları Ḫudā

Şu kim aġaçdan yimişden şıḳalar
Şu dimekden muṭlaḳ anlar çıḳalar

[Ç4b] Pes dürüst olmaya anlardan vużū
Kim teyemmüm eyleye bulmazsa şu

Lîki şol kim bāġ aġacından ṭamar
Hem vużū anuñla olur mu'teber

Şıḳmadın yimişden aġaçdan daḫı
Kim şu çıḳup aḳar-ısa iy aḫı

Anuñ-ıla daḫı cāyizdür vuẓū
Mā>-i muṭlaḳ gibi olur hem bu şu

Ḳar-ıla hem daḫı ābdest iy aḫı
Ergin olursa revādur ol daḫı

Başlık: TEMİZLİK BÖLÜMÜ 106 ol: hem İ, Ç// 107 pes: bes, ola: olur Ç, ḫudā: ḫuẓā İ, Ç

[6] Başlık: KENDİSİYLE ABDEST ALMA CAIZ OLAN VE OLMAYAN SU, BİHĪ'L- VUŻŪ>İ: BİHĪ'Ş ṢALĀTİ: İ, Ç// 110 ḫuḍā: ḫuẓā Ç// 112 pes: bes Ç, vużū>: vużū İ, Ç// 111 çıḳup: çıḳıp Ç// 114- 117 beyitler sayfa kenarına sonradan eklenmiştir. // 114 şıḳmadın: şıḳasın Ç// 116 ergin: ergün, olursa: olsa Ç

Yaʿnī aʿżādan aḳar olsa eger
Şu gibi olur hemān ol iy piser

FAṢL

Şol şu kim bir nesne aña ḳarıla
Şöyle kim ol ṣudan ol ġālib ola

Yaʿnī şol kim ḳarılur ol māyıla
Ġālib olursa eger eczāyıla

Kim tabīʿatdan anı iḫrāc ide
Riḳḳat-i seylānı ol ṣunuñ gide

[T5a] Yāḫū bişmek-ile ġayr aña hemān
Şöyle kim ġālib olursa bī-gümān

Māʾ-i bāḳıllā maraḳ gibi daḫı
Her ne kim bunlara beñzer iy aḫı

Pes revā olmaya anuñla vużū
Māʾ-i muṭlaḳ olmadı zīrā bu ṣu

Yāḫū bir ṭāhir ḳarışsa nāgehān
Gerçi taġyīr ide bir vaṣfın hemān

Şöyle kim ṣaʿbūn u yā uşnān ola
Bunlara beñzer daḫı zaʿfrān ola

[İ5a] Yaʿnī bunlaruñla cāyizdür vużū
Māʾ-i muṭlaḳdur zīrā cümle bu ṣu

Diñle cümle ṣularuñ aḥvālini
İki dürlü oldı key añla anı [7]

Birine muṭlaḳ birine iy aḫı
Hem muḳayyed didiler aña daḫı

---

120 kim tabīʿatdan: hem tabīʿatda İ// 121 beyit İ'de sayfa kenarına sonradan eklenmiş// 122 maraḳ gibi: gibi sirke // 123 pes: bes Ç, vużū: vuṣū T// 124 vaṣfın: vaṣfı İ// 125 ṣābūn: ṣaʿbūn T, İ u: Ø, bunlara beñzer: yā anuñ miṣli İ // 126 zīrā: zīra İ, zira Ç

[7] 127- 169 beyitler arası Ø İ, Ç

Mā'i muṭlaḳ ol-durur pes bī-gümān
Ṭāhir oldı hem muṭahhirdür hemān

Şöyle kim yaġmur ṣuyı seyl ṣuyı hem
Hem deñizler dereler ṣuyı behem

Hem bıñarlar ṣuları daḫı tamām
Ṭāhir oldı hem muṭahhir ve's-selām

Pes bulardan gusl ü ābdest iy aḫı
Cāyiz olmışdur ideler hem daḫı

Bir daḫı mā'i muḳayyeddür meger
Ġusl ü ābdest andan olmaz mu'teber

Līki ṭonda yā bedende pes hemān
Ger neces olsa giderür ol zamān

Şöyle kim gül ṣuyı gibi iy aḫı
Yā ḳavun ṣuyı anuñ gibi daḫı

[T5b] Daḫı yimişden aġaçdan sıḳalar
Pes muḳayyed oldı cümle bu ṣular

Hem daḫı bir ḳoḳar ol[ur]sa eger
Şöyle olsa kim o çoḳ olsa meger

Ḳoḳusı ma'lūm olursa iy aḫı
Cīfe düşmiş yā necāset hem daḫı

Pes o şu murdār olur bellü yaḳīn
Ġusl ü ābdest almaġa andan saḳın

Cīfe düşmekden necāsetden bu kez
Ḳoḳusı bunlaruñ olmazsa geñez

Belki ṭūl-i mekş olur olsa sebeb
Eyle olsa ṭāhir olur ḳamu heb

Līki çoḳ yapraḳ dökülmeden meger
Ḳoḳusı hem levni taġyīr olsa ger

Şöyle kim avcuña alsañ anı hem
Ṭāhir ola yapraġuñ levni ne'am

Ġusl ü ābdest cāyiz olmaz iy aġa
Lïki içmeklik olur anı revā

Anuñ-ıla nesne yumaḳ hem meger
Ol daḫı cāyizdür olur muʿteber

Māʾ-i bāḳıllā gibidür bu hemān
Pes muḳayyed oldı bunlar bï-gümān

Ger ġalïẓ olsa ṣaʿbūn ṣuyı eger
Yaʿnï ṣaʿbūn ġālib olursa eger

Hem revā olmaya anuñla vużū
Māʾ-i muṭlaḳ olmadı zïrā bu ṣu

Ger raḳïḳ olursa lïkin iy aḫı
Gerçi levni aġ olursa hem daḫı

Cāyiz olur bundan ābdest çün bu kez
Ṣuyı ġālib oldı ṣaʿbūndan geñez

[T6a] Ḥāṣılı oldur ki bir ṣuya eger
Aña ṭāhir nesne ḳarışsa meger

Maḳṣūd ol ṣuya ḳarılmaḳdan aḫı
Kim ziyāde taṭhïr ola hem daḫı

Bundan ābdest cāyiz oldı bï-gümān
Lïki ol ṣuya ḳarılan ol zamān

Ol ṣudan ger ġālib olursa tamām
Vaṣf-ı aṣlı ol ṣudan yaʿnï benām

Kim raḳïḳ olmaḳ durur gitse eger
Kim ġalïẓ olsa o ṣu yaʿnï meger

Şöyle [kim] ṣaʿbūn u uşnān iy aḫı
Her ne kim buncılayın olsa daḫı

Pes bunuñla cāyiz olmaz hem vużū
Māʾ-i muṭlaḳ olmadı çün kim bu ṣu

Maḳṣūd olmazsa ḳarışmaḳdur bu kez
Kim ziyāde taṭhïr olmaḳlıḳ geñez

Bir rivāyetde İmām-ı Ṣānīden [8]
Böyle naḳl itmişdür anı naḳl iden

Muṭlaḳā andan revā olmaz vużū
Ġālib olsun yāḫūd olmasun o ṣu

Bir rivāyetde velīkin hem daḫı
Ṣudan ol ġālib olursa iy aḫı

Cāyiz olmaz didi anuñla vużū
Mā'-i muṭlaḳ olmadı zīrā bu ṣu

Līki ṣuyı ġālib olursa eger
Hem vużū anuñla olur mu'teber

Hem Muḥammed ḳavli oldur bī-gümān
Ḳanḳısı ġālib olursa ol zamān

Ya'nī aña eylemiş ol i'tibār
Ġālib olmaḳda velīkin ol i yār

[T6b] Ba'żı yirde ġālib olmaḳda o hem
İ'tibār eczāya ḳılmış ol ne'am

Ya'nī ṣuya ġālib eczā olsa ger
Ol ṣudan ġālib olursa iy piser

Cāyiz olmaz dimiş anuñla vużū
Çünki muṭlaḳ ḳalmadı şimdi bu ṣu

Ba'żı yirde levne ḳılmış i'tibār
Ḳarılan nesnede levn olsa i yār

Diñle şol nesne ki ṣuya ḳarıla
Cāmid ola ol yāḫūd māyi' ola

[Ç5a] Māyi' oldur kim aḳar ola revān
Cāmid oldur aḳmaya dura hemān

Ol ṣudan ol ġālib olmaḳda meger
Anı tafṣīl eylemişler ba'żılar

---

[8] İmām-ı Ṣāanī'den maksat Ebū Yusuf'tur. Bk. Şah Veliyyullah ed-Dehlevī, Huccetüllâhi'l-Bâliğa I, Beyrut, ts. 198 s., (s. 159) // 170 yāḫūd: yāḫūz İ, Ç// 171 ola: olur İ, oldur aḳmaya dura: anuñ 'aḳsi olur pes İ

Şöyle kim ol ṣuya ḳarılan meger
Māyiᶜ olup cāmid olmazsa eger

Levni ṣu levni gibi olsa aḫı
Ḳanḳısı ġālib durur bil hem daḫı

Leẕẕetine ḳıldılar bunda naẓar
Pes bularuñ ṭaᶜmı olur muᶜteber

Yaᶜnī ṣunuñ ṭaᶜmı ġālib olsa ger
Pes vużū anuñla olur muᶜteber

Ṭaᶜmı ġālib olmasa ṣunuñ hemān
Pes vużū cāyiz degüldür bī-gümān

Levni ṣu levni gibi olmazsa ger
Hem bularda levni oldı muᶜteber

Yaᶜnī ṣunuñ levni ġālib olsa hem
Kim vużū andan revādur iy dedem

Levni ġālib olmasa ṣunuñ hemān
Pes vużū cāyiz degüldür bī-gümān

[T56ᵃ] Şöyle kim sirke gibi yāḫūd leben
Bu didüklerümi key fehm eyle sen

Şol kim anuñ ṭaᶜmı levni olmaya
Ṣuyıla ḳarıla ol belürmeye

Ḳatır artuġı gibi yāḫūd ḫımār
Bunda eczā muᶜteber oldı i yār

Yaᶜnī ṣu eczāsı çoḳ olsa hemān
Yine ṣu ḥükmindedür ol bī-gümān

[İ5ᵇ] Līki ṣu eczāsı çoḳ olmazsa ger
Andan ābdest almaḳ olmaz muᶜteber

---

174 aḫı: daḫı İ, durur: olur İ, ise Ç, hem: iy, daḫı: aḫı İ // 175 bunda: bundan, pes: bes Ç, ṭaᶜmı: ṭuᶜmı İ// 176 Ø İ, ṭaᶜmı: levni, pes: bes, vużūᶜ: vużū Ç// 177 ṭaᶜmı: ṭuᶜmı İ, pes: bes Ç,vużūᶜ: vużū İ, Ç// 178 levni: levn İ// 180 pes: bes Ç// 181 yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç// 182 ṭaᶜmı: ṭumı İ // 183 yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç

Yaʿnī vezn olınsa ikisi daḫı
Vezni ṣunuñ artuḳ olsa iy aḫı

Cāmid olsa ḳarılan ṣuya bu kez
Riḳḳat u ġılẓat olur bunda geñez

[Ç5b] Yaʿnī aʿżā üstine olsa revān
Kim vużū anuñla cāyizdür i cān

Aḳmaz olsa aʿżā üstinde eger
Cāyiz olmaz ṣu ṭabīʿatdan çıḳar

190 Bu rivāyetdür İmām-ı Ṣānīden
Kim Muḥīṭden naḳl ḳılmış naḳl iden

Bunda ʿālimlerüñ aḳvāli aḫı
Naḳl olınmış var-ıdı bir ḳaç daḫı

Bunda ẕikr olınmadı ol iy piser
Kim muṭavvel olmaya bu muḫtaṣar

FAṢL

Ṣol ṣu kim dāyim dura aḳmaya ol
Giñligi deriñligi olmaya bol

[T56b] Ger necāset vāḳiʿ olsa añа hem
Ol neces çoḳ ola yāḫūd ola kem

195 Hem o ṣu ʿuşrun fī-ʿuşrin olmaya
Çün necāset irdi ṭāhir ḳalmaya

Yaʿnī anı dört yanından ölçseler
Her yanı on arşun olmasa eger

Pes vużū andan daḫı olmaz revā
Ġusl ḳılmaḳ hem daḫı olur ḫaṭā

Līki ol ʿuşrun fī-ʿuşrin olsa hem
Avcuñ-ıla ṣuyın alsañ iy dedem

---

186 olınsa: olunsa İ, ṣunuñ artuḳ olsa: artuḳ olsa ṣunuñ Ç// 187 riḳḳat u ġılẓat: riḳḳat-i ġılẓat İ// 189 aʿżā: aʿẓā: İ// 190 itmiş: ḳılmış İ, Ç// 191 olınmış: olunmus İ, Ç// 192 olınmadı: olunmadı İ// 194 vāḥūd: yāḫūẓ İ, Ç// 196 anı dört yanından: dört yanından anı

[İ6a] Yiri görinmeye anuñ iy piser
Ol necāset aña hīç itmez eṣer

Ġusl ü ābdest pes olur andan revā
Ḳanḳı yanından dilerseñ al aġa

Ḥāṣılı oldur ki ḳırḳ arşun ola
Yā degirmi yā uzun olsa n'ola

Bir ulu ṣuya neces düşse meger
Ḳurısa az ḳalsa anuñ ṣuyı ger

Yaʿnī ḳırḳ arşun-ıdı evvel tamām
Yine ṭāhirdür ḳalanı ve's-selām

[Ç6a] Ger bu ṣu durmayup aḳarsa revān
Hem necāsetden eṣer yoḳdur i cān

Ḳoḳusı yā leẕẕeti yā levni hem
Ol ṣuyıla bir olmaya behem [9]

Ol ṣudan daḫı olur ābdest revā
Ġusl ḳılmaḳ daḫı hem olmaz ḫaṭā

Şol ṣu kim dirler aña aḳar revān
Bir ṣaman alup gider ola hemān

Bir ṣu içindeki bir ḥayvān ola
Ṭoġduġı vü öldügi anda ola

[T57a] Yāḫūd ol ḥayvānuñ olmaya ḳanı
Ol ṣu murdār olmaya añla anı

Şöyle kim yeñgeç ü ḳurbaġa balıḳ
Hem siñek ü üyez ü ʿaḳreb bayıḳ

Kelebek gibi aru gibi daḫı
Hem ṭoñuzlan ḳurdı gibi iy aḫı

---

199 aña hīç: hīç aña İ// /200 pes: bes Ç// 202 ulu: büyük Ç, düşse: düşdi İ// 203 yine yana İ // 204 hemān: i cān İ

[9]Vezin bozuk// 208 ṭoġduġı: doġduġı İ, vü öldügi: ol alduġı İ, Ç// 209 yāḫūḍ: yāḫūẕ İ, Ç// 210 yengeç: yeñgeç İ, yingeç Ç, üyez: üvez İ, Ç// 211 gibi: bigi, bigi: gibi İ

Bunlaruñ boḳı daḫı ger bīş ü kem
Yaʿnī murdār olmadı ol daḫı hem

Bir aḳar nehr içine bir it meger
Yaʿnī anda düşse ölse ol eger[10]

Yā ölü bıraḳsalar anda anı
Bu daḫı anuñ gibidür bil bunı

Şöyle kim eynine düşse ol hemān
Şu anuñ üstinden aḳsa ol zamān

Ol ite degüp aḳan şu iy piser
Degmeyen şudan az olursa eger

Anuñ aşaġa yanından hem daḫı
Kim revādur andan ābdest iy aḫı

Līki şunuñ çoġı ite degse hem
Pes bu gez ābdest revā olmaz neʿam

FAṢLUN FĪ'L-MĀʾİ'L-MÜSTAʿMELİ

[İ6b] Geldük ol kim māʾ-i müstaʿmel durur
Ṭāhir olmaz yaʿnī müstaʿmel olur

[Ç6b] Şol şu kim ḳıldı namāzı ol ḥelāl
Zīrā anuñla ḥadeṯ buldı zevāl[11]

Yaʿnī kim bir kişi ābdestsüz ola
Kim namāz ḳılmaġıçun ābdest ala

Yāḫūd ābdest almış-iken iy aḫı
Anuñ üstine yine hem bir daḫı

[T57b] Kim ṣevāb olmaġıçun ābdest ala
Ḳamu bunlar māʾ-i müstaʿmel ola

---

[10] 213- 217 beyitler İ'de sayfa kenarına sonradan eklenmiş İ // 215 eynine: iynine Ç// 216 olursa eger: olsa ol meger İ// 217 revādur andan: revā olmışdur İ, Ç// 218 çoġı: çoḳı, pes: bes Ç

Başlık: KULLANILMIŞ (KENDİSİYLE TEMİZLİK YAPILAMAYACAK) SU //219 olur: durur Ç

[11] 220 ve 221 beyitler yer değiştirmiş T// 221- 223 beyitler sayfa kenarına sonradan eklenmiş. İ// 223 olmaġıçun: almaġıçun Ç, ala: alur, ola: olur İ

Bunlaruñla zāyil olmaya ḥadeṯ
Andan ābdest almaḳ olur pes ʿabeṯ

Bir rivāyetde necisdür ol saḳın
İḫtiyāṭdur ṭonuñı ḳılma yaḳın

Bū Ḥanīfe yaʿnī anı ol imām
Ḫamr gibi ḳıldı hem añla tamām

Ḫamr yaʿnī çün necisdür muṭlaḳā
Kim ṭahāret olmaz anuñla revā

Pes ṭona dirhemden artuḳ irse ger
Kim namāz anuñla olmaz muʿteber

Hem İmām-ı Ṣānī ḳavli iy aḫı
Bevl-i şāt gibi ḳılur hem ol daḫı

Yaʿnī ṭonuñ rubʿına irse eger
Kim namāz anuñla olmaz muʿteber

Ger ṭonuñ rubʿına irmezse aḫı
Gerçi artuḳ olsa dirhemden daḫı

Eyle olsa pes revā ola namāz
Çünki rubʿa irmeye bulur cevāz

Hem Muḥammed ḳavli budur bī-gümān
Sirke gibi ḳıldı ol anı hemān

Yaʿnī ṭona ne ḳadar irerse ger
Māniʿ olmaz çünki ṭāhirdür geñez

Līki anuñla ṭahāret bir daḫı
Gerçi ṭāhirdür revā olmaz aḫı

[İ7a] līki anuñ-ıla aş bişürseler
yā daḫı anuñ-ıla ṭon yusalar

[Ç7a] Bu daḫı yaʿnī revā olmış durur
Hem daḫı fetvā buña gelmiş durur

---

224 bunlaruñla: anuñ-ıla İ, pes: bes Ç// 228 pes: bes Ç, anuñla olmaz: olmaz anuñla İ// 230 irse eger: irerse ger İ// 232 irmeye bulur: irmedi buldı İ

[T58a] Bir cünüb bir şuyuñ içine meger
Elini şoḳar olursa iy piser

Ger neces bulaşmasa eline hem
Ol şu murdār olmaya pes iy dedem

Baʿżılar anı dimiş murdār olur
Ṭāhir olmaz yaʿnī müstaʿmel ḳalur [12]

Bir kişi ābdest alup ḳaṣd itse ger
Kim namāz ḳılmaġıçun olsa meger

Mescide girmekiçün yāḫūd aḫı
Yāḫū Ḳurʾān oḳumaġıçun daḫı

Bunları ol işlemek olur revā
Hem bu ābdestden ṣevāb ola aña

Pes ol ābdestüñ şuyı bil iy imām
Māʾ-i müstaʿmel durur ol ve's-selām

Hem daḫı bir kişi ābdestsüz ola
Niyyet itmedin eger ābdest ala

Hīç namāz ḳılmaḳ ögüne gelmedi
Anuñıçun yaʿnī ābdest almadı

Gerçi ḳaṣd itmedi ābdest almaġa
Yaʿnī anuñla ʿibādet ḳılmaġa

Belki aʿżāsın şovutdı ol hemān
Yāḫūd ābdest ögrenürdi ol zamān

Ol hemān ābdest alur anuñla hem
Kim namāz ḳılmaḳ revādur iy dedem

Zīra anuñla namāz olur revā
Ṭāhir oldı lāyıḳ oldı ol aña

Bu daḫı ābdest olur līkin hemān
Kim ṣevāb olmaz aña bil bī-gümān

---

238 şuyuñ: şunuñ Ç// 239 neces bulaşmasa eline: eline nesne bulaşmasa İ, neces: necis Ç

[12] 240- 264 beyitler sayfa kenarına sonradan eklenmiş İ, anı dimiş: dimiş anı, ḳalur: olur İ// 242 yāḫūd: yāḫūẓ İ, Ç// 244 pes: bes Ç, ol: bu Ç// 246 hīç: hiç T// 248 yāḫūd: yāḫūẓ İ, Ç

Pes bu ābdestüñ ṣuyı daḫı tamām
Mā'i müsta'mel durur ol ve's-selām

[T58b] Ba'żılar lïkin dimişler iy aḫı
Kim Muḥammed ḳavlidür hem ol daḫı

[Ç7b] Ya'nï kim evvelki ābdestüñ tamām
Şöyle kim anuñ ṣuyını ol imām

Mā-i müsta'mel durur didi hemān
ṣoñraġı ābdest ṣuyını bï-gümān

Mā'i müsta'mel degüldür ol didi
Zïra aña niyyeti şarṭ eyledi

Ol daḫı ābdest olur dir bï-gümān
Ṣuyı müsta'mel degül didi hemān

Bir kişi yiyesi yimege meger
Sünnet-içün elini yusa eger [13]

Hem yidükden ṣoñra yine bir daḫı
Ancılayın yusa elin iy aḫı

Sünnete ḳaṣd eyledi ya'nï yudı
Kim şevāb olsun baña bundan didi

Ol ṣu müsta'mel olur dir ba'żılar
Çün anuñla ḳurbet oldı pes n'ider

Pes mücerred elini yursa eger
Sünnet-içün ya'nï yumazsa meger

Belki kirin gidere ancaḳ hemān
Sünnete itmedi niyyet ol zamān

Ol ṣu müsta'mel degüldür iy aḫı
Ṭāhir olur şöyle kim evvel daḫı

---

252 pes: bes Ç// 253 ḳavlidür hem: ḳavli durur // 257 olur dir: olurdı İ

[13] 258- 265. beyitler sayfa kenarına sonradan eklenmiş İ// 259 yidükden: yidükden T, İ, yine: Ø Ç// 262 pes: bes Ç

MES'ELETÜ'L-BİŻR-İ CAḤṬ[14]

Ḳoġa isterken ḳuyudan bir cünüb
Ḳoġa almaḳ istedi elin ṣunup

[T59a] Nāgehān ṭayındı düşdi içine
Ḳaṣd-ıla düşmedi anuñ suçı ne

Yaʿnī niyyet itmedi ġusl itmege
Ṭāhir olup kim cenābet gitmege[15]

Şöyle kim hem daḫı ʿuryān-ıdı ol
Hem ḳuyunuñ ṣuyı daḫı oldı bol

Batdı ṣuyuñ içine düpdüz tamām
Işlanuban yine çıḳdı ve's-selām

[Ç8a] Yaʿnī ṭoldı aġzı burnı ṣuyıla
Bāḳī aʿżāsı daḫı yundı bile

Bū Ḥanīfe ḳavli budur iy dedem
Şu daḫı ol daḫı murdār oldı hem

Ṭāhir oldı ol cünüb bol ṣuyıla
Hem necis oldı yine ol ṣuyıla

Yaʿnī Ḳurʾān oḳur olursa revā
Çün cenābet gitdi andan iy aġa

[İ7b] Līki yine cümle aʿżāsın tamām
Bir daḫı yumaḳ gerekdür ve's-selām

Zīra kim ol ṣu necis oldı aḫı
Ol ṣudan aña bulaşdı hem daḫı

Diñle ikinci imāmuñ ḳālini
Taġyīr itmez hīç birinüñ ḥālini

---

[14] Başlık: CAHT (جحط) MESELESİ Fıkıh alimleri tarafından kuyuya düşen bir necisle ilgili olarak kullanılan rumuz bir kelimedir.Kelimedeki (ج) su ve içine düşen şeyin ikisinin de necis olduklarını, (ح) nesnelerin aynı eski hâl üzere bulunduklarını, (ط) da her ikisinin temiz olduklarını ifade etmektedir. Bk. İbrahim b. Muhammed b. İbrahim, *Halebî-i Sağîr*, Şirket-i Sahafiyei Osmâniye, İstanbul, 1316 , 4+351 s., (s.107) BİŻR-İ: BİŻRÜ Ç// 265 ḳuyudan: ḳuyuda Ç// 266 düşmedi: olmadı İ, Ç

[15] 267. beyit sayfa kenarına sonradan eklenmiş.İ// 268 oldı: ola T, Ç// 272 bol: bu İ// 274 yine: yunsa İ, aʿżāsın: aʿżāsı Ç, yumaḳ: yunmaḳ T, Ç// 275 ol: bu İ// 276 taġyīr: taġyir Ç, hīç: hiç T

Neyidi evvel bular bellü ʿayān
Ol cünüb murdār şu ṭāhir hemān

Ger Muḥammed ḳavline ḳılsañ heves
İkisin daḫı o ṭāhir didi pes

Her deri kim ol dibāġatlu ola
Ṭāhir olur ol ḳaçan yatlu ola

[T59b] 280 Lïki ḫınzïr-ıla ādem derisi
Ṭāhir olmaz bunlaruñ hïç birisi

Ṭoñuzuñ ʿaynı necisdür çünki hem
Ādem olmışdur mükerrem muḥterem

Murdār olmışuñ süñügi ḳılı hem
Siñiri vü boynuzı ṭoynaġı hem

Ādemüñ süñügi hem ḳılı daḫı
Ṭāhir olmışdur bular ḳamu aḫı

Bir kişinüñ bir dişi çıḳsa eger
Çıḳduġı yirde yine ḳosa meger

285 Eyle iken ol namāz ḳılsa aḫı
Gerçi artuḳ olsa dirhemden daḫı

Māniʿ olmaz ol namāz olur revā
Yaʿnï ol dişden aña irmez ḫaṭā

[Ç8b] Ḳanḳı ḥayvānuñ ki derisi be-nām
Ṭāhir olur ancılayın bï-gümān

Hem boġazlanmaġıla daḫı hemān
Ṭāhir olur ancılayın bï-gümān

Eti daḫı ṭāhir olursa ne var
Lïki yimeklik revā olmaz i yār

---

278 ikisin: ikisi İ, pes: bes Ç// 279 dibāġatlu: debāġatlu T// 280 hïç: hiç T// 282 vü: Ø İ, Ç, hem: behem Ç// 284 yine: gine Ç// 285 eyle iken: eyleyiken İ, Ç// 287 ki: Ø, be-nām: kim be-nām Ç

FAṢLU FĪ'L-ĀBĀRI

Ger bu gez şehrlerde şular biʾrine
Ger necāset vāḳiʿ olsa birine

Cümle içinden şuyın çekmek gerek
Ḥükm-i şerʿîdür anı çekmek gerek

[İ8ª] Bir ḳuyunuñ içine ger bir sıçan
Düşüben ölse içinde nāgehān

[T60ª] Anı çıḳarsalar andan iy imām
Şişmedin ṭaġılmadın daḫı tamām

Çekeler andan yigirmi ḳoġa pes
Müsteḥabdur otuza irdükde kes

Cüssede buncılayın olsa hemān
Ḥükmi anuñ daḫı oldur hem-çünān

Bir büyük ḳoġa olursa iy aḫı
Kim yigirmi ḳoġa ala hem daḫı

Bir gez anuñla çekerlerse eger
Ṭāhir olur ol ḳuyu ancaḳ yiter

Dört olursa ger düşen sıçan hemān
Dördinüñ de ḥükmi birdür bī-gümān

Lîki biş olsa düşen sıçan bu gez
Çekeler altmış ḳoġa olur geñez

Ona irerse düşen sıçan tamām
Mecmūʿ-ı şuyın çekeler ve's-selām

Bu rivāyetdür İmām-ı Ṣānîden
Bunı böyle naḳl ḳılmış naḳl iden

Şişmiş olsa yā ṭaġılmış olsa ger
Vācib olur kim şuyın hep çekeler

Başlık: KUYULAR FASLI 290 şehrlerde: şārlarda İ, Ç. biʾrine: birine T // ..294 pes: bes Ç, irdükde: igür de T//295 anuñ: bunuñ, oldur: oldı İ// 296, 97. beyitler sayfa kenarına sonradan eklenmiş İ// 299 olsa düşen sıçan bu kez: olursa düşen iy dedem, olur geñez: olınca hem İ // 302 hep: heb T, Ç

[Ç9a] Büyüginde kiçisinde farḳı yoḳ
Żira kim andan şuya bulaşdı çoḳ

Ölü bulunsa ḳuyuda bir sıçan
Düşdügi vaḳtı bilinmese ḳaçan

Şişmemiş ṭaġılmamış olsa eger
Bir gün ü bir dün namāzın iy piser

Döndüreler yine ḳılalar anı
Şişmiş olursa eved añla bunı

Üç gün ü üç dün namāzını tamām
Döndüreler şöyle buyurmış imām

[T60b] Yunmış olsa ol şudan nesne aḫı
Yuyalar ṭāhir ola anı daḫı

[Ï8b] Pes ne vaḳt düşdügi bilinse eger
Ol necāset andan olur muʿteber

Şöyle kim üç günden artuḳ hem daḫı
Üçden eksük olur-ısa iy aḫı···

Ol ḳadar günler namāzın pes hemān
Döndüreler maʿlūm oldı çün zamān

Bu düşen bu gez gögercin olsa ger
Yā anuñ gibi olursa ol ḳadar

Şöyle kim tavuḳ ola yāḫūd kedi
Hem ḥadīṯ geldi bize şöyle didi

Ḳırḳ ḳoġa çek elli olursa aḫı
Müsteḥabdur altmış olursa daḫı

Hem yā serçe yā gögercin nāgehān
Bir ḳuyunuñ içine sıçsa hemān

Murdār olmaz ol ḳuyu bil iy imām
Çün ḥarac var üsti örtülmez tamām

306 döndüreler: döndereler, olursa: olsa Ç, evet: eved İ// 307 ü: Ø Ç// 309 pes: bes Ç// 312 gibi: bigi İ// 313 ola yāḫūd: olursa yā İ// / 316 olmaz: olur Ç

Ḳoyun işer olsa bir ḳuyuya ger
Bu gez anuñ ṣuyını hep çekeler

Ādemī olsa yāḫūd düşüp ölen
Yā büyüklikde anuñ mişli olan

Ṣuyunuñ mecmūʿını çekmek gerek
Ṭāhir olur gerçi olursa emek

[Ç9b] 320 Ḳoġalarda kim ulu kiçi düşer
Her ḳuyunuñ ḳoġasıdur muʿteber

Yaʿnī sağışla ṣu çekmek olsa ger
Her ḳuyunuñ ḳoġasıyla çekeler

Ger maʿīn olursa bir ḳuyu bıñar
Gözi vardur yaʿnī kim durmaz aḳar

[T61a] Şöyle kim ṣuyını hep çekmek tamām
Mümkin olmazsa çıḳarmaḳ iy imām

[İ9a] Çekeler anuñ ṣuyını şol ḳadar
Kim başāret ehli iki kişi ger

325 Yaʿnī şu ḥālinde ʿālim olalar
Her şunuñ miḳdārın andan bileler

Dirler-ise bu ḳuyunuñ ṣuyı uş
Ne ḳadar var-ısa şimdi çıḳdı ḫōş

Eyle olsa ṭāhir olur pes hemān
Çünki hep ṣuyı çekildi bī-gümān

Baʿżılar līkin dimişler iy aḫı
Kim iki yüz ḳoġa andan hem daḫ

Çekeler üç yüze irince tamām
Ṭāhir ola ol ḳuyu hep ve's-selām

330 Şol yabāndaġı bıñarlar iy aḫı
Kim ṭavarlar otlar anda hem daḫı

---

317 hep: heb T, İ, Ç// 323 ṣuyını: ṣuyunı T, İ// 324 başīret: başīret Ç, kişi ger: kişiler // 325 andan: anlar İ// 326 ḫōş: uş Ç// 327 hep: heb T, İ, Ç// 330 şol: şu Ç, yabāndaġı: yābandaġı İ, yabandaġı Ç, ṭavarlar: davarlar T, Ç

Dört yanında tersler anuñ bī-gümān
Hem biraz yil alur andan ol zamān

Ol bıñarlar içine andan düşer
Līki azdur çoḳ degüldür iy piser

Şöyle kim her bir kişi görse anı
Çoḳ degüldür diyeler añla bunı

Pes deveden yā ḳoyundan ol zamān
Şöyle kim bir baʿre yāḫūd baʿretān

Yaʿnī bir ḳıġ düşse anda iy aḫı
Yā iki ḳıġ olur-ısa hem daḫı

Fāsid olmaz anuñ-ıla ol bıñar
Üsti örtülmez żarūret anda var

[Ç10a] Hem ḳoyun saġar-iken gölege ger
Şöyle kim bir yāḫūd iki ḳıġ düşer

[T61b] Anuñ-ıla mekrūh olmaz süd daḫı
Kim żarūret var durur anda daḫı

[İ9b] Düşdügi demde velīkin bī-gümān
Gidereler anı fī'l-ḥāl ol zamān

Līki evde ḳap ḳacaḳ olsa eger
Buncılayın anlara düşse meger

Fāsid olur her ne kim içinde var
Çün żarūret yoḳ-durur anda i yār

Fāsid olur çün żarūret yoḳ aḫı
Ne ḳadar az olur-ısa hem daḫı

Nāgehān bir yaġa düşse bir sıçan
Anı ölmiş bulsalar anda hemān

Yaġ eger ṭoñmış olursa n'ideler
Vācib oldı anı pes gidereler

---

333 añla: anda İ// 334 pes: bes Ç, deveden: davardan İ, Ç, ḳoyundan: ḳuyudan, pes: bes Ç// 337 yāḫūd: yāḫūẓ İ, Ç saġar iken: ṣaġar iken T, Ç// 338 daḫı: aḫı Ç// 344 pes: bes Ç

Ol sıçan degdügi dört yanın daḫı
Alalar gidereler añla aḫı

Bū Ḥanīfe bāḳisin ṭāhir didi
Zīra aña ol necesden irmedi

Līkin ol yaġ ergin olursa eger
Ḳamusı anuñ necis oldı meger

Yimeyeler līki ṣatmaḳlıḳ revā
Menfaʿatlanmaḳ daḫı olmaz ḫaṭā

Yaḳmaġıçun kim çırāġ yaġı gibi
Derilerüñ daḫı dibāġı gibi

Yaḳalar yaʿnī çırāġ yaġı ola
Derilerüñ daḫı dibāġı ola

Bir rivāyetde daḫı yumaḳ olur
Yaʿnī üç gez yusalar ṭāhir ḳalur

Şöyle kim yaġ üstine ṣuyı tamām
Dökesin ḳarışdurasın iy imām

[T62a] Çünki anı eyle itdüñ iy aḫı
Ol ṣunuñ üstine gele yaġ daḫı

[İ10a Ç10b] Alasın yaġı ṣuyı ḳala hemān
Bir ṣuyıla yine anı hem-çünān

Üç geze dek anı eyle idesin
Ṭāhir olur çünki yā pes n'idesin

Bu necis olan eger bal olsa hem
Yumaḳ olur anı daḫı iy dedem

Şöyle kim ol bal ḳadar ṣuyı tamām
Ol bala ḳarışdurasın iy imām

Ḳaynadasın tā şuña degin hemān
Şu gide bal ḳala ancaḳ bī-gümān

---

347 ergin: ergün Ç// 349, 50 çırāġ: çırāḳ İ, Ç. dibāġı: debbāġı İ, Ç

Yaʿnī evvelki ḳadar ḳalınca bal
Ḳaynaya hep şu gide budur mecāl

Üç geze dek böyle yuyalar tamām
Ṭāhir ola ol daḫı hep ve's-selām

FAṢLU FĪ'L-ESĀʾİRİ

Şol ṣudan kim ādemī içdi yā at
Ḳalanı ḳaldı anuñ ṭāhir uñat

Eti yinür cānavarlar artuġı
At gibidür anda şerʿüñ buyruġı

Yaʿnī anlaruñ daḫı ṭāhir durur
At-ıla ḫōd ādemüñ ẓāhir durur

Hem bular derledügi derʿiy aḫı
Artuġı gibi durur hem ol daḫı [16]

Bunlaruñ deri daḫı hem bī-gümān
Yaʿnī ṭāhir durur ol daḫı hemān

Zīrā salyarı bularuñ hem deri
Kim etinden ḥāṣıl oldı her biri

[T62b] Çün bularuñ etleri ṭāhir durur
Derʾleri ṣalyarı hem ṭāhir durur

[İ10b] Kāfirüñ daḫı cünübüñ bī-gümān
Ḥayż olmış ʿavratuñ daḫı hemān

Yaʿnī artuġı bularuñ daḫı hem
Kim ḥaḳīḳat ṭāhir olur iy dedem

[Ç11a] Kedinüñ artuġı daḫı iy ʿamū
Evdeki sākin olanlaruñ ḳamu

Şöyle kim sıçan gibi daḫı yılan
Her ne kim daḫı var-ısa hem-çünān

Başlık: ARTIK SULAR FASLI // 361 ādemī: ādemi Ç// Başlık: 363 anlaruñ atlaruñ Ç, hōd: ḫōẕ İ, Ç

[16] deri vezin zaruretinden der yazılmış// 367 derʾleri şalyarı: derʾleri vü salyarı, ṭāhir: ẓāhir Ç// .370 evdeki: evde hem İ, Ç

Lïki bir kedi sıçan yise eger
Hem biraz eglenmedin daḫı meger

Şöyle kim aġzını silmedin daḫı
Yaʿnï bir yirden şu içse iy aḫı

Pes necis olur o şu bilgil hemān
Çünki aġzın silmemişdür ol zamān

Lïki aġzını lüʿāb-ıla tamām
Yusa hem ṣoñra şu içse ve's-selām

Bu kerāhet bilmege ḳılsañ heves
Pes aṣaḥ oldur ki tenzïh ola pes

Şol şu kim mekrūh dinilmişdür aña
Diñle anuñ ḥükmi nedür iy aġa

Anuñ-ıla bir kişi ābdest ala
Ġayr-ı mekrūh şu daḫı olsa bile

Ol hemān cāyiz durur bil iy dedem
Yāḫū bundan ġayrı şu olmazsa hem

Anuñ-ıla daḫı ābdest alısar
Pes teyemmüm cāyiz olmaz iy piser

[T63a] Çünki tenzïh oldı ḥükmi bï-gümān
Pes bu ṭāhir şu gibi oldı hemān

[İ11a] Cānavarlardan şu kim yırtar ola
Anuñ artuġı bayıḳ murdār ola

İt gibi hem ḳurt gibi dilkü şaġāl
Daḫı ne kim bunlara vardur miṯāl

Hem necisdür ṭoñuz artuġı daḫı
Zïrā kim ʿayn-ı necisdür ol aḫı

Yırtıcı ḳuşlaruñ artuġı be-nāmı
Ol daḫı mekrūh olur bil iy imāmı

---

373 iy: Ø Ç// 374 pes: bes Ç// 375 aġzını: aġzın Ç//376, 80, 81 pes: bes Ç// 383 şaġāl: şaʿāl T// 384 zïrā: zïra Ç, iy:
ol İ, Ç

[Ç11b] Şöyle kim atmaca yā şāhīn ṭoġan
Daḫı ne kim bunlara beñzer hemān

Līki bunlar ehlī olursa eger
Yaʿnī murdār nesne yimezlerse ger

Mekrūh olmaz bunlaruñ artuġı hem
Ṣuyı minḳār-ıla içerler neʿam

Şol ṭavuḳ kim evde boş yörür meger
Saḳlamaz burnın necāsetden deger

Artuġı mekrūh olur anuñ hemān
Līki ol baġlu olursa bī-gümān

Şöyle kim burnı ayaġına tamām
Kim irişmez olsa anuñ iy imām

Mekrūh olmaz anuñ artuġı daḫı
Hem ḥımāruñ ḳatıruñ diñle aḫı

Bunlaruñ artuġı meşkūk oldı pes
Nicedür bu bilmege ḳılsañ heves

Şöyle kim ābdest teyemmüm ikʾsi hem
Cemʿ ola hīç birisi olmaya kem

Yaʿnī ḳaṣd eyleseñ ābdest almaġa
Bundan artuḳ ṣu bulunmasa aġa

[T63b] Bunlaruñla alġıl ābdest iy imām
Hem teyemmüm daḫı idesin tamām

[İ11b] Ḳanḳısın evvel iderseñ iy aḫı
Çünki cemʿ ola revādur iy aḫı

Maşraba bardaḳ buduç olsa eger
Yaʿnī üç dört ḳap ḳacaḳ olsa meger

Bunlaruñ içinde ṣu olsa aḫı
Baʿżına anuñ neces irse daḫı

---

386 şāhin: şāhīn İ// 387 ehlī: ehli T, Ç// 391 kim: Ø T // 394 iksi: ikisi Ç, hīç: hiç T// 396 imām: aġam Ç// 398 buduç: bu daḫı İ, Ç, eger: ger Ç

Yaʿnī anuñ çoġına irse neces
Şöyle kim aḳalli ṭāhir olsa pes

Līki ol ṭāhir bilinmez iy imām
Hem necis ḳanḳısı olmışdur tamām

Yaʿnī kim ḳarışdı farḳ olınmadı
Ḳanḳıdur ṭāhir necis bilinmedi

[Ç12a] Ekşeri çün kim necis oldı hemān
Cümlesine ḥükm olınur bī-gümān

Kim necesdür ḳamusın dökmek gerek
Çünki ġālib ol-durur ni'tmek gerek

Ḳap ḳacaḳ iki olursa hem daḫı
Ancılayın dökeler iksin daḫı

Yaʿnī birine neces irdi meger
Birisi ṭāhir ḳalupdur iy piser

Pes teyemmüm alısardur bī-gümān
Çünki şu yoḳdur bulınmaz ol zamān

Līki anuñ azına irse neces
Şöyle kim ekşeri ṭāhir olsa pes

Bunda ḳarışdı o farḳ olınmadı
Ḳanḳıdur ṭāhir necis bilinmedi

Pes taḥarrī eyleye ancaḳ hemān
Ẓann-ı ġālib olduġına ol zamān

[T64a] Yaʿnī anı kim necis ẓann itdi hem
Pes gidere anı döke iy dedem

[İ12a] Bāḳī ḳalan şu hemān ṭāhir ḳala
Hem daḫı anuñ-ıla ābdest ala

Hem bu nesne giyecekde olsa ger
Ol daḫı hem buncılayın olısar

---

400 pes: bes Ç// 407 pes: bes Ç, bulınmaz: bulunmaz T, Ç// 408 azına: üzerine: T// 409 ḳarışdı o: hem ḳarışdı İ, Ç, olınmadı: olunmadı Ç// 410 pes: bes Ç, ẓann-ı: ẓanna İ // 413, 14 giyecekde: geyecekde İ

Yaʿnī bir ḳaç giyecek olsa daḫı
Baʿżına anuñ neces irse daḫı

Yaʿnī anuñ çoġına irse neces
Kim aḳalli ṭāhir olsa daḫı pes

[İ13a/5] Līki ol ṭāhir bilinmez iy imām
Hem necis ḳanḳısı olmışdur tamām

Bunda daḫı pes taḥarrī ide hem
Ẓann-ı ġālib olduġına iy dedem

Yaʿnī şol kim ẓann ide ṭāhir diye
Pes namāz ḳılmaḳlıġa anı giye

Ol ḳalanını anuñ terk eyleye
Çünki ṭāhir olmaya pes n'eyleye

[Ç12b] Çoġı ṭāhir olur-ısa hem daḫı
Ḥükmi anuñ daḫı birdür iy aḫı

Yaʿnī bunda daḫı ol hem bī-gümān
Kim taḥarrī eyleye ancaḳ hemān

Şu gibi olmadı pes bu iy imām
Kim teyemmüm anda ābdestdür tamām

Ṭonda anuñ gibi çün yoḳdur ḫalef
Anuñ içün bunda farḳ itdi selef

Yaʿnī bunlardan ziyāde iy dedem
Nesne yoḳ kim setr-i ʿavrat ide hem

BĀBU'L-VUẒŪ'I[17]

[T64b] Bir kimesneye ki farż oldı namāz
Diledi kim ödeye ide niyāz

Hem daḫı muḥdiṯ ola ger ol zamān
Yaʿnī kim ābdesti yoḳdur pes hemān

---

415 kim aḳalli: şöyle kim aḳalli İ, Ç, daḫı: Ø İ, Ç// 418 ẓann: ẓan İ, Ç, giye: geye T, İ// 424 setr-i: sitr i T // 426, 28, 29 pes: bes Ç

[17]Başlık: ABDEST BABI, BĀBU: KİTĀBU İ, Ç

[İ13b] Kim gerek elbette ābdest ala ol
Kim namāz ḳılmaġa andan bula yol

Pes şürūᶜ itdük anuñ erkānına
Diyelüm bir bir anuñ erkānı ne

Evvel ol yüzin yumaḳdur pes ehem
Ḳolların dirsekler-ile daḫı hem

430 Başına mesḥ ide ayaġın yuya
Yumaya ṭopuḳların bile ḳoya

Başınuñ rubᶜına daḫı mesḥ ide
Farżı mesḥüñ ol ḳadardur iy dede

Andan eksük ider olursa eger
Mesḥi cāyiz olmaz anuñ iy piser

Bir kişinüñ ṣaçı çoḳ olsa eger
Anuñ üstine o mesḥ itse eger

Ṣoñra ol ṣaçın yülitse iy aḫı
Mesḥi cāyiz olmadı anuñ daḫı

435 Yaᶜnī mesḥi bāḳīdür anuñ hemān
Gerçi ṣaçı gitdi anuñ ol zamān

[Ç13a] Bir kişi yüzin yumaḳda hem daḫı
Şöyle yusa yüzini kim iy aḫı

Başınuñ rubᶜına andan pes hemān
Kim belel irse aña hem ol zamān

Yaᶜnī başuñ rubᶜına şu irse ger
Ol hemān mesḥ itmiş olur iy piser

Hem daḫı mesḥ itmek içün iy aḫı
Başını yaġmura dutsa ol daḫı

[T65a] 440 Başınuñ rubᶜı o yaġmurdan hemān
Kim belel irişse yunsa ol zamān

---

430 pes: bes Ç. dirsekler-ile: dirsekleriyle İ, Ç. ṭopuḳların: ṭobuḳların T// 431 daḫı: yaᶜnī İ, Ç// 436 hem daḫı: daḫı hem T, aḫı: dedem T// 437 pes: bes Ç

Meshi bunuñ dahı hem olur tamām
Ḳamu cāyizdür bular hep ve's-selām

[İ14a] Bir kişi bir barmaġın başına ger
Mesḥ içün ḳosa dahı çekse meger

Gerçi başuñ rubʿına mesḥ itse hem
Meshi cāyiz olmaz anuñ iy dedem

İki barmaġı-ıla dahı tamām
Ol dahı cāyiz degüldür ve's-selām

Hem saḳaluñ rubʿına mesḥ eyleye
Bu dahı farż oldı yā pes n'eyleye

Farżı ancaḳ bunlar olmışdur hemān
Artuḳ eksük olmaya pes bī-gümān

Bir kişi başını yā edügini
Meshe niyyet eyledi diñle anı

Şoḳdı bir nesne içindeki şuya
Yaʿnī mesḥ ide dahı anı ḳoya

Meshi cāyizdür hemān ol şu dahı
Yine ṭāhir hem muṭahhir iy aḫı

Bu İmām-ı Şānīden naḳl oldı ḫōş
Hem Muḥammed ḳavlini bil diñle ḫōş

Meshi cāyiz olmaz anuñ iy aḫı
Yaʿnī müstaʿmel olur ol şu dahı

Līki meshe niyyet itmezse hemān
Hem Muḥammed ḳavli oldur bī-gümān

[Ç13b] Yaʿnī cāyizdür didi mesḥ iy aḫı
Yine ṭāhir hem muṭahhir şu dahı

Hem uzunından yüzüñ ḥaddi tamām
Kim yumaḳ farż oldı anı bī-gümān

---

441 hep: heb T, Ç// 444 barmaġı-ıla: barmaġıyıla İ, barmaġı bile Ç//445 pes: bes Ç// 446 farżı: farż T, pes: bes Ç

[T65b] Ṣaçınuñ dükendügi yirden tamām
Eñeginüñ altına dek ve's-selām

Hem ininden daḫı diñle iy piser
Kim anı farż oldı yaʿnī yuyısar

[İ14b] İki yanınuñ ḳulaġından tamām
Yaʿnī şol yumşaḳ yirinden ve's-selām

Uzunından hem ininden yüzüñ uş
Ḥaddi bilindi tamām ẕikr oldı ḫōş

Anlara dek yüzini yumaḳ gerek
Yaʿnī yumaḳda bular olmaḳ gerek

Pes ʿiẕāreyni yüzüñ daḫı hemān
Kim yüzüñ ḥaddinden oldı bī-gümān

Līki ḳulaġıla daḫı hem ʿiẕār
İkisinüñ arasında kim i yar

Aḳça yir var anda ḳıl bitmez be-nām
Ol yüzüñ ḥaddinde dāḫildür tamām

Pes o farż oldı anı yumaḳ gerek
Çünki yüzdendür hem oldur yigirek

Līki şol ḳıl bitdügi yir bī-gümān
Sāḳıṭ olmışdur anı yumaḳ hemān

Kim meger oġlan ola yāḫūd köse
Yaʿnī bunlaruñ saḳalı bitmese

Farż olur anı daḫı yumaḳ gerek
Çün saḳal bitmeyicek n'olmaḳ gerek

Hem İmām-ı Şāfiʿī eydür iy aḫı
Kim ḳulaġıla ʿiẕāruñ hem daḫı

Arasında bunlaruñ aḳ yir ki var
Kim anı daḫı yumaḳlıḳ bil i yār

---

460 ʿiẕāreyni: ʿizārın İ, Ç, ḥaddinden: ḥaddinde Ç// 463 pes: bes Ç// 465 bunlaruñ: bularuñ Ç// 466 saḳal: saḳalı T

Vācib olmaz sāḳıṭ oldı bī-gümān
Kim şu ḳıl bitdügi yir gibidür hemān

[T66^{a} Ç14^{a}] 470 Sāḳıṭ oldı çün anı yumaḳ daḫı
Bu hemān ancılayındur iy aḫı

Diñle sünnetlerini daḫı beyān
Ḳılalum bir bir anı daḫı ʿayān

[İ15^{b}] Evvelinde birisidür tesmiye
Bir daḫı misvāḳını hīç kesmeye

Līki bulınmazsa misvāḳ iy aġa
Barmaġıyla mażmaża ḳılsa revā

Yaʿnī misvāḳuñ şevābı iy aḫı
Ḥāṣıl olur pes hemān anda daḫı

475 Aġzına burnına şu virmek üçer
Bunları bil bunda sünnetden geçer

[İ12$^{a/5}$] Līki ġusl itmekde farż oldı hemān
Şöyle kim anda anı ḳılduḳ beyān

Mażmaża yaʿnī hem istinşāḳ ide
Nicedür anı daḫı bil iy dede

Aġız içinde ṣuyı oynatmaġa
Mażmaża oldur ḥaḳīḳat iy aġa

Ġarġara daḫı iderseñ n'ola hem
Mażmaża anuñla olur iy atam

480 Ṣuyı burnuñ içine çekmek daḫı
Aña istinşāḳ dirler iy aḫı

Başuñuñ mecmūʿını mesḥ idesin
Bir ṣuyıla ḳulaġuña gidesin

.469 bitdügi yir gibi: yiri gibidür ol hemān İ // 471 sünnetlerini: sünnetlerin Ç// 473 barmaġıyla: bu maʿniyle Ç// 474 pes: bes Ç//476 kim: Ø T// 479 anuñla: anuñ-ıla, iy: Ø İ, Ç// 481 mecmūʿını: mecmūʿına Ç, bir: bu İ

Dahı sünnet işlemekde gör n'ide
Saḳalın hem barmaġın taḫlīl ide

Farż olanları dahı üç gez yumaḳ
Üçden artuḳ eksük itmeyüp ḳomaḳ

Birisi dahı vilādur bī-gümān
Sünnet oldı tertīb ü niyyet hemān

[T66b] 485 Tertīb oldur ki yüzin evvel aḫı
Baʿdehū hem iki ḳolların dahı

Yuya andan ṣoñra mesḥ ide tamām
Ṣoñra ayaġın yuya hem ve's-selām

[İ12b Ç14b] Hem vilā oldur ki aʿżāyı hemān
Muttaṣıl duta yuya pes bī-gümān

Ḳurımadın birinüñ ṣuyı aḫı
Anuñ ardınca yuya birin dahı

Bunları işlemeyüp terk itse ger
Terk-i sünnetdür bu ancaḳ iy piser

490 Müsteḥabdur kim sağından başlaya
Boynına mesḥ itmegi hem işleye

Bir kişi kim uyḳusından uyana
Kim ol ābdest almaḳ istese yine

Elini bilegine dek iy tamām
Ol dahı sünnet durur yuya tamām

Farż yirine durısar ol dahı hem
Kim elin yumaḳda yaʿnī iy dedem

Yaʿnī bir dahı yumazsa anı ger
Çünki bir gez yundı ol ancaḳ yiter

495 Bileginden yoḳaru hem iy aḫı
Ancaḳ anı yursa yiter hem dahı

---

484 vilādur: velādur İ// 487 vilā: velā İ, Ç, pes: bes Ç// 490 müsteḥabdur kim: müsteḥab durur İ// 491 istese: isteye Ç// 493 kim: bir dahı, yaʿnī: Ø İ

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Fātiḥa daḫı nitekim iy piser
Oḳumaḳlıḳ vācib olmışdur meger

Farż yirine durısardur ol daḫı
Şöyle kim ancaḳ bu oḳınsa aḫı

Yaluñuz yaʿnī bu oḳınsa hemān
Farż yirine geliserdür bī-gümān

Bundan artuḳ nesne oḳınmazsa ger
Oḳımaḳdan bu hemān ancaḳ yiter

[T67a] FAṢLU[r] FĪ-NEVĀḲIŻI'L-VUŻŪ[ʾ]I

500 Diñle ābdesti ṣıyan iy iḫtiyār
Şol iki ḥācet yolından kim çıḳar

[İ13a] Ger ẕekerden yil çıḳarsa hem daḫı
Yā dübürden ḳurd çıḳarsa hem daḫı

Daḫı gövdeden çıḳan iriñ yā ḳan
Kim bular ābdesti şırlar bī-gümān

[Ç15a] Līki ḳurd çıḳsa cirāḥatdan eger
Yā ẕekerden çıḳsa ṣınmaz iy piser

Aġzı ṭolu bir kişi ḳussa tamām
Ol daḫı ābdestini şır iy imām

[İ15a/5] 505 Līki meger ḳusduġı balġam ola
Ol ṣımaz ābdesti pes ne ġam ola

Aġzı ṭolu ḳusmaḳ oldur iy aḫı
Hīç sözi söyleyimez ola daḫı

Yāḫūd aġzındaġı ḳuṣduġın tamām
Aġzı içinde dutamaz iy imām

Yāḫū dutarsa daḫı zaḥmet çeker
Baʿżılar böyle dimişdür iy piser

---

496 oḳumaḳlıḳ: oḳımaḳlıḳ İ// Başlık: ABDESTİ BOZAN ŞEYLER FASLI// 499 oḳımaḳdan: oḳımaḳda İ, Ç// 500 ṣıyan: ṣıyanı Ç// 501 ger: kim Ç, ḳurt: ḳurd T, İ// 503 ḳurt: ḳurd T, Ç// 504 ābdestini: ābdesti İ, Ç//505 balġam: balġām Ç// 507yāḫūd: yāḫūż İ, Ç

Hem daḫı bir kimse aġzından meger
Aġızı yarıla ḳan çıḳsa eger

Tükrügi ḳızılca olsa bī-gümān
Ḳanı artuḳ oldı nāḳıżdur hemān

Līki ṣarurak olur-ısa bu gez
Tükrük artuḳ oldı ābdesti ṣımaz

Hem daḫı iksi berāber olsa ger
İḫtiyāṭdur bu daḫı ṣır didiler

[T67b] Hem daḫı bir kişi sümkürse hemān
Mercümek deñlüce burnından çü ḳan

Çıḳar olursa key añla iy aḫı
Yaʿnī ābdesti ṣımaz hem ol daḫı

Arḳası üstine yatup iy imām
Yāḫū bir nesneye söykense tamām

[İ15b] Şöyle kim söykegü zāyil olsa ger
Söykenen kişi hemān ol dem düşer

Uyumaḳ bu ḥāl-ile hem naḳż ider
Yaʿnī ābdesti anuñ ḳalmaz gider

Līki bir kimse ḳıyāmda uyısa
Yā rükūʿda yāḫū secdedeyise

Otururken daḫı uyısa eger
Nesneye söykenmemiş olsa meger

[Ç15b] Bunda ābdesti anuñ ṣınmaz aḫı
Pes namāzı cāyiz olur hem daḫı

Yaʿnī uyḳudan uyansa ol hemān
Hem tamām ide namazın bī-gümān

Daḫı iġmā vü cünūn ṣır bunı hem
Kişiden çün kim gider ḳuvvet o dem

---

509 aġızı: aġzı İ, Ç// 510 nāḳıżdur: nāḳışdur T, Ç// 513 çü ḳan: çıḳan Ç// 514 key: kiy Ç// 517 ḥāl-ile: ḥalīle Ç, naḳż: naḳṣ T// 519 nesneye: nesne Ç, olsa: Ø İ, Ç // 520 aḫı: daḫı İ, Ç, hem daḫı: iy aḫı İ, Ç// 522 vü: ü T

Bu daḫı uyḳu gibi olur hemān
Belki süstlıḳ bunda çoḳdur bī-gümān

Bir kişi gülse namāzda āşikār
Ḳahḳaha dirler aña iy iḫtiyār

Yaʿnī yanındaġı işitse eger
Ḳahḳaha oldur key añla iy piser

Bāṭıl olur bunda ābdest ü namāz
Līki bundan ġayrı yirde ol şımaz

Şöyle kim ölü namāzın ḳılsa hem
Ḳahḳahayıla gülerse iy dedem

[T68a] Hem namāz içinde bir kişi eger
Nāgehān uyusa daḫı iy piser

Ḳahḳahayıla o demde gülse hem
Yāḫūd oġlan olsa gülen iy dedem

Yāḫū ġusl içindeki ābdest ola
Şöyle kim ol ġusl-ile bile ola

[İ16ᵃ] Bunlaruñ ābdesti şınmaz ol zamān
Kim namāzı bāṭıl olur pes hemān

Ḳahḳahadan diñle ġayrı iy aḫı
İki dürlü var durur gülmek daḫı

Birisi żıḥḳ oldı anuñ biri hem
Kim tebessüm dirler aña iy dedem

Żıḥḳ aña dirler ki kendü işide
Pes namāzı bu daḫı bāṭıl ide

Yaʿnī ol gülmeklik ābdesti şımaz
Bāṭıl olur pes hemān ancaḳ namāz

Hem tebessüm aña dirler bī-gümān
Görinür dişleri ṣavtı yoḳ hemān

524, 25 ḳahḳaha: ḳahḳahā Ç, 525 key: kiy Ç// 527, 29 ḳahḳahayıla: ḳahḳahāyıla Ç// 529 yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç// 531 pes: bes Ç// 532 ḳahḳahadan: ḳahḳahādan Ç// 534 ki: Ø , pes: bes Ç// 535 pes: bes Ç

[Ç16a] Fāsid olmaz anda cāyizdür namāz
Hem daḫı bu hergiz ābdesti ṣımaz

BĀBU'T-TEYEMMÜMİ

Şimdi geldük uş teyemmüm ḥükmine
Diñle bunda hem şerī'at ḥükmi ne

Şu yirinedür teyemmümde türāb
Böyle geldi çün bize ḥaḳdan ḫiṭāb

540 Bir kişi ger ḳādir olmasa ṣuya
Kim ala a'żāsını andan yuya

Pes şudan ol mil ḳadar ayru ola
Yāḫū ābdest alıcaḳ ṣayru ola

[T68b] Hem yā düşmenden 'aṭaşdan ḳorḳa ol
Ya'nī kim şu almaġa bulmaya yol

Bunda ābdestsüz cünüb birdür hemān
Bunlara vācib teyemmümdür hemān

Bir kişi şehrde cünüb olsa eger
Hem daḫı ḳatı ṣovuḳ olsa meger

[İ16b] 545 Ḳorḳar ol ṣovuḳ ṣuyıla ġusl ide
Kim aña noḳṣān irişür iy dede

Hem ılıcaḳ şu bulınmaz iy aḫı
Kim anuñla ġusl ide hem ol daḫı

Ol teyemmüm alıcaḳ olur revā
Hem namāz ḳılmaḳ aña olmaz ḫaṭā

Lī̈ki ābdestsüz olursa ol eger
Şehrde bunuñ gibi 'öẕr-ile meger

Kim teyemmüm eylemek olmaz revā
Çünki ol şehrde muḳīmdür iy aġa···

Başlık: TEYEMMÜM BABI
548, 549 şehrde: şārda İ, Ç

Pes müsāfir olsa cāyizdür bu hem
Muḥdiṯ olsun yā cünüb olsun ne ġam

Bir kişi şu bulmaġa dutsa ümīd
Āḫir-i vaḳtda bulam dirse işid

Müsteḥabdur kim teyemmümi dede
Āḫir-i vaḳta degin teʾḫīr ide

[Ç16b] Şu ele girürse ḫōş ābdest ala
Ele girmezse teyemmümle ḳıla

Yoldaşında bir kişi şu bulsa ger
Andan ol şuyı dilemedin meger

Ol teyemmüm eyledi ḳıldı namāz
Ol revā oldı hemān buldı cevāz

Līki yigrek ol-durur kim iy aḫı
Yoldaşından şuyı istese daḫı

[T69a] Virmez-ise pes teyemmüm idiser
Şu ele girmedi yā pes n'idiser

Bir kişinüñ kim yükinde şuyı var
Anı unutdı meger ol iḫtiyār

Pes teyemmüm aldı ol ḳıldı namāz
Çün unutdı şuyını buldı cevāz

[İ17a] Şoñra şuyın añsa döndürmez aḫı
Gerçi vaḳt içinde olursa daḫı

Līki İkinci imām eydür hemān
Ol namāzı döndüriser bī-gümān

Bir cemāʿat ger teyemmüm alsalar
Yaʿnī şu bulmaḳda ʿāciz olsalar

Şoñra bir ābdeste yiter şu daḫı
Bir kişi bunlara virse iy aḫı

---

550 pes: bes, ne ġam: neʿam Ç// 552 teyemmümi dede: teyemmüm iy dede İ//553 girürse: girür ise Ç//557, 59 pes: bes Ç// 561 döndüriser: dönderiser İ// 562 ger: bil Ç, alsalar: alsa ger İ, Ç, olsalar: ḳalsalar Ç

Yaʿnī dise kim bu şuyı bī-gümān
Ḳanḳıñuz dilerse anuñla hemān

Ben mübāḥ itdüm size anuñla siz
Ḳanḳıñuz dilerse ābdest alasız [18]

Her birinüñ pes teyemmümi hemān
Muntaḳıż oldı bozuldı ol zamān

Bunlaruñ her birisi çün iy aġa
Ḳādir oldı andan ābdest almaġa

Pes ʿibāḥatla olur ḳudret tamām
Şuya ḳādir oldı bunlar ve's-selām

Hem biri ābdest ala anuñla ger
Ḳalanı yine teyemmüm idiser

[Ç17a] Zīrā bunlardan teyemmüm hem dahı
Muntaḳıż oldı o demde iy aḫı

Bir teyemmüm almış olan kişi ger
Kim ḥaḳīḳat uyımaz olsa meger

[T69b] Belki ımızġanmış olursa hemān
Bir şuya uġrasa geçse ol zamān

Hem şınur anuñ teyemmümi tamām
Uyanuḳ gibi olur ol ve's-selām

Vaḳtdan öñdin hem teyemmüm iy aḫı
Kim revādur anı itmeklik daḫı

[İ17b] Şu ṭaleb itmezden öñdin daḫı hem
Kim teyemmüm itmek olur muḥterem

Kim meger ẓannı ola şu bulmaġa
Pes ṭaleb elbette gerek olmaġa

Oḳ atım yir yaʿnī şuyı istemek
Vācib olur gerçi olursa emek

---

[18] 565, 66. beyitler yer değiştirmiş.T // 566 pes: bes Ç. muntaḳıż: muntaḳış T. İ// 567 andan: anda Ç 570 zīrā: zīra İ. Ç. muntaḳıż: üçü de yanlış yazılmış. muntaḳış T. İ. munḳıż Ç// 574 hem: Ø İ

Bir kişi zindān içinde kim meger
Şöyle kim maḥbūs olursa ol eger

Kāfir elinde esīr olsa yā ol
Kim ol ābdest almaġa bulmaya yol

Yāḫūd ikrāh itseler aña daḫı
Kim sen ābdest alur-ısañ iy daḫı

Öldürürüz seni diseler hemān
Kim teyemmüm itse bunlar ol zamān

Ol teyemmümle namāz ḳılsa bular
Bu daḫı cāyizdür olur iy piser

Līki bu cümle mevāniʿ iy aḫı
Zāyil olursa hemān anlar daḫı

Yaʿnī ḳādir olsa ābdest almaġa
Aña hīç bir nesne māniʿ olmaya

Ol namāzın yine döndürmek gerek
Hem yine döndürmek olur yigirek

Nicedür diñle teyemmüm itmegi
Añlayasın n'eyleyüben n'itmegi

[T70a Ç17b] İki ellerini ṭoprağa ura
Silkdüginden ṣoñra yüzine süre

Bir daḫı buncılayın ide hemān
Ḳolların dirsekleriyle hem-çünān

Cins-i arżdan her ne kim bulsa ide
Gerçi üstinden anuñ tozı gide

[İ18a] Şöyle kim ḳum olsa yā alçu yā ṭaş
Yāḫū zarnīḫ kim bular olmaya yaş

Hem yaluñuz ṭuz olursa daḫı ger
Kim teyemmüm andan olur muʿteber

---

584 hīç: hiç T// 586 n'eyleyüben: n'iyleyüben Ç// 590 yā ṭaş: yn daş T. İ

Bunda niyyet şarṭ olupdur iy imām
Ansuz olmaya teyemmüm pes tamām

Yaʿnī bir kişi teyemmüm itse ger
Niyyeti ancaḳ aña olsa meger

Ṭāhir olur ol teyemmümle hemān
Līki anuñla namāzı ol zamān

595 Ḳılur-ısa cāyiz olmaz iy aḫı
Çünki niyyet itmedi aña daḫı

Pes namāz ḳılmaḳlıġa daḫı bile
Niyyet itmeklik gerek cāyiz ola

Yaʿnī anuñla revā ola namāz
Niyyet itmezse aña bulmaz cevāz

Muḥdiş olsa pes cünüb olsa kişi
Kim teyemmüm almaḳ olursa işi

Her biriyiçün gerek niyyet ide
Birini añmaz olursa iy dede

600 Biriyiçün hem teyemmüm bir daḫı
İtmeyince cāyiz olmaz iy aḫı

Bir teyemmüm līki añla iy aġa
İkisi içün hemān olur revā

[T70b] Ger teyemmüm itse bir kāfir eger
Kim Müsülmān olmaḳ istedi meger

Hem daḫı oldı Müsülmān bī-gümān
Ol teyemmüm bāṭıl oldı pes hemān

[Ç18a] Līki ābdest almış olsa ol eger
Kim Müsülmān olmaġıçun iy piser

[İ18b] 605 Pes Müsülmān olduġından şoñra hem
Bāṭıl olmaz anuñ ābdesti neʿam

---

592 pes: bes Ç// 594 ol: hem T, İ , anuñla: anuñ-ıla İ, Ç// 596, 98 pes:bes Ç// 600 hem: pes İ, bes Ç// 601 ikisi içün: ikisiyiçün İ, Ç// 604 ol: bu İ, Ç// 605 pes: bes Ç, neʿam: ne ġam İ

Bir Müsülmān hem teyemmüm alsa ger
Ṣoñra mürted olsa nāgāh ol meger

Ol yine dönse Müsülmān olsa hem
Anuñ itdügi teyemmüm iy dedem

Bāḳīdür ṣınmaz anuñla pes hemān
Kim namāz ḳılmaḳ revādur ol zamān

Ger muṣallāya ölü ḥāżır ola
Ḫalḳ diledi kim namāz ol dem ḳıla

Kişi var ābdest alursa fevt ider
Çün aña küymezler işit kim n'ider

Pes teyemmüm eyleyüp ḳılsun namāz
Farż ödendi bayıḳ ol buldı cevāz

Līki meyyit velīsi olsa eger
Ol teyemmüm itmek olmaz muʿteber

Pes ol ābdest alısardur bī-gümān
Çün küyerler aña fevt olmaz hemān

Bir ölü üstine daḫı pes hemān
Fevt ola dirse anı ol hem-çünān

Ol teyemmümle hemān anı daḫı
Kim revādur ḳılur-ısa iy aḫı

Hem daḫı bayram namāzın eyle bil
Fevt ola dirseñ teyemmüm birle ḳıl

[T71a] Yāḫūd ābdest almış olursañ meger
Hem şürūʿ itseñ namāz ḳılmaġa ger

Yā teyemmüm almış olsañ iy aḫı
Pes hemān anuñ gibidür bu daḫı

Ger ḥadeṯ irse saña ṣoñra hemān
Kim binā itmek-içün pes ol zamān

---

607 yine: yana İ// 608 bāḳīdür: bāḳidür Ç// 610 işit: işid T, Ç// 611 pes: bes Ç, farż: farżı, ol: Ø İ, Ç// 612, 13 pes: bes Ç// 614 dirse: dirler İ //617 yāḫūd: yāḫūẓ İ, Ç// 619, 20 pes: bes Ç

[İ19a] Hem teyemmüm ider-iseñ iy aḫı
Pes revādur bu teyemmüm hem daḫı

[Ç18b] Çünki ḳorḳduñ fevt olur ol bī-gümān
Yaʿnī ābdest alur-ısañ ol zamān

Pes teyemmüm eyleyüp ḳılduñ tamām
Kim revādur bu teyemmüm ve's-selām

Bu ḳamu bayram namāzında tamām
Yaʿnī cāyiz oldı ancaḳ ve's-selām

Līki vaḳtiyye namāz olsa eger
Yāḫū cumʿa olur-ısa iy piser

Bunları fevt ola diyü iy imām
Kim teyemmüm cāyiz olmaz ve's-selām

Bir teyemmüm birle ḳılsañ iy aḫı
Ger ferāyiż ger nevāfil hem daḫı

Yaʿnī ger bunları ḳılursañ revā
Bir teyemmüm birle hīç olmaz ḫaṭā

Her ne kim ābdesti naḳż eyler hemān
Bunı daḫı naḳż ider ol bī-gümān

Bir daḫı ol kim şuya ḳādir ola
Yaʿnī māniʿ olmaya ḥāżır ola

Bir kişi ābdest-ile olsa meger
Bir teyemmüm eylemiş kişiye ger

Kim namāz ḳılmaġa uydı nāgehān
Ḳılur-iken hem şu gördi ol zamān

[T71b] Yaʿnī bu uyan kişi ābdest-ile
Çünki ol şu gördi imdi n'eyleye

Bāṭıl oldı uyduġı anuñ hemān
Hem namāzı fāsid oldı ol zamān

---

621 hem: Ø// 622 pes: bes Ç// 624vaḳtiyye: vaḳtiye İ// 627 hīç: hiç T, Ç// 628 naḳż: naż̧ T, İ

Ol teyemmümle ḳılan yaʿnī imām
Kim namāzı cāyiz olur ve'ş-selām

[İ19b] Zīrā ol görmedi şuyı iy aḫı
Bāḳīdür anuñ teyemmümi daḫı

Hem namāzı daḫı olmışdur revā
Zīrā māniʿ yoḳdur aña iy aġa

BĀBU'L-MESḤİ ʿALĀ'L-ḪUFFEYNİ

[Ç19a] Bir kişi ābdestini aldı tamām
Hem edüklerini geyse iy imām

Şoñra bu ābdest şınup ger dileye
Yine bir ābdest daḫı yiñileye

Ol edüklerine mesḥ itmek revā
Böyle ḳıldı ol rasūl-i müctebā

Ġusl vācib olana līkin hemān
Mesḥi cāyiz olmaz anuñ bī-gümān

Şöyle kim bir kişi ābdest alsa ger
Hem edüklerini geyse ol meger

Hem müsāfir daḫı olsa ol hemān
Mesḥ ider aña yine ol bī-gümān

Hem yine bir vaḳt daḫı girdi hemān
Pes namāz ḳılmaḳ diledi bī-gümān

Şoñra aña ger cenābet irse hem
Ġusle yiter şu bulınmasa behem

[T72a] Ol teyemmümle namāz ḳıldı aḫı
Hem ḥadeş irdi yine aña daḫı

Şimdi ābdeste yiter şu bulsa ger
Ol şuyıla ol cünüb ābdest ider

---

635 zīrā: zīra, bāḳīdür: bāḳidür Ç// Başlık:MESH/ÇİZME vs. ÜZERİNE MESHETME BABI
636 zīrā: zīra İ, Ç// 637 aldı: alsa, iy imām: ve's-selām İ// 640 olana: olıcaḳ

Çıḳarur edüklerini pes tamām
Ayaġını yuyısardur ve's-selām

Gerçi ābdest aldı bu evvel hemān
Hem edüklerini geydi ol zamān

[İ20a] Şimdi kim yine ol ābdest alur uş
Ol edüklerin çıḳarur yine ḫōş

Yaʿnī mesḥ itmek aña olmaz revā
Zīrā vācibdür aña ġusl iy aġa

Bir kişi ābdestini aldı tamām
Hem edüklerini geydi ve's-selām

Ṣoñra aña ger cenābet irse hem
Ġusle yiter ṣu bulınmasa behem

Līki ābdeste yiter ṣu olsa ger
Ol ṣuyıla ol cünüb ābdest ider

Çıḳarur edüklerini ol tamām
Ayaġın yumaḳ gerekdür iy imām

Pes teyemmüm idiser bir daḫı hem
Kim cenābet zāyil ola iy dedem

Gerçi ābdest aldı bu şimdi aġa
Līki mesḥ itmek buña olmaz revā

Farżı üç barmaḳ ḳadardur bilesin
Kim elüñ barmaḳlarından ḳılasın

Hem daḫı barmaḳlaruñ açmaḳ gerek
Yaʿnī kim yummaḳdan oldur yigirek

Elüñi ayaġuña vażʿ idesin
Çekesin baldırlaruña gidesin

[T72b] Ayaġuñ barmaḳlarından başlaġıl
[Ç19b] Şöyle kim didük hem anı işlegil

649 ol: Ø Ç// 650 zīrā: zīra İ, Ç// 651- 656. beyitler arası Ø İ, Ç// 658 açmaḳ: açuḳ Ç, yummaḳdan: yumaḳdan Ç// // 659baldırlaruña: baldurlaruña İ

Elini baldırına çekmek hemān
Bunda ol sünnet durur bil bī-gümān

Bir gün ü bir dün muḳīm olan kişi
Üç gün ü üç dün müsāfirler işi

Bu ḳadar müddet bular mesḥ ideler
Pes tamām olsa işid kim n'ideler

Ger anuñ ābdesti var-ısa tamām
Mesḥi bāṭıl oldı ancaḳ ve's-selām

665 Çıḳara edüklerini bī-gümān
Pes ayaḳların yuya ancak hemān

Bir kişi irte namāzında meger
Kim tamām ābdest alup ḳılsa eger

Hem edüklerini geyse ol zamān
Giceye dek şınmasa ābdest hemān

Ḳılsa ol aḫşam namāzın hem tamām
Hem o vaḳt ābdesti şındı ve's-selām

Müddeti mesḥüñ o demdür iy aḫı
Yā müsāfir yā muḳīm olsa daḫı

[İ20b] 670 Yaʿnī bir gün bir dün andan şoñra hem
Kim muḳīmüñ mesḥi bu durur neʿam[19]

Üç gün ü üç dün müsāfir iy aḫı
Mesḥi andan şoñra ider ol daḫı

Müddeti mesḥüñ pes andandur aġa
Edügin geydügi vaḳtdan olmaya

[T73a] Yaʿnī ābdesti ne vaḳt şınsa hemān
Müddet-i mesḥ andan olur ve's-selām

Ger delük olsa kişinüñ edügi
Bu durur bunda imāmlar didügi

---

661 baldırına: baldurına İ// 663 pes: bes Ç, işit: işid T, İ, Ç// 665 pes: bes Ç// 666 alup: alıp Ç// 667 ābdest: ābdesti İ// 668 aḫşam: aġşam T

[19] 670, 71, 72. beyitler mükerrer yazılmış. T

Ẓāhir olsa üç kiçi barmaḳ tamām
Kim ayaḳ barmaḳlarından iy imām

Aña mesḥ itmek bu gez cāyiz degül
Anı ol dikmek gerek ʿāciz degül

[Ç20a] Līki andan eksük olursa eger
Aña mesḥ itmek revādur iy piser

Bir kişinüñ bir edüginde eger
İki üç yirde delük olsa meger

Cemʿ olınsa ol delükler iy piser
Şöyle kim hem olsa üç barmaḳ ḳadar

Yaʿnī üç barmaḳ ṣığar olsa tamām
Aña mesḥ itmek revā olmaz be-nām [20]

Līki üç barmaḳ ḳadar olmazsa ger
Aña mesḥ itmeklik olur muʿteber

Hem edüklerüñ ikisinde daḫı
Kim delükler çoḳ olursa iy aḫı

Bunda cemʿ olınmaz anlar bī-gümān
Bir edükde cemʿ olur ancaḳ hemān

Yaʿnī anlaruñ delükleri aḫı
Cemʿ olınup çoḳ olursa hem daḫı

[İ21a] Meshe ol mānīʿ degüldür bī-gümān
Bir edükde cemʿ olur ancaḳ hemān

Bir edükde şöyle kim delük eger
Kim iki barmaḳ ṣığar olsa meger

Ol ḳadar olsa birinde hem daḫı
Ol delükler cemʿ olınmaz iy aḫı

[20] 680. beytin ikinci ve 681. beytin birinci mısraları sayfa kenarına sonradan yazılmış. T // 680 be nām: imām Ç

[T73b] Līki birinde delük çoḳ olsa hem
Aña mesḥ itmek revā olmaz neᶜam

Bir edüginden ayaġı çıḳsa ger
Ḥükmi birdür ikisinde muᶜteber

690 Meshi bāṭıl oldı çıḳarmaḳ gerek
İkisin daḫı bile yumaḳ gerek

Baldıra dek ökçenüñ çoġı eger
Kim çıḳar olursa añla iy piser

Meshi şınur edügi çıḳmış olur
Gerçi ökçenüñ azı anda ḳalur

Bir kişi ḳan aldurur ᶜādet olur
Biz-ile baġlar anı rāḥat bulur

[Ç20b] Ḳorḳar ābdest alıcaḳ anı şeşe
Yā girü ḳanı aḳa yāḫūd şişe

695 Pes aña noḳṣān olur n'itmek gerek
Yumayuban aña mesḥ itmek gerek

Ol biz üstine arasına daḫı
Meshi irgürsün tamāmdur iy aḫı

Andan aşaġa elin ḳamu yuya
Zīrā anda yoḳ żarūret tā ḳoya

Buncılayındur cirāḥatlar hemān
Şöyle kim mesḥ itmegi ḳılduḳ beyān

Bir kişinüñ cevrebi olsa daḫı
Aña mesḥ ider olursa iy aḫı

[İ21b] 700 Hem sıḳ olsa yā mücelled olsa ger
Yā munaᶜal olsa olur muᶜteber

Yaᶜnī böyle olsa mesḥ itmek revā
Zīrā ol edük gibidür iy aġa

---

688 çoḳ: çoġ İ// 691 baldıra: baldura İ, olursa: olsa Ç// 693 bulur: olur İ// 694 şeşe: şişe T, yāḫūd: yāḫūz Ç// 695 pes: bes Ç// 697 zīrā: zīra , yoḳ: kim İ, Ç, tā: Ø İ, yoḳ Ç// 699 cevrebi: çorabı İ, Ç// 701 zīrā: zīra İ, Ç

Bir kişi meshٍ idicek edügini
Aldı ābdestin tamām geydi anı

[T74a] Anuñ üstine anuñ gibi dahı
Yā edük yāḫūd nimemze iy aḫı

Geymiş olursa anuñla bile hem
Aña dahı meshٍ iderse iy dedem

Cāyiz olur yaʿnī ol dahı hemān
İkisinüñ ḥükmi birdür bī-gümān

Şöyle kim üstindekin çıḳarsa ger
Yā edükdür yā nimemze iy piser

Ol duran edüge meshٍ itmek revā
Zīrā ol dahı edükdür iy aġa

Līki ol edügüñ altında meger
Yā çuḫa çaġşır yā bizden olsa ger

Ol edük üstine meshٍ itmek aḫı
Baʿżılar cāyiz degül dimiş dahı

Baʿżılar cāyiz dimişdür iy dede
İḥtiyāṭdur anları pes terk ide

[Ç21a] Līki bir pāre biz olursa eger
Kim anı ayaġına ṣarsa meger

Üstine anuñ edük geyse hemān
Aña meshٍ itmek revādur bī-gümān

Yaʿnī bu çaġşır gibi olmadı hem
İttifāḳī bunda cāyizdür neʿam

Bir kişi edügine meshٍ itse ger
Hem muḳīm olsa henüz dahı meger

[İ22a] Bir gün ü bir dün tamām olmasa hem
Kim sefer itse o kişi iy dedem

---

702 idicek: idecek Ç// 707 zīrā: zīra İ, Ç// 708 çuḫa: çuḳa Ç. bizden: bezden İ // 711 biz: bez İ// 713 neʿam: ne ġam İ

Ol sefer müddet-i meshini tamām
Yaʿnī üç gün üç dün ide ve's-selām

Hem müsāfir dahı olsa bir kişi
Hem dahı mesh itmek olursa işi

[T74b] Līki bir gün bir dün olmadın tamām
Kim mukīm oldı müsāfir iy imām

Bir gün ü bir dün tamām mesh idiser
Çün mukīm oldı veyā pes n'idiser

720 Şöyle kim bir gün tamām mesh itse ger
Şoñra yine ol mukīm olsa meger

Hem dahı bir dün tamām mesh eyleye
Müddeti yitdi pes ayruk n'eyleye

Līki bir gün bir dün olsa hem tamām
Kim mukīm oldı müsāfir ve's-selām

Pes edüklerin çıkara ol hemān
Çün mukīm oldı bu dahı ol zamān

Hem müsāfir üç gün ü üç dün dahı
Mesh idüp şoñra mukīm olsa ahı

725 Edügin ol dahı çıkarmak gerek
Müddeti yitdi çıkarmak yigirek

BĀBU'L-ĠUSLİ

Farżını ġuslüñ dahı diñle tamām
Nice buyurdı anı fahrü'l-enām

[Ç21b] Aġzuña burnuña şular koyasın
Her birin bir şuyıla ḫōş yuyasın···

Buncılayın kamu aʿżāyı tamām
Yuyup eksük komayasın ve's-selām

---

716 meshini: meshin İ, Ç// 719 ü: Ø Ç, tamām: Ø, mesh: meshin T, veyā: Ø Ç// 721 yitdi: yetdi T, pes: bes Ç// 723 pes: bes Ç// Başlık: GUSÛL BABI // 728 ve's-selām: iy imām İ, Ç

[İ22b] Ger açuḳ yir ḳalsa gövdeñde biraz
Pes tamām olmaz senüñ ġuslüñ bu gez

Ol biraz yiri meger kim yuyasın
Bāḳīsin pes yumayasın ḳoyasın

[T75a] Yine guslüñ oldı anuñla tamām
Çün rivāyet böyle oldı iy imām

Sünneti evvel iki elin yumaḳ···
Gövdesinde hem necāset ḳomamaḳ

Bir daḫı ābdest ala fercin yuya
Üstine hem şuyı üçer gez ḳoya

Diñle hem bu gusli vācib ideni
Dafḳ u şehvet birle inzāl-i menī

Līki bu şehvet ki şarṭ oldı aḫı
Kim ne vaḳt olsa gerekdür ol daḫı

Bū Ḥanīfe ḳavli budur iy imām
Kim maḳarrından menī ḳopa tamām

Hem yirinden çünki ḳopdı ol hemān
Şehvet-ile oldı yaʿnī ol zamān

Çıḳmadın līkin ẕekerden iy aḫı
Şehveti sākin olursa hem daḫı

Vācib olur aña gusl itmek gerek
Hem Muḥammed ḳavli oldur yigirek

Hem cimāʿ itse daḫı bir kişi ger
Kim işemedin o ġusl itse meger

Hem menīden nesne ḳalmış bī-gümān
Kim ẕekerden ṣoñra çıḳsa ol zamān

Bu daḫı ancılayındur iy aḫı
Ġusl vācib ola hem bunda daḫı

---

729 gövdeñde: gövdede T// 630 bāḳīsin: bāḳisin T, Ç// 631 iy: Ø Ç// 634 dafḳ u: dafḳ-ı İ, Ç //735 şarṭ: şarṭı İ

Lîki İkinci imām eydür hemān
Ġusl aña vācib degüldür ol zamān

[İ23a Ç22a] Çıḳduġı demde ẕekerden hem menî
Şehveti şarṭ itdi ol añla anı

Yaʿnî ol dem çünki şehvet olmadı
Anuñ-ıçun ġusli vācib ḳılmadı

[T75b] Şehvet ol-durur kim ārzūyla ola
Dafḳ oldur kim ata ata gele···

Ferce girse ger ẕeker başı tamām
Ġusl vācibdür key añla iy imām

Munḳatıʿ olsa daḫı ḫayż u nifās
Vācib olur ġusl hîç olmaz ḳıyās

Dilese ʿavrat kim ol ġusl eyleye
Kim ṣaçı biliklerini n'eyleye

Çözmeyüp diplerine ṣu irse ger
Ġusli cāyizdür anuñ bil iy piser

İki bayram ġusli bir cumʿa daḫı
Sünnet olmışdur ḥaḳîḳat iy aḫı

Bir kişi ābdestsüz olsa yā cünüb
Muṣḥaf almaya eline ol ṣunub

Ḥayż-ıla daḫı cenābet hem nifās
Bir durur ḥükminde bunuñ cümle nās

Oḳımaḳ Ḳurʾānı girmek mescide
Pes ḥarāmdur bunlaruñla iy dede

Zikr ü tesbîḥ oḳımaḳ hem iy aḫı
Mescide girmek żarūretde daḫı

Yaʿnî bunlar cāyiz oldı pes hemān
İşleyenler āşım olmaz bî-gümān

. 746 ol durur: oldur, kim: Ø İ, Ç, oldur: odur, kim: kim ol Ç// 748 hîç: hiç T// 749 biliklerini: bölüklerini İ// 750 çözmeyüp: çözmeyip T// 756 āşım: aşım Ç

Döşeginden bir kişi uyansa hem
Kim menī bulsa yāḫūd meẕy iy dedem

Döşeginde yaʿnī bulsa ol anı
Çünki bilmez iḥtilām gördügini

[İ23b] Vācib oldur aña ġusl itmek gerek
Çün cenābet oldı ġusl itmek gerek

760 Meẕy-ile hem vedy-ile līkin hemān
Ġusl vācib olmayısar bī-gümān

[T76a Ç22b] Līki ābdesti şınur ancaḳ aḫı
Vācib ābdest alısardur hem daḫı

Vedy aña dirler ki bir kişi eger
İşeye ardınca daḫı iy piser

Ḳuyuruḳ şoḳım çıḳar oldur hemān
Meẕī daḫı nicedür bil bī-gümān

Ehliʾile bir kişi hem iy aḫı
Oynar-iken imrenür anda daḫı

765 Şucuġaz çıḳar ẕekerden pes o dem
Meẕī didükleri oldur iy dedem

Er-ile ʿavrat ikisi daḫı hem
Kim yalıncaḳ olsa bunlar iy dedem

Münteşir olsa erüñ āleti ger
Yaʿnī ḳāyim olsa ol demde eger

Hem ḫitāneyni bularuñ ol zamān
Girmeye bir birine ancaḳ hemān

Çün ẕeker girmedi fercine tamām
Ancaḳ ābdesti şınur hem ve's-selām

---

757 döşeginden: döşeginde İ, bulsa yāḫūd meẕy: yāḫūd meẕī bulsa T, meẕy: meẕī Ç// 759 oldur: olur İ, oldı: ola T, ġusl itmek: pes n'itmek İ, Ç// 760 vedyile: veẕyile Ç// 761 aḫı: daḫı İ// 762 vedy: veẕy İ, veẕī Ç// 763 meẕī: meẕy İ// 764 ehli-ile: ehliyile İ, Ç// 765 şucuġaz: şuçıġaz, meẕī: meẕy İ// 767 āleti: ālātı T, eger: meger İ, Ç// 768 ol zamān: iy aḫı İ, Ç, ikinci mısra: bir birine ger degerse hem daḫı İ, ger: Ø Ç

Yaʿnī bunuñla cenābet olmadı
Çün menī anda bilinden gelmedi[21]

Yā ẕeker başı daḫı girmedi hem
Pes cenābet olmayısar hem dedem

BĀBU'L-ḤAYŻI

[İ24a] Şol ki ʿavratlar görür ṭon ḥālini
Diñle anuñ daḫı hem aḥvālini

Bir ḳız oġlan kim ṭoḳuz yaşında ol
Ḳan anuñ raḥmı içinde bulsa yol

Yaʿnī anuñ raḥmı dökse ol ḳanı
Hem cirāḥat olmasa añla anı

[T76b] Aña dirler ḥayż ḳanı iy aḫı
Bālıġa olur hemān ʿavrat daḫı

[Ç23a] Ekşerin bunuñ aḳallin hem be-nām
Şerʿ anı eyyām-ıla ḳılmış tamām

Üç gün üç dündür aḳalli bī-gümān
Ekşerī on gün ü on dündür hemān

Dutmaya oruç namāzın ḳılmaya
Līki orucın ödeye ḳalmaya

Çün namāzı sāḳıṭ olmışdur hemān
Pes ḳażāsı vācib olmaz bī-gümān

Hem cimāʿ itmek ḥarāmdur key saḳın
Ṭāhir olmayınca varma pes yaḳın

Hem temettüʿ eylemek taḫte'l-izār
Bu daḫı cāyiz degüldür bil i yār

Mescide girmek ṭavāf itmek daḫı
Hem daḫı Ḳurʾān oḳumaḳ iy aḫı

---

[21] bilinden: bilindi T, İ, Ç// Başlık: HAYIZ BABI // 772 daḫı hem: hem daḫı İ// 773 ḳan: ḳanı, bulsa: buldı T// 775 daḫı: aḫı Ç// 777 ü: ve İ, Ø Ç// 778 līki: līkin İ, ödeye: ödeye ol Ç// 779, 80 pes: bes Ç// 781 izār: ʾizār T

Hem daḫı hergiz o Muṣḥaf dutmaya
Bunları cāyiz degüldür itmeye

Ger aḳallinden bunuñ eksük göre
Ekşerinden yāḫūd artuġa ire

Daḫı yüklü ᶜavratuñ gördügi ḳan
Aña dirler istiḥāża pes hemān

Ol ṣalāṭı ṣavmı menᶜ itmez kişi
Ḳavmüñe zinhār bildür bu işi

[İ24b] Hem cimāᶜ itmek daḫı degül ḥarām
Ḥükm-i maᶜẕūr gibidür hem ve's-selām

Bir kişinüñ sidügi durmaz aḳar
Yāḫū burnından ḳanı her dem çıḳar

Yā cirāḥatdan iriñ aḳsa daḫı
Yāḫū ishāl olur-ısa iy aḫı

[T77a] Yāḫū maᶜẕūr olsa bir dürlü daḫı
Dāyim olsa anuñ ol ᶜöẕri aḫı

YaᶜnĪ vaḳtuñ evvelinden başlaya
Durmaya āḫirine dek işleye

Pes gerek bu ᶜöẕri olan bĪ-gümān
Vaḳtuñ āḫirine dek küye hemān

[Ç23b] Çünki gördi kim kesilmez ol tamām
Pes namāz ḳılursa olur iy imām

Gerçi ol ᶜöẕri aḳarsa daḫı hem
Ol namāza māniᶜ olmaz iy dedem

Çünki bunlar böyle maᶜẕūr oldılar
Hem bular bu ᶜöẕre mecbūr oldılar

Ṣoñra bir vaḳtda velĪkin iy dede
Şarṭ degüldür āḫirine dek gide

---

785 yāḫūd: yāḫūẕ İ. // 788 her: hem // 792. 93 pes: bes Ç

Belki dört biş gez olursa iy aḫı
Vaḳt içinde ʿöẕr olur hem ol daḫı

Hem o demde ol aḳan iriñ yā ḳan
Ḳaftana daḫı bulaşsa ol zamān

Anı yumazsa daḫı olur revā
Çün necis olmadı yaʿnī ol aġa

800 Pes gerek her vaḳt-içün ābdest ala
Farż u nefl ü hem ḳażā daḫı ḳıla

Vaḳt çıḳıcaḳ yine ābdesti ṣına
Yine bir vaḳt girse ābdeste ṣuna

[İ25a] Ṭuhruñ on biş gün aḳallidür hemān
Ekşerinüñ ḥaddi yoḳdur bī-gümān

BĀBU'N-NİFĀSI[22]

Bir daḫı ʿavratlaruñ ḥāli nifās
Bunı ḥayża beñzemez ḳılmaḳ ḳıyās

[T77b] ʿAvrat oġlan ṭoġduġından ṣoñra ḳan
Gördügi anuñ nifās olur hemān

805 Ekşerī ḳırḳ gün olur anuñ tamām
Ḥaddi yoḳ anuñ aḳallinden be-nām

Ekşerinden her ḳaçan arta o ḳan
İstiḥāża ḥükmidür artan hemān

Ger ikiz oġlan ṭoġursa hem daḫı
Evvelinden bil nifāsı iy aḫı

Şöyle kim ḳırḳ gün biri öñ ṭoġsa ger
Ḳamusı pes andan olur muʿteber

[Ç24a] Yaʿnī ḳırḳ gün oldı ḳan gördi tamām
Müddeti yitdi nifāsuñ ve's-selām

---

799 necis: neces T, İ// 800 pes: bes Ç//801 ābdeste ṣuna: ābdesti ṣuna T

[22]BAŞLIK: FAṢL-I FĪ'N-NiFÂSI İ, Ç// 803 beñzemez: beñzedüp Ç// 804 nifās olur: nifāsdur ol İ// 805 aḳallinden: aḳallinde İ, Ç// 808 pes: bes Ç

Ṣoñraġı oġlan ṣoñından görse ḳan
İstiḥāża ḳanıdur pes ol zamān

Lĭki ᶜiddet bunda olısar tamām
Zĭrā hamlin şimdi vaż ᶜ itdi be-nām

Düşüt oġlan kim anuñ aᶜżāsı var
Baᶜżısı ẓāhir olursa iy piser

Şöyle kim şaçı yā dırnaġı gibi
Yā daḫı ᶜużvında barmaġı gibi

Bu daḫı yaᶜnĭ veleddür bĭ-gümān
Kim bunuñ ṣoñında ᶜavrat görse ḳan

Ol nifās olur ve hem ᶜiddet daḫı
Pes tamām olur bunuñla iy aḫı

[İ25ᵇ] Hem ḫalāyıḳ daḫı olursa eved
Ol daḫı olur hemān ümmü'l-veled

Yaᶜnĭ mevlāsı eger daᶜvet ide
Ol daḫı ümmü'l-veled olsa n'ide

Bu düşüt oġlan-ıla hem iy aḫı
Kim muṭallaḳ vāḳiᶜ olur hem daḫı

[T7ᵃ] Şöyle kim bir kişi şarṭ itse eger
ᶜAvratına şöyle dirse ol meger

Her ḳaçan oġlan getürseñ bĭ-gümān
Bāyin ol benden didi sen ol zamān

Bāyin olur andan ol ᶜavrat eved
Zĭra şarṭ bulundı getürdi veled

BĀBU'L-ENCĀSI

Hem necāsetden namāz ḳılan kişi
Kendüyi ṭāhir ḳıla ḫōşdur işi

---

810 zamān: hemān İ, Ç // 811 zĭrā: zĭra, be-nām: enām İ, Ç// 812 düşüt: düşid, ẓāhir: ṭāhir T // 815 ve: Ø İ, pes: bes // .817 daᶜvet: diᶜvet Ç// 818 muṭallaḳ: muᶜallaḳ T// Başlık: PİSLİK (NECASET) BABI

İki dürlüdür necāset bī-gümān
Bir ġalīẓa bir ḫafīfedür hemān

Şol necāset kim ġalīẓa ola ol
Bir diremden artuġı hem oldı bol

[Ç24b] 825 Anuñ-ıla pes dürüst olmaz namāz
Yaʿnī mānīʿ olur ol bulmaz cevāz

Aya miḳdārınca olsa māyiʿi
Hem budur bunda bunuñ da mānīʿi

Şöyle kim yaʿnī sıvıḳ olsa eger
Kim yirinde durmaz ol aḳar gider

Pes gidermeklik gerek ṭondan aḫı
Hem bedenden hem mekānından daḫı

Tā dürüst ola namāzı bī-gümān
Ḳılalum diñle anı bir bir beyān

[İ26a] 830 Şol iki ḥācet yolından kim çıḳar
Bir daḫı ḳan bir daḫı bevl-i ḥımār

Bir daḫı ḳazuñ ṭavuġuñ ḫurʾını
Revş-ile aḫşā vü hem ḫamr u menī

Yaʿnī ṣıġır tezegi at tersi hem
Kim ṭavuġuñ daḫı ḳazuñ iy dedem

[T7b] Kim yabāna bıraġurlar ol daḫı
Pes ġalīẓa oldı bunlar iy aḫı

Hem ḥımāruñ ḳaṭıruñ tersi i cān
Bunlaruñ gibidür ol daḫı hemān

826 māyiʿī: māyiʿ T, mānīʿi: māyiʿi Ç// 827 yaʿnī: Ø İ, ṣıvıḳ: ṣıvuḳ Ç, olsa: olursa İ// 828 pes: bes Ç// 831 ḳazuñ ṭavuġuñ: ṭavuġuñ ḳazuñ Ç, ḫurʾını: ḫurvanı, ḫamr: revş İ// 833 pes: bes, ġalīẓa: ġalīẓ Ç// 834 Ø Ç

Kedinüñ bevli sıçanuñ bevli hem ···
Ḫurʾı daḫı bunlaruñ ger bīş ü kem

Eti yinmezüñ daḫı bevli tamām
Ol daḫı bundan ḳılındı iy imām

Pes necāsetden ġalīẓa olanı
Ẕikr ḳılduḳ uşda bir bir hem anı

Ger ola dirhem ḳadar ᶜafv oldı ol
Māniᶜ olmaz zīrā kim olmadı bol

İşid imdi hem ḫafīfe olanı
Añladalum ḥükmini daḫı anı

Çün ṭonuñ rubᶜına andan irişe
Ger namāz içinde olursa şaşa

Zīra bunuñla dürüst olmaz namāz
Çün muṣallīnüñ ṭonın ṭāhir ḳomaz

Birisi bevl-i feresdür bir daḫı
Eti yinmez ḳuşlaruñ ḫurʾı daḫı

[Ç25ᵃ] Eti yinür cānavarlar bevlini
Bu necāsetden ḳılındı bil anı

Eti yinmez ḳuşlaruñ yaᶜnī aḫı
Kim yabāna bıraġurlar iy aḫı

Eti yinmez cānavarlaruñ behem
Bunlaruñ sidügi atuñ daḫı hem

[İ26ᵇ] Pes ṭonuñ rubᶜına irmezse eger
Māniᶜ olmaz çün degüldür muᶜteber

Şöyle kim pīş-i tirīzi bigi hem
Ṭon aña dirler key añla iy dedem

---

835 ḫurʾı: ḫurvı İ, bīş: pīş T, İ// 837 pes: bes, ẕikr: ẕikir Ç// 838 zīrā: zīra İ, Ç// 840 şaşa: şişe Ç // 841 zīrā: zīra İ, Ç// 842 ḫurʾı: ḫurvı, daḫı: aḫı İ// 843 yinür: yenürT// 844 yinmez: yenmez T, aḫı: daḫı İ// 845 yinmez: yenür T// 846 pes: bes Ç// 847 Ø İ, Ç

[T8a] Bunlaruñ rubʿı olur pes muʿteber
Kim necāset aña irerse eger

Ger neces irse kişinüñ ṭonına
Degdügin unutsa ḳanḳı yanına

Muṭlaḳā bir yanını anuñ yusa
Hem taḥarrī daḫı itmese ḳosa

Ṭāhir olur yine ol ṭon hem saḳın
Zāyil olmaz şekk-ile añla yaḳın

Şöyle kim öküz gibi ḫırmen süre
Kim işeye bevli buġdaya ire

Eyle olsa baʿżı buġday anda pes
Kim necis oldı irişdi çün neces

Ol necis buġday bilinmez ḳanḳısı
Çün ḳarıldı bir çeç oldı ḳamusı

İmdi bu çeç nice ṭāhir olına
Kim meger bu iki bölük ḳılına

Eyle olsa ol iki bölük daḫı
Ṭāhir olur añla anı iy aḫı

Az eger çoḳ çünki bulındı bu çeç
Ḳanḳı bölükde necis var imdi seç

Çün seçemezsin bularuñ her birin
Pes gider şekki hemān ḳalsun yaḳīn

Muṭlaḳā hem baʿżısın yusañ aḫı
Ṭāhir olur baʿżısı bunda daḫı

Hem necāsetden yire irse meger
Ḳurumış hīç anda ḳalmamış eşer

[İ27a Ç25b] Anuñ üstinde namāz ḳılmaḳ revā
Līki andan çün teyemmümdür ḫaṭā

---

848 pes: bes Ç// 850 taḥarrī: taḥarri Ç// 853 pes: bes Ç// 854 çeç: çıç Ç// 857 çeç: çıç Ç// 858 pes: bes Ç// 859 baʿżısı: ḳamusı İ, Ç// 860 ḳurumış: ḳurımış İ, hīç: hiç T// 861 üstinde: üstine İ, Ç, çün: kim İ, Ç

Ger necāset irse bir ṭona eger
Gem namāza māniᶜ olsa ol meger

[T8b] Şöyle kim dirhemden artuḳ olsa ol
Yāḫū rubᶜ-ı şevbe irüp olsa bol

Yaᶜnī ol ṭondan ṭahāret bī-gümān
Sāḳıṭ oldı gitdi andan ol zamān

Anuñ-ıla pes namāz ḳılmaḳ ḫaṭā
Zīrā māniᶜ oldı anda iy ata

Līki ḳurumaġıla eksilse ol
Yā biraz yumaġıla eksilse ol

Şöyle kim dirhem ḳadar ḳalsa meger
Yāḫū rubᶜ-ı şevbden eksük olsa ger

Yaᶜnī kim evvel irişse ol ḳadar
Māniᶜ olmazdı namāzda ol meger

Şimdi daḫı māniᶜ olmaz didiler
Pes namāz anuñla cāyiz gördiler

Zīra eksilmek-ile az ḳaldı ol
Gerçi evvel olmış-ıdı yaᶜnī bol

Şuña beñzer bu ki bir kişi aḫı
Kim o ṣāḥib-tertīb ola hem daḫı

Altı vaḳtda ol kişinüñ nāgehān
Ḳim namāzı fevt olınsa bir zamān

Tertīb andan sāḳıṭ oldı şimdi uş
Anı añarken namāzın ḳıldı ḫōş

Ol ḳażāya ḳalmışın bu gez añar
Baᶜżısın ödese az ḳalsa meger

Şöyle kim ol altı vaḳtuñ birisin
Ḳıldı ödedi veyāḫūd ikisin

---

863 irüp: irip Ç// 865 pes: bes Ç, zīrā: zīra İ, Ç// 866 ḳurumaġıla: ḳurımaġıla Ç, eksilse: eksile İ, Ç// 870 zīrā: zīra İ, Ç// 871 hem: o Ç// 872 vaḳtda: vaḳta Ç// 874 ḳalmışın: ḳalmışı İ, Ç// 875 yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç

[İ27b] Yine ṣāḥib-tertīb oldı bī-gümān
Zīrā az ḳaldı ḳażāsı ol zamān

Yaʿnī māniʿ gitdi bundan daḫı hem
Bu daḫı anuñ gibidür iy dedem

[T9a Ç26a] Baʿżılar anı buña ḳıldı ḳıyās
Ẓāhir oldur bunda yoḳdur iltibās

Buña beñzer bir kişi daḫı meger
Beyʿ ḳılsa bir kimesneyile ger

880 Hem daḫı müfsid ecel şarṭ itdiler
Beyʿ-i fāsid eylediler gitdiler

Ṣoñra döndiler o müfsid olanı
Yaʿnī kim şol beyʿi fāsid ḳılanı

Anı isḳāṭ eyledi bunlar be-nām
Yaʿnī ṣıḥḥat buldı beyʿ oldı tamām

Bu ṣūretlerde key añla iy dedem
Yaʿnī māniʿ gitdi memnūʿ geldi hem

Baʿżılar līkin dimişler iy aḫı
Şol ki sāḳıṭdur yine gelmez daḫı

885 Yaʿnī ol ṭondan ṭahāret iy imām
Çünki sāḳıṭ oldı gitdi ve's-selām

Gerçi eksildi necāset şimdi hem
Ṭāhir olmaz yine ol ṭon iy dedem

Belki anuñ ḳamusı gitmek gerek
Çün necāset irdi pes n'itmek gerek

Yaʿnī ol miḳdār-ıla daḫı namāz
Māniʿ olur ḳılıcaḳ bulmaz cevāz

Bu şuña beñzer ki bir kişi meger
Şarṭ-ı fāsidle nikāḥ itse eger

---

876 zīrā: zīra İ, Ç// 879 kimesneyile ger: kimesneyle eger İ, Ç// 884 yine: yana İ

Gerçi ol müfsid olanı iy imām
Kim giderseler nikāḥ olmaz tamām

[İ28a] Çünki evvel fāsid oldı ol hemān
Yine ṣıḥḥat gelmez aña bī-gümān

Belki ʿaḳd itmek gerek bir daḫı hem
Zīrā evvel fāsid oldı iy dedem

[T9b] Buncılayın bir kişi daḫı meger
Şöyle kim beyʿ-i ribā ḳılsa eger

Yaʿnī iki aḳçayı bir aḳçaya
Ṣata bir kimseye kim beyʿ eyleye

[Ç26a] Beyʿ-i bāṭıl oldı bu olmaz revā
Gerçi bunlar ṣoñra dönse iy aġa

Ol bir artuḳ aḳçayı issine hem
Yine virseler anı iy pür-kerem

Pes ṣaḥīḥ olmaya ol beyʿ iy aḫı
Gerçi ol zāyid bir aḳça hem daḫı

Mānicyidi zāyil oldı ol hemān
Pes ṣaḥīḥ olmaz yine ol bī-gümān

Ekşerīler ḳavli budur iy aḫı
Hem buña gelmiş-durur fetvā daḫı

Ḳavl-i evvel līki aẓhar didiler
Aña ḳāʾil oldılar pes baʿżılar

Müctehidler ḳavline ḳılma gümān
Bunlaruñ sen ḳavline uyġıl hemān

İki dürlüdür necāset yine hem
Ḥiss-ile farḳ olınur budur ehem

Birisinüñ ʿaynı görinür hemān
Hem görinmez birisi bellü ʿayān

---

891 bī-gümān: iy dedem İ// 892 zīrā: zīra İ// 896 aḳçayı: aḳçaʾı T// .898 mānicyidi: mānic idi İ, Ç// 899 fetvā: fetvī Ç// 900 ḳāʾil: ḳāyıl T// 903 görinmez: görünmez T

Ol görinen ʿaynı zāʾil olsa hem
Pes maḥalli ṭāhir olur iy dedem

Gerçi andan bāḳī ḳalursa eşer
Kim zevālinde meşaḳḳat olsa ger

[İ28ᵇ] Bir edügine neces hem iy dedem
Ḳadri dirhemdan ziyāde irse hem

Ḳurumış olsa yire sürse hemān
ʿAynı gitdi ṭāhir oldı bī-gümān

[T10ᵃ] Hem menī bunuñ gibidür iy imām
Ḳurısı ovmaġıla gider tamām

Yaʿnī şuyıla yumazsa daḫı hem
ʿAynı zāʾil olsa ṭāhirdür neʿam

Līki yaş olur-ısa yumaḳ gerek
Pes yire sürmekde ḳurumaḳ gerek

Yaşını daḫı İmām-ı Ṣānī hem
Yire sürmek de revā dimiş behem

Şöyle kim ervāṣ u aḫṣā vü ḳadar
Buña beñzer her ne kim var iy piser

[Ç27ᵃ] Yaʿnī atuñ şıġıruñ hem ādemüñ
Yābana bıraḳduġı her birinüñ

Ol görinmezin hem üç gez yuyalar
Her birinde sıḳalar da ḳoyalar

Sıḳması mümkin degülse iy imām
Ḳatresi ḳaṭʿ ola her şuyuñ tamām

Şöyle kim bevl ola ḫamr ola daḫı
Her ne kim bunuñ gibidür iy aḫı

Her necāset zāʾil olur māʾile
Daḫı her māyiʿ ki ol ṭāhir ola

---

904 zāʾil: zāyil T, İ// 907 ḳurumış: ḳurınmış İ908 ikinci mısra: ʿaynı zāyil oldı ṭāhirdür hemān İ, ʿaynı zāʾil oldı ṭāhirdür tamām Ç// 909. Ø İ, Ç // 910 ḳurumaḳ: ḳuru olmaḳ T// 912 ervāṣ: evrāṣ T, vu: Ø Ç, kim: ki T, İ// 914 görinmezin: görinmezi İ // 917 hem: her İ, zāʾil: zāyil T, İ

Şöyle kim sirke gibi gül şuyıla
Zā'il olur ʿaynı anuñ yuyıla

Eti yinür cānavarlar bevli hem
Anuñ-ıla daḫı yaʿnī iy dedem

Zā'il olur ol necāset bī-gümān
Līki rubʿ-ı şevbe irmeye hemān

Şöyle kim ṣıġır yā ḳoyun sidügi
Böyledür bunda imāmlar didügi

[İ29a] Bū Ḥanīfe hem İmām-ı Şānīden
Bunı böyle naḳl ḳılmış naḳl iden

[T10b] Ger muṣayḳal nesne olursa eger
Hem necāsetden aña irse eger

Silmek-ile ṭāhir olur ol hemān
Çün gider hīç nesne ḳalmaz bī-gümān

Şöyle kim gözgü gibi ḳılıç bıçaḳ
Hem muṣayḳal ola yā balta nacaḳ

BĀBU'L-İSTİNCĀ'

Diñle istincāyı sünnetdür bilüñ
Kim yabāna varıcaḳ anı ḳıluñ

Ṭaş-ıla siline arına tamām
Maḳṣad arınmaḳ durur hem ve's-selām

Ṭaş-ıla arındugından ṣoñra hem
Ṣuyıla daḫı yusa olur atam

[Ç27b] Maḫrecinden çün neces yol bulıcaḳ
Ḳadri dirhemden ziyāde olıcaḳ

---

918 zā'il: zāyil T, İ, olur: ola Ç. yuyıla: büyıla // 920 zā'il: zāyil T, İ // 923 hem: her İ// 924 hīç: hiç T// Başlık: NECASETTENTEMİZLENME BABI BĀBU'L- İSTİNCĀ: KİTĀBU'L- İSTİNCĀ T, Ç// 926 siline: silinse İ, Ç// 827 arundugından: artudıgından T, daḫı yusa: yusa daḫı İ, Ç// 929 olursa: olsa Ç

Vācib olur anda istincā gerek
Ṣuyıla olursa oldur yigirek···

Sağ eliyile dahı silinmeye
Hem tezek ü süñüge ilinmeye

Ḳıbleye ḳarşu dahı durmaya ol
Ḳıbleye hem arḳasın virmeye ol

Hem güneşe aya ḳarşu durmaya
ʿAvratın saḳlaya kimse görmeye

ʿAvratın göstermek ol demde dahı
Kim revā olmaz key añla iy aḫı

KiTĀBU'Ṣ-ṢALĀTI

[İ29b] Geldük aña kim odur maḳṣūdumuz
Bize farż itdi anı maʿbūdumuz

[T11a] Kim namāz oldı o biş vaḳtda tamām
Bize borç oldı ḳılavuz iy imām

Diñle ol biş vaḳtı evvel nicedür
Kim bularuñ ḥāli gündüz gicedür

Ṣubḥ-ı ṣādıḳ fecrüñ evvel vaḳtıdur
Tā güneş ṭoġıncaya dek ol-durur

Pes güneş ṭoġdı anuñ vaḳtı çıḳar
Çünki böyle ḳıldı şāriʿ iḫtiyār

Vaḳt-ı ẓuhruñ evveli vaḳt-ı zevāl
Yaʿnī çün kim andan ide intiḳāl

Āḫiri oldur ki her bir nesnenüñ
Gölgesi var şöyle kim benüm senüñ

Gölgesi kendü ḳadar iki ola
Hem zevāl gölgesi olmaya bile

---

930 dahı: dahı hem Ç. tezek ü: tezege İ, Ç// 931 sağ: şağ T// 932 durmaya: ṭurmaya İ// BAŞLIK: NAMAZBÖLÜMÜ

Bū Ḥanīfe ḳavlidür bu iy aḫı
Hem imāmeynüñ işid añla daḫı

Şöyle kim her nesnenüñ gölgesi var
Bir daḫı kendü ḳadar olsa meger

[Ç28a] Öylenüñ vaḳtı olur bunda tamām
Yaʿnī āḫir vaḳtı budur ve's-selām

Kindinüñ evveli bundandur hemān
Āḫiri tā kim güneş ola nihān

Çün güneş ṭolındı girdi vaḳt-ı şam
Tā şafaḳ ġālib olıncadur tamām

Yaʿnī güneş çün ṭolındı iy dedem
Gök kenārında ḳızıllıḳ oldı hem

Ol gidicek aḳlıḳ olur bir daḫı
Kim şafaḳ andan ʿibāretdür aḫı

[İ30a] Bū Ḥanīfe ḳavli budur iy imām
Gök kenārında gide aḳlıḳ tamām

[T11b] Baʿdehū girdi ʿışānuñ vaḳtı pes
Āḫirin tā ṣubḥa irgür daḫı kes

Pes imāmeyn ḳavli budur bī-gümān
Ol ḳızıllıḳdan ʿibāretdür hemān

Ol ḳızılıḳ zāʾil olsa yaʿnī ger
Yatsunuñ vaḳtı girür didi bular

Müsteḥabdur kim bulutlu gün ebī
Teʾḫīr itmek fecr ü ẓuhrı maġribi

Pes gerek ʿaṣrı ʿışāyı iy dede
Müsteḥabdur anları taʿcīl ide

---

944 nesnenüñ: kişinüñ Ç, ḳadar: gibi İ, bigi Ç// 947 daḫı: Ø İ, Ç, şām: vaḳt-ı şām İ, Ç// 953 Beyit sayfa kenarına sonradan eklenmiş İ, zāʾil: zāyil T, İ// 954 kim: ki, bulutlu gün ebī: bulut gün yā ebī T, teʾḫīr: teʾḫir T, Ç, fecr ü: fecr-i İ, Ç// .955 anları: bunları Ç

Yaʿnī bulutlu olursa gün eger···
Böyle ḳılmaḳ müsteḥabdur iy piser

Yaz güninüñ öylesin daḫı hemān
Teʾḫīr itmek müsteḥabdur ol zamān

Hem daḫı kendü namāzın iy aḫı
Teʾḫīr itmek müsteḥabdur hem daḫı

Tā şuña degin ki güneş iy imām
Kim o taġyīr olmaya daḫı tamām

Şülş-i leyl olınca yatsunuñ daḫı
İrteyi aġardı ḳılġıl iy aḫı

Ḳış güninde yatsunuñ hem aḫşamuñ
Müsteḥabb-ı taʿcīl oldı bunlaruñ

[Ç28b] Daḫı şol vaḳtlar ki hem anda namāz
Kim ḳılurlarsa aña yoḳdur cevāz

Biri ol kim başlaya güneş ṭoġa
Bir daḫı vaḳt-ı zevāl ola aġa

Bir daḫı vaḳt-ı ġurūb oldı hemān
Kim namāzlar mekrūh olur bī-gümān

Līki ol günüñ ṣalāt-ı ʿaṣrını
Hem o vaḳtda didiler cāyiz anı

[T12a İ30b] Hem ölü üstine bu vaḳtda namāz
Yaʿnī kim mekrūh olur şöyle ḳomaz

Hem tilāvet secdesi daḫı hemān
Buncılayın mekrūh olur bī-gümān

Līki bu evḳāt içinde iy aḫı
Bunlar işlense revādur ol daḫı

Mekrūh olur nāfile ḳılmaḳ daḫı
Hem ḫaṭīb ḫuṭbe içün çıḳsa aḫı

---

956 bulutlu olursa gün: bulut güni olursa T, İ// 957 öylesin: öylesi T// 958hem daḫı kendü: bil ikindünüñ Ç// 960 irteyi: irteʾi T// 966 üstine: üstüne T, İ// 969 ḫuṭbe içün: ḫuṭbeyiçün İ, Ç

İrte ṭoġıncaḳ daḫı ṣoñra hemān
Tā güneş ṭoġıncaya dek bī-gümān

Yaʿnī sünnetden daḫı ṣoñra aḫı
Mekrūh olur nāfile ḳılmaḳ daḫı

Hem ṣalātu'l-ʿaṣrı bir kişi ḳıla
Mekrūh olur ṣoñra ḳılmaḳ nāfile

Şāfiʿiyyü'l-meẕhebe bir kişi hem
Kim uyar olursa aña iy dedem

Mekrūh olur didiler anı daḫı
Līki uyan anı bilse iy aḫı

Kim o ḳan aldurdı ābdest itmedi
Yā menī irdi ṭonına gitmedi

Yāʿnī gidermedi ol yumaġıla
Yā ḳurusın daḫı hem ovmaġıla

Yāḫūd ol ʿavrata yapışdı hemān
Līki ābdest almadı hem ol zamān

Yā daḫı bir nesne işledi meger
Ol uyan kişi ḳatında hem eger

[Ç29a] Ol namāzı fāsid eyler iy imām
Cāyiz olmaz uyduġı anuñ tamām

BĀBU'L-EẔĀNI

[T12b] Sünnet olmışdur ṣalāt-içün ezān
[İ31a] Hem iḳāmet ancılayındur hemān

Meşhūr olmışdur bularuñ vaṣfı pes
Biz de ẕikr itmege itmedük heves

---

971 sünnetden: sünnetdür T. ṣoñra: artuḳ İ. Ç// 973 hem: kim İ. Ç// 975 aldurdı: aldı Ç// 976 ḳurusın: ḳurusını İ. ḳoḳusın Ç. hem: Ø İ// 977 yāḫūd: yāḫūẕ İ. Ç// Başlık: EZANBABI

BĀBU ŞURŪṬI'Ṣ-ṢALĀTI

Şol namāzdan öñdin olan şarṭları
Vacib olmışdur kim işid anları

Kendüyi hem ṭonını hem yirini
Ṭāhir itmeklik gerek her birini

Bir daḫı hem setr-i ᶜavrat eyleye
Bir daḫı taᶜyīn-i niyyet eyleye

985 Yaᶜnī niyyet şöyle ide iy dedem
Kim ne vaḳtuñ farżıdur ḳılduġı hem

Bir daḫı duta yönini ḳıbleye
Bunlar olmayınca hergiz ḳılmaya

Bir kişi ḳıbleye ḳarşu durmaġa
Ḳorḳudan ḳudreti olmasa aġa

Ḳudreti ḳanḳı yaña olursa hem
Ḳıble aña oldur ol dem iy dedem

Hem daḫı bir yirde bulınsa eger
Ḳıble ḳanḳı yañadur bilmese ger

990 Ṣormaġa kimse daḫı bulınmasa
Yaᶜnī ḳıble ḳanḳıdur bilinmese

Ol taḥarrī eyleye ḳıla hemān
Ger ḫaṭā daḫı iderse ol zamān

Ol namāzın yine döndürmeye hem
Gerçi ol bildi ḫaṭāsını o dem

Er göbeginden dizine dek tamām
Gizlemek gerek anı açmaḳ ḥarām

[T13a Ç29b] Açar olursa namāzın iy dede
Cāyiz olmaya bayıḳ bāṭıl ide

Başlık: NAMAZIN ŞARTLARI BABI // 984 taᶜyīn-i: taᶜyin-i Ç// 986 yönini: yönüni T, İ// 987 durmaġa: ṭurmaġa İ// 991 ḳıla: ḳıble T// 992 bildi ḫaṭāṣını: ḫaṭāṣını bildi Ç// 994 namāzın: namāzda İ

[İ31b] 995 ʿAvratuñ mecmūʿ-ı aʿżāsı tamām
ʿAvrat oldı didiler bellü ʿayān

Lïki yüziyle ayası ayaġı
Ḥürre ʿavratda budur ḥaḳ buyruġı

Yaʿnï bunlar açuḳ olursa daḫı
Kim namāzı cāyiz olur iy aḫı

Hem namāz ḳılursa bir ʿavrat eger
Baldırınuñ şülşi açuḳ olsa ger

Yāḫū rubʿı daḫı olursa hemān
Pes revā olmaz namāzı bï-gümān

1000 Ol namāzı yine döndürmek gerek
Çün revā olmadı oldur yigirek

Ḥürre olmasa ḳaravaş olsa ger
Şol ki erden ʿavrat olmışdur meger

ʿAvrat olmışdur ḳamu bunda daḫı
Ḳarnı arḳası biledür iy aḫı

Bāḳï aʿżāsı anuñ yaʿnï hemān
Er gibi olmış-durur ol bï-gümān

Şöyle kim anlara baḳmaḳlıḳ kişi
Pes ḥarām olmaz iderse bu işi

1005 Bir kişinüñ ger necis olsa ṭonı
Şu bulınmasa gidermege anı

Ol ṭonuñ rubʿı yā daḫı artuġı
Ṭāhir olursa budur ḥaḳ buyruġı

Anuñ-ıla ol namāz ḳılsa revā
Lïki ʿuryān olıban ḳılmaḳ ḫaṭā

Ṭāhiri rubʿından az olsa eger
Ol muḫayyer oldı bu gez iy piser

---

995 aʿżāsı: aʿẓāsı Ç// 996 yüziyle: yüzinle Ç// 998 baldırınuñ: baldurınuñ İ// 999 pes: bes Ç, revā olmaz namāzı: namāzı revā olmaz T// 1005 necis: neces T// 1006 yā daḫı: veyāḫūẕ İ// 1007 olıban: oluban T, Ç

[T13b] Diler-ise yaʿnī anuñla ḳıla
Yoḳ eger diler-ise ʿuryān ḳıla

[İ32a] 1010 Bunda hem īmāyıla ḳılmaḳ gerek
Līki efżal ṭon-ıla olmaḳ gerek

[Ç30a] Yaʿnī ʿuryān olıban ḳılsa eger
Pes işāret eyleyüben ḳılısar

Çün muḫayyer oldı iki nesnede
Ḳanḳısın diler-ise anı ide

Bir kişinüñ ṭonı hīç olmasa ger
Örü dururken namāz ḳılsa meger

Ol daḫı cāyiz durur olur aḫı
Müsteḥabdur otururken hem daḫı

1015 Otururken yaʿnī ol īmāyıla
Müsteḥab oldur ki ol eyle ḳıla

Bir kişi hem ḳādir olsa durmaġa
Otururken nāfile ḳılsa revā

Hem daḫı evvel şürūʿ itse meger
Şoñra ʿöẕri yoḳ-iken otursa ger

Cāyiz olur mekrūh olmaz iy aḫı
Hem müsāfir olsa bir kişi daḫı

Atı üstinde otururken hemān
Nāfile ḳılmaḳ diledi ol zamān

1020 Cāyiz olur ḳılsa ol īmāyıla
Yöni ḳanḳı yaña olursa ola

Şöyle kim yaʿnī anuñ yöni meger
Ḳıbleden yaña daḫı olmazsa ger

Buncılayın ḳamu sünnetler daḫı
Otururken ḳılsalar anı daḫı

1009 ikinci mısrada ḳıla: ola İ// 1010 ḳılmaḳ: olmaḳ T// 1011 olıban: oluban İ// 1013 eger: meger İ, Ç// 1020 īmāyıla: īmā ile, ola: ḳıla Ç

Yaʿnī ʿöẕri daḫı olmazsa eger
Otururken ḳılsa olur muʿteber

[T14a] Līki irte sünnetini pes hemān
Otururken ḳılmaḳ anı bī-gümān

[İ32b] 1025 Çünki ḳādir ola ʿöẕri olmaya
Yaʿnī anı otururken ḳılmaya

Şehr içinde daḫı olursa hemān
Hem İmām-ı Şānī anı bī-gümān

Yaʿnī bir kimse ḳıla ger nāfile
Cāyiz olur didi ol īmāyıla

[Ç30b] Hem müsāfir olsa daḫı bir kişi
Kim ferāyiż ḳılmaḳ olursa işi

Hem anuñ ʿöẕri olursa iy aġa
Ol daḫı īmāyıla ḳılsa revā

1030 Şöyle kim bindügi yavuz olsa ger
Kim namāz ḳılmaġa inse ol meger

Yine binmek mümkin olmazsa daḫı
Pes aña ol ʿöẕr olısar iy aḫı

Yāḫū düşmenden anuñ ḳorḳusı var
Yā ḳuru yir daḫı bulmaz ol i yār

Yaʿnī yir balçıḳ yā şu olsa hemān
Bu daḫı ʿöẕr ola aña bī-gümān

Buncılayın hem daḫı ger ʿöẕr ola
Farżı ḳılmaḳ pes revā īmāyıla

1035 Bir yörür gemi içinde iy aḫı
Bir kişi kim ʿöẕri olmasa daḫı

Yaʿnī oturur-iken farżı hemān
Cāyiz olur ḳılur-ısa bī-gümān

1026 şehr: şār Ç// 1027 didi ol: didiler Ç, īmāyıla: īmā ile İ, Ç// 1029 īmāyıla: īmāʾile Ç// 1033 yir: Ø İ, olsa: ola Ç, ʿöẕr: ʿöẕ Ç// 1036 oturur iken: otururken Ç

Līki ol gemi yörimez olsa ger
Otururken cāyiz olmaz iy piser

BĀBU ṢIFATU'Ṣ-ṢALĀTI

[T14b] Diñle erkān-ı ṣalātı iy imām
Ẕikr idelüm hem anı daḫı tamām

[İ33a] Evveli tekbīr ikincisi ḳıyām
Oḳıya Ḳurʾānı bir āyet tamām

1040 Baʿdehū dördüncisi oldı rükūʿ
Yigrek oldur kim ola ol bi'l-ḫużūʿ

Hem bişincisi sücūd oldı hemān
Diñle altıncı nedür bellü ʿayān

Āḫirinde otura olmaya kem
Kim taḥiyyet oḳıyacaḳ deñlü hem

Hem muṣallī kendü fiʿliyle çıḳa
Bunları işle muṭīʿ ol pes ḥaḳa

[Ç31a] Farżı bunlardur ṣalātuñ pes hemān
Pes gerek işlene bunlar bī-gümān

1045 Bunlaruñ ger birisi fāsid ola
Kim dürüst olmaya ol bāṭıl ḳala

Hem namāzın ol yine ḳılmaḳ gerek
Çün dürüst olmayıcaḳ n'olmaḳ gerek

Bir kişi tülbendinüñ ʿaḳdına ger
Secde ḳılsa yā eteginde meger

Yāḫū bir nesneye secde ḳılsa hem
Alnını anda ḳoyıcaḳ iy dedem

Kim ḳarār eyler öte gitmez daḫı
Ḳamu bunlar cāyiz olur iy aḫı

Başlık: NAMAZIN FARZLARI BABI // 1037 yürimez: yürümez, olmaz: olur İ// 1041 hem: Ø T// 1043 fiʿliyle: fiʿliyile Ç, muṭīʿ: muṭiʿ T, İ, pes: bes Ç, sen İ// 1044 pes: bes Ç// 1047 tülbendinüñ: dülbendinüñ// 1048 ḳoyıcaḳ: ḳoyucaḳ T, Ç

Lïki alnı hem ḳarār itmezse ger
Kim o secde hergiz olmaz muʿteber

Şöyle kim yumşaḳ deriñ ḳar olsa hem
Yā atılmış panbuḳ olsa iy dedem

Secde ḳılsa bir kişi anda i yār
Başın anda ḳoyıcaḳ itmez ḳarār

[T15a] Bir kişi bir kişinüñ hem iy aḫı
Secde ḳılsa arḳasında hem daḫı

[İ33b] Bir namāz ḳılsa ikisi daḫı hem
İzdiḥām olsa revādur iy dedem

Lïki birinüñ namāzı iy aḫı
Ġayrı olursa birinüñ hem daḫı

Şöyle kim birisi öyle ḳılsa hem
Birisi kindü namāzın iy dedem

Cāyiz olmaz secdesi anuñ hemān
Müşterek olmaz namāzda bï-gümān

Yaluñuz burnıyıla hem iy aḫı
Yaʿnï alnı bile olmazsa daḫı

Secde iderse kişi olur revā
Gerçi alnında anuñ ʿöẕr olmaya

Bū Ḥanïfe ḳavli budur iy imām
Hem imāmeyn ḳavlini diñle tamām

[Ç31b] Yaluñuz burnıyla secde itse ger
ʿÖẕri olmazsa ol olmaz muʿteber

Yaʿnï alnında eger ʿöẕr olmaya
Yaluñuz burnıʾile olmaz revā

Hem bunuñ vāciblerin fikr idelüm
Bir bir anları daḫı ẕikr idelüm

1051 panbuḳ: pambuḳ İ// 1056 birisi: birsi Ç// 1061 burnıyla: burnıyıla Ç// 1062 burnı ile: burnıyıla İ, Ç

Fātiḥa oldı anuñ biri tamām
Hem aña bir sūre żamm it iy imām

Hem riʿāyet ola erkānı daḫı
Olmaya taḳdīm ü teʾḫīr iy aḫı

Şöyle kim evvel tamām ola ḳıyām
Pes ḳıyām olmaḳ gerek evvel tamām

Daḫı andan şoñra Ḳurʾān başlaya
Ol tamām olsa rükūʿın işleye

[T15b] Ger bu tertīb olmayup berʿaks ola
Terk-i vācibdür anı eyle bile

[İ34a] Yaʿnī evvel başladı ḳıldı ḳıyām
Kim daḫı Ḳurʾān oḳumadın tamām

Pes rükūʿ eyledi andan şoñra hem
Döndi Ḳurʾān oḳıdı ol muḥterem

[İ208b] Gerçi erkānı yirine geldi ḫōş
Līki tertīb vācib-idi ḳaldı uş

Bāḳī erkānında bu tertīb hemān
Vācib olmışdur ḥaḳīḳat bī-gümān

Vācib olmışdur bular ḳamu tamām
Āḫirinde hem daḫı lafẓu's-selām

Vācib oldı taʿdīl ü erkān aḫı
Evvelinde taʿyīn-i Ḳurʾān daḫı

Taʿdīl ü erkān nedür ger bilesin
Dāyim elbette anı işleyesin

Dört durur taʿdīl ü erkān iy aḫı
Diñle bir bir diyelüm dördin daḫı

1066 tamām ola ḳıyām: ḳıyām ola tamām Ç// 1068 berʿaks: bu ʿaks Ç// 1072 olmışdur: olmışdı T// 1073 lafẓu's-selām: lafẓ-ı selām Ç// 1074 daḫı: aḫı T, taʿyīn-i: taʿyin-i Ç// 1075 elbette: elbetde T, İ, Ç/

Birisi oldur rükūʿında tamām
Hem ikinci secdesinde iy imām

[Ç32ª] Yaʿnī bunlarda ṭumaʾnīne gerek
Hem namāz anuñla olur yigirek

Pes rükūʿında sücūdında hemān
Eglene tesbīḥa ḳadrince zamān

1080 Bu ikisin pes imāmeyn iy aḫı
Yaʿnī vācibdür dimişler hem daḫı

Hem rükūʿuñ secdenüñ daḫı tamām
Ara yirlerinde ola pes ḳıyām

İki secdenüñ arasında daḫı
Hem oturmaḳlıḳ gerekdür iy aḫı

[T16ª] Bu ikisin daḫı sünnet dir bular
Diñle ikinci imām iy iḫtiyār

Taʿdīl ü erkānı yaʿnī ol imām
Şöyle kim dördin daḫı ol ve's-selām

1085 Farż ḳılmışdur namāzda bunları
Yaʿnī farż oldı bularuñ her biri

[İ209ª] Her ki bunlaruñ birin terk itse ger
Pes revā olmaz namāzı iy piser

Līki evvelki ikisin bī-gümān
Kim imāmeyn vācib itmişdür hemān

Ṣoñraġı ik'sin daḫı hem iy piser
Kim aña sünnet dimişlerdür meger

Yaʿnī anı terk iderse bir kişi
Cāyiz olur bāṭıl olmaz hem işi

1090 Bu rivāyetdür İmām-ı Kerḫīden
Şöyle kim ol ikisin vācib iden

1076 dört: dörd T, dördin: anı İ, Ç// 1083 sünnet dir: sünnetdür İ// 1084 ol: hem: İ, Ç// 1086 pes: bes Ç// 1088 iksin: ikisin Ç// 1089 anı terk iderse: terk iderse anı İ, Ç

Hem rivāyet ḳıldı Cürcānī anı
Kim o sünnetdür didi dördin daḫı

İrte vü aḫşamda yatsuda i yār
Vācib olur oḳımaḳlıḳ āşikār

Hem daḫı cumʿa namāzında aḫı
Ancılayın iki bayramda daḫı

Öyleyile kindüde iḫfā gerek
Ger imām olsa budur pes yigirek

[Ç32b] 1095 Münferid olan daḫı bunda hemān
Vācib iḫfādur ḥaḳīḳat bī-gümān

Cehr-ile oḳıyacaḳ yirde imām
Münferid olsa muḫayyerdür tamām

Yaʿnī irtede hem aḫşamda daḫı
Hem daḫı yatsu namāzında aḫı

[T16b] Cehr-ile iḫfā arasında hemān
Münferid oldı muḫayyer bī-gümān

Līki elbette imām iy iḫtiyār
Vācib olmışdur oḳıya āşikār

1100 Bu edā iderse olur bī-gümān
Hem ḳażāya daḫı ḳalsa hem-çünān

[İ209b] Yaʿnī bunları ḳażā itse imām
Ger cemāʿatla bile ḳılsa tamām

Gündüz olsun yā gice olsun hemān
Cehr-ile oḳur imām hem bī-gümān

Yaʿnī cehr-ile oḳumaḳ bunda hem
Kim imāma vācib olur iy dedem

Yañılup iḫfāyıla oḳursa ger
Secde-i sehv vācib olur iy piser

1091 cürcānī: cürcāni İ, Ç, dördin: dördi İ, Ç// 1092 irte vü aḫşamda: irtede aḫşamda İ, irtede aġşamda Ç, olur: oldı İ, Ç// 1094 kindüde: kendüde İ, ikindüde Ç// 1097 hem: yā İ, aḫı: daḫı İ// 1101 ger: kim T// 1104 oḳursa: olursa İ, Ç, secde-i sehv vācib olur: secde sehvi vācib oldı İ, Ç

Münferid lākin każā itse hemān
Aña iḫfā vācib olur bī-gümān

Yañılup cehr-ile oḳursa eger
Secde-i sehv vācib olur iy piser

Cehrüñ ednāsı odur hem iy aḫı
Kim senüñ ġayruñ işide hem daḫı

Hem daḫı iḫfānuñ ednāsı tamām
Kim sen işidesin ancaḳ ve's-selām

Her ne kim nuṭḳa taʿalluḳdur hemān
Bu daḫı ancılayındur bī-gümān

Şöyle kim ʿıtḳ u ṭalāḳ gibi daḫı
Tesmiye taʿlīḳ u istiṯnā aḫı

Bir kişi ʿavratına virse ṭalāḳ
Ancılayın ḳulına daḫı ʿatāḳ

[Ç33ª] Hem daḫı ḳoyun boġazlarken hemān
Tesmiye ḳıldı bayıḳ ol hem-çünān

[T17ª] Hem daḫı and içer olursa eger
Ṣoñra istiṯnā iderse ol meger

Bunda pes cehr-ile iḫfā hem daḫı
Muʿteberdür şöyle kim bildüñ aḫı

İşbu ḳamu vācib olanları ger
Ḳaṣd-ıla bir kişi terk itse meger

[İ210ª] Gerçi cāyizdür namāzı bī-gümān
Līki noḳṣān-ıla cāyizdür hemān

Sehv-ile terk olur-ısa ol eger
Secde-i sehv vācib olur iy piser

Pes gerekdür secde-i sehv ḳılasın
Nicedür anı yirinde bilesin

1105 itse: itsün T// 1107 secde-i sehv: secde sehvi İ, Ç// 1111 daḫı: virse İ, Ç// 1117, 18 secde-i sehv: secde sehvi İ, Ç

Anı itmez olur-ısañ iy imām
Bunda da noḳṣān-ıla olur tamām

İşbu ẕikr olandan artuḳlar tamām
Müsteḥab yā sünnet olmış ve's-selām

BĀBU'L-İMĀMETİ[23]

Sünnet olmışdur müʾekked pes tamām
Kim cemāʿatla namāz ḳılmaḳ imām

Gerçi olur başına ḳılmaḳ revā
Pes aña faẓl-ı cemāʿat olmaya

Hem İmām-ı Ḥanbelüñ ḳavlin işid
İḥtiyāṭdur aña göre sen iş id

Başına ḳılmaḳ namāzı her kişi
Ol revā degül dimişdür bu işi

Farż olur yaʿnī cemāʿat iy piser
Borç ödenmez ansuz olursa eger

[T17b] Yigrek oldur kim imām olan kişi
ʿİlm ü tefsīr ü ḥadīṯ ola işi

Ḳurʾān oḳumaḳda hem kāmil ola
Hem veraʿ ehli olup ʿāmil ola

[Ç33b] Ḳul olup yā fāsıḳ olursa imām
Mübtedī yā gözsüz olsa iy hümām

Yā uzun ḳılsa namāzın iy ʿamū
Mekrūh olur bu imāmlıḳlar ḳamu

1119 anı: anda İ, Ç. itmez: datmaz, bunda da: bunda T// 1120 artuḳlar: artuḳda İ, Ç// Başlık: İMAMLIK BABI

[23]BAŞLIK, BĀBU ṢIFATI'Ṣ-ṢALĀTİ İ // 1121 pes: bes Ç// 1128 mübtediʿ: mübtedāʿ İ// 1129 namāzın: namāzı

FAṢL[24]

[İ34[a/3]] Bir kişi ayaġını yusa meger
Bir kişi edügine meṣḥ itse ger

Ol ayaġını yuyan kişi añа
Yaʿnī meṣḥ idene uyarsa revā

Hem daḫı ābdest alan kişi aġa
Bir teyemmüm alana uysa revā

Bir örü durup namāz ḳılan kişi
Oturana uysa cāyizdür işi

Hem īmāyıla ḳılan daḫı hemān
Bir īmāyıla ḳılana hem-çünān

Nāfile ḳılan kişi daḫı aġa
Bir farīża ḳılana uymaḳ revā

Līki ṭāhir kişi ṣāḥib-ʿöẕre
Oḳıyan hem ümmīye daḫı meger

Geyesi geyen daḫı ʿuryāna hem
Uyar olsa cāyiz olmaz iy dedem

Hem rükūʿ u secde iden iy piser
Bir īmāyıla ḳılan kimseye ger

Farż ḳılsa bir kişi daḫı hemān
Nāfile ḳılan kişiye bī-gümān

[T18[a]] Uyar olsa cāyiz olmaz iy imām
Şol ki cāyizdür o ẕikr oldı tamām

Bir kişi ümmī olursa ol meger
Oḳıyana bir daḫı ümmīye ger

Kim imāmlıḳ ider-ise iy aḫı
Cāyiz olmaz ol imāmlıḳ hem daḫı

---

[24] FAṢL: Ø İ // 1133 durup: durur T, daḫı: İ, Ç, aḫı: işi İ, Ç// 1134 īmāyıla: imāyıla İ, Ç// 1136 ümmīyi: ümmiye Ç// 1138 īmāyıla: vezin zaruretinden imāyıla yazılmış T, İ, Ç// 1139 ḳılan: ḳılsa T, Ç, bir: Ø İ// 1140 olmaz: olur Ç, şol ki: şöyle kim Ç// 1141 ol: olur T, ümmī: ümmi Ç

[İ34b] Ḳamu bunlar pes yine ḳılmaḳ gerek
Cāyiz olmadı yā pes n'olmaḳ gerek

Oḳıyanuñ yaʿnī ümmīnüñ daḫı
Kim namāzı cāyiz olmaz iy aḫı

[Ç34a] 1145 Şefʿ-i evvelde oḳısa hem imām
Ṣoñraġı şefʿinde anuñ ve's-selām

Daḫı bir ümmīyi taḳdīm itse ol
Aña cāyiz olmaġa olmadı yol

Yaʿnī bunlaruñ namāzı iy aḫı
Cāyiz olmaz ancılayın bu daḫı

Bir kişi uydı imāma bī-gümān
Hem namāzın ḳıldı anuñla hemān

Ṣoñra bildi kim imāmı iy aḫı
Anuñ ābdesti yoġ-ımış hem daḫı

1150 Bu namāzın yine döndürmek gerek
Çünki cāyiz olmaz oldur yigirek

Līki bilmezse imāmuñ ḥālini
Yaʿnī ābdestsüz ḳılupdur ol anı

Pes anuñ ḳılduġı cāyizdür hemān
Zīrā bilmedi ol anı ol zamān

Līki vācibdür imāma iy aḫı
Ol namāzın yine döndüre daḫı

Vācib olmaz aña iʿlām eylemek
Ḳılduġuñuz yine dünderüñ dimek

[T18b] 1155 Yaʿnī ābdestsüz namāz ḳılduġını
Vācib olmaz aña bildürmek anı

1143 yā: ya İ// 1145 oḳısa: oḳusa İ // 1146 ümmīyi: ümmīʾi T// 1149 kim: ki T// .1151 ḳılupdur: ḳılıpdur Ç// 1152 pes: bes, bilmedi ol: ol bilmedi Ç// 1153 līki: hem de, döndüre: döndürmek İ, Ç// 1154 aña: līki İ, Ç, dönderüñ: döndürüñ Ç

Diñle hem ᶜavratları n'eyleyeler
Evlerin mescidlerin eyleyeler

Pes bular mescidlere gelmeyeler
Kim cemāᶜatla namāz ḳılmayalar

[İ35ᵃ] Ḳarı ᶜavratlar olursa iy aḫı
İrtede aḫşamda yatsuda daḫı

Hem iki bayram namāzında hemān
Kim muṣallāya daḫı hem bī-gümān

1160 Ḥāżır olur-ısa bunlar iy aġa
Pes cemāᶜatla namāz ḳılsa revā

Līki yigit ᶜavrat olursa eger
Ḥāżır olmaya cemāᶜatla bular

[Ç34ᵇ] Ḳarısı daḫı yigidi bu zamān
Ḥażır olmaya cemāᶜatla hemān

Şöyle kim mescid kilitlemek aḫı
Cāyiz oldı bu zamānda ol daḫı

Hem daḫı bir yire ᶜavratlar meger
Kim namāz ḳılmaġıçun cemᶜ olsalar

1165 Bunlaruñ içinde er olmasa hem
Kim imām ola bulara iy dedem

Pes cemāᶜatla bular ḳılsa hemān
Mekrūh olur bu cemāᶜat bī-gümān

Līki ᶜavratlar bu resme ḳılsalar
Yaᶜnī bir yirde cemāᶜat olsalar

Kim imām olursa bunlardan hemān
Ṣaffuñ ortasında ola ol zamān

Yaᶜnī bunlardan muḳaddem olmaya
Yigrek oldur bunlar eyle ḳılmaya

1163 kilitlemek: kilidlenmek T, İ, ol daḫı: iy aḫı// 1168 bunlardan: bulardan İ, Ç

[T19a] Hem de bir ḳaç kişi ʿuryān olsalar
Kim cemāʿatla namāz ḳılsa bular

Mekrūh olur ancılayın iy aḫı
Başlu başına ḳıla bunlar daḫı

Līki bunlar otururken ḳılalar
Yaʿnī örü durıban ḳılmayalar

[İ35b] Mekrūh işden ḳaçmaġıçun iy aġa
Sünneti terk itmek olur hem revā

Gerçi sünnetdür cemāʿat iy aḫı
Līki ol mekrūh olur bunda daḫı

Bir kişi uysa imāma iy dedem
Kim imām boyından anuñ boyı hem

Ger uzun olursa añla iy aḫı
Secde ḳılsalar bular ik'si daḫı

Hem muḳaddem olsa ol uyan meger
Māniʿ olmaz ol revādur iy piser

Çün mekāndan taḳdīm itmedi hemān
Secdede taḳdīm cāyizdür i cān

Bir kişi ger bir imāma uysa hem
Tekbīr itmeklik gerekdür ol behem[25]

İftitāḥ tekbīrini yaʿnī imām
Başladı kim işleye anı tamām

Her aña uyan kişi daḫı hemān
Bile işleye anuñla ol zamān

Pes ḳaçan tekbīr ider olsa imām
Kim muḳārin ide anuñla tamām

Pes imāmdan ṣoñra iderse eger
Anuñ ol tekbīri olmaz muʿteber

1171 olur: ola İ// 1172 bunlar: mecmūʿ İ // 1177 meger: eger İ, Ç

[25] 1179- 1190 beyitler arası Ø İ, Ç

Bū Ḥanīfe ḳavlidür bu iy aḫı
Hem imāmeynüñ nedür añla daḫı

[T19b] 1185 Şöyle tekbīr ider ol[ur]sa imām
Pes uyan ṣoñra ide anı tamām

Yaʿnī anuñla muḳārin ḳılmaya
Ger muḳārin ḳılsa cāyiz olmaya

Bir rivāyetde velīkin iḫtilāf
Evleviyyetde dimişler bī-ḫilāf

Hem eṣaḥ olan rivāyet budur uş
Efżaliyyetde nizāʿ oldı bu ḫōş

Yaʿnī efżal ol-durur didi imām
Kim berāber ola tekbīr iy hümām

1190 Hem imāmeyn ḳavli oldur iy aḫı
Efżal oldur ṣoñra ola hem daḫı

[Ç35a] BĀBU'L-ḤADEŞİ FĪ'Ṣ-ṢALĀTI

Ger namāz içinde iken nāgehān
Bir kişiye kim ḥadeş irse hemān

Vara ābdest ala daḫı n'eyleye
Yine gele ol aradan başlaya

Bāṭıl ola ger giderken söyleye
Hem imām olsa ḫalīfe eyleye

Yapışa ṭonına anuñ çeke hem
Kendü yirine ilede iy dedem

1195 Bir kişi uysa imāma nāgehān
Kim ḥadeş irse imāma ol zamān

Ol muʿayyendür imām olur tamām
Gerçi dıñmadı imām anı imām

Başlık: NAMAZDA HADES (TÜRÜ PİSLİK) BABI // 1191 içinde iken: içindeyiken İ, Ç// 1193 olur: ola T, ḫalīfe: ḫafīfe T, Ç// 1195 nāgehān: pes hemān

Efżal oldur kim ol istīnāf ide
Tā ḥaḳīḳat şübhesi anuñ gide

Münferid olan kişi dilerse hem
Menzilinde ol namāzın iy dedem

[T20^{a} İ36^{a}] Yaʿnī anda eyleye anı tamām
Diler-ise yine gele ve's-selām

Ḳıla evvelki mekānında hemān
Pes muḫayyer oldı bayıḳ bī-gümān

Ger imāma uymış olsa iy aḫı
Vācib olur yine gelmek hem daḫı

Yaʿnī evvelki mekānında hemān
Vācib olur anda ḳılmaḳ ol zamān

Menzilinde ḳılsa ger anı tamām
Kim namāzı cāyiz olmaz iy imām

Līki meger kim imāmı iy aḫı
Kim namāzdan fārigˇ olmış hem daḫı

Menzilinde ḳılduġı anuñ bu gez
Fārigˇ oldı çün imām oldı geñez

Bir kişi daḫı çü ẓann itse eger
Kim ḥadeṯ irdi baña dise meger

[Ç35^{b}] Hem daḫı ol çıḳsa mescidden tamām
Ṣoñra bilse kim ḥadeṯ yoḳ ve's-selām

Ol namāzın yine istīnāf ider
Līki mescidden daḫı çıḳmasa ger

Ol namāzdan bāḳī ḳalanın hemān
Kim binā ider ḳılur hem ol zamān

Bu imām olsa velīkin iy dedem
Kim ḫalīfe dikmiş olsa ger o dem

1198 namāzın: namāzı İ // 1202 mekānında: mekānından Ç// 1206 ẓann: ẓan Ç// 1207 ol çıḳsa: çıḳsa o İ, Ç// 1208 ger: eger İ

Fāsid olmışdur namāzı hem daḫı
Zīrā anuñ ʿöẕri yoḳdur iy aḫı

Şol ki mescidden çıḳupdur bī-gümān
Bu daḫı anuñ gibi oldı hemān

Bu daḫı yaʿnī ki istīnāf ider
Çün namāzı fāsid oldı yā n'ider

[T20^{b} İ36^{b}] Hem daḫı bir kişi ẓann itse eger
Kim ben ābdest almadum dise meger

Dönse ābdest almaġıçun iy aḫı
Gerçi mescidden o çıḳmadın daḫı

Ol namāzın yine döndürmek gerek
Fāsid oldı çün kim oldur yigirek

Hem daḫı iġmā cünün yā iḫtilām
Ger ḥadeṯ bunlar olursa iy imām

Şöyle kim yaʿnī namāz içinde ger
Uyudı hem iḫtilām oldı meger

Pes namāzın evvelinden başlaya
Kim binā itmeye anı işleye

Hem daḫı bir kişi başlasa meger
Kim namāz erkānların ḳılsa eger

Hem teşehhüd ḳadri otursa tamām
Kim ḥadeṯ irse aña ḳable's-selām

Ḳasdı olmasa hem olsa nāgehān
Üzerinde ḳaldı bir farżı hemān

Yaʿnī farż oldı muṣallī iy piser
Kendü fiʿliʾile çıḳmaḳlıḳ meger

[Ç36^{a}] Pes yine ābdest alup vire selām
Kim tamām oldı namāzı ve's-selām

1211 zīrā: zīra İ, Ç// 1213 bu daḫı yaʿnī ki: yaʿnī kim bu daḫı Ç, ki: kim İ // 1214 ẓann: ẓan Ç// 1215 çıḳmadın: çıḳmadı İ// 1216 çünkim: çünki İ, Ç// 1217 bunlar: bunlara İ// 1223 muṣallī: muṣallīye T, fiʿli-ile: fiʿliyile İ, Ç// 1224 alup: alıp Ç

Ḳaṣd-ıla olsa tamām olur namāz
Zīrā üstinde daḫı farżın ḳomaz

Hem daḫı şol nesneler kim ol meger
Vāḳiᶜ olursa namāz içinde ger

Ol namāzı bāṭıl eyler iy aḫı
Vāḳiᶜ olursa bu ḥāletde daḫı

Yaᶜnī kim baᶜde't-teşehhüd iy imām
Şöyle kim daḫı ola ḳable's-selām

[T21ᵃ İ37ᵃ] Bāṭıl eyler yaᶜnī bunda daḫı hem
Çün namāz içinde oldı iy dedem

Bu namāz içindedür zīrā daḫı
Kendü fiᶜliyile çıḳmadı aḫı

Bunda ṣūretler olur işnā ᶜaşer
Bū ḥanīfe ḳavli budur iy piser

Birisi oldur ki bir kişi meger
Kim teyemmümle namāz ḳılsa eger

Ṣoñra ol demde şu görse bī-gümān
Ṣuya yaᶜnī ḳādir olsa ol zamān

Yāḫū ᶜuryān-ıdı ṭon bulsa eger
Yāḫū ümmī sūre ögrendi meger

Yaᶜnī bir kişi oḳudı ol hemān
Anı ezber ḳıldı derḥāl ol zamān

Zīrā taᶜlīm-ile ögrense eger
Pes tamām olur namāzı iy piser

Çünki taᶜlīm itdi ögrendi o dem
Kendü fiᶜliyile çıḳmış oldı hem

Yāḫū īmāyıla ḳılan iy imām
Ḳādir oldı ḳıla erkānın tamām

1225 olsa: olsa hem T, zīrā: zīra Ç// 1226 ol meger: olsalar İ// 1227 ḥāletde: ḥāl anda Ç// 1228 kim: Ø İ// 1230 zīrā: zīra İ, Ç// 1231 ḳavli budur: ḳavlidür bu İ, Ç// 1232 eger: meger Ç// 1236 zīrā: zīra İ, Ç// 1237 o dem: tamām, ikinci mısra: kendüzi çıḳmış oldı bil tamām İ

Yāḫū ṣāḥib-tertīb-idi ol hemān
Añdı ḳalmış bir namāzın ol zamān

Yāḫū bir oḳur kişi oldı imām
Yirine bir ümmīyi ḳıldı imām

[Ç36^{b}] Yāḫū irte ḳılur-iken hem daḫı
Kim güneş ṭoġdı o demde iy aḫı

Yāḫū maᶜẕūr-ıdı ᶜöẕri daḫı hem
Zāᵓil oldı gitdi ol dem iy dedem

Yāḫū cumᶜa ḳılur-iken nāgehān
Kindü vaḳtı girdi ol dem pes hemān

[T21^{b} İ37^{b}] Yāḫū bir kişi ki mecrūḥ-ıdı hem
Baġluyıdı ol cirāḥat iy dedem

Mesḥ iderdi anuñ üstine daḫı
Baġı düşdi çünki oñuldı aḫı

Yaḫu edügine mesḥ itmiş kişi
Ayaġın çıḳardı itdi bu işi···

Şöyle çıḳardı edügin yaᶜnī ol
Kim çıḳarmaḳda ᶜamel olmadı bol

Ger ᶜamel çoḳ olur-ısa iy aḫı
Pes tamām olmaz namāzı hem daḫı

Yāḫū mesḥi müddeti geçdi tamām
Ḳamu bunlar oldı hep ḳable's-selām

Yaᶜnī erkānını hep ḳıldı tamām
Līki virmemiş-idi daḫı selām

Çün bu nesneler o dem irdi aña
Ḳaṣdı olmadı hem anuñ iy aġa

Pes namāzı fāsid oldı bī-gümān
Evvelinden başlaya yine hemān

1239 tertīb: tertib T// 1240 ümmīyi: ümmiᵓi T// 1242 zāᵓil: zāyil T, İ // 1243 girdi: gördi Ç// 1244 ki: Ø // .1248 olmaz: olur İ// 1250 hep: heb T, İ, Ç// 1252 pes: bes Ç, zīrā: zīra Ç

Lĭki bunda dir imāmeyn iy imām
Çün namāz erkānı bulındı tamām

Kendü fiʿliyile çıḳmaḳlıḳ kişi
Çünki farż itmedi bunlar bu işi

Fāsid olmaz pes tamām olur namāz
Zĭrā üstinde daḫı farżın ḳomaz

Ger namāz içinde bir kişi tamām
Söylese yā kimseye virse selām

Bir kimesnenüñ selāmın daḫı hem
Kim anı redd eylese ol iy dedem

[Ç37a] Şöyle kim redd eyleye diliyile
Yā daḫı redd eyleye eliyile

[T22a İ38a] Fāsid olur pes namāzı iy aḫı
Ḳaṣd-ıla yāḫūd unutsa hem daḫı

Yā iñildese yāḫū āh eylese
Yā daḫı ṣavt-ıla ger ol aġlasa

Hem muṣĭbetden olursa ol eger
Yāḫū bir zaḥmetden olsa ol meger

Bunda daḫı fāsid olur pes namāz
Söylemek gibi olur cāyiz ḳomaz

Lĭki uçmaḳ yā ṭamu añmaḳ daḫı
Eyle olsa fāsid olmaz iy aḫı

Ger tanaḥnuḥ eylese bir kişi hem
ʿÖẕri olmasa anuñ hem iy dedem

Yaluñuz ṣavt olmaya hem iy aḫı
Ẓāhir ola kim ḥurūf anda daḫı

Yaʿnĭ ṣavt-ıla bile ḥarf olsa ger
Yaluñuz ṣavt olmaya pes muʿteber

1255 zĭrā: zĭra İ, Ç// 1257 redd: rāst Ç// 1258 birinci mısrada eyleye: ide ol İ, Ç// 1259 pes: bes Ç// 1260 iñildese yāḫū: iñilese yāḫūẕ İ, Ç// 1261 olsa ol meger: olur ise ger İ// 1265 ṭāhir: ẓāhir T

Ol daḫı müfsid durur olur revā
Kim meger ʿöẕri ola anda aġa

Şöyle kim defʿ idemedi bī-gümān
Kim ol aġsurmaḳ gibi oldı hemān

Hem namāz içinde yise içse ger
Ol namāzı ol daḫı fāsid ider

Hem daḫı Ḳurʾānı Muṣḥafdan aḫı
Kim namāz içinde oḳursa daḫı

Secde itse bir necis yir üzre hem
Müfsid olur ḳamu bunlar iy dedem

BĀBU'L-VİTRİ

Vitr daḫı vācib olmışdur hemān
Rekʿatı üçdür anuñ bellü ʿayān

[T22^{b} İ28^{b}] Hem üçünci rekʿatındadur ḳunūṭ
Oḳıya hem bile itmeye sükūt

[Ç37^{b}] Refʿ idüp ellerini tekbīr ide
Pes ḳunūṭ oḳumaġa andan gide

Hem rükūʿ itmezden öñdin oḳıya
Pes rükūʿ ide anı çün kim ḳoya

Ger ḳażāya ḳalsa fevt olsa hemān
Hem ḳażāsı daḫı vācibdür i cān

FAṢLU FĪ'S-SÜNENİ

Şol sünen kim farż-ıla ḳılındı ol
Hem rasūlüñ fiʿl-ile bilindi ol

On iki rekʿatdur ol irte gice
Ḳıl anı terk itme zinhār iy ḫ̆āce

1268 defʿ: refʿ Ç, aġsurmaḳ: aġsırmaḳ İ // 1269 birinci ol: pes İ, bes Ç, fāsid: bāṭıl İ, Ç// Başlık: VİTİR (NAMAZI) BABI // 1273 ikinci mısra, hem: her İ, Ç, bile: yılda Ç// 1274 idüp: idip Ç// 1275 pes: bes Ç// Başlık: (NAMAZDA) SÜNNETLER BABI //1277 fiʿlile: fiʿliyile Ç// 1278 ḫoca: ḥoca T, İ

İrte vaḳtında ikidür öylede
Altı olmışdur bayıḳ bil iy dede

İkidür aḫşamda yatsuda iki
Müsteḥabdur bāḳī ḳaldı her ne ki

Kindü öñinde ḳılınan dörtdür ol
Dört daḫı yatsu öñinde buldı yol

BĀBU'T-TERĀVĪḤİ

Sünnet olmışdur terāvīḥ bil hemān
Kim oruç gicelerinde ḳıl hemān

Ol yigirmi rekʿat olmışdur tamām
İkide bir daḫı on olur selām

Sünnet olmışdur cemāʿat bunda hem
Vitr daḫı hem cemāʿatla behem

Ḳılalar oruç ayında pes hemān
Bundan artuḳ ayda yoḳdur bī-gümān

[T23ᵃ İ39ᵃ] Hem iki dördüñ arasında gerek
Diñlene dördi ḳadar ol yigirek

Hem tamām eyleyicek anı ide
Otura andan dura vitre gide

BĀBU'N-NEVĀFİLİ

[Ç38ᵃ] Bir kişi artuḳ nevāfil ḳılsa ger
Artuḳ oruz ne ziyān eyleyiser

Şöyle kim gündüz ḳılur olsa hemān
İkişer ḳıla yāḫūd dörder i cān

Dörtden artuḳ olsa mekrūh oldı pes
Yā iki ḳıl yāḫū dört ḳıl daḫı kes

1281 kindü: ikindi İ, öñinde: öñince, ḳılınan: ḳılasın, yatsu öñinde: yatsudan öñdin İ, ÇBaşlık: TERAVİH BABI // Başlık: NAFİLE (İBADETLER) BABI

Gicede ḳılursa bu gez anı hem
Bū Ḥanīfe ḳavli budur iy dedem

İkişer ḳıla yāḫūd dörder ḳıla
Yāḫūd altı yā sekiz daḫı n'ola

Böyle ḳılursa revādur didi ol
Bundan artuḳ ḳılmaġa virmedi yol

İrtede gicede līkin yigirek
Didi çoḳ ḳılur-ısa dörder gerek

Hem imāmeyn ḳavlini bil iy aḫı
Gündüzin ḳılursa hem anlar daḫı

Yaʿnī dört ḳıla dimişler bī-gümān
Gicede ancaḳ ikişer pes hemān

Her birinde rekʿatuñ hem oḳıya
Farż olupdur pes anı nite ḳoya

Ṣoñraġı şefʿinde farżuñ iy dede
Ger dilerse oḳıya ger terk ide

Bir kişi hem ḳādir olsa durmaġa
Otururken daḫı ḳılursa revā

[T23b] Beñzemedi hem bu farża naḳl-ile
[İ39a] Fehm idemez kimse anı ʿaḳl-ile

Nāfile ḳılmaḳ diledi bir kişi
Çün şürūʿ itdi hem ol oldı işi

Līki anı işleyümedi tamām·
Pes ḳażāsı vācib oldı iy imām

Yaʿnī anı yine ödemek gerek
Çünki borç oldı yā pes n'itmek gerek

1293 virmedi: virme Ç// 1296, 97 pes: bes Ç// 1298 şefʿinde: sinde İ// 1299 hem: ger İ, Ç// 1301 hem ol oldı işi: oldı hem anuñ işi Ç// 1303 pes: bes Ç

BĀBU'L-FEVĀYİTİ

[Ç38b] Bir sebep birle kişinüñ nāgehān
Kim namāzı fevt olındı bir zamān

Añıcaḳ anı ḳażā itmek gerek
Borç ödenür gerçi olursa emek

Hem ḳażāyı taḳdīm itmekdür ehem
Kim meger vaḳtiyyesin fevt ide hem

Pes ḳıla vaḳtiyyesin fevt itmeye
Anı ḳoyup ayruġına gitmeye

Hem ḥażarda olsa fevt olan namāz
Yine dört ḳılmaḳ gerek eksük ḳomaz

Yā seferde olsa fevt olan hemān
İkidür yine ḳażāsı bī-gümān

Altı vaḳta ger irişmezse ḳażā
Anı añarken revā olmaz edā

Şöyle kim bir kişinüñ biş vaḳtda ger
ʿÖmri içinde namāzı iy piser

Ger ḳażāya ḳalsa añarken anı
Vaḳt namāzın ḳılsa key añla bunı

Pes bu vaḳtiyye namāz olmaz revā
Kim meger altıya irişe ḳażā

[T24a İ40a] Çün ḳażā altıya irerse hemān
Anı aña durur-iken ol zamān

Vaḳt namāzı cāyiz olur hem daḫı
Yaʿnī tertīb sāḳıṭ olur iy aḫı

Līki ol ḳalmış namāzı iy piser
Kim ödese başlasa anı meger

Başlık: BAZI NAMAZLARI KAÇIRIP KILAMAMA BÖLÜMÜ // 1304 olındı: oldı Ç// 1307 pes: bes Ç// 1314 irerse: irişe İ, Ç// 1316 birinci mısra: olsa ḳalmış namāzı hem meger İ, līki ol ḳalmış namāzı hem meger Ç, meger: ger İ, Ç

Birisin yāḫūd ikisin iy imām
Altısın daḫı veyāḫūd hep tamām

Öder olsa hem yine ol bī-gümān
Kim o ṣāḥib-tertīb olur pes hemān

Şimdiden ṣoñra bunuñ yaʿnī eger
Yine fevt olsa namāzı iy piser

Altıya irişmez olursa tamām
Anı añа yörir-iken iy imām

[Ç39a] Şöyle kim vaḳtiyyesin ḳılsa edā
Anuñ ol vaḳtiyyesi olmaz revā

Kim meger altıya irişe ḳażā
Anı añarken revā olur edā

Baʿżılar böyle dimişler bunı hem
Yaʿnī tertīb ʿavdet ider iy dedem···

BĀBU SÜCŪDU'S-SEHVİ

Ger muṣallī sehv ḳılsa iy imām
Hep namāzın ḳıla hem vire selām

Baʿdehū n'eyleye n'ide iy dede
Tekbīr eyleyüp iki secde ide

Hem teşehhüd oḳıya vire selām
Gide noḳṣānı bu gez ola tamām

Terk-i vācib itse unutsa kişi
Vācib olur işlemek pes bu işi

[T24b İ41b] Şöyle kim nāgāh unutdı iy aḫı
Oḳımadı fātiḥa hem ol daḫı

Ḳaʿde-i ūlā teşehhüd yā ḳunūṭ
Ḳılmadı oḳımadı ḳıldı sükūt

1317 yāḫūd: yāḫūẓ İ, Ç, ve yāḫūd hep: ya çoḳ olsa İ, Ç// 1318 olsa: olursa İ, Ç, ol: Ø İ, Ç, pes: bes Ç// 1320 iy imām: ve's-selām İ, Ç// 1322 olur: ola İ// Başlık: SEHİV (UNUTMA) SECDESİ BABI // 1323 ʿavdet: ʿavrat Ç// 1325 eyleyüp: iyleyüp Ç

Yāḫūd erkānını taʿdīl itmedi
Yā ḳıyāmından rükūʿa gitmedi

Belki ʿaks itdi unutdı nāgehān
Terk-i vācibdür bular ḳamu hemān

Taʿdīl ü erkān nedür anı daḫı
Saña bildürdük idi añla aḫı

Buncılayın yāḫū bir vācib hemān
Sehv-ile terk itmiş olursa i cān

Ḳaṣdla olsa olmasa nisyān-ıla
Ḳılduġı cāyiz olur noḳṣān-ıla

BĀBU ṢALĀTU'L-MARĪŻI

ʿĀciz olsa bir kişi durmaḳlıġa
Destūr olur aña oturmaḳlıġa

[Ç39b] Pes otururken ḳılasın iy imām
Sāḳıṭ oldı ʿöẕr-ile çün-kim ḳıyām

Ger oturmaḳ daḫı olmazsa geñez
Arḳasınuñ üstine yata bu gez

Ayaġın ḳıbleye ḳarşu eyleye
Diñle andan ṣoñra daḫı n'eyleye

Kim rükūʿın secdesin īmāyıla
Yaʿnī başıyla işāretle ḳıla

Ger güci yitmezse hem aña daḫı
Güç buyurmadı Çalap Tañrı daḫı

Gözleriyle ḳaşlarıyla itmeye
Ḥaḳdan ümīddür ki borçlu gitmeye

1331 belki ʿaks itdi: bil ki ʿaksin İ// 1334 ḳaşdla: ḳaşd-ıla İ, Ç// BAŞLIK: HASTA (KİŞİ) NAMAZI BABI // 1336 pes: bes Ç// 1339 başıyla işāretle ḳıla: başınla işāretler İ, Ç// 1340 ikinci mısra, daḫı: aḫı İ, Ç// 1341 gözleriyle: gözleriyile, ümīddür: ümīzdür Ç

BĀBU SECDETİ'T-TİLĀVETİ[26]

[T25[a] İ41[a]] Diñle imdi hem tilāvet secdesin
Vācib olmışdur anı pes idesin

Oḳıyıcaḳ işidicek iy imām
Şöyle kim āyātı on dörtdür tamām

Biri Aʿrāf āhirinde iy aḫı
Sūre-i Raʿdda durur hem bir daḫı

Bir daḫı hem Sūre-i Naḥl iy dedem
Hem Benī İsrāʾīl ü Meryemde hem

Sūre-i Ḥac evvelinde bir daḫı
Hem daḫı Furḳān-ıla Neml iy aḫı

Hem Elif-Lām tenzīl olmışdur be-nām
Bir daḫı Ḥā Mīm Secdede tamām

Sūre-i Ṣād oldı bir daḫı meger
Hem daḫı ve'n-Necmi İḳraʾ iy piser

Sūreler ẕikr oldı ḳamu iy aḫı
İnşiḳāḳ oldı anuñ biri daḫı

Ḳamu on dörde irişdi pes tamām
Bundan artuḳ yirde yoḳdur iy imām

Yaʿnī işbu sūrelerde var hemān
Secde āyetleri ancaḳ bī-gümān

[Ç40[a]] Her ḳaçan anuñ birisi oḳına
Bir kişi ḳulaġına hem doḳına

Ḳaşdı daḫı olmaz olursa eger
Çün işitdi secde vācib olısar

---

[26]Başlık: TİLĀVET SECDESİ BABI, SECDETİ'T-TİLĀVETİ: SECDETÜ'T-TİLĀVETİ: İ// 1344 aʿrāf āḫirinde iy: aʿrāfuñ āḫirinde T, Ç, raʿddadur: raʿdda durur İ, bir: biri Ç// 1345 isrāʾīl: isrāyil İ, Ç// 1352 doḳına: ṭoḳına İ // Başlık: YOLCULUK(SEFERÎLİK) BABI

İşid anı hem nice itmek gerek
Tekbīr idüp secdeye gitmek gerek

Secde tesbīḥin hem oḳumaḳ gerek
Tekbīr idüp hem yine durmaḳ gerek

[T25b İ41b] El getürmek yā teşehhüd yā selām
Bunda bunlar yoḳ-durur bil iy imām

BĀBU'L-MÜSĀFİRİ

Bir kişi ḳaṣd-ı sefer itdi meger
Üç gün üç dünlük yola ḳıldı sefer

Yaʿnī bir kişi yayan yörise ger
Yā deve yörimesinde iy piser

Şol kim üç günlük yol ola iy aḫı
Hem uzun olmaya ol günler daḫı

Belki orta günler ola ol tamām
Pes sefer müddeti budur iy imām

Līki gicesi'ile olmaz ḥisāb
Böyle gelmişdür bize naḳl-i kitāb

Baʿżılar dimiş ḳısa günler daḫı
Ol ḳadar üç günlük olursa daḫı

Ol daḫı cāyiz durur olur revā
Yaʿnī bunda ruḫṣat itmişdür Ḫudā

Öylenüñ hem kindünüñ hem yatsunuñ
Sāḳıṭ oldı ṣoñraġı şefʿi anuñ

İkişer ḳılmaḳ gerek her dördi pes
Dörde irgürme iki ḳıl daḫı kes

Kesmeyüp ger dördini ḳılsañ tamām
Ḳaʿde-i ülāyıla bulsa niẓām

1357 dünlük: dünlik İ// 1358 kişi: kisi, yürimesinde: yürümesinde Ç// .1359 günlük: günlik İ// 1360 pes: bes Ç// 1361 ile: bile İ, Ç// 1362 ikinci mısra, daḫı: aḫı İ, Ç// 1363 ḫudā: ḫuẓā Ç// 1366 dördini: dördüni Ç

Ger tamām oldı ise farżuñ ne var
Hem isā'et ḳılmış olduñ iḫtiyār

[Ç40b] Ḳa'de-i ūlā bulınmasa eger
Hem dürüst olmadı farżuñ iy piser

Yine döndürüp iki ḳılmaḳ gerek
İki ḳılmaḳdur hemīşe yigirek

[T26a] 1370 Dörde niyyet itseñ evvelden daḫı
[İ42a] Hem daḫı dört ḳılsañ anı iy aḫı

Cāyiz olur fāsid olmaz bī-gümān
Ḳa'de-i ūlāyıla olsa hemān

Hem daḫı evvelki şef'inde meger
Ya'nī anuñ ikisinde daḫı ger

Şarṭ olupdur kim ḳırā'at bulına
Tā ki ol ḳılduġı cāyiz olına

İki evvelde oḳunmasa aḫı
Yāḫū birinde oḳunmazsa daḫı

1375 Ḳa'de-i ūlā daḫı bulunmasa
Bunlaruñ hīç birisi ḳılınmasa

Fāsid olur cāyiz olmaz ol bu gez
Yine pes iki ḳılısar ol geñez

Çünki cāyiz olmadı pes n'idiser
Şol ki cāyizdür hem anı idiser

Ya'nī döndürüp iki ḳılmaḳ gerek
İki ḳılmaḳdur hemīşe yigirek

Līki niyyet ikiye olsa daḫı
Ḳade-i ūlā bulunsa iy aḫı

1380 Şoñra iki daḫı żamm itseñ eger
Farżuñ ödendi velīkin iy piser

1367 ise: yine İ, Ç// 1371 ūlāyıla: ūlā daḫı İ, Ç // 1372-78 beyitler arası Ø İ, Ç// 1380 żamm: żam İ, Ç

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Teʾḫīr olındı hemān senden selām
Pes isāʾet itmiş olduñ iy imām

Çün saña baġışladı ikʾsin Çalab
Sen ḳabūl itmedüñ olduñ bī-edeb

Ø Şöyle kim irte namāzın iy piser
Niyyet itseñ daḫı dört ḳılsañ meger

Ø Bu daḫı cāyiz degüldür bī-gümān
Taġyīr itdüñ zīra farżuñı hemān

1385 Ø Çün iki farż eyledi anı Ḫudā
Sen anı dört eylemeñ olmaz revā

Bir müsāfir şehrde yāḫūd ḳaryede
Niyyet itse anda durmaġa n'ide

Niyyeti on biş gün olsa durmaġa
Ol muḳīm olur hemān anda aġa

[T26b] Niyyeti bundan az olsa iy aḫı
Ol muḳīm olmaz müsāfirdür daḫı

Şöyle kim bir kişi on dört gün zamān
Niyyet itdi durdı on dört gün hemān

1390 Gitmedi hem durup on dört gün daḫı
Kim bu resme bir yıl oldı iy aḫı

Ol muḳīm olmaz bayıḳ çün iy imām
Niyyet on biş güne olmadı tamām

[İ42b] Ne ḳadar dursa bu resme çoḳ zamān
Ol muḳīm olmaz müsāfirdür hemān

1383, 84, 85 Ø T,Ç // 1386 şehrde: ḳaryede , yāḫūd: yāḫūẓ İ, Ç// 1389 zamān: tamām Ç// 1390 hem: Ø Ç, durup: durdı İ, Ç

[Ç41a] BĀBU ṢALĀTİ'L-CUMᶜATİ [27]

Hem daḫı cumᶜa günüñ ẓuhrın Ḫudā
İki ḳılmaḳlıġı ḳılmışdur revā

Şarṭı olmışdur cemāᶜat mışr-ıla
Kim dürüst ola namāzuñ ḳaṣr-ıla

Mışr aña dirler ki anuñ ḫalḳı ger
Bir ulu mescidlerine gelseler

Baᶜżılar lïkin dimişler hem daḫı
Mışr aña dirler kim anda iy aḫı

Ṣıġmayalar cumᶜa ḳılmaḳlıġa ger
Mışr olur ol añla anı iy piser

Beg ola ḳāżï ola daḫı behem
Bunlar anda şöyle kim hem iy dedem

Yaᶜnï cümle ḥükm-i şerᶜï iy aḫı
Hem ḥudūd-ıla ḳışāṣ olsa daḫı

Anları icrā ideler ve's-selām
Şerᶜ-ile ola ḳamu işler tamām

Çünki mışruñ tefsïrinde bï-gümān
Müctehidler iḫtilāf itdi hemān

[T27a] Pes nice yirlerde şek ola daḫı
Kim anuñ mışr olmasında iy aḫı

Mışr olursa hem ola cumᶜa revā
Lïki mışr olmaz olursa iy aġa

Cāyiz olmaz bunda ḳılmaḳ cumᶜa pes
Şarṭı bulınmayıcaḳ ḳılmañ heves

Pes gerek anuñ gibi yirde kişi
İḫtiyāṭ eyleye ol ola işi

---

[27] Başlık: CUMA NAMAZI BABI, BĀBU SALĀTİ'L-CUMᶜATİ: BĀBU'L-CUMᶜATİ İ, Ç// 1393 ḫūdā: ḫuzā İ, Ç// 1395 ki: Ø, ger: eger İ, Ç// 1397 ve 1398. beyitler yer değiştirmiş İ, 1397 ger: hem, piser: dedem İ, Ç 1401 tefsïrinde: tefsirinde İ, Ç// 1402 nice: niçe İ, Ç// 1404 bunda ḳılmaḳ cumᶜa: cumᶜa ḳılmaḳ bunda İ, cumᶜa ḳılmaḳ anda Ç// 1405 pes: bes Ç

[İ43a] Ol günüñ öyle namāzın iy dedem
Niyyet ide anı daḫı ḳıla hem

Cumʿası anuñ revā olsa eger
Şarṭı bulınsa anuñ yaʿnī meger

Ṣoñraġı ol ḳılduġı ẓuhrı tamām
Cumʿanuñ dört sünnet olur ve's-selām

[Ç41b] Līki cumʿa cāyiz olmazsa bu gez
Ol günüñ hem farżını ḳılduñ geñez

Baʿżılar bunı dimişler hem daḫı
Ol günüñ öyle namāzın iy aḫı

Kişi evinde ḳıla baʿde'z-zevāl
Cumʿa içün anda ide intiḳāl

Vara ol cumʿa namāzın daḫı hem
Kim ḳıla anda anı ol muḥterem

Ḳılduġı bu cumʿa cāyiz ola ger
Şöyle kim şarṭı bulınsa iy piser

Pes anuñ ol anda ḳılduġı namāz
Şimdi bu cumʿa anı cāyiz ḳomaz

Pes bu farż olmaḳdan ol çıḳdı hemān
Nāfile oldı velīkin ol zamān

Cumʿanuñ şarṭı bulınmazsa eger
Yaʿnī kim mışr olmaya ol yir meger

[T27b] Cumʿa cāyiz olmayısar hem bu gez
Ol evinde ḳılduġı oldı geñez

Ol günüñ pes farżını ḳıldı edā
İkisinden birisi oldı revā

1408 ol ḳılduġı: ḳılduġı ol İ, Ç sünnet: sünneti İ// 1409 günüñ: anuñ, ḳılduñ İ, Ç // 1413 ola: olsa İ, Ç 1415 pes: yaʿnī İ, Ç// 1418 ikisinden: ikisinde İ

Ol günüñ öyle namāzın iy aḫı
Cumᶜadan ṣoñra ḳılınur hem daḫı

İḫtiyāṭ itmek-içündür bunda hem
Lïki evvel ḳılsa anı iy dedem

[İ43ᵇ] Yigrek oldur zïrā kim anda hemān
Kim yavuz ẓann olmaz añla bï-gümān

Ṣoñra ḳılmaḳda yavuz ẓann idiser
Cümle ḫalḳuñ cumᶜası hem diyiser

Ola kim ol cāyiz olmaya tamām
Ol günüñ ben ẓuhrını pes ve's-selām

Ben ḳılayın ḫalḳ gibi olmayayın
Ol günüñ ẓuhrın yavu ḳılmayayın

Hem cemāᶜat üç kişi olsa eger
Kim imāmdan ġayrı olur muᶜteber

[Ç42ᵃ] Bir de ḫuṭbe oḳumaḳlıġa imām
Öyle vaḳtında gerek ola tamām

Bir kişi evinde ḳılsa ẓuhrını
Baᶜdehū evinde ḳılsa ẓahrını [28]

Yaᶜnï cumᶜa ḳılmaġa saᶜy eyledi
Cumᶜaya irişmedi gör n'eyledi

Bāṭıl oldı ḳılduġı evvel namāz
Saᶜy ḳılmaḳlıḳ anı cāyiz ḳomaz

Yine döndürmek gerek anı aḫı
Çün ödenmedi anuñ borcı daḫı

Saᶜy vaḳtında gerekdür hem imām
Kim namāz ḳılmaḳda ola ve's-selām

1419 ḳılınur: ḳılursa İ, Ç// 1421 zïrā: zïra Ç, anda: evvel, ẓann: ẓan İ, Ç//1422 ḳılmaḳda: ḳılmaḳdan, ẓann: ẓan İ, Ç// 1323 ben: pes İ// 1324 ben ḳılayın: ḳılayın ben Ç, yavu: yavuḳ T// 1326 de: daḫı, oḳumaḳlıġa: oḳımaḳlıḳ İ, Ç

[28] İlkinci mısra, evinde: evine yazılmış T, İ, Ç//1430 aḫı: daḫı T

[T28a] Ol namāzdan fārig olmış olsa ger
Pes bunuñ da saʿyi olmaz muʿteber

Yaʿnī evvel ḳılduġı ẓuhrı daḫı
Bāṭıl olmadı bu saʿy-ile aḫı

BĀBU ṢALĀTİ'L-ʿĪDEYNİ

Hem iki bayram namāzı bī-gümān
Vācib oldı ol iki rekʿat hemān

[İ44a] 1435 Vaḳtı anuñ kim güneş ṭoġa tamām
Tā zevāle irişe ol iy imām

Her birinde rekʿatuñ tekbīrini
Diñle anuñ nicedür tedbīrini

Çün imām başlar hemān tekbīr ider
Pes şürūʿ itmeklige tedbīr ider

Baʿdehū başlar ṣenā ider tamām
Ol tamām olıncaġaz n'eyler imām

Yaʿnī üç tekbīr daḫı ider hemān
Ellerin refʿ eyler ol dem bī-gümān

1440 Oḳur andan ṣoñra Ḳurʾānı daḫı
Çün tamām ola o rekʿat iy aḫı

Hem ikinci rekʿatuñ ḥāli budur
Līki Ḳurʾān bunda evvel oḳınur

[Ç42b] Yaʿnī tekbīrātını ṣoñra ider
Pes rükūʿa anları idüp gider

Üç durur anuñ daḫı tekbīri hem
Bir rükūʿ tekbīridür olur behem

Cumʿanuñ şarṭları bunda iy imām
Ḫuṭbeden artuġı şarṭ oldı tamām

--- Başlık: İKİ BAYRAM NAMAZI / / 1435 irişe ol: irişince İ, Ç//1438 olıncaġaz: olıcaġazT

Yaʿnī mışr-ıla cemāʿat iy aḫı
Şöyle kim ẕikr eyledük anı daḫı

[T28b] BĀBU'T-TEKBĪRĀTI

Hem kiçi bayramda bir vācib daḫı
İşleyesin vācib olmışdur aḫı

Yaʿnī tekbīrāt-ı teşrīḳ işlegil
ʿArfe günüñ irtesinden başlaġıl

Kiçi bayram güninüñ aşrın daḫı
Kim sekiz vaḳt ola ancaḳ iy aḫı

[İ44b] Ger cemāʿat ola erenler tamām
Farżını ḳılsa bularuñla imām

Baʿdehū vācib durur bunlar ḳamu
Cehr-ile tekbīr ideler iy ʿamū

Ger bu tekbīr fevt olup itmeyeler
Şoñra ödemeklige gitmeyeler

Cehr-ile tekbīr çün olmadı revā
Pes ḫilef yoḳ vācib olmadı ḳażā

Bū Ḥanīfe cehr-ile ẕikri hemān
Bidʿat olur didi muṭlaḳ bī-gümān

Yigrek oldur anı iḫfā ideler
Pes şerīʿat buyruġınca gideler

Līki baʿżılar anı görmiş revā
Böyle naḳl itmiş Fetāvā iy fetā

Bū Ḥanīfe cehr-ile ẕikri aḫı
Ol revā görmedi çün kim hem daḫı

Baʿżılar çün kim revā gördi anı
Şöyle oldı bunda pes añla bunı

TEKBİRLER BABI // 1446 kiçi: ikinci Ç// 1447 teşrīḳ: teşrīḳ T, ʿarfe günüñ: ʿarefenüñ Ç// 1449 erenler tamām: anlar ve's-selām İ, anlar bes tamām Ç//1452 ḫilef: ḫalef İ, Ç// 1455 fetāvā: fetvā İ, Ç// 1457 çünkim: çünki, pes: bes İ, Ç

[Ç43a] Eyle olsa pes veraʿ ehli gerek
Ẕikri iḫfāyıla itmek yigirek

BĀBU'L-KÜSŪFİ'Ş-ŞEMSİ[29]

[T29a] Diñle güneş dutılıcaḳ n'ideler
Cümle ḫalḳı bir yire cemʿ ideler

1460 Cumʿa imāmı iki rekʿat namāz
Kim cemāʿat oluban ḳıla niyāz

Şöyle kim yaʿnī ḳılalar nāfile
Oḳıya Ḳurʾānı hem iḫfāyıla

'Lī̈ki uzun oḳıya Ḳurʾānı hem
Ol iki rekʿatda daḫı iy dedem

[İ45a] Ḥāżır olmazsa eger işbu imām
Başlu başına ḳılalar ve's-selām

Hem namāzdan ṣoñra bunlar iy dede
Ẕikr u tesbīḥ u duʿālar çoḳ ide

1465 Kā ki yine açıla güneş tamām
Ḫuṭbe yoḳdur bunda bilgil iy imām

BĀBU'L-ḪÜSŪFI[30]

Ay dutılsa yāḫū yil olsa ḳatı
Yā daḫı çoḳ olsa ẓulmet zaḥmeti

Pes namāz ḳılmaḳ yaluñuz ḳılalar
Bunda yoḳdur hem cemāʿat bileler

Diñle istisḳā daḫı hem zār-ıla
Ol duʿādur ancaḳ isitġfār-ıla

---

[29] Başlık: KÜSUF (GÜNEŞ TUTULMASI) NAMAZI FAṢL şeklinde İ. Ç// 1461 oḳıya ḳur'ānı hem: ḳur'ānı hem oḳıya İ. Ç// 1464 namāzdan: namāz Ç

[30] Başlık: HÜSUF (AY TUTULMASI) NAMAZI BABI, FAṢL şeklinde İ. Ç// 1467 pes: bes Ç. bileler: olalar İ

BĀBU ṢALĀTÜ'L-ḪAVFI[31]

Her ḳaçan düşmen ḳatı olsa hemān
Ḫalḳı iki bölük eyleye tamām

Bir bölügin düşmana ḳarşu ide
Bir bölügin daḫı işid kim n'ide

Bunlaruñla her namāzuñ nışfını
Yā müsāfir yā muḳīm añla anı

[T29^b Ç43^b] Ḳılduġından şoñra bu bölük hemān
Düşmene ḳarşu dura bellü ʿayān

Ol bölük gele pes anlara imām
Bāḳī nışfın ḳıla hem vire selām

Baʿdehū bunlar yine ḳarşu gider
Gelür anlar bāḳīsin itmām ider

Çün namāzı ḳıldılar bunlar tamām
Pes selām virdi bular hem ve's-selām

[İ45^b] Yine bunlar düşmene ḳarşu gide
Gele anlar evvelin itmām ide

Bunlaruñ daḫı namāzı hem-çünān
Çün tamām oldı selām virür hemān

Bunlar oḳur līki anlar oḳımaz
Lāḥıḳuñ mesbūḳuñ oldı çün namāz

Zīrā evvelki bölük lāḥıḳ ḳalur
Şoñraġı bölük hemān mesbūḳ olur

Pes ḳalanda mesbūḳ oḳımaḳ gerek
Lāḥıḳ olan anı hem ḳomaḳ gerek

---

[31] Başlık: KORKU NAMAZI BABI, BĀBU'L-ḪAVFİ T// 1470 işit: işid T, Ç// 1473 pes: bes Ç// 1474 bāḳī: bāḳi Ç// 1475ḳıldılar bunlar: bunlaruñ oldı İ, Ç ikinci mısra: pes bular daḫı hemān vire selām İ, Ç pes: bes Ç// 1476 gide: gider, gele: gelür, ide: ider İ, Ç// 1477 bunlaruñ: bublaruñ Ç// 1478 oldı: olur İ, Ç// 1480 pes: bes, anı hem: hem anı İ, Ç

Her ḳaçan ḳorḳu iñen ḳatı ola
Şol ki binmişdür anuñ atı ola

Başlu başına ḳıla īmāyıla
Yönleri ḳanḳı yaña olsa ola

BĀBU'Ṣ-ṢALĀTİ FĪ'L-KAᶜBETİ

Kaᶜbe içinde eger ḳılsañ namāz
Yāḫūd üstinde durup ḳılsañ niyāz

Farż ola ger ḳılduġuñ yā nāfile
Ḳıbledür hem ḳılduġuñ cāyiz ola

Kaᶜbe içinde eger dursa imām
Ḥalḳa olsa ḥalḳ daḫı cümle tamām

[T30ᵃ] Ortasında olsa bunlaruñ imām
Ortaya alsa bular yaᶜnī tamām

Kiminüñ yöni imāmuñ yönine
Kiminüñ yanı imāmuñ yanına

[Ç44ᵃ] Kiminüñ ẓahrı imām ẓahrına hem
Olsa cāyizdür olur cümle atam

Yaᶜnī ardı olsa imām ardına
Yāḫūd imām ardına yüzin döne

[İ46ᵃ] Ẓahrı ger olsa imāmuñ vechine
Ḳıblesinde ḳıldı taḳdīm vechine

Yaᶜnī imāmuñ yüzine ardını
İder-ise cāyiz olmaz bil anı

Cāyiz olmaya bunuñ ancaḳ hemān
Bāḳīsin cāyiz durur ḳılduḳ beyān

1481 şol ki: şöyle İ, Ç// Başlık: KABE'DE NAMAZ BABI // 1483 yāḫūd: yāḫūẓ, durup: ḳılup İ, Ç// 1487 yöni: yüzi, yönine: yüzine İ // 1389 yāḫūd: yāḫūẓ İ, Ç// 1492 bāḳī: bāḳi İ, Ç

BĀBU'L-CENĀYİZİ[32]

Bir kişi ger ḫasta olsa nāgehān
Ḥālüñ oldur ʿāḳıbet bilgil hemān

Şöyle olsa ölmege olsa yaḳın
Ṣığınuban hem ḫaḳa anda saḳın

Yönini ḳıbleye taʿyīn ideler
Hem şahādet daḫı telḳīn ideler

Ölicek gözlerin aġzın yumalar
Ḥaḳ Çalapdan aña raḥmet umalar

Baʿdehū anı yuyalar ṣuyıla
Ḳılalar ol ṣuyı hem ḫōş-büyıla

Yunduġından ṣoñra tekfīn ideler
Pes muṣallāya alalar gideler

Sünneti tekfīnüñ üç oldı i yār
Bir ḳamīṣ u bir lifāfe bir izār

[T30b] ʿAvratuñ dırʿı lifāfe hem ḫımār
Emcegin bağlayacaḳ ḫırḳa izār

Hem namāzı farḳ olındı iy dedem
Şöyle kim farż-ı kifāye oldı hem

Yaʿnī bir kaç kişiler ḳılsa tamām
Sāḳıṭ olur cümle ḫalḳdan ve's-selām

Yigrek oldur kim imām sulṭān ola
Ḥāżır olmazsa eger sulṭān bile

Ḳāżī hāżır olur-ısa hem daḫı
Kim namāzın ol ḳılısar iy aḫı

[İ46b] Ḳāżī daḫı ḥāżır olmazsa eger
[Ç44b] Pes imām-ı ḥaydur anda muʿteber

---

[32]Başlık: CENAZE (NAMAZI) BABI, BĀBU'L-MARĪŻ T// 1495 telḳīn: telḳin İ// 1499 lifāfe: lifāf u Ç, izār: ʿizār T// 1500 dırʿı: ẓırʿ u İ, dırʿu Ç, ḫımār: ḫıyār İ// 1505 pes: bes Ç, imām-ı: imām İ

Yaʿnī meyyit mescidindeki imām
Dirliginde aña uyardı tamām

Bu imām-ı ḥay daḫı olmazsa ger
Pes velī ḳılmaḳ gerekdür iy piser

Bir kişi daḫı ḳılursa hem revā
Pes cemāʿat bunda şarṭ olınmaya

Līki olursa cemāʿat iy aḫı
Ne ḳadar çoḳ olsa yigdür iy aḫı

Zīrā kim ʿālemlerüñ faḫri rasūl
Bu namāz-ıçun buyurmışdur kim ol

Ḳırḳ kişi olsa Çalap idüp kerem
Raḥmet eyler ol ölüye didi hem

Ṣadrına ḳarşu dura anuñ imām
Er olursa yāḫū ʿavrat ve's-selām

Bir ölüyi defn ḳılsalar eger
Kim namāzın ḳılmamışlardur meger

Daḫı üç gün geçmemiş ola tamām
Pes namāzın ḳılmaḳ olur iy imām

[T31a] Yaʿnī ḳabri üstine ḳılmaḳ gerek
Üç gün olmadın pes oldur yigirek

Şöyle kim üç gün yā artuḳ olsa hem
ʿAfv ide ġaffār-ı ʿālem iy dedem

Hem daḫı anuñ namāzı iy imām
Yaʿnī dört tekbīr-ile buldı niẓām

BĀBU'Ş-ŞEHĪDİ

[İ47a] Bir kişiyi ẓulm-ile öldürseler
Maʿrekeden hem ölü ḳaldursalar

1509 yigdür iy: yigrekdür İ, iy: hem Ç// 1510 zīrā: zīra İ, Ç// 1511 idüp: idip Ç, eyler: olur İ, Ç// 1512 yāḫū: yāḫūẓ Ç// 1514 iy imām: ve's-selām İ, Ç// Başlık: ŞEHİTLİK BABI // 1518 kişiyi: kişi›i T, hem: yā İ, Ç

Şerʿ-ile dirler aña oldı şehīd
Nicedür ḥükmi bunuñ daḫı işid

[Ç45a] 1520 Anı ṭonın çıḳarup yumayalar
Hem kefen deñlü ṭonından ḳoyalar

Yitmez-ise ṭonı olmaġa kefen
Yitüreler yirine gele sünen

Ölmeyüp mecrūḥ bulınsa ol hemān
Yise içse diri olsa bir zamān

Yā vaṣiyyet itse dünyevī kelām
Söylese beyʿ ü şirā ḳılsa imām

Pes anı eyle olıcaḳ yuyalar
Baʿdehū tekfīn ideler ḳoyalar

1525 Ḳabrine kim ol-durur evvel maḳām
Anda olur kişinüñ ḥāli tamām

Ger ḥarāmī olsa ölen yā buġāt
Ḳılmayalar anlara yoḳdur ṣalāt

KİTĀBU'Z-ZEKĀTI

Çün tamām oldı bayıḳ ẕikr-i ṣalāt
Diñle imdi nicedür ẕikr-i zekāt

[T31b] Bir kişi kim mālı anuñ çoḳ ola
Hem daḫı kimseye borcı yoḳ ola

Ḥācet-i ʿaṣliyyeden artuḳ daḫı
Kim nişāba mālik olsa iy aḫı

1530 İki yüz dirhem durur yaʿnī nişāb
Güci yiterse aña oldur ṣavāb

Hem geçerse üstine bir yıl tamām
Nesne eksilmeye andan ve's-selām

1522 mecrūḥ: mecruḥ Ç// Başlık: ZEKĀT BÖLÜMÜ // 1527 ẕikr-i zekāt: ẕikr ü zekāt Ç// 1528 yoḳ: yoġ İ// 1530 oldur: olur Ç

[İ47b] Pes zekāt ol kişiye farż ola hem
Farżuñı ḳılġıl edā iy pür-kerem

Bunda daḫı niyyet itmeklik gerek
Hem ʿibādetde hem oldur yigirek

Bir kişi mālın taṣadduḳ itse ger
Hem zekāta niyyet itmemiş meger

1535 Sāḳıṭ olur pes zekātı iy imām
Çünki cümle mālını virdi tamām

[Ç45b] BĀBU ZEKĀTI'S-SEVĀYİMİ[33]

Bir kişinüñ biş devesi var-ısa
Bir yıluñ ger ekserin otlar-ısa

Bir ḳoyun virmek gerek aña zekāt
Yıl tamām olınca ger bulsa şebāt

Yıl tamām olmadın anuñ birisi
Ger ölüben dördi ḳalsa dirisi

Eyle olsa aña borç olmaz zekāt
Kim rivāyet böyle ḳılmışdur şiḳāt

1540 Ger devesi ona irse iy imām
İki ḳoyun vire yıl olsa tamām

On biş olıncaḳ üçe irür ḳoyun
Ḥaḳ Çalap ḥükmine sen virgil boyun

[T32a] Dört viriser ḳoyunı yigirmide
Tā yigirmi bişe varınca gide

Anda bir bint-i maḫāż virmek gerek
Otuz altıya tamām irmek gerek

Bir yaşını ol tamām itmiş ola
Hem ikinci yaşına gitmiş ola

1532 ola: oldı İ// 1533 hem: her İ, Ç, hem oldur: o durur T// 1536 yıluñ: yılıñ İ

[33]Başlık: **ZEKÂT DÜŞEN HAYVANLAR BABI**, BĀBU'Z- ZEKĀTİ'S-SEVĀYİMİ İ, Ç// 1538 dördi: dörd T// 1541 olıncaḳ: olıcaḳ T, irür: irdi Ç// 1543binti : bintü T, İ

Otuz altıya irişse çün tamām
Viriser bint-i lebūnı ve's-selām

[İ48a] Ol iki yaşın tamām itmiş ola
Hem üçünci yaşına gitmiş ola

Tā yine ḳırḳ altıya varınca hem
Anda bir ḥıḳḳa gerek iy pür-kerem

Üç yaşını ol tamām itmiş ola
Daḫı dördüncisine gitmiş ola

Çünki ol altmış bire ire tamām
Cazʿa virmeklik gerek anda be-nām

Dört yaşını ol tamām itmiş ola
Hem bişinci yaşına gitmiş ola

İrse yitmiş altıya anda cemel
İki vir bint-i lebūn ḳılma emel

[Ç46a] Varsa ṭoḳsan bire irse ol tamām
İki ḥıḳḳa viriserdür ve's-selām

Yüz yigirmide iki ḥıḳḳa hemān
Vācib oldı ol muḳarrar bī-gümān

Bu aralıḳlardaġı artan i yār
ʿAfv-ıla şerʿ eyle ḳıldı iḫtiyār

Başla imdi yüz yigirmiden yine
Biş devede bir ḳoyun döne döne

Çünki yüz ḳırḳ bişe ire ḳamu heb
Yıl tamām olsa tamām olur sebeb

[T32b] İki ḥıḳḳa virmegi iş eylegil
Bir daḫı bintü maḫāż iş eylegil

Vir bu üç ḥıḳḳa yüz elliye degin
Ḥıḳḳa bu gez üç olur anda yaḳīn

1545 bint-i: bintü T, İ// 1547 tā yine: şāniye Ç// 1548 dördüncisine: dördincisine Ç// 1549 cazʿa: cüzʿa İ// 1551 bint-i: bintü İ// 1554 ʿafv-ıla: ʿafv olur İ, Ç// 1557 maḫāż: muḫāż İ// 1558 ḥıḳḳa: ḥaḳḳı İ

Yine bu yüz elliden geçse nişāb
Evvelinden başla hem oldur şavāb

Biş devede yine bir ḳoyun hemān
Tā ki yüz yetmiş ola hem bī-gümān

[İ48b] Ḥıḳḳa üç bint-i maḫāż hem bir vire
Tā ki ol yüz seksen altıya ire

Ḥıḳḳa üç bint-i lebūn iki daḫı
İrişe yüz ṭoḳsan altıya daḫı

Bunda viriser tamām dört ḥıḳḳalar
İki yüz oldı tamām ḥaḳdur bular

Yine bişde bir ḳoyundan başlaya
İşbu ẕikr olanları hem işleye

Dāyimā bu resme istīnāf ider
Şöyle kim yüz elliden ṣoñra gider

Bir durur buḫt u ʿırābı iy şiḳāt
Köşeginde lāzım olmaz hem zekāt

Yaluñuz yaʿnī köşek olursa ger
Bunda nesne vācib olmaz iy piser

Şöyle bir kişi[de] yaʿnī iy aḫı
Kim yigirmi biş köşek olsa daḫı [34]

Yāḫū bağışlasalar aña hemān
Yaʿnī mālik oldı aña ol zamān

Üstine geçse anuñ bir yıl tamām
Bū Ḥanīfe hem Muḥammed ol imām

Anlaruñ ḳavli budur kim iy şiḳāt
Vācib olmaz didiler bunda zekāt

[T33a] Hem ḳuzı yā bızağu olsa daḫı
Bu daḫı ancılayındur iy aḫı

1559 yine: gine İ, Ç// 1560 ola hem: biş ola İ, Ç// 1561 maḫāż: muḫāż İ// 1562 bint-i: bintü T. İ, irişe: irse İ// 1564 hem: hep İ, Ç

[34] 1568- 1580. beyitler arası Ø İ, Ç

Bir şüretde daḫı şöyle kim meger
Bir kişinüñ daḫı yaʿnī iy piser

Kim yigirmi biş devesi olsa hem
Yā ḳoyundan daḫı ḳırḳ olsa neʿam

Yā baḳardan otuz olsa iy aḫı
Altı aydan şoñra bunlar hem daḫı

Kim veled getürdiler yaʿnī hemān
Bunlaruñ evlādı oldı ol zamān

Bu deve yāḫūd ḳoyun yāḫūd baḳar
Nāgehān bunlar helāk olsa eger

Altı ay daḫı bu evlād üzre hem
Geçdi çün bir yıl tamām oldı behem

Bunda daḫı hem zekāt olmaz tamām
Hem imāmeyn ḳavli budur iy imām

Pes İmām-ı Ṯānī ol nūru'ṯ-ṯiḳāt
Dir ki evlādında vācibdür zekāt

BĀBU ṢADAḲATI'L-BAḲARI [35]

[Ç64b] Diñle bundan şoñra hem ḥükm-i baḳar
Kim nişābında otuzdur muʿteber

Bir kişide olsa ger otuz baḳar
Vire ḥaḳḳın anı görmeye saḳar

Hem yıluñ çoġın yabānda otlana
Vācib olur bir yaşında bir ṭana

Ḳırḳa irse ol otuz cümle tamām
İki yaşar vācib olur iy imām

Bir yaşar olsa tebīʿ dirler aña
İki yaşında müsinne iy aġa

1580 imām-ı şānī: imāmu'ṯ-ṯānī T

[35]Başlık: **SIĞIRLARIN ZEKÂTI BABI.** FAṢL şeklinde İ, Ç// 1582 kişide: kişinüñ Ç// 1583 çoġın: çoḳın İ, Ç. yabān: yāban Ç// 1585 tebīʿ: tebaʿ İ, tebiʿ Ç

[T33b] Bir daḫı arta ḳaçan ḳırḳ bir ola
Rub-ı uşr-ın virmege tedbīr ola

Ya'nī ḳırḳ baḫşında bir baḫş iy aḫı
Ol müsinn-ile bile vire daḫı

[İ49a] Altmışa varınca hem budur ḥisāb
Böyle bildürdi bize naḳl-i kitāb

Altmış olsa bir yaşar iki vire
Tā şuña degin ki yitmişe ire

Bir iki yaşında bir yaşında bir
Vācib olur çünki sen anları vir

On daḫı artup tamām seksen ola
İki yaşında iki virmek n'ola

Her bir onda farżı döner 'aḳl ḳıl
Bir tebī'den bir müsinne naḳl ḳıl

Eyle olsa seksen irse ṭoḳsana
Bir yaşında borcı üç olur yana

Pes yüz olsa işbu taḳdīr üzre vir
Bir yaşar iki iki yaşında bir

Hem otuzdan ḳırḳdan eylegil ḥisāb
Çünki on on arta bu olur niṣāb

Bir durur hem bunda cāmūs u baḳar
Añlaya kim gönli göziyle baḳar

Bızaġularda zekāt yoḳdur i yār
'Afv olanda daḫı budur iḫtiyār

1587 baḫş: baḫş T, müsinnile: müsinneyle İ, müsenneyile Ç// 1590 olur: oldı İ// 1592 farżı: farż İ, tebī': tebi' İ, Ç // 1593 eyle: lïki İ, yana: yine İ, Ç// 1594 üzre vir: üzredür İ, Ç// 1595 niṣāb: ḥisāb T // 1596 cāmūs u: cāmūs-ı İ, Ç, añlaya: añla, gönli: gönül Ç// 1597 bızaġularda: buzaġularda İ

[Ç47a] BĀBU ṢADAḲATI'L-ĠANEMİ[36]

Diñle bundan ṣoñra ḳoyun hālini
Kim zekātında nedür aḥvālini

Ḳırḳ ḳoyunda bir ḳoyundur iy imām
Tā ki yüz yigirmi bir ola tamām

[T34a] 1600 İki ḳoyun lāzım oldı bunda hem
Olmaya bir yıl içinde biri kem

Aralıḳlar ʿafv olur bunda daḫı
Hem yabāndan otlayalar iy aḫı

[49b] Çünki bundan iki yüz bire ire
Vācib oldı şimdi üç ḳoyun vire

Pes ḳaçan dört yüze irse bu nişāb
Dört ḳoyun virür budur bunda ḥisāb

Yüzde bir ḳoyun virür ancaḳ hemān
Şimdiden girü budur bellü ʿayān

1605 Ne ḳadar artarsa virür yüzde bir
Biñ ḳoyunda pes gerek on ola vir

Farż olandan bir yaşar virse revā
Bir yaşından aşaġa virmek ḫaṭā

Kiçisi ḳoyunı birdür bī-gümān
Hem ḳuzılarda zekāt yoḳdur hemān

FAṢL

Atda ḳatırda zekātuñ farżı yoḳ
Hem eşekde ne ḳadar olursa çoḳ

Kim meger atda ẕükūr-ıla inās
Muḫteliṭ ola rubāʿ u yā ṣülās

[36]BAŞLIK: **KOYUNLARIN ZEKÂTI BABI**, FAṢL şeklinde İ, Ç// .1603 budur bunda: bunda budur Ç// 1607 birinci mısra şu şekildedir: keçi ḳoyun bir durur bil bī-gümān Ç, kiçisi: keçisi İ, ḳuzılarda: ḳuzularda İ, Ç//1609 ẕükūr : dükūr T

Yaʿnī kim atda dişisi erkegi
Bile ḳarışmış ola oldur yigi

Vire bir dīnārı bir at başına
İrkegin yā żamm ide yoldaşına

Ḳıymete duta ne kim vardur behem
İki yüz dirhemde vire biş direm

[Ç47b] Bunlaruñ yük götüren yiyen ʿalef
Bir yıl içinde yāḫūd olsa telef

[T34b] Bunda daḫı bil ki borç olmaz zekāt
Kim rivāyet şöyle ḳılmışdur şiḳāt

BĀBU ZEKĀTI'Ẕ-ẒEHEBİ VE'L-FİŻŻATİ

[İ50a] Geldük ol kim dünyenüñ varlıġıdur
Olmayıcaḳ kim göñül darlıġıdur

Birisi altun anuñ biri gümiş
Virme göñül bunlara her dem düriş

İki yüz dirhemde vire biş direm
Vācib olur vir zekātın ḫōş direm

Şimdiden ṣoñraki arta ḳırḳ daḫı
Bir direm daḫı viresin iy aḫı

Artduġınca ḳırḳda bir dirhem ḥisāb
Bunda ẕikr olan budur bellü nişāb

Bunda daḫı yıl tamām olmaḳ gerek
Żāyiʿ olmayup ḳamu ḳalmaḳ gerek

Ger ḫuliy olsa veyā tibr olsa bu
Yā çanak tepsi sini olsa ḳamu

Yāḫūd üsküf yā yüzük olsa daḫı
Yāḫū bir pāre olursa iy aḫı

1611 dīnārı: dīnār İ, Ç. żamm: żam İ. // Başlık: ALTIN VE GÜMÜŞLERİN ZEKÂTI BABI // 1615 dünyenüñ: dünyānuñ Ç// 1616 biri: Ø Ç // 1619 budur: nedür T// 1621 tibr: tibd T// 1622 yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç

Hem zekātı borç olur bil bī-gümān
Diñle altunı ḳılalum hem beyān

FAṢL

Ger yigirmi olsa miṣḳāli bunuñ
Nıṣf-ı miṣḳāldur hemān borcuñ senüñ

Nıṣf-ı miṣḳāl ol yigirminüñ tamām
Rubʿ-ı ʿuşr olur bayıḳ bil iy imām

Añla bir miṣḳāli yigirmi ḳırāṭ
Hem ḳırāṭı arpaya ḳıl iḫtilāṭ

[T35a] Yaʿnī kim veznin ḳırāṭuñ bilesin
Her birin biş arpa deñlü ḳılasın

[Ç48a] Ol yigirmi miṣḳāl-ile olsa hem
İki biñ arpa ḳadar ḳıl ḳılma kem

[İ50b] Rubʿ-ı ʿuşrı ol iki biñ arpanuñ
Elli arpa deñlüdür ḥükmi anuñ

Her ḳaçan artarsa dört miṣḳāl daḫı
Pes iki ḳırāṭ olur vācib aḫı

Zīrā bu on arpa deñlüdür tamām
Rub-ı ʿuşr olur bu daḫı iy imām

Dörtden eksük olsa vācib olmaya
Kim meger arta küsūrı ḳalmaya

Artduġınca göreler cümle nişāb
Rub-ı ʿuşrı vireler budur ḥisāb

Her ḳaçan arta nişābından o māl
Żamm ide hem cinsine olsa ḥelāl

Vire andan daḫı ḥaḳḳın farż olur
Ġam yime vir bunları kim ḳarż olur

1623 hem: kim İ, Ç// 1625 iy imām: bī-gümān T// 1624 iḫtilāṭ: iḫtiyāṭ T// 1630 pes: bes Ç// 1631 zīrā: zīra İ, Ç// 1634 żamm: żam İ, Ç

Bir kişide ger tamām olsa nişāb
Olsa yıluñ evvelinde bu ḥisāb···

Yıluñ ortasında ol cinsden daḫı
Kim nişābuñ ḫumsı artarsa daḫı

Ol nişāb-ıla zekātın vire hem
Aña żamm ide anı daḫı behem

Kim ḥisābında olur farżı tamām
ᶜAfv-ıçun farż olmaya pes iy imām

Şöyle kim yaᶜnī o māl olsa helāk
Bāḳī ḳalsa ger nişāb virse ne bāk

Zīrā kim borcı nişābından olur
ᶜAfv-ıçun hīç nesne yoḳ şöyle ḳalur

[T35ᵇ] Bir kişinüñ devesi olsa ṭoḳuz
Bir yıl üstine geçüp olmasa uz

Dördi gitse bişi ḳalsa bir zamān
Bāḳīsinde bir ḳoyundur pes hemān

[İ51ᵃ] Vācib olsa virmese gitse nişāb
Hem zekātı sāḳıṭ olur bī-ḥisāb

[Ç48ᵇ] Şöyle kim bir kişi mālik olsa ger
Yaᶜnī kim biş devesi olsa meger

Bir yıl üstine daḫı geçse hemān
Kim zekātın virmese hem ol zamān

Ṣoñra anlar ger helāk olsa tamām
Sāḳıṭ olur borcı anuñ ve's-selām

1636 ikinci mısra: yıluñ evvelinde olsa bu ḥisāb İ. evvlinde ger yıluñ olsa ḥisāb Ç// .1638 żamm: żam İ. Ç// 1639 kim: hem İ. Ç// 1641 zīrā: zīra İ. hīç: hiç T// 1642 üstine: üstüne: T. İ// 1643 bişi: biş İ. bāḳisinde: bākisinden T// 1646 üstine: üstüne T. İ

BĀBU ʾMAṢĀRIFI'Z-ZEKĀTI

Bir kişinüñ mālı yoḳ dervīş ola
Yā tamām mālından ayrılmış ola

Yā mükāteb ḳul ola kim deyni var
Yā ġażādan munḳaṭıʿ olmış i yār

Yāḫū medyūn mālı var ḳılsa ḥisāb
Borçdan artuḳ mālı hem olmaz niṣāb

Bunlara virmek zekāt olur revā
Oġluña ḳuluña virmeklik ḫaṭā

Ger faḳīr ola diyü ẓann eyledi
Kim zekātın virdi gör kim n'eyledi

Ṣoñra ẓāhir oldı kim ol bay-ımış
Borcı ödendi aña ne ḳayı-mış

Ḳarañuda oġlına virse eger
Yā atasına bilinmedin meger

Bunda da borcı ödendi bī-gümān
Līki ḳulında revā olmaz hemān

BĀBU ʾZEKĀTI'Z-ZŪRŪʿI VE'Ş-ŞİMĀRI

[T36ᵃ] Hem daḫı işid zürūʿ-ıla şimār
Kim anı saḳy eyleye yaġmur i yār

[İ51ᵇ] Yāḫū seyl ṣuyı anı saḳy ide hem
Vācib olur ʿuşrı çoḳ olsa yā kem

Arż-ı ʿuşriyye olursa yā cebel
Az eger çoḳ anda bulınsa ʿasel

Vācib olur ʿuşrı hem anda tamām
Ḫadravātdan daḫı vācibdür imām

1651 ḳuluña: ḳızuña İ// 1652 ẓann: ẓan İ, Ç// 1653 borcı: borç Ç // Başlık: MEYVE VE TARIM ÜRÜNLERİNİNZEKÂTI BABI //1656 işit: işid T. Ç. saḳy: saḳiy Ç//1657 seyl: sil İ, Ç// 1658 arż-ı: ʿarż-ı T// 1659 ḫadravātdan: ḫadrāvatdan İ

[Ç49a] Şöyle kim tarḫūn tere ḳavun ḫıyār
Bunlaruñ gibi daḫı her ne ki var

Saḳy olanlar dāliye dūlāb-ıla
Nıṣf-ı ʿuşrı hem anuñ vācib ola

Bir ḫarācī yirde yā ʿuşriyyede
Maʿden-i altun gümiş bulsa n'ide

Yā demür yāḫūd baḳır yāḫūd ḳalay
Bulduġuñ hem bunlar olursa ḳolay

Ḫumsı anuñ feyʾ olur almaḳ gerek
Ḳalanı ḳamu senüñ olmaḳ gerek

Ger evüñde yā yirüñde bulasın
Ḫumsı yoḳdur ḳamusın sen alasın

Lüʾlü ü feyrūzec ü ʿanber daḫı
Ḫumsı yoḳdur bunlaruñ bil iy aḫı

Ḳamusı pes bulanuñ olsa gerek
Ḫumsı alınmaz daḫı n'olmaḳ gerek

BĀBU'L-ʿĀŞIRI

Bir kişiyi yolda naṣb itse imām
Aña ʿāşır didiler bellü be-nām

[T36b] Kim zekātın ala tācirler geçe
Her neden almaḳlıġı bile seçe

Ger biri tācirlerüñ inkār ide
Yıl tamām olmadı diye iy dede

[İ52a] Yāḫū bir ʿāşır daḫı aldı didi
Yāḫū borcum var diyüben söyledi

Yāḫū şehrde dervīşe virdüm dise
Bu didügi hem sevāyim olmasa

1661 dāliye: daḫı yā T// 1663 yāḫūd: yāḫūẓ İ, Ç, olursa: olsa Ç// 1666 lüʾlü ü feyrūzec: lüʾlü firūzec Ç// Başlık: ÖŞÜR TOPLAYICI BABI // 1667 bulanuñ: bulanuḳ İ, n'olmaḳ: n'olsa T // 1672 şehrde: şārda İ, Ç, hem: ger Ç

And içicek anı taṣdīḳ ideler
Destūr ola anlara pes gideler

Ger sevāyim olsa yaʿnī iy aḫı
Şehrde virdüm diyü and içse daḫı

Anı taṣdīḳ eylemezler pes hemān
Belki alurlar zekātın bī-gümān

[Ç49b] Müslimīnden rubʿ-ı ʿuşr alsa gerek
Ẕimmīden hem nıṣf-ı ʿuşr alsa gerek

Ḥarbīden pes alalar ʿuşrı tamām
Ḫamr-ı ẕimmīden daḫı hem ve's-selām

Ẕimmīnüñ yaʿnī ki ḫamrı olsa ger
Hem daḫı ḫınzīrı olsa iy piser

Sücisinden nıṣf-ı ʿuşr almaḳ gerek
Ṭoñuzından nesne yoḳ ḳalmaḳ gerek

BĀBU ṢADAḲATI'L-FIṬRI[37]

Hem ulu bayram güninüñ fıṭrası
Vācib oldur çünki oldı irtesi

Kendüyiçün daḫı evlād-ı ṣıġār
Ḳulluḳ iden ḳullar-ıçun ne ki var

Hem bu ḳullar kāfir olursa daḫı
Vācib olur fıṭrası vir iy aḫı

[T37a] Ger müdebber olsa yā ümmü'l-veled
Vācib olur bunlaruñ-ıçun eved

Ger ṣaġīrüñ mālı olursa hemān
Kendü mālından virürler bī-gümān

[İ52b] Fıṭra buġdaydan vireler nıṣf-ı ṣāʿ
Küllü şeyʾin leyse fī'l-iḥsānı żāʿ

1673 anı: anda İ, Ç, anlara: anlar T// 1674 şehrde: şārda İ, Ç// 1676 müslimīnden: müsliminden T, Ç, rubʿ-ı ʿuşr: rubʿ u ʿuşr T, ẕimmīden: ẕimmiden İ, Ç, nıṣf-ı: nıṣfu Ç// 1678 ger: eger Ç// 1679 nıṣf-ı: nıṣfu Ç

[37]Başlık: FITIR (FİTRE) SADAKASI BABI, BĀBU'L-FIṬR T// 1680 ulu: olur T, oldur: olur T, Ç, oldı: ṭoġdı İ, doġdı Ç// 1681 kendüyiçün: kendü çün T, ḳulluḳ: ḳullıḳ İ// 1682 hem: ger İ, Ç// 1685 nıṣf-ı: nıṣfu Ç

Yāḫū arpadan vire bir ṣāʿ aḫı
Yāḫū temr u yā ẕebīb olsa daḫı

Ḳıymetin daḫı virürlerse revā
Ger ögün virmezse vācibdür ḳażā

Ṣāʿ aña dirler ki ola bir kile
Kim sekiz arṭāl tamām buġday ala

Ḥāṣılı biñ ḳırḳ olur dirhem ḳadar
Nıṣfı biş yüz ü yigirmi iy piser

KİTĀBU'Ṣ-ṢAVMI

1690 Diñle bir daḫı bize farż olanı
Kim oruç dutmaḳ-durur diñle anı

[Ç50a] Pes oruç ayı görindügi gice
Farż olur irtesi oruç iy ḫ̆āce

Müslim ü ʿāḳıl ola bālıġ aḫı
Hem ṣaḥīḥ olsa muḳīm olsa daḫı

Ṭāhir ola olmaya ḥayż u nifās
Farż ola bu gez oruç bī-iltibās

Ger cünüb olursa līkin iy imām
Māniʿ olmaz oruca ol ve's-selām

1695 Ṣubḥ-ı ṣādıḳdan giceye dek tamām
Yimeyesin içmeyesin iy imām

Saḳlanasın hem cimāʿ itmeyesin
Niyyet idesin hem unutmayasın

[T37b] Niyyet itmek oruca muṭlaḳ hemān
Farż-ı vaḳt olsun dimezse ol zamān

Yaʿnī oruç didi muṭlaḳ iy aḫı
Taʿyīn eylemedi vaṣfın hem daḫı

1686 yāḫū: yāḫūż İ, Ç// 1689 nıṣfı biş: nıṣfıdur, ü: Ø İ, //Başlık: ORUÇ BÖLÜMÜ // 1690 diñle: añla İ, Ç// 1691 pes: bes Ç, görindügi: göründügi İ// 1692 aḫı: daḫı, daḫı: aḫı İ, Ç// 1693 bu kez oruç: oruç bu kez İ, Ç// 1696 saḳlanasın: saḳlayasın İ, Ç// 1698 taʿyīn: taʿyin Ç

[İ53a] Niyyeti anuñ ṣaḥīḥ olur revā
Gerçi vaṣfında n'ola itse ḫaṭā

Her gün-içün hem gicesinden daḫı
Niyyet itmek şarṭ olupdur iy aḫı

Belki niyyet gündüz iderseñ aġa
Ger ola ḳable'z-zevāl olur revā

Hem daḫı neẕr-i muᶜayyen iy dedem
Giceden gerek aña niyyetde hem

Līki niyyet giceden olmazsa ger
Yaᶜnī kim ḳable'z-zevāl olmazsa ger

Nefle niyyet daḫı iderse hemān
Farż-ı āḫar olur-ısa bī-gümān

Şöyle kim keffāret ola yā ḳażā
Bunlara niyyet iderse iy aġa·

Farż oruçdan vāḳiᶜ olur ol hemān
Çün aña taᶜyīn olupdur ol zamān

Līki bir neẕr-i muᶜayyen iy dedem
Vācib-i āḫar daḫı ol günde hem

[Ç50b] Niyyet eyleyüp edā ḳılsa revā
Pes o farż oruç gibi bu olmaya

Neẕr-i muṭlaḳ daḫı keffāret ḳażā
Kim dilerse bunları ḳıla edā

Niyyeti bunlaruñ elbette hemān
Giceden olmaḳ gerekdür bī-gümān

Bir kişi oruç dutarsa nāfile
Ger zevāl olmazdan öñ niyyet ide

[T38a] Bu daḫı cāyizdür olur muᶜteber
Hem müsāfir şavmı daḫı iy piser

1700 şarṭ: farż Ç// .1705 iy: Ø Ç // 1706 taᶜyīn: taᶜyin Ç// 1708 pes: bes Ç// 1709 neẕr-i muṭlaḳ: neẕr ü muṭlaḳ T// 1710 elbette: elbetde T, İ, Ç// 1711 ger: kim İ, Ç

Efżal oldur güci yiterse tamām
Kim oruç duta bayıḳ ol ve's-selām

[İ53b] Vācib-i āḫar daḫı olsa meger
Niyyet iderse müsāfir iy piser

1715 Hem de nefle niyyet iderse hemān
Ol daḫı cāyizdür olur ol zamān

Niyyetinde daḫı ḫasta kişi hem
Şol ṣaḥīḥ ādem gibidür iy dedem

Her neye niyyet iderse ol hemān
Kim oruç farżından olur bī-gümān

Oruç ayı bilmese ger bir kişi
Hem oruç dutmaḳ ola anuñ işi

Her ne niyyet ider-ise ol daḫı
Kim oruç farżından olur iy aḫı

1720 Hem daḫı şa'bān ayınuñ iy dedem
Kim yigirmi ṭoḳuzıncı günde hem

Maġmūm olursa hevā ol günde ger
Kim oruç ayı görinmezse meger

Şöyle kim bulut ola yā toz ola
Ya'nī ay görinmeye şöyle ḳala

Pes tamām itmek gerek şa'bānı hem
Ya'nī otuz ola şa'bān iy dedem

Līki oruç ayını ol gice ger
Bir kişi kim 'ādil ola ol meger

[Ç51a] 1725 Dir-ise ben ayı gördüm bu gice
Ya'nī ṭanuḳlıḳ virürse iy ḫoca

Çünki maġmūm oldı ol demde hevā
Pes anuñ ṭanuḳlığı ola revā

1715 niyyet iderse: ḳılsa niyyet ol İ, Ç // 1719 ṭoḳuzıncı günde: ṭoḳuzı güninde İ, Ç// 1722 bulut: bulud T, İ, Ç// 1724 gice ger: giceler T

[T38b] Bir daḫı daʿvī şahādet lafẓı hem
Bunda bunlar şarṭ degüldür iy dedem

Hem ṭanuḳ ḳul olsa yā ʿavrat daḫı
Yāḫūd ol maḥdūd-ı ḳaẕf olsa daḫı

[İ54a] Şöyle kim hem ṣābit olsa bī-gümān
Bunlaruñ ṭanuḳluġı pes ol zamān

Yaʿnī bunlaruñ birisi iy piser
Kim ṭanuḳlıḳ virse olur muʿteber

Çünki oruç ayıdur bu iy imām
Bunda töhmet olmaz anlara tamām

Pes gerek ol günden oruç dutalar
Çün oruçdan oldı ol gün iy piser

Çün ṭanuḳlıḳ virdi bir ʿadl iy aḫı
Hem otuz gün dutdılar oruç daḫı

Hem yarındası gice daḫı eger
Ay görinmez olur-ısa iy piser

Bayram itmeklik o gün olur ḥarām
O gice çün ay görinmedi tamām

Hem Muḥammed ḳavli oldur bī-gümān
Çün otuz gün dutdılar oruç hemān

Pes yarındası anuñ bayram ola
Evvelinden hem oruç itmām ola

Ṣābit oldı çün orucuñ evveli
Āḫiri otuz gün oldı çün belī

Līki şevvāl ayını görmekde hem
Gerçi daʿvī şarṭ degüldür iy dedem

Pes gerek lafż-ı şahādet iy aḫı
Bunda şarṭ olmış-durur hem ol daḫı

1727 daʿvī: daʿvā İ, Ç// 1728 yāḫūd: ẏāḫū İ, Ç, maḥdūd-ı: maḥdūd u T// 1729 hem: Ø Ç// 1732 pes: bes// 1734 iy piser: n'ideler İ// 1735 olur: ola T, o gicede: ol gicede İ, Ç// 1737 pes: bes Ç// 1739 daʿvī: daʿvā İ, Ç

İki er kişi ṭanuḳlıḳ vire hem
Yā iki ᶜavrat bir er daḫı behem

[T39ᵃ Ç51ᵇ] Bunlaruñ ṭanuḳluġı ola ḳabūl
Kim hevā maġmūm olıcaḳ oldı ol

Līki açuḳluḳ olursa iy dedem
Oruç ayı bayram ayı daḫı hem

[İ54ᵇ] Bunda çoḳ kişi ṭanuḳlıḳ vireler
Tā kim ol ṭanuḳlar ola muᶜteber

1745 Baᶜżılar ḳırḳ kişi dimişler anı
Taḳdīr itmez baᶜżılar añla bunı

Yaᶜnī ṭanuḳluḳ virenler pes hemān
Çoḳ kişi olsa gerekdür ol zamān···

Şol ḳadar çoḳ ola anlar iy aḫı
Kim bularuñ ittifāḳı hem daḫı

Şöyle kim yalan-ıçun cemᶜ olalar
Bu gice biz ayı gördük diyeler

Ol muḥāl olursa ᶜaḳla pes hemān
Anlaruñ ṭanuḳluġı olmaz yalan

1750 Yaᶜnī kim cemᶜ-i keşīr ola tamām
Ayı gördük diye anlar ve'ṣ-selām

Çün hevā açuḳluḳ oldı ol zamān
Oruç ayı bayram ayı bī-gümān

Bu ḳadar çoḳ ṭanuġıla iy aḫı
Ṣābit olur ḥükm olur aña daḫı

Yise içse ḳaṣd-ıla ḳılsa cimāᶜ
Kim orucı bāṭıl olur bī-nizāᶜ

Vācib oldı aña keffāret ḳażā
Böyle geldi çün bize ḥükm-i Ḫudā

1746 virenler: virürler T, pes: bes Ç // 1750 cemᶜ-i: cemᶜu Ç// 1752 ol: o Ç// 1754 ḫudā: ḫuẕā İ, Ç

BĀBU MĀ YŪCİBU'L-ḲAŻĀ'E VE'L-KEFFĀRETE[38]

1755 Bir kişi oruç ayında kim meger
Ḳaṣd-ıla orucını yirse eger

[T39b] Hem daḫı keffāretin virse tamām
Yine ol kişi ol ayda iy imām

Bir daḫı yise orucın ḳaṣd-ıla
Aña keffāret yine vācib ola

Lĭki ol evvelki keffāret hemān
buña hem keffāret olmaz bĭ-gümān

Belki vācibdür bunuñçun bir daḫı
Aña keffāret viriser iy aḫı

1760 Lĭki evvel gün-içün daḫı tamām
Yaʿnĭ daḫı ol gün-içün iy imām

Virmemiş keffāretin hem ol zamān
Yine bir gün daḫı yir olsa hemān

[İ55a Ç52a] Gerçi ol yidi orucın iki gez
Çün bir ay içinde oldı ol geñez

Ne ḳadar tekrār olursa yidügi
Böyledür bunda imāmlar didügi

Yaʿnĭ bir keffāret anda pes tamām
Kim kifāyet eyler ancaḳ ve's-selām

1765 Lĭki evvel yise bir ayda eger
Ṣoñra bir ayda daḫı yise meger

Çün iki gez yidi iki ayda hem
Lĭki keffāret virür bunda neʿam

Baʿżılar lĭkin dimiş bunda daḫı
Bir virür keffāret ancaḳ iy aḫı

---

[38]Başlık: (ORUÇTA) KAZA VE KEFARET GEREKTİREN YERLER, Ø İ, Ç// 1755 orucını: orucı Ç// 1758 ol evvelki: evvel virdi T, olmaz: olur İ, Ç// 1759 Ø Ç// 1760, 61 Ø Ç// 1762 ol yidi orucın: orucın yidi ol İ, Ç// 1766 kez: ger Ç, keffāret: keffār Ç

Yaʿnī bir keffāret iderse hemān
Bu daḫı ancılayındur bī-gümān

Ger unudup yise içse nāgehān
Orucı şınmaz dürüst olur hemān

Yaʿnī bir kişi unutsa nāgehān
Yise içse yā cimāʿ itse hemān

[T40a] Orucı şınmaz anuñ ḳılsun tamām
Böyle buyurdı hem ol faḫru'l-enām

Nāfile oruç daḫı olsa eger
Ḥükmi anuñ daḫı budur iy piser

Yaʿnī anda daḫı şınmaz iy aḫı
Yise içse yā cimāʿ itse daḫı

Bunda keffāret nedür bil bī-gümān
Kim ẓıhāruñ neyise oldur hemān

Güci yiterse ḳul āzād eyleye
Güci yitmezse işid kim n'eyleye

Pes iki ay muttaşıl oruç duta
Güci yitmezse buña hem iy ata

[İ55b] İrtede gicede altmış miskinüñ
Vācib olur üstine diñle anuñ

Ḳarnı ṭoyınca yiye andan ṭaʿām
Kim yirine gele keffāret tamām

[Ç52b] BĀBU'N-NEẒRİ

Neẓr ḳılsañ ger muʿayyen bir güni
Kim oruç dutmaḳ dileseñ sen anı

Vācib olur anı ödemek gerek
Niyyetin hem giceden dimek gerek

1769 unudup: unıdup İ// 1771 hem: çün// 1772 eger: meger Ç// 1775 āzād: azād Ç// 1778 yiye: yine T// Başlık: NEZİR BABI //1779 neẓr: neẓ Ç// 1780 niyyetin: niyyeti, hem: Ø Ç

Ḫasta olsa oruç ayında kişi
Kim oruç dutarsa budur teşvīşi

Yā żaʿīf ola yāḫūd arta maraż
Yaʿnī orucın yiye budur ġaraż

Yüklü ʿavrat daḫı oġlan emzüren
Kendüye yā oġlana noḳṣān gören

Hem müsāfir daḫı yimeklik revā
Līki bunlar ancaḳ iderler ḳażā

[T40^{b}] 1785 Bir kişinüñ boġazına nāgehān
Kim siñek girse yā toz girse hemān

İḫtilām olsa uyurken gündüzin
Ḳaṣd-ıla yā ḳavminüñ öpdi yüzin

Bunda inzāl-i menī olmazsa ger
Kim mücerred öpmek olmaz muʿteber

Ḥāl budur kim ẕākir oldı ṣavmını
Ṣavmı cāyizdür bular ṣımaz anı

Bir kişi aġzı ṭolu ḳussa eger
Aġzı ṭolu daḫı olmazsa meger [39]

1790 Ḳuṣduġı hem ḳaṣd-ıla olsa hemān
Orucı ṣındı anuñ hem ol zamān

Pes ḳażā itmek gerek ancaḳ aḫı
Vācib olmaz aña keffāret daḫı

Līki ḳaṣdı olmasa ḳusmaḳlıġa
Belki ġālib olsa ḳuṣmaḳlıḳ aña

Hem daḫı unıtsa ḳuṣsa nāgehān
Bunlaruñ orucı ṣınmaz bī-gümān

Şöyle kim unıtsa yise bir kişi
Orucı ṣınmaz tamām olur işi

1782 yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç. yiye: yeye T// 1787 inzāl-i: inzāl ü İ // 1788 kim: ki, oldı: olsa İ, Ç
[39] 1789- 1797. beyitler arası Ø İ, Ç

Ol daḫı bunuñ gibidür iy aḫı
İy aḫı bunuñ gibidür ol daḫı

Lïki ol ḳuşduġını bilse meger
Aġzı ṭolu daḫı olmazsa meger

Bunda daḫı orucı şındı tamām
Zïrā kendü yutdı anı ve's-selām

Gice şandı bir kişi yidi saḫūr
İrteyimiş bilmedi ḳıldı ġurūr

Orucı şındı ḳażā ider hemān
Vācib olmaz aña keffāret i cān

[T41a] Bir kişi daḫı ṭolındı şandı gün
Yiyecek yidi çün oldı diyü dün

[İ56a] Gördi kim güneş daḫı ṭolınmamış
Orucı şındı anuñ bilinmemiş

Ol daḫı ider ḳażā ancaḳ hemān
Zïra kim sehv idene olur emān

Lïki baʿżılar rivāyet eylemiş
Vācib olur bunda keffāret dimiş

[Ç53a] Anuñ-ıçun kim yaḳïni günedür
Bu arada şekki anuñ dünedür

Eyle olsa ḳaṣd-ıla yimiş ola
Pes diyen bu maʿnïden dimiş ola

Bir müsāfir yāḫū bir ḫasta eger
Kim orucın yidi bir ḳaç gün meger

Ṣoñra ger ṣaġ olur-ısa hem daḫı
Kim müsāfir hem muḳïm olsa aḫı

Orucın anlar ḳażā itmek gerek
Çünki borç oldı yā pes n'itmek gerek

1805 pes: bes Ç, maʿnïden: maʿniden Ç// 1807 ger: Ø T, olur ise hem daḫı: olsa ḫasta hem daḫı Ç, müsāfir hem muḳïm olsa: muḳïm olsa müsāfir iy İ, Ç// 1808 borç: farż İ, Ç

Ger ḳażā itmedin ölürse hemān
Añа fidye vācib olur bī-gümān

Yaʿnī anlaruñ velīsi iy imām
Fidye vire anlaruñ-ıçun tamām

Līki bu şarṭ oldı añla iy aḫı
Kim vaṣiyyet ide bunlar hem daḫı

Yaʿnī borçlarıyıçun elbette hem
Kim vaṣiyyet ide anlar iy dedem

Şülṯ-i mālından gerekdür pes velī
Anlaruñ orucın ödeye belī

Bir gün-içün nıṣf-ı ṣāʿ buġday vire
Bir gün-içün fidye pes añа ire

[T41b] Bāḳī günlerde daḫı budur ḥisāb
Bir gün-içün nıṣf-ı ṣāʿ oldı niṣāb

[İ56b] Şöyle kim otuz günin yidi tamām
Yine ṣaġ oldı otuz gün ve's-selām

Yāḫūd on gün ṣaġlıġa irdi hemān
Yā müsāfirdi muḳīm oldı i cān

Buġdayuñ hem ḳıymetin daḫı meger
Virür-ise cāyiz olur iy piser

Nıṣf-ı ṣāʿuñ vaṣfını daḫı hemān
Fıṭra yanında anı ḳılduḳ beyān

Buncılayındur namāz hem iy aḫı
Kim ḳażāya ḳala bir ḳaç gün daḫı

[Ç53b] Ödemedin yaʿnī ölürse eger
Pes velīsi anuñ-ıçun iy piser

Fidye virmeklik gerekdür iy aḫı
Bunda şarṭ oldı vaṣiyyet hem daḫı

1811 bunlar hem daḫı: anlar iy aḫı İ, Ç// 1812 elbette: elbetde Ç// 1813 pes: bes Ç// 1814 fidye: fedye T // 1816 günin: güni İ, Ç// 1817 yāḫūd: yāḫūẓ İ, Ç// 1819 vaṣfını: ḳadrini İ, Ç

Ger vaşiyyet itmeye bunlar eger
Fidye virmek vācib olmaz iy piser

Ø Lĭki her bir vaḳt-içün bunda tamām
Fidye virmeklik gerekdür iy imām

Hem de bir vaḳtuñ namāzı bĭ-gümān
Bir gün oruç gibi oldı pes hemān

Baʿżılar bir gün namāzını tamām
Bir gün oruç gibi ḳılmış ve's-selām

BĀBU'L-İʿTİḲĀFI[40]

İʿtiḳāf oruç ayında iy aḫı
Sünnet olmışdur müʾekked ol daḫı

Bir kişi mescid içinde iy imām
Niyyet ide otura bir gün tamām

Bir gün eksük olıcaḳ yoḳdur cevāz
Hem o mescidde ḳılalar biş namāz

[T42ᵃ] Bir daḫı şarṭı oruç dutmaḳ gerek
[İ57ᵃ] Rüknidür mescidde oturmaḳ gerek

Nice olursa sözi söylemeye
Ḫayrı söyleye sükūt eylemeye

Hem yimesi içmesi anda ola
Hem daḫı beyʿ ü şirā ḳılsa n'ola

Lĭki sıʿa anda hāżır gelmeye
Yaʿnĭ ol mescid içinde olmaya

Yaʿnĭ şatun aldugı nesne hemān
Olmaya mescid içinde ol zamān

Muʿtekifden ġayrı kimse ger anı
Mekrūh olur işlemek diñle bunı

---

[40]Başlık: İTİKAF BABI, KİTĀBU'L-İʿTİḲĀFI T// 1824 Ø T 1827 müʾekked: müʾeked T, ol: hem İ, Ç// .1830 rüknidür: gündüzin İ// 1733 ol: anda T// 1735 bunı: anı İ

Yaʿnī yimek içmek ü beyʿ ü şirā
Mescid içinde bular olmaz revā

[Ç54a] Muʿtekifden ġayrı kimse anı ger
İşler-ise mekrūh olur iy piser

Mescidinden daḫı ṭaşra çıḳmaya
Kim çıḳuban iʿtiḳāfın yıḳmaya

Līki meger ḥācet-i insān ola
Kim żarūrī çıḳmaġa fermān ola

1840 Bir daḫı cumʿa içün çıḳa hemān
Ger özürsüz çıḳar olsa bī-gümān

Unıdup yā vaṭʾ ḳılsa iy ḫ̆āce
Bāṭıl olur gerçi olursa gice

KİTĀBU'L-ḤACCI

Geldük imdi diñle ḥaccuñ farżını
Żikr idelüm hem daḫı bir bir anı

Üç-durur ol üçden artuḳ yoḳ-durur
Līki vācib daḫı sünnet çoḳ-durur

[T42b İ57b] Evvelā iḥrām dutunmaḳ kendüye
Hem ikinci durısardur vaḳfeye

1845 Yaʿnī ola ʿarfe günde iy aḫı
Vaḳfeye durmaḳ ʿArāfatda daḫı

Hem üçüncisi ṭavāf oldı tamām
Kim ziyāret didiler aña be-nām

Biş durur vāciblerin daḫı işit
Her birin saḳla aña göre iş it

Bir ṣafādan merveye saʿy eylemek
İşle anı gerçi olursa emek

1840 cumʿa içün: cumʿayiçün İ, Ç// 1841 unıdup: unudup Ç, vaṭʾ: vaty T// başlık: HAC BABI // 1844 dutunmaḳ: dutmaḳ Ç// 1845 ʿarfe: ʿarefe, ʿarāfatda: ʿarafatda Ç

Hem ikincisi vuḳūfı cemᶜ ide
Müzdelīfedür anuñ biri dede

Baş yülitmek hem daḫı remy-i cimār
Dörde irişdi bayıḳ bellü şumār

Pes bişincisi ṭavāf oldı ṣader
Ḥacc iden āfāḳī olursa eger

Daḫı sünnetleri üçdür iy dedem
Kim ṭavāf itmek durur evvel ḳadem

[Ç54b] Hem ikincisi maḳām-ı İbrāhīm
Kim namāz ḳılmaḳ durur anda selīm

Hem üçüncisi Ṣafādan Merveye
Merveden daḫı Ṣafāya yöriye

Bundan artuḳ ḳaldı ādāb iy dede
Ḥacc iden kişi daḫı anı ide

Ayları şevvāl ü ẕilḳaᶜde daḫı
ᶜAşr-ı ẕilḥicce key añla iy aḫı

Sünnet olmışdur müᵓekked ᶜumre hem
Ol ṭavāf u saᶜy u iḥrāmdur behem

ᶜUmre bu aylarda işlense revā
Bāḳī aylarda daḫı olmaz ḫaṭā

[T43a İ58a] Zīrā bu aylara ol maḥṣūṣ degül
Ḥac gibi anda ola manṣūṣ degül

Līki biş günde revā olmaz aḫı
İki bayram güni hem üç gün daḫı

Yaᶜnī teşrīḳ günlerinde daḫı hem
Kim revā olmaz bu ᶜumre iy dedem

1849 anuñ biri: biri anuñ Ç, biri: yiri İ// 1850 cimār: ḥımār Ç// 1851 pes: bes Ç, bişinci: beşinci İ, āfāḳī: āfāḳi İ, Ç// /1854 ṣafādan: ṣafā vü İ, Ç// 1855 ādāb: edeb İ, Ç// 1856 ᶜaşr-ı: ᶜaşru İ// // 1859 zīrā: zīra İ, Ç, manṣūṣ: manḳūṣ İ// 1860 güni: gün Ç

Başlayup evvel çü iḥrām idesin
Diñle imdi n'eyleyüben gidesin

Kesesin hem dırnaġuñ hem bıyıġuñ
Yüliyesin ḳasıġuñ hem ḳoltuġuñ

Ġusl idüp yāḫūd vużū almaḳ gerek
Hem iki rekʿat namāz ḳılmaḳ gerek

1865 Bir izār u bir ridā hem geyiser
Bunlaruñla ḥacca niyyet idiser

Göbeginden dizi altına degin
Bağlaya yaʿnī ḫōş aḳ panbuḳ bizin

Bu izār oldı ridā daḫı hemān
Ol daḫı buncılayındur bī-gümān

Anı omzından aşaġa bıraġa
Kendüyi anuñla örte iy aġa

Bu iki bizler uzun olursa hem
Ol daḫı cāyizdür olur iy dedem

[Ç55a] 1870 Līki şöyle uzun olmaya kim ol
Yirde sürinmeye tā kim ola bol

Hem namāzdan şoñra ide telbiye
Āḫirine dek tamām lebbeyk diye

Muḥrim olduñ şimdiden girü yaḳın
Pes fusūḳ-ıla refeṣden key saḳın

Yaʿnī saḳın kim cimāʿ itmeyesin
Hem yaramaz işlere gitmeyesin

[İ58b] Kimseyile hem daḫı itme cidāl
Yoldaşuña virme zinhār infiʿāl

1862 n'eyleyüben: n'eyleyesin İ, Ç// 1865 geyiser: giyiser Ç // 1866 bağlaya: bağlana// 1873 saḳın kim: kim saḳın İ, Ç

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

[T43b] FAṢL

Daḫı ihrām bağlanacaḳ yirleri
Ẕikr idelüm diñle bir bir anları

Ẕü'l-Ḫuleyfedür Medīne ehline
Ẕāt-ı ʿIrḳ oldı ʿIrāḳdan gelene

Cuḥfe oldı ehl-i Şāmuñ hem daḫı
Ehl-i Necdüñ oldı ḳarnı iy aḫı

Hem bişincisi Yelemlem olısar
Ol Yemen ehlinüñ oldı iy piser

Yaʿnī bunlar dilese ḥacc ideler
Yāḫū ʿumre itmek-içün gideler

Bunlara ihrām vācibdür hemān
Kim bu yirlerden ḳılalar bī-gümān

Yaʿnī bu yirlerden ihrāmı tamām
Teʾḫīr itmeklik ḥarāmdur iy imām

Bundan aşaġa daḫı aḥvālini
Tā tamām olınca ḥac efʿālini

Diyümezem naẓma gelmez çoḳ-durur
Ḳāfiye gelmez münāsib yoḳ-durur

Eyle olsa aṣlını ḳılduḳ beyān
Farż u vācib neydügi oldı ʿayān

Bāḳisin bilmek dilerseñ iy imām
Var kitāblar naḳlini gör ve's-selām

KİTĀBU'N-NİKĀḤI

[Ç55b] Ẕikr olındı çün ʿibādet uş tamām
Bāḳī şerʿiyyātı diñle iy imām

1875 ẕikr: fikr: T // 1878 bişinci: beşinci İ// 1883 diyümezem: diyemezem İ, Ç// 1884 farż u: farż-ı İ// Başlık: **NİKĀḤ BÖLÜMÜ**

Kim anuñladur niẓāmı ʿālemüñ
ʿĀlem içinde maʿāşı ādemüñ

[T44a İ59a] Birisi oldı anuñ ʿaḳd-ı nikāḥ
Kim ḥarām oldı ḳamu dīnde sifāḥ

Yaʿnī ḳamu dīnde olmışdur ḥarām
Birisi anuñ zinādur ve's-selām

Bir de nā-ḥaḳ yirde ādem ḳatli hem
bir de yalan söylemekdür iy dedem

Yaʿnī bu üç nesneler cümle tamām
Ḳamu dīnde bunlar olmışdur ḥarām

Bir kişi kim saḳlaya kendüzini
Kim zinā itmeye egler özini

Hem daḫı evlenür olursa eger
ʿAvratın bislemege güci yiter

Aña sünnetdür nikāḥ itmek revā
Güci yiter çünki hem itmez zinā

Ger zinādan saḳlamazsa özini
Yaʿnī ḳorḳar bildi çün kendüzini

Hem güci yiterse daḫı bī-gümān
Vācib oldı aña evlenmek hemān

Bir kişi dört ʿavrat almaḳ hem daḫı
Bu daḫı cāyiz durur bil iy aḫı

Līki ḳul olsa iki olmaḳ gerek
Zīrā ḥürrüñ nışfı bu olmaḳ gerek

Rükni īcāb u ḳabūl oldı hemān
Pes şahādet şarṭı oldı bī-gümān

Yaʿnī er dise ki çiftlendüm seni
Pes ḳabūl itdüm dise ʿavrat anı

1888 oldı: oldur İ, Ç. ʿaḳd-ı: ʿaḳd u T// 1890 yirde: yire İ, Ç// 1893 bislemege: beslemege İ 1896 yiterse: yitmezse T// 1899, 1900 pes: bes Ç

Hem o meclisde ṭanuḳlar olsa ger
Gerçi mehrin daḫı ẕikr itmeseler

Lîki bunda mehr-i miṣl olsa gerek
Mehrin añmayıcaḳ oldur yigirek

[T44^{b} İ59^{b}] Çünki îcāb u ḳabūl oldı tamām
[Ç56^{a}] Hem daḫı şarṭı bulundı ve's-selām

Pes gerekdür kim dürüst ola nikāḥ
Cidd-ile oldı yāḫūd oldı mîzāḥ

1905 Yaʿnî ʿaḳdı ḳaṣd-ıla itdi bular
Yāḫū keñgel eylediler iy piser

Hem ṭanuḳlar gözsüz olursa aḫı
Cāyiz olur fāsıḳ olursa daḫı

Lîki iki er gerek yāḫūd tamām
Bir er-ile iki ʿavrat ve's-selām

Ḥürr ü Müslim ola bunlar iy aḫı
ʿĀḳıl u bālıġ gerekdür hem daḫı

Hem ṭanuḳlar ḥālet-i ʿaḳdda bile
Ḥāżır ola bunlaruñ ʿaḳdın bile

1910 Biri ġāyib biri ḥāżır olsa ger
Ḥāżıruñ ḳatında ʿaḳd ola meger

Ṣoñra ġāyib ḥāżır oldı hem daḫı
Ġāyib oldı ḥāżır olan iy aḫı

Bir daḫı bu ḥāżıruñ ḳatında ger
ʿAḳd olursa cāyiz olmaz iy piser

İkisi daḫı bile ḥāżır gerek
Bunı fikr itmeklige ḫāṭır gerek

Temlik itdüm saña nefsüm dise ger
Yā bağışladum daḫı dise meger

1901 hem de: hem o İ, Ç, itmeseler: itmeyeler Ç// 1902 olsa gerek: olsalar Ç// 1907 yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç// 1908 ḥürr ü: ḥürr-i İ, Ç, iy: Ø, ola: ola pes İ, Ç, aḫı: daḫı Ç// 1910 ola: olsa İ, Ç, meger: Ø Ç

1915 Yā taṣadduḳ eyledüm dise daḫı
Yā saña ṣatdum dir-ise iy aḫı

Yā ṣatun aldum dir-ise seni er
Her birisi rāżī olsa iy piser

Bu ʿibāretler-ile yaʿnī hemān
ʿAḳd iderlerse revādur bī-gümān

[T45a İ60a] Mutʿa cāyiz olmayısar iy piser
Şöyle kim bir ʿavrata dise bir er

Saña yüz aḳça vireyin n'ideyin
Yaʿnī bir ḳaç gün temettüʿ ideyin

[Ç56b] 1920 Rāżī oldı aña ʿavrat hem daḫı
Bu hemān cāyiz degüldür iy aḫı

Ṣūret-i mutʿa budur bilgil hemān
Bu nikāḥ olmaz revā pes bī-gümān

Hem daḫı bir kişi ʿaḳd itse eger
Yaʿnī bir ʿavratı çiftlendi meger

On güne dek yā daḫı artuḳda hem
Böyle şarṭ eyledi bunlar iy dedem

Bu nikāḥ olur muvaḳḳat iy aḫı
Bāṭıl olur añla hem bunı daḫı

1925 Er-ile ʿavrat ki ẕimmīyeyn ola
Biri ṭanuḳsuz daḫı birin ala

Bu daḫı cāyiz durur olur revā
Gerçi ṭanuḳ daḫı olmazsa aġa

Bir kişi fāsid nikāḥ-ıla meger
Şöyle kim bir ʿavratı çiftlense ger

Hem daḫı mehrini ẕikr itse bular
Hem duḫūl itse daḫı aña ol er

1915 dir-ise: didiyse Ç// 1916 dir-ise seni: seni dir-ise İ, Ç// 1920 rāżī: rāżı Ç// 1925 birin: birini İ // 1927 çiftlense: çiftlene T// 1928 mehrini: mehrin Ç

Hem müsemmā vācib olmaz bī-gümān
Mehr-i miṣl olur aña ancaḳ hemān

Hem duḫūl itmezden öñdin iy piser
Kim nikāḥın her birisi feseḫ ider

Her birisi feseḫ idicek iy aḫı
Ḥāżır olmaḳ şarṭ degül biri daḫı

Līki vaṭʾ itmiş olursa er aña
Hiç birinüñ feseḫi pes olmaz revā

[T45^{b} İ60^{b}] Kim meger birisi feseḫ itse eger
Hem biri ḥāżır gerekdür iy piser

Pes biri ḥāżır degülken biri hem
Feseḫ iderse cāyiz olmaz iy dedem

Mehr-i miṣli hem bularuñ iy aġa
Ol müsemmādan ziyāde olmaya

Hem daḫı ʿiddet gerek bunda hemān
Aña vaṭʾ olındı çün-kim ol zamān

Hem veled getürse ol ʿavrat daḫı
Ṯābit olur bil neseb hem iy aḫı

[Ç57^{a}] Bu neseb müddetinüñ evveli hem
Ol nikāḥ vaḳtında olur iy dedem

Hem Muḥammed ḳavli oldur bī-gümān
Vaṭʾuñ evvelinden itdi ol hemān

İddetinüñ müddeti yaʿnī tamām
Vaṭʾuñ evvelinden itdi ol imām

ʿAvratuñ miṣli hem oldur iy aḫı
Kim atası cānibinden hem daḫı

ʿAvrat olursa eger anuñ işi
Şöyle kim atasınuñ ḳız ḳardaşı

1929 hem: Ø İ, Ç// 1931 degül biri: degüldür bir İ // 1932 vaṭʾ: vaṭy, hīç: hiç T// 1934 Ø İ // 1937 bil neseb hem: hem neseb bil İ, Ç// 1939 hemān: imām İ, zamān Ç//1940 ʿiddetinüñ müddeti: ʿiddetüñ müddetini İ, Ç

Yā atası ḳardaşınuñ ḳızı hem
Kendünüñ ḳız ḳardaşı daḫı behem

Hem bular olmaz olursa iy piser
Ecnebiyye ᶜavrat olur muᶜteber

1945 Yaᶜnī bir ḳaç nesnelerde iy imām
Kim berāber olalar bunlar tamām

Şöyle kim gökçeklik içinde aḫı
Māl içinde yaş içinde hem daḫı

Hem daḫı şehrde bekāretde tamām
ᶜAḳl içinde dīn içinde ve's-selām

[T46ᵃ] ᶜAṣr-ıla ᶜiffet içinde daḫı hem
Şeyyib olmaḳda daḫı hem iy dedem

[İ61ᵃ] Bu iki ᶜavrat bu nesnelerde ger
Kim berāber olur-ısa iy piser

1950 Pes mümāṯil olalar bunlar hemān
Hem mehrde bir olalar ol zamān

Hem bularuñ ḳamu cemᶜ olmazsa ger
Baᶜżısı daḫı olursa hem yiter

Bir Müsülmān kāfire bir ᶜavratı
Almaḳ ister ḫayra ṭutdı niyyeti

İki ẕimmī kāfirüñ ḳatında ger
ᶜAḳd iderlerse hem olur muᶜteber

Ol Müsülmān līki inkār itse hem
Ol ṭanuḳlar şimdi olmaz muḥterem

[Ç57ᵇ] 1955 ᶜAvrat inkār ider olursa bu gez
Ol ṭanuḳlar muᶜteber olur geñez

Kāfirüñ ṭanuḳluġı çün bī-gümān
Kāfir üzre muᶜteberdür pes hemān

1947 şehrde: şārda İ, Ç// 1950 pes: bes Ç, ol zamān: ve's-selām T// 1952 ḫayra: ḫayr Ç

Bir ṣaġīre ḳızcuġazın ata ger
Emr ḳılsa bir kişiye ol meger

Anı bir kimseye tezvīc it dise
Ol anı hem daḫı tezvīc eylese

Bir kişi ḳatında olursa eger
Hem ata ḥāżır olursa iy piser

Bu kişi ol bir kişi daḫı tamām
İki ṭanuḳ oldı bunlar ve's-selām

Çünki ata ḥāżır oldı bī-gümān
Ata varmış gibi oldı bī-gümān

Ṭanuḳ oldı yaʿnī ol iki kişi
Ata itmiş gibi oldı bu işi

[T46b] Şöyle kim bir bālıġa ḳızın ata
Bir kişi ḳatında meger kim öte

[İ61b] Anı tezvīc eylese kimseye ger
Ol ḳızuñ ḳatında olsa ol meger

Bu daḫı anuñ gibi olur hemān
Ata hem ol kişi olur şāhidān

Yaʿnī ʿaḳdı ol ḳız itmişdür tamām
Ṭanuḳ olur ancak anlar ve's-selām

Bunlar ol dem ḥāżır olmazsa eger
Ṭanuġı yoḳ ʿaḳdı olmaz muʿteber

Ḳız ṣaġīre olduġında yaʿnī hem
Kim ata ḥāżır gerekdür iy dedem

Bālıġa olduḳda ḳız pes iy aḫı
Ḥāżıra olmaḳ gerekdür ḳız daḫı

Bir ṣaġīrüñ ger velīsi iy piser
Aña çiftlendürse bir ʿavrat meger

1957 ḳızcuġazın: ḳızçuġazın İ // 1961 varmış: virmiş İ// 1963 kim: Ø T. öte: üşe Ç // 1969 pes: bes Ç. ḥāżıra: ḥāżır İ

Żāmin olsa mehrine anuñ hemān
Bu kefālet cāyiz olur bī-gümān

İki kişi arasında kim meger
Müşterek bir cāriye olsa eger [41]

Hem daḫı bu cāriye ger nāgehān
Bir veled getürdi yaʿnī ol zamān

Daʿvet itdi ikisi daḫı behem
İkisinüñ daḫı oġlı oldı hem

1975 Ṣoñra hem bu cāriye daḫı meger
Şöyle olsa kim āzād olsa eger

Hem bu iki kişinüñ daḫı tamām
Her birinüñ bir ḳızı olur be-nām

Bu iki ḳızlar bu oġlana hemān
Ata bir ḳız ḳardaş olur bī-gümān

[T47a] Baʿdehū bu iki kişi iy aḫı
Şöyle kim öldiler anlar hem daḫı

Ḳaldı bu oġlan iki ḳızlar behem
Yaʿnī ataları öldi iy dedem

1980 Hem büyük er oldı bu oġlan daḫı
Yaʿnī ʿāḳıl bālıġ oldı iy aḫı

Anasın hem iki ḳız ḳardaşların
Yaʿnī cemʿ itdi bularuñ her birin

Şöyle kim bir kişiye virdi tamām
Ol kişi üçin daḫı aldı be-nām

ʿAvrat oldı ol üçi daḫı aña
Pes bu cāyiz oldı añla iy aġa

Bir kişi anasını pes iy aḫı
İki ḳız ḳardaşlarını hem daḫı

1971 żāmin: ẓāmin, kefālet: kefāret Ç

[41] 1972-1985. beyitler arası Ø İ, Ç

Ḳamusın bir kişiye tezvīc ider
Çünki cāyiz oldı iderse n'ider

FAṢLU FĪ'L- MUḤARREMĀTI

[Ç58a] Anasın almaḳ kişi ḳızın daḫı
Ne ḳadar ırağ olursa iy aḫı

Daḫı ḳız ḳardaşınuñ ḳızını hem
Ḳardaşı ḳızın daḫı iy muḥterem

Atasınuñ hem daḫı anasınuñ
Yaʿnī ḳız ḳardaşların daḫı bunuñ

Atasınuñ oġlınuñ ʿavratını
Nicedür diñle bularuñ ḥükmini

Ḳamu bunlara nikāḥ itmek ḥarām
Bāṭıl olur yaʿnī ol olmaz tamām

Kendü ʿavratınuñ anasın daḫı
Vaṭʾ ide yā itmeye aña daḫı

[T47b İ62a] Daḫı ḳızın ʿavratınuñ iy dede
Şöyle kim ol ʿavrata ger vaṭʾ ide

Bir kişi bir ʿavrat alsa iy piser
Aña vaṭʾ eylemedin boşasa ger

Gerçi vaṭʾ eylemedi aña tamām
Anasın almaḳ olur aña ḥarām

Līki bir ḳızuñ anasın alsa ger
Aña vaṭʾ eylese boşasa meger

Ol ḳızı almaḳ olur aña ḥarām
Līki vaṭʾ itmemiş olursa tamām

Bu gez olursa revādur iy aḫı
Çün anaya vaṭʾ olınmadı daḫı

Başlık: HARAM KILINAN (MAHREM) KİŞİLER BÖLÜMÜ, 1990 bunlara: bunlar İ, Ç// 1991 vaṭy: vaṭʾ T// 1992-93 vaṭʾ: vaṭy T// 1994 gerçi vaṭʾ: ger vaṭiy T// 1996 vaṭʾ: vaṭy T, olursa: olur Ç

Pes anaya vaṭʾ olınsa iy piser
Ḳızın almaḳ cāyiz olmaz muʿteber

Yaʿnī yaluñuz nikāḥ-ıla hemān
Kim ḥarām olmaz ḳızı añla i cān

Līki ḳızında nikāḥ olsa tamām
Anası yaʿnī olur aña ḥarām

Hem bir er bir ʿavrata ḳılsa zinā
Şehvet-ile yāḫū yapışsa aña

[Ç58b] Yāḫū anuñ fercine ḳılsa naẓar
Ḳızı hem anuñ anası iy piser

Ol ere anlar hemān olur ḥarām
Kim zinā itmiş gibidür ve's-selām

Yaʿnī ferci içine baḳsa hemān
Şöyle kim içi görinse bī-gümān

Buncılayındur hemān ʿavrat daḫı
Kim ere yapışsa şehvetle aḫı 42

Ẕekerine daḫı baḳarsa tamām
Anası ḳızı olur aña ḥarām

[İ62b] Hem daḫı ol ʿavratı ol er eger
Taṣdīḳ eyler-ise olur muʿteber

[T48a] Yaʿnī ol er dirse bu ʿavrat hemān
Bāña şehvetle yapışdı ol zamān

Līki tekẕīb itse er anı tamām
Anası ḳızı anuñ olmaz ḥarām

Bunlaruñ yapışduġı daḫı eger
Ḳaṣd-ıla yāḫūd ḫaṭā olsa meger

1998 pes: bes Ç// 2000 ḳızında: ḳız daḫı İ, Ç, olur aña: aña olur Ç// 2003 ẏāḫū: yāḫūẕ İ, Ç

42 2005' de birinci mısra ile 2006'da birinci mısra sayfa kenarına sonradan eklenmiş T, 2005 şehvetle: şehvet-ile Ç

Güc-ile yāḫūd unutsa bī-gümān
Ḥükmi ḳamu bunlaruñ budur hemān

Şehvet oldur kim ol erüñ āleti
Ārzūyıla hem dura ola ḳatı

Yāḫū durmış olsa evvelden hemān
Daḫı artuḳ ola andan ol zamān

Pes mücerred ārzū olsa eger
Şehvet olmaḳda ol olmaz muʿteber

2015 Līki yapışduġı demde ol eger
Nāgehān inzāl iderse ol meger

Yāḫū ardından cimāʿ itse daḫı
Gerçi ol şerʿī degüldür iy aḫı

Hem ṣaḥīḥ oldur dimişler iy dedem
ʿAvratuñ ḳızı anası daḫı hem

Yaʿnī bunlar ol ere olmaz ḥarām
Anları ol almaḳ olur ve's-selām

[Ç59a] Hem ṣaġīre olsa vaṭʾ olan aḫı
Müştehā olmaz olursa hem daḫı

2020 Bu anuñ gibi degüldür bunda hem
Anası ḳızı ḥarām olmaz neʿam

Müştehā olmaḳ ṣaġīre hem daḫı
Ol ṭoḳuz yaşında olur iy aḫı

[İ63a] Biş yaşında olur-ısa pes hemān
Müştehā olmaz didiler ol zamān

[T48b] Biş yaşından ṭoḳuz arasında hem
Yaşı anuñ neye irse iy dedem

Müştehā olmaz didiler ol daḫı
Kim meger ol etlü ola iy aḫı

2011 yāḫūd: yāḫūẓ İ, Ç// 2012 ārzū: arzu T, ol erüñ: erüñ şol Ç, hem: Ø İ, Ç, ola: ola ol Ç// 2014 ārzū: arzū: İ, Ç// 2015 yāḫū: yāḫūẓ İ, Ç// 2016 şerʿī: şerʿi Ç// 2019 aḫı: daḫı, daḫı: aḫı İ//2023 yaşından: yaşında Ç// 2024 etlü: anlar Ç

Seby olınmış bir ḳaravaşı meger
Şöyle kim ol yüklü olsa ol eger

Bir kişi çiftlenmek anı iy aġa
Fāsid olur ol nikāḥ olmaz revā

Oġlı olmış bir ḳaravaşı bir er
Bir kişiye daḫı çiftlendürse ger

Yüklüyimiş ol ḳaravaş daḫı hem
Bu daḫı cāyiz degüldür iy dedem

Bir kişi hem ḳaravaşını daḫı
Kim aña vaṭʾ itmiş olsa iy aḫı

Anı bir kişiye çiftlendürse ger
Ol kişi vaṭʾ itse aña iy piser

Anuñ ol vaṭʾı ḥelāldur iy dedem
Gerçi istibrā daḫı itmezse hem

Şöyle kim bir ʿavratı görse bir er
Kim zinā eyler o ʿavrat iy piser

Ol daḫı ol ʿavratı alsa revā
Gerçi istibrā daḫı itmez aña

Bir kişinüñ iki olsa ʿavratı
Ḫayr olursa n'ola anuñ niyyeti

Birisi anuñ ṣaġīre hem daḫı
Birisi daḫı kebīre iy aḫı

[Ç59b] Ol ṣaġīre otuz aylıḳ olsa ger
Yā daḫı eksükde olsa ol meger

[İ63a] Ol kebīre sütlü ʿavrat olsa hem
Ol ṣaġīre ʿavratı ol iy dedem

[T49a] Otuz aylıġiken anı nāgehān
Yā daḫı eksükdeyiken ol zamān

2025 seby: sebyi, meger: ger T// 2028 yüklüyimiş: yüklü olsa İ, Ç// 2029, 30 vaṭʾ: vaṭy T// 2032 eyler: ider Ç// 2037 sütlü: südlü T, İ, Ç// 2038 eksükde iken: eksükdeyiken İ, Ç

Yaʿnī emzürse anı ol iy aḫı
Kim raḍāʿdan ḳızı olur hem daḫı

Anası olur ḳızuñ ʿavrat hemān
Kim raḍāʿdandur bu daḫı hem-çünān

Pes bularuñ ikisi daḫı tamām
Kim harām oldı erine iy imām

Ol kebīre ʿavrata daḫı ol er
Hem cimāʿ itmiş olursa ol meger

İkisi daḫı ḥarāmdur tā ebed
Yīne almaḳ hiç birin olmaz eved

Er cimāʿ itmemiş olsa aña hem
İkisi daḫı ḥarām olur neʿam

Ol kebīre ʿavratı līkin hemān
Yine almaḳ cāyiz olmaz bī-gümān

Ol ṣaġīre ʿavratı yine bu er
Alur-ısa cāyiz olur iy piser

Bir kişi bir ʿavratı çiftlense ger
Hem cimāʿ itse daḫı aña meger

Ḳızı anuñ ol ere olur ḥarām
Yā nesebden yā raḍāʿdan ve's-selām

Boşasa līkin anı ḳable'd-duḫūl
Kim cimāʿ itmemiş olsa aña ol

Ḳızı anuñ ol ere olmaz ḥarām
Yā nesebden yā raḍāʿdan iy imām

Līki bu ʿavratuñ alsa ḳızını
Hem cimāʿ itmese boşasa anı

[İ64ᵃ] Gerçi vaṭʾ eylemedin olsa tamām
Ol ḳızuñ anası olur pes ḥarām

2039 raḍāʿdan: rıḍāʿdan İ// 2040 raḍāʿdandur: rıḍāʿdandur İ// 2052 vaṭʾ eylemedin olsa: vaṭy eylemedi aña T

[T49b Ç60a] Bu iki ʿavratda ẕikr olan hemān
Bunuñ üzre mebnī oldı bī-gümān

Bir kişi ʿavratını ḳable'd-duḫūl
Nāgehān boşar olursa anı ol

Ol kişi oġlına ol ʿavrat ḥarām
ʿAḳsi hem buncılayındur iy imām

Yaʿnī oġlı boşasa böyle tamām
Hem ataya olur ol ʿavrat ḥarām

Ḳaravaşına nikāḥ itmek daḫı
Ḳulına varsa yā ʿavrat iy aḫı

Bu daḫı cāyiz degüldür bī-gümān
Kim meger āzād ideler ol zamān

Bir nikāḥ-ıla iki ḳız ḳardaşı
İki ḳız ḳardaş olan ḳaravaşı

Cemʿ idüp almaḳ veyā vaṭʾ eylemek
Kim ḥarāmdur bu daḫı çekme emek

İki ḳız ḳardaşı bir ʿaḳḍ-ıla ger
Kim tezevvüc itseñ alsañ iy piser

Hem birin bir ʿaḳd-ıla alsañ daḫı
Ḳanḳısı evvel bilinmez iy aḫı

İkisi daḫı dürüst olmaz tamām
Hem ikisin daḫı feseḫ ider tamām

Nıṣf-ı mehr olur bulara az u çoḳ
Līki ol bir ʿaḳd-ıla olanda yoḳ

Zīrā anda bāṭıl oldı bī-gümān
Bunda evvelki bilinmez pes hemān

Hem ol iki ḳızlaruñ mehrin daḫı
ḳanḳısın az olur-ısa iy aḫı

2056 oġlı: oġul İ, Ç// 2060 vaṭʾ: vaṭy T// 2065 zīrā: zīra İ, Ç. pes: bes Ç// 2066 ḳanḳısın: ḳanḳısı İ, Ç

[İ64b] Pes anuñ nışfın alur bunlar hemān
Zīrā kim oldur muḥaḳḳaḳ bī-gümān

[T50a] Yaʿnī biri mehri biñ olsa eger
Birinüñ hem biş yüz olsa iy piser

Biş yüzüñ nışfın alur bunlar tamām
Nışfı hem tanṣīf iderler ve's-selām

[Ç60b] 2070 Yaʿnī biñden anlara hīç nesne yoḳ
Zīrā biş yüz az olur biñ oldı çoḳ

Baʿżılar dimiş velīkin iy aḫı
Şarṭ olupdur bunlaruñ iksi daḫı

Hem bular her biri daʿvī eyleye
Kim benüm çiftlendügüm evvel diye

Yāḫū ṣulḥ eyleyeler bunlar meger
Nışf-ı mehri yaʿnī ḳısmet ideler

Pes bular ṣulḥ itdügi ola revā
Çün bilinmez müsteḥıḳ kimdür aġa

2075 Līki bunlar daʿvī ḳılmazsa hemān
Yāḫū ṣulḥ itmezler-ise ol zamān

Nesne degmez bunlara bil iy aḫı
Ḳāżī ḥükm itmez bulara hem daḫı

Vaṭʾ olınmasa bulara hem meger
Anuñ-ıçun nışf-ı mehr alur bular

Līki vaṭʾ olınmış olsa iy imām
Her birisi mehrini alur tamām

Bir kişi bir ʿaḳd-ıla hem iy aḫı
Ger iki ʿavrat alursa hem daḫı

2080 Birinüñ ʿaḳdı ḥarām olsa aña
Hem ḥelāl olsa birinüñ iy aġa

2067 zīrā: zīra İ, Ç// 2070 hīç: hiç T, zīrā: zīra: İ, Ç// 2072 hem: kim İ, Ç// 2074 pes: bes Ç, müsteḥıḳ: müsteḥaḳ T// 2077, 78 vaṭʾ: vaty

Şöyle kim biri ola ḳız ḳardaşı
Ecnebiyye ola anuñ yoldaşı

[İ65a] Ol ḥarām olan nikāḥı bī-gümān
Kim revā olmaya anuñ pes hemān

[T50b] Ol birinüñ cāyiz olur iy aḫı
Yaʿnī cāyizdür nikāḥı hem daḫı

Mehri bunlaruñ biñ aḳça olsa hem
Ol ḥelāluñ mehri olur iy dedem

2085 Bir kişi bir ḳaravaşınuñ meger
Aña vaṭʾ eyledüginden ṣoñra ger

Hem anuñ bir daḫı ḳız ḳardaşını
Kim nikāḥ itse daḫı alsa anı

[Ç61a] İkisi daḫı ḥarām olur aña
Yaʿnī hīç birine vaṭʾ olmaz revā

Tā ki birin kendüye ḳıla ḥarām
Yā boşaya yā azād ide tamām

Bir kişi bir ʿavrata daʿvī eyledi
Ben nikāḥ itdüm seni aldum didi

2090 Hem bu ʿavrat daʿvī ḳıldı ol zamān
Sen benüm ḳız ḳardaşum daḫı hemān

Anamı yā ḳızumı dise hemān
Hem bular ḥāżır degüldür ol zamān

Yaʿnī evvel sen nikāḥ itdüñ aña
Sen nikāḥ eylemedüñ hergiz baña

İkisi daḫı ṭanuḳlar bulsa ger
Hem erüñ daʿvāsı olur muʿteber

Ḳāżī ḥükm eyler anı ʿavratlıġa
ʿAvratı olur ol anuñ iy aġa

2082 pes: bes Ç//2084 mehri: mihri İ// 2085 ḳaravaşınuñ: ḳaravaşuñ İ, vaṭʾ: vaṭy T, eyledüginden: eyledükden İ// 2087 vaṭʾ: vaṭy T// 2088 kendüye: kendiye T// 2089 ben: pes, seni: saña İ, Ç// 2090 bu: bir Ç, sen: pes, seni: saña İ, Ç// 2091 hem: kim , ol zamān: iy aḫı İ, Ç// 2094 eyler: ider İ

Bir kişinüñ olsa hem ümmü'l-veled
Anı āzād itse mevlāsı eved

Aña hem üç ḥayż-ıla ʿiddet gerek
Ol tamām olmaḳlıġa müddet gerek

[İ65ᵇ] Ol tamām olmazdan öñ mevlā eger
Kim anuñ ḳız ḳardaşın çiftlense ger

[T51ᵃ] Bu daḫı cāyiz degüldür iy aḫı
İy aḫı cāyiz degüldür bu daḫı

Lïki ol mevlāya vardur iy imām
Gerçi ʿiddet daḫı yitmezse tamām

Kim o dört ʿavrat ere olur revā
Māniʿ olmaz yaʿnï ol ʿiddet aña

Ḥürre almaḳ ḳaravaş üstine hem
Bu revādur lïki ʿaksi iy dedem

Yaʿnï ḥürre ʿavrat üstine meger
ḳaravaş çiftlense bir kişi eger

Bu revā olmaz key añla iy kişi
Ger idem dir-iseñ itme bu işi

[Ç61ᵇ] Yüklü ʿavratlar nikāḥı hem daḫı
Bāṭıl olur cāyiz olmaz iy aḫı

Lïki ʿavrat kim zinādan ḥamli var
Cāyiz olur anı almaḳlıḳ i yār

Lïki vaṭʾ eylemeye tā kim tamām
Ḥamlini vaż ʿ eyleye ol iy imām

Bir kişi bir ʿavratın boşasa ger
Hem anuñ ḳız ḳardaşın almaḳ diler

Yāḫū dört ʿavratınuñ birini hem
Boşadı bir daḫı ister iy dedem

2095 āzād: azād İ, Ç// 2096 aña hem: hem aña İ, Ç// 2099 daḫı yitmezse: yitmezse daḫı İ, Ç// 2100 ere: ala İ, Ç// 2101 dedem: imām Ç// 2106 vaṭʾ: vaṭy T// 2107 ʿavratın: ʿavratı İ// 2108 ʿavratınuñ: ʿavratuñ Ç

Bunlaruñ hem ʿiddeti geçse tamām
Anları almaḳ revādur ve'ş-selām

Lïki ʿiddet geçmemiş olsa daḫı
Anları almaḳ revā olmaz aḫı

Bālıġa bir bikr ḳız oġlanı ger
Güc-ile hem anı ere virseler

[İ66a] Bāṭıl olur ol nikāḥ olmaz ṣaḥïḥ
Kim meger rāżï ola aña ṣarïḥ

[T51b] Ger velïsi andan iẕn istese hem
Kim anı çiftlendüre ol iy dedem

Ol sükūt itse yā gülse iy aḫı
Ol ʿalāmet ḫayra olur hem aḫı

Ol velïye iẕn olur tezvïc-ile
Bu degüldür kim ola ol güc-ile

Ger velï olmazsa bu iẕn isteyen
Ben seni çiftlendüreyin ḫōş diyen

Ol sükūt itse yāḫūd gülse eger
İẕn olınmaz bunlaruñla kim meger

Ḳavl-ile rāżï ola iẕn eyleye
Şöyle kim ṣeyyib gibidür söyleye

İẕn olınmaz pes sükūt itmek-ile
Hem daḫı iẕn olmaya gülmek-ile

Ger ṣaġïre yā ṣaġïr olsa veled
Evliyādan ġayr-ı eb yā ġayr-ı ced

[Ç62a] Yaʿnï atadan dededen ġayrı hem
Oġlanuñ olur velïsi iy dedem

Şöyle kim atası ḳardaşı aḫı
Yā anuñ gibi velïsi hem daḫı

2114 hem: iy T// 2115 tezvïc-ile: tezvïcine Ç// 2117 yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç, iẕn: iẕ Ç// 2118 ṣeyyib: ṣeyib T// 2119 olınmaz: olmaz , pes: bes Ç// 2121 atadan: abadan Ç, oġlanuñ: oġlınuñ İ

Anları tezvīc idüp virmek revā
Cāyiz olur bu nikāḥ olmaz ḫaṭā

Līki bunlar bālıġa olsa hemān
Feskh iderlerse revādur bī-gümān

Atayıla ger dede tezvīc ide
Feskh idemez anlar anı iy dede [43]

Yaʿnī bunlar tezvīc itdügi hemān
Lāzım olur feskh olınmaz bī-gümān

[İ66b] Hem ḳız oġlan bilmese anı i yār
Kim aña vardur şerīʿatda ḫıyār

Bālıġa olduġı demde yaʿnī ger
Kendü feskh itmek nikāḥın iy piser

Şerʿ anı aña revā görmiş-durur
İḫtiyārın eline virmiş-durur

[T52a] Yaʿnī dilerse nikāḥın feskh ide
Dilemezse ʿavratı ola gide

Līki bunı bilmedi ol ḳız hemān
Hem o feskh itmedi geçdi bir zamān

Ṣoñra bilse kim aña vardur ḫıyār
Feskhini ol demde ḳılsa iḫtiyār···

Cāyiz olmaz feskhi anuñ iy aḫı
Cehli ʿöẕr olmaya anuñ hem daḫı

Zīrā aña farż-ıdı bu mesʾele
Ögrene taʿlīm-ile anı bile

Çünki ol ögrenmedi anı hemān
Cehli ʿöẕr olmaya anuñ bī-gümān

Līki ḳaravaş olursa bu eger
Cehli anuñ ʿöẕr olısar iy piser

2124 feskh: nesḫ İ

[43] 2125, 26 Ø T // 2125 feskh: nesḫ İ// .2132 ḳılsa: ḳıldı İ// 2133 ʿöẕr: ʿöẕ Ç// 2134 zīrā: zīra İ, Ç

Şöyle kim bir kişi ḳaravaşını
Bir kişiye virdi çiftlendi anı

[Ç62b] Şoñra mevlā ger anı āzād ide
Bu daḫı fesḫ itse cāyiz iy dede

Līki anı bilmedi evvel hemān
Geçdi anuñ üstine hem bir zamān

Şoñra bildi kim aña vardur ḫıyār
Ol daḫı hem fesḫ ḳıldı iḫtiyār

Yaʿnī fesḫ itdi nikāḥın ol zamān
Cāyiz olur feseḫi anuñ bī-gümān

[İ67a] Zīrā anuñ cehli ʿöẕr olur tamām
Ḳız gibi olmaz bu yaʿnī ve's-selām

Çünki ögrenmeklige bu mesʾele
Ḫıdmet-i mevlā aña mānīʿ ola

Pes bu maʿẕūr oldı cehlinde tamām
Ḳızda mānīʿ yoḳ-durur pes iy imām

[T52b] Çün aña farż olmadı bilmek anı
Ḳız gibi olmadı hem añla bunı

Līki fesḫ itse nikāḥın ḳız eger
Ḳāżī ḥükmi aña şarṭ oldı meger

Yaʿnī ḳāżī feseḫ-ile ḥükm itse hem
Feseḫi ol demde revādur iy dedem

Çünki feseḫ itdi nikāḥın ol tamām
Pes ol erden ayrılur ol ve's-selām

Līki ḳaravaş olursa bī-gümān
Ḳāżī ḥükmi şarṭ degül anda hemān

Feseḫ idicek münfesiḫ olur aḫı
Gerçi ḳāżī ḥükmi olmazsa daḫı

2138 āzād: azād, itse cāyiz: ider anı İ, Ç// 2139 anı bilmedi evvel: bilmedi anı ol pes İ, Ç// 2142 zīrā: zīra, olur: olmaz İ, Ç// 2144 pes: bes Ç, ikinci mısrada pes: hem İ, Ç// 2145 bilmek: bilgil T// 2147 hem: ger, iy dedem: muʿteber İ// 2148 pes: bes Ç

Atası ḳardaşınuñ ḳızın meger
Bir kişi kendüye tezvīc itse ger

Yaʿnī ʿammī oġlı ʿammī ḳızını
Kendüye çiftlendürüp alsa anı

Şöyle kim ol ḳız ṣaġīre olsa hem
Çün velīsidür ol anuñ iy dedem

Bu daḫı cāyiz durur olmaz ḫaṭā
Çün velāyet var durur ola revā

[Ç63a] 2155 Şol ḳız oġlan kim aña vardur ḫıyār
Bālıġa olduġı demde ol i yār

Şöyle kim ḳan görse ol demde hemān
Ger nikāḥı fesḫ iderse bī-gümān

[İ67b] Dili>ile dir-ise yaʿnī kim uş
Fesḫ ḳıldum ben nikāḥum şimdi ḫōş

Hem aña ṭanuḳ dutarsa ol zamān
Fesḫi ol demde revādur bī-gümān

Līki ol demde sükūt itse eger
Pes nikāḥ oldı muḳarrar muʿteber

[T53a] 2160 Sāḳıṭ oldı şimdiden ṣoñra ḫıyār
Kim nikāḥın ḳılmış oldı iḫtiyār

Līki aña er duḫūl itse eger
Pes rıżā olmaz sükūtı iy piser

Belki eydürse ki rāżī oldum uş
Ben ḳabūl itdüm nikāḥum şimdi ḫōş

Yāḫū bir nesne bulınsa iy aḫı
Kim delīl ola rıżāya ol daḫı

Şöyle kim mehrin ḳabūl itmek gibi
Her ne kim buncılayındur yā ebī

2152 ʿammī: ʿammū İ, ʿammi Ç// 2154 velāyet: vilāyet İ, Ç// 2155 şol: ol İ, Ç // 2157 dili-ile: diliyile İ, Ç// 2159, 61 pes: bes Ç// 2163 kim: hem İ, Ç

Eyle olsa pes nikāḥ oldı tamām
Çün rıżā bulundı bunda ve's-selām

Lïki bu fesḫ ider olursa eger
Münfesiḫ oldı nikāḥı iy piser

Mehrini alur erinden bu tamām
Ger duḫūl olmamış olsa iy imām

Bunda mehr almaḳ revā olmaz bu gez
Çün duḫūl olmadı ol oldı geñez

Gicede ḳan görse hem bu iy aḫı
Dili'ile fesḫ ide anda daḫı

Pes ṣabāḥ olduḳda ṭanuḳlar duta
Fesḫ ḳıldum diye ya'nï iy ata

Ger ṣaġïr olan er oġlan olsa hem
Bu daḫı ancılayındur iy dedem

[İ68a Ç73b] Şöyle kim ol daḫı bālıġ olsa ger
Ya'nï kim ol demde ol daḫı meger

Kim nikāḥı fesḫ iderse iy piser
Fesḫi anuñ daḫı olur mu'teber

Rāżï ola kim meger aña ṣarïḥ
Rāżïyam fesḫ itmezem dirse ṣaḥïḥ

[T53b] Yāḫū bir nesne bulınsa iy aḫı
Kim delïl ola rıżāya ol daḫı

Şöyle kim öpmek ü ḳuçmaḳ daḫı hem
'Avrata yā mehri virse iy dedem

Böyle olsa rāżï olmış olur ol
Pes rıżā olmaḳlıġa ol oldı yol

Lïki ol oġlan sükūt itse eger
Kim rıżā olmaz sükūtı iy piser

2167 erinden: elinden İ, Ç// 2170 pes: bes Ç, diye: dise İ// .2174 rāżï: rāżı Ç// 2177 rāżï: rāżı, pes: bes Ç

Yaʿnī bālıġ olduġı demde hemān
Kim sükūt itdi mücerred ol zamān

Çün bulunmadı rıżā yāḫūd delīl
Pes ḫıyārı sāḳıṭ olmaz eyle bil

İrkek oġlan ʿavratından iy piser
Hem ḳız oġlan daḫı erinden meger

Biri birine bular yaʿnī hemān
Ger ölürse vāriṣ olur bī-gümān

Bir ṣaġīr oġlancuġı ḳāżī daḫı
Yā ṣaġīre ḳızcuġazı iy aḫı

Bunları çiftlendürür olsa eger
Ḳāżī olsa hem velī ancaḳ meger

Yaʿnī bu cāyizdür olur bī-gümān
Çünki ḳāżīdur velī ancaḳ hemān

Bunda daḫı bunlara vardur ḫıyār
Yaʿnī bunlar bālıġ olıcaḳ i yār
[İ58b] Fesḫ iderlerse nikāḥı iy aḫı
Bunlara cāyizdür olur hem daḫı

Baʿżılar ḳılmışlar anı iḫtiyār
Bunlara fesḫ itmege vardur ḫıyār

[Ç64a] Hem Muḥammed ḳavli budur iy aḫı
Şöyle fetvā virmiş ancaḳ ol daḫı

[T54a] Bū Ḥanīfe bir rivāyetde meger
Ḳāżī çiftlendürse bunları meger

Ṣoñra bālıġ olıcaḳ yaʿnī i yār
Bunlara fesḫ itmege yoḳdur ḫıyār

Şöyle kim ata dede tezvīc ide
Bu daḫı anuñ gibidür iy dede

2180 yāḫūd: yāḫūẓ İ, Ç// 2183, 84 ḳāżī: ḳāżı İ// 2186 olıncaḳ: olıcaḳ T, İ// 2187 hem daḫı: iy aḫı Ç

Yaʿnī bunlar idicek yoḳdur ḫıyār
Lāzım olur bularuñ ʿaḳḍı i yār

Ata vü dede gibidür pes hemān
Ḳāżīnuñ tezvīci daḫı hem-çünān

Ger vekīl eylese bir ʿavrat seni
Dise kendüzüñe çiftlendür beni

Sen daḫı çiftlenseñ anı iy aġa
Ger ṭanuḳlar var-ısa olur revā

Şöyle kim diseñ anı kendüzüme
Tezvīc itdüm aldum anı özüme

Hem daḫı bir kimseye emr eyleseñ
Kim baña bir ʿavrat alı vir diseñ

Ol ḳaravaş alı virse ger saña
Bāṭıl olmaz bu daḫı olur revā

Bir kişi bir kişiye emr eyledi
Baña sen bir ʿavrat alı vir didi

Ol daḫı bir ʿaḳd-ıla aña hemān
İki ʿavrat alı virdi bī-gümān

[İ69a] Hīç birinde ʿaḳdı hem olmaz revā
Pes ayırmaḳ gerek anı iy aġa

Bir kişi bir ʿavrata ḳılsa zinā
Anası ḳızı ḥarām olur aña

Şehvet-ile daḫı yapışsa hemān
Bu daḫı ancılayındur bī-gümān

[T54b] Yaʿnī bu mezniyye ʿavratuñ bu er
Anasın yā ḳızın almaḳ iy piser

[Ç64b] Bu revā olmaz zīrā bu ḳız ana
Ḳız gibi ana gibi olur aña

2193 bunlaruñ: bularuñ T, İ, ʿaḳdı: ʿadyı Ç// 2194 ḳāżīnuñ: ḳāżınuñ T, İ// 2195 vekīl: vekīk Ç// 2196 çiftlenseñ: çiftlendüñ İ, Ç// 2197 kendüzüme: kendüzüñe, özüme: özüñe T// 2202 hīç: hiç T, pes: bes Ç// 2204 hemān: aña, bī-gümān: iy aġa İ, Ç// 2205 mezniyye: mezniye İ// 2206 zīrā: zīra İ, Ç

Erinüñ oġlını bir ʿavrat meger
Müştehā olsa anı öpse eger

Şehvet-ile öpdüm anı dise hem
Er anı tekẕīb iderse iy dedem

Yaʿnī ʿavrat aña imrendüm didi
Er yalansın didi hem ḳaydın yidi

Bunda şehvet ṯābit olmazsa eger
Ol ere ol pes ḥarām olmayısar

Ṯābit olmaz çünki ṭanuġıla ol
Bāyin olmaḳlıġa pes bulmadı yol

Kim meger eri anı taṣdīḳ ide
Bāyin ola ʿavratı andan gide

Bu rivāyetden hem añlandı aḫı
Öpmege hem şarṭ ola şehvet daḫı

Güyegüsin öpse ʿavrat daḫı hem
Ol daḫı bunuñ gibidür iy dedem

Yaʿnī ḳızı erine olmaz ḥarām
Şehvet-ile öpmedi çün ve's-selām

Şehvet-ile öper-ise bī-gümān
Bāyin olur ḳızı erinden hemān

[İ69b] BĀBU'L-EVLİYĀ'İ VE'L-EKÛFFĀ'İ[44]

Ġayr-ı küfvine çü bir ʿavrat meger
Kendüyi tezvīc idüp varsa eger

Ḥürre olmaḳlıḳ gerek hem iy aḫı
ʿĀḳıla hem bālıġa ola daḫı

[T55a] Pes revādur kim velīsi iy dede
Anı cāyiz görmege tefrīḳ ide

2207 erinüñ: irinüñ İ, oğlını: oğlın Ç, eger: meger İ, Ç// 2208 öpdüm anı: anı öpdüm Ç// 2210-11 pes: bes Ç// 2213 rivāyetden: rivāyetde İ, hem: bes Ç// 2216 tamām: hemān İ, Ç

[44]Başlık, VELİLER VE (EVLİLİKTE) DENKLER BABI) ELİYĀ'İ: EVLEYĀ'I İ, Ç

Ya'nī çiftlendügi cāyiz iy aġa
Hem velīsi tefrīḳ iderse revā

Tefrīḳ itmeyüp eger cāyiz duta
Ol nikāḥ olur muḳarrar iy ata

[Ç65a] Tefrīḳ itmeklik velī hem iy aḫı
Şöyledür kim ḳāżīya vara daḫı

Ḳāżīdan ḥükm isteye aña hemān
Ḥükm ide hem ḳāżī daḫı ol zamān

Ya'nī ḳāżī ḥükm ide ayrıla ḫōş
Tefrīḳ itmesi velīnüñ budur uş

Bir rivāyetde hem oldur iy aḫı
Ḳāżī-ḫan fetvāsı oldur hem daḫı

Ġayr-ı küfvine anuñ tezvīci hem
Fāsid olur cāyiz olmaz iy dedem

Bu rivāyet hem eṣaḥdur bu zamān
Hem buña gelmiş-durur fetvā hemān

Mehr-i mişlinden daḫı naḳṣ itse ger
Bunda daḫı hem velī tefrīḳ ider

Yāḫū anuñ mehrini ider tamām
Gerçi küfv olursa daḫı iy imām

Edan hem ata yāḫūd dede
Ġayr-ı küfve ṭıflını tezvīc ide

[İ70a] Bu revādur bunlaruñ ġayr ̲evliyā
Tezvīc ider olsa cāyiz olmaya·

Hem velīye var durur icbār ide
Kim o bikr ola ṣaġīre iy dede

Hem ṣaġīre ṣeyyib olursa daḫı
Aña hem icbār vardur iy aḫı

2221 muḳarrar: muḳadder , ata: aġa İ// 2229 yāḫū: yāḫūẕ İ, Ç// .2230 yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç// 2231 ġayr: ġayrı İ, Ç // 2232, 33 icbār: iḫbār Ç

[T55b] Līki bikr ü bālıġa olsa eger
Aña cebr itmez velīsi iy piser

Bālıġa olursa hem şeyyib hemān
Bunda daḫı cebr olınmaz bī-gümān

Bunda icbār eyleyen yaʿnī velī
Atayıla dededür ancaḳ belī

Bir ḳız oġlandan bekāret iy aḫı
Segrimek-ile yā ḥayż-ıla daḫı

Yā cirāḥat olmaġıla ol hemān
Yā iñen çoḳ geçdi üstinden zamān

[Ç65b] Zāyil olursa eger ol iy piser
Kim o ḥükmā hem daḫı bikr olısar

Yā zinādan zāyil olursa hemān
Bikr ḥükminde olur ol bī-gümān

Yaʿnī kim anuñ sükūtı iy aḫı
Bikr ḳız oġlan gibidür hem daḫı

Ḳul ḳaravaş hem nikāḥ itse eger
Ol fużūlī gibi mevḳūfdur meger

Kim anı mevlā revā görse hemān
Ol daḫı cāyizdür olur bī-gümān

Līki cāyiz görmeyüp fesḫ itse hem
Ol nikāḥ bozuldı olmaz muḥterem

Boşa anı yāḫūd ayrıl dise ger
Ol daḫı olmaz icāzet iy piser

[İ70b] Bir ṭalāḳ boşa anı dise bu gez
Ol icāzetdür tamām oldı geñez

Hem müdebber hem mükāteb iy aḫı
Yāḫūd ol ümmü'l-veled olsa daḫı

2234 ü: Ø Ç, itmez: itse İ// 2236 icbār: iḫbār Ç, belī: velī İ// 2237 bir: bu İ// 2241 hem: iy İ, ol Ç// 2242 hem: kim İ, Ç// 2245 yāḫūd: yāḫūẕ İ, yāḫū Ç// 2247 yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç

Yaʿnī bunlaruñ nikāḥı bī-gümān
Ḳul ḳaravaş gibi oldı ol hemān

[T78a] Şöyle kim yaʿnī o mevḳūfdur tamām
Bu daḫı ancılayındur ve's-selām

Hem daḫı bir kişi bir ḳulın meger
Yā ḳaravaşın daḫı ol iy piser

Anı çiftlendürse cāyizdür aḫı
Gerçi anlar rāżī olmazsa daḫı

Yaʿnī mevlā cebr-ile anları hem
Tezvīc iderse revādur iy dedem

Hem ḳaravaşuñ daḫı mehri tamām
Ol daḫı mevlānuñ olur ve's-selām

Līki ḳul olsa mükāteb iy aḫı
Yā mükāteb ḳaravaş olsa daḫı

Şöyle kim ḳul ḳaravaş yaʿnī eger
Kim mükāteb olsa bunlar iy piser

[Ç66a] Bunları cebr-ile mevlā pes hemān
Tezvīc itmek cāyiz olmaz bī-gümān

Yaʿnī bunlar rāżī olmazsa eger
Cebr-ile tezvīc olmaz muʿteber

Līki bunlar rāżī olursa hemān
Tezvīc itmek cāyiz olur ol zamān

Bir kişinüñ ḳulı çiftlense eger
Anı cāyiz görse mevlāsı eger

Ol ḳul üzre sābit olur mehri hem
Mehr-içün anı ṣatalar iy dedem

[İ71a] Līki mevlā ḳılsa anuñçun fidā
Mehrini yaʿnī öderse ol revā

2258 rāżz: rāżı Ç// 2261 fidā: fedā T, Ç

Mehrini ol virmeyüp ṣatsa bu gez
Pes bahāsın vireler oldur geñez

Ger bahāsı mehre yitmezse eger
Artuġın āzād olıcaḳ ḳul öder

[T78^{b}] Lîki ḳul olsa mükāteb iy aḫı
Yā müdebber olur-ısa hem daḫı

Bunları ṣatmaḳ revā olmaz hemān
Pes siʿāyet ide bunlar bî-gümān

Yaʿnî kesbinden bularuñ iy aḫı
ʿAvratuñ mehrin vireler hem daḫı

Bir kişi hem ḳulına iẕn itse ger
Kim var evlen dise aña ol meger

Ol daḫı fāsid nikāḥ-ıla hemān
Varsa hem bir ʿavrat alsa ol zamān

Şol ṣaḥîḥ olan nikāḥ gibi aḫı
Ancılayın cāyiz olur bu daḫı

Bu kişi ḳaravaşın daḫı meger
Bir ere virse anı ol muʿteber

Vācib olmaz aña mevlā iy aḫı
Bir yir ide anlaruñçun hem daḫı

Yaʿnî menzil ide bunlara tamām
Sākin ola bunlar anda ve's-selām

[Ç66^{b}] Belki mevlā anı istiḫdām ider
Çün ḳaravaşıdur anuñ yā n'ider

Hem daḫı anuñ eri aña hemān
Vaṭʾ ide furṣat bulursa her zamān

Vācib olmaz ol ere hem iy aḫı
Kim aña infāḳ ide ol er daḫı

2263 āzād: azād Ç// 2265 pes: bes Ç// 2266 hem: iy İ, Ç// 2267 hem: bir İ, Ç, iẕn: iz Ç// 2270 bu: bir İ, Ç// 2273 anı: atı T, ider: ide, n'ider: n'ide Ç// 2274 vaṭʾ: vaṭy İ, Ç

[İ71b] Kim meger mevlā aña menzil ide
ᶜAvratıdur bisleye yā pes n'ide

Lîki menzil itmez olursa eger
Vācib olmaz aña infāḳ ide er

Er ü ᶜavrat yaᶜnî kim iy pür-kerem
Çün temekkün itmedi bir yirde hem

[T79a] Aña infāḳ itmeye pes er tamām
Vaḳ' ide furṣat bulursa ve's-selām

Lîki mesken ḳılsa bunlara hemān
Sākin olsa bunlar anda bir zamān

Ṣoñra mevlā hem rücūᶜ itse eger
Ol daḫı cāyizdür olur muᶜteber

Yaᶜnî mevlā yine istiḫdām ide
Çün ḳaravaşıdur anuñ yā n'ide

Hem ḫıyār-ı ᶜıtḳ aña vardur aḫı
Kim anı mevlā āzād itse daḫı

Yaᶜnî fesḫ itmek nikāḥın ol revā
Ḳul ola eri yā ḥürr ola n'ola

Bir kişi kim ḳaravaşını meger
Bir ere virse daḫı ṣoñra eger

Hem duḫūl itmemiş olsa hem daḫı
Ol ḳaravaşını mevlā iy aḫı

Ol dururbut pes anı ol nāgehān
Mehri vācib olmaz ol ere hemān

Lîki ḥürre ᶜavrat olursa eger
Kim eri aña duḫūl itmezse ger

Kendüzin ol dursa ᶜavrat ol zamān
Vācib olur erine mehri hemān

2276 bisleye: besleye İ// 2279 vaḳ': vaty İ, Ç// 2283 ḫıyār-ı: ḫıyāru İ, Ç, ᶜıtḳ: ᶜıtḳı T// 2285 kim: hem İ, Ç// 2286 hem: er İ, Ç, ḳaravaşını: ḳaravaşın Ç// 2287 pes: ol, ol: pes İ, Ç

[Ç67a] Bir ḳaravaş ger tezevvüc itse hem
Yaʿnī mevlā iẕni olmasa behem

[İ72ª] Şöyle kim mevlā azād itse anı
Cāyiz olur ol nikāḥ añla bunı

Bir kişinüñ oġlı atasına ger
Bir ḳaravaşını virse iy piser

Yaʿnī tezvīc eylese virse aña
ʿAvratı olur ol anuñ iy aġa

[T79ᵇ] Oġlı olursa pes anuñ iy aḫı
Kim āzād olur ol oġlan hem daḫı

Anası ümmü'l-veled olmaz aña
Ḳıymeti hem vācib olmaz iy aġa

Hem oġul atasınuñ daḫı hemān
Ḳaravaşın çiftlenüp alsa i cān

Ḳardaşınuñ daḫı olursa eger
Bu ḳamu cāyizdür olur muʿteber

Bir kişi kendü ḳulına bī-gümān
Kim iki cāriyesin daḫı hemān

Virdi ol ḳulına tezvīc eyledi
ʿAvratuñ olsun senüñ bunlar didi

Ol daḫı aldı ḳabūl itdi tamām
ʿAvrat oldı bunlar aña ve's-selām

Ṣoñra bu ḳuluñ o mevlāsı meger
Kim āzād eylese ol ḳulın eger

Ol iki cāriyenüñ birin daḫı
Kim āzād eyledi mevlā iy aḫı

Ol ḳul āzād olduġından ṣoñra hem
Bir Müsülmān ʿavrat alsa iy dedem

2294 āzād: azād Ç// 2297 olursa: alursa İ, alur Ç// 2301, 2, 3 āzād: azād İ, Ç

Bir daḫı ẕimmiyye alsa iy aḫı
ʿAvratı dört oldı bunuñ iy aḫı

Üçi ḥürre oldı biri ḳaravaş
Hem bu er kesb itdi çoḳ māl u ḳumāş

[İ72b] Şoñra bu er daḫı öldi nāgehān
Ḳaldı ol dört ʿavratı ancaḳ hemān

[Ç67b] Müslime ʿavrat şoñında pes tamām
Mehriyile irşin alur ve's-selām

Cāriye ʿavrat hemān nesne yemez
Hem ne mīrāṯ hem daḫı mehr alımaz

[T80a] Ol āzādlu cāriye ʿavrat daḫı
İrşin almaz mehr aña yoḳdur aḫı

Hem daḫı ẕimīyye ʿavrat bī-gümān
Mehr alur mīrāṯ almaz ol zamān

BĀBU'L-MEHRİ

Mehri ẕikr olmadın olsa ger nikāḥ
Cāyiz olur ol nikāḥ olmaz sifāḥ

Yāḫū mehr olmasun aṣlā diseler
Bu daḫı cāyiz olur hem iy piser

Vaṭʾ olınsa yā birisi olsa hem
Er ü ʿavrat yāḫū bir yirde behem

Ḫalvet olsa vaṭʾa mānicʿ olmasa
Yaʿnī mānicʿ anda hīç bulınmasa

Pes müʾekked oldı mehri iy aḫı
Vaṭʾ olınmış gibi oldı hem daḫı

Bunda vācib mehr-i miṯl olur hemān
Çün nikāḥ olmaz mehrsüz bī-gümān

2304 ẕimmiyye: ẕimmiye T// 2307 mehriyile: mihriyile İ, Ç// 2308 yemez: yimez İ, Ç// 2309 āzādlu: azādlu, almaz: alur İ, Ç// 2310 bī-gümān: iy imām, ol zamān: ve's-selām İ, Ç// Başlık: MEHİR BABI // 2313 vaṭʾ: vaṭy T// 2314 hīç: hiç T// 2315 pes: bes Ç, vaṭʾ: vaṭy T

Līki vaṭ'a mānic olursa eger
Kim şaḥīḥa olmaz ol ḫalvet meger

Pes eger ḫalvet şaḥīḥa olmasa
Şöyle kim hem hīç birisi olmasa

Hem daḫı vaṭ'ı ḥaḳīḳī iy piser
Yacnī bunlar olmaz olursa eger

[İ73a] 2320 Pes ṭalāḳ virse olur ḳable'd-duḫūl
Bunda mutca vācib olur añla ol

Mutca dırc u milḫafadur hem ḫımār
Bu üçin ḳılmış şerīcat iḫtiyār

Dırc u göñlek milḫafa çādır aḫı
Hem derincekdür ḫımār olan aḫı

[T80b Ç68a] Diñle hem ol vaṭ'a mānic olanı
Nicedür żikr idelüm bir bir anı

Ḫastalıḳdur biri anuñ iy aḫı
Erde cavratda olursa hem daḫı

2325 Yacnī vaṭ'a ḳādir olmasa bular
Ḳādir olursa yāḫūd olur żarar

Hem ikincisi oruç oldı tamām
Kim ol oruç farż ola hem ve's-selām

Nāfile olsa yā menẕūr yā ḳażā
Yacnī bunlar vaṭ'a mānic olmaya

Zīrā kim naḳż olsa bunlar bī-gümān
Pes ḳażā lāzım olur ancak hemān

Oruç ayında olursa līki hem
Naḳż olur olsa ol oruç iy dedem

2330 Bunda keffāret ḳażā olur bile
Eyle olsa vaṭ'a mānic bu ola

2318 pes: bes Ç, hem: Ø İ, Ç, hīç: hiç T// 2321 dırc: ẕırc İ, Ç, üçin: üçün T, Ç, şerīcat: şerīcat iy Ç// 2322 dırc: ẕırc İ, Ç// 2324 erde: erde yā, hem: Ø İ, Ç// 2325 yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç// 2326 hem: Ø İ// 2327 vaṭ'a: vaṭ'ı T// 2328 zīrā: zīra İ, Ç, naḳż: naḳş T// 2329 naḳż: naḳş T

Şol namāz kim farż ola ol daḫı hem
Farż olan oruç gibidür iy dedem [45]

Bunda daḫı nāfile menẕūr ḳażā
Ancılayın vaṭ'a māni' olmaya

Hem üçüncisi daḫı ḥayż u nifās
Bu daḫı māni' durur oldur ḳıyās

Hem şu ḫalvetdeki bu ik'si ola
Bunlaruñla kimse olmaya bile

[İ73b] 2335 Kimse olursa bularuñla aḫı
Gözsüz olsa yā uyur olsa daḫı

Bu daḫı māni' durur vaṭ'a hemān
Pes ṣaḥīḥ olmaya ḫalvet bī-gümān

Līki kiçrek oġlan olsa iy dedem
Şöyle kim 'aḳlı anuñ olmasa hem

[T81a] Māni' olmaz didiler anı daḫı
Çünki anuñ 'aḳlı yoḳdur iy aḫı

Bu mevāni' līki olmazsa eger
Ḫalveti bunlaruñ olur mu'teber

[Ç68b] 2340 Ya'nī vaṭ'a çünki māni' olmaya
Pes ṣaḥīḥa ola ḫalvet iy aġa

Bu ḳamu ẕikr olınan ḫalvetde ger
Māni' olursa yā olmazsa eger

Ḳamusından ya'nī kim 'iddet gerek
İḥtiyāṭdur hem daḫı ol yigirek

Her ḳaçan ḫalvet ṣaḥīḥa olsa ger
Vaṭ'a ol ḳāyim-maḳām olur meger

Ya'nī ol daḫı çü vaṭ' olur hemān
Ḥükmin aḫẕ eyler anuñ ol bī-gümān

---

[45] 2331, 32, 33. beyit sıraları 2332, 33, 31 şeklindedir. T// 2340 vaṭ'a: vaṭ'ı T// 2344 ḥükmin: ḥükmini, ol: Ø İ

Şöyle kim mehri anuñla dahı hem
Kim müʾekked olısardur iy dedem

Hem veled getürse ʿavrat iy ahı
Şābit olur hem neseb bunda dahı

ʿAvratuñ hem ḳızına dahı bu er
Kim nikāḥ itmek ḥarāmdur iy piser

Hem dahı ʿiddet gerekdür iy ahı
ʿİddet içinde iken aña dahı

Yaʿnī süknā vire infāḳ ide er
Aña vaṭʾ itmiş gibi oldı n'ider

[İ74ᵃ] Hem dahı dört ʿavrat almaḳ bu hemān
Kim aña cāyiz degüldür ol zamān

Līki ḫalvet baʿżı yirde bī-gümān
Vaṭʾa ol ḳāyim-maḳām olmaz hemān

Gerçi ḫalvetdür ṣaḥīḥa iy imām
Vaṭʾuñ ol ḥükmini aḫz itmez tamām

[T81ᵇ] Şöyle ḳim ḥülle anuñla iy ahı
Anuñ-ıla recʿat olmaz hem dahı

Hem ḳızın almaḳ dahı olmaz ḥarām
Zīrā vaṭʾ olınmadı aña tamām

Muḥṣan olmaḳ er-ile ʿavrat hemān
Ḳamu bunlar cāyiz olmaz bī-gümān

Hem de ḫalvet olduġından ṣoñra er
Nāgehān ol ʿavratı boşarsa ger

Yaʿnī kim er ḫasta olsa nāgehān
Boşasa ol ʿavratı hem ol zamān

ʿİddet içinde iken er ölse hem
Ol mīrāṯ almaz ol erden iy dedem

2345 kim: Ø, mehri anuñla: mehr anuñ-ıla Ç// 2348 içinde iken: içindeyiken İ// 2352 tamām: hemān Ç// 2353 recʿat: rücʿat İ// 2354 Ø İ, Ç// 2356 ḫalvet: ol dahı T, boşarsa: boşasa İ// 2357 Ø İ, Ç

Yaʿnī ḫalvet çün ṣaḥīḥa olsa ger
Nāgehān hem ḫasta olsa ṣoñra er

Ḫastalıḳ içinde bu er hem daḫı
Boşasa olʿavratın añla aḫı

Daḫı ṣaġlıḳ bulmadın yaʿnī hemān
Ölse ol er ḫastalıḳdan ol zamān

Gerçi ʿiddet geçmemiş olsa tamām
ʿAvrat añā vāriṣ olmaz iy imām

Şöyle kim ḳable'd-duḫūl olsa bu hem
Bu daḫı anuñ gibi olur neʿam

Līki bu ṣūretde vaṭʾ itse bu er
ʿAvrat añā vāriṣ olur iy piser

Bunda ḫalvet yaʿnī vaṭʾuñ ḥükmini
Ancılayın ḳılmadı añla anı

[Ç69ᵃ] Hem daḫı mecbūb u ʿinnīn ü ḫaṣī
Ḫalvet olsa bularuñ her birisi

Ḫāyaṣı olmayana dirler ḫaṣī
Mecbūb oldur ki kesile ḳamusı

[T82ᵃ] ʿAvratına ger ṭalāḳ virse bular
Pes kemāl-i mehr lāzım olısar

Yaʿnī mehri ger bular ẕikr itseler
Hem müsemmā lāzım olur iy piser

Ondiremdür mehrüñ ednāsı daḫı
Ne ḳadar olsa olur aʿlā daḫı

On diremden aşaġa ẕikr itseler
Vaṭʾıla yā mevt-ile bil iy piser

Vācib olur on direm hem bī-gümān
Çünkim oldur anuñ ednāsı hemān

2359-65. beyitler arası: Ø İ, Ç// 2368 pes: bes, kemāl-i: kemāl Ç

Yā ṭalāḳ virse bayıḳ añla aḫı
On direm nıṣfı olur bunda daḫı

[İ74b] Ger müsemmā on direm olsa bu gez
Yāḫūd artuḳ diseler olur geñez

Vācib olur ol hemān bi'l-ittfāḳ
Nıṣf olur ḳable'd-duḫūl virse ṭalāḳ

Şöyle kim biñ aḳça dinilse tamām
Nıṣfı biş yüz olur anuñ ve's-selām

Bir kişi bir ʿavratı çiftlense ger
Mehrini biñ aḳça ḳılsalar meger

Yaʿnī şehrümden alup gitmeyesin
ʿAvrat almaḳ üstüme itmeyesin

Pes biñ aḳça mehrüm olsun didi ol
Er daḫı anı hemān ḳıldı ḳabūl

Ger vefā iderse bu şarṭa bu er
Pes hemān mehri anuñ biñ olısar

Līki bu şarṭa vefā itmezse hem
Mehr-i miṣl olur anuñ mehri neʿam

Hem daḫı bir ḳızı çiftlense bir er
Kim bekāret daḫı şarṭ itse meger

[T82b Ç79b] Şoñra ṣeyyib bulsa anı bī-gümān
Mehr-i kāmil lāzım olur pes hemān

Er ü ʿavrat iḫtilāf itse eger
Yaʿnī miḳdārında mehrüñ iy piser

Şöyle kim daʿvī ider ʿavrat hemān
Kim iki biñ aḳçadur mehrüm i cān

Līki daʿvī ḳıldı er biñdür didi
Artuġı yoḳdur didi ḳaydın yidi

2373 bayıḳ: bayın, aḫı: anı İ. Ç// 2378 yaʿnī: beni İ. Ç// 2379 pes: bes Ç. hemān: Ø Ç// 2380 pes: bes, hemān: anuñ, anuñ: hemān İ. Ç// 2381 itmezse: itmese Ç// 2385 daʿvī: daʿvet İ

Ḳanḳısı ṭanuḳ bulur olsa eger
Pes anuñ daᶜvāsı olur muᶜteber

Yaᶜnī erüñ ṭanuġı olsa hemān
ᶜAvratuñ ṭanuġı olmazsa i cān

[İ75ᵃ] Mehri biñ aḳça olısar iy imām
Ṭanuġıla s̱ābit oldı çün tamām

2390 Ger bunuñ ᶜaksince olsa iy aḫı
Ol daḫı ancılayındur hem daḫı

İkisi daḫı ṭanuḳ bulsa eger
ᶜAvratuñ ṭanuġı olur muᶜteber

Yaᶜnī ᶜavrat ṭanuġı olur ḳabūl
Çün ziyāde itdi iṣbāt anda ol

Līki ṭanuḳ bulmasa bunlar eger
Pes teḫālüf ide bunlar iy piser

Yaᶜnī mehrüñ biñ diye and içe er
İki biñ degül diye hem ol meger

2395 Pes gerek and içe ol ᶜavrat behem
İki biñdür biñ degüldür diye hem

İkisinden biri ger and içmeye
Pes anuñ daᶜvāsı hergiz geçmeye

Bunlaruñ ikᵓsi daḫı and içse hem
Mehr-i miṣl ola bulara pes ḥakem

[T83ᵃ] Şöyle kim yaᶜnī bu mehr-i miṣl eger
Kim erüñ daᶜvāsına hem ol meger

Pes muvāfıḳ olsa aña iy aḫı
Yāḫūd andan aşaġa olsa daḫı

[Ç70ᵃ] 2400 Hem erüñ daᶜvāsı ola muᶜteber
Mehri biñ aḳça ola hem iy piser

2390 bunuñ ᶜaksince olsa: bu ᶜaksince olursa İ, Ç// 2392 ᶜavrat: anuñ İ// 2394 mehrüñ: mehri İ, Ç, içe er: içeler İ, degül: Ø Ç// 2396 biri ger: ger biri İ, Ç// 2399 yāḫūd: yāḫūẓ İ, Ç

ʿAvratuñ daʿvāsına līkin hemān
Mehr-i miṣl ola muvāfiḳ ol zamān

Yāḫūd andan artuḳ olursa eger
ʿAvratuñ daʿvāsı olur muʿteber

Yaʿnī iki biñ ola mehri tamām
Çün ḥakem ḥükm itdi anı iy imām

[İ75b] Mehr-i miṣl artuḳ olursa iy aḫı
Daʿvī ḳılduġından ol erüñ daḫı

2405 ʿAvratuñ daʿvī itdüginden daḫı hem
Eksük olursa bu gez ol iy dedem

Mehr-i miṣl olur anuñ mehri hemān
Daḫı artuḳ eksük olmaz ol zamān

Bu erüñ hem ʿavratuñ vārişleri
Öldüginden ṣoñra bunlar her biri

İḫtilāf itse hemān bunlar daḫı
Bu daḫı ancılayındur iy aḫı

Nefsini menʿ itse bir ʿavrat eger
Kim sefer ḳılmaġa eriyle meger

2410 Yaʿnī kim mehr-i muʿaccel olmaġa
Menʿ ider nefsin anuñçun iy aġa

ʿAvrata cāyiz durur ol iy imām
Tā ki ol mehrini alınca tamām

Çün ala mehr-i muʿaccel ol hemān
Nefsini teslīm ide hem ol zamān

[T83b] Pes temettüʿ eyleye hem er daḫı
Naḳl ide ḳanda dilerse iy aḫı

Baʿżılar līkin dimişler iy piser
ʿAvrat-ıla itmeye ol er sefer

2402 yāḫūd: yāḫūẓ, olur: ola İ, Ç// 2403 iy imām: ve's-selām İ, Ç// 2406 mehri: miṣli İ, Ç// .2409 kim: yā İ, Ç, eriyle: erinle İ, erinle bile Ç// 2410 nefsin: nefsini İ, nefsi Ç, iy: Ø İ// 2411 mehrini: mehrin Ç// 2412 çün: ḥūn T

Yaʿnī şehrden anı alup gitmeye
Daḫı bir şehre anı iletmeye

Yaʿnī ʿavrat rāżī olmazsa eger
Bir daḫı şehre iletmeye ol er

[Ç70b] Hem daḫı ekṣer meşāyiḫ bī-gümān
Ḳavli oldur baʿżılar daḫı hemān

Şöyle kim fetvā virüpdür iy aḫı
Kim sefer ḳılmaḳ revā olmaz daḫı

[İ76a] Baʿżılar yaʿnī dimişler hem ol er
Kim müʾeccel mehrini daḫı eger

Virür-ise anı daḫı iy dedem
Şöyle kim mehr-i muʿaccel virdi hem

Hem emīn olur-ısa daḫı ol er
Ḳanda dilerse bu gez alur gider

Līki ol mehrini virmezse aḫı
Hem emīn olmaz-ısa ol er daḫı

Yaʿnī kim mehr-i muʿaccel iy piser
Hem daḫı mehr-i müʾeccel kim eger

Bunları virmez olursa er tamām
Hem emīn olmazsa daḫı iy imām

Pes anı şehrinden ayırmayısar
Kim yirinden anı hīç ırmayısar

Baʿżılar virmiş buña fetvā daḫı
Çün zamānuñ ḥāli fāsiddür aḫı

Līki şol kūy kim ola şehre yaḳın
Aña naḳl itse revā ancaḳ hemīn

[T84a] Zīrā anda ʿavrata olmaz żarar
Ol ḳadar yir ġurbet olmaz iy piser

2422 aḫı: daḫı İ, Ç// 2423 piser: aḫı, hem daḫı: iy aḫı, kim eger: hem daḫı İ, Ç// 2425 ayırmayısar: ırmayısar İ, Ç, hīç: hiç T// 2428 zīrā: zīra İ, Ç

Lîki bir şehre daḫı naḳl itse hem
Ġurbet olur incinür ʿavrat neʿam

Ġayr-ı mevṣūf daḫı bir ḥayvāna ger
Yaʿnî ancaḳ nevʿini ẕikr itseler

Şöyle kim at diseler yāḫūd ḥımār
Aña tezvîc itdiler çün kim bular

Bu daḫı cāyiz durur hem bî-gümān
Pes vasaṭ lāzım olur mehri hemān

Lîki bunda er muḫayyerdür be-nām
Yā vasaṭ yā ḳıymetin vire tamām

[İ76^{b} Ç71^{a}] Hem daḫı mehrini bir ʿavrat eger
Şöyle kim biñ aḳça olsa ol meger

Hem daḫı ḳabż eylese ʿavrat anı
Yaʿnî ol biñ aḳçayı añla bunı

Ṣoñra erine baġışlasa aḫı
Alsa ol er anı ḳabż itse daḫı

Hem daḫı vaṭʾ itmedin boşasa er
ʿAvrat ol biñ aḳçanuñ nıṣfın öder

Yaʿnî ʿavratdan alur biş yüz daḫı
Borçlu oldı şimdi ʿavrat iy aḫı

Çünki biñ aldı erinden ol hemān
Ḥaḳḳı biş yüz oldı şimdi bî-gümān

Pes ol artuḳ aldugın yine öder
Kendü ḥaḳḳın ḫōd baġışladı gider

Biş yüz aḳça daḫı pes ʿavrat tamām
Kendü yanında viriser veʾs-selām

Zîrā kim dirhem denānîr iy aḫı
Kim ʿuḳūd-ıla füsūḫda hem daḫı

2430 Ø // İ 2431 diseler: diyeler İ, Ç// 2432 pes: bes Ç// 2434 eger: meger İ, Ç// 2435 aḳçayı: aḳça'ı T// 2436 er: Ø İ // 2440 ḫōd: ḫōẕ İ, Ç//

[T84b] Taʿyīn itmekde muʿayyen olmaz oḷ
Nite biş yüz virmege buldı ḳabūl

Gerçi ol alduġı biñ aḳça hemān
Erine virdügi oldur bī-gümān

Līki ʿavrat mehr-içün alduġını
Virdüginüñ ġayrı ḳılur şerʿ anı

Bu şuña beñzer ki bu ʿavrat meger
Ol erinden alduġı aḳçayı ger

Bir ḳul alsa yā ḳaravaş alsa hem
Yā buña beñzer daḫı kim iy dedem

Virse ol biñ aḳçayı aña hemān
Gitdi oḷ biñ aḳça andan bī-gümān

Ṣoñra kendü aḳçasından hem daḫı
Erine biñ aḳça virse iy aḫı

[İ77a] Yaʿnī baḫşiş eyledi anı aña
Ol daḫı ḳabż itse alsa iy aġa

[Ç71b] Pes bu baḫşīş alduġı aḳça hemān
Kendü virdügi degüldür bī-gümān

Kendü virdügi biñ aḳçanuñ bu gez
Nışfını ʿavratdan alur bu geñez

Līki ḳabż itmese ʿavrat hem daḫı
Ol biñ aḳça mehrini kim iy aḫı

Erine baġışlasa anı tamām
Yaʿnī ʿisḳāṭ itdi anı ve'ṣ-selām

Ol daḫı vaṭ' itmedin daḫı hemān
Şöyle kim boşadı anı nāgehān

2443 nite: yine, buldı ḳabūl: bu oldı yol İ, Ç// 2445 virdüginüñ: virdüginüñ İ, Ç// 2446 bu: bir, meger: eger İ, Ç, aḳçayı: aḳça-ı T// 2448 aḳçayı: aḳça-ı T// 2451 pes: bes Ç, eyledi: alduġı İ, Ç// 2454 isḳāṭ: isḳād Ç

Bunda hīç nesne rücūᶜ itmez ol er
Nesne virmez ᶜavrat aña iy piser

Ol erinden çünki nesne almadı
Hem anuñ üstinde nesne ḳalmadı

[T85ᵃ] Hem daḫı nıṣfını ḳabż itse eger
Bāḳī ḳalan nıṣfı bağışlasa ger

Bu daḫı anuñ gibidür iy aḫı
İy aḫı anuñ gibidür bu daḫı

2460 Yaᶜnī vaṭᵓ eylemedin boşasa hem
Bunda hem nesne rücūᶜ itmez neᶜam

Ger ᶜurūż olursa mehri hem bu gez
Ḳabż ide yā itmeye olur geñez

Şöyle kim at ola yā ḳul ḳaravaş
Yā daḫı anuñ gibi māl u ḳumāş

Yaᶜnī ᶜavrat bunları bağışlasa
Er daḫı alsa anı ḳabż eylese

Bir kişi ᶜavratını boşasa ger
Hem daḫı bāyin ṭalāḳ olsa meger[46]

2465 ᶜİddet içinde iken ᶜavrat hemān
Yine çiftlendi ol anı ol zamān

Şöyle kim bir ḥayżı gelmiş olsa hem
İki ḥayżı daḫı ḳalsa iy dedem

Yāḫūd iki ḥayżı geçse hem daḫı
Şöyle kim bir ḥayżı ḳalsa iy aḫı

Yaᶜnī er aldı nikāḥ itdi aña
ᶜAvratıdur n'ola alursa revā

Līki vaṭᵓ eylemedi daḫı tamām
Yine boşadı anı ol iy imām

2456 hīç: hiç T. ᶜavrat aña: aña ᶜavrat İ. Ç// 2458 nıṣfını: nıṣfın Ç// 2461 ᶜurūż: ᶜuruż İ

[46] 2464- 2479 beyitler arası: Ø İ. Ç//

Mehrinüñ pes nışfını alsa gerek
ʿİddeti-ile tamām olsa gerek

Yaʿnī iki gez daḫı ḥayż olsa hem
ʿİddeti öyle tamām olsa o dem

Şimdi boşanduġına ḳable'd-duḫūl
Añа ḫōd ʿiddet gerekmez gitdi ol

[T85b] Mehrinüñ ancaḳ alur ol nışfını
Bu Muḥammed ḳavlidür añla bunı

Hem imāmeynüñ daḫı ḳavli hemān
Çünki er boşadı anı ol zamān

Mehrini hem ol tamām almaḳ gerek
Añа bir ʿiddet daḫı olmaḳ gerek

Yaʿnī şundan ṣoñra ʿiddet bir daḫı
ʿAvrata çekmek gerekdür iy aḫı

Şöyle kim mehri daḫı biñ olsa hem
Ḳamusın erden alur ol iy ḥakem

Bunlaruñ ḳatında ʿavrat şimdi uş
Mevṭūʾa olmış gibidür añla ḫōş[47]

Pes añа üç ḥayż-ıla ʿiddet gerek
Mehrini daḫı tamām alur ne şek

Boşasa ḳable'd-duḫūl hem iy aḫı
Pes rücūʿ yoḳdur hemān bunda daḫı

[İ77b] ʿAvratına nesne gönderse bir er
Ṣoñra bunlar anı daʿvī ḳılsalar

Er añа eydür ki bu nesneyi ben
Kim saña gönderdüm alduñ anı sen

Saña anı mehr-içün virdüm hemān
Anuñ-ıçun sen ḳabūl itdüñ i cān

---

[47] mevṭūʾa: mevṭuʾi T// 2481 gönderse: göndürse Ç

[Ç72a] Ol daḫı eydür kim anı baña hem
Kim hediyye eyledüñ virdüñ neʿam

Yaʿnī anı mehr-içün göndermedüñ
Bu senüñ hem mehrüñ olsun dimedüñ

ʿAvrata ṭanuḳ gerekdür bunda uş
Münkir oldı aña ol er çünki ḫōş

Līki ol nesne meger ola ṭaʿām
Şöyle kim yaġlu çörek ḥelvā be-nām

[T86a] Yāḫū bişmiş ḳuzı yā tavuḳ daḫı
Buña beñzer her ne kim var iy aḫı

Bunda ʿavrat ḳavli oldur muʿteber
Ẓāhir oldur müddeʿī oldı ol er

Pes ere ṭanuḳ gerek bunda hemān
Kim ol oldı müddeʿī çün ol zamān

Līki un olsa yā buġday olsa hem
Yāḫū diri ḳoyın olsa iy dedem

Yā diri ḳuzı veyā şekker daḫı
Buña beñzer her ne kim var iy aḫı

Bunda yine ḳavl erüñ olur tamām
ʿAvrata ṭanuḳ gerekdür ve's-selām

Hem daḫı bir Naṣrānī şol kim meger
Kim o Naṣrāniyye ʿavrat olsa ger

Meyte olsa yā mehirsüz olsa hem
Bunlaruñ dīninde yaʿnī iy dedem

[İ78a] Şöyle kim cāyiz olursa ol hemān
Hem daḫı vaṭ' itse ol er ol zamān

Yā ṭalāḳ virse aña ḳable'd-duḫūl
Yāḫūd ol ʿavratdan öñdin ölse ol

2485 göndermedüñ: göndürmedüñ Ç//2486 aña ol er: ol aña İ, ol er aña Ç// 2490 pes: bes Ç, çün: çün oldı T// 2491 ḳoyın: ḳoyun İ, Ç// 2492 şekker: sükker Ç// 2493 yine: daḫı İ// 2494 daḫı: de, şol: şöyle İ, Ç // 2495 olsa: üzre İ, Ç, yā: Ø T// 2496 daḫı: aña İ, Ç// 2497 yāḫūd: yāḫūz İ, Ç

Mehri yoḳdur ʿavratuñ bunda daḫı
Gerçi cāyizdür nikāḥı iy aḫı

Hem daḫı ḥarbī olursa ger bular
Eyle dāru'l-ḥarb içinde itseler

Bu daḫı ancılayındur iy aḫı
İy aḫı ancılayındur bu daḫı

Erine mehrini bir ʿavrat meger
Hem ʿivaż şarṭ itse bağışlasa ger[48]

Şöyle kim ʿavrat erine bī-gümān
Mehrini bağışlasa dise hemān

[T86b] Sen de bana bir baḳar yāḫūd ḥımār
Viresin bağışladum mehrüm i yār

Yaʿnī bağışladı şarṭ itdi ʿivaż
Baḫşişi cāyiz degül budur ġaraż

Çün ʿivaż şimdi muʿayyen olmadı
Pes o mechūl oldı ṣıḥḥat bulmadı

Beyʿe beñzer didiler bunı neʿam
Ger ṣemen mechūl olursa anda hem

Beyʿi cāyiz olmaz añla iy aḫı
Ancılayın cāyiz olmaz bu daḫı

Līki bu ṣūretde şarṭ olan ʿivaż
Ger nikāḥ itmekde olsa bu ġaraż

Yaʿnī bir ʿavrata çiftlense bir er
Aña mehr itmek-içün dise meger

Mehrüñ olsun bir baḳar yāḫūd ḥımār
Yā daḫı bunuñ gibi her ne ki var

Rāżī oldı hem daḫı ʿavrat aña
Bunlaruñ bu ʿaḳdı pes oldı revā

[48] 2501-2514. beyitler arası Ø İ. Ç

Gerçi mechūldür baḳar yāḫūd ḥımār
Hem vasaṭ lāzım olur bunda i yār

Yāḫūd anuñ ḳıymeti olur tamām
Ger vasaṭ olmazsa yaʿnī iy imām

Bu iki ʿaḳduñ arasında daḫı
Nicedür farḳın key añla iy aḫı

[Ç72b] BĀBU NİKĀḤI'L-KĀFİRİ

Ger tezevvüc eylese kāfir daḫı
ʿİddeti kāfirdeyiken iy aḫı

Yāḫū ṭanuḳsuz tezevvüc eyledi
Bunlaruñ dīninde hem bu eyledi

[T87a] Şoñra bunlar ger Müsülmān olalar
Ol nikāḥ üzre revādur ḳalalar

Līki mürteddüñ nikāḥı iy aḫı
Cāyiz olmaz muṭlaḳā hem iy aḫı

Müslime yā kāfire mürtedde ger
Alduġı bunlar daḫı olsa meger

Yaʿnī alduġı bular olsa aġa
Çünki mürteddür nikāḥ olmaz revā

ʿAvrat olursa daḫı mürtedde hem
Ol daḫı bunuñ gibidür iy dedem

Hem Mecūsī anasın çiftlense ger
Yā ḳızın daḫı alursa ol meger

Yaʿnī bunlar ger Müsülmān olalar
Ol hemān bāṭıl durur pes bozalar

El-ʿiyāẕü billāh eger nāgehān
Er ü ʿavrat ikisi bile hemān

Başlık: **KÂFİRİN NİKÂHI BABI** // 2516 yāḫū ṭanuḳsuz: yā ṭanuḳsuzun Ç// 2518 mürteddüñ: mürtedüñ T// 2521 Sayfa kenarına sonradan yazılmış İ// 2523 durur: olur, pes: bes Ç

[İ78b] Şöyle kim mürted olurlarsa bile
Yine İslāma gelürlerse bile

Furḳat olmaz aralarında hemān
Yine evvelki gibidür bu zamān

Līki birisi Müsülmān olsa ger
Biri andan ṣoñra olsa iy piser

Furḳat olur aralarında tamām
Ḳalmadı şimden girū gitdi niẓām

Er eger mürted olursa iy aḫı
Müslime olsa henüz ʿavrat daḫı

Ayrılur ol ʿavrat andan ve's-selām
Mevṭūʾa olsa alur mehrin tamām

Hem daḫı infāḳ idiser er aña
Zīrā ʿiddet vācib olur iy aġa

[T87b Ç73a] Līki vaṭʾ olınmamış olsa eger
Mehrinüñ nıṣfın alur ancaḳ yitür

Hem de vācib olmaz infāḳ iy aḫı
Zīrā ʿiddet yoḳ-durur bunda daḫı

Līki ʿavrat olsa mürtedde bu gez
Bunda daḫı ayrılur ʿavrat geñez

Mevṭūʾa olursa ʿavrat bunda hem
Kim tamām mehrin alısar bīş ü kem

Līki vācib olmaz infāḳ iy dedem
Zīrā ʿavrat eyledi aña elem

Mevṭūʾa olmaz olursa ol eger
Bunda nesne lāzım olmaz iy piser

2528 olur: oldı, şimden: şimdi T// 2529 Sayfa kenarına sonradan yazılmış İ, Ø Ç, er eger: eger er İ// 2530 mevṭūʿa: mevṭıʿa T, Ç// 2531 zīrā: zīra İ, Ç// 2532 yitür: meger İ, Ç// 2533 zīrā: zīra İ, Ç// 2534 ayrılur ʿavrat : ʿavrat ayrılur T // 2535, 37 mevṭūʿa: mevṭıʿa T// 2536 zīrā: zīra İ, Ç

Yaʿnī mehr almaz daḫı hem er aña
Vācib olmaz ide infāḳ iy aġa

İkisinde daḫı fesḫ olur nikāḥ
Ḳaṣd-ıla olsun yāḫūd olsun mizāḥ

Yaʿnī ayrılur hemān olmaz ṭalāḳ
Üç gez olsa şöyle düşse ittifāḳ

[İ79a] Ḥülle lāzım olmaya pes iy imām
Zīrā ʿavrat üç ṭalāḳ olmaz tamām

Belki fesḫ olur nikāḥı iy aḫı
Yaʿnī çün kim ol ṭalāḳ olmaz daḫı

Baʿżılar dimiş velī ʿavrat eger
Yaʿnī mürtedde olursa ol meger [49]

Ḳaṣdı bu olsa ki erinden hemān
İrtidād-ıla boş ola ol zamān

Gerçi mürtedde olur ol iy aḫı
Līki erinden boş olmaz hem daḫı

Baʿżılar dimiş boş olur bī-gümān
Līki cebr ideler aña ol zamān

[T88a] Yaʿnī erine anı hem iy aḫı
Cebr-ile tezvīc ideler hem daḫı

BĀBU'L-ḲASMI

Bir kişinüñ iki olsa ʿavratı
N'ola ger ʿadle olursa niyyeti

Dört olursa hem revādur iy dede
Arasında bunlaruñ ger ʿadl ide

2538 almaz: olmaz İ// 2539 olsun yāḫūd olsun: olsa yāḫūẓ olsa Ç// 2541 zīrā: zīrā Ç// 2542 ol: üç İ,Ç

[49] 2543-47. beyitler arası Ø Ç, sayfa kenarına sonradan eklenmiş İ// 2545 mürtedde: mürted İ, Ç, līki: līkin Ç// 2546 līki: līkin, iderler: ideler İ, Ç// 2547 hem iy aḫı: yine tamām, hem daḫı: ve's-selām İ, Ç, cebr ile : cebr-ile ider T// Başlık: (EŞLER ARASI TAKSİM) BÖLÜŞTÜRME BABI // 2548 ʿadle olursa: ʿadl olur-ısa Ç

Ḳorḳar-ısa kim eger ʿadl itmeye
Biri yiter artuġına gitmeye

Bikr ü ṣeyyib bir durur bunda daḫı
Yaʿnī ḳız olsa yāḫūd ʿavrat aḫı

Yā yiñi ʿavrat-durur yā eskidür
ʿAdl ide anı daḫı çün eskidür

[Ç73b] Līki birisi ḳaravaş biri ger
Ḥürre olursa işid kim n'idiser

Ḥürrenüñ iki olur ḳasmı hemān
Pes ḳaravaşuñ bir ola bī-gümān

Yaʿnī iki gice ḥürreyle yata
Bir gice ḳaravaş-ıla iy ata

Līki vaṭʾ itmek diler olsa eger
Kime kim ḫāṭır ola aña ider [50]

Yaʿnī aña vācib oldı iy ḫ̆āce
Kim hemān ancaḳ bile ola gice

Çünki bir gez aña vaṭʾ itmiş ola
Ṣoñra hīç vaṭʾ itmez olursa n'ola

Zīrā bir gez ḥaḳḳını aldı hemān
Vācib olmaz anı itmek her zamān

ʿAvratına bir kişi vaṭʿ itse ger
Hem daḫı inzāl ider olsa meger

[T88b] Eyle gerekdür aña ʿazl itmeye
Şehveti yaʿnī ki ṭaşra gitmeye

Pes gerek inzāli fercinde ide
ʿAvratuñ ol ḥaḳḳıdur yā pes n'ide

ʿAvratuñ ol ḥaḳḳıdur çün bī-gümān
Er anı işlemeye pes ol zamān

2551 yāḫūd: yāḫūẓ İ, Ç. aḫı: daḫı İ, iy aḫı Ç//2555 ḥürreyle: ḥürr ile İ, ḥürreyile Ç
[50]2556-2572 beyitler arası Ø İ, Ç

Līki ʿavrat iẕni olursa eger
Cāyiz olur anı işlerse ol er

Anda cāyizdür dimişler hem daḫı
Ger ḳaravaş olsa līkin iy aḫı

Yaʿnī ḳaravaşına kişi hemān
Vaṭʾ ider olursa bayıḳ ol zamān

ʿAzl idüp ṭaşra döker olsa tamām
Bunda cāyizdür dimişler ve's-selām

Ḳaravaşuñ çünki mevlāsında hem
Ancılayın ḥaḳḳı yoḳdur bīş ü kem

Belki mevlāsı anuñ anda meger
Nice kim gönli diler anı ider

Līki ʿavrat ḳaravaş olsa hemān
Hem eri ʿazl itse anda ol zamān

Bu daḫı cāyiz durur olur revā
İẕn-i mevlāyıla olursa n'ola

Līki mevlā iẕni olmazsa eger
Bunda daḫı cāyiz olmaz iy piser

Her ḳaçan er dilese ide sefer
Ḳanḳısın diler anı alur gider

Līki yigrek ol-durur ḳurʿa ide
Ḳanḳıya düşerse anuñla gide

Ger birisi ḥaḳḳını bağışlasa
Yaʿnī daḫı birine luṭf işlese

[T89a] Bu daḫı cāyiz durur bil iy dedem
Ger yine dönüp rücūʿ iderse hem

[İ79b] Yaʿnī cāyizdür rücūʿ iderse ger
Çün peşīmān oldı baḫşīşi gider

2571 iẕn-i: eẕn-i Ç// 2573 diler: dilerse İ// 2774 ikinci mısra: ḳanḳısına düşse alup anı gide Ç. anuñla: anı ala İ// 2576 cāyiz durur: cāyizdür Ç

Çünki kendüye gerek ḳomaz bu gez
ʿAvrat iki olıcaḳ olmaz geñez

Dört olıcaḳ ḫōd ḳıyās eyle hemān
Çünki ʿadl itmeyesin itme ziyān

BĀBU'R-RAŻĀʿ

Key işid diñle raż̄āʿuñ ḥālini
Bū Ḥanīfenüñ nedür bil ḳālini

Otuz aylıḳ bir emer oġlan eger
ʿAvratuñ emcegini bir gez emer

Oġul olur bil raż̄āʿdan ol aña
Şöyle kim olur nesebden iy aġa

Yaʿnī ol aña ḥarām olur tamām
Şöyle kim olur nesebden ve's-selām

Otuz aydan ṣoñra emerse hemān
Oġlı olmaz ol anuñ bil bī-gümān

Her ne kim oldı nesebden pes ḥarām
Hem ḥarām oldı raż̄āʿdan iy imām

[Ç74a] Līki bir kaç yirde cāyizdür i cān
Kim raż̄āʿdan ol revādur pes hemān

Şöyle kim ḳız ḳardaşuñ anasını
Kim raż̄āʿdan olsa key añla bunı

Yaʿnī ol ḳız anasın almaḳ revā
Yā nesebden yā raż̄āʿdan ol ana

Ger raż̄āʿdan olsa ol ḳardaş saña
Hem nesebden bir ana olsun aña

[T89b] Yā raż̄āʿdan olsa bir ana daḫı
Saña cāyiz bunları almaḳ aḫı

2579 ḫōd: ḫōẕ İ, Ç// Başlık: EMZİRME BABI, KİTĀBU'R-RAŻĀʿ İ, Ç// 2580 işid: işid: İ// 2587 key: kiy Ç// 2589 ol: bir İ, Ç, ana: ata T

[İ80ª] Ger nesebden olsa bir ḳardaş sañа
Hem raż̄āʿdan olsa bir ana añа

Bu anasın daḫı alursañ revā
Zīrā bunlar sañа hīç olmaz ana

Bir kişi bir ʿavratuñ ḳızın meger
Kim nikāḥ itse anı çiftlense ger

Bu kişinüñ oġlı bu ʿavratı hem
Ol daḫı çiftlense anı iy dedem

2595 Yaʿnī ḳızı ata aldı pes hemān
Hem anasın oġlı aldı ol zamān

Bu kişinüñ alduġı ḳızdan meger
Şöyle kim bir oġlı oldı iy piser

Bu kişinüñ oġlınuñ hem iy aḫı
Oġlı oldı hem o ʿavratdan daḫı

Bu ata oġlı oġul oġlına hem
Ṭayı olduñ sen bаña dirse neʿam

Zīrā benüm anamuñ sen iy aḫı
Ana bir er ḳardaşısın hem daḫı

2600 Ben senüñ hem ʿammuñ oldum ol zamān
Atañuñ hem ḳardaşı oldum hemān

Hem benüm atam daḫı sañа tamām
Dedeñ olmışdur senüñ ol ve's-selām

Zīrā senüñ atañ atasıdur ol
Pes dedeñ olmaḳlıġa bu oldı yol

2991 ana: ata İ, Ç// 2592 zīrā: zīra İ, Ç, hīç: hiç T// 2596 bu: bir İ, Ç// 2597 aḫı: piser, daḫı: meger İ, Ç// 2599 zīrā: zīra İ, Ç// 2602 zīrā: zīra İ, Ç

[Ç74b] FAṢL

Hem raḍā'dan oġlınuñ ḳardaşını
Yā nesebden yā raḍā'dan bil anı

[T90a] Ya'nī almaḳlıḳ revādur iy dede
Çünki anuñ oġlı olmaz pes n'ide

[İ80b] 2605 Ger raḍā'dan olsa bir oġluñ senüñ
Hem raḍā'dan ḳardaşı olsa anuñ

Yā nesebden olsa bir ḳardaş saña
Cāyiz olur bunları almaḳ saña

Ger nesebden olsa bir oġluñ senüñ
Ḳardaşı olsa raḍā'dan hem anuñ

Saña cāyiz anı almaḳ daḫı hem
Oġluñ olmaz çün senüñ bunlar ne'am

KİTĀBU'Ṭ-ṬALĀḲI

Ẕikr idelüm şimdi aḥkām-ı ṭalāḳ
Nicedür hem soñra aḥkām-ı ṭalāḳ

2610 İki nev' oldı ṭalāḳ añla ṣaḥīḥ
Hem kināyet birisi biri ṣarīḥ

Ol ṣarīḥ oldur ki bir kişi meger
'Avratına sen ṭalāḳ ol dise ger

Ya'nī sen benden boş ol dise hemān
Bir ṭalāḳ rec'ī boş olur bī-gümān

Birden artuġa daḫı niyyet ide
Bir ṭalāḳ ola hemān niyyet gide

Ḳamusından ya'nī bunlaruñ hemān
Bir ṭalāḳ rec'ī boş olur bī-gümān

2603. 05 raḍā'dan: raḍādan T// 2607 raḍā'dan: nesebden İ// 2608 senüñ bunlar: senüñ bular T// Başlık: **TALÂK (BOŞAMA) BÖLÜMÜ** // 2609 ṭalāḳ: 'ıtāḳ İ// 2612 rec'ī: rec'i Ç// 2613 hemān: daḫı İ. Ç// 2614 rec'ī: rec'i Ç

Hem daḫı baʿde'd-duḫūl olsa eger
Zīrā recʿat bunda olur muʿteber

Līki ol ḳable'd-duḫūl olsa tamām
Bunda recʿat cāyiz olmaz iy imām

Çün nikāḥdan bunda ḳalmaz hīç eṣer
Anuñ-ıçun ʿiddet olmaz iy piser

[T90b] Üç ṭalāḳ boş ol dise līkin hemān
Bāyin olur üç ṭalāḳ ol bī-gümān

[Ç75a] Çün ṭalāḳ ḳalmadı gitdi ḳamu hep
Bāyin olduġına ol oldı sebeb

[İ81a] Rūḫuñ u reʾsüñ yā vechüñ dise ger
Yāḫū nıṣfuñ yāḫū ṣülṣüñ kim meger

Yaʿnī bunlara mużāf olsa ṭalāḳ
Vāḳiʿ olur ol daḫı bi'l-ittifāḳ

Līki riclüñ yā yedüñ dise hemān
Bunda vāḳiʿ olmaya pes bī-gümān

Ẓahruñ u baṭnuñ dise daḫı eger
Bunda daḫı vāḳiʿ olmaz iy piser

Bir kişi mükreh yā sekrān olsa ger
ʿAvratına ol ṭalāḳ virse meger

Yaʿnī esrük yā güç itseler aña
Ḳulını āzād iderse iy aġa

Vāḳiʿ olur şöyle kim aḫras daḫı
Ger işāret eyler olsa iy aḫı

Yaʿnī dilsüz olsa bir kişi meger
ʿAvratına ol ṭalāḳ virse eger

Ḳaç işāret eyler-ise ol hemān
Yaʿnī vāḳiʿ ol ḳadardur bī-gümān

2615 eger: tamām, ikinci mısra: bunda recʿat cāyiz olmaz iy imām İ, Ç// 2616 Ø Ç, sayfa kenarına sonradan eklenmiş İ// 2617 hīç: hiç T// 2620 u: Ø T, Ç// 2623 u: Ø Ç, eger: meger İ// 2624 kim: ol İ, meger: eger İ, Ç// 2625 aña: bemān, iy aġa: hem-çünān İ, Ç// 2626 ger: kim Ç

Lī̈ki uyurken ṭalāḳ virse kişi
Ḳaṣdı yoḳdur çünki hī̈ç olur işi

Oğlan olsa yāḫū mecnūn iy aḫı
Şol uyur kimse gibidür ol daḫı

Barmaġıla hem işāret ḳılsa er
Ne ḳadar ol olsa olur muʿteber

Yaʿnī̈ bir barmaḳ iki barmaḳ yā üç
Ol ḳadar olur ṭalāḳ daḫı şoñ üç

[T91a] Şöyle kim ḳılsa işāret ʿavrata
Yaʿnī̈ ayasın aña ḳarşu ide

Ḳanḳı barmaġı dururbut bī̈-gümān
Pes işāret anuñ-ıladur hemān

[Ī81b] Elinüñ arḳasını dutsa eger
Yumulan barmaḳlar olur muʿteber

[Ç75b] Bir kişi ʿavratını ḳable'd-duḫūl
Üç ṭalāḳ boşarsa hem üç olur ol

Yaʿnī̈ şoñra almaḳ isterse anı
Ḥüllesüz olmaz revā añla bunı

Müşkilātdan naḳl olınmışdur meger
Bunda ḥülle vācib olmaz didiler

Yaʿnī̈ ḳable'l-vaṭʾ olursa boş olur
Ḥülle gerekmez aña hem ḫōş olur

Mevṭūʾa ḥaḳḳında geldi naṣ aḫı
Ḥükm-i maḥṣūṣ ola aña hem daḫı

Mevṭūʾa olsa boş olan üç ṭalāḳ
Ḥülle pes anda gerek bi'l-ittifāḳ

Ḥürrenüñ üçdür ṭalāḳı bil ʿayān
Hem ḳaravaşuñ ikidür bī̈-gümān

2629 hī̈ç: hiçT// 2633 ide: duta İ, Ç// 2636 ṭalāḳ: Ø Ç// 2639 olur:: olan, hem ḫōş olur: dirler hemān İ, Ç// 2640 mevṭūʿa: mevṭıʿa: T, İ, naṣṣ: naṣ Ç// 2641 mevṭūʿa: mevṭʿa T

BĀBU'L-KİNĀYETİ

Daḫı bir nev‹i ṭalāḳuñ budur uş
Kim kināyet dirler aña diñle ḫōş

Bunda niyyet şarṭ olupdur iy dedem
Zīrā çün kim bu ṣarīḥ olmadı hem

Şöyle kim sen bāyin ol benden didi
Yāḫū ben ayrıldum uş senden didi

Ben seni baġışladum saña dise
Yā ḥarām olduñ bayıḳ baña dise

Yāḫūd āzād ol didi benden hemān
Yāḫū ehlüñe ulaş didi i cān

Uġrubī yā uḫrucī dise aḫı
İbteġī'l-ezvāce dise hem daḫı

[İ82a] Buncılayın her ne kim itse hemān
Niyyet itse vāḳi‹ olur hem-çünān

Bire ḫōd yāḫūd üçe niyyet ide
Vāḳi‹ olur niyyeti pes iy dede

Līki niyyet ikiye ḳılsa hemān
İki olmaz bir olur bil bī-gümān

[Ç76a] Ben senüñ erüñ degülem dise er
‹Avratına yā daḫı añla meger

Sen baña ‹avrat degülsin dise hem
Ger ṭalāḳa niyyet itse iy dedem

Boş olur bunda daḫı bil iy imām
Pes kināyet niyyetiyledür tamām

Başlık: (NİKÂHTA) KİNAYE BÖLÜMÜ // 2644 zīrā: zīra İ, Ç// 2647 yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç// 2649 itse: olsa İ, Ç// 2650 ḫōd: hem İ, Ç// 2651 bil: ol İ// 2652 ikinci mısra: ‹avratı ol demde añlasa meger İ// 2653 degülsin: degülsün Ç/

BĀBU'Ṭ-ṬAʿLĪḲI

Hem ṭalāḳı taʿlīḳ itmeklik revā
Her ḳaçan milküñde olsa iy aġa

Yaʿnī boş ol şol eve girseñ dise
Ol daḫı girse daḫı ḳaydın yise

Şöyle kim şol eve girseñ dise ger
Ol daḫı girse boş olur iy piser

Hem iżāfet itse milke iy dede
Yaʿnī taʿlīḳı eger aña ide

Şöyle kim bir ʿavrata iy pür-kerem
Ger seni ben çiftlenürsem dise hem

Yā nikāḥlansam seni dise aḫı
Milke taʿlīḳ itmek olur bu daḫı

[T92a] Yā nikāḥ itse yā çiftlense hemān
Şarṭ bulundı boş olur pes ol zamān

Bir kişi ʿavratına dise tamām
Her ḳaçan oġlan ṭoġursañ ve's-selām

[İ82b] Er ṭoġursañ bir ṭalāḳ ol dise ger
Ḳız ṭoġursañ iki ol dise meger

İkisin bile ṭoġursa ol daḫı
Evveli ḳanḳı bilinmez iy aḫı

Yaʿnī irkek hem dişi ṭoġdı veled
Ḳanḳı evvel ṭoġdı bilinmez eved

Bir ṭalāḳ boş ola ol bellü yaḳın
İḥtiyāṭdur iki ola key saḳın

Şol ki ʿavrat cānibinden biline
Aña bir nesne ki taʿlīḳ olına

Başlık: **(NİKÂHTA) TALİK BABI** // 2655 milküñde: milkinde İ, Ç// 2656, 57. beyitler yer dağiştirmiş. İ, 2656 daḫı: aña İ, Ç// 2658 eger: ger T// 2660 aḫı: daḫı İ, Ç, bu: iy İ// 2663 ol dise: olsa ol İ// 2665 irkek: erkek İ, ḳanḳı: ḳanḳısı Ç, ṭoġdı: doġdı Ç

[Ç76b] Şöyle kim ġayẓ u maḥabbet buġż u kīn
Her ne kim buncılayın ola hemīn [51]

Yaʿnī kim ʿavratına dise bir er
Sen beni ʿışḳ-ıla severseñ eger

Sen daḫı şol ʿavratum Zeyneb daḫı
Boş oluñ benden dir-ise iy aḫı

Ol daḫı dir-ise ʿışḳ-ıla seni
Ben severem sen yalan bilme bunı

Boş olur bu ʿavratı ancaḳ hemān
Yaʿnī kim Zeyneb boş olmaz bī-gümān

Kendü ḥālinden çün ol virdi ḫaber
Kendü ḥaḳḳında pes oldı muʿteber

Yā baña sen ḳaḳıduñsa dise ger
Yāḫū ḥayż gördüñ-ise dise meger

Bu daḫı ancılayındur iy piser
Kendü ḥālinden hem ol virse ḫaber

[T92b] ʿAvratına bir kişi dise meger
Ḥayż görecek olur-ısañ sen eger

Taʿlīḳ itdi bāyin ol didi aña
Ol daḫı üç gün içinde iy aġa

Şöyle oldı kim o ḳan gördi hemān
Geçdi andan ṣoñra bir niçe zamān

Yaʿnī altı ay tamām oldı meger
Bu sözi söyledügi demden ol er

Hem veled getürdi bu ʿavrat daḫı
Pes gerek boş olmaya ol iy aḫı

Zīrā üç günde anuñ gördügi ḳan
Ḥayż ḳanı olmadı ol bī-gümān

---

[51] ġayż: Her üç nüshada da ḥayż yazılmış, maḥabbet: muḥabbet İ// 2671 bunı: beni İ, Ç// 2672 bī gümān: ol zamān İ, Ç// 2676-84. beyitler arası Ø İ, Ç

İstiḫāża ḳanıyımış belki ol
Pes boş olmaduġına bu oldı yol

Zīrā taᶜlīḳ itdügi şarṭ iy aḫı
Şimdi bulınmadı bunda hem daḫı

Eyle olsa pes gerek boş olmaya
Şarṭı bulınmadı çün-kim iy aġa

BĀBU'R-RECᶜATİ[52]

2685 Bir ṭalāḳ çün-kim yāḫūd iki ṣarīḥ
ᶜAvratın bir kişi boşarsa ṣaḥīḥ

[İ83ᵃ] Boş olur ol līki recᶜat itse ger
ᶜİddet içinde olursa iy piser

ᶜAvratı olur anuñ ol iy ṣaᶜīd
İtmez-ise daḫı ger ᶜaḳd-ı cedīd

Şöyle kim ᶜavratını öpse meger
Yā saña ben recᶜat itdüm dise ger

Yāḫū şehvet birle yapışsa daḫı
Eyle olsa recᶜat olur iy aḫı

[T93ᵃ] 2690 ᶜAvratuñ ger ᶜiddeti geçse hemān
Er eyitse ᶜavrata kim ben i cān

ᶜİddetüñ içinde iken çün saña
Recᶜat itdüm sen ḥelāl olduñ baña

Bu sözi ᶜavrat eger taṣdīḳ ide
Recᶜat olur ol daḫı bil iy dede

[Ç77ᵃ] Recᶜī boşaduġı ᶜavratına er
Çün ḥarām olmaz cimāᶜ itse n'ider

Bāḳīdür zīrā anuñ milki daḫı
Recᶜat itmeklik aña vardur aḫı

---

[52] Başlık: **NİKÂHTA BOŞAMAKTAN DÖNME (RECᶜAT) BABI**, RECᶜATİ: RUCᶜATİ İ// 2685 yāḫūd: yāḫūz İ, Ç// 2686 recᶜat: rücᶜat İ// 2687 iy: Ø T, ᶜaḳd-ı: ᶜaḳd u İ, Ç// 2688, 89 recᶜat: rücᶜat İ// 2691 içinde iken: içindeyiken İ, Ç, recᶜat: rücᶜat İ// 2692 recᶜat: rücᶜat İ, Ç// 2694 bāḳīdür: bāḳidür, zīrā: zīra İ, Ç, recᶜat: rücᶜat İ

Lïki bāyin olsa ger olur ḥarām
Zïrā erüñ milki ḳalmadı tamām

Çünki bāyinde ḥarām oldı gerek
Üç ṭalāḳda pes ḥarām oldı ne şek

Lïki bāyinde yine almaḳ revā
ʿİddet içinde daḫı olsa n'ola

Üç ṭalāḳda almaġa yoḳdur mecāl
Ḥülle olmayınca pes olmaz ḥelāl

Yaʿnï bir ere daḫı vara tamām
Ol er aña vaṭʾ ide hem ve's-selām

Boşaya ol er daḫı şoñra anı
Kim tamām ʿiddet geçe añla bunı

[İ83b] Pes bu evvelki ere oldı ḥelāl
Almaġa şimden girü buldı mecāl

Bir kişi kendü ḫalāyıġın meger
Bir kişiye anı çiftlendürse ger

Ol daḫı vaṭʾ itdüginden şoñra hem
Kim ṭalāḳı ikidür anuñ neʿam

Yaʿnï iki boşasa anı tamām
Üç gibi olur aña ol ve's-selām

[T93b] Şoñra anı almaġa ḳılsa heves
Ḥüllesüz olmaz hemān ol daḫı pes

Gerçi mevlā aña vaṭʾ itse daḫı
Ḥülle olmaz ol aña bil iy aḫı

Çünki ol boş oldı andan muṭlaḳā
Ḥüllesüz olmaḳ ḥarām oldı aña

Ḥülle olan zevc-i āḫar hem daḫı
Bālıġ olursa revādur iy aḫı

2695 zïrā: zïra İ, Ç// 2705 heves: heveş T

Hem murāhıḳ daḫı olursa eger
Kim īlāc itmege ḳādir olsa ger

[Ç77b] 2710 Bālıġ olmaġa yaḳın olsa be-nām
Hem anuñ miṣli cimāᶜ itse tamām

Yaᶜnī şol oġlan kim anuñ āleti
İştihāyıla dura ola ḳatı

Ol daḫı olur muḥallil bī-gümān
Şartı īlāc oldı anuñ pes hemān

Yaᶜnī şarṭ olmadı inzāl iy aġa
Ger ẕeker başı daḫı girse revā

Ger ṣaġīr olsa velīkin iy piser
Ḳādir olmasa īlāc itmege ger

2715 Ol muḥallil olmaġa yoḳdur mecāl
Yaᶜnī ᶜavrat erine olmaz ḥelāl

[İ84a] Zevc-i āḫar daḫı şarṭ itse eger
Yaᶜnī şarṭ itdi nikāḥında meger

Kim muḥallil ola ol ancaḳ hemān
Böyle ᶜaḳd eyledi anlar ol zamān

Seni çiftlendüm bu şarṭ-ıla ben uş
Kim ḥelāl olmaġıçun sen yine ḫōş

Ol daḫı dirse ḳabūl itdüm be-nām
Şarṭ-ı taḥlīl-ile ᶜaḳd oldı tamām

[T94a] 2720 Bū Ḥanīfe bunı dimişdür revā
Līki ol mekrūh dimişdür iy aġa

Yaᶜnī bununla olur ḥülle daḫı
Çün nikāḥı cāyiz olur iy aḫı

Hem İmām-ı Ṣānī fāsid dir hemān
Anuñ-ıla ḥülle olmaz bī-gümān

2709 īlāc: ᶜilāc İ// 2711 iştihāyıla: iştihā bile Ç, dura ola: ola dura İ// 2712 pes: bes Ç// 2716 āhar: āhar hem . eger: ger İ, Ç// 2719 şarṭ-ı taḥlīl-ile: şartı hem taḥlīle İ, şarṭ-ı taḥlīle Ç

Hem Muḥammed ḳavli oldur iy aġa
Gerçi ol anı görür hemān revā

Līki anuñla muḥallil olmaz ol
Pes ḥelāl olmaḳlıġa bulmadı yol

Bir ṭalāḳ yāḫūd iki daḫı meger
ʿAvratını bir kişi boşasa ger

Yine ol ʿavratın alsa bī-gümān
Bir ṭalāḳ-ıla olur mālik hemān

[Ç78a] Zīrā gitdi ikisi evvel tamām
Ṣoñra biri ḳaldı ancaḳ ve's-selām

Bir ṭalāḳ daḫı boşarsa ṣoñra hem
Üç ṭalāḳ boş olur andan iy dedem

Çünki gitdi ikisi evvel tamām
Ṣoñra biri daḫı gitdi ve's-selām

Yine almaḳ diler-ise pes eger
Ḥüllesüz almaḳlıḳ olmaz muʿteber

[İ84b] Līki bir ayruḳ ere varsa daḫı
Ol daḫı anı boşarsa iy aḫı

Ṣoñra evvelki eri alsa be-nām
Üç ṭalāḳ mālik olur yine tamām

İkisiyle mālik olur ol zamān
Zīrā gitdi bir ṭalāḳ evvel hemān

Bir ṭalāḳ boşarsa yine hem daḫı
Yāḫū iki boşamış olsa aḫı

[T94b] Yaʿnī üç boşamasa evvel tamām
Bir ṭalāḳ yāḫūd iki olsa be-nām

Ṣoñra bu ʿavrat bir ere varsa hem
Ol daḫı anı boşarsa iy dedem

2723 görür hemān: hemāu görür İ. Ç// 2724 pes: bes Ç// 2730 pes: bes Ç. almaḳlıḳ: almaḳlıġ İ. almaḳ Ç// 2733 Ø İ. Ç// 2734 yine: evvel İ. Ç. yāḫū: yāḫūẓ İ. Ç// 2735 yāḫūd: yāḫūẓ İ. Ç

Yine evvelki eri alsa be-nām
Üç ṭalāḳ-ıla olur mālik tamām

Bu imāmeyn ḳavlidür bil iy aḫı
Hem Muḥammed ḳavlini diñle daḫı

Bir ṭalāḳ-ıla olur mālik hemān
Ṣoñraġı er aña hīç itmez ziyān

Zīrā gitdi ikisi evvel tamām
Birisi ḳalmış-durur hem ve's-selām

Yine anuñ-ıla mālikdür bu uş
Ṣoñraġı er anı hedm itmedi ḫōş

Üç ṭalāḳ boş olsa bir ʿavrat eger
Ṣoñra gelse erine virse ḫaber

Sen boşaduñ ʿiddetüm geçdi tamām
Ṣoñra bir ere daḫı vardum tamām

Ol daḫı boşadı geçdi ʿiddetüm
Yine saña varmaġadur niyyetüm

[Ç78b] Yaʿnī şimdi ben ḥelāl oldum saña
Sen nikāḥ itmeñ revā oldı baña

Geçmiş olsa şol ḳadar müddet aḫı
Kim ola anuñ-ıla ʿiddet daḫı

[İ85a] Var durur yine anı almaḳ ol er
Ẓann iderse ṣıdḳına anuñ eger

Baʿżılar bu müddetüñ ednāsını
Kim otuz ṭoḳuz gün olur dir anı

Üç gün oldı ḫayżuñ ednāsı tamām
Ṭuhruñ on biş gün-durur hem ve's-selām

[T95a] Pes iki ṭuhr-ıla üç ḥayż iy aḫı
Kim bu müddetde tamām olur daḫı

2739 hīç: hiç T// 2740 zīrā: zīra İ, Ç// 2743 tamām: be-nām İ, Ç// 2747 ẓann: ẓan İ// 2750 müddete: müddete T

Pes otuz ṭoḳuz gün olur cümle hep
ʿİddeti bitdügine oldur sebeb

ʿAvratına bir kişi hem iy aḫı
Kim raẓāʿdan sen bana dise daḫı

Yaʿnī kim ḳız ḳardaşumsın dise hem
Bunca yıllar daḫı geçse iy dedem

Yine bu sözden rücūʿ itse bu er
Ben ḫaṭā itdüm bu sözden dise ger

2755 ʿAvratı andan boş olmaz bī-gümān
Çünki ol bildi ḫaṭāsın ol zamān

Buncılayındur nesebden daḫı hem
Yaʿnī mesmūʿ ola ḳavli iy dedem

Şöyle kim bir ʿavrata dise bir er
Sen benüm ḳız ḳardaşumsın dise ger

Hem daḫı bayıḳ o ʿavrat iy aḫı
Gerçi mechūlü'n-neseb olsa daḫı

Şoñra çiftlenmek dilese anı hem
Ol daḫı cāyizdür olur muḥterem

2760 Yaʿnī dir-ise ḫaṭā itdüm hemān
Ḳavli mesmūʿ olur anuñ bī-gümān

BĀBU'L-ĪLĀ'

[İ85ᵇ Ç79ᵃ] Bir kişi and içse kim dört ay tamām
Yā daḫı dört aydan artuḳ iy imām

ʿAvratına yaʿnī itmeye cimāʿ
Pes bayıḳ īlā olur bu bī-nizāʿ

Yaʿnī ol müddet içinde ol eger
ʿAvratına kim cimāʿ itse eger

2751 yitdügine: bitdügine İ// 2754 yine: yaʿnī, sözden: sözi İ// 2755 bī-gümān: pes hemān İ, Ç// Başlık: **İLÂ BABI** // 2761, 66 dört: dörd İ

[T95b] Aña keffāret olur vācib aḫı
Sāḳıṭ olur pes hemān īlā daḫı

Ger cimāᶜ itmeye ol dört ay geçe
Bāyin oldı ᶜavratı andan geçe

Ger aḳal olursa dört aydan hemān
Anda īlā yoḳ-durur bil bī-gümān

İki aydur ḳaravaş olsa daḫı
Müddet-i īlā hemān anda daḫı

ᶜĀciz olsa mevlā vaṭᵓ itmekde ger
Māniᶜ olsa yā maraż yāḫūd ṣıġar

Yāḫū dört aylık yol ırāġ olsa hem
Feyᵓi anuñ bu durur iy pür-kerem

Ḳavliyile aña feyᵓ itdüm dise
Müddet içinde iken ḳaydın yise

Ḳādir olsa müddet içinde eger
Bu mevāniᶜ yaᶜnī giderse meger

Yine feyᵓi vaṭᵓıla olur tamām
Ḳavl-ile didügi olmaz ve's-selām

ᶜAvratına her ḳaçan bir kişi ger
Sen ḥarām olduñ baña didi meger

Ger ṭalāḳa niyyet iderse hemān
Boş olur bāyin ṭalāḳ bil bī-gümān

Yā ẓıhār olsun yā üç yāḫūd yalan
Bunlara niyyet iderse pes hemān

[İ86a] Yaᶜnī ne kim niyyet itdi iy aḫı
Muᶜteber olur velīkin bir daḫı

Niyyeti hīç olmaz olursa eger
Yā ḥarām olsun didi muṭlaḳ meger

2770 dise: diye, yise: yiye T, içinde iken: içindeyiken İ, Ç// 2773 ḥarām: ḥaram Ç// 2775 yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç

[Ç79b] Pes bu īlā olısarduṛ iy aḫı
Buncılayın añla vardur bir daḫı

[T96a] Yaʿnī kim etrāk içinde iy imām
Bunlaruñ ʿörfinde bu vardur be-nām

Kim ḥelālüm baña dir olsun ḥarām
Niyyeti olmazsa daḫı ve's-selām

Bāyin olur ʿavratı bil iy aḫı
Böyle gelmişdür hemān fetvā daḫı

BĀBU'L-ḪULʿ

Er-ile ʿavrat çekişse her ḳaçan
ʿAvrat olursa erinden hem ḳaçan

Pes erine ʿavrat eydür saña ben
Uş saña māl vireyin gel beni sen

Bir ṭalāḳ boşa yāḫūd iki dise
Rāżī olup er daḫı ger boşasa

Ḫulʿ olur bu boş olur bāyin ṭalāḳ
Vācib olur hem bedel bi'l-ittifāḳ

Er ḳaçarsa ʿavratından diñle hem
Mekrūh olur aldugı ger bīş ü kem

Līki ʿavrat ḳaçsa hem virse bedel
Ol revā olur aña olmaz ḫalel

Her ne kim ṣāliḥdür ol mehr olmaġa
Ḫulʿa ṣāliḥdür bedel olur aġa

Ḫamr u yā ḫınzīr veyā meyte meger
Ḫulʿ-içün bunlar bedel olsa eger

[İ86b] Boş olur bāyin ṭalāḳ ʿavrat hemān
Nesne daḫı lāzım olmaz bī-gümān

2778 pes: bes Ç// Başlık: ḪULʿ BABI // 2783 pes: bes Ç, eydür saña: eydürse ki İ, Ç// 2784 yāḫūd: yāḫūẓ İ, Ç//2785 bu: Ø Ç// 2786 aldugı: aldugua Ç// 2787 ḫalel: ḥelāl İ// 2788 mehr: milk İ// 2789 veyā: yā İ, Ç

Ḳāżī ḳatında iki kişi meger
Gelseler yaʿnī ṭanuḳlıḳ virseler

Diseler kim işbu kişi iy imām
ʿAvratın boşadı ḫulʿ itdi tamām

[T96b] ʿAvratıyla yaʿnī ḫulʿ itdi bu er
Daʿvī itmezse daḫı ʿavrat meger

[Ç80a] Hem bu ṭanuḳları ḳāżī işide
Pes gerek kim ḫulʿ-ıla ol ḥükm ide

2795 Şöyle kim muṭlaḳ ṭalāḳ olsa eger
Yā ḫalāyıḳ ʿıṭḳı olsa ol meger

Gerçi ʿavrat yā ḫalāyıḳ bī-gümān
Daʿvī itmezse daḫı bunlar hemān

Yaʿnī ṭanuḳlar ṭanuḳlıḳ virseler
Kim āzād oldı yā boşdur diseler

Ḳāżī bu ṭanuḳluġı hem işide
Boşlıġa āzādlıġa pes ḥükm ide

Ḫulʿa ṭanuḳluḳ daḫı hem iy dedem
Anlaruñ gibi durur bu daḫı hem

2800 Her ne kim ḫulʿa bedel olsa daḫı
ʿAvrata lāzım olur ol iy aḫı

Çünki boş oldı o ʿavrat pes hemān
Kim bedel ev viriserdür bī-gümān

Çün ṭalāḳa ḥükm olındı iy aḫı
Aña tābiʿ ṣābit olur māl daḫı

Yaʿnī maḳṣūd bunda boşlıḳdur tamām
Māl anuñ żımnında olur ve's-selām

2791 ṭanuḳluḳ: ṭanuḳlıḳ İ// 2793 ʿavratıyla: ʿavratınla İ// 2794 pes: bes Ç// 2797 āzād: azād İ, Ç// 2798 āzādlıġa: azādlıġa Ç// 2800 olur: ola İ, Ç// 2801 ev: ol İ, Ç// 2803 boşlıḳdur: boşlıḳdur İ

BĀBU'Ẓ- ẒIHĀRI

[İ87a] Bir daḫı diñle nedür aṣl-ı ẓıhār
Ẕikr idelüm hem anı iy iḫtiyār

Bir kişi ʿavratını işid n'ider
Anasınuñ ẓahrına teşbīh ider

Yaʿnī benüm üzerüme sen hemān
Pes ke-ẓahr-ı ümmī dirse bī-gümān

[T97a] Anamuñ ẓahrı gibi hem iy aḫı
Sen ḥarām olduñ baña dirse daḫı

Böyle dirse bu hemān olur ẓıhār
Ḥükmi birdür kim işid añla i yār

Öpmek ü ḳuçmaḳ yapışmaḳ pes cimāʿ
Kim ḥarām oldı aña ol bī-nizāʿ

[Ç80b] Tā şuña degin ki keffāret vire
ʿAvratınuñ ḳatına andan vara

Yaʿnī kim bir ḳulın āzād eyleye
Ḳulı olmazsa işid kim n'eyleye

İki ay oruç duta daḫı tamām
Muttaṣıl olmaḳ gerekdür iy imām

Aña daḫı güci yitmezse n'ide
Gerek altmış miskīne iftār ide

İrkek olsa dişi olsa ḳul eger
Yā kebīr u yā ṣaġīr olsa n'ider

Müslim olsa kāfir olsa hem daḫı
Yā mükāteb daḫı olsa iy aḫı

Bunları āzād iderse iy piser
Yaʿnī keffāret yirine geliser

Başlık: ZIHAR BABI // 2805 işit: işid T, Ç// 2806 pes: bes Ç// 2809 ü: Ø T, Ç// 2811 āzād: azād İ, işit: işid T, Ç// 2814 n'ider: meger İ, Ç// 2816 āzād: azād İ, Ç

Lîki iki eli kesilse tamām
Yāḫū gözsüz olsa ol ḳul iy imām

Hem daḫı mecnūn olur-ısa eved
Yā müdebber olsa yā ümmü'l-veled

[İ87b] Bunları āzād iderse hem daḫı
Yaʿnî bunlar cāyiz olmaz iy aḫı

2820 Hem ṭaʿām virmekde miskîne hemān
Daḫı her bir miskîne yaʿnî i cān

Nıṣf-ı ṣāʿ buġday vire her birine
Yāḫū ḳıymet vire anuñ yirine

[T97b] Yāḫū arpadan vire bir ṣāʿ tamām
Bunda hem ḳıymet revādur ve's-selām

İrtede gicede tā her birisi
Ḳarnı ṭoyınca yeye pes yiyesi

Baṭnına yā fercine yā faḫzına
Teşbîh iderse bularuñ birine

2825 Yaʿnî baldırına ḳarnına daḫı
Bunlara teşbîh iderse iy aḫı

Ẓahrı gibidür bular daḫı i yār
Yaʿnî teşbîh idicek olur ẓıhār

[Ç81a] Anasından ġayrı maḥrem daḫı hem
Ol daḫı anuñ gibidür iy dedem

Virmedin keffāretin vaṭ? itse ger
Āṣım olur ancaḳ istiġfār ider

2817 yāḫū: yāḫūẓ Ç// 2818 müdebber: müdebbir İ// 2819 āzād: azād Ç// 2820 miskîne: miskine T, Ç// 2821 yirine: birine T// 2823 tā: yā, yeye: yiye İ, Ç, pes: bes Ç// 2825 baldırına: baldurına İ// 2827 anuñ: ana İ, Ç

BĀBU'L-LİʿĀNI

ʿAvratına bir kişi ḳaẕf itse ger
Yaʿnī zāniye diyü sögse meger

Yā veledden hem neseb nefy eylese
Yaʿnī oġluñ benden olmadı dise

Hem bular ehl-i şahādet olsalar
ʿAvrata ḳaẕf idene ḥadd ursalar

Yaʿnī şöyle kim ʿafīfe ola ol
Töhmet itmege aña olmaya yol

[İ88ª] Mūcib-i ḳaẕfı eger ʿavrat hemān
Kim ṭaleb iderse vācibdür liʿān

Ger liʿān itmekden ībā ide er
Ḥabs ideler anı tā kim ol meger

Kim liʿān eyleye bayıḳ iy dede
Kendü nefsini yāḫūd tekẕīb ide

[T98ª] Ḥadd ideler tekẕīb iderse hemān
Tekẕīb itmeyüp eger ḳılsa liʿān

ʿAvrata düşer liʿān itmek bu dem
Ol daḫı ībā iderse iy dedem

Anı daḫı ḥabs iderler bī-gümān
Tā şuña degin ki eyleye liʿān

Yāḫū ḳaẕfında erin taṣdīḳ ide
Sāḳıṭ ola pes liʿān ġavġā gide

Līki buña daḫı ḥad yoḳdur aḫı
Kim meger iḳrār ide üç gez daḫı

Ger bular ehl-i şahādet olmaya
Ḥadd uralar ḥaḳḳ-ı ʿavrat ḳalmaya

Başlık: LİAN(KARŞILIKLI LÂNETLEŞME) BABI // 2829 ger: eger Ç// 2831 ḥadd: ḥad İ, Ç// 2834 itmekden: itmekde İ, ībā: ibā Ç// 2835 yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç// 2836 ḥadd: ḥad İ, Ç// 2837 ībā: ibā Ç// 2838 iderler: ideler T, İ// 2839 yāḫū: yāḫūẕ Ç, erin: anuñ, pes: tā İ, Ç// 2841 ḥadd: ḥadd İ, Ç

Līki ḳul olsa bu yā kāfir daḫı
Yāḫū ol maḥdūd-ı ḳaẕf olsa daḫı

[Ç81b] Yaʿnī gerçi yoḳ-durur bunda liʿān
Līki ḥadd ideler anlara hemān

Ger bunuñ ʿaksi olursa pes hemān
Ḥadd urılmaz aña hem yoḳdur liʿān

2845 Yaʿnī ʿavrat kāfire olsa eger
Yā ḳaravaş daḫı olursa meger

Yāḫū maḥdūd olur-ısa hem daḫı
Ḥadd urılmaz hem liʿān olmaz aḫı

Zāniye olursa ʿavrat daḫı ger
Yā ṣabiyye yāḫū mecnūne meger

[İ88b] Ḥadd urılmaz bunda hem olmaz liʿān
Bu daḫı ancılayındur bī-gümān

İkisi daḫı liʿān itse eger
Ḳāżī bunları hemān tefrīḳ ider

2850 Yaʿnī ʿavrat boş olur bāyin ṭalāḳ
Kim bunuñ ḥükmi budur bi'l-ittifāḳ

[T98b] Hem daḫı nefy-i veled ḳılsa hemān
Anda daḫı vācib olur pes liʿān

Pes bular daḫı liʿān itse eger
Ḳāżī hem tefrīḳ-ile ḥükm idiser

Bāyin olur bunda hem ʿavrat daḫı
Hem daḫı oġlanı ḳāżī iy aḫı

Şöyle kim anasına ilḥāḳ ider
Atasından pes neseb olmaz gider

2855 Līki bu nefy-i veled ḳılduġı er
Kim ne vaḳt olursa olur muʿteber

2842 līki ḳul olsa bu yā: şöyle kim ḳul olsa, yāḫū: yāḫūz İ, Ç// 2843, 44, 46, 48 ḥadd: ḥad İ, Ç// 2853 hem ʿavrat: ʿavrat hem İ, Ç

Bū Ḥanīfe ḳavli budur bī-gümān
Şol veled ṭoġduġı gündendür hemān

Yā ḳabūl-i tehniye ḳılduġı dem
Kim vilādet āletin alur behem

Yaʿnī bu vaḳtlarda nefy olsa veled
Muʿteberdür nefy bundan şoñra eved [53]

Nefy iderse muʿteber olmaz i cān
Vācib olur pes hemān ancaḳ liʿān

[Ç82a] 2860 Yaʿnī bunlar ger liʿān itse tamām
Ḳāżī tefrīḳ-ile ḥükm itse be-nām

İkisinden bile şābitdür neseb
Nefyi cāyiz olmadı oldur sebeb

Pes hemān bunda liʿān ola eved
İkisinüñ oġlı ola hem veled

[İ89a] Pes imāmeyn ḳavli budur bunda hem
Ḳırḳ güne dek nefy olursa iy dedem

Nefyi cāyizdür didi bunlar daḫı
Līki ḳırḳdan şoñra nefy olsa daḫı

2865 Nefyi cāyiz olmaz anuñ bī-gümān
Vācib olur pes hemān ancaḳ liʿān

[T99a] Nicedür bilmek dilerseñ hem liʿān
Diñle anı daḫı ḳılalum beyān

Ṣūreti anuñ budur kim iy piser
Başlaya evvel diye dört gez bu er

Ben şahādet iderin Allāha kim
Yaʿnī dir eşhedü billāhi'l-ʿaẓīm

2856 doġduġı: ṭoġduġı İ// 2857 āletin: āletini T

[53] İkinci mısranın vezni bozuk, olsa: ola İ, Ç, nefy: nefyi Ç// 2861 pes: bes Ç, oldur: budur İ, Ç// 2862, 63 pes: bes Ç// 2867 dört: dörd İ

Girçegin kim bi'z-zinā sögdüm saña
Kim yalan söyler-isem olsun baña

2870 Ḥaḳ Taʿālā laʿneti didi hemān
Yaʿnī bişinci bunı diye i cān

Erden olmaḳ ṣūreti budur liʿān
Buncılayın diyiser ʿavrat hemān

Hem daḫı ʿavrat gerekdür iy aḫı
Yaʿnī bundan ṣoñra dört gez ol daḫı

Ben şahādet iderin Allāha kim
Yaʿnī dir eşhedü billāhi'l-ʿaẓīm

Sen yalan sögdüñ baña hem bi'z-zinā
Ger yalan olmaz-ısañ olsun baña

2875 Ḥaḳ Taʿālādan didi yaʿnī ġażab
Gerçek-iseñ baña olsun didi hep

Çün bu ṣūretden açıldı uş niḳāb
Fehm ḳıl vallāhu aʿlem bi'ṣ-ṣavāb

[Ç82b] BĀBU'L-ʿİNNĪNİ

[İ89b] Nāgehān bir kişi süst-endām ola
Böyleyiken vara bir ʿavrat ala

ʿAvrata yaʿnī yaḳınlıḳ idemez
ʿAvratı daḫı ṭaleb ḳılsa bu gez

Yaʿnī erinden ol ayrılmaḳ diler
Çün yaḳınlıḳ yoḳ arada bildiler

[T99b] 2880 Ḳāżī anı bir yıla teʾcīl ide
Ola kim ol yıl içinde iy dede

Ol anuñ-ıla yaḳınlıḳ ide hem
Rāżī ola aña ʿavrat gide hem

2869 girçegin: gerçegin Ç// 2870 ikinci mısra: erden olmaḳ ṣūreti budur liʿān İ, Ç// 2871 birinci mısra: yaʿnī bişinci bunı diye ol zamān// 2872 yaʿnī: Ø, bundan: buʿndan Ç// 2873 ben: bes Ç// 2875 gerçek: girçek Ç// başlık: İKTİDARSIZLIK BABI // 2879 arada: arda Ç// 2880 teʾcīl: teʾḫīr İ

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Ger yaḳınlıḳ itmeye bir yıl tamām
ʿAvrat ayrılmaḳ dilerse pes imām

Eyle gerek kim anı tefrīḳ ide
Çün arada maṣlaḥat yoḳ yā n'ide

Līki bir gez er yaḳınlıḳ itse ger
Ṣoñra hergiz itmez olursa meger

Ayrulıḳ isterse ʿavrat şimdi hem
Kim ayırmaz ḳāżī anı iy dedem

Zīrā ʿavrat ḥaḳḳın aldı bī-gümān
Ayrulıḳ yoḳ şimdiden girü hemān

Er-ile ʿavrat arasında eger
İḫtilāf itse bular yaʿnī meger

ʿAvrat eydürse erine kim i cān
Ben saña ʿavrat olaldan bī-gümān

Sen benümle hīç yaḳınlıḳ itmedüñ
Gerçi ḳatumdan benüm hīç gitmedüñ

Er daḫı eydürse aña sen yalan
Ben saña itdüm yaḳınlıḳ bī-gümān

Ḳavl erlüñdür bunda añla iy piser
Şöyle kim yaʿnī ol er and içiser

[İ90ᵃ] Er eger and içer-ise iy aḫı
Kim yaḳınlıḳ itdügine hem daḫı

[Ç83ᵃ] Şeyyib olursa eger ʿavrat hemān
ʿAvratı olur anuñ ol bī-gümān

Teʾcīl itmek vācib olmaz iy imām
ʿAvratı oldı erlüñ ol ve's-selām

[T100ᵃ] Zīrā and içdi yaḳınlıḳ itdi ol
Līki er and içmeyüp ḳılsa nükūl

2886 zīrā: zīra İ, Ç// 2889 hīç: hiç T// 2890 eydürse: eydür, aña: aña kim İ, Ç// 2892 itdügine: itdüñ ise T// 2893 şeyyib: şeyib Ç// 2894 iy imām: bī-gümān, ol ve's-selām: pes hemān İ, Ç// 2895 zīrā: zīra İ, Ç, līki: zīrā İ

Bunda vācibdür ki teʾcīl ideler
Çünki and içmedi yā pes n'ideler

Ḳodılar bir yıl tamām geçdi meger
İḫtilāf itse yine bunlar eger

Yaʿnī ʿavrat erine dir kim i cān
Uşda bir yıl daḫı geçdi bī-gümān

Pes baña hergiz yaḳınlıḳ itmedüñ
Gerçi ḳatumdan benüm hīç gitmedüñ

2900 Er daḫı eydür aña kim sen yalan
Ben saña itdüm yaḳınlıḳ bī-gümān

And vireler ere and içmezse ger
Ḳāżī andan ʿavratı tefrīḳ ider

Ḳavl erlüñdür līki and içse tamām
ʿAvratı olur anuñ ol ve's-selām

Şeyyib olan ʿavratuñ ḥükmi budur
Diñle ʿavrat bikr olıncaḳ nicedür

Yaʿnī ʿavrat bikr olur-ısa eger
İḫtilāf itse bular daḫı meger

2905 Bunda ʿavratlar naẓar ide tamām
Göreler daḫı diyeler iy imām

Bikrdür bu dirler-ise iy aḫı
Teʾcīl itmeklik gerek bunda daḫı

[190b] Baʿdehū bir yıl tamām olsa eger
İḫtilāf itse yine bunlar meger

İḫtilāf itse bular yaʿnī hemān
Şöyle kim hem itdiler evvel zamān

Yine ʿavratlar hemān ide naẓar
Bikrdür dirler-ise bunlar eger

2897 tamām: Ø Ç// 2898 kim: ki İ// 2899 pes: sen İ, Ç, hīç: hiç T// 2900 er: o İ// 2903 olıncaḳ: olıcaḳ T // 2906 bu: Ø İ, Ç, ise: ise bu İ, Ç

[T100b] 2910 Ḳāżī anı pes hemān tefrīḳ ider
[Ç83b] Boş olur bāyin ṭalāḳ ʿavrat gider

Līki şeyyib dir-ise bunlar eger
Yaʿnī bir yıl geçdüginden ṣoñra ger

Zāyil olmaḳ çün bekāret iy aḫı
Erden olmaz ol hemīşe hem daḫı

Nice nesnelerden olur daḫı hem
Erden olmaḳ şarṭ degüldür iy dedem

Pes ere and vireler and içse er
ʿAvratı olur anuñ ol muʿteber

2915 Līki and içmez olursa er hemān
Ḳāżī tefrīḳ ider anı ol zamān

Bikrdür didüklerinüñ ḥükmi bu
Şöyle kim tafṣīl olındı ol ḳamu

Līki evvel kim naẓar ḳıldı bular
Bikr degüldür bu şeyyib diseler

Pes ere and vireler bunda daḫı
Ḳavl erüñdür and içerse iy aḫı

ʿAvratı olur ol anuñ iy piser
Līki and içmez olursa hem bu er

2920 Bunda hem teʾcīl iderler bī-gümān
Baʿdehū bir yıl daḫı geçdi hemān

İḫtilāf itse yine bunlar eger
Şöyle kim hem itdiler evvel meger

[İ91a] Ø Yine ere and vireler hem bu gez
And içerse ʿavratı olur geñez

Yine and içmez olursa iy piser
Ḳāżī hem bunda daḫı tefrīḳ ider

2913 nice: niçe İ, Ç// 2914 pes: bes Ç// 2917 şeyyib: şeyib Ç// 2919 ol anuñ: anuñ ol İ, Ç// 2922 Ø T, ere: Ø Ç// 2923 yine: ḷīki, hem bunda daḫı: bunda hem daḫı İ

Ger ḫaṣī olsa bu er daḫı hemān
Ḥükmi ʿinnīn ḥükmi olur bī-gümān

Līki mecbūb olur-ısa iy dede
Ḳāżī fi'l-ḥāl pes anı tefrīḳ ide

[T101a] Ḥāyası olmayana dirler ḫaṣī
Mecbūb oldur ki kesile ḳamusı

Yaʿnī ʿavrat tālib olursa eger
Ḳāżīnuñ tefrīḳi olur muʿteber

[Ç84a] Bu ḳamusında eger ʿavrat i yār
Kim erini ider-ise iḫtiyār

Ḥaḳḳın isḳāṭ eyledi çün bī-gümān
Ayrulıḳ yoḳ ʿavratı oldı hemān

İkisinden biri maʿyūb olsa ger
Hīç biri olmaz muḫayyer iy piser

Kim cünün u yā baraş yāḫūd cüdām
Yā ratak ola yā ḳarn ola be-nām

Yaʿnī bunlar erde ʿavratda hemān
Ger olursa tefrīḳ olmaz bī-gümān

Yaʿnī ʿaḳdı bunlaruñ olur revā
Bunlar anı redd idemez iy aġa

Fercüñ aġzında kemik bitse eger
Ḳarn aña dirler key añla iy piser

Et biterse hem ratak dirler aña
ʿAvrata maḥṣūṣ durur bunlar aġa

2924 bu er: bular İ// 2925 pes: hem İ, Ç// 2930 hīç: hiç T// 2931 u yā baraş yāḫūd: yā abras u İ, yāḫūẓ baraş Ç// 2933 olur: oldı, redd: red T

BĀBU'L-ʿİDDETİ

Bir kişi ʿavratını boşasa ger
Hem daḫı baʿde'd-duḫūl olsa meger

[İ91b] Ḥayż görür olsa hem ḥürre daḫı
ʿİddeti üç ḥayż olur anuñ daḫı

Yā nikāḥ-ı fāsid olsa iy dedem
Şübheʾile yāḫū vaṭʾ olınsa hem

Yā nikāḥı münfesiḫ olsa hemān
Anda daḫı ʿiddet olur bī-gümān

[T101b] 2940 Çünki ayrıldı aña ʿiddet gerek
Yaʿnī üç ḥayż olmaġa müddet gerek

Eri öllürse bularuñ hem daḫı
ʿİddeti üç ḥayż olısar iy aḫı

Ger ḳaravaş olsa oldur yigirek
ʿİdetinde ḥayż aña iki gerek

Ger ṣaġīre olsa yā āyīse hem
ʿİddeti anuñ üç aydur iy dedem

[Ç84b] Eri ölmiş ʿavratuñ hem ʿiddeti
Dört ay on gün oldı anuñ müddeti

2945 Yüklü ʿavratlarda ʿiddet bī-gümān
Vażʿ-ı ḥaml olıncadur ancaḳ hemān

Çünki vażʿ eyledi ḥamlin ve's-selām
ʿİddeti daḫı hemān olur tamām

Ḥayż görür ḳaravaş olsa bu gez
Yāḫūd ol ümmü'l-veled olsa geñez

Yā müdebber yā mükāteb olsa hem
Eri bunları boşarsa iy dedem

Başlık: İDDET BABI // 2937 olsa: olsa vü İ // 2938 şübhe-ile: şübheyile Ç// 2941 alursa: olursa İ, Ç// 2946 eyledi: eyleye İ, Ç// 2947 yāḫūd: yāḫūz, olsa: olsa ol İ, Ç// 2948 boşarsa: boşasa T, Ç

İki ḥayż olur bularuñ ʿiddeti
Kim tamām olur anuñla müddeti

Lïki ḥayż görmez olurlarsa bular
ʿİddeti bir buçuḳ aydur muʿteber

Bunlaruñ hem eri ölse nāgehān
İki ay biş gün olur ʿiddet hemān

[İ93ª] Ḥürre ʿavrat ʿiddeti neyse tamām
Ḳaravaşda nıṣfı olur ve's-selām

Ḥāmile olsa daḫı bunlar eger
Vażʿ-ı ḥaml itmek-ile ʿiddet yiter

Yaʿnï boş olsa eri ölse daḫı
Vażʿ-ı ḥaml olur hemān ʿiddet aḫı

[T102ª] Diñle hem ümmü'l-veled mevlāsı ger
Anı āzād eyler-ise iy piser

Yāḫū mevlāsı ölürse nāgehān
ʿİddeti üç ḥayż olur anuñ hemān

Lïki ḥayż görmez olursa iy aḫı
ʿİddeti üç ay olur bunda daḫı

Hem ṭalāḳ ḳable'd-duḫūl olsa eger
Aña ʿiddet yoḳ durur bil iy piser

Ẕimmïnüñ daḫı hemān ẕimmiyyede
Boşar-ısa ʿiddet olmaz iy dede

Müddet-i ʿiddet eger geçse tamām
Gerçi ʿavrat bilmedi anı be-nām

[Ç85ª] ʿİddeti geçmişdür anuñ bï-gümān
Yā eri boşasa yā ölse hemān

2952 neyse: neyise Ç// 2659 ẕimmïnüñ: ẕimminüñ Ç. hem: Ø . ẕimmïde: ẕimmiyyede İ. Ç// 2960 ʿavrat bilmedi anı: anı bilmedi ʿavrat İ. Ç

BĀBU ŞÜBŪTİ'N-NESEBİ

Bir kişi bir ʿavrata şarṭ eylese
Ben seni çiftlenür olursam dise

Sen boş ol benden didi şarṭ eyledi
Ṣoñra çiftlendi anı gör n'eyledi

Boş olur çiftlendügi demde hemān
Altı ayda oġlı olsa bī-gümān

Oġlı olur ol kişinüñ ol tamām
Mehri daḫı vācib olur ve's-selām

[İ92b] Altı aydan eksük olursa eved
Yā daḫı artuḳda getürse veled

Bunda oġlana neseb yoḳ pes hemān
Ananuñ olur ol oġlan bī-gümān

Bir kişi hem ʿavratın recʿī ṭalāḳ
Boşasa ger şöyle düşse ittifāḳ

[T102b] İki yılda yā daḫı artuḳda hem
Ger veled getürse ʿavrat iy dedem

ʿİddetüm geçdi diyü ʿavrat daḫı
İtmemiş olursa iḳrār iy aḫı

Ṣābit olur ol veledden pes neseb
ʿİddeti çün geçmedi oldur sebeb

Hem bunuñla recʿat itmiş olur er
İki yıldan artuḳ olursa eger

İki yıldan eksük olsa iy aḫı
Ṣābit olur hem neseb bunda daḫı

Lī̈ki bāyin boş olur bunda hemān
Recʿat olmaz zī̈rā bunuñla i cān

Başlık: NESEBİN TESPİTİ BABI // 2965 tamām: hemān, ve's-selām: bī-gümān İ// 2971 pes: bes Ç// 2972, 74 recʿat: rücʿat İ

Ger bāyin boş olsa ʿavrat hem bu gez
İki yıldan eksük içinde geñez

Kim veled getürse şābitdür neseb
Zīrā bunda daḫı hem vardur neseb

Līki olursa iki yılda tamām
Bunda hem yoḳdur neseb bil iy imām

[Ç85b] Kim meger er anı daʿvī eyleye
Ol benüm oġlum diyüben söyleye

ʿİddeti geçdügine ʿavrat eger
İʿtirāf itse daḫı ṣoñra meger

Altı ay olmadın oġlı olsa hem
Bunda pes olur neseb hem iy dedem

[İ93a] Līki altı ayda gelürse veled
Yā daḫı artuḳda olursa eved

Bunda oġlana neseb yoḳdur hemān
Ananuñ olur ol oġlan bī-gümān

Anaya tābiʿ olur oġlan daḫı
Ana ne vaṣf-ıla olursa aḫı

[T103a] Şöyle kim ol ḥürre olsa yā raḳīḳ
Yā ḅuña beñzer ne kim var iy refīḳ

Ol daḫı ana gibi olur hemān
Anaya tābiʿ olur pes bī-gümān

Hem daḫı ḥaḳḳu'l-ḥıżāna iy aġa
Ananuñdur ata ḥükm itmez aña

Terbiyet ol ide yaʿnī oġlına
Atadan bu nesnede yigdür ana

Ana anası ana olmayıcaḳ
Yā bulardan kimse bulınmayıcaḳ

2976 zīrā: zīra, hem vardur: vardur hem İ, Ç// 2980 pes: bes Ç// 2984 olsa: ola Ç// 2985 daḫı: da, olur: olur bil İ// 2987 terbiyet: terbiyyet, oġlına: oġlana Ç

Ata anasınuñ olur ḥaḳ bu gez
Ol daḫı olmayıcaḳ oldur geñez

Ata ana bir anuñ ḳız ḳardaşı
Olur-ısa ol olur anuñ işi

Ger bular ere varursa bī-gümān
Sāḳıṭ olur ḥaḳları bilgil hemān

Līki şoñra yine boş olsa bular
Ḥaḳ yine bunlaruñ olur iy piser

Daḫı bilmeklik dilerseñ iy imām
Var Hidāye naḳlini gör bil tamām

BĀBU'N-NAFAḲATİ

[Ç86a] Er-ile ʿavrat arasında ṭalāḳ
Vāḳiʿ olursa eger bi'l-ittifāḳ

[İ93b] Vācib olur ʿavrata ʿiddet çeker
Pes gerekdür hem daḫı elbette er

Aña süknā eyleye infāḳ ide
Daḫı ʿavrat gibidür yā pes n'ide

Boşamayup ʿavratı olsa daḫı
Ḳamu vācibdür bular añla aḫı

[T103b] Līki ʿavrat ḳaçsa erinden eger
Menzilinden çıḳsa gitse ol eger

Sāḳıṭ olur erden infāḳ itmeye
Tā ki ʿavrat menziline yitmeye

Ger ṣaġīre olur-ısa hem daḫı
Kim temettüʿ eylemeye er daḫı

Bunda hem vācib degül infāḳ i cān
Nāşize ʿavrat gibidür bu hemān

2994 olursa: olsa Ç// Başlık: NAFAKA BABI // 2995 pes: bes Ç, hem daḫı: ʿavrata İ, Ç// 3000 birinci mısra, daḫı: aḫı İ, Ç// 3001 nāşize: nāseze T

Lîki bunuñ ʿaksi olursa eger
Oğlanuñ mālından olur iy piser

Şöyle kim yaʿnî şaġîr olursa er
ʿAvratına mālını infāḳ ider

Ger marîża olsa ʿavrat daḫı hem
Bunda hem vācibdür infāḳ iy dedem

Müddet-i ʿiddet eger geçse be-nām
Er de infāḳ itmese aña tamām

Sāḳıṭ olur andan infāḳ iy dedem
Kim meger farż itmiş ola ḳāżî hem

Vācib oldur ne ki farż oldı tamām
ʿAvratına ödeye er ve's-selām

KİTĀBU'L-ʿITĀḲI[54]

Çünki ẕikr olındı aḥkām-ı ṭalāḳ
Nicedür hem diñle aḥkām-ı ʿıtāḳ

[İ94a] Bir kişi ḳulını āzād eyledi
Şöyle kim sen benden āzād ol didi

[Ç86b] Yā ʿatîḳ u yā muḥarrer dise hem
Yāḫū muʿtaḳsın dise ol pür-kerem

Yā bu oğlumdur dise benüm hemān
Yā atamdur yā anam dise i cān

[T104a] Ol ḳul āzād oldı şimden girü pes
Hem müyesser oldı aña dest-res

Aña kim oğlum dimişdür iy piser
Oğlı olmaḳ mümkin olursa eger

3002 oğlanuñ: oğlınuñ İ

[54]Başlık: KÖLE AZATETME BÖLÜMÜ, ʿITĀḲ: ʿATĀḲ Ç// 3008 ʿıtāḳ: ʿatāḳ Ç// 3009 zîrā: zîra, sen: Ø Ç// 3010 ol: olur T// 3011 oğlumdur: oğlum Ç, dise benüm: benüm dise İ,.Ç//3012 müyesser: muḳayyed İ, dest-res: dest-i res İ, Ç

Yaʿnī yaşda ḳul kiçi olsa daḫı
Oġlı olur ol anuñ añla aḫı

Hem o mechūlü'n-neseb olsa hemān
Oġlı olmaḳ mümkin olur bī-gümān

Şol ki mechūlü'n-neseb dirler aña
Kimdür anı daḫı bilgil iy aġa

Maskaṭ-ı reʾsinde kim bir ḳul meger
Kimdür atası bilinmese eger

Yaʿnī şol yirde ki ṭoġdı ol hemān
Kimdür atası bilinmez ol zamān

Yāḫūd atası bilinmez muṭlaḳā
Şöyle kim ḳanda gerek-ise ṭoġa

Çünki bilinmez atası iy aḫı
Ṭoġduġı yirde hem olmazsa daḫı

Pes gerek kim ḳamu bunlar bī-gümān
Yaʿnī mechūlü'n-neseb ola hemān

Vāriş olur ol muḳırra ol ġulām
Bāḳī vārişler gibidür ve's-selām

Hem bu oġlumdur diyü iḳrār iden
Ol rücūʿ itmeye bu iḳrārdan

[İ94b] Ger dönüp şoñra rücūʿ itse aḫı
Muʿteberdür cāyiz olur ol daḫı

Ben ġalaṭ itdüm dise yāḫūd ḫaṭā
Oġlı olmaz çün rücūʿ oldı revā

Yaʿnī iḳrārında ṣābit olmadı
Pes neseb daḫı muḳarrar ḳalmadı

[T104b] Līki āzād olısardur muṭlaḳā
[Ç87a] Zīrā ʿıtḳa hīç rücūʿ olmaz revā

3019 yāḫūd: yāḫūẓ İ, Ç// 3020 olmazsa: olmaz Ç// 3021 pes: bes Ç// 3023 iden: ide, iḳrārdan: iḳrārda T // 3025 yāḫūd: yāḫūẓ İ, Ç// 3027 zīrā: zīra Ç, hīç: hiç T

Mümkin olmazsa oġul olmaġa ger
Yāḫū maʿlūmu'n-neseb olsa meger

Yaʿnī yaşda ḳul ulu olsa aḫı
Yāḫū maʿlūm olsa atası daḫı

Bunda āzād olısar ancaḳ hemān
Ṣābit olmaya neseb bil bī-gümān

Bir kişi milke iżāfet itse ger
Şöyle kim bir ḳula çün dise meger

Şol ḳula kim ben aña mālik olam
Benden āzād olsun ol dise neʿam

Bu ḳula ol mālik olsa hem daḫı
Ol hemān āzād olısar iy aḫı

Hem kişi ẕī-raḥım-ı maḥrem bir ḳula
Bir sebeble kim aña mālik ola

Āzād olur ol daḫı bī-iḫtiyār
Şerʿüñ oldur iḫtiyārı çün i yār

Mālik olan mecnūn olsa yā ṣabī
Bunda da āzād olur hem yā ebī

Bir kişi ger bir ḳaravaş alsa hem
Bir ṣaġīr oġlancuġı daḫı behem [55]

İkisin yaʿnī bile alsa daḫı
Bile seby olmış ikisi hem daḫı

Şöyle kim bu ḳaravaş daḫı meger
Kim bu oġlancuġıçun iḳrār ider

Dir ki benden ṭoġdı oġlumdur bu uş
Anuñ ol oġlancuḳ oġlı oldı ḫōş

Ṣoñra bu mevlā daḫı aña meger
Çün ḳaravaşı durur hem vaṭʾ ider

3030 zīrā: zīra, bil: pes İ, Ç// 3033 bu: bir İ, āzād: azād Ç// 3034 ẕī-: dī- İ// 3035 āzād olur ol daḫı: ol daḫı āzād olur İ, Ç// 3036 da: Ø, hem: ḳul Ç

[55] 3037-3065. beyitler arası Ø İ, Ç

[T105a] Hem veled getürdi mevlādan daḫı
Daʿvet itdi aña mevlā iy aḫı

Oġlı oldı bu veled daḫı eved
Bu ḳaravaş oldı hem ümmü'l-veled

Bu ḳul oġlancuġı mevlā iy aḫı
Kendü oġlancuġına virse daḫı

Çünki virdi aña mālik oldı ol
Gerçi andan olmadı ḳabżı ḳabūl

Hem daḫı memlūk olan ol ḳulcuġaz
Çünki memlūk oldı ḥürr ola bu gez

Nāgehān mevlā daḫı ölse eger
Kim bu oġlancuġı ḳalsa iy piser

Ol ḳul oġlancuḳ buña şimdi hemān
Atasından buña degdi bī-gümān

Mālik oldı bunda daḫı ol aña
Hem daḫı āzād olur ol iy aġa

Ana bir ḳardaşına çünki ṣaġīr
Mālik olan yāḫūd olursa kebīr

Ḥürr olur memlūk olur hem bī-gümān
Yaʿnī ol āzād olur cebrī hemān

Ger büyüse bu iki oġlan tamām
Yaʿnī bālıġ olsa bunlar iy imām

Ol ḳul oġlan bu bir oġlana daḫı
Daʿvī eylese dise kim iy aḫı

Ata bir ḳardaşuñam çün senüñ uş
Mālik olduñ sen daḫı hem baña ḫōş

Eyle olsa ben daḫı senden hemān
Şimdi āzād olmışamdur bī-gümān

Ol bir oġlan aña inkār eyledi
Hīç baña sen ḳardaş olmaduñ didi

[T105b] Gerçi atam saña iḳrār itdi hem
Bu benüm oġlum-durur didi neᶜam

Līki iḳrārı anuñ hem bī-gümān
Kendü ḥaḳḳında geçer ancaḳ hemān

Eyle olsa sen azād olamazsın
Benden āzādlıġa yol bulamazsın

Zīrā iḳrārı atamuñ bī-gümān
Kendüye ḥüccet durur ancaḳ hemān

Muḳtaşır olur baña geçmez o pes
Benden āzād olmaġa ḳılma heves

Gerçi inkār itdi bu oġlan i yār
Anuñ inkārına yoḳdur iᶜtibār

Zīrā atasınuñ iḳrārıyla hem
Anuñ oġlı oldı bu oġlan neᶜam

Çünki iḳrārıyla ṣābitdür neseb
Ḳardaş olmaḳlıġa pes oldı sebeb

Eyle olsa pes ol āzād olısar
Çünki ḳardaş oldı yā pes n'idiser

Bir kişi mükreh yā sekrān olsa ger
Ḳulın āzād itse olur muᶜteber

Yaᶜnī güc-ile yā esrükle daḫı
Ḳulın āzād ider-ise iy aḫı

[İ95a] Vācib olur bunda daḫı hem ᶜıtāḳ
Şöyle kim ẕikr eyledük hem çün ṭalāḳ

Ḥāmile bir cāriye hem iy dede
Anı mevlāsı eger āzād ide

Cāriye āzād olur çün bī-gümān
Ḥamli āzād olısar pes hem-çünān

3066 sekrān: sükrān İ// 3068 vācib: vāḳiᶜ İ, Ç. ᶜıtāḳ: ᶜatāḳ Ç// 3070 ḥamli: ḥamli hem, olısar: ola İ, Ç

Hem mücerred ḥamlin āzād itse ger
Anasından ʿıtḳı olmaz muʿteber

[T106a] Yaʿnī āzād olısar ḥamli hemān
Anası pes olmayısar hem-çünān

[Ç87b] Ana her ne ḥāl-ile olsa aḫı
Anaya tābiʿ olur oġlan daḫı

Yaʿnī āzād ola olmazsa hemān
Oġlı anuñ gibi olur bī-gümān

BĀBU MUʿTAḲI'L-BAʿŻI

3075 Bir ḳuluñ baʿżısını bir kimse ger
Kim āzād iderse olur muʿteber

Şöyle kim nıṣfın yāḫūd şülşin hemān
Yāḫū bundan artuḳ eksük bī-gümān

Çünki āzād itdi āzād olısar
Bākī ḳalanda işid kim n'olısar

Diler-ise anı daḫı iy imām
Āzād iderse āzād ola tamām

Dilemez-ise siʿāyet idiser
Yaʿnī bāḳī ḳıymetin ödeyiser

3080 Bāḳī ḳalan ḳıymetini ḳul daḫı
Öder-ise āzād ola iy aḫı

Ödemeyüp ʿāciz olursa eger
Muʿtaḳu'l-baʿż oldı ḳaldı iy piser

[İ95b] Bu mükāteb gibi olur pes hemān
Līki bunda ʿāciz olsa bil i cān

Redd olınmaz ol yine ḳul olmaġa
Pes siʿāyet ider ancaḳ iy aġa

3071 anasından: anasında İ, Ç// 3074 olmazsa: olmaz İ// Başlık: KISMEN AZAT ETME BABI // 3075 ḳuluñ baʿżısını: ḳulunuñ baʿżısın, āzād: azād İ, Ç// 3076 yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç, şülşin: şülüşin, bundan: bunda Ç// 3077 işit: işid T, İ, Ç// 3078 āzād: azād Ç// 3079 dilemez-ise: dilemezse ḳul İ, Ç// 3082 olur: oldı Ç// 3083 redd: red İ, Ç, pes: bes Ç

İki kişi arasında bir ġulām
Müşterek ḳul olsa yaʿnī iy imām

Ger naṣîbin biri āzād eyleye
Ol biri daḫı işid kim n'eyleye

[T106b] Hem bu āzād eyleyen bay olsa hem
Ol biri olur muḫayyer iy dedem

Yaʿnī ger diler-ise āzād ide
Yāḫū āzād eyleyene ödede

Yāḫū istisʿā ide ḳuldan hemān
Pes muḫayyer olmış oldı bī-gümān

[Ç88a] Yoḳsul olursa āzād iden bu gez
İki nesnede muḫayyerdür geñez

Yā siʿāyet yāḫūd āzād idiser
Çün ödemek yoḳ durur pes n'idiser

BĀBU'T-TEDBĪRİ VE'L-İSTĪLĀDI

Diñle istīlādı hem tedbīr-ile
Ẕikr idelüm anı ḫōş tedbīr-ile

Bir kişi ḳulın müdebber eylese
Öldügümden ṣoñra āzād ol dise

Ol müdebberdür bayıḳ muṭlaḳ hemān
Öldüginden ṣoñra mevlā bī-gümān

Ṣülṣ-i mālından āzād olur tamām
Ger kifāyet eyleye māl iy imām

Bundan artuḳ mālı ḳalmazsa eger
Hem de vārişler dürüst dutmasalar

[İ96a] Ṣülṣi āzād olısar ancaḳ hemān
Bāḳisin ider siʿāyet bī-gümān

3085 işit: işid T, Ç// 3086 hem: ger İ, Ç// 3087 yāḫū: yāḫūz, eyleye yā: eyleyene İ, Ç// 3088 pes: bes Ç// 3089 yoḳsul: yoġsul T, āzād: azād Ç// 2090 yāḫūd: yāḫūz İ, Ç// Başlık: **TEDBİR VE İSTÎLÂD BÖLÜMÜ** // 3094 ṣülṣ-i: ṣülüṣ, āzād: azād Ç

Līki mevlā medyūn olursa be-nām
Deyn anı müstaġrıḳ iderse tamām

Bundan artuḳ yaʿnī kim hīç mālı yoḳ
Līki meyyit borcı bundan daḫı çoḳ

Pes müdebber ḳıymetin ḳamu tamām
Ol alımluya ödeye iy imām

[T107a] 3100 Līki borcı olmasa mālı daḫı
Olmaz-ısa añla anı iy aḫı

İki baḫşın ḳıymetinüñ iy imām
Vāriṣ olanlara öder ve's-selām

Pes siʿāyet iki baḫşında gide
Yaʿnī āzād ola bir baḫşın gide

Bunda alımluyıla vāriṣ aḫı
Pes berāber olmadı ikʾsi daḫı

Hem bunı ṣatmaḳ baġışlamaḳ daḫı
Kim dürüst olmaz bayıḳ bil iy aḫı

[Ç88b] 3105 Bir kişi dirse ḳulına iy ġulām
Kim ben ölmezden bir ay öñdin tamām

Benden āzād ol dir-ise iy aḫı
ʿItḳını ḳıldı muʿallaḳ hem daḫı

Bu müdebberdür muḳayyed iy piser
Yaʿnī bir ay geçse daḫı kim meger

Ṣoñra ol kişi ölürse nāgehān
Küllī mālından āzād olur hemān

Yaʿnī ancaḳ mālı bu ḳalsa eger
Bī-siʿāyet külli āzād olısar

3097 ikinci mısra: deyni müstaġrıḳ olursa anı tamām Ç. müstaġrıḳ: müstaġraḳ T. iderse: olursa İ// 3098 hīç: hiç T// 3099 ḳamu: yaʿnī İ. Ç// 3103 alımluyıla: alımlu bile. pes: bes Ç// 3107 muḳayyed: muḳayed Ç. geçse daḫı kim: daḫı geçse hem Ç// 3108 küllī: külli T. āzād: azād Ç// 3109 külli: küllü T

Yaʿnī ayuñ evvelinde iy imām
Ṣaġluġı var-ıdı mevlānuñ tamām

Andan olur pes bunuñ ʿıtḳı daḫı
Çün ṣaḥīḥ-idi o dem mevlā daḫı

Bu sebebden külli āzād olısar
Bū Ḥanīfe ḳavli budur iy piser

Baʿżılar dimiş velīkin ol zamān
Şülş-i mālından olur ʿıtḳı hemān

Yaʿnī ancaḳ mālı bu ḳalsa eger
Pes siʿāyet eyleye ol didiler

[T107b] Līki ol ölmezden öñdin hem daḫı
Ṣatsa yā bağışlasa bil iy aḫı

[İ96b] Ol daḫı cāyiz durur olur revā
Çün müdebberdür muḳayyed iy aġa

Pes müdebber muṭlaḳ olan iy imām
Bu anuñ gibi degüldür ve's-selām

Çünki birisi muḳayyed biri hem
Muṭlaḳ oldı farḳı oldur iy dedem

Pes bu ṣūretde ṭalāḳ olsa eger
Kim imāmeynüñ budur ḳavli meger

Laġv olur yaʿnī ṭalāḳ olmaz hemān
ʿItḳ olursa līki laġv olmaz i cān

Ücrete vire hem istiḫdām ide
Vaṭ' ide hem cāriye olsa n'ide

Oġlı olursa olur ümmü'l-veled
Daʿvet eyler olsa mevlāsı eved

Diye kim yaʿnī benüm oġlumdur uş
Benden olmışdur diye bu oldı uş

3110-14. beyitler arası Ø İ, Ç// 3117 pes: bes Ç// 3119 pes: bes Ç// 3120 ṭalāḳ: ṭalaḳ T, İ, līki: yaʿnī İ, Ç// 3122, 24 daʿvet: diʿvet Ç

Bir daḫı oġlan ṭoġursa ṣoñra hem
Aña daʿvet lāzım olmaz iy dedem

Oġlı olur ol anuñ daḫı hemān
Kim meger nefy eyleye ol bī-gümān

Yaʿnī bu benden degüldür dise ger
Oġlı olmaz nefyi olur muʿteber

[Ç89b] Līki bundan ṣoñra dönse hem daḫı
Daʿvet itse oġlı olur iy aḫı

Gerçi ol nefy eylese evvel aġa
Ṣoñra benden dise hem olur revā

Pes nesebde bundan añlandı hemān
Kim tenāḳuż māniʿ olmaz bī-gümān

[T108a] Bunda hem ṣatmaḳ bağışlamaḳ daḫı
Kim dürüst olmaz bayıḳ bil iy aḫı

[İ97a] Ṣoñra ḳalursa bu mevlādan eger
Muṭlaḳā āzād olur bu iy piser

Bundan artuḳ mālı ḳalmazsa daḫı
Bu siʿāyet eylemez hergiz aḫı

Pes müdebber gibi olmadı bu hem
Külli āzād ola bunuñ iy dedem

Kendü ṣulbi oğlınuñ bir kişi ger
Bir ḫalāyığına vaṭʾ itse meger

Ol ḫalāyıḳ daḫı ṣoñra iy aḫı
Varsa bir oğlan ṭoġursa hem daḫı

Ata ol oğlana daʿvet eylese
Benden oldı benüm oğlumdur dise

Oğlı anı taṣdīḳ iderse daḫı
Yāḫū tekẕīb ider-ise iy aḫı

3125 hemān: tamām İ// 3126 nefyi olur: nefyi olmaz T// 3127 daʿvet: diʿvet Ç// 3129 nesebde: nesebden, tenāḳuż: tenāḳuş T// 3133 āzād: azād İ, Ç// 3134 bir: kim İ, Ç, ḫalāyığına: ḫalāyıḳına T// 3136 daʿvet: diʿvet, benden: bundan,Ç, benüm: binüm İ

Oğlı olur ol atanuñ bi'n-neseb
Milki olur ol ḫalāyıḳ daḫı hep

Ḳıymetin līkin ḫalāyıġuñ tamām
Atası oğlına öder ve's-selām

Ol ḫalāyıḳ hem daḫı aña eved
Oğlı oldı pes olur ümmü'l-veled

Līki oğlan ḳıymetin hem iy aḫı
Ataya ol vācib olmaz hem daḫı

ʿUḳrı daḫı vācib olmaz iy piser
Ataya borç olmaya yaʿnī bular

KİTĀBU'L-EYMĀNI

[Ç89b] Diñle imdi nicedür ḳavl-i yemīn
Ol daḫı üç dürlü olmışdur hemīn

[T108b] Birisi laġv oldı birisi ġumūs··
Bunları ẕikr idelüm olma ʿabūs

[İ97b] Bir kişi bir geçmiş işinde meger
İşlemedüm ben anı dir and içer

Yāḫū işlemedügi işe daḫı
And içe kim işledüm diye aḫı

Ẓannı hem böyle olursa ol zamān
Bu yemīn-i laġv olur bunda hemān

Kim muʾāḫeẕ olmaya oldur revā
ʿÖẕrini daḫı ḳabūl ide Ḫudā

Kiẕbe ḳaṣd eyleyüp and içse eger
Bu ġumūs oldı bu gez iy muʿteber

Āṣım olur bunda istiġfār ide
İsmi istiġfār-ıla tā kim gide

3141 aña: añla, pes: bes Ç// 3142 ʿuḳra: ʿuḳrı T// Başlık: YEMİNLER BÖLÜMÜ // 4148 muʿāḫeẕ: muʾaḫḫez İ, muʾāḫiẕ Ç. ʿöẕrini: ʿöẕrüni Ç. ḫudā: ḫuẕā İ, Ç

Hem üçüncisi yemīn-i inʿiḳād
Bir kişi hem and içe bi'l-iʿtiḳād

Yaʿnī müstaḳbelde bir iş işleye
Yāḫū terk eyleye kim işlemeye

Şöyle kim bir kişi and içdi meger
Ben bu gün ḥammāma girem dise ger

Līki ol gün varmasa ḥammāma ol
Ḥāniṯ olmaḳlığa pes bu oldı yol

3155 Yāḫū varmayam dir-ise hem daḫı
Ṣoñra ḥammāma varursa iy aḫı

Bunda daḫı ḥāniṯ olısar hemān
Zīrā and içdi ki varmaya i cān

İşleyem didügini işlemedi
İşlemeyem didügini işledi

Sehv-ile yā güc-ile olsa daḫı
Ḳaṣd-ıla olmış gibidür iy aḫı

[T109a] Ḥāniṯ olur bunda keffāret gerek
Farż olur elbette oldur yigirek

[İ98a] 3160 Şöyle kim bay olsa and içen eger
[Ç90a] Hem daḫı ḥāniṯ olursa iy piser

Ol muḫayyer olısar üç nesnede
Ḳanḳısın diler-ise anı ide

Diler-ise bir ḳul āzād eyleye
Yāḫūd on miskīni bir gün ṭoylaya

Yāḫū on miskīne ṭon vire hemān
Kim bulardan ʿāciz olsa bī-gümān

Muṭṭaṣıl on gün oruç duta hemān
Bunda keffāret budur hem bī-gümān

3151 hem: kim İ, Ç// 5156 zīrā: zīra İ, Ç// 3159 ḥāniṯ: ḥānit Ç. elbette: elbetde İ, Ç//3160 eger: meger İ, Ç // 3162, 63 yāḫūd: yāḫuẕ İ, Ç//3164 on gün oruç duta hemān: oruç duta üç gün tamām, bī-gümān: ve's-selām İ, Ç

Şöyle kim olmaḳ gerek ol ḳul daḫı
Kim ẓıhārda ẕikr olındı iy aḫı

Hem daḫı iṭ̔ām anuñ gibi hemān
Anda ẕikr oldı o daḫı ol zamān

Üç durur ḥarf-i ḳasem hem iy ata
Biri vāv u biri bā u biri tā

Şöyle kim and içse vallāhi dise
Yāḫū billāhi yā tallāhi dise

Bunlaruñ her bir-ile olur yemīn
And içerseñ Allāha içgil hemīn

Bir kişi and içdi işid n'eyledi
İşbu ırmaḳdan şu içmeyem didi

Bardaġıla alsa şuyın içse hem
Bunda ḥāniṣ olmaya pes iy dedem

Ḥāniṣ olur yatup içerse eger
Zīrā kim bu şuyı ırmaḳdan içer

İşbu aġaçdan yimeyem dise ger
Aġaç olmaz bunda yimişden düşer

[T109b] Ḥāniṣ olur yimişin yirse be-nām
Nesne olmaz aġacın yirse tamām

[İ98b] Līki meger ol aġaç yinür ola
Yidüm andan yimedüm dinür ola

Şöyle kim şekker ḳamışı yā devek
Bunlaruñ ᶜaynın yir olursa gerek

[Ç90b] Ḥāniṣ ola zīrā kim bunda hemān
Aġacınuñ ᶜaynı yinür ḅīgümān

İşbu buġdaydan yimeyem dise hem
Ḥāniṣ olur çeyneyüp yirse neᶜam

3166 oldı: olındı İ // 3170 işit: diñle T// 3172 içerse: içse, Ç. zīrā: zīra İ. Ç// 3173 yemeyem: yimeyem Ç. yimişden: yimişde Ç// 3176 devek: degek İ// 3177 zīrā: zīra İ, Ç

İşbu undan yimeyem dirse eger
Bunda pes etmegi olur muʿteber

Yaʿnī unın yalayup yirse hemān
Ḥāniş olmaz bunda daḫı bī-gümān

BĀBU'L-ḤUDŪDI

Bu niẓām-ı ʿālem-içün çoḳ ʿuḳūd
Cümlesinden birisi oldı ḥudūd

Diñle anı daḫı ẕikr eyleyelüm
Vusʿ-ı tāḳatça nedür söyleyelüm

Bir kişi bir ecnebiyye ʿavrata
Milki yoḳ hem şübhe-i milk iy ata

Vaṭʾ ider olursa fercinden eger
Ol şerīʿatda zinādur iy piser

Hem müzekkā vü muʿaddel dört kişi
Arada olmaya hīç biri dişi

İrkek ola yaʿnī dördi daḫı hem
Kim ṭanuḳlıḳ vire bunlar iy dedem

İşbu er yā işbu ʿavrat diseler
Kim zināyıla ṭanuḳlıḳ virseler

[T110ᵃ] Hem zināyı bilseler şerʿā nedür
Hem daḫı keyfiyyetin kim nicedür

[İ99ᵃ] Hem mekānından zamānından daḫı
Hem daḫı mezniyye kimdür iy aḫı

Ḳılsalar bu cümlesin bunlar beyān
Kim zinā itdi daḫı gördük beyān

Sürmeden içinde mil gibi daḫı
Kim aña vaṭʾ eyledi ol iy aḫı

Başlık: HAD (CEZASI) BABI // 3181 ʿuḳūd: ʿaḳūd Ç// 3182 vusʿ-ı: vesʿ-i T// 3183 şübhe-i: şübheyi İ, Ç// 3185 vü: ve İ, hīç: hiç T// 3190 cümlesin: cümlesi İ

Ṣābit olur pes zinā n'itmek ola
Zānīye mezniyyeye ḥadd urıla

[Ç91a] Recm ideler muḥṣan olursa eger
Muḥṣan olmazsa işid kim n'ideler

Yüz aġaç celd ideler añа hemān
Daḫı dört meclis içinde bī-gümān

Dört gez iḳrār ider olursa tamām
Bunda hem ḥadd idiser añа imām

Ger bu ṭanuḳlar bir aydan ṣoñra hem
Yaʿnī ṭanuḳlıḳ virürse iy dedem

Böyle olsa vācib olmaz bunda ḥad
Ḥadd-i ḳaẕf anlara vācibdür eved

Līki iḳrār-ıla olursa hemān
Ḥadd uralar gerçi çoḳ geçdi zamān

Hem bu ṭanuḳlar rücūʿ itse eger
Pes bular ḳaẕf itdiler ḥadd uralar

Yāḫū ṭanuḳlar üç olsa iy aḫı
Ḥadd uralar anlara bunda daḫı

BĀBU ḤADDİ'Ş-ŞÜRBİ

Süci içse bir kişi bir ḳatre ger
Vācib olur kim añа ḥadd ideler

[T110b] Pes ṭanuḳlıḳ virse iki kişi hem
Yāḫūd iḳrār eyler olsa iy dedem

[İ99b] Hem daḫı ḳoḳusı gitmese tamām
Vācib oldı añа ḥadd ider imām

Ḳoḳusı gitmiş olur-ısa eved
Sāḳıṭ olur bil ki bundan daḫı ḥad

3192 zāniye: zāniye vü T, mezniyyeye: mezniyeye, ḥadd: ḥad İ, Ç// 3193 işit: işid T, Ç
3194 dört: dörd T// 3195 dört: dörd İ, ḥadd: ḥad İ, Ç// Başlık: İÇKİ İÇME CEZASI BABI

Ḥaddi bunuñ daḫı seksendür hemān
Ḥaddi ḳazfuñ daḫı budur hem-çünān

Bir kişi kim esrük ola iy dedem
Ḳāżī meclisinde ḥāżır olsa hem

Süci içdüm diyü iḳrār itse ger
Hem zinā itdüm daḫı dirse meger

Sāḳıṭ olur vācib olmaz aña ḥad
Līki ṭanuḳlıḳ virürlerse eved

[Ç91b] Yaʿnī süci içdi gördük diyeler
Vācib olur bunda pes ḥadd ideler

Līki esrüklügi gidince tamām
Teẖīr itmeklik gerek ḥaddi imām

Hem ṭanuḳlar daḫı ḳamu er gerek
ʿAvrat olursa revā olmaz ne şek

Hem ṭanuḳlıḳ virse iki kişi ger
Zāyil olmış ḳoḳusı daḫı meger

Ḳāżī meclisine gelince tamām
Ḳoḳusı zāyil olursa iy imām

Yaʿnī geçse şol ḳadar müddet zamān
Kim gelince ḳoḳusı gitse hemān

Bunda daḫı ḥadd ideler iy imām
Ḳoḳusı gitdügine ʿöẕr oldı hem

Mükreh daḫı buncılayındur hemān
Ḥükmi birdür zāyil olmaḳda i cān

[T111a] Ger bir esrük kāfir olsa iy aḫı
ʿAvratı boş olmaz anuñ hem daḫı

[İ100a] Zīrā anuñ irtidādı iy piser
İʿtiḳād-ıla degüldür n'idiser

3213 meclisine: meclisinde İ// 3215 ḥadd: ḥad İ, Ç// 3216 mükre: mükr: T, İ // 3218 zīrā: zīra İ, Ç

Līki ʿavratını boşarsa eger
Ḳulını daḫı āzād itse meger

Hem daḫı beyʿ ü şirā itse tamām
Her ne kim bunuñ gibidür iy imām

Vāḳiʿ olur yaʿnī bunlar iy piser
Şerʿ aña zecr eyledi çün n'idiser

Güc-ile olursa sekrānı eved
Bunda hem küfrī gibi olur meded

Yaʿnī küfrindeki ʿöẕri pes hemān
Bunda daḫı muʿteberdür bī-gümān

Çünki içmekde bulınmadı rıżā
N'ola ʿöẕrin ger ḳabūl ide Ḫudā

Esrük ol kimseye dirler iy imām
Az u çoḳ söyledügin bilmez tamām

[Ç92ᵃ] Hem daḫı farḳ itmez erden ʿavratı
Müskirātuñ bunda olur ḥurmatı

BĀBU ḤADDİ'L-ḲAẔFI

Bir kişi muḥṣan olursa iy aḫı
Muḥṣana ʿavrat olursa hem daḫı

Bir kişi sögse zināyıla aña
Ol daḫı ḳaẕf eyledüñ diyü baña

Ḥaddini andan eger ḳılsa ṭaleb
Ḥadd uralar aña çün oldı sebeb

Yāḫū ṛūsbī diyü sögse iy aḫı
Her ne dilce olsa bu maʿnī daḫı

[T111ᵇ] Sögmek olur ol zināyıla hemān
Ḥadd uralar aña daḫı bī-gümān

3219 āzād: azād İ, Ç // 3220 u: Ø İ// 3221 şerʿ: şer T, zecr: recr Ç// 3222 küfrī: küfr İ, küfri Ç// 3224 ḫudā: ḫuẕā İ, Ç// Başlık: ZİNA İFTİRASININ CEZASI // 3229 ḥadd: ḥad İ, Ç// 3230 rūsbī: rusbī Ç// 3231 ḥadd: ḥad İ, Ç

[İ100b] Seksen olur hem bunuñ ḥaddi be-nām
Bundan öñdin şöyle kim ḳılduḳ tamām

Ḳul olup yā ḳaravaş olsa eved
Yā daḫı olursa hem ümmü'l-veled

Bunda taʿzīr ola ḥadd olmaz hemān
Muḥṣan olmaz çünki bunlar bī-gümān

3235 Yā eşek yāḫūd ṭoñuz dirse daḫı
Bunda taʿzīr olmaya bil iy aḫı

Bundan ayruḳ nesneyile hem daḫı
Bir Müsülmāna sögerse iy aḫı

Şöyle kim fāsıḳ yā kāfir dise ger
Yāḫū sārıḳ yā ḫabīṯ didi meger

Bunda taʿzīr ideler ancaḳ hemān
Yaʿnī kim ḥad lāzım olmaz bī-gümān

Baʿżılar dimiş ki eşref olsa ger
Vācib olur aña taʿzīr ideler

3240 Kime kim ḥadd ursa yā taʿzīr imām
Ol sebebden ol ölür olsa tamām

Anda ödek yoḳ-durur olur heder
Şerʿ-ile oldı çün ölürse n'ider

Bir kişi taʿzīre lāyıḳ olsa ger
Ḳāżī andan yāḫū vālī iy piser 56

Mālın almaḳlıġı görseler revā
Yaʿnī taʿzīr itmek ola ol aña

Baʿżılar bunı revā görmiş meger
Kim aña ol taʿzīr olur didiler

3245 Şöyle kim bir kişi daḫı bir zamān
Kim namāz ḳılmaḳlıġıçun ol hemān

3234 taʿzīr ola: taʿzīr-ile Ç. ḥadd: ḥad İ, Ç// 3235 Ø İ. yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç// 3238 ḥad: ḥadd T// 3239 eşref: eşrāf İ, taʿzīr: taʿẕīr İ// 3240 ḥadd: ḥad İ, Ç

56 3242-3254. beyitler arası Ø İ, Ç

[T112a] Ḥāżır olmadı cemāʿatla behem
Kim namāz ḳılmadı anlar gele hem

Lāyıḳ oldı aña taʿzīr ideler
Aña taʿzīr itmek-içün n'ideler

Alalar mālını anuñ pes hemān
Kim yirine gele taʿzīr ol zamān

Bunı fehm eyle bayıḳ añla uñat
Kim rivāyet böyle ḳılmışdur şiḳāt

3250 Hem ol alduḳları māl daḫı tamām
Kim o beytü'l-māl olısar ve's-selām

Yā ḳatı söylemek-ile iy aḫı
Yā ʿabūsu'l-vech ola ḳāżī daḫı

Yā daḫı buncılayın ola tamām
Her nice olsa ola rāyü'l-imām

Yaʿnī taʿzīr eylemekde ol n'ide
Her kişinüñ ḥāline göre ide

Çün tefāvüt var durur bunda tamām
Aña göre ide pes taʿzīr imām

[Ç92b] BĀBU'S-SİRḲATİ

3255 Hem daḫı diñle oġurlıḳ ḥālini
Ẕikr idelüm pes anuñ aḥvālini

ʿĀḳıl u bālıġ çü bir kimse eger
On direm gümiş oġurladı meger

Yāḫūd on dirhem gümiş ḳıymetlü hem
Yaʿnī bir muḥraz mekāndan iy dedem

Bir kişinüñ mālını alsa hemān
Şöyle kim iḫfāyıla olsa i cān

Başlık: HIRSIZLIK BABI // 3257 yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç. dirhem: direm Ç

[T112b] Sağ elin evvel anuñ ḳaṭʿ ideler
Ḥükm-i şerʿīdür veyā pes n'ideler

[İ101a] 3260 Bir daḫı oġurlıḳ iderse eger
Bu gez anuñ sol ayağın keseler

Ṣoñra bir daḫı iderse iy dede
Ḥabs ideler tā kim ol tevbe ide

Ḳul olursa yā āzādlu daḫı ger
İkisinüñ ḥükmi birdür iy piser

Bir kişi ḳuş yā balıḳ ẏāḫūd ḫaşeb
Yā ḥaşīş ü yāḫū ṣayd u yā ḳaṣab

Yaʿnī bunlardan oġurlarsa eger
Gerçi on dirhemlik olsa iy piser

3265 Çün mubāhu'l-aṣl oldı bu hemān
Şübhe oldı ḳaṭʿ-ı yed yoḳ bī-gümān

Yaş yimiş daḫı oġurlarsa i yār
Şöyle kim ḳavun yā şeftālū ḫıyār

Yā daḫı süd yāḫūd et olursa hem
Bunda daḫı el kesilmez iy dedem

Yā atasından anasından daḫı
Yāḫū oġlından oġurlarsa aḫı

Hem daḫı ẕī-raḥm-ı maḥrem olsa ger
Bunda daḫı el kesilmez iy piser

3270 ʿAvrat erinden yā ʿavratdan eri
Bunlar oġurlarsa yaʿnī her biri

[Ç93a] Bunda daḫı el kesilmez iy aḫı
Ḳonduġı evden ḳonuḳ itse daḫı

Bir kişi bir evi delse bī-gümān
Kendü girmese elin ṣoḳsa hemān

3259 sağ: ṣağ T. veyā pes: veyāḫūẕ İ// 3261 ḥabs: ḫaps İ// 3262 āzādlu: azādlu İ, Ç// 3263 yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç, ü: Ø Ç// 3266 oġurlarsa: oġurlasa İ, Ç// 3267 süt: süd T, Ç, yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç// 3268 yāḫū: yāḫūẕ İ, Ç, oğlından: oğlundan Ç, oğurlarsa: oğurlasa T, Ç// 3270 bunlar: bunda Ç, oğurlarsa: oğurlasa T, Ç

Alsa içinden çıḳarsa ger metāᶜ
El kesilmez anda daḫı bī-nizāᶜ

[T113a] Kendü hem içerüden ṣunsa daḫı
Ṭaşradan hem bir kişi alsa aḫı

[İ101b] 3275 Anda daḫı el kesilmez iy dede
Mālını māl issi ancaḳ ödede

Ger bu oġrınuñ elin kesse imām
Oġrı oġurladuġı nesne tamām

ᶜAynıyıla oġrınuñ elinde ger
Bulınursa issine redd ideler

Ger bulınmayup helāk olsa hemān
Anun-ıçun oġrıya yoḳdur żamān

Nesnesi oġurlanan kişi daḫı
Şarṭ olupdur daᶜvī ḳılmaḳ iy aḫı

3280 Yaᶜnī daᶜvā eylemezse ol hemān
El kesilmek daḫı olmaz bī-gümān

Müdaᶜ u ġāṣıb daḫı ṣāḥib-ribā
Yaᶜnī bunlar daᶜvī ḳılursa revā

Şöyle kim bir kişinüñ elinde ger
Kim vedīᶜat var-ıdı anı meger

Ġāṣıb alandan daḫı maġṣūb hem
Yā ribā mālından olsa iy dedem

Bunlar olursa oġurlanan aḫı
Daᶜvī iderse revā bunlar daḫı

3285 Hem mużārib daḫı müsteᶜcir i yār
Müsteᶜir hem buncılayın ne ki var

Yaᶜnī bunlardan oġurlansa metāᶜ
Muᶜteberdür bunlar iderse nizāᶜ

3274 daḫı: aḫı, aḫı: daḫı İ, Ç// 3277 redd: red İ, Ç// 3279 ḳılmaḳ: ıtmek İ, Ç// 3280 daᶜvā: daᶜvī İ, Ç// 3283 maġṣūb: maġṣūbı İ

Oğrınuñ elin kesicek iy aḫı
Bileginden keseler pes hem daḫı

[Ç93b] Ṭaġlayalar ḳanı aḳmaya tamām
Kim helāk olmaya andan iy imām

[T113b] Ger helāk ola diyü ẓann olsa pes
Elini kesmeklige ḳılma heves

Şöyle kim key ḫasta olsa iy dedem
Yā ḳatı issi yā ṣovuḳ olsa hem

Zīrā bunı zecr-içün ḳıldı Ḫudā
Mühlik olan nesneler olmaz revā

BĀBU ḲUṬṬĀʿI'Ṭ-ṬARĪḲI

Bir cemāʿat ehl-i İslāmdan meger
Yāḫū yaluñuz birisi iy piser

Çıḳdı kim yaʿnī ide ḳaṭʿ-ı ṭarīḳ
Yolda her kim bulur-ısa o refīḳ

Öldürüp hem mālını almaḳ diler
Bunları itmezden öñdin ger bular

Dutılup yaʿnī ele girse tamām
Bunları ḫabs eyleye tā kim imām

Tevbe ideler hemān işlerine
İşleyeler bayaġı işlerine

Ger bular māl alsalar ancaḳ hemān
Her birinüñ alduġı hem bī-gümān

Ger nişāba irişürse iy aḫı
Keseler elin hem ayaġın daḫı

Ger hemān māl almayup öldürseler
Bunları daḫı hemān öldüreler

3289 ẓann: ẓan İ, Ç, kesmeklige: ḳılmaḳlıġa Ç// 3291 zīra: zīra, ḫudā: ḫuẓā İ, Ç// Başlık: (YOL KESEN) EŞKİYALAR BABI // 3294 hem: hep İ// 3295 dutılup: dutulup Ç, ḫabs: ḫaps İ// 3298 hem ayaġın: ayaġın hem İ, Ç

Öldürüp hem daḫı māl alsa bular
Ellerin ayaḳların pes keseler

Hem daḫı öldüreler yā aṣalar
Hem revādur on gün aṣlu ḳoṣalar

KİTĀBU'S-SİYERİ

[T114a] Diñle hem daḫı nedür aṣl-ı siyer
Ẕikr idelüm anı daḫı iy piser

[İ102a] Çün şerīʿat emriyile bu cihād
Farż olupdur aña ḳılġıl iʿtiḳād

[Ç94a] Līki bu farż-ı kifāye oldı hem
Baʿżı ḫalḳ anı iderse iy dedem

Sāḳıṭ olur bāḳīsinden farżı pes
Ḫōşdur anı itmege ḳılma heves

Hīç birisi anı itmezse eger
Ḳamusı hep āṣım olur iy piser

Farż-ı ʿayn olur nefīr-i ʿām ola
Yaʿnī şol yirlerde kim İslām ola

Zīrā kāfirler hücūm itse eger
Farż-ı ʿayn olur bu gez bu ḫalḳ n'ider

Her Müsülmān kim aña yaḳın ola
Farż olur anlara kim aḳın ola

Ḳādir olmazsa bular daḫı eger
Bunlara yaḳın Müsülmānlar meger

Anlaruñ aczini bilseler hemān
Farż olur anlara daḫı ol zamān

Şöyle kim bu resme ola silsile
Maşrıḳ u maġrib eger böyle ola

3301 Ø Ç// Başlık: CİHAT BÖLÜMÜ // 3302 aṣl-ı: ḥükm-i İ, Ç// 3306 hīç: hiç T// 3307 nefīr-i: nefīrü İ, Ç// 3308 zīrā kāfirler: bir yire kāfir İ, Ç, farż-ı: farżu, n'ider: n'eder Ç// 3310 meger: n'ider Ç// 3311 Sayfa kenarına sonradan yazılmış. İ// 3312 ola: bile İ, Ç

Farż olur bu cümle ḫalḳa pes tamām
Şöyle kim farż-ı cenāze iy imām

Yaʿnī bir yirdeki bir kimse öle
Pes namāzın yaḳın olanlar ḳıla

Yaʿnī ırağ olana farż olmaya
Kim meger ol yaḳın olan ḳılmaya

Pes ırağ olana farż oldı hemān
Çünki anı bildüreler bī-gümān

[T114b] Öldügin her kim işitse iy dedem
Āṣım olur ḳamusı terk itse hem

Şöyle kim bu resme olsa silsile
Böyledür ben bildügüm bu mesʾele

[İ103a] BĀBU KEYFİYYETİ'L-ḲATLİ

Ehl-i İslām girse dāru'l-ḥarba ger
Bir ḥiṣārı ḥaṣr ḳılsalar meger

Evvel anuñ ehlini İslāma hem
Daʿvet ideler bular pes iy dedem

[Ç94b] Ger ḳabūl idüp Müsülmān olalar
Nefsine mālına dermān bulalar

Hem Müsülmān olmaz olursa bular
Cizye virmeklige daʿvet ḳılalar

Aña daḫı rāżī olsalar eger
Ol Müsülmānlar gibidür iy piser

Yaʿnī mālı nefsi anlaruñ hemān
Kim Müsülmānlar gibidür bī-gümān

Cizye virmeklige daḫı ger bular
Rāżī olmayalar ībā ideler

3313 farż-ı: farżu Ç// 3315, 16 ırak: ırağ T, İ// 3317 işitse: işidse T, İ// Başlık: (SAVAŞTA) ÖLDÜRME ŞEKLİ BABI // 3320 anuñ ehlini: ehlini anuñ İ, Ç// 3322 hem: yā İ, Ç// 3323 rāżī: rāżı Ç// 3324 mālı nefsi: nefsi mālı İ, Ç

Pes bularuñla revā oldı ḳıtāl
Bunlara irte gice vir infiʿāl

Boz ekinlerin aġaçlarını kes
Çünki İslāma muṭīʿ olmadı pes

BĀBU'L-MUVĀDʿATİ

Bunlaruñla ṣulḥ ḳılmaġı imām
Ger revā görür olursa ol imām

Maṣlaḥat olsa Müsülmānlara hem
Ol daḫı cāyizdür olur iy dedem

[T115a] 3330 Māl alup ger ṣulḥ iderlerse aḫı
Ḥācet olursa revādur ol daḫı

Aldugı mālı imām hem n'eyleye
Cizyenüñ maṣrafına ṣarf eyleye

[İ103b] Ṣoñra naḳż itmek dilerse ṣulḥı hem
Çünki anda menfaʿat görse neʿam

Naḳż ide pes anlara hem pend ide
Şöyle kim ʿöẕr olmaya hem iy dede

Yaʿnī ṣulḥı bozdugını hem daḫı
Anlara bildüre anı iy aḫı

3335 Ger ḫıyānet ideler evvel bular
Kim olan ṣulḥı tamām naḳż ideler

Pes Müsülmānlar daḫı ḳatl eyleye
Çün bozuldı ṣulḥ yā pes n'eyleye

[Ç95a] BĀBU'L-ĠANĀYİMİ VE ḲISMETİHĀ

Bir yiri ḳahr-ıla feṭḥ itse imām
Nice dilerse muḫayyerdür tamām

3326 pes: bes Ç// 3327 ekinlerin: ekinlerini, aġaçların: aġaçlarını Ç// Başlık: BARIŞ YAPMA BABI // 3332, 33 naḳż: naḳş T// 3333 pes: bes Ç, pend: bend İ, Ç, olmaya: eylemeye İ// 3335 naḳż: naḳş T// 3336 pes: bes Ç// Başlık: GANİMETLER VE BUNLARIN PAYLAŞTIRILMASI BABI

Maṣlaḥat görüp dilerse bī-gümān
Ḳısmet ide leşkere vire hemān

Diler-ise ehlini hem iy dede
Yirlü yirine muḳarrar vaż‘ ide

Hem daḫı vaż‘ eyleye cizye ḫarāc
Her ḳaçan kim aña olsa iḥtiyāc

Hem ġanīmet ḳısmet itmekde imām
Ḫumsın anuñ çıḳara evvel tamām

Bāḳī aḫmāsını beyne'l-ġānimīn
Ḳısmet itmeklik gerekdür pes hemīn

Atluya vire iki sehmin imām
Pes yayaya vire bir sehmin tamām

[T115b] Şol ki dāru'l-ḥarba girdi at-ıla
Nāgehān şöyle k>anuñ atı ola

Çünki dāru'l-ḥarba girdi ol hemān
Atlu sehmin alısardur bī-gümān

[İ104a] Yaya girüp şoñra at alsa daḫı
Yaya sehmin alısar pes bu daḫı

Ḫumsı hem üç sehm idüp ḳısmet ide
Her birin bir dürlü ṣınfa iy dede

Vire bir sehmin yetīmlere imām
Daḫı miskīnlere bir sehmin tamām

Birisin daḫı li-ebnāi's-sebīl
Böyle ḳısmet idiserdür eyle bil

BĀBU İSTİ‘LĀİ'L-KÜFFĀRI

Her ḳaçan kim Türk ü Rūmı seby ide
Her ikisi daḫı kāfirdür n'ide [57]

3344 k>anuñ: ki anuñ İ, Ç// 3345 Sayfa kenarına sonradan eklenmiş Ç// 3347 ḫumsı: ḫumsın İ, Ç// 3349 eyle: şöyle T

[57] Şair (Vikāye müellifi), Türk demekle Moğolları kastetmiş olabilir. Geçmişte bazı tarihçiler arasında "Moğol" kelimesi yerine, ya "Tatar" ya da "Türk" kelimeleri kullanılmıştır. Bu arada İbnü'l-Esir gibi

Mālik olur mālını alsa daḫı
Çünki kāfir mālıdur n'ola aḫı

Yine ol Türkden biz alsavuz eger
Milkimüz olur bizüm hem iy piser

[Ç95b] Çünki ḥarbī mālıdur alduḳ hemān
Mālik olduḳ biz aña pes bī-gümān

Ger bular ġālib olursa bize hem
Mālumuz alsa daḫı iy pür-kerem

3355 Dār-ıla iḫrāz iderlerse eger
Mālik olur hem bular daḫı meger

Līki āzādlularumuza eved
Yā müdebber yā daḫı ümmü'l-veled

Yā mükāteb ḳulumuz olsa daḫı
Dār-ıla iḫrāz iderlerse aḫı

[T116a] Mālik olmazlar bular pes iy imām
Gerçi müstevlī olurlarsa tamām

Şoñra hem biz ġālib olsavuz meger
Milkini bir kişi bulursa eger

[İ104b] 3360 Ḳısmet itmedin bulursa bī-gümān
Nesne virmez mālıdur alur hemān

Līki ḳısmet olmış olursa eger
Ḳıymetin virüp alur olsa meger

Bir kişiden at gibi yāḫūd cemel
Ḳaçsa dāru'l-ḥarba girse bī-ḫalel

Hem daḫı kāfir anı dutsa daḫı
Mālik olurlar bular aña daḫı

---

bazı İslam tarihçileri de Moğolların Türklere mensup ayrı bir koldan geldiğine dair yaygın bir inanışa sahiptirler. O yüzden bazı tarihçiler tarafından Moğol kelimesi yerine Türk kelimesi kullanılabilmiştir. Bk. İbnü'l-Esir, el-Kāmil fī't-Tārīh (Çev. Ahmet Ağırakça, Abdülkerim Özaydın) c. XII, İstanbul, 1987, (s.315) ve Akdes Nimet Kurat, Türk Kavimleri ve Devletleri, Ankara, 1972, (s.119-120); S. Kara, "Anadolu Selçuklularında Din ve Din Kurumları", (Atatürk Ün. Sosyal Bilimler Ens. basılmamış doktora tezi), Erzurum, 2000, X+501 s., (s.193).// 3350 kim: Ø İ // 3352 biz: bir Ç// 3362 yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç

Lïki ḳul olsa ḳaçup giren eger
Mālik olmazlar egerçi dutsalar

Anuñ-ıla bile yā at u metāᶜ
Alsa dāru'l-ḥarba girse bï-nizāᶜ

Ḳula gerçi mālik olmazlarsa hem
Anlara mālik olurlar iy dedem

Bir Müsülmān hem emān-ıla daḫı
Varsa dāru'l-ḥarba girse iy aḫı

Anuñ ehline daḫı emvāline
Her birini ḳoya kendü ḥāline

Yaᶜnï bunlara taᶜarruż itmeye
Hem ḫıyānet eyleyüben gitmeye

[Ç96a] Ger taᶜarruż itse ġadr olur hemān
ᶜÖẕri ḫōd bayıḳ ḥarāmdur bï-gümān

BĀBU'L-MÜSTEᵓMENİ

Yāḫū bir ḥarbï emān-ıla eger
Dāru'l-İslām iline girse meger

[T116b] Ḳomayalar anı bir yıl durmaġa
Durmaḳ ister olur-ısa iy aġa

Diyeler aña ki sen iy bed-fiᶜāl
Bir yıla dek itmez-iseñ intiḳāl

[İ105a] Cizye ḳoruz üstüñe virseñ gerek
Ẕimmï olup bunda hem durmañ gerek

Ger ḳabūl idüp çü bir yıl dursa hem
Ẕimmï olur pes hemān ol iy dedem

Yine gitmeklige ḳomazlar hemān
Bunda ḳaldı ẕimmï oldı bï-gümān

3364 olmazlar: olmarlar Ç

Hem daḫı bir ḥarbī kāfir iy aḫı
Dāru'l-İslām iline çıḳsa daḫı [58]

Hem emān-ıla daḫı olmasa ger
Bir kişi daḫı anı dutsa eger

Bū Ḥanīfe feyʾ olur didi aña
Ol dutanuñ milki olmaz iy aġa

Līki hem daḫı imāmeyn anı ḫōş
Ol dutanuñ milki olur didi ḫōş

Çıḳdugından ṣoñra līkin ol eger
Kim Müsülmān olsa ol dem iy piser

Bir kişi daḫı anı yaʿnī hemān
Şöyle kim hem dutsa anı ol zamān

Anı daḫı feyʾ olur didi imām
Ḥürr olur didi imāmeyn iy hümām

Ger Müsülmān oluban çıḳsa eger
Anuñ İslāmı hem olur muʿteber

Yaʿnī kimse mālik olmaz aña hem
Daḫı feyʾ olmaz bayıḳ iy muḥterem

Belki saḳlar nefsini ḥür olur ol
Kimse andan ṣoñra bulmaz aña yol

BĀBU'L-ʿUŞRİ VE'L-ḪARĀCI

[T117a] Arż-ı ʿuşriyye ḫarāciyye aḫı
Diñle bir bir nicedür anı daḫı

Ḳahr-ıla bir yiri feth itse imām
Ġānimīne ḳısmet itse hem tamām

Yāḫū bir yirüñ ki ehli ḳamu heb
Kim Müsülmān ola hem arż-ı ʿArab

3365 u: yā İ, Ç// 3370 ḫōd: ḫōẓ İ, Ç// Başlık: AMAN DİLEYEN (MÜLTECİ) BABI // 3373 bed-: beẓ Ç// 3374 durmañ: dursañ İ, Ç

[58] 3377-3386. beyitler arası Ø İ, Ç// 3388 ġānimīne: ġānimīni T
Başlık: ÖŞÜR VE HARAÇ BABI // 3389 yāḫū: yaʿnī Ç

Arż-ı ʿuşriyye durur bunlar hemān
Ḳamu bundan ʿuşr alurlar bī-gümān

Şol yiri kim ḳahr-ıla aldı imām
Hem muḳarrar ḳıldı ehlini tamām

Yaʿnī kim anı çü beyne'l-ġānimīn
Ḳısmet itmedi muḳarrardur hemīn

Yāḫū ṣulḥ-ıla muḳarrar olsa hem
Bu daḫı arż-ı sevād-ıla behem

Pes ḫarāciyye durur bunlar aḫı
Hem ḫarācın alalar bunuñ daḫı

[Ç96b] Daḫı şol yir kim ol iḥyā olsa ger
Hem anuñ ḳurbında yir olsa meger

Ol ḫarāciyye ya ʿuşriyye olsa hem [59]
Ol daḫı anuñ gibidür iy dedem

Maṣraf-ı cizye ḫarāc hem iy aḫı
Kim muʿayyendür işid anı daḫı

[İ105b] Yiri ol kim ideler sedd-i s̱üġūr
Hem binā'-i ḳantara daḫı cüsūr

Yaʿnī derbendleri muḥkem ideler
Ṭaşdan aġaçdan yapalar köpriler

Hem ḳużātuñ ehl-i ʿilmüñ iy aḫı
Rızḳı andan ola ʿummāluñ daḫı

[T117b] Hem daḫı rızḳ-ı muḳātīle tamām
Bundan almaḳlıḳ gerekdür ve's-selām

BĀBU'L-MÜRTEDİ[60]

El-ʿiyāẕü billāh eger nāgehān
Bir kişi mürted olursa iy civān

3390 arż-ı: ʿarżu T// 3393 ʿarż-ı: ʿarżu T, İ// 3396 Vezin bozuk, yā: Ø İ// 3397 işit: işid T, Ç// 3398 biri: bir T, binā'-i: binā-yı İ, Ç// 3400 ʿummāluñ: ʿammāluñ Ç

[60] Başlık: MÜRTED (DİNDEN DÖNME) BABI, MÜRTED: MÜRTEDĪN İ, MÜRTEDDĪN Ç// 3402 olursa iy civān: olur-ısa hemān İ, Ç

Evvel aña ʿarż-ı İslām ideler
Şübhesin keşf idüp iʿlām ideler

Hem anı ḥabs ideler üç gün tamām
Ger Müsülmān ola yine ve's-selām

Ger Müsülmān olmayup ībā ide
Pes anı ḳatl eyleyeler iy dede

Līki ʿavrat olsa mürtedde hemān
Anı öldürmeyeler pes ol zamān

Belki ḥabs ideler anı tā yine
ʿArż-ı İslām ide küfrinden döne

Yaʿnī şol dīni ki anı iḫtiyār
Ḳılmış-ıdı yine terk ide i yār

Ḥālet-i İslāmda iken ol meger
Kim namāzın orucın terk itse ger

Yaʿnī ödemedin anı hem daḫı
Ṣoñra mürted oldı vardı iy aḫı

[Ç97a] Hem daḫı ṣoñra Müsülmān olsa ger
Ol namāzın orucın şimdi öder

[İ106a] Riddet-ile sāḳıṭ olmaz çünki ol
Şimdi ödemeklige bu oldı yol

Līki ḳılduġı ʿibādet iy aḫı
Riddet-ile bāṭıl oldı hem daḫı

Ḥālet-i İslāmda iken yaʿnī ol
Kim namāzlar ḳıldı oruç dutdı bol

[T118a] Gerçi bāṭıl eyledi anı Ḫudā
Līki vācib ḳılmadı aña ḳażā

Yaʿnī ol ḳılduḳları farżı tamām
Şimdi yine ödemez ol ve's-selām

3414 islāmda iken: islāmdayiken İ, Ç// 3415 ḫudā: ḫuẕā İ, Ç

Bir kişi mürted oluban hem daḫı
Varsa dāru'l-ḥarba girse iy aḫı

Dāra lāḥıḳ olduġına ḳāżī hem
Şöyle kim ḥükm itse aña iy dedem

Ger müdebber ḳulı olursa eved
Hem ḳaravaşı daḫı ümmü'l-veled

Bunlar āzād oluban ḫōş-ḥāl ola·
Hem mü'eccel deyni pes fī'l-ḥāl ola

Ġayr-ı bālıġ hem daḫı oġlan eger
Şöyle kim ʿāḳıl ola ol iy piser

Yaʿnī İslāmī gibi anuñ hemān
İrtidādı cāyiz olur ol zamān

Cebr ideler anı İslāma belī
Līki öldürmek anı yoḳdur velī

Ḥarbī kāfir dāru'l-İslāmdan eger
Bir Müsülmān ʿavratı seby itseler

Dāru'l-İslāmda anı çün dutdılar
Yaʿnī dāru'l-ḥarba ilḥāḳ itdiler

Bunlar aña mālik olmaz ol zamān
Līki anda ḳodılar ḳaldı hemān

[İ106b] Şoñra ol ʿavrat daḫı hem nāgehān
Dīnini terk itdi ḳaldı bir zamān

[Ç97b] Yaʿnī kim mürtedde oldı iy aḫı
Küfri ḳıldı iḫtiyār hem ol daḫı

Yine bundan şoñra anı kim meger
Kim Müsülmānlar daḫı seby itseler

[T118b] Mālik olur bunlar aña ol zamān
Çün ḳaravaş oldı ol daḫı hemān

3423 öldürmek: öldürseñ T// 3424 eger: meger İ, Ç// 3425 islāmda: islāmdan İ

Er-ile ʿavrat meger ikʾsi daḫı
Varsa dāru'l-ḥarba girse iy aḫı

Yaʿnī mürted oluban ikʾsi behem
Varsa dāru'l-ḥarba girse iy dedem

Yüklü olsa anda ol ʿavrat hemān
Hem daḫı oġlan ṭoġursa ol zamān

Yāḫū anda yüklü varsa iy aḫı
Bu daḫı ancılayındur hem daḫı

3435 Nice yıllar büyise oġlan meger
Tā şuña irse anuñ daḫı eger

Oġlı olsa yaʿnī anuñ daḫı hem
Atası daḫı bu daḫı iy dedem

Yaʿnī kim bu iki oġul iy piser
İkisi daḫı bile feyʾ olısar

Şöyle kim seby olsa bunlar iy aḫı
Ana gibi ḳul olur bunlar daḫı

Bunlaruñ anası çün-kim pes hemān
Kim ḳaravaş oldı anda bī-gümān

3440 Anaya tābiʿ olur oġlan daḫı
Ḥürr ola yā ḳaravaş hem iy aḫı

Çün Müsülmān iline girdi bular
Pes gerek bunlar Müsülmān olalar

[İ107ᵃ] Dādaya ol iki oġlana behem
Cebr ideler yaʿnī bunlara o dem

Bunlar elbette Müsülmān olalar
Ger Müsülmān olmaz olursa bular

Öldüreler bunları pes iy imām
Çünki mürted oldılar bunlar tamām

3432 mürted: mürtedd T, İ// 3435 nice: niçe Ç// 3437 oġul: oġlı T, feyʾ: fey İ// 3438 seby: bes İ, Ç, ana: ata Ç// 3439 anda: anlar İ// 3440 ḥürr: ḥürre, hem: Ø İ, Ç// 3442 cebr: ḫaber Ç

[T119ª] [Ç98ª] 3445 ʿAvrata cebr itmeyeler pes hemān
Ol ḳaravaş oldı ḳaldı bī-gümān

Līki ol mürted olan er hem ne şek
Ol ḳul olmaz pes aña İslām gerek

Bir rivāyetde velīkin iy aḫı
Oġul oġlına dimişler hem daḫı

Gerçi feyʾ oldı o ḳaldı pes tamām
Līki cebr olınmaz aña ve's-selām

Yaʿnī cebr olınmaya İslāma hem
Dāda gibi olmadı bu iy dedem

3450 Dādaya hem oġlına daḫı behem
Cebr olınur bunlar İslāma neʿam

Oġul oġlı ana gibi oldı pes
Aña cebr itmeklige ḳılma heves

BĀBU'L-BUĠĀTI

Beglerine ʿāḳ olup bir ḳavm eger
Yaʿnī yaġı oluban çıḳsa bular

Daʿvet ide bunları hem pes imām
Şübhelerin daḫı defʿ ide tamām

Evvel ol başlayup itmeye ḳıtāl
Tā ki anlardan gele ol bed-fiʿāl

3455 Yāḫū bunlar ġālib olsalar hemān
Hem çeri cemʿ eyleseler ol zamān

Eyle olsa pes ḳıtāl itmek gerek
Tā ki bunlar ṭaġılup gitmek gerek

Ger yaralusı bulınsa hem daḫı
Öldüreler anı fī'l-ḥāl iy aḫı

3447-51. beyitler arası Ø İ, Ç// Başlık: İSYANCILAR BABI // 3452 yaġı: bāġī Ç// 3453 defʿ: refʿ Ç

Hem ḳaçanların ḳovalar yiteler
Şöyle ardınca olalar dutalar

[T119b] Tā ki şerri bunlaruñ defᶜ ola hem
Müctemiᶜ olmaya bunlar bīş ü kem

Ḥabs ide bunlaruñ emvālin imām
Tā ki tevbe ideler bunlar tamām

[İ107b] Redd ide bunlara mālın yine hem
Çün Müsülmān mālıdur ol muḥterem

Şunı kim dirşürdi ehl-i baġy eger
Ġālib olduḳları yirlerden meger

Şöyle kim yaᶜnī ḫarācı ᶜuşr aḫı
Kim imām almaya anı bir daḫı

KİTĀBU'L-LAḲĪṬI

Hem daḫı diñle laḳīṭı iy imām
Nicedür anı daḫı añla tamām

[Ç98a] Bir kişi bir küçük oġlancuġı ger
Görse bir yirde bıraḳmışlar meger

Müsteḥabdur anı götürse geñez
Żāyiᶜ ola diyü ẓann itse bu gez

Vācib olur anı götürmek gerek
Raḥmet olur gerçi olursa emek

Çün benī-Ādemdür ol ḥürr olısar
Dār-ı aḫrārdur veyā pes n'idiser

Aña beytü'l-māldan infāḳ ideler
Çünki mālı yoḳ-durur yā n'ideler

Mülteḳıṭ infāḳ iderse iy aḫı
Ol teberruᶜdur olursa hem daḫı

3460 ḥabs: ḥaps İ// 3461 redd: red İ, Ç// 3462 dirşürdi: divşürdi Ç// 3463 ḫarācı: ḫarāc Ç// Başlık: LAKÎT (LERKEDİLMİŞ ÇOCUK) BABI // 3466 ẓann: ẓan İ, Ç// 3468 dār-ı: dāru T, n'idiser: n'olısar İ, Ç// 3469 n'ideler: yanında ger Ç// 3470 teberruᶜdur: teberruᶜ ᶜöẕr T

Bir daḫı kimse elinden anı hem
Alımaz almaḳ dilerse iy dedem

Lïki oġlum diyü daᶜvï ḳılsa ger
Ol anuñ oġlı olısar iy piser

[T120ᵃ] Gerçi oġlı daḫı olursa ne var
Mülteḳıṭdan alımaz anı i yār

Bu neseb daᶜvï iden ḳul olsa ger
Yāḫū ẕimmï kāfir olsa iy piser

[İ108ᵃ] 3475 Bu ḳul olmaz ḥürr olur pes bï-gümān
Kāfir olmaz pes Müsülmāndur hemān

Ger laḳïṭ-ıla bile māl olsa hem
Ol laḳïṭuñ mālı olur iy dedem

Ol götüren aña anı ṣarf ide
İẕn-i ḳāżï daḫı ola iy dede

Nesne bağışlasalar aña aḫı
Ol götüren ḳabẕ ide anı daḫı

FAṢL[61]

Bir kişi bir küççük oġlancuġını
Mescide iletdi bıraḳdı anı

3480 Yaᶜnï diler andan anı alalar
Besleyeler kim ṣevāblar bulalar

Nāgehān yine peşïmān oldı ol
Yine oġlın almaġa hem geldi ol

[Ç99ᵃ] Gördi kim oġlan iki olmış i cān
Kendinüñ ḳanḳısıdur bilmez hemān

İkisin daḫı götürdi gitdi ol
Kendü oġlın bilmege bulmadı yol

3475 ḥürr: ḥür , pes: hem İ, Ç

[61] BAŞLIK FAṢL: Ø İ, Ç// 3479 küççük: küçcük İ, Ç// 3481 oġlın: oġlan İ, oġlun Ç

Böyle iken ol kişi öldi meger
Ḳanḳıdur oġlı bilinmez iy piser

Yaʿnī ikisin yāḫūd birin daḫı
İşbudur oġlum dimedi iy aḫı

Vāriṣ olmaz bunlar aña iy imām
Zīrā bunlar oġlı olmadı tamām

[T120b] Mālı beytü'l-māl ola pes iy aḫı
Vārişi yoḳdur çün anuñ bir daḫı

Gerçi oġlıdur ḥaḳīḳatda biri
Līki ḳanḳıdur bilinmez ebteri

Ger muʿayyen birine virilse māl
Yā ikisine daḫı olur vebāl

[İ108b] Çünki bilinmedi oġlı ḳanḳıdur
Mālı bunlara viren key şanḳıdur

Bunlara infāḳ idiser hem imām
Anı beytü'l-māldan ider ve's-selām

Bunlaruñ ger birisi ölürse hem
Mālı ḳalursa anuñ ger bīş ü kem

Mālı beytü'l-māl olur bil iy aḫı
Çünki vāriṣ ḳalmadı aña daḫı

Yaʿnī bunlaruñ atası çünki hem
Kim-durur bilinmedi ol iy dedem

Pes biri birine bunlar bī-gümān
Vāriṣ olmaz ḳardaş olmadı hemān

BĀBU'L-LUḲAṬATİ

Bir kişi yābānda bulsa bir ṭavar
Cins-i emvālden hemān her ne ki var

3484 böyle iken: böyleyiken İ, Ç// 3485 yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç// 3486 zīrā: zīra: İ, Ç, oġlı: oġul Ç// Başlık: LUKATA (KAYBEDİLMİŞ BİR ŞEYİ BULMA) BABI // 3496 yābān: yāban İ, Ç

İssine virmek-içün dutsa aḫı
Ger ṭanuḳ dutarsa aña hem daḫı

[Ç99b] Ol emānetdür anuñ elinde ger
Kim helāk olsa ödek yoḳdur meger

İssine virmege ṭanuḳ dutmasa
Yāḫūd issine anı iletmese

3500 Ger helāk olursa bu gez ol hemān
Ol dutan kişiye olur pes żamān

[T121a] Çünki ṭanuḳ dutmadı anı öder
Żīrā ẓāhir ol-durur kim ġaṣb ider

Çünki ṭanuḳ dutsa dutduġına hem
Kim yine redd itmek-içün iy dedem

Şimdiden ṣoñra işid kim n'eyleye
Anı gökçek ḥıfż ide hem bisleye

[İ109a] Yaʿnī ḳāżī emr-ile infāḳ ide
Tā ki ṣoñra issine hem ödede

3505 Ḳāżī emrinsüz ider olsa eger
Ṣoñra issine ödetmez iy piser

Ol teberruʿ olısardur pes hemān
Ḳāżī emrinsüz olıncaḳ bigümān

Ḳāżīnuñ rāyı olınca hem daḫı
maṣlaḥat görürse infāḳ iy aḫı

Maṣlaḥat görmez-ise infāḳı ger
Emr ide ḳāżī ṣatalar iy piser

Hem gerekdür kim anı taʿrīf ide
Yaʿnī issin bulmaġıçun iy dede

3510 Kim ḳıġırda pes anı bir ḳaç zamān
Tā şuña dek ki bu ẓann ide hemān

3499 yāḫūd: yāḫūẓ İ, Ç 3500 pes: bes Ç// 3501 zīrā: zīra İ, Ç// 3502 redd: red T// 3503 işit: işid T, Ç, bisleye: beseleye İ// 3505 ödetmez: ödedmez T, Ç// 3506 olıncaḳ: olıcaḳ T// 3507 ḳāżī: ḳāżı, görürse: görür ise Ç// 3510 pes: bes Ç, ẓann: ẓan İ, Ç

Yaʿnī bunuñ issi şimden girü hem
Kim buña tālib degüldür iy dedem

Eyle olsa pes taṣadduḳ eyleye
İssi bulınmadı yā pes n'eyleye

Ṣoñra issi ẓāhir olursa n'ide
Ol muḫayyer olısar üç nesnede

Biri oldur kim taṣadduḳ iy piser
Hem revā görürse olur muʿteber

[Ç100a] 3515 Yaʿnī māl issi meger kim iy ata
Mülteḳıṭ virdügini cāyiz duta

[T121b] Çünki anuñ virdügin gördi revā
Hem ṣevābı anuñ ola iy aġa

Hem ikincisi budur kim iy dede
Ol taṣadduḳ idene anı ödede 62

Hem üçünci miskīn elinde daḫı
ʿAynıyıla dursa alur bil aḫı

[109b] Ger helāk olmış olursa iy piser
Miskīne ödetse olur muʿteber

3520 Līki ḳanḳısı öderse iy aḫı
Biri birinden rücūʿ itmez daḫı

BĀBU'L-ĀBIḲI

Ḳul ḳaravaş daḫı dutarsa kişi
Ḳaçġun olursa budur anuñ işi

Yaʿnī anı duta hem işhād ide
İssine redd itmek-içün iy dede

Reddiyiçün pes ṭanuḳ dutmazsa ger
Bunda daḫı żāyiʿ olursa öder

---

62 Vezin bozuk// . 3518 miskīn: miskin Ç// 3519 ödetse: ödedse T, Ç// Başlık: FİRAR ETMİŞ KUL/KÖLE BABI // 3521 dutarsa: dönerse Ç// 3522 redd: red İ, Ç// 3523 pes: bes Ç

Ḳul eger olsa müdebber iy aḫı
Yā meger ümmü'l-veled olsa daḫı

Bunları hem issine redd ideler
İssi ḳandayısa pes iledeler

Redd olınur olsa üç günlük yola
Cuʿl virmek issine vācib ola

Yaʿnī ḳırḳ dirhem gümiş vire tamām
Kim bilürsin cuʿl budur iy imām

Gerçi az olursa üç günden daḫı
Pes ḥisābınca ola cuʿl iy aḫı

Şöyle kim bir günlük ola yol hemān
Şülşi vācib ola ḳırḳuñ bī-gümān

[T122a] Reddi üç günlükden artuḳ olsa hem
Cuʿl ḳırḳ dirhemdür ancaḳ iy dedem

[Ç100b] Bir kişi kim ḳul ḳaravaş duta ol
Cuʿlin almaḳlıġa pes bu oldı yol

Kim anı issine iletse eger
Cuʿle ol dem müsteḥıḳ ola meger

[İ110a] İssine iletmedin cuʿl alsa pes
Ol ḥarāmdur almaġa ḳılma heves

Yaʿnī issi kendü varursa eger
Cuʿl virmek vācib olmaz iy piser

KİTĀBU'L-MEFḲŪDI

Diñle hem mefḳūd olanuñ ḥālini
Şol ki bilmez kimse ḳandalıġını

Ġālib ola yaʿnī diriyken hemān
Öldügi daḫı bilinmez hem-çünān

3524 olsa: ögse Ç// 3525 redd: red İ, Ç, pes: bes Ç// 3526 redd: red Ç// 3527 ḳırḳ: ḳırḫ İ, Ç// 3528 gerçi az olursa: ger az olur-ısa İ, Ç, pes: bes Ç, cuʿl iy aḫı: cuʿli aḫı T// 3531, 33 pes: bes Ç// Başlık: KENDİNDEN HABER ALINAMAYAN KİŞİ BABI // 3536 ġālib: ġāyib İ, Ç

Ḳāżī naṣb eyleye bir kimse emīn
Mālını ḥıfż eyleye anuñ hemīn

Hem ḥuḳūḳın daḫı istīfā ide
Ḳabż ide ġallātını hem iy dede

ʿAvratına daḫı evlādına hem
Anuñ infāḳ ide mālından neʿam

Hem daḫı ʿavratın ayırmayalar
Yaʿnī evinden anı ırmayalar

Vārişi olursa anuñ hem daḫı
Şimdi mevrūş olmaya mālı daḫı

Yaʿnī mevḳūf ide mālını imām
Ḥükm olınca mevtine anuñ tamām

Ṭoġduġı günden tamām olsa eger
Yüz yigirmi yıl ḥaḳḳīḳat iy piser

[T122b] Ḥükm olınur mevtine hem bī-gümān
Ḳısmet olur mālı ol demde hemān

Yaʿnī ol demdeki vārişler ki var
İrşi anlaruñ ola añla i yār

Mūrişi olsa bunuñ daḫı hemān
Ol daḫı mīrāş yimez andan i cān

[İ110b Ç101a] Ne ki olursa naṣībi līki hem
Mevḳūf olur anuñ-ıçun iy dedem

Yaʿnī diri ẓāhir olursa eger
Vireler ḥaḳḳıdur anuñ iy piser

Mevtine ḥükm olsa līkin pes hemān
Mūrişi öldügi demde bī-gümān

Vārişi anuñ kim-ise iy imām
Aña redd olına ol mevḳūf tamām

3541 hem: iy İ, mālı daḫı: māl hem daḫı İ, daḫı: aḫı Ç// 3542 ḥükm: ḥükmi İ// 3445 ki: kim Ç // 3546 mūrişi: mevriti Ç// 3549 pes hemān: bī-gümān İ, mūrişi: mevriti Ç, bī-gümān: pes hemān İ // 3550 redd: red İ, Ç

Şöyle kim bir kişi ölse nāgehān
İki oġlı ḳalsa anuñ bī-gümān

Biri ḥāżır biri mefḳūd olsa hem
Mālını tanṣīf ideler iy dedem

Nıṣfını ḥāżır alur anuñ tamām
Nıṣfı ḳalur mefḳūd-ıçun ve's-selām

Mevtine ḥükm olduġı demde eger
Oġlı ḳızı daḫı var-ısa meger

3555 Oġlı ḳızı yimez anı bī-gümān
Yine ḳardaşına degir pes hemān

Zīrā mefḳūd olduġı dem iy dedem
Atasınuñ vārisi ol-ıdı hem

Bir daḫı ṣūret bu mefḳūduñ meger
ʿAvratı var-ıdı bunuñ iy piser

Nāgehān bu ʿavrat öldi iy aḫı
Oġlı ḳaldı hem bu mefḳūd er daḫı

[T123a] Ṣoñra anuñ mevtine ḥükm olsa hem
Her biri daḫı birinden iy dedem

3560 Yaʿnī ʿavratdan bu er mīrāṯ yimez
ʿAvrat andan daḫı yiyemez bu gez

ʿAvratuñ vārisi kim-ise hemān
Mecmūʿ-ı mālın ol alur bī-gümān

[İ111a] Mevtine bunuñ daḫı ḥükm oldı uş
Şimdi vāriṯ kim-ise ol oldı ḫōş

ʿAvratuñ vārisleri yaʿnī yimez
ʿAvrat evvel diriyidi diyimez

[Ç101b] Dāfiʿ oldı mülzem olmadı çü ḥāl
Her biriyle pes ʿamel olmaz muḥāl

3555 degir: deger İ// 3556 zīrā: zīra İ, Ç// 3560 yiyemez bu kez: yimez bu geñez İ // 3561 mecmūʿ-ı: mecmūʿ İ, alur: alur hem Ç// 3564 mülzem: mülzim İ, Ç

Daḫı mefḳūd olanuñ hem ḳulını
Ḳāżī ṣatarsa hem anuñ mālını

Māl eger menḳūl ola yāḫūd ʿaḳār
bu daḫı cāyiz dimişlerdür i yār

Līki bir kişi eger daʿvī eylese
Mefḳūd üzre alımum vardur dise

Ḳāżī anuñ daʿvīsin işitmeye
Yaʿnī borçludur diyü iş itmeye

KİTĀBU'Ş-ŞİRKETİ

ʿAḳd-ı şirket bir daḫı diñle nedür
Ḥāli anuñ daḫı bir bir nicedür

İki nevʿ oldı bu şirket diñle hem
Şirket-i milk şirket-i ʿaḳd iy dedem

İki kişi yaʿnī bir nesneyi ger
İrṯ-ile yāḫūd şirāyıla meger

Mālik olurlar-ısa pes bī-gümān
Şirket-i milk oldı bu bilgil hemān

[T123b] İkisinüñ mālı yāḫūd nāgehān
Biri birine ḳarışdı ol hemān

Yāḫū bunlar ṣunʿī'ile mālını
Kim ḳarışdurdı işid aḥvālini

Şöyle ḳarışdı ki temyīz olımaz
Yāḫū temyīz olması olmaz geñez

[İ111b] Şöyle kim buġday ola buġday ile
Yāḫūd arpayıla hem buġday ola

Ḥükmi anuñ ol-durur kim iy aḫı
Her biri kendü naṣībinden daḫı

3565 mefḳūd: mevḳūf İ, ḳulını: ḳuluni T// Başlık: ŞİRKET BÖLÜMÜ // 3569 ʿaḳd-ı: ʿaḳdu Ç// 3570 diñle: añla İ, Ç// 3571 yaʿnī: Ø Ç, yāḫūd: yāḫūẓ İ, Ç// 3572 pes: bes Ç// 3573 yāḫūd: yāḫūẓ İ, Ç// 3574 ṣunʿī-ile: ṣunʿıyıla İ, işit: işid T, Ç// 3575 temyīz: temyiz Ç// 3576 yāḫūd: yāḫūẓ İ, Ç// 3577 naṣībinden: naṣībinde T

Ecnebī olur taṣarruf itse hem
Daḫı biri mānic olmaz iy dedem

Yacnī biri daḫı birine tamām
Ḥiṣṣesin ṣatmaḳ revādur ve's-selām

[Ç102a] 3580 Hem şerīküñ ġayrına ṣatsa daḫı
Ol daḫı cāyizdür olur iy aḫı

Līki ḳarılmaḳda ḳarmaḳda hemān
Kim şerīküñ ġayrına ṣatsa i cān

Bunda şarṭ oldı şerīküñ iẕni hem
Cāyiz olmaz iẕni olmazsa behem

Bu iki ṣūretden artuḳda hemān
Şarṭ degül iẕni şerīküñ bī-gümān

Kime dilerse ṣatar yacnī aḫı
Kim şerīküñ iẕni olmazsa daḫı

3585 Şirket-i caḳd oldı biri daḫı hem
Rükni īcāb u ḳabūl oldı necam

Līki şarṭ oldı ki bunda bī-gümān
İkisinden birisi yacnī hemān

Dimeye kim aṣṣıdan bu deñlü hem
Ben alam daḫı saña hīç virmeyem

[T124a] Şöyle kim yüz aḳça aṣṣıdan baña
Viresin sen almayasın iy aġa

Böyle olur-ısa şirket iy aġam
Şarṭ bulınmadı bu caḳd olmaz tamām

3590 Şirketi bu ḳaṭc ider bil iy aḫı
Kim revā olmaz bu şirket hem daḫı

[İ112a] Pes ḳaçan şarṭ-ıla īcāb u ḳabūl
Bulınursa cāyiz olur añla ol

3578 biri: bir Ç// 3585 īcāb u: īcāb-ı T// 3587 hīç: hiç T

Ol daḫı dört dürlü nevᶜ oldı tamām
Birine dirler mufāvaża be-nām

Ol-durur ol şirket añla iy dede
Kim berāber ola bir ḳaç nesnede

Yaᶜnī şöyle kim şerīkeyn iy aḫı
Kim Müsülmān olalar ikᵓsi daḫı

Māl-ıla daḫı berāber olalar
Hem taṣarruf daḫı bile ḳılalar

ᶜĀḳıleyn ü bālıġeyn ola tamām
Daḫı ḥürreyn ola bunlar ve's-selām

[Ç102b] Çünki bunlar biri birine hemān
Emrini tefvīż ḳıldı bī-gümān

Pes bular bir birine olur vekīl
Hem daḫı ancılayın olur kefīl

Her birinüñ alduġı nesne bu gez
İkisinüñ bile olur ol geñez

Zīrā biri birine oldı vekīl
Müşterek olduġına budur sebīl

Yaᶜnī nıṣfında olur kendi aṣīl
Hem şerīküñ nıṣfına olur vekīl

Līki ehline ṭaᶜām alsa eger
Müşterek olmazlar anda iy piser

[T124b] Hem daḫı bāyiᶜ ṣemen ḳılsa ṭaleb
Ḳanḳısından diler-ise ala heb

Çün bular bir birine oldı kefīl
Pes kefīl olmaḳlıġa budur sebīl

Yaᶜnī nıṣfında olur kendü aṣīl
Hem şerīküñ nıṣfına olur kefīl

3592 mufāvaża: mufāvāża T// 3595 bile: böyle T// 3596 ᶜāḳıleyn ü: ᶜāḳıleyn-i T// 3597 biri: Ø Ç

[İ112b] Hem ikinci nevʿi olmışdur ʿinān
Anı daḫı idelüm bir bir beyān

Ol-durur ol kim iki kişi tamām
Kim ticāret ideler şöyle ki ʿām

Yāḫū taḥṣīṣ ideler bir nevʿi hem
Böyle şirket itdi bunlar iy dedem

Biri daḫı birine olur vekīl
Līki bunda şöyle bil olmaz kefīl

3610 Pes birisi bir metāʿ alsa gerek
İkisi anda şerīk olsa gerek

Līki bāyiʿ ger ṣemen ḳılsa ṭaleb
Ol ṣatun alandan ister ḳamu hep

Yaʿnī ol birinden istemez anı
Çün kefīl olmaz bayıḳ añla bunı

Her ḳaçan virse ṣemen hem ol daḫı
Kendü mālından olursa ol daḫı

[Ç103a] Ol şerīkinden rücūʿ itmek gerek
Çün vekīlidür anuñ n'itmek gerek

3615 Birisinüñ mālı artuġ olsa hem
Ol daḫı bunda revādur iy dedem

bu daḫı cāyizdür añla iy aḫı
Kim berāber olalar mālda daḫı

Līki aṣṣıdan biri artuḳ ala
Ol daḫı cāyizdür olursa n'ola

[T125a] Māl-ı şirket hem daḫı bil iy piser
Yā derāhim yā denānīr olısar

Yaʿnī bundan ġayr-ı mevzūn yemegil
Yā ḳumāş olursa olmaz eyle bil

3606 beyān: ʿayān İ// 3610 pes: bes Ç// 3614 şerīkinden: şerīkden Ç// 3620 derāhīm: derāhim İ, Ç. denānīr: derāhim İ

Lïki birinden derāhim olsa ger
Hem denānïr olsa birinden n'ider

[İ113a] Hem daḫı diñle şerïkeyn iy aḫı
İy aḫı diñle şerïkeyn hem daḫı

Nevᶜ-i evvelde şerïkeyn yaᶜnï hem
Nevᶜ-i sānïde daḫı hem iy dedem

Mālı bunlar ger vedïᶜat ḳılsalar
Virseler yāḫūd mużārib bulsalar

Almaġa ṣatmaġa ḳılsalar vekïl
Hem biżāᶜat ḳılmaġa vardur sebïl

Yaᶜnï mālı kimseye virse bular
İşledüp bunlara aṣṣı ḳılsalar

Şöyle kim bunları bular itse ger
Ḳamusı cāyizdür olur muᶜteber

Şirketüñ üçünci nevᶜi iy aḫı
Kim ṣanāyiᶜ didiler aña daḫı

Ol daḫı oldur kim iki kişi hem
Derziyidi her birisi iy dedem

Yā ḳuyumcı yāḫū ḳazancıyıdı
Şirket itdi biri birine didi

İrte gice işleyelüm iy aḫı
Kesbümüz hem müşterek olsun daḫı

[Ç103b] İkisi bir yirde işlemek hemān ···
Kim ṣanāᶜatda bir olmaḳ ol zamān

Mālda daḫı hem berāber olması
Şarṭ degüldür bunlaruñ pes ḳamusı

[Γ125b] Biri evde biri bāzārda aḫı
Yā iki şehrde ola ikᵓsi daḫı

3631, 32, 33. beyitler Ø İ// 3632 şarṭ: şer İ, Ç// 3633 şehrde: şārda Ç

Biri derzī biri serrāc olsa hem
Ger biri māl artuġ alsa iy dedem

Şöyle kim birisi iki baḫşını
Birisi bir baḫşını añla bunı

Bu ḳamu cāyizdür olur iy aḫı
Bunlaruñ ḥükmini diñle bir daḫı

Birisi bir işe ḳılsa iltizām
Lāzım olur birine daḫı tamām

Yaʿnī işi işleden ḳılsa ṭaleb
İkisinden bile ister ḳamu heb

[İ113b] Pes ḳaçan birisi işlese tamām
Ol birinden sāḳıṭ olur ve's-selām

Ücretin hem daḫı alursa biri
Ol revādur hem viren olur berī

Şirketüñ dördünci nevʿi iy aḫı
Kim vücūh oldı anuñ adı daḫı

Ol daḫı oldur ki iki kişi ger
Şirket itdi yaʿnī bunlar iy piser

Kim viresiye alalar bir ṭavar
Çünki yoḳdur bunlaruñ mālı i yār

Hem yine anı ṣatalar n'ideler
Yaʿnī andan borçların ödeyeler

Nesne artuḳ ḳalur-ısa pes hemān
İkisinüñ ola yaʿnī ol ḳalan

Her biri daḫı birine iy aḫı
Kim vekīl olur hemān bunda daḫı

Yaʿnī birisi ne alursa hemān
İkisinüñ bile olur bī-gümān

3636 ḥükmini: ḥükmin Ç// 3643 viresiye: veresiye İ

[T126[a] Ç104[a]] Lī̈ki bāyiᶜ ger s̱emen ḳılsa ṭaleb
Pes ṣatun alandan ister ḳamu heb

Çün kefālet bunda olmadı hemān
Müşterī̈ virür bahāsın bī̈-gümān

Hem daḫı şarṭ itseler bunlar eger
Yaᶜnī̈ alduḳları nesnenüñ meger

Nıṣf-ı biri milki ola iy aḫı
Nıṣf-ı āḫar birinüñ ola daḫı

Yāḫū s̱ülṣi birinüñ ola tamām
Birinüñ s̱ülṣānı ola ve's-selām

Lī̈ki biri aṣṣıdan artuġ ala
Böyle bunlar ᶜaḳd ide şirket ḳıla

[İ114[a]] Gerçi bunlar böyle şarṭ itdi hemān
Lī̈ki şarṭı bāṭıl olur bī̈-gümān

Her birinüñ yaᶜnī̈ milki iy aḫı
Ne ḳadar olursa aṣṣı hem daḫı

Ol ḳadar olsa gerekdür iy dedem
Milke tābiᶜ ola aṣṣı daḫı hem

Şöyle kim s̱ülṣ ola birinüñ be-nām
Birinüñ s̱ülṣān ola milki tamām 63

Aṣṣısın daḫı hem eyle alalar
Artuḳ eksük gerçi şarṭ itdi bular

Şöyle kim aṣṣıyı tanṣī̈f ideler
Lī̈ki olmadı bu hergiz muᶜteber

İki kişi şirket itseler eger
Kim varalar ṭaġdan odun keseler

Ot biçeler yāḫūd av avlayalar
Yaᶜnī̈ böyle ortaḳ olsalar bular

3648 pes: bes Ç// 3651 āḫar: āḫir İ// 3653 ḳıla: ḳala İ// 3655 yaᶜnī̈ milki: milki yaᶜnī̈ İ, Ç
63 s̱ülṣ: s̱ülṣi T, s̱ülüṣ İ, Ç// 3661 yāḫūd: yāḫūẓ İ, Ç, ortaḳ: artuḳ T, İ

Şöyle kim biri odun kesse eger
Nışfı daḫı birinüñ ola meger

[T126b] Her birisi daḫı kesdügi hemān
Müşterek ola bu daḫı hem-çünān

Böyle ortaḳ olsa bunlar iy aḫı
Vardılar hem kesdiler odun daḫı

[Ç104b] 3665 Yāḫūd av avladılar ot biçdiler
Ol odun kesmek gibidür hem bular

Bu revā olmaz key añla iy imām
Nicedür ḥükmini fehm eyle tamām

Her birinüñ kesdügi hem bī-gümān
Kendünüñ milki olur ancaḳ hemān

Yaʿnī daḫı birisinüñ anda hem
Şirketi olmaz key añla iy dedem

[İ114b] Līki biri kesdügin biri meger
Dirşürüp bir yire cemʿ itse eger

3670 Dirşürene ecr-i miṯl olur hemān
Pes odun kesenüñ olur bī-gümān

İki kişi şirket itse iy aḫı
Birinüñ meşki birinüñ hem daḫı

Atıyıla çeşmeden ṣu çekseler
Yaʿnī ücretde şerīk olsa bular

Ḳanḳısı ṣuyı çekerse ol zamān
Ḥāṣılı cümle anuñ olur hemān

Ecr-i miṯl olur birine iy imām
Ṣu çekenüñ oldı ḥāṣıl çün tamām

3664 ortaḳ: artuḳ T, İ// 3665 yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç// 3669 dirşürüp: divşürüp Ç// 3670 dirşürene: divşürene, odun kesenüñ olur: kesenüñ olur odun Ç

Şu çeken at issi olursa eger
Meşk-içün issine ücret viriser

Şu çeken at issi olursa bu gez
At-ıçun ücret vire ola geñez

KİTĀBU'L-VAḲFI

[T127a] Bir kişi yirini yāḫūd dārını
Evlerinüñ yaʿnī cümle varını

Ḥasbeten li'llāh anı vaḳf itse ger
Vaḳf olur līkin lüzūmı iy piser

Anuñ-ıladur ki ḥākim ḥükm ide
Vaḳf-ı lāzım ol dem olur iy dede

Yā muʿallaḳ mevtine ḳılsa aḫı
Vaḳf-ı lāzımdur hemān anda daḫı

[Ç105a] Hem tamām olmaġı vaḳfuñ bī-gümān
Munḳaṭıʿ olmaya āḫiri hemān

Yaʿnī şarṭ oldı müʾebbed ola hem
ʿĀḳıbet şoñı anuñ olmaya kem

[İ115a] Ḥükm-i ḥākim şūretin daḫı işit
Vaḳf iderseñ aña göre hem iş it

Şöyle kim bir kişi bir dārın meger
Yāḫū bir dürlü daḫı milkin eger

Vaḳf iderse anları ol bī-gümān
hem velī naṣb itse bir kimse hemān

Yaʿnī teslīm itse anları aña
Şoñra dutsa daʿvī ḳılsa iy aġa

Dise kim ben gerçi vaḳf itdüm anı
Kim rücūʿ itdüm yine añla bunı

Başlık: VAKIF BÖLÜMÜ // 3677 yāḫūd: yāḫūz İ, Ç, yaʿnī: yāḫū Ç// 3678 ḥasbeten: ḥisbeten Ç// 3683 işit: işid T, Ç// 3685 ider: iderse İ, Ç// 3686 dutsa: dönse İ, Ç

Bū Ḥanīfe ḳavli üzre didi hem
Vaḳf-ı lāzım olmadı baña neʿam

Ol velī hem bu daḫı gör n'itdiler
Ḳāżī ḳatında ḫuṣūmet itdiler

Çün bu resme ol nizāʿ itse aḫı
Yaʿnī vaḳfından rücūʿ itdi daḫı

Pes imāmeyn ḳavli üzre iy imām
Ḳāżī ḥükm itdi lüzūm-ıla tamām

[T127b] Çünki lāḥıḳ oldı ḳāżī ḥükmi ḫōş
Pes o vaḳf oldı muḳarrar şimdi ḫōş

Yaʿnī anı kimse naḳż itmez hemān
Ḥükm-ile oldı muḳarrar bī-gümān

Hem ekinlik yirini bir kimse ger
Ḳulını öküzini bile meger

Hem ekin ālātını cümle bile
Kim ne olur anı ekinci bile

Vaḳf iderse ol daḫı olur revā
Yire tābiʿ olur anlar iy aġa

Hem mücerred ola menḳūlāt eger
Cāyiz olmaz ger anı vaḳf ideler

[İ115b Ç105b] Līki şol kim ḫalḳ içinde pes hemān
Kim teʿāmül vardur aña bī-gümān

Vaḳf iderler yaʿnī ʿādetdür anı
Bu Muḥammed ḳavlidür añla bunı

Şöyle kim Muṣḥaf daḫı balta keser
Daḫı ne kim buña beñzer iy piser

Vaḳf iderlerse revādur ol daḫı
Çün teʿāmül böyle oldı iy aḫı

Daḫı bir nesne ki vaḳf ola hemān
Kimsenüñ ol milki olmaz bī-gümān

Yaʿnī ṣatmaḳlıḳ bağışlamaḳ daḫı
Kim revā olmaz bular pes iy aḫı

Bir kişi bir mescidi yapsa tamām
Kim namāz ḳılmaġa ḳılsa iẕn-i ʿām

Yol-ıla milkinden iḳrār eylese —
Mescid olsun bu diyüben söylese

Bir kişi anda namāz ḳılsa hemān
Zāyil olur milki andan bī-gümān

[T128ᵃ] Zimdiden şoñra ṣatılmaḳ aña hem
Yā bağışlanmaḳ daḫı iy pür-kerem

Mevrūṣ olmaḳlıḳ daḫı olmaz aḫı
Gerçi ḥākim ḥükmi olmazsa daḫı

Ger ribāṭ eylese bir kişi yā ḫān
Yāḫū yirin maḳbere ḳılsa hemān

Yā siḳāye eylese li'lmüʾminīn
Milki zāyil olmaz andan bi'l-yaḳīn

Yaʿnī ḥākim ḥükmi olmayınca hem
Kim anuñ vaḳfiyyeti olmaz atam

Şarṭ olındı bunda hem ḥükm-i imām
Līki mescidde revādur ve's-selām

[İ116ᵃ] Yolda bünyād olınan kervānsarāy
Kim gelür anda ḳonar yoḳsul u bay

Aña dimişler ribāṭ oldur aḫı
Şehrdeġı kervānsarāya hem daḫı

3691 lüzūm-ıla: lüzūmına Ç// 3692 pes: bes Ç// 3693 naḳż: naḳş T// 3695 ekin ālātını: ekinlerini Ç// 3698 ḫalḳ: vaḳf İ// 3703 pes: bes Ç// 3705 milkinden: milkinde İ// 3713 yoḳsul: yoġsul T, yoḫsul Ç// 3714 şehrdeġı: şārdaġı İ, Ç, kervānsarāya: kārvānsarāya İ

[Ç106a] 3715 Yaʿnī ḫān didükleri oldur tamām
Anda tācirler ḳonarlar ve's-selām

Maʿnīyile farḳ olındı her biri
Böyle naḳl itmiş Ṣıḥāḥ-ı Cevherī

KİTĀBU'L-BUYŪʿ

Diñle imdi ʿaḳd u beyʿüñ ḥālini
Hem imāmuñ bunda daḫı ḳālini

Māluñı bir māla ḳılmaḳdur bedel
Ger ṣemen olsun müʾeccel yā elel

Bāyiʿ eger mālını ṣatdum dise
Müşterī aldum ḳabūl itdüm dise

3720 Hem bahāsın taʿyīn itseler tamām
Her birisi rāżī olsa ve's-selām

[T128b] Eyle olsa ʿaḳd-u beyʿ oldı tamām
Ḳamu erkānı bulundı iy imām

Bi't-teʿāṭī daḫı beyʿ oldı ṣaḥīḥ
Gerçi īcāb u ḳabūl oldı ṣarīḥ

Ṣatılan nesne eger olsa ḫasīs
Farḳı yoḳdur hem daḫı olsa nefīs

Şöyle kim ḥelvāyı ḥelvācı keser
Her parāsı bir pula dir iy piser

3725 Bir kişi anuñ birin alur gider
Pulını virür ki yaʿnī beyʿ ider

Eyle olsa bunda beyʿ olur ṣaḥīḥ
Ṣatdum aldum daḫı dimezse ṣarīḥ

[İ116b] Ol nefīs olan nedür bil iy piser
Şol bahāsı çoḳ olana didiler

Başlık: ALIŞ VERİŞ BÖLÜMÜ // 3717 ʿaḳd-ı: ʿaḳdu Ç// 3718 māluñı: mālıñı İ, Ç, ger: Ø Ç// 3719 aldum: oldum İ, Ç// 3720 taʿyīn: taʿyin Ç// 3722bi't-teʿāṭī: bi't-teʿāṭi Ç, oldı ṣarīḥ: yoḳdur ṣarīḥ İ, Ç// 3724 ḥelvāyı ḥelvācı: ḥelvācı ḥelvāyı Ç, keser: eger İ// 3727 nefīs: nefis İ

Şöyle kim ḳul yā ḳaravaş iy aḫı
Her ne kim buncılayın ola daḫı

Hem ḫasīs olanı daḫı bil i cān
Kim bahāsı az ola anuñ hemān

Et ü etmek gibi hem alma vü nār
Buncılayın hem daḫı her ne ki var

[Ç106b] Bir kişi bir ṣubrayı hem iy imām
Her kile bir aḳçaya diyü tamām

Yaʿnī bir çeç buġdayı ṣatdı hemān
Ḳaç kiledür taʿyīn itmedi i cān

Bir kilēde cāyiz oldı iy ʿazīz
Zīrā maʿlūm olmadı cümle ḳafīz

Cümle ḳufzān maʿlūm olursa eger
Ḳamusında beyʿi olur muʿteber

Şöyle kim yüz kīledür yüz aḳçaya
Her kile bir aḳçaya ṣatdum diye

[T129a] Bir bölük ḳoyunı ṣatsa iy aḫı
Her birin on aḳçaya dise daḫı

Hīç birinde belki beyʿ olmaz revā
Pes bayıḳ bu ṣubra gibi olmaya

Ṣubrayı yüz kīle diyü ṣatsa hem
Pes bahāsın daḫı ḳılsa yüz direm

Ölçseler ṭoḳsan kile çıḳsa hemān
Müşterī oldı muḫayyer bī-gümān

Diler-ise alsun anı ṭoḳsana
Dilemezse almasun ḳosun yana

Yüzden artuḳ çıḳsa hem beyʿi tamām
Artuġı hem bāyiʿüñdür ve's-selām

3729 bahāsı: bahāsın İ// 3731 ṣubrayı: ṣubraʾı T// 3732 çeç: çıç , taʿyīn: taʿyin Ç// 3733 zīrā: zīra İ, Ç// 3736 aḫı: daḫı , daḫı: aḫı İ, Ç// 3737 hīç: hiç, T, pes: bes Ç// 3738 ṣubrayı: ṣubraʾı T, kīle: kile, pes: bes Ç// 3740 yana: yine İ, Ç

[İ117a] Cübbelik bir pāre bizi bir kişi
Dāyimā işler ṣatar oldur işi

Ṣatsa on arşun diyü on aḳçaya
Ölçüben arşun-ıla alan ṣaya

Göre çün anı ṭoḳuz arşun ola
Ṭoḳuza almaya pes ona ala

3745 Yāḫūd almaya dilerse terk ide
Ondan artuḳ çıḳsa bu gez iy dede

Ala hep on aḳçaya anı tamām
müşterīnüñ oldı cümle ve's-selām

Ṣatsalar başında iken buġdayı
Gök ḳabından çıḳmadın hem baḳlayı

[Ç107a] Beyʿi cāyizdür bunuñ bil iy imām
Şöyle kim ḳoz olsa yā fınduḳ be-nām

Bir kişi medyūn olursa iy aḫı
Ḥāżır olmazsa meger kim hem daḫı

3750 Yaʿnī medyūn ġāyib olursa eger
Borcıyıçun mālını anuñ meger

[T129b] Ḳāżī anı ṣatar-ısa nāgehān
Beyʿi anuñ cāyiz olmaz bī-gümān

Māl eger menḳūl ola yāḫūd ʿaḳār
Bū Ḥanīfe ḳavli böyledür i yār

Pes imāmeyn ḳavli oldur iy piser
Ḳāżīnuñ beyʿi revādur muʿteber

Bir kişinüñ ʿavratına iy aḫı
Aña infāḳ itmek-içün hem daḫı

3755 Erinüñ mālını ḳāżī daḫı hem
Ṣatar-ısa cāyiz olmaz iy dedem

3744 pes: bes Ç// 3745 yāḫūd: yāḫūz İ, Ç// 3747 başında iken: başındayiken İ// 3750 borcıyıçun: borcı içün İ, Ç// 3752 yāḫūd: yāḫūz İ, Ç// 3753 ḳāżīnuñ: ḳāżınuñ Ç// 3755 mālını: mālın Ç// 3757 ḳul: ḳulı, eger: ger Ç

Şöyle kim evvelki gibi bu daḫı
İḫtilāf üzre gelüpdür iy aḫı

[İ117^{b}] Bir kişi bir ḳul ṣatun alsa eger
Anı ḳabż eylemedin daḫı meger

Ṣoñra ġāyib oldı gitdi ol hemān
Ḳandalığı hem bilinür ol zamān

Ol ṣatan kişi daḫı diñle n'ider
Ḳāżīya varur anı daʿvī ider

3760 Dir ki işbu ḳulumı ben iy aḫı
Şol fulān kimseye ṣatdum ol daḫı

Aldı biñ aḳçaya anı ol zamān
Līki aḳçasını virmedi hemān

Ġāyib oldı ḳaldı ol ḳul bunda uş
Hem ṣatılsa aḳçam alsam daḫı ḫōş

Buña ṭanuḳlar getürdi ol aḫı
Hem ṭanuḳlıḳ virdiler anlar daḫı

Ḳāżī hem bildi ki böyledür bu ḥāl
Ḳāżīya yoḳdur velī bunda mecāl

[Ç107^{b}] 3765 Yaʿnī ṣatmaḳlıḳ anı olmaz revā
Ḳandadur çün bilinür ol iy aġa

[T130^{a}] Diler-ise vara aḳçasın ala
Yāḫū ṣabr eyleye tā kim ol gele

Līki ḳandalığı maʿlūm olmasa
Yaʿnī ḳanda durduġı bilinmese

Ḳāżī ol vaḳtın ḳulı ṣatmaḳ revā
Çün bilinmez ḳandadur ol iy aġa

Pes hemān bāyiʿ daḫı aḳçasını
Ḳul bahāsından gerek ala anı

3758 bilinür : bilinmez İ// 3759 daʿvī: daʿvā İ// 3760 fulān: filān T// 3769 daḫı: Ø Ç

Biñden artuḳ ḳalur-ısa ger bahā
Müşterīnüñ milkidür ol iy aġa

Anuñ-ıçun anı mevḳūf ideler
Çün anuñ milki-durur yā n'ideler

[İ118a] Līki biñden eksük olsa ol hemān
Bāyiᶜ ancaḳ anı alur ol zamān

Bāḳī ḳalanın daḫı ol iy piser
Kim bulıcaḳ müşterīden alısar

Kelb ü fehd ü yā sibāᶜ şatsañ aḫı
Cānavarlardan buña beñzer daḫı--

Bunlaruñ yaᶜnī olur beyᶜi revā
Çün bularda menfaᶜat var iy aġa

Farḳı yoḳdur bunlaruñ hem iy piser
Kim muᶜallem ola yā olmaya ger

Ḫamrı şatmaḳlıḳ daḫı ḫınzīrı hem
Kim revā olmaz bular ger bīş ü kem

Līki kāfirler şatarlarsa revā
Anlaruñ çün mālıdur ol iy aġa

Çünki bizüm mālumuz olmadı ol
Beyᶜi cāyiz olmaġa bulmadı yol

Bir kişi ger şatar olsa dārını
Şatmış olur dārınuñ hep vārını

[T130b] Şöyle kim miftāḫını bünyādını
Añmadılar hīç birinüñ adını

[Ç108a] Şatsa bir kişi yirini iy dedem
Dāḫil olur bile aġaçları hem

Līki içinde ekin olsa eger
Yir-ile ol bile olmaz muᶜteber

-- 3774 sibāᶜ: sibaᶜ İ// 3775 var iy: vardur İ// 3781 hīç: hiç T

Hem daḫı bir kişi bir ḳul alsa ger
Müflis olsa müşterī daḫı meger [64]

Bāyiʿ elinde iken ol ḳul daḫı
Müşterī āzād iderse iy aḫı

Ḳul bahāsın müşterī virse gerek
Gerçi müflis daḫı olursa ne şek

Hem imāmeynüñ budur ḳavli tamām
Hem İmām-ı Ṣānīnüñ diñle be-nām

Çünki āzād oldı ol ḳul bī-gümān
Müşterī hem müflis oldı ol zamān

Ḳul bahāsın bāyiʿe pes şimdi uş
Kim siʿāyet eyleyiser anı ḫōş

Yaʿnī çün-kim ḳul āzād oldı be-nām
Hem bahāsın bāyiʿe virdi tamām

Müşterī ger bay olursa nāgehān
Ḳul daḫı andan rücūʿ eyler hemān

Yaʿnī ḳul ödedügi aḳçasını
Müşterīden alısar añla anı

Līki ḳulı müşterī ḳabż itse ger
Ṣoñra āzād eylese anı meger

Ḳul bahāsın virür ancaḳ müşterī
Ḳul siʿāyet eylemez olur berī

Bu ḳamu cümle eyimme daḫı hem
İttifāḳ eylediler bunda neʿam

[T131a] Bir kişi bir kişiye eydür ki ben
Şol fulānuñ ḳulıyam gel beni sen

Ṣatun al andan beni didi meger
Bu daḫı andan ṣatun alsa eger

---

[64] 3784-3795. beyitler: Ø İ, Ç

Şoñra ol āzādlu çıḳsa nāgehān
Bu ṣatun alan daḫı pes bī-gümān

[İ118b] Virdügini ol ṣatandan alısar
Līki ol ṣatan bulunmazsa eger

3800 Yaʿnī ṣatan ḳandadur bilinmedi
Ġāyib oldı şöyle kim bulınmadı

Ol ḳulam al beni diyenden bu gez
Bundan alur virdügin ol dem geñez

Çünki ḳulam al beni didi bu pes
Ol buña maġrūr olup ḳıldı heves

Çünki bu ḳul olmayıcaḳ pes n'ide
Ol daḫı virdügin aña ödede

Zīrā bunuñ mālı żāyiʿ oldı heb
Żāyiʿ olduġına ol oldı sebeb

3805 Bu ḳulam diyen kişi şoñra meger
Ol ṣatan kişiyi bulursa eger

Yaʿnī diri olsa ol bulsa anı
Virdügin andan alur añla bunı

Ödedügin bu da istircāʿ ider
Yaʿnī ol ṣatandan alur yā n'ider

Çünki anuñ ṣatduġı olmadı māl
Alduġı daḫı aña olmaz ḥelāl

Pes gerekdür alduġın ödeyiser
Çün ḥarām oldı bu yā pes n'idiser

3810 Līki ḥāżır olsa mālı olmasa
Yāḫūd ölse mālı hīç bulınmasa

[T131b] Yāḫū ḳandalıġı maʿlūm olsa hem
Ḳula bunlarda ödek yoḳdur neʿam

3798 pes: bes Ç// 3800 ġāyib oldı şöyle kim: yāḫūz öldi mālı hīç İ, Ç// 3806 añla: diñle İ//3809 pes: bes Ç, bu: vü İ, ve Ç// 3810, 11 Ø İ, Ç

Bir kişi bir kişiye yazdı kitāb
Kim ḥaḳḳīḳatda aña ḳıldı ḫiṭāb

[Ç108b] Şol fulān ḳulumı sañа iy aḫı
İki biñ aḳçaya anı hem daḫı

Ben sañа ṣatdum didi sen daḫı hem
Alur-ısañ ger ḳabūl it iy dedem

3815 Çünki mektūb irdi aña gördi ol
Varduġı meclisde hem ḳıldı ḳabūl

[İ119a] Bunlaruñ bu ʿaḳdı pes olur tamām
Bu hemān beyʿ oldı bayıḳ ve's-selām

Pes kitāb oldı ḥaḳḳīḳat ke'l-ḫiṭāb
Fehm ḳıl vallāhü aʿlem bi'ṣ-ṣavāb

Buncılayındur hem irsāl eylemek···
Yaʿnī bir kimseye varup söylemek

Şöyle kim diye fulān kişi sañа
Şol fulān ḳulını ṣatdı iy aġa

3820 İki biñ aḳçaya didi yaʿnī ol
Ol kimesne anı hem ḳıldı ḳabūl

Bu hemān beyʿ oldı bayıḳ iy aḫı
Gerçi ḥāżır degül ikisi daḫı

Bir kişinüñ bir kişide hem i yār
Yaʿnī ḫāliṣ gümiş on aḳçası var

Virdi ol borçlu on aḳçayı aña
Didi kim ol borcum ödensin sañа

Līki ol virdügi on aḳça meger
Ol baḳırlu aḳçayımış iy piser

3825 Ol daḫı aldı ol aḳçayı hemān
Hem elinden żāyiʿ oldı nāgehān

3813 fulān: filān T// 3814 ger: gör İ, Ç// 3818 kimseye: kimse Ç, varup: varup hem T, Ç// 3819 fulān: filān T, ḳulını: ḳulunı T, Ç// 3825 elinden: elinde İ, Ç

[T132a] Ṣoñra bildi kim ol aḳça hem daḫı
Kim baḳırlu aḳçayımış iy aḫı

Lïki żāyiᶜ oldı bu aḳça tamām
Anuñ-ıla borç ödendi ve's-selām

Yaᶜnï andan daḫı nesne alımaz
Baña ḫāliṣ gümiş aḳçam vir dimez

Pes imāmeyn ḳavli budur iy aḫı
Hem İmām-ı Ṣānïnüñ diñle daḫı

[Ç109a] 3830 Ol baḳırlu aḳçayıla bï-gümān
Borcı ödenmedi anuñ ol zamān

[İ119b] Belki ḫāliṣ gümiş aḳçayı be-nām
Vire andan ṣoñra ol daḫı tamām

Ol baḳırlu aḳçasın andan ala
Eyle olsa borcı ödenmiş ola

Çünki żāyiᶜ oldı anuñ ᶜaynı hem
Miṣlini anuñ ala ger bïş ü kem

Bir kişi bir kişinüñ mālın meger
Bir kişiye ṣatsa anı daḫı ger

3835 Ol daḫı alsa ḳabūl itse aḫı
İssinüñ hem iẕni olmazsa daḫı

Bu fużūlï beyᶜ olur bilgil hemān
Lïki ol māl issi bunda bï-gümān

Diler-ise ḳıla ol beyᶜi revā
Kim muḫayyer olısar ol iy aġa

Dilemezse fesḫ ide anı bu gez
Çün muḫayyer oldı māl issi geñez

Bu fużūlï beyᶜ iden kimse aḫı
Beyᶜini fesḫ ider-ise hem daḫı

3826 kim: ki T, hem daḫı: iy aḫı İ, Ç// 3834 ṣatsa anı daḫı: daḫı ṣatsa anı İ, Ç

Ol ṣatun alan kişi daḫı hemān
Fesḫ iderse cāyiz olur bī-gümān

[T132b] Līki māl issi revā görse eger
Ṣoñra bunlar fesḫ idemez iy piser

Çünki māl issi revā gördi anı
Pes tamām oldı bu beyʿ añla bunı

Ṣoñra anı kimsene fesḫ idemez
Yaʿnī fesḫ itmek anı olmaz geñez

Hem daḫı bir kişi bir ḳul virse ger
Bir kişinüñ atını alsa meger

Ol ḳul issi aldugı atı daḫı
Öte bir kişiye ṣatsa iy aḫı

[İ120a] Yā bagışlasa anı ol pür-kerem
Yā tezevvüc itse anuñ üzre hem

[Ç109b] Yaʿnī kim çiftlense ʿavrat alsa ol
Ol atı mehr-i muʿaccel ḳılsa ol

Teslīm itse ol atı bunlara hem
Yā helāk olsa elinde iy dedem

Hem at issi aldugı ḳuluñ meger
ʿAybı çıḳsa issine redd itse ger

Yāḫū beyʿ-i fāsid olsa bī-gümān
İssine redd itse atı hem-çünān

Yāḫū aña müsteḥıḳ çıḳsa daḫı
Alsa elinden o ḳulı iy aḫı

Pes bu at issi daḫı hem n'eyleye
Ol ḳul issinden atını isteye

ʿAynı>ile at durur olursa uş
Yine anı issine redd ide ḫōş

3847 atı: anı T// 3849,50 redd: red İ, Ç// 3853 ʿaynı-ile: ʿaynıyıla İ, Ç, anı: atı İ, redd: red İ, Ç

Lïki at ölmiş bulınsa nāgehān
Yāḫū ṣatılmış bulınsa ol hemān

Yā daḫı bir kişinüñ milki‿ola hem[65]
Şöyle kim ẕikr itdük anı iy dedem

[T133a] Ḳıymetin virse gerekdür pes bu gez
ᶜAynı›ile çün anı redd idemez

Yaᶜnï at issi anuñ ḳıymetini
Ol ḳul issinden alur añla bunı

Bāġ u baġçe virse at alsa daḫı
Yāḫū yir virürse yā dükkān daḫı

Bu daḫı ancılayındur pes hemān
Şöyle kim tafṣïl-ile ḳılduḳ beyān

Yaᶜnï bāġ u baġçe issi hem daḫı
İssine redd itse anı iy aḫı

[İ120b] Müsteḥıḳ çıḳsa yāḫūd alsa eger
At ṣatılmış yā helāk olmış meger

Bunda daḫı atınuñ ḳıymetini
Şöyle kim ẕikr eyledük alur anı

Bāġ u baġçe ḳul gibi oldı tamām
İkisinüñ ḥükmi birdür ve's-selām

[Ç110a] ᶜAksi daḫı buncılayındur i yār
Añlayasın hem anı fikr eyle var

Lïki bāġuñ baġçenüñ hem iy aḫı
Yāḫū dükkānuñ yā dāruñ hem daḫı

Kim şefïᶜi olsa bunlaruñ eger
Şüfᶜa dutsa ol şefïᶜ olsa meger

---

[65]Vezin bozuk, kişinüñ: kişnüñ T// 3856 ᶜaynı-ile: ᶜaynıyıla, redd: red İ, Ç// 3857 anuñ: atuñ İ, bunı: anı İ, Ç// 3858 baġçe: baḫçe, daḫı: aḫı, İ, Ç, virürse: virse İ, dükkān: dükkān hem İ, Ç// 3860 baġçe: baḫçe, redd: red İ, Ç// 3861 yāḫūẕ: ḫūd T// 3863, 65 baġçe: baḫçe İ, Ç// 3867 baġçe: baḫçe İ, Ç

Ol ata hem müsteḥıḳ çıḳsa hemān
Bāġ u bağçeyi hem issi ol zamān

ʿAynıyıla ol şefīʿden anı hem
Alısardur añla anı iy dedem

Līki şatılmış olursa ger bular
ʿAynıyıla almaz anı iy piser

Çünki öte bir kişinüñ oldı ol
ʿAynıyıla almaġa bulmadı yol

[T133b] ʿAynıyıla yaʿnī anı almaya
Bu şefīʿ alduġı gibi olmaya

Pes gerekdür ḳıymetin ala tamām
Hem şefīʿden ʿaynın alur ve's-selām

Bir kişi bir kişiden daḫı meger
Buġday aldı yāḫū arpa iy piser [66]

Çünki şatun aldı anı bī-gümān
Hem un eyledi ögütdi ol zamān

Müsteḥıḳ çıḳdı ol una iy aḫı
Çünki iṯbāt itdi aldı hem daḫı

Müşterī buġday bahāsın līki hem
Bāyiʿinden alımaz ger bīş ü kem

Zīrā una müsteḥıḳ çıḳdı hemān
Aña buġday şatdı bāyiʿ bī-gümān

Ol anuñ buġdayına līkin eger
Müsteḥıḳ yaʿnī aña olsa meger

Dise kim işbu unuñ buġdayı hem
Kim benüm milküm durur iy muḥterem

Böyle olsa müsteḥıḳ hem ol zamān
Pes bahāsın buġdayuñ alur hemān

---

[66] 3873-86. beyitler arası Ø İ, buġday: bağday T

Müşterī yaʿnī ki bāyiʿden bu gez
Kim bahāsın buġdayuñ alur geñez

Buġdayuñ hem ḳıymetin daḫı bchem
Müsteḥıḳḳa müşterī öder neʿam

Buncılayındur un alsa daḫı ger
Kim ol etmek eylese anı meger

Yāḫūd ol biz aldı ḳaftan eyledi
Yāḫūd ol et aldı biryān eyledi

3885 Buncılayın her ne kim olsa daḫı
Ḥükmi birdür ḳamusında iy aḫı

[T134ᵃ] Pes gerekdür añlayasın anı sen
Gel berü kim ṭañlayasın bunı sen

Bir kişi bir ḳulı ġaṣb itse eger
Hem daḫı bir kimseye ṣatsa meger

Ol alan kişi daḫı ṣoñra hemān
Kim āzād eyledi anı ol zamān

Ṣoñra bu ḳul issi daḫı iy aġa
Ġāṣıbuñ ṣatdugını gördi revā

[İ121ᵃ] 3890 Yaʿnī cāyiz dutdı ġāṣıb ṣatdugın
Müşterīnüñ diñle āzād itdügin

Ol daḫı cāyiz durur olur revā
Ḳul daḫı āzād olur hem muṭlaḳā

Bu māmeyn ḳavlidür bil iy aḫı
Hem Muḥammed ḳavlini diñle daḫı

Müşterīnüñ ol āzād itdügini
Yaʿnī cāyiz görmedi añla bunı

Līki ġāṣıb ol ḳulı ṣatsa eger
Ol alan daḫı öte ṣatsa meger

3892 āzād: azād Ç

[Ç110b] Ġāṣıbuñ beyʿini ḳul issi tamām
Kim revā gördi ol anı ve's-selām

Müşterīnüñ öte ṣatduġı bu gez
İttifāḳī cāyiz olmaz ol geñez

Yaʿnī cümle bu eyimme bī-gümān
Bunı cāyiz görmez anlar pes hemān

BĀBU ḪIYĀRI'Ş-ŞARṬI

Diñle imdi nicedür şarṭ-ı ḫıyār
Beyʿ anuñla cāyiz oldı hem i yār

Beyʿ idicek bāyiʿ ü hem müşterī
Üç gün olursa muḫayyer her biri

[T134b] Yā daḫı üç günden az olsa eger
Ol daḫı cāyiz durur olsa n'ider

Üçden artuḳ olur-ısa bī-gümān
Beyʿi cāyiz olmaya bellü ʿayān

Ger muḫayyer olsa bāyiʿ iy dedem
Kendi milkinden mebīʿ çıḳmaya hem

Müşterī ḳabż eylese baʿde'l-ḳabūl
Hem helāk olsa anuñ elinde ol

[İ121b] Ḳıymeti virse gerek anuñ tamām
Pes ṣemen olmaya lāzım iy imām

Müşterī olsa muḫayyer ger bu gez
Milk-i bāyiʿden mebīʿ çıḳdı geñez

Müşterī milkine girmezse ne var
Ḳabż idüben ger helāk olsa i yār

Bunda vācibdür ṣemen ancaḳ hemān
Daḫı nesne vācib olmaz bī-gümān

. Başlık: MUHAYYERLİK ŞARTI BABI

Bir kişi bir nesne ṣatun alsa ger
Bir daḫı kimseyiçün dise meger

Üç güne dek yaʿnī ol kimse i yār
Anuñ olsun didi şarṭ itdi ḫıyār

Yaʿnī kim bir ecnebī kimseyi ger
Müşterī ḳıldı muḫayyer iy piser

[Ç111[a]] Ol ṣatan daḫı ḳabūl itse anı
Ol daḫı cāyiz durur añla bunı

Müşterī ol ecnebī kimse behem
Her biri olur muḫayyer iy dedem

Yaʿnī kim ol kimseyile müşterī
Kim muḫayyer olısardur her biri

Her biri feslḫ itse pes ola revā
Hem daḫı cāyiz dutarsa iy aġa

[T135[a]] Çün muḫayyer oldı bunlar iy piser
Her birinüñ ḳavli olur muʿteber

Līki feslḫ itse birisi nāgehān
Biri cāyiz dutmış olsa bī-gümān

Ḳanḳısı esbaḳ olursa iy piser
Anuñ itdügi olur hem muʿteber

Şöyle kim feslḫ eyleyen öñ olsa ger
Yāḫū cāyiz dutan öñ olsa meger

[İ122[a]] Yaʿnī öñdin ḳanḳısı olsa hemān
Muʿteber ol olısardur bī-gümān

İkisi daḫı maʿan olsa bu gez
Yaʿnī böyle vāḳiʿ olursa geñez

Līki evvel ḳanḳıdur bilinmedi
Anuñ-ıla hem ʿamel ḳılınmadı

3910 kim: Ø İ, kimseyi: kimseye T, ger: eger İ// 3912 iy: ol Ç// 3920 maʿan: maʿā İ, muʿan Ç

Müşterī itdügi olur muʿteber
Her ne iderse ol olur iy piser

Yaʿnī fesḫ itse yā cāyiz dutsa hem
Muʿteber ol olur añla iy dedem

Zīrā kim ʿaḳdı iden budur tamām
Ol biri çün ecnebīdür ve's-selām

Bir rivāyetde daḫı dinmiş meger
Fesḫ iden ḳanḳısı olursa eger

Yaʿnī fesḫ iden durur yigrek aḫı
Ḳanḳısı olursa olsun hem daḫı

Muʿteber pes bunda fesḫ olmış-durur
Hem daḫı fetvā aña gelmiş-durur

[Ç111b] Bāyiʿ iderse daḫı böyle hemān
Buncılayındur bu daḫı hem-çünān

Bir ḳulı etmekçi diyü ṣatdılar
Eyle çıḳmadı işid kim n'itdiler

[T135b] Müşterī bunda muḫayyerdür hemān
Diñle imdi n'eyleyiser ol zamān

Yā ṯemen vire ḳabūl ide tamām
Dilemezse redd ide hem ve's-selām

Her ne kim buncılayın olsa daḫı
Ḥükmi anuñ daḫı budur iy aḫı

Şöyle kim derzī yā kātib olsa hem
Bu daḫı ancılayındur iy dedem

[İ122b] Hem daḫı yorġa diyü at ṣatsa ger
Yāḫū yügrük dir-ise hem iy piser

Yāḫū sütlüdür bu inek iy aḫı
Yāḫū evcidür bu it dise daḫı

3924 zīrā: zīra İ, Ç// 3925 dinmiş: dimiş Ç// 3929 işit: işid T, Ç// 3931 redd: red İ, Ç// 3933 derzī: düzdi İ

Böyle çıḳmazsa bular daḫı eger
Müşterī olur muḫayyer iy piser

Yaʿnī ger diler-ise ide ḳabūl
Dilemezse redd ide pes anı ol

Līki redd itmege mānīʿ olsa ger
Şöyle kim ʿayb irse aña kim meger

Ḥişşesin anuñ şemenden naḳṣ ider
Çünki kātib çıḳmadı yā pes n'ider

3940 Şöyle kim ol ʿaybı olmasa eger
Ḳıymeti biñ olsa ol ḳuluñ meger

Līki ol ʿaybıyla ḳıymet iy aḫı
Kim ṭoḳuz yüz aḳça ola hem daḫı

Ḳıymetinden ʿuşrını naḳṣ itdi pes
Hem şemenden sen daḫı ʿuşrını kes

Yaʿnī biş yüz olur-ısa ger bahā
Sen daḫı ʿuşrın rücūʿ it iy aġa

Elli olur biş yüzüñ ʿuşrı be-nām
Sen daḫı bāyiʿden elli al tamām

[T136a] 3945 Rubʿ olursa yāḫū ḫums olsa daḫı
[Ç112a] Ol daḫı bunuñ gibidür iy aḫı

Pes rücūʿ itmekligüñ noḳṣānını
Şöyle kim ẕikr eyledük añla anı

Līki ḳısraḳ şatdı ḳunlacı diyü
Yāḫū ḳoyın şatdı ḳuzlacı diyü

Yā inek şatdı bızavlacı didi
Böyle bāzār itdi hem şarṭ eyledi

[İ123a] Bunda beyʿ-i fāsid olur bī-gümān
Beyʿ-i fāsid ḥükmi var bunda hemān

3937,38 redd: red İ, Ç// 3941 ʿaybıyla: ʿaybıyıla Ç// 3942 pes: bes, ʿuşrını: ʿuşrın Ç// 3943 yaʿnī: yaʿnī kim, olur-ısa: olursa İ, Ç, ger: Ø Ç// 3947 ḳısraḳ: ḳırnaḳ Ç, ḳoyın: ḳoyun T// 3948 bızavlacı: bızālacı İ, Ç

Yaʿnī şol kim men lehü'ş-şarṭ ola ger
Fesḫ idicek beyʿini ol fesḫ ider

Müşterī olmaz muḫayyer bunda uş
Bu anuñ gibi degüldür añla ḫōş

Anda beyʿi şarṭ-ıla oldı revā
Zīrā ol şarṭı ider beyʿ iḳtiżā

Bunda şarṭı beyʿ ḳılmaz iḳtiżā
Anuñ-ıçun olmadı beyʿi revā

Yaʿnī fāsid oldı fesḫ olsa gerek
Hem daḫı fesḫ itmek olur yigirek

Bir kişi bir cinsi ẕikr itse eger
Hem daḫı ol cinsi ṣatsa iy piser

Ger muḫālif çıḳsa ol cinse tamām
Bāṭıl olur beyʿi anuñ iy imām

Şöyle kim yāḳūt didi ṣatdı hemān
Sırçayımış ẓāhir oldı bī-gümān

Müşterī yine anı pes redd ider
Çünki beyʿ-i bāṭıl oldı yā n'ider

Her ne kim buncılayın olsa daḫı
Ol daḫı bunuñ gibidür iy aḫı

[T136b] Şöyle kim lü'lü' ü mercān ola hem
Yāḫū laʿl u yā zümürrüd iy dedem

Līki cins-i müttehid olsa bu gez
Kim muḫālif vaṣfı olursa geñez

[Ç112b] Şöyle kim vaṣfında yaʿnī ger hemān
Kim tefāvüt olsa fāḥiş bī-gümān

[İ123b] Beyʿi anuñ daḫı bāṭıldur tamām
Müşterī redd ider anı ve's-selām

3952 zīrā: zīra İ, Ç// 3954 Ø Ç// 3955 iy piser: iḫtiyār İ// 3957 sırçayımış: sırça imiş İ// 3958, 63 redd: red İ, Ç

Şöyle kim oġlan diyü alsa aḫı
Kim ḳaravaş çıḳsa yaʿnī hem daḫı

Yā murabbaʿ ṣūf diyü alsa eger
Hem o sitte ʿaşarı çıḳsa meger

Beyʿi bunuñ daḫı bāṭıl iy imām
Çünki vaṣfında ḫilāf oldı tamām

Baʿżılar līki dimiş beyʿi revā
Pes muḫayyer olur ancaḳ iy aġa

Līki vaṣfında tefāvüt iy aḫı
Kim o fāḥiş olmasa iñen daḫı

Beyʿi cāyiz olısar anuñ bu gez
Çün tefāvüt ola ol olur geñez

Şöyle kim irkek ḳoyun alsa eger
Dişi ḳoyun yāḫū ḳoç olsa meger

Yā ṣaġīre cāriye alsa daḫı
Nāgehān ol bālıġa çıḳsa daḫı

Yaʿnī bunlaruñ revādur bī-gümān
Çün tefāvüt fāḥiş olmaz ol zamān

Ebrişim diyü meger bir kimse hem
Bir kişiden bir biz aldı iy dedem

Arġacı ebrīşim olursa eger
Erişi panbuḳ yā kettān olsa ger

[T137a] Müşterī redd idemez anı hemān
Ebrīşimdür çünki ol biz bī-gümān

Çünki ebrīşimdür arġacı i yār
Zīrā bizde aña olur iʿtibār

Hem daḫı merhūnı rāhin iy aḫı
Yaḫu müsteʾcer ḳulı mücir daḫı

3965 ʿaşarı: ʿaşrı İ// 3969 ola ol: az ola İ, Ç// 3973 ebrişim: ebrişīm İ, ebrüşüm Ç, biz: bez İ// 3974 ebrīşim: ebrişim İ, Ç, panbuḳ: pambuḳ İ// 3975 müşterī: mürtehin Ç, redd: red İ, Ç// 3976 ebrīşim: ebrişim T, Ç

[İ124a] Ṣatar olursa bular anı hemān
Beyʿi mevḳūf olur anuñ ol zamān

[Ç113a] Mürtehin yaʿnī revā görse revā
Fesḫ iderse daḫı olur iy aġa

3980 Līki ḳulı ücrete alan hemān
Beyʿi bozmaḳ aña yoḳdur bī-gümān

Pes hemān cāyiz dutar olsa revā
Fesḫ iderse yaʿnī cāyiz olmaya

Şol kimerse kim aña vardur ḫıyār
Beyʿini fesḫ itmek itse iḫtiyār

Ṣāḥibi ḥāżır gerekdür iy dede
Fesḫ idicek ḥażretinde fesḫ ide

Ġāyib-iken fesḫ ider olsa hemān
Cāyiz olmaz fesḫi anuñ bī-gümān

3985 Beyʿi cāyiz dutar olursa eger
Ġaybetinde daḫı olur muʿteber

Sāḳıṭ olur hem ḫıyār bil iy imām
Müddeti anuñ eger geçse tamām

Yā bulınsa bir delīli iḫtiyār
Sāḳıṭ olur anda daḫı pes ḫıyār

Şöyle kim bindi bir alduġı ata
Yāḫū vaṭʾ itdi ḫalāyıḳ ʿavrata

Yāḫū bir ḳul-ıdı āzād eyledi
Beyʿini muḥkem çü bünyād eyledi

[T137b] 3990 Şimdiden soñra çü beyʿ oldı tamām
Hīç biri anı bozamaz ve's-selām

Bir kişi bir kişiden daḫı hemān
Bir ḫalāyıḳ ṣatun aldı bī-gümān

3979 mürtehin: müşterī İ// 3981 pes: bes Ç// 3985 ġaybetinde: ġaybetinden T// 3989 Ø İ, Ç// 3990 hīç: hiç T

Müşterī ḳabż itmedin anı daḫı
Bir ere tezvīc idüp virdi aḫı

Ol er aña hem daḫı vaṭ' itse ger
ʿAvratıdur vaṭ' iderse ol n'ider

[İ124b] Müşterī ḳabż itmiş olur anı hem
Ger helāk olursa yaʿnī iy dedem

3995 Çünki ḳabż itmişdür anı müşterī
Bāyiʿi andan hemān olur berī

Zīrā erüñ vaṭ'ı aña ol zamān
Müşterīnüñ ḳabżı olur ol hemān

[Ç113b] Līki vaṭ' itmemiş olsa er aña
Baʿżılar böyle dimişdür iy aġa

Müşterī ḳabż itmemişdür anı hem
Ger helēk olsa aña yoḳdur elem

Çünki ḳabż itmedin oldı ol ḥelāk
Müşterīye yoḳ żarar anda ne bāk

4000 Bāyiʿüñ olur helāk olan hemān
Müşterī ḳabż itmedi çün ol zamān

Baʿżılar dimiş-durur hem iy aḫı
Gerçi vaṭ' itmemiş olsa er daḫı

Müşterī çün kim ere virdi anı
Eyle olsa ḳabż olur añla bunı

Pes helāk olsa yine bunda daḫı
Müşterīnüñdür hemān ol iy aḫı

Yaʿnī tezvīc itdügi anuñ hemān
Müşterīnüñ ḳabżı olur bī-gümān

[T138a] 4005 Zīrā anuñ tezvīc itdügi tamām
Anı maʿyūb eyledi ol iy imām

3996 zīrā: zīra İ, Ç, erüñ: anuñ Ç// 3997 dimişdür: dimişler İ, Ç// 3999 ol: Ø İ, anda: andan İ, Ç

Şöyle kim bir kişiden bir kimse hem
Bir ḫalāyıḳ ṣatun aldı iy dedem

Ṣoñra bilse ol ḫalāyıġuñ eger
Eri vardur evlüyimiş ol meger

Ol alan kişi anı pes redd ider
Çünki ʿaybı ẓāhir oldı yā n'ider

[İ125a] Eyle olsa müşterī pes bī-gümān
Anı maʿyūb itdi ḳabż oldı hemān

4010 Şöyle kim ḳabż itmese anı daḫı
Nāgehān kesse elini iy aḫı

Yā çıḳarsa gözini daḫı eger
Yaʿnī maʿyūb itse ol anı meger

Anı ol ḳabż itmiş olur bī-gümān
Tezvīc itmek buncılayındur hemān

Yaʿnī tezvīc eylemeklik iy aḫı
Ḥükmi taʿyīb itmek olur ol daḫı

[Ç114a] Pes ḫaḳḳıḳī taʿyīb itmeklik hemān
Müşterī ḳabż itmek olur bī-gümān

4015 Ḥükmi taʿyīb eylemeklik hem daḫı
Ol ḫaḳḳıḳī gibi oldı iy aḫı

BĀBU ḤIYĀRI'R-RÜ'YETİ

Bir daḫı diñle ḫıyār-u rü'ye hem
Müşterīye bu daḫı oldı ehem

Bir kişi görmedin aldı bir ṭavar
Göricek anda muḫayyerdür i yār

Rāżī olursa ḳabūl ide tamām
Dilemezse terk ide pes iy imām

4005 ṣatun: ḫatun Ç// 4008 redd: red İ, Ç// 4010 daḫı: aḫı Ç// 4014, 15 taʿyīb: taʿyib Ç// Başlık: GÖRMEYİ ŞART KOŞMA BABI

[T138b] Görmedin ger rāżī olursa aña
Fesḫ iderse göricek yine revā

Görmedin fesḫ eylese cāyiz bu gez
Beyʿi bozuldı hemān oldı geñez

Görmedin ger kişi ṣatsa mālını
Ol muḫayyer olmaz añla ḥālini

Beyʿini fesḫ idemez ol iy imām
Kim anuñ beyʿi hemān oldı tamām

[İ125b] Görmedin ḳul alsa görse yüzini
Yāḫū bir çeç buġdayuñ kendüzini

Yā atuñ yüzini yā ṣaġrısını
Ẓāhirinden yā bizüñ ṣarlusını

Şöyle kim ṣūflar u kimḫālar gibi
Buncılayın daḫı bizler yā ebī

Yā ṭaʿām alsa daḫı datsa hemān
Anda daḫı görmiş olur bī-gümān

Lī̈ki görse daḫı datmasa tamām
Pes ḫıyārı sāḳıṭ olmaz iy imām

Şöyle kim yaġ u yā bekmez yāḫū bal
Ṭatsa hem redd eylese olmaz vebāl

Et-içün hem bir ṭavar alsa kişi
Şöyle kim ḳaṣṣābuñ olur ol işi

[Ç114b] Ḳarvamayıncaḳ ol anı daḫı hem
Pes ḫıyārı sāḳıṭ olmaz iy dedem

Çünki ḳarvadı diler-ise ala
Dilemezse terk ide yine ḳala

4018 pes: bes Ç// 4023 çeç: ḳaç Ç// 4024 yā bizüñ: yanınuñ Ç, bizüñ: bezüñ İ// 4025 bizler: bezler İ// 4027 datmasa: dutmasa İ// 4028 u: Ø Ç, ṭatsa: dutsa İ, redd: red İ, Ç// 4029 ṭavar: davar İ, Ç// 4030 ḳarvamayıncaḳ: ḳarvamayınca T, İ, ḫıyārı: ḫıyār Ç

Saġmaġıçun alur olursa ṭavar
Emcegin daḫı bile göre i yār

Pes bular olmaḳ gerekdür iy imām
Zīrā anuñla olur maḳṣūd tamām

[T139ª] Şol ki sāḳıṭ eyler ol şarṭ-ı ḫıyār
Bunda daḫı bāṭıl eyler bil i yār

BĀBU ḪIYĀRI'L-ʿAYBI

4035 Diñle bir daḫı ḫıyār-ı ʿaybı sen
Yaʿnī alduġuñ dilersin saġ esen

Pes esen olmasa maʿyūb olsa ger
Yine anı issine hem redd ider

ʿAyb aña dirler ki tācirler eger
Bir mebīʿ olanda anı görseler

[İ126ª] Kim bahāsından anı noḳṣān ider
Çünki sālim olmadı yā pes n'ider

Şöyle kim bir ḳulı alsa muṭlaḳā
Kim eger ṣoñra anuñ ʿaybı çıḳa

4040 Ḳaçġun olsa yā işese yirine
ʿĀdet idinse bunuñ her birine

Yāḫūd alduġı ḳaravaş olsa ger
Ol oġurluḳ yā zinā itse meger

Bāyiʿ elinde daḫı olsa bular
Müşterī cāyizdür anı redd ider

Līki meger müşterī ḳatında hem
Bir daḫı ʿayb irse anı ḳılsa kem

Bunda noḳṣānın rücūʿ itmek gerek
Redd idemez çünki oldur yigirek

4032 ṭavar: davar İ, Ç// Başlık: (KUSURLU MAL KARŞISINDA) MUHAYYER OLMA BABI // 4033 pes: bes Ç// 4035 dilersin: dilersen T// 4036 redd: red İ, Ç// 4041 yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç// 4042 redd: red İ, Ç// 4044 redd: red İ, Ç

Külli ʿaybından yāḫūd olsa berī
Redd idemez bunda daḫı müşterī

[Ç115a] Bu yirine işeyen ḳul hem i yār
Oġlan olursa kim anuñ ʿaḳlı var

Yā oġurluḳ eylese yā ḳaçsa hem
Ḳamu bunlar ʿayb olur iy pür-kerem

[T139b] Müşterī ḳatında yaʿnī ol eger
Bunlaruñ birisin iderse meger

Hem şatan ḳatında daḫı bī-gümān
Bunları ider olursa ol hemān

Müşterī yine anı redd idiser
Çünki maʿyūb oldı yā pes n'idiser

Hem şatan ḳatında daḫı bī-gümān
Bunları ider olursa ol zamān

Müşterī anı yine redd idiser
Çünki maʿyūb oldı yā pes n'idiser

Līki ol şatan ḳatında bī-gümān
Oġlan-iken bunları itmiş hemān

Müşterī ḳatında bir daḫı meger
Yaʿnī bālıġ olduġından şoñra ger

[İ126b] Bunlaruñ birini işlerse o dem
Redd idemez müşterī anı neʿam

Oġlan-iken bālıġ oldı çün tamām
Muḫtelif oldı ṭabīʿat bī-gümān

Oġlan-iken ʿayb olana pes sebeb
Bālıġ olana degüldür ḳamu heb

Ḥaddi ʿāḳıl olan oġlanuñ daḫı
Yaluñuz yir içer olsa iy aḫı

4045 yāḫūd: yāḫūz, redd: red İ, Ç// 4050, 52 redd: red, pes: bes İ, Ç// 4054 bir daḫı: yaʿnī ol İ// 4055 birini: birisin İ, redd: red İ, Ç, neʿam: ne ġam İ, Ç// 4057 pes: bes, hep: ʿayb Ç

Bundan aşaġa olursa iy aġa
Döşegine işemek ʿayb olmaya

Yaʿnī yaluñuz yiyüp içmezse ger
Bunları itdügi olmaz muʿteber

Bunları iden ḳaravaş olsa hem
Yā zinā ider olursa iy dedem

İşbu ḳulda ẕikr olan ḳamu hemān
Ḳaravaşda ḥükmi birdür bī-gümān

[T140a] Līki ʿayb olan cünün olsa meger
Bālıġ olsa yāḫūd oġlan olsa ger

Farḳı yoḳdur bu iki ḥālde aḫı
Çün sebeb birdür ikisinde daḫı

[Ç115b] Ḳaravaşuñ aġzı ḳoltuġı daḫı
Ḳoḳar olsa ʿayb olur ol iy aḫı

Zīrā mevlā ġālib istifrāş ider
Ger bular olsa pes ol maḳṣūd gider

Yaʿnī öpmek olur anı çün ġaraż
Māniʿ olur anlara pes bu maraż

Līki bunlar ḳulda olursa eger
Yaʿnī aġzı ḳoltuġı ḳoḳsa meger

Ḳulda ʿayb olmaz didiler bunları
Pes ṣatan kişi olur andan berī

[İ127a] Zīrā maḳṣūd ḳulluḳ itmekdür bu ḳul
Bunlar ol maḳṣūda hīç māniʿ degül

Bir kişi bir cāriye alsa eger
Şöyle kim bāyiʿ ḳatında ol meger [67]

4062 ḳulda: ḳavlde Ç// .4066 zīrā: zīra İ, Ç. istifrāş: istiġrāş İ. pes ol maḳsūd: o maḳsūdı T// 4067 çün: ḫūn T, öpmek: öpmek ü İ, olur anı: ḳoçmaḳ olur İ, Ç, pes: bes Ç// 4069 pes: bes Ç// 4070 zīrā: zīra, ḳulluḳ: ḳullıḳ İ, hīç: hiç T, Ø Ç

[67] 4071-4081 beyitler arası Ø İ, Ç

Yāḫū ġayr-ı bāyiʿüñ ḳatında hem
Kim veled getürmiş ol iy muḥterem

Yaʿnī kim oġlın ṭoġurmış iy aḫı
Müşterī bilmedi anı hem daḫı

Līki ṣoñra bildi anı ol hemān
Müşterī redd ider anı ol zamān

Zīrā ḳaravaşdan oġlan ṭoġsa ger
Kim anuñ ol ḳıymetinden naḳṣ ider

Yaʿnī hīç oġlan ṭoġurmasa hemān
Ḳıymeti artuḳ olur hem ol zamān

Pes vilādet bunda ʿayb olmış-durur
Hem daḫı fetvā buña gelmiş-durur

[T140^{b}] Bir rivāyetde velīkin iy aḫı
Müşterī redd idemez anı daḫı

Kim meger anda vilādet bī-gümān
Şöyle kim naḳṣ itmiş ola ol hemān

Yaʿnī kim ʿayb ola noḳṣān anda hem
Çünki maʿyūb oldı redd ider neʿam

Şöyle kim muʿtād ola ol iy aḫı [68]
Yāḫūd anuñ gibi ʿayb ola daḫı

Bir kişi ḳul yā ḳaravaş alsa ger
Ṣoñra āzād eylese anı meger

Yāḫūd ol ḳul ḳaravaş olsa daḫı
Ṣoñra ẓāhir olsa ʿaybı iy aḫı

Bāyiʿ elinde iken yaʿnī hemān
ʿAybı ṣābit oldı anuñ bī-gümān

Müşterī pes anlaruñ noḳṣānını
Bāyiʿinden alısar añla anı

---

[68] muʿtād: muġżāt T// 4084 elinde iken: elindeyiken İ, Ç// 4085 pes: bes Ç, anlaruñ: anuñ İ, anı: bunı Ç

Müşterī çün anları redd idemez
Pes anuñ noḳṣānın almaḳdur geñez

Müşterī daʿvī itdüginden ṣoñra ger
Yaʿnī ṭanuḳlar ṭanuḳlıḳ virseler

Diseler şol müşterī aldugı ḳul
Kim anuñ elinde şimdi oldı ol

Adını hem ḥilyesin ḳamu tamām
Kim ṭanuḳlar anı ẕikr itse tamām

4090 Diseler anuñ ḳadīmī ʿaybı var
şöyle kim ol altı barmaḳdur i yār

Yā anuñ gibi daḫı olsa eger
Bāyiʿüñ ḳatında olsa ol meger

Müşterī hem daḫı ol ḳulı meger
Bir kişiye daḫı ṣatmış olsa ger [69]

[T141a] Ol ikinci müşterī ḳatında hem
Nāgehān ol ḳul helāk olsa o dem

ʿAybı ẓāhir olsa anuñ hem daḫı
Bāyiʿinden müşterī pes iy aḫı

4095 Kim rücūʿ eyler anuñ noḳṣānını
Bāyiʿinden līki ol daḫı anı

Kim rücūʿ itmek aña olmaz revā
Bū Ḥanīfe ḳavlidür bu iy aġa

Bāyiʿ-i evvelden añla iyi aḫı
Yaʿnī evvel müşterī olan daḫı

Kim rücūʿ itmeyiser noḳṣānını
Şöyle kim hem kendü ödedi anı

Hem imāmeyn ḳavli oldur iy aḫı
Pes rücūʿ eyler yine hem ol daḫı

4087 itdüginden: itdükden Ç// 4088 oldı: aldı T. şimdi oldı: oldı şimdi Ç// 4089 ḥilyesin: ḥīlesin Ç// 4090 diseler: diyeler İ// 4091 ol: hem İ, Ç

[69] 4092-4112. beyitler arası Ø İ, Ç

Yaʿnī evvel bāyiʿinden bī-gümān
Virdügin yine rücūʿ eyler tamām

Müşterī hem aldugı ḳulda meger
Bir muʿayyen ʿaybı daʿvī itse ger

Şöyle kim dise uçuḳludur bu uş
Bāyiʿi hem aña inkār itse ḫōş

Baʿdehū ṣulḥ eylese bāyiʿ hemān
Müşterīye nesne virse ol zamān

Şunuñ üzre kim o bāyiʿ iy aḫı [70]
Kim o ʿaybından berī olsa daḫı

Şoñra ẓāhir oldı kim ol ḳulda hem
Kim uçuḳlu ʿayb yoḳdur bīş ü kem

Yāḫū var olsa velīkin bī-gümān
Zāyil olmış ḳamu gitmiş ol hemān

Pes gerek kim ṣulḥ idüp virdügini
Müşterīden yaʿnī bāyiʿ hem anı

[T141b] Kim yine almaḳ revādur hem daḫı
Çünkim anuñ ʿaybı yoḳdur iy aḫı

Līki muṭlaḳ ʿaybıçun ṣulḥ itse hem
Şoñra ʿaybı ẓāhir olsa bīş ü kem

Redd idemez ṣulḥ cāyizdür hemān
Müşterī zīrā ki ḥaḳḳın ol zamān

Çünki isḳāṭ eyledi aldı ʿivaż
Redd idemez çünki bu oldı ġaraż

Hem ʿivaż olmadın isḳāṭ itse ger
Anda daḫı redd idemez iy piser

Müşterī pes bāyiʿinden bī-gümān
Kim alur noḳṣānını anuñ hemān

---

[70] o: ol yazılmış, vezin zaruretinden o okuduk. // 4113 pes: bes Ç

[Ç116a] Lïki kendü müşterï öldürse hem
Bāyiʿinden nesne almaz bïş ü kem

Hem öte bir kimseye ṣatsa daḫı
Nesne almaz ancılayın iy aḫı

Bunda daḫı redd idemez gerçi heb
Lïki aña müşterï oldı sebeb

[İ127b] Anuñ-ıçun bunda noḳṣānını ol
Bāyiʿinden almaġa bulmadı yol

Bir kişiden bir kişi daḫı meger
Kim anuñ iki ḳulın alsa eger

Şöyle kim yaʿnï iki ḳulın hemān
İki biñ aḳçaya alsa bï-gümān

Birini ḳabż itdi anuñ müşterï
Bāyiʿüñ elinde ḳaldı ol biri

Anı kim ḳabż itmemişdür nāgehān
ʿAybı ẓāhir oldı anuñ ol zamān

Müşterï olur muḫayyer iy dede
Yā ala anları yāḫūd terk ide

[T142a] Yaʿnï almaḳ diler-ise bï-gümān
İkisin daḫı bile alur hemān

Terk idüp almaz olursa iy piser
İkisin daḫı bile hem terk ider

Müşterï ḳabż itdügi ḳulda bu gez
ʿAybı anuñ ẓāhir olursa geñez

Bu daḫı anuñ gibidür pes hemān
Müşterï olur muḫayyer ol zamān

Diler-ise ikisin daḫı ala
Dilemezse terk ide yine ḳala

4116 redd: red İ, Ç// 4117 noḳṣānını: noḳṣānın Ç// 4122 yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç// 4124 idüp: idip Ç

Baʿżılar līkin dimişler bī-gümān
Müşterī ḳabż itdügin ancaḳ hemān

Anı redd ider yaluñuz iy aḫı
ʿAybı ẓāhir oldı anuñ hem daḫı

Bāyiʿ elinde o ḳabż olmayanı
Ḥişşesiyle müşterī alur anı

[Ç116b] Bir rivāyetdür İmām-ı Şānīden
Böyle naḳl itmişdür anı naḳl iden

[İ128a] Müşterī ger ḳullaruñ ikʾsin daḫı
Anları ḳabż itmiş olsa iy aḫı

Ger muʿayyen birinüñ daḫı hemān
ʿAybı ẓāhir olsa anuñ bī-gümān

Müşterī maḥṣūṣ anı redd idiser
Ol birisin ḥişşesinle iy piser

Yaʿnī anuñ ḥişşesin alur hemān
Çünki anı redd idemez bī-gümān

Ger mekīl olsa yā mevzūn olsa hem
Hem daḫı ḳabż itse anı iy dedem

ʿAybı ẓāhir oldı baʿżında meger
Müşterī bunda muḫayyer olısar

[T142b] Diler-ise ḳamusın ide ḳabūl
Dilemezse ḳamusın terk ide ol

Baʿżılar līkin dimişler bī-gümān
Bir ḳap içinde olursa bu hemān

Līki iki ḳap içinde olsa ger
Şol ki ʿaybı çıḳdı anı redd ider

Şol ki ʿaybı yoḳ-durur anuñ hemān
Ḥişşesinle alısardur ve's-selām

4129 redd: red İ, Ç// 4130 ḥişşesiyle: ḥişşesinle İ, Ç// 4134 redd: red, ḥişşesiyle: ḥişşesinle İ, Ç// 4135 redd: red İ, Ç// 4239 olursa: olursa ol Ç// 4140 redd: red İ, Ç// 4141 ve's-selām: ol zamān Ç

Bir kişi ḳoz aldı yā ḳavun ḫıyār
Kesse anı yā şısa iy iḫtiyār

Ḳamusı anuñ çürük çıḳsa hemān
Çünki kesilse yā şınsa bī-gümān

Hergiz andan menfaʿat olmasa hem
Virdügin hep yine alur iy dedem

Zīrā anuñ ṣatdugı māl olmadı
Bāṭıl oldı beyʿi ṣıḥḥat bulmadı

Menfaʿat olsa bu gez fī'l-cümle ger
Az eger çoḳ ḳıymeti olsa meger

[İ128ᵇ] Pes rücūʿ eyleye noḳṣānın hemān
Çünki beyʿi cāyiz oldı bī-gümān

[Ç117ᵃ] Bir kişi bir kişiden daḫı meger
Sütlü inek yā ḳoyun alsa eger

Saġsa anuñ südin içse bī-gümān
Ṣoñra anuñ ʿaybı çıḳarsa hemān

Redd idemez issine yine anı
Pes rücūʿ eyler hemān noḳṣānını

Bir kişi bir kişiden daḫı meger
Bir ḫalāyıḳ ṣatun alsa ol eger

Ol ḫalāyıġı ṣatan daḫı hemān
Ṣoñra vardı ġāyib oldı bī-gümān

[T143ᵃ] Ol ḫalāyıġuñ daḫı hem bī-gümān
ʿAybı ẓāhir oldı anuñ nāgehān

Ḳāżī ḳatında hem anuñ ʿaybını
Hem o ġāyibden anı aldugını

Ol alan kişi anı iṣbāt ider
Ḳāżī daḫı diñle hem anı n'ider

4142 şısa: şışa T// 4144 andan: anda İ// 4145 zīrā: zīra İ, Ç// 4150 redd: red İ, Ç, pes: bes Ç// 4152 ḫalāyıġı: ḫalāyıḳı T// 4153 hem: Ø Ç

Aldı ḳodı bir emīn elinde hem
Kim helāk oldı ḫalāyıḳ iy dedem

Müşterī mālından oldı ol helāk
Bāyiʿe andan żarar olmaz ne bāk

Çünki ḳāżī redd-ile ḥükm itmedi
Bāyiʿe pes müşterī ödetmedi

Līki ḳāżī redd-ile ḥükm itse ger
Hem emīn elinde ḳonsa ol meger

4160 Pes helāk olursa bundan ṣoñra hem
Bāyiʿüñ mālından olur iy dedem

Ġāyib üzre gerçi bu ḥükm oldı ḫōş
Bū Ḥanīfe ḳavlidür bu añla ḫōş

[İ129a] Nāfiẕ olur didi ol ḥükmi tamām
Böyle dimiş anı yaʿnī ol imām

Eyle olsa müşterī virdügini
Bāyiʿinden alısar añla anı

Bir kişi aldugını ṣatdı meger
ʿAybı çıḳdı hem aña redd itdiler

[Ç117b] 4165 Ḳāżī ḥükmi>ile olsa red eger
Bāyiʿine ol daḫı hem redd ider

Yaʿnī cāyizdür ḫuṣūmet idiser
ʿAybı çıḳdı ol daḫı pes n'idiser

Ḳāżī ḥükm eylemedin ḳılsa ḳabūl
Redd idemez çünki anuñ oldı ol

[T143b] ʿAybı ḥādiṯ yā ḳadīmī olsa hem
İkisinüñ ḥükmi birdür iy dedem

Baʿżılar dimiş velīkin iy piser
Kim ḳuluñ ʿaybı ḳadīmī olsa ger

4157 oldı: olur T// 4158 redd: red İ, Ç, pes: bes Ç// 44160 pes: bes Ç// 4164 aldugını: aldugıtı Ç, redd: red İ, Ç// 6165 ḥükmi-ile: ḥükmiyile, redd: red İ, Ç// 4167 redd: red İ, Ç// 4168 birdür: budur İ

Şöyle kim barmağı altı olsa hem
Yāḫūd eksük bitmiş olsa iy dedem

Hem daḫı öte anı ol redd ider
Ḳāżī ḥükmi daḫı olmazsa n'ider

Zīrā maʿlūm oldı ʿaybı iy aḫı
Bāyiʿ-i evvel ḳatında hem daḫı

Var-ımış evvel bile ṣatmış aña
Pes aña hem redd olına iy aġa

Līki ḥādiṯ ʿayb olursa ol hemān
Redd idemez öte anı bī-gümān

Bir kişi bir ḳul ṣatun alsa eger
Hem daḫı ḳabż itse anı ol meger

Ṣoñra anuñ ʿaybı ẓāhir olsa hem
Müşterī daʿvī iderse iy dedem

[İ129b] Yaʿnī redd itmek diledi iy aḫı
Virmemiş olsa bahāsın hem daḫı

Müşterīye ḳāżī hem cebr eylemez
Vir bahāsın şimdi evvel sen dimez

Tā ki ṭanuḳ bulmayınca müşterī
Yāḫū bāyiʿ and içe ola berī

Müşterī ṭanuḳ bulursa redd ide
Pes bahāsın virmeye ġavġā gide

Līki bāyiʿ and içer olsa eger
Vir bahāsın diyü ḳāżī ḥükm ider

[Ç118a] Müşterīnüñ oldı çün-kim ḳul tamām
Bāyiʿe virür bahāsın ve's-selām

[T144a] Müşterī görse mebīʿüñ ḥālini
Şöyle kim ḳul olsa ḳullansa anı

4170 yāḫūd: yāḫūẓ İ, Ç// 4171 redd: red İ, Ç// 4172 zīrā: zīra İ, Ç// 4173 pes: bes Ç, redd: red İ, Ç// 4174, 77, 80 redd: red İ, Ç// 4180 pes: bes Ç

Yāḫūd ol at olsa binse ol ata
Yāḫūd üstine yük ursa iy ata

Yā müdāvāt itdi ʿaybına tamām
Yāḫū ḳaftan-ıdı geydi iy imām

Eyle itdügi anı n'itmiş ola
ʿAybıyıla pes ḳabūl itmiş ola

Bir kişiden bir kişi daḫı eger
Ayaġına geymek-içün ol meger[71]

Yaʿnī edük aldı andan iy aḫı
Ayaġına geydi anı hem daḫı

Līki ayaġına birisi hemān
Geymege ṭar oldı bayıḳ bī-gümān

Ayaġında ʿilleti yoḳ hem daḫı
Pes edük ṭar oldı ancaḳ iy aḫı

Yine anı issine hem redd ider
Çünki ṭar oldı birisi pes n'ider

Līki edügin ikisi hem daḫı
İki ayaġına ṭar olsa aḫı

Yaʿnī bunda redd idemez ol zamān
Çünki aldı anuñ oldı ol hemān

Bir kişi bir kişiye ger atını
Ṣatsa ol daḫı ḳabūl itse anı

Kim ayaġında sirāce olsa ger
Müşterī daḫı anı görse meger

Līki bilmedi anı ol bī-gümān
Giciyik ṣandı ḳabūl itdi hemān

Ṣoñra anuñ ʿaybını bilse tamām
Gerçi gördi evvel anı iy imām

4184 yāḫūd: yāḫūẓ İ, Ç

[71] 4187-93. beyitler arası Ø İ, Ç// 4195 daḫı anı: anı daḫı İ, Ç// 4196 giciyik: giciyük Ç

[T144b] Çünki bildi şimdi redd itmek revā
Zīrā evvel bilmedi ol iy aġa

[İ130a] Ger ḥaḳḳīḳat bilse evvel bī-gümān
Redd idemez çün ḳabūl itdi hemān

Her ne kim buncılayın olsa daḫı
Ol daḫı bunuñ gibidür iy aḫı

Şöyle kim bir kişi bir ḳul alsa ger
Kim anuñ aʿżāsı hep şişmiş meger

Gördi anı hem ḳabūl itdi hemān
Kim semizdür diyü ṣandı bī-gümān

Ṣoñra istisḳā çıḳarsa hem daḫı
Redd ider çün ṣoñra bildi iy aḫı

Pes ḥaḳḳīḳat bilmeyincek müşterī
Bāyiʿi ʿaybından olmaz hem berī

Līki evvel ʿaybını bilse tamām
Pes anı ol redd itemez ve's-selām

Baʿżılar dimiş velīkin ol zamān
Müşterī çün ʿaybını gördi hemān

Hem daḫı şunuñ gibi ʿayb olsa ger
Gizlü olmasa ʿalā'n-nās iy piser

Yaʿnī ẓāhir ʿayb olursa ol tamām
Müşterī bilmedügi anı be-nām

Kim ṣaḥīḥ oldur ki ʿöẕr olmaz aña
Çünki gördi redd idemez iy aġa

Līki bunuñ gibi ʿayb olmazsa ger
Çün ḥaḳḳīḳat bilmedi redd idiser

Yaʿnī ʿaybı beyyin olmazsa tamām
Pes ḳabūl eyler anuñ ʿöẕrin imām

4198 redd: red, zīrā: zīra İ, Ç// 4199 redd: red İ, Ç// Başlık: FASİD ALIŞ VERİŞ BABI // 4203 redd: red İ, Ç, çün: ḥūn T// 4204 bilmeyincek: bilmeyicek İ, bilmeyince Ç// 4205 pes: bes Ç, redd: red İ, Ç// 4206 11. beyitler arası Ø İ, Ç

[Ç118b] Bir kişi bir kişiden daḫı meger
İki kīle un ṣatun alsa eger

[T145a] İkiden artuḳ yā eksük olsa hem
Ḥükmi birdür bunlaruñ pes iy dedem

Bir kilesin etmek eylese tamām
Bir kilesi bāḳī ḳaldı ve's-selām

Līki etmekdeki unuñ hem daḫı
ʿAybı ẓāhir olsa anuñ iy aḫı

Şöyle kim acı çıḳarsa iy dedem
Yā anuñ gibi daḫı bir ʿaybı hem

Müşterī ol bir kile unı hemān
İssine redd eyler anı ol zamān

Hem bahāsın daḫı bāyiʿden alur
Müşterīde etmek olan un ḳalur

Hem anuñ daḫı bayıḳ noḳṣānını
Bāyiʿinden pes rücūʿ eyler anı

[İ130b] BĀBU BEYʿİ'L-FĀSİDİ

İki kişi şarṭ-ıla beyʿ itdiler
Diñle imdi n'eylediler n'itdiler

Birisi bir ḳulını ṣatdı aña
Ḳulluḳ itsün didi bir ḳaç gün baña

Yāḫūd āzād idesin sen dise ger
Ol daḫı alsa ḳabūl itse meger

Bunda ṣatan kişiye ol ḳula hem
Menfaʿat vardur key añla iy dedem

Her ḳaçan kim menfaʿat ola ḳula
Ṣatana daḫı o menfaʿat ola

4212 kīle: kile Ç// 4213 dedem: imām Ç// 4214 kilesin: kilēsin Ç, kilesi: kilēsi T, Ç// .4217 redd: red İ// 4220 itdiler: eyledi, n'eylediler n'itdiler: bir biriyle n'eyledi İ// 4221 ḳulluḳ: ḳullıḳ İ// 4222 āzād: azād, yāḫūd: yāḫūẕ, āzād: azād İ, Ç

Zīrā bu olur ki ṣatanlar meger
Ḳuluñ āzād olduġın maḳṣūd ider

Eyle olsa pes ḥaḳḳīḳat bī-gümān
Menfaʿat ṣatana ola ol zamān

[T145b] Menfaʿat yaʿnī ḥaḳḳīḳatda tamām
Bāyiʿüñ olmış-durur hem ve's-selām

Bu iki ṣūretde yaʿnī iy aḫı
Menfaʿat ṣatanadur ḳula daḫı

Buncılayın müşterī gör kim n'ider
Kendüye aṣṣılu hem ol şarṭ ider

Yaʿnī beyʿ itdi daḫı şarṭ eyledi
Baña ödünç aḳça viresin didi

Bunları beyʿ itmez-idi iḳtiżā
Gerçi bunlardan bulundı hem rıżā

[Ç119a] Daḫı bunuñ gibi ṣūretler ki var
Yaʿnī anda daḫı şarṭ olsa i yār

Beyʿ-i fāsiddür bular ḳamu tamām
Ḥükmini daḫı nedür bil iy imām

Her biri beyʿini feskh itmek revā
Feskh olınsa çünki fāsid ḳalmaya

Yaʿnī şol kim men lehü'ş-şarṭ ola ger
Diler-ise beyʿini ol feskh ider

Şöyle kim bāyiʿ veyāḫūd müşterī
Kendüye aṣṣılu şarṭ itdi biri

Ol-durur feskh eyleyen ancaḳ hemān
Ol birisi feskh idemez bī-gümān

İkisi daḫı eger şarṭ ide hem
[İ131a] Her biri feskh itse olur iy dedem

4224-27. beyitler arası Ø İ, Ç// 4229 aṣṣılu: uṣlu Ç// 4234 biri beyʿini: birisi beyʿin Ç, olunsa: olınsa İ, Ç

Men lehū'ş-şarṭ ola bāyiᶜ yaᶜnī ger
Ancılayın müşterī dahı meger

Fesḫ iderse pes revādur her biri
Men lehū'ş-şarṭ oldı bāyiᶜ müşterī

Menfaᶜat ger birine olsa hemān
Yaluñuz ol fesḫ ider ancaḳ hemān

[T146ᵃ] Şöyle kim şüretlerin ẕikr eyledük
Men lehū'ş-şarṭ kim-durur anı didük

Bū Ḥanīfe hem Ebū Yūsuf dahı
Bir rivāyetde işid anlar aḫı

Bunlaruñ ḳavli budur kim iy piser
Çünki beyᶜ-i fāsid itdiler bular

Pes revādur her birisi fesḫ ider
Men lehū'ş-şarṭ dahı olmazsa n'ider

Her biri fesḫ itmege pes buldı yol
Zīrā ḥaḳḳullāh içün fesḫ ider ol [72]

Yaᶜnī vaṣfında fesād olsa eger
Bunda olur iḫtilāf ancaḳ meger

Līki ṣulb-i ᶜaḳdda olursa fesād
Bāṭıl olur aña olmaz inᶜiḳād

[Ç139ᵃ] Pes gerek kim her birisi fesḫ ide
Çünki aṣlı fāsid oldı yā n'ide

ᶜĀkıdeynüñ her biri ölse dahı
Fesḫ ider vārişleri hem iy aḫı

Her ḳaçan beyᶜi bular fesḫ itseler
Müşterī aldūġını hem iy piser

ᶜAynıyla bāḳī durursa eger
Şöyle kim noḳṣānı olmaya meger

4239 yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç// 4243 aḫı: dahı İ, Ç// 4244 itdiler: itdügin T// 4245 pes: bes Ç

[72]Beyit mısraları yer değiştirmiştir İ, Ç// 4247 eger: ger Ç// 4248 ᶜaḳdda: ᶜaḳda T// 4249 pes: bes Ç// 4250 ölse: alsa İ

[İ131b] Ol şatana redd ider anı hemān
Çünki noḳṣān yoḳdur anda ol zamān

Līki ʿaynı ger helāk olsa tamām
Yāḫū noḳṣān olsa anda iy imām

Ḳıymetin öder helāk olsa aḫı
Yāḫū noḳṣānın öder ancaḳ daḫı

Şöyle kim yaʿnī aña ʿayb irse ger
Redd ider ʿaybını noḳṣānın öder

[T146b] Ḳıymetinden çünki naḳṣ itse hemān
Anı daḫı ödeyiser bī-gümān

Hem bu fāsid beyʿüñ añla iy aḫı
Nicedür ḥükmini diñle hem daḫı

Ger mebīʿi müşterī ḳabż itse hem
Milkine girür anuñ ger bīş ü kem

Ger helāk olsa elinde iy imām
Ḳıymeti vācib olur anuñ tamām

Artuġ olursa şemenden daḫı ger
Yaʿnī ḳıymet neye irerse öder

Ḳulı āzād itse hem āzād ola
Beyʿ-i nāfiẕdür ṣatarsa hem n'ola

Yaʿnī fāsid beyʿ-ile alduġını
Müşterī bir kimseye ṣatsa anı [73]

Yā ḳul olsa hem āzād itse eger
Bu ḳamu cāyizdür olur muʿteber

Şoñra hem bu beyʿ-i fāsid nāgehān
Yaʿnī kim ol fesḫ olunsa bī-gümān

Müşterīnüñ öte ṣatduġı tamām
Ol muḳarrardur bozulmaz ve's-selām

4253. redd: red İ, Ç// 4256 redd: red İ, Ç, ʿaybını: ʿaynın İ, ʿaynını Ç, noḳṣānını: ndḳsānın İ// 4262 āzād: azād Ç, beyʿ-i: beyʿa İ, nāfiẕdür: nāfiddür Ç

[73] 4263-4295. beyitler arası Ø İ, Ç

Ḳulı āzād itdügi hem iy aḫı
Kim muḳarrardur bozulmaz ol daḫı

Bū Ḥanīfe ḳavli budur bī-gümān
Kim şemen lāzım olur ancaḳ hemān

Çünki beyʿi ṣıḥḥata döndi tamām
Pes şemendür lāzım olan ve's-selām

Bir rivāyetde velīkin iy piser
Ḳıymeti lāzım olur didi meger

Hem imāmeyn ḳavli budur iy aḫı
Ḳıymetin virür didi bunlar daḫı

[T147ª] Şarṭ-ıla beyʿ eylemeklik daḫı hem
Kim anuñ üç nevʿi olmışdur neʿam

Nevʿ-i evvel ol-durur bil iy aḫı
Beyʿi cāyiz ola hem şarṭı daḫı

Şöyle kim beyʿ ide anı iḳtiżā
Yaʿnī ol şarṭ aña māniʿ olmaya

Bir kişi bir cāriye ṣatsa eger
Ḳullanasın diyü şarṭ itse meger

Yā ṭaʿām ṣatsa daḫı şarṭ itse hem
Kim anı sen yiyesin dise neʿam

Yāḫūd at olsa binesin dise ger
Buncılayın daḫı şarṭ itse meger

Bu ḳamu cāyiz durur olur revā
Bunları çün kim ider beyʿ iḳtiżā

Līki bir kişi ḳaravaş ṣatsa ger
Vaṭʾ idesin diyü şarṭ itse eger

Bunı fāsiddür dimişler bī-gümān
Zīrā ṣatan kişiye bunda hemān

Menfaʿat vardur aña diñle aḫı
Müşterī vaṭʾ idicek aña daḫı

Anı maʿyūb eylemiş olur hemān
ʿAybı çıḳsa redd idemez ol zamān

Bu sebebden menfaʿat olur aña
Fāsid ola pes bu cāyiz olmaġa

Hem ikinci nevʿi oldur iy aḫı
Cāyiz olmaz beyʿi hem şarṭı daḫı

Şöyle kim beyʿ itmez anı iḳtiżā
Pes gerekdür kim o cāyiz olmaya

Bir kişi bir ḳulını ṣatsa meger
Anı āzād itmegi şarṭ itse ger

[T147b] Yā mükāteb ḳılasın dise daḫı
Yā müdebber eyleyesin iy aḫı

Yā ödünç aḳça viresin dise ol
Müşterī bu şarṭ-ıla ḳılsa ḳabūl

Beyʿ-i fāsiddür revā olmaz bu hem
Buncılayın her ne kim olsa neʿam

Hem üçünci nevʿi oldur bī-gümān
Beyʿi cāyiz şarṭı bāṭıldur hemān

Şöyle kim bir kişi şarṭ itse eger
Bir kişiye hem ṭaʿām ṣatsa meger

Kim anı sen yimeyesin dise hem
At olursa ṣatduġı daḫı neʿam

Binmeyesin dise şarṭ itse aḫı
Ṣatduġı ger cāriye olsa daḫı

Yaʿnī vaṭʾ itmeyesin dise be-nām
Şarṭı bāṭıl olur ancaḳ ve's-selām

Bunları çün kim ider beyʿ iḳtiżā
Pes bu cāyiz ola fāsid olmaya

Nesne kim māl olmaya ṣatmaḳ anı
Beyʿ-i bāṭıldur bayıḳ añla bunı

Şöyle kim meyte yā ḥürr ola yā ḳan
Māl olandan daḫı diñle hem-çünān

Kim mükāteb yā müdebber beyʿi hem
Bir daḫı ümmü'l-veled oldı behem

[Ç120a] Müşterī elinde yaʿnī kim bular
Ger helāk olsa ödek yoḳ iy piser

Ḫamr u ḫınzīr beyʿi oldı bir daḫı
Kim buları aḳçaya ṣatsañ aḫı

[İ132a] Bāṭıl olur beyʿ bunda daḫı hem
Aḳçaya ṣatmaz olursañ iy dedem

[T148a] Ger ḳumāş olur-ısa yaʿnī ṣemen
Beyʿi bu gez fāsid olur añla sen

Ṣūret-i maḳbūż ʿalā sevmi'ş-şirā
Nicedür ol daḫı kim ola revā

Şöyle kim bir kişi ḳul yā ḳaravaş
Yā daḫı ancılayın māl u ḳumāş

Bir kişiye ṣatmaḳ istedi anı
Ol daḫı almaḳ diler añla bunı

Hem bahāsın taʿyīn itdiler tamām
Şöyle kim biñ yā daḫı artuḳ be-nām

Anuñ üzre hem ḳarār itdi bular
Līki beyʿi daḫı ḳaṭʿ itmediler

Müşterī daḫı mebīʿi pes hemān
Aldı ḳabż eyledi gitdi ol zamān

Kim göre fikr ide alursa tamām
Beyʿini ḳaṭʿ eyleye ol ve's-selām

Böyle iken ger mebīʿ olsa helāk
Ḳıymetini müşterī öder ne bāk

4297 ḥürr: ḥür Ç// 4300 ḫamr u: ḫamr-ı İ// 4306 taʿyīn: taʿyin T, Ç// 4308 mebīʿi: mebīʿ Ç// 4310 Ø İ, böyle iken: böyleyiken Ç

Bir kişi ḳul yā ḳaravaş alsa ger
Müşterī ḳabż itmedin daḫı meger

Bāyiᶜ elinde iken kesb itse hem
Ṣoñra ol ḳul yā ḳaravaş iy dedem

Ger helāk olursa bunlar nāgehān
Bunlaruñ kesb itdügi pes bī-gümān

Müşterīnüñ milkidür virmek gerek
Bū Ḥanīfe ḳavlidür bu yigirek

4315 Līki bāyiᶜ müşterī beyᶜi eger
Beyᶜ-i fāsid olur-ısa ol meger

[Ç120b] Yaᶜnī ḳuldur yā ḳaravaş iy aḫı
Müşterī ḳatında bunlar hem daḫı

[T148b İ132b] Kesb ḳılmışlar-ıdı ṣoñra hemān
Müşterī redd itdi anı ol zamān

Bāyiᶜüñdür bunlaruñ kesbi tamām
Müşterīnüñ olmadı ol ve's-selām

Ḳul ḳaravaş ger baġışlansa aḫı
Ol baġışlanan elinde ol daḫı

4320 Kesb ḳılmışlar-iken ṣoñra meger
Ol baġışlayan rücūᶜ itse eger

Gerçi anlar redd olınsa iy aḫı
Līki kesbi anuñ olmaz hem daḫı

Yaᶜnī baġışlananuñ milkidür ol
Ne ḳadar olursa az ola yā bol

Maġṣūb olanuñ daḫı kesbi hemān
Ġāṣıbuñ olur eger ḳılsa żamān

Yaᶜnī maġṣūb öder-ise iy aḫı
Kesb anuñ durur hemān bunda daḫı

4312 elinde iken: elindeyiken Ç// 4314 ḳavlidür bu: ḳavli budur Ç, bu: Ø Ç// 4317 redd: red İ, Ç// 4319 bağışlanan: bağışlayan Ç// 4321 redd: red İ, Ç// 4322 yā: ya İ, Ç// 4324 maġṣūb: maġṣūbı Ç, kesb anuñ durur: kesbi anuñdur İ, Ç

Lîki redd itse bayıḳ bil iy imām
Kesbini daḫı bile virsün tamām

Aġacında bir kişi ṣatdı yimiş
O yimiş daḫı henüz irişmemiş

Yaʿnî şöyle ḫām-iken ṣatdı hemān
Kim yimege yaramazdı ol zamān

Şol irişmiş gibi anuñ beyʿi hem
Muʿteberdür cāyiz olur bîş ü kem

Hem anı fî'l-ḥāli göstermek revā
Rāżî degül müşterî gerçi aña

Lîki bāyiʿ rāżî olursa eger
Kim yimişi aġacında ḳoyalar

Tā ki ol yimeklige yarar ola
Çünki bāyiʿ rāżî olursa n'ola

[T149ª İ133ª] Şimdiden ṣoñra yimişde hem daḫı
İrişince büyür artar iy aḫı

[Ç121ª] Müşterîye ol daḫı olur ḥelāl
Çünki bāyiʿ rāżîdur olmaz vebāl

Lîki bāyiʿ rāżî olmazsa eger
Hem aġacında yimiş ḳalsa meger

Tā şuña degin ki büyüye tamām
Ol yimege yarar ola ve's-selām

Ol yimişde artuḳ olan bîş ü kem
Müşterî anı taṣadduḳ ide hem

Ol ziyāde artuḳ olan çünki hem
Māl-ı ṭayyib olmadı iy pür-kerem

Ol taṣadduḳ idecek nedür eger
Anı bilmeklik dilerseñ iy piser

4325 redd: red İ, Ç// 4326 yimiş: yemiş İ// 4327 ṣatdı: itdi Ç// 4329 fî'l-ḥāli: fî'l-ḥāl İ, Ç, göstermek: göstersek İ// 4330 yimiş: yemiş İ // 4331 rāżî: rāżı T// 4332 yimiş: yemiş İ, iy aḫı: hem daḫı İ, Ç// 4334 rāżî: rāżı T// 4334, 36 yimiş: yemiş İ

Evvel ol yimiş ki ṣatıldı hemān
Ḳıymeti yüz aḳça olsa ol zamān

Ṣoñra irişdügi demde kim meger
Ḳıymeti biş yüz olursa iy piser

Pes taṣadduḳ biş iken ide hemān
Çün ziyāde olan oldur bī-gümān

Beyᶜ idicek bāyiᶜ u yā müşterī
Ṣoñra döndi daᶜvī ḳıldı her biri

Birisi birine eydür iy aḫı
Kim senüñle beyᶜ ḳılduḳ hem daḫı

Fāsid olmışdur ḥaḳḳīḳat bī-gümān
Bize vācibdür anı bozmaḳ hemān

Ol birisi aña inkār eyledi
Beyᶜümüz yaᶜnī ṣaḥīḥ oldı didi

Şöyle kim birisi bir mechūl ecel
Daᶜvī ḳıldı kim şemen yoḳdur elel

[T149b İ133b] Fāsid oldı diyene ṭanuḳ gerek
Aña münkir olana and yigirek

Müddeᶜī aña ṭanuḳ bulmazsa ger
Ol ṣaḥīḥ oldı diyene and düşer

Beyᶜümüz bāṭıl dir olursa bu gez
Birisi eydür ṣaḥīḥ oldı geñez

[Ç121b] Ol ṣaḥīḥ oldı diyen ṭanuḳ bula
Bāṭıl oldı diyene pes and ola

Müddeᶜī fāsid diyendür anda ḫōş
Bunda bāṭıldur diyendür münkir uş

Gerçi ẓāhir ikisi birdür hemān
Līki farḳı bāṭın oldı bī-gümān

4342 u yā: yāḫūẓ Ç// 4349 bāṭıl dir: bāṭıldur İ// 4350 pes: bes Ç// 4351 müddeᶜī: müddeᶜi Ç// 4352 bāṭın: bāṭıl T

Bir kişi ṣatmaḳ hevādaġı ḳuşı
Hem diri ḥayvāndaġı duran başı

Yā şemende olsa bir mechūl ecel
Yaʿnī ṣatdı aḳça almadı elel

Şöyle kim nev-rūz didi yā mihrecān
Müşterī bāyiʿ anı bilmez ʿayān

Ḫırmen üstinde yā bāġ bozılıcaḳ
Yāḫū kāfirler ʿurūcı olıcaḳ

Ḥācılar gelicegez dise aḫı
Yāḫū bir mechūl ecel ḳılsa daḫı

Avlamadın ṣatdı deñizden balıḳ
Beyʿ-i fāsiddür bular küllī bayıḳ

Bir ḳulı biñ aḳçaya sen iy imām
Ṣatsañ aḳçasını almadın tamām

Biñden eksüge yine almaḳ anı
Kim saña cāyiz degül añla bunı

Līki ṣatduġuña alursañ eger
Yā daḫı artuġa alsañ iy piser

[T150ª İ134ª] Bu revādur bunda hīç olmaz ḫaṭā
Çün şerīʿatda revā oldı revā

Bir Müsülmān ḳulı bir żimmī eger
Ṣatun alursa revādur iy piser [74]

Yāḫū muḥṣan daḫı alursa hemān
Beyʿi cāyizdür velīkin ol zamān

Cebr iderler yaʿnī milkinden tamām
Çıḳara anı gidere ve's-selām

Şöyle kim bağışlaya yāḫūd ṣata
Pes çıḳa milkinden anuñ iy ata

4353 kişi: daḫı İ, Ç// 4355 mihrecān: mehricān T// 4356 üstinde: üstünde Ç. bozılıcaḳ: bozulıcaḳ İ// 4357 bir: Ø Ç// 4358 küllī: külli İ, Ç

[74] 4363-69. beyitler arası Ø İ, Ç

Hem daḫı bir ẕimmī kāfir ḳulı ger
Kim Müsülmān olsa ḳul yaʿnī meger

Cebr iderler ol ḳulı ṣatmaḳlıġa
Līki ṣatmasa anı ol iy aġa

Cāyiz olur ḳāżī ṣatmaḳlıḳ anı
Çün o kāfir ṣatmadı añla bunı

4370 Ger bahāsını tamām alsañ bu gez
Eksüge almaḳ daḫı olur geñez

Ḳuldan artuḳ her ne kim ṣatsañ hemān
Ḥükmi anuñ daḫı budur bī-gümān

BĀBU'L-İḲĀLETİ

Diñle bir daḫı iḳāle ḳālini
Bāyiʿ-ile müşterī aḥvālini

[Ç122a] Biri bāzārını döndürse meger
Biri daḫı meclis içinde eger

Rāżī olup ol daḫı ḳılsa ḳabūl
Eyle olsa pes iḳāle oldı ol

4375 Bunlaruñ ḥaḳḳında fesḫ oldı işid
Ḥakk-ı şālişde olur beyʿ-i cedīd

[T150b] Şöyle kim bir kişi ṣatdı dārını
Hem şemenden aldı cümle varını

Ol şemen üzre yine gör kim bular
Döndiler ṣoñra iḳāle ḳıldılar

Şufʿa dutmaḳlıḳ revādur şimdi uş
Beyʿ olur zīrā şefīʿ ḥaḳḳında ḫōş

Şarṭ ḳılsalar ziyāde ger daḫı
Vācib evvelki şemen olur aḫı

Başlık: BİTEN ALIŞ VERİŞTEN DÖNME BABI // 4372 ḳālini: ḥālini İ// 4374 olup: olsa İ// 4375 beyʿ-i: beyʿu T// 4378 zīrā: zīra i, Ç

Yā aḳal yā cins-i āḫar olsa ger
Yine evvelki şemendür muʿteber

Bir metāʿı şöyle kim biñ aḳçaya
Bir kişiden ṣatun alsañ iy aġa

Biñ yüze ḳılsañ iḳāle anı ger
Yā ṭoḳuz yüze daḫı ḳılsañ meger

[İ134ᵇ] Yāḫūd ol biñ yirine bir ḳulı hem
Bunları şarṭ eyleseñ pes iy dedem

Bu cemīʿinde iḳāle iy piser
Şol biñ aḳça üzre olur muʿteber

Çün ṣaḥīḥ oldı iḳāle bī-gümān
Fāsid oldı yaʿnī bu şarṭlar hemān

Ger helāk olsa mebīʿ daḫı meger
Ges iḳāle bunda olmaz muʿteber

BĀBU'T-TEVLİYETİ

Tevliyedür bir daḫı beyʿ ü şirā
Bir daḫı ribḥ-ile ola müşterā

Tevliye aldugına ṣatmaḳ olur
Hem daḫı ḫarcın bile ḳatmaḳ olur

[Ç122ᵇ] Ücret-i ḳaṣṣārı yā ḥaml-i ṭaʿām
Żamm ide sermāyesine pes tamām

[T151ᵃ] Līki baña buncaya durmış diye
Buncaya aldum diyüben ṣatmaya

Şarṭı budur hem şemen evvel daḫı
Miṣli olmaḳlıḳ gerekdür iy aḫı

Müşterī virdügi yaʿnī bīş ü kem
Yā mekīl ola yā mevzūn ola hem

4380 aḳal: aḳall T// Başlık: MALI ALDIĞI FİATA SATMA BABI // 4381 ṣatun: ṣatup T// 4386 meger: eger İ, Ç// 4389 ḳaṣṣārı: ḳaṣṣār, żamm: żam İ, Ç// 4391 hem: Ø İ, şemen: şemen-i İ, Ç, olmaḳlıḳ: olmaḳ Ç

Şöyle kim dirhem denānīr hem daḫı
Yāḫū buġday yāḫū arpa iy aḫı

Pes bulardan ġayrı māl olsa eger
Yāḫū ḳıymet anda olsa muteber

Aṣṣıya ṣatsa yā ḳılsa tevliye
Pes ṣemen bu olsa cāyiz olmaya

Līki bu resme ṣemen olsa meger
Ṣoñra elinde bulınsa ol eger

Bunda daḫı cāyiz olur bī-gümān
Nitekim evvelde cāyizdür hemān

[İ135a] Şöyle kim deñşürdi kimḫāyı ata
Bir kişi daḫı atı aldı öte

Anuñ-ıla tevliye ḳılmaḳ bu gez
At anuñ elindedür olur geñez

Yaʿnī aldugına kimḫāyı aġa
At elinde olana ṣatmaḳ revā

Hem daḫı kimḫāyı anuñla meger
Aṣṣıya ṣatarsa olur iy piser

Bir daḫı aṣṣıya ṣatmaḳdur hemān
Hem daḫı ribḥin nedür ide beyān

Ger yalan söylese ol sermāyede
Yaʿnī artuḳ dimiş olsa iy dede

Şöyle kim yüz olsa yüz ondur dise
Ḫāyin olmaḳdan daḫı ġam yimeye

[T151b] 4405 Müşterī aṣṣıya almaḳda n'ider
Aldugına hep alur yā terk ider

[Ç123a] Müşterī olur muḫayyer bī-gümān
Tevliyede ḫaṭṭ ider ancaḳ hemān

4394 Sayfa kenarına sonradan yazılmış İ, yāḫū: yaʿnī İ, Ç// 4397 olur: oldı İ// 4398 atı: ata T// 4004 daḫı: öteye Ç// 4005 aṣṣıya: aṣṣına Ç// 4006 ḫaṭṭ: ḫaṭṭ T, ḫaṭ İ, Ç

Yaʿnī aldugına şatmaḳda meger
Kim ḫıyānet itmiş olsa ol eger

Müşterī olmaz muḫayyer bunda pes
Şol ḫıyānet itdügi artuġı kes

Şöyle kim yüz on diyü şatsa eger
Kim ḫıyānet itse onında eger

Tevliyedür bunda onın ḥaṭṭ ider
Müşterī ancaḳ hemān yüzin öder

Aldugından eksüge şatmaḳ aḫı
Tevliye gibi durur bu hem daḫı

FAṢL

[İ135b] Bir kişi munḳal muḥavvel alsa ger
Ḳabż ḳılmadın anı şatdı meger

Anı şatmaḳlıḳ dürüst olmaz i yār
Diñle imdi nicedür beyʿ-i ʿaḳār

Anı ḳabż eylemedin şatmaḳ revā
Zīrā nādirdür helāk olmaḳ aña

Şöyle kim bir dār veyāḫūd bir dükān
Şatun alduñ hem yine şatduñ hemān

Gerçi ḳabż itmedüñ-ise daḫı hem
Bunda cāyizdür velīkin iy dedem

Naḳl olınur nesneler olsa eger
Beyʿi ḳabż itmedin olmaz muʿteber

[Ç123b] Şöyle kim ḳul yā ḳaravaş iy aḫı
Yā mevāşī yā metāʿ olsa daḫı

[T152a] Bu mekīli keyl-ile alsañ işid
Ölçseñ ü ḳılsañ yine beyʿ-i cedīd

4407 meger: eger, eger: meger İ, Ç// 4410 ḫaṭṭ: ḫaṭṭ T, ḥaṭ İ // 4411 gibi durur: gibidür Ç// 4412 alsa: olsa İ, Ç// 4413 beyʿ-i: beyʿu T// 4414 zīrā: zīra İ, Ç/ 4415 dār: dārı İ, Ç// 4419 bu: bir İ, Ç, ü: Ø Ç, beyʿ-i: beyʿ u T

Yaʿnī ṣatsañ öte anı bir daḫı
Senden alan müşterī anı daḫı

Ölçmeyince öte anı ṣatmaya
Cāyiz olmaz hem daḫı ekl itmeye

Şöyle kim on kīle buġdayı meger
Bir kişiden ṣatun alduñ iy piser

Ölçdügüñden ṣoñra anı bī-gümān
Bir kişiye keyl-ile ṣatsañ hemān

Ölçmeyince ol kişi anı tamām
Öte ṣatmaḳ hem yine yimek ḥarām

Pes senüñ keylüñ kifāyet itmeye
Ol daḫı keyl itmeyince ṣatmaya

Ol daḫı keyl itse bayıḳ ve's-selām
Ṣāʿ-ı bāyiʿ müşterī oldı tamām

[İ136ª] Bir mekīli keyl-ile ṣatsañ daḫı
Müşterī ḳatında ölçseñ iy aḫı

Anı yimeklik yā ṣatmaḳlıḳ aña
Kim ḥarām olur key añla iy aġa

Pes eger bir daḫı ol ölçse tamām
Yimek ü ṣatmaḳ bu gez olmaz ḥarām

Yaʿnī bāyiʿ ṣāʿı ṣāʿ-ı müşterī
İkisi daḫı bulundı her biri

Çün ḥadīṣüñ ẓāhiri budur hemān
Pes iki ṣāʿ oldı bunda bī-gümān

Baʿżılar dimiş ki bir ölçmek yiter
Şol ki bāyiʿ ölçdi virdi iy piser

4421 öte: yine İ, Ç// 4422 kīle: kile T// 4423 anı: yine İ, Ç, ṣatsañ: ṣatduñ Ç// 4428 yā: ya İ, Ç// 4429 Ø Ç// 4431 ḥadīṣüñ: ḥadīnüñ İ

Müşterī bir daḫı anı yine hem
Ölçmez-ise daḫı olur iy dedem

[T152b] Dartılur nesne daḫı olsa hemān
Ḥükmi anuñ daḫı oldur hem-çünān

Şöyle kim bir kişiye ḳaṣṣāb aḫı
Et ṣatar ḳatında dartar hem daḫı

Andan alan kişi anı bir daḫı
Dartmayınca yimeye añla aḫı

Baʿżılar līkin dimişdür iy piser
Anı ol ḳaṣṣāb dartduġı yiter

[İ136b] Müşterī ḳatında çün dartdı anı
Ala yine müşterī añla bunı 75

Hem bāzārdan arpa buġday un alan
Müşterī ḳatında bāyiʿ pes hemān

[Ç124a] ʿĀdet oldur bir gez ölçerler aḫı
Müşterī ölçmezse anı bir daḫı

Ol anı ṣatmaḳ yimek olur tamām
Yaʿnī ol nesne aña olmaz ḥarām

Līki öte ṣatar olsa bu daḫı
Bir daḫı ölçmek gerekdür iy aḫı 76

Zīra şimdi bāyiʿ oldı bu hemān
Pes buña teslīm gerekdür ol zamān

Yaʿnī teslīm itmek-içün ölçe hem
Bundan alan müşterī daḫı behem

Yine anı bir daḫı ölçmezse ger
Çünki ḥāżırdur ol ölçdügi yiter

4433 ölçmez-ise: ölçemez-ise Ç// 4438 yine: yiye Ç

75 Bu beyit, iki beyit sonra tekrar yazılmış Ç, yine: yiye Ç// 4439 bāzārdan: bazārdan İ, bazardan Ç, arpa buġday: buġday arpa İ

76 4442-64. beyitler arası: Ø İ, Ç

Yaʿnī bāyiʿ çünki ölçdi iy aḫı
Müşterī ölçmiş gibidür hem daḫı

Pes ḥadīşüñ ḥükmi bunda bī-gümān
Kim selem ḥaḳḳında didiler hemān

Şöyle kim biş kīle buġdayı meger
Bir kişiye sen selem itseñ eger

[T153a] Ol kişi ol biş kile buġdayı hem
Anı saña virmelü olsa neʿam

Şöyle kim yaʿnī ḥulūl itse ecel
Şimdi saña virmek ister ol elel

Varsa ol bir kişiden daḫı meger
Biş kile buġday ṣatun alsa eger

Baʿdehū hem saña dise iy aḫı
Şol benüm borcum-ıçun sen hem daḫı

Alduġum şol biş kile buġdayı hem
Var anı ḳabż eyle sen iy muḥterem

Sen daḫı ölçseñ anı alsañ hemān
Bir daḫı ölçseñ gerekdür ol zamān

Zīra evvel ölçüp alduġuñ tamām
Müşterīnüñ ḳabżı oldı iy imām

Pes saña ḳabż itmek-içün bir daḫı
Sen daḫı ölçseñ gerekdür iy aḫı

Evvel ölçdügüñ senüñ pes bī-gümān
Ol saña ṣatan-ıçun oldı hemān

Şoñra ölçdügüñ yine hem bir daḫı
Ol senüñ ḳabżuñ-ıçundur iy aḫı

Müslemün ileyhi yaʿnī ol zamān
Bāyiʿ oldı müşterī daḫı hemān

Zīrā müslemün ileyhi iy aḫı
Bāyiʿ oldı çün selem ḳıldı daḫı

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Müşterī olsa gerek rabbu's-selem
Bunı key fehm eyle sen çekme elem

Pes iki gez ölçdügi rabbu's-selem
Evveli bāyiᶜ-içün oldı neᶜam

Şoñra ölçdügi daḫı hem bī-gümān
Müşterīdür kendinüñ oldı neᶜam

[T153b] Bāyiᶜüñ şāᶜı vü şāᶜ-ı müşterī
İkisi daḫı bulındı her biri

4465 Bir kişi ṭulḳuġıla yaġ alsa ger
Ṭulḳuġ içinde yā bal olsa meger[77]

Yā çuvāl içinde un olsa daḫı
Yāḫūd ol buġday olursa iy aḫı

Ḳabż ide anı yā ḳabż itmezse hem
Şoñra anuñ baᶜżına ger iy dedem

Müsteḥıḳ çıḳsa anı alsa neᶜam
Bāḳī ḳalan baᶜżısında bī-gümān

Müşterī olur muḫayyer iy dede
Diler-ise ala yāḫūd terk ide

4470 Hem daḫı anı alursa ol eger
Pes şemenden ḥiṣṣesinle alısar

Bal iki tulḳuġ olursa ger bu gez
Yaġ daḫı ancılayın olsa geñez

İki ḳap içinde buġday daḫı hem
Un daḫı ancılayın hem iy dedem

Müsteḥıḳ çıḳsa birine nāgehān
Müsteḥıḳ anı hem alsa bī-gümān

Müşterī ḳabż itmemiş olsa aḫı
Pes muḫayyer olısar bunda daḫı

---

[77] 4465, 66, 67. beyitler sayfa kenarına sonradan eklenmiş İ // 4466 yāḫūd: yāḫūẓ İ, Ç// 4468 baᶜżısında: baᶜżısından İ// 4469 yāḫūd: yāḫūẓ İ, Ç// 4471 bal iki ṭulḳuġ olursa: balı iki ṭulḳuġ olsa Ç//4474 pes: bes Ç

Diler-ise yaʿnī ol birin ala
Dilemezse bāyiʿ elinde ḳala

Müşterī ḳabż itmiş olursa eger
Pes muḫayyer olmayısar ol meger

Çünki ḳabż itdi ikisin daḫı hem
Müsteḥıḳ çıḳdı birine iy dedem

Ol birini redd idemez bī-gümān
Pes şemenden ḥiṣṣesin ala hemān

[T154ᵃ İ137ᵃ] BĀBU'R-RİBĀ

[Ç124ᵇ] Bir daḫı vardur işid beyʿ u ribā
Kim ḥarām ḳılmış-durur anı Ḫudā

Şol kim ol mevzūn ola yāḫūd mekīl
Cinsi cinse ṣatmaġa budur sebīl

Biri birine müsāvī ola hem
Ara yirde olmaya hīç bīş ü kem

Birisinde artuḳ olursa hemān
Beyʿ-i bāṭıldur ḥarāmdur bī-gümān

Eski yiñi bir durur pes bunda hem
Eyü yatlu farḳı yoḳdur iy dedem

Şöyle kim buġday ṣatalar buġdaya
Yāḫūd arpayı ṣatalar arpaya

Yā daḫı altunı altuna ṣata
Gümişi gümişe ṣatmaḳ iy aġa

Keyl-ile yā vezn-ile almaḳ gerek
Hem berāber her biri olmaḳ gerek

Pes ḫilāf-ı cinse ṣatsalar eger
Faẓlı daḫı olsa olur muʿteber

4476 pes: bes Ç// 4478 redd: red İ, Ç// Başlık: FAİZ BABI // 4479 ḫudā: ḫuẕā İ, Ç// 4480 yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç// 4481 hīç: hiç T// 4483 pes: bes Ç// 4484 yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç// 4487 pes: bes Ç

Yaʿnī altunı gümişe ṣatsalar
Gümişi altuna daḫı iy piser

Pes hemān buġdayıla arpa daḫı
Biri artuḳ olsa cāyizdür aḫı

Līki şarṭ oldı ki meclisde tamām
Ḳabż ideler her birisi ve's-selām

Viresiye ṣatsa pes olmaz revā
ʿAḳd-ı ṣarfuñ ḥükmi budur iy aġa

Ḳul-ıla mevlā arasında ribā
Çünki yoḳdur pes olur beyʿi revā

[T154b İ137b] Diñle kim ödünç alurlar etmegi
ʿĀdet olmış ḫalḳ içinde itmegi

Bū Ḥanīfe ḳavli budur iy ṣafā
Kim revā görmez anı ol muṭlaḳā

[Ç125a] Yaʿnī vezn-ile daḫı ʿadd-ıla hem
Kim revā degül didi ol muḥterem

Hem İmām-ı Ṣānīyi işid i cān
Vezn-ile cāyiz ḳılur ancaḳ hemān

Hem Muḥammed ḳavli budur bī-ribā
Add-ıla yā vezn-ile görür revā

Yaʿnī dartmaġıla yā saġışla hem
Ol revā görmişdür anı iy dedem

BĀBU'S-SELEMİ

Meşrūʿ oldı bir daḫı ʿaḳd-ı selem
Şerʿī olan nesnede olmaz elem

Şol ki mümkindür aña żabṭ-ı ṣıfat
Hem daḫı ḳadrinde ola maʿrifet

4489, 91, 92 pes: bes Ç// 4496 ṣānīyi: ṣānīʾi T// 4497 bī-ribā: bī-riyā İ, Ç// Başlık: PEŞİN ALIP VERESİYE MAL SATMA BABI // 4500 żabṭ-ı: żabṭu Ç

Pes selem anuñ gibide ola revā [78]
Eyle olmayınca cāyiz olmaya

Şöyle kim ḥayvānda cāyiz olmadı
Zīrā anuñ żabṭı imkān bulmadı

At gibi ḳoyun gibi hem iy aḫı
Her ne kim buncılayın ola daḫı

Ḳuşlar olursa daḫı hem iy aġa
Kim selem anda daḫı olmaz revā

4505 Şöyle kim tavuḳ yā ḳaz olsa meger
Yāḫū keklik yā gögercin olsa ger

Böyledür ḥayvānuñ eṭrāfında hem
Cāyiz olmadı bularda pes selem

[T155a İ138a] Şöyle kim başı ayaġı iy dedem
Her ne kim anuñ gibidür daḫı hem

Daḫı ḥayvānuñ etinde iy piser
Derisinde daḫı olmaz muʿteber

Yaʿnī bunlarda selem olmaz revā
Żabṭı mümkin olmadı çün iy aġa

4510 Her ḳaçan mevzūn ola yāḫūd mekīl
Żabṭı mümkindür hem anuñ eyle bil

Şöyle kim buġday u arpa yaġ u bal
Bunda taʿyīn eylemek olmaz mecāl

[Ç125b] Eyle olsa cāyiz olmışdur selem
Çün ara yirde nizāʿ olmaz neʿam

Cinsi vü nevʿi vü vaṣfını beyān
Eyleye hem ḳadrini daḫı ʿayān

---

[78]Vezin bozuk. // 4502 zīrā: zīra İ, Ç// 4505 olsa: ördek İ, Ç// 4506 pes: bes Ç// 4510 Ø yāḫūd: yāḫūẓ İ,Ç// 4511 u: Ø İ, Ç, taʿyīn: taʿyin Ç, mecāl: muḥāl İ, Ç// 4512 nizāʿ: nizā T, Ç// 4513 cinsi vü nevʿi: cinsini nevʿini İ, Ç, vü: Ø İ, vaṣfını: vaṣfın Ç

Hem ecel hem virecek yirin tamām
Reʾs-i māluñ ḳadrini hem iy imām

Hem anı meclisde ḳabż itmek daḫı
Şarṭ olupdur ḳamu bunlar iy aḫı

Cinsi bu kim arpa yā buġday diye
Nevʿ-i meskī ġayr-ı meskī söyleye

Yiñi midür eski mi vaṣfın daḫı
Ḳaç kiledür ḳadrini di iy aḫı

Hem ecel ki şöyle bir ay diyeler
Hem virecek yiri taʿyīn ideler

Yaʿnī kim ḥaml-i meʾūnet olsa ger
Bu daḫı hem şarṭ olupdur muʿteber

Reʾs-i māl ḳaç aḳçadur bellü beyān
Hem anı meclisde ḳabż itmek hemān

Çün bu şarṭlar yirine gelse tamām
Pes dürüst oldı selem hem ve'ş-selām

[T155ᵇ İ138ᵇ] Diñle istiṣnāʿ ki dirler iy aḫı
Kim selem gibi durur hem ol daḫı

Şöyle kim bir kişi bir başmaḳçıya
On biş aḳça vireyin saña diye

Bana bir başmaḳ diki vir saḫtiyān
Tīzrek olsun üç gün olınca hemān

Ol daḫı aḳçasını alsa eger
Anuñ-ıçun dikse bir başmaḳ meger

Görse anı ol muḫayyerdür i yār
Diler-ise anı ḳılsun iḫtiyār

Dilemezse almasun ḳosun hemān
Ol muḫayyer oldı çün-kim bī-gümān

4514 reʾs-i: reʿsü İ, Ç// 4520 reʾs-i: reʾsü T// 4521 pes: bes Ç// .4524 tīzrek: tizrek Ç

Lîki dikmez olsa başmaḳçı eger
Aña dikdürmek-içün cebr ideler

[Ç126[a]] Zîrā kim ol aldı aḳçayı tamām
Ol muḫayyer olmayısar ve's-selām

Baʿżılar lîkin dimişdür iy aḫı
Hem muḫayyer olısardur iy aḫı

Bir rivāyet daḫı oldur iy dedem
Kim muḫayyer olmaz ikʾsi daḫı hem

Ger selem şarṭlarını itse bular
Bu daḫı ʿaḳd-ı selemdür iy piser

BĀBU'Ṣ-ṢARFI

ʿAḳd-ı ṣarfdan hem nicedür diñle iş
Almaġ u ṣatmaḳ durur altun gümiş

Altunı ger altuna ṣatsañ hemān
Vezn-ile cāyizdür ancaḳ bî-gümān

Hem gümişde daḫı budur vaṣf-ı ḥāl
Kim güzāfın ṣatmaġa yoḳdur mecāl

[T156[a]] Pes berāber olsa olur yigirek
Hem daḫı meclisde ḳabż olmaḳ gerek

[İ139[a]] Yaʿnî artuḳ eksük olmasa gerek
Elden ele virüben almaḳ gerek

Pes viresiye revā olmayısar
Cinsi cinse olsa budur iy piser

Ger ḫilāf-ı cinsine ṣatsa bu gez
Artuḳ eksük ṣatması olur geñez

Şöyle kim gümiş ola altun-ıla
Birisi ger artuġ olursa n'ola

4531 rivāyet: rivāyetde T // Başlık: PARAYI PARAYA (DÖVİZE ?) ÇEVİRME BABI // 4536 pes: bes Ç// 4537 virüben: viriben Ç// 4538 pes: bes Ç, viresiye: veresiye İ

Līki şarṭ oldı teḳābuż bunda hem
Viresiye virme hem iy pür-kerem

Bir ḳılıç kim ol gümişlü olsa ger
Yā gümişlü yancuḳ olursa meger

Anı sen yüz dirheme ṣatsañ aḫı
Elli dirhem gümişi var hem daḫı

Alsañ elli dirhemin naḳd iy imām
Kim senüñ beyʿüñ hemān olur tamām

[Ç126b] 4545 Çün bahāsın gümişüñ sen bī-gümān
Meclis-i ʿaḳdda çü ḳabż itdüñ hemān

Pes senüñ beyʿüñ revā olur revā
Gerçi beyʿüñ daḫı oldı muṭlaḳā

Yaʿnī şol alduġuñ elli dirhemi
Gümişüñ olur bahāsı bil anı

Gerçi taʿyīn itmedüñ anı tamām
Ol aña olur muʿayyen ve's-selām

Çün teḳābuż oldı meclisde hemān
ʿAḳd-ı ṣarf oldı revā pes ol zamān

4550 Elli daḫı ṣoñra alursañ eger
Ol daḫı cāyizdür olur muʿteber

[T156b İ139b] KİTĀBU'L-KEFĀLETİ

Nicedür ʿaḳd-ı kefāle diñle hem
Żimmeti bir żimmete sen eyle żam

Żimmetüñ evveline dirler aṣīl
Żamm olan żimmet bayıḳ oldur kefīl

İki dürlüdür kefālet bī-gümān
Bir kefālet māla bir nefse tamām

4542 ol: o Ç, yancuḳ olursa: yancuḳ olsa olur T// 4546 pes: bes Ç// 4547 bahāsı: bahāsın Ç// 4548 taʿyīn: taʿyin Ç// 4549 hemān: tamām İ, Ç// Başlık: **KEFÂLET BÖLÜMÜ** // 4551 żam: żamm T, İ, Ç// 4552 żimmetüñ: dimmetüñ Ç// 4553 kefālet: kefāle T

Bir kişide alımuñ var biñ direm
Bir kişi dir ben bayından kim virem

Böyle dise māla ol oldı kefīl
Bu daḫı borçlu gibidür eyle bil

Yaʿnī bundan daḫı alursañ revā
Gerçi vāḳiʿde buña borç olmaya

Ger kefālet iẕn-ile olsa aḫı
Hem kefīl borcı edā ḳılsa daḫı

Pes aṣīlinden yine ol daḫı hem
Virdügin ider rücūʿ ger bīş ü kem

İẕn-ile olmayıcaḳ virdügini
Kim rücūʿ itmez teberruʿ bil anı

Bir kişinüñ ḳulı iḳrār eylese
Bir kişiye māluñı senüñ dise

[Ç127a] Ben telef ḳıldum anı dise hemān
Hem daḫı ḳıymetini ḳılsa beyān

Şöyle kim biñ aḳçalıḳ dise meger
Yā daḫı ancılayın dise eger

Çünki iḳrār eyledi ödek düşer
Līki āzād olduġından ṣoñ öder

Yaʿnī kendü ḥaḳḳına düşer hemān
Şimdi mevlā ḥaḳḳına olmaz żamān

[T157a] Bir kişi ol māl-ıçun daḫı meger
[İ140a] Kim aña muṭlaḳ kefīl olsa eger

Şimdi māl issi kefīlden mālını
Kim ḥaḳḳīḳat alısar añla anı

Bu kefīl daḫı o ḳuldan pes hemān
Kim āzād olınca küyer bī-gümān

4454 bayından: pāyandān İ, pāyandan Ç// 4557 kefālet: kefāle T// 4563 āzād: azād Ç, ṣoñ: ṣoñra İ, Ç// 4565 eger: düşer İ// 4567 pes: bes Ç, āzād: azād İ, Ç, küyer: küye Ç

Çünki āzād ola ḳul hem n'idiser
Ol kefīlüñ mālını ödeyiser

Yaʿnī ḳuluñ emr-ile olsa kefīl
Pes ḳul ödemeklige budur sebīl

4570 Līki emriyile olmazsa hemān
Ol ḳula daḫı bayıḳ olmaz żamān

Bir kişi elinde bir ḳulı meger
Bir kişi daḫı anı daʿvī ider

Yaʿnī bu elüñdeki ḳul iy aḫı
Kim benüm milküm didi hem ol daḫı

Aña inkār eyleyüp didi yalan
Ṭanuġuñ var mı getür didi hemān

Ol ḳuluñ nefsine bir kişi daḫı
Kim kefīl oldı key añla iy aḫı

4575 Müddeʿīnüñ ṭanuġı gelince hem
Nāgehān ḳul daḫı öldi iy dedem

Müddeʿīnüñ ṭanuġı geldi bu gez
Ṣābit oldı ḳul anuñ çıḳdı geñez

Ol ḳuluñ ḳıymetini öder kefīl
Pes ödemeklige ol oldı sebīl

[Ç127b] Līki mevlā iẕniʾile olsa ger
Ol kefīle daḫı ol mevlā öder

Hem kefīle deyni deyn issi meger
Saña bağışladum anı dise ger

[T157b] 4580 Pes kefīl daḫı ḳabūl itse hemān
[İ140b] Milki olur ol kefīlüñ bī-gümān

Aḳçayı ol borçludan alur kefīl
Yaʿnī aḳçayı aña öder aṣīl

4572 milküm: milkim Ç// 4577 pes: bes Ç// 4578 iẕni-ile: iẕniyile İ, Ç// 4580 pes: bes Ç// 4581 (birinci) aḳçayı: aḳçaʾı T

Pes aradan çıḳdı alımlu hemān
Milki oldı ol kefīlüñ bī-gümān

Bundan añlandı ki hem daḫı kefīl
Deyni var üstinde şöyle kim aṣīl

Deyn iki olur diyenler bī-gümān
Bu sebebden didiler anlar hemān

Pes kefīlüñ deyni olmazsa eger
Aña baḫşīş olmaz-ıdı muʿteber

Bir daḫı nesne kefāletdür hemān
Nefsine oldı kefīl ḳıldı emān

Böyle olsa nefse pes oldı kefīl
Līki bunda şarṭ degül iẕn-i aṣīl

Şunuñ-ıçun kim kefīl olduñ meger
Senden anı ister olsalar eger

Anı sen elbette iḥżār idesin
Aña teslīm eyleyüben gidesin

Hem o teslīm itdügüñ yir şehr ola
Yaʿnī şol yirde ki ḳāżī var ola

Böyle teslīm itmeseñ ol nefsi ger
Çün berī olmazsın olmaz muʿteber

Şöyle kim yol ola yā ṣaḥrā ola
Anda ḥāṣıl yoḳ hemān ġavġā ola

Her ḳaçan borçdan berī ola aṣīl
Ancılayın hem berī olur kefīl

Hem müʾeccel olsa ol borç iy dedem
Pes ṭaleb olmaz kefīlden daḫı hem

[T158ᵃ] Ger kefīlden olsa ibrā eyle bil
[İ141ᵃ Ç128ᵃ] Ol berī olur velī olmaz aṣīl

4582 pes: bes Ç// 4583 şöyle: şol Ç// 4585, 87 pes: bes Ç// 4589 elbette: elbetde T, İ// 4590 o: ol: T, şehr: şār: İ, Ç, yir: bir Ç// 4594 ol: o T, pes: bes Ç

Bir kişi bir kişiden daʿvī ider
Şol fulān kişide dise yaʿnī ger

Kim biñ akçam vardur anda iy aḫı
Kim anuñ emriʾile hem sen daḫı

Çün kefīl olduñ anı virgil bāña
Ol daḫı inkār ider eydür aña

Senüñ akçañ yoḳdur anda iy aḫı
Hīç kefīl olmamışam hem ben daḫı

Müddeʿī aña ṭanuḳ bulsa eger
Ḳāżī da ḥükm itse olur muʿteber

Ol fulān üzre kefīl üzre daḫı
Ḳāżīnuñ ḥükmi revādur iy aḫı

Müddeʿī alur biñ akçayı hemān
Ol kefīl olandan anı bī-gümān

Ol fulāndan hem kefīl olan be-nām
Ol biñ akçayı rücūʿ eyler tamām

Ol fulāndan bu kefīl hem iy aḫı
Ol biñ akçayı rücūʿ itmek daḫı

Bu tenāḳużdur revā olmayadı
Andan ol biñ akçayı almayadı

Zīra evvel aña inkār eyledi
Ol fulānuñ borcı yoḳdur hem didi

Şimdi kim andan rücūʿ itmek hemān
Borcı vardur diyiserdür bī-gümān

Bu ḥaḳḳīḳatda velīkin iy piser
kim tenāḳuż olmayısar iy piser

4597 vardur: var durur, iy: Ø, aḫı: daḫı İ, emri-ile: emriyile İ, Ç// 4599 akçañ yoḳdur anda: anda yoḳdur akçañ İ, Ç, hīç: hiç T// 4600 da: Ø, itse: itse hem İ, Ç// 4601 ḳāżī: ḳāżı İ// 4605 tenāḳuż: tenāḳuş T, akçayı: akçaʾı T// 4506 yoḳdur hem: hem yoḳdur İ, Ç// 4608 tenāḳuż: tenāḳuş T, iy piser: muʿteber İ, Ç

Zīra borcı yoḳ didügini hemān
Şerʿ anuñ sözini eyledi yalan

[T158b] 4610 Borcı yoḳdur didügi sözi tamām
[İ141b] Dimemiş gibi olur ol ve's-selām

Müddeʿī daʿvāsını bu gez eger
Böyle daʿvī eyleyüp dise eger

[Ç128b] Şol fulān kişi ki vardur iy aḫı
Kim biñ aḳçam vardur anda hem daḫı

Sen kefīl olduñ aña didi bu gez
Hem anuñ emriyile olduñ dimez

Ol daḫı inkār idüp eydür aña
Ben kefīl olmamışam hergiz saña

4615 Müddeʿī aña ṭanuḳ bulsa eger
Kim kefīl olduñ sen aña didiler

Müddeʿī alur biñ aḳçayı hemān
Ol kefīl olandan ancaḳ bī-gümān

Ol fulān kişiden anı iy imām
Kim rücūʿ itmeyiserdür ve's-selām

Zīrā anuñ emriyile olmadı
Pes kefīl aḳçasın andan almadı

Līki andan bu kefīl olan daḫı
Virdügi biñ aḳçayı hem iy aḫı

4620 Ol fulāndan yaʿnī daʿvī eylese
Senüñ emrüñle kefīl oldum dise

Ol daḫı inkār idüp eydür aña
Ben kefīl hiç olmadum hergiz saña

Pes kefīl aña ṭanuḳ bulsa eger
Bu daḫı cāyizdür olur muʿteber

5609 didügini: didügi Ç// 4611 daʿvī: Ø, eyleyüp: eyleyübenin İ, eger: meger İ, Ç// 4612 aḳçam: aḳḥam Ç// 4618 zīrā: zīra İ, Ç// 4619 aḳçayı: aḳça›ı T// 4620 eylese: eyleye, dise: diye T// 4621 hiç olmadum: ol dimedüm İ, Ç// 4622, 23 pes: bes Ç

Pes fulāndan bu daḫı aḳçasını
Kim rücūᶜ eyler alur añla bunı

Līki ṭanuḳ bulmaz olursa eger
Ol fulān kişiye hem and olısar

[T159ᵃ] 4625 Ol daḫı and içer olursa hemān
[İ142ᵃ] Ol berī olur añа olmaz żamān

Līki and içmeyüben ḳılsa nükūl
Ol biñ aḳçayı kefīle öder ol

Bir kişi beyᶜe vekīl olsa meger
Hem müvekkil mālını ṣatsa eger[79]

Hem vekīl olan kefīl olsa aḫı
Ṣatduġı mālın bahāsın hem daḫı

Yaᶜnī żāmin oldı virmege anı
Ol müvekkil olana añla bunı

4630 Bu kefālet cāyiz olmaz iy aḫı
İy aḫı cāyiz degüldür hem daḫı

Buncılayındur mużārib daḫı hem
Ṣatduġı māluñ bahāsına neᶜam

Şöyle kim żāmin olursa iy aḫı
Ancılayın cāyiz olmaz bu daḫı

Yaᶜnī rabbü'l-māl-ıçun olsa kefīl
Bu kefālet cāyiz olmaz eyle bil

Buncılayın iki kişi daḫı hem
Müşterek bir ḳulını ṣatsa behem

4635 Biri daḫı biriyiçün ol zamān
Ḥiṣṣesinde żāmin olsa bī-gümān

Bu daḫı cāyiz degüldür iy aḫı
İy aḫı cāyiz degüldür bu daḫı

4625 olur: olmaz İ

[79]4627-40. beyitler arası Ø İ, Ç// 4635 biriyiçün: biriyiçü T

Lîki biri ḥiṣṣesin ṣatsa eger
Bir kişi daḫı anı alsa meger

Daḫı birisi aña olmaḳ kefîl
Yaʿnî cāyizdür buña vardur sebîl

Pes gerekdür ol şerîküñ mālını
Ol kefîl olan şerîk öder anı

[T159b] 4640 Yaʿnî alan müşterîden māl eger
Şöyle kim bāyiʿe degmezse meger

BĀBU'L-ḤAVĀLETİ

Çünki işitdüñ kefāle ḳālini
Gel bu gez diñle ḥavāle ḥālini

[Ç129a] Bir kişiye borcuñ olsa ger senüñ
Borcı olsa saña hem bir kimsenüñ

Ṣalsañ ol alımluñı ol borçluña
Rāżî olsa ol ikisi hem aña

Bunı böyle ḳılduġuñdan n'eyledüñ
Yaʿnî kim ʿaḳd-ı ḥavāle eyledüñ

4645 Sen muḥîl ol daḫı muḥtāl iy aḫı
Bir de muḥtālün ʿaleyh oldı daḫı

Pes hemān ḳurtulduñ ol borçdan ne bāk
Lîki muḥtālün ʿaleyh olsa helāk

Müflis olsa daḫı mālı ḳalmasa
Dirliginde yāḫūd inkār eylese

Beyyine bulınmasa ḳılsa yemîn
Yāḫūd iflāsına ḥükm olsa yaḳîn

Yaʿnî bu üç nesnenüñ biri hemān
Vāḳiʿ olursa ḥaḳḳîḳat bî-gümān

Başlık: BORCU ALACAKLI OLUNAN KİŞİYE AKTARMA BABI // 4645 muḥtālün: muḥtāl Ç// 4648 yāḫūd: yāḫūz İ, Ç

Yine senden pes alımlu ḥaḳḳını
Kim rücūʿ eyler alur senden anı

Diñle muḥtālün ʿaleyh ḳılsa ṭaleb
Kim muḥīlden virdügin muḥtāle heb

Sen bana borçluyıduñ dise muḥīl
Ḳavli maḳbūl olmaġa yoḳdur sebīl

[İ142b] Kim meger ṭanuġıla iṣbāt ide
Ṭanuġı olmasa işid kim n'ide

[T160a] Vire muḥtālün ʿaleyhi and içe
And içicek virdügin ala niçe

Ṭālib olan ger bu gez ola muḥīl [80]
Alduġın muḥtālüñ idüp ḳāl u ḳīl

Borçluyıduñ dise muḥtāl buña ger
Ḳavli bunuñ daḫı olmaz muʿteber

Beyyine gerek yā and ola hemān
Bu daḫı ancılayındur bī-gümān

Yaʿnī kim and içer olursa muḥīl
Alduġın muḥtālüñ olur eyle bil

[Ç129b] Maʿlūm oldı kim ḥavāle iy aġa
Deyni elbette ol itmez iḳtiżā

Vācib olmaz yaʿnī borç olmaḳ hemān
Şöyle kim ṣūretlerin ḳılduḳ beyān

Mekrūh olmışdur sefātic hem daḫı
Diñle nedür ol sefātic iy aḫı

Bir kişi yoldaşına aḳçasını
Yolda ödünç vire ṣaḳlada anı

4652 bana: saña Ç// 4653 olmasa: olmazsa İ, olmaz-ısa Ç, kim: Ø Ç 4654 niçe: n'ide Ç

[80] 4655 ve 4656. beyitlerin ilk mısraları yer değiştirmiş T// 4656 borçluyıduñ: borçluyıdu Ç// 4659 elbette: elbetde İ// 4660 olmaḳ: almaḳ İ

Yā gemideyidi ġarḳ ola didi
Żāyiʿ olmasun diyü ḳarż eyledi

KİTĀBU'L-ḲAŻĀʾ

Bir daḫı bu ʿālem içinde niẓām
Kim sebeb ḳıldı aña rabbu'l-enām

Ḳullarından birisin sulṭān ider
Cümle ḫalḳı ḥükmine fermān ider

Nāyibullāh olur ol beyne'l-ʿibād
Pes iderler buyruġına inḳıyād

[İ143ᵃ] Ḳāżīlar naṣb eyler ol daḫı hemān
Tā ki maʿmūr ola şerʿ-ile cihān

[T160ᵇ] Ḥükm-i şerʿi ol daḫı icrā ider
Pes cihānda ẓulm ḳalmaz hep gider

Bir kişi ehl-i şahādet olsa ger
ʿĀlim u ʿādil daḫı olsa meger

Yaʿnī cāhil olmaya ʿālim gerek
Müctehid olursa daḫı yigirek

Hem daḫı ʿilmiʾile ʿāmil ola
Şerʿ içinde müstaḳīm kāmil ola

Farż olur aña ki ḳāżī ola ol
Hem ḳabūl itmege rāżī ola ol

Çün bulınmaz bir daḫı anuñ bigi
Hem bu olmışdur ʿibādetler yigi

Pes muʿayyen oldı ḳāżī olmaġa
Kim aña farż oldı anı almaġa

[Ç130ᵃ] Cāhil olmaḳ ḳāżī yā fāsıḳ daḫı
Gerçi aña degül ol lāyıḳ aḫı

Başlık: KADILIK BÖLÜMÜ // 4665 fermān: ḳarmān Ç// 4666 pes : bes Ç// 4667 ḳāżīlar: ḳāżılar T// 4668 ider: ide, pes: bes Ç// 4671 ʿilmi-ile: ʿilmiyile İ,Ç// 4673 bigi: gibi İ// 4674 pes: bes Ç

Līki cāyiz oldı çün kim bu zamān
Az bulınur ʿālim ü ʿādil i cān

Rişvet-ile ḳāżılıḳ almaḳ kişi
Ḥükmi nāfiẕ olmaya bāṭıl işi

Ḳāżī olup şoñra rişvet alsa ger
Fāsıḳ olur ḥükmi olmaz muʿteber

Eyle gerekdür kişi hem ḳāżīlıḳ
İsteyüp göstermeye hem rāżīlıḳ

4680 Cebr-ile ḳāżī ḳılalar anı pes
Eyle olmayınca hīç ḳılma heves

Ger ḳabūl ḳılsa bu resm-ile ḳażā
Hem ḫaṭādan saḳlaya anı Ḫudā

[İ143b] Ḳāżī olan olmaya faẕẕ u şedīd [81]
Hem daḫı olmaya cebbār u ʿanīd

[T161a] Hem kimesneden hedāyā almaya
Yaʿnī evvelden ki ʿādet olmaya

ʿĀdet olmış kimse olursa revā
Hem ḳarībinden daḫı olsa n'ola

4685 Çünki ḳāżī oldı imdi n'eyleye
Bir muʿayyen yirde meclis eyleye

Şöyle kim mescid ve cāmiʿ gibi hem
Yā daḫı bunuñ gibi iy muḥterem

Hem ḫuṣūmet ḳılmaġa gelse ḫuṣūm
ʿArż ider ḫāllerini budur rüsūm

Hīç birine ḳarşu ḳāżī gelmeye
Ḳaḳıyup hem daḫı başın şalmaya

Her birine sözde telḳīn itmeye
Söyle evvel diyü taʿyīn itmeye

4677 almaḳ: alsa İ, Ç// 4679 ḳāżılıḳ: ḳāżılıḳ T, Ç// 4680 hīç: hiç T

[81] faẕẕ: Her üç nüshada fażż yazılmış T, İ, Ç// 4684 kimse: nesne İ, ḳarībinden: ḳarīninden Ç// 4686 ve: ü İ, mescid: mescid-i Ç// 4687 ḫuṣūm: ḫaṣūm Ç// 4688 hīç: hiç T// 4689 taʿyīn: taʿyin Ç

Telḳīn itmeye ṭanuġa daḫı hem
Zīra bunlaruñla olur müttehem

Müddeʿī müddeʿā ʿaleyhi aḫı
Pes berāber eyleye ikʾsin daḫı

[Ç130b] Yaʿnī durmaḳda oturmaḳda tamām
Kim berāber ola bunlar ve's-selām

Ḳāżī şol demde ki ol ġażbān ola
Yā ḳatı aç ola yā ʿaṭşān ola

Yāḫū aña ʿārıż olmış olsa hem
Uyḳu ḥādiṯ olmış olsa yāḫū ġam

Göñli meşġūl olsa yāḫūd bir işe
Kim bıraḳmış olsa anı teşvīşe

Ḳāżī ḥükm eylemeye pes ol zamān
Kim ḫaṭāya vāḳiʿ ola nāgehān

[İ144a] Ḳāżī ḥükminde ḫaṭā itse eger
Ḳaṣd-ıla olmasa hem daḫı meger

Yaʿnī kim nesne telef ḳılsa hemān
Anuñ-ıçun ḳāżīya olmaz żamān

[T161b] Ḥaḳḳ-ı ʿabd olsa o ḥükm itdügi hem
Mālını ḳılsa telef ger bīş ü kem

Şöyle kim bir kişinüñ ḳulın aḫı
Kim āzādlu diyü ḥükm itdi daḫı

Hem ḫaṭā itmiş o ḥükminde tamām
Ḥükmi geçmez bāṭıl oldı ve's-selām

Ḳul eger ʿaynıʾile dursa eger
Yine anı issine redd ideler

ʿAynıʾile durmadın olsa helāk
Ḳāżīya andan ödek olmaz ne bāk

4695 yāḫūd: yāḫūẓ, teşvīşe: teşvişe İ, Ç// 4696 eylemeye: eyleye, pes: bes Ç// 4700 daḫı: aḫı Ç// 4702 ʿaynı-ile: ʿaynıyıla, redd: red İ, Ç// 4703 ʿaynı-ile: ʿaynıyıla, durmadın: durmayup İ, Ç

Belki beytü'l-māl öder anı hemān
Ḳul-ıçun andan olur yaʿnī żamān

Hem daḫı bir kişiden bir kişi ger
Dise kim şol ḳuluñı sen iy piser

Baña bağışladuñ ol benüm dise
Ḳāżī hem daḫı aña ḥükm eylese

Şoñra bilindi ki ol olmış ḫaṭā
Pes anuñ baḫşişi olmadı revā

Ḳul daḫı ʿaynıʾile dururs ger
Yine anı issine redd ideler

[Ç131a] Ger helāk olmış olursa hem daḫı
Ḳıymetini ol ḳuluñ pes iy aḫı

Ol ḳulı daʿvī idüp alan hemān
Ol virür anı bayıḳ bil bī-gümān

Her ne kim buncılayın olsa tamām
Ḥükmi anuñ daḫı budur ve's-selām

[İ144b] Şöyle kim beyʿ ü şirā ʿıtḳ u ṭalāḳ
Her birinüñ ṣūretin fikr eyle baḳ

Ḥükm-i ḥaḳḳullāh olursa ger bu gez
Anda daḫı hem telef ḳılsa geñez

[T162a] Şöyle kim bir kişiye ḥadd ursa ger
Süci içdüñ diyü ḥükm itse meger

Yā zinā itdüñ daḫı dise hemān
Hem ḫaṭā itmiş olursa ol zamān

Hem helāk olmış olursa iy aḫı
Nesne olmaz ḳāżīya bunda daḫı

Belki beytü'l-māl öder anı hemān
Yaʿnī kim andan olur aña żamān

4704 māl: māldan Ç// 4707 bilindi: bildi Ç, ki: kim İ, Ç, pes: bes Ç// 4708 ʿaynı-ile: ʿaynıyıla, redd: red İ, Ç// 4710 idüp: idip Ç, alan: eger T, anı: Ø Ç// 4711 buncılayın olsa: olsa buncılayın Ç// 4712 ʿıtḳ u: ʿıtḳ ı İ// 4714 ḥadd: ḥad Ç// 4715 daḫı dise: dise daḫı İ, Ç// 4716 olmış olursa: olsa o kimse İ, Ç

Līki ḳāżī bu ḫaṭā ḥükminde ger
Ḳaṣd-ıla itmiş olursa ol meger

Yaʿnī iḳrār itse ḳāżī iy aḫı
Ben bu itdügüm ḫaṭā ḥükmi daḫı

Ḳaṣd-ıla itdüm bu ḥükmi ben ḫaṭā
Pes telef ḳılduġın öderse revā

Ḳāżīlıḳdan hem daḫı maʿzūl olur
Her ne iderse kişi anı bulur

Müstehıḳ olur daḫı hem bī-gümān
Kim aña taʿzīr ideler ol zamān

Zīrā bunuñ gibi ʿişyān itdi ol
Fāsıḳ oldı ʿazline bu oldı yol

İtmeye beyʿ ü şirā meclisde hem
Tā kim olmaya anuñla müttehem

Ḳāżīyıçun daʿvet itseler eger
Varmaya aña daḫı ol muʿteber

[Ç131b] Ḳāżīyıçun olmayup ʿām olsa pes
Hem dürüstdür varmaġa ḳılsañ heves

Ḫasta şormaḳlıḳ olursa ḫōş ola
Hem ṣalāt-ı meyyit olursa ḳıla

Yaʿnī cāyizdür buları işlemek
Belki işlemekligidür yigirek

[T162b İ145a] Bir kişinüñ ḥaḳḳı iṯbāt olsa hem
Ḳāżī ḥükm itse aña iy muḥterem

Ḥaḳḳı iḳrār-ıla ṯābit olsa ger
Ḥabsini anuñ ṭaleb ḳılsa meger

Emr ide vir diyü ḳāżī söyleye
Ger ībā eyler-ise ḥabs eyleye

4721 ḳāżīlıḳdan: ḳāżılıḳdan T, Ç// 4724 kim: ki İ, Ç// 4725, 26 ḳāżīyıçun: ḳāżıyiçün T// 4729 iṯbāt: ṯābit İ, Ç, ḳāżī: ḳāżı T// 4730 ḥabsini: ḥapsini İ// 4731 Sayfa kenarına sonradan eklenmiş İ, ībā: ibā T, Ç

Ṭanuġıla ṣābit olsa bī-gümān
Ḥabs ider fī'l-ḥāli hīç virmez emān

Şöyle kim ḳarż ola ol ḥaḳ yā ṣemen
Yā ola mehr-i muʿaccel yāḫū sen

Bir kişinüñ mālına olsañ kefīl
Şöyle kim ẕikr eyledük oldur sebīl

Yaʿnī bu ḥaklar ki vardur iy piser
Ṭanuġıla ṣābit olursa eger

Çünki inkār eyledi evvel hemān
Ḳāżī ḥabs eyler o dem virmez emān

Bundan ayruḳ ḥaklar olsa gör n'ide
Farḳını medyūn daḫı daʿvī ide

Şöyle kim erş ü cināyet iy aḫı
Yā żamān u ġaṣb olursa hem daḫı

Ḳāżī ḥabs itmek anı olmaz revā
Kim meger ṣābit ola anda ġınā

Rāyı ḳaç gün olsa ḥabs ide tamām
Mālı ẓāhir olmasa pes iy imām

Müflis olur ol emān-ı ḥaḳdadur
Ḳaydı yoḳ şimden girü muṭlaḳdadur

Ġāyib üzre ḳāżī ḥükm itmek daḫı
Cāyiz olmaz añla anı iy aḫı[82]

Līki meger ġāyibüñ kim nāyibi
Pes ḥaḳḳīḳat ḥāżır ola yā ebī

[T163a] Ġāyibüñ yaʿnī vekīli olsa hem
Pes ḥaḳḳīḳat nāyibi oldı neʿam

Yāḫū şerʿā nāyibi olsa daḫı
Şöyle kim ḳāżī anuñçun iy aḫı

4732 ḥabs: ḥaps İ, hīç: hiç T, Ç// 4733 ḳarż: farż İ, ḥaḳ: ḥaḳḳ T// 4736 ḥabs: ḥaps İ// 4738 erş: uş, ü: Ø İ, cināyet: cināyāt Ç, żamān u: żamān-ı İ, u: Ø Ç// 4739, 40 ḥabs: ḥaps İ

[82] 4742-75. beyitler arası Ø İ, Ç

Kim vaṣī naṣb eylemiş olsa be-nām
Nāyib olur aña ol daḫı tamām

Yāḫū ḥükmā nāyib olsa bī-gümān
Ġāyib üzre şöyle kim daʿvī hemān

Ḥāżır üzre daʿvīye olsa sebeb
Ḳāżīnuñ ḥükmi bu gez bunlarda heb

Muʿteberdür nāfiẕ olur iy aḫı
Ḥāżır üzre ġāyib üzre hem daḫı

Şöyle kim bir pāre yir olsa yā dār
Bir kişinüñ yaʿnī elinde i yār

Yāḫū dükkān olsa yā ḳul ḳaravaş
Yā daḫı anuñ gibi māl u ḳumāş

Bir kişi daḫı aña gelse hemān
Daʿvī eylese dise kim yā fulān

Bu elüñdeki senüñ dār iy aḫı
Şol fulān ġāyibden anı ben daḫı

Ṣatun aldum baña ṣatdı ol fulān
Bu benüm milküm durur degül yalan

Hem ṭanuḳlar geldi aña bī-gümān
Ḳāżī aña dārı ḥükm itdi hemān

Muʿteberdür ḳāżınuñ ḥükmi aḫı
Ḥāżır üzre ġāyib üzre hem daḫı

Ṣoñra gelse ol fulān daḫı meger
Beyʿe inkār eylese dise eger

Kim ben anı saña ṣatmadum i yār
Senüñ olmadı o dükkān yāḫū dār

İʿtibār olmaz aña pes bī-gümān
Ḳāżī aña daḫı ḥükm itdi hemān

[T163b] Yaʿnī ḳāżī ḥükmi bunda iy aḫı
Ḥāżıra ḥükm oldı hem aña daḫı

Buncılayın bir daḫı ṣūretde uş
İkisinüñ ḥükmi birdür añla ḫōş

Bir kişi bir kişiye sögse eger
Sögene ḥad lāzım olsa ger meger

Aña ḥadd urmaḳ diledi ḳāżī hem
Ol daḫı ḳāżīya eydür iy ḥakem

Ben fulānuñ ḳulıyam bil iy aġa
Ben daḫı ḳul ḥaddini urġıl bāña

Ol sögülen kişi bu gez hem daḫı
Ol ḳulam diyene eydür iy aḫı

Ḳul idüñ sen līki ol mevlā fulān
Seni āzād eylemişdür bī-gümān

Pes saña āzādlular ḥadden tamām
Vācib oldur saña ḥadd urur imām

Buña ṭanuḳlar getürdi hem daḫı
Kim ṭanuḳluḳ vireler hem iy aḫı

Didiler bunuñ o mevlāsı fulān
Bunı āzād eylemişdür bī-gümān

Ḳāżī ṭanuḳları işitdi o dem
Anuñ āzādlıġına ḥükm itdi hem

Çün āzādlu diyü ḥükm itdi imām
Pes āzādlu ḥaddini urdı tamām

Ṣoñra gelse ol fulān mevlā eger
Anı āzād itmedüm didi meger

Yaʿnī inkār itdi āzād itmedi
Ḳāżī anuñ sözini işitmedi

Zīrā evvel aña ḥükm itdi hemān
Pes ol āzād oldı bayıḳ ol zamān

[T164ᵃ] Pes sözine itmediler iltifāt
Bunı böyle naḳl ḳılmışdur şiḳāt

BĀBU KİTĀBİ'L-ḲĀŻĪ İLĀ'L-ḲĀŻĪ

[Ç132a] Ḥaşm-ı ḥāżır olıcaḳ ḳāżī n'ider
Kim şuhūd-ıla ʿaleyhi ḥükm ider

Bir biti yazar sicil dirler aña
Ṣoñra anı göricek ḥükmin aña

[İ145b] Ḥaşm-ı ġāyib olsa bu gez n'idiser
Ġāyib oldı çün kime ḥükm idiser

Pes ṭanuḳlar diñleye ancaḳ hemān
Ḥükm iderse cāyiz olmaz bī-gümān

4780 Hem gerek naḳl-i şahādet eyleye
Nicedür vaṣf-ı şahādet söyleye

Hem kitāb-ı ḥükmi dirler bir kitāb
Kim odur naḳl-i şahādet bi'l-ḥiṭāb

Yaza bir ḳāżīya anı iy dede
Tā kim ol daḫı anuñla ḥükm ide

Yol ṭanuḳların daḫı yaza bile
Tā ki ḳāżī bitisin ḳāżī bile

Ol biti içindeki ṭanuḳlara
Oḳıya bildüre bir bir anlara

4785 Bunlaruñ ḳatında hem ḫatm eyleye
Çünki şarṭ oldı bular pes n'eyleye

Hem bitiyi bunlara teslīm ide
Ḳāżīya yaʿnī bular ala gide

Ḳamu nesnede bu cāyizdür eved
Cāyiz olmaz ger ola ḥadd u ḳavad

Hem daḫı bir ʿayn-ı menḳūl olsa ger
Bu kitāb-ı ḥükmī anda iy piser

Başlık: KADIDANKADIYAYAZILANRESMÎ YAZI // 4779 pes: bes Ç// 4780, 81 naḳl-i: naḳlü T// 4782 ḳāżīya: ḳāżıya T// 4785 pes: bes Ç// 4786 bitiyi: biti-i T, ḳāżīya: ḳāżıya T, Ç

[T164b] Şöyle kim at ola yā ḳul ḳaravaş
Yā daḫı ancılayın māl u ḳumāş

Bū Ḥanīfe ḳavli oldur bī-gümān
Hem İmām-ı Şānīnüñ daḫı hemān

Cāyiz olmaz dirler anı iy dedem
Yaʿnī mektūbun ileyhi ḳāżī hem

Anı redd eyleye itmeye ḳabūl
Çünki cāyiz olmadı pes n'ide ol

[İ146a Ç132b] Şöyle kim Yanbolıdan bir kişi ger
Ḳāżī ḳatında varur daʿvī ider

Edrene şehrinde yaʿnī şol fulān
Bir atum buldum elinde bī-gümān

Benden oġurlandı benümdür ol at
Aña ṭanuḳlar getürdüm uş uñat

Ḳāżī diñledi anuñ ṭanuḳların
Yazdı ol atuñ ṣıfātın her birin

Edrene ḳāżīsına yaʿnī hemān
Bir kitāb-ı ḥükmī yazdı ol zamān

Edrene ḳāżīsına vardı kitāb
Kim odur naḳl-i şahādet bi'l-ḫiṭāb

Ol bitiyi dutmadı redd itdi ol
Pes imāmeyn meẕhebin ḳıldı ḳabūl

Gerçi cümle şarṭları anuñ tamām
Var-ıdı yirlü yirince ve's-selām

Līki bir pāre yir olsa yāḫū dār
Yaʿnī menḳūl olmaya olaʿaḳār

Bunda cāyiz didiler ancaḳ hemān
Deyn olursa daḫı olur hem-çünān

4790 oldur: budur Ç// 4791 mektūbun: mektūb Ç// 4792 redd: red İ, Ç, pes: bes Ç// 4794 atum: atım Ç// 4796 Sayfa kenarına sonradan eklenmiş T, yazdı: yāni Ç// 4797 edrene: edrine İ, bir: bu T// 4798 naḳl-i: naḳlü T// 4799 redd: red İ, Ç, pes: bes Ç// 4800 varıdı: vardı Ç

Şöyle kim Edrenede bir kişide
Alımum vardur diyü daʿvī ide

Yā anuñ oturduġı evler tamām
Kim benüm milküm diye ol ve's-selām

[T165ª] 4805 Bu kitāb-ı ḥükmī bunda pes bu gez
Hem ʿamel anuñla cāyizdür geñez

Hem Muḥammed ḳavli budur iy aḫı
Muṭlaḳā cāyiz görür hem ol daḫı

Māl eger menḳūl ola yāḫūd ʿaḳār
Muṭlaḳā ol aña ider iʿtibār

[İ146ᵇ] Bu kitāb-ı ḥükmī yaʿnī bī-gümān
Muʿteberdür cāyiz olur ol hemān

Baʿżılar bunı revā görmiş-durur
Hem daḫı fetvā buña virmiş-durur

4810 Bu Muḥammed ḳavlidür bilgil i yār
Baʿżılar hem anı ḳılmış iḫtiyār

[Ç133ª] Ḳāżīlar şimdiki demde hem daḫı
Kim ʿamel anuñla ider iy aḫı

Bitiye yol ṭanuġı olmasa ger
Kim anı Şaʿbī revā görmiş meger

Yaʿnī yol ṭanuġı olmazsa bile
Ḳāżī çün ẓann eyleye ḫaṭṭın bile

Pes ḳabūl itmek anı olmaz ḫaṭā
Müctehidler çün revā gördi revā

4815 Çünki mektūbun ileyhiye kitāb
İrişicek n'eyleye nedür ṣavāb

Açmaya anı daḫı oḳumaya
Belki eline alup yoḳamaya

4805 ḥükmī: ḥükm T, ḥükmi Ç, pes: bes Ç, bu kez: geñez İ, anuñla: anuñ-ıla Ç// 4806 görür: görer Ç// 4707 yāḫūd: yāḫūẓ İ, Ç// 4811 ḳāżīlar: ḳāżılar T, Ç// 4812 bitiye: bitige İ// 4813 ẓann: ẓan İ, Ç// 4815 irişicek: irişince Ç

Tā ki iḥżār ide ḫasmı ḳatına
Baʿdehū baḳa kitābuñ ḫatmına

Andan açа oḳıya budur ehem
Yol ṭanuḳları ṭanuḳlıḳ vire hem

Baʿdehū ḥükm eyleye ḫasma tamām
Ol kitāb içindekini ve's-selām

[T165^{b}] 4820 Ḫaşmı ḥāżır olmadın hem iy piser
Ḳāżī yol ṭanuḳların diñlese ger

Bunı dimişdür Ebū Yūsuf revā
Ḳāżī pes ḥükm eyleye olmaz ḫaṭā

Ḫaşm eger ölmiş olursa hem n'ide
Vārişi olursa aña ḥükm ide

Ḳāżīya mektūb irişmedin eger
Maʿzūl olsa yāḫūd ölmiş olsa ger

[İ147^{a}] Anuñ-ıla pes ʿamel olmaz yaḳīn
Kim meger ola ḳużātü'l-Müslimīn

4825 Ḳāżıī kātib daḫı böyle hemān
Ol biti hem maḳbūl olmaz bī-gümān

Ḳāżıya bir ḳāżınuñ ḥükmin daḫı
ʿArż ḳılsa ger ḳaçan kim iy aḫı

Ol kitāba sünnete icmāʿa hem
Ger muḫālif olmaya iy muḥterem

[Ç133^{b}] Vācib olur anı imżā eyleye
Yaʿnī şerʿī ḥükmi icrā eyleye

Ger muḫālif olur-ısa redd ide
Çünki şerʿī olmayıcaḳ pes n'ide

4830 Ḳāżīnuñ menşūrına yazılsa ger
Naṣb-ı nāyib ḳılsa olur muʿteber

4825 ḳāżī-i: ḳāżī-yi İ, Ç, olmaz: olmış Ç// 4826 ʿarż ḳılsa ger: ʿarżı ḳılsalar T// 4829 redd: red İ, Ç// 4830 ḳāżīnuñ: ḳāżınñ T, Ç

Ḳāżī olur ancılayın ol daḫı
ʿAzl idemez ol anı bil iy aḫı

Līki meger ol da bile yazıla
ʿAzl idecek olur-ısa ʿazl ola

Diñle daḫı ḳāżınuñ ḥükmi n'ola
Ẓāhirā hem bāṭınā olur revā

Yaʿnī yalan ṭanuġıla ḳāżī ger
Kim ʿuḳūd-ıla füsūḫda iy piser

[T166a] 4835 Ḥükm iderse ẓāhirā hem bāṭınā
Ḥükmi nāfiẕdür anuñ hem muṭlaḳā

Şöyle kim bir kişi geldi iy ata
Seni çiftlendüm didi bir ʿavrata

Ol daḫı inkār idüp ḳıldı fiġān
Zīra bilür anı ol muṭlaḳ yalan

Gör yalan ṭanuḳlar-ıla n'eyledi
ʿAvratumdur diyü iṣbāt eyledi

[İ147b] Ḳāżī ḥükm itdi anı ʿavratlıġa
Ol ḥelāl oldı aña muṭlaḳ aġa

4840 Vardur ol ʿavrat aña temkīn ide
Çün ḥelāl oldı aña yā pes n'ide

Ḳāżınuñ çün ḥükmi oldı ẓāhirā
Bāṭınā daḫı ḳabūl ider Ḫudā

Ḳāżī çün bilmez ṭanuḳları yalan
Ṣanki olmışdur nikāḥ şimdi hemān

Her ne kim buncılayın ola aḫı
Ḥükmi bunuñ gibidür anuñ daḫı

Hem ḥarāmdur diyü ḥükm itse tamām
Ol daḫı ẓāhirde ḅāṭında ḥarām

4841 ḫudā: ḫuẓā İ, Ç

[Ç134a] 4845 Şöyle kim bir ʿavrat erinden meger
Üç ṭalāḳ boşluġını daʿvī ider

Hem daḫı iki kişi geldi hemān
Kim ṭanuḳlıḳ virdiler līkin yalan

Ḳāżī boşdur diyü ḥükm itdi tamām
Ẓāhirā hem bāṭınā oldı ḥarām

Yoḳdur olʿavrat aña temkīn ide
Çün ḥarām oldı aña yā pes n'ide

Pes bir ayruḳ kişiʾi daḫı bular
Çiftlenür olursa olur muʿteber

[T166b] 4850 Yaʿnī bu ʿavrat aña temkīn ide
Çün ḥelāl oldı aña yā pes n'ide

Hem daḫı bir kimseden bir kişi ger
Bir ḫalāyıġın anuñ daʿvī ider

Dir ki sen anı baña ṣatduñ hemān
Ol daḫı inkār ider dir kim yalan

Hem yalan ṭanuḳlar-ıla ol daḫı
Ḳāżī ḥükm itdi hem aldı iy aḫı

[İ148a] Ol ḫalāyıḳ pes aña olur ḥelāl
Yaʿnī vaṭʾ iderse hīç olmaz vebāl

4855 Çünki ḳāżī aña ḥükm itdi tamām
Milki oldı ol anuñ hem ve's-selām

Buncılayın müşterī daḫı eger
Ṣatun aldıġı ḫalāyıġın meger

Bāyiʿe redd itmek-içün anı hem
Daʿvī ḳıldı beyʿinüñ feshini hem

Dir ki benüm-ile beyʿüñ iy aḫı
Fesḫ ḳılduñ cāriyeñ al hem daḫı

4848 yoḳdur: yoḳ durur T, temkīn: temlik Ç// 4849 pes: bes Ç, kişiʾi: kişiye İ, Ç// 4851 kimseden: kişiden İ//4852 kim: ki T// 4854 pes: bes Ç, hīç: hiç T// 4857 redd: red, fesḫini hem: fesḫin behem İ, Ç

Daʿvī ḳıldı ol daḫı böyle hemān
Hem ṭanuḳlıḳ virdiler līkin yalan

Ḳāżī ḥükm itse aña daḫı eger
Ol daḫı alsa ḥalāyıġın meger

[Ç134b] Milki oldı yine vaṭʾ itse revā
Hem ḳabūl ider anuñ ʿöẕrin Ḫudā

Gerçi ol bilür ṭanuḳları yalan
Ḳāżī çün ḥükm eyledi olmaz ziyān

Buncılayın her ne ki var iy aḫı
Kim mevāşī vü ʿaḳār olsa daḫı

Şöyle kim yaʿnī ṭavar ḳul ḳaravaş
Yā daḫı anuñ gibi māl u ḳumāş

[T167a] Bū Ḥanīfe ḳavli budur iy aḫı
Hem imāmeyn ḳavlini diñle daḫı

Ḳāżīnuñ ḥükmini yaʿnī kim bular
Ẓāhirā nāfiẕdür ancaḳ iy piser

Çün ṭanuḳlardur ḥaḳḳīḳatda yalan
Yaʿnī kim bāṭında geçmez bī-gümān

Ḳāżınuñ ḥükm itdügi ʿavratlıġa
Yāḫū boşdur diyü ḥükm itse aġa

[İ148b] Gerçi ẓāhirde ḥelāldur ol hemān
Līki bāṭında ḥarāmdur bī-gümān

Yaʿnī vaṭʾ itmek olur aña ḥarām
Buncılayındur ne kim var iy imām

Çün ṭanuḳlardur ḥaḳḳīḳatda ḫaṭā
Pes o bāṭında nite ola revā ···

Meẕhebin ḳāżī unutsa nāgehān
Kim muḫālif aña ḥükm itse hemān

4861 ḫudā: ḫuẕā İ, Ç// 4863 mevāşī vü: mevāşī-i T // 4866 ḳāżīnuñ: ḳāżınuñ T, Ç
4871 pes: bes Ç// 4872 Sayfa kenarına sonradan eklenmiş Ç

Müctehidler meẕhebince olsa ger
Nāfiẕ olup ḥükmi olur muʿteber

Ḳaṣd-ıla ḥükm itmiş olsa hem daḫı
İkidür bunda rivāyet iy aḫı

Bir rivāyetde geçer olur tamām
Bir rivāyetde o geçmez ve's-selām

Līki fetvā şöyle gelmiş iy aḫı
Ḳaṣd-ıla yāḫūd unutsa hem daḫı

Muṭlaḳā geçmez anuñ ḥükmi hemān
Meẕhebince olmadı çün bī-gümān

[Ç135a] Ḳāżīya vardur yetīmüñ mālını
Kim ödünç vire işid aḥvālini

Atası virmek vaṣī virmek hemān
Cāyiz olmaz bunlara olur żamān

[T167b] BĀBU'T-TAḤKĪMİ

Iki kişi bir kişiyi ger ḥakem
Ḳılsalar ol daḫı ḥükm eylese hem

Ḳāżīlıġa lāyıḳ olursa revā
Hem gerek kim ḥükm olmaya ḫaṭā

Ger ḥakem ḥükm itmedin birisine
Cāyiz olur hem rücūʿ itse yine

[İ149a] Ḳāżīya ʿarż itseler ger ḥükmini
Meẕhebine ger muvāfıḳ bulsa anı [83]

Eyle gerek kim anı imżā ide
Ḥükm-i şerʿīdür yā pes ayruḳ n'ide

4875 rivāyetde o: rivāyet ol ki İ, Ç// 4876 fetvā: fetvī Ç, yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç// 4879 atası: anası, vaṣī: vāṣī İ// Başlık: HAKEMLİK BABI // 4881 ḳāżīlıġa: ḳāżılıġa T, Ç, ḥükm olmaya ḫaṭā: ḥükmi ḫaṭā olmaya İ, ḥükm: ḥükmi Ç

[83] Vezin bozuk. ḳāżīya: ḳāżıya T, Ç, meẕhebine: meẕhebince Ç, ger: hem İ, Ç// 4884 gerek kim: gerekdür İ, Ç//

Şübheyile sāḳıṭ olur nesnede
Ḥükmi cāyiz olmaya pes iy dede

Şöyle kim ḥadd olsa yā olsa ḳışāṣ
Pes revā olmaḳlıġa yoḳdur ḫalāṣ

Ṭanuġıla yā nükūl-ile daḫı
Ḥükm iderse cāyiz olur iy aḫı

Līki vālideyn olursa yā veled
Ḳāżī gibi cāyiz olmaz ḥükm eved

Ger ʿaleyhim ḥükm ider olsa revā
ʿAvratında daḫı böyledür aġa

Ḳāżī bir kimseye eydürse ki ben
Recm-ile ḥükm eyledüm bu şaḫṣa sen

İmdi recm eyle dise sen daḫı hem
Var durur kim recm idesin iy dedem

Kes elin dise yā dög dise hemān
Ol daḫı saña revādur bī-gümān

Bir rivāyetde velīkin iy aḫı
Ḳāżī ʿālim ʿādil ola hem daḫı

[T168a] Eyle olmayınca ḳāżī bī-gümān
Emrini dutmayasın pes ol zamān

Kim meger ḥükmini görmiş olasın
Ol sebebden hem didügin ḳılasın

Ḳāżī maʿzūl olduġından şoñra ger
Bir kişiye dise kim senden meger

[Ç135b] Ḥükm idüp aldum biñ aḳçayı hemān
Kim fulān kimseye refʿ itdüm ınan

Ol kişi dirse ki sen benden anı
Ẓulm-ile alduñ aña virdüñ ḳanı

4885 pes: bes Ç// 4886 ḥadd: ḥad İ, Ç// 4888 ḥükm: ḥükmi Ç// 4893, 94, 95. beyitler Ø İ, // 4897 refʿ: defʿ T, İ

Ḳāżınuñ ḳavli müsellemdür tamām
Ḳāżīya hem and daḫı yoḳ ve's-selām

Çün teṣāduḳ itdi bunlar iy ʿamū
Ḳāżī'iken olduġına bu ḳamu

[İ149b] Ẓāhir ol kim ḳāżī hīç ẓulm eylemez
Muʿteber olsa gerek ḳavli bu gez

Bir kişi bir ile ḳāżī olsa ger
Ol ilüñ içinde iken ol meger

Bir kişi bir kişiden daʿvī eyledi
Kim benüm sende biñ aḳçam var didi

Anı ḳāżī daḫı bilse iy aḫı
ʿİlmiyile hem ʿamel ḳılsa daḫı

Yaʿnī ḥükm itse biñ aḳçaya hemān
Ḥükmi cāyiz olur anuñ bī-gümān

Gerçi ṭanuḳ yāḫūd iḳrār olmadı
Ḳāżīnuñ ʿilmi kifāyet eyledi

Ẓann olur ancaḳ şahādetde hemīn
Ḳāżīnuñ ʿilminde ḥāṣıldur yaḳīn

Ḳāżī ʿilm-ile ʿamel itmek gerek
Çün şahādetden ol oldı yigirek

[T168b] Līki ḳāżī olmadın bilse eger
Yā o ilden ṭaşra bulınsa meger

Bū ḥanīfe ḳavli budur iy aḫı
Ḳāżī ḥükm itmeye aña hem daḫı

Ḥükm iderse pes revā olmayısar
Hem imāmeyn ḳavlin işid iy piser

4899 ḳāżīya: ḳāżıya T, Ç// 4900 ḳāżī: ḳāżı T, Ç// 4901 ḳāżī: ḳāżı T// 4902 içinde iken: içindeyiken İ, Ç// 4904 ḳāżī: ḳāżı T// 4905 aḳçaya: aḳçayı İ, Ç// 4906 ḳāżīnuñ: ḳāżınuñ T, Ç// 4907 ẓann: ẓan İ, Ç, ḳāżīnuñ: ḳāżınuñ T, Ç// 4908 ʿilm-ile: ʿilmi-ile T// 4909, 10 ḳāżī: ḳāżı T

Ḥükmini anuñ revā gördi bular
Muʿteberdür ḥükmi anuñ didiler

Ḥaḳḳ-ı ʿabd olandadur bu pes hemān
Lïki ḥaḳḳu'llāḥ olursa bï-gümān

[Ç136a] Ḳāżï anı yaʿnï bilürse daḫı
cāyiz olmaz ḥükmi anuñ iy aḫı

4915 Nāyibullāh oldı ḳāżï çünki uş
Ḥaşm olur ḳāżï pes anda añla ḫōş

[İ150a] Şöyle kim bir kişi süci içse ger
Yā zinā daḫı iderse ol meger

Gerçi ḳāżï anı daḫı bilse hem
Cāyiz olmaz ḥükm iderse iy dedem

Yaluñuz pes ḳāżınuñ ʿilmi hemān
Muʿteber olmaya bunda bï-gümān

Lïki ḥadd-i ḳaẕf olursa iy aḫı
Bilür-ise ḳāżï anı hem daḫı

4920 Ḳāżï hem ḥükm eyleye ḥadd ide hem
Çünki bunda ḥaḳḳ-ı ʿabd oldı behem

Lïki ḳāżï olmadın daḫı meger
Kim ṭanuḳlar-ıla bilse anı ger

Bunda icmāʿ itdiler ḳāżï hemān
Ḥükm iterse cāyiz olmaz bï-gümān

Yaʿnï ol ʿilmiyile ḥükm itse ger
İttifāḳïdür kim olmaz muʿteber

[T169a] KİTĀBU'Ş-ŞAHĀDETİ

Gel şahādet ḥükmini daḫı işid
Şāhid olursañ aña göre iş id

4911 işit: işid T, İ, Ç// 4915 añla: aña Ç// 4920 hem: pes İ, bes Ç, ḥadd: ḥad İ, Ç

Bildügüñ ṭanuḳluġı senden eger
Kim anı senden ṭaleb eyleseler

Saña farż olur anı virmek gerek
Lïki yir var setri olur yigirek

Şöyle kim yaʿnï ḥudūd olsa eger
Kim şahādetden olur setri eber

Ger oġurluḳda ṭanuḳluḳ virse hem
Mālı bu aldı diye budur kerem

Yaʿnï oġurladı dimezse hemān
Ḳaṭʿ-ı yed olmaz olur ancaḳ hemān

[İ150b] Hem zinādan dört kişi oldı nişāb
[Ç136b] Dördi daḫı er gerek budur ṣavāb

Ger ḥudūd olsa ḳavad olsa eger
Bunda daḫı iki er olmaḳ yiter

Bundan artuḳ yirde ḳamu iy piser
İki ʿavrat bir er olur muʿteber

Lïki meger kim ola ʿayb-ı nisā
Muṭṭaliʿ olmaya erenler aña

Ol bekāret yā vilādet olsa ger
Bunda bir ʿavrat revādur muʿteber

Ḥaṣm-ıçun ṭanuḳlara ṭaʿn eylemes
Ḳāżï ḥālinden suʾāl itmeye pes

Ẓāhir-içün kim ʿadāletdür eved
Lïki meger ḥadd ola yāḫūd ḳavad

Bunda sırrıyla tefaḫḥuṣ eyleye
ʿĀdil ü yā ġayr-ı ʿādil söyleye

[T169b] Farż olan yirde anı örtme saḳın
Şol ki sen anı bayıḳ bildüñ yaḳın

Başlık: ŞAHİTLİK BÖLÜMÜ // 4928 ṭanuḳluḳ: ṭanuḳlıḳ İ// 4929 olur: oluz Ç// 4936 ḥadd: ḥad İ, yāḫūd: yāḫūẓ İ, Ç// 4937 söyleye: ṣoylaya T, Ç

Gözsüz olsa yāḫū oġlan yāḫū ḳul
Bunlaruñ ṭanuḳluġı cāyiz degül

Hem daḫı nefye şahādet hem daḫı
İy aḫı nefye şahādet hem daḫı [84]

Cāyiz olmaz ol şahādet iy piser
Şöyle kim bir kişi hem daʿvī ider

Bir kişiden yaʿnī daʿvī eyleye
Kim benüm sende biñ aḳçam var diye

Ol daḫı inkār idüp dise aña
Bende senüñ yoḳdur aḳçañ iy aġa

Hem iki kişi ṭanuḳlar gelseler
Yoḳ-durur diyü ṭanuḳlıḳ virseler

Bu şahādet nefye olur pes hemān
Bu şahādet cāyiz olmaz bī-gümān

Her şahādet kim o nefye olsa pes
Cāyiz olmaz sen aña ḳılma heves

Līki şarṭa olsa ṭanuḳlar eger
Gerçi nefye olsa olur muʿteber

Şöyle kim bir kişi şarṭ itdi hemān
Bir ḳulına didi kim sen yā fulān

Ben bu gün ḥammāma girmezsem eger
Benden āzād ol didi aña meger

Çünkim ol gün geçdi hem daḫı ġulām
Geldi bu gün daʿvī ider ve's-selām

Dir ki şarṭuñ yirine geldi hemān
Senden āzād oldum uş ben bī-gümān

Yaʿnī sen ḥammāma ol gün girmedüñ
Şarṭ bulındı gerçi anı bilmedüñ

4939 yāḫū : yāḫūẓ İ, Ç

[84] 4940-4965. beyitler arası Ø İ, Ç// 4950 oldum: ol dem T

[T170a] Hem ṭanuḳlar buldı bu ḳul iy aḫı
Kim ṭanuḳluḳ virdiler anlar daḫı

Didiler yaʿnī sen ol gün bī-gümān
Şöyle kim ḥammāma girmedüñ hemān

Pes bu ḳuluñ senden āzād oldı uş
Zīra kim şarṭuñ yirine geldi ḫōş

Gerçi ṣūretde bu nefy olsa ne var
Līki iṯbāt oldı maʿnīde i yār

Her ne kim buncılayın olsa daḫı
Ol daḫı bunuñ gibidür iy aḫı

Ger ṭalāḳ üzre daḫı olsa tamām
Bu daḫı anuñ gibidür ve's-selām

Bir kişi bir kişiden daʿvī ider
Cumʿa mescidi içinde iy piser

Benden ödünç aḳça alduñ biñ hemān
Anda üleşdürdüñ anı ol zamān

İki kişi hem ṭanuḳluḳ virdiler
Müddeʿī didügi gibi didiler

Yaʿnī ol gün mescide varmadı hem
Ol gün evindeyidi ol muḥterem

Bu ṭanuḳluḳ nefye olur iy piser
Pes bu ṭanuḳ hergiz olmaz muʿteber

Zīra evvelki ṭanuḳluġı be-nām
Bu ṭanuḳlar anı nefy eyler tamām

Müddeʿīnüñ ṭanuġı pes bī-gümān
Muʿteber oldur bayıḳ bunda hemān

Bir daḫı maḥdūd-ı ḳaẕf olsa eger
Gerçi tevbe daḫı itdiyse meger

Atasına anasına ceddine
Hem daḫı olsa bunuñ ʿaksi yine

[T170b] Er de ʿavratına ʿavrat erine
Ṭanuḳ olsalar bular bir birine

Dahı dünyevī ʿadāvet idene
Seyyidüñ ḳula ḳuluñ seyyidine

4970 Nerd ü şaṭranc oynayanuñ hem dahı
Kim namāzın fevt ider olsa aḫı

[İ151a] Hem dahı ḥammāma girse bī-izār
Çalıcınuñ saġu saġanuñ i yār

Yolda işese veyā nesne yise
Yāḫū ḫalḳa masḫaralıḳ eylese

[Ç137a] Şāribü'l-ḫamruñ namāz ḳılmayanuñ
Fāsıḳ olup tevbesi olmayanuñ

Bunlaruñ ṭanuḳluġı bil bī-gümān
Kim şerīʿatda ḳabūl olmaz hemān

4975 Aḳlef olsa yā ḫaṣī olsa dahı
Yāḫū ḫünṣā olur-ısa iy aḫı

Yā zinādan gelmiş olursa eger
Bunlaruñ ṭanuḳluġı hep muʿṭeber

Bunda şarṭ olmış ʿadālet hem dahı
Bir dahı lafż-ı şahādet iy aḫı

Hem bu maʿnīde ṭanuḳluḳ lafżı ger
Ol dahı cāyizdür olsa iy piser

Yaʿnī ṭanuḳluḳ virürem dise hem
Türk dilince dahı olursa neʿam

4980 Hem şahādet dahı daʿvāyıla ger
Müttefiḳ olsa pes olur muʿteber

Şöyle kim bir dārı daʿvī eyledi
Şatun aldum yā mīrāṣ degdi didi

4968 de: dahı Ç// 4976 eger: meger İ, hep: heb T, İ, Ç // 4979 ṭanuḳluḳ: ṭanuḳlıḳ İ, neʿam: ne ġam İ, Ç 4980 olsa pes olur: olursa olur pes İ, Ç

Milkidür didi ṭanuḳlar muṭlaḳā
Ol ṭanuḳlıḳ laġv olur olmaz revā

[T171a] Ger bunuñ ʿaksince olursa bayıḳ
Oldı daʿvā vü şahādet müttefiḳ

Yaʿnī milkümdür dinilse muṭlaḳā
Hem muḳayyed olsa ṭanuḳlar revā

4985 Eyle olsa bunda ṭanuḳluḳ daḫı
Cāyiz olur çün muvāfiḳdur aḫı

Milk-i muṭlaḳ daʿvī ḳıldı çün hemān
Ol muḳayyedde bulundı bī-gümān

[İ151b] Çün bunuñ ʿaksine ʿaks olmaz tamām
Anda laġv oldı şahādet ve's-selām

Buncılayın hem ṭanuḳlıḳ iy dede
Müttefiḳ gerek lafıżda maʿnīde

Ger muḫālif olsa ol daḫı hemān
Pes tamām olmaz şahādet bī-gümān

4990 Bir kişi bir kimseden yaʿnī meger
Kim iki biñ aḳça daʿvī ḳılsa ger

[Ç137b] İki kişi ḳāżī ḳatında daḫı
Kim ṭanuḳluḳ virseler anlar daḫı

Şöyle kim birisi biñ didi tamām
İki biñ didi birisi ve's-selām

Bunda ṭanuḳluḳ revā olmaz bayıḳ
Çünki olmadı ṭanuḳluḳ müttefiḳ

Biri biñ biş yüz biri biñdür dise
Müddeʿī biñ biş yüzi daʿvī eylese

4995 Biñde ṭanuḳluḳ revā olur bu gez
Zīrā anda ittifāḳ oldı geñez

4982 ṭanuḳlıḳ: ṭanuḳlar İ, Ç// 4984. beyit: Ø İ, Ç// 4985 ṭanuḳluḳ: ṭanuḳlıḳ İ// 4988 lafıżda: lafıżda vü T// 4991 aḫı: daḫı, ṭanuḳluḳ: ṭanuḳlıḳ İ// 4993 ṭanuḳluḳ: ṭanuḳlıḳ İ// 4995 ṭanuḳluḳ: ṭanuḳlıḳ İ

Bir Müsülmāndan çü bir kāfir meger
Bir ḳul aldı mālik oldı iy piser

Bir Müsülmān yāḫū bir kāfir daḫı
Ol ḳulı ol kāfir elinden daḫı

[T171b] Bu benüm milküm didi virgil baña
Daʿvī ḳıldı müsteḥıḳ çıḳdı aña

Kāfir inkār ider eydür iy kişi
Ḳul senüñ degül ḳo sen var bu işi

5000 Ben Müsülmāndan ṣatun aldum bunı
Ṭanuġuñ var mı didi getür ḳanı

İki Müsülmān ṭanuḳ getürse ger
Bu Müsülmān ṭanuḳ olur muʿteber

[İ152a] Müddeʿī alur ḳulını iy dedem
Ol Müsülmāndan o kāfir daḫı hem

Ol ḳuluñ alur bahāsın ol daḫı
Çün Müsülmāndur ṭanuḳlar iy aḫı

Līki kāfir olsa ṭanuḳlar bu gez
Gerçi kāfirdür bunuñ ḫaṣmı geñez

5005 Bū Ḥanīfe ḳavli budur iy piser
Ol ṭanuḳlar hergiz olmaz muʿteber

Zīra ṭanuḳluḳ ḥaḳḳīḳatda hemān
Ol Müsülmān üzre olur bī-gümān

Hem Muḥammed ḳavli budur iy imām
Hergiz ol kāfir ṭanuḳ olmaz imām

[Ç138a] Yaʿnī Müslim üzre kāfir üzre hem
Ol ṭanuḳlar redd olınur iy dedem

Līki ikinci imāmuñ ḳāli bu
Yaʿnī ol kāfir ṭanuġuñ ḥāli bu

4997 daḫı: aḫı İ, Ç// 4998 milküm: milkim Ç// 4999 sen var: varsun İ, var sen Ç// 5006 ṭanuḳluḳ: ṭanuḳlıḳ İ// 5007 budur: bud Ç

Mu'teber olur o kāfir üzre ol
Hem şemen almaġa yoḳdur añа yol

Ya'nī kāfir ḥaḳḳına geçdi be-nām
Pes Müsülmān ḥaḳḳına geçmez tamām

Müdde'ī ḳulın ala ancaḳ hemān
Pes şemen almaya kāfir bī-gümān

[T172a] Müslimüñ hem kāfirüñ ṭanuḳlığı
Kāfir üzre ol geçer añla anı

Līki kāfir ṭanuġı ancaḳ hemān
Kāfir üzre nāfiẕ olur bī-gümān

Ṣūret-i işhādı hem bil iy aḫı
Nicedür ẕikr idelüm anı daḫı

Şöyle kim bir kişi bir nesneye ger
Kim añа ol ṭanuḳ olmışdur meger

[İ152b] Anuñ üzre bir kişiyi daḫı ol
Kim ṭanuḳ dikmeklige bu oldı yol

Ya'nī kim diye bu nesneye ben uş
Ṭanuḳ olmışam hemān sen daḫı ḫōş

Bu benüm ṭanuḳluġuma iy aḫı
Kim ṭanuḳluḳ viresin hem sen daḫı

Bu kişi daḫı dir-ise pes hemān
Kim bu nesneye ṭanuḳdur ol fulān

Ben anuñ ṭanuḳluġına ṭanuġam
Bu kifāyet eyledi hem yime ġam

Bir rivāyetde budur ḳavl-i imām
Ṣūret-i işhād bu oldı tamām

Ba'ẓılar anı uzatmış iy piser
Līki bu andan dinilmiş muḫtaṣar

5008 redd: red İ, Ç// 5009 ḳāli: ḳavli İ// 5011 ala: añа T, pes: bes: bes Ç// 5017 kişiyi: kişi›i, dikmeklige: dimeklige T// 5019 ṭanuḳluġuma: ṭanuıḳlıġuma, ṭanuḳluḳ: ṭanuḳlıḳ İ// 5020 bu: bir İ, Ç// 5023 andan: anda İ

Şübheyile sāḳıṭ olur nesnede
Bu daḫı cāyiz degüldür iy dede

[Ç128b] 5025 Şöyle kim yaʿnī ḥudūd-ıla ḳışāṣ
Bunda cāyiz olmadı bi'l-iḫtişāṣ

Maʿẕūr olursa şahādetde uṣūl
Pes fürūʿ ṭanuḳlığı ola ḳabūl

Şöyle kim ölse yā ḫasta olsa hem
Yā seferde olsa ol iy muḥterem

[T172b] Yaʿnī üç günlük yol ırağ olsa ger
Anda işhād itmek olur muʿteber

Eyle olsa pes fürūʿ oldı ḳabūl
Çünki ʿāciz oldı meclisde uṣūl

BĀBU'R-RÜCŪʿİ ʿANİ'Ş-ŞAHĀDETİ

5030 Ger rücūʿ itse şahādetden şuhūd
Ḳāżī ḳatında olursa ḳıldı sūd

[İ153a] Meclis-i āḫarda olursa aġa
Ol rücūʿ olmaz şerīʿatda revā

Ḳāżī ḥükm itmedin olsa iy aḫı
Baʿdehū ḥükm itmeye ḳāżī daḫı

Ger rücūʿ itse ḥükümden ṣoñra hem
Naḳż olınmaz ḳāżınuñ ḥükmi neʿam

Pes telef ḳıldığını ṭanuḳ öder
Çün sebeb oldı aña yā pes n'ider

5035 Şöyle kim bir kişi senden iy dede
Kim biñ akça isteye daʿvī ide

Aña ṭanuḳlar ṭanuḳluḳ itdiler
Ḳāżī ḥükm itdi saña gör n'itdiler

5028 günlük: günlik İ// 5029 meclisde: meclisden İ, Ç// Başlık: ŞAHİTLİKTEN DÖNME BABI // 5033 naḳż: naḳş T// 5034 pes: bes Ç// 5036 ṭanuḳluḳ: ṭanuḳlıḳ İ//

Aldılar biñ aḳçayı senden hemān
Virdiler ol müddeʿīye bī-gümān

Ṣoñra ṭanuḳlar rücūʿ itdi bu gez
Ḳāżī ḳatında işüñ oldı geñez

Ṣaña biñ aḳçayı ṭanuḳlar öder
Her biri biş yüzini virür gider

Ṭanuḳ üç olsa rücūʿ itse biri
Aña ödek yoḳ-durur olur berī

[Ç139a] Birisi daḫı rücūʿ itse eger
Nıṣfını biñ aḳçanuñ ikʾsi öder

[T173a] FAṢL

Diñle bir naṣrānī öldi nāgehān
ʿAvratı var şimdi Müslime hemān

ʿAvrat eydür öldüginden ṣoñra er
Ben Müsülmān olduġum-ıçun nʾider

Pes baña daḫı gerek ḥaḳḳum didi
Bāḳī vārişler işid kim nʾeyledi

[İ153b] Didiler ölmezdin öñdin ol hemān
Sen Müsülmān olmış-ıduñ bī-gümān

And içicek bunlaruñ ḳavli tamām
Maḥrūm oldı ʿavrat ancaḳ veʾs-selām

ʿAvrat ölse ger bu gez naṣrānīye
Er diriyken ben Müsülmānam diye

Yaʿnī evvelden Müsülmān-ıdı er
Öldüginden ṣoñra bu ʿavrat meger

Kim Müsülmān geldi daʿvī eyledi
Erim ölmedin Müsülmānam didi

5037 aḳçayı: aḳçaʾı T// 5039 aḳçayı: aḳçaʾı T, yüzini: yüzin T//5047 ben: bes Ç// 5049 erim: erüm İ, Ç

Diñle bu gez bunda vārişler n'ider
Sen Müsülmān şoñra olduñ didiler

Ḳavli bunlaruñ ola pes yine hem
And içeler yine bunlar iy dedem

KİTĀBU'L-VEKĀLETİ

Diñle bir daḫı vekālet ᶜaḳdını
Pes bayıḳ ᶜaḳd-ı teberruᶜ bil anı

Bir kişi ehl-i taṣarruf olsa ger
Ḳavli fiᶜli olsa şerᶜā muᶜteber

Lāzım olsa aña aḥkām-ı ᶜuḳūd
Vācib olsa hem ḳışāṣ-ıla ḥudūd

[T173b] Kendü mişli bir kişi hem ol daḫı
Kim vekīl ḳılsa yirine iy aḫı

[Ç139b] Ol müvekkil gibi olur bī-gümān
Pes anuñ fiᶜli anuñ durur hemān

İki nevᶜ oldı vekīlüñ ᶜaḳdı uş
Nicedür bir bir anı hem diñle ḫōş

Biri ol kim ᶜaḳdını muṭlaḳ vekīl
Kendüye ider iżāfet eyle bil

[İ154a] Şöyle kim beyᶜ u icāret hem daḫı
Ṣulḥun ᶜan-iḳrārın ola iy aḫı

Bu ᶜuḳūduñ pes ḥuḳūḳı hep tamām
Ol vekīle lāzım oldı iy imām

Yaᶜnī bir kimse vekīl ḳılsa seni
Kim ṣatasın sen anuñ nesnesini

Hem daḫı ṣatduñ sen anı iy aġa
Kim iżāfet eyledüñ anı saña

Başlık: **VEKÂLET BÖLÜMÜ** // 5054 aḥkām-ı: aḥkāmu İ// 5055 hem: Ø İ, Ç// 5056 pes: bes Ç// 5059 beyᶜ u: beyᶜ-i T

Lāzım oldı pes saña ḳabż u şemen
Hem mebī^ʿi daḫı teslīm eyle sen

Hem daḫı ṣulḥa vekīl olsa meger
Bir kimesneyile ṣulḥ itse eger

5065 Çünki ṣulḥ itdüñ bedel vir sen daḫı
Hem icāret bey^ʿe beñzer iy aḫı

Bir daḫı ol kim vekīl olan kişi
Kim iżāfet eyleye her bir işi

Aña kim ol kendüyi ḳıldı vekīl
Kim müvekkildür sen anı eyle bil

Şöyle kim ^ʿaḳd-ı nikāḥ u ḫul^ʿ hem
Kim bunuñ emṣāli daḫı bīş ü kem

Bunlaruñ daḫı ḥuḳūḳı bunda uş
Ol müvekkile ta^ʿalluḳ oldı ḫōş

[T174a] 5070 Ya^ʿnī kim mehri müvekkil viriser
Hem bedel virmegi ^ʿavrat göriser

Hem ḫuṣūmet ḳılmaġa ḳılsa vekīl
Ol daḫı cāyiz olısar eyle bil

Līki ḫaṣmı rāżī olmasa eger
Bu vekālet lāzım olmaz iy piser

[Ç140a] Līki meger kim müvekkil ola hem
Yā müsāfir yā marīż iy muḥterem

[İ154b] Ya^ʿnī üç günlük yol ırag̈ olsa ger
Yāḫū ḫastadur yörümez iy pisers

5075 Yāḫū ehl-i perdc ^ʿavrat ola ol
Cāyiz olmaġa bu gez bulundı yol

Ya^ʿnī ḫaṣmı rāżī olmazsa daḫı
Bu vekālet lāzım olur iy aḫı

5063 pas saña: saña pes, ḳabż u: ḳabż-ı İ, Ç// 5065 icāret: icāzet İ// 5068 ^ʿakd-ı: ^ʿaḳdu İ, Ç, u: Ø Ç // 5074 günlük: günlik İ, ḫastadur: ḫasta Ç

Ehl-i perde ʿavrat oldur iy aġa
Kim evinden ṭaşra hergiz çıḳmaya

Maḥreminden ġayrı kimse hem daḫı
Yaʿnī kim görmeye anı iy aḫı

Bir kişi bir kimseye emr eylese
Ne görürseñ benüm-içün al dise

Her ne kim aldıysa ḳıldı imtiṣāl
Rāyına oldı mufavvaż çünki ḥāl

Bir ḳul al dise bu gez muṭlaḳ eger
Hem bahāsın taʿyīn eyledi meger

Gerçi ḳul muṭlaḳ durur çün-kim ṣemen
Pes muʿayyen oldı bāṭıl bilme sen

Ger muʿayyen olmasa ol daḫı hem
Cāyiz olmaz ol vekālet iy dedem

Līki ḳatır alı vir dise yā at
Ger ṣemen ẕikr ide itmezse uñat

[T174b] Zīrā bu cinsüñ bahāsında aḫı
Az olur yaʿnī tefāvüt hem daḫı

Ḳul ḳaravaş gibi olmadı bu hem
Pes tefāvüt bunda çoḳdur iy dedem

Bu vekālet cāyiz olmaz muṭlaḳā
Çün cehālet az ola olur revā

Hem vekīl olan kişi almaḳlıġa
Varsa bir nesneyi alsa iy aġa

[İ155a] Ḳıymetine alur olursa revā
Artuġa alursa cāyiz olmaya

[Ç140b] Līki artuġı az olursa eger
Ol daḫı cāyizdür olur muʿteber

5078 hem: iy İ// 5080 aldıysa: aldıysa Ç// 5081 bahāsın: bahā Ç// 5084 ger: ṣā Ç. ide: itse İ// 5085 zīrā: zīra İ// 5086 pes: bes Ç// 5087 az: er İ, Ç// 5088 almaḳlıġa: almaġlıġa T, Ç

Yaʿnī alduġı ʿurūż olsa hemān
Şöyle kim bir nesne alsa bī-gümān

Ḳıymeti on aḳça olsa pes tamām
On buçuḳ aḳçaya alsa iy imām

Bu vekīlüñ aldugı pes iy aḫı
Cāyiz olur muʿteberdür hem daḫı

Alduġı ḥayvān olursa ger bu gez
Onlığın on bire alursa geñez

5095 Alduġı yāḫūd ʿaḳār olsa eger
Onlığın on ikiye aldı meger

Yaʿnī her birini bir cinsüñ hemān
Ḳıymetinden artuġa aldı i cān

Yaʿnī her birinde aldandı vekīl
Līki ol aldanmaġa vardur sebīl

Pes revā oldı vekīlüñ alduġı
Cāyiz oldı anuñ eyle ḳılduġı

Līki bundan artuġa alsa eger
Ġabn-ı fāḥişdür ol olmaz muʿteber

[T175a] 5100 Yaʿnī onluġın ʿurūż olsa hemān
On bir aḳçaya alursa bī-gümān

Hem daḫı ḥayvān olursa iy aḫı
Onluġın on ikiye alsa daḫı

Yā ʿaḳār olursa onluġını hem
On üç aḳçaya alursa iy dedem

Ġabn-ı fāḥişdür bu hīç olmaz revā
Pes müvekkil üzre nāfiẕ olmaya

[İ155b] İşbu ẕikr olan ḥükümler ḳamu heb
Ol muʿayyen olmamaḳ oldı sebeb

5092 on: ol İ// 5097 līki: bu vekīl T// 5098 pes: bes Ç// 5103 hīç: hiç T, pes: bes Ç// 5104 oldı: olur Ç

Ger muʿayyen nesneye olsa vekīl
Anı ol almaḳlıġa vardur sebīl

Ḳıymetine belki daḫı artuġa
Destūr olur anı ol almaḳlıġa

[Ç141a] Şöyle kim bir kişi eydürse saña
Şol fulānuñ şol fulān ḳulın bāña

Alı vir didi anı saña hemīn
Sen daḫı hem alduñ anı iy emīn

Ḳıymetine yā daḫı artuġa hem
Ġabn-ı fāḥiş daḫı olursa neʿam

Çün muʿayyen nesneye olduñ vekīl
Her neye alduñ-ısa vardur sebīl

İḫtilāf itse mużārib rabbü māl
Yaʿnī şöyle ḳıldı bunlar ḳīl ü ḳāl

Rabbü māl eydür saña ben mālumı
Muṭlaḳā virmedüm añla ḥālümi

Belki virdüm kim at alasın hemān
Hem ziyān itseñ saña olmaz żamān

Ol mużārib daḫı eydür hem aña
Māluñı ḳul almaġa virdüñ bāña

[T175b] Eyle olsa ben daḫı ḳul almışam
Ṣatdum anı kim ziyān eylemişem

Ḳavl rabbü'l-māluñ olur bunda hem
Pes mużārib müddeʿīdür iy dedem

Eyle olsa pes buña ṭanuḳ gerek
Müddeʿīdür çün kim oldur yigirek

Līki rabbü'l-māl māl eger eydürse hem
Kim saña mālumı virdüm iy dedem

5108 hemīn: hemān, iy emīn: bī-gümān İ, Ç// 5110 nesneye: nesne Ç// 5111 şöyle ḳıldı bunlar: bunlar şöyle ḳıldı İ, Ç// 5113 kim: Ø, İ, ki Ç// 5116 rabbü'l: rabbü Ç// 5118 Ø İ

[İ156a] Sen alasın şatasın lîkin daḫı
Viresiye ṣatmayasın iy aḫı

Hem mużārib daḫı eydürse aña
Muṭlaḳā sen māluñı virdüñ baña

Viresiye ṣat yā ṣatma dimedüñ
Baña bunuñ gibi sen söylemedüñ

Müddeʿî pes bunda rabbü'l-māl olur
Hem mużāribdür ki ṣāḥib-ḳāl olur

Eyle olsa pes aña ṭanuḳ gerek
Müddeʿî māl issi oldı çün ne şek

Bu onuñ ʿaksince oldı bî-gümān
Maʿnîdedür bunlaruñ farḳı hemān

[Ç141b] Zîra ẓāhirde ikisi bir gibi
Maʿnîde farḳın gey añla yā ebî

Bir kişi bir kişiye emr eyledi
Var fulāndan alımum iste didi

Yā anuñla var ḫuṣūmet ḳıl dise
Ol daḫı varsa hem anı işlese

Mālı ḳabż itmege olmaz ol vekîl
Ancaḳ ol ḫaṣm-ıla ider ḳāl u ḳîl

Ḳabż-ıçun olsa vekālet muṭlaḳā
Pes ḫuṣūmet daḫı iderse revā

[T176a] Lîki ḳabż-ı ʿayn-ıçun olsa vekîl
Hîç ḫuṣūmet itmege yoḳdur sebîl

Hem ḫuṣūmetde vekîl olan kişi
Ḳāżî ḳatında ḫuṣūmetdür işi

Ḳāżî ḳatında eger iḳrār ide
Ol daḫı hem muʿteberdür iy dede

5121 şat yā şatma: şatma yā şat İ, Ç// 5122 ḳāl: māl T5124 maʿnîdedür: maʿnidedür İ, Ç// 5125 maʿnîde: maʿnide İ, Ç// 5126 kişiye: kişiden İ, Ç// 5129 pes: bes Ç// 5130 hîç: hiç T, İ

Ġayr-ı ḳāżī meclisinde itse ger
Anuñ ol iḳrārı olmaz muʿteber

[İ156b] Şöyle kim bir kimseyi bir kişi hem
Kim ḫuṣūmet ḳılmaġıçun iy dedem

Ol vekīl ḳıldı anı didi aña
Yüri var ḳāżī ḳatında iy aġa

Şol fulān-ıla ḫuṣūmet eylegil
Anda biñ aḳçam var anı istegil

Ol daḫı vardı ḫuṣūmet eyledi
Ḳāżī ḳatında hem anı istedi

Ol fulān daḫı aña didi hemān
Ol biñ aḳçayı ben aña bī-gümān

Yaʿnī teslīm eyledüm dise aḫı
Yāḫūd ibrā eyledi dise daḫı

Ol vekīl olan daḫı ol dem hemān
Ḳāżī ḳatında ki yaʿnī ol zamān

Anı taṣdīḳ itdi iḳrār eyledi
Ol müvekkil aḳçayı aldı didi

[Ç142a] Yāḫūd ibrā itdi anı dise hem
Muʿteberdür anuñ iḳrārı neʿam

Ger bunuñ ʿaksi olursa hem daḫı
Bu daḫı ancılayındur iy aḫı

Şöyle kim bir kimseden bir kişi ger
Kim biñ aḳçam var diyü daʿvī ider

[T176b] Müddeʿā ʿaleyhi ḳıldı hem vekīl
Kim ḫuṣūmet ḳılmaġıçun eyle bil

Ḳāżī ḳatında meger kim ol daḫı
Vardı iḳrār eyledi añla aḫı

5134 kimseyi: kimseʾi T// 5141 aḳçayı: aḳçaʾı T// 5142 yāḫūd: yāḫūẓ İ, Ç// 5145 müddeʿā: müddeʿī, ḳıldı hem: hem ḳıldı İ, Ç

Kim biñ akçam vardur anda didi ḫōş
Ol müvekkil üzre lāzım oldı uş

Buncılayındur hemān ʿıtḳ u ṭalāḳ
Bunlaruñ gibi daḫı fikr eyle baḳ

[İ157a] Almaġa ṣatmaḳlıġa olsa vekīl
Almaġa ṣatmaġa hem yoḳdur sebīl

Şol kimesneyile ol kimse eger
Bu vekīl-içün şahādet itseler

Redd iderler yaʿnī itmezler ḳabūl
Şöyle kim ola fürūʿ-ıla uṣūl

Pes atasıʾile anası daḫı
Oğlıyıla ḳızıyıla iy aḫı

Kim bularuñla vekīl beyʿ ü şirā
İder-ise olmaya şerʿā revā

Hem vekīl kendüsi almaḳlıḳ hemān
Ol daḫı cāyiz degül añla i cān

Yaʿnī kim ṣatmaḳlıġa olan vekīl
Anı kendü almaġa yoḳdur sebīl

Bir kişi bir kişiye eydür meger
Şol fulān ġāyib ki vardur iy piser

Sende biñ akçası kim vardur anuñ
Yaʿnī borcuñ var durur aña senüñ

Anı ḳabż itmeklige ḳıldı vekīl
Ben vekīliyem anuñ sen eyle bil

[Ç142b] Ḳāżī ḳatında meger kim ol daḫı
Ol kişiyi taṣdīḳ itdi iy aḫı ···

[T177a] Yaʿnī borcum vardur aña didi hem
Sen vekīl olduñ aña didi neʿam

5151 redd: red İ, Ç// 5152 pes: bes Ç, atası-ile: atasıyıla İ, Ç, oğlıyıla: oğulıyıla Ç// 5155 kim: ki İ, Ç // 5159 kişiyi: kişʿi T

Eyle olsa ḳāżī emr itdi hemān
Virdi biñ aḳçayı aña ol zamān

Ṣoñra ol ġāyib ki vardur nāgehān
Geldi ol borçluya eydür yā fulān

Sendeki biñ aḳçamı virgil baña
Ol daḫı döndi meger eydür aña

[İ157b] Sen fulān kimseyi eyledüñ vekīl
Geldi ol aḳçayı aldı eyle bil

5165 Ol daḫı inkār ider eydür ki ben
Kim vekīl ḳılmadum anı añla sen

Ger ṭanuḳ durġurur-ısa aña ol
Borcı ödenmekligc pes buldı yol

Līki ṭanuḳ bulmaz olursa eger
Ol alımlu kişiye hem and düşer

And içerse kim vekīl ḳılmadı hem
Borçlu bir daḫı öder borcı neᶜam

Ben vekīlem diyen elinde eger
ᶜAynıyıla virdügin borçlu meger

5170 Bulur-ısa ol daḫı andan anı
Kim rücūᶜ ider alur añla bunı

Līki elinde helāk olsa hemān
Ol rücūᶜ itmez aña olmaz żamān

Ger teᶜaddī eyleyüp olsa helāk
Ödeyiserdür hemān bunı ne bāk

Diñle bir daḫı bu borçlu kişi ger
Ol vekīlem diyene dise meger

Vireyin ol borcum aḳçayı saña
Żāmin olġıl didi sen daḫı baña

5172 teᶜaddī: teᶜadī Ç// 5173 bu: Ø Ç

[T177b] 5175 Benden alımlu gelüp alsa anı
Sen kefīl olġıl didi añla bunı

[Ç143a] Yaʿnī ol alımlu benden iy aḫı
Alur-ısa aḳçayı hem ol daḫı

Yine senden ben daḫı anı hemān
Alısaram didi senden bī-gümān

Ol daḫı rāżī olup alsa bu gez
Ṣoñra ödemekligi olur geñez

[İ158a] Yaʿnī alımluya borçlu bir daḫı
Borcını öder-ise hem iy aḫı

5180 Ol vekīlem diyene ol daḫı hem
Virdügini ödeyiser bīş ü kem

Çünki żāmin oldı aña ol hemān
Pes aña lāzım olısardur żamān

BĀBU ʿAZLİ'L-VEKĪLİ[85]

Bāṭıl olur hem vekālet ʿazl-ile
Her ḳaçan kim ol vekīl ʿazlin bile

Yā müvekkil yā vekīl ölse hemān
Dāyimā mecnūn olursa hem-çünān

Yāḫū dāru'l-ḥarba mürted oluban
Lāḥıḳ olsa ʿazl olur bil anı sen

KİTĀBU'D-DAʿVĀ

5185 Diñle daʿvā nicedür hem iy aḫı
Müddeʿī müddeʿā ʿaleyhi daḫı

Müddeʿī oldur ki daʿvāyı ḳaçan
Terk idicek terk olına ol hemān

5176 akçayı: akçaʾı T, İ// 5180 ödeyiser: ödediser T, öder-ise Ç

[85] BAŞLIK Ø İ VEKİLİN AZLEDİLMESİ BABI // 5184 olsa: olur T// Başlık: DAVA ETME BÖLÜMÜ, // 5185 daʿvā: imdi İ, daʿvī Ç, hem: daʿvī

Müddeʿā ʿaleyhi oldur iy aḫı
Kim bunuñ ʿaksince ola ol daḫı

[T178a] Yaʿnī daʿvāyı bu terk itse eger
Terk olınmaz pes aña cebr ideler

Müddeʿī bir nesne kim daʿvī ide
Anı taʿyīn eyleye pes yā n'ide

Şöyle kim cinsiyle ḳadrini beyān
Eyleye ẕimmetde olursa ʿayān

[Ç143b] Yaʿnī gümiş yāḫūd altun diyiser
Sağışın hem yāḫū veznin iy piser

ʿAyn olursa ḫaṣm elinde ol meger
Aña iḥżārını teklīf ideler

[İ158b] Şöyle kim ḳul ḳaravaş at u ḥımār
Ṣūf u kimḫā buncılayın ne ki var

Ol daḫı ger mümkin olmaz sa bu gez
Ḳıymetin ẕikr eylemek olur geñez

Yaʿnī biñlik yāḫū yüzlükdür diye
Ḳıymeti miḳdārını ẕikr eyleye

Ger ʿaḳār olsa ḥudūdın daḫı hem
Ol ḥudūduñ ṣāḥibin daḫı behem

Ḫaṣm elindedür diyü hem ẕikr ide
Tā ki daʿvāsı ṣaḥīḥ ola dede

Müddeʿī ger bunları ẕikr itmeye
Ḳāżī daʿvāsın bunuñ işitmeye

Pes ḳaçan daʿvī ṣaḥīḥ ola tamām
Müddeʿā ʿaleyhiden ṣora imām

Ol daḫı iḳrār u yā inkār ide
Ḳāżī ḥükm eyleye çün iḳrār ide

5189 taʿyīn: taʿyin Ç, pes yā: yā pes İ, Ç// 5191 veznin: vemin Ç// 5192 ʿayn: ʿaynı İ// 5195 yaʿnī: yāḫū İ, Ç, yüzlükdür: yüzlikdür İ// 5198 bunuñ: anuñ İ, işitmeye: işidmeye T, Ç, işitmeye: işidmeye T, Ç// 5199 pes: bes Ç, müddeʿā: müddeʿī İ, Ç// 5200 u: Ø İ, Ç

Yāḫūd inkār eylese bu gez n'ider
Müddeʿī daʿvāsını iṯbāt ider

Yaʿnī ṭanuḳlar bula bulmazsa pes
Ḫaṣmına and vireler ḳılsa heves

[T178b] And içerse ol ḫuṣūmet gitdi hem
Ger nükūl eyler-ise ol muḥterem

Ḳāżī ḥükm ideʿaleyhi iy dede
Ḫükm-i şerʿī eyledür yā pes n'ide

5205 İki dürlüdür nükūl itmek daḫı
Yā ḥaḳḳīḳī yāḫū ḥükmī iy aḫı

Ol ḥaḳḳīḳī ol-durur şöyle ṣarīḥ
Yaʿnī ben and içmezem dise ṣaḥīḥ

Ḫükmī oldur kim aña olsa ḫiṭāb
Ol sükūt eylese yā virse cevāb

[İ159a Ç144a] Şöyle kim hīç ʿöẕri olmasa eger
Pes olur anuñ sükūtı muʿteber

İkisinde ḳāżī daḫı ger hemān
Ḫükm iderse cāyiz olur bī-gümān

5210 Hem yemīn Allāhadur ancaḳ hemān
And içicek aña içgil bī-gümān 86

Pes anuñ ġayrına and içseñ eger
Ol revā olmaz ḫaṭādur iy piser

Līki evṣāfında Allāhuñ tamām
Ḳāżī and virmekde yaʿnī ol imām

Şöyle kim ger dise billāhi'l-ʿaẓīm
Daḫı er-raḥmān yā daḫı er-raḥīm

Böyle taġlīẓ eyleyüp and virse hem
Ḳāżīya bu nesne cāyizdür neʿam

5201 yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç// 5204 pes: bes Ç// 5207 eylese yā virse: eyleye virmeye İ, Ç
86 5210- 5249. beyitler arası Ø İ, Ç

Buncılayın daḫı taġlīẓ itse hem
Ol daḫı buncılayındur muḥterem

Ger ziyāde taġlīẓ iderse eger
And içenüñ ḥāline ḳıla naẓar

Yāḫū māl çoḳ olsa yā az olsa hem
Ḳāżī aña göre and vire neʿam

[T179a] Yaʿnī teʾkīd eyleyüp and viriser
Ḳāżīya bu nesne cāyizdür n'ider

Līki taḥṣīṣ eylemeklik bir mekān
Yāḫū taʿyīn eylemeklik bir zamān

Şöyle kim mescidde and virmek gibi
Yāḫū cumʿa gün ola dimek gibi

Bu revā olmaz bunı itmeyeler
Ṭoġrı yolı ḳoyuban gitmeycler

Hem ṭalāḳa yā ʿatāḳa iy aḫı
Yaʿnī and yoḳdur bulara hem daḫı

Şöyle kim bir kişi and içmek diler
ʿAvratum benden boş olsuñ dise ger

Yā āzād olsuñ ḳulum dise hemān
Bunlara and cāyiz olmaz bī-gümān

Līki baʿżılar dimişlerdür meger
Kim revādur bunlara and vireler

Yaʿnī ilḥāḥ eylese ḫaşmı tamām
And vire pes bunlara ḳāżī imām

Zīrā şimdi bu zamānuñ ehli uş
Şöyle kim Allāha and içmek ẕī-ḫōş

Līki aña and içer bañ eylemez
Dillerinde her zamān budur geñez

Pes yalan yire hemān and içiser
Müddeʿīnüñ ḥaḳḳı żāyiʿ geçiser

Lïki ʿavrat boşlığına iy aḫı
Yā ḳul āzād eylemege hem daḫı

Aña iḳdām eyleyüp and içiser
Ẓāhir olur żāyiʿ olmaz ḥaḳ bu gez

Ola kim iḳrār ide yaʿnï o dem
And içemez çünki bunlara neʿam

[T179b] Lïki iḳrār itmeyüp ḳılsa nükūl
Bunlara and içmezin dise ger ol

Pes nükūl itdi diyü ḳāżï hemān
Aña ḥükmi cāyiz olmaz ol zamān

Ḥükm ider ḳāżï olursa hem daḫı
Ḥükmi anuñ nāfiẕ olmaz iy aḫı

Çünki menhïdür aña and içmedi
Ḳāżïnuñ ḥükmi daḫı pes geçmedi

Hem daḫı and içse bunlara eger
Pes gerek kim andı ola muʿteber

Yaʿnï kim and içmiş ola ol tamām
Çün revā oldı aña and ve's-selām

Şöyle kim Muḫtār-ı Şerḥ-i İḫtiyār
Böyle naḳl itmiş bunı iy iḫtiyār

Hem Yehūdï olsa and içen eger
Aña and virmekde şöyle vireler

Yaʿnï şol Allāh-ıçun kim ol tamām
Şöyle kim Tevrātı Mūsāya be-nām

Aña irsāl itdi mürsel ḳıldı ḫōş
Andı pes Allāha oldı bunuñ uş

And içen Naṣrānï olursa bu gez
Ol daḫı buncılayın dise gcñez

Yaʿnï Ïsāyıla İncïle behem
And içicek ẕikr ide bunları hem

Yaluñuz billāhi dirlerse eger
Ol yiter ancaḳ dimişler iy piser

Yaʿnī mürsel enbiyāyı hem daḫı
Tevrāt u İncīl-ile hem iy aḫı

Dimeyüp billāhi dirlerse yiter
Artuġı teʾkīd-içün oldı meger

[T180ᵃ] Hem bular and içer olursa eger
Kilseler içinde and virmeyeler

Kilselerine buları yaʿnī hem
Anda iletmeyeler iy pür-kerem

Bir kişi bir pāre yiri iy aḫı
Yāḫū dār olsa yā dükkān hem daḫı

Bir kişi elinde iken ol meger
Bu benüm milküm diyü daʿvī ider

Ol daḫı inkār ider eydür aña
Bu senüñ milküñ degüldür iy aġa

Müddeʿī ṭanuḳ bulursa bī-gümān
Ḳāżī ḥükm ider anı aña hemān

Bu yir issi daḫı ol yiri meger
Bir kişiden ṣatun almış olsa ger

Ol ṣatandan virdügi aḳçasını
Kim rücūʿ eyler yine alur anı

Ṭanuġıla çıḳdı yirüñ issi uş
Ol daḫı virdügin andan ala ḫōş

Līki ṭanuḳ bulmaz olursa eger
Ol yir elinde olana and düşer

Ol daḫı and içer olursa tamām
Yir anuñ elinde ḳalur ve's-selām

5251 elinde iken: elendeyiken Ç, milküm: milkim Ç// 5256 yirüñi: yurduñ Ç

Lïki ol and içmez olursa eger
Müddeʿïnüñ oldı ol yir iy piser

Yaʿnï ḳāżï ḥükm ider aña hemān
Müddeʿïnüñ oldı ol yir bï-gümān

Çünki ol and içmedi ḳıldı nükūl
Müddeʿïye virdi pes yirini ol

Eyle olsa virdügi aḳçasını
Ol şatandan alımaz añla anı

[T180^{b} İ159b] Diñle bu yir issi bu gez iy piser
Bu şatan kimseye eydürse eger

Ol yiri daʿvï idüp benden alan
Anuñ ol milki durur degül yalan

[Ç144^{b}] Alduġuñı vir baña hem sen daḫı
Ṣatduġuñ çün milküñ olmadı daḫı

Bunuñ üzre iki ṭanuḳ bulsa ger
Müddeʿïnüñ milkidür dise bular

Muʿteber olmaz bu ṭanuḳlar hemān
Müşterï virdügin almaz bï-gümān

Lïki böyle daʿvï ḳılsa ol eger
Kim sen iḳrār eyledüñ dise meger

Müddeʿïnüñ milkidür didük o yir
Eyle olsa alduġuñ sen daḫı vir

Hem buña ṭanuḳ bulınsa iy aġa
Ol ṭanuḳlar muʿteber olur revā

Ger ṭanuḳ bulmaz olursa iy aḫı
And düşer bunda şatana hem daḫı

Şöyle and içse gerek yaʿnï o yir
Müddeʿïnüñ milki degüldür o dir

5260 hemān: tamām, bï-gümān: ve's-selām İ, Ç// 5261 pes: bes Ç// 5264 idüp: idip Ç

Pes nükūl eyleyüp and içmezse ger
Ol daḫı aldugını yine öder

Müşterī yaʿnī ki bāyiʿden bu gez
Kim rücūʿ eyler şemen olur geñez

Dār-ıla dükkān daḫı hem iy aḫı
Buncılayındur ne kim vardur daḫı

Şöyle kim māl u ḳumāş at u ḥımār
Ḥükmi birdür ḳamu bunuñ bil i yār

Bū Ḥanīfe ḳavli oldur bī-gümān
Bezl olur didi nükūl itmek hemān

[T181ª İ160ª] Pes imāmeyn böyle ḳāyil oldılar
Kim nükūl iḳrār olur didi bular

Anuñ-ıçun bir niçe yirde tamām
Münkire and olmaya didi imām

Pes imāmeyn ḳavli oldur iy aḫı
Münkire and virür anlar hem daḫı

Birisi anuñ nikāḥ oldı aḫı
Recʿat olmışdur birisi hem daḫı

[Ç145ª] Bir daḫı īlāda feyʾ oldı tamām
Hem daḫı dördünci rıḳḳ oldı be-nām

Hem bişinci oldı istīlād daḫı
Pes velā altıncı oldı hem daḫı

Pes yidincisi daḫı oldı neseb
Münkire and virmek olmaz bunda heb

Bū Ḥanīfe ḳavli budur bī-gümān
Pes imāmeyn ḳavli oldı and hemān

ʿAvrat-ıla daʿvī eyledi bir er
Ben nikāḥlandum seni didi meger

5277 nükūl: nükūk Ç// 5281 recʿat: rücʿat İ// 5282 rıḳḳ: rıḳ İ. Ç

ʿAvrat inkār eyleyüp didi yalan
Pes gerek kim er ṭanuḳ bula hemān

Er ṭanuḳ bulmaz olursa iy aḫı
ʿAvrata and virmeyeler hem daḫı

Bir kişi ʿavratını recʿī ṭalāḳ
Boşadı hem şöyle düşdi ittifāḳ

ʿİddeti daḫı bunuñ geçdi meger
Şöyle daʿvī eyledi bu gez bu er

Didi kim ʿiddet içinde pes hemān
Kim saña ben recʿat itdüm ol zamān

ʿAvrat inkār eyleyüp didi yalan
Pes gerekdür er ṭanuḳ bula hemān

[T181^{b} İ160^{b}] Er ṭanuḳ bulmaz olursa iy aḫı
ʿAvrata and yoḳ-durur bunda daḫı

Bir daḫı bir kişi and içse be-nām
ʿAvratına şöyle kim dört ay tamām

Kim cimāʿ itmeye hergiz ol aña
Ger iderse ḫāniṣ ola iy aġa

Līki keffāret virür ancaḳ hemān
Yaʿnī sāḳıṭ oldı īlā bī-gümān

Ger cimāʿ itmeye pes dört ay geçe
Bāyin olur ol da ʿavratdan geçe

Līki bu dört ay içinde ol eger
Feyʾ iderse bāyin olmaz iy piser

[Ç145^{b}] Her ḳaçan kim geçse bu dört ay tamām
Ṣoñra bu er daʿvī ḳılsa iy imām

5284 pes: bes Ç yidincisi: yidinci Ç// 5285 pes: bes Ç// 5286 nikāḥlandum: nikāḥ itdüm Ç// 5287 pes: bes Ç// 5290 daḫı bunuñ: bunuñ daḫı İ, Ç// 5291 recʿat: rücʿat İ// 5292 pes: bes Ç, er: Ø Ç, bula: bula bu İ, Ç// 5293 yoḳ durur: yoḳdur Ç// 5299 İkinci mısra: Ø T

Dise bu dört ay içinde pes hemān
Ben sāña feyʾ itdüm-idi bī-gümān

ʿAvrat inkār eyleyüp didi yalan
Pes gerekdür er ṭanuḳ bula hemān

Er ṭanuḳ bulmaz olursa iy aḫı
ʿAvrata and yoḳ-durur bunda daḫı

Hem daḫı bir kişi bir kimseye ger
Hem o mechūlü'n-neseb olsa meger

Sen ḳulumsun diyü daʿvī itse hem
Ol daḫı inkār iderse iy dedem

Müddeʿī ṭanuḳ bula bulmazsa ger
Münkire and virmek olmaz muʿteber

Bir daḫı bir cāriye hem iy aḫı
Yaʿnī daʿvī eylese ger ol daḫı

Yise mevlāsına iy ṣāḥib-kerem
Senden oġlum oldı benüm muḫterem

[İ161ᵃ] Yaʿnī ben ümmü'l-veled oldum sāña
Oġlum oldı daʿvet itdüñ sen bāña

[T182ᵃ] Çünki inkār itdi mevlā bī-gümān
Ol ṭanuḳ bulsa gerekdür pes hemān

Ger ṭanuḳ bulmaz olursa ol daḫı
Yoḳ-durur mevlāsına and iy aḫı

Bir kişi hem ola mechūlü'n-neseb
Daʿvī ḳıldı yaʿnī ol oldı sebeb

Bir kişiye hem didi kim iy hümām
Sen atamsın ben senüñ oġluñ tamām

Ol kişi inkār ider dir kim aña
Kim sen oġul olmaduñ hergiz bāña

5300 Birinci mısra: Ø T, dört: dörd İ, pes: bes Ç, itdüm idi: eyledümdi Ç// 5301 pes: bes Ç// 5308 daʿvet: diʿvet İ, Ç

Müddeʿī ṭanuḳ bula bunda daḫı
Münkire and yoḳ-durur añla daḫı

Hem yidinci şūreti oldı velā
Bunda daḫı diñle kim nice ola

[Ç146a] Ol-durur ol bir kişi daḫı hemān
Bir kimesneye diye kim iy fulān

Ben saña mevlā-yı aʿlāyam diye
Böyle daʿvī eyleye ḳaydın yiye

Yaʿnī āzād eyledüm seni i cān
Kim bencm didi saña mevlā hemān

Müddeʿī ṭanuḳ bula bulmazsa ger
Mmünkire and yoḳ-durur hem iy piser

Daḫı mevlā-yı muvālāt iy aḫı
Buncılayındur hemān pes ol daḫı

Līki ʿavrat şöyle kim bi'l-ittifāḳ
Kim erinden daʿvī ḳılsa ol ṭalāḳ

And vireler ere and içmezse er
Boşlığına ḳāżī anuñ ḥükm ider

[İ161b] Uġrıya and vireler içmezse ger
Ḳaṭʿ-ı yed yoḳ ancaḳ aldugın öder

[T182b] Ḳāżī üç gez ʿarż ḳılmaḳ andı hem
Müsteḥabdur anı itmek iy dedem

Līki bir gez ʿarż ḳılmaḳda tamām
Ger nükūl iderse ḥükm ide imām

Bir kişi ʿavratına didi meger
Ben bu gün ḳāżīya varmazsam eger

Bāyin ol benden diyüben and içer
Diñle bundan ṣoñra kim ol gün geçer

5315 yidinci: yedinci, nice: niçe İ// 5318 benem: benüm İ// 5320 pes: bes Ç// 5323 ancaḳ aldugın: aldugın ancaḳ İ, Ç// 5325 imām: hemān Ç// 5326 ḳāżīya: ḳāżıya İ

Pes yarındası gelür ᶜavrat hemān
Daᶜvī ider erine dir bī-gümān

Ḳāżīya sen varmaduñ ol gün tamām
Bāyin oldum ben daḫı uş ve's-selām

Yaᶜnī şarṭ bulundı boş oldum didi
Çünki boş oldı anuñ ḳaydın yidi

Eri inkār ider eydür kim i cān
Ḳāżīya vardum-ıdı ol gün hemān

Yaᶜnī şarṭ bulunmadı boş olmaduñ
Ḳāżīya varduġumı sen bilmedüñ

[Ç146b] Müddeᶜī ᶜavrat olur bunda i yār
Gerçi ṣūretde bu nefy olsa ne var

Zīrā bu daᶜvī ider şarṭ-ı ṭalāḳ
Er aña inkār ider fikr eyle baḳ

Ger ṭanuḳlar bulsa ᶜavrat iy aḫı
Nefye olmaz bu şahādet hem daḫı

Her ne kim buncılayın olsa hemān
Nefye olmaz bu şahādet bī-gümān

Şöyle kim bir kişi daḫı iy piser
Şarṭ ider ḳulına eydür kim meger

[İ162a] Ger bu gün dögmez olursam ben seni
Benden āzād ol didi añla bunı

[T183a] Çünki mevlā daḫı böyle and içer
Diñle bundan ṣoñra kim ol gün geçer

Geldi ol ᶜıṭḳını daᶜvī eyledi
Dögmedüñ sen beni hem ol gün didi

Şarṭ bulundı yaᶜnī āzād oldı uş
Müddeᶜī oldı ḥaḳḳīḳatda bu ḫōş

5330 boş oldı: oldı boş T// 5334 ider: iderse İ// 5335, 36 nefy: nefye T, İ// 5340 ol: ḳul İ, ḳulı Ç// 5341 āzād: azād , ḫōş: uş Ç//

Yaʿnī bu daʿvī ider şarṭ-ı ʿıtāḳ
Şöyle kim böyleyidi şarṭ-ı ṭalāḳ

Münkir oldı bunda mevlā bī-gümān
Şarṭ bulunmadı didi yaʿnī hemān

Pes haḳīḳat maʿnī oldı muʿteber
Nefy-i iṯbāt olsun elfāz iy piser

BĀBU MĀ YEDDEʿĪHİ'R-RACŪLĀNİ

Bir kişi bir kişiden daʿvī eyledi
Bu elüñdeki benüm milküm didi

Ol daḫı senüñ degül benüm dise
Yaʿnī anuñ ḳavlini redd eylese

Şöyle kim ḳul olsa yā at u ṭavar
Böyle daʿvī ḳılsalar bunlar i yār

İkisi daḫı ṭanuḳ bulsa eger
Ḫāricüñ ṭanuġı olur muʿteber

[Ç147a] Ger nitāc-ıla olursa daʿvī hem
Ẕī'l-yedüñ ṭanuġı olur muḥterem

Şöyle kim yundum ṭoġurdı diseler
Böyle daʿvī ḳılsalar yaʿnī bular

Ḫāricüñ ṭanuġı laġv olur meger
Ẕī'l-yedüñ ṭanuġı olur muʿteber

[İ162b] Yaʿnī şunuñ kim elindedür ṭavar
Pes anuñ ṭanuġı yigrekdür i yār

[T183b] Bir kişi ʿavratını boşasa ger
Şöyle kim ol ʿavratuñ daḫı meger[87]

Er elinde mālı olsa hem daḫı
Mālını ʿavrat ṭaleb ḳılsa aḫı

5342 ʿıtāḳ: ʿatāḳ T, Ç// 5344 pes: bes Ç// Başlık: BİR ŞEY HAKKINDA İKİ KİŞİNİN İDDİA ETMESİ BABI // 5346 redd: red İ, Ç

[87] 5353-5370. beyitler arası Ø İ, Ç

Daʿvī ḳılsa ʿavratuñ mālın ol er
Kim bana sen māluñı iy muʿteber

Ḫulʿ ḳılduñ sen bedel virdüñ anı
Anuñ-ıçun boşadum hem ben seni

Güc-ile alduñ didi ʿavrat aña
Kim bedel virmedüm anı ben saña

İkisi daḫı ṭanuḳlar bulsa ger
Pes erüñ ṭanuġı olur muʿteber

Yaʿnī ʿavrat ṭanuġı laġv oldı hem
Çün erüñ ṭanuġı olur muḥterem

Zīrā erdür müddeʿī bunda hemān
ʿAvrat inkār eyler aña ol zamān

Gerçi ʿavrat daḫı ẓāhirde behem
Yaʿnī kim ikrāḥa daʿvī ḳıldı hem

Līki münkirdür ḥaḳḳīḳatda tamām
Kim bedel virmedi anı iy imām

Şöyle kim hem daḫı bir kişi meger
Bir kişi elinde bir nesne meger

Bu benüm milküm diyü daʿvī eyledi
Ol daḫı senden ṣatun aldum didi

İkisi daḫı ṭanuḳ bulsa behem
Ṣatun aldum diyenüñ ṭanuġı hem

Muʿteberdür cāyiz olur iy piser
Ḫāricüñ ṭanuġı olmaz muʿteber

Bu aña beñzer ki ṣāḥib-yed meger
Müddeʿī olan kişiye dise ger

[T184a] Bu senüñ milküñ-durur līkin tamām
Senden anı ṣatun aldum iy imām

Hem ṭanuḳlar olsa aña bī-gümān
Bu daḫı ancılayındur pes hemān

Yaʿnī ṣāḥib-yed ṭanuġı daḫı hem
Ancılayın muʿteberdür ol neʿam

Bir kişi bir kişiden daḫı meger
Kim bir atı ṣatun aldı iy piser

Yaʿnī çün-kim ṣatun aldı ol anı
Bir kişi daḫı meger diñle bunı

Geldi bundan daʿvī eyledi hemān
Ḳāżīya iletdi anı ol zamān

Dir ki bu elüñdeki at iy imām
Kim benüm milküm durur ol ve's-selām

Ol daḫı inkār ider dir kim aña
Var mıdur ṭanuḳlaruñ getür baña

Ḳāżī ḳatında o daḫı gör n'ider
Kim ṭanuḳlar getürür iṣbāt ider

Ḳāżī ḥükm itdi hem aldı atı ol
Müsteḥıḳḳ olduġına pes buldı yol

Bu daḫı atı ṣatandan pes hemān
Virdügi aḳçasın ister ol zamān

Yaʿnī ol atuñ bahāsın hem daḫı
Ol ṣatan kişiden ister iy aḫı

Ol ṣatan daḫı meger daʿvī ider
Ben saña ol ṣatduġum at iy piser

Ol benüm yundum dölidür dise hem
Aña ṭanuḳlar getürse iy dedem

Yaʿnī ṭanuḳlar ṭanuḳluḳ virdiler
Ol atı şunlar ki evvel gördiler

[T184b] Yaʿnī bāyiʿ şimdi daʿvī itdügin
Ol benüm yundum dölidür didügin

5371 atı: atın İ// 5375 dir:: Ø Ç, kim: ki İ, baña: aña T// 5376 ḳāżī: ḳāżı İ, Ç // 5382 ṭanuḳluḳ: ṭanuḳlıḳ İ, virdiler: virseler , şunlar: bunlar İ, Ç// 5383, 84 Ø İ, Ç

Ḳāżī işitmez anı çün kim hemān
Müsteḥıḳ ḥāżır degüldür ol zamān

Bir rivāyetde budur añla anı
Diñlemez ḳāżī anuñ daʿvāsını

[Ç147b] Yaʿnī anda müsteḥıḳ ḥāżır gerek
Ḥāżır olmazsa revā olmaz ne şek

Ḳāżī daʿvāsını anuñ işide
Diñleye ṭanuḳları pes ḥükm ide [88]

Yaʿnī kim hīç müşterī aḳçasını
Bāyiʿinden alımaz añla bunı

Belki vara müsteḥıḳdan ol daḫı
Daʿvī eyleye diye kim iy aḫı

Şol elümden aldugüñ at bī-gümān
Anı baña şol ṣatan kişi fulān

Ḳāżī ḳatında o daʿvī eyledi
Kim o yundum dölidür benüm didi

Aña ṭanuḳlar getürdi ol zamān
Baña aḳçañ ḥükm olınmadı hemān

Ol daḫı taṣdīḳ iderse iy imām
Müşterīye vire atın ve's-selām

Līki inkār ider olursa bu gez
Müşterī ṭanuḳ bula oldur geñez

Yaʿnī şunlar ki nitāc-ıla meger
Müşterī üzre ṭanuḳluḳ vireler

Getüre anları şimdi bu daḫı
Kim ṭanuḳluḳ vire añla iy aḫı

[İ163a] Bir rivāyetde velīkin iy aḫı
Müsteḥıḳḳı ḥāżır olmazsa daḫı

---

[88] 5387-5395. beyitler arası Ø İ, Ç// 5397 müsteḥıḳḳı: müsteḥıḳ hem İ, Ç

[T185a] Ḳāżī ṭanuḳların anuñ işide
Yundı dölidür diyü hem ḥükm idc

Çünki ḳāżī aña ḥükm itdi hemān
Müsteḥıḳ alduġı atı bī-gümān

Müşterīye yine anı redd ide
Çünki anuñ olmadı yā pes n'ide

Müsteḥıḳ ḥāżır olursa bu geñez
Līki ḥāżır olmaz olursa bu gez

Müşterī vara aña daʿvī ide
Şol elümden alduġuñ at iy dede

Şol baña ṣatan kişinüñ hem daḫı
Anuñ ol yundı dölidür iy aḫı

Müşterī pes ol ṭanuḳları hemān
Kim ṭanuḳluḳ virdiler evvel zamān

Getüre anları iṯbāt ide hem
Kim ṭanuḳluḳ vireler anlar behem

Müsteḥıḳdan yine atum bu daḫı
Ḳāżī ḥükm eyleye ala iy aḫı

At daḫı anda bile ḥāżır gerek
Bunı fehm itmege key ḫāṭır gerek

Līki meger müşterī ʿāciz ola
Yaʿnī ol ṭanuḳları ḥāżır ḳıla

Şöyle kim bir ġayrı yirde ola ol
Ṭanuḳ iletmeklige bulmaya yol

Pes kitāb-ı ḥükmī ala n'eyleye
Vara anuñ-ıla iṯbāt eyleye

Yaʿnī şol ḳāżī kim evvel bī-gümān
Kim ṭanuḳlar diñledi evvel zamān

5400 redd: red İ, Ç, pes: bes Ç// 5401 olursa: olur-ısa Ç// 5404, 05 ṭanuḳluḳ: ṭanuḳlıḳ Ç// 5409 bulmaya: bulmasa İ, Ç// 5410 pes: bes Ç// 5411 evvel: bil Ç

[İ163b] Yaʿnī şunlar kim ol atı gördiler
Kim nitāc-ıla ṭanuḳluḳ virdiler

[T185b Ç148a] Pes gerek naḳl-i şahādet eyleye
Müsteḥıḳ ḥāżır degül pes n'eyleye

Şol ki mektūbun ileyhi ḳāżī hem
Müsteḥıḳḳı ḥāżır eyleye behem

5415 Müsteḥıḳdan ala anı redd ide
Bitiyi cāyiz görürse iy dede

Yaʿnī atı ʿaynıyıla redd ider
Müşterī hem atını alur gider

Līki ʿaynı bāḳī ḳalmazsa eger
Müsteḥıḳ elinde yaʿnī ol meger

Ger helāk olmış olursa ol zamān
Müsteḥıḳdan ḳıymetin alur hemān

Müsteḥıḳ çün ʿaynını redd idemez
Ḳıymetin virse gerekdür ol geñez

5420 Zīrā evvel anuñ aldugı tamām
Hem aña ḥükm itdügi ḳāżī imām

Şimdi ẓāhir oldı kim evvel aḫı
Bāṭıl oldı yañlış olmış hem daḫı

Müsteḥıḳḳuñ aldugı pes ġaṣb ola
Ḥükmi ġaṣbuñ ödemekdür pes n'ola

Müşterī bir daḫı ṣūretde meger
Şöyle daʿvī ḳılsa yaʿnī ol eger

Dise kim evvel bu atı iy aḫı
Şol ben aldugum kişiye sen daḫı

5425 Ṣatduñ anı aña evvel bī-gümān
Şimdi benüm didügüñ aña yalan

5412 ṭanuḳluḳ: ṭanuḳlıḳ İ// 5413 pes: çün İ// 5414 Ø İ, Ç// 5415 anı: atı İ, redd: red İ, Ç, bitiyi: bitiʾi T, yaʿnī Ç, görürse: görür-ise Ç// 5416 Ø T redd: red İ, Ç// 5419 redd: red, geñez: bu kez İ, Ç// 5420 aldugı: olduġı İ, ḳāżī: ḳāżı İ// 5422 pes: bes Ç// 5425 didügüñ aña: didüñ aña sen İ, Ç

Bunı hem iṣbāt iderse ol eger
Ḳāżī yine atı aña ḥükm ider

[İ164a] ʿAynıʾile ḫāḳī ḳalsa redd ide
Ger helāk olmış olursa ödede

Gu daḫı ancılayındur iy imām
İkisinüñ ḥükmi birdür ve's-selām

[T186a] Līki añla müsteḥıḳ kim ol zamān
Müşterīden atını aldı hemān

5430 Hem ṣatandan at bahāsın ol daḫı
Anı andan almış olsa iy aḫı

[Ç148b] Müsteḥıḳdan daʿvī iderse bu gez
İşidilmez daʿvīsi olmaz geñez

Müsteḥıḳ çün atı bundan aldı uş
Bu daḫı anuñ bahāsın aldı ḫōş

Eyle olsa müşterīnüñ ḳavlini
Ḳāżī diñlemeyiser hergiz anı

Zīrā kim bu aḳçasın aldı tamām
Bu aradan şimdi çıḳdı ve's-selām

5435 Şimdiden ṣoñra meger ṣatan kişi
Daʿvī iderse ol ide bu işi

Kim baña ṣatduñ diye daʿvī ide
Yāḫū yundum dölidür dirse n'ide

Müsteḥıḳdan daʿvī iderse revā
Yaʿnī daʿvāsı bunuñ olmaz ḫaṭā

Ger ṭanuḳları olursa götüre
Yoḫ-ısa pes müsteḥıḳḳa and vire

Müsteḥıḳ and içe yaʿnī iy aḫı
Kim anı ṣatmadı aña hem daḫı

5427 ʿaynı-ile: ʿaynıyıla, redd: red İ, Ç// 5429 añla: aña İ, Ç// 5435 daʿvī: daʿvi, iderse: itse Ç, bu: Ø T, pes bu Ç

Kim anuñ yundı döli degüldür ol
Atını pes almaġa bulmadı yol

Līki and içmez olursa bī-gümān
Atını ol daḫı alur pes hemān

Müddeʿī daʿvī idicek hem daḫı
Müddeʿā ʿaleyhi didi iy aḫı

[İ164b] Bu emānetdür benüm elümde ḫōş
Ücrete aldum yā ʿāriyetdür uş

[T186b] Yā fulān ġāyib bana rehn eyledi
Yāḫū ġaṣb itdüm diyüben söyledi

Böyle ṭanuḳlar getürdi ol hemān
Mündefiʿ oldı ḫuṣūmet bī-gümān

Yaʿnī ḳāżī müddeʿīnüñ ḳavlini
Diñlemez şimden girü añla anı

Milki muṭlaḳ daʿvī idicekdür bu heb
Müddeʿī ẕikr itmeye yaʿnī sebeb

Müddeʿī līkin dir olursa eger
Sen bunı bendcn oġurladuñ meger

[Ç149a] Yāḫū ġaṣb itdüñ diyü daʿvī eyledi
Yāḫū benden bu oġurlandı didi

Mündefiʿ olmaz ḫuṣūmet bunda uş
Ḳāżī anuñ daʿvīsin diñleye ḫōş

Müddeʿī yaʿnī ṭanuḳ bulsa eger
Ẕī'l-yed üzre daʿvī olur muʿteber

Līki benden ġaṣb olundı dise ger
Bunda hem daʿvāsı olmaz muʿteber

Bir kişi bir kişiden daʿvī eyledi
Saña ḳul ṣatdum biñ aḳçam var didi

5441 Ø İ, Ç// 5443 ʿāriyetdür: ʿāriyettedür Ç// 5449 benden: bende T// 5450 daʿvīsin: daʿvisin Ç// 5451 daʿvī: daʿvi Ç// 5452 Ø T

Ol daḫı inkār ider eydür hemān
Ne ḳul aldum ne ḫō borcum var i cān

Müddeʿīden ḳāżī ṭanuḳ istese
Ol daḫı ger ṭanuġum yoḳdur dise

Ḳāżī ḫaṣmına anuñ and virse hem
Ḳaṭʿ olınsa ol ḫuṣūmet iy dedem

Müddeʿī ṣoñra bu ṭanuḳ bulsa ger
Bū Ḥanīfe bir rivāyetde meger

[İ165ª] Ḳāżī ṭanuḳları dimiş işide
Yaʿnī yine ṭanuġıla ḥükm ide

Zīrā olur müddeʿī ṣatmış ola
Aña ṭanuḳları unutmış ola

[T187ª] Anuñ-ıçun ṭanuġum yoḳdur dimiş
Ṣoñra varın añlamış ḳaydın yimiş

Hem Muḥammed ḳavli budur iy aḫı
Buncılayın didi yaʿnī ol daḫı

Bir rivāyetde daḫı dimiş imām
İşidilmez yaʿnī ol ṭanuḳ imām

Zīrā ṭanuḳ yoḳ didi çün ol hemān
Pes ṭanuḳlarına dimişdür yalan

Eyle olsa ol ṭanuḳlar iy piser
Redd olınur hergiz olmaz muʿteber

Müddeʿīden ṭanuġ istese be-nām
Ol daḫı ḳāżīya dirse iy imām

Ṭanuġum vardur bu şehrde ḥāżır uş
Līkin and içsün bu ḫaṣm şimdi ḫōş

Yaʿnī ḫaṣmuñ andını ḳılsa ṭaleb
Ṭanuġum vardur dir-iken bu sebeb

5456 ḫaṣmına anuñ: anuñ ḫaṣmına, dedem: dede İ// 5457 müddeʿī ṣoñra bu: ṣoñra bu müddeʿī İ, Ç// 5458 ṭanuḳları: ṭanuḳlarını Ç// 5462 rivāyetde: rivayetde Ç, yaʿnī ol ṭanuḳ: ol ṭanuḳ yaʿnī İ, Ç// 5463 pes: bes Ç// 5464 redd: red İ, Ç // 5465-71. beyitler arası Ø İ, Ç

Ḳāżī pes and virmeye añа hemān
Bū Ḥanīfe ḳavli budur bī-gümān

Līki ṭanuḳların iḫżār ide hem
And vireler ʿāciz olsa pes o dem

Hem imāmeyn ḳavli budur bī-gümān
And vire hem ḳāżī añа ol zamān

Gerçi ḥāżır ṭanuġum vardur didi
Ḥaḳdur anı daḫı şimdi istedi

Hem ṭanuḳ daḫı bunuñ gibi cger
Ben buña ṭanuḳ degülem dise ger

[Ç149b] Şoñra ṭanuḳluḳ virürse hem daḫı
Bu daḫı cāyizdür olur iy aḫı

Zīrā ṭanuḳluġını bu daḫı hem
Kim unutmış şoñra añdı iy dedem

[T187b] İki kişi ger ṭanuḳluḳ virseler
Bir kişinüñ ḳulı içün kim meger

Diycler bu kişi işbu ḳulını
Kim āzād eyledi key añla bunı

Ḥāl budur bu ḳul daḫı mevlā behem
Şöyle kim inkār iderler iy dedem

Bū Ḥanīfe ḳavli budur bī-gümān
Ol ṭanuḳlar muʿteber olmaz hemān

Daʿvī itmez yaʿnī ḳul çün kim tamām
Pes ḳabūl itmez ṭanuḳları imām

[İ165b] Līki işid kim imāmeyn ḳavli uş
Gerçi ḳul daʿvī daḫı itmezse ḫōş

Ol ṭanuḳlar muʿteberdür didiler
Bunda bunlar daʿvī şarṭ itmediler

5473 ṭanuḳluḳ: ṭanuḳlıḳ İ// 5474 añdı: aldı T// 5475 ṭanuḳluḳ: ṭanuḳlıḳ İ, ḳulı içün: ḳulıyiçün İ, Ç// 5476 diyeler: didiler, āzād: azād İ, Ç//5477 bu: ol İ, Ç// 5479 çünkim: çünki İ, pes: bes Ç// 5480 kim: ki Ç

Līki ḳaravaş olursa iy piser
İki kişi ger ṭanuḳluḳ virseler

Şol kişi şol ḳaravaşını tamām
Kim āzād itdi didiler ve's-selām

Gerçi inkār itse bunları aḫı
İttifāḳ eyler imāmeyn hem daḫı

Kim ṭanuḳlar bunda olur muʿteber
Ḳaravaş daʿvī daḫı ḳılmazsa ger

Līki ancaḳ ḳulda oldı iḫtilāf
Her birinüñ ḳavlini bilmek güẕāf

Bir kişi bir pāre yiri bir zamān
Kim taṣarruf itdi anı bī-gümān

Yāḫū bāġ u baġçe yā dār olsa ger
Bu daḫı ol yir gibidür iy piser

Bir kişi daḫı görür anı tamām
Kim taṣarruf ider anı ṣubḥ u şām

[T188a] Līki daʿvī itmedi hergiz aḫı
[Ç150a] Öldi gitdi ol gören kişi daḫı

Ṣoñra geldi oġlı anuñ iy piser
Yir atamuñdur diyü daʿvī ider

Pes anuñ sözini işitmeyeler
Sözine hem iʿtibār itmeyeler

Çünki atası diriyiken hemān
Anı daʿvī eylemedi ol zamān

Ẓāhir ol kim yir anuñ degül meger
Yā aña bağışlamışdur iy piser

[İ166a] Bu sebebden sözin işitmeyeler
Sözine göre hem iş itmeyeler

5482 ṭanuḳluḳ: ṭanuḳlıḳ İ// 5483 āzād: azād İ, Ç// 5484 imāmeyn: imāmlar İ, Ç// 5487 anı: onı Ç// 5488 bāġçe: baḫçe İ, Ç// 5489 ṣubḥ u: ṣubḥ-ı İ, Ç// 5492 pes: bes İ, Ç, işitmeyeler: işidmeyeler T, İ, Ç// 5495 5495 işitmeyeler: işidmeyeler T, İ

Buncılayın bir kişi daḫı meger
Evlerin bir kimseye daḫı eger

Bir kimesneye anı ṣatsa hemān
ʿAvratı yā oġlı anuñ ol zamān

Aḳrıbāsından anuñ baʿżı daḫı
Ḥāżır olsa bunlar anda iy aḫı

Sākit olsalar bular dınmasalar
Hīç taʿarruż kimseye ḳılmasalar

5500 Bunlaruñ her birisi ṣoñra daḫı
Daʿvī iderse key añla iy aḫı

Yaʿnī dirlerse ki bu yir yāḫū dār
Milkimüzdür didi vir bunı i yār

Bunlaruñ daʿvāsın işitmeyeler
Sözine göre hem iş itmeyeler

Çünki beyʿ olduġı vaḳtda pes hemān
Daʿvī eylemedi bunlar ol zamān

Bu sebebden sözin işitmeyeler
Yaʿnī aña iʿtibār itmeyeler

[T188b] 5505 Ẓāhir ol kim bunlaruñ degüldür ol
Sākit olduḳlarına bu oldı yol

Bir kişiden bir kişi hem iy aḫı
Bir ḫalāyıḳ ṣatun aldı hem daḫı

[Ç150b] Bu ḫalāyıḳ ṣatanuñ ʿavratı ger
Bu ḫalāyıġı gelür daʿvī ider

Müşterīye dir ki bunı ben hemān
Senden öñdin ṣatun aldum bī-gümān

Buña ṭanuḳ bulur-ısa iy aḫı
Ol ḫalāyıḳ anuñ olur hem daḫı

5499 hīç: hiç T, Ç// 5508 senden öñdin ṣatun aldum: ṣatun aldum senden öñdin İ// 5409 olur: ola T// 5411 öñdin: öñdün Ç, hīç: hiç T

[İ166a] Lïki bunuñ ṭanuġı olmazsa ger
Müşterï bilmedügine and içer

Dir ki benden öñdin alduġuñı sen
And içeyin bilmezem hïç anı ben

Bir kişi bir kişiyi daʿvï ider
Sen benüm yaʿnï ḳulumsın dise ger

Ol daḫı inkār ider eydür aña
Dir ki ben ḳul olmadum hergiz saña

Belki ḥürrü'l-aṣlam evvelden ben uş
Ol daḫı bu daḫı ṭanuḳ buldı ḫōş

Ḥürrü'l-aṣlam diyenüñ ṭanuġı hem
Muʿteber olur key añla iy dedem

Lïki vāḳiʿ oldı ḳul olmaḳlıġa
Müddeʿï bu gez bu oldı iy aġa

Pes bunuñ ṭanuḳların işideler
Ḥürrü'l-aṣl olduġına ḥükm ideler

Bir kişi bir ḳul ṣatun alsa eger
Bāyiʿinden ṣoñra daʿvï ḳılsalar

Dirse ki bu ḳulı sen baña daḫı
Kim henüz ṣatmazdan öñdin hem daḫı

[T189a] Anı āzāḍ eylemişsin ol zamān
Pes baña āzādlu ṣatduñ bï-gümān

Buña ṭanuḳ bulur-ısa ol eger
Ol ṭanuḳlar daḫı olur muʿteber

Yaʿnï beyʿi bunlaruñ fesḫ olısar
Müşterï hem virdügini alısar

Hem ḳul āzād olısardur bï-gümān
Ḥükm olınur ʿıtḳına anuñ hemān

5515 key: kiy Ç// 5516 vāḳiʿ: dāfiʿ Ç// 5520 eylemişsin: eylemişin Ç// 5522 hem virdügini: virdügini hem İ, Ç/

[Ç151a] Bir kişi bir cāriye ṣatsa meger
Müşterīden ṣoñra daʿvī ḳılsa ger

[İ167a] 5525 Bu ḫalāyıḳ kim saña ṣatdum ben uş
Dise kim ṣatmazdan öñdin daḫı ḫōş

Anı āzād eylemişem iy aḫı
Kim nikāḥ itmişem aña hem daḫı

Yaʿnī ol menkūḥa olmışdur baña ···
Pes bizüm bu beyʿümüz olmaz revā

Gerçi böyle daʿvī ḳıldı ol hemān
Līki bu cāyiz degüldür bī-gümān

Yaʿnī anuñ ḳavlin işitmeyeler
Ḳavline göre hem iş itmeyeler

5530 Līki ʿıtḳın daʿvī ḳılsa yaluñuz
Diñlenür daʿvāsı bu gez olur uz

Yaʿnī bāyiʿ daʿvī ḳılsa dise ger
Kim saña ṣatmazdan öñdin iy piser

Anı āzād itmişem ben iy aḫı
Pes saña āzādlu ṣatdum hem daḫı

Buña ṭanuḳlar bulursa ol meger
Hem ṭanuḳlar daḫı olur muʿteber

Yaʿnī beyʿi bunlaruñ fesḫ olısar
Müşterī virdügini hem alısar

[T189b] 5535 Hem ḫalāyıḳ āzād ola bī-gümān
Ḥükm olına ʿıtḳına anuñ hemān

İki kişi bir kişiden kim meger
Yaʿnī kim bir nesneyi daʿvī ider

. 5525 ṣatmazdın: satmazdın T, İ// 5527 pes: bes Ç// 5527 pes: bes Ç// 5528 böyle: bunlar Ç, daʿvī: bunlar İ// 5529 işitmeyeler: işidmeyeler T, İ, Ç// 5530 daʿvī: daʿvi Ç// 5532 pes: bes, āzādlu: azādlu Ç// 5533 buña: baña Ç// 5536 bir: Ø T

Yaʿnī benümdür didi ikʾsi daḫı
Ol daḫı inkār iderse iy aḫı

İkisi daḫı ṭanuḳ bulsa hemān
İkisine ḥükm olınur bī-gümān

Her ḳaçan kim ḇāyiʿ-ile müşterī
İḫtilāf itse şemende her biri

Müşterek olur ikisi anda hem
İkisinüñ milki olur ol neʿam[89]

Līki iki kişi daʿvī ḳılsa ger
Şöyle kim bir ʿavratuñ yaʿnī meger

Kim nikāḥın daʿvī ḳıldılar hemān
Hem ṭanuḳlar buldı anlar ol zamān

Ol ṭanuḳlar cāyiz olmaz iy aḫı
Hīç birinüñ ʿavratı olmaz daḫı

İkisinüñ daḫı olmaz iy aġa
Zīra bunda işti rāḳ olmaz revā

Kim meger taṣdīḳ ide birin hemān
Pes anuñ ola o ʿavrat bī-gümān

Ger muvaḳḳat daʿvī ḳılsalar bu gez
Her biri yaʿnī bularuñ ol geñez

Kim nikāḥ itdüginüñ vaḳtın dise
Her biri bir vaḳt taʿyīn eylese

Şöyle kim bir ay ḍise biri hemān
İki ay dise birisi ol zamān

Ḳanḳısı esbaḳ olursa iy piser
Pes anuñ ṭanuġı olur muʿteber

[T190ᵃ] Hem ṭanuḳ durġurmadın bunlar eger
Birisinüñ ḳavlini ʿavrat meger

[89] 5540-5569. beyitler arası Ø İ, Ç

Anı taṣdīḳ itdi iḳrār itdi hem
Bu nikāḥ itdi didi baña neᶜam

Ḳāżī ḥükm itdi anı ᶜavratlıġa
Kim meger ol birisi hem iy aġa

Hem nikāḥ üzre ṭanuḳlar buldı ḫōş
Anuñ oldı şimdi ᶜavrat bu gez uş

Şimdi ᶜavrat pes bunuñ olsa gerek
Zīrā iḳrārdan ṭanuḳlar yigirek

Bir kişi daḫı meger daᶜvī ider
Şöyle kim bir ᶜavrata eydür meger

Ben seni çiftlenmişem didi hemān
Ol daḫı inkār idüp eydür yalan

Müddeᶜī ṭanuḳ bulur olsa eger
Ḳāżī ᶜavratlıġa anı ḥükm ider

Yine bundan ṣoñra bir kişi daḫı
Buncılayın daᶜvī ḳılsa iy aḫı

Hem ṭanuḳlar bulsa aña bī-gümān
Ol ṭanuḳlar muᶜteber olmaz hemān

Zīra evvel ḳāżī ḥükm itdi aña
Anuñ ol ḥükmi bozulmaz iy aġa

Līki andan esbaḳ olursa revā
ᶜAvratı pes ḥükm ider ḳāżī aña

Zīra maᶜlūm oldı evvelki ḳażā
Şimdi ẓāhir oldı ol olmış ḫaṭā

Buncılayın bir kişi hem iy aḫı
Bir kişinüñ ᶜavratını hem daḫı

Kim nikāḥlu ᶜavratın yaᶜnī meger
ᶜAvratumdur diyü daᶜvī ḳılsa ger

5564 ᶜavratın: avtın T// 5570 müddaāsın: müddeᶜīsin İ// 5571 ṭanuḳluḳ: ṭanuḳlıḳ İ// 5576 ṭanuḳluḳ: ṭanuḳlıḳ İ

[T190^{b}] Hem ṭanuḳlar daḫı getürdi aña
Muʿteber olmaz ṭanuḳlar iy aġa

Lïki andan esbaḳ olsa bu eger
Kim bu ol çiftlendi andan diseler

Pes ṭanuḳlar muʿteber olur bu gez
Hem daḫı ʿavrat bunuñ oldı geñez

Zïra bu evvel nikāḥ itmiş aña
Ṣoñra anuñ olduġı olmaz revā

Her ḳaçan kim bāyiʿ-ile müşterï
İḫtilāf itse şemende her biri

[İ167^{b}] Müşterï biş yüz ü bāyiʿ biñ dise
Müddeʿāsın bāyiʿ işbāt eylese ···

[Ç151^{b}] Yaʿnï ṭanuḳlar ṭanuḳluḳ virse ger
Kim şemen biñdür diseler iy piser

Pes gerek bāyiʿ biñ aḳçayı tamām
Müşterïden alısardur ve's-selām

Yā mebïʿ ḳadrinde olsa iḫtilāf
Müşterï işbāt iderse bï-ḫilāf

Müşterï dir yaʿnï biş yüz aḳçaya
İşbu iki atuñı aldum diye

Bāyiʿ inkār ider-ise iy aḫı
Müşterï işbāt iderse hem daḫı

Yaʿnï ṭanuḳlar ṭanuḳluḳ virseler
İki at alduġına biş yüze ger

Müşterï alur pes andan iki at
Biş yüz aḳçayı virür aña uñat

Şol ziyāde müşbit olan ḳaldı ḫōş
Her biri ḥaḳḳını artuḳ ala ḫōş

Ol şemende ol mebī‘de artuġın
Añla bayi‘ müşterī ne alduġın

[T191a] 5580 İkisi bir ḥālde da‘vī ḳılsalar
Hem şemende hem mebī‘de iy piser

Bāyi‘ eydür bir atı biñ aḳçaya
Saña ṣatdum sen daḫı alduñ diye

Müşterī eydür sekiz yüze tamām
İşbu iki atuñ aldum iy hümām

İkisi daḫı ṭanuḳ durġursa ger
Her birüñ ṭanuġı olur mu‘teber

Müşterī vire biñ aḳçayı i cān
Hem iki ḳat ala bāyi‘den hemān

[İ168a] 5585 Çün ziyāde müṣbit oldı her biri
Pes ziyāde ola bāyi‘ müşterī

Bir degirmenüñ meger kim nıṣfını
Bir kişi da‘vī ider ister anı

Ya‘nī bir kimseye eydür iy aḫı
Şol elüñdeki degirmenüñ daḫı

[Ç152a] Nıṣfı milkümdür didi muṭlaḳ hemān
Bāḳī nıṣfın añmadı hem bī-gümān

Ṣoñra dönse ol degirmenüñ tamām
Ḳamusın da‘vī iderse iy imām

5590 Ya‘nī milkümdür dir-ise ḳamusı
Mesmū‘ olmaz şimdi anuñ da‘vīsi

Zīra evvel nıṣfın aldı ol zamān
Nıṣfı senüñdür dimiş oldı hemān

Bu tenāḳużdur dimişler ba‘żılar
Anuñ-ıçun mesmū‘ olmaz didiler

5585 pes: bes Ç// 5588 milkümdür: milkimdür Ç// 5590 milkümdür: milkimdür Ç, mesmū‘: mesmu‘ İ, da‘vīsi: da‘visi T, Ç// 5591 aldı: alur İ

Bir kişinüñ bir kişi üstinde ger
Kim yüz aḳça alumı olsa meger[90]

Eski olsa ol yüz aḳça hem daḫı
Borçlu ol yüz eskiyiçün iy aḫı

[T191b] 5595 Yiñi aḳça virse ödese anı
Ṣoñra dönse ol yiñi virdügini

Daʿvī ḳılsa dise aña iy aḫı
Eskiyidi saña borcum hem daḫı

Līki ben saña yiñi virdüm bu dem
Sen yine anı baña iy muḫterem

Viresin ben daḫı saña bī-gümān
Borcum eski aḳçañı virem hemān

Yaʿnī borçlu bile daʿvī ḳılsa ger
Kim anuñ daʿvāsı olmaz muʿteber

5600 Pes yiñi aḳçayı çün virdi tamām
Borcı ödendi vü almaz ve's-selām

Ol virilen yiñi aḳça iy aḫı
Farḳı yoḳdur hem helāk olsun daḫı

Bir kişi bir ḳul ṣatun alsa aḫı
Anı bir kimseye ṣatsa ol daḫı

Bu alan elinde iken ol meger
Kim ecel irse helāk olsa eger

Aldugından ṣoñra ol ḳuluñ hemān
ʿAybı ẓāhir oldı anuñ ol zamān

5605 Şöyle kim dişleri anuñ yoġ ola
Yāḫū barmaḳları iñen çoġ ola

Pes rücūʿ eyler anuñ noḳṣānını
Bāyiʿinden alısar yaʿnī anı

---

[90]5593-5601. beyitler arsı Ø İ, Ç// 5603 elinde iken: elindeyiken İ, Ç// 5606 pes: bes Ç

Bu daḫı aldugı kimseden hemān
Kim rücūᶜ itmez key añla bī-gümān

Bū Ḥanīfe ḳavli budur iy aḫı
Hem imāmeynüñ nedür diñle daḫı

[İ168ᵇ] Bāyiᶜinden müşterī çün iy imām
Kim rücūᶜ eyledi noḳṣānın tamām

5610 Bu daḫı hem bāyiᶜinden bī-gümān
Kim rücūᶜ eyleye noḳṣānın hemān

[T192ᵃ] Yaᶜnī aldugı kişiden bu daḫı
Pes rücūᶜ eyleye noḳṣānın aḫı

BĀBU DAᶜVĀ'N-NESEBİ

Bir kişi bir cāriye ṣatdı meger
Altı ayuñ kim aḳallinden eger

[Ç152ᵇ] Müşterī elinde getürse veled
Bāyiᶜ anı daᶜvī iderse eved

Oġlı olur ol veled anuñ aġa
Cāriye ümmü'l-veled oldı aña

5615 Müşterī virdügini ala yine
Fesḫ olına yaᶜnī kim beyᶜi döne

Daᶜvī ḳılsa müşterī gerçi behem
Muᶜteber olmaz anuñ daᶜvāsı hem

Altı ayuñ ekşerinde olsa ger
Bāyiᶜüñ daᶜvāsı olmaz muᶜteber

Altı ayda daḫı olursa hemān
Bunda oġul anuñ olmaz bī-gümān

Müşterī taṣdīḳ ide meger aḫı
Ṣābit oldı hem neseb bunda daḫı

5611 aḫı: daḫı İ// Başlık: NESEP DAVASI BABI // 5615 olına: ola Ç// 5618 oġul anuñ: daḫı oġlı İ, Ç

Lîki taṣdîk itmez olursa eger
Bāyiʿüñ daʿvāsı olmaz muʿteber

Müşterînüñ milkidür oġlan daḫı
Çünki taṣdîḳ itmedi ol iy aḫı

Daʿvî ḳılsa müşterî lîkin eger
Pes anuñ daʿvāsı olur muʿteber

Yaʿnî oġlumdur benüm dise hemān
Müşterînüñ oġlı olur ol zamān

[İ169ᵃ] Gerçi bāyiʿ daʿvî iderse behem
Müşterîden ṣoñra daḫı iy dedem

[T193ᵇ] Müşterîden öñdin itse hem daḫı
Cāyiz olmaz ḳamu bunlar iy aḫı

İkiz oġlanuñ ki mevlā birisin
Daʿvet itse oġlı olur bilesin

Çünki ṣābit oldı birinden neseb
İkisinden daḫı bile ola heb

Bir kişi bir ʿavrata ḳılsa zinā
Yüklü olsa ʿavrat andan iy aġa

Ṣoñra ol ʿavratı çiftlense ol er
Hem nikāḥı cāyiz olur muʿteber

[Ç153ᵃ] Altı ayda yā daḫı artuḳda hem
Kim nikāḥdan ṣoñra yaʿnî iy dedem

Ḥamlini vaḍʿ itse ol ʿavrat hemān
Yaʿnî bir oġlan ṭoġursa ol zamān

Oġlı olur ol kişinüñ ol veled
Vāriṯ olur aña hem daḫı eved

Altı aydan eksük olursa hemān
Oġlı olmaz vāriṯ olmaz hem-çünān

5621 müşterînüñ milkidür: müşterî milki durur T// 5626 daʿvet: diʿvet Ç// 5631 ṭoġursa: doġursa Ç// 5633 olursa: olsa Ç

BĀBU İḪTİLĀFİ'Z-ZEVCEYNİ FĪ-METĀ'İ'L-BEYTİ

Er ü ʿavrat ev ḳumāşından meger
Her birisi iḫtilāf itse eger

Şol ki ere lāyıḳ olur nesnede
Şöyle kim oḳ ya ḳılıç yā börk dede

Ḳavl erüñdür anda bilgil iy imām
ʿAvrata ṭanuḳ gerek ancaḳ tamām

ʿAvrata lāyıḳ olur nesnede hem
Ḳavl bunda ʿavratuñdur iy dedem

[İ169b] Maḳreme altun küpe mezkeb gibi
Her ne kim bunlara beñzer yā ebī

[T194a] İkisine daḫı lāyıḳ olsa ger
Yine erüñ ḳavli olur muʿteber

Şöyle kim örtü döşek yorġan ḫalı
Ev içinde ḳap ḳacaḳ yaġ u balı

Hem mevāşī yā ʿaḳār olsa hemān
Bunda daḫı ḳavl erüñdür bī-gümān

Şöyle kim ḳul ḳaravaş at u ḥımār
Her ne kim buncılayın olsa i yār

Yāḫū ḅāġ u baḫçe olsa iy aḫı
Yāḫū dār ola yā ev yā yir daḫı

İkisinden birisi olsa bu gez
Müşkilinde ḳavl ḥayyuñdur geñez

Yaʿnī ʿavrat yāḫū er ölse hemān
Birisi diri ḳalursa bī-gümān

[Ç153b] İkisine lāyıḳ olur nesnede
Dirinüñdür bunda hem ḳavl iy dede

Başlık: KARI KOCANIN EV EŞYASI KONUSUNDA ANLAŞMAZLIĞI BABI // 5634 ev: Ø İ, ḳumāşından: okumasında, İ, ḳumāşında Ç// 5640 ḳacaḳ: ḳaçaḳ T, İ, u: Ø, yaġ: yaġ u İ, Ç// 5642 u: Ø Ç// 5645 yaʿnī: yāḫū Ç

Ġayr-ı müşkilde şu kim ḳılduḳ beyān
Ḥay gibidür anda vārişler hemān

Birine lāyıḳ olanda yaʿnī hem
Vāriş-ile diri birdür iy dedem

Erinüñ panbuġını kettānını
Şöyle kim birʿavrat egirse anı

Erinüñ iẕniyile olursa ger
Egrilen iplik anuñdur iy piser

Ecr-i miṣl alur hemān ʿavrat daḫı
Erinüñ oldı çün iplik iy aḫı

Ol ḳadar panbuġ u kettān yaʿnī ger
Niceye egrilse anı vireler

[İ170a] Erinüñ destūrı olmazsa bu gez
ʿAvratuñ olur bu iplik hem geñez

[T194b] Yaʿnī kim panbuġıla kettānınuñ
Ḳıymetin vire erine hem anuñ

Şöyle kim egirdügi vaḳtda hemān
Ḳıymetin öder erine bī-gümān

Līki erüñ iẕni olduġı aḫı
Yāḫū iẕni olmaduġı hem daḫı

Ẓāhir olmasa bunuñ hīç biri ger
Yaʿnī mechūl olsa bunlar iy piser

İpligi tanṣīf iderler pes hemān
Her biri hem nıṣfın alur bī-gümān

Līki bunlar iḫtilāf itse eger
ʿAvrat eydürse erine kim meger

Sen beni egirmege menʿ eyledüñ
Panbuġum kettānum egirme didüñ

5649 paanbuġını: pambuġını T// 5650 anuñdur: erüñdür İ, Ç// 5652 panbuġ: pambuġ T, nice: niçe İ// 5653 olur bu iplik: olısar iplik bu İ, Ç, hem: Ø İ// 5654 panbuġ: pambuġ T// 5660 panbuġum: pambuġum T

Er aña inkār ider eydür i cān
Ben seni menᶜ eylemedüm bī-gümān

Egrilen iplik benüm oldı tamām
Saña ecr-i miṯl olur dir ve's-selām

[Ç154ᵃ] ᶜAvrata ṭanuḳ gerek bunda aḫı
Ol ṭanuḳ bulmaz olursa hem daḫı

Erine and vireler and içe er
Eyle olsa iplik anuñ olısar

5665 İḫtilāf itmiş eyimme hem daḫı
Yaᶜnī bu iḳrārı itmekde aḫı [91]

Baᶜżılar anuñ-ıçun añla bunı
Temlīk olur didiler fī'l-ḥāl anı

Yaᶜnī iḫbār olmaya ol didiler
Pes o temlīk olısardur iy piser

Şöyle kim bunlar hem istidlāl ider
Bir niçe ṣūretde ḥükminden meger

[T195ᵃ] Şöyle kim bir kişi iḳrār eylese
Kim senüñ bende biñ aḳçañ var dise

5670 Sen daḫı redd eyleseñ anı eger
Hem daḫı ṣoñra ḳabūl itseñ meger

Ol revā olmayısar iy muḥterem
Ger ḫaber olsa revā olaydı hem

Ḫasta olsa bir kişi daḫı meger
Vārişe deyn-ile iḳrār itse ger

Bu daḫı cāyiz degül iy muḥterem
Ger ḫaber olsa revā olaydı hem

Hem üçünci ṣūret oldur iy aḫı
Bir kişi iḳrār iderse hem daḫı

---

[91] 5665-5693. beyitler arası Ø İ, Ç// 5674 üçünci: üçüci T

Kim senüñdür işbu yundum dise ger
Hem o yundum bundan öñdin iy piser

Kim ḳulun ṭoġurmış olsa ol hemān
Kim helāk itmiş muḳır anı hemān

Ol muḳır anı ödemez iy civān
Zīrā şimdi temlīk oldı ol hemān

Ger bu iḫbār olsayıdı iy imām
Hem muḳır anı öderdi ve's-selām

Baʿżılar anuñ-ıçun dimiş daḫı
Kim ḥaḳḳīḳat ol ḫaberdür iy aḫı

Şöyle kim bunlar hem istidlāl ider
Bir niçe ṣūretde ḥükminden meger

Şöyle kim bir kişi iḳrār eylese
İşbu dāruñ nıṣfı senüñdür dise

Gerçi şāyiʿdür o dāruñ nıṣfı hem
Muʿteberdür bu ṣaḥīḥ olur neʿam

Ger bu temlīk olsayıdı iy aḫı
Pes o cāyiz olmaz-ıdı hem daḫı

[T195b] Hem daḫı birʿavrat inkār eylese
Bir kişiye bu benüm evüm dise

Bu daḫı cāyiz durur olur revā
Pes bu iḫbār ola temlīk olmaya

Yaʿnī temlīk olsa fī'l-ḥāl iy aḫı
Bunda ṭanuḳlar gerekdür hem daḫı

Līki ṭanuḳlar daḫı olmazsa ger
Pes bu iḳrār cāyiz olur iy piser

Hem üçünci ṣūret oldur iy aḫı
Bir kişi iḳrār iderse hem daḫı

Ḫastalıḳ içinde yaʿnī ol hemān
Deyn-ile iḳrār iderse ol zamān

Yaʿnī bir kimseye iḳrār eylese
Yüz biñ aḳça aña borcum var dise

Mālını cümle anuñ ol deyni hem
Şöyle kim müstaġrıḳ ola iy imām

Bu daḫı cāyiz durur olur revā
Pes bu iḫbār ola temlīk olmaya

Ger bu temlīk olsa fī'l-ḥāl iy piser
Kim bu hergiz olmaz-ıdı muʿteber

KİTĀBU'L-İḲRĀRI

Diñle bir daḫı kim ol iḳrārdur
Ol ḥaḳḳīḳatda hemān iḫbārdur

Ḥürr ü bālıġ ʿāḳıl olsa bir kişi
Muʿteber olur anuñ her bir işi

[İ170b] Pes revādur ol ḳaçan iḳrār ide
Maʿlūm ola ol yā mechūl iy dede

Līki mechūlin beyān ide tamām
Bir muḳarrar nesneyile iy imām

[T196a] Şöyle kim yaʿnī fulānuñ bende hem
Mālı vardur dir-ise ger bīş ü kem

Bende nesnesi yā ḥaḳḳı var dise
Neydügini hem beyān eylemese

Cebr ideler anı ol ide beyān
Her birini neydügin ḳıla ʿayān

Diye kim ol nesneye ḥaḳ didügüm
Bu ḳadar aḳça durur söyledügüm

Pes ḫaber virmiş olur bayıḳ bu uş
Muʿteberdür çünki iḳrār itdi ḫōş

Başlık: İKRAR ETME BABI // 5996 pes: bes Ç// 5697 muḳarrar: muḳavvem Ç// . 5702 pes: bes Ç

Bir kişi iḳrār ider eydür hemān ···
Her ne kim vardur baña menşūb olan

Yā evüm içindeki ḳamu tamām
Şol fulānuñdur dir-ise iy imām

Her ne kim vardur evinde iy aḫı
Yā aña menşūb olanlar hem daḫı

Milki olur ol fulānuñ bī-gümān
Zīrā iḳrār itdi anuñdur hemān

Līki meger şöyle iḳrār eylese
Her ne kim benüm o milkümdür dise

[Ç154b] Şol ki benüm var dise aḫı hemān
Pes bu baḫşīş ola andan bī-gümān

Teslīm olınsa hemān ola revā
Teslīm itmeklige hem cebr olmaya

Çün ḥaḳḳīḳat bu hibe oldı be-nām
Ḳabż-ıla teslīm-ile olur tamām

[İ171a] Zīra bu temlīk-i mechūl oldı hem
Pes revā olmaz bu temlīk iy dedem

Līki bu iḳrār-ıla olsa eger
Gerçi mechūl olsa olur muʿteber

[T196b] Yaʿnī evvelki şüretde bī-gümān
Çünki iḳrār itdi milk oldı tamām

Līki ikinci şüretde iy imām
Çün hibe oldı o milk olmaz tamām

Belki teslīm-ile milk olur aḫı
Teslīm olmaḳlıḳ gerekdür hem daḫı

Teslīm iderse eger taʿyīn ider
Pes cehālet ḳalmaz andan hep gider

5704 fulānuñdur: fulānuñ Ç// 5708 aḫı: daḫı İ, Ç// 5714 çün: çünki, o: ol T// 5716 andan: anda İ, Ç

Bir kişi eydür benüm sende i cān
Kim biñ aḳçam var durur bellü ʿayān

Vezn it anı yāḫū naḳd eyle diseñ
Yā ödedüm anı diyü söyleseñ

Senden ol iḳrār olur bil bī-gümān
Borç olur üstüñe biñ aḳça hemān

Ṣoñına iḳrāruñ istiṣnā daḫı
Muttaṣıl olursa cāyizdür aḫı

Şöyle kim biñ dise illā yüz degül
Pes ṭoḳuz yüz olısar yavuz degül

İnşāʾallāh dise hem daḫı i cān
Bāṭıl olur anuñ iḳrārı hemān

Bir kişi ḫasta olup iḳrār ide
Vārişinden ġayrı cāyizdür n'ide

Vārişi olursa olmaya revā
Çün vaṣiyyetdür bu cāyiz olmaya

[Ç155a] Daḫı vārişler meger cāyiz duta
Eyle olsa cāyiz olur iy ata

[İ171b] Mālınuñ mecmūʿın iḳrār ide ger
Ecnebī olursa olur muʿteber

İki vāriṣ kişi iḳrār itse ger
Kim bu ölende fulānuñ iy piser

[T197a] Şöyle kim biñ aḳçası var didiler
Meyyitüñ borcında ḳaydın yidiler

Meyyitüñ vārişleri olsa daḫı
Borca inkār itse anlar iy aḫı

Bu iki vāriṣ kişinüñ üzre ger
Ḳāżī ḥükm itse bular borcı öder

5717 bir: bu İ, Ç// 5718 it: id İ// 5724 vārişi: vāritiÇ

Yaʿnī bunlaruñ naṣībinden hemān
Meyyitüñ borcı ödenür bī-gümān

Şoñra ol borca bular dahı eger
Kim ṭanuḳluḳ virse olmaz muʿteber

Çünki bunlara ödek düşdi hemān
Müttehem oldı bular pes bī-gümān

Līki ḳāżī bunlara dahı be-nām
Kim ödek ḥükm itmemiş olsa tamām

5735 Hem o deyn issi ṭaleb ḳılsa eger
Ol iki iḳrār iden şimdi meger

Meyyit üzre ger ṭanuḳluḳ virseler
Şimdi ol ṭanuḳluḳ olur muʿteber

Meyyitüñ ser-cümle mālından bu gez
Borcı hep vārişler öderler geñez

FAṢLU FĪ'L-İḲRĀRI Bİ'N-NESEBİ

Yaş içinde ger az olsa bir ġulām
Hem o mechūlü'n-neseb olsa tamām

Yaşda andan artuḳ olan kişi ger
Bu benüm oġlum dimiş olsa meger

[İ172ᵃ] 5740 Hem ġulām anı eger taṣdīḳ ide
Ol anuñ oġlı olur bil iy dede

[Ç155ᵇ] Ger ṣaġīr olursa taṣdīḳ eylemek
Şarṭ degül ancaḳ yiter ġulām dimek

[T192ᵇ] Bāḳī vārişler gibi olur hemān
Vāriş oldı ol dahı pes bī-gümān

Şol ḳadar olmaḳ gerek hem bu ġulām
Oġlı olmaḳ mümkin ola ve's-selām

5732 ṭanuḳluḳ: ṭanuḳlıḳ İ// 5733 müttehem: müttehim İ// 5734 be-nām: tamām tamām: be-nām İ, Ç// 5736 ṭanuḳluḳ: ṭanuḳlıḳ İ// 5737 mālından: lından Ç, bu kez: meger T, hep: heb T, İ// Başlık: NESEP KONUSUNDA İKRARDA BULUNMA FASLI

Oġlı olmaḳ mümkin olmazsa eger
Hem anuñ iḳrārı olmaz muʿteber

Oġlum olmaḳ mümkin olmazsa eger
Hem anuñ iḳrārı olmaz muʿteber

On sekiz yaşında şöyle kim bir er
On yaşında bir ġulām-ıçun meger

Bu benüm oġlum diyü iḳrār ide
Gerçi mechūlü'n-neseb olsa dede

Oġlı olmaz ol anuñ añla tamām
Zīra bu mümkin degüldür iy imām

Ger muḳır olsa otuz yaşında hem
Bu gez iḳrārı revādur iy dedem

On yaşındaġı ġulām zīrā aña
Oġul olmaḳ mümkin olur iy aġa

Ger muḳırruñ ḳavli olsa bu aḫı
Oġlı olmaḳ mümkin olmazsa daḫı

Çünki oġlum didi āzād ola heb
Gerçi ṯābit daḫı olmazsa neseb

Bir kişi iḳrār ider olsa eger
Bir kişiʾiçün daḫı kim ol meger [92]

Vārişimdür ol benüm dise neʿam
Andan artuḳ vārişüm yoḳ dise hem

Hem aña ẕī-raḥm-ı maḥrem bir daḫı
Vāriş olmaz olur-ısa iy aḫı

Bu aña vāriş olısar pes hemān
Çünki vāriş yoḳdur aña ol zamān

Līki aña vāriş olursa eger
Ol-durur vāriş bu olmaz muʿteber

[T193a] Şöyle kim ol yaʿnī ṣāḥib-farż ola
Yā ʿuṣūbet vech-ile irşin ala

5749 oġul: oġlı İ, Ç, olur: olmaz İ// 5750 bu: iy T// 5751 āzād: azād Ç, ola: oldı İ

[92] 5752-5767. beyitler arası Ø İ, Ç

Bir kişi bir ʿavratuñ oġlına ger
Bu benüm oġlum diyü iḳrār ider

Hem o mechūlü'n-neseb olsa daḫı
Ol anuñ oġlı olur bil iy aḫı

Pes bu iḳrār-ıla ṣābitdür neseb
Çünki iḳrār eyledi oldı sebeb

Hem bu oġlanuñ anasına hemān
ʿAvratumdur dimiş olur ol zamān

Hem bu ʿavrat taṣdīḳ iderse daḫı
Ol anuñ menkūḥası olur aḫı

Hem bu iḳrār üzre ol kişi meger
Kim rücūʿ eylemedin ölse eger

Vāriṯ olur aña ol oġlan hemān
Zīra anuñ oġlı oldı bī-gümān

Buncılayındur anası daḫı hem
Vāriṯ olur yaʿnī ol daḫı behem

Çünki oġlana ol iḳrār itdi uş
Anasına daḫı iḳrār oldı ḫōş

Gerçi iḳrār itmedi aña ṣarīḥ
İḳtiżāla ṣābit oldı ol ṣaḥīḥ

KİTĀBU'Ṣ-ṢULḤI

Diñle bir daḫı nicedür ṣulḥı sen
Ṣulḥ ḳılsañ ġavġādan olduñ esen

Şöyle kim bir kimse iḳrār eyledi
Bende senüñ biş yüz aḳçañ var didi

[İ172b] Sen daḫı taṣdīḳ idüp ḳılduñ ṭaleb
Ṣulḥ ḳılmaḳlıġa pes oldı ṭaleb

Başlık: ANLAŞMA (SULH) SAĞLAMA BÖLÜMÜ // 5768 ġavġādan: ġavġadan İ

[T197b] Virdi yüz akça saña çün ṣulḥ ider
Sen ḳabūl itdüñ hemān ġavġā gider

Yaʿnī dört yüzin aña bağışladuñ
Yüzini alduñ aña luṭf işledüñ

[Ç156a] Ṣulḥ idicek hem bedel maʿlūm gerek
Mechūl olursa revā olmaz ne şek

Hem daḫı ol ḥālde ḳabż olsa revā
Viresiye ṣulḥ cāyiz olmaya

5775 Şöyle kim ṣulḥ eyledüñ biñ akçaya
Kim denānīr vire bir ayda saña

Yā müʾeccel olsa ol akçañ senüñ
Nışfını şimdi virür olsa anuñ

Ṣulḥ bunda cāyiz olmaz iy aḫı
Diñle ṣulḥuñ ḥükmini hem bir daḫı

Bu hemān şöyle ki beyʿ olur i yār
Cāyiz olur bunda şufʿa hem ḫıyār

ʿAybı ẓāhir olsa daḫı redd ide
Çünki beyʿ oldı yā pes ayruḳ n'ide

5780 Ger menāfiʿ üzre ṣulḥ olsa i cān
Hem icāret gibi olur bu hemān

Pes gerekdür müddetin maʿlūm ḳıla
Hem maḥall-i menfaʿat maʿlūm ola

Ṣulḥuñ iḳrārdan olursa ḥükmi bu
Bāḳisinden daḫı diñle iy ʿamū

Daʿvī ḳılsalar bu gez senden eger
Sen daḫı muṭlaḳ sükūt itdüñ meger

Baʿdehū ṣulḥ eyledüñ virdüñ çü māl
Gitdi kesildi aradan ḳīl ü ḳāl

5774 ḥālde ḳabż olsa: ḥāldedür ḳabżı Ç, olsa: itse İ// 5775 akçaya: akçaña T// 5779 redd: red İ, Ç, ide: ide: ider Ç// 5784 Ø İ, Ç

Yāḫū inkār eyledükden ṣoñra hem
Nesne virdüñ ṣulḥ ḳılduñ iy dedem

[T198a İ173a] Yaʿnī kim and içmege ḳıldı fidā
Müddeʿī aldı ʿivaż oldı edā

Şöyle kim bir dāruñı senden i yār
Bir kişi daʿvī idüp eydür bu dār

Kim benüm milkim durur virgil baña
Sen de ṣulḥ itdüñ bedel virdüñ aña

Bunda şufʿa dutmaḳ olmaz pes revā
Zīra sen ḳaṭʿ-ı nizāʿ itdüñ aġa

Ṣulḥ idüp ger sen viresin aña dār
Şufʿa dutmaḳlıḳ bu gez bil anda var

[Ç156b] Yaʿnī ṣulḥ-ıçun bedel dār olsa ger
Şufʿa dutmaḳ bunda olur muʿteber

KİTĀBU'L-MUŻĀREBETİ

Diñle bir daḫı mużārib ḳālini
Daḫı rabbü'l-māl olanuñ ḥālini

Bir kişi bir kimseye ger mālını
Virse var işlet dise añla anı

Aşşısın yarıya olsun dise hem
Ol daḫı alsa anı ger bīş ü kem

Evvel elinde emānetdür o māl
Diñle bundan ṣoñra nedür vaṣf-ı ḥāl

Çün o virdi mālını bil iy aġa
Bu ʿamel birle şerīk olur aña

Birisinden māl u birinden ʿamel
Şirket itdiler bular pes bī-ḥalel

5786 and: Ø Ç// Başlık: EMEK-SERMAYE ORTAKLIĞINA DAYANAN ŞİRKET BÖLÜMÜ // 5793 kimseye: kişiye Ç, işlet: işled İ, işle T

Yaʿnī aṣṣıda şerīk olur hemān
Şirket olmaḳdan murād oldur i cān

Māl olan şunuñ gibi māl ola hem
Şirket anda cāyiz ola iy dedem

[T198b] 5800 Çünki bu resme bular ḳılsa niẓām
[İ173b] Bunlaruñ ʿaḳdı bayıḳ olur tamām

Pes mużārib olısar evvel emīn
Hem taṣarrufla vekīl olur yaḳīn

Ribḥ idicek ol şerīk olur hemān
Fāsid olursa ecīr olur i cān

Ger ḫilāf itse o ġāṣıbdur bu gez
Cümle māla żāmin oldı ol geñez

Ger mużārib külli ribḥi kendüye
Benüm olsun diyüben şarṭ eyleye

5805 Eyle olsa pes bu müstaḳrıż ola
Yāḫū rabbü'l-māl şarṭ itse n'ola

Yaʿnī ol mālı ödünç almış olur
Aṣṣı vü noḳṣān aña olmış olur

[Ç157a] Yāḫū rabbü'l-māl şarṭ itdi meger
Aṣṣı ḳamu anuñ ola iy piser

Eyle olsa ol biżāʿat itdi hem
Aṣṣı rabbü'l-māluñ ola bīş ü kem

Pes mużārib naḳde hem viresiye
Cāyiz olur her ḳaçan beyʿ eyleye

5810 Hem biżāʿat hem vedīʿat hem sefer
Bu daḫı aña revādur iy piser

Līki ol öte mużārib dutmaya
Çünki iẕn olmaya anı itmeye

Pes eger iẕn olsa anı işleye
Yā meger iʿmel bi-raʾyike diye

Eyle olsa ol anı itmek revā
Zīra rabbü'l-māl aña virdi rıżā

Hem mużārib bir yire ḳılsa sefer
Yidügi içdügi bindügi meger

[İ174ᵃ] 5815 Geydügi daḫı o māldan olsa hem
Aña ol cāyiz durur ol muḥterem

[T199ᵃ] KİTĀBU'L-VEDĪʿATİ

Diñle bir daḫı vedīʿat ʿaḳdını
Ẕikr idelüm nicedür añla anı

Bir kişi bir kimseye ger mālını
Virse ḥıfż it dise muṭlaḳ ol anı

Ol daḫı alsa vedīʿatdur hemān
Anı ol ḥıfż eyleye pes bī-gümān

Kendü nefsiʾile yaʿnī saḳlaya
Hem ʿıyāliʾile olursa revā

5820 Ger bulardan ġayrıyıla ḥıfż ide
Öder anı ger helāk olsa dede

Müdaʿuñ diñle ʿıyāli iy aḫı
Kim durur hem diyelüm anı daḫı

Her kim anuñ-ıla ol her dem-be-dem
Sākin olur-ısa oldur iy dedem

[Ç157ᵇ] ʿAvratı ḳulı ḳaravaşı gibi
Oġlı ḳızı hem ecīri yā ebī

Yaʿnī şol kim ol ecīr-i ḫāṣ ola
ʿAbd-ı meʾẕūnı daḫı olsa n'ola

5812 pes: bes, iẕn: iẕni Ç, raʾyike: raʾyiki İ// Başlık: EMANET BÖLÜMÜ // 5819 nefsi-ile: nefsiyile, ʿiyāli-ile: ʿiyaliyile İ, Ç// 5820 ġayrıyıla: ġayrı bile Ç// 5822 kim: dem Ç

Pes revā oldı vedī'at mālını
Kim bulara saḳlada müdā' anı

Bunlaruñ elinde iken ya'nī ger
Ż̧āyi' olursa ödemez iy piser

Kim meger ola te'addī pes ödek
Vācib olur eyle olursa ne şek

Līki meger ḳorḳa ḫarḳ ola diye
Yā gemide ṣuya ġarḳ ola diye

[İ174b] Ḳonşısına saḳlamaġa virse ger
Yā daḫı bir kimseye virse meger

[T199b] Pes helāk olsa aña yoḳdur żamān
Çün żarūretdür emīn olur hemān

Mālını māl issi ger ḳılsa ṭaleb
Virmese müdā' anı hem bī-sebeb

Ḳādir olsa ya'nī virmege hemān
Ger helāk olsa bayıḳ olur żamān

Yāḫū ḳarışdursa kendü mālına
Farḳ olınmaz her birinüñ ḥāli ne

Şöyle kim aḳçayı ḳardı aḳçaya
Buġdayı buġdaya arpa arpaya

Bir birinden temyīz olınmaz hemān
Bunda daḫı vācib oldı pes żamān

Kendü ḳarışdurmadın ḳarışsa ger
Müşterek māl olur ol māl iy piser

Şöyle kim bir kīse aḳça yarıla
Müdā'uñ ol aḳçasına ḳarıla

Ger te'addī ḳılsa müdā' iy dedem
Ṣoñra anı yine zāyil ḳılsa hem

5826 elinde iken: elindeyiken İ, Ç// 5828 ḫarḳ: ḫarḳ İ, Ç// 5829 ḳonşısına: ḳonşusına, kimseye: gemiye İ, kişiye Ç// 5834 arpa: arpayı Ç// 5835 temyīz: temyiz T, Ç// 5836 ḳarışsa: ḳarılsa İ, Ç

Sāḳıṭ olur pes yine andan żamān
Çün teʿaddī gitdi emīndür hemān

[Ç158ª] 5840 Şöyle kim bir at-ıla ḳılsa sefer
Yine dönse yirine gelse meger

Ger żarar olmasa yine ḥıfż ide
Çün emānetdür aña yā pes n'ide

Şimdiden ṣoñra helāk olursa ger
Pes żamān olmaya aña iy piser

Līki müsteʾcir veyāḫūd müsteʿīr
Bunları işler teʿaddī iy emīr

[İ175ª] Bunlara muṭlaḳ ödekdür iy aḫı
Ger teʿaddī zāyil olursa daḫı

[T200ª] 5845 Bir kişi bir kişiden bir atı ger
Yaʿnī anı ücrete alsa meger

Yāḫūd anı ʿāriyet alsa i cān
Bir muʿayyen yire varmaġa hemān

Ol yire varsa öte geçse daḫı
Pes teʿaddī oldı bu añla aḫı

Pes helāk olsa olur aña żamān
Gerçi ol yire yine gelse hemān

Müdaʿuñ müdaʿına yoḳdur żamān
Ġāṣıbuñ müdaʿına olur hemān

5850 Şöyle kim müdaʿ vedīʿat mālını
Bir kişiye ḳıldı vedīʿat anı

Anuñ elinde helāk olsa hemān
Çün teʿaddī yoḳ bunā olmaz żamān

Līki ol evvelki müdaʿ iy piser
Çün teʿaddī itdi ol mālı öder

5839 olur: olursa, pes: Ø Ç// 5840 yirine: birine Ç // 5842 pes: bes Ç// 5843 yāḫūd: yāḫūẕ, bunları işler: bunlar itseler İ, Ç// 5847, 48 pes: bes Ç// ·5850 ḳıldı vedīʿat': ḳıldı vedīʿat hem T, hem vedīʿat ḳıldı İ, Ç

Ġāṣıbuñ müdaʿı ölürse eger
Bu daḫı żāmin olur hem iy piser

Şöyle kim bir kişi bir atı meger
Bir kişiden anı ġaṣb itse eger

Ṣoñra ol ġāṣıb ol atı iy aḫı
Kim vedīʿat ḳılsa anı hem daḫı

Müdaʿ elinde helāk olsa hemān
Aña hem ġāṣıb gibi olur żamān

[Ç158b] Līki bu ġāṣıbdan istircāʿ ider
Her ḳaçan māl issine mālın öder

Yaʿnī at issi buña öderse hem
Bu daḫı ġāṣıbdan alur iy dedem

[İ175b] İki kişi bir kimerseye meger
Kim biñ aḳçayı vedīʿat itseler

[T200b] Birisi ṣoñra naṣībin ḳamu heb
Biri ḥāżır olmayup ḳılsa ṭaleb

Virmeye aña naṣībin iy dedem
Tā ki ol ḥāżır ola anuñla hem

Her ne kim mevzūn ola yāḫūd mekīl
Ol daḫı aḳça gibidür eyle bil

Nāgehān ḥammāma bir ḳaç kişiler
Geldiler ḥammāmcı ḥāżırken meger

Ṭonların şöyle ki ʿādetdür hemān
Çıḳarup ḥammāma girdiler i cān

Birisi yundı yine çıḳdı o dem
Anı ḥammāmcı görürken iy dedem

Kendünüñ ṭonını ḳor gör kim n'ider
Bir kişinüñ ṭonını geyer gider

5854 eger: meger Ç// 5855 ol: o Ç// 5857 mālın: mālı Ç// 5864 ʿādetdür: ġādetdür Ç// 5866 ṭonını: ṭonunı T, ṭonın Ç, gör kim: kim gör Ç, ṭonını: ṭonunı T, geyer: geyür İ, Ç

Çıḳdı ḥammāmdan o ṭon issi daḫı
Ṣordı ḥammāmcıya ṭonın hem daḫı

Dir ki ḥammāmcı anı bir kişi uş
Ben anuñ ṣandum çü geydi gitdi ḫōş

Eyle olsa anı ḥammāmcı öder
Çün emānet saḳlamadı yā n'ider

KİTĀBU'L-ʿĀRİYETİ

5870 ʿAḳd-ı ʿāriyet-durur bir daḫı ḫōş
Ẕikr idelüm anı daḫı diñle uş

Bir kişi bir kimsenüñ gör atını
Aldı bile cümle var ālātını

ʿĀriyet ḳıldı anı bindi aña
Diledi vara muʿayyen bir yaña

[İ176ª Ç159ª] Andan öte geçmeyüp olsa helāk
Ol emānetdür żamān olmaz ne bāk

[T201ª] Ol muʿayyen yirden öte geçse ger
Ol teʿaddīdür helāk olsa öder

5875 Ücrete virmek daḫı rehn eylemek
Cāyiz olmaz bunları ol işlemek [93]

İşlese daḫı helāk olsa hemān
Bu daḫı olur teʿaddī hem-çünān

Müsteʿīr ol alduġı atı meger
İssinüñ ıṣṭablına redd itse ger

Yā ḳul olsa issi evine aḫı
Redd iderse teslīm olur ol daḫı

Līki maġṣūbun vedīʿat olsa ger
Bunlaruñla teslīm olmaz muʿteber

5867 hem daḫı: iy aḫı İ, Ç// Başlık: ARİYET BÖLÜMÜ // 5871 gör: ger T, İ// 5872 anı: atı İ

[93] 5875-79. beyitler arası mükerrer yazılmış İ// 5877 redd: red İ, Ç// 5878 aḫı: daḫı İ, redd: red İ, Ç// 5879 maġṣūbun: maġṣūb T, Ç

Belki elbette anı issine hem
Teslīm itmeklik gerekdür bīş ü kem

Bir kişi bir pāre yirini eger
Bir kişiye virse ol anı meger

Kim o yirde ev yapa hem ol daḫı
Yāḫūd aġaç dike anda iy aḫı

[İ176^{b}] Şoñra bu yir issi bu gez nāgehān
Yirümi bana gerek didi hemān

Yaʿnī evüñ yıḳ gider didi aña
Yā ḳopar aġaçlaruñ didi revā

Yıḳa evin gidere hem ol daḫı
Hem aġaçların ḳopara iy aḫı

Gerçi anlara daḫı olsa ziyān
Hem yir issine daḫı olmaz żamān

Līki ʿāriyet muvaḳḳat olsa ger
Yaʿnī muṭlaḳ olmasa ol iy piser

Muṭlaḳ olanuñ budur ḥükmi geñez
Kim muvaḳḳat olsa ʿāriyet bu gez

[T201^{b} Ç159^{b}] Şöyle kim bir yıl tamām olınca ben
ʿĀriyet ḳıldum bu yiri saña ben

Anda ev yap yā aġaç dik iy aḫı
Vaʿdesine hem ınandı ol daḫı

Anda ev yapdı yāḫūd dikdi aġaç
Çünki anda aña oldı iḥtiyāc

Yıl tamām olmazdan öñdin ol tamām
Kim rücūʿ itmek revādur iy imām

Mekrūh olur gerçi olursa revā
Zīra ol ʿahdına ḳılmadı vefā

5880 itmeklik: itmek T// 5881 ol anı: anı ol İ, Ç// 5882 ol: o T, yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç// 5889 ben: sen İ, Ç// 5891 yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç// 5892 tamām: meger, imām: piser İ, Ç

Hem yıḳılmaḳda evüñ noḳṣānını
Yā aġaç ḳopmaḳda key añla anı

Ol yir issi anı ödemek gerek
Çünki ol eyledi anlara emek

Maġrūr oldı sözine anuñ bular
Dikdiler aġaç yāḫūd ev yapdılar

[İ177a] Pes yir issi çünki ḳalᶜ itdi anı
Ödeyiser hem anuñ noḳṣānını

Yāḫūd ol evüñ aġacuñ iy aḫı
Ḳıymetin vire ala anı daḫı

Mālik ola anlara daḫı tamām
Lîki ev issi aġaç issi be-nām

Yıḳa gidere veyāḫūd ḳalᶜ ide
Hem yir issine ziyānın ödede

Lîki yir issine olursa ziyān
Baᶜżılar bunda dimişlerdür hemān

Ol muḫayyer olısardur iy aḫı
Yaᶜnî yir issi dilerse hem daḫı

Ḳıymetin vire ala anları hem
Yāḫū noḳṣānın ödeye bîş ü kem

[T202a] Yaᶜnî ḳalᶜ ide vire noḳsānını
Yāḫū vire ḳıymetin ala anı

Lîki ḳıymet virür-ise ol eger
Ol evi yā ol aġacı iy piser

[Ç160a] Müsteḥıḳḳı ḳalᶜ-iken ḳıymetini
Vire yir issi aña añla anı

Ol evüñ yā ol aġaçuñ iy aḫı
Ḳıymetin bilmek dilerseñ hem daḫı

5898 yāḫūd: yāḫūẓ İ, Ç// 5903 ödeye: ödede Ç// 5905 virür-ise ol: virür olursa İ, Ç, yā ol: yāḫūẓ İ

Anlar olmadın o yiri pes hemān
Ḳıymete dutarlar anı ol zamān

Anlaruñla bile olsa daḫı hem
Ḳıymete dutarlar anı bīş ü kem

Şöyle kim ev yā aġaç olmasa ger
Ḳıymeti yirüñ biñ olsa kim meger

Anlaruñla bile dutulsa bu gez
Biñ yüz olsa ḳıymeti yirüñ geñez

Yüz olur ḳıymeti anlaruñ tamām
Yaʿnī ol evüñ aġacuñ ve's-selām

[İ177b] Bir kişi bir kimseye ger yirini
Mezraʿa ḳılmaḳlıġa virdi anı

Ekin ekdi ol daḫı anda hemān
Biçmeyince alımaz yirin i cān

Ger binā vü ġars-ıçun olsa meger
Yapduġından dikdüginden ṣoñra ger

Yaʿnī virdi yirini ev yapmaġa
Yāḫūd aġaç dikmek-içün iy aġa

Yirini almaḳ yine ḳalʿ eylemek
Cāyiz olur gerçi olursa emek

Līki anı ol muvaḳḳat ḳılsa ger
Vaḳtı gelmeyince anuñ iy piser

[T202b] Yirini almaḳ yine ḳalʿ eylemek
Mekrūh olur anı aña işlemek

Şöyle kim ay-ıla yāḫūd yıl-ıla
Kim muvaḳḳat ḳılsalar eyle ola

Yā mekīl ü yāḫū mevzūn olsa hem
ʿĀriyet ḳılduḳları iy muḥterem

5908 yiri: yir Ç, ol zamān: bī-gümān İ// 5909 Ø İ, Ç // 5916 yāḫūd: yāḫūẓ İ, Ç// 5921 ü: Ø Ç// 5923 ḳarż: ḳabż İ, ol: OT

Yaʿnī şol kim ʿaynı ḳalmaya gide
Menfaʿat andan çün anuñla ide

Ḳarż olur ol ʿāriyet olmaz be-nām
Miṣlini virmek gerek ancaḳ tamām

[Ç160b] Zīra ʿaynı bāḳī ḳalmaz çün gider
Menfaʿat anuñla olur yā n'ider

5925 Şöyle kim buġday u arpa yaġ u bal
Et ü etmek bunlara daḫı miṣāl

KİTĀBU'L-HİBETİ

Nicedür ʿaḳd-ı hibe anı daḫı
Ẕikr idelüm diñle bir bir iy aḫı

[İ178a] Bir kişi bir evini yā dārını
Bir kimesneye bağışlasa anı

Yā ḳumāş olsa mevāşī olsa hem
Yā ḳul u yā ḳaravaş olsa behem

Yaʿnī temlīk itse aña iy imām
Anı ḳabż itmek-ile olur tamām

5930 Virdügi yirde eger ḳabż itse ol
ʿAḳd tamām olmaḳlıġa bu oldı yol

Ol arada ḳabż olınmazsa eger
Şarṭ bulınmaz baḫşiş olmaz muʿteber

Meclis-i āḫarda ḳabż itse ṣaḥīḥ
Līki şarṭ oldı aña iẕn-i ṣarīḥ

[T203a] Yaʿnī ḳabż itse aña virdügüm diye
Cāyiz olur ol daḫı ḳabż eyleye

Meclis-i ṣānīde iẕn olmasa ger
Ḳabż iderse daḫı olmaz muʿteber

5925 buġday u: buġday İ, Ç// Başlık: BAĞIŞ YAPMA BÖLÜMÜ // 5928 yā ḳul: yāḫū İ, u: Ø İ, Ç// 5934 ger: eger Ç

Taḫliye birle olur ḳabż-ı ʿaḳār
Naḳl olanlarda çü naḳl oldı i yār

Yaʿnī vāhib virdügi evde tamām
Nesnesi ḳalmaya anuñ ve's-selām

Naḳl olınur nesnede pes bī-gümān
Kim yirinde ala naḳl ide hemān

Ḥāṣılı oldur ki her bir nesnede
Aña lāyıḳ ḳabż neyise ide

Bir kişi iki kişiye iy aḫı
Ḳısmet olur nesnelerden hem daḫı

[Ç161[a]] Anlara baġışlasa bir nesne hem
Kim ḳabūl itseler anlar iy dedem

Şöyle kim dār ola yā baḫçe yā bāġ
Yāḫū buġday yāḫūd arpa bal u yaġ

[İ178[b]] Bū Ḥanīfe görmedi anı revā
Pes imāmeyn gördi cāyiz muṭlaḳā

Ḳısmete ḳābil durur bunlar tamām
Yaʿnī ḳısmet olsa bunlar iy imām

Bunda hīç kimesneye olmaz żarar
Līki ḥammām u degirmen iy piser[94]

Ḳābil-i ḳısmet degüldür ol hemān
Ḳısmet olursa pes anlar bī-gümān[95]

Bunda her bir kimseye olur żarar
Zīra her biri nasībinde meger

Mümkin olmaz menfaʿatlanmaḳ aña
Çün ḫarāb olur bular añla aġa

5935 taḫliye: taḫliye Ç// 5941 yāḫūd arpa: arpa yāḫūẓ İ, Ç, u: Ø Ç

[94] Sayfa kenarına sonradan eklenmiş İ, hīç: hiç T, kimesneye: kimseneye İ, Ç, līki: līkin Ç, u: yā İ, Ø

[95] Hem normal sırasında hem de sayfa kenarında olmak üzere mükerrer yazılmış. // 5946 her: hīç , kimseye: kimesneye İ

[T203b] Eyle olsa bunları bir kişi ger
İki kişiye bağışlarsa eger

Baḫşişi cāyizdür anuñ bī-gümān
Ḳābil-i ḳısmet degüldür ol hemān

5950 Şöyle kim bir kiçrek ev olsa daḫı
Kim anı ḳısmet iderseñ iy aḫı

Her kişi kendü naṣībinden hemān
Menfaʿat dutmaz hemān olur ziyān

Ḳābil-i ḳısmet degüldür bu daḫı
Bunda baḫşişi revādur iy aḫı

İki kişi bir kişiye pes tamām
Hem daḫı bağışlar-ısa iy imām

Yaʿnī baḫşīş bunda hem olur revā
Ḳābil-i ḳısmet ola yā olmaya

5955 Diñle bir ʿavrat erine evini
Kim bağışlasa aña añla anı

Er-ile ʿavrat ol evde iy aḫı
Sākin olurdı bile ikʾsi daḫı

[Ç161b] Er daḫı aldı ḳabūl itdi hemān
Milki oldı ol erüñ ol bī-gümān

ʿAvratuñ ol ev içinde gerçi hem
Kim ḳumāşı var-ıdı ger bīş ü kem

[İ179a] ʿAvratuñ ḳumāşını er iy aḫı
Ol ev içinden çıḳarmadı daḫı

5960 Taḫliye bulunmadı yaʿnī tamām
Ḳabż anuñla olur-ıdı ve's-selām

ʿAvratuñ çünki ḳumāşı iy aḫı
Er elindedür hemān ʿavrat daḫı

5950 kiçrek: küçek İ, kiçirek Ç, ev: Ø Ç// 5951 naṣībinden: naṣībinde İ, Ç, dutmaz: dutmaḳ Ç// 5952 baḫşişi: baḫşiş Ç// 5953 pes: bes Ç// 5959: içinden: içinde Ç, çıḳarmadın: çıḳarmadı T, Ç, 5960 ḳabż: ḳabżı İ, olur idi: olurdı İ, olurudı Ç

Er anı ḳabż itmiş olur pes tamām
Taḫliye olmazsa daḫı iy imām

[T204a] Līki bunuñ ʿaksi olursa meger
Yaʿnī er ʿavratına ev virse ger

Bunda taḫliye gerekdür bī-gümān
Çünki ḳabż anuñ-ıla olur hemān

5965 Virdüginden ṣoñra vāhib yine hem
Ger rücūʿ itse revādur iy dedem

Ḳāżīya varsa ṭaleb ḳılsa eger
Kim rücūʿ olmaz anuñla muʿteber

Līki yidi nesne olursa eger
Ḳāżī anı yine aña ḥükm ider

Māniʿ olur ol rücūʿ itmege pes
Bir bir anı bilmege ḳılsañ heves

Ḥarf-ile oldı işāret aña baḳ
Cāmiʿ olmışdur anı hedm u ḫazaḳ 96

5970 Hī vü dāl u mīm u ḫī vü zī vü ḳāf
Bir daḫı ʿayn oldı añla bī-ḫilāf

Bunlaruñ birisi olursa hemān
Pes rücūʿ olmaya cāyiz bī-gümān

Şöyle kim baḫşiş helāk olsa aḫı
Yā ziyāde olsa ol baḫşiş daḫı

Yaʿnī eyitdi helāk oldı hemān
Yāḫū aruġ-ıdı semz-idi i cān

Yā bağışlayan veyā baḫşīş alan
İkisinden biri olsa bī-gümān

5967 Ø Ç// 5968 pes: bes Ç// 5969 hedm u: hedmuʿ T

96 hedm: Her üç nüshada yanlış yazılmış hedmuʿ T, Ç, hedmaʿ İ// .5971 bunlaruñ: bunlaru Ç//5973 semz idi: semr idi İ, Ç//5974 veyā: yā Ç//5978 zī-raḥm-ı: dī-raḥm-ı Ç// 5980 bunları: bunlara T, anları Ç

[İ179b] [Ç163b] 5975 Baḫşiş alan daḫı baḫşīşi tamām
Yaʿnī milkinden çıḳarsa iy imām

Yā er-ile ʿavrat ortasında hem
Yaʿnī milkinden çıḳarsa iy dedem

Yā ḳarībeyn ortasında iy aḫı
Yaʿnī baḫşīş olur-ısa hem daḫı

[T204b] Yaʿnī kim ẕī-raḥm-ı maḥrem olsa ger
Pes ḳarābet anda olur muʿteber

Yā ʿıvaż olur-ısa vāhib hemān
Bu yidi ṣūretde bayıḳ bī-gümān

5980 Vāhibe yoḳdur rücūʿ itmek daḫı
Fehm ḳıl bunları bir bir iy aḫı

Bir kişi medyūnına didi meger
Şarṭ ḳıldı irte gelürse eger

Sen berī ol yā senüñ olsun didi
Yaʿnī bir şarṭ-ıla taʿlīḳ eyledi

Nışfını ger baña virürseñ bu dem
Nışf-ı bāḳī senüñ olsun dise hem

Ḳamu bāṭıldur bular olmaz revā
Sāḳıṭ olmaz deyni bāḳīdür aġa

5985 Ḥāmile bir cāriye virse eger
Ḥamlin istiṯnā ider olsa meger

Yāḫūd āzād eyle diyü şarṭ ide
Bāṭıl olur şarṭ-ı istiṯnā dede

Yaʿnī virdügi revādur bī-gümān
Bāṭıl olur şarṭ-ı istiṯnā hemān

Hem hibe gibi taṣadduḳ iy imām
Bu daḫı pes ḳabż-ıla olur tamām

5986 yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç. āzād: azād Ç

Lîki bunda kim rücūᶜ olmaz ṣavāb
Zîra ḥāṣıldur ġaraż oldı ṣevāb

[İ180ᵃ] 5990 Bir daḫı ᶜömre ṣaḥîḥ oldı hemān
Yaᶜnî ruḳbā cāyiz olmadı i cān

Şöyle kim bir kişi bir dārın meger
Bir kişiye virse şarṭ itse eger

[Ç162ᵇ] Saña virdüm dise ᶜömrüñce tamām
Sen ölicek yine ṣoñra iy imām

[T205ᵃ] Benüm olsun dise yaᶜnî ol hemān
Ṣūret-i ᶜömre bu oldı bî-gümān

Çünki temlîk itdi anuñdur tamām
Yaᶜnî şarṭı bāṭıl oldı ve's-selām

5995 Ṣūret-i ruḳbā daḫı budur i cān
Bir kişi bir dārını yaᶜnî hemān

Bir kişiye şarṭ-ıla virdi meger
Didi senden ben öñ ölürsem eger

Milküñ olsun saña virdüm iy aḫı
Benden öñdin sen ölürseñ hem daḫı

Benüm olsun didi yine ol hemān
Pes bu cāyiz olmayısar bî-gümān

KİTĀBU'L-İCĀRETİ

Bir daḫı ᶜaḳd-ı icāret iy aḫı
İy aḫı ᶜaḳd-ı icāret bir daḫı

6000 Ḳılalum diñle anı daḫı beyān
Bu hemān beyᶜ-i menāfiᶜdür i cān

Bir kişi dükkānını yā dārını
Bir kişiye ücrete virdi anı

Başlık: KİRALAMA BÖLÜMÜ

Menfaʿat hem neydügin taʿyīn ide
Müddetin hem ücretin tebyīn ide

Şöyle kim süknā diye bir ay tamām
Ücretin yā on diye yā biş be-nām

[İ180a] Aydan artuḳ eksük olursa daḫı
Ne ḳadar çoḳ olsa olur iy aḫı

6005 Līki üç yıldan ziyāde olsa hem
Vaḳf olursa cāyiz olmaz iy dedem

Üç yıla dek vireler vaḳfı hemān
Üçden artuḳda revā olmaz i cān

[T205b] Mālik olmaz ücrete milk issi hem
Kim meger müsteʾcir andan iy dedem

[Ç163a] Menfaʿat neydügin istīfā ide
Vācib oldı ücretin vire gide

Yāḫū şarṭ olınsa taʿcīli aḫı
Vācib olur ücreti ol dem daḫı

6010 Bir aya yā bir yıla bir dārı ger
Kim yüz aḳçaya icāret ḳılsalar

Geldügince her günüñ ecrin tamām
İstemek dār issine vardur be-nām

Ne düşerse her günüñ ḥiṣṣesini
Yaʿnī mücir ala isterse anı

Līki ḫarrāṭ-ıla ḳaṣṣār iy imām
İstemek yoḳ ücretin ḳable't-tamām

Bir kişi ṣabbāġ u yā ḳaṣṣār-ıdı
Bir bizi boyadı yā ḳaṣṣār yudı

6015 Geldi issi ol bizi almaḳ diler
Virmemişdür ücretin daḫı meger

6002 taʿyīn: taʿyin, tebyīn: tebyin Ç// 6008 istīfā: istīfāde T// 6009 taʿcīli: taʿcīl iy İ, Ç, ücret: ücret, dem: demde Ç// 6012 günüñ: güne Ç, 6013 ḳaṣṣār: ḳaṣṣā T// 6014 ṣabbāġ: ḳaṣṣār Ç, ḳaṣṣār: ṣabbāʿ Ç

Ḥabs iderse o bizi ṣāniᶜ ṛevā
Kim helāk olsa żamān olmaz aña

Çünki bizde oldı ṣāniᶜden eşer
Virmeyince ücretin tā iy ṗiser

Alımaz andan anı ol ḥabs ider
Ücretin virse meger alur gider

[İ181ᵃ] İki dürlüdür icāret iy aḫı
Bir ecīr-i ḫāṣ-durur hem bir daḫı

6020 Pes ikincisi ecīr-i ᶜām ola
Her birine muḫtelif aḥkām ola

Hem ecīr-i ḫāṣ kim dirler aña
Ḳulluġa yaraşa bir ḳaç gün saña

[T206ᵃ] Aña lāzım olan oldur iy dede
Nefsini saña hemān teslīm ide

Ücreti vācib olur saña aḫı
Ger anı ḳullan yā ḳullanma daḫı

Hem ecīr-i ᶜām aña dirler kim ol
Bir muᶜayyen işi eyleye ḳabūl

[Ç163ᵃ] 6025 Pes anı işler-ise ecrin ala
İşlemezse nesne yoḳ şöyle ḳala

Şöyle kim derzī yā ḳaṣṣār iy aḫı
Her ne kim buncılayın olsa daḫı

Hem emānetdür elindeki metāᶜ
Pes helāk olsa ödek yoḳ bī-nizāᶜ

Ger ᶜamel ḳılsa telef olsa meger
Bu anuñ gibi degül bunda öder

Şöyle kim ḳaṣṣār-ıdı yarıldı biz
Yāḫū bir ḥammāl-ıdı ṭayındı tīz

6018 ḥabs: ḥaps İ// 6021 ḳulluġa: ḳullıġa, yaraşa: yanaşa İ, gün: ay İ, Ç// 6024 kim: ki İ, Ç

6030 Yā ebī üzüldi düşdi yükleri
Pes ödek oldı hemān olmaz berī

Ger ecīr-i ḫāṣ olursa iy imām
Muṭlaḳā bunda ödek yoḳ ve's-selām

Şol şığırtmaç kim ṭavarlar güder ol
Alur otlamaġa sürer gider ol

Ol ecīr-i müşterekdür iy piser
Gütdügi küyde yā şehrdedür meger

[İ181b] ʿĀdet oldur ol ṭavarlar kim güder
Getürür şehrüñ ucında ḳor gider

6035 Köyde daḫı buncılayındur i cān
Köy ucına getürür ancaḳ hemān

Yaʿnī her birini issine daḫı
Varup evine iletmek iy aḫı

[T206b] Bunlaruñ ʿörfinde bu olmasa ger
Şehre getürdügi ancaḳ bu yiter

Bir kişinüñ bir ṭavarı nāgehān
Evine gelmedi bir gice i cān

Ṣoñra yābānda bulundı ölmiş ol
Ol kişi eydür yabānda ḳalmış ol

6040 Ol şığırtmaç dir ki ben gice anı
Şehre getürdüm yalan bilme bunı

Şehre getürdügine ol and içe
Ol kişi daḫı ṭavardan hem geçe

[Ç164a] Ger ṭavarları sürerken hem daḫı
Şöyle kim sürse ṭoḳuşsa iy aḫı

6030 pes: bes Ç// 6032 ṭavarlar: davarlar Ç// 6033 şehrdedür: şārdadur İ, Ç// 6034 ṭavarlar: davarlar Ç// 6037 ancaḳ bu: bu ancaḳ İ, Ç// 6038 ṭavarı: davarı İ, Ç// 6039 yābānda: yābanda İ, Ç yabānda: yābanda T, yabanda // 6040 bunı: beni Ç// 6041 hem: Ø T// 6042 ṭavarları: davarlarıa İ, kim sürse: sürse ki İ, Ç, ṭoḳuşsa: doḳuşsa İ, ṭoḳuṣṣa T

Yāḫū biri birine başsa hemān
Ger helāk olsa aña olur żamān

Sürüben şuya iletse daḫı ger
Birisi şuya düşüp ölse meger

Bunda daḫı pes olur aña żamān
Çün ecīr-i müşterekdür bu hemān

Diñle imdi bu ecīr-i müşterek
Nice olıcaḳ aña ödek gerek

Şol ki anuñ şunʿ-ıla olur helāk
Anda aña ödek olursa ne bāk

Şöyle kim ḳaṣṣār u ḥammāl iy aḫı
Nicedür ẕikr eyledük anı daḫı

[İ182ª] Līki şunʿıyıla olmasa eger
Bū Ḥanīfe ḳavli budur iy piser

Ol emānetdür aña olmaz żamān
Kim teʿaddī eyleye meger hemān

Şöyle kim yaʿnī vedīʿat olsa hem
Bu daḫı ancılayındur iy dedem

[T207ª] Pes imāmeyn ḳavli budur iy piser
Kim helāk olur-ısa muṭlaḳ öder

Baʿżı ʿālimler bunı çün gördiler
Ṣulḥ ḳılmaḳlıġa fetvā virdiler

Yaʿnī nışfın ödeye ancaḳ hemān
Kendü şunʿından çün olmadı ziyān

Ger ecīr-i ḫāṣ olursa iy imām
Muṭlaḳā anda ödek yoḳ vc's-sclām

Şarṭ-ı fāsidle icāret iy aḫı
Fāsid olur añla hem anı daḫı

6043 başsa: başşa Ç// 6048 u: Ø İ// 6049 şunʿıyıla: şunʿı-ile T// 6052 pes: bes Ç// 6055 ger: kim Ç// 6056 icāret: icāzet İ

Anda ecr-i miṣl olur vācib hemān
Hem müsemmādan ziyād‿olmaz i cān

Şöyle kim bir çulḫaya ipligini
Virdi biz doḳuyı vir didi anı

[Ç164b] Yarısı bizüñ senüñ olsun didi
Çulḫa daḫı aldı anı doḳudı

6060 Yarısı degmez bizüñ aña i cān
Ecr-i miṣl olur aña vācib hemān

Yaʿnī ʿādetde o resme bizi ger
Kim neye doḳınsa anı vireler

Līki nıṣfından ziyāde olsa hem
Andan artuḳ virmeyeler iy dedem

Yāḫū bir mud buġdayı bir kişi ger
Var fulān yire ilet didi meger

[İ182b] Bir kilēsi senüñ olsun dise hem
Sen daḫı alsañ iletseñ iy dedem

6065 Bu daḫı fāsid durur olmaz revā
Bunda daḫı ecr-i miṣl olur saña

Her ne kim buncılayın olsa hemān
Ol daḫı bunuñ gibidür bī-gümān

[T207b] Bir kişi bir pāre boz yirin meger
Bir kişiye virdi anı iy piser

Kim ol anda bāġ dike yāḫūd aġaç
Aldı çün-kim aña oldı ihtiyāc

Yaʿnī ol yir ol dikilen daḫı hem
İkisinüñ arasında bīş ü kem

6070 Müşterek olur bular anda daḫı
Böyle olsa aldı dikdi ol daḫı

Bu daḫı fāsid durur olmaz revā
Bunda daḫı ecr-i miṣl olur aña

Ol dikilen ḳamu nesne hep tamām
Ol yir issinüñ olur ol ve's-selām

Lïki diken kişiye ücret gerek
Çünki fāsid oldı oldur yigirek

Münfesiḫ olur icāret hem daḫı
ʿAyb-ıla hem ʿöẕr-ile bil iy aḫı

6075 Şöyle kim bir dār-ıdı oldı ḫarāb
Yā degirmen arġ-ıdı gelmedi āb

[Ç165a] Yā dişin çekdürmek istedi kişi
Aġrısı diñdi vü hem bitdi işi

Pes icārct münfesiḫ oldı hemān
Bunda ücret lāzım olmaz bï-gümān

Bir kişi oġlını yāḫūd ḳulını
Bir kişiye virdi diñle ḫālini

[İ183a] Yaʿnï ḫatm eyleye Ḳurʾān oḳıda
Yāḫū ḫaṭ ögrede aña iy dede

6080 Yāḫū derzï eyleye anı tamām
Buña beñzer her ne kim vardur be-nām

Ücretüñ miḳdārını ḳıldı beyān
Şöyle kim biş yüz yā biñ didi hemān

[T208a] Lïki müddet añmadılar iy aḫı
Yaʿnï bir yıl yāḫū biş altı ay daḫı

Bu icāret fāsid olur bï-gümān
Ögredürse ecr-i miṣl olur hemān

Lïki ögretmese hïç nesne eger
Aña ücret lāzım olmaz iy piser

6074 münfesiḫ: münfesiḫ T, İ// 6076 vü hem: hemān İ, Ç// 6079 ḫaṭ: ḫaṭṭ T, Ç// 6081 didi: dise T// 6082 aḫı: imām, daḫı: tamām İ// 6083 icāret: icāzet İ// 6084 hïç: hiç T, İ

Müddetin daḫı bu gez ḳılsa beyān
Daḫı hem ücretini ḳılsa ʿayān

Yaʿnī kim biş yüz didi yā biñ aḫı
Müddetin bir yıl yā altı ay daḫı

Bu icāret pes ṣaḥīḥ olur bu gez
Maʿlūm oldı çün bular oldı geñez

Aña taʿlīm itdi üstād iy aḫı
Kim tamām olınca müddet hem daḫı

Ücreti lāzım olur aña tamām
Nesne ögrenmezse daḫı ol ġulām

Çünki üstād aña taḳṣīr itmedi
Taʿlīm itmeklikde taġyīr itmedi

Müddetince taʿlīm itdi ol tamām
Līki ögrenmedi n'itsün ol ġulām

Ekin ekmege yir aldı bir kişi
Ekdi vü biçdi çün ol oldı işi

[Ç165b] Od ḳodı añızını yaḳmaḳlıġa
Añızı od yaḳdı geçdi iy aġa

Vardı bir yirde daḫı ḳıldı ziyān
Yaḳdı hem bir kimsenüñ mālın hemān

Muṭlaḳā aña ödek yoḳ bildiler
Baʿżılar anı muḳayyed ḳıldılar

[İ183b] Añıza od ḳoduġı demde eger
Yaʿnī ol yaña yil olursa öder

[T208b] Yoḳ eger yil yoġ-ısa ol demde hem
Ṣoñra çıḳsa pes ödek yoḳdur neʿam

Gerçi ol demde yil olursa daḫı
Ol yaña esmez olursa iy aḫı

6086 kim: Ø Ç 6087 icāret: icāzet İ // 6088 üstād: üstāẕ İ, Ç// 6090 üstād: üstāẕ İ, Ç// 6090 taġyīr: taġyir Ç// 6096 eger: meger İ// 6097 yoḳ: yoġ Ç, neʿam: ne ġam İ

Ṣoñra dönüp ol yaña esse eger
Anda daḫı hem ödek yoḳ didiler

Bir kişi bir pāre od közin eger
Bir yol üstinde bıraḳsa iy piser

Ṣoñra ol köz kimseye ḳılsa ziyān
Ol bıraġan kişiye olur żamān

Lïki ol közi yil alsa nāgehān
Bir yire daḫı bıraḳsa bï-gümān

Bunda aña lāzım olmaz pes żamān
Yilden olur aña ger olsa ziyān

Bir daḫı ʿaḳd-ı icāret iy aḫı
Ol maʿāṣï üzre olsa hem daḫı

Şöyle kim bir çalıcı olsa eger
Kim o şeştā yā ḳopuz çalsa meger

Çeng̃ ü ḳānūn ney çalar olsa hemān
Her ne kim buncılayın var hem-çünān

Birisin ger bularuñ bir kişi hem
Yaʿnï ücret virse aña bïş ü kem

Baña çalġu çalı vir dise eger
Ol daḫı ücret alup çalsa meger

Bu icāret bāṭıl olur iy imām
Aña ücret alduġı olur ḥarām

[Ç166ᵃ] Saġu saġmaḳ üzre daḫı olsa hem
Bu daḫı anuñ gibidür iy dedem

[İ184ᵃ] Lïki bir çalıcı nesne çalsa ger
Ṣoñra aña nesne virseler meger

[T209ᵃ] Ol ḥarām olmaz dimişlerdür aña
Zïra ol ücret degüldür iy aġa

6099 esse: ese Ç// 6103 aña: anda İ, Ç, ger: Ø T// 6104 icāret: icāzet İ// 6109, 13 icāret: icāzet İ

Buncılayındur ʿibādet üzre ger
Şöyle kim ʿaḳd-ı icāret ḳılsalar

Yaʿnī fıḳh ögretmek-içün iy aḫı
Yāḫū Ḳurʾān taʿlīm itmeklik daḫı

Yā imāmet yāḫū ḥacc itmek meger
Yā müʾezzin ola bañlaya eger

Bu ʿibādet üzre ücret bī-gümān
ʿAḳd-ıla olsa ḥarām olur hemān

Yaʿnī ʿālimler buña reʾy eylemiş
Müftīler yaʿnī ki fetvā söylemiş

Şimdiki devr-i zamān içre meger
Bu ʿibādet üzre ücret alsalar

Ol ḥelāldur diyü fetvā virdiler
Çün zamān ehlinde süstlıḳ gördiler

Ücret almaz olsalar yaʿnī bular
Şöyledür kim hīç birin ḳılmayalar

Eyle olsa ücret almaḳlıḳ i cān
Ol sebebden cāyiz oldı bu zamān

Bir kişinüñ yiri içinde meger
Nāgehān bir ḳuş yumurdlasa eger

Yāḫūd anda yavrı çıḳarsa daḫı
Ol yir issinüñ degüldür iy aḫı

Yaʿnī anuñ milki olmaz bī-gümān
Kim alursa anuñ olur pes hemān

Ger geyik buzālar-ısa daḫı hem
Bu daḫı ancılayındur iy dedem

Şöyle kim bir kişi ḳurumaḳlığa
Duzaġın güneşe ḳodı iy aġa

6114 yaʿnī: yaʿnī kim, ögretmek: ögrenmek T// 6115 ḥacc: ḥac İ, Ç// 6117 yaʿnī: līki, reʿy: rāy İ, Ç// 6118 alsalar: olslar T, virseler Ç// 6120 hīç hiç İ, Ç// 6121 Ø İ, i cān: hemān Ç// 6122 yumurdlasa: yumurtlasa T, İ, Ç// 6123 yāḫūd: yāḫūẓ İ, Ç, daḫı: aḫı İ, Ç// 6125 buzālar: buzālaz Ç

[T209^{b} İ184^{b}] Nāgehān bir av dutuldı anda hem
[Ç166^{b}] Bir kimesne aldı anı iy dedem

Ol alanuñ milki olur ol hemān
Ol duzaḳ issinüñ olmaz bī-gümān

Līki anı av-ıçun ḳosa eger
Pes dutılan anuñ olur iy piser

6130 Şöyle kim aru bal itse hem daḫı
Bir kişinüñ yiri içinde aḫı

Ol bal ol yir issinüñ olur hemān
Çünki yirden oldı ol bal ol zamān

Hem daḫı ol yirde aġaç bitse ger
Yāḫūd ol yiri şu başsa kim meger

Anda çoḳ ṭopraḳ yıġılsa iy aḫı
Ol yir issinüñ olur bunlar daḫı

Buña beñzer her ne kim var hem-çünān
Pes bular av gibi olmadı hemān

KİTĀBU'L-MÜKĀTEBETİ

6135 Diñle hem ʿaḳd-ı kitābet nicedür
Bir kişi ḳulları çoḳdur ḫocadur

Bir ḳulına didi kim sen iy ġulām
Kim baña biñ aḳçayı bir yıl tamām

Viresin seni mükāteb ḳıldum uş
Ol daḫı ḳıldı ḳabūl ʿaḳd oldı ḫōş

Ol mükāteb oldı andan ṣoñra ger
Yıl olınca ol biñ aḳçayı meger

Ödedi mevlāsına virdi hemān
Borcı ödendi āzād oldı i cān

6129 līki: līkin, pes: bes, Ç, dutılan: dutulan İ// 6132 yāḫūd: yāḫū, başsa: başsa İ, Ç// Başlık: **MÜKÂTEP KÖLE BÖLÜMÜ** // 6135 kişi: kişi kim, çoḳdur: çoḳ İ, Ç// 6136 aḳçayı: aḳça'ı T// 6137 seni: sini İ// 6138 ol: o İ, bu Ç// 6139 āzād: azād Ç

Üzerinde ḳalsa bir akçe eger
ʿĀciz olsa anı virmekde meger

[T210ᵃ İ185ᵃ] Ḳulluġa döndi yine ḳuldur tamām
Çün bedelden ʿāciz oldı ve's-selām

Çün mükāteb oldı bir ḳul n'idiser
Kesb-içün beyʿ u şirā ʿaḳd idiser

[Ç167ᵃ] Hem sefer iderse olur iy aḫı
Gerçi ʿaksi şarṭ iderlerse daḫı

Hem müᵓeccel olmış olursa bedel
Ṣulḥ idüben nıṣfını virse elel

Hem anı mevlā ḳabūl itse hemān
Ṣulḥı cāyizdür anuñ pes bī-gümān

Şöyle kim biñ akçaya bir yıl ecel
Kim mükāteb ḳılmış olsa bī-ḫalel

Biş yüzin virse elel ṣulḥ itse hem
Ṣulḥı cāyiz olur anuñ iy dedem

Ger mükāteb cāriye olsa aḫı
Cāyiz olmaz aña vaṭᵓ itmek daḫı

Vaṭᵓ idicek ʿuḳrı lāzım olısar
Ödemek gerek anı pes n'olısar

ʿUḳrı bilmeklik dilerseñ iy aḫı
Nicedür hem diyelüm anı daḫı

Ücret-ile ger ḥelāl olsa zinā
Ücret-i vaṭᵓ ola dirler ʿuḳr aña

Mehr-i miṯl olur dimişler baʿżılar
Böyle tefsīr eylemiş ʿuḳrı bular

Yāḫū mevlā ḳulını ḳılsa telef
Vācib olur ödemek virmek ḫalef

6140 virmekde: virmege Ç// 6141 ḳulluġa: ḳullıġa İ, ḳuldur: oldur Ç// 6143 ʿaḳsi: ʿaḳsin İ, Ç// 6144 virse: virsün İ, Ç// 6145 pes: bil Ç// 6146 biñ: bir T, ḫalel: ḥalel// 6150 ʿuḳrı: ʿuḳraᵓı Ç// 6151 ʿuḳr: ʿuḳra Ç// 6153 ḳulını: mālını İ, Ç

Ol daḫı ḳulın mükāteb ḳılsa ger
Hem ḫalāyıġın daḫı iy muʿteber

Kimseye çiftlendürüp virse revā
Hem mükāteb ḳılduġı olmaz ḫaṭā

[T210^{b} İ185b] Ġayr-ı bālıġ oġlanuñ ḳulında hem
Kim atasıyla vaṣī iy muḥterem

Ol mükāteb gibi dimişler hemān
İkisinüñ ḥükmi birdür bī-gümān

Yaʿnī bunlar ger yetīmüñ ḳulını
Kim mükāteb ḳılsalar añla anı

Yā ḫalāyıġını tezvīc itseler
Pes mükāteb gibi cāyizdür bular

[Ç167^{b}] Ḫıdmet üzre hem kitābet iy aḫı
Kim bedel ḫıdmet ola ancaḳ daḫı

Bu revādur şöyle kim mevlā eger
Bir ḳulına dise kim seni meger

Kim mükāteb eyledüm on yıl tamām
Baña sen ḳulluḳ idesin iy ġulām

Ṣoñra āzād olasın didi aña
Ol daḫı ʿaḳdı ḳabūl itse aġa

Bu kitābet cāyiz olur bī-gümān
Hem bedel ḫıdmet olur ancaḳ hemān

Yaʿnī ḫıdmet eylese on yıl tamām
Ol ḳul āzād ola andan ve'ṣ-selām

Ḫıdmet on yıldan hem artuḳ olsa ger
Yāḫū eksük olsa olur muʿteber

Buncılayındur ḳaravaş olsa hem
Gerçi aḳça daḫı olmazsa behem

6156 oġlanuñ: oġlınuñ İ, atasıyla: atayıla İ, Ç// 6159 ḫalāyıġını: ḫalāyıġın Ç// 6160 ḫıdmet: ḫıẓmet // 6162 ḳulluḳ: ḳullıḳ İ, ġulām: imām Ç// 6165 on: bir T, āzād: azād Ç// 6166 ḫıdmet: ḫıẓmet İ, hem: Ø T

KİTĀBU'L-VELĀ'

Geldük imdi diñle daḫı hem velā
Müsteḥıḳ olan aña mevlā ola

Bir kişi ger ḳulını āzād ide
Yā ḳaravaşını istīlād ide

[T211a] 6170 Yā mükāteb yā müdebber ḳılsa hem
[İ186a] Şoñra āzād olsa bunlar iy dedem

Pes velā mevlānuñ olur bī-gümān
Bundan artuḳ kimse yoḳ budur hemān

Bu muḳaddemdür ẕevī'l-erḥāmdan
Vāriṯ olur ger ola İslāmdan

Ger nesebden vāriṯ olursa eger
Ol muḳaddemdür bu olmaz muʿteber

Şöyle kim bir muʿtaḳ oldı iy dedem
Ḳardaşın ḳodı vü mevlāsın behem

6175 Ḳardaşı vāriṯ olur mevlā yimez
Ol sebebden bu nesebdendür ḳomaz

[Ç168a] ʿAvrata yoḳdur velā illā meger
Kendü āzād itmiş olursa eger

Yā āzād itdügi āzād ide hem
Pes velālıḳ bunda olur iy dedem

Bundan artuḳ yirde aña yoḳ velā
Yāḫū cerr ide velālıḳ kim ola

Hem müdebberde mükātebde daḫı
Buncılayındur velā vardur aḫı

6180 Yaʿnī ʿavrat ger müdebber ḳılsa hem
Yā daḫı ḳılsa mükāteb iy dedem

Başlık: **VELÂYET BÖLÜMÜ** 6168 daḫı hem: hem daḫı İ, Ç// 6169, 70 āzād: azād Ç// 6176 āzād: azād// 6177 āzād: azād İ, pes: bes Ç// 6178 cerr: cer Ç

Her ḳaçan bunlar āzād olsa eger
Pes o ʿavrat bunda mevlā olısar

Hem müdebber itdügi ḳul iy aḫı
Bir ḳulın ḳılsa müdebber ol daḫı

Hem mükāteb ḳılduġı daḫı hemān
Ol daḫı ḳılsa mükāteb hem-çünān

Pes ḳaçan bunlar olursa iy dedem
Andan artuḳ vārişi ḳalmasa hem

[T211^{b}] 6185 Bunlaruñ mevlāsı ʿavrat olısar
[İ186^{b}] Pes bularuñ mālını ol alısar

El-ʿiyāẕü billāh eger nāgehān
İrtidād-ıla çü bir ʿavrat hemān

Varsa dāru'l-ḥarba lāḥıḳ olsa hem
Ḳāżī ḥükm eylese aña iy dedem

Hem müdebber itdügi anuñ hemān
Pes gerek āzād ola ol bī-gümān

Şoñra o ʿavrat Müsülmān olsa ger
Yine kendü yirine gelse meger

6190 Ol āzād olan müdebber iy aḫı
Bundan öñdin ölür-ise hem daḫı

Ol anuñ mevlāsı olur bī-gümān
Pes müdebber şūreti budur hemān

Hem daḫı cerr-i velā itse eger
Şöyle kim bir ḳulına ʿavrat meger

[Ç168^{b}] Bir āzādlu ḳaravaşı ol hemān
Ol ḳulına tezvīc itse bī-gümān

Yaʿnī çiftlendürse anı ḳulına
Diñle bundan şoñra anuñ ḥāli ne

6181 āzād: azād // 6184, 85 pes: bes Ç// 6188 āzād: azād Ç// 6190 āzād: azād Ç// 6191 olur: olan T

Ol ḳaravaş daḫı getürse veled
Ol veled mevlāsı kimdür bil eved

Anasın āzād idenüñdür velā
Çünki atası henüz ḳuldur aġa

Ṣoñra ol ʿavrat meger ol ḳulını
ol daḫı yaʿnī azād itse anı

Çünki bu ḳul daḫı āzād oldı uş
Cerr ider oġlı velāsın şimdi ḫōş

Yaʿnī kendüyi āzād iden hemān
Oġlınuñ mevlāsı oldı bī-gümān

[T212a] [İ187a] ʿAvrata hem işbu ṣūretde daḫı
Kim velālıḳ oldı añla iy aḫı

KİTĀBU'L-İKRĀHI

Diñle bundan ṣoñra hem ikrāh nedür
Ḥükmi anuñ daḫı bir bir nicedür

Bir kişi ikrāh-ıla eydür saña
Öldürürem pes muṭīʿ ol sen bana

Yā saña ben iderem żarb-ı şedīd
Yā saña gösterürem ḥabs-i medīd

Didügi gelse elinden hem daḫı
Ḳorḳar olsañ didüginden sen daḫı

Almaġa ṣatmaḳlıġa emr eylese
Yā icāret yāḫūd iḳrār it dise

Var durur aña buları ide ol
Çünki güce uġradı yā n'ide ol

Yaʿnī ṣatsa yāḫūd alsa iy dede
Hem icāret hem daḫı iḳrār ide

6196, 97 āzād T, Ç// 6198 āzād: azād İ, Ç, cerr: cer Ç// Başlık: ZORBALIK/TEHDİT BÖLÜMÜ // 6201 hem ikrāh: ikrāhı İ, Ç// 6203 ḥabs-i: ḥabsu İ, Ç// 6205 ṣatmaġa almaḳlıġa: almaġa ṣatmaḳlıġa İ, yāḫūd: yāḫū İ, Ç// 6206 buları ide: ide bunları İ, yā: pes İ, bes Ç// 6207 yaʿnī: yāḫū Ç

Çünki zāyil ola iḳrāh iy aḫı
Pes muḫayyer olısar hem ol daḫı

[Ç169a] Yaʿnī bu itdüklerini iy dedem
Nice diler-ise anı ide hem

Şöyle kim cāyiz dutar olsa eger
Yāḫū fesḫ iderse olur muʿteber

Hem mebīʿi teslīm iderse daḫı
Yā s̱emen ḳabẕ eyler-ise iy aḫı

Ol delīl oldı icāzet olmaġa
Beyʿi nāfiẕdür tamām oldı aġa

Müşterī hem ḳabẕ idicek iy aḫı
Milkine girür mebīʿ anuñ daḫı

[T212b İ187b] Çünki beyʿ-i fāsid olur bu hemān
Ḥükmi bunuñ daḫı oldı hem-çünān

Ṭoñuz etin yimege ḫamr içmege
Yāḫū murdār olmış etin yimege

Yā daḫı ḳan yimek olursa i cān
Her ne kim buncılayın ola hemān

Ḳatl-ile olursa ikrāh iy aḫı
Yāḫū ḳaṭʿ-ı ʿużv-ıla olsa daḫı

Cāyiz olur ḳamu bunları ide
Āṣım olur ṣabr iderse iy dede

Līki bu gez küfre ikrāh olsa ger
Yāḫū bir mālı telef ḳılmaḳ diler

Ol muraḫḫaṣ oldı ol küfrī diye
Māl-ı Müslim daḫı itlāf eyleye

Līki bunda ṣabr ider olsa hemān
Ol mus̱āb olur ḥaḳḳīḳat bī-gümān

6208 pes: bes Ç// 6212 nāfiẕdür: nāfiddür Ç// 6220 ol: Ø İ, küfrī: küfri T

Mükrehe bunlarda hem olmaz żamān
Ne olursa mükrihe olur hemān

FAṢL

Ger ṭalāḳ üzre ola ikrāh eger
Yā ʿatāḳ üzre daḫı olsa meger

Vāḳiʿ olur işler-ise iy dedem
Boş ola ʿavrat ḳul āzād ola hem

[Ç169b] 6225 Ḳulınuñ ḳıymetini ol hem tamām
Güç idenden alısardur ve's-selām

Hem ṭalāḳ ḳable'd-duḫūl olsa hemān
Nıṣfını mehrüñ ol alur bī-gümān

Līki ol baʿde'd-duḫūl olsa hemān
Güç idene bunda hem olmaz żamān

[T213a İ188a] Çünki ol eylemedi mehrin telef
Vācib olmaz pes aña daḫı ḫalef

Līki ol ḳable'd-duḫūl olduḳda hem
Nıṣf-ı mehri ol telef ḳıldı neʿam

6230 Hem daḫı mehrini añmasa bular
Mutʿa vācib olsa yaʿnī kim meger

Anı daḫı güç iden ödeyiser
Çün telef ḳıldı anı daḫı n'ider

Güç olana bunda pes olmaz ḫıyār
Şöyle kim beyʿ ü şirā oldı i yār

Yaʿnī bunlarda muḫayyerdür hemān
Anda lāzım oldı pes ancaḳ żamān

Güc-ile mürted olan kişi daḫı
Bāyin olmaz ʿavratı añla aḫı

6224 āzād: azād Ç// 6226 hemān: aḫı İ, daḫı Ç, alur: olur T, bīgümān: hem daḫı İ, Ç// 6228 pes: bes Ç// 6229 neʿam: ne ġam İ, Ç// 6230 añmasa: almasa İ, Ç// 6232, 33 pes: bes Ç

Ṭavʿ-ıla mürted olursa yaʿnī ger
Bāyin olur bunda ʿavrat iy piser

KİTĀBU'L-ḤACRI

Gel işid hem añla ḥacrı iy aḫı
Ẕikr delüm nicedür anı daḫı

Bir kişi ḳul olsa yā mecnūn eger
Yā ṣaġīr oġlan olur-ısa meger

Bunlaruñ ḳavline yoḳdur iʿtibār
Muʿteberdür bunlaruñ fiʿli i yār

Ger bular bir nesneyi itlāf ide
Pes żamān ola bulara iy dede

Zīrā bunlar ḳavline maḥcūrdur
Ḥacrı yoḳdur fiʿline maḳdūrdur

[Ç170a] Hem taṣarrufda ṣaġīrüñ iy dede
Cāyiz olur ger velīsi iẕn ide

[T213b İ188b] Hem ḳuluñ daḫı taṣarrufı revā
İẕn ḳılmış ola ger mevlā aña

Līki mecnūnuñ taṣarrufı hemān
Cāyiz olmaz muṭlaḳā bilgil i cān

Daḫı mecnūn hem ṣabī iḳrārı ger
Muṭlaḳā ol daḫı olmaz muʿteber

Kendü nefsinde ḳuluñ iḳrārı hem
Muʿteberdür kendü ḥaḳḳında neʿam

Seyyidi ḥaḳḳında pes geçmez i cān
Kendü āzād olıcaḳ olur hemān

Muʿteberdür şimdi iḳrārı eved
Ger ol iḳrārı ola ḥad yā ḳavad

6236 daḫı: aḫı İ, Ç// Başlık: BİRİNİ ALIKOYMA/ YASAKLAMA BÖLÜMÜ // 6239 nesneyi: nesneʾi T, Ç. pes: bes Ç// 6240 zīrā: zīra İ, Ç// 6245 Ø İ, Ç// 6246 pes: bes, āzād: azād Ç// 6247 ḥad: ḥaḍḍ T, İ, Ç

Hem ṭabīb-i cāhil olan iy aḫı
Ḥacr olına müftī-yi mācin daḫı

Müftī-yi mācin aña dirler kim ol
Ḫalḳa dürlü ḥīleler ögrede bol

ʿĀḳıl u bālıġ sefīh olursa ger
Ḥacr olınmaz anı bilgil iy piser

Gerçi mālın yoḳ yire ider telef
Yaʿnī anuñ yirine ḳılmaz ḫalef

Müflis ü medyūn u fāsıḳ daḫı hem
Ḥacr yoḳdur bunlara ger bīş ü kem

FAṢL

İrkek oġlan bālıġ olmasın daḫı
Hem ḳız oġlanuñ nicedür iy aḫı

İkisinde daḫı olsa iḥtilām
Bālıġ olur muṭlaḳā bunlar tamām

İrkek oġlan yüklü eylerse daḫı
Yāḫū inzāl-i menī olsa daḫı

[T214a] Eyle olsa bālıġ olur ol hemān
Bunlar olmazsa bayıḳ bil bī-gümān

[İ189a] On sekiz yaşın tamām itse eger
Bunda daḫı bālıġ olur didiler

[Ç170b] Hem ḳız oġlan daḫı ger yüklü ola
Yāḫū ḥayż ola ṭonında ḳan bula

Eyle olsa bālıġa olur daḫı
Bunlar olmazsa işid diñle aḫı

On yidi yaşına girürse be-nām
Bunda daḫı bālıġa olur tamām

6248 ṭabīb-i: ṭabību T, Ç, müftī-yi mācin: müftī vü mācinT, İ// 6249 müftī-i: müftī-yi İ, Ç// 6251 yirine: birine İ, Ç// 6252 u: Ø Ç// 6255 inzāl-i: inzālü T// 6256 bunlar: bunda T// 6259 olmazsa: olmaz Ç

Baʿżılar dimiş ikisinde daḫı
Yaşı on bişde olursa iy aḫı

Bālıġ olur ikisi daḫı tamām
Hem daḫı fetvā buña olmış be-nām

Her ḳaçan bunlar murāhıḳ olsalar
Bālıġ olduḳ diyü iḳrār ḳılsalar

Bālıġ olur pes bular ḥükmā tamām
Bālıġ olmışlar gibidür ve's-selām

6265 On iki yaşında bir oġlan eger
Bālıġ oldum diyü virürse ḫaber

Hem daḫı beyʿ u şirā ḳılsa revā
Çün murāhıḳdur sözi olmaz ḫaṭā

Ṣoñra inkār ider olursa daḫı
Muʿteber olmaz ol inkār iy aḫı

Yaʿnī ben bālıġ degüldüm dise ger
Ṣoñraġı inkārı olmaz muʿteber

On iki yaşından eksük olsa hem
Ol murāhıḳ olmaya bil iy dedem

6270 Yaʿnī bālıġ olmışam dirse daḫı
Muʿteber olmaz ol iḳrār iy aḫı

[T214b] Ḳızda ṭoḳuz yaşına irse tamām
Ol daḫı olur murāhıḳ ve's-selām

[İ189b] Yaşı maʿlūm olmaz olursa eger
Bālıġ olanlara beñzeye meger

Boyı gibi hem ʿalāmetler daḫı
Anda ẓāhir olur-ısa iy aḫı

Ol daḫı olur murāhıḳ pes hemān
Ḳavli anuñ daḫı cāyizdür i cān

6261 bişde olursa: bişinde olsa İ// 6262 fetvā: fatvī İ, Ç// 6264 pes: bes Ç// Başlık: BİR KİŞİYİ YETKİLENDİRME BÖLÜMÜ // 6274 pes: bes Ç

[Ç171a] KİTĀBU'L-MEʾZŪNI

Çünki gitdi ḥacr meʾẕūn geldi uş
Ḥacrı giderdük çü meʾẕūn oldı uş

Fekk-i ḥacr isḳāṭ-ı ḥaḳ oldı tamām
Taḥṣīṣ ü tevḳīt buña yoḳdur be-nām

Ḳulına mevlā iderse iẕn-i ʿām
Fekk-i ḥacr isḳāṭ-ı ḥaḳ oldı tamām

Ol daḫı şimden girü ṣata ala
Ġabn-ı fāḥiş daḫı olursa n'ola

Taḥṣīṣ ü tevḳīt olursa hem daḫı
ʿĀm olur ol maḥṣūṣ olmaz iy aḫı

Şöyle kim bir yıl ḳumāş al ṣat didi
Yaʿnī ʿām itmedi taḥṣīṣ eyledi

Almaġ u ṣatmaḳ revādur tā ebed
Her ne nevʿ olsa olur daḫı eved

Bir muʿayyen nesne emr itse eger
Ġayrına iẕn olmaz anuñ iy piser

Şöyle kim yimek-içün aş al didi
Yā pāça al yāḫū var baş al didi

Yāḫū ḳaftan al didi geymege hem
Meʾẕūn olmaz böyle olsa iy dedem

[T215a] Ḳulına maḳṣūdını iʿlām ider
Pes ḥaḳḳīḳatda bu istiḫdām ider

Var durur meʾẕūn kendü nefsini
Kim icāret eyleye añla anı

[İ190a] Almaġa ṣatmaġa tevkīli revā
İrtihān u rehn iderse iy aġa

6276 ḥaḳ: ḥaḳḳ T// 6277 iẕn-i: iẕnü T, ḥaḳ: ḥaḳḳ T// 6279 maḥṣūṣ: maḫṣūṣ Ç// 6286 Normal sırasında bu beyit, pes ḥaḳīḳatda bu istiḫdām ider / kim icāret eyleye añla n'ider şeklinde yazılmış, doğrusu ise sayfa kanarına ayrıca yazılmış İ , meʾẕūn: meʾẕūn olan Ç// 6287 tevkīli: tevkīdi Ç

Deyn-ile ġaṣb u vedīʿat hem daḫı
Bunlara iḳrārı cāyiz iy aḫı

Şöyle kim māl olsa elinde meger
Bunı ġaṣb itdüm fulāndan dise ger

Yā vedīʿat ḳodı ol anı buña
Muʿteberdür ḳavli anuñ iy aġa

[Ç171b] Var durur mevlā anı ḥacr eyleye
Ehl-i sūḳuñ ekşerine söyleye

Yaʿnī iʿlām ide anlara hemān
Tā ki maġrūr olmaya anlar i cān

Ḥacr olunduḳdan daḫı ṣoñra eger
Yine iḳrār itse olur muʿteber

Şöyle kim deyn ü vedīʿat ġaṣb-ıla
Kim elinde mālına iḳrār ḳıla

Ġayr-ı bālıġ hem taṣarruf itse ger
Nefʿ-i maḥż olursa olur muʿteber

Bir kişi bir ḳulına iẕn eyledi
Yaʿnī destūr virdi var evlen didi[97]

Ol daḫı vardı meger kim iy aḫı
İki ḥürre ʿavrat aldı hem daḫı

Yaʿnī evvel birini aldı hemān
Bir ḳızı oldı hem andan bī-gümān

Ṣoñra ol ʿavratını boşadı hem
Destūr-ıla bir daḫı aldı neʿam

[T215b] Andan oldı bir ḳızı daḫı meger
Boşadı bu ʿavratın daḫı bu er

Ṣoñra destūr-ıla bir daḫı hemān
Bir ḳaravaş aldı vardı ol zamān

6288 iḳrārı: iḳrār İ// 6290 buña: baña İ, naña Ç// 6292 maġrūr: maʿẕūr Ç
[97] 6296-6317. beyitler arası Ø İ, Ç

Andan oldı bir ḳızı daḫı meger
Boşadı anı daḫı hem iy piser

Pes bunuñ ḳızları üç oldı behem
Biri ḳaravaş ikisi ḥürre hem

Ḥürre ḳızlaruñ birisi hem daḫı
Kim atasın ṣatun aldı iy aḫı

Mālik oldı atasıyla çünki uş
Hem atası daḫı āzād oldı ḫōş

Çünki āzād oldı şimdi bu hemān
Hem daḫı çoḳ māl idindi ol zamān

Nāgehān ṣoñra bu daḫı iy piser
Kim ecel irişdi öldi ol meger

Ḳaldı bu üç ḳızları bunuñ be-nām
İkisi vāriṯ olur ancaḳ hemān

Biri vāriṯ olmayısar yaʿnī hem
Vāriṯ ancaḳ ol iki ḳızdur neʿam

Pes ol iki ḥürre ḳızlar bī-gümān
Vāriṯ anlardur bayıḳ ancaḳ hemān

Pes biri māluñ iki baḫşın tamām
Birisi bir baḫşın alur ve's-selām

Ol atasın ṣatun alan ḳız hemān
Māluñ iki baḫşın alur bī-gümān

Yaʿnī ṣāḥib-farż olur bu iy aḫı
Hem ʿuṣūbet var durur bunda daḫı [98]

Yaʿnī mālı bunuñ üç baḫş olısar
Her biri bir baḫşın alur iy piser

[T216a] Ol ḳalan bir baḫşını daḫı meger
Şol atasın ṣatun alan alısar

---

[98] ʿuṣūbet: ġuṣūbet yazılmış T// 6319 olursa: olur-ısa Ç

İki baḫşın pes bu aldı bī-gümān
Birisi bir baḫşını aldı tamām

Ol üçünci çün ḳaravaş oldı hem
Maḥrūm oldı nesne yimez ol neᶜam

Şöyle kim olsa Müsülmān yāḫū ḳul
Nesne bağışlasalar ḳılsa ḳabūl

Ger żarar olursa şöyle kim ṭalāḳ
Muᶜteber olmaz daḫı hem çün ᶜatāḳ

6320 Nefᶜi olsa hem daḫı olur żarar
Yaᶜnī ikisi bile olsa meger

Hem velī iẕn eylemiş olsa aña
Ol taṣarruf pes bu gez olur revā

Ger velīnüñ iẕni olmazsa eger
Cāyiz olmaz ol taṣarruf iy piser

[İ190b] Şöyle kim beyᶜ ü şirā bāḳī ᶜuḳūd
Kim ola anda żarar hem nefᶜ u sūd

Hem velīsi ġayr-ı bālıġ oġlanuñ
Evvel atası durur bilgil anuñ

6325 Ata ölicek vaṣī ḳılsa eger
Oğlına hem ol velīdür iy piser

Bunlar olmayup dede olursa hem
Ol olur anuñ velīsi iy dedem

Hem dede daḫı ölürse nāgehān
Pes bunuñ daḫı vaṣīsi hem-çünān

Bu ḳamu olmazsa ḳāżī ola hem
Ḳāżī ḳılduġı vaṣī daḫı behem

Yaᶜnī ḳāżī ger vaṣī ḳılsa hemān
Ol velīsidür ṣaġīrüñ bī-gümān

[T216b] KİTĀBU'L-ĠAṢBI

[Ç172a] 6330 Bir kişi bir kişinüñ ger mālını
Güc-ile aldı çü ġaṣb itdi anı

Şöyle kim bir at-ıdı aldı meger
İssine virse anı şoñra eger

Gaṣbı zāyil oldı çün yoḳdur żamān
Alduġı gibi atı virse hemān

Yā ḳul olsa alsa ḳullansa daḫı
Bu daḫı ancılayındur iy aḫı

Ne ḳadar çoḳ olsa ḳullanduġı hem
Ḳulluġını ödemek yoḳdur neᶜam

6335 Çün menāfiᶜ żāyiᶜ itdi ol hemān
Pes anuñ-ıçun aña olmaz żamān

Ḳıymetin virür helāk olsa eger
Vācib oldı pes hemān anı öder

[İ191a] Alduġı miṣli olup olsa helāk
Yine hem miṣlin öde aña ne bāk

Şöyle kim buġday veyā arpa ola
Virdügi hem yine ol olsa n'ola

Hem daḫı mevzūn olanuñ ḥükmi bu
Daḫı şol kim ᶜadd olınur iy ᶜamū

6340 Şöyle kim bal yaġ u bekmez iy aḫı
ᶜAdd olan yumurda ḳoz gibi daḫı

Ger ᶜaḳār olursa maġṣūb iy dede
Kim helāk olursa elinde n'ide

Şöyle kim bir pāre yir ola yā dār
Münhedim olsa yā seyl alsa i yār

Başlık: GASP BÖLÜMÜ // 6331 eger: meger İ// 6334 ḳulluġını: ḳullıġını, neᶜam: ne ġam İ// 6335, 6336 pes: bes Ç// 6338 veyā: yā İ, Ç// 6339 ḥükmi: ḥāli İ, şol: şöyle T, ᶜadd: ᶜad İ, ᶜaḳd Ç// 6340 Birinci mısra: şöyle kim bal u yaġ bekmez iy aḫı T, şöyle kim bal u yaġa beñzer i cān Ç, ᶜadd: ᶜad İ, Ç// 6342 seyl: sil İ, Ç

Ġāṣıba bunda ödek yoḳdur i cān
Āṣım olur itdügi işde hemān

[T217a] Līki süknā yā zirāʿat birle hem
Nesne naḳṣ olmış olursa iy dedem

Bunda ḳıymetden ne naḳṣ itse öder
Çünki noḳṣān eyledi yā pes n'ider

[Ç172b] Bir kişi bir yiri ġaṣb itse meger
Anda ev yapsa yā aġaç dikse ger

Ṣoñra yir issi yirini alsa hem
Ev-ile hem ol aġacı iy dedem

Yıḳdura ḳoparda anları tamām
Yirini fāriġ ḳıla ol ve's-selām

Gerçi andan ġāsıba olsa ziyān
Andan ol yir issine olmaz żaṃān

Līki yir issine olursa żarar
Yaʿnī ev yıḳıldugından daḫı ger

Yāḫū aġaç ḳopdugından daḫı hem
Kim yire olsa ziyān ger bīş ü kem

[İ191b] Diler-ise bunda yir issi hemān
Rāżī ola kendüye ola ziyān

Yıḳdura ḳoparda yirinden anı
Yāḫūd ol diler-ise añla bunı

Yaʿnī evi ol dilerse iy aḫı
Müsteḥıḳḳı ḳalʿ olurken hem daḫı

Ḳıymete dutarlar anları hemān
Ala ol yir issi anı ol zamān

Yaʿnī vire ḳıymetin ala tamām
Milki ola anlaruñ ol ve's-selām

6344 naḳṣ: naḳż İ// 6345 pes: bes Ç// 6348 ḳoparda: ḳopara Ç// 6349 olsa: ola T// 6351 olsa: ola Ç// 6353 yāḫūḍ: yāḫūz İ, Ç, ol: Ø T, Ç// 6354 müsteḥıḳḳı: müsteḥıḳḳa İ

Ol evüñ yā ol aġacuñ iy aḫı
Ḳıymetin bilmek dilerseñ hem daḫı

Anlar olmadın o yiri pes hemān
Ḳıymete dutarlar anı ol zamān

[T217b] Anlaruñla bile olsa daḫı hem
Ḳıymete dutarlar anı bī̇ş ü kem

Şöyle kim ev yā aġaç olmasa ger
Ḳıymeti yirüñ biñ olsa kim meger

Anlaruñla bile dutulsa bu gez
Biñ yüz olsa ḳıymeti yirüñ geñez

Yüz olur ḳıymeti anlaruñ tamām
Yaʿnī̇ ol evüñ aġacuñ ve's-selām

[Ç173a] Ḳalʿ-içün ücret bile żamm olsa hem
Ḳıymeti evüñ aġacuñ iy dedem

Yüzden eksük olısardur iy aḫı
Şöyle kim biş aḳça olsa ol daḫı

Pes biş eksük vire yüzden ol bu gez
Diler-ise anları almaḳ geñez

Baʿżılar lī̇kin dimişler iy aḫı
Ol evüñ yāḫūd aġacuñ hem daḫı

[İ192a] Ḳıymeti ol yirden artuḳ olsa ger
Ol ev issi yā aġaç issi meger

Ol yirüñ ḳıymetini vire tamām
Milki olur ol yir anuñ ve's-selām

Yaʿnī̇ yıḳmaġa ḳoparmaġa anı
Emr olınmaz bunda key añla bunı

Şöyle kim bir kişinüñ incüsini
Bir kişinüñ tavuġı yutdı anı

6359 daḫı hem: hem daḫı, bī̇ş ü kem: iy aḫı İ, Ç// 6363 ḳalʿ içün ḳulluġ içün Ç, żamm: żam İ, Ç// 6366 yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç

İncünüñ ḳıymeti artuḳ olsa hem
Yaʿnī tavuḳ ḳıymetinden iy dedem

İncü issi pes tavuġuñ iy aḫı
Ḳıymetin vire ala anı daḫı

Tavuġuñ ḳıymeti artuḳ olsa ger
Tavuḳ issi incü issine meger

[T218a] Vire incü ḳıymetin ol bī-gümān
İncü tavuḳ issinüñ ola hemān

6375 Bu daḫı incileyindür añla sen
Çünki aṣlın bilmeyesin ṭañla sen

Ġāṣıb olan her ḳaçan maġṣūbı ger
Anı taġyīr eylemiş olsa meger

Şöyle kim ḳoyunı ḳurbān eyledi
Hem bişürdi anı biryān eyledi

Yāḫū buġdayıdı un itdi anı
Yā daḫı bunuñ gibi añla bunı

Mālik olur ġāṣıb anlara tamām
Ödemeyince velīkin iy imām

[Ç173b] 6380 Anı yimeklik aña olmaz ḥelāl
Yir-ise öder hemān olur vebāl

Bir kişi lehv āletin ṣısa hemān
Aña daḫı hem bayıḳ olur żamān

[İ192b] Şöyle kim ṭanbūr u yā mizrār ola
Hem buña beñzer daḫı kim var ola

Lehv-içün olmaḳlıġı ḳıymet hemān
İʿtibārı yoḳdur anuñ bī-gümān

Belki ansuz ḳıymeti neye ire
Ödeyicek pes hemān anı vire

6373 tavuḳ: tavuġ T// 6376 taġyīr: taġyir Ç// 6379 imām: dedem İ// 6382 u: Ø Ç

Çünki ödek oldı bunda iy aġa
Pes anı ṣatmaḳ daḫı ola revā

Şöyle kim çeñgi ḫalāyıḳ gibi ol
Hem anı ṣatmaḳlıġa bu oldı yol

Hem müdebber ġaṣb u yā ümmü'l-veled
İkisi daḫı helāk olsa eved

Pes müdebber ḳıymetin öder hemān
Yoḳ-durur ümmü'l-veled içün żamān

[T218^{b}] Bir kişi kendü ḳulına ol eger
Şöyle kim emr itse aña iy piser

Eline bardaḳ virüp dise aña
Var şol ırmaḳdan şu getür sen baña

Ol daḫı bardaġı aldı ol zamān
Kim şu getürmege gitdi ol hemān

Yolda bir kişi meger kim iy aḫı
Kendü bardaġın virür aña daḫı

Dir ki ırmaḳdan baña sen iy ġulām
Şu getür dise aña hem ve's-selām

Ol daḫı alsa anuñ bardaġını
Kim aña şu getüre añla anı

Yolda giderken meger kim nāgehān
Bir sebeble ḳul helāk olsa hemān

Pes ol ödeyiser anı ol zamān
Çün teʿaddī eyledi olur żamān

[İ193^{a} Ç174^{a}] Yaʿnī ḳullandı çün anı iy aḫı
Pes anı ġaṣb itmiş olur ol daḫı

Bundan añlandı ki bir kişi meger
Bir kişinüñ ḳulını ḳullansa ger

6387 ġaṣb u: ġaṣb-ı Ç// 6390 sen: Ø Ç// 6393 hem: Ø T// 6396 pes: bes Ç, ol ödeyiser anı: anı ol ödeyiser İ, Ç// 6397 pes: bes Ç// 6398 ger: eger Ç

Aña mevlā iẕni olmazsa behem
Anı ol ġaṣb itmiş olur iy dedem

Ġāṣıb olan kişiye ödek düşer
Pes cezāsın göre çün işledi şer

Bir kişi bir kişi yanında meger
Ḳaftanı üstinde otursa eger

Gerçi bilmedi anı ol iy aḫı
Ḳaftan üstinde oturmış hem daḫı

Ḳaftan issi durı geldi nāgehān
Ḳaftanı yırtıldı anuñ ol zamān

[T219a] Ol oturan kişiye ödek düşer
Ḳaftan issine çün andan irdi şer

Yaʿnī ol oldı sebeb añla anı
Pes ödeye ḳaftanuñ noḳṣānını

Her ne kim buncılayın olsa hemān
Ol daḫı bunuñ gibidür bī-gümān

Şöyle kim bir kişi daḫı iy dedem
Bir kişi yaḳasına yapışsa hem

Yaḳasın çekse elinden pes hemān
Yaḳası yırtılsa anuñ ol zamān

Yapışan kişiye hem ödek düşer
Çünki aña daḫı andan irdi şer

Ol daḫı ödeyiser noḳṣānını
Zīra ol oldı sebeb añla anı

Bir kişi barmaġını hem bir kişi
Nāgehān ışırdı ol oldı işi

[İ193b] Ol daḫı barmaġını çekdi hemān
Ol kişinüñ dişi çıḳdı ol zamān

6400 göre: *ide* T, İ

Ödemek yoḳ dişini hem iy piser
Kendü nefsinden o defʿ itdi żarar

[Ç174b] Līki barmaġı kesilse bī-gümān
Ol ısıran kişiye olur żamān

6415 Yaḳasın çekmek durı gelmek daḫı
Barmaġın çekmek gibidür iy aḫı

Bunlaruñ bu işlerinde yaʿnī hem
Kim żarar noḳṣān olursa iy dedem

Bunlara andan ödek düşmez tamām
Çün sebeb olmaz bular hem ve's-selām

Ḳaftan issi durı gelmek iy aḫı
Yaḳasın çekmek yā barmaġın daḫı

[T219b] Bunlar işlemek olur anı revā
Pes teʿaddī itmez anlar iy aġa

6420 Çün teʿaddī bunlar itmedi hemān
Bunlara hīç nesneden olmaz ziyān

Ḳaftan üstine oturan yaʿnī hem
Yaḳasına yapışan daḫı behem

Barmaġ ısıran daḫı pes bī-gümān
Kim teʿaddī bunlar işledi hemān

Eyle olsa bunlara ödek düşer
Zīrā bunlar işledi anlara şer

Bir kişi bir nesneʾi ġaṣb itse ger
Bir kişi daḫı o nesneyi meger

6425 Ġālib elinde iken yaʿnī hemān
Daʿvī ḳıldı andan anı ol zamān

Didi kim milkim durur benüm bu ḫōş
O ki benden gitmiş-idi buldum uş

6415 çekmek: çelmek Ç// 6419 pes: bes Ç// 6420 hīç: hiç T// 6423 zīrā: zīra İ, Ç// 6424-30 beyitler arası Ø İ, Ç

Hem ṭanuḳlar geldi aña bī-gümān
Ḳāżī ḥükm eyledi aña pes hemān

Aldı ġāṣıbdan o nesneyi tamām
Çünki ḥükm itdi aña anı imām

Hem daḫı ġāṣıb berī olur bu gez
Yaʿnī ġāṣıb daḫı anı ödemez

6430 Çünki aldı müsteḥıḳ anı hemān
Sāḳıṭ oldı hem o ġāṣıbdan żamān

KİTĀBU'Ş-ŞUFʿATİ

Şufʿa dutmaḳlıḳ revādur bir daḫı
Kim yirüñe muttaṣıl yiri aḫı

Ṣatalar çünki anı işidesin
Şufʿa dutmaḳlıḳ hemān iş idesin

[T220ª İ194ª] Şufʿa dutdum diyesin fī'l-ḥāl o dem
Buña ṭanuḳ dutduġuñdan ṣoñra hem

Varasın yir üstine anda daḫı
Şufʿa dutmaḳlıḳ gerekdür iy aḫı

6435 Yāḫū bāyiʿ üstine ṭanuḳ duta
Yir anuñ elinde olsa iy ata

Müşterīye yiri ışmarlansa ger
Müşterī üstine duta iy piser

[Ç175ª] Ger ṭanuḳ dutsañ buña daḫı hemān
Pes muḳarrar oldı şufʿañ bī-gümān

Şimdiden girü ḫuṣūmet ḳaldı pes
Ḳāżīya var almaġa ḳılsañ heves

Bu ḫuṣūmet teʾḫīr olınsa eved
Sāḳıṭ olmaz ol ḫuṣūmet tā ebed

6431 dutmaḳlıḳ: dutulmaḳ İ// Başlık: ŞUFʿA BÖLÜMÜ// 6434, 35 sayfa kenarına sonradan yazılmış İ

Yaʿnī geçse bir niçe müddet zamān
Kim şefīʿ şoñra ṭaleb ḳılsa hemān

Ḳāżī anuñ işidür daʿvāsını
Müşterīyle ḳaṭʿ ider ġavġāsını

Baʿżılar dimiş ḫuṣūmet iy imām
Sāḳıṭ olur kim bir ay geçse tamām

Teʾḫīr olınsa bir ay yaʿnī meger
Ḳāżī işitmez ḫuṣūmet itse ger

Bu Muḥammed ḳavlidür diñle bunı
Bū Ḥanīfe ḳavlidür añla anı

Müşterī rāżī olup virse eger
Gitdi ġavġāsı şefīʿüñ iy piser

KİTĀBU'L-ḲISMETİ

Diñle bir daḫı kitāb-ı ḳısmet uş
Hem daḫı ḳassāmuñ aḥvālini ḫōş

[T220^{b}] İki kişi arasında müşterek
Māl olıcaḳ ḳısmetin n'itmek gerek

[İ194^{b}] Yaʿnī birisi ṭaleb ḳılsa eger
Kim naṣībin ḳabż ide ol iy piser

Māl eger mevzūn ola yāḫūd mekīl
Ḳısmete cebr itmege vardur sebīl

Zīrā kim bunda hemān iḳrār olur
Hīç birine hem żarar olmaz olur

Ger ʿurūż ola yā ḥayvānāt i cān
Cins-i vāḥidden olursa pes hemān

Şöyle kim ṣūf ola yā kimḫā aḫı
Yaluñuz ḳoyun yā at olsa daḫı

Başlık: BÖLÜŞTÜRME (TAKSİM) BÖLÜMÜ / 6446 kitāb-ı: kitābu Ç// 6449 yāḫūd: yāḫūż İ, Ç// 6450 zīrā: zīra İ, Ç// 6451 yā: ya Ç// 6452 yā: ve İ, hem Ç

[Ç175b] Anda daḫı cebr ide ḳāżī meger
Muḫtelif ecnās olursa iy piser

Ḳısmete cebr itmeye bunda hemān
Kim şerīkler rāżī ola hem i cān

6455 Şöyle kim ṣūf-ıla kimḫā ikʾsi hem
Muḫtelif cins ola yaʿnī iy dedem

İki kişi kim şerīk-idi meger
Birisi ḳısmet ṭaleb itse eger

Müntefiʿ olsa naṣībinde bu hem
Birine olsa żarar iy muḥterem

Yaʿnī az olsa naṣībi iy piser
Müntefiʿ olmaya pes ola żarar

Ḳısmet itmeklik revādur bunda pes
Līki ol ṣāḥib-ḳalīl itse heves

6460 Bunda ḳısmet itmeyeler iy dede
Gerçi kendü nefsine ıżrār ide

Baʿżılar ʿaksince dimişler bunı
Baʿżılar muṭlaḳ dimiş añla anı

[T221a] Ger ikisine daḫı olsa żarar
Bunda daḫı cebr olınmaz iy piser

[İ195a] Kim meger rāżī ola ikʾsi daḫı
Ḳısmet itmeklik revādur hem daḫı

Eyle gerek ḳāżī olan kimse hem
Naṣb ide bir ḳāsımı ol iy dedem

6465 Ḳısmet ide ḫalḳ arasında tamām
Rızḳı beytü'l-māldan ola iy imām

Yaʿnī ücret almaya ḳısmet ide
Añа ücret çün virildi iy dede

6455 ikʾsi: ikisi Ç// 6457 müntefiʿ: müntefaʿ İ, olsa: ola T// 6458 olsa: ola İ, Ç// .6465 imām: dedem İ,Ç

Hem bunuñ gibi bulınmazsa eger
Ücret-ile ḳısmet ide iy piser

Her birisi kim vire ücret tamām
Pes naṣīblerince olmaz iy imām

İki kişinüñ naṣībi yaʿnī ger
Kim berāber daḫı olmazsa eger

[Ç176a] 6470 Pes berāber vireler ücret tamām
Çün berāber oldı her biri be-nām

Ḳısmet-içün ücret almaḳ ḳāżī hem
Ḳısmete oldı şerīkler rāżī hem

Bu daḫı cāyizdür olur muʿteber
Zīra ḳısmet itmek aña iy piser

Çünki farż olmadı iderse hemān
Ücret almaḳlıḳ aña olmaz ziyān

Müsteḥab oldur velīkin iy aḫı
Ḳısmet ide ücret almaya daḫı

6475 Hem meʾūnet aña beytü'l-māl ola
Yoḳ-durur anda daḫı ücret ala

Cümle māl issi şerīkler pes eger
Ḳısmet itmeklik ṭaleb itmeseler

[T221b] Cebr-ile ḳısmet iderse pes hemān
Ücret almaḳlıḳ ḥarāmdur bī-gümān

[İ195b] Hem dimişler ücretüñ miḳdārını
Rubʿ-ı ʿuşr olmaḳ gerek añla anı

Biñde pes yigirmi biş ala tamām
Böyle taʿyīn eylemiş baʿżı imām

6480 Hem biti yazmaġıçun ḳāżī meger
Anuñ-ıçun ücret alursa eger

6467 gibi: bigi İ// 6468pes: bes Ç// 6470 pes: bes Ç// 6475 meʾūnet: müʾenneş İ// 6476 pes: bes, itmeklik: itmek Ç// 6477 pes: bes Ç// 6478 rubʿ-ı: rubʿu T// 6479 taʿyīn: taʿyin Ç

Ol daḫı cāyiz dimişler bī-gümān
Hem daḫı ḳadrini ḳılmışlar beyān

Şöyle kim biñ aḳçalıḳ nesne meger
Ol biti anuñ-ıçun yazılsa ger

Pes gerek kim bunda biş aḳça ala
İki biñlik olur-ısa on ala

İki biñden daḫı artuḳ olsa hem
Yaʿnī her biñde biş olur iy dedem

6485 Şöyle kim on biñlik olursa tamām
Elli aḳça ala andan ve's-selām

Līki on bir biñlik olursa eger
Bunda pes elli bir aḳça alısar

[Ç176b] Şimdiden şoñra zīrā biñde hemān
Ücreti bir aḳça olur bī-gümān

Bir biti kim biñlik olmazsa eger
Şöyle kim biş yüzlük olsa ol meger

Bunda biş biñ nışfını alur hemān
Artuḳ eksük ancılayın bī-gümān

6490 Hem nikāḥdan daḫı nesne iy aḫı
Ḳāżī alursa revādur ol daḫı

Līki eytām-ıçun olursa eger
Ol nikāḥdan ḳāżī pes almayısar

[T222a] Zīra aña farż olur itmek anı
Çün yetīmler ḥaḳḳıdur añla bunı

[İ196a] Müftī fetvā yazmaġıçun daḫı hem
Ücret almaḳlıḳ revādur iy dedem

6482 meger: eger Ç// 6483 pes: bes Ç, bunda: anda İ, ala: ola T// 6487 zīrā: zirā T, zīra Ç, biñde: bunda Ç// 6490 aḫı: imām Ç// 6491 līki: zīra İ, Ç, eytām: iytām T, olursa: alursa İ

KİTĀBU'L-MUZĀRAᶜATİ

Nicedür diñle zirāᶜat bir daḫı
Ortaġa yaᶜnī ekin ekmek daḫı

Muṭlaḳā ol fāsid olur iy piser
Kimse anı işlemiş olsa eger

Ḥāṣıl olan arpa vü buġday hemān
Tuḫmı kimüñ olsa anuñdur i cān

İşleyene ecr-i miṣl olur ne şek
Zīra kim ol işledi oldı emek

Līki cāyizdür dimiş baᶜżu'l-imām
ᶜĀdet olmış ḫalḳ içinde bu niẓām

Üç ṣūretde cāyiz olmışdur hemān
Bāḳisinde fāsid olur bī-gümān

Bir ṣūret oldur ki birinden ᶜamel
Bāḳīsi birinden ola bī-ḫalel

Yaᶜnī öküz daḫı tuḫm u yir eger
Kim birinden olsa olur muᶜteber

Hem ikinci ṣūret oldur iy imām
Yir ola ancaḳ birinden ve's-selām

[Ç177a] Bāḳīsi birinden ola yine hem
Kim ᶜameldür öküz ü tuḫm iy dedem

Daḫı üçünci ṣūret oldur i cān
Yir ola tuḫm ola birinden hemān

Bāḳīsi kim ol öküzdür hem ᶜamel
Yaᶜnī birinden ola ol bī-ḫalel

[T222b] Üçden artuḳ daḫı ṣūretler ki var
Fāsid olur cāyiz olmaz bil i yār

6494 nicedür diñle: diñle nicedür Ç// Başlık: TARIMDA ORTAKÇILIK BÖLÜMÜ // 6497 işleyene ecr-i: ecri işleyene Ç// 6500 bir: bu Ç, bāḳī: bāḳi Ç// 6501 tuḫm u: tuḫmı İ, Ç// 6503 ü: Ø Ç// 6506 Ø İ, Ç

BĀBU'L-MUSĀḲĀTI

[İ196b] Bir daḫı diñle musāḳāt iy aḫı
Hem zirāʿat gibi fāsid bu daḫı

Bir kişi kim yimiş aġaçları var
Bir kişiye ortaġa virdi i yār

Kim anı saḳy eyleye tīmār ide
Tā ki yimiş ḥāṣıl ola iy dede

6510 Müşterek ola ara yirde tamām
Fāsid olur bu daḫı bil iy imām

İşleyene ecr-i miṣl olur hemān
Daḫı nesne lāzım olmaz bī-gümān

Bunda da cāyiz dimiş baʿżu'l-imām
Pes zirāʿat gibi oldı ve's-selām

KİTĀBU'Ż-ŻEBĀYİḤI

Bir daḫı diñle żebāyiḥdür i cān
Nicedür anı daḫı añla ʿayān

Eti yinür cānavarlar żebḥi hem
Hem ḥelāl ola anuñla iy dedem

6515 Evvelinde pes gerekdür tesmiye
Ḳaṣd-ıla żābiḥ anı hīç kesmeye

Ḳaṣd-ıla terk ider olursa i cān
Murdār olmış gibi olur ol hemān

Yaʿnī yimeklik olur anı ḥarām
Sehv-ile terk itse cāyizdür tamām

Hem boġazlayan daḫı Müslim ola
Ger kitābī daḫı olursa n'ola

. Başlık: MEYVENİN BİR KISMINI ALMA ŞARTIYLA BİRİNİN İŞLEMESİNE BIRAKMA BABI // BĀBU: KİTĀBU İ// 6512 pes: bes Ç// Başlık: HAYVANKESME BÖLÜMÜ // 6514 żebḥi: daḫı Ç// 6515 hīç: hiç T, İ, Ç

[T223a Ç177b] Aḫras u aḳlef yā ʿavrat yā ṣabī
Bunlaruñ ẕebḥi revādur yā ebī

6520 Yaʿnī dilsüz yā sünetsüz olsa hem
ʿAvrat olsa yāḫūd oġlan iy dedem

[İ197a] Muḥrim ü mürted Mecūsī olsa ger
Bunlaruñ ẕebḥi pes olmaz muʿteber

Cānavarlardan eti yinürlerin
Daḫı eti yinmeyenüñ her birin

Anı daḫı ẕikr idelüm añla hem
Zīrā anı daḫı bilmekdür ehem

Cānavarlardan şu kim yırtar ola
Anuñ eti yinmeye murdār ola

6525 Yaʿnī şol ḥayvān kim ol ẕü-nāb ola
Dutduġını dişleri-ile ala

Yırtıcı ḳuşlaruñ eti yā ebī
Yaʿnī şol kim anuñ ola miḫlebi

Ḳaynaġıla ṣayd ideler dutalar
Yimek-içün öldüreler yırtalar

Şöyle kim aṣlan u ḳaplan ḳurd daḫı
Dilkü vü kelb ü kedi hem iy aḫı

Ḳuş olandan daḫı atmaca ṭoġan
Daḫı devleñgeç ü şāhīn balaban

6530 Her ne kim buncılayın ola hemān
Ḳuş u ḥayvān eti murdārdur i cān

Şol ki eti yinmeyen ẕebḥ ola ger
Ṭāhir olur laḥmı cildi iy piser

6520 yāḫūd: yāḫūẕ İ, Ç// 6521 mürted: mürted yā T, pes: bes Ç// 6522 Mükerrer yazılmış Ç, birin: birüñ İ// 6523 zīrā: zīra Ç// 6525 dişleri-ile: dişleriyle İ, Ç// 6528 arslan: aslan Ç, u: Ø İ, ḳaplan: ḳablan T, Ç, dilkü: dilki T, Ç, dilkü vü kelb ü kedi hem: kelb ü kedi dilkü hem de İ, Ç// 6529 devlüngeç: devlingeç, ü: Ø İ

Yaʿnī eti derisi yaġı daḫı
Ṭāhir oldı çün boġazlandı aḫı

Şöyle kim şu içine düşse eger
Ol şu murdār olmaz añla iy piser

[T223b] Līki yimeklik revā olmaz i cān
Menfaʿat dutmaḳ revā olur hemān

[Ç178a] 6535 Şöyle kim yaġın çırāġa yaḳmaġa
Hem derisin daḫı döşenmek revā

[İ198b] Şuda olan cānavarlardan yimek
Cāyiz olmaz kim meger ola semek

Bir kişi bir ḳoyunı boġazlasa
Ölü mi yā diri mi bilinmese

Deprenürse yā ḳanı çıḳarsa ger
Ol ḥelāldur ẕebḥi olur muʿteber

İkisinden birisi olmazsa ger
Ol ḥarāmdur ẕebḥi olmaz muʿteber

6540 Dirligi evvel meger maʿlūm ola
Hīç birisi daḫı olmazsa n'ola

Yaʿnī deprenmezse çıḳmazsa ḳanı
Çünki evvel diri bilürdüñ anı

Bir kişi bir tavuġı yā ḳoyunı
ʿĀdet olmışdur boġazlarlar anı

Yüñini yā tügini yolmaġıçun
Ḳarnını yarmazdın öñdin daḫı çün

Anı issi şuya ḳoyarlar i cān
Kim yolarlar yüñini gider hemān

6545 Baʿżılar dimiş yimek olmaz revā
Līki baʿżılar dimişdür iy aġa

6531 şol ki: şöyle kim T// 6532 oldı: olur İ/// 6539 ger: hem, muʿteber: muḥterem İ, Ç// 6540 dirligi: diriligi Ç, hīç: hiç T// 6542 boġazlarlar: bożazlar Ç// 6543 tügini: yüñini İ, Ç, yarmazdın: yolmazdın T

Hem yimeklik anı cāyizdür tamām
Zīra kim olmaz necis ol iy imām

Hem eṣaḥ budur dimişler bī-gümān
Yaralar ḳarnın yuyalar pes hemān

KİTĀBU'L-UŻḤİYETİ

[T224a] Diñle bir daḫı ki użḥiyye nedür
Vācib olduġı daḫı hem kimedür

Ḥürr ü Müslim bay olursa hem muḳīm
Vācib olur aña użḥiyye selīm

[İ198a] 6550 Kiçi bayram güni ṭoġıncaḳ tamām
Vācib olur kendüyiçün iy imām

[Ç178a] Şöyle kim ol bir ḳoyun ḳurbān ide
Āḫir-i eyyām-ı nahra tā gide

Yaʿnī nahruñ güni bayram gün daḫı
Baʿdehū ancaḳ iki gündür aḫı

Ger ṣaġīrüñ mālı olursa hemān
Yā atası yā vaṣīsi bī-gümān

Kim anuñ mālından anlar iy dede
Anuñ-ıçun yaʿnī użḥiyye ide

6555 Hem namāzdan öñdin ehl-i mışr eger
Yaʿnī ḳurbān itse olmaz muʿteber

Pes namāzdan şoñra vācibdür hemān
Kim yine ḳurbān ide ol bī-gümān

Mışrī olmayan eger ḳurbān ide
Şoñra evvel farḳı yoḳdur iy dede

Yaʿnī kūy ehli ider-ise revā
Kim namāz anlara vācib olmaya

6546 hem: kim İ, Ç, yimeklik: yemeklik, necis: neces T// Başlık: KURBAN BÖLÜMÜ // 6548 ki: kim İ, użḥiyye nedür: ol użḥiyyedür İ, użḥiyyedür Ç// 6550 ṭoġıncaḳ: ṭoġıcaḳ İ, Ç// 6554 anuñ-içun: ancılayın İ// 6555 hem: ger İ

Bay u dervīş kendü hem andan yimek
Kim revādur iddiḫār daḫı ̯eylemek

Müsteḥab oldur taṣadduḳ ide hem
Kim şülüşden aşaġa olmaya kem

Hem taṣadduḳ eyleye cildin daḫı
Yā cirāb ide yā ġırbāl iy aḫı

Kendü eliyle boġazlamaḳ hemān
Bu daḫı mendūb olupdur bī-gümān

[T224b] Bir kişi bir ḳoyunı ġaṣb itse ger
Teżḥiye itse anı varsa meger

Anuñ-ıla olur użḥiyye hemān
Kim ḳoyun issine olmışdur żamān

[İ198b] Līki ḳoyun kim vedīʿat olsa ger
Anuñ użḥiyyesi olmaz muʿteber

KİTĀBU'L-KERĀHİYYETİ

Ger bu gez mekrūh olan nedür işit
Bildügüñden ṣoñra anuñla iş it

[Ç179a] Bū Ḥanīfe hem Ebū Yūsuf daḫı
Bunlaruñ ḳavli budur kim iy aḫı

Muṭlaḳā mekrūh dir bunlar i cān
Kim ḥarām olmaz olur aḳrab hemān

Hem Muḥammed ḳavli budur iy imām
Ol ḥarāmdur didi muṭlaḳ ve's-selām

Yimek içmek iddihām itmek daḫı
Hem taṭayyub ʿavrata ere daḫı

Yaʿnī altundan gümişden kim inā
Andan olursa eger bunlar aġa

6560 kem: hem İ// 6561 ġırbāl: ġırbān Ç// 6564 użḥiyye: użḥiye T, olmışdur: ḳılmışdur T, Ç// Başlık: MEKRUH BÖLÜMÜ // 6566 işit: işid T, Ç// 6568 mekrūh: mekrūha Ç// 6570 daḫı: aḫı İ, Ç// 6571 inā: ata T

Mekrūh olur işleme anı saḳın
Çün ḥarām olmaġa ol oldı yaḳın

Ger ḳalay olsa yā sırça yā ʿaḳīḳ
Yāḫū billūr olur-ısa iy refīḳ

Anuñ istiʿmāli cāyizdür revā
Çün tefāḫūr yoḳ bularda iy aġa

Hem revādur yimek içmeklik daḫı
Şol inādan kim mufażżażdur aḫı

Aġzı yirinde olmasa altun gümiş
Bū Ḥanīfe anı cāyizdür dimiş

[T225a] Şöyle kim bir maşraba olsa eger
Yā gümişden yāḫūd altundan meger

Şu içecek yirde baḳır yā ḳalay
Olur-ısa içmege olur ḳolay

[İ199a] Yaʿnī şu içseñ eger olmaz ḥarām
İrmez altun gümiş aġzuña tamām

Şöyle kim bir kişinüñ daḫı meger
Barmaġında yüzügi olsa eger[99]

Altun olsa yā gümiş olsa aḫı
Avcına şu ḳoysa içse hem daḫı

Ol ḥarām olmaz bayıḳ bil bī-gümān
Zīra avcında şu içdi ol hemān

Çünki aġzı yüzüge degmez tamām
Yüzüge degse bu gez olur ḥarām

Zīra yüzükden şu içmiş oldı ḫōş
Yaʿnī istiʿmāli gümiş oldı uş

Her ne kim buncılayın olsa daḫı
Ol daḫı bunuñ gibidür iy aḫı

6574 bularda: bulardan İ// 6575 şol: şu T, kim: ki Ç, mufażżażdur: mufavvażdur İ// 6577 maşraba: maşrapa Ç, yāḫūd altundan meger: yāḫū altan iy piser İ, Ç

[99] 6580-6604. beyitler arası Ø İ, Ç

Şöyle kim bir şīşe olsa bī-gümān
Kim gümişden olsa yaʿnī bī-gümān

Gül yaġı olsa anuñ içinde ger
Bir kişi andan eliyle kim meger

Alsa andan başına düşse hemān
Ol ḥarām olmaz revādur bī-gümān

Līki şīşeyle başına dökse ger
Ol revā olmaz ḥarāmdur iy piser

Hem gümiş çanaḳda şu olsa daḫı
Yā gümiş ibrīḳde olsa iy aḫı

Avcıyıla bir kişi andan eger
Alsa anuñ şuyını içse meger

[T225b] O[l] gümişden içmiş olmaz iy imām
Zīra aġızın aña urmadı tamām

Belki aġızın avcına urdı hemān
Şuyı pes avcından içdi bī-gümān

Hem gümiş çanaḳda aş olsa eger
Bir kişi yimek diler andan meger

Ḳaşuġıla ol çanaḳdan aşı hem
Alsa ḳaşuḳdan yise ger bīş ü kem

Ol ḳaşuḳdan yidügi aş iy imām
Çün ḳaşuḳdan yidi pes olmaz ḥarām

Kim meger ḳaşuḳ gümişden olsa hem
Yidügi bu gez ḥarām olur neʿam

Zīra bu şimdi gümişden bī-gümān
Aġzın urdı yidi andan pes hemān

Hem çanaḳdan aġzın urup yise ger
Pes ḥarām ola o daḫı iy piser

Hem gümişlü yāḫūd altunlu meger
Kim serīr olsa yāḫūd olsa eyer

Gümiş altun olduġı yirde tamām
Otururbut ol daḫı olur ḥarām

Lïki oturduġı yirde iy aḫı
Gümiş olmazsa revādur ol daḫı

Bū Ḥanïfe evvel imām muḳtedā
İctihād içinde oldur müctebā

Bunı böyle rāy ḳılmış ol imām
Rāyı kāmil ḳavli muḥkem ve's-selām

Hem erenlere daḫı geymek ḥarïr
Ol ḥelāl olmadı bilgil iy emïr

Lïki ʿavratlar geyer olsa revā
Böyle buyurmış rasūl-i müctebā

[T226a] Erişi bizüñ ḥarïr olsa meger
Arġacı pambuḳ yā kettān olsa ger

Pes erenlere daḫı geymek hemān
Kim ḥelāl olmışdur añla bï-gümān

[Ç179b] Lïki bunuñ ʿaksi olursa aḫı
Kim ḥarām olur ḥaḳḳïḳat ol daḫı

Ḥilli ḥurmatdan ḥarïr ṭonuñ i yār
Arġacında oldı ancaḳ iʿtibār

Yaʿnï arġacı ḥarïr olsa ḥarām
Panbuḳ olursa ḥelāldur iy imām

Zïra biz anuñ-ıla olur tamām
Muʿteber bizde ol oldı ve's-selām

Ecnebiyye ʿavrata bir er eger
Dilese andan yaña itmek naẓar

Yüzine ayasına baḳmaḳ revā
Bāḳï aʿżāsına baḳmaḳlıḳ ḫaṭā

6606 ʿavratlar: ʿavrat İ, geyer: giyer Ç, olsa: olursa İ// 6607 pambuḳ yā kettān: kettān yā panbuḳ İ, Ç// 6610 ḥilli: ḥillü İ, Ç// 6611 panbuḳ: pambuḳ T

Er erüñ ʿavratına hem iy piser
Kim ḥarāmdur ḳılmaya hergiz naẓar

Göbeginden yaʿnī dizine degin
ʿAvratı oldur erenlerüñ saḳın

Bāḳī aʿżāsına ḳılursañ naẓar
Ol ḫaṭā degül revādur iy piser

ʿAvratuñ ʿavrata baḳması hemān
Er ere baḳmaḳ gibidür bī-gümān

[İ199b] Hem erüñ aʿżāsına ʿavrat daḫı
Er gibidür baḳmasında iy aḫı

Yaʿnī ancaḳ ʿavratına baḳmaya
Bāḳī aʿżāsına baḳarsa revā

Yüzine başına gögsine daḫı
Ḳolına baldırına hem iy aḫı

[T226b] Maḥreminden hem kişi ḳılmaḳ naẓar
Ol daḫı cāyizdür olur bī-żarar

Ḳarnına arḳasına pes baḳmaya
Uyluġına daḫı degüldür revā

FAṢLUN FĪ'L-İSTİBRĀʾ

Mālik olsañ bir ḫalāyıġa eger
Ḳatına varmaġıl anuñ iy piser

[Ç180a] Yaʿnī yapışma cimāʿ itme aḫı
Şehvet-ile fercine baḳma daḫı

Ger buları itmege ḳılsañ heves
Saña istibrā gerek elbette pes

Yaʿnī ol ḥayż görmeyince iy imām
Bunları itmek saña olur ḥarām

6618 baḳması: baḳmaḳ T, bī-gümān: ve's-selām İ// 6621 ve 6622. beyitler yer değiştirmiş İ// 6621 baldırına: baldurına İ// 6622 ol: o T, Ç// Başlık: İSTİBRA FASLI // 6624 olsañ: olsa Ç

Lîki istibrāyı iskāṭ eylemek
Şerʿ-ile cāyizdür anı işlemek

Şöyle kim bir cāriye alsañ eger
Yaʿnî senüñ milküñ olsa ol meger

Dileseñ vaṭʾ idesin aña hemān
Şimdi vaṭʾ itmek ḥarāmdur bî-gümān

Lîki bunda ḥîle olur iy imām
Anı iden kişiye olmaz ḥarām

Şöyle kim bir kişi ergen olsa ger
Bir kişiden cāriye almaḳ diler

[İ200ᵃ] Ol şatan evvel anı bil iy dede
Ol alan kimseye pes tezvîc ide

Çün nikāḥ itdi aña ol iy aḫı
Şoñra andan şatun ala bir daḫı

ʿAvratına mālik oldı bu hemān
Pes nikāḥ bozuldı gitdi ol zamān

[T227ᵃ] Şimdiden şoñra aña ol vaṭʾ ide
Ḥîlesi budur key añla iy dede

Müşterî evlü olur-ısa bu gez
Ḥîlesi anuñ daḫı olur geñez

Şöyle kim şatan anı evvel tamām
Müşterî almazdın öñdin ve's-selām

Bir daḫı kimseye anı iy dede
Vire ʿavratlıġa pes tezvîc ide

Müşterî şoñra şatun ala aḫı
Bu gez ol ʿavratlıġa alan daḫı

Boşaya anı hemān pes iy dede
Müşterî bu gez aña hem vaṭʾ ide

6632 olsa: oldı İ// . 6634 ala: aldı İ, Ç// 6636 ol: Ø, vaṭʾ: vaty, key: ki İ// 6637 olur: oldı İ, Ç// 6641 vaṭʾ: vaty İ

[Ç180b] Bu iki ṣūretde añla iy aġa
Ḥīle itmeklik durur olur revā

Ḥīle itmek şerʿ işidür bī-gümān
Pes ḥarāmdan ḳaçmaḳ olur ol hemān

Bir mükāteb kendü ḳız ḳardaşını
Bir kişiden ṣatun alsa ger anı

Hem anuñ ḳatında iken bī-gümān
Ḥayż görürse ol ḳaravaş ol zamān

Ol mükāteb ṣoñra ʿāciz olsa ger
Redd olunsa ḳulluġa yine meger

Hem mükāteb hem ḳaravaş iy dedem
Milkidür mevlānuñ ikʾsi daḫı hem

[İ200b] Ol ḳaravaş daḫı şimdi iy imām
Milki oldı yaʿnī mevlānuñ tamām

Eyle olsa aña istibrā gerek
Bū Ḥanīfe ḳavli budur yigirek

Çün kitābetde o dāḫil olmadı
Kendü ḥaḳḳında kitābet bulmadı

[T227b] Kendü ḥaḳḳında kitābet olsa ger
Aña istibrā gerekmez iy piser

Şöyle kim kendü ḳaravaşın kişi
Kim mükāteb ḳılmaḳ olursa işi

ʿAcz-ile ḳulluġa redd olsa eger
Aña istibrā gerekmez iy piser

Hem mükāteb ḳızın alsa iy aḫı
Yā anasın ṣatun alsa hem daḫı

Ḥayż görseler bular daḫı meger
Kim anuñ ḳatında iken pes bular

6643 ol: bil İ// 6645 ḳatında iken: ḳatındayiken İ, Ç// 6646 redd: red İ, Ç// 6647 dedem: imām Ç// 6648 Ø Ç// 6652 ḳılmaḳ: olmaḳ T// 6653 ḳulluġa: ḳullıġa İ, redd: red İ, Ç// 6655 ḳatında iken: ḳatındayiken İ, Ç

ʿAcz-ile ḳulluġa redd olsa tamām
Bunda istibrā gerekmez ve's-selām

Dāḫil oldı çün kitābetde bular
Hem mükāteb ʿāciz oldı iy piser

Pes bular ḳulluġa redd oldı hemān
Bunda istibrā gerekmez bī-gümān

Bir kişi bir kişiden diñle eger
Bir ḳaravaş ṣatun aldı ol meger

[Ç181a] 6660 Ol alan ḳabẕ itmedin anı daḫı
Ṣatan elinde iken ol iy aḫı

Ḥayż görse şöyle kim yaʿnī tamām
Ol alan ḳabẕ itse ṣoñra iy imām

Vācib olur aña istibrā gerek
Bū Ḥanīfe ḳavli budur yigirek

[İ201a] Şöyle kim ḳaravaşı bikr alsa hem
Yāḫū ʿavratdan alursa iy dedem

Yaʿnī bunda daḫı istibrā gerek
Bū Ḥanīfe ḳavli budur yigirek

6665 Hem daḫı bir ḳaravaş alsañ eger
Anı ḳabẕ eylemedin daḫı meger

[T228a] Bāyiʿ-ile yine hem daḫı anı
Kim iḳāle eyleseñ añla bunı

Bunda daḫı bāyiʿ istibrā ider
Çün ḳaravaş milki oldı yā n'ider

6656 ḳulluġa: ḳullıġa İ, redd: red İ// 6657 mükāteb: kitābet İ, Ç// 6658 ḳulluġa: ḳullıġa, redd: red İ// 6659 kişi bir kişiden: kişiden bir kişi İ, Ç// 6660 daḫı: aḫı T, elinde iken: elindeyiken İ, Ç// 6661 görse: görürse Ç// 6663 alsa: olsa İ// 6665 Ø Ç// 6667 milki: mālik İ

KİTĀBU İḤYĀ'İL-MEVĀTI

Diñle uş bir daḫı iḥyā-ı mevāt
Anı daḫı diyelüm añla uñat

Ger mu'aṭṭal olsa bir yir iy dedem
Kimse andan intifā' itmezse hem

Şöyle kim şu irmese hergiz aña
Yā aña şu ġālib olsa iy aġa

Yāḫū şol kim ol zirā'at men' ider
Hem daḫı mālīki olmazsa eger

Ḳaryeden daḫı ıraġ olsa hemān
Şöyle kim aḳṣā-yı 'āmirden i cān

Bir kişi durup çaġırsa iy imām
Anda şavtı işidilmezse tamām

Ol bayıḳ arż-ı mevāt oldı aḫı
Kim anı iḥyā iderse hem daḫı

Milki olur ol anuñ muṭlaḳ tamām
Ger aña olsa bile iẕn-i imām

Līki āmirden ıraġ olmazsa ger
Ya'nī aña yaḳın olursa meger

[İ201^{b} Ç181^{b}] Şehr ucından ya'nī kim çaġırsalar
Şavtı anda işidilse iy piser

Anı iḥyā eylemek kimse aḫı
Ger imāmuñ iẕni olursa daḫı

Bu revā degül-durur çün kim hemān
Ehl-i şehrüñ ḥaḳḳıdur ol bī-gümān

[T228^{b}] Pes bularuñ birisi taḥṣīṣ-ile
Kim revā olmaz anı iḥyā ḳıla

Başlık: ATIL ARAZİYİ TARIMA KAZANDIRMA BÖLÜMÜ // 6668 uş: Ø T// 6671 mālīki: mālik Ç// 6672 hemān: eger Ç// 6673 durup: duvur Ç// 6674 arż: 'arż T// 6675 iẕn-i: iẕn iy İ// 6677 ucından: içinden T, İ

Ḥaḳḳ-ı şirbi diñle işid bir daḫı
Kim naṣībüñ ola bir ṣudan aḫı

İçmek-içün yā yirüñ ṣuvarmaġa
Yā daḫı bunuñ gibi olsa aġa

Ṣularuñ envāʿını işid i yār
Kim anuñ bir nevʿidür māʾü'l-biḥār

Her kişi andan revādur iy dede
Nice dürlü intifāʿ olsa ide

Yirlerin saḳy ide ırmaḳlar ḳaza
Daḫı bunuñ gibi düzenler düze

Menʿ idüp kimse taʿarruż ḳılmaya
Her ḳaçan anda żarar ʿām olmaya

Ger żarar ʿām olsa anda iy piser
Anı menʿ itmek revādur n'idiser

Daḫı enhāru ʿıẓām añla uñat
Dicle vü Ceyhūn u Seyhūn u Furāt

Hem bulardan daḫı itmek intifāʿ
Bu daḫı anuñ gibidür bī-nizāʿ

Bir daḫı ābār u enhār-ı ṣıġār
Dereler ḥavżlar daḫı iy iḫtiyār

[İ202ᵃ] Her kişinüñ daḫı bunda ḥaḳḳı var
İçeler ṣuvaralar ḥayvān ṭavar

Bundan artuḳ nesne itmek hem daḫı
Cāyiz olmaz menʿ iderler iy aḫı

[Ç182ᵃ] Daḫı geldük şu şu kim muḥraz ola
Yaʿnī destī maşraba señek ṭola

Başlık: ORTAK SU KULLANIMI BÖLÜMÜ, şirb: şürb Ç// 6682 şuvarmaġa: sıvarmaġa İ, Ç// 6683 işit: işid T, Ç// 6687 anda: andan İ, Ç// 6688 u: Ø, u: Ø Ç// 6690 ābār: anbār İ, ebʾer Ç, enhār-ı: enhāru İ// 6691 ṣuvaralar: sıvaralar İ, Ç, ṭavar: davar Ç// 6693 muḥraz: maḥrūz Ç

[T229a] Milki olur ol anuñ ancaḳ hemān
Daḫı ġayruñ ḥaḳḳı yoḳ anda i cān

Daʿvī ḳılmaḳ ḥaḳḳ-ı şirbi iy aḫı
Kimseye mevrūṯ olmaḳ hem daḫı

Bu revādur līki ṣatmaḳlıḳ anı
Yā daḫı bağışlamaḳ añla bunı

Cāyiz olmaz pes anı itmeyeler
Yaʿnī kim almayalar ṣatmayalar

KİTĀBU'L-EŞRİBETİ

Ḥill ü ḥurmatdan şarāblar ḥālini
Nicedür ẕikr idelüm aḥvālini

Birisi anuñ çü ḫamr oldı be-nām
Naṣṣ-ıla ol muṭlaḳā olur ḥarām

Bişmedük üzüm ṣuyıdur ol hemān
Ḳaynasa köpüklerin atsa revān

Bir daḫı dirler ṭılādur iy aḫı
Ḫamr gibi çün ḥarāmdur ol daḫı

Hem birisine daḫı dirlerse ger
Bişmedük māʾi ruṭabdur ol meger

Hem bularda daḫı şarṭ oldı eved
Ḳaynaya tā kim ide ḳaẕf-ı zebed

Bu şarāblar ḥurmatı dūn oldı hem
Yaʿnī ḫamruñ ḥurmatından iy dedem

[İ202b] Şöyle kim bunlara dirlerse ḥelāl
Kāfir olmaz didiler bular miṣāl

Hem daḫı cāyiz durur beyʿ eylemek
Mütlifine vācib olur ödemek

Başlık: İÇİLECEK ŞEYLER BÖLÜMÜ // 6701 gibi çün: gibidür Ç// 6702 ruṭabdur: raṭabdur İ// .6705 bular: budur İ, Ç

Bundan artuḳ her ne kim vardur şarāb
Müskir olmazsa bayıḳ oldur ṣavāb

[T229^{b} Ç182^{b}] Baʿżısında didiler içmek ḥelāl
Baʿżısında lī̈ki oldı ḳī̈l ü ḳāl

KİTĀBU'Ṣ-ṢAYDI

Bir daḫı bize ḥelāl oldı bu ṣayd
Anı da ḳılmaḳ beyān oldı çü ḳayd

6710 Yırtıcı ḳuşlar u hem itler daḫı
Ger muʿallem ola bunlar iy aḫı

Yaʿnī̈ bunlaruñla av oldı ḥelāl
Çün ḥelāl itdi Çalap yoḳdur vebāl

Bunlara ṣaydı çü taʿlī̈m ideler
Götüreler elde yāḫūd yideler

İt muʿallem olduġı oldur be-nām
Yimeye avladuġın üç gez tamām

Ḳuş muʿallem olduġı oldur kim ol
Oḳıyıcaḳ daʿvetüñ ide ḳabūl

6715 Hem daḫı irsāl idicek tesmiye
Şarṭ olubdur mürsil anı kesmeye

Her ne yirinden olursa cerḥ ide
Bu da şarṭ oldı gerekdür iy dede

ʿĀḳıl u bālıġ gerek Müslim daḫı
Bunlar olmaḳlıḳ gerek mürsil aḫı

Ger Mecūsī̈ yāḫū mürted olsa hem
Ġayr-ı bālıġ oġlan u mecnūn behem

[İ203^{a}] Bunlaruñ ṣaydı ḥelāl olmaz i yār
Çünki Şāriʿ böyle ḳıldı iḫtiyār

6708 baʿżısında: baʿżısından İ// Başlık: AVLANMA BÖLÜMÜ // 6709 bu: çü İ, Ç, anı da: anda Ç// 6710 hem: Ø T, olsa: ola Ç// 6712 bunlara ṣaydı çü: ṣaydı çün bunlara İ, bunlara ṣayd içün Ç, yāḫūd: yāḫūz İ, Ç// 6716 bu da: bu ne T// 6717 olmaḳlıḳ: olmaḳ Ç, mürsil aḫı: mürşid daḫı İ// 6718 ġayr-ı: ġayru İ, Ç

Hem ṭoġan avladuġından yise ger
Çün muʿallemdür revādur iy piser

Lïki avından yise fehd ü kilāb
Ol ḥelāl olmaz çün oldı inḳılāb

[T230ª] Bir muʿallem iti ṣayyād iy aḫı
Ḳoyu virdi teslïm-ile hem daḫı[100]

Lïki vardı dutdı ṣaydı it hemān
Hem daḫı ol yidi andan ol zamān

Çünki yidi şimdi andan ol bu gez
Pes o murdār oldı hïç kimse yimez

Bundan öñdin avladuġı av daḫı
Yaʿnï andan yimemiş olsa daḫı

Ol daḫı buncılayın olur ḥarām
Zïra maʿlūm oldı şimdi ol tamām

Evvel avladuḳlarında bï-gümān
Kim muʿallem degül-imiş ol zamān

Evvel āḫir ṣaydı anuñ ḳamu pes
Kim ḥarām oldı aña ḳılmañ heves

Lïki bunda hem imāmeyn iy aḫı
Evvel ol avladuġı avlar daḫı

Ol ḥelāl olur didi muṭlaḳ bular
Zïra andan yimedi ol didiler

Yaʿnï şimdi yidüginden bï-gümān
Ol ḥarāmdur didiler ancaḳ hemān

Zïra evvel ol muʿallemdür tamām
Şimdi yidi cāhil oldı ve's-sselām

Ḳuş muʿallem olduġından ṣoñra ger
Nāgehān ṣaydından ol yise meger

6721 fehd ü: bilgil İ, oldı: itdi İ, Ç
[100] 6722-6738. beyitler arası Ø İ, Ç

Anuñ ol ṣaydı ḥelāldur iy aḫı
Gerçi şimdi yidi hem andan daḫı

Bundan öñdin avladuġı daḫı hem
İkisinüñ bir durur ḥükmi neʿam

Evvel āḫir yaʿnī bunuñ ṣaydı pes
Kim revādur yimege ḳılsañ heves

[T230b] İt-ile ḳuş arasında pes hemān
Bunuñ-ıla farḳ olundı bī-gümān

Yaʿnī ḳuşuñ yidüginden yiyeler
İt yidüginden yimezler iy piser

Diriyiken ṣayda ṣayyād irse hem
Pes anı boġazlaya ol iy dedem

Ger anı boġazlamaya terk ide
Yinmeye andan hemān öle gide

[Ç183a] Remy-ile av avlamaḳ daḫı hemān
Yaʿnī ol daḫı revādur bī-gümān

Remy idicek tesmiye hem cerḥ ide
Bu daḫı şarṭ oldı bunda iy dede

Yaʿnī oḳ atsa yā anuñ gibi hem
Besmele olmaḳ gerek daḫı behem

Kim anı mecrūḥ ide ḳanı çıḳa
Gerçi boġazlamadın cānı çıḳa

Ger diri irerse ṣayda iy aḫı
Ancılayındur hemān bunda daḫı

Yaʿnī boġazlasa gerekdür tamām
Çünki ḳādir oldı aña ve's-selām

6744 boġazlamadın: boġazlamadı T// 6746 boġazlasa: boġazlansa Ç

KİTĀBU'R-REHNİ

Bir daḫı maḳṣūdumuz rehn oldı ḫōş
Ẕikr idelüm anı daḫı diñle uş

Rükni īcāb u ḳabūl oldı tamām
Hem tamām ḳabẕ-ıla olur iy imām

Bir kişinüñ borcı vardur kimseye
Andan ol kimse anı ger isteye

[İ203b] 6750 Anı ınandurmaġa rehn idiser
Çün veṯīḳa itmege yā n'idiser

[T231a] Borcıyıçun yaʿnī o rehn itdi öz
Kim mümeyyez hem müferrāġ hem maḥūz

Yaʿnī maḳsūm ola olmaya muşāʿ
Dār-ı merhūnuñ çün olmaya metāʿ

Ġayrıyıla muttaṣıl olmaya hem
Diñle bu üç ṣūreti bil iy dedem

Şöyle kim bir pāre yirüñ nıṣfını
Muṭlaḳā rehn ider olsa ol anı

6755 Yāḫū bir dār-ıdı içinde meger
Rāhinüñ vardur metāʿı iy piser

Yāḫū yimişdür aġaçda rehn ider
Kim aġacın bile rehn itmez meger

[Ç183b] Böyle olsa rehni cāyiz olmadı
Ẕīra anuñ şarṭları bulunmadı

Ol daḫı alsa anı ḳabẕ itse hem
ʿAḳd-ı rehn oldı tamām iy muḥterem

Mürtehin ḳabẕ itmedin anı daḫı
Rāhin anda pes muḫayyerdür aḫı

Başlık: REHİN ALMA BÖLÜMÜ // 6748 tamām: tamāmı , iy: Ø İ, Ç// 6749 vardur: var bir İ, Ç, ger: Ø Ç// 6751 mümeyyez: mümeyyiz T, müferrāġ: müferāġ Ç// 6752 merhūnuñ çün olmaya: merhūnda olmaya İ// 6754 olsa ol: olursa İ, Ç

6760 Diler-ise anı teslīm ide hem
Dilemezse hem rücūᶜ ider neᶜam

her ḳaçan kim böyle ᶜaḳd oldı hemān
Ger helāk olursa rehn olur żamān

Ḳıymeti deyne irişse ger tamām
Deyni ödenmiş olur pes iy imām

Līki ḳıymet artuḳ olsa hem daḫı
Artuġına hem ödek yoḳdur aḫı

Şöyle kim deyn olsa biñ aḳça i cān
Rehni iki biñlik olsa pes hemān

[İ204ᵃ] 6765 Mürtehin yaᶜnī biñ istīfā ider
Biñligi ancaḳ emānetdür gider

[T231ᵇ] Ḳıymeti ger artuḳ olsa iy dede
Hem anuñ ḳadrince istīfā ide

Bāḳīsin hem yine rāhinden ala
Bāḳīsinde zīra ol medyūn ḳala

Mürtehin rehni taṣarruf itmeye
Yaᶜnī andan menfaᶜatlar dutmaya

Ger taṣarruf eyleyüp olsa helāk
Çün teᶜaddī itdi hep öder ne bāk

6770 Mürtehin rehni vedīᶜat itse ger
Żāyiᶜ olursa anuñ küllin öder

Mürtehin hem deyni rāhinden daḫı
Ṭālib olursa revādur iy aḫı

Virmez-ise belki ḥabs itmek anı
Bu daḫı olur revā añla bunı

Mürtehin evvel gerekdür hem daḫı
Rāhine teslīm ide rehni aḫı

6761 olursa: olsa İ, Ç// 6766 istīfā: istīfād T// 6767 ḳala: ola Ç// 6768 dutmaya: utmaya İ// 6772 ḥabs: ḥaps İ, cebr Ç// 6773 aḫı: daḫı İ

[Ç184a] Ol daḫı elbette borcını hemān
Virse gerek mürtehine bī-gümān

Mürtehin elindeyiken rehni hem
Rāhin anı ṣatmaḳ olmaz bīş ü kem

Hem müşāᶜ nesneyi itmek irtihān
Bu daḫı cāyiz degüldür bī-gümān

Daḫı aġaçdan yimişi iy piser
Anı daḫı rehn ḳılmaḳ bī-şecer

Daḫı bir yirde aġaçların hemān
Rehn ide yirin bile degül i cān

Hem ekini daḫı yirsüz iy dede
Cāyiz olmaz bunları ger rehn ide

[İ204b] Bunlaruñ ᶜaksi daḫı olmaz revā
Nicedür anları añla iy aġa

[T232a] Buncılayındur müdebberde eved
Hem mükāteb hem daḫı ümmü'l-veled

Hem emānet olan-ıçun iy dede
Cāyiz olmaz anuñ-ıçun rehn ide

Yaᶜnī ger olsa ᶜavārī iy aḫı
Yā vedāyiᶜ yā mebīᶜ olsa daḫı

Şöyle kim bir kişi bir ᶜaynı meger
Kim vedīᶜat ḳılsa sende iy piser

Anuñ-ıçun senden ol rehn alsa hem
Yaᶜnī bu cāyiz degüldür iy dedem

Ger ᶜavārī daḫı olursa hemān
Bu daḫı ancılayındur bī-gümān

Şöyle kim bir kişiye atuñı ger
Bir yire binmek-içün virseñ eger

6774 elbette: elbetde T, İ, Ç // .6775 elinde iken: elindeyiken i,Ç// 6778 yirde: yirden T, Ç

Sen daḫı atuñ-ıçun rehn istemek
Bu daḫı cāyiz degül çekme emek

Yāḫū bir nesneyi ṣatduñ iy aḫı
Müşterī ḳabż itmedin anı daḫı

6790 Müşterī anuñ-ıçun senden eger
Rehn alursa cāyiz olmaz iy piser

[Ç184b] Ata kendü ṭıflınuñ ḳulın meger
Kendünüñ borcı içün rehn itse ger

Bu revā olur helāk olsa hemān
Līki ataya daḫı olur żamān

Altun u gümiş daḫı mevzūn mekīl
Bunları rehn itmege vardur sebīl

Cinsi cinse rehn olınursa eger
Mürtehinde ol helāk olsa meger

[İ205a] 6795 Ol ḳadar miṣlinden istīfā ider
[İ205a] Yiñi eski farḳı yoḳdur iy piser

[T232b] şöyle kim altun-ıçun altun ḳodı
Gümiş-içün gümişi rehn eyledi

Buġday-ıçun daḫı buġday ḳosa hem
Arpayıçun daḫı arpa iy dedem

Bir kişi iki ḳulın rehn eylese
Bendeki biñ aḳçañ-ıçundur dise

Ol biñ aḳça borç-ıçun nıṣfın tamām
Şöyle kim ol biş yüz olur iy imām

6800 Virse ol iki ḳuluñ birin meger
Mürtehinden almaḳ isterse eger

Alımaz ol añla anı iy imām
Virmeyince ol biñ aḳçayı tamām

6788 degül: degüldür İ// 6790 anuñ-ıçun senden: senden anuñ-ıçun İ, Ç// 6793 mevzūn: mevzūn u T // 6797 arpa: arpayı, iy: Ø Ç// 6798 eylese: eyledi İ, aḳçañ-ıçundur: aḳçayıçundur T, Ç, dise: didi İ// 6799 borç-ıçun: borcınuñ İ, Ç// 6801 añla anı: anı añla İ, Ç

Rāhin ol biñ aḳça borcın virse ger
İkisin daḫı ḳuluñ alur gider

Bir kişinüñ bir kimesneye meger
Şöyle kim biñ aḳça borcı olsa ger[101]

Ol biñ aḳça borcıyıçun iy aḫı
Aña bir nesneyi rehn itse daḫı

Mürtehin daḫı o rehni pes hemān
Alsa ḳabż itse anı hem bī-gümān

Rāhinüñ borcıyıçun bir kişi ger
Mürtehin ol biñ aḳçayı meger[102]

Yaʿnī kim aña teberruʿ eyledi
Virdi ol biñ aḳçaʾı hep ödedi

Mürtehin elindeyiken hem daḫı
Yaʿnī rehni rāhin almadın daḫı

Ger helāk olsa o daḫı nāgehān
Mürtehin biñ aḳçayı hem ol zamān

Ol teberruʿ idene virür anı
Rāhin almaz diñle key añla bunı

[T233ª] Zīra elindeyiken anuñ hemān
Çün helāk oldı bayıḳ rehn ol zamān

Anuñ-ıla borç ödendi pes tamām
Mürtehin alduġını hem iy imām

Yine anı virene virmek gerek
Çünki ḥaḳḳı aldı oldur yigirek

Buncılayın daḫı bir ṣūretde hem
Bir kişiden bir kişi daḫı neʿam

Bir ḳul aldı yaʿnī andan iy aḫı
Hem bahāsın aña virmedin daḫı

---

[101] 6803-6828. beyitler arası Ø İ, Ç

[102] İkinci mısranın vezni bozuk.

Bir kişi daḫı aña hem ol zamān
Kim teberruᶜ eyler aña bī-gümān

Müşterīnüñ borçını yaᶜnī tamām
Şöyle kim ol ḳul bahāsın iy imām

Ol ḳul issine virür anı öder
Müşterī hem ḳulı ḳabż itmiş meger

Baᶜdehū ḳuluñ daḫı ger nāgehān
ᶜAybı ẓāhir olsa anuñ bī-gümān

Hem daḫı redd itse anı iy aḫı
Bāyiᶜ ol ḳuluñ bahāsın hem daḫı

Ol teberruᶜ idene virür anı
Müşterīnüñ olmadı añla bunı

Buncılayın daḫı bu ṣūretde ger
Bir kişi [bir] ᶜavrat alsa iy piser

Mehr-içün biñ aḳça borçlu olsa hem
Bir kişi daḫı anı iy muḥterem

Yaᶜnī kim aña teberruᶜ eyledi
ᶜAvrata biñ aḳçayı ol ödedi

Ṣoñra ol ᶜavratı hem daḫı bu er
Şöyle kim boşadı anı ol meger

[T233b] Hem daḫı vaṭᵓ itmemiş olsa tamām
ᶜAvrat ol biñ aḳçanuñ nıṣfın tamām

Ol teberruᶜ idene virmek gerek
Çünki erüñ olmadı ol yigirek

Añla sen bu üç ṣüretde iy imām
Her birinüñ ḥükmi birdür ve's-selām

KİTĀBU'L-CİNĀYĀTI

Bişdür envāʿ-ı cināyet iy aḫı
Bişden artuḳ eksük olmaya daḫı

Ḳatl-i ʿamd ü şibh-i ʿamddur iy aġa
Hem ḫaṭādur cār-ı mecrā-yı ḫaṭā

Hem bişinci oldı ḳatlün bi's-sebeb
Ẕikr idelüm diñle bir bir ḳamu heb

ʿAmdda vācibdür ḳışāṣ āṣım öle
Şibh-i ʿamdda daḫı işid kim n'ola

[Ç185a] Anda daḫı āṣım öle bī-gümān
Daḫı keffāret diyet ola hemān

Hem ḫaṭā olsa diyetdür iy aḫı
Vācib olur böyle keffāret daḫı

[İ205b] Cār-ı mecrā-yı ḫaṭā olsa hemān
Kim diyet keffāret olur hem-çünān

Līki ḳatlün bi's-sebeb olsa eger
Yaluñuz bunda diyetdür muʿteber

Bir kişi bir kimseyi ḳaṣd-ıla ger
Ālet-i ḳatl-ile ursa iy piser

Yāḫū bir nesneyile kim ol tamām
Kim ider tefrīḳ-i eczā iy imām

Şöyle kim ḳılıç bıçaḳ keskin keser
Yā daḫı bunuñ gibi olsa meger

[T234a] Yaʿnī ṭaş olursa yā aġaç daḫı
Yā ḳamış olursa keskin iy aḫı

Başlık: CİNAYETLER BÖLÜMÜ // 6829 *cināyet: cināyāt* T// 6830 *mecrā-yı: mecrā iy* İ// 6831 bi's sebeb: bi'n-neseb Ç// 6832 ḳışāṣ: ḳışāṣ hem, āṣım: işm İ, Ç, ʿamdde: ʿamd İ// 6833 āṣım: işm, öle: öle pes İ, Ç, keffāret: kefāret T// 6834 böyle: bile İ, Ç// 6835 cār-ı: cāy-ı İ// 6836 ḳatlün bi's-sebeb: ḳatl-i bi'n-neseb Ç, ḳatlün: ḳatlü İ// 6837 kimseyi: kimseʾi T, ursa: öldürse Ç// 6838 imām: piser Ç// 6839 keskin: keskün Ç, meger: keser T, Ç

Şöyle kim tefrīḳ ide eczāyı hem
Ālet-i ḳatl olur ol dahı behem

Ölür-ise ol kişi andan hemān
Pes ḳışāṣ olmaḳ gerekdür bī-gümān

Ālet-i ḳatl-ile olmazsa eger
Yaʿnī keskin nesne olmazsa meger

Şöyle kim tefrīḳ-i eczā itmeye
Yoġura eczāsını ṭaġıtmaya

6845 Yaʿnī ger büyük aġaç yā ṭaş ola
Kim anuñla urıcaḳ andan öle

Vācib olur aña keffāret aḫı
Hem diyet virmek gerekdür bir dahı

ʿĀḳıle çekmek gerekdür anı hem
Anlar ödemek gerekdür iy dedem

Ḳaṣd-ıla olmadı bir kişi eger
Kim ḫaṭā eyledi av ṣandı meger

Atdı bir kişiyi urdı nāgehān
Ṭaş-ıla yā oḳ-ıla öldi hemān

[İ206a] 6850 Bunda keffāret diyetdür hem dahı
[Ç185b] ʿĀḳıle virmek gerekdür iy aḫı

Yāḫū bir yirde uyurken iy dedem
Yuvalansa bir kişi üstine hem

Yaʿnī öldürse anı dahı hemān
Kim diyet keffāret olur hem-çünān

Ġayr-ı milkinde dahı hem bir kişi
Ḳuyı ḳazmaḳlıḳ olursa hem işi

Yāḫū ṭaş vażʿ eylese anda hemān
Bir kişi uġrasa aña nāgehān

6844 yoġura: yoġıra İ// 6845 büyük: bunuñ T// 6849 atdı bir kişiyi: anda bir kişiʾi T, urdı: vurdı İ, Ç// 6853 ḳazmaḳlıḳ: ḳarmaḳlıḳ Ç

[T234b] 6855 Düşiben anda ölürse ol daḫı
Pes diyet virmek gerekdür iy aḫı

Bunda daḫı ʿāḳıle öder hemān
Vācib olmaz daḫı keffāret i cān

Ḳatlüñ uş biş dürlü envāʿın tamām
Şöyle kim ẕikr eyledük hem ve's-selām

Mānicʿ olur irşe dört nesne hemān
Mānicʿ olmaz lîki bişinci i cān

Oldur āḫir nevʿ-i ḳatlün bi's-sebeb
Yaʿnî bundan ġayrı mānicʿ durdı heb

6860 Bir kişiyi nāgehān öldürseler
Şöyle kim vārişleri māl alsalar

Ger diyet olursa yaʿnî kim o māl
Yā ḳışāṣdan ṣulḥ-ıla olursa ḥāl

Er yā ʿavrat olsa maḳtūl iy aḫı
İkisinden biri ḳalsa hem daḫı

Çünki bunlar daḫı vārişdür hemān
Her biri alur naṣîbin bî-gümān

Yaʿnî şol māldan ki ẕikr olundı uş
Her biri andan naṣîbin yiye ḫōş

[İ206a] 6865 Hem vaṣiyyet ḳılsa ol maḳtūl eger
Ol daḫı ol māldan olur muʿteber

Bundan añlandı ki ol māl iy aḫı
Mālıdur ol ölenüñ hem ol daḫı

6855düşiben: düşüben İ// 6859 nev-i: nevʿu İ, Ç. ḳatlün bi's-sebeb: ḳatlün bi'n-neseb Ç// 6860 kişiyi: kişiʾi T// 6864 yiye: yise T// 6866 ölenüñ: alanuñ Ç

BĀBU MĀ YŪCİBU'L-ḲAVADI VE MĀ LĀ-YŪCİBU'L-ḲATLİ

[Ç176a] Bir kişi bir ḥürri yā ʿabdı aḫı
Öldürürse ḳaṣd-ıla anı daḫı

Yaʿnī anuñ yirine ḳatl ideler
Ḥürr ola yā ʿabd ola maḳtūl eger

[T235a] Żimmiyi Müslim daḫı ḳatl itse hem
Ḳatl iderler ol Müsülmānı behem

6870 Līki müsteʾmin ola maḳtūl eger
Öldüreni yaʿnī öldürmeyeler

Nāgehān bir kişiyi öldürseler
Ālet-i ḳatl-ile olsa ol meger

Aña iki kişi hem olsa velī
Anlara vardur ḳıṣāṣ itmek belī

Birisi büyük biri küççük ṣaġīr
Kim ḳıṣāṣ itmek diler aña kebīr

Ol ölen yirine öldürmek diler
Hem daḫı öldürse olur muʿteber

6875 İkisinüñ ḥaḳḳıdur gerçi ḳıṣāṣ
Līki cāyizdür aña bi'l-iḫtiṣāṣ

Kim ḳıṣāṣ ide aña yaʿnī kebīr
Zīra ʿafv itmek revā olmaz ṣaġīr

İkisi daḫı kebīreyn olsa ger
Biri ġāyib biri ḥāżır iy piser

Ḥāżırı dilerse kim ide ḳıṣāṣ
Ol revā olmaz aña bi'l-iḫtiṣāṣ

[İ207a] Belki ol ġālib daḫı ḥāżır gerek
Çün kebīreyn oldı oldur yigirek

Başlık: KISASI GEREKTİREN VEYA ÖLDÜRMEYİ GEREKTİRMEYEN ŞEY BABI, ḲATLİ : Ø İ, Ç// 6868 ḥürr: ḥür İ, Ç// 6871 kişiyi: kişiʾi T// 6873 küççük: küçek İ

Zīra ġāyib anı ʿafv itmek revā
Bu ṣaġīr olan gibi pes olmaya

Bir kişi kendü ḳulın öldürse hem
Yāḫū oġlı ḳulı olsa iy dedem

Bunda daḫı hem ḳışāṣ olmaz i cān
Yā mükāteb yā müdebber hem-çünān

[Ç186b] Bir kişi diler kim işleye ḳışāṣ
Seyf-ile olmaḳ gerek bi'l-iḫtişāṣ

[T235b] Bir kişi eger ḳılıç çekse saña
Defʿ idemeseñ sen anı bir yaña

Yā anuñ miṣli silāḥ olsa aḫı
Ḥükmi ḳılıç gibidür anuñ daḫı

Sen anı öldürmek-ile iy aġa
Defʿ iderseñ kendüzüñden ol revā

Şehr içinde yāḫū şehrden ṭaşra hem
Gice gündüz daḫı birdür iy dedem

Yaʿnī öldürse revādur muṭlaḳā
Bunda nesne lāzım olmaz iy aġa

Ḳılıç olmayup ʿaṣā çekse eger
Şehr içinde gicede olsa meger

Yāḫū şehrden ṭaşra gündüzde ide
Öldürürseñ hem revādur iy dede

Şehr içinde gündüzin çekse eved
Bunda öldürmekde vācibdür ḳavad

Ger bir oġlan yāḫū mecnūn iy dede
Kim silāḥ-ıla saña ḥamle ide

Öldürürseñ ḳaṣd-ıla sen anı hem
Saña vācibdür diyet var iy dedem

6884 kişi eger: kimesne ger İ, Ç// 6887 şehr: şār Ç. şehrden: şārdan İ, Ç// 6889 şehr: şār Ç// 6890 şehrden ṭaşra gündüzde: şārdan ṭaşrada gündüz Ç// 6891 şehr: şār Ç

[İ207b] Ḥamle ḳılsa daḫı bir ḥayvān hemān
Öldürürseñ saña hem olur żamān

BĀBU'L-ḲIṢĀṢI FĪ-MĀ DŪNE'N-NEFSİ

6895 Bir kişinüñ elini ḳaṭ' itseler
Mafṣalından ḳaṭ' olınsa iy piser

Mafṣalından hem anuñ elin daḫı
Ḳaṭ' ideler kim ḳıṣāṣ oldur aḫı

Ayaġın ḳaṭ' eylese daḫı hemān
Ḥükmi anuñ daḫı oldur bī-gümān

[T236a] Gözini çıḳarsa yā dişin daḫı
Bu daḫı ancılayındur iy aḫı

[Ç187a] Gözi dursa nūrını giderseler
Bunda daḫı ancılayın ideler

6900 Zīra bunda miṣli mümkindür tamām
Aṣlı budur bu ḳıṣāṣda ve's-selām

Mümkin olmaz olur-ısa miṣli ger
Pes ḳıṣāṣ olmaz diyetdür mu'teber

Diñle keffāret diyet hem iy aḫı
Fikr idelüm bir bir anları daḫı

Ya'nī keffāret ḳul āzād ide hem
Mü'min olmaḳlıḳ gerekdür iy dedem

Ḳula güci yitmez-ise iy aġa
Pes iki ay muttaṣıl oruç duta

6905 Yüz devedür hem diyet daḫı tamām
Kim muġallaẓ şibh-i 'amdda iy imām

Hem daḫı ol yüzi erba' ideler
Ya'nī yigirmi bişerden gideler

6894 bir: Ø T, olur: olmaz İ, Ç// Başlık: HAYAT DIŞINDA KALAN KISAS BABI, KİTĀBU: BĀBU Ç// 6902 iy: Ø, aḫı: daḫı Ç// 6903 āzād: azād Ç// 6904 aġa: ata İ, Ç// 6905 muġallaẓ: muġallaṭ Ç, 'amdde: 'amelde İ// 6906 ol: olur İ, Ç

Şöyle kim bint-i maḫāż bint-i lebūn
Ḥıḳḳa vü caz'a daḫı iy ẕū-fünūn

Ya'nī kim bint-ü maḫāż yigirmi biş
Ol ḳadar bint-i lebūn hem aña iş

[İ208a] Ol ḳadar hem ḥıḳḳa vü caz'a daḫı
Yüz olur yigirmi bişer iy aḫı

6910 Ger ḫaṭā olsa daḫı yüzdür hemān
Līki aḫmās ola bunda bī-gümān

Her birinden ya'nī kim yigirmişer
Pes bu dördinden hemān seksen düşer

Hem daḫı ibnü maḫāż vire tamām
Ol daḫı yigirmi ola iy imām

[T236b] Eyle olsa yüze ire bu daḫı
Çünki aḫmās eyledük añla aḫı

Bu davarlaruñ ḳamu yaşını hem
Kim zekātında işitdüñ iy dedem

6915 Yāḫū altun olsa biñ dīnār ola
Yāḫū gümiş olsa işid kim n'ola

[Ç187b] Vireler andan hemān on biñ direm
Añla fehm eyle saña kim ne direm

Bunlaruñ nışfı olur 'avratda hem
Er gibi olmaz diyetde iy dedem

Līki Müslim olsa yā ẕimmī aḫı
Ḥükmi birdür ik'sinüñ bunda daḫı

6907 bint-i: bintü T, İ, caz'a: cüz'a İ, fünūn: finūn Ç// 6908 maḫāż: muḫāż İ, bint-i: bintü T, İ// 6911 birinden: birinde Ç// 6912 maḫāż: muḫāż İ// 6914 yaşını: başını Ç// 6915 işit kim: işid kim T, işitdük Ç// 6516 on: Ø Ç

BĀBU CİNĀYETİ'L-MEMLŪKİ VE'L-CİNĀYETİ ʿALEYHİ

Ger cināyet eyler olsa bir ġulām
Anı mevlāsı dilerse iy imām

Erşini virsün fedā ḳılsun buña
Dilemezse ol ḳulı virsüñ aña

Ḳul müdebber olsa yā ümmü'l-veled
Kendüyi redd idemez bunda eved

Ḳıymetinden daḫı erşinden hemān
Kim aḳallin ider ol ancaḳ żamān

[İ210b] Bir kişi bir kimse ḳulın iy dedem
Kim ḫaṭāyıla anı öldürse hem

Vācib oldur ḳıymetin anuñ öder
Çün helāk itdi anı yā pes n'ider

Ḳıymeti on biñ direm olsa eger
Yā daḫı artuḳ olursa iy piser

Vācibi on biñ diremdür bī-gümān
Līki eksük vire on dirhem hemān

[T237a] Cāriye olur-ısa ölen bu gez
Bunda biş biñden on eksükdür geñez

Zīra ʿavratda olur nıṣf-ı diyet
Şöyle kim ḳılduḳ beyān añla uñat

Līki ġaṣb itse helāk olsa eger
Her neye irer ḳıymet anı öder[103]

BĀBU'L-ḲASĀMETİ

Bir kişiyi bir maḥalle içre ger
Kim anı mecrūḥ olmış bulsalar

Başlık: KULLARIN/ KÖLELERİN İŞLEDİKLERİ VE BUNLARA KARŞI İŞLENEN CİNAYET BABI.
MEMLŪK: MÜLÜK Ç// 6921 redd: red İ, Ç// 6922 erşinden, ārşından T// 6929 eger: bular, irer: irerse İ, Ç

[103] Vezin bozuk. Mısranın Her neye ḳıymet irer anı öderr olmasıyla vezin düzelmektedir.

Başlık: YEMİNE ÇEKME BABI

[Ç188a] Anı kim öldürdügi bilinmese
Hem velīsi anı daʿvī eylese

Hem aña ṭanuḳ daḫı bulunmasa
Şöyle kim hīç öldüren bilinmese

Elli kişi ol maḥalleden tamām
İḫtiyār ide velīsi iy imām

And içeler anı öldürmediler
Daḫı hem öldüreni bilmediler

6935 Baʿdehū bunlar diyet virse gerek
Ḳamusı bu işde olur müşterek

Yaʿnī bu ehl-i maḥalle ḳamu heb
Kim diyet virmek gerek oldur sebeb

[İ211a] Līki mecnūn yā ṣabī ʿavrat yā ḳul
Bu ḳasāme ḥükmine dāḫil degül

Ger bulardan ġayrıya daʿvī ide
Bunlara yoḳdur ḳasāme iy dede

Mecrūḥ olmış bir kişi bulınsa ger
İki kūyüñ arasında iy piser

6940 Ḳanḳı kūye ol yaḳın olursa hem
Ol kūye olur ḳasāme iy dedem

[T237b] Hem daḫı bir kişi çaġırsa i cān
Ol ölü bulunduġı yirde hemān

Ṣavtı ol kūyde işidilse eger
Pes ḳasāme anda olur muʿteber

Hīç birine ṣavt irişmese eger
Pes ḳasāme olmaya hīç iy piser

6931-32. beyitlerin ikinci mısraları yer değiştirmiş İ // 6936 gerek: sebeb, sebeb: gerek T// 6938 ġayrıya: ġayrına İ, Ç// 6940 kūye: kūyüñ İ // 6942 pes: bes Ç// 6943 hīç: hiç T, pes: bes Ç

KİTĀBU'L-VAṢĀYĀ

Bir daḫı diñle vaṣāyā ḥükmini
Kim vaṣiyyet müsteḥabdur bil anı

Eksük itmek şülş-i mālından daḫı
Ol daḫı hem müsteḥabdur iy aḫı

Dervîş olur-ısa vārişler eger
Efżal oldur kim anı terk ideler

[Ç188b] Şülş-i mālından ziyāde olsa hem
Yāḫū vārişlere itse iy dedem

Bu daḫı cāyiz degüldür kim meger
Bāḳî vārişler müsellem dutalar

Ecnebî kimseye olursa daḫı
Kim şülüşden artuḳ olsa iy aḫı

Şülşi anuñ muʿteberdür iy ata
Vārişi ger artuġın cāyiz duta

[İ211b] Yaʿnî vārişler müsellem dutsa ger
Ne ḳadar çoḳ olsa olur muʿteber

Ger rücūʿ iderse müşî hem revā
Fiʿliʾile ḳavliʾile iy aġa

Ḳavliʾile şöyle kim dise hemān
Ger rücūʿ itdüm vaṣiyyetden i cān

Fiʿliʾile şöyle kim bir ʿaynı ger
Kim vaṣiyyet itmiş olsa ol meger

[T238a] Ṣoñra ṣatsa anı bağışlasa hem
Fiʿliʾile bu rücūʿ olur neʿam

Başlık: VASİYETLER BÖLÜMÜ // 6944 vaṣiyyet müsteḥabdur: müsteḥabdur vaṣiyyet İ// 6952 fiʿli ile: fiʿliyile, ḳavli-ile: ḳavliyile İ, Ç// 6953 ger: kim İ, Ç// 6954, 55 fiʿli-ile: fiʿliyile İ, Ç

FAṢL

Ger vaṣī ṣatsa ṣaġīrüñ mālını
Nicedür diñle hem anuñ ḥālini

Māl eger menḳūl ola yāḥūd ʿaḳār
Kim vaṣīnüñ ṣatduġı yaʿnī i yār

Bunı cāyizdür dimiş muṭlaḳ selef
Līki şarṭ itmiş ʿaḳārında ḫalef

Yaʿnī medyūn meyyit olursa revā
Mālı hem itmeye ol deyne vefā

6960 Hem ikinci şarṭı oldur kim meger
Ḥāceti oldı ṣaġīrüñ iy piser

Pes ʿaḳārını vaṣī anuñ ṣatar
Ol ṣaġīrüñ ḥācetine ṣarf ider

Hem üçünci şarṭı oldur kim ʿaḳār
Żıʿf-ı ḳıymetde bahāsına çıḳar

Yaʿnī żıʿf-ı ḳıymet oldı çün bahā
Pes bu üç şarṭ-ıla ṣatarsa revā

[Ç189ª] Ger bu üç şarṭuñ biri bulunmaya
Pes vaṣī beyʿi revā olunmaya

[İ212ª] 6965 Līki şarṭ itmez selef bunda i cān
Ḳıymetinden eksük olmaya i cān

Ḳıymetinden eksüge ṣatsa aḫı
Kim revā görmez hemān anlar daḫı

Pes tamām ḳıymetde olsa beyʿ eger
Anlaruñ ḳatında olur muʿteber

Ger vaṣī daḫı yetīmüñ mālını
Kendüyiçün hem ṣatun alsa anı

FAṢL Ø Ç// 6957yāḥūd: yāḫūẓ İ. Ç

[T238b] Hem yetîme menfa'at olsa eger
Ḳıymetinden artuġa alsa meger

6970 Ya'nî alduġı 'aḳār olsa aḫı
Żı'f-ı ḳıymetçe olursa hem daḫı

Yā 'urūż olursa daḫı iy piser
Bir buçuḳ ḳıymetçe olursa eger

Bū Ḥanîfe bunı cāyizdür didi
Pes imāmeyn bunı cāyiz görmedi

Hem vaṣî ger kendü mālını daḫı
Kim yetîme ya'nî ṣatsa iy aḫı

Bu daḫı ancılayındur bî-gümān
Ḳıymetinden eksüge ṣatsa hemān

6975 Bundan añlandı vaṣî pes iy aḫı
Kim yetîmüñ mālını hem ol daḫı

Kendüyiçün ṣatun almaḳ kendü hem
Menfa'at olsa revādur iy dedem

Kendü mālın daḫı ṣatmaḳlıḳ tamām
Bu daḫı anuñ gibidür ve's-selām

KİTĀBU'L-ḪUNṢĀ

Şol ki ḫünṯā dirler aña diñle hem
Ferci ola hem ẕeker daḫı behem

Ya'nî bir kimsede ikisi bile
Hem ẕeker ola daḫı ferci ola

[İ212b] 6980 Ḳanḳısından işer olursa eger
[Ç189b] Andan olur ḥükmi anuñ mu'teber

Ger ẕekerden işese erdür hemān
Dişidür fercinden işerse i cān

6959 medyūn meyyit: meyyit medyūn T, Ç// 6970 ḳıymetçe: ḳıymetde T, Ç// 6972 pes: bes Ç, imāmeyn bunı: imāmeyndür ki İ, Ç// 6975 pes: bes Ç// Başlık: HÜNSA (ÇİFT CİNSİYETLİ KİŞİ) BÖLÜMÜ // 6978 ferci: ferce T// 6979 ikisi: hem ik›si İ, hem ikisi Ç, hem: kim İ, Ç

İkisinden bile işerse bu gez
Ḳanḳısından öñ işerse ol geñez

[T239a] Yaʿnī birinden öñ işerse eger
Andan olur ḥükmi anuñ muʿteber

Līki müşkil ol ikisinden daḫı
Kim berāber işeye añla aḫı

6985 Az eger çoḳ farḳı yoḳdur pes hemān
Bu durur ḫünṯā-yı müşkil bī-gümān

Bālıġ olsa yā saḳalı bitse ger
Yā cimāʿ ider olursa iy piser

Eyle olsa irkek olur ol tamām
Ger bular olmazsa bu gez iy imām

Yaʿnī sütlü emcegi olsa daḫı
Yüklü olsa yāḫū ḥayż görse daḫı

ʿAvrat olur bu daḫı diñle hemān
Cemʿ olursa bu ʿalāmetler i cān

6990 Şöyle kim saḳalı bitse hem daḫı
Sütlü emcegi olursa iy aḫı

Müşkil oldı bu daḫı n'itmek gerek
Anı işleye kim oldur yigirek

Ger namāz ḳılmaġa bu ḳılsa heves
İki ṣaffuñ ortasında dura pes

Yaʿnī ʿavratlar erenler ṣaffınuñ
Arasında dura gerek anlaruñ

Hem ḳaravaş alalar mālıyıla
Sünnet ide anı ol ḥāliyile

6995 Mālı olmaz-ısa elbette gerek
Anı beytü'l-māldan almaḳ yigirek

6982 İkinci mısra: andan olur ḥükmi anuñ muʿteber İ, bu: Ø, kez: eger İ// 6983 Ø İ // 6984 ikisinden: ki ikʾsinden İ, Ç// 6988 sütlü: südlü T, İ, Ç// 6989 daḫı: aḫı Ç// 6990 sütlü: südlü T, İ, Ç// 6992 ortasında: arasında İ, Ç, pes: bes Ç// 6995 mālı: ḥāli, elbette: elbetde İ

[İ213a] Çünki sünnet yirine gele tamām
Yine ṣatalar anı hem ve's-selām

[Ç190a] Ḳoyalar yirine beytü'l-mālını
Diñle bir daḫı bunuñ aḥvālini

[T239b] Atası ölse bunuñ hem bir daḫı
Ḳardaşı ḳalsa bunuñla iy aḫı

Mālını üç baḫş iderler iy aġa
İkisin ḳardaşına birin aña

7000 Līki ʿavrat ölse eri ḳalsa hem
Ata ana bir de ḳız ḳardaş behem

Ata bir ḫünṯā-yı müşkil bir daḫı
Buña mīrāṯ yoḳ-durur bunda daḫı

Nışfın er alur daḫı nışfın tamām
Ol ḳalan ḳız ḳardaş alur ve's-selām

Ḳaldı ol ḫünṯā-yı müşkil yiyimez
Baña bundan nesne virüñ diyimez

Bir ṣūretde ḳız gibi oldı yidi
Bu ṣūretde er gibi oldı yimedi

7005 Bū Ḥanīfe ḳavli budur añla sen
Çünki aṣlın bilmeyesin ṭañla sen

Müctehidler muḳtedāsı ol imām
Rāyı kāmil aṣlı muḥkem ve's-selām

6997 beytü'l: beyte'l T// 6998 bunuñla: bubuñla Ç

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİZİN

A, ʿA, Ā, ʿĀ

ābār (A.) : su kuyuları
ā. 6690
ʿabd (A.) : kul, köle
ʿa. 6868
ʿa. (ḥaḳḳ-ı ʿa.) 4699, 4913, 4920
ʿa.+ı 6867
ʿabd-ı meʾẕūn (A) : (fık.) azat edilmiş, hürriyeti eline verilmiş köle
ʿa. 5824
ābdest (F.) : abdest
ā. 116, 150, 153, 206, 217, 218, 248, 251, 257, 394, 530, 638, 638, 667
ā. ile 630, 632
ā. şuyı 255
ā. ü namāz 526
ā.+den 243
ā.+dür 422
ā.+e 563, 646, 653, 801
ā.+i 426, 500, 502, 505, 511, 514, 517, 520, 531, 535, 537, 605, 628,664, 668, 673, 761, 769, 801, 1149
ā.+in 702
ā.+ini 504, 637, 651
ā.+üñ 104, 244, 252, 254
ā. al- 139, 185, 221, 222, 223, 224, 241, 245, 246, 247, 249, 378, 380, 395, 396, 412, 427, 491, 541, 553, 565, 567, 569, 579, 580, 584, 604, 610, 613, 617, 621, 641, 648, 649, 656, 666, 694, 733, 761, 800, 977, 1132, 1192, 1214, 1215, 1224
ā. it- 646, 653, 975
ābdestsüz (F.+Tür.) : abdestsiz
ā. 221, 245, 543, 548, 752, 1151, 1155
ʿabeş (A.): boş, saçma şey
ʿa. ol- 224
ʿabūs (A.) : somurtkan
ʿa. 3144
ʿabūsu'l-vech (A.): asık suratlı
ʿa. 3251
acı : acı
a. 4216
ʿāciz (A.) : güçsüz, zayıf
ʿā. 562, 676, 1335, 2768, 3081, 3082, 3163, 5029, 5408, 5469, 6140, 6141, 6646, 6657
ʿacz (A.): güçsüzlük, zayıflık
ʿa. ile 6653, 6656
a.+ini 3311
aç : aç, tok olmayan
a. 4693
aç- : açmak
a.-a 4818
a.-ar ol- 994
a.-maḳ 993
a.-maḳ gerek 658
a.-maya 4816
açıl- : açılmak
a.-a 1465
a.-dı 2876
açuḳ : açık
a. 729, 997, 998
açuḳluḳ : açıklık, berraklık
a. 1743, 1751
ad : ad, isim
a. 3641
a.+ına 43
a.+ını 42, 44, 67, 3781, 4089
ādāb (A.): usuller, yollar, kurallar
ā. 1855
ʿadālet (A.): (fık.) zulüm ve haksızlıktan uzak muamele, adalet
ʿa. 4977
ʿa.+dür 4936
ʿadāvet (A.) : düşmanlık
ʿa. it- 4969
ʿadd (A.) : adet, sayı
ʿa.+ıla 4495, 4497
ʿa. ol- 6340
ʿā. olın- 6339
ādem (A.): 1. Âdem peygamber
Ā.+e 8
2. insan
ā. derisi 280, 281, 1890
ā. gibi 1716
ā.+üñ 283, 363, 913, 1887
ādemī (A.): Âdemoğlu, insanoğlu
ā. 318, 361
ʿādet (A.) : (fık.) görenek, örf, teamül
ʿā. 693, 4040, 4440, 4493, 4683, 4684, 6034, 6498, 6542
ʿā.+de 6061
ʿā.+dür 3699, 5864
ʿādil (A.) : (fık.) güvenilir, adaletli davranan
ʿā. 1724, 4669, 4676, 4893, 4937
ʿā. (ġayr-ı ʿā.) 4937
ʿadl (A.): (fık.) doğruluk, adalet
ʿa. 1733
ʿa. ile 38
ʿa.+e 2548
ʿa. it- 2549, 2550, 2552, 2579
āfāḳī (A.) : Mekke'ye yalnızca hac amacıyla gidip dönecek olan yabancı kişi
ā. 1851
ʿafīfe (A.) : namuslu, temiz, iffetli
ʿa. 2832
ʿafv (A.) : (fık.) birinin suçunu bağışlama, af
ʿa.+ıçun 1639
ʿa. ile 1554

T.C. Yükseköğretim Kurulu Dokümantasyon Merkezi

ʿa. it- 1516, 6876, 6880
ʿa.+ı 1641
ʿa. ol- 838, 1597, 1601
ağ : ak, beyaz
a. 149
ağa : büyük, efendi
a. 144, 200, 273, 377, 395, 473, 478, 549, 567, 601, 636, 650, 656, 672, 701, 707, 799, 895, 963, 987, 1029, 1132, 1135, 1160, 1173, 1251, 1267, 1387, 1403, 1585, 1701, 1705, 1868, 1926, 1935, 1983, 2026, 2074, 2080, 2094, 2196, 2202, 2220, 2293, 2295, 2340, 2410, 2450, 2520, 2531, 2538, 2582, 2625, 2655, 2677, 2684, 2713, 2720, 2723, 2788, 2933, 2935, 2986, 3016, 3049, 3083, 3116, 3128, 3372, 3379, 3516, 3588, 3686, 3696, 3765, 3768, 3770, 3775, 3778, 3819, 3837, 3889, 3914, 3943, 3967, 3979, 3997, 4059, 4096, 4173, 4198, 4209, 4368, 4381, 4400, 4428, 4485, 4491, 4504, 4509, 4659, 4764, 4839, 4868, 4889, 4943, 5031, 5062, 5077, 5088, 5135, 5252, 5270, 5295, 5516, 5544, 5552, 5560, 5565, 5614, 5628, 5749, 5789, 5796, 5916, 5947, 5984, 6093, 6112, 6126, 6163, 6196, 6212, 6287, 6290, 6385, 6419, 6545, 6571, 6574, 6642, 6670, 6682, 6780, 6830, 6886, 6888, 6904, 6952, 6999
a.+ın 3589
ağaç : ağaç
a. 3173, 3175, 3194, 5882, 5891, 5894, 5910, 6132, 6351, 6360, 6840, 6845
a. issi 5899, 6367
a.+da 6756
a.+dan 111, 114, 136, 3173, 3399, 6777
a.+ı [ağacı] 5905, 6347
a.+ın [ağacın] 3174, 6756
a.+ında [ağacında] 4326, 4330, 4334
a.+ından [ağacından] 113
a.+ınuñ [ağacınuñ] 3177
a.+ları 3782, 6508
a.+ların 5885, 6778
a.+larını 3327
a.+laruñ 5884
a.+uñ 5907
a.+uñ [ağacuñ] 5898, 5912, 6357, 6362, 6363, 6366
a. dik- 5890, 5896, 5916, 6068, 6346
ağar- : ağarmak, beyazlaşmak
a.-dı ḳılġıl 960
ağız : ağız; uç kısım
a. içi 478
a.+ı [ağzı] 270, 504, 506, 507, 509, 4065, 4068, 6583
a.+ı [ağzı] yiri 6576
a.+ı [ağzı] ṭolu 1789, 1789, 1796
a.+ın [ağzın] 374, 1496, 6592, 6593, 6598, 6599
a.+ına [ağzına] 475
a.+ında [ağzında] 2934
a.+ından [ağızından] 509
a.+ındağı 507
a.+ını [ağzını] 373, 375
a.+uña [ağzuña] 727, 6579
ağla- : ağlamak
a.-sa 1260
ağrı : ağrı, acı
a.+sı 6076
ağsur- : aksırmak
a.-maḳ gibi 1268
āḫar (A.) : başka, diğer
ā. (cins-i ā.) 4380
ā. (farż-ı ā.) 1704
ā. (nıṣf-ı ā.) 3651
ā. (vācib-i ā.) 1707, 1714
ā. (zevc-i ā.) 2708, 2716
ā.+da (meclis-i ā.) 5031, 5932
ʿahd (A.) : and, yemin
a.+ına 589
aḫı (<aḫī A.) : kardeş, kardeşim !
a. 28, 68, 75, 88, 96, 98, 114, 116, 122, 128, 132, 135, 138, 149, 152, 156, 161, 174, 186, 191, 211, 217, 222, 229, 231, 235, 242, 253, 259, 264, 275, 283, 285, 296, 308, 310, 314, 328, 330, 335, 342, 345, 353, 364, 373, 384, 392, 397, 397, 399, 420, 434, 439, 449, 451, 453, 467, 470, 474, 480, 485, 488, 495, 506, 514, 520, 532, 546, 556, 560, 563, 570, 574, 583, 595, 600, 615, 618, 620, 626, 635, 645, 669, 671, 682, 684, 687, 696, 699, 703, 709, 724, 735, 738, 742, 751, 755, 761, 764, 775, 782, 789, 790, 797, 807, 815, 818, 828, 833, 844, 844, 856, 859, 871, 884, 897, 899, 916, 934, 943, 949, 958, 960, 968, 969, 971, 974, 997, 1002, 1014, 1018, 1031, 1035, 1049, 1053, 1055, 1058, 1065, 1074, 1076, 1080, 1082, 1093, 1097, 1107,1110, 1114, 1142, 1144, 1147, 1149, 1153, 1158, 1163, 1171, 1174, 1176, 1184, 1190, 1201, 1204, 1211, 1215, 1227, 1230, 1241, 1245, 1248, 1259, 1263, 1265, 1270, 1295, 1315, 1328, 1332, 1344, 1346, 1349, 1359, 1370, 1374, 1379, 1388, 1390, 1396, 1399, 1402, 1410, 1419, 1430, 1433, 1440, 1445, 1446, 1448, 1456, 1504, 1509, 1509, 1529, 1568, 1572, 1575, 1587, 1601, 1618, 1622, 1630, 1666, 1674, 1682, 1686,

1692, 1698, 1700, 1719, 1733, 1740, 1747, 1752, 1759, 1767, 1773, 1791, 1795, 1795, 1807, 1811, 1820, 1822, 1827, 1845, 1856, 1860, 1877, 1897, 1906, 1908, 1911, 1915, 1920, 1924, 1931, 1937, 1941, 1946, 1969, 1978, 1980, 1984, 1986, 1997, 2005, 2016, 2019, 2021, 2024, 2029, 2035, 2039, 2057, 2062, 2066, 2071, 2076, 2079, 2083, 2098, 2098, 2104, 2110, 2114, 2114, 2122, 2133, 2150, 2163, 2169, 2175, 2183, 2187, 2189, 2213, 2218, 2222, 2225, 2233, 2237, 2241, 2247, 2251, 2254, 2264, 2266, 2269, 2271, 2275, 2283, 2286, 2294, 2302, 2304, 2304, 2309, 2315, 2322, 2322, 2324, 2335, 2338, 2346, 2348, 2353, 2360, 2373, 2390, 2399, 2404, 2408, 2413, 2418, 2422, 2426, 2436, 2438, 2442, 2449, 2453, 2459, 2459, 2467, 2476, 2480, 2488, 2492, 2498, 2500, 2500, 2507, 2514, 2515, 2518, 2518, 2529, 2533, 2542, 2545, 2547, 2551, 2565, 2590, 2597, 2599, 2626, 2630, 2640, 2648, 2660, 2664, 2670, 2680, 2683, 2689, 2694, 2706, 2708, 2721, 2731, 2734, 2738, 2746, 2750, 2752, 2758, 2764, 2776, 2778, 2781, 2800, 2802, 2807, 2815, 2819, 2825, 2840, 2846, 2853, 2872, 2892, 2906, 2912, 2918, 2941, 2954, 2957, 2970, 2973, 2983, 2997, 3014, 3020, 3024, 3029, 3033, 3042, 3044, 3053, 3067, 3073, 3080, 3100, 3103, 3104, 3106, 3115, 3127, 3130, 3132, 3135, 3137, 3141, 3146, 3155, 3158, 3165, 3189, 3191, 3200, 3217, 3227, 3230, 3235, 3236, 3251, 3268, 3271, 3274, 3279, 3284, 3287, 3298, 3330, 3334, 3351, 3357, 3367, 3377, 3387, 3394, 3397, 3400, 3410, 3413, 3417, 3428, 3431, 3434, 3438, 3440, 3447, 3457, 3463, 3470, 3478, 3485, 3487, 3493, 3497, 3507, 3518, 3520, 3524, 3528, 3558, 3577, 3580, 3584, 3590, 3594, 3616, 3621, 3621, 3627, 3630, 3633, 3636, 3641, 3646, 3651, 3655, 3664, 3671, 3680, 3690, 3701, 3703, 3708, 3714, 3728, 3736, 3749, 3754, 3756, 3760, 3763, 3774, 3785, 3813, 3821, 3826, 3829, 3835, 3839, 3845, 3851, 3860, 3865, 3875, 3885, 3892, 3926, 3932, 3935, 3941, 3945, 3959, 3964, 3968, 3977, 4001, 4003, 4010, 4013, 4015, 4058, 4064, 4065, 4073, 4078, 4081, 4083, 4094, 4097, 4099, 4104, 4108, 4115, 4129, 4132, 4172, 4177, 4188, 4190, 4192, 4200, 4203, 4215, 4228, 4250, 4255, 4258, 4267, 4273, 4281, 4284, 4287, 4293, 4300, 4316 4319, 4321, 4324, 4332, 4343, 4357, 4379, 4391, 4393, 4411, 4418, 4427, 4435, 4436, 4440, 4442, 4446, 4452, 4456, 4458, 4460, 4466, 4474, 4489, 4503, 4515, 4517, 4522, 4530, 4530, 4543, 4557, 4572, 4574, 4597, 4599, 4601, 4604, 4612, 4619, 4628, 4630, 4630, 4632, 4636, 4636, 4645, 4661, 4675, 4691, 4700, 4709, 4716, 4719, 4738, 4742, 4745, 4749, 4753, 4756, 4760, 4765, 4768, 4806, 4811, 4826, 4831, 4843, 4853, 4858, 4863, 4865, 4874, 4876, 4887, 4893, 4904, 4910, 4914, 4919, 4940, 4953, 4957, 4970, 4975, 4977, 4985, 5003, 5015, 5019, 5032, 5055, 5059, 5065, 5076, 5078, 5085, 5093, 5101, 5119, 5139, 5143, 5146, 5152, 5159, 5176, 5179, 5185, 5187, 5205, 5222, 5230, 5235, 5246, 5250, 5271, 5275, 5280, 5281, 5288, 5293, 5302, 5306, 5310, 5320, 5335, 5354, 5379, 5389, 5396, 5397, 5403, 5406, 5421, 5424, 5430, 5439, 5442, 5461, 5473, 5484, 5490, 5498, 5500, 5506, 5509, 5526, 5532, 5537, 5543, 5558, 5563, 5575, 5587, 5594, 5596, 5601, 5602, 5608, 5611, 5619, 5621, 5625, 5643, 5651, 5656, 5663, 5665, 5674, 5679, 5683, 5686, 5688, 5705, 5708, 5715, 5720, 5729, 5750, 5754, 5759, 5762, 5777, 5821, 5844, 5847, 5855, 5878, 5882, 5885, 5890, 5898, 5902, 5907, 5926, 5939, 5950, 5952, 5956, 5959, 5961, 5972, 5977, 5980, 5997, 5999, 5999, 6004, 6009, 6019, 6023, 6026, 6036, 6042, 6048, 6056, 6074, 6082, 6086, 6088, 6098, 6104, 6114, 6123, 6130, 6133, 6143, 6148, 6150, 6160, 6179, 6182, 6190, 6200, 6208, 6211, 6213, 6217, 6234, 6236, 6248, 6253, 6259, 6261, 6267, 6270, 6273, 6279, 6288, 6297, 6304, 6313, 6333, 6340, 6354, 6357, 6364, 6366, 6372, 6392, 6397, 6402, 6415, 6418, 6431, 6434, 6452, 6474, 6490, 6507, 6528, 6532, 6552, 6561, 6567, 6575, 6581, 6585, 6590, 6602, 6609, 6619, 6621, 6625, 6634, 6640, 6654, 6660, 6674, 6678, 6681, 6692, 6695, 6701, 6710, 6717, 6722, 6729, 6734, 6745, 6759, 6763, 6771, 6773, 6783, 6789, 6804, 6815, 6820, 6829, 6834, 6840, 6846, 6850, 6855, 6862, 6866, 6867, 6885, 6896, 6898, 6902, 6909, 6913, 6918, 6945, 6949, 6966, 6970, 6973, 6975, 6984, 6990, 6998

āḫir (A.): en son, sondaki
- ā. 945, 6859
- ā.+i 941, 946, 1738, 3681
- ā.+in 951
- ā.+inde 1042, 1073, 1344
- ā.+ine 791, 792
- ā.+ine dek 796, 1871
- ā.-i eyyām-ı nahr: Kurban Bayramı günlerinin en son vakti 6551
- ā.-i vaḳta 552
- ā.-i vaḳtda 551

aḥkām (A.) : hükümler, emirler
- a. 6020

a.-ı ʿıtāḳ 3008
a.-ı şerʿ 55
a.-ı ṭalāḳ 2609, 2609, 3008
a.-ı ʿuḳūd 5054
aḫmās (A.) : beşte birler
a. 6910
a.+ını 3342
a. eyle- 6913
aḫras (<aḫrās A.) : dilsiz
a. 2626, 6519
aḫşā (A.) : sığır tersleri, pislikleri
a. 831
aḫşam : akşam krş. şam
a. namāzı 668
a.+da 1092, 1097, 1158, 1280
a.+uñ 961
aḥrār (A.): köle veya esir olmayanlar, hürriyete sahip kişiler
a.+dur 3468
aḥvāl (A.) : durumlar, konumlar
a.+ini 127, 772, 1598, 1882, 3255, 3574, 4372, 4878, 6446, 6997
aḫẕ (A.) : (fık.) bir kimsenin bir şeyi alması, kabul etmesi
a. eyle- 2344
a. it- 2352
aḳ : ak, beyaz
a. 468, 1866
aḳ- : akmak
a.-a 694
a.-an 216, 798
a.-ar 171, 207, 213, 322, 788, 827
a.-arısa 114
a.-arsa 204, 794
a.-maya 171, 193, 3288
a.-maz 189
a.-maz ol- 189
a.-sa 215, 789
a.-ar ol- 117
ḳan aḳ- 798
ʿāḳ (A.) : engel olan, alıkoyan
ʿā. ol-: isyan etmek, baş kaldırmak 3452
aḳall (A.) : en az, pek az
a. 2766, 4380
a.+i 400, 415, 777
a.+idür 802
a.+in 776, 6922
a.+inden 784, 805, 5612
ʿaḳār(A.) : (fık.) dükkân, tarla, ev gibi para getiren mülk
ʿa. 3566, 3752, 4801, 4807, 4863, 5095, 5102, 5196, 5641, 6341, 6957, 6962, 6970
ʿa. (beyʿ-i ʿa.) 4413
ʿa. (ḳabż-ı ʿa.) 5935
ʿa.+ında 6958
ʿa.+ını 6961
akça : eskiden bir para birimi, akça
a. 462, 897, 1919, 2084, 2376, 2377, 2379, 2389, 2400, 2434, 2441, 2444, 2448, 2449, 2451, 2453, 3588, 3824, 3826, 3827, 3941, 4230, 4288, 4339, 4354, 4523, 4960, 4990, 5035, 5092, 5593, 5594, 5595, 5601, 5690, 5719, 5771, 5837, 6140, 6167, 6364, 6483, 6485, 6486, 6487, 6764, 6799, 6802, 6803, 6804, 6823
a. durur 5701
a. gibi 5862
a. üzre 4384
a.+dur 2385, 4520
a.+ʾı 6807, 6809, 6824
a.+ın 3762, 3828, 4597, 4612, 4903, 4942, 5136, 5144, 5147, 5453, 5717
a.+ını 5163
a.+ñ 4599, 4943, 5392, 5669, 5769, 5776
a.+ñı 5598
a.+ñıçun 6798
a.+nuñ 2437, 2452, 5041, 6826
a.+sı 3822, 5157, 5728
a.+sın 3766, 3832, 4618, 5378, 5434
a.+sına 5837
a.+sından 2449
a.+sını 3761, 3769, 3792, 4359, 4525, 4623, 4662, 5255, 5262, 5388
a.+ya 894, 3731, 3735, 3735, 3736, 3743,3746, 3761, 3813, 3820, 4119, 4300, 4301, 4359, 4381, 4905, 5092, 5100, 5102, 5574, 5581, 5775, 5834, 6010, 6146
a.+yı 894, 896, 2435, 2446, 2448, 3823, 3825, 3831, 4529, 4581, 4581, 4602, 4603, 4604, 4605, 4616, 4619, 4626, 4897, 5037, 5039, 5138, 5141, 5161, 5164, 5174, 5176, 5572, 5577, 5584, 5600, 5834, 5859, 6136, 6138, 6801, 6806
a.+yıla 3830
a.+yımış 3824, 3826
akçalıḳ : akçelik
a. 4562, 6482
ʿaḳd (A.) : (fık.) iki tarafın muamelelerinde bir konu üzerinde karara varıp sözleşme yapmaları
ʿa. 3589, 5930, 6137
ʿa. durur 5870
ʿa. ile 2061, 2062, 2064, 2079, 2201, 6116
ʿa.+ı 1905, 1966, 1967, 2080, 2193, 2202, 2511, 2933, 3816, 3924, 5052, 5057, 5800, 6163
ʿa.+ın 1909
ʿa.+ına 1047

ʿa.+ını 5052, 5058, 5816
ʿa.+uñ 2514
ʿa.-ı ʿāriyet 5870
ʿa.-ı cedīd 2687
ʿa.-ı cedīd it- 2687
ʿa.-ı hibe 5926
ʿa.-ı icāret 5999, 5999, 6104
ʿa.-ı icāret ḳıl- 6113
ʿa.-ı kefāle 4551
ʿa.-ı kitābet 6135
ʿa.-ı rehn 6758
ʿa.-ı şarf: arpayı buğdayla satma gibi malı malla satma sözleşmesi 4491, 4533, 4549
ʿa.-ı selem 4499, 4532
ʿa.-ı şirket 3569
ʿa.-ı teberruʿ 5052
ʿa.-u beyʿ 3717, 3721
ʿa. (şirket-i ʿa.) 3570, 3585
ʿa.+da (meclis-i ʿa.) 4545
ʿa.+da (ṣulb-i ʿa.) 4248
ʿa.+da (ḥālet-i ʿa. bile) 1909
ʿa. eyle- 2717
ʿa. it- 892, 1917, 1922, 1953, 3653, 6142
ʿa. ol- 1910, 1912, 2719, 6761
ʿaḳd-ı nikāḥ (A.) : (fık.) karşılıklı ve gönüllü olarak iki tarafın nikahlarını kıydırmaları
ʿa.+ 1888, 5068
ʿāḳıbet (A.) : son, nihayet
ʿā. 2, 3, 1493, 3682
ʿāḳıdeyn (A.) : sözleşme, anlaşma yapan iki kişi
ʿā.+üñ 4250
ʿāḳıl (A.) : akıllı, aklı başında
ʿā. 3421, 4058, 5695
ʿā. u bālığ 1908, 3256, 6250, 6717
ʿāḳıl bālığ (A.) : ergenlik çağına gelmiş
ʿā. ol- 1980
ʿāḳıle (A.) : 1. diyet vermeğe mahkum edilmiş bir kişinin diyet verecek sülalesi, aşireti,yakınları, diyet verenleri
ʿā. 6856
ʿa. çek- 6847
ʿa. vir- 6850
2. akıllı, aklı başında kadın
ʿā. 2218
ʿāḳıleyn (A.) : aklı başında olan iki kişi
ʿā. 3596
aḳın : akın, hücum
a. 3309
ʿaḳīḳ (A.) : çoğu zaman kırmızı renkli olan değerli bir süs taşı
ʿa. 6573
ʿaḳl (A.): akıl, us
ʿa. içi 1947
ʿa. ile 1300
ʿa.+a 1749
ʿa.+ı 2337, 2338, 4046
ʿa. ḳıl- 1592
aḳlef (A.): sünnetsiz, sünnet olmamış
a. 4975, 6519
aḳlıḳ : aklık, beyazlık
a. 949, 950
aḳrab (A.) : soyca daha yakın
a. 6568
ʿaḳreb (A.) : zehirli küçük bir hayvan, akrep
ʿa. 210
aḳrıbā (A.) : soyca yakın olan kişiler
a.+sından 5498
ʿaks (A.) : ters, zıt, karşı
ʿa. 4987
ʿa. (ber-ʿa.) 1068
ʿa.+i 2055, 2101, 2844, 3002, 3864, 4967, 5143, 5963, 6143, 6609, 6780
ʿa.+ince 2390, 4983, 5124, 5187, 6461
ʿa.+ine 4987
aḳṣā (A.) : son, en son, uzak
a.-yı ʿāmirden 6672
aḳvāl (A.) : sözler, söylenenler
a.+i 191
āl (A.) : sülale, aile
ʿā.+ine 15
al- : almak
a. 200, 559, 3797, 3801, 3802, 3944, 4858, 5079, 5081, 6280, 6283, 6283, 6283, 6284
a.-a 221, 223, 245, 296, 378, 412, 427, 540, 553, 569, 733, 800, 1192, 1669, 1688, 1925, 2412, 3603, 3617, 3653, 3744, 3746, 3766, 3769, 3832, 3833, 3872, 4031, 4122, 4127, 4438, 4469, 4475, 4478, 4654, 4786, 5012, 5256, 5406, 5410, 5415, 5578, 5584, 5615, 5757, 5898, 5903, 5904, 5937, 6012, 6025, 6278, 6355, 6356, 6372, 6475, 6479, 6483, 6483, 6485, 6525, 6634, 6640, 6767
a.-alar 345, 1498, 1677, 3248, 3394, 3480, 3643, 3658, 6994
a.-am 3587
a.-an 1132, 3743, 3798, 3840, 3888, 3894, 3980, 4008, 4155, 4420, 4436, 4439, 4444, 4640, 4710, 5264, 5603, 5974, 5975, 6312, 6315, 6633, 6640, 6660, 6661
a.-ana 1132
a.-andan 3283, 3611, 3648
a.-anuñ 6128
a.-asın 354, 1665, 5113, 5119
a.-asız 565
a.-dı 559, 637, 648, 651, 656, 702, 1671, 1982, 2300, 2439, 2468, 2559, 2595, 2595, 2886, 3391, 3761, 3825, 3873, 3874, 3875, 3884, 3884, 3973, 3991,

4006, 4017, 4111, 4142, 4156, 4188, 4193, 4308, 4376, 4398, 4529, 4853, 4928, 4996, 5095, 5141, 5164, 5371, 5372, 5377, 5429, 5432, 5432, 5434, 5506, 5591, 5786, 5871, 5957, 6059, 6068, 6070, 6092, 6127, 6297, 6298, 6299, 6301, 6304, 6316, 6316, 6330, 6331, 6391, 6428, 6430, 6659, 6813, 6815
a.-dılar 5037
a.-dıysa 5080
a.-duğı 1834, 2444, 2446, 2451, 2519, 2520, 2596, 2786, 3297, 3331, 3599, 3808, 3845, 3849, 3871, 3988, 4041, 4088, 4101, 4856, 5091, 5093, 5094, 5095, 5098, 5399, 5420, 5422, 5607, 5611, 5877, 6109, 6332, 6337, 6970
a.-duğın 2440, 3809, 4655, 4658, 5323, 5579
a.-duğına 4388, 4400, 4405, 4407, 5576
a.-duğından 4411
a.-duğından şoñra 5604
a.-duğını 2445, 4154, 4164, 4251, 4263, 5273, 6812
a.-duğum 4453, 5424
a.-duğuñ 4035, 4455, 4547, 5269, 5390, 5402
a.-duğuñı 5265, 5511
a.-duḳ 3353
a.-duḳları 3250, 3650
a.-dum 1916, 2089, 2197, 3719, 3726, 4390, 4754, 4897, 4981, 5000, 5364, 5365, 5443, 5454, 5508, 5574, 5582
a.-duñ 2482, 4415, 4422, 4898, 4960, 5108, 5357, 5581, 5772
a.-duñ ise 5110
a.-ġıl 396
a.-ıcaḳ 541, 547, 694
a.-ımaz 2308, 3471, 3473, 3828, 3876, 5262, 5388, 5914, 6018, 6801
a.-ınca 2411
a.-ısar 380, 2535, 3346, 3773, 3792, 3799, 4085, 4163, 4470, 4566, 5522, 5534, 5606, 6185, 6315, 6486
a.-ısaram 5177
a.-ısardur 407, 613, 761, 3345, 3868, 4141, 5572, 6225
a.-ıvir- 2198, 2199, 2200, 2201, 5084, 5108
a.-madı 246, 977, 2457, 4354, 4618
a.-madın 4359, 6808
a.-madum 1214
a.-maġ 4533, 6281
a.-maġıçun 1215
a.-maġa 139, 247, 395, 542, 567, 579, 584, 2698, 2701, 2705, 3481, 3533, 3624, 3870, 4117, 4674, 5010, 5114, 5149, 5149, 5155, 5440, 6205, 6287, 6438
a.-maḳ 185, 224, 265, 491, 598, 1897, 1952, 1986, 1994, 1996, 1998, 2018, 2043, 2045, 2060, 2101, 2107, 2109, 2110, 2168, 2205, 2350, 2354, 2378, 2588, 2590, 2606, 2608, 2637, 2697, 2730, 2747, 3294, 3471, 4108, 4123, 4305, 4360, 4370, 4677, 5917, 5919, 6015, 6365, 6471, 6632, 6800, 6976, 6995
a.-maḳda 4405
a.-maḳdur 4086
a.-maḳ gerek 1664, 1679, 1864, 2475, 4486, 4537
a.-masun 3740, 4527
a.-maya 752, 3463, 3744, 3745, 3871, 4683, 5012, 6466, 6474
a.-mayadı 4605
a.-mayalar 6697
a.-mayasın 3588
a.-mayısar 6491
a.-mayup 3299
a.-maz 2309, 2310, 2358, 2538, 3869, 4114, 4115, 4124, 5267, 5600, 6120, 6810
a.-mazdın öñdin 6638
a.-mış 5254, 5430, 5806
a.-mışam 5115
a.-mışiken 222
a.-mış ol- 571, 604, 617, 618
a.-sa 606, 641, 1486, 1995, 2033, 2051, 2086, 2152, 2268, 2296, 2303, 2304, 2436, 2447, 2447, 2450, 2463, 2726, 2732, 2737, 3037, 3038, 3171, 3258, 3273, 3274, 3300, 3346, 3351, 3354, 3365, 3533, 3602, 3634, 3757, 3784, 3797, 3835, 3844, 3847, 3851, 3858, 3861, 3883, 3908, 3964, 3965, 3970, 3971, 4023, 4026, 4029, 4039, 4071, 4082, 4118, 4119, 4148, 4151, 4175, 4201, 4212, 4222, 4311; 4412, 4451, 4465, 4468, 4473, 4525, 4637, 4678, 4860, 5088, 5091, 5092, 5101, 5175, 5178, 5518, 5602, 5794, 5818, 5845, 5846, 6102, 6207, 6333, 6342, 6347, 6394, 6588, 6591, 6595, 6644, 6654, 6654, 6663, 6758, 6785, 6805, 6822, 6968, 6969
a.-sa gerek 1676, 1676, 2470, 3610
a.-salar 562, 3297, 6118, 6860
a.-sam 3762
a.-sañ 143, 198, 2061, 2062, 4361, 4370, 4381, 4419, 4454, 4544, 6064, 6629, 6665
a.-savuz 3352

a.-sun 3740
a.-up 207, 241, 666, 1224, 2378, 2415, 3330, 4816, 6108
a.-ur 249, 331, 649, 2067, 2069, 2077, 2078, 2167, 2307, 2310, 2421, 2438, 2452, 2473, 2477, 2479, 2530, 2532, 2573, 2857, 3360, 3361, 3518, 3553, 3561, 3725, 3772, 3801, 3806, 3807, 3857, 3862, 3872, 3880, 3881, 4032, 4113, 4123, 4130, 4135, 4144, 4218, 4405, 4581, 4602, 4616, 4623, 4650, 5002, 5003, 5089, 5170, 5255, 5416, 5418, 5441, 5577, 5651, 5658, 5858, 6018, 6032, 6226, 6311, 6312, 6314, 6489, 6802, 6863, 7002, 7002
a.-ursa 610
a.-urısa 2046, 5176
a.-urısañ 580, 621, 3814
a.-urlar 1675, 3390, 4493
a.-ursa 2079, 2468, 2522, 3640, 3647, 4309, 4363, 4364, 4470, 5089, 5094, 5100, 5102, 6124, 6480, 6490, 6663, 6790
a.-ursañ 2592, 4361, 4550, 4556
ābdest al- 139, 185, 221, 222, 223, 224, 241, 245, 246, 247, 249, 378, 380, 395, 412, 427, 491, 541, 553, 565, 567, 569, 579, 580, 584, 604, 610, 613, 617, 621, 641, 648, 649, 656, 666, 694, 733, 761, 800, 977, 1132, 1192, 1214, 1215, 1224
ʿavrat al- 1993, 2079, 2198, 2200, 2201, 2268, 2303, 2350, 2378, 2877, 3847, 6297, 6822
cāriye al- 6629, 6632
eksüge al- 4370
ḳul al-3784, 6815
mı̄rāṣ al- 2358
rehın al- 6790
şatun al- 1834, 1916, 3611, 3648, 3757, 3797, 3797, 3798, 3840, 3874, 3908, 3991, 4006, 4151, 4175, 4212, 4363, 4381, 4415, 4422, 4451, 4754, 4856, 4981, 5000, 5254, 5364, 5365, 5368, 5371, 5372, 5506, 5508, 5518, 5602, 6304, 6312, 6315, 6634, 6640, 6644, 6654, 6659, 6968, 6976
ʿuşr al- 3390
ücret al- 6120, 6466, 6471, 6474, 6475, 6477, 6480, 6493
ücrete al- 3980, 5443, 5845
vużū al- 1864
aʿlā (A.) : en yüksek, daha yüksek
a. 2370
a.+yam (mevlā-yı aʿ.) 5317
ʿalāmet (A.) : belirti, iz, işaret
ʿa. 2114
ʿa.+ler 6273, 6989
ʿalā'n-nās (A.) : insanların gözü önünde, açık, aşikâr
ʿa. 4207
ālāt (A.) : aletler, gereçler
ā.+ı (ekin ā.) 3695
alçu : alçı
a. 590
aldan- : aldanmak
a.-dı 5097
a.-maġa 5097
aldur- : aldırmak
a.-dı 975
a.-ur 693
ḳan aldur- 693, 975
ʿalef (A.) : ot, saman
ʿa. 1613
ʿālem (A.) : dünya, evren
ʿā. 35
ʿā. (ġaffār-ı ʿā.) 1516
ʿā. (niẓām-ı ʿā.) 3181
ʿā. içi 1887, 4664
ʿā.+e 8
ʿā.+leri 7
ʿā.+ler içi 38
ʿā.+lerüñ 1510
ʿā.+üñ 10, 1887
ālet (A.) : vasıta, aygıt
ā. 31
ā.+i 6381
ā.+in 2857
ʿaleyhi (A.) : üzerine, aleyhine
ʿa. 4776, 5204
ʿaleyhim (A.) : üzerlerine, aleyhlerine
ʿa. 4889
alım : alacak, hak
a.+ı 5593
a.+um 3567, 4803, 5126
a.+uñ 4554
alımlu : alacaklı kişi
a. 4582, 4650, 5167, 5175, 5176
a.+ıñı 4643
a.+ya 3099, 5179
a.+yıla 3103
alın : alın
a.+ı [alnı] 1050, 1058
a.+ında [alnında] 1059, 1062
a.+ını [alnını] 1048
alın- : alınmak
a.-maz 1667
ʿAlī (öz. a.): Hz. Ali
ʿa.+dür 37
ʿālim (A.) : bilgin, alim
ʿā. 325, 4669, 4670, 4676, 4893
ʿā.+ler 26, 6053, 6117

ʿā.+leri 18
ʿā.+lerüñ 191
Allāh (öz. a.) : Allah (c.c.), Tanrı
a. 4
a. içün 5241
a.+a 2868, 2873, 3169, 5227, 5242
a.+adur 5210
a.+uñ 5212
Allāhu rabbu'lʿālemīn (A.) : Âlemlerin sahibi, yaratıcısı Allah'tır.
a.85
alma : elma
a. 3730
almaḳlıḳ : alma
a. 2105, 2604, 2730, 3401, 5154, 6121, 6473, 6477, 6493
a.+a [almaḳlıġa] 3531, 5088, 5105, 5106
a.+ı [almaḳlığı] 1669, 3243
alt : alt
a.+ına degin 1866
a.+ına dek 455
a.+ında 708
altı : altı
a. 872, 875, 1279, 1292, 1310, 1575, 1578, 2679, 2964, 2966, 2980, 2981, 4090, 4170, 5612, 5617, 5618, 5630, 5633, 6082, 6086
a.+sın 1317
a.+ya 1313, 1314, 1320, 1322
a.+ya (otuz a.) 1543, 1545
altıncı : altıncı
a. 1041, 5283
altmış : altmış
a. 299, 314, 1589, 1777, 2813
a. bire 1549
a.+a 1588
altun : altın
a. 1616, 4533, 4540, 5191, 5638, 6576, 6579, 6581, 6601, 6793, 6796, 6915
a.+içun 6796
a. (maʿden-i a.) 1662
a.+a 4485, 4488, 4534
a.+dan 6571, 6577
a.+ı 1623, 4485, 4488, 4534
altunlu : altınlı
a. 6600
ʿām (A.) : genel, umumî, hepsi
ʿā. 3607, 4726, 6279, 6686, 6687
ʿā. (ecīr-i ʿa.) 6020, 6024
ʿā. (iẓn-i ʿā.) 3704, 6277
ʿā. (nefīr-i ʿā.) 3307
ʿā.+ına 6
ʿā. it-: genellemek 6280
ʿam (A.): amca
ʿa.(m)+uñ 2600
ʿamd (A.): kasıt, niyet, karar
ʿa. (ḳatl-i ʿa.) 6830
ʿa.+da 6832
ʿa.+da (şibh-i ʿa.) 6832, 6905
ʿa.+dur (şibh-i ʿa.) 6830
ʿamel (A.) : iş
ʿa. 1247, 1248, 3564, 3921, 4805, 4811, 4824, 5797, 6500, 6505
ʿa. birle 5796
ʿa.+dür 6503
ʿa. ḳıl- 4904, 6028
ʿa. it- 4908
ʿāmil (A.): yapan, işleyen
ʿā. 1127, 4671
ʿā. ü kāmilleri 18
ʿāmir (A.) : imar olunmuş, bayındır
ʿā.+den (aḳṣā-yı ʿā.) 6672
ʿammī (A.) : amca, amcacığım !
ʿa. 2152, 2152
ʿamū (<ʿammī A.) : amcacığım krş. ʿammī
ʿa. 370, 1129, 1450, 4900, 5782, 6339
añ- : hatırlamak, anmak
a.-a 1320, 3878, 4777
a.-a dur- 1314
a.-ar 874
a.-arken 873, 1310, 1312, 1322
a.-dı 1239, 5474
a.-ıcaḳ 1305
a.-madı 5588
a.-madılar 3781, 6082
a.-maḳ 1263
a.-masa 6230
a.-mayıcaḳ 1902
a.-maz 599
a.-sa 560
ana : anne
a. 2206, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2599, 2983, 2987, 2988, 2990, 3050, 3073, 7000
a. anası 2988
a. gibi 2206, 2985, 3438, 3451
a.+m 3011
a.+mı 2091
a.+muñ 2599, 2807
a.+nuñ 2967, 2982
a.+nuñdur 2986
a.+sı 2000, 2002, 2006, 2009, 2017, 2020, 2040, 2052, 2203, 2295, 2588, 2988, 3072, 3439, 5152, 5765
a.+sın 1981, 1986, 1991, 1994, 1995, 2205, 2522, 2588, 2592, 2595, 6196, 6654
a.+sına 2854, 4967, 5761, 5766
a.+sından 3071, 3268
a.+sından ġayrı 2827
a.+sını 1984, 2587
a.+sınuñ 1988, 2805, 2989

a.+ya 1997, 1998, 2983, 2985, 3073, 3440
añа : bkz. ol
ʿanber (A.) : bir çeşit güzel koku; amber
ʿa. 1666
ancaḳ : o kadar, öyle, ancak
a. 69, 78, 263, 297, 358, 410, 421, 446, 489, 494, 495, 497, 499, 535, 593, 623, 664, 665, 683, 685, 761, 768, 769, 1108, 1296, 1351, 1448, 1468, 1492, 1604, 1764, 1767, 1784, 1791, 1802, 1929, 1966, 2184, 2185, 2189, 2236, 2306, 2327, 2428, 2430, 2473, 2532, 2557, 2672, 2717, 2727, 2828, 2859, 2865, 2945, 3030, 3058, 3060, 3083, 3096, 3109, 3114, 3238, 3275, 3297, 3530, 3667, 3772, 3794, 3907, 3967, 4128, 4190, 4237, 4241, 4247, 4255, 4268, 4294, 4406, 4410, 4496, 4534, 4616, 4779, 4802, 4866, 4907, 4929, 5012, 5046, 5128, 5210, 5245, 5296, 5323, 5486, 5636, 5741, 5923, 6035, 6037, 6054, 6160, 6164, 6233, 6308, 6309, 6310, 6502, 6552, 6610, 6620, 6694, 6731, 6765, 6922
ancılayın : onun gibi, o kadar, öyle
a. 259, 288, 405, 1093, 1111, 1147, 1171, 2269, 2332, 2365, 2507, 2568, 3598, 4115, 4239, 4304, 4471, 4472, 4562, 4593, 4632, 4789, 4831, 5370, 6489, 6899
a.+dur 470, 742, 980, 1109, 1572, 1768, 2171, 2204, 2249, 2390, 2408, 2500, 2500, 2675, 2848, 3434, 3859, 3933, 4657, 5143, 5369, 5428, 6051, 6125, 6333, 6745, 6786, 6898, 6974
and : yemin, söz verme, ahit
a. 4347, 4348, 4350, 4624, 4657, 4899, 5167, 5222, 5224, 5238, 5257, 5271, 5279, 5285, 5293, 5302, 5310, 5314, 5319
a.+ı 3111, 5237, 5242, 5324
a.+ını 5467
a. iç- : yemin etmek 1113, 1673, 1674, 2394, 2395, 2396, 2397, 2761, 2891, 2892, 2895, 2895, 2896, 2901, 2902, 2914, 2915, 2918, 2919, 2922, 2923, 3145, 3146, 3149, 3151, 3153, 3156, 3160, 3168, 3169, 3170, 4179, 4181, 4625, 4626, 4654, 4654, 4658, 5046, 5051, 5168, 5203, 5206, 5210, 5211, 5216, 5223, 5227, 5228, 5229, 5231, 5232, 5233, 5236, 5237, 5238, 5240, 5243, 5244, 5248, 5258, 5259, 5261, 5272, 5273, 5294, 5322, 5327, 5339, 5439, 5441, 5466, 5510, 5511, 5664, 5786, 6041, 6934
a. vir- : yemin ettirmek 2901, 2914, 2918, 2922, 5202, 5212, 5214, 5217, 5218, 5220, 5225, 5226, 5240, 5248, 5280, 5284, 5288, 5305, 5322, 5323, 5438, 5456, 5468, 5469, 5470, 5664
añız : ekin biçildikten sonra tarlada arta kalan kısa buğday sapları
a.+a 6096
a.+ı 6093
a.+ını 6093
ʿanīd (A.): çok inatçı
ʿa. 4682
añla- : anlamak
a. 42, 127, 209, 226, 306, 333, 345, 514, 525, 601, 691, 744, 747, 774, 847, 851, 856, 883, 934, 943, 1176, 1184, 1312, 1332, 1397, 1421, 1457, 1471, 1626, 1745, 1811, 1856, 1924, 1983, 1999, 2103, 2145, 2291, 2320, 2360, 2365, 2373, 2435, 2473, 2478, 2507, 2514, 2587, 2610, 2637, 2652, 2700, 2778, 2808, 2891, 2934, 2997, 3014, 3100, 3249, 3464, 3545, 3591, 3593, 3612, 3616, 3635, 3666, 3668, 3687, 3699, 3792, 3806, 3842, 3857, 3868, 3893, 3911, 3923, 3946, 3951, 4002, 4021, 4085, 4097, 4161, 4163, 4223, 4258, 4296, 4302, 4305, 4360, 4369, 4428, 4436, 4438, 4566, 4574, 4623, 4629, 4742, 4761, 4915, 5013, 5112, 5125, 5146, 5154, 5165, 5170, 5175, 5262, 5314, 5338, 5385, 5388, 5396, 5429, 5446, 5476, 5500, 5515, 5579, 5607, 5666, 5747, 5793, 5816, 5847, 5894, 5906, 5947, 5955, 5970, 6056, 6158, 6200, 6234, 6236, 6286, 6353, 6369, 6375, 6378, 6394, 6405, 6410, 6444, 6461, 6478, 6492, 6513, 6523, 6533, 6608, 6636, 6642, 6666, 6668, 6688, 6696, 6772, 6780, 6801, 6810, 6821, 6828, 6913, 6916, 6928, 6984, 7005
a.-mış 5460
a.-ya 1596
a.-yasın 586, 3864, 3886
añlan- : anlaşılmak
a.-dı 100, 2213, 3129, 4583, 6398, 6866, 6975
añlat- : anlatmak
a.-alum [añladalum] 839
ʿār (A.) : utanma
ʿa. it- 20
ara : ara, ara yer, orta
a. 4481, 4512, 6510
a. yirleri 1081
a.+da 2879, 2883, 3185

a.+dan 1192, 4582, 5434, 5784
a.+larında 2526, 2528
a.+sı (kişi a.) 1972, 3084, 6447
a.+sına 696
a.+sında 461, 468, 1082, 1098, 1286, 1972, 2023, 2549, 2887, 2994, 3084, 4492, 6069, 6447, 6737, 6939, 6993
a.+sında daḫı 2514
ʿArab (öz.a.) : Arap kavmi
ʿa. (arż-ı ʿa.) 3389
Aʿrāf (A.) : Kur'an-ı Kerim'in yedinci suresi
a. 1344
ʿArafāt (öz. a.) : Mekke yakınında bulunan kutsal dağ
ʿa.+da 1845
aralıḳ : ara yer
a.+lar 1601
a.+lardaġı 1554
ʿarfe (A.): Kurban Bayramı'ndan bir önceki gün, arefe
ʿa. 1845
ʿa. günüñ 1447
arġaç : dokuma tezgâhlarında enine takılan iplik, atkı
a.+ı [arġacı] 3974, 3976, 6607, 6611
a.+ında [arġacında] 6610
arı : arı
a. 109
arın- : temizlenmek, arınmak
a.-a 927
a.-duġından şoñra 928
a.-maḳ durur 927
ʿārıż (A.): meydana gelen
ʿā. ol- 4694
ʿāriyet (<ʿāriyyet A.) : (fık.) ödünç, ödünç alınan şey, eğreti
ʿā. 5887, 5888, 5923
ʿā. (ʿaḳd-ı ʿā.) 5870
ʿā.+dür 5443
ʿā. al- 5846
ʿā. ḳıl-: ödünç, emanet almak 5872, 5889, 5921
arḳ : su kanalı
a.+ıdı [arġıdı] 6075
arḳa : 1. sırt, omuz, vücudun arka kısm
a.+sı 515
a.+sın 932
a.+sına 6623
a.+sında 1053
a.+sınuñ 1337
2. geri, ters taraf
a.+sı 1002
a.+sını 2635
arpa : buğdaygillerden bir bitki ve bunun tanesi
a. 3873, 4393, 4439, 4489, 4511, 4516, 5834, 5925, 5941, 6338, 6496, 6797
a. deñlü 1627, 1629, 1631
a. ḳadar 1628
a.+dan 1686, 2822
a.+nuñ 1629
a.+ya 1626, 4484, 5834
a.+yı 4484
a.+yıla 3576
a.+yiçün 6797
arslan : arslan
a. 6528
ʿarş (A.) : göğün en yüksek katı
ʿa.+ı 7
arşun (F.) : yaklaşık 68 cm.lik bir uzunluk ölçü birimi
a. 196, 201, 3743, 3744
a.+ıdı 203
a. ile 3743
art : geri, arka taraf
a.+ı [ardı] 1489
a.+ına [ardına] 1489, 1489
a.+ınca [ardınca] 488, 762, 3458
a.+ından [ardından] 2016
a.+ını [ardını] 1491
art- : çoğalmak, artmak
a.-a 806, 1586, 1595, 1618, 1632, 1634, 1782
a.-an 806, 1554
a.-ar 4332
a.-arsa 1605, 1630, 1637
a.-duġınca 1619, 1633
a.-up 1591
arṭāl (A.) : 480 dirhemlik (1500 gr.) bir ağırlık ölçü birimi
a. 1688
artuġ : fazla, ziyade krş. artuḳ
a. 3634, 3653, 4261, 4540
artuḳ : fazla, ziyade krş. artuġ
a. 81, 186, 228, 231, 285, 310, 510, 511, 896, 1288, 1288, 1516, 2013, 2374, 2402, 2404, 2440, 3615, 3617, 3645, 4076, 4306, 4336, 4337, 4403, 4482, 4489, 5578, 5739, 5753, 6062, 6166, 6184, 6371, 6373, 6484, 6763, 6766, 6925
a. (bundan a.) 395, 499, 1285, 1293, 1350, 1855, 3076, 3095, 3098, 3132, 4932, 4932
a. eksük 446, 483, 2406, 3076, 3658, 4537, 4539, 6004, 6489, 6829
a.+a [artuġa] 784, 4361, 5089, 5096, 5099, 5106, 5109, 6969
a.+da 1923, 2966, 2969, 2981, 5630
a.+ı 384
a.+ı [artuġı] 362, 369, 370, 382, 384, 385, 388, 390, 392, 393, 824, 1006, 2386, 3741, 4408, 5090, 5247

a.+ı [artuğı] gibi 183, 364
a.+ın [artuğın] 2263, 5579, 6950
a.+ına [artuğına] 2550, 6763
a.+lar 1120
aru : bal yapan böcek, arı
a. 6130
a. gibi 211
aruğ : zayıf, cılız
a.+ıdı 5973
arż (A.) : toprak, arazi; memleket
a.+dan (cins-i a.) 589
a.-ı ʿArab 3389
a.-ı sevād: şehir kenarındaki bağ bahçe gibi yeşillikler 3393
ʿarż (A.) : sunma, bildirme, önüne koyma
ʿa.-ı İslām it-3403, 3407
ʿa. it- 4687, 4883
ʿa. ḳıl- 4826, 5324, 5325
arż-ı mevāt (A.) : (fık.) ekilip dikilmeyen, boş arazi
ʿa. 6674
arż-ı ʿuşriyye (A.): (fık.) öşür vergisi veren memleket
ʿa. 1658, 3387, 3390
ārzū (F.) : heves, istek
ā. 2014
ā.+yıla 2012
ā.+yla 746
aş- : idam etmek, asmak
a.-alar 3301
ʿaṣā (A.) : değnek, sopa
ʿa. çek- 6889
aṣaḥ (A.) : en doğru
a. 376
ʿasel (A.) : bal
ʿa. 1658
aṣḥāb (A.) : Hz. Muhammed'i sağlığında gören kişiler, onun arkadaşları
a.+ına 15
āṣım (A.) : günahkâr, suçlu
ā. 6832, 6833
ā. ol- 756, 2828, 3150, 3306, 3317, 6218, 6343
aṣīl (A.) : kendi adına hareket eden
a. 3601, 4552, 4581, 4583, 4593, 4595
a. (iẕn-i a.) 4587
a.+inden 4558
a. ol- 3605
aṣl (A.) : esas, temel, kök
a. (ḥürrü'l-a.) 5517
a. (mubāḥu'l-a.) 3265
a.+am (ḥürrü'l-a.) 5514, 5515
a.+ı 34, 4249, 6900, 7006
a.+ı (vaṣf-ı a.) 154
a.+ın 6375, 7005
a.+ını 1884
a.-ı siyer 3302
a.-ı ẓıhār 2804
aṣlā (A.) : hiç bir zaman, kesinlikle
a. 2312
ʿaṣliyye (A.) : asıl ve esasa ait olan, aslī
ʿa.+den (ḥācet-i ʿa.) 1529
aṣlu : asılı, asılmış durumda
a. ḳo- 3301
ʿaṣr (A.) : ikindi vakti
ʿa. ile 1948
ʿa.+ı 955
ʿa.+ı (ṣalātu'l-ʿa.) 972
a.+ın 1448
ʿa.+ını (ṣalāt-ı ʿa.) 965
aṣṣı : kâr; fayda
a. 3655, 3656, 5806, 5807, 5808
a.+da 5798
a.+dan 3587, 3588, 3617, 3653
a.+sın 3658, 5794
a.+ya 4395, 4401, 4402, 4405
a.+yı 3659
a. ḳıl- : kār etmek 3625
aṣṣılu : kārlı, yaralı
a. 4229, 4236
aş : yenilen yemek, aş
a. 6283, 6594, 6596
a.+ı 6595
a. bişür- 236
aşaġa : aşağı
a. 217, 697, 1606, 1868, 1882, 2371, 2399, 4059, 6560
āşikār (F.) : belli, açık, meydanda
ā. 524, 1092, 1099
ʿāşır (A.) : (fık.) zekât toplayan baş memur
ʿā. 1668, 1671
ʿaşr (A.) : on
ʿa.-ı ẕilḥicce 1856
at : bir hayvan, at
a. 361, 363, 2431, 2462, 3346, 3365, 3853, 3854, 3858, 3861, 3934, 4184, 4277, 4292, 4399, 4400, 4789, 4795, 5084, 5113, 5193, 5276, 5347, 5374, 5380, 5390, 5402, 5407, 5576, 5577, 5642, 6452
a. bahāsı 5430
a. başı 1611
a. gibi 362, 3362, 4503
a.+ıçun 3676
a. ile 3344, 5840
a. issi 3675, 3676, 3849, 3852, 3857, 5858
a. tersi 832
a.+a 3867, 3988, 4184
a.+da 1608, 1609, 1610
a.+ı 1019, 1481, 3344, 3845, 3847, 3848, 3850, 4398, 5371, 5377, 5378, 5382,

5399, 5412, 5416, 5424, 5426, 5432, 5581, 5845, 5854, 5855, 5877, 6332
a.+ıdı 6331
a.+ın 5393
a.+ını 3844, 3852, 4194, 5416, 5429, 5440, 5441, 5871
a.+ınuñ 3862
a.+ıyla 3672
a.+um 4794, 5406
a.+uñ 845, 913, 4024, 4796, 5379, 5582
a.+uñı 5574, 6787
a.+uñ içün 6788
at- : fırlatmak, atmak
a.-a ata 746
a.-dı 6849
a.-sa 6700, 6743
oḳ at- 6743
atım : atım, atımlık (mesafe)
a.-ım 577
ata : baba
a. 57, 865, 1776, 1957, 1959, 1961, 1961, 1962, 1963, 1965, 1968, 1977, 2170, 2192, 2194, 2221, 2230, 2555, 2595, 2986, 2990, 3054, 3136, 3167, 3183, 3515, 4184, 4366, 4398, 4836, 5725, 6325, 6435, 6791, 6950, 7000, 7001
a. anası 2989
a. oğlı 2598
a.+dan 35, 2121, 2987
a.+ları 1979
a.+m 479, 928, 1488, 2601, 3057, 3711
a.+mdur 3011
a.+msın 5312
a.+muñ 3060
a.+muñdur 5491
a.+ñ atası 2602
a.+nuñ 3138
a.+ñuñ 2600
a.+sı 1941, 2122, 2151, 3017, 3018, 3019, 3020, 3029, 3139, 3436, 3494, 4879, 5152, 5493, 6196, 6305, 6553, 6998
a.+sıdur 2602
a.+sı durur 6324
a.+sı ḳardaşı 1943
a.+sın 6304, 6312, 6315
a.+sına 1654, 2292, 4967
a.+sından 2854, 3048, 3268
a.+sınuñ 1942, 1988, 1989, 2296, 3063, 3556
a.+sıyla 6156, 6305
a.+ya 2056, 3141, 3142, 6792
a.+yıla 2125, 2236
ʿaṭā (A.) : bağış, bahşiş
ʿa. 39
ʿatāḳ (A.) : (fık.) bir kişinin kölesini serbest bırakması, hürriyetine kavuşturması
krş. ʿıtāḳ
ʿa. 1111, 6319
ʿa. üzre 6223
ʿa.+a 5222
ʿaṭaş (A.) : susama, susuzluk
ʿa.+dan 542
atıl- : fırlatılmak, atılmak
a.-mış 1051
ʿatīḳ (A.) : (fık.) azat olmaş, köle veya cariye
ʿa. 3010
atlu : süvari, atlı
a. 3345
a.+ya 3343
atmaca : avlanma için eğitilebilen yırtıcı bir kuş
a. 386, 6529
ʿaṭşān (A.) : susuz, susamış
ʿa. 4693
av : av
a. 6127, 6711, 6725, 6848
a. avla- 3661, 3665, 6741
a.+ıçun 6129
a. gibi 6134
a.+ından 6721
a.+lar 6729
ʿavārī (A.): ödünç şeyler
ʿa. 6783, 6786
ʿavdet (A.): geri dönme, geri gelme
ʿa. it- 1323
avla- : avlamak
a.-dılar 3665
a.-duġı 6725, 6729, 6735
a.-duġın 6713
a.-duġından 6720
a.-duḳlarında 6727
a.-madın 4358
a.-maḳ 6741
a.-yalar 3661
av avla- 6741
ʿavrat (A.) : (fık.) 1. erkeğin hanımı, eşi, zevce
ʿa. 749, 766, 775, 804, 814, 821, 998, 1161, 1512, 1728, 1741, 1783, 1897, 1900, 1907, 1920, 1925, 1937, 1942, 1944, 1949, 1955, 1970, 1983, 2005, 2008, 2032, 2037, 2040, 2055, 2056, 2057, 2090, 2100, 2105, 2195, 2207, 2209, 2214, 2217, 2278, 2288, 2289, 2307, 2308, 2309, 2310, 2313, 2346, 2355, 2362, 2364, 2385, 2392, 2395, 2409, 2416, 2429, 2434, 2435, 2437, 2438, 2441, 2445, 2446, 2453, 2456, 2463, 2465, 2478, 2494, 2494, 2501, 2502, 2511, 2521, 2529, 2530, 2534, 2534, 2535, 2536, 2541, 2543, 2551, 2570, 2578, 2653, 2667, 2680, 2692, 2715, 2736, 2742, 2758, 2782, 2782, 2783, 2787, 2790, 2793, 2796, 2801,

2833, 2845, 2847, 2850, 2853, 2871, 2872, 2881, 2882, 2885, 2886, 2887, 2888, 2893, 2898, 2903, 2904, 2910, 2927, 2928, 2960, 2969, 2970, 2975, 2979, 2994, 2998, 2999, 3004, 3187, 3227, 3270, 3406, 3427, 3431, 3433, 3558, 3560, 3563, 4840, 4845, 4848, 4850, 4932, 4934, 4968, 5043, 5046, 5047, 5048, 5070, 5075, 5077, 5230, 5287, 5292, 5301, 5321, 5328, 5333, 5335, 5354, 5357, 5359, 5360, 5361, 5545, 5550, 5553, 5554, 5567, 5628, 5631, 5634, 5645, 5649, 5651, 5659, 5684, 5762, 5955, 5956, 5961, 5976, 6180, 6181, 6185, 6186, 6189, 6192, 6197, 6224, 6235, 6519, 6520, 6619, 6826, 6862, 6937, 6989, 7000
ʿa.+durur 2552
ʿa. gibi 2996, 3001
ʿa. ʿiddeti 2952
ʿa. ile 2414, 5286
ʿa. izni 2564
ʿa. üsti 2102
ʿa. (ḥaḳḳ-ı ʿa.) 2841
ʿa.+a 977, 1918, 1992, 2001, 2042, 2089, 2176, 2411, 2428, 2476, 2486, 2493, 2509, 2633, 2659, 2690, 2757, 2800, 2831, 2837, 2878, 2935, 2962, 2995, 3183, 3445, 4836, 5288, 5293, 5302, 5555, 5628, 5636, 5637, 5663, 6176, 6200, 6570, 6613, 6618, 6824
ʿa.+da 996, 2053, 2324, 2932, 6917, 6928
ʿa.+dan 2438, 2452, 2597, 3270, 3560, 5297, 6663
ʿa.+dan öñdin 2497
ʿa.+ı 1922, 1927, 1952, 2007, 2032, 2033, 2034, 2037, 2045, 2046, 2047, 2181, 2356, 2357, 2094, 2130, 2212, 2293, 2304, 2306, 2548, 594, 2672, 2687, 2755, 2765, 2781, 2878, 2893, 2894, 2901, 2902, 2914, 2919, 2922, 2929, 2997, 3217, 3226, 3424, 3557, 5042, 5497, 5507, 5543, 5561, 5629, 5823, 6234, 6616, 6825
ʿa.+ıdur 2276, 2468, 3993
ʿa.+ın 1893, 2107, 2360, 2685, 2726, 2792, 2968, 3540, 5564, 6300
ʿa.+ına 819, 1111, 2368, 2481, 2560, 2611, 2624, 2627, 2652, 2662, 2669, 2676, 2693, 2752, 2762, 2763, 2773, 2829, 3003, 3007, 3539, 3754, 4968, 5294, 5326, 5963, 6615, 6620, 6635
ʿa.+ında 4889
ʿa.+ından 2181, 2786
ʿa.+ını 1989, 2054, 2464, 2636, 2688, 2725, 2805, 2936, 3219, 5289, 5353, 5563, 6299
ʿa.+ınuñ 1991, 1992, 2108, 2810
ʿa.+ıyla 2793
ʿa.+lar 772, 1158, 1164, 1167, 2905, 2909, 6606, 6993
ʿa.+lar nikāḥı 2104
ʿa.+larda 2945
ʿa.+ları 1156
ʿa.+laruñ 803
ʿa.+um 2670, 5223
ʿa.+umdur 4838, 5564, 5761
ʿa.+uñ 368, 785, 995, 1500, 1941, 2017, 2051, 2205, 2266, 2299, 2347, 2388, 2391, 2401, 2402, 2405, 2407, 2498, 2562, 2563, 2581, 2593, 2690, 2903, 2944, 3561, 3563, 5353, 5355, 5541 5653, 5758, 5958, 5959, 5961, 6618
ʿa.+uñdur 5637
ʿa. al- 1993, 2079, 2198, 2200, 2201, 2268, 2303, 2350, 2378, 2877, 3847, 6297, 6822
ʿa. boşa- 2107, 2792
ʿa. ol- 1001, 1002, 2300, 2888
2. insanın gösterilmesi yasak, haram olan yeri; avret yeri
ʿa. 995
ʿa.+ın 933, 934
ʿa. (setr-i ʿa. it-) 424
ʿa. (setr-i ʿa. eyle-) 984
ʿavratlıḳ (A.+Tür.) : avratlık, karılık
ʿa.+a [ʿavratlıġa] 2094, 4839, 4868, 5552, 5557, 6639, 6640
avuç : elin içi, avuç
a.+ına [avcına] 6581, 6593
a.+ında [avcında] 6582
a.+ından [avcından] 6593
a.+ıyla [avcıyla] 6591
a.+uña [avcuña] 143
a.+uñ ile [avcuñ] ile 198
ay : 1. otuz günlük zaman birimi
a. 1466, 1578, 1722, 1734, 1735, 1776, 2679, 2761, 2765, 2812, 2944, 2951, 2957, 2980, 3105, 3107, 4518, 5294, 5297, 5299, 5548, 5548, 6003, 6082, 6086, 6442, 6443, 6904
a. içi 1762, 5298, 5300
a. ile 5920
a.+a 6010
a.+da 1285, 1756, 1765, 1765, 1766, 2964, 2981, 5618, 5630, 5775
a.+dan 2766
a.+dan artuḳ 2761, 6004
a.+dan eksük 2966, 5633
a.+dan şoñra 1575, 2584, 3196

a.+dur 2767, 2943, 2950
a.+ı 1691, 1718, 1721, 1731, 1743, 1743, 1751, 1751
a.+ında 1285, 1755, 1781, 1827, 2329
a.+ını 1724, 1739
a.+ınuñ 1720
a.+lara 1859
a.+larda 1858, 1858
a.+ları 1856
a.+uñ 3110, 5612, 5617
2. dünyanın uydusu olan gök cismi
a.+a ḳarşu 933
a.+ı 1725, 1748, 1750
aya : avuç içi
a. 826
a.+sı 996
a.+sın 2633
a.+sına 6614, 6614
ayaḳ : ayak
a. barmaḳları 675
a.+ı [ayaġı] 689, 996, 4507
a.+ın [ayaġın] 430, 486, 654, 1246, 1338, 3260, 3298, 6897
a.+ına [ayaġına] 391, 711, 4187, 4188, 4189, 4192
a.+ında [ayaġında] 4190, 4195
a.+ını [ayaġını] 647, 1130, 1131
a.+ların 665, 3300
a.+uñ 660
a.+uña [ayaġuña] 659
ʿayān (A.) : belli, açık, aşikār
ʿa. 2642, 4355, 4513, 5190, 6085, 6513
ʿa. (bellü ʿa.) 277, 903, 995, 1041, 1272, 1472, 1604, 3901, 5717
ʿa. ḳıl- 13, 471, 5700, 6085
ʿa. ol- 1884
āyāt (A.): Kur'an-ı Kerim'in cümleleri, ayetler
ā.+ı 1343
ʿayb (A.) : utanılacak şey, kusur
ʿa. 3938, 4037, 4043, 4105, 4174, 4207, 4256
ʿa.+içun 4109
ʿa. u noḳṣān 77
ʿa.+ı 3849, 3940, 4008, 4039, 4083, 4084, 4090, 4094, 4101, 4108, 4109, 4121, 4125, 4129, 4133, 4137, 4140, 4141, 4149, 4153, 4164, 4166, 4168, 4169, 4172, 4176, 4211, 4215, 4216, 4282, 5604, 5779, 6819
ʿa.+ıla 6074
ʿa.+ın 53
ʿa.+ına 4185
ʿa.+ından 4045, 4104, 4204
ʿa.+ını 4154, 4197, 4205, 4206, 4256
ʿa.+ıyla 3941, 4186
ʿa.+um 70
ʿa.-ı nisā 4933
ʿa.+ı (ḫıyār-ı ʿa.) 4035
ʿa. ol- 27, 4047, 4057, 4059, 4063, 4065, 4069, 4077, 4080, 4081, 4208, 4210
āyet (A.): Kuran'ın cümlelerinden her biri, ayet
ā. 1039
ā.+leri 1351
ayır- : ayırmak
a.-maḳ gerek 2202
a.-mayalar 3540
a.-mayısar 2425
a.-maz 2885
āyīse (A.) : hiç hayız hāli görmemiş kadın
ā. 2943
aylıḳ : aylık
a. 2036, 2581, 2769
a.+iken [aylıġ-iken] 2038
ʿayn (A.) : (fık.) ortada somut olarak mevcut kitap, at, ev, para gibi şeyler
ʿa. 5192, 5970
ʿa. (ḳabż-ı ʿa.+içun) 5130
ʿa.+ı 281, 903, 904, 907, 909, 918, 3177, 3833, 4254, 5417, 5922, 5924, 6784, 6954
ʿa.+ı ile 3853, 3856, 4702, 4703, 4708, 5427
ʿa.+ın 3176, 3872
ʿa.+ını 5419
ʿa.+ıyla 3277, 3518, 3868, 3869, 3870, 3871, 4252, 5169, 5416
ʿa.-ı menḳūl 4788
ʿa.-ı necis 384
ayrıl- : ayrılmak
a. 2245
a.-a 2224
a.-dı 2940
a.-dum 2645
a.-maḳ 2879, 2882
a.-mış ol- 1648
a.-ur 2148, 2530, 2534, 2540
ayrılıḳ : ayrılık
a. 2885, 2886, 2929
ayru : uzak, uzakta
a. 541
ayruḳ : başka, öteki
a. 78, 721, 2731, 3236, 4737, 4849, 4884, 5779
a.+ına [ayruġına] 1307
az : az
a. 66, 202, 216, 342, 857, 870, 874, 876, 1008, 1388, 1658, 2066,2070, 3528, 3729, 3900, 4146, 4322, 4676, 5085, 5087, 5090, 5217, 5738, 6458, 6985
a. u çoḳ 2064, 3225
a.+dur 332
a.+ı 692

a.+ına 408
aʿżā (A.) : organlar
a. üsti 188, 189
a.+dan 117
a.+sı 270, 812, 1003, 4201
a.+sı (mecmūʿ-ı aʿ.) 995
a.+sın 248, 274
a.+sına 6614, 6617, 6619, 6620
a.+sını 540
a.+yı 487, 728
āzād (F.) : hür olan, hiç kimsenin kölesi olmayan
ā. eyle- 1775, 2301, 2302, 2811, 2955, 3009, 3085, 3086, 3087, 3162, 3793, 3888, 3989, 4082, 4766, 4769, 5230, 5318, 5476, 5520, 5526, 5986
ā. it- 2058, 2088, 2095, 2138, 2283, 2291, 2625, 2816, 2819, 3066, 3067, 3069, 3071, 3075, 3077, 3078, 3087, 3089, 3090, 3219, 3785, 3890, 3893, 4222, 4262, 4264, 4267, 4286, 4772, 4773, 5483, 5532, 6169, 6176, 6177, 6177, 6196, 6199, 6903
ā. ol- 1975, 2263, 2294, 2303, 2647, 2797, 3009, 3012, 3027, 3030, 3032, 3033, 3035, 3036, 3049, 3051, 3055, 3059, 3061, 3065, 3070, 3070, 3072, 3074, 3077, 3078, 3080, 3092, 3094, 3096, 3102, 3106, 3108, 3109, 3112, 3131, 3133, 3420, 3788, 3790, 3891, 4225, 4262, 4563, 4567, 4568, 4774, 4949, 4951, 4955, 5224, 5338, 5341, 5523, 5535, 5751, 6139, 6163, 6165, 6170, 6181, 6188, 6190, 6197, 6198, 6224, 6246, 6305, 6306
āzādlıḳ (F.+Tür.) : hür olma, serbestlik
ā.+a [āzādlığa] 2798, 3059
ā.+ına [āzādlığına] 4770
āzādlu (F.+A.) : hürriyeti elinde olan serbest kişi
ā. 2309, 3262, 3798, 4700, 4771, 4771, 5520, 5532, 6193
ā.+lar 4767
ā.+larumuza 3356
aẓhar (A.) : daha açık seçik, net
a. 900
ʿaẓīm (A.) : büyük, ulu
ʿa. 5213
ʿazīz (A.) : sevgili, muhterem
ʿa. 3733
ʿazl (A.) : 1. işine son verme, yol verme
ʿa. ile 5182
ʿa.+in 5182
ʿa.+ine 4723
ʿa. it- 4831, 4832
ʿa. ol- 4832, 5184
2. meniyi dışa akıtma
ʿa. it- 2561, 2567, 2570
Toplam kelime : 7483
Kelime çeşidi : 937
Madde başı : 263

B

bā (<be A.) : Arap yazısında ikinci harf
b. 3167
bāb (A.) : 1.kapı
b.+ın 53
2. bölüm, kısım (konu başlıklarında)
baʿde (A.) : "sonra" anlamında bir ön edat
baʿde'd-duḫūl (A.) : duhuldan sonra
b. 2615, 2936, 6227
baʿde'l-ḳabūl (A.) : kabul ettikten sonra
b. 3903
baʿde't-teşehhüd (A.) : teşehhüdden sonra
b. 1228
baʿde'z-zevāl (A.) : öğleden sonra
b. 1411
baʿdehū (A.) : ondan sonra, bilâhare
b. 485, 951, 1040, 1325, 1427, 1438, 1450, 1474, 1497, 1524, 1978, 2907, 2920, 4103, 4452, 4817, 4819, 5032, 5784, 6552, 6819, 6935
bağ : sargı
b.+ı 1245
bāġ (F.) : bağ, büyük bahçe, bostan
b. 5941
b. aġacı 113
b. u bağçe 3858, 3863
b. u bağçe issi 3860
b. u bağçeyi 3867
b. u baḫçe 5488
b.+uñ 3865
b. bozıl- 4356
b. dik- 6068
bağçe.(<bāġçe F.) : küçük bahçe krş.baḫçe
b. (bāġ u b.) 3858, 3863
b. (bāġ u b. issi) 3860
b.+nüñ 3865
b.+yi (bāġ u b.) 3867
bağışla- : bağışlamak, hibe etmek
b.-dı 1382, 2440, 2504
b.-dum 1914, 2503, 2646, 4579
b.-duñ 4706, 5772
b.-maḳ 3104, 3130, 6696
b.-maḳ daḫı 3703
b.-mışdur 5494
b.-r ise 5953
b.-rsa 5948
b.-sa 2436, 2454, 2458, 2463, 2501, 2502, 2575, 3115, 3846, 5927, 5940, 5955, 6955
b.-salar 1569, 3478, 6318

b.-ya 4366
b.-yan 4320, 5974
bağışlan- : bağışlanmak
b.-an 4319
b.-anuñ 4322
b.-maḳ daḫı 3707
b.-sa 4319
bağla- : sarmak, sarıp sarmalamak
b.-r 693
b.-ya 1866
b.-yacaḳ 1500
bağlan- : sarılacak
b.-acaḳ 1875
bağlu : sarılı
b.+yıdı 1244
b. ol- 390
bağy (A.) : azgınlık, ileri gitme, serkeşlik
b. (ehl-i b.) 3462
bahā (F.) : bedel, değer, kıymet
b. 3770, 3943, 6963
b.+sı 2263, 3727, 3729, 4547, 5430
b.+sın 2262, 3649, 3720, 3738, 3786, 3789, 3790, 3794, 3876, 3880, 3881, 4177, 4178, 4180, 4181, 4182, 4218, 4306, 4545, 4628, 5003, 5081, 5379, 5430, 5432, 6815, 6817, 6820
b.+sına 4631, 6962
b.+sında 5085
b.+sından 3769, 4038
b.+sını 4370
baḫçe <bāġçe F.): büyük bahçe krş. bağçe
b. 5941
b. (bāġ u b.) 5488
baḥr (A.) : Arap nazmındaki aruz vezninde, aslî bir vezinle ondan doğan vezinler topluluğu
b.+e gel- 68
baḫş (F.) : bağış, ihsan, iyilik
b. 1587
b.+ın 3101, 3102, 6311, 6311, 6312, 6314, 6316
b.+ında 1587, 3102
b.+ını 3635, 3635, 6315, 6316
b. it- 6999
b. ol- 6314
baḫşiş (F.) : bağış olarak verilen para veya mal
b. 2451, 2504, 4585, 5708, 5949, 5952, 5954, 5972, 5975, 5977
b.+i 2577, 4707, 5975
b. eyle- 2450
b. ol- 5931
bāk (F.) : korku, kaygı, endişe
b. (ne b.) 1640, 3999, 4157, 4310, 4646, 4703, 5172, 5873, 6047, 6337, 6769
baḳ- : 1. görmek için gözlerini çevirmek, bakmak
b.-a 4817
b.-ar 1596
b.-arsa 2006, 6620
b.-ma 6625
b.-maḳ 6614
b.-maḳ gibi 6618
b.-maya 6620, 6623
b.-ması 6618
b.-sa 2004
2. görmek
b. 4712, 5148, 5334, 5969
b.-masında 6619
baḳar (A.) : sığır
b. 1577, 1582, 2503, 2510, 2512
b. (cāmūs u b.) 1596
b. (ḥükm-i b.) 1581
b.+dan 1575
baḳır : kızıl renkli bir element
b. 1663, 6578
baḳırlu : bakır karışımlı, bakırlı
b. 3824, 3826, 3830, 3832
bāḳi (<bāḳī A.) : artık, fazla, geri kalan, bundan başka krş. bāḳī
b.+sin 346, 3096
b.+sinde 6499
b.+sinden 5782
bāḳī(A.) : artık, fazla, geri kalan, bundan başka krş. bāḳi
b. 270, 905, 1003, 1072, 1209, 1640, 1815, 1858, 1886, 2458, 3022, 3079, 3342, 4252, 5044, 5588, 5742, 6323, 6614, 6617, 6620, 6948
b. (nıṣf-ı b.) 5983
b. nıṣfı 1473
b.+dür 435, 608, 635, 2694, 5984
b.+si 6500, 6503, 6505
b.+sin 730, 1474, 1492, 1885, 6767
b.+sinde 1643, 6767
b.+sinden 3305
b. ḳal- 412, 1280, 3077, 3080, 3773, 4214, 4468, 5417, 5924
bāḳıllā (<bāḳılā A.) : bakla krş. baḳla
b. (mā'-i b.) 122, 146
baḳla (<bāḳılā A.) : baklagillerden olup taneli ve yeşil olarak yenebilen bir bitki krş. bāḳıllā
b.+yı 3747
baḳmaḳlıḳ : bakma
b. 1004, 6614
bal : bal
b. 356, 357, 358, 359, 4028, 4465, 4471, 4511, 5925, 5941, 6131, 6131, 6340
b.+a 357
b.+ı 5640
b. it- 6130
balaban : atmaca ve doğan gibi yırtıcı bir kuş
b. 6529
balçıḳ : bataklık yer

b. 1033
baldır : bacağın dizden ayak bileğine kadar olan bölümü, incik
b.+a dek 691
b.+ına 661, 2825, 6621
b.+ınuñ 998
b.+laruña 659
balġam (A.) : boğazda oluşan sümüksü madde, balgam
b. 505
bālığ (A.) : (fık.) ergenlik çağına gelmiş erkek
b. 1692, 5695, 6268
b. (ʿāḳıl u b.) 1908, 3256, 6250, 6717
b. (ġayr-ı b.) 3421, 6156, 6295, 6324, 6718
b. ol- 2172, 2179, 2186, 2191, 2708, 2710, 3052, 4054, 4056, 4057, 4063, 6253, 6254, 6256, 6257, 6262, 6263, 6264, 6264, 6265, 6270, 6272, 6986
bālığa (A.) : (fık.) ergenlik çağına gelmiş genç kız
b. ol- 6259, 6260
bālığeyn (A.) : ergenlik çağına gelmiş iki kişi
b. 3596
balıḳ : balık
b. 210, 3263, 4358
Balıkesri (öz. a.): Marmara Bölgesi'nde bir ilimiz, Balıkesir
b. 47
balta : kesmek, yarmak için kullanılan ağaç saplı bir alet
b. 925, 3700
bañ : bağırma
b. eyle- : yüksek sesten ilân etme, duyurma 5228
baña : bkz. ben
bañla- : yüksek sesle duyurmak
b.-ya 6115
baraş (<baraş A.) : vücutta yer yer beyaz ve alaca lekeler meydana getiren deri hastalığı
b. 2931
bardaḳ : su v.b. şeyleri içmek için kullanılan, genellikle camdan yapılan kap, bazı bölgelerde toprak testi
b. 398, 6390
b.+ı [bardağı] 6391
b.+ıle [bardağıla] 3171
b.+ın [bardağın] 6392
b.+ını [bardağını] 6394
baʿre (A.) : koyun, keçi, deve gibi hayvanların kurumuş pisliği
b. 334
baʿretān (<baʿrāt+ān A.+F.) : koyun, keçi, deve gibi hayvanlara ait kuru pislikler
b. 334
barmaġ : parmak krş. barmaḳ
b. 6422
barmaḳ : parmak krş. barmaġ
b. 657, 675, 680, 686, 2632, 2632
b. ile [barmağıla] 2631
b. ḳadar 679, 681
b.+dur 4090
b.+ı [barmağı] 2634, 4170, 6411, 6414
b.+ı [barmağı] gibi 813
b.+ı [barmağı] ile 444
b.+ın [barmağın] 442, 482, 6415, 6418
b.+ında [barmağında] 6580
b.+ını [barmağını] 6411, 6412
b.+ıyla [barmağıyla] 473
b.+lar 2635
b.+ları 5605
b.+larından 657, 660, 675
b.+laruñ 658
bārī (F.) : hiç olmazsa
b. 58, 77
baş- : basmak, bastırmak
b.-sa 6043, 6132
şu baş- 6132
başāret (A.) : göz açıklığı, inceden inceye etraflı derin görüş
b. ehli 324
baş : 1. insanın bir organı, baş
b. 771, 2713, 6283
b.+ı 747, 771, 2713, 4353, 4507
b.+ı (at b.) 1611
b.+ın 1052, 4688
b.+ına 430, 442, 1122, 1124, 1171, 1463, 14821611, 6588, 6589, 6621
b.+ını 439, 447
b.+ınuñ 431, 437, 440
b.+ıyla 1339
b.+uñ 438, 443
b.+uñuñ 481
b. yülit- : traş olmak, saç kestirmek 1850
2. uç, yüksek, yüksek nokta
b.+ında iken 3747
başla- : başlamak
b. 1555, 1559
b.-dı 1069, 1180
b.-duḳ 1, 4
b.-ġıl 660, 1447
b.-r 1437, 1438
b.-sa 1220, 1316
b.-ya 490, 791, 963, 1067, 1192, 1219, 1252, 1564, 2867
b.-yup 1862, 3454
başlan- : başlanmak
b.-maya 3
b.-sa 2
başlu başına : tek başına
b. 1171, 1463, 1482
başmaḳ : ayakkabı
b. 4524, 4525

başmakçı : ayakkabıcı
b. 4528
b.+ya 4523
bat- : batmak, gark olmak
b.-dı 269
bāṭıl (A.) : hükmen bozuk, geçersiz
b. 1045, 3966, 4349, 4677, 5082
b. durur 2523
b.+dur 3963, 4290, 4351, 5984
b. (beyʿ-i b.) 895, 3958
b.+dur (beyʿ-i b.) 4296, 4482
b. eyle- 1227, 1229, 3415, 4034
b. it- 534, 994
b. ol- 526, 531, 535, 603, 605, 633, 664, 690, 1089, 1193, 1429, 1433, 1753, 1841, 1924, 1990, 2065, 2104, 2112, 2199, 3413, 3654, 3956, 4145, 4248, 4294, 4301, 4350, 4701, 5182, 5421, 5722, 5986, 5987, 5994, 6109
bāṭın (A.): iç, iç yüz
b. 4352
b.+da 4867, 4869, 4871
bāṭınā (A.): iç yönüyle, iç bakımından
b. 4833, 4835, 4841, 4847
baṭn (A.): karın
b.+ına 2824
b.+uñ 2623
bay : zengin
b. 3086, 3160, 3713, 3791, 6549, 6559
b.+ından 4554
b.+ımış 1653
bayağı : önceki, eskisi gibi
b. 3296
bayıḳ : açık, belli, âşikâr, gerçek, kuşkusuz, kesinlikle
b. 60, 210, 382, 611, 994, 1112, 1200, 1279, 1391, 1527, 1625, 1713, 1850, 2373, 2566, 2646, 2758, 2762, 2835, 3093, 3104, 3130, 3249, 3370, 3385, 3612, 3737, 3816, 3821, 4189, 4219, 4296, 4325, 4358, 4426, 4552, 4570, 4710, 4774, 4938, 4965, 4983, 4993, 5052, 5702, 5800, 5832, 5979, 6256, 6310, 6381, 6582, 6674, 6707, 6811
bāyiʿ (A.) : (fık.) malı satan
b. 3603, 3611, 3648, 3719, 3769, 3772, 3877, 3899, 3902, 3928, 4042, 4071, 4084, 4103, 4104, 4107, 4130, 4179, 4181, 4236, 4239, 4240, 4312, 4315, 4330, 4331, 4333, 4334, 4342, 4355, 4372, 4432, 4439, 4443, 4446, 4459, 4460, 4475, 5383, 5531, 5569, 5570, 5570, 5572, 5575, 5579, 5581, 5585, 5613, 5624, 6435, 6667, 6820
b. (şāʿ-ı b.) 4426
b. elinde 3785
b. içün 4462
b. ile 6666
b. şāʿı 4430
b.+den 3881, 3944, 4218, 5274, 5584
b.+den (milk-i b.) 3905
b.+e 3789, 3790, 4157, 4158, 4182, 4640, 4857
b.+i 3995, 4102, 4204
b.+inden 3876, 4085, 4094, 4095, 4100, 4113, 4114, 4117, 4163, 4219, 5388, 5518, 5606, 5609, 5610
b.+ine 4165
b.+üñ 4000, 4091, 4120, 4160, 4227, 4464, 5617, 5620
b.+üñdür 3741, 4318
b.+üñ (ġayr-ı b.) 4072
b.-i evvel 4097, 4172
bāyin (A.) : (fık.) boş olan, boş olma
b. 2464, 2974, 2975
b.+de 2696, 2697
b. ol- 820, 821, 2211, 2212, 2216, 2618, 2619, 2645, 2677, 2695, 2765, 2781, 2853, 5297, 5298, 5327, 5329, 6234, 6235
bāyin ṭalāḳ (A.) : kadının iddet süresi (yaklaşık üç ay) sona ermeden o kadına dönmeye hak vermeyen boşama şekli
b. 2910, 2774, 2785, 2790, 2850
bayram : bayram
b. 623, 1737, 1860, 6550
b. ayı 1743, 1751
b. ġusli 751
b. gün 6552
b. güni 1448, 1680, 1860, 6550
b. namāzı 616, 1159, 1434
b.+da 1093
b. it- 1735
baʿż (A.) : biraz, bir kısım
b. (muʿtaḳu'l-b.) 3081
bāzār (F.) : pazar; alış veriş
b.+da 3633
b.+dan 4439
b.+ını 4373
b. it-: pazarlık etmek 3948
baʿżı (A.) : bir şeyin küçük kısmı, parçası
b. 65, 166, 169, 853, 2351, 3304, 5498, 6053, 6479
b.+lar 172, 240, 253, 261, 328, 508, 709, 710, 878, 884, 900, 1323, 1362, 1396, 1410, 1455, 1457, 1745, 1745, 1767, 1803, 1826, 2071, 2188, 2414, 2417, 2419, 2426, 2543, 2546, 2748, 3113, 3239, 3244, 3967, 3997, 4001, 4128, 4139, 4169, 4206, 4432, 4437, 4530, 4809, 4810, 5023, 5225, 5592,

5666, 5679, 5901, 6095, 6152, 6261, 6366, 6442, 6461, 6461, 6545, 6545
b.+na 399, 414, 4467
b.+nda 4137
b.+sı 812, 859, 1951
b.+sın 859, 874
b.+sında 68, 4468, 6708, 6708
b.+sını 3075
baʿżu'l-imām (A.) : imamların bir kısmı
b. 6498, 6512
bed-fiʿāl (F.A.) : kötü, yanlış işler
b. 3373, 3454
bedel (A.) : (fık.) köle veya cariyenin kıymetini belirleyen karşılık, belli miktardaki para
b. 2785, 2788, 2789, 2800, 2801, 5356, 5357, 5362, 5773, 5788, 5791, 6144, 6160, 6164
b.+den 6141
b. ḳıl- 3718
b. vir- 2787, 5065, 5070
beden (A.) : vücut
b.+de 134
b.+den 828
beg : küçük devlet başkanı
b. 1398
b.+lerine 3452
behem (F.) : toplu, bir arada, bir yerde
b. 16, 130, 205, 644, 652, 845, 911, 1179, 1284, 1398, 1443, 1578, 1612, 1638, 1741, 1857, 1943, 1974, 1979, 2290, 2313, 2395, 2857, 3037, 3246, 3393, 3432, 3442, 3450, 3582, 3882, 3912, 4298, 4444, 4634, 4920, 5196, 5244, 5361, 5365, 5405, 5414, 5477, 5616, 5624, 5765, 5928, 6167, 6174, 6303, 6328, 6399, 6421, 6718, 6743, 6841, 6869, 6978, 7000
bekāret (A.) : kız oğlan kız olma durumu, kızlık
b. 2237, 2382, 2912, 4934
b.+de 1947
bekmez : pekmez
b. 4028, 6340
belel (A.): ıslaklık, yaşlık
b. 437, 440
belī (F.) : evet
b. 1738, 1813, 2236, 3423, 6872
belki (F.) : ihtimal, umulur, olabilir; hatta
b. 141, 248, 263, 523, 572, 797, 887, 892, 1331, 1360, 1675, 1701, 1759, 1792, 2162, 2273, 2542, 2569, 2682, 3386, 3407, 3737, 3831, 4704, 4717, 4728, 4816, 5106, 5113, 5389, 5514, 5715, 5880, 6384, 6593, 6772, 6879
bellü : belli, açık, aşikâr
b. 1619, 1668, 1850, 4520
b. ʿayān 277, 903, 995, 1041, 1272, 1472, 1604, 3901, 5717
b. yaḳın 139, 2666
belür- : belirmek, ortaya çıkmak
b.-meye 182
ben : ben (zamir)
b. 69, 75, 565, 1214, 1423, 1424, 1725, 2089, 2116, 2157, 2162, 2482, 2600, 2645, 2646, 2652, 2659, 2671, 2688, 2690, 2718,2745, 2754, 2783, 2868, 2873, 2888, 2890, 2900, 2962, 3025, 3032, 3105, 3145, 3153, 3587, 3687, 3760, 3796, 3814, 4554, 4561, 4614, 4621, 4719, 4720, 4758, 4764, 4890, 4949, 4951, 5000, 5018, 5021, 5043, 5047, 5112, 5138, 5158, 5165, 5169, 5206, 5286, 5291, 5300, 5308, 5312, 5317, 5326, 5338, 5356, 5357, 5380, 5424, 5472, 5508, 5511, 5513, 5514, 5525, 5532, 5556, 5597, 5661, 5868, 5889, 5889, 5996, 6040, 6203, 6268
b. bildügüm 3318
b. daḫı 3055, 4599, 4753, 5115, 5177, 5329, 5598
baña 17, 260, 1206, 2008, 2092, 2198, 2200, 2484, 2503, 2598, 2646, 2653, 2674, 2691, 2745, 2752, 2773, 2780, 2807, 2869, 2874, 2874, 2875, 2899, 3054, 3056, 3061, 3228, 3588, 3688, 3828, 4221, 4230, 4390, 4524, 4598, 4652, 4706, 4754, 4764, 4852, 4998, 5044, 5107, 5114, 5120, 5121, 5163, 5174, 5265, 5308, 5313, 5355, 5375, 5390, 5392, 5403, 5436, 5444, 5519, 5520, 5527, 5551, 5597, 5703, 5788, 5883, 5983, 6108, 6136, 6162, 6202, 6390, 6393, 7003
b.+de 4943, 5669, 5698, 5699, 5769
b.+deki 6798
b.+den 820, 2612, 2645, 2647, 2670, 2830, 2963, 3009, 3032, 3040, 3059, 3061, 3106, 3123, 3126, 3128, 3136, 4795, 4898, 4949, 4960, 5175, 5176, 5223, 5327, 5338, 5448, 5449, 5452, 6426
b.+den öñdin 5511, 5997
b.+em 5318
b.+i 2195, 2669, 2783, 3796, 3797, 3801, 3802, 5340, 5660
b.+üm 23, 45, 70, 941, 2072, 2090, 2599, 2601, 2757, 2806, 2889, 2899, 2978, 3011, 3057, 3123, 3136, 3879, 4452, 4572, 4706, 4754, 4804, 4903, 4942, 4998, 5019, 5251, 5307, 5345, 5346, 5364, 5374, 5381, 5383, 5391, 5425, 5443, 5512, 5623, 5662, 5684, 5707,

5708, 5717, 5739, 5746, 5753, 5758, 5788, 5804, 5993, 5998, 6426
b.+üm içün 5079
b.+üm ile 4858
b.+ümdür 4795, 5537
b.+ümle 2889
be-nām (F.) : ünlü, meşhur
b. 154, 287, 385, 462, 680, 776, 805, 811, 882, 1347, 1549, 1668, 1846, 1976, 1982, 2433, 2487, 2710, 2719, 2732, 2735, 2737, 2779, 2860, 2931, 2960, 3005, 3097, 3174, 3232, 3592, 3657, 3748, 3787, 3790, 3831, 3944, 4208, 4294, 4306, 4603, 4746, 4964, 5011, 5241, 5282, 5294, 5465, 5710, 5734, 5899, 5923, 6003, 6011, 6080, 6260, 6262, 6276, 6308, 6470, 6699, 6713
benī-Ādem (A.): insanoğlu, insan
b.+dür 3468
beñze- : benzemek
b.-medi 1300
b.-mez 803
b.-r 122, 125, 386, 871, 879, 889, 912, 2446, 2447, 2488, 2492, 2506, 2984, 3700, 3774, 5065, 5367, 5638, 6080, 6134, 6382
b.-ye 6272
benī-Ādem (A.) : Ademoğlu, insanlar
b.+dür 3468
benī İsrā'īl (öz.a.) : Kur'an-ı Kerim'in 17. suresi olan İsra suresinin öteki adı
b. 1345
berāber (F.) : birlikte bulunan, bir arada, bir hizada
b. 512, 1189, 3595, 3616, 3632, 4486, 4536, 4692, 6469, 6470, 6470, 6984
b. eyle- 4691
b. ol- 1945, 1949, 3103, 3593
berü : beri, bu tarafa, buraya
b. 3886
berīb (A.): kurtulmuş, salim, temiz
b. 4045, 4104, 4179, 4204, 4591, 4593, 4593, 4595, 4625, 5982, 6030, 6429
b. ol- 3640, 3794, 3995, 4069, 5040
ber'-aks (F.+A.) : tersine, aksine
b. 1068
besle- : beslemek
b.-yeler 3480
besmele (A.): "Bismillāhirrahmanirrahim" sözünün kısaltılmış biçimi
b. 6743
bevl (A.) : idrar, sidik
b. 916
b.+i 835, 835, 836, 852, 919
b.+ini 843
b.-i feres 842
b.-i ḥımār 830
b.-i şāt 229
bey' (A.): (fık.) malı satma veya malla değişme
b. 882, 897, 3722, 3726, 3737, 3816, 3821, 3836, 3842, 3898, 3952, 3990, 4278, 4295, 4301, 4378, 5059, 5503, 5778, 5779, 6967
b. ile 4263
b. ü şirā: alım satım 1836, 4387, 4712, 4724, 6142, 6232, 6323
b. ü şirā it- 3220, 5153
b. ü şirā ḳıl- 1523, 1832, 6266
b.+e 2506, 4627, 4757, 5065
b.+i 881, 2507, 3734, 3741, 3748, 3751, 3753, 3775, 3779, 3837, 3901, 3953, 3956, 3963, 3966, 3967, 3969, 3978, 3980, 3985, 4020, 4022, 4145, 4147, 4251, 4269, 4273, 4284, 4290, 4298, 4300, 4302, 4307, 4315, 4328, 4364, 4417, 4492, 5522, 5534, 5615, 6212, 6964
b.+ini 3839, 3895, 3950, 3982, 3989, 4022, 4234, 4235, 4309
b.+inüñ 4857
b.+ümüz 4345, 4349, 5527
b.+üñ 3717, 4258, 4544, 4546, 4546, 4858
b.-i 'aḳār 4413
b.-i cedīd 4375, 4419
b.-i cedīd ḳıl- 4419
b.-i menāfi'dür 6000
b.-i ribā ḳıl- 893
b. eyle- 894, 4272, 5809, 6706
b. it- 3725, 3839, 3899, 4220, 4230, 4231, 4274, 4285, 4342
b. ḳıl- 879, 3953, 4343
bey'-i bāṭıl (A.) : (fık.) kendisinde satış şartları tamamen veya kısmen bulunmaması sebebiyle asla meşru olmayan leş gibi bir şeyi satma
b. 895, 3958,
b.+dur 4296, 4482
bey'-i fāsid (A.) : (fık.) esasta sahih olup nitelik yönüyle meşru olmayan satış
b. 3850, 3949, 4233, 4244, 4265, 4315, 6214
b.+dür 4289, 4358
bey'-i nāfiẕ (A.) : (fık.) üçüncü şahsın hakkının söz konusu olmadığı satış
b.-dür 4262
beyān (A.) : anlatma, açıklama, bildirme
b. 21, 471, 3190, 3606, 4402, 4520, 6085
b. eyle- 4513, 5190, 5699
b. it- 5697, 5700
b. ḳıl- 13, 64, 72, 476, 698, 829, 1492, 1623, 1819, 1884, 2866, 3190, 3859,

4561, 4660, 5647, 6000, 6081, 6085, 6481, 6709, 6928
beyne'l-ġānimīn (A.) : ganimet sahipleri arasında
b. 3342, 3392
beyne'l-ʿibād (A.) : insanlar, kullar arasında
b. 4666
beyt (A.): ev, konut
b.+in 81
beytü'l-māl (A.) : (fık.) devlet hazinesi
b. 3250, 3487, 3493, 4704, 4717, 6475
b.+dan 3469, 3491, 6465, 6995
b.+ın 6997
beyyin (A.) : açık, belli, aşikār
b. 4211
beyyine (A.) : tanık, delil
b. 4648, 4657
bezl (A.) : işi bitirme, kesme
b. ol-: iş bitmek, hallolmak 5277
bıçaḳ : bıçak
b. 925, 6839
bıñar : pınar, çeşme
b. 322, 336
b.+lar 330
b.+lar içi 332
b.+lar şuları 109, 131
bıraḳ- : bırakmak, terk etmek
b.-a [bıraġa] 1868
b.-an [bıraġan] 6101
b.-dı 3479
b.-duġı 913
b.-mış 4695
b.-mışlar 3465
b.-sa 6100, 6102
b.-salar 214
b.-urlar [bıraġurlar] 833, 844
bıyıḳ : bıyık
b.+uñ [bıyıġuñ] 1863
bızaġu : inek v.b. büyük baş hayvanların yavrusu
b. 1572
b.+larda 1597
bızavlacı : buzağı doğuracak durumda, hamile
b. 3948
biç- : biçmek, kesmek
b.-di 6092
b.-diler 3665
b.-eler 3661
b.-meyince 5914
ot biç- 3661, 3665
bidʿat (A.) : İslâm dininde, Hz. Muhammed döneminden sonraki zamanlarda ortaya çıkmış inançlar ve ilkeler
b. 1453
bī-edeb (F.+A.) : saygısız, kaba
b. 1382
bigi : gibi krş. gibi
b. 847, 4673
bī-gümān (F.) : hiç kuşkusuz, şüphesiz
b. 41, 49, 69, 91, 95, 97, 121, 129, 146, 153, 164, 177, 180, 184, 233, 251, 255, 257, 288, 298, 327, 331, 339, 358, 365, 368, 381, 390, 403, 407, 421, 446, 452, 454, 460, 464, 469, 484, 487, 498, 502, 510, 521, 523, 536, 561, 564, 603, 613, 621, 628, 640, 642, 643, 661, 665, 673, 683, 685, 705, 712, 741, 756, 760, 763, 777, 779, 792, 802, 814, 820, 823, 829, 864, 876, 891, 898, 907, 920, 924, 952, 964, 967, 970, 999, 1003, 1024, 1026, 1033, 1036, 1044, 1057, 1072, 1087, 1095, 1098, 1100, 1102, 1105, 1109, 1116, 1139, 1148, 1159, 1166, 1200, 1212, 1233, 1252, 1268, 1285, 1296, 1309, 1318, 1351, 1371, 1384, 1401, 1421, 1434, 1439, 1453, 1553, 1560, 1607, 1623, 1655, 1675, 1684, 1704, 1710, 1717, 1729, 1736, 1751, 1758, 1768, 1774, 1793, 1809, 1825, 1840, 1867, 1880, 1896, 1899, 1917, 1921, 1929, 1939, 1956, 1961, 1961, 1971, 1977, 2004, 2011, 2045, 2053, 2058, 2065, 2067, 2082, 2124, 2126, 2135, 2141, 2149, 2156, 2158, 2182, 2185, 2201, 2204, 2216, 2235, 2240, 2243, 2248, 2256, 2265, 2298, 2310, 2316, 2328, 2336, 2344, 2351, 2355, 2372, 2383, 2417, 2432, 2439, 2444, 2448, 2451, 2502, 2546, 2554, 2563, 2584, 2612, 2614, 2618, 2622, 2628, 2634, 2642, 2651, 2672, 2681, 2712, 2722, 2726, 2755, 2760, 2766, 2774, 2790, 2796, 2801, 2806, 2838, 2848, 2856, 2865, 2886, 2888, 2890, 2893, 2898, 2900, 2920, 2924, 2929, 2932, 2939, 2945, 2961, 2964, 2967, 2982, 2985, 2991, 3015, 3021, 3030, 3048, 3051, 3055, 3058, 3060, 3070, 3074, 3076, 3088, 3093, 3096, 3125, 3129, 3163, 3164, 3180, 3194, 3223, 3231, 3234, 3238, 3265, 3272, 3280, 3297, 3316, 3324, 3338, 3345, 3353, 3360, 3370, 3376, 3390, 3439, 3445, 3475, 3495, 3506, 3529, 3544, 3549, 3551, 3555, 3561, 3572, 3583, 3586, 3597, 3647, 3649, 3654, 3667, 3670, 3681, 3685, 3693, 3698, 3702, 3706, 3739, 3751, 3788, 3798, 3830, 3836, 3840, 3850, 3874, 3877, 3897, 3901, 3907, 3916, 3919, 3949, 3957, 3962, 3972, 3975, 3980, 3984, 3991, 4004, 4009, 4012, 4014, 4026, 4049, 4051, 4053, 4056, 4062, 4079, 4084, 4100, 4106, 4113, 4119, 4123, 4128, 4133, 4135, 4139, 4143, 4147, 4149, 4152, 4153, 4174, 4189, 4196, 4199, 4202, 4226, 4237, 4257, 4265, 4268, 4280, 4290, 4313, 4341, 4344, 4352, 4371, 4385, 4397, 4406, 4423, 4431, 4447, 4457, 4463, 4468, 4473, 4478, 4482, 4527, 4534, 4545,

4553, 4567, 4580, 4582, 4584, 4602, 4607, 4616, 4635, 4649, 4657, 4710, 4722, 4732, 4747, 4755, 4759, 4766, 4769, 4779, 4790, 4794, 4808, 4825, 4867, 4869, 4877, 4892, 4894, 4905, 4913, 4918, 4922, 4945, 4951, 4954, 4965, 4974, 4986, 4989, 5006, 5012, 5014, 5037, 5045, 5056, 5091, 5100, 5124, 5138, 5177, 5209, 5210, 5224, 5253, 5260, 5267, 5277, 5285, 5296, 5300, 5309, 5328, 5336, 5343, 5369, 5390, 5399, 5411, 5425, 5441, 5445, 5468, 5470, 5478, 5487, 5508, 5520, 5523, 5528, 5535, 5538, 5545, 5559, 5588, 5598, 5607, 5610, 5618, 5641, 5645, 5655, 5658, 5661, 5706, 5708, 5713, 5719, 5731, 5733, 5742, 5764, 5818, 5937, 5945, 5949, 5957, 5964, 5971, 5974, 5979, 5987, 5993, 5998, 6066, 6077, 6083, 6102, 6116, 6124, 6128, 6145, 6157, 6164, 6171, 6188, 6191, 6193, 6199, 6221, 6226, 6256, 6298, 6310, 6312, 6316, 6329,6374, 6383, 6406, 6414, 6422, 6427, 6437, 6477, 6481, 6487, 6489, 6499, 6511, 6547, 6553, 6556, 6562, 6582, 6586, 6586, 6588, 6593, 6598, 6608, 6618, 6630, 6643, 6645, 6658, 6679, 6727, 6731, 6737, 6741, 6774, 6776, 6786, 6805, 6816, 6819, 6833, 6842, 6863, 6897, 6910, 6926, 6974, 6985

bī-ḫalel (F.+A.) : eksiksiz, noksansız, kusursuz
b. 3362, 5797, 6146, 6500, 6505

bī-ḫilāf (F.+A) : zıtlık, aykırılık, terslik olmaksızın
b. 1187, 5573, 5970

biḥār (A.): denizler
b. (mā'ü'l-b.) 6683

bī-ḥisāb (F.+A.) : sayısız, hesapsız, sınırsız
b. 1644

bī-iḫtiyār (F.+A.) : seçme, tercihte bulnma hakkı bulunmaksızın
b. 3035

bī-iltibās (F.+A.) : tartışmasız, kesinlikle
b. 22, 1693

bī-izār (F.+A.) : izarsız, örtülsüz
b. 4971

bikr (A.) : (fık.) kız oğlan kız, kızlık
b. 2111, 2232, 2234, 2239, 2240, 2241, 2551, 2903, 2904, 2917, 6663
b.+dür 2906, 2909, 2916

bil : bel
b.+inden 770

bil- : 1. farkında olmak, haberdar olmak
b. 174, 214, 244, 251, 316, 379, 385, 450, 468, 475, 477, 616, 661, 750, 763, 781, 807, 843, 1279, 1282, 1295, 1356, 1491, 1614, 1623, 1625, 1666, 1774, 1897, 1937, 2076, 2180, 2371, 2576, 2580, 2582, 2584, 2603, 2642, 2651, 2654, 2692, 2706, 2738, 2766, 2774, 2781, 2958, 2977, 2993, 3030, 3082, 3104, 3115, 3130, 3204, 3235, 3349, 3493, 3518, 3590, 3609, 3618, 3619, 3727, 3729, 3748, 3892, 3986, 4034, 4233, 4273, 4325, 4510, 4547, 4555, 4559, 4595, 4633, 4658, 4710, 4764, 4831, 5015, 5052, 5058, 5067, 5071, 5145, 5158, 5164, 5184, 5276, 5719, 5740, 5759, 5790, 5796, 5862, 6074, 6195, 6256, 6269, 6506, 6510, 6582, 6633, 6753, 6944
b.-medi 1152, 1798, 2131, 2139, 2960, 4073, 4196, 4198, 4210, 6402
b.-mediler 6934
b.-medügi 4208
b.-medügine 5510
b.-medüñ 4952, 5332
b.-mese 989, 1718
b.-meyincek 4204
b.-mez 758, 3225, 3482, 3535, 4355, 4842
b.-mezem 5511
b.-mezse 1151
b.-se 974, 1207, 1796
b.-ür 4837, 4862
b.-ürise 4919
b.-ürse 4914
b.-ürsin 3527
2. anlamak, idrak etmek, vâkıf olmak, bilmek
b.-di 992, 1149, 1895, 2140, 2755, 3764, 3826, 4074, 4198, 4203
b.-diler 2879, 6095
b.-dügüm 3318
b.-dügüñ 4925
b.-dügüñden 6566
b.-düñ 1114, 4938
b.-e 55, 57, 1068, 1669, 1909, 2134, 3695, 4783, 4813, 5182
b.-eler 325, 1467
b.-en 82
b.-esin 657, 1075, 1118, 1627, 5626
b.-gil 374, 1465, 1493, 1921, 2991, 3016, 3572, 3836, 4810, 5636, 6243, 6250, 6324, 6605
b.-mege 376, 393, 3483, 5968
b.-mek 55, 1885, 2145, 2866, 5486, 5907, 6357
b.-mekdür 6523
b.-mese 2127
b.-meyesin 6375, 7005
b.-se 2132, 4007, 4197, 4199, 4205, 4904, 4909, 4917, 4921
b.-seler 3188, 3311
b.-üñ 926
3. saymak, zannetmek

b.-me 2671, 5082, 6040
b.-ürdüñ 6541
bildür- : bildirmek
b. 786
b.-di 1588
b.-dük idi 1332
b.-e 3334, 4784
b.-eler 3316
b.-elüm 101, 102
b.-mek 1155
bile : 1. ile (çekim edatı)
b. 5599
2. dahi, da, de
b. 378, 596, 690, 942, 1909, 1913, 2330, 2861, 3038, 3638, 3694, 3695, 3782, 4032, 4123, 4124, 4173, 4325, 4813, 5627, 6320, 6675, 6979
3. birlikte, beraber
b. 270, 430, 530, 704, 1058, 1101, 1181, 1266, 1273, 1503, 1587, 1610, 2334, 2524, 2525, 2525, 2557, 2664, 3038, 3365, 3437, 3476, 3595, 3599, 3647, 3783, 4388, 4783, 4832, 5407, 5871, 5909, 5911, 5956, 6359, 6361, 6363, 6756, 6778, 6982
b.+dür 1002
bilek : bilek
b.+inden [bileginden] 495, 3287
b.+ine [bilegine] 492
bi'l-iḫtişāṣ (A.) : özellikle, bilhassa
b. 5025, 6875, 6878, 6883
bi'l-ḫiṭāb (A.) : hitaben, hitap ederek
b. 4781, 4798
bi'l-ḫużūʿ (A.) : eğilerek, eğilmek suretiyle
b. 1040
bilik : saç örgüsü
b.+lerini 749
bilin- : bilinmek
b.-di 458, 1277, 4707
b.-e 2667
b.-medi 402, 409, 3490, 3494, 3800, 3921
b.-medin 1654
b.-memiş 1801
b.-mese 304, 990, 3017, 3767, 6537, 6931, 6932
b.-mez 401, 416, 854, 2062, 2065, 2074, 2664, 2665, 3018, 3019, 3020, 3484, 3488, 3536, 3768
b.-se 309
b.-ür 3758, 3765
bi'l-iʿtiḳād (A.) : inanarak, inançla
b. 3151
bi'l-ittifāḳ (A.) : oy birliğiyle, toptan uyuşarak
b. 2375, 2621, 2641, 2785, 2850, 2994, 5321
bi'llāhi (A.) : "Allah için" anlamında yemin sözü
b. 3168, 5245, 5247
bi'llāhi'l-ʿaẓīm (A.) : "Yüce Allah için" anlamında yemin sözü
b. 5213
billür (A.) : gayet parlak ve saydam taş veya çok saf ve temiz beyaz cam, kristal
b. 882, 897, 3722, 3726, 3737, 3816, 3821, 3836, 3842, 3898, 3952, 3990, 4278, 4295, 4301, 4378, 5059, 5503, 5778, 5779, 6573, 6967
bilmeklik : bilme, anlama
b. 2993
bi'l-yaḳīn (A.) : kesin olarak; hiç kuşku yapılacak taraf bulunmaksızın
b. 3710
biñ : bin sayısı (1000)
b. 1605, 2068, 2070, 2084, 2376, 2377, 2379, 2380, 2389, 2394, 2394, 2395, 2400, 2434, 2435, 2437, 2439, 2444, 2448, 2448, 2449, 2452, 2453, 2477, 3761, 3940, 4306, 4359, 4381, 4383, 4384, 4554, 4562, 4597, 4602, 4603, 4604, 4605, 4612, 4616, 4619, 4626, 4897, 4903, 4905, 4942, 4960, 4992, 4994, 5035, 5037, 5039, 5041, 5136, 5138, 5144, 5147, 5157, 5161, 5163, 5453, 5570, 5572, 5581, 5584, 5669, 5717, 5719, 5721, 5728, 5775, 5859, 5910, 6081, 6086, 6136, 6138, 6146, 6360, 6482, 6764, 6765, 6798, 6799, 6801, 6802, 6803, 6804, 6806, 6807, 6809, 6823, 6824, 6826, 6915
b. biñ: binlerce 9
b. biş yüzi 4994
b. ḳırḳ 1689
b. yüz 5911, 6361
b. yüze 4382
b. (biş b.) 6489
b. (iki b.) 1628, 1629, 2385, 2403, 3813, 3820, 4119, 4990, 4992
b. (on b.) 6916, 6925, 6926
b. (yüz b.) 5690
b.+de 4995, 6479, 6487
b.+den 2070, 3772, 4360
b.+den (biş b.) 6927
b.+den (iki b.) 6484
b.+den artuḳ 3770
b.+de biş 6484
b.+de yigirmi biş 6479
b.+dür 2386, 2395, 4994, 5571
bin- : binmek
b.-di 3988, 5872
b.-dügi 1030, 5814
b.-esin 4277

b.-mek 1031
b.-mek içün 6787
b.-meyesin 4293
b.-mişdür 1481
b.-se 4184
binā (<binā' A.) : yapı, ev
b. 5915
b.-i ḳantara 3398
b. it-: ekle- 619, 1209, 1219
bī-nizā' (F.+A.) : tartışmasız, kesin olarak
b. 1753, 2762, 2809, 3273, 3365, 6027, 6689
biñlik : binlik
b. 5195, 6488
b. (iki b.) 6483, 6764
b. (on b.) 6485
b. (on bir b.) 6486
b.+i [biñligi] 6765
bi'n-neseb (A.) : soy bakımından, soyca
b. 3138
bint-i lebūn (A.) : süt vermeye başlamış dişi koyun
b.1545, 1551, 1562, 6907, 6908
bint-i maḫāż (A.) : iki yaşına girmiş dişi deve
b.1543, 1557, 1561, 6907
bintü maḫāż (A.) : iki yaşına girmiş dişi deve
b. 6908
bi'r (A.) : kuyu
b.+ine 290
bir : 1. bir, herhangi bir
b. 17, 24, 29, 56, 56, 56, 61, 61, 72, 96, 98, 99, 106, 118, 124, 124, 137, 151, 159, 161, 202, 207, 208, 208, 213, 213, 221, 225, 238, 238, 241, 245, 258, 265, 284, 284, 292, 292, 296, 304, 305, 305, 315, 317, 322, 334, 335, 337, 343, 343, 351, 354, 372, 373, 378, 425, 433, 436, 442, 442, 447, 448, 481, 491, 504, 509, 513, 515, 518, 524, 528, 540, 544, 551, 554, 558, 562, 563, 563, 571, 572, 578, 593, 601, 602, 606, 614, 626, 627, 630, 630, 637, 638, 641, 643, 651, 662, 662, 666, 670, 670, 678, 678, 683, 685, 686, 689, 693, 699, 702, 711, 714, 715, 715, 717, 718, 718, 719, 719, 720, 721, 722, 722, 727, 740, 751, 752, 757, 762, 764, 773, 788, 790, 796, 801, 819, 823, 823, 824, 850, 854, 862, 871, 872, 879, 879, 889, 893, 894, 894, 896, 897, 906, 972,973, 978, 987, 989, 998, 1005, 1013, 1016, 1018, 1027, 1028, 1035, 1035, 1039, 1047, 1048, 1052, 1053, 1053, 1054, 1064, 1089, 1111, 1115, 1130, 1130, 1132, 1133, 1134, 1135, 1138, 1139, 1141, 1146, 1148, 1164, 1167, 1175, 1179, 1179, 1187, 1191, 1195, 1206, 1214, 1220, 1222, 1232, 1235, 1239, 1240, 1240, 1244, 1256, 1257, 1261, 1264, 1271, 1288, 1299, 1301, 1304, 1304, 1311, 1333, 1335, 1352, 1357, 1358, 1386, 1389, 1390, 1395, 1426, 1427, 1443, 1446, 1459, 1470, 1470, 1493, 1499, 1499, 1499, 1508, 1513, 1518, 1522, 1528, 1531, 1534, 1536, 1536, 1537, 1543, 1544, 1547, 1555, 1560, 1561, 1564, 1568, 1570, 1573, 1573, 1578, 1582, 1583, 1583, 1585, 1587, 1589, 1590, 1590, 1590, 1592, 1592, 1593, 1594, 1594, 1599, 1600, 1604, 1606, 1606, 1611, 1611, 1613, 1618, 1622, 1626, 1636, 1642, 1642, 1643, 1643, 1645, 1646, 1648, 1662, 1668, 1671, 1686, 1688, 1707, 1711, 1718, 1724, 1733, 1741, 1755, 1761, 1762, 1764, 1765, 1765, 1767, 1768, 1770, 1779, 1785, 1789, 1794, 1798, 1800, 1806, 1806, 1814, 1814, 1815, 1825, 1825, 1826, 1826, 1828, 1828, 1829, 1848, 1865, 1865, 1890, 1890, 1892, 1897, 1907, 1918, 1918, 1922, 1922, 1927, 1927, 1952, 1952, 1957, 1957, 1958, 1959, 1960, 1963, 1963, 1970, 1970, 1972, 1973, 1976, 1977, 1982, 1984, 1985, 1993, 1993, 1995, 2001, 2001, 2025, 2026, 2027, 2027, 2027, 2029, 2030, 2032, 2032, 2034, 2047, 2047, 2054, 2059, 2061, 2062, 2064, 2079, 2079, 2085, 2085, 2089, 2089, 2095, 2102, 2107, 2107, 2111, 2131, 2137, 2137, 2139, 2151, 2163, 2175, 2183, 2190, 2195, 2198, 2198, 2200, 2200, 2200, 2201, 2203, 2203, 2207, 2217, 2225, 2237, 2246, 2250, 2250, 2259, 2267, 2268, 2270, 2271, 2278, 2280, 2285, 2285, 2290, 2292, 2292, 2298, 2303, 2313, 2377, 2377, 2382, 2382, 2409, 2415, 2429, 2430, 2434, 2447, 2464, 2466, 2467, 2475, 2481, 2494, 2501, 2503, 2509, 2509, 2510, 2548, 2554, 2555, 2560, 2581, 2589, 2590, 2591, 2591, 2593, 2593, 2596, 2599, 2605, 2606, 2607, 2611, 2612, 2613, 2614, 2624, 2627, 2632, 2636, 2643, 2651, 2659, 2662, 2663, 2666, 2667, 2669, 2676, 2685, 2685, 2699, 2702, 2702, 2725, 2725, 2726, 2728, 2731, 2733, 2734, 2735, 2736, 2739, 2742, 2743, 2752, 2757, 2757, 2761, 2773, 2784, 2805, 2811, 2822, 2829, 2877, 2877, 2880, 2882, 2897, 2898, 2907, 2911, 2920, 2936, 2962, 2962, 2968, 2990, 3009, 3017, 3031, 3031, 3034, 3034, 3037, 3037, 3037, 3050, 3053, 3054, 3056, 3066, 3069, 3075, 3075, 3084, 3092, 3102, 3105, 3105, 3107, 3134, 3134, 3135, 3145, 3145, 3151, 3152, 3153, 3162, 3162, 3170, 3183, 3183, 3196, 3201, 3201, 3206, 3217, 3227, 3228, 3236, 3242, 3245, 3245, 3256, 3257, 3258, 3263, 3272, 3272, 3274, 3282, 3292, 3314, 3314, 3319, 3337, 3343, 3347, 3348, 3348, 3359,

3362, 3367, 3371, 3372, 3373, 3375, 3377, 3378, 3382, 3388, 3389, 3402, 3417, 3424, 3427, 3447, 3452, 3465, 3465, 3465, 3479, 3479, 3496, 3496, 3529, 3531, 3537, 3551, 3567, 3571, 3608, 3610, 3631, 3635, 3637, 3643, 3669, 3677, 3684, 3684, 3684, 3685, 3694, 3702, 3704, 3704, 3706, 3709, 3718, 3724, 3725, 3731, 3731, 3731, 3732, 3733, 3735, 3736, 3742, 3742, 3749, 3754, 3757, 3757, 3780, 3782, 3784, 3784, 3796, 3796, 3812, 3812, 3818, 3822, 3822, 3834, 3834, 3834, 3844, 3844, 3844, 3845, 3855, 3870, 3873, 3873, 3887, 3887, 3887, 3908, 3908, 3910, 3925, 3929, 3955, 3955, 3973, 3973, 3973, 3987, 3988, 3989, 3991, 3991, 3991, 3992, 4006, 4006, 4006, 4017, 4017, 4023, 4029, 4037, 4039, 4071, 4071, 4078, 4082, 4092, 4101, 4115, 4118, 4118, 4131, 4139, 4142, 4148, 4148, 4151, 4151, 4151, 4156, 4164, 4175, 4175, 4187, 4187, 4194, 4194, 4201, 4201, 4212, 4212, 4214, 4214, 4216, 4217, 4221, 4243, 4263, 4270, 4275, 4275, 4279, 4286, 4286, 4291, 4291, 4304, 4305, 4311, 4326, 4346, 4353, 4354, 4357, 4359, 4363, 4363, 4367, 4376, 4381, 4381, 4383, 4398, 4412, 4415, 4415, 4422, 4423, 4427, 4432, 4435, 4448, 4451, 4465, 4518, 4523, 4523, 4524, 4525, 4531, 4542, 4551, 4553, 4553, 4554, 4554, 4560, 4560, 4565, 4571, 4571, 4571, 4574, 4596, 4596, 4627, 4634, 4637, 4642, 4642, 4645, 4662, 4669, 4685, 4695, 4700, 4705, 4705, 4714, 4729, 4734, 4750, 4750, 4752, 4762, 4762, 4777, 4781, 4782, 4788, 4793, 4794, 4797, 4801, 4803, 4826, 4836, 4836, 4845, 4849, 4851, 4851, 4851, 4875, 4875, 4880, 4890, 4893, 4896, 4902, 4902, 4903, 4903, 4916, 4932, 4934, 4941, 4942, 4948, 4948, 4959, 4959, 4981, 4990, 4990, 4996, 4996, 4996, 4997, 4997, 5016, 5016, 5017, 5022, 5035, 5042, 5053, 5055, 5061, 5064, 5079, 5079, 5081, 5088, 5091, 5096, 5107, 5126, 5126, 5134, 5134, 5144, 5144, 5156, 5156, 5189, 5219, 5219, 5223, 5250, 5250, 5251, 5254, 5286, 5289, 5294, 5303, 5303, 5306, 5311, 5312, 5316, 5316, 5326, 5337, 5345, 5345, 5353, 5363, 5363, 5363, 5371, 5371, 5371, 5372, 5385, 5397, 5409, 5453, 5453, 5457, 5462, 5475, 5487, 5487, 5487, 5489, 5496, 5496, 5497, 5506, 5506, 5506, 5512, 5512, 5518, 5518, 5524, 5524, 5536, 5536, 5541, 5547, 5548, 5555, 5555, 5558, 5563, 5563, 5580, 5581, 5586, 5586, 5587, 5593, 5593, 5602, 5602, 5602, 5612, 5612, 5628, 5628, 5631, 5649, 5669, 5672, 5674, 5681, 5684, 5684, 5688, 5690, 5695, 5697, 5703, 5717, 5723, 5738, 5745, 5745, 5752, 5752, 5758, 5758, 5769, 5775, 5787, 5793, 5793, 5814, 5817, 5817, 5829, 5837, 5840, 5845, 5845, 5845, 5846, 5850, 5854, 5854, 5854, 5859, 5866, 5868, 5871, 5871, 5872, 5881, 5881, 5881, 5889, 5913, 5913, 5927, 5927, 5927, 5939, 5940, 5948, 5950, 5953, 5955, 5981, 5982, 5985, 5991, 5991, 5991, 5995, 5995, 5996, 6001, 6001, 6003, 6010, 6010, 6010, 6014, 6014, 6019, 6024, 6029, 6038, 6038, 6038, 6058, 6063, 6063, 6064, 6067, 6067, 6067, 6075, 6078, 6078, 6082, 6086, 6092, 6094, 6094, 6100, 6100, 6100, 6102, 6105, 6107, 6111, 6122, 6122, 6126, 6127, 6127, 6130, 6135, 6136, 6136, 6140, 6142, 6146, 6161, 6169, 6174, 6182, 6186, 6192, 6193, 6202, 6219, 6237, 6239, 6265, 6280, 6282, 6296, 6296, 6298, 6300, 6301, 6302, 6311, 6314, 6315, 6316, 6330, 6330, 6331, 6342, 6346, 6346, 6370, 6370, 6381, 6389, 6392, 6395, 6398, 6398, 6401, 6401, 6407, 6407, 6411, 6411, 6424, 6424, 6424, 6442, 6443, 6464, 6487, 6488, 6500, 6508, 6508, 6537, 6537, 6542, 6542, 6551, 6563, 6563, 6577, 6580, 6586, 6587, 6591, 6594, 6613, 6624, 6629, 6632, 6632, 6644, 6644, 6659, 6659, 6659, 6665, 6669, 6673, 6681, 6683, 6722, 6749, 6754, 6755, 6778, 6784, 6784, 6787, 6787, 6789, 6798, 6803, 6803, 6804, 6806, 6814, 6814, 6814, 6815, 6816, 6822, 6823, 6837, 6837, 6838, 6848, 6849, 6851, 6851, 6853, 6854, 6860, 6867, 6867, 6871, 6881, 6883, 6884, 6884, 6892, 6894, 6895, 6919, 6923, 6923, 6930, 6930, 6939, 6941, 6954, 6979, 7000, 7001, 7004

b. bir 102, 428, 471, 829, 837, 1063, 1076, 1842, 1875, 2323, 3387, 3569, 3606, 4784, 5057, 5926, 5968, 5980, 6201, 6831, 6902

b. buçuk 2950, 6971

b. daḫı 133, 222, 235, 259, 274, 472, 494, 588, 600, 629, 655, 733, 803, 830, 831, 842, 892, 944, 949, 963, 964, 984, 984, 986, 1141, 1283, 1344, 1345, 1346, 1347, 1348, 1557, 1586, 1690, 1727, 1757, 1759, 1830, 1840, 1912, 2086, 2108, 2304, 2416, 2476, 2776, 2778, 2804, 3124, 3260, 3261, 3463, 3471, 3487, 3557, 3569, 3636, 3908, 4016, 4035, 4043, 4054, 4298, 4300, 4372, 4387, 4402, 4420, 4429, 4433, 4436, 4440, 4442, 4445, 4454, 4456, 4458, 4479, 4499, 4586, 4664, 4673, 4761, 4966, 4977, 5052, 5066, 5168, 5173, 5179, 5282, 5294, 5306, 5423, 5694, 5754, 5768, 5777, 5792,

5816, 5870, 5970, 5990, 5999, 5999, 6019, 6104, 6299, 6301, 6431, 6446, 6494, 6507, 6513, 6548, 6634, 6639, 6668, 6681, 6690, 6701, 6709, 6747, 6846, 6944, 6997, 6998, 7001
b. gez 297, 494, 2558, 2559, 2581, 2884, 4440, 5325
b. gün bir dün 670, 718, 722
b. gün ü bir dün 305, 662, 715, 719
b. ḳaç 414, 1170, 1502, 1806, 1820, 1919, 1945, 2586, 3510, 3593, 4221, 5863, 6021
b. ḳaç daḫı 191
b. laḥẓa 50, 54
b. niçe 2678, 5279, 5668, 5680, 6440
b. (elli b.) 6486
b.+den artuġa 2613
b.+e 1549, 1552, 2650, 5094
b.+i 533, 569, 808, 963, 1064, 1344, 1349, 1600, 1616, 1670, 1849, 1910, 1910, 1925, 1931, 1933, 1934, 1934, 2068, 2081, 2305, 2324, 2396, 2527, 2550, 2553, 2610, 2727, 2729, 2930, 3085, 3085, 3086, 3118, 3167, 3167, 3167, 3488, 3514, 3552, 3552, 3578, 3579, 3585, 3609, 3617, 3633, 3633, 3634, 3634, 3634, 3640, 3653, 3662, 3669, 3669, 3916, 3924, 4120, 4236, 4373, 4373, 4489, 4635, 4637, 4649, 4994, 4994, 5040, 5058, 5548, 5657, 5860, 5974, 6303, 6309, 6311, 6862, 6873, 6877, 6877, 6964
b.+i (nıṣf-ı b.) 3651
b.+in 488, 1086, 1925, 2062, 2088, 2302, 3485, 3725, 4475, 5545, 6120, 6800, 6999
b.+inde 687, 688, 1374
b.+inden 3559, 3612, 3620, 3620, 3639, 5627, 5797, 6500, 6500, 6501, 6502, 6503, 6504, 6505
b.+inden öñ 6983
b.+ine 128, 128, 290, 406, 2575, 2824, 3489, 3579, 3592, 3609, 3637, 3646, 3674, 4241, 4343, 4473, 4477, 5648, 6450, 6457, 6943
b.+ini 599, 2108, 4055, 4120, 4478, 6298
b.+inüñ 488, 1055, 1055, 2068, 2080, 2080, 2083, 3651, 3652, 3652, 3657, 3657, 3662, 3671, 3671, 4133, 5543
b.+isi 406, 472, 484, 533, 842, 903, 1045, 1056, 1056, 1077, 1232, 1352, 1418, 1538, 1616, 1730, 1888, 1889, 1933, 2035, 2035, 2313, 2527, 2553, 2575, 2610, 2740, 3118, 3144, 3144, 3181, 3292, 3492, 3586, 3610, 3635, 3635, 3637, 3639, 3647, 3916, 4189, 4191, 4221, 4237, 4343, 4345, 4346, 4349, 4540, 4638, 4992, 4992, 5041, 5281, 5281, 5548, 5552, 5644, 5645, 5860, 5865, 5971, 6044, 6304, 6311, 6316, 6448, 6456, 6539, 6540, 6680, 6699, 6873
b.+isin 875, 1317, 3349, 4048, 4134, 4665, 5626, 6107
b.+isinde 4482
b.+isinden 5797
b.+isine 4882, 6702
b.+isinüñ 903, 3615, 3668, 5550
b.+iyiçün 600, 4635
2. aynı, aynısı
b. 205, 1950, 3631
b. durur 85, 753, 1566, 1596, 2551, 4483, 6735
b. gibi 5125
b.+dür 298, 420, 543, 689, 705, 1607, 2808, 3216, 3262, 3863, 3885, 4062, 4064, 4168, 4213,4352, 4761, 5276, 5428, 5648, 6157, 6828, 6887, 6918
bir bir : birbiri
b.+inden 5835
b.+ine 768, 3598, 3604, 4968
biri biri : birbiri
b.+nden 3520
b.+ne 2182, 3495, 3573, 3597, 3600, 3629, 4481, 6043
biraz : biraz
b. 108, 331, 372, 729, 730, 866
bī-ribā (F.+A.) : faizsiz, faiz olmaksızın
b. 4497
birle : ile, birlikte
b. 616, 626, 627, 734, 1304, 2689, 5796, 5935, 6344
biryān (A.) : bir tür et kebabı
b. eyle- 3884, 6377
bī-siʿāyet (F.+A.) : kölenin azad olabilmek, kendi bedelini ödeyebilmek için çalışması gerekli olmaksızın
b. 3109
bī-sebeb (F.+A.) : sebepsiz, yok yere
b. 5831
bisle- : beslemek
b.-mege 1893
b.-ye 2276, 3503
bismillāh (A.) : Allah'ın adıyla
b.+ılal 4
b. ile 2, 3
biş : beş
b. 299, 797, 936, 1311, 1536, 1555, 1560, 1612, 1617, 1627, 1645, 1829, 1860, 2022, 2023, 2951, 4448, 4449, 4451, 4453, 6003, 6082, 6364, 6365, 6483, 6857

b. biñ 6489
b. biñden 6927
b. durur 1847
b. gez 797
b. iken 4341
b. yüz 1689, 2068, 2070, 2376, 2438, 2439, 2441, 2443, 3943, 4340, 4994, 5570, 5574, 5577, 5769, 6081, 6086, 6799
b. yüze 5576
b. yüzin 6147
b. yüzini 5039
b. yüzlik 6488
b. yüzüñ 2069, 3944
b. (on b.) 802, 1387, 1391, 1541, 2749, 4523
b.+de (on b.) 6261
b. (biñde b.) 6484
b. (biñde yigirmi b.) 6479
b. (biñ b. yüzi) 4994
b.+e (yigirmi b.) 1568, 1574, 6908
b.+de 1564
b.+den artuḳ 6829
b.+dür 6829
b.+e (yigirmi b.) 1542
b.+i 1643
bīş (F.) : artık, ziyade
b. ü kem: az veya çok, az çok 212, 835, 2535, 2568, 2786, 3459, 3492,3777, 3833, 3876, 4105, 4109, 4114, 4259, 4328, 4336, 4392, 4481, 4558, 4699, 5068, 5180, 5698, 5794, 5808, 5880, 5903, 5909, 5958, 6069, 6107, 6252, 6351, 6359, 6595, 6775
biş- : pişmek
b.-medük 6700, 6702
b.-mek ile 121
b.-miş 2488
bişer : beşer
b. (yigirmi b.) 6909
b.+den (yigirmi b.) 6906
bī-şecer (F.+A.) : ağaçsız
b. 6777
bişinci : beşinci
b. 1550, 2870, 5283, 6831, 6858
b.+si 1041, 1851, 1878
bişür- : pişirmek
b.-di 6377
b.-seler 236
bit- : 1. (bitki için) meydana gelmek, ortaya çıkmak, bitmek
b.-dügi 464, 469
b.-erse 2935
b.-mese 465
b.-meyicek 466
b.-mez 462
b.-se 2934, 6132, 6986, 6990
b.-miş ol- 4170
2. tükenmek, sona ermek
b.-di 6076
b.-er 23
b.-dügine 2751
biti : yazılmış şey, mektup; belge
b. 4825, 6480, 6482, 6488
b. içi 4784
b.+si (ḳāżī b.) 4783
b.+sin 4783
b.+ye 4812
b.+yi 4786, 4799, 5415
b. yaz- 4777
bi't-teʿāṭī (A.) : karşılıklı birbirine vermek suretiyle
b. 3722
biz : 1. bez, bir tür kumaş
b. 711, 3884, 3973, 3975, 6029, 6058, 6612
b. ile 693
b. üsti 696
b.+de 3976, 6017, 6612
b.+den 708
b.+i 3742, 6014, 6015, 6016, 6061
b.+in 1866
b.+ler 1869, 4025
b.+üñ 4024, 6059, 6060, 6607
2. biz (zamir)
b. 4, 105, 981, 1748, 3352, 3353, 3359
b.+e 13, 13, 83, 87, 88, 313, 539, 935, 936, 1361, 1588, 1690, 1754, 3354, 4344, 6709
b.+üm 3352, 3779, 5527
biżāʿat (A.) : ticarî kâr; ticaret eşyası
b. 70, 5810
b. it- 5808
b. ḳıl- 3624
bī-żarar (F.+A.) : zararsız
b. 6622
bi'z-zinā (A.) : zina ile
b. 2869, 2874
boğaz : boğaz
b.+ına 1785
boğazla- : boğazından kesmek
b.-madın 6744
b.-maḳ 6562
b.-maya 6740
b.-rken 1112
b.-rlar 6542
b.-sa 6537
b.-sa gerek 6746
b.-ya 6739
b.-yan 6518
boğazlan- : boğazından kesilmek
b.-dı 6532
b.-mağıla 288

boḳ : dışkı
b.+ı 212
bol : bol
b. 193, 268, 272, 824, 838, 863, 870, 1247, 1870, 3414, 4322, 6249
borç : borç
b. 936, 1125, 1303, 1305, 1539, 1614, 1623, 1808, 3142, 3827, 4556, 4594, 4660, 5719, 6812
b.+ıçun 6799
b.+a [borca] 5729, 5732
b.+dan 4593, 4646
b.+dan artuḳ 1650
b.+ı [borcı] 1430, 1528, 1593, 1641, 1647, 1653, 1655, 3098, 3100, 3830, 3832, 4557, 4606, 4607, 4609, 4610, 4642, 5166, 5168, 5600, 5730, 5731, 5737, 6139, 6749, 6803
b.+ı [borcı] içün 6791
b.+ın [borcın] 6802
b.+ında [borcında] 5728
b.+ını [borcını] 5179, 6774, 6817
b.+ıyiçün [borcıyiçün] 3750, 6751, 6804, 6806
b.+ların 3644
b.+larıyiçün 1812
b.+um [borcum] 1671, 3823, 5160, 5174, 5454, 5596, 5598, 5690
b.+um [borcum] içün 4452
b.+uñ [borcuñ] 1624, 4642, 5157
borçlu : borçlu
b. 1341, 2438, 3823, 5168, 5169, 5173, 5179, 5594, 6823
b. bile 5599
b. gibi 4555
b.+dan 4581
b.+dur 3568
b.+ña 4643
b.+ya 5162
b.+yıduñ 4652, 4656
boş : boş
b. 389, 2612, 2641, 2666, 2954
b.+dur 2797, 4847, 4868
b. ol- 2544, 2545, 2546, 2612, 2614, 2618, 2639, 2654, 2656, 2657, 2661, 2670, 2672, 2672, 2680, 2682, 2684, 2686, 2707, 2728, 2742, 2755, 2774, 2785, 2790, 2801, 2850, 2910, 2963, 2964, 2974, 2975, 2992, 3217, 5223, 5330, 5330, 5332, 6224
boşa- : boşamak
b. 2245, 2246
b.-dı 2108, 2455, 2469, 2474, 2744, 2792, 5289, 6299, 6300, 6302, 6825
b.-dum 5356
b.-duñ 2743
b.-duġı 2693
b.-masa 2735
b.-mayup 2997
b.-mış 2734
b.-r 2054
b.-r ise 2959
b.-rsa 2356, 2636, 2685, 2728, 2731, 2734, 2736, 2948, 3219
b.-sa 1993, 1995, 2049, 2051, 2056, 2107, 2357, 2360, 2437, 2460,2464, 2480, 2704, 2725, 2784, 2936, 2961, 2968, 5353
b.-ya 2088, 2700, 6641
boşan- : boşanmak
b.-duġına 2472
boşlıḳ : boşluk, kadının boşanmış olması krş. boşluḳ
b.+a [boşlıġa] 2798
b.+ına [boşlıġına] 5230, 5322
boşluḳ : krş. boşlıḳ
b.+dur 2803
b.+ını [boşluġını] 4845
boy : boy, yükseklik
b.+ı 1175
b.+ı gibi 6273
b.+ından 1175
boya- : boyamak
b.-dı 6014
boynuz : boynuz
b.+ı 282
boyun : boyun
b.+ına [boynına] 490
b. vir- : itaat etmek, boyun eğmek 1541
boz : sürülmemiş, ekilmemiş toprak
b. 6067
boz- : bozmak
b. 3327
b.-alar 2523
b.-amaz 3990
b.-duġını 3334
b.-maḳ 3980, 4344
bozul- : bozulmak, dağılmak
b.-dı 566, 2244, 3336, 4020, 6635
b.-maz 4266, 4267, 5560
bölük : parça, kısım
b. 855, 856, 1472, 1473, 1479, 1479, 3736, 3736
b.+de 857
b.+in [bölügin] 1470, 1470
b. eyle- 1469
börk : başa giyilen, külâh, kalpak gibi şeyler
b. 5635
böyle : böylelikle, bu suretle
b. 159, 301, 360, 508, 539, 639, 701, 731, 795, 922, 939, 956, 1293, 1323, 1361, 1455, 1539, 1588, 1754, 1771, 1923,

2056, 2177, 2717, 2781, 2808, 3147, 3147, 3197, 3197, 3249, 3249, 3312, 3312, 3349, 3349, 3589, 3589, 3608, 3608, 3653, 3653, 3654, 3654, 3661, 3661, 3664, 3664, 3701, 3701, 3716, 3716, 3880, 3880, 3920, 3928, 3936, 3948, 3997, 4131, 4162, 4555, 4587, 4591, 4611, 4644, 4775, 4825, 4859, 5214, 5239, 5268, 5278, 5317, 5339, 5347, 5350, 5445, 5528, 6070, 6152, 6284, 6479, 6604, 6606, 6719, 6757, 6761, 6834
b. iken 3484, 3484, 4310
b.+dür 921, 1763, 3318, 3318, 3752, 3752, 3764, 3764, 4506, 4889
b.+yidi 5342
b.+yiken 2877
bu : 1. bu (zamir) 38, 41, 80, 146, 190, 192, 301, 356, 381, 393, 422, 470, 489, 497, 499, 537, 550, 623, 648, 656, 713, 871, 889, 895, 943, 1090, 1100, 1184, 1188, 1210, 1415, 1595, 1621, 1672, 1708, 1811, 1898, 1983, 2020, 2101, 2103, 2115, 2136, 2144, 2166, 2167, 2185, 2206, 2231, 2297, 2330, 2350, 2363, 2446, 2452, 2473, 2485, 2508, 2544, 2602, 2644, 2682, 2738, 2741, 2779, 2808, 2842, 2906, 2916, 2917, 2987, 3001, 3011, 3023, 3039, 3040, 3057, 3082, 3086, 3107, 3109, 3114, 3117, 3123, 3126, 3131, 3132, 3133, 3149, 3154, 3265, 3313, 3412, 3449, 3474, 3475, 3510, 3531, 3572, 3590, 3636, 3659, 3666, 3705, 3737, 3795, 3802, 3803, 3805, 3807, 3809, 3816, 3821, 3836, 3842, 3892, 3951, 4046, 4064, 4096, 4102, 4111, 4139, 4161, 4225, 4228, 4264, 4265, 4278, 4283, 4288, 4289, 4314, 4362, 4384, 4385, 4390, 4395, 4396, 4411, 4443, 4516, 4572, 4605, 4608, 4633, 4673, 4723, 4754, 4787, 4900, 4913, 4928, 4998, 5009, 5009, 5017, 5021, 5022, 5023, 5086, 5103, 5124, 5188, 5221, 5251, 5252, 5267, 5333, 5334, 5341, 5342, 5364, 5367, 5368, 5401, 5434, 5443, 5447, 5449, 5457, 5505, 5516, 5528, 5551, 5566, 5592, 5678, 5682, 5683, 5684, 5685, 5692, 5693, 5702, 5708, 5710, 5711, 5724, 5739, 5746, 5747, 5750, 5755, 5756, 5758, 5778, 5780, 5782, 5805, 5847, 5930, 5993, 5998, 6000, 6028, 6037, 6045, 6161, 6172, 6173, 6214, 6285, 6306, 6313, 6328, 6339, 6426, 6457, 6598, 6635, 6679, 6696, 6785, 6792, 6955, 6992
b. dahı 214, 237, 251, 445, 512, 523, 534, 582, 618, 620, 723, 742, 781, 814, 877, 1033, 1109, 1147, 1212, 1213, 1384, 1572, 1631, 1712, 1768, 1897, 1926, 1965, 2028, 2040, 2058, 2060, 2098, 2098, 2138, 2154, 2171, 2192, 2199, 2204, 2249, 2269, 2312, 2333, 2336, 2363, 2408, 2432, 2459, 2459, 2500, 2500, 2507, 2571, 2576, 2660, 2675, 2799, 2848, 3346, 3393, 3434, 3436, 3566, 3616, 3663, 3689, 3756, 3797, 3859, 3928, 3928, 3933, 3933, 4016, 4126, 4126, 4442, 4442, 4519, 4519, 4532, 4555, 4622, 4623, 4632, 4636, 4636, 4636, 4657, 4958, 5024, 5369, 5378, 5396, 5406, 5428, 5432, 5473, 5474, 5488, 5514, 5607, 5610, 5611, 5611, 5673, 5685, 5692, 5810, 5853, 5858, 5876, 5952, 5988, 6051, 6065, 6071, 6110, 6125, 6307, 6333, 6375, 6472, 6507, 6510, 6562, 6689, 6742, 6772, 6776, 6786, 6788, 6898, 6913, 6948, 6974, 6977, 6989, 6991
b. durur 670, 674, 2769, 6985
b. kadar 663, 5701
b.+dur 91, 233, 271, 359, 736, 826, 899, 902, 945, 950, 952, 996, 1006, 1060, 1094, 1188, 1231, 1291, 1360, 1441, 1571, 1579, 1588, 1597, 1603, 1604, 1619, 1633, 1772, 1781, 1782, 1815, 1921, 2011, 2189, 2224, 2504, 2643, 2850, 2856, 2863, 2867, 2871, 2903, 3112, 3119, 3164, 3205, 3517, 3521, 3527, 3600, 3604, 3787, 3829, 3924, 3924, 3932, 3932, 4244, 4244, 4268, 4268, 4271, 4271, 4371, 4371, 4391, 4391, 4431, 4431, 4480, 4480, 4491, 4491, 4494, 4494, 4497, 4497, 4535, 4535, 4538, 4538, 4569, 4569, 4687, 4687, 4711, 4711, 4806, 4806, 4818, 4818, 4865, 4865, 4910, 4910, 4928, 4928, 4930, 4930, 5005, 5005, 5007, 5007, 5022, 5022, 5228, 5228, 5285, 5285, 5385, 5385, 5461, 5461, 5468, 5468, 5470, 5470, 5477, 5477, 5478, 5478, 5608, 5608, 5888, 5888, 5995, 5995, 6049, 6049, 6052, 6052, 6171, 6171, 6191, 6191, 6567, 6569, 6636, 6649, 6662, 6664, 6900, 7005
b.+lar 277, 283, 364, 441, 459, 502, 582, 590, 663, 795, 953, 1073, 1083, 1157, 1161, 1166, 1170, 1176, 1331, 1475, 1486, 1563, 1788, 1836, 1905, 1928, 1944, 2072, 2074, 2077, 2091,

2182, 2325, 2368, 2369, 2431, 2499, 2520, 2826, 2831, 2841, 2852, 2887, 2904, 2908, 2917, 2950, 2991, 2992, 2997, 3142, 3199, 3294, 3297, 3300, 3310, 3320, 3322, 3325, 3326, 3335, 3354, 3355, 3358, 3363, 3441, 3443, 3452, 3598, 3604, 3625, 3626, 3658, 3661, 3665, 3672, 3703, 3777, 3869, 3936, 3936, 3978, 3978, 4033, 4033, 4042, 4042, 4066, 4066, 4233, 4233, 4244, 4244, 4251, 4251, 4299, 4299, 4307, 4307, 4358, 4358, 4377, 4377, 4532, 4532, 4785, 4785, 4786, 4786, 4849, 4849, 4866, 4866, 4912, 4912, 4968, 4968, 5248, 5248, 5266, 5266, 5278, 5278, 5350, 5350, 5499, 5499, 5730, 5730, 5732, 5732, 5733, 5733, 5797, 5797, 5800, 5800, 5896, 5896, 5947, 5947, 5984, 5984, 6070, 6070, 6087, 6087, 6120, 6120, 6134, 6134, 6152, 6152, 6159, 6159, 6230, 6230, 6239, 6239, 6264, 6264, 6417, 6655, 6655, 6657, 6658, 6730, 6987

b.+lara 1165, 2064, 2076, 2077, 2397, 5222, 5222, 5825, 5825, 6239, 6239

b.+larda 178, 3775, 4506, 4506, 6574, 6703

b.+lardan 132, 2988, 3163, 6689

b.+lardan ġayrı 4394, 4394, 5820, 5820, 6938

b.+ları 4300, 4300, 4728, 4728, 5249, 5249, 6206, 6206, 6626

b.+laruñ 175, 366, 367, 369, 768, 858, 937, 981, 1085, 1747, 1935, 1951, 1981, 1989, 2041, 2193, 2266, 2366, 2824, 2941, 2949, 5546, 5546, 6107, 6107, 6185, 6185, 6680

b.+laruñla 23, 1449, 2335, 5153, 5153

b.+ña 237, 656, 878, 879, 899, 912, 1758, 1776, 2227, 2426, 2447, 2488, 2492, 2840, 2984, 3048, 3048, 3511, 3700, 3763, 3774, 3802, 4077, 4077, 4443, 4443, 4556, 4556, 4638, 4638, 4656, 4656, 4768, 4768, 4809, 4809, 5117, 5117, 5270, 5270, 5472, 5472, 5509, 5509, 5521, 5521, 5533, 5533, 5851, 5851, 5858, 5858, 6080, 6080, 6117, 6117, 6134, 6134, 6262, 6262, 6276, 6276, 6290, 6290, 6382, 6382, 6433, 6437, 6920, 7001

b.+nca 9, 19, 46, 71, 74, 75, 2753

b.+ncaya 4390, 4390

b.+nda 69, 70, 70, 175, 183, 187, 191, 192, 409, 417, 421, 423, 475, 520, 523, 526, 538, 543, 592, 661, 674, 683, 713, 742, 811, 811, 826, 859, 878, 921, 945, 945, 1002, 1010, 1095, 1103, 1114, 1119, 1174, 1229, 1231, 1253, 1262, 1284, 1356, 1363, 1404, 1420, 1420, 1441, 1444, 1457, 1465, 1467, 1508, 1533, 1563, 1567, 1571, 1579, 1596, 1600, 1601, 1603, 1614, 1619, 1620, 1655, 1655, 1727, 1731, 1740, 1744, 1763, 1766, 1767, 1774, 1787, 1797, 1803, 1822, 1824, 1902, 1936, 2020, 2065, 2165, 2168, 2182, 2210, 2228, 2235, 2236, 2316, 2320, 2330, 2332, 2346, 2365, 2373, 2433, 2456, 2460, 2480, 2486, 2489, 2490, 2493, 2498, 2512, 2533, 2534, 2535, 2537, 2551, 2567, 2572, 2615, 2616, 2617, 2622, 2623, 2638, 2644, 2654, 2683, 2803, 2822, 2843, 2848, 2853, 2862, 2863, 2891, 2896, 2905, 2906, 2918, 2920, 2923, 2957, 2967, 2973, 2974, 2976, 2977, 2980, 2982, 3001, 3004, 3030, 3036, 3049, 3068, 3082, 3103, 3130, 3147, 3150, 3156, 3159, 3164, 3171, 3173, 3177, 3179, 3180, 3195, 3197, 3200, 3209, 3215, 3222, 3223, 3226, 3234, 3235, 3238, 3254, 3267, 3269, 3271, 3374, 3376, 3523, 3582, 3586, 3609, 3615, 3646, 3649, 3712, 3717, 3726, 3762, 3764, 3795, 3836, 3862, 3907, 3907, 3927, 3927, 3930, 3930, 3949, 3951, 3953, 4003, 4003, 4034, 4044, 4045, 4077, 4116, 4117, 4137, 4193, 4223, 4247, 4280, 4301, 4301, 4324, 4351, 4362, 4386, 4397, 4408, 4410, 4416, 4431, 4447, 4483, 4511, 4541, 4587, 4716, 4760, 4802, 4805, 4874, 4918, 4920, 4922, 4931, 4934, 4937, 4965, 4977, 4985, 4993, 5025, 5050, 5069, 5086, 5116, 5122, 5271, 5284, 5293, 5302, 5314, 5315, 5333, 5343, 5360, 5450, 5452, 5481, 5485, 5544, 5618, 5619, 5637, 5641, 5646, 5663, 5686, 5777, 5778, 5789, 5791, 5835, 5901, 5944, 5946, 5952, 5954, 5964, 5989, 6028, 6031, 6045, 6065, 6071, 6077, 6103, 6177, 6181, 6181, 6221, 6227, 6232, 6235, 6257, 6260, 6313, 6343, 6345, 6352, 6369, 6385, 6450, 6454, 6459, 6460, 6462, 6483, 6486, 6489, 6512, 6631, 6656, 6658, 6664, 6667, 6691, 6716, 6729, 6742, 6745, 6836, 6850, 6856, 6882, 6888, 6891, 6899, 6900, 6910, 6918, 6921, 6927, 6965, 7001

b.+ndan 100, 150, 153, 260, 379, 526, 836, 877, 1388, 1602, 1882, 3098, 3129, 3204, 3390, 3401, 3619, 3801,

4059, 4059, 4444, 4556, 4583, 5373, 5432, 6398, 6398, 6866, 6975, 7003
b.+ndan artuġa 5099, 5099
b.+ndan artuḳ 395, 499, 1285, 1293, 1350, 1855, 3076, 3095, 3098, 3132, 4932, 4932, 6171, 6178, 6692, 6707
b.+ndan ayruḳ 3236, 4737, 4737
b.+ndan ġayrı 685
b.+ndan öñdin 3232, 5675, 5675, 6190, 6190, 6725, 6735
b.+ndan şoñra 84, 102, 1581, 1598, 2858, 2872, 3127, 3429, 4160, 4160, 5327, 5339, 5558, 5795, 6194, 6201
b.+ndandur 946
b.+nı 40, 43, 49, 86, 214, 301, 306, 333, 522, 628, 803, 922, 1312, 1323,1410, 1457, 1745, 1835, 1913, 1924, 2131, 2145, 2291, 2435, 2473, 2506, 2587, 2637, 2671, 2700, 2720, 2870, 3104, 3244, 3249, 3291, 3612, 3635, 3687, 3699, 3806, 3842, 3857, 3886, 3893, 3897, 3911, 4002, 4280, 4296, 4305, 4360, 4369, 4369, 4438, 4461, 4623, 4629, 4644, 4769, 4775, 4809, 4821, 5000, 5170, 5172, 5175, 5221, 5239, 5338, 5372, 5388, 5407, 5426, 5448, 5476, 5501, 5508, 5666, 6040, 6053, 6289, 6353, 6369, 6378, 6444, 6461, 6492, 6604, 6666, 6696, 6772, 6810, 6821, 6958, 6972
b.+nlar 88, 146, 223, 387, 446, 568, 581, 756, 766, 795, 833, 882, 895, 968, 986, 997, 1044, 1049, 1143, 1160, 1169, 1171, 1172, 1217, 1249, 1254, 1271, 1356, 1398, 1450, 1464, 1474, 1475, 1476, 1478, 1575, 1577, 1663, 1727, 1784, 1811, 1823, 1879, 1891, 1908, 1923, 1945, 1950, 1960, 1967, 2018, 2067, 2069, 2073, 2075, 2124, 2126, 2186, 2193, 2255, 2257, 2258, 2265, 2272, 2280, 2299, 2300, 2319, 2327, 2328, 2355, 2393, 2393, 2407, 2408, 2481, 2517, 2519, 2523, 2592, 2608, 2789, 2796, 2819, 2860, 2864, 2897, 2907, 2909, 2911, 2921, 2932, 2933, 2935, 2953, 3021, 3052, 3186, 3190, 3221, 3234, 3270, 3281, 3284, 3284, 3286, 3390, 3394, 3420, 3426, 3430, 3438, 3438, 3441, 3443, 3444, 3450, 3455, 3456, 3459, 3460, 3486, 3486, 3495, 3574, 3596, 3597, 3608, 3623, 3642, 3650, 3653, 3654, 3664, 3841, 3915, 4047, 4068, 4070, 4271, 4313, 4316, 4515, 4692, 4900, 5051, 5111, 5347, 5481, 5498, 5503, 5550, 5625, 5657, 5659, 5668, 5680, 5943, 6133, 6158, 6158, 6170, 6181, 6184, 6240, 6254, 6256, 6256, 6259, 6263, 6326, 6419, 6420, 6422, 6423, 6568, 6571, 6705, 6710, 6717, 6863, 6935
b.+nlara 122, 125, 383, 386, 543, 563, 1616, 1651, 1705, 1880, 1990, 2076, 2186, 2187, 2188, 2191, 2272, 2280, 2621, 2775, 2825, 3310, 3326, 3369, 3442, 3461, 3490, 3491, 3625, 3848, 4786, 4879, 5224, 5225, 5226, 5232, 5233, 5237, 5638, 5733, 5734, 5844, 5925, 6252, 6288, 6417, 6420, 6423, 6705, 6712, 6938
b.+nlarda 1078, 3811, 4509, 4509, 4748, 4748, 6222, 6222, 6233, 6233
b.+nlardan 90, 110, 424, 570, 1168,1169, 3264, 3286, 4231, 4231
b.+nlardur 1044
b.+nları 110, 243, 475, 489, 625, 627, 783, 1043, 1085, 1101, 1635, 1709, 2184, 2190, 2256, 2265, 2424, 2463, 2478, 2590, 2606, 2816, 2819, 2849, 2948, 3144, 3294, 3295, 3299, 3444, 3453, 3525, 3626, 4049, 4051, 4053, 4060, 4061, 4069, 4231, 4278, 4295, 4383, 5198, 5244, 5484, 5843, 5875, 5948, 5980, 6218, 6627, 6779, 6793
b.+nlaruñ 140, 212, 280, 365, 388, 393, 399, 465, 468, 531, 567, 835, 845, 848, 901, 961, 1045, 1086, 1147, 1375, 1477, 1486, 1576, 1613, 1666, 1710, 1729, 1730, 1742, 1793, 1909, 2010, 2011, 2071, 2084, 2109, 2231, 2248, 2339, 2397, 2495, 2511, 2516, 2549, 2614, 2779, 2933, 2951, 2992, 3169, 3176, 3439, 3459, 3460, 3492, 3494, 3632, 3636, 3643, 3775, 3776, 3816, 3866, 3972, 3972, 4048, 4055, 4213, 4244, 4313, 4318, 4375, 4785, 4939, 4974, 4976, 5046, 5051, 5069, 5124, 5124, 5500, 5502, 5505, 5522, 5534, 5731, 5800, 5826, 5971, 6037, 6185, 6238, 6416, 6519, 6521, 6567, 6719, 6780, 6917
b.+nlaruñ gibi 834, 1660, 5148
b.+nlaruñ içi 1165
b.+nlaruñıçun 1683
b.+nlaruñla 126, 224, 396, 754, 1471, 1865, 2117, 2334, 3328, 4690, 5879, 6711
b.+nuñ 441, 753, 776, 784, 814, 826, 1063, 1319, 1432, 1492, 1519, 1624, 1988, 2053, 2304, 2390, 2844, 2850, 3002, 3111, 3133, 3205, 3232, 3394, 3511, 3546, 3557, 3562, 3748, 3804,

3966, 3966, 4040, 4656, 4769, 4967, 4983, 4987, 5004, 5068, 5143, 5187, 5198, 5242, 5276, 5290, 5437, 5510, 5517, 5554, 5567, 5657, 5963, 6214, 6303, 6308, 6314, 6327, 6609, 6736, 6997, 6998
b.+nuñçün 1759
b.+nuñ gibi 548, 908, 916, 1795, 1795, 2214, 2510, 2521, 3220, 3945, 3959, 4200, 4210, 4232, 4686,4723, 4843, 4957, 4957, 5121, 5472, 6066, 6378, 6406, 6467, 6585, 6682, 6685, 6839
b.+nuñ ile 6737
b.+nuñ üzre 5266
b.+nuñla 157, 770, 815, 841, 2721, 2972, 2974, 6998
2. bu (sıfat) 43, 57, 58, 115, 123, 126, 136, 148, 157, 162, 168, 181, 204, 243, 252, 312, 326, 376, 413, 450, 498, 517, 564, 583, 620, 622, 632, 638, 734, 735, 786, 792, 795, 818, 843, 855, 855, 857, 883, 966, 968, 1004, 1068, 1072, 1080, 1083, 1124, 1129, 1150, 1162, 1163, 1166, 1167, 1227, 1230, 1246, 1251, 1254, 1300, 1313, 1327, 1390, 1392, 1413, 1414, 1433, 1451, 1472, 1507, 1510, 1554, 1558, 1559, 1565, 1577, 1578, 1603, 1631, 1636, 1682, 1725, 1731, 1748, 1804, 1805, 1858, 1859, 1861, 1867, 1869, 1880, 1881, 1891, 1912, 1917, 1920, 1921, 1924, 1938, 1949, 1949, 1960, 1962, 1971, 1973, 1975, 1976, 1977, 1977, 1978, 1979, 1980, 2008, 2046, 2051, 2053, 2090, 2103, 2116, 2123, 2134, 2142, 2143, 2169, 2205, 2205, 2206, 2213, 2227, 2227, 2270, 2301, 2305, 2306, 2321, 2334, 2339, 2341, 2347, 2360, 2364, 2364, 2380, 2380, 2381, 2398, 2407, 2446, 2451, 2482, 2508, 2511, 2514, 2516, 2526, 2592, 2594, 2594, 2596, 2597, 2598, 2672, 2679, 2680, 2692, 2701, 2718, 2736, 2748, 2750, 2754, 2754, 2754, 2762, 2771, 2778, 2785, 2793, 2794, 2798, 2837, 2855, 2858, 2867, 2876, 2919, 2924, 2928, 3023, 3033, 3039, 3041, 3043, 3043, 3044, 3047, 3052, 3053, 3062, 3063, 3112, 3119, 3131, 3147, 3172, 3181, 3190, 3196, 3199, 3230, 3276, 3303, 3304, 3308, 3312, 3318, 3318, 3437, 3557, 3558, 3558, 3560, 3570, 3583, 3589, 3590, 3690, 3764, 3798, 3816, 3827, 3839, 3852, 3871, 3889, 3897, 3935, 3935, 4067, 4070, 4161, 4258, 4283, 4295, 4419, 4521, 4567, 4584, 4604, 4619, 4630, 4649, 4664, 4676, 4681, 4718, 4719, 4720, 4735, 4753, 4788, 4805, 4808, 4850, 4890, 4945, 4945, 4953, 4955, 4956, 4963, 4963, 4964, 4978, 4999, 5001, 5018, 5019, 5020, 5020, 5048, 5060, 5072, 5076, 5085, 5087, 5093, 5143, 5150, 5173, 5214, 5218, 5227, 5254, 5263, 5263, 5290, 5298, 5299, 5299, 5300, 5335, 5336, 5345, 5374, 5424, 5434, 5435, 5466, 5466, 5467, 5476, 5477, 5495, 5501, 5504, 5507, 5507, 5519, 5525, 5527, 5568, 5597, 5603, 5653, 5665, 5687, 5711, 5712, 5727, 5730, 5743, 5760, 5761, 5762, 5763, 5787, 5796, 5800, 5857, 5883, 5889, 5979, 5983, 6046, 6087, 6109, 6116, 6118, 6121, 6164, 6175, 6198, 6209, 6300, 6300, 6308, 6416, 6439, 6498, 6642, 6704, 6709, 6753, 6822, 6825, 6828, 6880, 6900, 6911, 6914, 6935, 6936, 6937, 6963, 6964, 6989, 7004,
b. deñlü 3587
b. gez 140, 150, 158, 187, 218, 290, 299, 312, 317, 511, 676, 729, 874, 1008, 1205, 1291, 1326, 1337, 1376, 1409, 1417, 1558, 1693, 1955, 1997, 2168, 2246, 2262, 2374, 2405, 2421, 2452, 2461, 2534, 2578, 2878, 2922, 2947, 2975, 2989, 3046, 3089, 3149, 3260, 3308, 3466, 3500, 3560, 3599, 3676, 3745, 3801, 3838, 3856, 3881, 3896, 3905, 3920, 3961, 3969, 4020, 4125, 4146, 4302, 4349, 4370, 4399, 4429, 4471, 4539, 4576, 4611, 4613, 4641, 4655, 4713, 4748, 4765, 4778, 4805, 4901, 4995, 5004, 5038, 5047, 5050, 5075, 5081, 5094, 5178, 5194, 5201, 5243, 5263, 5274, 5290, 5394, 5401, 5431, 5516, 5530, 5546, 5553, 5567, 5644, 5653, 5737, 5748, 5783, 5790, 5803, 5883, 5888, 5911, 6085, 6087, 6219, 6321, 6361, 6365, 6429, 6566, 6583, 6597, 6637, 6640, 6641, 6724, 6927, 6982, 6987
b. gün 3153, 4949, 4950, 5326, 5338
b. ķadar 1752
buçuķ : yarı, yarım
b. 2950
b. (bir b.) 2950, 6971
b. (on b.) 5092
buduç : emzikli su kabı
b. 398
buġāt (A.) : (fık.) devlete baş kaldıranlar, asiler
b. 1526
buġday : buğday
b. 853, 854, 1688, 1814, 2491, 2821, 3576, 3576, 3873, 3876, 3877, 4393, 4439, 4451, 4466, 4472, 4484, 4489, 4511, 4516, 5925, 5941, 6338, 6496, 6797
b.+ıçun 6797
b.+ıdı 6378
b. ile 3576

b.+a 852, 4484, 5834
b.+dan 1685, 3178
b.+ı 3732, 3747, 3879, 4422, 4448, 4449, 4453, 5834, 6063
b.+ına 3878
b.+uñ 1818, 3880, 3881, 3882, 4023
buġż (A.): sevmeme, kin, nefret
b. u kīn 2668
(E)bū Ḥanīfe (öz. a.): Asıl adı Numan ibnü Sabit olan, Hanefî mezhebinin kurucusu İmam-ı Azam (Kûfe, H. 80/150 - Bağdat, M.699/767)
b. 29, 226, 346, 922, 1453, 1456, 1570, 2190, 2720, 3379, 4243, 5457, 5942, 6567, 6576, 6603, 6972
b. ḳavli 271, 736, 943, 950, 1060, 1184, 1231, 1291, 2856, 3112, 3688, 3752, 4096, 4161, 4268, 314, 4494, 4790, 4865, 4910, 5005, 5277, 5285, 5468, 5478, 5608, 6049, 6444, 6649, 6662, 6664, 7005
b. meẕhebi 64
b.+nüñ 2580
buḫt (F.) : oğul; erkek
b. u ʿırāb 1556
bul- : bulmak
b.-a 52, 79, 427, 4350, 5287, 5292, 5301, 5314, 5394, 6258
b.-a bul- 5202, 5305, 5319
b.-alar 3321, 3480
b.-am 551
b.-amazsın 3059
b.-anuñ 1667
b.-asın 1665
b.-dı 220, 555, 559, 611, 882, 1281, 1517, 2443, 2701, 4246, 4953, 5166, 5377, 5514, 5542, 5553
b.-dum 4794, 6426
b.-duġuñ 1663
b.-ıcaḳ 929, 3773
b.-madı 2211, 2505, 2724, 3483, 3779, 3870, 4117, 4145, 4502, 5440, 6650
b.-madın 2361
b.-maġa 551, 576
b.-maġiçün 3509
b.-maḳda 562
b.-masa 2393
b.-maya 542, 579, 5409
b.-mayınca 4179
b.-maz 597, 825, 888, 1032, 3386, 4624, 5167, 5257, 5271, 5288, 5293, 5302, 5310, 5663
b.-mazsa 112, 4348, 5202, 5305, 5319
b.-sa 554, 589, 646, 757, 758, 773, 1234, 1366, 1537, 1662, 2093, 2383, 2391, 3496, 3806, 4600, 4615, 4622, 4883, 5266, 5335, 5348, 5358, 5365, 5451, 5457, 5538, 5559
b.-sa gerek 5309
b.-salar 343, 3623, 6930
b.-ur 232, 693, 2387, 4721
b.-urısa 3293, 5170, 5509, 5521
b.-ur ol- 5557
b.-ursa 2274, 2279, 3359, 3360, 3805, 4180, 5253, 5533
furṣat bul- 2274, 2279
ḳan bul- 6258
ṭanuḳ bul- 4348, 4350, 4600, 4615, 4622, 4624, 5167, 5253, 5257, 5266, 5271, 5287, 5288, 5292, 5293, 5301, 5302, 5305, 5309, 5310, 5314, 5319, 5348, 5365, 5394, 5451, 5457, 5509, 5514, 5521, 5538, 5557, 5663
bulaş- : bulaşmak
b.-dı 275, 303
b.-masa 239
b.-sa 798
bulın- : bulunmak krş. bulun-
b.-a 1373
b.-dı 857, 1253, 4464, 4952
b.-madı 2683, 2684, 3224, 3512, 3589,3800
b.-masa 644, 652, 990, 1005, 1368, 2314, 3810, 4648
b.-mayıcaḳ 1404, 2988
b.-mayup 3278
b.-maz 407, 546, 4673, 5931
b.-mazsa 52, 473, 1416, 6467
b.-sa 989, 1407, 1413, 1522, 1658, 2163, 2175, 3457, 3854, 3854, 3987, 4396, 4909, 5270, 6939
b.-ur 4676
b.-ursa 3277, 3591
bulun- : bulunmak krş.bulın-
b.-dı 821, 1903, 2165, 2661, 3721, 4231, 4430, 4986, 5075, 5330, 5341, 6039
b.-duġı 6941
b.-madı 2180, 5332, 5343, 5960, 6757
b.-masa 395, 1375, 6932
b.-maya 6964
b.-mazsa 3799
b.-sa 304, 1379
bulut : bulut
b. 1722
bulutlu : bulutlu
b. 954, 956
buncılayın: bunun gibi, böyle
b. 156, 295, 340, 413, 588, 728, 893, 967, 1022, 1034, 1333, 2649, 2668, 2778, 2871, 3252, 3285, 3728, 3730, 3885, 3932, 3959, 4025, 4200, 4229, 4277, 4289, 4503, 4634, 4711, 4761, 4843, 4856, 4863, 4957, 4988, 5193, 5215,

5243, 5336, 5461, 5496, 5558, 5563, 5642, 6026, 6066, 6106, 6216, 6406, 6530, 6585, 6726, 6814, 6822
b.+dur 698, 1820, 1867, 2005, 2055, 2164, 2756, 3216, 3818, 3864, 3883, 3928, 4012, 4631, 4870, 5148, 5215, 5275, 5320, 5765, 6035, 6113, 6167, 6179, 6781
burun : bir organ, burun
b.+ı [burnı] 270, 391
b.+ı [burnı] ile 1062
b.+ın 389
b.+ına [burnına] 475
b.+ından [burnından] 513, 788
b.+ıyıla [burnıyıla] 1058
b.+ıyla [burnıyla] 1061
b.+uñ [burnuñ] 480
b.+uña [burnuña] 727
büy (F.) : koku
b.+ıla (ḫōş-b.) 1497
buyruḳ : buyruk, emir
b.+ı [buyruğı] 362, 996, 1006
b.+ına [buyruğına] 4666
b.+ınca [buyruğınca] 1454
buyur- : buyurmak, emretmek
b.-dı 726, 1771
b.-madı 1340
b.-mış 307, 6606
b.-mışdur 1510
buzāla- : buzağılamak
b.-r ise 6125
bünyād (F.) : 1. asıl, esas, temel
b.+ını 3781
2. bina, yapı
b. eyle- 3989
b. it- 43
b. olın- 3713
büyi- : büyümek krş. büyü
b.-se 3435
büyü- : büyümek krş. büyi-
b.-r 4332
b.-se 3052
b.-ye 4335
büyük : büyük
b. 296, 1980, 6845, 6873
b.+inde [büyüginde] 303
büyüklik : büyüklük
b.+de 318
Toplam kelime : 8828
Kelime çeşidi : 835
Madde başı : 248

C

cāhil (A.) : bilgisiz, cahil
c. 4670, 4675, 6732
c. (ṭabīb-i c.) 6248
cāmid (A.): taş, toprak, ağaç gibi cansız madde
c. 170, 171, 173, 187
cāmiʿ (A.) : 1. toplayan, içine alan
c. ol- 5969
2. namaz kılınan ibadet yeri, mescit
c. gibi 4686
cāmūs (A.) : manda
c. u baḳar 1596
cān (F.) : can, ruh; hayat
c. 35, 76, 188, 204, 834, 1178, 1276, 1289, 1333, 1799, 1817, 1999, 2296, 2385, 2388, 2483, 2586, 2647, 2690, 2820, 2859, 2870, 2888, 2898, 2974, 3001, 3011, 3082, 3120, 3156, 3216, 3258, 3482, 3546, 3581, 3729, 3732, 4496, 4676, 5096, 5154, 5318, 5331, 5454, 5584, 5661, 5717, 5722, 5780, 5798, 5802, 5846, 5864, 5914, 5973, 5990, 5995, 6000, 6006, 6035, 6038, 6057, 6060, 6121, 6139, 6216, 6243, 6246, 6274, 6292, 6343, 6451, 6454, 6496, 6504, 6513, 6516, 6530, 6534, 6544, 6568, 6672, 6694, 6764, 6778, 6856, 6858,6882, 6941, 6953, 6965, 6965, 6981, 6989
c.+ı 6744
c.+ına 16, 35
cānavar (<cān-ver/ cān-āver F.) : canlı, yaşayan hayvan
c.+lar 843, 919
c.+lar artuğı 362
c.+lardan 382, 3774, 6522, 6524, 6536
c.+laruñ 845
c.+lar ẕebḥi 6514
cānib (A.) : yan, taraf, cihet
c.+inden 1941, 2667
cār-ı mecrā-yı ḫaṭā (A.) : (fık.) birinin gayr-ı ihtiyarî olarak ölümüne sebep olma
c. 6830, 6835
cāriye (A.) : (fık.) para ile satın alınan halayık, hizmetçi kız; savaşta esir veya odalık olarak alınmış kız
c. 1972, 1973, 1975, 2308, 2309, 3069, 3070, 3121, 3971, 4071, 4275, 4293, 5306, 5524, 5612, 5614, 5985, 6148, 6927
c.+ñ 4858
c.+nüñ 2302
c. al- 6629, 6632
cāyiz (<cāʾiz A.) : (fık.) işlenmesinde sakınca olmayan; olabilir, olur

c. 177, 180, 444, 676, 709, 710, 781, 783, 965, 1262, 1384, 1414, 1429, 1920, 2028, 2058, 2098, 2098, 2138, 2220, 2221, 2350, 2504, 2590, 2608, 3515, 3566, 3914, 3916, 4020, 4290, 4360, 4630, 4636, 4636, 4802, 5024, 5154, 5528, 5673, 5971, 6288, 6481, 6512, 6776, 6785, 6788, 6948
c. durur 379, 1014, 1363, 1492, 1897, 1926, 2154, 2411, 2432, 2571, 2576, 3116, 3891, 3900, 3911, 4278, 5685, 5692, 5815, 6706
c.+dür 115, 126, 145, 188, 441, 449, 453, 537, 550, 582, 713, 750, 1116, 1116, 1133, 1140, 1152, 1178, 1377, 1488, 1712, 1715, 1788, 1869, 2083, 2185, 2187, 2243, 2251, 2281, 2297, 2498, 2565, 2567, 2577, 2586, 2759, 2864, 3329, 3580, 3616, 3617, 3626, 3636, 3748, 4042, 4110, 4166, 4264, 4364, 4397, 4416, 4489, 4534, 4550, 4622, 4638, 4728, 4787, 4805, 4978, 5090, 5214, 5218, 5473, 5720, 5723, 5949, 6145, 6159, 6274, 6472, 6498, 6517, 6546, 6574, 6576, 6622, 6628, 6875, 6958, 6972
c. dut- 3890, 3918, 3923, 3981, 3985, 5725, 6210, 6950
c. gör- 30, 869, 2219, 2244, 2259, 3893, 3897, 4806, 5415, 5942, 6972
c. ḳıl- 4496
c. ol- 132, 144, 150, 153, 157, 162, 168, 189, 380, 432, 434, 443, 451, 520, 595, 596, 600, 623, 625, 634, 640, 705, 756, 979, 994, 997, 1018, 1020, 1027, 1036, 1037, 1049, 1057, 1089, 1137, 1140, 1142, 1143, 1144, 1146, 1147, 1150, 1163, 1186, 1203, 1315, 1334, 1371, 1376, 1377, 1404, 1409, 1413, 1417, 1423, 1484, 1491, 1492, 1818, 1906, 1912, 1918, 1934, 1971, 1983, 1985, 1998, 2045, 2046, 2083, 2104, 2105, 2123, 2133, 2141, 2226, 2231, 2256, 2258, 2269, 2291, 2311, 2312, 2355, 2496, 2507, 2507, 2518, 2564, 2572, 2606, 2616, 2721, 2819, 2861, 2865, 3024, 3422, 3582, 3591, 3697, 3733, 3751, 3755, 3779, 3840, 3896, 3898, 3901, 3969, 3981, 3984, 4147, 4273, 4283, 4284, 4285, 4295, 4328, 4369, 4395, 4397, 4421, 4501, 4502, 4506, 4512, 4630, 4632, 4633, 4676, 4742, 4779, 4787, 4791, 4792, 4808, 4879, 4882, 4885, 4887, 4888, 4905, 4914, 4917, 4922, 4941, 4945, 4946, 4985, 5025, 5071, 5075, 5083, 5087, 5089, 5093, 5098, 5209, 5224, 5234, 5366, 5543, 5625, 5629, 5683, 5687, 5724, 5725, 5777, 5778, 5799, 5809, 5875, 5917, 5933, 5990, 5998, 6005, 6121, 6147, 6148, 6164, 6218, 6241, 6243, 6322, 6499, 6506, 6536, 6692, 6697, 6757, 6779, 6782, 6790
c. olın- 1373
caẕʿa (A.) : beş yaşına girmiş dişi deve, iki yaşına girmiş koyun, üç yaşına girmiş sığır veya at
c. 1549, 6907, 6909
cebbār (A.) : zorba, zorlayıcı
c. 4682
cebel (A.) : dağ
c. 1658
cebr (A.) : (fık.) zor, zorlama
c. ile 2252, 2256, 2257, 2547, 4680, 6477
c. eyle- 4178
c. it- 2234, 2546, 3423, 3442, 3445, 3451, 4365, 4368, 4528, 5188, 5700, 6449, 6453, 6454
c. ol- 5709
c. olın- 2235, 3448, 3449, 3450, 6462
cebrī (A.) : zorla, zor altında
c. 3051
ced (A.) : dede, büyük baba
c. (ġayr-ı c.) 2120
c. (d)+ine 4967
cedīd (A.) : yeni
c. (ʿaḳd-ı c.) 2687
c. (beyʿ-i c.) 4375, 4419
cehālet (A.) : cahillik, bilmezlik krş. cehl
c. 5087, 5716
cehl (A.) : cahillik, bilmezlik krş. cehālet
c.+i 2133, 2135, 2136, 2142
c.+inde 2144
cehr (A.): açıktan, sesli olarak söyleme
c. ile 1 1096, 1098, 1102, 1103, 1106, 1114, 1450, 1452, 1453, 1456
c.+üñ 1107
celd (A.) : (fık.) muhsan olmayıp da zina suçu işleyenlere uygulanan belli sayıda kamçı veya değnekle vurma cezası
c. it-: kamçılamak 3194
cemʿ (A.) : toplama, toplam
c. eyle- 3455
c. it- 1459, 1849, 1981, 2060, 3669
c. ol- 394, 397, 683, 685, 1164, 1748, 1951, 6989
c. olın- 679, 683, 684, 687
c.-i keşīr 1750
cemāʿat (A.) : imamın arkasında topluca namaz kılanlar
c. 562, 1125, 1166, 1174, 1284, 1394, 1425, 1445, 1467, 1508, 1509, 3292

c. (faẓl-ı c.) 1122
c.+la 1101, 1121, 1157, 1160, 1161, 1162, 1166, 1170, 1284, 3246
c. ol- 1167, 1449, 1460
cemel (A.) : erkek deve
c. 1551, 3362
cemîʿ (A.) : bütün, hep
c.+inde 4384
cenābet (A.) : 1. guslü gerektiren durum, cünüplük hâli krş. cünüb
c. 267, 273, 644, 652, 655, 753, 770, 771
2.bu durumda olup henüz gusl etmemiş kişi
c. ol- 759
cenāze (A.) : insan ölüsü, cenaze
c. (farż-ı c.) 3313
cerḥ (A.) : (fık.) baş ve yüzün dışındaki organlardan birini yaralama
c. it- 6716, 6742
cerr (A.) : çekme, sürükleme, uzatma
c.-i velā 6192
c. it- 6178, 6198
cevāb (A.) : karşılık, yanıt
c. vir- 5207
cevāz (A.) : caiz olma, izin, sakıncasız
c. 555, 559, 962, 1829
c. bul- 232, 597, 611, 825, 888
Cevherî (öz. a.) : Tâcu'l-Luga (Sıhâhu'l-Luga) adlı meşhur eseriyle tanınmış Türk asıllı Arap dil bilgini Ebu Nasr İsmail b. Hammad el- Cevherî(H.?/400- ? /öl.1009'dan önce)
c. (Sıhāh-ı C.) 3716
cevreb (A.) : çorap
c.+i 699
Ceyhûn (öz. a.) : Amuderya olarak da bilinen ve Aral gölüne dökülen Ceyhun nehri
c. 6688
cezā (<cezāʾ A.) : (fık.) suça verilen karşılık, ceza
c.+sın 6400
cidāl (A.) : karşılıklı kavga, savaş
c. 1874
cidd (A.) : ciddîlik
c. ile 1 1904
cîfe (A.) : leş
c. 138, 140
cihād (A.): (fık.) din uğrunda düşmanla savaşma
c. 3303
cihān (F.) : dünya, ālem
c. 4667
c. (şehenşāh-ı c.) 36
c.+da 4668
cild (A.) : deri
c.+i 6531
c.+in 6561
cimār (A.): küçük çakıl parçaları
c. (remy-i c.) 1850
cimāʿ (A.) : çiftleşme, cinsel yakınlık
c. 2809
c. it- 740, 780, 787, 1696, 1770, 1773, 1873, 2016, 2042, 2044, 2047, 2049, 2051, 2693, 2710, 2762, 2763, 2765, 5295, 5297, 6625, 6986
c. ḳıl- 1753
cināyet (A.) : (fık.) adam öldürme veya o derecede ağır sayılan suç, canilik
c. 4738
c. (envāʿ-ı c.) 6829
c. eyle- 6919
cins (A.) : tür, çeşit
c. 6455
c.+den daḥı 1637
c.+e 3956, 4480, 4538, 6794
c.+e (ḫilāf-ı c.) 4487
c.+i 3955, 3955, 4480, 4513, 4516, 4538, 6794
c.+ine 1634
c.+ine (ḫilāf-ı c.) 4539
c.+iyle 5190
c.+üñ 5085, 5096
c.-i āḫar 4380
c.-i arżdan 589
c. i emvālden 3496
c.-i müttehid 3961
c.-i vāḥidden 6451
cirāb (A.) : dağarcık
c. it- 6561
cirāḥat (A.) : irin, yara
c. 774, 1244, 2238
c.+dan 503, 789
c.+lar 698
civān (<cevān/cüvān F.) : genç, delikanlı
c. 3402, 5677
cizye (A.) : (fık.) müslüman olmayan tebaadan alınan vergi
c. (maṣraf-ı c.) 3397
c.+nüñ 3331
c. ḳo- 3374
c. vażʿ eyle- 3340
c. vir- 3322, 3325
cūd (A.) : el açıklığı, cömertlik
c. (luṭf u c.) 8
Cuḥfe (öz. a.): Suriye yönünden hacca gidenlerin ihrama büründükleri yer
c. 1877
cuʿl (A.) : (fık.) hizmet karşılığı verilen ücret
c. 3527, 3528, 3530, 3533
c.+e 3532
c.+in 3531
c. vir- 3526, 3534
cumʿa (A.) : cuma günü, müslümanların o gün topluca kıldıkları namaz

c. 624, 751, 1243, 1397, 1403, 1409, 1413, 1414, 1417, 4959
c. gün 5220
c. günüñ 1393
c. içün 1411, 1840
c. imāmı 1460
c. namāzı 1093, 1412
c.+dan şoñra 1419
c.+nuñ 1408, 1416, 1444
c.+sı 1407, 1422
c.+ya 1428
c. ḳıl- 1404, 1413, 1428
cübbelik (A.+Tür.): cübbelik
c. 3742
cüdām (<cüẕām A.) : insan vücudunda onulmayan çıbanlar ve yaralar meydana getiren miskin hastalığı
c. 2931
cümle (A.) : bütün, hep
c. 12, 22, 26, 33, 45, 109, 126, 127, 136, 274, 291, 583, 753, 1399, 1422, 1459, 1485, 1488, 1502, 1535, 1584, 1633, 1891, 2751, 3313, 3673, 3677, 3695, 3733, 3734, 3746, 3795, 3897, 4376, 4665, 4800, 5691, 5803, 5871, 6476
c. (ser-c.) 5737
c.+sin 3190
c.+sinden 3181
c.+sine 403
cünün (A.) : delirme, çıldırma, delilik
c. 1217, 2931, 4063
c. (iġmā vü c) 522
cünüb (A.) : dinin gereği olarak bütün bedeni yıkama zorunda kalma hāli, bu durumdaki kişi
c. 238, 265, 272, 277, 543, 544, 550, 598, 646, 653, 752, 1694
c.+üñ 368
Cürcānī (öz. a.): "Hızânetü'l-Ekmel" adlı eseriyle bilinen Hanefî fıkıh alimi Ebu Abdullah Yusuf b. Ali el-Cürcanî (H.?/ öl.522 -?/1128' den sonra)
c. 1091
cüsse (A.) : beden, gövde
c.+de 295
cüsūr (A.) : köprüler
c. 3398

Toplam kelime : 825
Kelime çeşidi : 143
Madde başı : 63

Ç

çādır (<çāder F.) : çadır
ç. 2322
çaġır- : seslenmek, çağırmak
ç.-sa 6673, 6941
ç.-salar 6677
çaġşır : bir tür geniş pantolon, şalvar
ç. 708
ç. gibi 713
çal- : müzikle ilgili bir aleti çalıştırmak
ç.-ar 6106
ç.-ıvir- 6108
ç.-sa 6105, 6108, 6111
çeng çal- 6106
ḳānūn çal- 6106
ḳopuz çal- 6105
ney çal- 6106
şeştā çal- 6105
Çalap (öz.a.): Tanrı, Allah
ç. 1382, 1511, 6711
ç. ḥükmi 1541
ç.+dan 14, 83, 1496
Çalap Tañrı (öz.a.) : Cenab-ı Hak, Hak Tealâ
ç. 1340
çalġu : müzik aleti
ç. çal- 6108
çalıcı : çalıcı, çalgıcı
ç. 6105, 6111
ç.+nuñ 4971
çanaḳ : toprak, metal v.b. den yapılmış yayvan, çukurca yemek kabı
ç. 1621
ç.+da 6590, 6594
ç.+dan 6595, 6599
çeç : samanından ayrıldıktan sonra geride kalan arpa, buğday gibi tane yığını
ç. 854, 855, 857, 3732, 4023
çek- : 1. asılmak, çekip asılmak, çıkarmak
ç. 314
ç.-di 6412
ç.-e 1194
ç.-eler 294, 299, 300, 302, 317, 321, 324, 329
ç.-erlerse 297
ç.-en 3675, 3676
ç.-enüñ 3674
ç.-erse 3673
ç.-esin 659
ç.-mek 321, 323, 480, 661, 6415, 6418
ç.-mek gerek 291, 291, 319, 2476, 6847
ç.-mek gibi 6415
ç.-se 442
ç.-seler 3672
şu çek- 3672, 3674, 3675, 3676
2. zorlanmak, katlanmak

ç.-er 508, 2995
ç.-me 2060, 4461, 6788
ç.-mez 58
ç.-se 6408, 6884, 6889
ç.-se 6891
emek çek- 2060, 6788
3. bir suçveya cuneyet aletini hasma doğrultmak
ʿaşā çek-: sopayla saldırmak 6889
ḳılıç çek- 6884
çekdür- : çektirmek, çıkartmak
ç.-mek 6076
çekil- : çekilmek, geri gitmek
ç.-di 327
çekiş- : tartışmak
ç.-se 2782
çeng̃ (F.) : kanuna benzer, dik tutularak çalınan bir çeşit saz
ç. çal- 6106
çengi (F.) : oyuncu kız, çengi
ç. 6386
çeri : asker
ç. 3455
çeşme (F.) : musluklu su haznesi, pınar
ç.+den 3672
çeyne- : çiğnemek
ç.-yüp 3178
çırāġ (<çerāġ F.) : mum
ç. yağı 350
ç. yağı gibi 349
ç.+a 6535
çıḳ- : 1. görünmek, ortaya çıkmak
ç.-a 1043, 1840, 4039, 4366, 6744
ç.-an 502
ç.-dı 3875, 3877, 4140, 4164, 4166, 4477, 4576, 4998, 5256
ç.-madı 3929, 3939
ç.-madın 3747
ç.-mazsa 3936
ç.-sa 3384,3452, 3798, 3849, 3851, 3861, 3867, 3956, 3964, 3971, 4282, 4468, 4473, 6097
müstehıḳ çıḳ- 3851, 3861, 3867, 3875, 3877, 4468, 4473, 4477, 4998
2. ayrılmak, uzaklaşmak
ç.-alar 111
ç.-ar 189, 763, 939
ç.-dı1415, 3905, 4582, 5434
ç.-duġı 284, 744
ç.-duġından şoñra 3381
ç.-ıcaḳ 801
ç.-maya 3902
ç.-mış ol- 1237
ç.-sa 2998, 3965,
3. bulunduğu yerden başka bir yere, içerden dışarı gitmek
ç.-ar 500, 765, 788, 830
ç.-ar ol- 514, 691, 1840
ç.-dı 269, 326, 3293, 5865, 5867, 6412
ç.-maġa 1839
ç.-madı
ç.-madın 738, 1215,
ç.-masa 1208
ç.-maya 1838, 5077
ç.-mazsa 6541
ç.-mış ol- 692
ç.-sa 284, 503, 509, 689, 741, 1207, 3377,
ç.-uban 1838
ç.-up 114
ç.-updur 1212
ḳan çıḳ- 509, 6538, 6541, 6744
4. yükselmek, yüksekteki bir yere varmak
ç.-ar 6962
ç.-sa 969
5. olmak
ç.-sa 3739, 3741, 3745, 4143,
çıḳar- : çıkarmak
ç.-a 665, 723, 3341, 4365
ç.-dı 1246, 1247
ç.-madı 5959
ç.-maḳ 323, 725
ç.-maḳda 1247
ç.-maḳ gerek 690, 725
ç.-sa 501, 706, 3273, 4149, 4203, 4011, 4216, 5975, 5976, 6123, 6898
ç.-salar 293
ç.-up 1520, 5864
ç.-ur 647, 649, 654
çıḳmaḳlıḳ : çıkma
ç. 1223, 1254
çiftlen- (<cüft+len F.+Tür.) : kadın ve erkek için söz konusu olan almak veya varmak, evlenmek
ç.-di 1922, 2137, 2465, 2963, 5566
ç.-dügi 2220, 2964
ç.-dügüm 2072
ç.-düm 1900, 2718, 4836
ç.-mek 2026, 2759
ç.-mişem 5556
ç.-se 1927, 2047, 2097, 2259, 2377, 2382, 2509, 2522, 2593, 2594, 2661, 3847, 5629
ç.-señ 2196
ç.-üp 2296
ç.-ür 2962, 4849
ç.-ürsem 2659
çiftlendür- (F.+Tür.) : evlendirmek
ç. 2195
ç.-e 2113
ç.-eyin 2116
ç.-se 1970, 2027, 2030, 2190, 2251, 2702, 6194

ç.-üp 2152, 6155
ç.-ür 2184
çoğ : çok krş. çoḳ
ç. 5605
çoḳ : çok krş. çoğ
ç. 46, 46, 51, 66, 137, 142, 184, 185, 194, 303, 332, 333, 433, 682, 684, 688, 857, 1248, 1294, 1392, 1464, 1466, 1509, 1528, 1608, 1657, 1658, 1744, 1746, 1747, 1752, 2070, 2238, 2305, 3098, 3181, 3198, 3727, 4146, 5217, 6004, 6133, 6306, 6334, 6951, 6985
ç. (az u ç.) 2064, 3225
ç.+durur 70, 77, 1843, 1883
ç.+dur 523, 5086, 6135
ç.+ı [çoğı] 218, 420, 691
ç.+ın [çoğın] 1583
ç.+ına [çoğına] 400, 415
çörek : az yağlı, bazen şekerli ve yumurtalı gevrekçe bir tür ekmek
ç. 2487
çöz- : çözmek
ç.-meyüp 750
çuḫa (F.) : bir tür yün kumaş
ç. 708
çulḫa (<cūlāh F.) : el tezgâhında bez dokuyan kimse
ç. 6059
ç.+ya 6058
çuvāl (<cuvāl F.) : pamuk, kenevir v.b. ipliğinden dokunmuş büyükçe torba
ç. içi 4466
çü (F.) : mademki, na zaman ki
ç. 513, 1206, 1862, 2217, 2344, 3256, 3375, 3392, 3564, 3989, 3990, 4545, 4996, 5784, 5868, 5935, 6186, 6275, 6330, 6699, 6709, 6712
çün (<çūn F.) : mademki, vakta ki, o hâlde, çünkü
ç. 57, 60, 76, 103, 105, 107, 110, 150, 195, 227, 261, 273, 311, 316, 341, 342, 367, 423, 466, 470, 539, 559, 567, 610, 613, 719, 723, 731, 759, 769, 770, 779, 799, 840, 841, 846, 853, 854, 858, 861, 887, 924, 929, 947, 948, 1000, 1012, 1046, 1178, 1205, 1213, 1229, 1251, 1253, 1301, 1314, 1353, 1382, 1385, 1391, 1430, 1437, 1440, 1452, 1475, 1477, 1478, 1527, 1545, 1578, 1641, 1706, 1732, 1733, 1735, 1736, 1738, 1738, 1751, 1754, 1762, 1766, 1800, 1886, 1895, 1956, 1997, 2074, 2145, 2153, 2154, 2165, 2168, 2180, 2215, 2273, 2278, 2282, 2316, 2359, 2389, 2392, 2403, 2412, 2426, 2490, 2505, 2552, 2563, 2577, 2608, 2617, 2619, 2673, 2691, 2693, 2721, 2802, 2876, 2879, 2883, 2912, 2929, 2971, 3025, 3035, 3041, 3054, 3068, 3070, 3090, 3111, 3116, 3221, 3229, 3241, 3254, 3265, 3303, 3336, 3425, 3430, 3441, 3461, 3468, 3487, 3604, 3612, 3614, 3649, 3674, 3690, 3701, 3744, 3765, 3768, 3771, 3775, 3778, 3809, 3838, 3856, 3915, 3924, 3969, 3972, 4000, 4056, 4064, 4067, 4086, 4199, 4203, 4206, 4210, 4341, 4362, 4369, 4385, 4431, 4438, 4460, 4509, 4512, 4521, 4545, 4549, 4591, 4598, 4673, 4771, 4778, 4813, 4814, 4840, 4841, 4842, 4848, 4850, 4862, 4867, 4871, 4877, 4900, 4908, 4985, 4986, 4987, 5003, 5034, 5087, 5110, 5123, 5200, 5238, 5265, 5359, 5419, 5432, 5463, 5585, 5600, 5609, 5651, 5710, 5714, 5724, 5771, 5796, 5830, 5839, 5841, 5851, 5852, 5869, 5922, 5924, 5947, 6045, 6053, 6054, 6087, 6092, 6119, 6141, 6142, 6231, 6266, 6317, 6319, 6332, 6335, 6396, 6397, 6400, 6404, 6417, 6420, 6466, 6470, 6492, 6532, 6543, 6572, 6574, 6596, 6634, 6650, 6657, 6667, 6701, 6711, 6720, 6721, 6750, 6752, 6769, 6811, 6879, 6924, 6963
çünki 168, 232, 234, 281, 327, 353, 355, 374, 381, 397, 404, 407, 419, 463, 494, 549, 595, 621, 632, 737, 745, 758, 793, 795, 857, 885, 891, 939, 1025, 1150, 1237, 1245, 1254, 1303, 1377, 1401, 1535, 1549, 1556, 1590, 1595, 1602, 1680, 1726, 1731, 1808, 1894, 1903, 1961, 1985, 2135, 2143, 2148, 2185, 2211, 2338, 2340, 2439, 2457, 2474, 2486, 2520, 2558, 2568, 2578, 2579, 2604, 2629, 2696, 2707, 2729, 2755, 2801, 2896, 2940, 2946, 3008, 3020, 3045, 3046, 3050, 3064, 3065, 3077, 3118, 3224, 3234, 3316, 3327, 3332, 3345, 3351, 3353, 3412, 3444, 3469, 3490, 3493, 3494, 3501, 3502, 3516, 3597, 3643, 3692, 3779, 3788, 3802, 3803, 3808, 3815, 3833, 3842, 3870, 3874, 3875, 3939, 3958, 3966, 3975, 3976, 3995, 3999, 4008, 4031, 4038, 4044, 4050, 4052, 4080, 4111, 4111, 4135, 4143, 4147, 4158, 4167, 4191, 4193, 4198, 4209, 4234, 4244, 4249, 4253, 4257, 4269, 4331, 4333, 4337, 4445, 4446, 4477, 4492, 4563, 4568, 4641, 4685, 4736, 4785, 4792, 4815, 4829, 4855, 4915, 4920,

4993, 5029, 5065, 5080, 5181, 5232, 5236, 5261, 5309, 5330, 5339, 5399, 5400, 5493, 5503, 5621, 5627, 5702, 5713, 5733, 5751, 5755, 5760, 5766, 5779, 5800, 5811, 5891, 5895, 5897, 5961, 5964, 5994, 6017, 6073, 6090, 6131, 6196, 6198, 6206, 6208, 6214, 6228, 6275, 6305, 6306, 6345, 6375, 6385, 6409, 6428, 6430, 6432, 6473, 6583, 6719, 6724, 6746, 6813, 6827, 6863, 6913, 6996, 7005

çünkim 157, 403, 522, 940, 1216, 1275, 1336, 1456, 1457, 1936, 2372, 2431, 2542, 2644, 2684, 2685, 3439, 3790, 4002, 4108, 4182, 4278, 4295, 4527, 4676, 4950, 5082, 5117, 5372, 5384, 5479, 6068, 6679

çürük : çürük

ç. 4143

Toplam kelime : 910

Kelime çeşidi : 133

Madde başı : 39

D

da : dahi, da, de

d. 826, 914, 1119, 1432, 1655, 3036, 3807, 4600, 4832, 5297, 6512, 6709

dāda (F.) : halayık, çocukları büyüten dadı

d. gibi 3449

d.+ya 3442, 3450

dāfiᶜ (A.) : savan, savuşturan

d. 3564

dafḳ (A.) : fışkırma, dökülme

d. 746

d. u şehvet birle 734

daḫı : dahi, da, de, daha

d. 4, 6, 15, 16, 16, 20, 23, 28, 40, 47, 65, 66, 66, 68, 69, 75, 80, 82, 84, 86, 88, 96, 98, 102, 103, 104, 105, 106, 109, 114, 115, 116, 116, 122, 125, 128, 131, 132, 133, 135, 136, 137, 138, 145, 149, 152, 156, 161, 174, 186, 191, 197, 197, 206, 206, 211, 212, 212, 214, 217, 229, 231, 237, 237, 242, 245, 251, 252, 253, 257, 264, 268, 268, 270, 271, 271, 275, 278, 283, 285, 288, 289, 293, 295, 296, 308, 310, 314, 328, 330, 335, 338, 338, 342, 345, 348, 349, 350, 351, 353, 356, 360, 363, 364, 365, 365, 368, 368, 369, 370, 371, 371, 372, 373, 378, 380, 383, 384, 385, 386, 392, 396, 399, 405, 405, 412, 413, 414, 414, 415, 417, 420, 420, 421, 426, 429, 431, 434, 436, 439, 439, 441, 442, 444, 444, 445, 448, 449, 451, 453, 456, 460, 461, 466, 467, 468, 470, 471, 471, 474, 477, 479, 480, 482, 483, 484, 485, 488, 492, 493, 495, 496, 497, 497, 501, 501, 502, 504, 506, 508, 509, 512, 512, 513, 514, 519, 520, 522, 523, 528, 532, 534, 537, 544, 546, 556, 560, 563, 570, 574, 575, 580, 580, 582, 583, 591, 595, 596, 603, 614, 615, 616, 618, 620, 626, 628, 635, 636, 638, 642, 643, 645, 658, 669, 671, 682, 684, 687, 690, 696, 699, 703, 704, 705, 707, 709, 714, 717, 717, 721, 723, 724, 725, 726, 733, 735, 738, 740, 742, 742, 748, 751, 753, 755, 761, 762, 763, 764, 766, 771, 772, 775, 781, 782, 782, 783, 785, 787, 789, 790, 794, 797, 798, 799, 800, 803, 807, 814, 815, 816, 816, 817, 818, 828, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 836, 839, 842, 842, 845, 850, 856, 859, 869, 871, 877, 877, 879, 880, 884, 888, 892, 893, 897, 899, 909, 911, 916, 917, 919, 928, 931, 932, 934, 943, 944, 949, 951, 957, 958, 958, 959, 960, 962, 963, 964, 967, 968, 969, 970, 971, 971, 974, 976, 984, 984, 986, 989, 990, 991, 997, 999, 1002, 1014, 1014, 1017, 1018, 1021, 1022, 1022, 1023, 1026, 1028, 1029, 1031, 1032, 1033, 1034, 1035, 1038, 1049, 1053, 1054, 1055, 1058, 1063, 1065, 1067, 1069, 1073, 1074, 1076, 1080, 1081, 1082, 1083, 1084, 1088, 1091, 1093, 1093, 1095, 1097, 1097, 1100, 1100, 1107, 1108, 1109, 1110, 1111, 1112,1113, 1114, 1132, 1134, 1135, 1137, 1139, 1141, 1142, 1144, 1146, 1147, 1149, 1153, 1158, 1159, 1162, 1163, 1164, 1171, 1174, 1176, 1181, 1184, 1190, 1192, 1201, 1204, 1206, 1207, 1208, 1211, 1212, 1213, 1214, 1215, 1217, 1220, 1225, 1226, 1227, 1228, 1229, 1230, 1241, 1242, 1245, 1248, 1250, 1255, 1257, 1259, 1262, 1263, 1265, 1267, 1269, 1270, 1270, 1272, 1276, 1281, 1283, 1284, 1290, 1292, 1295, 1299, 1315, 1317, 1328, 1332, 1337, 1338, 1340, 1340, 1344, 1345, 1346, 1346, 1347, 1348, 1348, 1349, 1353, 1359, 1362, 1362, 1363, 1365, 1370, 1370, 1372, 1372, 1374, 1375, 1379, 1380, 1383, 1384, 1388, 1390, 1393, 1396, 1398, 1399, 1402, 1406, 1410, 1412, 1419, 1430, 1433, 1439, 1440, 1443, 1445, 1446, 1448, 1456, 1462, 1468, 1470, 1477, 1485, 1495, 1504, 1505, 1507, 1508, 1514, 1517, 1519, 1528, 1529, 1533, 1548, 1557, 1562, 1562, 1568, 1572, 1572, 1573, 1573, 1574, 1575, 1578, 1579, 1586, 1587, 1591, 1597, 1601, 1614, 1618, 1618, 1620, 1622, 1630, 1631, 1635, 1637, 1637, 1638, 1646, 1656, 1659, 1660, 1666, 1667, 1671, 1674, 1677, 1678, 1681, 1682,

1686, 1687, 1690, 1692, 1698, 1700, 1702,
1704, 1707, 1709, 1712, 1712, 1714, 1715,
1716, 1719, 1720, 1727, 1728, 1728, 1733,
1734, 1740, 1741, 1743, 1747, 1752, 1756,
1757, 1759, 1760, 1760, 1761, 1765, 1767,
1768, 1772, 1772, 1773, 1773, 1783, 1784,
1789, 1791, 1793, 1795, 1795, 1796, 1797,
1800, 1801, 1802, 1807, 1811, 1815, 1818,
1819, 1820, 1822, 1827, 1830, 1832, 1838,
1840, 1842, 1843, 1845, 1847, 1850, 1852,
1854, 1855, 1856, 1858, 1860, 1861, 1867,
1867, 1869, 1874, 1875, 1877, 1882, 1893,
1896, 1897, 1897, 1901, 1903, 1906, 1908,
1911, 1912, 1913, 1914, 1915, 1920, 1922,
1924, 1925, 1926, 1926, 1928, 1928, 1931,
1936, 1937, 1941, 1943, 1946, 1947, 1948,
1948, 1951, 1958, 1960, 1965, 1969, 1973,
1974, 1974, 1975, 1976, 1978, 1980, 1982,
1983, 1984, 1986, 1987, 1987, 1988, 1988,
1991, 1991, 1992, 1997, 2005, 2006, 2007,
2010, 2013, 2016, 2017, 2019, 2021, 2024,
2027, 2028, 2028, 2029, 2031, 2033, 2033,
2035, 2035, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043,
2044, 2047, 2057, 2058, 2060, 2062, 2063,
2063, 2066, 2071, 2076, 2079, 2083, 2086,
2086, 2087, 2090, 2093, 2098, 2098, 2099,
2104, 2108, 2110, 2119, 2122, 2133, 2138,
2140, 2150, 2154, 2163, 2169, 2171, 2172,
2172, 2173, 2175, 2176, 2181, 2183, 2186,
2187, 2189, 2192, 2194, 2196, 2198, 2199,
2201, 2204, 2204, 2213, 2214, 2214, 2218,
2222, 2223, 2225, 2228, 2228, 2229, 2233,
2235, 2237, 2239, 2241, 2243, 2245, 2247,
2249, 2250, 2250, 2251, 2253, 2253, 2254,
2264, 2266, 2268, 2269, 2270, 2271, 2274,
2275, 2281, 2283, 2285, 2286, 2294, 2296,
2297, 2298, 2300, 2302, 2304, 2306, 2308,
2309, 2310, 2312, 2315, 2319, 2324, 2331,
2332, 2333, 2333, 2335, 2336, 2338, 2342,
2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2348, 2350,
2353, 2354, 2360, 2361, 2363, 2366, 2370,
2370, 2373, 2379, 2382, 2382, 2390, 2390,
2391, 2397, 2399, 2404, 2405, 2406, 2408,
2408, 2413, 2415, 2416, 2417, 2417, 2418,
2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2426,
2429, 2430, 2432, 2434, 2435, 2436, 2437,
2438, 2441, 2442, 2447, 2449, 2450, 2453,
2455, 2455, 2458, 2459, 2459, 2463, 2464,
2466, 2467, 2469, 2471, 2474, 2475, 2476,
2477, 2479,2480, 2484, 2488, 2492, 2494,
2496, 2498, 2499, 2500, 2500, 2507, 2511,
2514, 2515, 2519, 2521, 2521, 2522, 2529,
2531, 2533, 2534, 2538, 2539, 2542, 2545,
2547, 2551, 2552, 2560, 2565, 2571, 2572,
2575, 2576, 2590, 2592, 2594, 2597, 2599,
2601, 2608, 2613, 2615, 2621, 2623, 2623,
2626, 2630, 2632, 2640, 2643, 2648, 2654,
2656, 2656, 2657, 2660, 2664, 2670, 2670,
2670, 2671, 2675, 2677, 2680, 2683, 2687,
2689, 2692, 2694, 2697, 2699, 2700, 2703,
2705, 2706, 2708, 2709, 2712, 2713, 2716,
2719, 2721, 2725, 2728, 2729, 2731, 2731,
2734, 2736, 2738, 2743, 2744, 2746, 2750,
2752, 2753, 2756, 2758, 2758, 2759, 2764,
2767, 2767, 2776, 2778, 2780, 2781, 2784,
2790, 2793, 2796, 2799, 2799, 2800, 2802,
2804, 2807, 2812, 2813, 2815, 2815, 2818,
2819, 2820, 2825, 2826, 2827, 2827, 2837,
2838, 2840, 2840, 2842, 2842, 2845, 2846,
2847, 2848, 2849, 2851, 2851, 2852, 2853,
2853, 2864, 2864, 2866, 2872, 2872, 2878,
2890, 2892, 2898, 2900, 2904, 2905, 2906,
2912, 2913, 2918, 2920, 2923, 2924, 2936,
2937, 2937, 2939, 2941, 2946, 2953, 2954,
2957, 2959, 2965, 2970, 2973, 2976, 2979,
2983, 2985, 2986, 2989, 2993, 2995, 2996,
2997, 3000, 3014, 3016, 3020, 3024, 3026,
3029, 3033, 3035, 3037, 3038, 3038, 3038,
3039, 3041, 3042, 3043, 3044, 3046, 3047,
3049, 3053, 3054, 3055, 3067, 3103, 3104,
3106, 3107, 3111, 3115, 3116, 3124, 3125,
3127, 3130, 3132, 3135, 3137, 3138, 3140,
3141, 3142, 3143, 3146, 3148, 3155, 3155,
3156, 3158, 3160, 3165, 3166, 3180, 3182,
3186, 3188, 3189, 3190, 3191, 3194, 3200,
3203, 3204, 3205, 3207, 3211, 3212, 3215,
3216, 3217, 3219, 3220, 3223, 3226, 3227,
3228, 3230, 3231, 3235, 3236, 3245, 3250,
3251, 3255, 3260, 3261, 3262, 3266, 3267,
3268, 3269, 3269, 3271, 3271, 3273, 3274,
3275, 3279, 3280, 3281, 3283, 3284, 3285,
3287, 3298, 3299, 3300, 3301, 3302, 3302,
3310, 3311, 3323, 3325, 3329, 3330, 3334,
3336, 3340, 3346, 3348, 3349, 3350, 3351,
3354, 3355, 3357, 3363, 3367, 3368, 3377,
3378, 3380, 3382, 3383, 3385, 3387, 3393,
3394, 3395, 3396, 3397, 3398, 3400, 3401,
3410, 3411, 3413, 3417, 3419, 3421, 3427,
3428, 3429, 3430, 3431, 3433, 3434, 3435,
3436, 3437, 3438, 3440, 3447, 3450, 3453,
3457, 3463, 3464, 3470, 3471, 3473, 3477,
3478, 3483, 3485, 3487, 3489, 3493, 3497,
3507, 3518, 3520, 3521, 3523, 3524, 3528,
3536, 3538, 3539, 3540, 3541, 3546, 3554,
3557, 3558, 3559, 3560, 3562, 3565, 3566,
3569, 3577, 3578, 3579, 3580, 3584, 3585,
3587, 3590, 3592, 3594, 3595, 3596, 3598,
3603, 3606, 3609, 3613, 3615, 3616, 3617,
3618, 3621, 3622, 3627, 3628, 3630, 3632,
3633, 3636, 3637, 3640, 3641, 3642, 3646,
3650, 3651, 3655, 3656, 3658, 3662, 3663,
3664, 3668, 3671, 3680, 3683, 3684, 3689,

3690, 3696, 3700, 3701, 3701, 3702, 3703,
3707, 3708, 3714, 3717, 3722, 3723, 3726,
3728, 3729, 3730, 3736, 3738, 3749, 3754,
3755, 3756, 3757, 3759, 3760, 3762, 3763,
3769, 3773, 3774, 3777, 3784, 3785, 3786,
3791, 3795, 3797, 3798, 3803, 3808, 3813,
3814, 3821, 3825, 3826, 3828, 3829, 3831,
3834, 3835, 3839, 3840, 3844, 3845, 3851,
3852, 3858, 3859, 3860, 3862, 3864, 3864,
3865, 3873, 3875, 3882, 3883, 3885, 3885,
3887, 3888, 3889, 3891, 3892, 3894, 3900,
3907, 3908, 3911, 3911, 3914, 3920, 3925,
3926, 3927, 3928, 3932, 3933, 3934, 3935,
3936, 3941, 3942, 3943, 3944, 3945, 3955,
3959, 3963, 3964, 3966, 3968, 3971, 3977,
3979, 3985, 3987, 3991, 3992, 3993, 4001,
4003, 4010, 4011, 4013, 4015, 4016, 4025,
4026, 4027, 4030, 4032, 4034, 4035, 4042,
4043, 4045, 4049, 4051, 4054, 4058, 4064,
4065, 4073, 4077, 4078, 4081, 4083, 4091,
4092, 4094, 4095, 4097, 4099, 4104, 4108,
4112, 4115, 4116, 4118, 4123, 4124, 4126,
4127, 4129, 4132, 4133, 4136, 4148, 4151,
4152, 4153, 4155, 4165, 4166, 4171, 4172,
4175, 4177, 4187, 4188, 4190, 4192, 4194,
4195, 4200, 4203, 4207, 4212, 4215, 4216,
4218, 4219, 4222, 4224, 4228, 4230, 4232,
4233, 4238, 4239, 4243, 4245, 4250, 4255,
4257, 4258, 4261, 4267, 4271, 4272, 4273,
4276, 4277, 4281, 4284, 4287, 4292, 4293,
4297, 4298, 4300, 4301, 4303, 4305, 4307,
4308, 4311, 4316, 4319, 4321, 4323, 4324,
4325, 4326, 4332, 4333, 4343, 4357, 4364,
4367, 4370, 4371, 4372, 4373, 4374, 4379,
4382, 4386, 4387, 4388, 4391, 4393, 4397,
4398, 4401, 4402, 4404, 4404, 4411, 4416,
4418, 4420, 4421, 4425, 4426, 4427, 4429,
4430, 4433, 4434, 4435, 4436, 4440, 4442,
4444, 4445, 4446, 4451, 4452, 4454, 4456,
4458, 4459, 4460, 4463, 4464, 4466, 4470,
4471, 4472, 4474, 4477, 4479, 4487, 4488,
4489, 4495, 4499, 4500, 4503, 4504, 4504,
4507, 4508, 4508, 4513, 4515, 4517, 4519,
4522, 4525, 4531, 4531, 4532, 4535, 4536,
4543, 4546, 4550, 4550, 4555, 4556, 4557,
4558, 4561, 4565, 4567, 4570, 4571, 4572,
4574, 4575, 4578, 4580, 4583, 4586, 4594,
4597, 4598, 4599, 4601, 4604, 4612, 4614,
4619, 4621, 4622, 4623, 4625, 4628, 4630,
4631, 4632, 4634, 4635, 4636, 4636, 4637,
4638, 4645, 4645, 4647, 4656, 4657, 4661,
4664, 4667, 4668, 4669, 4670, 4671, 4673,
4675, 4682, 4684, 4688, 4690, 4691, 4697,
4700, 4705, 4706, 4708, 4709, 4711, 4713,
4715, 4716, 4719, 4721, 4722, 4725, 4737,
4738, 4742, 4745, 4746, 4749, 4752, 4753,
4756, 4757, 4759, 4760, 4761, 4763, 4764,
4765, 4768, 4782, 4783, 4788, 4790, 4802,
4806, 4809, 4811, 4816, 4825, 4826, 4831,
4833, 4837, 4841, 4843, 4844, 4846, 4849,
4851, 4852, 4853, 4856, 4858, 4859, 4860,
4860, 4863, 4865, 4874, 4876, 4880, 4887,
4889, 4891, 4892, 4893, 4899, 4904, 4904,
4910, 4914, 4916, 4917, 4919, 4921, 4924,
4930, 4931, 4940, 4940, 4940, 4943, 4950,
4953, 4957, 4957, 4958, 4958, 4966, 4966,
4967, 4969, 4970, 4971, 4975, 4977, 4977,
4978, 4979, 4980, 4985, 4989, 4991, 4991,
4997, 4997, 5002, 5003, 5015, 5017, 5018,
5019, 5020, 5024, 5032, 5041, 5044, 5052,
5058, 5059, 5062, 5063, 5064, 5065, 5066,
5068, 5069, 5071, 5076, 5078, 5083, 5085,
5090, 5093, 5101, 5101, 5106, 5108, 5109,
5114, 5115, 5119, 5120, 5127, 5129, 5132,
5137, 5138, 5139, 5140, 5143, 5143, 5146,
5148, 5152, 5154, 5159, 5163, 5165, 5168,
5170, 5173, 5174, 5176, 5177, 5178, 5179,
5180, 5185, 5187, 5194, 5196, 5196, 5200,
5205, 5209, 5213, 5215, 5215, 5222, 5230,
5235, 5236, 5237, 5243, 5246, 5250, 5252,
5254, 5256, 5258, 5265, 5265, 5269, 5271,
5273, 5275, 5275, 5280, 5281, 5282, 5282,
5283, 5283, 5284, 5288, 5290, 5293, 5294,
5302, 5303, 5304, 5306, 5306, 5310, 5314,
5314, 5315, 5316, 5320, 5320, 5329, 5335,
5337, 5339, 5346, 5348, 5353, 5354, 5358,
5361, 5363, 5364, 5365, 5369, 5370, 5371,
5372, 5375, 5376, 5378, 5379, 5380, 5389,
5393,5396, 5397, 5403, 5406, 5407, 5421,
5423, 5424, 5428, 5430, 5432, 5439, 5441,
5442, 5454, 5455, 5461, 5462, 5465, 5471,
5472, 5473, 5473, 5474, 5477, 5480, 5484,
5485, 5488, 5489, 5490, 5496, 5496, 5498,
5500, 5506, 5509, 5513, 5514, 5519, 5519,
5521, 5525, 5526, 5532, 5533, 5537, 5537,
5538, 5543, 5544, 5555, 5556, 5558, 5563,
5565, 5567, 5575, 5581, 5583, 5587, 5594,
5596, 5598, 5601, 5602, 5607, 5608, 5610,
5611, 5618, 5619, 5621, 5624, 5625, 5627,
5632, 5639, 5641, 5643, 5651, 5656, 5663,
5665, 5670, 5670, 5672, 5673, 5674, 5679,
5683, 5684, 5685, 5686, 5687, 5688, 5692,
5694, 5705, 5715, 5720, 5722, 5725, 5729,
5732, 5734, 5742, 5750, 5751, 5752, 5754,
5759, 5762, 5765, 5765, 5766, 5768, 5770,
5774, 5777, 5779, 5782, 5783, 5792, 5792,
5794, 5810, 5815, 5816, 5818, 5821, 5824,
5835, 5844, 5847, 5853, 5855, 5858, 5862,
5867, 5867, 5870, 5870, 5875, 5876, 5876,
5878, 5882, 5885, 5886, 5886, 5890, 5898,
5899, 5902, 5907, 5909, 5914, 5925, 5926,
5933, 5934, 5939, 5950, 5953, 5956, 5957,

5959, 5961, 5962, 5970, 5972, 5975, 5977, 5980, 5988, 5990, 5995, 5997, 5999, 5999, 6000, 6004, 6009, 6015, 6019, 6023, 6026, 6035, 6036, 6041, 6042, 6044, 6045, 6048, 6056, 6059, 6064, 6065, 6066, 6069, 6070, 6070, 6071, 6074, 6082, 6085, 6085, 6086, 6088, 6089, 6094, 6098, 6099, 6102, 6104, 6104, 6108, 6110, 6110, 6114, 6123, 6125, 6125, 6130, 6132, 6133, 6137, 6143, 6148, 6150, 6154, 6160, 6163, 6167, 6168, 6179, 6182, 6183, 6190, 6192, 6197, 6198, 6200, 6201, 6204, 6207, 6208, 6211, 6213,6214, 6217, 6220, 6223, 6228, 6230, 6231, 6234, 6236, 6242, 6244, 6248, 6252, 6253, 6254, 6255, 6257, 6258, 6259, 6260, 6261, 6262, 6266, 6267, 6270, 6271, 6273, 6274, 6278, 6279, 6281, 6288, 6293, 6297, 6297, 6299, 6300, 6300, 6301, 6302, 6302, 6304, 6305, 6306, 6307, 6313, 6315, 6319, 6320, 6327, 6327, 6328, 6333, 6333, 6339, 6339, 6340, 6350, 6351, 6354, 6357, 6359, 6364, 6366, 6372, 6375, 6381, 6382, 6385, 6387, 6391, 6392, 6394, 6397, 6402, 6406, 6407, 6409, 6410, 6412, 6415, 6418, 6421, 6422, 6424, 6429, 6429, 6431, 6434, 6437, 6446, 6446, 6452, 6453, 6462, 6462, 6463, 6463, 6469, 6472, 6474, 6475, 6481, 6481, 6484, 6490, 6490, 6493, 6494, 6494, 6501, 6504, 6506, 6507, 6507, 6510, 6511, 6513, 6513, 6518, 6518, 6522, 6523, 6529, 6529, 6532, 6535, 6540, 6543, 6548, 6548, 6559, 6561, 6562, 6567, 6570, 6570, 6575, 6580, 6581, 6585, 6585, 6590, 6599, 6601, 6602, 6605, 6608, 6609, 6619, 6621, 6622, 6623, 6625, 6634, 6637, 6639, 6640, 6647, 6648, 6654, 6655, 6660, 6664, 6665, 6665, 6666, 6667, 6668, 6668, 6671, 6672, 6674, 6678, 6681, 6685, 6688, 6689, 6689, 6690, 6690, 6691, 6692, 6693, 6694, 6695, 6701, 6701, 6702, 6703, 6706, 6709, 6710, 6715, 6717, 6722, 6723, 6725, 6725, 6726, 6729, 6734, 6735, 6741, 6741, 6742, 6743, 6745, 6747, 6747, 6758, 6759, 6763, 6771, 6772, 6773, 6774, 6776, 6777, 6777, 6778, 6779, 6780, 6781, 6783, 6786, 6786, 6788, 6788, 6789, 6792, 6793, 6797, 6797, 6802, 6804, 6805, 6808, 6808, 6809, 6814, 6814, 6815, 6816, 6819, 6820, 6820, 6822, 6823, 6825, 6826, 6829, 6832, 6833, 6833, 6834, 6840, 6841, 6846, 6850, 6852, 6853, 6855, 6856, 6856, 6862, 6863, 6865, 6866, 6867, 6869, 6874, 6877, 6879, 6882, 6885, 6887, 6894, 6896, 6897, 6897, 6898, 6898, 6899, 6902, 6905, 6906, 6907, 6909, 6910, 6912, 6912, 6913, 6918, 6922, 6932, 6934, 6941, 6944, 6945, 6948, 6949, 6966, 6968, 6970, 6971, 6973, 6974, 6975, 6977, 6977, 6978, 6979, 6984, 6988, 6988, 6989, 6990, 6991, 6997, 6998, 7001, 7002

dāḫil (A.) : iç, içeri, içinde
d. 6650, 6657, 6937
d.+dür 462
d. ol- 3782

dāl (<dal A.) : Arap yazısında sekizinci harf
d. 5970

dāliye (<dāliyye A.) : Yunanca delta harfi şeklindeki adeleler
d. 1661

dār (F.) : ev; yer
d. 4415, 4750, 4753, 4758, 4801, 5250, 5275, 5488, 5501, 5643, 5787, 5790, 5791, 5941, 6342
d.+ıdı 6075, 6755
d. ile 3355, 3357
d. issi 6011
d.+a 3418
d.+ı 4755, 4981, 6010
d.+ın 3684, 5991
d.+ını 3677, 3780, 4376, 5927, 5995, 6001
d.+ınuñ 3780
d.+uñ 3865, 5681, 5682
d.+uñı 5787
d.-ı aḫrārdur 3468
d.-ı merḥūnuñ 6752

dāru'l-ḥarb (A.) : (fık.) Müslüman olmayan bir devletin hakimiyeti altındaki topraklar
d. içi 2499
ḥ.+a 3319, 3344, 3345, 3362, 3365, 3367, 3417, 3425, 3431, 3432, 5184, 6187

dāru'l-İslām (A.) : (fık.) müslümanların hakimiyeti altında bulunan yerler, müslüman toprakları
d. 3371, 3377, 3425, 3424

darlıḳ : darlık, sıkıntı
d.+ıdur [darlığıdur] 1615

dart- : ağırlığını ölçmek
d.-ar 4435
d.-dı 4438
d.-duġı 4437
d.-mayınca 4436
d.-mağıla 4498

dartıl- : ağırlığı ölçülmek
d.-ur 4434

dat- : tatmak
d.-masa 4027
d.-sa 4026

davar : koyun ve keçiye verilen ortak ad krş. ṭavar
d.+laruñ 6914

daʿv (A.) : şikâyetçi olarak mahkemeye başvurma krş. daʿvā, daʿvī
d. eyle- 4994, 5345

da<vā (A.) : (fık.) şikâyetçi olarak mahkemeye başvurma; sorun krş. da<v, da<vī
d. 4983, 5185
d.+sı 2093, 2387, 2396, 2400, 2402, 5197, 5437, 5452, 5530, 5599, 5616, 5617, 5620, 5622
d.+sın 5198, 5502
d.+sına 2398, 2401
d.+sını 4611, 5201, 5385, 5387, 6441
d.+yı 5186, 5188
d.+yıla 4980
d. eyle- 3280
da<vet (A.) : bir şeye çağırma, çağrı
d. 3124
d.+üñ 6714
d. eyle- 3122, 3136
d. it- 817, 1974, 3042, 3127, 3320, 3453, 4725, 5308, 5626
d. ķıl- 3322
da<vī (A.) : şikâyetçi olarak mahkemeye başvurma; sorun krş. da<v, da<vā
d. 1727, 1739, 4747, 5199, 5328, 5349, 5451
d.+si 5431, 5590
d.+sin 3568, 5450
d.+ye 4748
d. eyle- 2072, 2089, 2978, 3053, 3567, 4611, 4620, 4752, 4903, 4942, 4981, 5049, 5286, 5290, 5306, 5317, 5340, 5364, 5373, 5389, 5391, 5449, 5453, 5493, 5503, 6931
d. it- 2385, 2405, 2793, 2796, 3284, 3474, 3759, 4087, 4101, 4176, 4571, 4596, 4710, 4793, 4803, 4845, 4851, 4941, 4950, 4959, 5035, 5144, 5189, 5251, 5264, 5304, 5334, 5342, 5380, 5383, 5402, 5431, 5435, 5436, 5437, 5442, 5447, 5479, 5480, 5490, 5491, 5500, 5507, 5512, 5536, 5555, 5586, 5589, 5613, 5624, 5787, 6938
d. ķıl- 2075, 2090, 2386, 2404, 2481, 3279, 3281, 3472, 3686, 4342, 4346, 4857, 4859, 4986, 4990, 4998, 5268, 5299, 5311, 5321, 5347, 5350, 5355, 5361, 5423, 5485, 5518, 5524, 5528, 5530, 5531, 5541, 5542, 5546, 5558, 5564, 5580, 5596, 5599, 5616, 5622, 5783, 6425, 6695
dāyim (<dā>im A.) : krş. dāyima
d. 193, 790, 1075
dāyimā (<dā>imā A.) : her vakit, sürekli krş. dāyim
d. 14, 1565, 3742, 5183
de : dahi, de krş. da
d. 298, 911, 981, 1170, 1426, 1715, 1825, 1890, 1890, 2356, 2503, 2533, 3005, 3095, 4645, 4968, 5788, 7000
dede : dede
d. 99, 431, 477, 545, 552, 599, 710, 754, 796, 955, 994, 1279, 1298, 1325, 1464, 1670, 1849, 1855, 1992, 2125, 2125, 2138, 2192, 2192, 2219, 2230, 2232, 2549, 2604, 2650, 2658, 2692, 2835, 2880, 2925, 2959, 3069, 3261, 3275, 3333, 3339, 3347, 3405, 3477, 3509, 3517, 3522, 3538, 3593, 3679, 3745, 3983, 4122, 4403, 4469, 4782, 4885, 4988, 5024, 5035, 5132, 5197, 5204, 5402, 5415, 5635, 5646, 5696, 5740, 5746, 5820, 5986, 6022, 6079, 6207, 6218, 6239, 6241, 6326, 6327, 6341, 6460, 6466, 6509, 6554, 6557, 6633, 6636, 6639, 6641, 6684, 6716, 6742, 6766, 6779, 6782, 6890, 6892, 6938
d. gibi 2194
d.+den ġayrı 2121
d.+dür 2236
d.+m 76, 90, 179, 198, 239, 249, 271, 356, 369, 379, 411, 417, 424, 436, 443, 493, 527, 529, 533, 607, 655, 704, 715, 757, 765, 766, 771, 794, 832, 847, 877, 883, 886, 892, 904, 906, 919, 948, 973, 985, 988, 1048, 1051, 1054, 1056, 1103, 1137, 1165, 1175, 1194, 1198, 1210, 1229, 1242, 1244, 1257, 1264, 1271, 1291, 1323, 1345, 1398, 1406, 1420, 1462, 1501, 1516, 1702, 1707, 1716, 1720, 1723, 1727, 1739, 1743, 1812, 1852, 1861, 1869, 1890, 1923, 1934, 1938, 1948, 1968, 1979, 2017, 2023, 2028, 2031, 2037, 2084, 2101, 2108, 2113, 2121, 2147, 2153, 2171, 2176, 2208, 2214, 2226, 2252, 2260, 2303, 2329, 2331, 2337, 2345, 2358, 2405, 2420, 2447, 2466, 2491, 2495, 2521, 2536, 2576, 2594, 2644, 2653, 2728, 2736, 2753, 2756, 2799, 2827, 2837, 2863, 2885, 2913, 2938, 2943, 2948, 2969, 2980, 3004, 3006, 3086, 3118, 3124, 3133, 3171, 3186, 3196, 3202, 3206, 3257, 3267, 3283, 3290, 3304, 3317, 3320, 3329, 3366, 3375, 3396, 3418, 3432, 3436, 3449, 3471, 3476, 3494, 3502, 3511, 3530, 3547, 3552, 3556, 3559, 3570, 3578, 3608, 3615, 3622, 3628, 3634, 3656, 3668, 3755, 3782, 3814, 3848, 3855, 3868, 3902, 3912, 3923, 3933, 3960, 3973, 3994, 4006, 4030, 4061, 4136, 4144, 4156, 4160, 4168, 4170, 4176, 4213, 4216, 4223, 4238, 4301, 4312, 4383, 4416, 4433, 4467, 4472, 4477, 4483, 4498, 4507, 4531, 4575, 4594, 4791, 4891, 4917,

5002, 5008, 5051, 5083, 5086, 5102, 5116, 5118, 5134, 5304, 5324, 5381, 5456, 5474, 5477, 5515, 5624, 5630, 5637, 5648, 5711, 5748, 5785, 5799, 5822, 5838, 5858, 5861, 5865, 5940, 5965, 5976, 6005, 6007, 6051, 6062, 6064, 6110, 6125, 6127, 6147, 6170, 6174, 6177, 6180, 6184, 6187, 6209, 6224, 6269, 6284, 6326, 6344, 6347, 6363, 6371, 6399, 6407, 6416, 6455, 6464, 6484, 6493, 6503, 6514, 6520, 6647, 6663, 6669, 6704, 6739, 6753, 6785, 6797, 6847, 6851, 6881, 6887, 6893, 6903, 6914, 6917, 6923, 6940, 6947, 6976
d.+ñ 2601, 2602
def‘ (A.): savma, giderme; ortadan kaldırma
d. it- 1268, 3453, 6413, 6884, 6886
d. ol- 3459
defn (A.) : gömme
d. ķıl- 1513
deg- : değmek
d.-di 3048, 4981
d.-dügi 345
d.-dügin 849
d.-er 389, 3555
d.-meyen 216
d.-mez 2076, 6060, 6583
d.-mezse 4640
d.-se 218, 6583
d.-üp 216
degin : .....-e kadar, dek
d. 358, 552, 959, 1558, 1589, 1866, 2810, 2838, 4335, 6616
degirmen : değirmen
d. 5944, 6075
d.+üñ 5586, 5587, 5589
degirmi : yuvarlak; eni boyuna eşit
d. 201
degül : değil
d. 257, 676, 676, 709, 787, 1124, 1859, 1859, 1931, 2394, 2504, 3001, 3583, 3821, 4070, 4329, 4360, 4495, 4587, 4675, 4754, 4939, 4999, 5154, 5264, 5346, 5413, 5494, 5673, 5721, 5721, 5741, 6028, 6617, 6778, 6788, 6937
d. durur 6679
d. imiş 6727
d.+düm 6268
d.+dür 66, 177, 180, 256, 264, 332, 333, 444, 685, 743, 781, 783, 796, 846, 1384, 1727, 1739, 1920, 2016, 2020, 2028, 2058, 2091, 2098, 2098, 2115, 2350, 2395, 2451, 2913, 2917, 3117, 3126, 3218, 3511, 3632, 3951, 4057, 4630, 4636, 4636, 5024, 5252, 5272, 5384, 5440, 5505, 5528, 5747, 5945, 5949, 5952, 6112, 6123, 6623, 6776, 6785, 6948
d.+em 2652, 5472
d.+ken 1934
d.+se 915
d.+sin 2653
dek : kadar, değin
d. 355, 360, 455, 492, 667, 691, 791, 792, 796, 970, 993, 1695, 1871, 1923, 2863, 3373, 3510, 3909, 6006
del- : delmek
d.-se 3272
delük : delik
d. 674, 678, 686, 688
d.+ler 679, 682, 687
d.+leri 684
delîl (A.): tanık, şahit; belge
d. 2163, 2175, 2180, 6212
d.+i 3987
dem (F.) : vakit, an, zaman, saat
d. 516, 522, 609, 765, 788, 1616, 2837, 2857, 3556, 5597, 5983
d. (ol d.) 745, 988, 1242, 1243, 1439, 1967, 3381, 3532, 3679, 3801, 5140, 6009, 6009
d.+de 339, 529, 570, 744, 767, 798, 934, 1233, 1241, 1726, 2015, 2128, 2132, 2147, 2155, 2156, 2158, 2159, 2172, 2179, 2964, 3544, 3549, 3554, 4340, 4693, 4811, 6096, 6097, 6098
d.+de (ol d.) 767, 934, 1233, 1726, 2132, 2147, 2156, 2158, 2159, 2172, 3544, 3545, 6097, 6097, 6098, 6098
d.+deki 3545
d.+den 2679
d.+dür 669
dem-be-dem (F.) : zaman zaman, ara sıra
d. 5822
demür : demir
d. 1663
denānīr (A.) : altınlar, dinarlar
d. 3618, 3620, 4393, 5775
d. (dirhem d.) 2442
deñiz : deniz
d.+den 4358
d.+ler 109, 130
deñlü : kadar, dek
d. 1042, 1520, 1627, 3587
d.+ce 513
d.+dür 1629, 1631
deñşür- : bir şeyin yapısını veya niteliğini bozmak, değiştirmek
d.-di 4398
depren- : kımıldamak, hareket etmek
d.-mezse 6541
d.-ürse 6538

der(i) : deri krş. deri
d. 364
d.+leri 367
derāhim (A.) : okkanın dört yüzde birleri; akçalar, dirhemler
d. 3618, 3620
derbend (F.) : boğaz, dar geçit
d.+leri 3399
dere : dere
d.+ler 6690
d.+ler şuları 109
d.+ler şuyı 130
deri : deri krş. der
d. 279, 365, 366
d.+lerüñ 349, 350
d.+si 280, 287, 6532
d.+sin 6535
d.+sinde 4508
deriñ : derin
d. 1051
derincek : derin biçimde
d.+dür 2322
deriñlik : derinlik
d.+i [deriñligi] 193
derle- : terlemek
d.-dügi 364
dermān (F.) : çare; güç, kuvvet
d. bul- 3321
ders (A.) : öğretme işi, ders
d.+i 28
derv̄iş (F.) : 1. fakir ve muhtaç kimse
d. 1648, 6559
d.+e 1672
2. alçak gönüllülüğü ve yoksulluğu kabullenen, Allah'a kavuşma arzusunda olan kimse
d. 6946
derzī (F.) : terzi
d. 3634, 3933, 6026
d.+yidi 3628
d. eyle- 6080
derḥāl (<der+ḥāl F.+A.) : hemen, çabucak
d. 1235
dest-res (F.) : kuvvet ve zenginlik
d. 3012
destūr (F.) : izin, müsade
d. ile 6299, 6301
d.+ı 5653
d. ol-: izin verilmek 1335, 1673, 5106
d. vir- 6296
destī (F.) : testi
d. 6693
deve : deve
d. 1358, 1577
d.+de 1555, 1560
d.+den 334
d.+dür 6905
d.+si 1536, 1540, 1574, 1642, 1645
devek : asma filizi, asma dalı
d. 3176
Devletoğlı Yūsuf (öz. a.): Balıkesirli Devletoğlu Yusuf
d. 46
devleñgeç : çaylak türünden bir kuş
d. 6529
devr (A.) : dönme, dönüp dolaşma
d.-i zamān içre 6118
devvār (A.) : çok dönen
d. eyle- 7
deyn (A.): borç
d. 3097, 4584, 4802, 6288, 6294, 6764
d. ile 5672, 5689
d. issi 4579, 5735
d.+e 6762, 6959
d.+i 1649, 3420, 4579, 4583,4585, 4659, 5691, 5984, 6762, 6771
dıñ- : ses çıkarmak, söz söylemek krş. dın-
d.-madı 1196
dın- : krş. dıñ-
d.-masalar 5499
dırnaḳ : tırnak
d.+ı [dırnağı] gibi 0813
d.+uñ [dırnağuñ] 1863
dır< (A.): kadın gömleği, önlük
d. 2321, 2322
d.+ı 1500
di- : demek, söylemek
d.-di 29, 99, 162, 255, 256, 257, 260,278 313, 346, 453, 820, 953, 1027, 1091, 1189, 1293, 1294, 1453, 1511, 1671, 1698, 2089, 2200, 2209, 2209, 2299, 2379, 2386, 2386, 2645, 2645, 2647, 2647, 2677, 2773, 2777, 2864, 2870, 2875, 2875, 2963, 3009, 3056, 3057, 3170, 3237, 3379, 3380, 3383, 3383, 3629, 3688, 3797, 3802, 3814, 3820, 3909, 3948, 3957, 4162, 4221, 4230, 4270, 4271, 4345, 4355, 4495, 4517, 4572, 4573, 4573, 4606, 4613, 4663, 4772, 4836, 4903, 4948, 4949, 4981, 4982, 4992, 4992, 4998, 5000, 5044, 5049, 5108, 5126, 5135, 5138, 5141, 5147, 5160, 5160, 5174, 5175, 5177, 5277, 5278, 5279, 5286, 5287, 5292, 5301, 5318, 5326, 5330, 5338, 5340, 5343, 5345, 5357, 5364, 5391, 5442, 5449, 5453, 5461, 5463, 5471, 5501, 5537, 5551, 5556, 5588, 5769, 5883, 5884, 5884, 5981, 5982, 5996, 5998, 6058, 6059, 6063, 6081, 6086, 6163, 6280, 6283, 6283, 6284, 6296, 6569, 6730, 6972

d.-di kim 3823, 5291, 5312, 6136, 6426
d.-diler 128, 512, 869, 900, 965, 974, 995, 1571, 1668, 1846, 2022, 2024, 2338, 2506, 2638, 3114, 3244, 3627, 3727, 4069, 4447, 4584, 4615, 4769, 4802, 4912, 4954, 4961, 5045, 5050, 5481, 5483, 5592, 5666, 5667, 5728, 6099, 6257, 6705, 6708, 6730, 6731
d.-dügi 674, 921, 1672, 1763, 2772, 4610, 6204
d.-dügi gibi 4961
d.-dügin 4895, 5383
d.-düginden 6204
d.-dügini 3157, 3157, 4609
d.-dügüm 5701
d.-dügüñ 5425
d.-dük 660, 4242, 5269
d.-dükleri 765, 3715
d.-düklerinüñ 2916
d.-düklerümi 181
d.-düñ 5660
d.-medi 3485
d.-medüm 67
d.-medüñ 2485, 5121
d.-mege 67
d.-mek 1154, 5741
d.-mekden 111
d.-mekgerek 1780
d.-mek gibi 5220
d.-memiş gibi 4610
d.-meye 3587
d.-meyüp 5247
d.-mez 3828, 4178, 4613
d.-mezse 1697, 3726, 4929
d.-miş 168, 240, 709, 911, 1362, 1767, 1803, 2071, 2543, 2546, 3113, 3239, 3967, 4162, 4169, 4206, 4403, 4432, 5458, 5460, 6498, 6512, 6545, 6576, 6958
d.-mişdurur 4001
d.-mişdür 508, 710, 1124, 2720, 2720, 3013, 3997, 4437, 4530, 4821, 5463, 6545
d.-mişem 75
d.-mişler 253, 328, 884, 1080, 1187, 1296, 1323, 1396, 1410, 1745, 2017, 2414, 2419, 2565, 2567, 3447, 3714, 4128, 4139, 4280, 5245, 5592, 6152, 6157, 6366, 6461, 6478, 6481, 6547
d.-mişlerdür 1088, 3566, 5225, 5901, 6112
d.-miş ol- 1805
d.-r 28, 257, 261, 1083, 1253, 1580, 2722, 2748, 2780, 2868, 2873, 3040, 3145, 3724, 3760, 4349, 4554, 4852, 4852, 4858, 4951, 5272, 5328, 5374, 5448, 5508, 5511, 5513, 5574, 5662, 5868, 6040, 6393, 6568
d.-rem 1617, 6916
d.-riken 5467
d.-r ise 1725, 1915, 1916, 2103, 2157, 2670, 2671, 2760, 2911, 3106, 3155, 3934, 5020, 5590, 5698, 5704
d.-r kim 2898, 5313, 5375
d.-rler 24, 207, 480, 524, 533, 534, 536, 762, 775, 785, 847, 1395, 1396, 1519, 1585, 1688, 2367, 2643, 2926, 2934, 2935, 3016, 3225, 3592, 4037, 4522, 4552, 4777, 4781, 4791, 6021, 6024, 6151, 6249, 6701, 6978
d.-rler ise 326, 2906, 2909
d.-rlerse 5245, 5247, 5501, 6702, 6705
d.-rse 551, 614, 819, 2008, 2174, 2598, 2719, 2806, 2807, 2808, 3105, 3179, 3207, 3235, 4898, 5436, 5465, 5519, 6270
d.-rseñ 616
d.-se 564, 1206, 1214, 1672, 1900, 1900, 1914, 1914, 1915, 1918, 1958, 2091, 2195, 2208, 2245, 2246, 2267, 2502, 2509, 2611, 2612, 2618, 2620, 2622, 2623, 2646, 2646, 2648, 2648, 2652, 2653, 2656, 2657, 2659, 2660, 2662, 2663, 2663, 2669, 2674, 2674, 2676, 2688, 2752, 2753, 2754, 2757, 2757, 2770, 2784, 2830, 2962, 3010, 3010, 3011, 3011, 3025, 3031, 3032, 3053, 3092, 3126, 3128, 3136, 3153, 3168, 3168, 3173, 3178, 3237, 3567, 3687, 3719, 3719, 3736, 3879, 3908, 3935, 4102, 4222, 4276, 4277, 4287, 4288, 4292, 4293, 4294, 4357, 4404, 4452, 4555, 4560, 4561, 4562, 4562, 4579, 4596, 4611, 4620, 4652, 4656, 4705, 4706, 4715, 4752, 4757, 4891, 4892, 4892, 4896, 4943, 4979, 4994, 5079, 5081, 5084, 5127, 5139, 5139, 5142, 5173, 5206, 5213, 5223, 5224, 5233, 5243, 5266, 5268, 5300, 5307, 5346, 5367, 5381, 5424, 5452, 5455, 5472, 5512, 5525, 5531, 5547, 5548, 5570, 5596, 5623, 5669, 5675, 5681, 5684, 5690, 5699, 5707, 5708, 5721, 5722, 5753, 5753, 5793, 5794, 5817, 5983, 5992, 5993, 6064, 6108, 6161, 6205, 6268, 6289, 6390, 6393, 6798, 6953
d.-seler 581, 2312, 2374, 2431, 2792, 2797, 2917, 3187, 4088, 4090, 5350, 5566, 5571
d.-señ 2197, 2198, 5718
d.-ye (istek) 1871, 2867, 2870, 3123, 3123, 3735, 3819, 4516, 4523, 4804,

4928, 5018, 5047, 5195, 5316, 5317, 5389, 5436, 5701, 5812, 5933,6003,
d.-ye (zarf f.) 59, 418, 1670, 1750, 2072, 2170, 2394, 2395,3146, 4390, 4928, 4942, 5195, 5574, 5581, 5828, 6220
d.-yeler 333, 1748, 2905, 3209, 3373, 4518, 5476
d.-yelüm 428, 1076, 5821, 6150, 6668
d.-yen 32, 1805, 2116, 3805, 4350, 5169
d.-yenden 3801
d.-yendür 4351, 4351
d.-yene 4347, 4348, 4350, 4765, 5173, 5180
d.-yenler 4584
d.-yenüñ 5365, 5515
d.-yesin 6433
d.-yimez 3563, 7003
d.-yiser 73, 1422, 2871, 5191
d.-yiserdür 4607
d.-yü 97, 625, 1652, 1674, 1800, 2829, 2970, 3023, 3207, 3228, 3230, 3289, 3466, 3472, 3568, 3731, 3738, 3743, 3929, 3934, 3947, 3964, 3965, 3973, 4181, 4202, 4275, 4279, 4409, 4663, 4689, 4700, 4714, 4731, 4771, 4803, 4838, 4844, 4847, 4868, 4944, 5144, 5197, 5234, 5251, 5304, 5364, 5398, 5449, 5491, 5564, 5718, 5758, 5986, 6119, 6263, 6265
d.-yüben 1671, 2978, 3705, 4390, 5327, 5444, 5804
d.-yümezem 1883
dibāğ (A.) : hayvan derilerinin terbiyesi, tabaklama işi krş. dibāğat
d.+ı 350
d.+ı gibi 349
dibāğat (A.) : hayvan derilerini terbiye etme zanaatı, tabaklama krş. dibāğ
d.+dan 287
dibāğatlu (A.+Tür.): işlenmiş, tabaklanmış [deri]
d. 279
Dicle (öz. a.): Anadolu'dan çıkıp Basra Körfezi'ne dökülen nehir
d. 6688
dik- : dikmek
d. 5890
d.-di 5891, 6070
d.-diler 5896
d.-düginden şoñra 5915
d.-e 5882, 6068
d.-en 6073
d.-i vir- 4524
d.-mek gerek 676
d.-mek içün 5916
d.-mez 4528
d.-miş ol- 1210
d.-se 4525, 6346
ağaç dik-5890, 5916, 6346
dikdür- : diktirmek
d.-mek içün 4528
dikil- : dikilmek
d.-en 6069, 6072
dikmeklik : dikme işi
d.+e [dikmeklige] 5017
dil : dil
d.+ce 31, 3230
d.+i 19, 74, 2169, 4979
d.+idür 74
d.+ince 19, 4979
d.+iyile 1258
d.+lerinde 5228
d.+süz 6520
d.+üñ ile 86
dile- : dilemek
d.-di 425, 609, 643, 1019, 1301, 4177, 4763, 5872
d.-diler 21
d.-medin 554
d.-mez ise 3079
d.-mezse 2130, 3740, 3838, 3931, 3937, 4018, 4031, 4127, 4138, 4475, 4527, 6760, 6920
d.-r 2107, 25562569, 2573, 2879, 3294, 3480, 4305, 5223, 6015, 6219, 6594, 6632, 6873, 6874, 6883
d.-r ise 1009, 1009, 1012, 1199, 2730, 3078, 3087, 3161, 3162, 3339, 3603, 3740, 3766, 3837, 3937, 4031, 4123, 4127, 4138, 4235, 4469, 4475, 4526, 6209, 6352, 6353, 6365, 6760
d.-rse 564, 565, 1198, 1298, 1709, 2130, 2413, 2421, 2882, 3332, 3337, 3338, 3471, 3584, 3745, 5902, 6354, 6878, 6919
d.-rseñ 200, 1885, 2866, 2993, 4035, 4338, 5907, 6150, 6357
d.-se 749, 1879, 2573, 2759, 6613
d.-señ 1779, 6630
d.-ye 638
dilkü : tilki
d. 383, 6528
dilsüz : dilsiz
d. 2627
dīn (A.) : din
d. içi 1947
d. (rükn-i d.) 100
d.+de 1888, 1889, 1891
d.+i 3408
d.+inde 2495, 2516
d.+ini 3427
d.+üñ 100
din- : denmek, söylenmek krş. dinil-

d.-miş 3925
d.-ür 3175
dīnār (A.): altından bir para birimi
d. 6915
d.+ı 1611
diñ- : susmak, sakin olmak
d.-di 6076
dinil- : söylenmek krş. din-
d.-miş 5023
d.-mişdür 377
d.-se 2376, 4984
diñle- : dinlemek
d. 17, 83, 94, 127, 170, 276, 377, 392, 447, 450, 456, 471, 500, 532, 538, 586, 726, 734, 772, 829, 926, 937, 1038, 1041, 1060, 1076, 1083, 1156, 1338, 1342, 1436, 1459, 1468, 1527, 1581, 1598, 1623, 1690, 1690, 1777, 1835, 1842, 1862, 1875, 1886, 1989, 2323, 2580, 2643, 2738, 2786, 2804, 2866, 2903, 2955, 3008, 3091, 3143, 3182, 3255, 3302, 3387, 3464, 3535, 3569, 3570, 3621, 3621, 3636, 3717, 3759, 3787, 3829, 3890, 3892, 3898, 3930, 4016, 4035, 4155, 4220, 4258, 4281, 4297, 4372, 4413, 4493, 4522, 4533, 4551, 4641, 4651, 4661, 4833, 4865, 5042, 5050, 5052, 5057, 5173, 5185, 5263, 5315, 5327, 5339, 5372, 5608, 5694, 5768, 5777, 5782, 5792, 5795, 5816, 5821, 5870, 5926, 5955, 6000, 6046, 6078, 6135, 6168, 6194, 6201, 6259, 6444, 6446, 6494, 6507, 6513, 6548, 6659, 6668, 6681, 6747, 6753, 6810, 6831, 6902, 6944, 6956, 6978, 6989, 6997
d.-di 4796, 5411
d.-meyiser 5433
d.-mez 5385, 5446
d.-se 4820
d.-ye 4779, 5387, 5450
diñlen- : 1. dinlenmek, istirahat etmek
d.-e 1286
2. (dava için) dikkate alınmak, dinlenmek
d.-ür 5530
dip : kök, dip
d.+lerine 750
direm (<dirhem A.): krş. dirhem
d. 1612, 1617, 1618, 2372, 2373, 2374, 3256, 3738, 4554, 6916, 6925
d.+den 824, 2371
d.+dür 2370, 6926
dirhem (A.) : okkanın dört yüzde biri; gümüş para krş.direm
d. 1619, 3257, 3527, 4393, 4543, 6926
d. denānīr 2442
d. durur 1530
d. ḳadar 838, 867, 1689
d.+de 1612, 1617
d.+den 228, 285, 906, 929
d.+den artuḳ 863
d.+den daḫı 231
d.+dür 3530
d.+e 4543
d.+i 4547
d.+in 4544
dirhemlik (A.+Tür.) : dirhemlik
d. 3264
diri : diri, canlı, hayatta
d. 1522, 2491, 2492, 3548, 3806, 4353, 5645, 5648, 6541, 6745
d. mi 6537
d.+nüñdür 5646
d.+si 1538
d.+yidi 3563
d.+yiken 5493, 6739
d.+yken 3536, 5047
dirlik : dirilik, hayatta olma hāli
d.+i [dirligi] 6540
d.+inde [dirliginde] 1506, 4647
dirsek : dirsek
d.+ler ile 429
d.+leriyle 588
dirşür- : toplamak, derlemek
d.-di 3462
d.-ene 3670
d.-üp 3669
diş : diş
d.+den 286
d.+i 284, 6412
d.+in 6076, 6898
d.+ini 6413
d.+leri 536, 5605
d.+leri ile 6525
dişi : dişi, erkek olmayan
d. 2665, 2814, 3185, 3970
d.+dür 6981
d.+si 1610
diyet (A.) : (fık.) öldürme ve yaralamalarda, suçlunun ödemek zorunda kaldığı para veya mal
d. 6833, 6835, 6852, 6861, 6893, 6902, 6905
d. (nıṣf-ı d.) 6928
d.+de 6917
d.+dür 6834, 6836, 6850, 6901
d. vir- 6846, 6855, 6935, 6936
diz : diz
d.+i 1866
d.+ine degin 6616
d.+ine dek 993
doḳın- : dokunmak

d.-a 1352
d.-sa 6061
doḳu- : dokumak
d.-dı 6059
d.-yıvir- 6058
dolap (<dülāb A.) : dönerek çalışan ve özellikle su çeken düzen
d.+ıla [dolabıla] 1661
dög- : döğmek
d. 4892
d.-medüñ 5340
d.-mez 5338
dök- : dökmek
d.-e 411
d.-eler 405
d.-er ol- 2567
d.-esin 352
d.-mek gerek 404
d.-se 774, 6589
dökül- : dökülmek
d.-meden 142
döl : soy, nesil
d.+i 5440
d.+idür 5381, 5383, 5391, 5398, 5403, 5436
dön- : dönmek
d.-di 1070, 4269, 4342, 5163, 6141
d.-diler 881, 4377
d.-e 1489, 3407, 5615
d.-e döne 1555
d.-er 108, 1592
d.-se 607, 895, 1215, 3127, 5589, 5595, 5840
d.-üp 2576, 3024, 6099
dönder- : krş. döndür-
d.-üñ 1154
döndür- : döndürmek, çevirmek krş. dönder-
d.-e 1153
d.-eler 306, 307, 311
d.-iser 561
d.-mek 585
d.-mek gerek 585, 1000, 1150, 1216, 1430
d.-meye 992
d.-mez 560
d.-se 4373
d.-üp 1369, 1378
dörder : dörder
d. 1289, 1292, 1294
dördünci : dördüncü
d. 1548, 3641, 5282
d.+si 1040
dörtb : dört
d. 96, 196, 298, 331, 345, 398, 797, 1281, 1290, 1296, 1308, 1370, 1383, 1385, 1389, 1390, 1408, 1517, 1542, 1550, 1563, 1603, 1630, 1897, 2100, 2108, 2304, 2306, 2350, 2549, 2579, 2761, 2761, 2765, 2766, 2769, 2872, 2944, 3185, 3194, 3592, 4930, 5294, 5297, 5298, 5299, 5300, 6858
d. durur 1076
d. gez 2867, 3195, 3195
d. yüze 1603
d. yüzin 5772
d. (on d.) 1389
d.+den 1632
d.+den artuḳ 1290
d.+dür 1281, 1343
d.+e [dörde] 1350, 1365, 1370, 1850
d.+i [dördi] 1365, 1538, 1643, 3186, 4930,
d.+i [dördi] ḳadar 1286
d.+in [dördin] 1076, 1084, 1091
d.+inden [dördinden] 6911
d.+ini [dördini] 1366
d.+inüñ [dördinüñ] 298
d.+üñ [dördüñ] 1286
döşek : döşek
d. 5640
d.+inde [döşeginde] 758
d.+inden [döşeginden] 757
d.+ine [döşegine] 4059
döşen- : sergi olarak serilmek, yayılmak
d.-mek 6535
duʿā (A.) : Allah'a yalvarma, niyaz
d. 61
d.+dur 1468
d.+lar 1464
d.+sında 60
d.+yıla 59
d. it- 45
duḫūl (A.) : (fık.) eşinin hanımıyla ilk kez yakınlık kurması (zifaf)
d. (baʿde'd-d.) 2615, 2936, 6227
d. (ḳable'd-d.) 2049, 2054, 2320, 2363, 2375, 2472, 2480, 2497, 2616, 2636, 2958, 6226, 6229
d. it- 1928, 1930, 2161, 2286, 2288
d. ol- 2167, 2168
dūn (A.) : aşağı, aşağılık
d. ol- 6704
dur- : 1. hareketsiz kalmak, beklemek, kalmak
d.-a 171, 193, 2012, 6992, 6993
d.-an 707, 4353
d.-dı 6859
d.-maḳ 1845
d.-ısar 493
d.-ısardur 497, 1844
d.-maḳda 4692
d.-maḳ gerek 1355
d.-mayup 204
d.-maz 322, 788, 827
d.-sa 3518, 6899

d.-ur ol- 3853
d.-ursa 2934, 4252
2. yönelmek, karşısında durmak
d.-a 1472, 1512,
d.-maya 791, 932, 933
d.-mağa 987
3. kalkmak, ayağa kalkmak
d.-a 1287, 2711,
d.-ıban 1172
d.-ı gel- 6403, 6415, 6418
d.-mağa 1016, 1299
d.-mış ol- 2013
d.-up 1133, 6673
d.-urken 1013
4. ikamet etmek, oturmak, bulunmak
d.-dı 1389
d.-duğı 3767
d.-mağa 1386, 1387, 3372
d.-maḳ 3372
d.-madın 4703
d.-sa 4702
d.-mañ 3374
d.-sa 1392, 1485, 2289, 3375,
d.-up 1390, 1483,
d.-ursa 2287, 4708
5. mâl olmak, maliyete çıkmak
d.-mış (buncaya d. diye) 4390
durmaḳlıḳ : durma
d.+a [durmaḳlığa] 1335
durğur- : durdurmak
d.-madın 5550
d.-sa 5583
d.-urısa 5166
ṭanuḳ durğur-: tanık göstermek 5166, 5550, 5583
dut- : 1. varsaymak, ḳabul etmek
d.-a 1612, 2221, 3515, 5725, 6950
d.-alar 6948
d.-an 3918
d.-ar 3981, 3985
d.-ar olsa 6210
d.-arsa 1711, 3914
d.-dı 3890
d.-dum 6433
d.-maḳ 5789, 5791
d.-maya 5811
d.-mış 3916
d.-sa 3866, 3923
cāyiz dut- 3918, 3923, 3981, 3985, 5725, 6210, 6950
şufʿa dut- 3866, 4378, 5789, 5790, 5791, 6431, 6432, 6433, 6434
2. yerine getirmek
d.-a 1713, 1776, 2812, 3164, 6904
d.-alar 1732
d.-arsa 1781
d.-dı 3414
d.-maḳ 1718, 1779
d.-maḳdurur 1690
d.-maḳ gerek 1830
d.-maya 778
oruç dut-1690, 1711, 1713, 1718, 1732, 1776, 1779, 1781, 1830, 2812, 3164, 3414, 6904
d.-mayasın 4894
3. temin etmek, bulundurmak
d.-a 2170, 6435, 6436
d.-arsa 2158, 3497
d.-madı 3501
d.-masa 3499
d.-maya 6768
d.-mazsa 3523
d.-sa 3502
ṭanuḳ dut-: tanık göstermek 2158, 3497, 3499, 3501, 3502, 3523, 6433, 6437
d.-duğuñdan şoñra 6433
4. korumak, muhafaza etmek
d.-amaz 507
d.-arsa 508
d.-masalar 3095
d.-sa 551, 6951
5. ele geçirmek, yakalamak
d.-sa 3497
d.-an 3500
d.-anuñ 3379, 3380
d.-dı 6723
d.-dılar 1733, 1736, 3425
d.-dığına 3502
d.-duğını 6525
d.-maḳ 6534
d.-maz 5951
menfaʿat dut- 6534, 6768, 6534
d.-sa 3363, 3378, 3382
d.-salar 3364
6. sabit kılmak
d.-a 487, 986
d.-sa 439
7. yakalamak, elde etmek
d.-a 40, 3522
d.-arsa 3521
d.-alar 3458, 6527
8. değer ve ölçü biçmek
d.-arlar 5908, 5909, 6355, 6358, 6359
ḳıymete dut- 5908, 5909, 6355, 6358, 6359
9. dokunmak, ele almak
d.-madı 4799
d.-maya 783
d.-sa 2635
10. kiralamak, ücretle almak
d.-a 3521
11. başlamak

d.-sa 3686
dutıl- : yakalanmak krş. dutul-
d.-an 6129
d.-ıcaḳ 1459
d.-sa 1466
d.-up 3295
dutmaḳlıḳ : tutma
d. 4378, 5790, 6431, 6432, 6434
dutul- : krş. dutıl-
d.-dı 6127
d.-sa 5911, 6361
dutun- : tutmak, sarınmak
d.-maḳ 1844
duzaḳ : tuzak
d. issi 6128
d.+ın [duzağın] 6126
dübür (A.) : kıç, makat
d.+den 501
düken- : bitmek, sona ermek
d.-dügi 455
dükkān (A.) : perakende satış yapılan iş yeri
d. 3858, 4415, 4751, 4758, 5250, 5275
d.+ını 6001
d.+uñ 3865
dün : gece
d. 305, 307, 662, 662, 670, 671, 715, 716, 718, 719, 721, 722, 724, 777, 1357, 1800
d.+dür 777
d.+edür 1804
dünyā (A.) : yer küresi, dünya
d.+nuñ 1615
dünyevī (A.) : dünyayla ilgili
d. 1523, 4969
düpdüz : baştan başa
d. 269
düriş- : mücadele etmek, çabalamak
d. 1616
dürlü : türlü
d. 9, 46, 71, 87, 127, 532, 790, 3143, 3347, 3592, 3684, 6249, 6684, 6857
d.+dür 823, 902, 4553, 5205, 6019
dürüst (F.) : doğru, düzgün, sağlam
d. 112, 3095
d.+dür 4726
d. ol- 825, 829, 841, 1045, 1046, 1368, 1394, 1769, 1904, 2063, 3104, 3130, 4413, 4521
düş- : 1. dengesini kaybederek yere serilmek, yıkılmak, devrilmek
d.-di 266
d.-er 516
d.-iben 6855
d.-se 213, 215, 6533
d.-üben 292
d.-üp 318, 6044
2. yukardan aşağıya hızla inmek, düşmek
d.-di 1245, 6030
d.-dügi 309, 339
d.-dügi vaḳt 304
d.-en 298, 299, 300, 312
d.-er 320, 332, 337,
d.-mekden 140
d.-miş 138
d.-se 202, 335, 340, 343, 6588
3. hesap sonucu payına ayrılmak
d.-di 5733
d.-er 2837, 3173, 4348, 4563, 4564, 5167, 5257, 5271, 6400, 6404, 6409, 6423, 6911
d.-erse 2574, 6012
d.-mez 6417
and düş- 4348, 5167, 5257, 5271
4. istenmeyen, hoş olmayan bir durum meydana gelmek
d.-di 5289
d.-se 2540, 2968,
düşmen (F.) : düşman
d. 1469
d.+den 542, 1032
d.+e 1470
d.+e ḳarşu 1472, 1476
düşüt : yaşayabilecek duruma gelmeden erken doğan çocuk, cenin
d. 812, 818
düz- : yapmak, düzenlemek
d.-diler 19
düzen : tertip, nizam
d. düz- 6685
d.+ler 6685
Toplam kelime : 5949
Kelime çeşidi : 568
Madde başı : 176

E

eb (A.) : baba
e. (ġayr-ı e.) 2120
ebed (A.) : sonu olmayan gelecek zaman
e. 2043, 6281, 6439
eber (A.): faziletli, hayırlı, şerefli olan
e. ol- 4927
ebī (A.): baba, babacığım !
e. 954, 2164, 3036, 4025, 4743, 5125, 5638, 5823, 6030, 6519, 6526
ebrīşim (F.) : bükülmüş ipek
e. 3973, 3974
e.+dür 3975, 3976
ebter (A.) : faydasız şey
e. 3
e.+i 3488
Ebū Yūsuf (öz. a.): İmam-ı Azam Ebu Hanife'nin önde gelen öğrencilerinden olan

ünlü müçtehit, hukukçu ve ilk kadı'l-kudat "baş kadı" (113/182, Kûfe-731/798, Bağdat)
e. 4243, 4821, 6567
ecel (A.): hayatın, ömrün son bitiş anı, ölüm
e. 880, 4346, 4354, 4357, 4450, 4514, 4518, 5603, 6146, 6307
ecîr (A.) : işçi, ırgat
e. 5802
e.+i 5823
e.-i ʿām 6020, 6024
ecîr-i ḫāṣ (A.) : (fık.) yalnızca çalıştırma ücretini veren kişi için çalışan işçi
e. 5824, 6019, 6031, 6055
e.+durur 6021
ecîr-i müşterek (A.) : (fık.) : hamal, terzi, saatçi gibi yalnızca ücreti verene değil, herkes için çalışabilecek ücretli kişi
e. 6046
e.+dür 6033, 6045
ecnās (A.) : türler, cinsler
e. 6453
ecnebiyye (A.) : yabancı kadın krş. ecnebî
e. 1944, 2081, 3183, 6613
ecnebî (A.) : yabancı erkek krş. ecnebiyye
e. 3578, 3910, 3912, 5726, 6949
e.+dür 3924
ecr (A.) : bir iş, hizmet karşılığında verilen şey, ücret
e.+in 6011, 6025
ecr-i miṣl (A.) : (fık.) bir malın kullanılmasından doğan menfaatin para ölçülleriyle takdiri. Ör: kira bedeli tayin edilmeden bir yerin kiralanması hâlinde, nitelik, mevki ve kullanım bakımından kiralanan yere benzeyen kira bedelleri o yerin de ecr-i mislidir.
e. 3670, 3674, 5651, 5662, 6057, 6060, 6065, 6071, 6083, 6497, 6511
eczā A.) : parçalar, kısımlar
e. 167, 183
e. (tefrîḳ-i e.) 6838
e. (tefrîḳ-i e. it-) 6844
e.+sı 184, 185
e.+sını 6844
e.+ya 166
e.+yı 6841
e.+yıla 119
edā (<edâ> A.) : 1. (fık.) borç gibi olan herhangi bir şeyi ödeme
e. 1310, 1322, 1418, 5786
e. it- 1100
e. ḳıl- 1321, 1418, 1532, 1708, 1709, 4557
2. farz ibadeti vaktinde yerine getirme
e. 5786
e. ḳıl- 4557
ednā (A.) : en bayağı, çok alçak
e.+sı 1107, 1108, 2370, 2372, 2749
e.+sını 2748
Edrene (öz. a.) : Marmara Bölgesinde bir şehir, Edirne
e.+de 4803
e. ḳāżîsı 4797, 4798
e. şehri 4794
edük : koncu kısa deriden yapılmış çizme, konçlu mest
e. 703, 712, 4188, 4190
e. gibi 701
e. üsti 709
e.+de 683, 685, 686
e.+dür 706, 707
e.+e [edüge] 707
e.+i [edügi] 674, 692
e.+in [edügin] 672, 725, 1247, 4192
e.+inde [edüginde] 678
e.+inden [edüginden] 689
e.+ine [edügine] 714, 906, 1130, 1246
e.+ini [edügini] 447, 702
e.+lerin 649, 723
e.+lerine 639
e.+lerini 637, 641, 647, 648, 651, 654, 665, 667
e.+lerüñ 682
e.+üñ [edügüñ] 708
efʿāl A.): yapılan işler, ameller
e.+ini 1882
efżal (A.) : en üstün, en faziletli
e. 1010, 1189, 1190, 1197, 1713, 6946
e.+ı 12
efżaliyyet (A.): üstünlük, faziletlilik
e.+de 1188
eger (F.) : eger krş. ger
e. 117, 119, 137, 147, 147, 151, 155, 163, 173, 189, 196, 213, 216, 230, 245, 258, 262, 284, 297, 305, 309, 340, 344, 347, 356, 372, 387, 398, 432, 433, 433, 503, 509, 519, 525, 528, 544, 548, 578, 602, 604, 612, 624, 666, 677, 678, 686, 691, 711, 762, 767, 817, 819, 827, 846, 848, 857, 862, 889, 893, 923, 923, 956, 978, 989, 998, 1008, 1009, 1011, 1023, 1062, 1106, 1113, 1117, 1125, 1161, 1183, 1206, 1214, 1220, 1232, 1234, 1236, 1261, 1319, 1353, 1368, 1380, 1407, 1416, 1425, 1463, 1483, 1485, 1503, 1505, 1513, 1577, 1654, 1658, 1734, 1755, 1765, 1772, 1789, 1806, 1821, 1823, 1851, 1893, 1922, 1933, 1942, 1959, 1967, 1972, 1975, 2007, 2010, 2014, 2015, 2025, 2068, 2097, 2102, 2117, 2136, 2146, 2159, 2161, 2166, 2178, 2184, 2207, 2210, 2217, 2221, 2234, 2239, 2242, 2255, 2257, 2259, 2259, 2263, 2277, 2281, 2285, 2288, 2297, 2301, 2317, 2318, 2319, 2339,

2341, 2384, 2387, 2391, 2393, 2398, 2402, 2409, 2416, 2419, 2423, 2434, 2458, 2524, 2529, 2532, 2537, 2543, 2550, 2556, 2564, 2572, 2581, 2615, 2623, 2627, 2635, 2658, 2669, 2676, 2692, 2709, 2716, 2730, 2742, 2747, 2763, 2763, 2771, 2777, 2789, 2795, 2814, 2833, 2836, 2845, 2849, 2852, 2887, 2892, 2893, 2897, 2904, 2907, 2909, 2911, 2921, 2927, 2928, 2934, 2953, 2958, 2960, 2972, 2979, 2994, 2998, 2998, 3002, 3005, 3013, 3017, 3047, 3069, 3081, 3095, 3109, 3114, 3119, 3131, 3149, 3160, 3172, 3179, 3184, 3193, 3199, 3219, 3229, 3256, 3260, 3264, 3306, 3308, 3310, 3312, 3323, 3352, 3355, 3359, 3361, 3364, 3371, 3378, 3381, 3384, 3402, 3421, 3424, 3435, 3452, 3462, 3505, 3524, 3532, 3534, 3543, 3548, 3554, 3566, 3567, 3602, 3650, 3660, 3662, 3669, 3675, 3684, 3697, 3719, 3723, 3734, 3750, 3752, 3757, 3783, 3797, 3799, 3805, 3841, 3861, 3866, 3878, 3887, 3894, 3900, 3925, 3936, 3940, 3955, 3965, 3970, 3974, 3985, 3986, 4007, 4011, 4037, 4039, 4048, 4068, 4071, 4091, 4118, 4146, 4148, 4151, 4165, 4175, 4181, 4187, 4212, 4238, 4247, 4252, 4264, 4275, 4279, 4291, 4315, 4320, 4323, 4330, 4334, 4338, 4361, 4363, 4373, 4394, 4396, 4407, 4409, 4409, 4417, 4429, 4448, 4451, 4470, 4476, 4487, 4525, 4528, 4550, 4562, 4565, 4585, 4588, 4600, 4611, 4611, 4615, 4622, 4624, 4627, 4637, 4640, 4697, 4702, 4702, 4725, 4735, 4757, 4762, 4772, 4807, 4822, 4823, 4856, 4860, 4909, 4925, 4927, 4931, 4947, 4949, 4966, 4976, 5041, 5064, 5072, 5081, 5090, 5095, 5099, 5118, 5132, 5150, 5167, 5169, 5188, 5208, 5211, 5216, 5237, 5240, 5245, 5248, 5257, 5259, 5263, 5268, 5298, 5326, 5348, 5417, 5423, 5426, 5448, 5451, 5472, 5496, 5518, 5521, 5550, 5557, 5566, 5603, 5612, 5620, 5622, 5634, 5659, 5670, 5712, 5716, 5732, 5735, 5740, 5744, 5752, 5756, 5763, 5783, 5812, 5853, 5854, 5881, 5905, 5930, 5931, 5948, 5966, 5967, 5981, 5985, 5991, 5996, 6049, 6084, 6096, 6097, 6099, 6100, 6105, 6108, 6115, 6122, 6129, 6140, 6161, 6173, 6176, 6181, 6186, 6192, 6210, 6223, 6237, 6257, 6265, 6272, 6282, 6293, 6322, 6325, 6331, 6336, 6389, 6401, 6445, 6448, 6449, 6456, 6467, 6469, 6476, 6480, 6486, 6488, 6491, 6495, 6501, 6533, 6555, 6557, 6571, 6577, 6579, 6580, 6591, 6594, 6613, 6624, 6629, 6653, 6659, 6665, 6671, 6787, 6790, 6794, 6800, 6836, 6843, 6848, 6865, 6868, 6870, 6884, 6889, 6925, 6929, 6942, 6943, 6946, 6957, 6969, 6971, 6980, 6983, 6985

egerçi (F.) : her ne kadar...., ise de
e. 3364
egir- : eğirmek, sarmak
e.-dügi 5655
e.-me 5660
e.-mege 5660
e.-se 5649
egle- : oyalamak, vakit geçirmek
e.-r 1892
eglen- : vakit geçirmek, oyalanmak
e.-e 1079
e.-medin 372
egril- : eğrilmek, bükülmek
e.-en 5650, 5662
e.-se 5652
ehem (A.) : en önemli, daha önemli
e. 90, 429, 902, 1306, 4016, 4818, 6523
ehl (A.) : 1. bir yerde oturan topluluk, ahali
e.+i 3389, 5227, 6558
e.+ini 3320, 3339, 3391
e.+ine 3368
e.+inde 6119
e.+inüñ 1878
e.-i bağy 3462
e.-i İslām 3319, 3292
e.-i maḥalle 6936
e.-i mışr: şehir sakinleri 6555
e.-i Necdüñ 1877
e.-i perde 5075, 5077
e.-i sūḳ: çarşı esnafı, halk 6291
e.-i şahādet: tanık olmaya uygun, şartları taşıyan kişi 2831, 2841, 4669
e.-i Şāmuñ 1877
e.-i şehrüñ 6679
e.-i taṣarruf: alım satım yapabilecek yeterliğe sahip kişi 5053
e.-i ʿilmüñ 3400
3. karı kocadan her biri
e.+i ile 764
e.+ine 3602
e.+üñe 2647
3. bir işi bilen uzman, ehil
e.+i 324, 1127, 1458
ehlī (A.) : evcil, yabanī olmayan
e. 387
ek- : tohum atmak, saçmak
e.-di 5914, 6092
e.-mege 6092
e.-mek 6494
ekin ek- 5914, 6092, 6494
ekin : buğday
e. 3783
e. ālātı 3695
e.+i 6779
e.+lerin 3327
e. ek- 5914, 6092, 6494

ekinci : çiftçi
e. 3695
ekinlik : ekilmiş, üzerinde arpa, buğday gibi şeyler bitmiş olan yer
e. yiri 3694
ekl (A.) : bir şey yeme
e. it- 4421
ekmel (A.) : en mükemmel ve kusursuz olan, eksiksiz
e.+i 12
ekşer (A.) : en çok, daha çok
e. 2417
e.+i 403, 408
e.+in 776, 1536
e.+inde 5617
e.+inden 784, 806
e.+ine 6291
e.+inüñ 802
ekşerî (A.) : çok defa, çoğu
e. 777, 805
e.+ler 899
eksil- : eksilmek, azalmak
e.-di 886
e.-meye 1531
e.-se 866, 866
eksük : eksik, noksan
e. 81, 310, 432, 677, 728, 784, 867, 1308, 1632, 1829, 2405, 3772, 4170, 4213, 6166, 6269, 6364, 6365, 6926, 6945, 6965
e. (artuḳ e.) 446, 483, 2406, 3076, 3658, 4537, 4539, 6004, 6489, 6829
e. (...+dan e.) 2966, 2973, 2975, 5633
e.+de 2036
e.+de iken 2038
e.+dür 6927
e.+e [eksüge] 4360, 4411, 6966, 6974
e.+e [eksüge] al- 4370
el : el
e.+i 4299, 5613
elbette (A.) : kesin olarak, mutlaka, eninde sonunda
e. 103, 427, 576, 1075, 1099, 1710, 1812, 2995, 3159, 3443, 4589, 4659, 5880, 6626, 6774, 6995
elel (<ill A.) : söz, ahit
e. 3718, 4346
e. al- 4354
e. vir- 4450, 6144, 6147
elem (A.) : acı, keder, maddî ve manevî ıstırap
e. 3998, 4461, 4499
e. eyle 2536
elfāẓ (A.) : kelimeler, sözler
e. 74, 5344
elif lām (A.) : Kur'an-ı Kerim'in 32. suresi olan Secde Suresi'nin ilk ayeti
e. 1347
elli : elli (50)
e. 314, 1629, 3944, 3944, 4543, 4544, 4547, 4550, 6485, 6933
e. bir 6486
e.+den (yüz e.) 1559
e.+den (yüz e. şoñra) 1565
e.+ye (yüz e. degin) 1558
el'iyāẕü billāh (A.): Allah'a sığındım, sığınırım; Allah korusun
e. 2524, 3402, 6186
emṡāl (A.) : benzerleri
e.+i 5068
em- : emmek
e.-er 2581
e.-erse 2584
emān (A.) : 1. eminlik, korkusuzluk
e. 1802
e. vir- 4736
e.-ı ḥaḳ 4741
2. (fık.) savaşta teslim olan düşmana, yaşaması için güvence verme
e. ile 3367, 3371, 3378
e. ḳıl-: güvence vermek 4586
e. vir- 4732
emānet (A.) : (fık.) korunmak üzere birine, bir yere bırakılan eşya, kimse v.b.
e. 5869, 6782
e.+dür 3498, 5443, 5795, 5841, 5873, 6027, 6050, 6765
emcek : meme
e.+i [emcegi] 6988, 6990
e.+in [emcegin] 1500, 4032
e.+ini [emcegini] 2581
emek : harcanan beden ve kafa gücü
e. 319, 577, 1305, 1848, 3467, 5917, 6497
e. çek- 2060, 6788
emel (A.) : istek, arzu, beklenti
e. ḳıl- 1551
emîn (A.): 1. kendine güvenilen, güvenilir
e. 85, 3537, 4156, 4159, 5108, 5801
e.+dür 5839
2. güvenen, inanan
e. ol- 2421, 2422, 2424, 5830
emîr (A.) : bir kavmin, şehrin başı, beyi
e. 5843, 6605
emr (A.) : (fık.) işin yapılması için buyurma, buyruk
e. ile 3504, 4569
e.+i ile 4597
e.+ini 3597, 4894
e.+insüz 3505, 3506
e.+iyile 3303, 4570, 4613, 4618
e.+üñle 4620
e. eyle- 2198
e. it- 3508, 4731, 5161, 6282, 6389

e. ḳıl- 1957
e. olın- 6369
emvāl (A.) : para ile alınan şeyler; mülkler
e.+in 3460
e.+ine 3368
e.+den (cins-i e.) 3496
emzür- : emzirmek
e.-en 1783
e.-se 2039
enām (A.) : bütün yaratılmış olan canlılar; insanlar
e. 45, 726
e. (faḫru'l-e.) 1771
e. (rabbu'l-e.) 4664
enbiyā (A.) : peygamberler
e. 9
e.+nuñ 12
e.+yı 5246
eñek : çene, çene kemiği
e.+inüñ [eñeginüñ] 455
enhār (A.) : nehirler
e.-ı şiġār 6690
enhāru'l-ʿıẓām (A.) : büyük nehirler
e. 6688
envāʿ (A.) : türler, çeşitler
e.+ın 6857
e.+ını 6683
e.-ı cināyet 6829
er : 1. kadının kocası
e. 766, 993, 1165, 1512, 1741, 1900,1907, 1907, 1916, 1918, 1925, 1928, 1932, 1980, 2001, 2007, 2008, 2009, 2027, 2032, 2042, 2044, 2046, 2161, 2205, 2208, 2209, 2275, 2277, 2279, 2305, 2306, 2347, 2349, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2364, 2379, 2380, 2382, 2386, 2394, 2413, 2414, 2416, 2419, 2421, 2422, 2424, 2433, 2436, 2437, 2456, 2463, 2468, 2474, 2481, 2482, 2486, 2489, 2496, 2509, 2529, 2531, 2538, 2563, 2564, 2573, 2599, 2631, 2652, 2663, 2669, 2679, 2690, 2693, 2699, 2700, 2739, 2741, 2747, 2754, 2757, 2782, 2784, 2786, 2793, 2834, 2855, 2867, 2884, 2887, 2890, 2891, 2892, 2895, 2900, 2914, 2915, 2919, 2924, 2972, 2978, 2994, 2995, 3000, 3003, 3005, 3007, 3187, 3211, 3431, 3446, 3558, 3560, 3993, 3997, 4001, 4930, 4931, 4932, 4968, 5043, 5047, 5048, 5286, 5287, 5288, 5290, 5292, 5293, 5299, 5301, 5302, 5322, 5334, 5354, 5355, 5629, 5645, 5661, 5664, 5745, 5956, 5957, 5959, 5962, 5963, 5976, 6300, 6613, 6615, 6825, 6862, 7002, 7004
e. daḫı 1741
e. ü ʿavrat: karı koca 2278, 2313, 2384, 2524, 5634
e.+de 2324, 2932
e.+den 1001, 2148, 2358, 2477, 2871, 2912, 2913, 2999, 3226
e.+dür 5360
e.+e 2111, 2270, 2275, 2285, 2287, 2490, 2701, 2731, 2736, 2743, 2901, 2914, 2918, 2922, 2991, 3992, 4002, 5322
e.+e var- 2699
e.+i 2212, 2215, 2274, 2284, 2288, 2570, 2732, 2737, 2941, 2944, 2948, 2951, 2954, 2961, 3270, 4007, 5331, 7000
e.+im 5049
e.+in 2839
e.+inden 2167, 2181, 2216, 2439, 2446, 2457, 2544, 2545, 2782, 2879, 2998, 3270, 4845, 5321
e.+ine 2041, 2215, 2289, 2436, 2444, 2449, 2454, 2501, 2502, 2547, 2715, 2742, 2783, 2888, 2898, 4968, 5328, 5654, 5655, 5659, 5664, 5955
e.+ini 2928
e.+inüñ 2207, 3755, 5649, 5650, 5651, 5653
e.+iyle 2409
e.+üñ 767, 2012, 2093, 2388, 2398, 2400, 2404, 2407, 2493, 2652, 2695, 2894, 3996, 5358, 5359, 5639, 5656, 5957, 6615, 6619, 6827
e.+üñdür 2891, 2902, 2918, 5636, 5641
2. erkek, erkek kişi
e.+dür 6981
e.+e 2003, 2005, 2018, 2048, 2050, 2100, 2210, 5635, 6570, 6618
erbaʿ (A.) : dört
e. it-: dörde bölmek 6906
eren : erkekler
e.+ler 1449, 4933, 6993
e.+lere 6605, 6608
e.+lerüñ 6616
ergen : bekâr, evli olmayan
e. 6632
ergin : erimiş durumda
e. 116, 347
eriş : dokuma tezgâhlarında uzunluğuna atılan ip, boy ipliği
e.+i 3974, 6607
erkān (A.) : esaslar, prensipler
e. (taʿdîl ü e.) 1074, 1075, 1076, 1084, 1332
e.+ı 428, 1065, 1071, 1253, 3721
e.+ın 1238
e.+ına 428
e.+ında 1072

e.+ını 1250, 1330
e.+ların 1220
e.-ı şalāt 1038
erkek : erkek krş. irkek
e.+i [erkegi] 1610
er-Raḥmān (A.): Allah'a ait, "dünyada her canlıya, mümin yahut kâfir olmasını gözetmeksizin merhamet eden, esirgeyen" anlamındaki sıfatı
e. 5213
er-Raḥīm (A.): "yalnızca mümin kulları için ahirette acıyan, koruyan, keremiyle muamele eden" anlamındaki Allah'a ait sıfat
e. 5213
erḥām (A.) : akrabalar, hısımlar
e.+dan (ẕevī'l-erḥāmdan) 6172
erş (A.) : 1. (fık.) satılık malın, kusuru dolaysıyla değerinden indirilen para
e.+inden 6922
e.+ini 6920
2. sakatlanan bir organ için yaralayandan alınan şerʿî diyet, kan bedeli
e. 4738
ervāş (A.): kurumuş hayvan pisliği, tezek
e. u aḫşā vü ḳadar 912
es- : esmek
e.-mez ol- 6098
e.-se 6099
eṣaḥ (A.) : en doğru, daha doğru
e. 1188, 6547
e.+dur 2227
esbaḳ (A.) : daha önceki, daha eskisi
e. 3917, 5549, 5561, 5566
esen : sağlam, kusursuz
e. 4036, 5768
e.(saġ esen) 4035
eṣer (A.) : nişan, iz; etki
e. 204, 860, 2617, 6017
e. it- 199
e. ḳal- 905
esīr (A.) : (fık.) savaşta alınan tutsak
e. ol- 579
eski : eski; önceki
e. 4483, 5594, 5598
e. mi 4517
e.+dür 2552
e.+yiçün 5594
e.+yidi 5596
esrük : sarhoş
e. 2625, 3217, 3225
e.+le 3067
e. ol- 3206
esrüklük: sarhoşluk
e.+i [esrüklügi] 3210
eṣ-ṣalātü ve's-selāmu ve'd-duʿā (A.): "salât, selâm ve dua olsun !" anlamında bir övgü sözü
e. 14
eşek : eşek
e. 3235
e.+de 1608
eşhedü bi'llāhi'l-ʿaẓīm (A.): Yüce Allah'ın varlığına şahitlik ederim.
e. 2868, 2873
eşref (A.) : en şerefli, onurlu, saygın
e. 3239
et : et
e. 2935, 3267, 3730, 3884, 4435, 5925
e. içün 4029
e.+i 289, 362, 836, 842, 843, 844, 845, 919, 6215, 6514, 6522, 6522, 6524, 6526, 6530, 6531, 6532
e.+in 6215, 6215
e.+inde 4508
e.+inden 366
e.+leri 367
etek : etek
e.+inde [eteginde] 1047
etlü : etli, eti dolgunca
e. 2024
etmek : ekmek
e. 4218, 5925
e. gibi 3730
e.+deki 4215
e.+i [etmegi] 3179,4493
e. eyle- 3883, 4214
etmekçi : ekmekçi
e. 3929
eṭrāf (A.) : yanlar, kıyılar, çevreler
e.+ında 4506
etrāk : "Türk" kelimesinin Arap diline göre çoğul şekli: "Türkler"
e. içi 2779
ev : ev
e. 2801, 5634, 5643, 5882, 5910, 5950, 5963, 6347, 6350, 6360
e. içi 5640, 5958, 5959
e. issi 5899, 6367
e.+de 340, 389, 3633, 5936, 5956
e.+deki 370
e.+den 3271
e.+e 2656, 2657
e.+i 3272, 5905, 6354
e.+in 5885
e.+inde 1411, 1417, 1427, 1427, 5705
e.+inden 3540, 5077
e.+indeyidi 4962
e.+ine 5878, 6036, 6038
e.+ini 5927, 5955
e.+ler 4804
e.+lerin 1156, 5496

e.+lerinüñ 3677
e.+üm 5684
e.+üm içi 5704
e.+üñ 5884, 5894, 5898, 5907, 5912, 6357, 6362, 6363, 6366
e.+üñde 1665
e. yap- 5890, 5891, 5896, 5916, 6346
evci : eve bağlı, eve düşkün
e.+dür 3935
eved : evet krş. evet
e. 816, 821, 1683, 2043, 2095, 2665,2818, 2858, 2862, 2966, 2981, 3043, 3122, 3140, 3197, 3204, 3208, 3222, 3233, 3356, 3419, 4787, 4888, 4936, 5632, 6195, 6247, 6281, 6387, 6439, 6703, 6781, 6891, 6921
evet : evet krş. eved
e. 306
evḳāt (A.): vakitler
e. içi 968
evlād (A.) : (fık.) bir kişinin oğul ve kızları
e. üzre 1578
e.+ı 1576
e.+ına 3539
e.+ında 1580
e.-ı şığār: küçük çocuklar 1681
evlen- : evlenmek
e. 2267, 6296
e.-mek 1896
e.-ür 1893
evleviyyet (A.) : üstün tutulmaya lâyık olma, üstünlük
e.+de 1187
evli : evli, bekâr olmayan krş. evlü
e.+yimiş 4007
evliyā (A.): 1. keramet sahibi olanlar, erenler
e. 9
2. himaye edenler, koruyanlar
e. 2231
e.+dan 2120, 2230
evlü : evli krş. evli
e. 6637
evṣāf (A.): nitelikler, özellikler
e.+ında 5212
e.+ını 104
evvel (A.) : önce, ilk, başlangıç
e. 1, 83, 101, 101, 203, 264, 277, 397, 429, 485, 648, 732, 868, 870, 891, 892, 937, 938, 1017, 1066, 1069, 1420, 1429, 1433, 1441, 1525, 1760, 1765, 1852, 1862, 2062, 2072, 2092, 2139, 2665, 2727, 2729, 2733, 2735, 2740, 2867, 2908, 2917, 2921, 3128, 3259, 3320, 3335, 3341, 3403, 3454, 3563, 3921, 4097, 4100, 4178, 4197, 4198, 4199, 4205, 4339, 4391, 4455, 4457, 4606, 4689, 4736, 4774, 5382, 5404, 5411, 5411, 5420, 5421, 5424, 5425, 5560, 5568, 5591, 5795, 5801, 6298, 6324, 6540, 6541, 6557,6603, 6633, 6638, 6727, 6729, 6732, 6773
e. āḫir: eninde sonunda 6728, 6736
e. bile 4173
e.+de 1374, 4397
e.+den 2013, 4683, 5048, 5514
e.+den daḫı 1370
e.+i 940, 946, 1039, 1738, 1938, 2664, 4462
e.+in 1476
e.+inde 43, 472, 1074, 1346, 1636, 3110, 6515
e.+inden 791, 807, 1219, 1252, 1559, 1737, 1939, 1940
e.+ine 4552
e.+ki 254, 359, 1087, 1200, 1202, 1372, 1479, 1758, 2065, 2701, 2732, 2737, 4379, 4380, 4964, 5562, 5713, 5852
e.+ki gibi 2526, 3756
e. (bāyiʿ-i e.) 4172
e. (ḳavl-i e.) 900
e. (nevʿ-i e.) 4273
e.+de (nevʿ-i e.) 3622
e.+de (şefʿ-i e.) 1145
e.+den (bāyiʿ-i e.) 4097
evvelā (A.) : birinci olarak, her şeyden önce
e. 1844
eyer : binek hayvanlarının sırtına konup üzerine oturulan nesne
e. 6600
eyimme (<eʾimme A.) : imamlar, önderler
e. 3897, 5665
e. daḫı 3795
eyin : sırt, arka
e.+ine [eynine] 215
eyit- : söylemek, demek, anlatmak
e.-di 5973
e.-se 2690
e.-ür [eydür] 467, 561, 743, 2482, 2783, 2900, 3796, 4343, 4349, 4598, 4614, 4621, 4763, 4765, 4999, 5043, 5156, 5112, 5114, 5162, 5163, 5165, 5252, 5331, 5337, 5454, 5513, 5555, 5556, 5581, 5582, 5587, 5661, 5703, 5717, 5787, 60396202
e.-ürse [eydürse] 2162, 2888, 2890, 4890, 5107, 5118, 5120, 5263, 5659
eyle : öyle
e. 31, 74, 141, 232, 285, 327, 353, 355, 616, 853, 856, 1015, 1068, 1169, 1263, 1458, 1524, 1539, 1554, 1593, 1805, 1884, 2165, 2180, 2330, 2499, 2561, 2684, 2689, 2883, 3055, 3059,

3065, 3349, 3456, 3512, 3619, 3658, 3721, 3726, 3832, 3929, 4002, 4009, 4163, 4186, 4226, 4374, 4501, 4510, 4512, 4555, 4595, 4633, 4658, 4679, 4680, 4884, 4894, 4985, 5029, 5058, 5067, 5071, 5098, 5115, 5117, 5123, 5145, 5158, 5161, 5164, 5262, 5269, 5433, 5464, 5664, 5725, 5805, 5808, 5813, 5827, 5862, 5869, 5920, 5948, 6121, 6256, 6259, 6423, 6464, 6649, 6913, 6987
e.+di 2516
e.+dür 5204
eyle- : yapmak, imal etmek
e. 4644
e. 66, 181, 410, 419, 445, 447, 628, 1675, 2092, 2579, 3056, 3092, 3114, 3132, 3202, 3249, 3666, 3766, 3795, 3864, 4453, 4461, 4551, 4644, 4685, 4712, 4731, 4780, 4891, 5063, 5066, 5136, 5148, 5203, 5334, 5484, 5718, 5986, 6286, 6916
e.-di 107, 256, 260, 447, 555, 882, 1070, 1385, 1428, 1652, 1923, 2089, 2200, 2299, 2302, 2450, 2516, 2536, 2717, 2929, 2946, 2963, 3009, 3056, 3191, 3221, 3415, 3874, 3884, 3884, 3888, 3948, 3989, 3989, 4005, 4111, 4230, 4308, 4345, 4563, 4606, 4609, 4663, 4736, 4838, 4862, 4903, 4906, 4981, 5021, 5049, 5081, 5126, 5137, 5139, 5141, 5146, 5286, 5290, 5340, 5345, 5364, 5373, 5391, 5444, 5449, 5453, 5476, 5609, 5760, 5769, 5895, 5982, 6280, 6296, 6345, 6377, 6377, 6396, 6427, 6796, 6807, 6824, 6848
e.-diler 880, 1905, 3795
e.-düginden 2085
e.-dük 1445, 3068, 3862, 3946, 4242, 4734, 6048, 6857, 6913
e.-dükden şoñra 5785
e.-düm 66, 69, 1915, 4890, 5139, 5318, 6162
e.-düñ 2484, 3228, 4644, 5062, 5164, 5268, 5660, 5775, 5784
e.-gil 1557, 1557, 1595, 5136
e.-meye 1831, 2106, 3000, 4696
e.-medi 1698, 1994, 2469, 5493, 5503, 6228
e.-medin 1993, 2052, 2460, 3757, 4167, 4414, 5763, 6665
e.-medüm 5661
e.-medüñ 2092
e.-mege 5230
e.-mek 549, 781, 1154, 1848, 2060, 3818, 4511, 5194, 5741, 5875, 5917, 5919, 6559, 6628, 6678, 6706
e.-mekde 3253
e.-meñ 1385
e.-mes 4935
e.-mese 5699
e.-mez 3132, 3794, 4178, 4901, 5228
e.-mezler 1675
e.-mezse 3280
e.-miş 25, 165, 1803, 6117, 6152, 6479
e.-miş 630, 4282, 4746, 6321, 6376
e.-mişdür 4766, 4769
e.-mişem 5115, 5526
e.-mişler 172
e.-mişsin 5520
e.-r 80, 628, 979, 1049, 1227, 1229, 1439, 1511, 1764, 2032, 2094, 2344, 2626, 3122, 3202, 3791, 4034, 4095, 4099, 4100, 4150, 4211, 4217, 4219, 4603, 4623, 4650, 4667, 4736, 4964, 5255, 5274, 5360, 5484, 5606, 6816, 6919
e.-r ise 2007, 2628, 2955, 4731, 5203, 6211
e.-rse 6255
e.-se 1257, 1260, 1264, 1958, 1964, 1995, 2195, 2293, 2301, 2435, 2463, 2515, 2830, 2962, 3053, 3092, 3128, 3136, 3567, 3705, 3709, 3710, 3793, 3883, 3903, 4020, 4028, 4047, 4082, 4103, 4214, 4560, 4620, 4647, 4706, 4752, 4757, 4880, 4972, 4994, 5079, 5201, 5207, 5226, 5306, 5346, 5547, 5570, 5669, 5681, 5684, 5690, 5707, 6165, 6187, 6205, 6798, 6854, 6897, 6931
e.-seler 3455, 4925
e.-señ 395, 2198, 4383, 5670, 6666
e.-ye 50, 52, 112, 410, 419, 445, 721, 749, 894, 984, 984, 991, 1193, 1199, 1258, 1258, 1338, 1405, 1469, 1656, 1775, 2072, 2106, 2118, 2413, 2811, 2835, 2838, 2978, 2996, 3085, 3094, 3114, 3125, 3152, 3162, 3295, 3331, 3336, 3340, 3512, 3537, 3537, 3766, 4147, 4309, 4513, 4685, 4691, 4731, 4780, 4785, 4792, 4813, 4819, 4821, 4828, 4828, 4920, 4937, 4942, 5066, 5189, 5190, 5195, 5200, 5317, 5389, 5406, 5410, 5413, 5414, 5610, 5611, 5804, 5809, 5818, 5933, 6079, 6220, 6024, 6050, 6080, 6286, 6291, 6509, 6561
e.-yeler 1156, 2073, 3405
e.-yelüm 3182
e.-yem 71
e.-yen 4, 7, 7, 79, 2236, 3086, 3918, 4237
e.-yene 3087

e.-yesin 4287
e.-yicek 1287
e.-yiser 1288, 3789
e.-yüben 1011, 3369, 4589
e.-yüp 94, 611, 622, 1325, 1708, 3149, 4573, 4611, 5172, 5214, 5218, 5231, 5273, 5287, 5292, 5301, 6769
āh eyle-1260
aḫmās eyle- 6913
aḫẕ eyle- 2344
ʿaḳd eyle- 2717
ʿaḳd-ı ḥavāle eyle- 4644
āzād eyle-1775, 2301, 2302, 2811, 2955, 3009, 3085, 3086, 3087, 3162, 3793, 3888, 3989, 4082, 4766, 4769, 5230, 5318, 5476, 5520, 5526, 5986
baḫşiş eyle- 2450
bañ eyle- 5228
bāṭıl eyle- 1227, 1229, 3415, 4034
berāber eyle- 4691
beyʿ eyle- 894, 6706
beyān eyle- 4513, 5190, 5699
beyʿ-i fāsid eyle- 880
biryān eyle- 3884, 6377
bölük eyle- 1469
bünyād eyle- 3989
cebr eyle- 4178
cemʿ eyle- 3455
cināyet eyle- 6919
daʿv eyle- 4994, 5345
daʿvā eyle- 3280
daʿvet eyle- 3122, 3136
daʿvī eyle- 2072, 2089, 2978, 3053, 3567, 4611, 4620, 4752, 4903, 4942, 4981, 5049, 5286, 5290, 5306, 5317, 5340, 5364, 5373, 5389, 5391, 5449, 5453, 5493, 5503, 6931
derzī eyle- 6080
devvār eyle- 7
emek eyle- 5895, 5895
emr eyle- 2198, 2200, 5079, 5126, 6205
etmek eyle- 3883, 4214
farż eyle- 1385
fāsid eyle- 979
fehm eyle- 181, 3249, 3666, 4461, 6916
fesḫ eyle- 3918, 4020, 4237
fikr eyle- 3864, 4712, 5148, 5334
ġusl eyle- 749
ḥabs eyle- 3295, 4731, 4736
ḥacr eyle- 6291
ḫalīfe eyle- 1193
ḥall eyle- 71
ḫaṭā eyle- 6848
ḫatm eyle- 4, 4785, 6079
ḥāżır eyle- 5414
hediyye eyle- 2484
ḫıdmet eyle- 6165
ḥıfẓ eyle- 3537, 5818
ḫıyānet eyle-3369
ḥisāb eyle- 1595
ḫuşūmet eyle- 5137
ḥükm eyle- 2094, 4167, 4696, 4706, 4819, 4821, 4862, 4880, 4890, 4920, 5200, 5406,
ibrā eyle- 5139
icbār eyle- 2236
icrā eyle- 4828
iddiḫār eyle- 6559
iḥtiyāṭ eyle- 1405
iḥyā eyle- 6678
iḳāle eyle- 6666
iḳdām eyle- 5231
iḳrār eyle- 3705, 4560, 4563, 5141, 5146, 5268, 5669, 5681, 5690, 5707, 5760, 5769
iʿlām eyle- 1154
ilḥāḥ eyle- 5226
imżā eyle- 4828
inkār eyle- 4345, 4573, 4606, 4647, 4736, 4757, 5201, 5287, 5292, 5301, 5360, 5684, 5785
irsāl eyle- 3818
iṣbāt eyle- 4838, 5410, 5570
isḳāṭ eyle- 882, 2929, 4111, 6628
iş eyle- 1557, 1557
işāret eyle- 1011, 2626, 2628
itlāf eyle- 6220
iẕn eyle- 2118, 6296, 6321
iżāfet eyle- 5062
ḳabūl eyle- 4211, 6024
ḳabż eyle- 2435, 2463, 3757, 3903, 4308, 4414, 4453, 5933, 6211, 6665
ḳaftan eyle- 3884
ḳarār eyle- 1049
ḳarż eyle- 4663
ḳaṣd eyle- 260, 395, 3149
ḳatl eyle- 3336, 3405
ḳaẕf eyle- 3228
keñgel eyle- 1905
ḳıyās eyle- 2579
kifāyet eyle- 1764, 3094, 4906, 5021
ḳurbān eyle- 6377
liʿān eyle- 2835, 2838
luṭf u iḥsān eyle- 50
manẓūm eyle- 25
masḫaralıḳ eyle- 4972
maʿyūb eyle- 4005, 4282
menʿ eyle- 5660, 5661
mesḥ eyle- 721
muṭahhir eyle- 107
müdebber eyle- 4287
mükāteb eyle- 6162

naṣb eyle- 3537, 4667, 4746
naḳd eyle- 5718
naḳl eyle- 69
naḳl-i şahādet eyle- 5413
nefy eyle- 2830, 3125, 3128, 4964
niyyet eyle- 1708
noḳṣān eyle- 6345
nükūl eyle- 5273
raḥmet eyle- 1511
recm eyle- 4891
redd eyle- 1257, 1258, 1258, 4028, 4217, 4792, 5346, 5670
refʿ eyle- 1439
rehn eyle- 5444, 5875, 6796, 6798
reʾy eyle- 6117
ribāṭ eyle- 3709
rivāyet eyle- 1803
rücūʿ eyle- 3791, 4095, 4099, 4100, 4147, 4150, 4219, 4623, 5255, 5606
rükūʿ eyle- 1070
sāḳıṭ eyle- 4034
saḳy eyle- 1656, 6509
şarf eyle- 3331
saʿy eyle- 1428, 1848
sehv eyle- 80
setr-i ʿavrat eyle- 984
siʿāyet eyle- 3789, 3794
siḳāye eyle- 3710
şulḥ eyle- 2073, 4103, 5775
süknā eyle- 2996
sükūt eyle- 1831, 5207
şarṭ eyle- 256, 1923, 2962, 2963, 3948, 4230, 4383, 5804
tafṣīl eyle- 172
taġlīẓ eyle- 5214
taġyīr eyle- 6376
taḥarrī eyle- 991
taḥṣīṣ eyle- 6280
ṭaleb eyle- 4925
taʿlīḳ eyle- 5982
tamām eyle- 1199, 1287
ṭaʿn eyle- 4935
tanaḥnuḥ eyle- 1264
taşadduḳ eyle- 1915, 3512, 6561
taşarruf eyle- 6769
taṣdīḳ eyle- 2007
taṣḥīḥ eyle- 52, 79
taʿyīb eyle- 4015
taʿyīn eyle- 1698, 4511, 5081, 5189, 5547, 6479
taʿzīr eyle- 94, 3253
teʿaddī eyle- 5172, 6050, 6396
teberruʿ eyle- 6807, 6824
tefaḥḥuş eyle- 4937
tefsīr eyle- 6152
tekbīr eyle- 1325
teʾkīd eyle- 5218
telef eyle- 6228
temettüʿ eyle- 781, 2413
terk eyle- 3152
teslīm eyle- 4589, 5063, 5139
teyemmüm eyle- 112, 549, 555, 611, 622, 630
tezevvüc eyle- 2515, 2516
tezvīc eyle- 1958, 1964, 2293, 2299
uğurluḳ eyle- 4047
un eyle- 3874
var eyle- 7
vaṭʾ eyle- 1993, 1994, 2052, 2060, 2085, 2106, 2460, 2469, 3191
vaẕʿ eyle- 2106, 2946, 3340, 6854
vekīl eyle- 2195
yalan eyle- 4609
yüklü eyle- 6255
żamm eyle- 4551
ẓann eyle-1652, 4813
zecr eyle- 3221
ẕikr eyle- 1445, 3068, 3182, 3862, 3946, 4242, 4734, 5194, 5195, 6048, 6857
zinā eyle- 2032
ziyān eyle- 1288, 5115
ẓulm eyle-4901 6187, 6427

eylemeklik : eyleme, yapma
e. 4013, 4015, 4272, 5219

eytām (A.) : yetimler, anası babası ölmüş küçük çocuklar
e.+içün 6491

eyü yatlu : iyi kötü
e. 4483

eyyām (A.) : günler
e. 6551
e. ile 776
e. (āḫir-i eyyām-ı nahr) 551

ezān (A.) : müslümanları namaza çağırmak için çok defa minareden, belirli kelimeleri söylemek suretiyle, yüksek sesle yapılan davet
e. 980

ezber (<ez+ber F.) : zihinde tutma, unutmamaya çalışma
e. ḳıl- 1235

Toplam kelime : 2653
Kelime çeşidi : 581
Madde başı : 129

F

fāḥiş (A.): aşırı, haddinden fazla
f. 3962, 3968, 3972
f. (ġabn-ı f.) 5109, 6278
f.+dür (ġabn-ı f.) 5099, 5103
faḫr (A.) : övünç, büyüklük
f.+i 10, 1510
faḫrü'l-enām (A.) : varlıkların ulusu, övüncü
f. 726, 1771
faḫz (A.) : kalça ile baldır arasındaki kısım, uyluk
f.+ına 2824
fā'ide (A.) : fayda, kâr, kazanç
f. 51
faḳīr (A.) : yoksul; zavallı
f. 1652
fāriġ (A.) : 1. uzak kalmak, çekilmiş
f. ol- 1204, 1205, 1432
2. (fık.) bir mülkün tasarruf, sahip olma, kullanma gibi haklarını başkalarına terk eden
f. ḳıl- 6348
farīża (A.) : Allah'ın emri, farz krş. farż
f. ḳıl- 1135
farḳ (A.) : ayrı, başka
f.+ı 303, 3118, 3723, 3776, 4064, 4352, 4483, 5124, 5601, 6557, 6795, 6985
f.+ın 2514, 5125
f.+ını 4737
f. it- 423, 3226
f. olın- 402, 409, 902, 1501, 3716, 5833, 6737
farż (A.) : 1. Allah'ın, yapılması kesin olarak gerekli, terki ise günah olan namaz, oruç, zekât verme gibi emirleri krş. farīża
f. 493, 497, 498, 611, 1139, 1484, 1706, 1708, 1884, 2331
f. ile 1277
f. u nefle 800
f. (ṣāḥib-f.) 5757, 6313
f.+a 1300
f.+ı 431, 446, 657, 1034, 1036, 1044, 1222, 1592, 1608, 1639, 3305, 3416
f.+ıdı 2134
f.+ıdur 985
f.+ın 1225, 1255
f.+ından 1717, 1719
f.+ını 726, 1409, 1418, 1449, 1842
f.+uñ 1298, 1367, 1368, 1380
f.+uñı 1384, 1532
f.-ı āḫar 1704
f.-ı cenāze 3313
f.-ı vaḳt 1697
f. ḳıl- 1085, 1085
f. ol- 55, 83, 84, 87, 88, 89, 102, 425,445, 454, 456, 463, 466, 476, 483, 1085, 1125, 1223, 1297, 1415, 1532, 1606, 1635, 1639, 1690, 1691, 1693, 2145, 2326, 2331, 3007, 3159, 3303, 3309, 3311, 3313, 3315, 3316, 4672, 4674, 4926, 4938, 6473, 6492
f. eyle- 1385
2. zarurī, gerekli
f. it- 935, 1254, 3006
farż-ı ʿayn (A.) : Allah'ın, tek tek her müslüman için yerine getirilmesini istediği emri
f. 3307, 3308
farż-ı kifāye (A.) : cenaze namazı kılmak gibi, bir kısım müslümanların yerine getirmeleriyle, Allah'ın diğer müslümanlardan düşen emirleri
f. 1501, 3304
fāsıḳ (A.): Allah'ın emirlerini tanımayan, sapık; açık açık günah işleyen
f. 94, 1128, 1906, 3237, 4675, 4678, 4723, 4973, 6252
fāsid (A.) : kötü, yanlış, bozuk
f. 336, 537, 633, 881, 891, 892, 1045, 1211, 1213, 1216, 1252, 1255, 1259, 1927, 2268, 2722, 4234, 4258, 4263, 4351, 6507
f. durur 6065, 6071
f. (beyʿ-i f.) 3850, 3949, 3949, 4265, 4315, 6214
f. (beyʿ-i f. eyle-) 880
f. (beyʿ-i f. it-) 4244
f. (nikāḥ-ı f.) 2938
f.+dür 2426, 4280
f.+dür (beyʿ-i.) 4233, 4289, 4358
f.+le (şarṭ-ı f.) 889, 6056
f. eyle- 979
f. it- 1269
f. ḳıl- 881
f. ol- 341, 342, 1262, 1263, 1371, 1376, 2026, 2226, 3954, 4249, 4283, 4295,4302, 4344, 4347, 4385, 5802, 6056, 6073, 6083, 6495, 6499, 6506, 6510
Fātiḥa (A.) : Kur'an-ı Kerim'in birinci suresi,
f. 496, 1064, 1328
faẓl (A.) : iyilik, erdem, lütuf
f. ile 62
f.-ı cemāʿat 1122
f. it- 61
faẓlı (<faẓla A.) : fazla, çok
f. 4487
faẓ (A.) : huysuz, kaba
f.(ẓ) u şedīd 4682
fecr (A.) : güneş doğmazdan önceki alaca karanlık, tan vakti başlayan ağarma
f. 954
f.+üñ 938

fedā (A.) : gözden çıkarma, uğruna verme
krş. fidā
f. ḳıl- 6920
fehd (A.) : yırtıcı bir hayvan, pars
f. 3774, 6721
fehm (A.) : anlayış, anlama
f.+inde 58
f. eyle- 181, 3249, 3666, 4461, 6916
f. it- 1300, 5407
f. ol- 22
f. ḳıl- 2876, 3817, 5980
fekk-i ḥacr (A.) : (fık.) birine verilen yasaklama kararının feshedilmesi, bozulması
f. 6276, 6277
ferāyiż (<ferā'iz A.) : farzlar, farz ibadetler
f. 626, 1028
ferc (A.) : dişi canlılarda üreme organı
f.+e 747
f.+i 6978, 6979
f.+i içi 2004
f.+in 733
f.+inde 2562
f.+inden 3184, 6981
f.+ine 769, 2002, 2824, 6625
f.+üñ 2934
feres (A.) : at, beygir
f.+dür (bevl-i f.) 842
ferīd (A.) : eşi olmayan, eşsiz; üstün
f. 38
fermān (A.) : buyruk; padişah tarafından verilen yazılı emir
f. 1839
f. it- 4665
ferş (A.) : yeryüzü
f.+i 7
fesād (A.) : bozukluk, bozgunculuk
f. 4247, 4248
feshḥ (A.) : bozma, bozulma, geçersiz kılma
f. 2147, 4265
f.+i 1932, 2133, 2141, 2147, 2158, 2173, 3984
f.+ini 2132, 4857
f. eyle- 3918, 4020, 4237
f. it-: geçersiz kılmak 1930, 1931, 1933, 1934, 2063, 2124, 2125, 2128, 2130, 2131, 2138, 2141, 2146, 2148, 2150, 2156, 2166, 2169, 2173, 2174, 2187, 2188, 2191, 2244, 2284, 3838, 3839, 3840, 3841, 3843, 3843, 3914, 3916, 3923, 3925, 3926, 3950, 3950, 3954, 3979, 3981, 3982, 3983, 3983, 3984, 4019, 4022, 4234, 4235, 4237, 4238, 4240, 4241, 4245, 4246, 4246, 4249, 4250, 4251, 6210
f. ḳıl- 2140, 2157, 2170, 4858
f. ol- 2539, 2542, 3927, 3954, 4375, 5522, 5534
f. olın- 2126, 4234, 5615
fetā (A.) : genç, delikanlı, yiğit
f. 1455
Fetāvā (öz. a.) : 1. Tācü'ş-Şeria'nın fıkıhla ilgili eseri
f. 1455
2. fetvalar
krş. fetvā
f.+dan 66
f.+nuñ 67
feṯḥ (A.) : bir şehir ve ülkeyi savaşarak ele geçirme
f. it- 3337, 3388
fetvā (A.) : (fık.) müftünün verdiği şer'î cevap veya karar
f. 237, 899, 2227, 2426, 2781, 3927, 4077, 4809, 4876, 6262, 6493
f.+sı 2225
f. söyle- 6117
f. vir- 2189, 2418, 6053, 6119
fevt (A.) : bir daha ele geçmemek üzere kaybetme, elden çıkarma, kaçırma
f. it- 610, 1306, 1307, 4970
f. ol- 613, 614, 616, 621, 625, 1276, 1308, 1309, 1319, 1451
f. olın- 872, 1304
feyʾ (A.) : (fık.) 1. haraç vergisi, savaşsız elde edilen ganimet
f. 1664, 3379, 3383, 3385, 3437, 3448,
f. it- 5298, 5300
2. dönme, dönüş
f. 5282
f.+i 2769, 2772
f. it- 2770
feyrūzec (<A.fīrūze <F.pīrūze) : küpe ve yüzük taşı gibi süsleme işlerinde kullanılan, mavi renkli, saydam olmayan değerli bir mineral
f. 1666
fıḳh (<fıḳh A.) : (fık.) şeriatın usûl ve hükümleri, amelî ve şer'î mesleleriyle ilgili ilmi
f. ögretmek için 6114
fınduḳ (<F. funduḳ <Yun. pontikos) : fındık ürünü, meyvesi
f. 3748
fıṭra (A.) : Ramazan ayı içinde verilmesi dince buyrulan, kişi başına belirli miktardaki sadaka
f. 1685, 1819
f.+sı 1680, 1682
fi'āl (A.) : işler, ameller
f. (bed-f.) 3373, 3454
fidā (<fidā A.) : gözden çıkarma, uğruna verme
krş. fedā
f. ḳıl- 2261, 5786

fidye (A.) : (fık.) canı kurtarma, ölümden kurtulma karşılığı verilen para
f. 1809, 1810, 1814, 1822, 1823, 1824
fiġān (F.) : ıstırap ile bağırıp çağırma
f. ḳı-l 4837
fikr (A.) : düşünce, düşünme, idrak
f. eyle- 3864, 4712, 5148, 5334
f.it- 104, 1063, 1913, 4309, 6902
fi'l (A.) : iş, eylem
f. ile 1277
f.+i 5053, 5056, 6238
f.+i ile 1223, 6954, 6955
f.+ine 6240
f.+iyile 1230, 1237, 1254, 6952
f.+iyle 1043
fi'l-cümle (A.) : sonunda, sonuçta
f. 4146
fi'l-ḥāl (A.) : şu anda, hemen, şimdi
krş. fi'l-ḥāli
f. 339, 2925, 3420, 3457, 5666, 5686, 5693, 6433
fi'l-ḥāli (A.): krş. fi'l-ḥāl
f. 4329, 4732
fi-nefsihī (A.) : bizzat kendisi
f. 106
fulān (A.) : herhangi bir şahıs, biri
f. 3760, 3813, 3819, 3819, 4596, 4612, 4617, 4624, 4752, 4753, 4754, 4757, 4766, 4769, 4772, 4794, 4897, 4948, 5020, 5107, 5138, 5156, 5162, 5164, 5316, 5390, 5444, 6063
f. ile 5136
f. üzre 4601
f.+dan 4603, 4604, 4620, 4623, 5126, 6289
f.+uñ 3796, 4606, 4764, 5107, 5698, 5706, 5727
f.+uñdur 5704
Furāt (öz. a.) : Anadolu'dan doğup Basra Körfezi'ne dökülen meşhur nehir
f. 6688
Furḳān (A.) : Kur'an-ı Kerim'in 25. suresi
f. 1346
furḳat (A.) : ayrılık, ayrılma
f. 2526, 2528
furṣat (A.) : uygun zaman, elverişli durum
f. bul- 2274, 2279
fusūḳ (A.) : hak yoldan çıkma, Allah'a isyan gibi işler; ahlâksızlıklar
f. 1872
fużūlī (A.) : boşuna, lüzumsuz
f. 3836, 3839
f. gibi 2242
fürūᶜ (A.) : (fık.) erkek ve kız çocuğu ile bunlardan gelen çocuklar, torunlar
f. 5029, 5151
f. ṭanuḳlığı 5026
f. (ᶜilm-i f.) 63
füsūḫ (A.) : bozma, geçersiz kılma işleri
f.+da 2442, 4834

Toplam kelime :516
Kelime çeşidi :148
Madde başı : 60

G, Ġ

ġabn (A.): (fık.) alış verişte aldatma, hile
ġ. 5109, 6278
ġabn-ı fāḥiş (A.) : (fık.) mala göre değişen belli oranlar üstünde yüksekten satış yapma
ġ. 5099
ġ.+dür 5103
ġadr (A.) : haksızlık; yazık
ġ. ol- 3370
Ġaffār (A.) : Allah'ın "çok bağışlayan" anlamındaki sıfatı
ġ.-ı ᶜālem 1516
ġ. u Raḥmān u Raḥīm 5
ġalaṭ (A.) : yanlış, yanılma
ġ. it- 3025
ġālib (A.) : yenen, üstün gelen, daha güçlü
ġ. 118, 119, 121, 147, 150, 154, 160, 161, 163, 164, 165, 166, 167, 167, 172,176, 177, 179, 180, 404, 1792, 3354, 3359, 3455, 3462, 3536, 4066, 6425, 6670, 6879
ġ. durur 174
ġ. olın- 947
ġ. (ẓann-ı ġ.) 410
ġ. (ẓann-ı ġ. ol-) 417
ġalīẓ (A.) : kaba, nezaket ve terbiye dışı
krş. ġalīża
ġ. 147, 155
ġalīża (A.): krş. ġalīẓ
ġ. 823, 824, 833, 837
ġallāt (A.) : zahireler, mahsuller; ev kirası gelirleri
ġ.+ını 3538
ġam (A.) : tasa, keder, kaygı
ġ. 1635, 4404, 4694, 5021
ġ. (ne ġ.) 505, 550
ġ. yi-: üzüntü çekmek 5021
Ġanī (A.) : Allah'ın "zengin" anlamındaki sıfatı
ġ. 62
ġanīmet (A.) : (fık.) savaş sonrası düşmandan ele geçirilen mal
ġ. 3341
ġānimīn (A.) : savaşta muharip olarak hazır bulunup ganimete nail olan askerler
ġ.+e 3388
ġ. (beyne'l-ġ.) 3342, 3392
ġaraż (A.) : istek; maksat, amaç

ġ. 1782, 2504, 2508, 4067, 4111, 5989
ġarġara (A.) : suyu boğazda oynatıp çalkalamak
ġ. 479
ġarḳ (A.) : suya batma, gömülmekrş. ḥarḳ
ġ. ol- 4663, 5828
ġars (A.) : ağaç dikme
ġ.+içun 5915
ġaṣb (A.) : zorla alma, zapt etme
ġ. 4738, 5422, 6288, 6387
ġ. ile 6294
ġ.+ı 6332
ġ.+uñ 5422
ġ. it- 3501, 3887, 5444, 5449, 5854, 6289, 6330, 6346, 6397, 6399, 6424, 6563, 6929
ġ. olun- 5452
ġāṣıb (A.) : (fık.) birinin malını zorla alan, zorba
ġ. 3281, 3283, 3890, 3894, 5855, 6376, 6379, 6400, 6429, 6429
ġ. gibi 5856
ġ.+a 6343, 6349
ġ.+dan 5857, 5858, 6428, 6430
ġ.+dur 5803
ġ.+uñ 3889, 3895, 4323, 5849, 5853
ġavġā (F.) : kavga, vuruşma, dövüşme
ġ. 2839, 4180, 4592, 5771
ġ.+dan 5768
ġ.+sı 6445
ġ.+sını 6441
ġaybet (A.) : biri için yokluk, hazır bulunmama hâli
ġ.+inde 3985
ġāyib (<ġā'ib A.) : görünmeyen, hazırda ve karşıda bulunmayan, yok olan,kayıp
ġ. 1910, 1911, 5156, 5162, 5444, 6877, 6880
ġ.iken 3984
ġ. üzre 4161, 4742, 4747, 4749, 4756
ġ.+den 4154, 4753
ġ.+üñ 4743, 4744
ġ. (ḫaşm-ı ġ.) 4778
ġ. ol- 1911, 3750, 3758, 3762, 3800, 4152, 4778
ġayr (A.): 1. ayrı, başka, diğer krş. ġayrı
ġ. 121, 2231
ġ.+ı 2445
ġ.+ına 3580, 3581, 5211, 6282
ġ.+uñ 1107, 6694
2. '...+sız, değil' anlamında ön edat
ġ.-ı ʿādil 4937
ġ.-ı bālıġ 3421, 6156, 6295, 6324, 6718
ġ.-ı bāyiʿüñ 4072
ġ.-ı cedd 2120
ġ.-ı eb 2120
ġ.-ı ḳāżī 5133
ġ.-ı küfve 2230
ġ.-ı küfvine 2217, 2226
ġ.-ı mekrūh 378
ġ.-ı meskī 4516
ġ.-ı mevṣūf 2430
ġ.-ı mevzūn 3619
ġ.-ı milkinde 6853
ġ.-ı müşkilde 5647
ġayrı (<ġayr A.): krş. ġayr
ġ. 379, 526, 532, 1055, 1425, 5078, 5409, 5723
ġ. (...dan ġayrı) 2827, 4394, 5820, 6859, 6938
ġ. (...den ġayrı) 1835, 1837, 2121
ġ.+yıla 6753
ġayẓ (A.) : öfke, kızgınlık, hınç
ġ. 2668
ġażā (A.) : (fık.) din uğruna savaş
ġ.+dan 1649
ġażab (A.) : kızgınlık, öfke, hınç krş. ġażbān
ġ. 2875
ġażbān (A.) : kızgın, öfkeli krş. ġażab
ġ. 4693
geç- : 1. (zaman için) geride kalmak, geride bırakmak
g.-di 1249, 1578, 2131, 2139, 2238, 2678, 2743, 2744, 2897, 2898, 2920, 2970, 3198, 4950, 5290,
g.-düginden 2911
g.-dügine 2979
g.-e 2700, 2765, 5297, 5297
g.-er 5327, 5339
g.-erse 1531
g.-medi 2971
g.-memiş ol- 1514, 2110, 2362
g.-miş 3541
g.-miş ol- 2746
g.-mişdür 2961
g.-mişdür 2961
g.-se 572, 1570, 1646, 2109, 2467, 2690, 2753, 2960, 3005, 3107, 3214, 3986, 5299, 6440, 6442
2. kabul edilir, geçerli olmak
g.-di 5011,
g.-er 3058, 4875, 5013
g.-medi 5236
g.-meye 2396
g.-mez 3061, 4701, 4867, 4875, 4877, 5011, 6246
3. bir yeri geçip öbür yana ulaşmak, bir taraftan öbür tarafa geçmek
g.-di 6093
g.-e 1669
g.-meyüp 5873
g.-se 5847, 5874
4. tükenmek, bitmek, sona ermek
g.-e 2765,

5. vaz geçmek
g.-e 6041
6. adı anılmak, sözü edilmek
g.-er 475
g.-se 1559
7. olmak
g.-iser 5229
gel- : 1. varmak, bir yere ulaşmak, yanına gelmek, yaklaşmak
g.3886, 4641, 4924, 6236
g.-di 313, 539, 1754, 2640, 3481, 4576, 4755, 5164, 6427
g.-dük 1615, 6693
g.-e 746, 1192, 1199, 1473, 1476, 3246, 3766
g.-ene 1876
g.-ince 3213, 3214, 4575
g.-medi 770, 6038, 6075
g.-meyeler 1157
g.-meyince 5918
g.-se 4687, 4757, 4772, 5848,
g.-seler 1395, 2791, 4944
2. ulaşmak, varmak
g.-dügince 6011
g.-dük 108, 219, 538, 935, 1842, 6168
g.-icegez 4357
g.-mez 883, 884
g.-miş 2466, 4786
g.-mişdür 1361, 2781
g.-sün 59
g.-üp 5175
g.-üpdür 3756
g.-ür 1474
g.-se 5981
3. çıkmak, varmak, çıkıp gelmek
g.-di 4836, 4846, 4950, 5049, 5162, 5340, 5373, 5491, 6015, 6403
g.-diler 5863
g.-meye (ḳarşu g.) 4688
g.-se 2742, 4752
4. yardımcı fiil olarak kullanlır
aḳlına gel- 246
bahre gel- : aruz kalıbına uygun gelmek 68
durı gel- 6415, 6418
elinden g- 78, 6204
fetvā gel-899, 2227, 3927, 4077
ḳāfiye gel- 1883
nazma gel- 1883
yirine gel- 498, 1071, 1201, 1521, 1778, 2816, 3248, 4951, 4955, 4521, 5840, 6189
5. ortaya çıkmak, doğmak
g.-di 6275
g.-e 3454
6. düşmek, rast gelmek
g.-e 353
7. olmak
g.-meye 1833
g.-mez 891
g.-miş 4976
8. doğmak, yaşamak için gelmek, yaratılmak
g.-di 9
g.-ürse 2981
9. razı olmak
g. 2783, 3796
10. dahil olmak, katılmak
g.-ür 3713, 5328
gemi : gemi
g. 1037
g. içi 1035
g.+de 5828
g.+deyidi 4663
geñez : kolay
g. 140, 150, 158, 187, 234, 299, 1205, 1337, 1376, 1409, 1417, 1762, 1955, 2168, 2246, 2262, 2374, 2452, 2461, 2534, 2578, 2922, 2947, 2975, 2989, 3089, 3466, 3575, 3599, 3676, 3801, 3838, 3843, 3881, 3896, 3905, 3920, 3961, 3969, 4020, 4086, 4125, 4349, 4370, 4399, 4471, 4539, 4576, 4713, 4805, 4995, 5004, 5038, 5094, 5178, 5194, 5228, 5243, 5274, 5394, 5401, 5419, 5431, 5546, 5567, 5644, 5653, 5737, 5803, 5888, 5911, 6087, 6361, 6365, 6637, 6927, 6982
ger : eğer krş. eger
g. 2, 31, 50, 54, 56, 93, 134, 142, 147, 149, 154, 167, 176, 178, 185, 194, 202, 204, 212, 228, 231, 234, 239, 241, 278, 290, 290, 292, 298, 302, 312, 317, 321, 322, 324, 337, 387, 413, 426, 438, 442, 489, 494, 499, 501, 512, 516, 540, 554, 562, 569, 571, 591, 593, 602, 606, 609, 617, 619, 626, 626, 627, 630, 638, 641, 644, 646, 652, 653, 664, 674, 681, 689, 700, 706, 708, 714, 720, 729, 740, 747, 750, 767, 784, 807, 808, 835, 838, 840, 849, 862, 867, 879, 905, 923, 953, 989, 991, 998, 1001, 1005, 1013, 1017, 1021, 1027, 1030, 1034, 1037, 1045, 1047, 1050, 1061, 1068, 1075, 1086, 1094, 1101, 1104, 1115, 1130, 1136, 1138, 1141, 1176, 1179, 1186, 1191, 1193, 1201, 1203, 1208, 1210, 1217, 1218, 1226, 1248, 1256, 1260, 1264, 1266, 1269, 1276, 1288, 1298, 1298, 1310, 1311, 1312, 1324, 1337, 1340, 1358, 1366, 1367, 1372, 1395, 1397, 1413, 1432, 1449, 1451, 1484, 1490, 1493, 1507, 1526, 1534, 1536, 1537, 1538, 1540, 1567, 1582, 1621, 1624, 1636, 1640, 1645, 1647, 1652, 1665, 1670, 1674, 1678, 1683, 1684, 1687, 1694,

1701, 1703, 1703, 1711, 1718, 1721, 1724, 1769, 1779, 1787, 1807, 1809, 1823, 1835, 1837, 1840, 1895, 1901, 1910, 1912, 1914, 1927, 1949, 1951, 1953, 1957, 1964, 1970, 1973, 1992, 1993, 1995, 2027, 2030, 2036, 2047, 2061, 2079, 2085, 2093, 2097, 2103, 2107, 2111, 2113, 2116, 2120, 2125, 2128, 2138, 2151, 2156, 2167, 2171, 2172, 2182, 2195, 2196, 2199, 2228, 2245, 2263, 2267, 2288, 2290, 2292, 2311, 2341, 2343, 2356, 2359, 2368, 2369, 2374, 2377, 2380, 2390, 2396, 2430, 2446, 2458, 2461, 2464, 2494, 2499, 2501, 2506, 2508, 2513, 2515, 2517, 2519, 2522, 2523, 2527, 2548, 2549, 2553, 2560, 2565, 2575, 2576, 2577, 2589, 2591, 2593, 2605, 2607, 2611, 2620, 2624, 2626, 2653, 2657, 2659, 2663, 2674, 2686, 2687, 2688, 2690, 2695, 2702, 2709, 2713, 2714, 2714, 2725, 2754, 2757, 2765, 2766, 2768, 2773, 2774, 2784, 2786, 2828, 2829, 2834, 2841, 2844, 2847, 2860, 2874, 2882, 2884, 2901, 2911, 2924, 2930, 2932, 2936, 2942, 2943, 2955, 2968, 2969, 2975, 2991, 3000, 3004, 3024, 3028, 3031, 3037, 3052, 3066, 3071, 3075, 3085, 3087, 3094, 3126, 3134, 3153, 3173, 3196, 3201, 3207, 3212, 3217, 3224, 3237, 3239, 3242, 3262, 3269, 3273, 3276, 3277, 3278, 3282, 3289, 3294, 3297, 3298, 3299, 3319, 3321, 3325, 3328, 3330, 3335, 3354, 3370, 3375, 3378, 3384, 3395, 3404, 3405, 3409, 3411, 3419, 3443, 3457, 3465, 3472, 3474, 3476, 3489, 3492, 3492, 3497, 3498, 3500, 3508, 3519, 3523, 3571, 3611, 3620, 3623, 3626, 3634, 3642, 3648, 3678, 3694, 3697, 3709, 3718, 3770, 3776, 3777, 3780, 3784, 3791, 3793, 3814, 3833, 3834, 3844, 3849, 3869, 3876, 3883, 3902, 3905, 3906, 3908, 3910, 3918, 3934, 3937, 3938, 3943, 3950, 3956, 3962, 3974, 3993, 3994, 3998, 4019, 4021, 4036, 4041, 4054, 4060, 4063, 4066, 4075, 4082, 4087, 4092, 4101, 4112, 4132, 4133, 4136, 4140, 4146, 4159, 4169, 4194, 4195, 4199, 4201, 4207, 4210, 4222, 4235, 4239, 4241, 4254, 4256, 4259, 4259, 4260, 4261, 4277, 4279, 4286, 4293, 4299, 4302, 4310, 4311, 4313, 4319, 4348, 4367, 4370, 4379, 4380, 4382, 4386, 4403, 4412, 4445, 4465, 4467, 4471, 4505, 4519, 4532, 4534, 4539, 4540, 4542, 4557, 4558, 4578, 4579, 4591, 4595, 4596, 4642, 4655, 4656, 4669, 4678, 4681, 4699, 4705, 4708, 4709, 4713, 4714, 4718, 4730, 4731, 4762, 4787, 4788, 4793, 4812, 4820, 4823, 4826, 4827, 4829, 4830, 4834, 4851, 4873, 4880, 4882, 4883, 4889, 4896, 4902, 4916, 4921, 4923, 4928, 4931, 4934, 4958, 4978, 4980, 4983, 4989, 4990, 5001, 5016, 5028, 5030, 5033, 5047, 5053, 5074, 5083, 5084, 5094, 5105, 5133, 5143, 5144, 5166, 5172, 5173, 5194, 5196, 5198, 5203, 5209, 5213, 5216, 5223, 5233, 5254, 5266, 5271, 5273, 5295, 5297, 5303, 5305, 5306, 5310, 5319, 5323, 5325, 5335, 5338, 5349, 5353, 5358, 5367, 5418, 5427, 5438, 5452, 5455, 5457, 5472, 5475, 5482, 5485, 5488, 5507, 5510, 5512, 5524, 5531, 5541, 5546, 5564, 5571, 5576, 5583, 5593, 5599, 5617, 5639, 5650, 5652, 5657, 5671, 5672, 5673, 5675, 5678, 5683, 5687, 5693, 5698, 5726, 5727, 5730, 5736, 5738, 5739, 5741, 5748, 5750, 5758, 5780, 5790, 5791, 5793, 5794, 5803, 5804, 5817, 5820, 5820, 5826, 5829, 5831, 5832, 5836, 5838, 5841, 5842, 5844, 5845, 5874, 5877, 5879, 5887, 5910, 5913, 5915, 5915, 5918, 5934, 5948, 5958, 5963, 5965, 5978, 5983, 6010, 6023, 6028, 6031, 6037, 6042, 6043, 6044, 6055, 6061, 6063, 6103, 6107, 6111, 6113, 6125, 6132, 6138, 6148, 6151, 6154, 6158, 6166, 6169, 6172, 6173, 6180, 6189, 6219, 6223, 6235, 6239, 6241, 6242, 6244, 6247, 6250, 6252, 6258, 6268, 6289, 6295, 6319, 6322, 6329, 6330, 6341, 6346, 6350, 6351, 6360, 6367, 6373, 6376, 6398, 6424, 6436, 6437, 6443, 6451, 6462, 6469, 6482, 6518, 6521, 6531, 6538, 6539, 6553, 6563, 6565, 6566, 6573, 6587, 6589, 6595, 6599, 6607, 6626, 6632, 6644, 6646, 6651, 6669, 6675, 6676, 6678, 6687, 6702, 6710, 6718, 6720, 6733, 6740, 6745, 6749, 6761, 6762, 6766, 6769, 6770, 6779, 6783, 6786, 6787, 6791, 6802, 6803, 6806, 6809, 6819, 6822, 6837, 6845, 6861, 6877, 6892, 6901, 6910, 6919, 6930, 6938, 6939, 6950, 6951, 6952, 6953, 6954, 6956, 6964, 6968, 6973, 6981, 6986, 6987, 6992

gerçek : doğru, dürüst krş. girçek
g. iseñ 2875

gerçi (F.) : gerçi, her ne kadar
g. 41, 68, 77, 108, 124, 149, 231, 235, 247, 285, 319, 435, 443, 560, 577, 589, 648, 656, 692, 794, 870, 886, 890, 895, 897, 905, 992, 1059, 1071, 1116, 1122, 1174, 1196, 1215, 1305, 1699, 1739, 1762, 1841, 1848, 1901, 1926, 1994, 2016, 2031, 2033, 2052, 2099, 2150, 2229, 2251, 2352, 2362, 2444, 2498, 2512, 2545, 2706, 2723, 2758, 2796, 2843, 2889, 2899, 2960, 3045, 3057, 3062, 3128, 3198, 3264, 3358, 3366, 3415, 3448, 3467, 3473, 3488, 3528, 3654, 3658, 3687, 3708, 3722, 3786, 3821, 4001, 4116, 4161,

4197, 4231, 4321, 4329, 4352, 4416, 4546, 4548, 4556, 4675, 4800, 4862, 4869, 4906, 4917, 4947, 4952, 4956, 4966, 5004, 5082, 5333, 5361, 5471, 5480, 5484, 5528, 5616, 5624, 5682, 5712, 5746, 5751, 5767, 5848, 5886, 5893, 5917, 5958, 6098, 6143, 6167, 6251, 6349, 6402, 6460, 6734, 6744, 6875

gerek : gerek, gerekli
g. 103, 427, 576, 596, 599, 792, 800, 828, 930, 955, 983, 1044, 1078, 1094, 1286, 1294, 1405, 1426, 1458, 1533, 1547, 1549, 1605, 1667, 1702, 1732, 1740, 1907, 1913, 1913, 1936, 2096, 2096, 2218, 2342, 2395, 2479, 2490, 2562, 2578, 2641, 2680, 2684, 2696, 2794, 2813, 2883, 2906, 2940, 2940, 2942, 3021, 3159, 3176, 3210, 3211, 3374, 3374, 3441, 3446, 3610, 3610, 3769, 3786, 3904, 3954, 4107, 4249, 4347, 4461, 4537, 4657, 4670, 4780, 4881, 4884, 4901, 4930, 4988, 5044, 5117, 5123, 5237, 5272, 5287, 5386, 5407, 5407, 5413, 5554, 5572, 5636, 5663, 5773, 5883, 6046, 6073, 6188, 6464, 6483, 6626, 6649, 6662, 6664, 6717, 6774, 6879, 6935, 6993, 6995
g. ise 3019
g. (..-maḳ gerek) 274, 459, 459, 463, 466, 466, 654, 658, 690, 690, 725, 910, 910, 1010, 1010, 1046, 1046, 1066, 1143, 1143, 1355, 1365, 1369, 1378, 1480, 1480, 1507, 1515, 1620, 1620, 1664, 1664, 1667, 1679, 1679, 1710, 1830, 1830, 1864, 1864, 1898, 1898, 1969, 2202, 2475, 2475, 2812, 3165, 4033, 4486, 4486, 4536, 4537, 5743, 6478, 6743, 6842, 6883
g. (..-mek gerek)291, 291, 319, 404, 404, 585, 676, 695, 695, 739, 759, 759, 887, 887, 892, 993, 1000, 1150, 1216, 1303, 1303, 1305, 1308, 1354, 1354, 1355, 1430, 1537, 1543, 1543, 1723, 1780, 1780, 1791, 1808, 1808, 2476, 3456, 3456,3467, 3614, 3614, 4044, 4314, 4442, 4908, 4926, 5895, 5923, 6149, 6447, 6813, 6827, 6846, 6847, 6847, 6850, 6855, 6991
g. (...-sa gerek)1676, 1676, 1746, 1902, 2470, 2470
g.+dür 58, 65, 101, 735, 1082, 1118, 1179, 1431, 1813, 1822, 1824, 1904, 1908, 1933, 1968, 2348, 2486, 2493, 2561, 2872, 2995, 3342, 3401, 3509, 3656, 3809, 3856, 3872, 3886, 3983, 4285, 4391, 4443, 4454, 4456, 4639, 4679, 5292, 5301, 5309, 5419, 5686, 5715, 5781, 5880, 5964, 6434, 6515, 6716, 6717, 6746, 6773, 6846, 6903

gerek- : gerekmek
g.-mez 2472, 2639, 6651, 6653, 6656, 6658

getür- : 1. gelmesini sağlamak, getirmek, ulaştırmak
g. 4573, 5000, 5375, 6390, 6393
g.-dügi 6037
g.-dügine 6041
g.-düm 6040
g.-mege 6391
g.-e 5396, 5405, 6394
g.-ür 6034, 6035
2. yardımcı fiil olarak kullanılır
g.-di (veled g.) 821, 1973, 2680, 3042,
g.-diler (veled g.) 1576
g.-düm (ṭanuḳ g.) 4795
g.-e (ṭanuḳ g.) 5381, 5613,
g.-miş (veled g.) 4072
g.-se (ṭanuḳ g.) 5001, 5381
g.-se (veled g.) 1937, 2346, 2966, 2969, 2976, 5613, 6195
g-señ (veled g.) 820
g.-ür (ṭanuḳ g.) 5376
ṭanuk getür- : şahit göstermek 3763, 4768, 5392, 5445, 5565
veled getür-: çocuk doğurmak 820, 821, 1576, 1937, 1973, 2346, 2680, 2966, 2969, 2976, 3042, 4072,4795

gey- : giymek
g.-di 648, 651, 702, 4185, 4188, 5868
g.-dügi 672, 5815
g.-e 418
g.-en 1137
g.-er 5866,,6606
g.-iser 1865
g.-mege 4189, 6284
g.-mek 1356, 6605, 6608
g.-mek içün 4187
g.-miş 704
g.-se 637, 641, 667, 7
g.-señ 820

geyesi : giyecek elbise, giysi
g. 1137

geyik : geyik
g. 6125

gez : kez, defa
g. 733, 797, 1762, 1766, 2471, 2872,4462
g. (bir g.) 297, 494, 2558, 2559, 2581, 2884, 4440, 5325
g. (bu g.) 140, 150, 158, 187, 218, 290, 299, 312, 317, 511, 676, 729, 874, 1008, 1205, 1291, 1326, 1337, 1376,

1409, 1417, 1558, 1693, 1955, 1997, 2168, 2246, 2262, 2374, 2405, 2421, 2452, 2461, 2534, 2578, 2878, 2922, 2947, 2975, 2989, 3046, 3089, 3149, 3260, 3308, 3466, 3500, 3560, 3599, 3676, 3745, 3801, 3838, 3856, 3881, 3896, 3905, 3920, 3961, 3969, 4020, 4125, 4146, 4302, 4349, 4370, 4399, 4429, 4471, 4539, 4576, 4611, 4613, 4641, 4655, 4713, 4748, 4765, 4778, 4805, 4901, 4995, 5004, 5038, 5047, 5050, 5075, 5081, 5094, 5178, 5194, 5201, 5243, 5263, 5274, 5290, 5394, 5401, 5431, 5516, 5530, 5546, 5553, 5567, 5644, 5653, 5737, 5748, 5783, 5790, 5803, 5883, 5888, 5911, 6085, 6087, 6219, 6321, 6361, 6365, 6429, 6566, 6583, 6597, 6637, 6640, 6641, 6724, 6927, 6982, 6987

g. (dört g.) 2867, 2867, 3195

g. (iki g.) 1762, 1766, 2471, 4462

g. (üç g.) 351, 483, 914, 2540, 2840, 5324, 6713

g.+e (üç g. dek) 355, 360

ġılẓat (A.) : kabalık, sertlik

ġ. (rikkat u ġ.) 187

ġınā (A.) : zenginlik, bolluk

ġ. 4739

ġırbāl (A.) : iri delikli elek, kalbur

ġ. 6561

gibi : gibi

g. 40, 75, 115, 117, 122, 135, 135, 174, 178, 181, 183, 211, 211, 226, 229, 312, 349, 349, 371, 381, 383, 383, 422, 423, 469, 523, 548, 573, 703, 713, 813, 813, 852, 918, 925, 1003, 1110, 1212, 1262, 1268, 1268, 1405, 1424, 1660, 1708, 1825, 1826, 1859, 1961, 1962, 1965, 2020, 2122, 2142, 2145, 2164, 2206, 2206, 2242, 2248, 2269, 2315, 2349, 2363, 2462, 2510, 2704, 2807, 2985, 3074, 3082, 3117, 3133, 3166, 3191, 3222, 3362, 3422, 3438, 3449, 3451, 3730, 3737, 3756, 3863, 3871, 3951, 4015, 4025, 4081, 4091, 4207, 4210, 4216, 4232, 4328, 4503, 4610, 4686, 4686, 4723, 4751, 4864, 4888, 4961, 5056, 5086, 5121, 5125, 5148, 5220, 5220, 5472, 5638, 5742, 5780, 5799, 5823, 5856, 5988, 6028, 6134, 6157, 6159, 6273, 6332, 6340, 6378, 6386, 6467, 6507, 6512, 6516, 6618, 6682, 6685, 6701, 6743, 6839, 6880, 6917, 7004

g. durur 364, 2799, 4411, 4522

g.+de 4501

g.+dür 146, 214, 362, 618, 701, 787, 834, 877, 908, 916, 1716, 1795, 1795, 2003, 2118, 2192, 2194, 2214, 2241, 2331, 2459, 2459, 2478, 2521, 2526, 2630, 2826, 2827, 2996, 3001, 3022, 3158, 3220, 3323, 3324, 3396, 3665, 3945, 3959, 4126, 4200, 4446, 4507, 4555, 4843, 4957, 4958, 5488, 5647, 5862, 6066, 6110, 6264, 6406, 6415, 6585, 6618, 6619, 6689, 6885, 6977

gice : gece

g. 1102, 1691, 1724, 1725, 1734, 1735, 1748, 1798, 1841, 2555, 2555, 2557, 6038, 6040

g. gündüz 6887

g.+de 1291, 1294, 1296, 1777, 2169, 2823, 6889

g.+den 1703, 1710, 1780

g.+den gerek 1702

g.+dür 937

g.+lerinde 1282

g.+si ile 1361

g.+sinden 1700

g.+ye dek 667, 1695

giciyik : kaşıntı; uyuz hastalığı

g. 4196

gider- : yok etmek, uzaklaştırmak, defetmek

g. 858, 5884

g.-dük 6275

g.-e 82, 263, 411, 4365, 5885, 5900

g.-eler 339, 344, 345

g.-medi 976

g.-mege 1005

g.-se 2771

g.-seler 890, 6899

g.-ür [giderür] 134

gidermeklik : giderme

g. 828

giñlik : genişlik, bolluk

g.+i [giñligi] 193

gir- : 1. dışarıdan içeri girmek, dahil olmak, girmek

g.-di 3344, 3345, 3441

g.-diler 5864

g.-em 3153

g.-en 3364

g.-medi 769, 771

g.-medüñ 4952, 4954

g.-mek 754, 755, 782

g.-mek içün 242

g.-mese 3272

g.-meye 768

g.-mezsem 4949

g.-se 747, 1785, 1785, 2656, 2657, 2713, 3319, 3362, 3365, 3367, 3371, 3417, 3431, 3432, 4971

g.-señ 2656, 2657
g.-üp 3346
g.-ür 4259, 6213
2. (söz, iş, zaman vb. için) başlamak
g.-di 643, 643, 947, 951, 1243,
g.-mişiken 48
g.-se 801,
g.-ür 953
g.-ürse 6260
3. ele geçirmek, elde etmek
g.-medi 557
g.-mezse 553, 3906
g.-ür 4259
g.-se 3295
girçek : gerçek, doğru krş. gerçek
g.+in [girçegin] 2869
girü : 1. yine, tekrar, bir daha
g. 694
2. sonra
g. (...+den girü) 1872, 2886, 3012, 3511, 4741, 5446, 6278, 6438
git- : 1. bir yerden ayrılıp bir yere varmak, ulaşmak, yakından uzağa göçmek
g.-di 3483, 3758, 4308, 5868, 6391
g.-diler 880
g.-e [gide] 1476, 2574, 2881
g.-eler [gideler] 1673, 1879
g.-erken [giderken] 1193, 6395
g.-medi 1390
g.-meye 2550
g.-mez 1049
2. yok olmak, kaybolmak
g.-di 95, 273, 864, 877, 883, 885, 907, 1242, 2472, 2528, 2619, 5203, 5490, 5784, 5839, 6275, 6445, 6635
g.-dügine 3215
g.-e [gide] 120, 358, 359, 589, 796, 950, 1197, 1326, 2613, 2839, 3102, 3150, 4180, 4786, 5922, 6740
g.-er [gider] 517, 522, 827, 908, 924, 2440, 2577, 4668, 5716, 5771, 5924, 6544
g.-icek [gidicek] 949
g.-ince [gidince] 3210
g.-mege 267
g.-mek gerek 887, 3456
g.-mese 3203
g.-meye 2561
g.-miş 3204, 4106
g.-mişidi 6426
g.-se 1644, 3214
3. uzaklaşmak, ayrılmak, terk etmek
g.-di 435, 2448,
g.-e [gide] 2212
g.-er [gider] 1474, 2910, 5039, 5416, 5866, 6018, 6034, 6802
g.-esin [gidesin] 4589
g.-medi 975
g.-medüñ 2889, 2899
g.-meye 1307
g.-meyeler 5221
g.-se 155, 2998
4. başlamak
g.-e [gide] 1274, 1287
g.-eler [gideler] 6906
g.-er [gider] 1442
g.-esin [gidesin] 481
g.-medi 1330
g.-mek gerek 1354
g.-meyeler 1451
g.-miş 1548
g.-miş ol- 1544, 1546, 1550
5. (bir durum) devam etmek, sürmek
g.-e [gide] 2130, 6008, 6551
g.-eler [gideler] 1454
g.-er [gider] 1565, 2854, 6765
g.-esin [gidesin] 659, 1862
g.-meye 3369
6. götürmek
g.-eler [gideler] 1498
g.-er [gider] 207, 2421, 2573, 3725, 6032
g.-meye 2415
g.-meyesin 2378
7. bitirilmek, harcanmak; tükenmek
g.-di 2727, 2729, 2733, 2740
g.-e [gide] 1542
8. meydana gelmek, olmak
g.-er [gider] 4066
9. ölmek
g.-meye 1341
g.-se 1643
10. meyletmek, yönelmek
g.-meyesin 92, 1873
gitmeklik : gitme
g.+e [gitmeklige] 3376
giyecek : giysi, elbise
g. 414
g.+de 413
gizle- : saklamak, gizlemek
g.-mek gerek 993
gizlü : saklı, gizli
g. 4207
göbek : göbek
g.+inden [göbeginden] 993, 1866, 6616
gögercin : güvercin
g. 312, 315, 4505
gögüs : göğüs, bağır
g.+ine [gögsine] 6621
gök : 1. gökyüzü, sema
g. 948, 950
g.+den 108
2. ham, olgunlaşmamış
g. kabından 3747

gökçek : güzel, alımlı, sevimli
g. 3503
gökçeklik : güzellik, sevimlilik
g. içi 1946
gölek : süt, yağ, v.b. koymak için tahtadan ağaçtan yapılmış kap
g.+e [gölege] 337
gölge : gölge
g.+si 941, 942, 942, 944
gönder- : göndermek
g.-düm 2482
g.-medüñ 2485
g.-se 2481
gönlek : gömlek
g. 2322
gönül : gönül, yürek
g. 1615
g.+i [gönli] 1596, 2569, 4695
g.+üñ [gönlüñ] ile 86
g. vir- 1616
gör- : 1. gözlerle ve ışık yardımıyla bir şeyin varlığını hissetmek, seçmek, görmek
g.-di 631, 632, 3815, 4197, 4202, 4206, 4209
g.-diler 5412
g.-dük 1748, 1750
g.-dük 3190, 3209
g.-düm 1725
g.-en 5490
g.-icek 4017, 4019, 4777
g.-iser 5070
g.-medi 635, 5942
g.-medin 4017, 4019, 4020, 4021, 4023
g.-mekde 1739
g.-meye 933, 5078
g.-seler 4037
g.-se 333, 1233, 2032, 3465, 4023, 4027, 4183, 4195, 4526,
g.-üp 20, 53
g.-ür 5489
g.-ürken 5865
g.-ürseñ 5079
2. (uygun) bulmak, karşılamak
g.-di 30, 869, 1457, 3516, 3842, 3889, 3895, 4814, 4912, 5942
g.-diler 869, 5382, 6053
g.-medi 1456, 3893, 5942, 6972
g.-mege 2219
g.-meyüp 2244
g.-miş 1455, 3244, 4026, 4812, 4498
g.-mişdurur 2129, 4809
g.-se 2243, 2259, 3841, 3979
g.-ür 2723, 3328, 4497, 4806
g.-ürse 3514, 5415
cāyiz gör- 30, 869, 2219, 2244, 2259, 3893, 3897, 4806, 5415, 6972
revā gör- 1456, 1457, 2129, 2243, 3244, 3328, 3514, 3841, 3842, 3895, 3979, 4494, 4498, 4809, 4812, 4814, 4912, 6966
3. karşılaşmak, rast gelmek
g.-di 809, 2678
g.-dügi 785, 804, 2681
g.-dügini 758
g.-dük 18
g.-düñ ise 2674
g.-e 1847, 3253, 3683, 3744, 4032, 4309, 4924, 5217, 5495, 5502, 5529, 6400
g.-ecek olursañ 2676
g.-meyince 6627
g.-mez 2950, 2957, 3897, 4494, 6966
g.-se 810, 814, 2156, 2169, 6661, 6988
g.-seler 3243, 6655
g.-ür 772, 2937, 2947
g.-ürse 6645
ḥayż gör- 2676, 2937, 2947, 2950, 2957, 6627, 6645, 6655, 6661, 6988
itilāmı gör- 758
ḳan gör- 785, 804, 809, 810, 2156, 2169, 2678, 2681
4. bir şey hakkında fikir ve kanaat sahibi olmak, muhakeme etmek, kabul etmek
g. ! 96, 482, 1428, 1652, 1885, 2963, 2993, 3689, 4229, 4377, 4737, 4838, 5036, 5376, 5866, 5871
g.-en (noḳṣān g.) 1783
g.-meye (g. saḳar) 1582
5. yapmak, etmek
g.-mez ise 3508
g.-üp 3338
g.-ürse 3507
maṣlaḥat gör- 3338, 3507, 3508
6. anlamak, kavramak, fark etmek
g.-di 793, 1801, 3482
g.-diler 6119
g.-e 54, 784
g.-eler 1633, 2905
g.-miş 4895
görmiş ol- 4895
7. bir şeye erişmek, elde etmek
g.-se 3332
g.-ür 22
menfa'at gör- 3332
göre : göre; sorulursa, bakılırsa
g. 1123, 1847, 3253, 3254, 3683, 4924, 5217, 5496, 5502, 5529,
görin- : görünmek
g.-dügi 1691
g.-en 904
g.-medi 1735
g.-meye 199, 1722
g.-mez 903

g.-mezin 914
g.-mez ol- 1734
g.-mezse 1721
g.-se 2004
g.-ür 536, 903
göster- : göstermek
g.-mek 934, 4329
g.-meye 4679
g.-ürem 6203
götür- : 1. uzaklaştırmak, yakından uzağa götürmek
g.-di 3483
g.-en 1613, 3477, 3478
g.-mek gerek 3467
g.-se 3466
g.-e 5438
g.-eler 6712
2. yok etmek, gidermek
g.-diler 19
gövde : insan bedeni
g.+den 502
g.+ñde 729
g.+sinde 732
göz : görme organı, göz
g.+i 322, 6899
g.+ini 4011
g.+ini çıḳar- 6898
g.+iyle 1596
g.+lerin 1496
g.+leriyle 1341
gözgü : ayna
g. gibi 925
gözsüz : kör
g. 1128, 1906, 2335, 2817, 4939
ġulām (A.): sakalı bıyığı çıkmamış delikanlı, genç
ġ. 3022, 3084, 3105, 4950, 5738, 5740, 5741, 5743, 5749, 6089, 6091, 6136, 6162, 6393, 6919
ġ.+ıçun 5745
ġumūs (A.) : yalan yere yapılan yemin
ġ. 3144, 3149
ġurbet (A.) : yabancı bir memeleket, yabancı yer
ġ. 2428, 2429
ġurūb (A.): Güneş'in gözden kaybolması, batma vakti
ġ. (vaḳt-ı ġurūb) 964
ġurūr (A.) : (fık.) bir kişinin kendi kendine aldanması
ġ. ḳıl- 1798
ġusl (A.) : cünüplük, hayız ve nifas hâllerinden sonra din gereğince bütün bedeni yıkama
ġ. 640, 650, 742, 743, 747, 748, 760
ġ. içi 530
ġ. ile 530
ġ. ü abdest 110, 132, 133, 139, 144, 200
ġ.+e 644, 652
ġ.+i 734, 745, 750, 751
ġ.+üñ 726, 729, 731
ġ. eyle- 749
ġ. it- 267, 476, 545, 546, 739, 740, 759, 759, 1864
ġ. ḳıl- 197, 20
güç : kuvvet; zulüm, eziyet
g. 1340
g (c).+ile 2011, 2111, 2115, 3067, 3158, 3222, 5357, 6234, 6330
g.+e [güce] 6206
g.+i [güci] 1340, 1530, 1713, 1775, 1775, 1776, 1893, 1894, 1896, 2813, 6904
g.+üñ [gücüñ] 89
g. it-: zorbalık yapmak, zulmetmek 2625, 6227, 6231
g. ol-: zorbalığa maruz kalmak, zulme uğramak 6232
gül (F.) : gül ağacı veya çiçeği
g. 918
g. şuyı 135
g. yağı 6587
gül- : gülmek
g.-en 529
g.-erse 527
g.-mek 532
g.-mek ile 2119
g.-se 524, 529, 2114, 2117
gülmeklik : gülme
g. 535
gümān (F.) : zan, kuşku
g. 901
g. ḳıl- 901
gümiş : gümüş
g. 1616, 1662, 3256, 3257, 3527, 3822, 3828, 3831, 4533, 4540, 5191, 6576, 6579, 6581, 6584, 6594, 6601, 6602, 6793, 6915
g. çanaḳ 6590
g. ibrīḳ 6590
g. içün 6796
g.+de 4535
g.+den 6571, 6577, 6586, 6592, 6597, 6598
g.+e 4485, 4488
g.+i 4485, 4488, 4543, 6796
g.+üñ 4545, 4547
gümişlü : gümüşlü, gümüş kaplamal
g. 4542, 4542, 6600
gün : 1. yirmi dört saatlik zaman dilimi
g. 720, 777, 802, 805, 808, 809, 954, 1387, 1389, 1514, 1515, 1516, 1732, 1733, 1735, 1736, 1738, 1761, 1806, 1816, 1817, 1820, 1825, 1826, 1828,

1829, 1860, 1919, 2748, 2749, 2751, 2944, 2951, 3154, 3162, 3164, 3301, 3404, 3899, 4221, 4524, 4740, 4950, 4952, 4954, 4962, 4962, 5220, 5327, 5329, 5331, 5339, 5340, 6021
g. daḫı 6552
g.+durur 2749
g. içi 2677
g. içün 1700, 1760, 1760, 1814, 1814, 1815
g.+de 1707, 1720, 1721, 1845, 1860, 2681
g.+den 310, 1732, 3543, 3900
g.+den daḫı 3528
g.+dendür 2856
g.+dür 6552
g.+e 1391
g.+e dek 1923, 2863, 3909
g.+edür 1804
g.+i 1448, 1680, 1779, 6550, 6552
g.+in 1816
g.+inde 961
g.+inüñ 957
g.+ler 1359, 1360, 1362
g.+lerde 1815
g.+lerinde 1861
g.+ler namāzı 311
g.+üñ 965, 1393, 1406, 1409, 1410, 1418, 1419, 1423, 1424, 1447, 6011, 6012
2. gündüz, gündüz vakti
g. 305, 307, 662, 662, 670, 671, 715, 716, 718, 719, 722, 724, 777, 956, 1357, 1800, 1860
g. (bir g. bir dün) 670, 718, 722
g. (bir g. ü bir dün) 305, 662, 715, 719
g. (üç g. üç dün) 716, 777
g. (üç g. üç dünlük) 1357
g. (üç g. ü üç dün) 671, 724
gündüz : gündüz krş. gün
g. 937, 1102, 1289, 1701
g.+de 6890
g.+in 1295, 1786, 6891
güneş : güneş
g. 938, 939, 946, 947, 948, 959, 963, 970, 1241, 1435, 1459, 1465, 1801
g. ḳatı 41
g.+e 933, 6126
günlük : gün ölçüsünde, günlük miktarda
g. 1359, 1362, 3526, 3529, 5028, 5074
g.+den artuḳ 3530
güt- : hayvan gütmek, otlatmak
g.-dügi 6033
g.-er [güder] 6032, 6034
güyegü : güvey, damat
g.+sin 2214
güzāf (F.) : boş, anlamsız
g.+ın 4535, 5486

Toplam kelime : 2851
Kelime çeşidi : 450
Madde başı : 105

H, Ḥ, Ḫ

ḥā-mīm (A.) : (metinde) Kur'an-ı Kerim'in 41. suresi olan Fussılet'in ilk ayeti
h. 1347
ḫaber (A.) : bir olay, bir olgu üzerine edinilen bilgi
ḫ. 2673, 2675, 2742, 5671, 5673, 5702
ḫ.+dür 5679
ḫ. vir- 6265
ḫabīṯ (A.) : kötü, pis, alçak
ḫ. 3237
ḥabs (A.) : (fık.) bir malı veya bir şahsı bir yere kapatıp dışarı çıkarmama, alıkoyma
ḥ.+ini 4730
ḥ-i medīd : tam bir günlük hapsetme 6203
ḥ. eyle- 3295, 4731, 4736
ḥ. it- 94, 2834, 2838, 3261, 3404, 3407, 3460, 4732, 4739, 4740, 6016, 6018, 6772
ḥabību'llāhi (A.) : Allah'ın sevgilisi, (metinde) Hz. Muhammed
ḥ. 11
ḥac (A.) : İslâm'ın beş şartından olan, beden ve malla yapılan dinî ibadet
ḥ. 88
ḥ. efʿāli 1882
ḥ. gibi 1859
ḥ.(c)+a 1865
ḥ.(c)+uñ 1842
ḥ.(c) it- 1851, 1855, 1879, 6115
ḥācet (A.) : gereklilik, ihtiyaç, lüzum
ḥ. 500, 3330
ḥ. yolı: idrar ve dışkı çıkış yolu 830
ḥ.+i 6960
ḥ.+ine 6961
ḥ.-i insān 1839
ḥācet-i ʿaşliyye (A.) : yeme, içme, giyme gibi her insan için vaz geçilmez ihtiyaç maddeleri
ḥ.+den 1529
ḥācı (A.) : Kâbe'yi ziyarete, hacca giden; hacı
ḥ.+lar 4357
ḥacr (A.) : (fık.) birini, malını kullanmaktan alıkoyma; birine bir şeyi yasaklama
ḥ. 6252, 6275
ḥ.+ı 6236, 6240, 6275
ḥ. eyle- 6291
ḥ. olın- 6248, 6250
ḥ. olun- 6293
ḥad (A.) : (fık.) suçluya verilen şerʿî ceza
ḥ. 2840, 3197, 3204, 3208, 3238, 4762, 4886, 4936, 6247

ḥ.(d) u ḳavad 4787
ḥ.(d)+den 4767
ḥ.(d)+i 454, 458, 802, 805, 3205, 3205, 3210, 3232, 4058
ḥ.(d)+inde 462
ḥ.(d)+inden 460
ḥ.(d)+ini 3229, 4764, 4771
ḥ.(d) it-: şerʿî ceza vermek 2836, 2843, 3195, 3201, 3203, 3209, 3215, 4920
ḥ.(d) ol-: şerʿî cezaya çaptırılmak 3234
ḥ.(d) ur-: had cezası uygulamak 2831, 2841, 3198, 3199, 3200, 3229, 3231, 3240, 4714, 4763, 4767
ḥ. urıl- 2844, 2846, 2848, 3192
ḥadd-i ḳaẕf (A.): (fık.) zina yapmamış,namuslu bir kadına zina iftirası yapan iftiracı hür kadın ve erkek için seksen değnek, köle ve cariyeler için kırk değnek vurmadan ibaret şerʿî ceza
ḥ. 3197, 4919
ḥadeṯ (A.) : abdest ve guslün yenilenmesini gerektiren hâl; insan pisliği
ḥ. 220, 224, 619, 1191, 1195, 1206, 1207, 1217, 1221
ḥ. ir- 645
ḥadîṯ (A.) : Hz. Muhammed (s.a.v.)'in kutsal sözü
ḥ. 313
ḥ. (tefsîr ü ḥ.) 1126
ḥ.+üñ 4431, 4447
ḥâdiṯ (A.) : meydana gelen, ortaya çıkan
ḥ 4168, 4174, 4694
ḥadravât (A.): yeşillikler, sebzeler
ḥ.+dan 1659
ḥafîfe (A.) : önemsiz, basit
ḥ. 839
ḥ.+dür 823
ḥaḳ (A.): 1. (öz. a.) Allah (c.c.), Tanrı
ḥ. buyruġı 996, 1006
ḥ. raḥmeti 59
ḥ.(ḳ)+a 1043, 1494
ḥ.+dadur (emān-ı ḥ.) 4741
ḥ.+dan 539, 1341
2. (fık.) pay, hisse
ḥ. (isḳāṭ-ı ḥ.) 6276, 6277
ḥ. 2439, 2568, 4733
ḥ.+ı 4564, 4729, 4730, 5229, 5699, 6691, 6694, 6813
ḥ.+ıdur 2562, 2563, 3548, 6492, 6679,6875
ḥ.+ına 4564, 4564, 5011, 5011
ḥ.+ın 1582, 1635, 2440, 2886, 2929, 4110
ḥ.+ını 2559, 2575, 4650, 5578
ḥ.+ları 2991
ḥ.+um 5044
ḥ.-ı ʿabd 4699, 4913, 4920
ḥ.-ı ʿavrat 2841
ḥ.-ı şâliṣde 4375
3. (fık.) gerçek, doğru
ḥ. 2989, 2992, 5231, 5701
ḥ.+dur 1563, 5471
4. (fık.) adaletin, hukukun gerektirdiği veya birine ayırdığı şey, kazanç
ḥ.+lar 4735, 4737
Ḥaḳ Çalap (A.+Tür.) : Allahu Tealâ
ḥ. 14, 83, 1496, 1541
Ḥâḳ Taʿālā (A.) : Allahu Tealâ
ḥ. ḥażreti 90
ḥ. laʿneti 2870
ḥ.+dan 2875
ḥaḳḳ-ı şirb (A.): (fık.) bir tarla sahibinin nehirden günde belirli saatte veya haftada bir gün yararlanması türünden hak
ḥ.+i 6681, 6695
ḥaḳḳında (A.+Tür.) : ile ilgili olarak
ḥ.+ında 2640, 2673, 3058, 4375, 4378, 4447, 6245, 6246, 6650, 6651
ḥaḳḳu'l-ḥızāna (A.) : (fık.) çocuğu yetkili bir kimsenin belirli zaman içinde koruyup gözetip terbiye etme hakkı
ḥ. 2986
ḥaḳḳu'llāh (A.) : Allah'a ait, onu ilgilendiren hak
ḥ. 4913
ḥ.+ıçun 4246
ḥ. (ḥükm-i ḥ.) 4713
ḥakem (A.) : iki hasım tarafın, aralarındaki anlaşmazlığı halletmek üzere hakem seçtikleri kimse
ḥ. 2397, 2403, 2477, 4763, 4880, 4882
ḥaḳîḳat (A.) : bir şeyin aslı ve esası, doğrusu; gerçek
ḥ. 49, 369, 478, 571, 751, 1072, 1095, 1197, 3543, 3817, 4199, 4204, 4210, 4226, 4344, 4566, 4649, 4743, 4744, 5344, 5679, 5710, 6221, 6609
ḥ.+da 3488, 3812, 4227, 4608, 4867, 4871, 5006, 5341, 5362, 5694, 6285
ḥaḳîḳî (A.) : gerçek, doğru
ḥ. 4014, 5205, 5206
ḥ. gibi 4015
ḥ. (vaḥy ı ḥ.) 2319
ḥâkim (A.) : (fık.) yargıç, mahkeme hakimi
ḥ. ḥükmi 3679, 3708, 3711
ḥ. (ḥükm-i ḥ.) 3683
ḥâl (A.) : durum, vaziyet krş. ḥâlet
ḥ. 3564, 3764, 5080, 5477, 6861
ḥ. budur kim: halbuki 1788
ḥ. ile 517, 3073
ḥ. (ḫoş-ḥ. ol-) 3420
ḥ. (vaṣf-ı ḥ.) 4535, 5795
ḥ.+de 4064, 5580, 5774

ḫ.+i 325, 772, 803, 937, 1441, 1525, 1598, 2426, 3569, 5833, 6194, 6698
ḫ.+inde 325
ḫ.+inden 2673, 2675, 4935
ḫ.+ine 3253, 3368, 5216
ḫ.+ini 276, 772, 1151, 1598, 2580, 3255, 3535, 3717, 4021, 4183, 4641, 5792, 6078, 6698, 6956
ḫ.+iyile 6994
ḫ.+lerini 4687
ḫ.+ümi 5112
ḫ.+üñ 1493

ḫalāyıḳ (<ḫalāʾiḳ A.) : satın alınan kadın hizmetçi, halayık
ḫ. 816, 2795, 2796, 3135, 3138, 3140, 3988, 4006, 4151, 4156, 4854, 5506, 5507, 5509, 5525, 5535
ḫ. gibi 6386
ḫ.+a [ḫalāyıġa] 6624
ḫ.+ı [ḫalāyıġı] 4152, 5507
ḫ.+ın [ḫalāyıġın] 2702, 4851, 4856, 4860, 6154
ḫ.+ına [ḫalāyıġına] 3134
ḫ.+ını [ḫalāyıġını] 6159
ḫ.+uñ [ḫalāyıġuñ] 3139, 4007, 4153
ḫ. ṣatun al- 3991, 4006, 4151, 5506

ḫalāṣ (A.) : kurtulma, kurtuluş
ḫ. 4886

ḫalef (A.) :1. ihtilâf, anlaşmazlık
ḫ. 423
2. daha sonra, bilâhere
ḫ. 6153, 6228, 6958
3. birinin ardından gelip onun yerine geçen kimse, sabık
ḫ. (ḫ. ḳıl-): halef tayin etmek 6251

ḫalel (A.) : bozukluk, eksiklik
ḫ. 2787

ḫālet (A.) : durum, keyfiyet krş. ḥāl
ḫ.-i İslāmda 3409, 3414
ḫ.-i ʿaḳdda 1909
ḫ.+de 1227

ḫalı : halı
ḫ. 5640

ḫalīfe (A.) : birinin yerine geçen kimse
ḫ. dik- 1210
ḫ. eyle- 1193

ḫāliṣ (A.) : katkısız, hilesiz, saf
ḫ. 3822, 3828, 3831

ḫāliyā (<ḫāliyyā A.) : şimdiki zamanda, şimdiki hâlde
ḫ. 77

ḫall (A.) : karışık bir meselenin içinden çıkma, onu çözme
ḫ. eyle- 71

ḫalḳ (A.) : insanlar, insanlardan bir bölük
ḫ. 609, 1485, 3304, 3308
ḫ. gibi 1424
ḫ. içi 26, 3698, 4493, 6498
ḫ.+a 3313, 4972, 6249
ḫ.+dan 1502
ḫ.+ı 1395, 1459, 1469, 4665
ḫ.+uñ 1422

ḫalḳa (A.) : yuvarlak biçim
ḫ. 1485

ḫalvet (A.) : yalnız, tenha kalma
ḫ. 2314, 2317, 2318, 2336, 2340, 2343, 2351, 2356, 2359, 2365, 2366
ḫ.+de 2341
ḫ.+deki 2334
ḫ.+dür 2352
ḫ.+i 2339
ḫ. ol-: yalnız, baş başa kalmak 1485

ḫām (F.) : olgunlaşmamış, ermemiş
ḫ.iken 4327

ḫamd (A.) : Allah'a olan şükran duygularını bildirme
ḫ. it- 5

ḫāmile (A.) : gebe
ḫ. 2953, 3069, 5985

ḫaml (A.): (mec.) ana karnındaki çocuk, gebelik
ḫ+i 2105, 3070,
ḫ.+in 811, 2946, 3070, 3072, 5985
ḫ.+ini 2106, 5631
ḫ. (vaż<-ı ḫ.) 2945, 2954
ḫ. (vaż<-ı ḫ. it-) 2953

ḫ.-i meʾūnet (A.) : ölmeyecek kadar yiyecek içecek külfeti
ḫ. 4519

ḫ.-i ṭaʿām (A.) : yeme içme masrafı
ḫ. 4389

ḫamle (A.) : saldırma, atılma
ḫ. 6894
ḫ. it- 6892
ḫ. ḳıl- 6894

ḫammāl (A.) : para karşılığında yük taşıyan adam, hamal
ḫ. 6048
ḫ.+ıdı 6029

ḫammām (A.) : hamam
ḫ. 5944
ḫ.+a 3153, 3154, 3155, 4949, 4952, 4954, 4971, 5863, 5864
ḫ.+dan 5867

ḫammāmcı (A+T) : hamam işleten kişi
ḫ. 5863, 5865, 5868, 5869
ḫ.+ya 5867

ḫamr (A.) : şarap, sarhoşluk verici içki
ḫ. 227, 916, 2789, 4300, 6215, 6699
ḫ. gibi 226, 6701
ḫ. u menī 831
ḫ.+ı 1678, 3777
ḫ.+uñ 6704

ḫ.-ı ẕimmīden 1677
ḫ.+uñ (şāribü'l-ḫ.) 4973
ḫan : Osmanlı padişahlarının adlarının sonlarına getirilen unvan
ḫ. 33, 35
ḫān (F.) : yolcuların konaklamalarına yarayan yapı
ḫ. 3709, 3715
ḫāniṣ (A.) : ettiği yemini yerine getirmeyen, yeminini bozan
ḫ. ol- 3154, 3156, 3159, 3160, 3171, 3172, 3174, 3177, 3178, 3180
ḫarāb (A.) : yıkık, viran
ḫ. ol- 5947, 6075
ḫarac (A.) : darlık, sıkışıklık
ḫ. 316
ḫarāc (A.) : (fık.) Müslüman olmayan tebaadan alınan vergi
ḫ. 3397
ḫ.+ı 3463
ḫ.+ın 3394
ḫ. vaḍ< eyle-: haraç koymak 3340
ḫarācī (A.) : haraç sayılan, haraç olan
ḫ. yir1662
ḫarāciyye (A.) : haraç olan, haraçla ilgili
ḫ. 3396
ḫ. durur 3394
ḫ. (arż-ı ḫ.) 3387
ḫarām (A.) : yapılması dince yasaklanmış şey
ḫ. 787, 993, 1004, 1735, 1888, 1990, 1996, 1999, 2000, 2006, 2055, 2585, 4424, 4479, 4844, 4847, 4870, 6611
ḫ.+dan 6643
ḫ.+dur 754, 780, 1881, 2043, 2060, 2347, 3370, 3533, 4482, 4844, 4869, 6477, 6539, 6569, 6589, 6615, 6630, 6701, 6731
ḫ. ḳıl- 2088, 4479
ḫ. ol- 1889, 1891, 1994, 2003, 2009, 2018, 2020, 2041, 2044, 2048, 2050, 2052, 2056, 2080, 2082, 2087, 2203, 2210, 2215, 2354, 2583, 2585, 2646, 2693, 2695, 2696, 2696, 2707, 2773, 2777, 2780, 2807, 2809, 3809, 4428, 4429, 4441, 4848, 6109, 6112, 6116, 6517, 6568, 6572, 6579, 6582, 6583, 6588, 6596, 6597, 6599, 6601, 6609, 6627, 6631, 6699, 6726, 6728
ḫarāmī (A.) : yol kesici, haydut
ḫ. 1526
ḫarbī (A.) : (fık.) savaşa ait, savaşla ilgili
ḫ. 2499, 3353, 3371, 3377, 3424
ḫ.+den 1677
ḫarc (A.) : gider, masraf
ḫ.+ın 4388
ḫarf (A.) : alfebeyi meydana getiren işaretlerden her biri
ḫ. 1266
ḫ. ile 5969
ḫ.-i ḳasem 3167
ḫāric (A.) : (metinde) ilgisi olmayan kimse
ḫ.+üñ 5348, 5351, 5366
ḫarīr (A.) : ipek
ḫ. 6607, 6611
ḫ. ṭon 6610
ḫ. gey- 6605
ḫarḳ (<ġarḳ A.) : suya batma, gömülme krş. ġarḳ
ḫ. ol- 5828
ḫarrāṭ (A.) : doğramacı
ḫ. 6013
ḫāṣ (A.) : mahsus, özel
ḫ.+ına 6
ḫ. (ecīr-i ḫāṣ) 6019, 6021, 6031, 6055
ḫāṣ u <ām (A.) : herkes, umum
ḫ. 55
ḫāṣa (<ḫāṣṣeten A.) : özellikle, bilhassa krş. ḫāṣṣa
ḫ. 56
ḫasbeten li'llāh (A.) : yalnızca Allah'ın rızası için
ḫ. 3678
ḫasen (A.) : güzel, iyi
ḫ. (menba<-ı ḫulḳ-ı ḫ.) 39
ḫāṣıl (A.) : meydana gelen, ortaya çıkan
ḫ. 63, 474, 3674, 4592, 6475, 6496
ḫ.+dur 87, 4907, 5989
ḫ. ol- 51, 366, 6509
ḫāṣılı (<A.+Tür.) : sözün kısası, kısacası
ḫ. 151, 201, 1689, 3673, 5938
ḫaṣī (A.) : erkeklik bezi olmayan
ḫ. 2366, 2367, 2924, 2926, 4975
ḫasīs (A.) : değersiz, kıymetsiz
ḫ. 3723, 3729
ḫaṣm (A.) : (fık.) davada karşı taraf, muhalif
ḫ. 4822, 4915, 5192, 5466
ḫ. eli 5197
ḫ.+ıçun 4935
ḫ. ile 5128
ḫ.+a 4819
ḫ.+ı 5004, 5072, 5076, 5226
ḫ.+ı ḳatına 4817
ḫ.+ına 5202, 5456
ḫ.+uñ 5467
ḫ.-ı ġāyib 4778
ḫ.-ı ḥāżır 4776
ḫaṣr (A.) : etrafını çevirme, kuşatma
ḫ. ḳıl- 3319
ḫāṣṣa (<ḫāṣṣaten A.) : özellikle krş. ḫāṣa
ḫ. 10
ḫasta (F.) : hasta

ḫ. 1716, 1806, 4727
ḫ.+dur 5074
ḫ. ol- 1493, 1781, 2357, 2359, 3290, 5027, 5672, 5723
ḫastalıḳ (F.+Tür.) : hastalık
ḫ. içi 2360, 5689
ḫ.+dan 2361
ḫ.+dur 2324
ḫaşeb (A.) : kereste yapılan kalın, kuru ağaç, odun
ḫ. 3263
ḫaşīş (A.) : kuru ot
ḫ. 3263
ḫaṭā (A.) : yanlış
ḫ. 197, 206, 286, 627, 861, 1007, 1606, 1651, 1858, 2010, 2123, 2154, 3025, 4362, 4707, 4718, 4719, 4720, 4814, 4821, 4871, 4881, 5437, 5562, 6155, 6266, 6614, 6617, 6834, 6910
ḫ.+dan 4681
ḫ.+dur 5211, 6830
ḫ.+sın 2755
ḫ.+sını 992
ḫ.+ya 4696
ḫ.+yıla 6923
ḫ. (cār-ı mecrā-yı ḫ.) 6830, 6835
ḫ. eyle- 6848
ḫ. it- 57, 991, 1699, 2754, 2760, 4701, 4715, 4797
ḫ. ol- 348, 547
ḫāṭır (A.) : zihin, fikir
ḫ. 1913, 2556, 5407
ḫaṭīb (A.) : camide hutbe okuyan kimse
ḫ. 969
ḫatm (A.): 1. sona erdirme, bitirme
ḫ. eyle- 4, 4785,
2. Kur'an'ı başından sonuna okuma, hatmetme
ḫ. (ḫ.eyle-) 6079
ḫaṭṭ (A.) : aşağı inme
ḫ. it- 4410
ḫaṭṭ (A.) : yazı, çizgi
ḫ.+ın 4813
ḫ.+ına 4817
ḫ. it- 4406
ḫ. ögret- 6079
ḫavāle (A.) : (fık.) bir kişinin kendi borcunu, alacaklı başka bir kişiye devredip kendinin aradan çekilmesi
ḫ. 4641, 4659
ḫ. (ʿaḳd-ı ḫ. eyle-) 4644
ḫavż (A.) : havuz
ḫ.+lar 6690
ḫāya (F.) : erkeklik bezi
ḫ.+şı 2367, 2926
ḫāyin (<ḫā'in A.) : nankörlük eden, hain
ḫ. 4404
ḫayr (A.) : iyilik; iyi, faydalı iş
ḫ. 60, 60, 2034
ḫ. ile 2, 4
ḫ.+a 1952, 2114
ḫ.+ı 1831
ḫ.-ı nās 21
ḫayvān (A.) : hayvan
ḫ. 208, 5094, 5101, 6525, 6530, 6691, 6894
ḫ.+a 2430
ḫ.+da 4502
ḫ.+dağı 4353
ḫ.+uñ 209, 287, 4506, 4508
ḫayvānāt (A.) : hayvanlar
ḫ. 6451
ḫay (A.): diri, canlı
ḫ. gibi 5647
ḫ. (imām-ı ḫ.) 1505, 1507
ḫ.(y)+uñdur 5644
ḫayż (A.) : (fık.) aybaşı hâli, kadının gördüğü âdet
ḫ. 368, 2471, 2750, 2937, 2940, 2941, 2942, 2949, 2956
ḫ. ile 753, 2096, 2237, 2479
ḫ. ḳanı 775, 2681
ḫ. u nifās 748, 1693, 2333
ḫ.+a 803
ḫ.+ı 2466, 2466, 2467, 2467
ḫ.+uñ 2749
ḫ. gör- 2674, 2676, 2937, 2947, 2950, 2957, 6627, 6645, 6655, 6661, 6988
ḫ. ol- 6258
ḫazaḳ (A.) : yaydan çıkmak, (metinde) ق ز خ harfleri kastedilen bir rumuzdur.
ḫ. 5969
ḫażar (A.) : barış ve güven ortamı
ḫ.+da 1308
ḫāżır (A.) : meydanda, göz önünde, bizzat bulunan krş. ḫāżıra
ḫ. 1162, 1463, 1503, 1505, 1833, 1909, 1910, 1911, 1911, 1913, 1931, 1933, 1934, 1959, 1961, 1967, 1968, 2091, 3206, 3246, 3552, 3553, 3749, 3810, 3821, 3983, 4743, 5384, 5386, 5386, 5397, 5401, 5401, 5407, 5413, 5466, 5471, 5498, 5860, 5861, 6877, 6879
ḫ. üzre 4748, 4749, 4756
ḫ.+a 4760
ḫ.+dur 4445
ḫ.+ı 6878
ḫ.+ken 5863
ḫ.+uñ 1910, 1912
ḫ. (ḫaşm-ı ḫ.) 4776, 4820
ḫ. eyle- 5414

ḥ. ḳıl- 5408
ḥ. ol- 609, 629, 1160, 1161
ḥāżıra (A.) : göz önünde, bizzat bulunan krş. ḥāżır
ḥ. 1969
ḥażret (A.) : huzur, kat, makam
ḥ.+inde 41, 90, 3983
hedāyā (A.) : hediyeler, armağanlar
h. 4683
heder (A.) : boşa gitme, yok yere giden şey
h. ol- 3241
hediyye (A.) : hediye, armağan
h. eyle- 2484
hedm (A.) : yıkma, harap etme
h. 5969
h. it- 2741
helāk (A.) : mahvolma; ölme
h. 4157, 6047
h. it- 5676, 6924
h. ol- 1577, 1640, 1647, 3278, 3288, 3289, 3498, 3500, 3519, 3848, 3861, 3903, 3906, 3994, 3998, 3999, 4000, 4003, 4093, 4156, 4160, 4254, 4255, 4260, 4299, 4310, 4313, 4386, 4414, 4646, 4703, 4709, 4716, 5171, 5172, 5418, 5427, 5601, 5603, 5820, 5830, 5832, 5842, 5848, 5851, 5856, 5873, 5874, 5876, 5972, 5973, 6016, 6027, 6043, 6052, 6336, 6337, 6341, 6387, 6395, 6761, 6769, 6792, 6794, 6809, 6811, 6929
ḥelāl (A.) : yapılması dinen sakıncasız olan, haram olmayan şey; (mec.) nikâhlı eş, hanım
ḥ. 1634, 2715, 2724, 6380, 6705, 6708, 6711
ḥ.+dur 2031, 4869, 6119, 6538, 6611, 6734
ḥ.+uñ 2084
ḥ.+üm 2780
ḥ. it- 6711
ḥ. ḳıl- 220
ḥ. ol- 2080, 2691, 2698, 2701, 2718, 2745, 3808, 4333, 4839, 4840, 4850, 4854, 6151, 6514, 6605, 6608, 6709, 6719, 6721, 6730
ḥelvā (A.) : helva
ḥ. 2487
ḥ.+yı 3724
ḥelvācı (A.) : helva satan, helvacı
ḥ. 3724
hem (F.): aynı zamanda, bir de, şurası da var ki
h. 6, 6, 8, 20, 21, 25, 28, 34, 35, 37, 38, 45, 47, 48, 58, 59, 65, 66, 67, 75, 84, 85, 88, 93, 98, 104, 109, 113, 115, 128, 129, 130, 130, 131, 131, 142, 143, 145, 148, 157, 163, 164, 166, 178, 179, 194, 195, 198, 204, 205, 206, 210, 211, 212, 218, 222, 226, 229, 229, 233, 239, 243, 249, 253, 259, 268, 271, 272, 281, 282, 282, 283, 288, 313, 315, 328, 331, 337, 356, 364, 364, 365, 366, 367, 369, 372, 375, 379, 383, 384, 388, 392, 394, 396, 401, 411, 413, 413, 416, 417, 421, 424, 429, 437, 441, 443, 445, 449, 450, 452, 453, 454, 456, 458, 461, 463, 467, 477, 479, 482, 485, 486, 487, 490, 493, 495, 514, 517, 521, 522, 527, 528, 529, 533, 536, 538, 542, 546, 546, 547, 550, 569, 570, 573, 574, 575, 585, 591, 600, 605, 606, 607, 617, 620, 631, 633, 636, 637, 641, 642, 643, 644, 645, 648, 651, 652, 655, 660, 667, 668, 668, 670, 679, 682, 688, 700, 704, 713, 714, 715, 717, 722, 724, 732, 733, 734, 737, 739, 740, 741, 742, 744, 753, 755, 757, 760, 764, 766, 768, 769, 771, 771, 772, 774, 776, 780, 781, 787, 787, 794, 795, 797, 798, 800, 815, 816, 818, 822, 824, 826, 828, 828, 831, 832, 834, 835, 837, 839, 845, 847, 850, 851, 859, 860, 862, 877, 883, 886, 892, 896, 899, 902, 903, 904, 906, 906, 908, 909, 911, 913, 914, 919, 922, 923, 925, 927, 928, 931, 932, 933, 942, 943, 948, 961, 962, 965, 966, 967, 969, 972, 973, 976, 977, 978, 980, 983, 983, 984, 985, 988, 992, 998, 1010, 1016, 1018, 1026, 1028, 1029, 1038, 1041, 1042, 1043, 1046, 1048, 1050, 1051, 1053, 1054, 1056, 1058, 1060, 1063, 1064, 1065, 1070, 1077, 1078, 1081, 1082, 1088, 1089, 1091, 1097, 1100, 1102, 1103, 1107, 1123, 1127, 1127, 1134, 1136, 1137, 1138, 1145, 1148, 1156, 1159, 1159, 1165, 1170, 1173, 1175, 1177, 1179, 1184, 1188, 1190, 1193, 1194, 1198, 1209, 1218, 1221, 1222, 1229, 1237, 1242, 1244, 1251, 1257, 1261, 1264, 1264, 1265, 1269, 1271, 1273, 1273, 1275, 1276, 1277, 1284, 1284, 1286, 1287, 1291, 1295, 1295, 1297, 1299, 1300, 1301, 1306, 1306, 1308, 1318, 1323, 1324, 1326, 1328, 1340, 1342, 1344, 1345, 1345, 1345, 1347, 1352, 1354, 1355, 1355, 1359, 1364, 1364, 1367, 1368, 1377, 1390, 1398, 1399, 1403, 1406, 1409, 1412, 1417, 1420, 1422, 1425, 1431, 1434, 1441, 1443, 1446, 1461, 1462, 1464, 1467, 1468, 1473, 1475, 1480, 1484, 1488, 1494, 1495, 1497, 1500, 1501, 1501, 1508, 1511, 1516, 1518, 1520, 1531, 1533, 1533, 1534, 1544, 1546, 1547, 1550, 1559, 1560, 1561, 1564, 1566, 1570, 1572, 1574, 1578, 1579, 1579, 1581, 1583, 1588, 1595, 1596, 1600, 1601, 1607, 1608, 1623, 1623, 1626, 1628, 1634, 1638, 1644, 1646, 1650, 1657, 1659, 1661,

1663, 1672, 1676, 1677, 1680, 1682, 1692,
1696, 1696, 1700, 1702, 1707, 1712, 1715,
1716, 1718, 1720, 1723, 1727, 1728, 1729,
1733, 1734, 1736, 1737, 1739, 1740, 1741,
1743, 1758, 1761, 1766, 1771, 1776, 1780,
1784, 1790, 1790, 1807, 1812, 1818, 1820,
1825, 1829, 1832, 1844, 1846, 1849, 1853,
1854, 1857, 1860, 1861, 1863, 1863, 1863,
1864, 1865, 1869, 1871, 1873, 1878, 1890,
1894, 1896, 1901, 1906, 1909, 1923, 1924,
1928, 1929, 1930, 1933, 1934, 1935, 1937,
1937, 1938, 1939, 1941, 1943, 1944, 1948,
1948, 1950, 1951, 1951, 1953, 1954, 1959,
1965, 1968, 1974, 1975, 1976, 1980, 1981,
1987, 2001, 2002, 2012, 2017, 2017, 2019,
2020, 2023, 2028, 2029, 2031, 2037, 2042,
2044, 2047, 2051, 2055, 2056, 2062, 2063,
2066, 2068, 2069, 2072, 2077, 2079, 2080,
2084, 2086, 2090, 2091, 2093, 2095, 2096,
2101, 2107, 2108, 2109, 2111, 2113, 2114,
2121, 2127, 2131, 2139, 2140, 2145, 2147,
2153, 2158, 2169, 2171, 2176, 2181, 2184,
2189, 2202, 2208, 2209, 2213, 2213, 2214,
2218, 2218, 2220, 2222, 2223, 2225, 2226,
2227, 2227, 2228, 2230, 2232, 2233, 2233,
2235, 2242, 2244, 2247, 2247, 2252, 2253,
2260, 2267, 2268, 2275, 2278, 2281, 2283,
2286, 2290, 2295, 2296, 2303, 2305, 2312,
2313, 2318, 2321, 2322, 2323, 2326, 2326,
2329, 2331, 2333, 2334, 2337, 2345, 2346,
2346, 2347, 2354, 2356, 2357, 2358, 2359,
2363, 2369, 2372, 2381, 2394, 2395, 2397,
2398, 2400, 2400, 2405, 2407, 2412, 2413,
2419, 2420, 2421, 2422, 2424, 2429, 2432,
2447, 2457, 2460, 2460, 2461, 2466, 2471,
2474, 2475, 2477, 2480, 2484, 2485, 2491,
2495, 2501, 2506, 2512, 2516, 2518, 2521,
2522, 2533, 2535, 2538, 2547, 2549, 2568,
2570, 2576, 2585, 2589, 2591, 2594, 2595,
2597, 2597, 2598, 2600, 2600, 2601, 2603,
2605, 2607, 2608, 2609, 2610, 2631, 2636,
2639, 2642, 2644, 2653, 2655, 2658, 2659,
2665, 2675, 2680, 2699, 2703, 2709, 2710,
2722, 2723, 2728, 2736, 2738, 2740, 2749,
2752, 2753, 2756, 2759, 2769, 2782, 2785,
2786, 2787, 2794, 2798, 2799, 2799, 2804,
2807, 2820, 2822, 2827, 2830, 2831, 2844,
2846, 2848, 2852, 2853, 2862, 2863, 2866,
2874, 2881, 2881, 2885, 2908, 2913, 2919,
2920, 2921, 2922, 2923, 2935, 2937, 2938,
2943, 2944, 2948, 2951, 2955, 2958, 2968,
2969, 2972, 2973, 2975, 2976, 2977, 2980,
2980, 3001, 3004, 3004, 3006, 3008, 3010,
3012, 3015, 3020, 3023, 3034, 3036, 3037,
3041, 3042, 3043, 3051, 3054, 3057, 3058,
3063, 3068, 3068, 3069, 3071, 3086, 3086,
3091, 3095, 3104, 3118, 3121, 3121, 3124,
3128, 3130, 3133, 3141, 3147, 3151, 3151,
3164, 3167, 3171, 3178, 3183, 3185, 3186,
3188, 3189, 3195, 3196, 3199, 3202, 3206,
3207, 3211, 3212, 3215, 3222, 3232, 3233,
3246, 3250, 3257, 3267, 3274, 3274, 3283,
3285, 3285, 3290, 3294, 3297, 3298, 3301,
3304, 3317, 3320, 3322, 3329, 3331, 3332,
3333, 3333, 3339, 3341, 3347, 3352, 3354,
3355, 3359, 3366, 3367, 3369, 3374, 3375,
3378, 3382, 3384, 3385, 3388, 3389, 3391,
3393, 3394, 3395, 3396, 3397, 3398, 3400,
3404, 3418, 3419, 3420, 3427, 3428, 3436,
3440, 3446, 3449, 3450, 3453, 3455, 3458,
3459, 3461, 3471, 3476, 3481, 3491, 3492,
3494, 3502, 3503, 3504, 3509, 3511, 3514,
3516, 3517, 3518, 3522, 3525, 3530, 3535,
3538, 3538, 3539, 3544, 3547, 3552, 3556,
3558, 3559, 3565, 3565, 3570, 3576, 3578,
3580, 3582, 3585, 3587, 3595, 3601, 3605,
3606, 3608, 3613, 3615, 3620, 3622, 3622,
3624, 3628, 3630, 3632, 3634, 3640, 3644,
3656, 3658, 3664, 3665, 3667, 3668, 3681,
3682, 3683, 3685, 3688, 3689, 3694, 3695,
3697, 3707, 3711, 3712, 3717, 3720, 3729,
3730, 3731, 3738, 3741, 3741, 3747, 3755,
3758, 3762, 3763, 3764, 3776, 3777, 3782,
3787, 3787, 3788, 3790, 3795, 3811, 3814,
3815, 3818, 3820, 3822, 3825, 3829, 3833,
3835, 3846, 3848, 3849, 3852, 3855, 3864,
3865, 3867, 3867, 3868, 3872, 3874, 3876,
3879, 3880, 3882, 3891, 3892, 3898, 3899,
3902, 3903, 3917, 3921, 3923, 3931, 3933,
3934, 3942, 3948, 3960, 3965, 3973, 3986,
3994, 3998, 4001, 4006, 4016, 4028, 4029,
4030, 4036, 4043, 4046, 4047, 4049, 4051,
4061, 4072, 4076, 4080, 4089, 4093, 4098,
4099, 4099, 4101, 4102, 4105, 4107, 4109,
4112, 4114, 4115, 4124, 4136, 4144, 4153,
4154, 4154, 4155, 4156, 4159, 4160, 4164,
4165, 4168, 4170, 4173, 4176, 4178, 4191,
4202, 4204, 4213, 4216, 4218, 4219, 4223,
4227, 4229, 4231, 4238, 4243, 4250, 4251,
4258, 4259, 4262, 4262, 4264, 4265, 4267,
4271, 4272, 4273, 4276, 4284, 4284, 4289,
4290, 4291, 4292, 4298, 4301, 4306, 4307,
4312, 4328, 4329, 4234, 4336, 4337, 4353,
4376, 4383, 4391, 4392, 4415, 4416, 4424,
4433, 4439, 4444, 4449, 4452, 4453, 4458,
4463, 4467, 4472, 4472, 4473, 4477, 4481,
4483, 4486, 4495, 4496, 4497, 4498, 4503,
4504, 4506, 4507, 4510, 4513, 4514, 4514,
4514, 4515, 4518, 4518, 4519, 4520, 4521,
4522, 4530, 4531, 4533, 4535, 4541, 4541,
4551, 4557, 4558, 4568, 4572, 4575, 4579,
4590, 4593, 4594, 4594, 4597, 4599, 4603,

4604, 4606, 4613, 4619, 4624, 4627, 4628,
4631, 4634, 4642, 4643, 4672, 4673, 4679,
4679, 4681, 4683, 4684, 4686, 4687, 4690,
4694, 4699, 4701, 4713, 4715, 4716, 4722,
4724, 4726, 4727, 4729, 4744, 4755, 4760,
4763, 4768, 4770, 4780, 4781, 4785, 4786,
4790, 4791, 4805, 4806, 4806, 4810, 4818,
4820, 4822, 4825, 4827, 4833, 4835, 4835,
4844, 4847, 4853, 4853, 4855, 4857, 4857,
4859, 4861, 4865, 4880, 4881, 4882, 4883,
4891, 4895, 4899, 4904, 4911, 4917, 4920,
4920, 4928, 4930, 4941, 4944, 4953, 4961,
4962, 4978, 4979, 4980, 4984, 4988, 5002,
5007, 5008, 5010, 5013, 5015, 5019, 5021,
5027, 5033, 5051, 5054, 5055, 5057, 5063,
5065, 5068, 5070, 5071, 5073, 5081, 5083,
5086, 5088, 5102, 5108, 5109, 5113, 5114,
5116, 5118, 5120, 5122, 5127, 5131, 5132,
5134, 5137, 5142, 5145, 5149, 5154, 5160,
5167, 5168, 5176, 5179, 5180, 5182, 5185,
5191, 5196, 5197,5203, 5210, 5214, 5215,
5217, 5222, 5240, 5244, 5246, 5248, 5249,
5265, 5270, 5275, 5283, 5289, 5303, 5304,
5306, 5311, 5312, 5315, 5319, 5324, 5340,
5349, 5356, 5359, 5361, 5365, 5369, 5370,
5377, 5381, 5398, 5405, 5414, 5416, 5420,
5426, 5430, 5452, 5456, 5461, 5470, 5470,
5472, 5474, 5492, 5495, 5502, 5506, 5522,
5523, 5529, 5533, 5534, 5535, 5540, 5542,
5550, 5551, 5552, 5553, 5559, 5563, 5565,
5580, 5580, 5584, 5588, 5601, 5608, 5610,
5616, 5619, 5629, 5630, 5637, 5641, 5646,
5648, 5653, 5654, 5658, 5668, 5671, 5673,
5674, 5675, 5678, 5680, 5682, 5688, 5691,
5698, 5699, 5709, 5711, 5735, 5738, 5740,
5743, 5744, 5748, 5753, 5754, 5759, 5761,
5762, 5763, 5765, 5773, 5777, 5778, 5780,
5781, 5785, 5794, 5799, 5801, 5808, 5809,
5810, 5810, 5810, 5814, 5815, 5819, 5821,
5823, 5831, 5838, 5853, 5856, 5858, 5861,
5880, 5882, 5885, 5885, 5886, 5890, 5894,
5897, 5900, 5903, 5909, 5921, 5928, 5940,
5954, 5958, 5965, 5976, 5983, 5988, 6002,
6002, 6005, 6007, 6019, 6021, 6024, 6027,
6041, 6051, 6056, 6057, 6062, 6064, 6069,
6074, 6076, 6085, 6094, 6097, 6099, 6107,
6110, 6125, 6127, 6135, 6143, 6144, 6145,
6147, 6150, 6154, 6155, 6156, 6160, 6164,
6166, 6167, 6168, 6170, 6177, 6179, 6180,
6182, 6183, 6184, 6187, 6188, 6200, 6201,
6207, 6208, 6209, 6211, 6213, 6222, 6224,
6225, 6226, 6227, 6229, 6236, 6241, 6242,
6244, 6245, 6248, 6252, 6253, 6258, 6269,
6273, 6284, 6295, 6298, 6299, 6302, 6303,
6305, 6309, 6313, 6317, 6319, 6321, 6323,
6324, 6325, 6326, 6327, 6328, 6334, 6337,
6338, 6344, 6347, 6347, 6351, 6359, 6363,
6371, 6377, 6381, 6382, 6386, 6387, 6393,
6407, 6409, 6411, 6413, 6416, 6417, 6421,
6427, 6430, 6433, 6450, 6454, 6455, 6457,
6464, 6467, 6471, 6471, 6475, 6478, 6480,
6484, 6490, 6493, 6502, 6503, 6505, 6507,
6514, 6514, 6518, 6520, 6523, 6528, 6535,
6546, 6547, 6548, 6549, 6555, 6559, 6560,
6561, 6567, 6569, 6570, 6575, 6590, 6594,
6595, 6597, 6599, 6600, 6605, 6615, 6619,
6621, 6622, 6641, 6645, 6647, 6647, 6647,
6654, 6657, 6663, 6669, 6689, 6702, 6703,
6704, 6710, 6718, 6720, 6729, 6734, 6735,
6739, 6742, 6743, 6748, 6751, 6751, 6753,
6758, 6760, 6760, 6763, 6766, 6767, 6771,
6775, 6776, 6779, 6781, 6782, 6785, 6797,
6805, 6809, 6812, 6814, 6815, 6816, 6818,
6823, 6830, 6831, 6834, 6841, 6846, 6847,
6851, 6853, 6853, 6857, 6865, 6866, 6869,
6872, 6881, 6882, 6887, 6890, 6893, 6894,
6896, 6902, 6903, 6905, 6908, 6909, 6914,
6917, 6923, 6931, 6932, 6934, 6940, 6945,
6947, 6952, 6955, 6956, 6959, 6960, 6962,
6968, 6969, 6973, 6975, 6976, 6978, 6978,
6979, 6994, 6996, 6998, 7000
h. dahı 66, 82, 96, 116, 132, 137, 138,
149, 152, 161, 174, 197, 217, 237,
245, 268, 275, 296, 310, 330, 335, 342,
405, 412, 420, 426, 436, 439, 467, 495,
501, 501, 509, 512, 513, 520, 537, 544,
603, 616, 626, 658, 684, 687, 717, 721,
738, 761, 782, 783, 807, 818, 871, 880,
897, 958, 958, 989, 1014, 1017, 1034,
1053, 1055, 1073, 1080, 1093, 1097, 1107,
1108, 1112, 1113, 1114, 1132, 1142, 1149,
1164, 1190, 1201, 1204, 1207, 1211, 1214,
1217, 1220, 1226, 1241, 1248, 1259, 1270,
1315, 1346, 1348, 1370, 1372, 1393, 1396,
1410, 1419, 1456, 1504, 1517, 1528, 1575,
1656, 1678, 1698, 1702, 1720, 1747, 1756,
1793, 1807, 1811, 1822, 1832, 1842, 1850,
1874, 1877, 1893, 1897, 1903, 1908, 1911,
1920, 1922, 1928, 1936, 1941, 1946, 1947,
1958, 1973, 1978, 1984, 1988, 2007, 2019,
2021, 2035, 2039, 2076, 2079, 2083, 2104,
2119, 2122, 2133, 2187, 2198, 2225, 2239,
2241, 2250, 2264, 2266, 2271, 2274, 2286,
2294, 2308, 2310, 2315, 2319, 2324, 2342,
2348, 2350, 2353, 2360, 2366, 2382, 2390,
2417, 2423, 2434, 2435, 2437, 2442, 2449,
2453, 2458, 2464, 2467, 2494, 2496, 2499,
2511, 2531, 2545, 2547, 2560, 2565, 2599,
2615, 2640, 2648, 2683, 2708, 2734, 2758,
2815, 2818, 2819, 2846, 2851, 2853, 2872,
2892, 2912, 2936, 2941, 2986, 2995, 3000,
3033, 3038, 3046, 3049, 3106, 3115, 3127,

3135, 3140, 3141, 3155, 3160, 3166, 3188,
3189, 3203, 3217, 3220, 3226, 3227, 3236,
3255, 3269, 3287, 3300, 3301, 3302, 3334,
3340, 3363, 3377, 3380, 3401, 3410, 3411,
3413, 3417, 3421, 3433, 3434, 3447, 3457,
3464, 3470, 3497, 3507, 3540, 3541, 3590,
3598, 3603, 3618, 3621, 3621, 3640, 3650,
3655, 3671, 3714, 3723, 3730, 3749, 3754,
3784, 3813, 3826, 3839, 3844, 3860, 3865,
3875, 3887, 3914, 3926, 3927, 3934, 3941,
3954, 3955, 3964, 3977, 3993, 4015, 4073,
4077, 4092, 4094, 4108, 4129, 4136, 4171,
4172, 4175, 4177, 4188, 4190, 4192, 4203,
4207, 4215, 4258, 4316, 4321, 4332, 4343,
4367, 4388, 4393, 4401, 4402, 4411, 4421,
4435, 4446, 4452, 4470, 4500, 4536, 4543,
4561, 4583, 4612, 4628, 4630, 4661, 4671,
4682, 4688, 4697, 4705, 4706, 4709, 4721,
4738, 4749, 4756, 4765, 4768, 4788, 4809,
4811, 4846, 4851, 4858, 4874, 4876, 4893,
4910, 4919, 4940, 4940, 4940, 4950, 4967,
4970, 4971, 4977, 5059, 5062, 5064, 5078,
5085, 5093, 5005, 5101, 5143, 5222, 5230,
5235, 5237, 5246, 5250, 5271, 5280, 5281,
5282, 5283, 5288, 5303, 5335, 5354, 5363,
5379, 5403, 5421, 5439, 5442, 5473, 5484,
5506, 5509, 5519, 5526, 5532, 5563, 5567,
5575, 5594, 5596, 5625, 5632, 5656, 5663,
5665, 5670, 5674, 5683, 5684, 5686, 5688,
5705, 5715, 5722, 5774, 5855, 5867, 5902,
5907, 5939, 5953, 5977, 5997, 6042, 6074,
6088, 6104, 6130, 6132, 6190, 6192, 6204,
6207, 6230, 6262, 6266, 6279, 6288, 6297,
6304, 6306, 6320, 6339, 6354, 6357, 6366,
6402, 6429, 6446, 6463, 6481, 6581, 6654,
6665, 6666, 6671, 6674, 6692, 6695, 6706,
6715, 6722, 6723, 6763, 6773, 6781, 6808,
6820, 6820, 6825, 6826, 6850, 6862, 6874,
6906, 6912, 6941, 6970, 6990
h. meger 145, 2077
h. ne.....hem daḫı 2308
hemān (F.) : o anda, derhal
h. 21, 41, 49, 64, 69, 72, 91, 95, 97, 117,
121, 124, 129, 134, 146, 171, 177, 180,
184, 207, 215, 233, 248, 249, 251, 255,
257, 263, 277, 288, 295, 298, 311, 315,
327, 343, 354, 358, 365, 368, 374, 379,
381, 386, 390, 403, 410, 412, 421, 426,
435, 437, 438, 440, 446, 449, 452, 460,
464, 469, 470, 474, 476, 484, 487, 498,
499, 510, 513, 516, 521, 523, 531, 535,
536, 543, 543, 555, 561, 564, 566, 572,
581, 583, 588, 594, 601, 603, 608, 613,
614, 615, 618, 619, 628, 633, 640, 642,
643, 648, 661, 665, 667, 673, 683, 685,
698, 705, 712, 723, 737, 743, 756, 760,
763, 768, 775, 777, 779, 785, 792, 802,
804, 806, 816, 823, 834, 858, 891, 898,
901, 903, 907, 920, 924, 946, 952, 957,
964, 967, 970, 977, 980, 991, 999, 1003,
1019, 1024, 1026, 1033, 1036, 1041, 1044,
1057, 1072, 1079, 1087, 1095, 1098, 1102,
1105, 1109, 1112, 1116, 1134, 1139, 1148,
1152, 1159, 1162, 1166, 1168, 1178, 1181,
1191, 1200, 1202, 1209, 1212, 1222, 1235,
1239, 1243, 1252, 1268, 1272, 1276, 1282,
1282, 1285, 1289, 1296, 1309, 1314, 1318,
1331, 1333, 1351, 1371, 1381, 1384, 1387,
1389, 1392, 1401, 1415, 1421, 1434, 1437,
1439, 1453, 1469, 1472, 1477, 1479, 1492,
1493, 1522,1553, 1560, 1569, 1576, 1604,
1607, 1624, 1643, 1646, 1655, 1675, 1684,
1697, 1704, 1706, 1710, 1715, 1717, 1736,
1746, 1749, 1758, 1761, 1768, 1769, 1770,
1774, 1785, 1790, 1799, 1802, 1809, 1817,
1819, 1825, 1834, 1840, 1867, 1880, 1896,
1899, 1917, 1920, 1921, 1929, 1936, 1939,
1950, 1956, 1965, 1971, 1977, 1999, 2003,
2004, 2005, 2008, 2011, 2013, 2022, 2040,
2045, 2053, 2065, 2067, 2075, 2082, 2090,
2091, 2124, 2126, 2131, 2135, 2139, 2149,
2156, 2179, 2182, 2185, 2194, 2201, 2204,
2216, 2223, 2227, 2235, 2238, 2240, 2243,
2248, 2256, 2258, 2265, 2268, 2274, 2280,
2287, 2289, 2296, 2298, 2306, 2308, 2316,
2328, 2336, 2344, 2350, 2351, 2355, 2361,
2372, 2375, 2379, 2380, 2383, 2385, 2388,
2401, 2406, 2408, 2412, 2417, 2432, 2439,
2444, 2448, 2451, 2455, 2465, 2480, 2483,
2490, 2496, 2502, 2523, 2524, 2526, 2540,
2544, 2554, 2557, 2559, 2566, 2570, 2579,
2584, 2586, 2595, 2600, 2612, 2613, 2614,
2618, 2622, 2628, 2634, 2647, 2649, 2651,
2661, 2672, 2678, 2690, 2705, 2712, 2717,
2722, 2723, 2726, 2733, 2739, 2760, 2764,
2766, 2767, 2774, 2775, 2781, 2790, 2796,
2801, 2806, 2808, 2820, 2833, 2836, 2843,
2844, 2849, 2851, 2856, 2859, 2862, 2865,
2870, 2871, 2886, 2893, 2908, 2909, 2910,
2915, 2920, 2924, 2929, 2932, 2939, 2945,
2946, 2951, 2954, 2956, 2959, 2961, 2964,
2967, 2974, 2982, 2985, 2991, 3001, 3011,
3015, 3018, 3021, 3030, 3033, 3048, 3051,
3055, 3058, 3060, 3072, 3074, 3076, 3082,
3088, 3093, 3096, 3108, 3113, 3120, 3125,
3129, 3147, 3156, 3163, 3164, 3166, 3177,
3180, 3194, 3198, 3205, 3214, 3216, 3223,
3231, 3234, 3238, 3245, 3248, 3258, 3265,
3272, 3278, 3280, 3296, 3297, 3299, 3299,
3311, 3316, 3324, 3338, 3345, 3353, 3360,
3370, 3375, 3376, 3382, 3390, 3406, 3422,
3426, 3430, 3433, 3439, 3445, 3455, 3475,

3482, 3495, 3496, 3500, 3506, 3510, 3529, 3536, 3544, 3546, 3549, 3555, 3561, 3572, 3573, 3581, 3583, 3586, 3597, 3631, 3645, 3646, 3647, 3649, 3654, 3663, 3667, 3670, 3673, 3680, 3681, 3685, 3693, 3698, 3702, 3706, 3709, 3729, 3732, 3739, 3758, 3761, 3769, 3772, 3791, 3816, 3821, 3825, 3836, 3840, 3854, 3859, 3867, 3877, 3880, 3888, 3897, 3907, 3919, 3928, 3930, 3949, 3957, 3962, 3975, 3978, 3980, 3981, 3984, 3991, 3995, 3996, 4000, 4003, 4004, 4009, 4012, 4014, 4020, 4022, 4026, 4049, 4053, 4062, 4074, 4076, 4079, 4084, 4103, 4106, 4110, 4113, 4119, 4123, 4126, 4128, 4133, 4135, 4139, 4141, 4143, 4147, 4149, 4150, 4152, 4174, 4189, 4193, 4196, 4199, 4202, 4206, 4217, 4237, 4241, 4241, 4253, 4257, 4280, 4282, 4290, 4308, 4317, 4323, 4324, 4327, 4339, 4341, 4344, 4352, 4364, 4371, 4385, 4397, 4402, 4406, 4410, 4415, 4423, 4431, 4434, 4439, 4443, 4447, 4454, 4457, 4459, 4478, 4482, 4489, 4496, 4520, 4524, 4527, 4534, 4544, 4545, 4549, 4561, 4564, 4567, 4570, 4573, 4580, 4582, 4584, 4586, 4592, 4602, 4607, 4609, 4616, 4625, 4646, 4649, 4657, 4660, 4667, 4698, 4704, 4710, 4715, 4717, 4736, 4747, 4752, 4755, 4759, 4774, 4779, 4790, 4797, 4802, 4808, 4825, 4842, 4846, 4852, 4859, 4869, 4872, 4877, 4879, 4892, 4897, 4905, 4913, 4918, 4922, 4929, 4929, 4945, 4948, 4951, 4954, 4960, 4965, 4974, 4986, 4989, 5006, 5012, 5014, 5018, 5020, 5037, 5042, 5045, 5056, 5091, 5096, 5100, 5113, 5124, 5138, 5140, 5148, 5154, 5161, 5171, 5172, 5177, 5181, 5183, 5186, 5209, 5210, 5224, 5229, 5234, 5253, 5260, 5267, 5277, 5285, 5287, 5291, 5292, 5296, 5300, 5301, 5309, 5316, 5318, 5320, 5328, 5331, 5336, 5343, 5360, 5369, 5373, 5378, 5384, 5392, 5399, 5404, 5418, 5429, 5441, 5445, 5454, 5463, 5468, 5478, 5493, 5497, 5503, 5508, 5523, 5528, 5535, 5538, 5542, 5545, 5548, 5556, 5559, 5584, 5588, 5591, 5598, 5604, 5607, 5610, 5618, 5623, 5631, 5633, 5641, 5645, 5647, 5651, 5655, 5658, 5676, 5676, 5677, 5689, 5694, 5703, 5706, 5708, 5709, 5719, 5722, 5731, 5733, 5742, 5755, 5761, 5764, 5771, 5778, 5780, 5798, 5802, 5818, 5830, 5832, 5835, 5839, 5846, 5848, 5849, 5851, 5856, 5864, 5876, 5883, 5901, 5908, 5914, 5945, 5949, 5951, 5951, 5957, 5961, 5964, 5971, 5973, 5979, 5987, 5990, 5993, 5995, 5998, 6000, 6006, 6022, 6030, 6035, 6043, 6045, 6050, 6054, 6057, 6060, 6066, 6077, 6081, 6083, 6094, 6106, 6116, 6124, 6128, 6131, 6134, 6139, 6145, 6157, 6164, 6171, 6183, 6186, 6188, 6191, 6193, 6199, 6214, 6216, 6221, 6222, 6226, 6227, 6233, 6243, 6246, 6256, 6274, 6292, 6298, 6301, 6306, 6308, 6310, 6312, 6329, 6332, 6335, 6336, 6343, 6352, 6355, 6358, 6374, 6380, 6381, 6383, 6384, 6388, 6391, 6395, 6406, 6408, 6412, 6420, 6422, 6425, 6427, 6430, 6432, 6437, 6440, 6450, 6451, 6454, 6473, 6477, 6487, 6489, 6496, 6499, 6504, 6511, 6516, 6530, 6534, 6544, 6547, 6553, 6556, 6562, 6564, 6568, 6582, 6588, 6593, 6598, 6608, 6618, 6630, 6635, 6641, 6643, 6658, 6672, 6679, 6694, 6700, 6723, 6731, 6737, 6740, 6741, 6745, 6761, 6764, 6774, 6778, 6786, 6792, 6805, 6811, 6833, 6835, 6842, 6849, 6852, 6854, 6856, 6858, 6863, 6894, 6897, 6910, 6911, 6916, 6922, 6926, 6941, 6953, 6966, 6974, 6981, 6985, 6989

hemçünān (F.) : böylece
h. 295, 354, 371, 588, 614, 1100, 1112, 1134, 1477, 2040, 2194, 2649, 3070, 3072, 3205, 3536, 3663, 3850, 3928, 4297, 4434, 4802, 5118, 5633, 5876, 6106, 6134, 6183, 6214, 6327, 6835, 6852, 6882

hemīn (F.) : bu bile; çok
h. 2427, 2668, 3143, 3169, 3342, 3392, 3537, 4907, 5108

hemīşe (F.) : daima, her zaman
h. 1369, 1378, 2912

henüz (F.) : şimdiye kadar, hâlâ, şimdi, daha
h. 714, 2529, 4326, 5519, 6196

hep : hepsi, bütün, tamamı
h. 141, 302, 317, 323, 327, 329, 359, 360, 441, 1249, 1250, 1317, 1324, 1556, 2619, 2751, 2875, 3138, 3306, 3389, 3603, 3611, 3638, 3648, 3746, 3780, 3804, 4057, 4116, 4144, 4201, 4405, 4651, 4668, 4748, 4976, 5060, 5104, 5284, 5447, 5627, 5716, 5751, 5860, 6072, 6769, 6807, 6831, 6859, 6936

her (F.) : her, bütün
h. 60, 71, 196, 279, 320, 321, 325, 800, 806, 915, 917, 917, 1181, 1365, 1471, 3253, 3309, 3350, 3724, 3731, 3735, 4946, 6484, 6691
h. bir 54, 333, 941, 1592, 1824, 2820, 5066, 5695, 5938, 5946
h. biri 366, 1085, 2072, 2407, 3270, 3559, 3577, 3646, 3716, 3899, 3912, 3913, 3914, 4234, 4238, 4240, 4246, 4250, 4342, 4430, 4464, 4486, 5039, 5539, 5546, 5547, 5569, 5578, 5585, 5658, 5946, 6314, 6470, 6863, 6864
h. birile 3169

h. birin 727, 858, 1627, 1847, 1981, 3347, 3736, 4796, 6522
h. birinde 914, 1297, 1436, 5097
h. birinden 6911
h. birine 2821, 4040, 4689, 6020
h. birini 983, 3368, 5096, 5700, 6036
h. birinüñ 566, 913, 1976, 3297, 3599, 3655, 3667, 3915, 4712, 5486, 5833, 6828
h. birisi 567, 1916, 1930, 1931, 2078, 2366, 2823, 3628, 3663, 3720, 4245, 4249, 4490, 5500, 5634, 6468
h. biriyiçün 599
h. biriyle 3564
h. birüñ 5583
h. dem 788, 1616, 5822
h. gün 1700, 6011, 6012
h. ḳaçan 820, 1352, 1469, 1481, 1630, 1634, 2343, 2573, 2655, 2662, 2773, 2782, 3340, 3350, 3613, 4224, 4251, 4510, 4593, 5182, 5299, 5539, 5569, 5809, 5857, 6181, 6263, 6376, 6686, 6761
h. ki 1086
h. kim 44, 93, 3293, 3317, 5822
h. kişi 1124, 5951, 6684
h. ne 31, 1719, 3073, 3230, 3922, 4721, 6281, 6716
h. neden 1669
h. ne ki 1280, 1660, 2510, 3496, 3730, 4863
h. ne kim 122, 156, 341, 371, 589, 628, 912, 916, 1109, 2164, 2488, 2492, 2585, 2649, 2668, 2788, 2800, 3220, 3728, 3885, 3932, 3959, 4200, 4289, 4371, 4503, 4507, 4711, 4843, 4957, 5080, 5336, 5638, 5642, 5703, 5705, 5707, 5862, 6026, 6066, 6080, 6106, 6134, 6216, 6406, 6530, 6585, 6707
h. nesne 944
h. neye 1717, 5110, 6929
h. nice 3252
h. zamān 2274, 2559, 5228
hergiz (F.) : hiç bir zaman, asla, kesinlikle
h. 537, 783, 986, 1050, 2092, 2396, 2884, 2899, 3132, 3659, 4144, 4614, 4621, 4963, 5005, 5007, 5077, 5295, 5313, 5433, 5464, 5490, 5513, 5693, 6615, 6670
hevā (A.): gökyüzü, çevreyi kuşatan boşluk
h. 1721, 1726, 1742, 1751
h.+dağı 4353
heves (A.) : istek, arzu; gelip geçici istek
h. 1404, 6459, 6728
h. it- 981
h. ḳıl- 30, 44, 63, 278, 376, 393, 1404, 2705, 3061, 3289, 3305, 3451, 3533, 3802, 4680, 4726, 4946, 5202, 5968, 6438, 6626, 6736, 6992
ḫıdmet (A.): iş, iş görme, görev
ḫ. 6160, 6164, 6166
ḫ. üzre 6160
ḫ.-i mevlā 2143
ḫ. eyle- 6165
ḥıfẓ (A.) : saklayıp koruma
ḥ. eyle- 3537, 5818
ḥ. it- 3503, 5817, 5820, 5841
ḥıḳḳa (A.) : dört yaşına girmiş deve
ḥ. 1547, 1552, 1553, 1557, 1558, 1558, 1561, 1562, 6907, 6909
ḥ.+lar 1563
ḥımār (A.) : eşek
ḥ. 183, 2431, 2503, 2510, 2512, 5193, 5276, 5642
ḥ.+uñ 392, 834
ḥ. (bevl-i ḥ.) 830
ḫımār (A.) : kadınların baş örtüsü
ḫ. 1500, 2321, 2322
ḫınzīr (A.): domuz
ḫ. 280, 2789
ḫ. beyʿi 4300
ḫ.+ı 1678, 3777
ḫırḳa (A.) : kalın kumaştan yapılmış veya içi pamukla beslenmiş, ceket uzunluğunda bir giysi
ḫ. 1500
ḫırmen (F.) : biçilmiş tahıl demetlerinin yığını, harman
ḫ. 4356
ḫ. sür- 852
ḫıyānet (A.) : hainlik, güveni kötüye kullanma
ḫ. eyle- 3369
ḫ. it- 3335, 4407, 4408, 4409
ḫıyār (A.) : (fık.) bir işi yapıp yapmamada serbestlik, alış verişte muhayyerlik
ḫ. 1660, 2127, 2132, 2140, 2155, 2160, 2186, 2188, 2191, 2193, 3266, 3909, 3982, 3986, 3987, 4142, 5778, 6232
ḫ.+ı 2180, 4027, 4030
ḫ. (şarṭ-ı ḫ.) 3898
ḫıyāru rüʾye (A.): görüp tercihte bulunma hakkı 4016
ḫıyār-ı ʿayb (A.) : (fık.) malın ayıplı olması nedeniyle olan muhayyerlik
ḫ. 4035
ḫıyār-ı ʿıtḳ (A.) : (fık.) "azat olma" nedeniyle cariyenin kendi nikâhını feshetme muhayyerliği
ḫ. 2283
ḥıżāna (A.) : (fık.) çocuğu, yetkili olan bir kimsenin belirli bir süre içinde koruyup gözetip terbiye etmesi
ḥ. (ḥaḳḳu'l-ḥ.) 2986

ḫī (<ḫı A.) : Arap alfabesinde yedinci harf
ḫ. 5970
hibe (A.) : (fık.) bir malı karşılıksız bağışlama
h. 5710, 5714
h. gibi 5988
h. (ʿaḳd-ı hibe) 5926
hicret-i tārīḫ (A.) İslâm tarihindeki Hz. Muhammed'in hicret tarihi (M.622)
h. 48
hīç (F.) : hiç, asla; olumsuz cümleleri anlam bakımından kuvvetlendirir.
h. 20, 27, 246, 472, 506, 627, 748, 860, 1013, 2314, 2425, 2558, 2592, 2617, 2629, 2739, 2777, 2889, 2889, 2899, 3027, 3056, 3098, 3587, 3810, 4070, 4076, 4362, 4481, 4599, 4621, 4680, 4732, 4854, 4901, 5103, 5130, 5208, 5388, 5499, 5511, 5543, 5657, 5944, 5970, 6084, 6120, 6420, 6450, 6515, 6540, 6724, 6932, 6943, 6943
h. bir 584
h. biri 1932, 2930, 3185, 3990
h. birin 2043
h. birinde 2202, 3737
h. birine 2087, 4688
h. birinüñ 276, 3781
h. birisi 280, 394, 1375, 2318, 3306
h. kimse 25
h. nesne 924, 1641, 2070, 2456
Hidāye (öz.a.) : fıkıh, hadis ve tefsir alimi Burhaneddin el-Merginanî (511/1117-593/1197)'nin Hanefî fıkhına ait meşhur eseri olan "el-Hidâye"
h. 2993
ḫilāf (A.) : karşı, zıt krş. ḫilef
ḫ. 3966
ḫ.-ı cins 4487, 4539
ḫ. it-: yalan söylemek 5803
ḫīle (A.) : oyun, aldatma
ḫ. 6631
ḫ.+ler 6249
ḫ.+si 6636, 6637
ḫ. it- 6642, 6643
ḫilef (<ḫilāf A.) : aykırılık, zıtlık krş.ḫilāf
ḫ. 1452
ḫill (A.) : helāl; yapılmasına, işlenmesine dinen izin verilmiş
ḫ. ü ḥürmetden 6698
ḫ.+i 6610, 6704
ḫilye (A.) : dış görünüş, görünüm
ḫ.+sin 4089
ḫisāb (A.) : hesap, sayı; sayma
ḫ. 1361, 1588, 1603, 1619, 1633, 1636, 1815
ḫ.+ınca 3528
ḫ.+ında 1639
ḫ. eyle- 1595
ḫ. ḳıl- 1650
ḫiṣār (A.) : düşman saldırısından koruyan sağlam yapı, kale
ḫ.+ı 3319
ḫiss (A.) : duygu
ḫ. ile 902
ḫiṣṣe (A.) : pay, nasip
ḫ.+sin 3579, 3939, 4135, 4478, 4637
ḫ.+sinde 4635
ḫ.+sini 6012
ḫ.+sinle 4134, 4141, 4470
ḫ.+siyle 4130
ḫiṭāb (A.) : bir veya daha çok kişiye söz veya yazıyla seslenme
ḫ. 539, 5207
ḫ. ḳıl- 3812
ḫitāneyn (A.) : (her iki cinsin) sünnet yeri
ḫ.+i 768
ḫō (<ḫōd F.) : kendi, bizzat krş. ḫōd
ḫ. 5454
ḫ.+i 768
ḫōca (<ḫōca F.) : hoca, öğretmen
ḫ. 1278, 1691, 1725, 1841, 2557
ḫ.+dur 6135
ḫōd (F.) : kendi, bizzat krş. ḫō
ḫ. 363, 2440, 2472, 2579, 2650, 3370
ḫōş (F.) : güzel, hoş
ḫ. 40, 105, 105, 326, 450, 450, 458, 553, 649, 727, 873, 1071, 1188, 1617, 1866, 2116, 2157, 2162, 2224, 2478, 2486, 2639, 2643, 2718, 2741, 3040, 3054, 3091, 3380, 3380, 3562, 3692, 3692, 3762, 3789, 3853, 3951, 4102, 4161, 4161, 4351, 4378, 4761, 4915, 4955, 5018, 5057, 5069, 5147, 5256, 5341, 5432, 5443, 5450, 5466, 5480, 5514, 5525, 5553, 5578, 5578, 5702, 5766, 5868, 5870, 6137, 6198, 6305, 6426, 6446, 6584, 6747, 6864
ḫ. būyıla 1497
ḫ.+dur 822, 3305
ḫ. ḳıl- 5242
ḫ. ol- 4727
Ḫudā (öz.a.) : Allah, Tanrı
ḫ. 61, 107, 110, 1363, 1385, 1393, 3148, 3224, 3291, 3415, 4479, 4681, 4841, 4861
ḫ. (ḥükm-i ḫ.) 1754
ḥuḳūḳ (A.) : haklar
ḥ.+ı 5060, 5069
ḥ.+ın 3538
ḫulʿ (A.) : (fık.) hanımından mal para alıp buna karşılık onu boşama
ḫ. 2785, 5068
ḫ. içün 2789
ḫ. ile 2794

ḫ.+a 2788, 2799, 2800
ḫ. it- 2792, 2793
ḫ. ḳıl- 5356
ḫuliy (A.) : altun, gümüş, yakut, zümrüt gibi ziynet eşyası
ḫ. 1621
ḫulḳ (A.) : huy, tabiat; yaratılış
ḫ. (kemāl-i ḫ. içi) 37
ḫ. (menbaʿ-ı ḫ.-ı ḥasen) 39
ḫulūl (A.) : girme
ḫ. it- 4450
ḫums (A.) : beşte bir, beş bölükte bir
ḫ. 3945
ḫ.+ı 1637, 1664, 1665, 1666, 1667, 3347
ḫ.+ın 3341
ḫurʾ (A.) : dışkı, pislik
ḫ.+ı 835, 842
ḫ.+ını 831
ḫurmat (A.) : haramlık
ḫ.+dan 6610, 6698
ḫ.+ı 3226, 6704
ḫ.+ından 6704
ḫurūf (A.) : harfler
ḫ. 1265
ḫuṣūm (A.) : bir davada karşı karşıya bulunan taraflar, hasımlar
ḫ. 4687
ḫuṣūmet (A.) : düşmanlık, hasımlık
ḫ. 5129, 5203, 5445, 5450, 5456, 6438, 6439, 6439, 6442
ḫ.+de 5131
ḫ.+dür 5131
ḫ. eyle- 5136, 5137
ḫ. it- 3689, 4166, 5130, 6443
ḫ. ḳıl- 4687, 5071, 5127, 5134, 5145
ḫuṭbe (A.) : hatibin cuma namazlarından önce, bayram namazlarından sonra minberden halka verdiği öğüt
ḫ. 1426, 1465
ḫ. içün 969
ḫ.+den artuḳ 1444
hücūm (A.) : saldırı, saldırma
h. it- 3308
ḫüccet (A.) : resmi belge; mahkeme kararı
ḫ. durur 3060
ḫükm (A.) : (fık.) 1. önem, geçerlilik, karar
krş. ḫüküm
ḫ.+i 295, 298, 377, 381, 420, 538, 689, 705, 1519, 1772, 2011, 2808, 2850, 2903, 2916, 2924, 3216, 3262, 3577, 3885, 3932, 3949, 4013, 4015, 4062, 4162, 4168, 4213, 4371, 4434, 4447, 4491, 4711, 4761, 5276, 5422, 5428, 5782, 5888, 6157, 6201, 6214, 6339, 6735, 6828, 6885, 6897, 6918, 6980, 6983
ḫ.+in 2344
ḫ.+inde 2240
ḫ.+inden 5668, 5680
ḫ.+ine 538, 6937
ḫ.+ini 839, 1989, 2352, 2365, 3636, 4233, 4258, 4924, 6944
ḫ.-i baḳar 1581
ḫ.-i ḥākim 3683
ḫ.-i ḥaḳḳu'llāh 4713
ḫ.-i Ḫudā 1754
ḫ.-i imām 3712
ḫ.-i maḥṣūṣ 2640
ḫ.-i maʿẕūr 787
ḫ.-i şerʿ 13, 4668
ḫ.-i şerʿī 291, 1399, 3259, 4884, 5204
ḫ. ol- 4161
ḫ. olın- 403
2. (fık.) mahkemede kadının verdiği karar
ḫ. 2223, 4888
ḫ. ile 3693
ḫ.+i (ḳāżī ḫ.) 2146, 2149, 2150, 3692, 3708, 3711, 4168, 4601, 4677, 4678, 4701, 4719, 4720, 4748, 4756, 4760, 4833, 4835, 4841, 4843, 4873, 4877, 4885, 4905, 4912, 4914, 5033, 5234, 5235, 5236, 5560
ḫ.+i ile 4165
ḫ.+in 4777, 4826
ḫ.+inde 4697, 4701, 4718
ḫ.+ini 4866, 4883, 4895, 4912
ḫ. eyle- 2094, 4167, 4696, 4706, 4819, 4821, 4862, 4880, 4890, 4920, 5200, 5406, 6187, 6427
ḫ. it- 2076, 2147, 2223, 2224, 2403, 2794, 2798, 2852, 2860, 2986, 3418, 3679, 3691, 4158, 4159, 4181, 4600, 4699, 4700, 4714, 4729, 4742, 4755, 4759, 4770, 4771, 4774, 4776, 4778, 4779, 4782, 4822, 4835, 4839, 4844, 4847, 4853, 4855, 4860, 4868, 4868, 4872, 4874, 4882, 4887, 4889, 4897, 4905, 4910, 4911, 4917, 4922, 4923, 5032, 5032, 5036, 5204, 5209, 5235, 5253, 5260, 5322, 5377, 5387, 5398, 5399, 5420, 5426, 5458, 5517, 5552, 5557, 5560, 5561, 5730, 5734, 5967, 6428
ḫ. ol- 1752, 3542, 3549, 3554, 3559, 3562, 4648, 4760, 4881
ḫ. olın- 2802, 3544, 5392, 5523, 5535,5538
3. (değer yönünden) aynı, benzer
ḫ.+i 1629, 2954
ḫ.+idür 806
ḫ.+inde 753
ḫ.+indedür 184
ḫ.+ine 1541, 4665
ḫükmā (<ḫükmen A.): sonuç itibarıyla, hükmen

ḥ. 2239, 6264
ḥükmī (A.) : hükümle ilgili, bir karara dayanan
ḥ. 5205, 5207
ḥ. (kitāb-ı ḥ.) 4781, 4788, 4797, 4805, 4808, 5410
ḥüküm (A.) : karar, yargı krş. ḥükm
ḥ.+den şoñra 5033
ḥ.+ler 5104
ḥülle (A.) : (fık.) bir kocadan üç kez [talâkla] boşanan kadının, aynı erkekle nikâhlı kalabilmesi için başka biriyle evlenip ancak daha sonra ondan da dul kalıp önceki kocasıyla evlenebilmesi durumu, hülle
ḥ. 2353, 2541, 2638, 2639, 2641, 2698, 2706, 2721, 2722
ḥ. ol- 2708
ḥüllesüz (A.) : hülleye gerek kalmaksızın
ḥ. 2637, 2705, 2707, 2730
hümām (A.) : bir işe sımsıkı sarılıp o işi başarma
h. 1128, 1189, 3383, 5312, 5582
ḫünşā (A.) : kendinde hem erkeklik hem dişilik özelliği bulunan kimse
ḫ. 4975, 6978
ḫ.+yı 7003
ḫünşā-yı müşkil (A.) : erkeklik ve kadınlık organlarından her ikisi kendinde bulunan, fakat bu organlardan birinin işlevi diğerinden daha etkili olmayan, cinsiyetinin tayini zor olan kişi
ḫ. 6985, 7001
ḥür (A.) : esir olmayan, serbest, özgür erkek
ḥ. içün 969
ḥ.(r). ü bālığ 5695
ḥ.(r).+i 6867
ḥ.(r).+üñ 1898
ḥ.(r). ol- 2284, 3046, 3051, 3383, 3386, 3440, 3468, 3475, 4297, 6868
ḥürre (A.) : hür olan kadın
ḥ. 996, 1001, 2101, 2102, 2218, 2288, 2305, 2553, 2937, 2952, 2984, 6297, 6303, 6304, 6310
ḥ.+nüñ 2554, 2642
ḥ.+yle 2555
ḥürreyn (A.) : esir olmayan, hürriyete sahip iki kişi
ḥ. 3596
ḥürrü'l-aṣl (A.) : asıl itibarıyla, aslında hür olan
ḥ.5514, 5515, 5517
ḥüsn (A.) : güzellik, iyilik
ḥ.-i ʿaṭā 39
Toplam kelime : 5436
Kelime çeşidi : 574
Madde başı : 226

I, ʿI
ılıcaḳ : ılıkça, ılık şekilde
ı. 546
ımızġan-: uyuklamak, azıcık uyumak
ı.-mış ol- 572
ınan- : inanmak
ı. 4897
ı.-dı 5890
ınandur- : inandırmak
ı.-maġa 6750
ır- : ayırmak, uzaklaştırmak
ı.-mayalar 3540
ı.-mayısar 2425
ʿırāb (A.) : hızlı koşan at
ʿı.+ı (buḫt u ʿı.)
ırağ : uzak krş. ıraḳ
ı. 1986, 2769, 3315, 3316, 5028, 5074, 6672, 6676
ʿIrāḳ (öz. a.) : Dicle nehrinden aşağı Basra'ya kadar uzanan Şat suyunun iki tarafı
ı.+dan 1876
ʿırḳ (A.) : kök, asıl
ʿı. (ẕāt-ı ʿı.) 1876
ırmaḳ : ırmak, akarsu
ı.+dan 3170, 3172, 6390, 6393
ı.+lar 6685
ışır- : ısırmak
ı.-an 6414, 6422
ı.-dı 6411
ışmarlan- : bir şeyin yapılması veyayerine getirilmesi birine söylenmek
ı.-sa 6436
ışlan- : ıslanmak
ı.-uban 269
ıṣṭabl (A.) : ahır
ı.+ına 5877
ʿışā (A.) : yatsı namazı
ʿı.+nuñ 951
ʿı.+yı 955
ʿışḳ (A.) : sevgi, aşk
ʿı. ile 2669, 2671
ʿıtāḳ (A.): köle veya cariye azat etme, azat edilme
ʿı. 3068
ʿı. (aḥkām-ı ʿı.) 3008
ʿı. (şarṭ-ı ʿı.) 5342
ʿıtḳ (A.) : köle veya cariye azat etme
ʿı. 3120
ʿı. u ṭalāḳ 1110, 4712, 5148
ʿı. (ḫıyār-ı ʿı.) 2283
ʿı.+a 3027
ʿı.+ı 2795, 3071, 3111, 3113
ʿı.+ın 5530
ʿı.+ına 5523, 5535
ʿı.+ını 3106, 5340

ʿıyāl (A.) : bir kimsenin geçindirmek zorunda olduğu kimseler; çoluk çocuk
ʿı.+i 5821
ʿı.+i ile 5819
ʿıẓām (A.) : büyükler
ʿı. (enhāru ʿı.) 6688
ıżrār (A.) : zarara sokma, zarara uğratma
ı. it-: zarar vermek 6460
Toplam kelime : 51
Kelime çeşidi : 34
Madde başı : 21

İ, ʿİ

i : ey ! krş. iy
i. 5318, 5331, 5333, 5347, 5352, 5454, 5501, 5584, 5642, 5661, 5717, 5722, 5778, 5780, 5787, 5798, 5802, 5846, 5864, 5914, 5935, 5973, 5990, 5995, 6000, 6006, 6035, 6038, 6057, 6060, 6121, 6139, 6216, 6232, 6238, 6243, 6246, 6274, 6292, 6342, 6343, 6451, 6454, 6496, 6504, 6506, 6508, 6513, 6516, 6530, 6534, 6544, 6568, 6610, 6672, 6683, 6694, 6719, 6764, 6778, 6856, 6858, 6882, 6941, 6953, 6957, 6965, 6965, 6981, 6989
i- : "olmak" anlamında yardımcı fiil, ek fiil
1. isim cümlelerinde bildirici olarak
idi 1071, 1162, 1239, 3111, 5973, 6456
ıdı 42, 191, 203, 268, 1234, 1242, 1244, 2134, 3110, 3282, 3408, 3556, 3557, 3989, 4186, 4800, 5048, 6014, 6029, 6075, 6331, 6755
yıdı 1244, 3629, 6378
yidi 277, 898, 3563, 3628, 4663, 4962, 5342, 5596
iken 4327, 4900, 5603, 5826, 5906, 6425, 6645, 6655, 6660, 6775, 6808, 6811
ise 6573, 6578, 6637, 6901
yımış 2682, 3824, 3826, 3957
yısa 3525
2. birleşik zamanlı fiil çekimlerinde
idi 1250, 1332, 54231, 300, 6426
ıdı 870, 3408, 4317, 4585, 5531, 5683, 5693, 5960
yıdı 5678, 5682
iken 4320, 5467
imiş 6727
ise 326, 557, 1009, 1012, 1142, 1199, 1491, 1521, 1719, 1725, 1818, 1837, 1915, 1916, 2007, 2075, 2157, 2216, 2420, 2628, 2670, 2671, 1674, 2687, 2730, 2760, 2892, 2906, 2009, 2911, 2928, 2955, 3067, 3078, 3079, 3080, 3087, 3106, 3137, 3155, 3161, 3162, 3339, 3508, 3603, 3740, 3766, 3837, 3839, 3934, 3937, 4031, 4123, 4127, 4138, 4235, 4235, 4324, 4116, 4433, 4469, 4475, 4526, 4731, 4919, 5020, 5153, 5179, 5203, 5509, 5521, 5575, 5590, 5698, 5704, 5754, 5905, 6025, 6190, 6209, 6211, 6224, 6352, 6353, 6365, 6380, 6558, 6760, 6772, 6842, 6904, 6927, 6946, 6995
ısa 114, 310, 335, 342, 420, 511, 595, 615, 624, 789, 910, 1036, 1117, 1160, 1248, 1294, 1504, 1536, 1704, 1734, 1807, 1949, 2022, 2046, 2066, 2264, 2421, 2422, 2550, 2818, 2846, 2904, 2925, 2959, 2990, 3000, 3100, 3204, 3204, 3293, 3372, 3572, 3589, 3645, 3751, 3755, 3770, 3901, 3943, 4302, 4315, 4829, 4832, 4975, 5110, 5166, 5170, 5176, 5754, 5822, 5953, 5977, 5979, 6052, 6125, 6237, 6273, 6483, 6573, 6578, 6637, 6901, 6927, 6946, 6995
ısañ 580, 621, 1119, 2276, 2874, 3814
iseñ 620, 2103, 2875, 3372
isem 2869
ʿibād (A.) : insanlar
ʿi. (beyne'l-ʿi.) 4666
ʿibādet (A.) : Allah'ın emirlerini yerine getirme, kulluk
ʿi. 1886, 3413
ʿi. üzre 6113, 6116, 6118
ʿi.+de 1533
ʿi.+ler 4673
ʿi. ḳıl- 247
ʿibāret (A.) : 1. "...-den meydana gelmiş"
ʿi.+dür 949, 952
2. cümle, söz, ifade
ʿi.+ler 75
ʿi.+ler ile 1917
ʿibāḥat (A.) : mubah kılma, bir işin yapılıp yapılmamasını serbest bırakma
ʿi.+la 568
ibn (A.): oğul, oğlu
i.-i sulṭān 34
ibnü maḫāż (A.) : bir yaşını dolduran deve yavrusu
i. 6912
ibrā (<ibrāʾ A.) : (fık.) davada, bir kişiden hak talep etmekten vaz geçmek, onu temize çıkarmak
i. 4595
i. eyle- 5139
i. it- 5142
İbrāhīm (öz.a.) : Yahudiler, Hristiyanlar ve Müslümanlar tarafından kabul edilen İbrahim peygamber

i. (maḳām-ı i.) 1853
ibrīḳ (A.) : toprak veya madenden yapılmış, kulplu ve emzikli su kabı
i.+de 6590
ibteġī'l-ezvāce (A.) : kendine kocalar ara, kocalar bul !
i. 2648
īcāb (A.) : (fık.) mal sahibinin alıcıya, bir sözleşme (akit) yapmak için "bu malı şu kadar fiyata sana sattım" şeklinde söylediği söz
i. u ḳabūl 3585, 3591, 3722, 6748
icāret (A.) : (fık.) bir malı belli bir süre için bir kişinin kullanımına bırakmak, kiraya vermek
i. 5059, 5065, 6019, 6056, 6074, 6077, 6083, 6087, 6109
i. gibi 5780
i. (ʿaḳd-ı i.) 5999, 6104, 6113
i. eyle- 6286
i. it- 6205, 6207
i. ḳıl- 6010
icāzet (A.) : izin, ruhsat
i. 2245, 6212
i.+dür 2246
icbār (A.) : zorlama, zorda bırakma
i. 2233
i. eyle- 2236
i. it- 2232
icmāʿ (A.) : (fık.) aynı asırda yaşayan İslâm müçtehitlerinin şerʿî bir hüküm üzerine ittifak etmeleri, karar vermeleri
i.+a 4827
i. it-: ittifakla karar vermek 4922
icrā (A.) : yapma, yerine getirme, bir işi yürütme
i. eyle- 4828
i. it- 1400, 4668
ictihād (A.) : (fık.) şerʿî bir konuda açık seçik hüküm bulunmaması hâlinde, fıkıh âlimlerinin Kur'an ve sünnetten yararlanarak hüküm çıkarmaları, konuyla ilgili kanaate dayalı bir sonuca varmaları
i. içi 6603
iç : dış değil, iç
i.+i 560, 773, 797, 1311, 1483, 1485, 1946, 2004, 2348, 2358, 2465, 2686, 2697, 3273, 4465, 4819, 5291, 5738, 6533, 6603
i.+inde 26, 37, 38, 292, 341, 399, 478, 507, 528, 560, 578, 773, 797, 840, 968, 1026, 1035, 1165, 1218, 1226, 1229, 1256, 1269, 1270, 1311, 1483, 1485, 1600, 1613, 1762, 1828, 1833, 1834, 1836, 1887, 1946, 1946, 1946, 1947, 1948, 2360, 2499, 2677, 2686, 2697, 2763, 2771, 2779, 2880, 2975, 3191, 3194, 3698, 3783, 4139, 4140, 4373, 4465, 4466, 4472, 4493, 4664, 4671, 4959, 5248, 5291, 5298, 5300, 5640, 5689, 5738, 5958, 6122, 6130, 6498, 6587, 6603, 6755, 6887, 6889, 6891
i.+inde iken 1191, 2348, 2358, 2465, 2691, 2770, 4902
i.+indedür 1230
i.+indeki 208, 448, 530, 4784, 5704
i.+indekini 4819
i.+inden 291, 3273, 5959
i.+ine 213, 238, 266, 269, 292, 315, 332, 480, 2004, 6533
iç- : içmek
i.-di 361, 2895, 3153, 3156, 3170, 3209, 6582, 6593
i.-dügi 5814
i.-düm 3207
i.-düñ 4714
i.-e 2394, 2395, 3146, 3151, 4179, 4654, 5439, 5664, 6041
i.-ecek 6578
i.-eler 5051, 6691, 6934
i.-emez 5232
i.-en 3160, 5240, 5243
i.-enüñ 5216
i.-er 3145, 3172, 4058, 4181, 4625, 4658, 5228, 5248, 5258, 5327, 5339, 5510
i.-erise 2892
i.-erler 388
i.-er ol- 1113
i.-erse 2918, 2922, 3172, 5168, 5203
i.-erseñ 3169
i.-eyin 5511
i.-gil 3169, 5210
i.-icek 1673, 4654, 5046, 5210, 5244
i.-iser 2891, 5229, 5231
i.-medi 2896, 5236, 5261
i.-mege 5786, 6215, 6578
i.-mek 1836, 5223, 5227, 6570, 6708
i.-mekde 3224
i.-mek içün 6682
i.-mesi 1832
i.-meye 2396
i.-meyem 3170
i.-meyesin 1695
i.-meyüben 4626
i.-meyüp 2895
i.-mez 2915, 2919, 2923, 5259, 5441
i.-mezem 5206
i.-mezin 5233
i.-mezse 2901, 4060, 5273, 5322, 5323
i.-miş 5238, 6584, 6592
i.-se 373, 375, 1269, 1522, 1674, 1753, 1769, 1770, 1773, 2397, 2761, 2902,

2914, 3149, 3168, 3171, 3201, 4149, 4916, 5237, 5294, 6581, 6591
i.-se gerek 5272
i.-señ 5211, 6579
i.-sün 5466
and iç-: yemin etmek 1673, 1674, 2394, 2395, 2396, 2397, 2761, 2891, 2892, 2895, 2895, 2896, 2901, 2902, 2914, 2915, 2918, 2919, 2922, 2923, 3145, 3146, 3149, 3151, 3153, 3156, 3160, 3168, 3169, 3170, 4179, 4181, 4625, 4626, 4654, 4654, 4658, 5046, 5051, 5168, 5203, 5206, 5210, 5211, 5216, 5223, 5227, 5228, 5229, 5231, 5232, 5233, 5236, 5237, 5238, 5240, 5243, 5244, 5248, 5258, 5259, 5261, 5272, 5273, 5294, 5322, 5327, 5339, 5439, 5441, 5466, 5510, 5511, 5664, 5786, 6041, 6934
şu iç- 3170, 6578, 6579, 6582, 6584
süci iç- 3201, 3207, 3209, 4714, 4916
içerü : içeri
i.+den 3274
içmeklik : içme
i. 144, 6575
içre : içinde, arasında
i. 6118, 6930
içün : için
i. 33, 33, 242, 246, 258, 262, 423, 439, 442, 601, 619, 745, 800, 969, 980, 1411, 1510, 1639, 1681, 1683, 1700, 1748, 1760, 1760, 1804, 1810, 1814, 1814, 1815, 1821, 1824, 1840, 1879, 2077, 2260, 2445, 2483, 2483, 2485, 2509, 2617, 2789, 3031, 3039, 3181, 3245, 3247, 3278, 3291, 3497, 3502, 3522, 3547, 3553, 3675, 3676, 3754, 3771, 3953, 4029, 4109, 4117, 4187, 4246, 4444, 4452, 4456, 4457, 4462, 4525, 4528, 4565, 4588, 4633, 4698, 4704, 4857, 4935, 4936, 5043, 5079, 5129, 5130, 5150, 5241, 5247, 5279, 5356, 5460, 5475, 5592, 5666, 5679, 5745, 5752, 5791, 5915, 5916, 6114, 6129, 6142, 6283, 6335, 6363, 6383, 6388, 6471, 6480, 6482, 6491, 6527, 6554, 6682, 6782, 6785, 6787, 6788, 6790, 6791, 6796, 6796, 6797, 6799, 6823
i.+dür 1420, 4458, 6798
id- : ettmek, yapmak krş. it-
i. 1123, 4924
ʿiddet (A.) : (fık.) boşanan veya kocası ölen bir kadının başka biriyle evlenmek istemesi hâlinde, zorunlu olan 100 günlük dul bekleme süresi
ʿi. 811, 815, 1936, 2096, 2099, 2100, 2110, 2342, 2348, 2362, 2472, 2475, 2476, 2479, 2531, 2533, 2617, 2700, 2746, 2939, 2940, 2945, 2951, 2953, 2954, 2958, 2959
ʿi. (müddet-i ʿi.) 2960, 3005
ʿi. içi 2348, 2358, 2465, 2686, 2697, 5291
ʿi.+i 2109, 2471, 2515, 2690, 2751, 2937, 2941, 2943, 2944, 2946, 2949, 2950, 2952, 2956, 2957, 2961, 2971, 2979, 5290
ʿi.+i ile 2470
ʿi.+inde 2942
ʿi.+inüñ 1940
ʿi.+üm 2743, 2744, 2970
ʿi.+üñ 2691
ʿi. çek-: iddet süresini beklemek 2995
iddihām (A.) : güzel kokulu yağ sürünme
i. it- 6570
iddiḫār (A.) : biriktirme, muhafaza etme
i. eyle- 6559
idin- : kendini bir şeye sahip kılmak, edinmek
i.-di 6306
i.-se 4040
ʿiffet (A.) : namus
ʿi. içi 1948
iflās (A.) : (fık.) tüccar veya esnafın borcunu ödeyemeyecek hâle gelmesi
i-ına 4648
iftār (A.) : oruç açma
i. it- 2813
iftitāḥ (A.) : açma; başlama; namaza tekbir ile başlama
i. 1180
iġmā (A.): bayılma, kendinden geçme
i. 1217
ʿi. vü cünün 522
iḫbār (A.): haber verme, bildirme, anlatma
i. 5667, 5678, 5685, 5692
i.+dur 5694
iḫfā (A.) : gizleme, saklama
i. 1094, 1098, 1105, 1114
i.+dur 1095
i.+nuñ 1108
i.+yıla 1104, 1458, 1461, 3258
i. it- 1454
iḫrāc (A.) : çıkarma; dışarı atma
i. it- 120
iḥrām (A.) : Mekke'ye girmek, hac ve umre yapmak isteyenlerin giymek zorunda oldukları yün, pamuk ve ketenden yapılmış, dikişsiz bürgü, giysi; ihrama girme eylemi
i. 1875, 1880
i.+dur 1857
i.+ı 1881
i. dutun-: ihrama sarınmak 1844

i. it-: ihrama niyetlenmek 1862

iḥrāz (A.) : (fık.) savaşta düşmandan mal alma, mal kazanma
i. it- 3355, 3357

iḥsān (A.) : iyilik etme, bağış, bağışlanan şey
i. 83
i. u saḫā 39
i. (luṭf u i. eyle-) 50
i. it- 82

iḫtilāf (A.) : anlaşmazlık, ayrılık
i. 1187, 5486, 5573
i. üzre 3756
i. it- 1401, 2384, 2408, 2887, 2897, 2904, 2907, 2908, 2921, 5111, 5539, 5569, 5634, 5659, 5665
i. ol- 4247

iḫtilām (A.) : uykuda düş azması
i. 1217
i. gör- 758
i. ol- 1218, 1786, 6254

iḫtilāṭ (A.) : karşılaştırma
i. ḳıl- 1626

iḫtiyāc (A.) : gerek duyma, muhtaçlık
i. 3340, 5891, 6068

iḫtiyār (A.) : 1. seçme, seçilme, seçkin kişi
i. 500, 524, 1597, 2140, 2160, 2928, 3408, 4142,
i-ı 3035
i-ın 2129
i. it- 3982, 6933
i. ḳıl- 939, 1554, 2132, 2188, 2321, 3428, 4526, 4810, 6719
2. yaşlı kadın veya erkek
i. 558, 1083, 1099, 1367, 2804, 3987, 5239, 6690

iḫtiyāṭ (A.) : ilerisini düşünerek davranma, sakınma, tedbirli bulunma
i.+dur 225, 512, 710, 1123, 2342, 2666
i. eyle- 1405
i. it- 1420

iḥyā (A.) : (fık.) işlenmeyen araziyi tarıma açmak, kullanılır hâle getirmek
i. 3395
i.-ı mevāt 6668
i. eyle- 6678
i. it- 6674
i. ḳıl- 6680

iḥżār (A.) : (fık.) birinin mahkemeye davet olunması
i.+ını 5192
i. it- 4589, 4817, 5469

ik(i) : iki krş. iki
i.+si 394, 512, 1176, 2071, 2334, 2397, 3103, 3431, 3432, 3594, 3633, 4531, 5041, 5537, 5956, 6455, 6463, 6647
i.+sin 405, 1088, 1382, 4132, 4691
i.+sinüñ 6918

iḳāle (A.) : (fık.) iki tarafın isteğiyle alış veriş mukavelesini bozma
i. 4374, 4384, 4385, 4386
i. ḳāli 4372
i. eyle- 6666
i. ḳıl- 4377, 4382

iḳāmet (A.) : cemaatle namaza başlamadan önce müezzinin getirdiği kamet
i. 980

iḳdām (A.) : sabırla çalışma, sürekli çalışma
i. eyle- 5231

iki : iki krş. ik(i)
i. 127, 324, 335, 337, 405, 444, 457, 485, 500, 532, 587, 678, 686, 732, 751, 823, 830, 855, 856, 894, 902, 942, 1012, 1082, 1093, 1159, 1280, 1286, 1290, 1325, 1365, 1369, 1369, 1374, 1376, 1378, 1378, 1380, 1385, 1393, 1434, 1434, 1460, 1462, 1469, 1540, 1546, 1551, 1552, 1553, 1557, 1562, 1584, 1585, 1589, 1590, 1591, 1591, 1594, 1594, 1600, 1630, 1741, 1741, 1762, 1766, 1776, 1860, 1864, 1869, 1898, 1907, 1907, 1949, 1953, 1960, 1962, 1972, 1976, 1977, 1978, 1979, 1981, 1984, 2034, 2053, 2059, 2059, 2061, 2066, 2079, 2201, 2298, 2302, 2394, 2395, 2466, 2467, 2471, 2514, 2548, 2554, 2555, 2578, 2610, 2632, 2651, 2663, 2666, 2685, 2704, 2725, 2734, 2735, 2750, 2767, 2784, 2791, 2812, 2817, 2942, 2949, 2951, 2969, 2972, 2973, 2975, 2977, 3052, 3084, 3089, 3101, 3102, 3202, 3212, 3343, 3437, 3442, 3482, 3551, 3570, 3571, 3583, 3607, 3628, 3633, 3635, 3642, 3660, 3671, 4064, 4118, 4119, 4140, 4192, 4212, 4220, 4228, 4431, 4462, 4471, 4472, 4553, 4584, 4634, 4846, 4880, 4931, 4932, 4944, 4961, 4991, 5001, 5057, 5205, 5266, 5475, 5482, 5536, 5541, 5548, 5574, 5576, 5577, 5582, 5584, 5727, 5730, 5735, 5859, 5939, 5948, 5953, 6019, 6297, 6309, 6310, 6311, 6312, 6316, 6447, 6456, 6469, 6552, 6642, 6798, 6800, 6872, 6904, 6939, 6992
i. biñ 1628, 1629, 2385, 2403, 3813, 3820, 4119, 4990, 4992
i. biñden 6484
i. biñlik 6483, 6764
i. gez 1762, 1766, 2471, 4462
i. yüz 328, 1530, 1563, 1612, 1617
i. yüz bire 1602
i. (on i.) 1278, 6265, 6269

i.+de 1283
i.+den artuḳ 4213
i.+dür 1279, 1280, 1309, 2642, 2703, 4874
i.+si 186, 766, 1054, 1913, 1974, 2041, 2043, 2044, 2063, 2087, 2093, 2391, 2524, 2727, 2729, 2740, 2849, 3038, 3350, 3437, 3610, 3631, 3821, 3920, 4192, 4238, 4352, 4430, 4464, 4643, 5125, 5348, 5358, 5365, 5538, 5540, 5580, 5583, 6262, 6303, 6308, 6387, 6877
i.+si bile 6320, 6979
i.+si içün 601
i.+sin 278, 690, 875, 1080, 1083, 1087, 1090, 1317, 2063, 2664, 3038, 3483, 3485, 4123, 4124, 4127, 6802, 6999
i.+sin daḫı 4477
i.+sinde 682, 689, 1372, 2539, 4064, 5209, 6254, 6261
i.+sinden 1418, 2396, 2930, 3586, 5627, 5644, 5974, 6539, 6862, 6982, 6984
i.+sinden bile 2861, 3638
i.+sine 3489, 5538, 5639, 5646, 6462
i.+sinüñ 461, 705, 1974, 2862, 3262, 3573, 3599, 3645, 3647, 3863, 4168, 4761, 5428, 5540, 5544, 6069, 6157, 6735, 6875
i.+siyle 2733
i.+ye 1379, 2651
i.+ye (on i.) 5095, 5101

ikinci : ikinci
i. 1077, 1441, 1544, 1844, 3606, 4093, 4284, 5714, 6502, 6960
i.+si 1039, 1849, 1853, 2326, 3517, 6020

ikinci imām (Tür.+A.): Hanefî mezhebinde mezhep imamı İmam-ı Azam'dan sonra, ikinci derecede yer ve önem işgal eden fıkıh alimi Ebu Yusuf (H.113/182, Kûfe-731/798, Bağdat)
i. 561, 743, 1083
i.+uñ 276, 5009

ikişer : ikişer
i. 1289, 1292, 1296, 1365

ikiz : ikiz, bir çift
i. 807, 5626

iḳlīm (A.) : ülke, diyar
i.+lere 33

iḳraʾ (A.) : "oku !" Kur'an-ı Kerim'in 96. suresi olan Alak suresinin ilk ayeti
i. 1348

ikrāh (A.) : (fık.) korkutarak birine zorla bir iş yaptırma veya bir sözü söyletme
i. 6201, 6208, 6217, 6219, 6223
i. ile 6202
i.+a 5361
i. it- 580

iḳrār (A.) : (fık.) bir kişinin, başka birinin kendisinde olan hakkını, alacağını haber vermesi
i. 4906, 5200, 5278, 5687, 5719, 5766, 6270, 6450
i. ile 3198, 4730, 5712, 5760
i. üzre 5763
i.+dan 3023, 5554, 5782
i.+dur 5694
i.+ı 3058, 3060, 5133, 5142, 5665, 5722, 5744, 5748, 6244, 6245, 6247, 6247, 6288
i.+ında 3026
i.+ıyla 3063, 3064
i.+uñ 5720
i. eyle- 3202, 3705, 4560, 4563, 5141, 5146, 5268, 5669, 5681, 5690, 5707, 5760, 5769
i. it- 2840, 2970, 3023, 3039, 3057, 3195, 3207, 4719, 5132, 5200, 5232, 5233, 5551, 5672, 5674, 5688, 5689, 5696, 5702, 5703, 5706, 5713, 5723, 5726, 5727, 5735, 5746, 5752, 5758, 5766, 5767, 6205, 6207, 6293
i. ḳıl- 6263, 6294

iḳtiżā (A.) : ihtiyaç; lâzım olma, gerekme
i. 3952, 3953, 4231, 4274, 4278, 4285, 4295, 4659
i.+la 5767

il : ülke, diyar, oba
i.+den 4909
i.+e 4902
i.+ine 3371, 3377, 3441
i.+üñ 4902

iʿlām (A.) : bildirme, anlatma
i. eyle- 1154
i. it- 3403, 6285, 6292

ile (+ıla/+ile) : vasıtasıyla, ile birlikte
1. çekim edatı
i. 1, 2, 3, 4, 18, 24, 38, 46, 62, 73, 84, 86, 88, 97, 99, 115, 116, 121, 145, 198, 236, 236, 266, 336, 338, 375, 378, 380, 388, 412, 429, 444, 517, 530, 548, 630, 632, 693, 737, 753, 760, 760, 764, 776, 818, 825, 851, 865, 870, 888, 902, 917, 919, 924, 927, 928, 1007, 1010, 1027, 1029, 1062, 1096, 1098, 1102, 1103, 1106, 1114, 1115, 1116, 1117, 1119, 1223, 1225, 1236, 1259, 1260, 1266, 1277, 1300, 1300, 1333, 1334, 1334, 1336, 1361, 1394, 1394, 1399, 1400, 1433, 1445, 1450, 1452, 1453, 1456, 1468, 1468, 1517, 1518, 1519, 1554, 1628, 1638, 1753, 1755, 1757, 1786, 1790, 1805, 1904, 1905, 1917, 1927, 1948, 1999, 2001, 2010, 2011, 2059, 2059, 2061, 2061,

2062, 2062, 2064, 2064, 2079, 2079, 2096, 2096, 2111, 2111, 2115, 2115, 2115, 2115, 2118, 2118, 2119, 2119, 2119, 2119, 2134, 2134, 2147, 2147, 2157, 2157, 2169, 2201, 2201, 2204, 2204, 2208, 2208, 2215, 2215, 2216, 2216, 2237, 2237, 2237, 2237, 2252, 2252, 2256, 2256, 2257, 2257, 2268, 2268, 2353, 2353, 2371, 2371, 2371, 2371, 2414, 2414, 2442, 2442, 2470, 2470, 2479, 2479, 2539, 2539, 2544, 2544, 2547, 2547, 2555, 2555, 2669, 2669, 2671, 2671, 2718, 2718, 2719, 2719, 2722, 2722, 2726, 2726, 2737, 2737, 2739, 2739, 2741, 2741, 2746, 2746, 2750, 2750, 2772, 2772, 2772, 2772, 2794, 2794, 2852, 2852, 2860, 2860, 2881, 2881, 2938, 2938, 2953, 2953, 2983, 2983, 3067, 3067, 3073, 3073, 3091, 3091, 3091, 3091, 3150, 3150, 3158, 3158, 3158, 3158, 3158, 3158, 3198, 3198, 3218, 3218, 3222, 3222, 3241, 3241, 3251, 3251, 3337, 3337, 3344, 3344, 3355, 3355, 3357, 3357, 3365, 3365, 3367, 3367, 3371, 3371, 3378, 3378, 3388, 3388, 3391, 3391, 3393, 3393, 3393, 3393, 3412, 3412, 3413, 3413, 3476, 3476, 3504, 3504, 3571, 3571, 3574, 3574, 3576, 3576, 3591, 3591, 3595, 3595, 3691, 3691, 3693, 3693, 3705, 3705, 3743, 3743, 3783, 3783, 3827, 3827, 3853, 3853, 3856, 3856, 3859, 3859, 3921, 3921, 3952, 3952, 4158, 4158, 4159, 4159, 4165, 4165, 4220, 4220, 4263, 4263, 4272, 4272, 4288, 4288, 4387, 4387, 4399, 4399, 4419, 4419, 4423, 4423, 4427, 4427, 4465, 4465, 4486, 4486, 4486, 4486, 4495, 4495, 4495, 4495, 4496, 4496, 4497, 4497, 4497, 4497, 4534, 4534, 4557, 4557, 4559, 4559, 4578, 4597, 4597, 4667, 4667, 4671, 4671, 4677, 4677, 4680, 4680, 4681, 4681, 4697, 4697, 4702, 4702, 4703, 4703, 4708, 4708, 4718, 4718, 4720, 4720, 4730, 4730, 4776, 4776, 4824, 4824, 4838, 4838, 4853, 4853, 4858, 4858, 4874, 4874, 4876, 4876, 4887, 4887, 4890, 4890, 4898, 4898, 4908, 4908, 4921, 4921, 5128, 5128, 5136, 5136, 5182, 5182, 5246, 5286, 5349, 5357, 5395, 5410, 5412, 5427, 5672, 5689, 5710, 5710, 5712, 5715, 5757, 5760, 5819, 5819, 5822, 5840, 5920, 5920, 5929, 5964, 5969, 5982, 5988, 5996, 6049, 6074, 6074, 6116, 6151, 6186, 6202, 6217, 6217, 6234, 6235, 6294, 6299, 6301, 6330, 6467, 6477, 6515, 6516, 6517, 6525, 6564, 6612, 6625, 6628, 6653, 6656, 6666, 6680, 6699, 6722, 6737, 6741, 6748, 6812, 6837, 6837, 6843, 6848, 6849, 6849, 6861, 6867, 6871, 6883, 6886, 6892, 6893, 6952, 6952, 6953, 6954, 6955, 6963

i.+dür 2634, 3679
2. bağlama edatı
i. 280, 363, 766, 831, 1346, 1609, 1656, 1872, 1907, 1925, 2355, 2355, 2782, 2782, 2887, 2887, 2994, 2994, 3431, 3431, 4372, 4489, 4492, 4540, 4834, 5025, 5054, 5151, 5152, 5275, 5539, 5569, 5648, 5654, 5956, 5976, 6013, 6288,6347, 6455, 6737

ilet- : iletmek, ulaştırmak
i. 6063
i.-di 3479, 5373
i.-e [ilede] 1194
i.-eler [iledeler] 3525
i.-medin 3533
i.-mek 6036
i.-mese 3499
i.-meye 2415, 2416
i.-meyeler 5249
i.-se 3532, 6044
i.-señ 6064

iletmeklik : iletme, ulaştırma
i.+e [iletmeklige] 5409

ilḥāḥ (A.) : zorlama, üzerine düşme
i. eyle- 5226

ilḥāḳ (A.) : katma, katıştırma
i. it- 2854, 3425

ilin- : dokunmak, el sürmek
i.-meye 931

illā (A.) : ille, mutlaka
i. 5721
i. meger 6176

ʿillet (A.) : hastalık, sakatlık
ʿi.+i 4190

ʿilm (A.) : ilim
ʿi. 1126
ʿi.+i 4906, 4918
ʿi.+i ile 18, 4671, 4907
ʿi.+inde 4907
ʿi.+iyile 4904, 4923
ʿi.+üñ (ehl-i ʿi.) 3400

ʿilm-i fürūʿ (A.) : (fık.) İslâm hukunun amelî, tatbikî bölümü ile miras hukukunda alt soy hısımlarla ilgili konular
ʿi. 63

iltibās (A.) : iki veya daha çok şeyin, biri öteki sanılacak ölçüde, birbirlerine benzemesi
i. 878

iltifāt (A.) : gönül alma, hatır sorma
i. it- 4775

iltizām (A.) : kendi için lüzumlu sayma
i. ḳıl- 3637

İmā (A.) : işaret
i.+yıla 1138

imām (A.) : 1. önde bulunan, önder

i. 101, 226, 244, 254, 293, 307, 316, 323, 352, 357, 385, 391, 396, 401, 416, 422, 504, 507, 515, 592, 625, 634, 637, 654, 675, 718, 731, 736, 747, 793, 836, 885, 890, 908, 915, 936, 950, 959, 979, 1038, 1060, 1064, 1077, 1084, 1094, 1096, 1099, 1101, 1102, 1119, 1121, 1126, 1128, 1140, 1145, 1180, 1182, 1185, 1196, 1196, 1196, 1203, 1205, 1217, 1228, 1238, 1240, 1253, 1302, 1317, 1320, 1324, 1336, 1343, 1350, 1356, 1360, 1381, 1391, 1426, 1431, 1435, 1437, 1438, 1444, 1449, 1463, 1465, 1473, 1485, 1486, 1489, 1489, 1503, 1506, 1512, 1514, 1517, 1523, 1535, 1540, 1570, 1579, 1584, 1599, 1625, 1631, 1639, 1659, 1694, 1695, 1731, 1756, 1760, 1810, 1824, 1828, 1881, 1885, 1886, 1940, 1945, 2041, 2050, 2055, 2078, 2099, 2106, 2144, 2167, 2229, 2352, 2362, 2389, 2403, 2411, 2424, 2469, 2513, 2541, 2585, 2616, 2654, 2761, 2779, 2792, 2812, 2817, 2882, 2894, 2905, 2977, 2993, 3052, 3078, 3084, 3094, 3099, 3101, 3110, 3117, 3195, 3203, 3213, 3215, 3220, 3225, 3254, 3288, 3313, 3358, 3391, 3444, 3460, 3463, 3464, 3486, 3491, 3527, 3542, 3550, 3666, 3674, 3691, 3721, 3731, 3748, 3904, 3956, 3966, 3986, 4005, 4018, 4022, 4027, 4033, 4185, 4197, 4211, 4233, 4254, 4260, 4325, 4359, 4455, 4514, 4544, 4617, 4740, 4767, 4771, 4870, 5007, 5007, 5060, 5092, 5199, 5212, 5226, 5279, 5299, 5325, 5362, 5368, 5374, 5393, 5420, 5428, 5465, 5479, 5589, 5609, 5636, 5678, 5691, 5697, 5704, 5714, 5747, 5892, 5929, 5943, 5953, 5962, 5975, 5988, 5992, 6013, 6031, 6055, 6109, 6379, 6428, 6442, 6465, 6468, 6479, 6502, 6510, 6546, 6550, 6569, 6592, 6596, 6603, 6604, 6611, 6627, 6631, 6648, 6661, 6673, 6748, 6762, 6799, 6801, 6812, 6817, 6828, 6838, 6905, 6912, 6919, 6933, 6987, 7006

i.+lar didügi 674, 921, 1763

i. (baʿżu'l-i.) 6498, 6512

2. cemaate namaz kıldıran kimse

i. 1096, 1099, 1001, 1002, 1126, 1128, 1145, 1175, 1180, 1082, 1085, 1096, 1240, 1425, 1431, 1437, 1438, 1463, 1473, 1485, 1486, 1488, 1489, 1503, 1506, 1512

i. boyı 1175

i. ẓahrı 1488

i.+a 1103, 1148, 1153, 1175, 1179, 1195, 1195, 1201

i.+dan 1425

i.+dan şoñra 1183

i.+ı 1149, 1204, 1460

i.+uñ 1151, 1487, 1487, 1490, 1491

i.-ı ḫay 1505, 1507

i. ḳıl- 1240

i. ol- 1165, 1168, 1210

3. devlet başkanı

i. 3210, 3220, 3249, 3276, 95, 3328, 3331, 3337, 3341, 3343, 3348, 3388, 3453

i.+uñ 3717

i. (ḥükm-i i.) 3712

i. (iẕn-i i.) 6675

i. (rāyü'l-i.) 3252

i.+uñ 6678

4. Hanefî mezhebinin kurucusu olan İmam-ı Azam Ebu Hanife

i. 1189, 3383, 4162, 5462

i. (ḳavl-i i.) 5022

imāmet (A.) : imamlık

i. 6115

imāmeyn (A.) : iki imam (İmam-ı Azam Ebu Hanife'nin yeştirdiği iki büyük fıkıh bilgini Ebu Yusuf ve İmam-ı Muhammed için kullanılır.)

i. 1080, 1087, 1253, 3380, 3383, 5278, 5484, 5942, 6729, 6972

i. ḳavli 65, 952, 1060, 1190, 1295, 1579, 2738, 2863, 3691, 3753, 3829, 3892, 4099, 4271, 4865, 4911, 5280, 5285, 5470, 5480, 6052

i. mezhebi 4799

i.+üñ 943, 1184, 2474, 3119, 3787, 5608

İmām-ı Ḥanbel (öz. a.) : Hanbelî mezhebinin kurucusu Ahmed b. Hanbel (H. 164/241, Bağdat- 780/855, Bağdat)

i.+üñ 1123

İmām-ı Kerḫī (öz. a.) : Hanefî mezhebinin önde gelen fıkıhçılarından Ebu'l-Hasan Ubeydullah b. Hüseyn b. Dellal el-Kerhî (240/360, Kerh - 873/952, Bağdat)

i.+den 1090

imām-ı ṯānī (A.) : ikinci imam

krş. ikinci imām

i. 467, 911, 1026, 1580, 2722

i. ḳavli 229

i.+den 159, 190, 301, 450, 922, 4131

i.+nüñ 3787, 3829, 4790

i.+yi 4496

imāmlıḳ (A.+Tür.) : imamlık

i. 1142

i.+lar 1129

i. it- 1142

imdi : şimdi, artık
i. 17, 108, 632, 839, 855, 857, 1342, 1527, 1555, 1842, 1862, 3143, 3717, 3898, 3930, 4220, 4413, 4685, 4891, 6046, 6168
iʿmel bi-raʾyike (A.): "dilediğin gibi davran, istediğini yap!"
i. 5812
imkān (A.) : olabilirlik, imkân
i. 4502
imren- : beğenilen, hoşlanılan bir şeyi etme isteği
i.-düm 2209
i.-ür 764
imtiṣāl (A.) : boyun eğme, razı olma
i. ḳıl- 5080
imżā (A.) : mektup veya yazılı belgelerin sonuna ilgili kişinin koyduğu işaret
i. eyle- 4828
i. it- 4884
in : yaban hayvanlarının kendilerine yuva edindikleri kovuk
i.+inden 456, 458
in- : inmek
i.-er 108
i.-se 1030
inā (A.): kap kacak
i. 6571
i.+dan 6575
inʿām (A.) : iyilik etme, nimet verme
i.+ına 6
i. (maʿden-i i.) 39
ʿinān (A.) : idare etme, yürütme
ʿi. 3606
ināṣ (A.) : kızlar, kadınlar
i. 1609
İncīl (öz.a.) : Hz. İsa'ya gönderilmiş kutsal kitap
i. ile 5246
i.+e 5244
incileyin : inci gibi, inciye benzer
i.+dür 6375
incin- : rahatsızlık duymak, incinmek
i.-ür 2429
incü : inci
i. 6374, 6374
i. issi 6372, 6373
i.+nüñ 6371
i.+sini 6370
inek : yavrulamış dişi sığır
i. 3935, 3948, 4148
iñen : çok, pek
i. 1481, 2238, 3968, 5605
infāḳ (A.) : besleme, yiyecek verme, nafaka verip geçindirme
i. 2533, 2536, 2538, 3001, 3004, 3006, 3507
i.+ı 3508
i. it- 2275, 2277, 2279, 2349, 2531, 2996, 2999, 3003, 3005, 3469, 3470, 3491, 3504, 3539, 3754
infiʿāl (A.): birine içerleme, kızgınlık duyma
i. 1874
i. vir-: kızdırmak 3326
inʿiḳād (A.) : bağlanma; kurulma, toplanma
i. 4248
i. (yemīn-i i.) 3151
iñilde- : inlemek
i.-se 1260
inkār (A.) : yaptığını saklama, reddetme
i. 6267
i.+ı 6268
i.+ına 3062
i. eyle- 3056, 4345, 4573, 4606, 4647, 4736, 4757, 5201, 5287, 5292, 5301, 5360, 5684, 5785
i. it- 20, 1670, 1954, 1955, 3062, 4102, 4598, 4614, 4621, 4773, 4837, 4852, 4943, 4999, 5165, 5200, 5252, 5304, 5309, 5313, 5331, 5334, 5375, 5394, 5454, 5477, 5484, 5513, 5537, 5556, 5575, 5661, 5729, 6267
inḳılāb (A.) : değişim, değişme
i. 6721
inḳıyād (A.) : boyun eğme, kabul etme
i. 4666
ʿinnīn (A.) : iktidarsızlık
ʿi. 2366
ʿi. ḥükmi 2924
insān (A.) : insan, adam
i. (ḥācet-i i.) 1839
inşāʾallāh (A.) : temenni sözü, "Allah dilerse"
i. 5722
İnşiḳāḳ (A.) : Kur'an-ı Kerim'in 84. suresi
i. 1349
intifāʿ (A.) : yararlanma, faydalanma
i. 6684
i. it- 6669, 6689
intiḳāl (A.) : bir yerden başka bir yere gitme
i. it- 940, 1411
inzāl (A.) : indirme, indirilme
i. 2713, 4666
i.+i 2562
i.-i menī 734, 1787, 6255
i. it- 2015, 2560
iplik : iplik
i. 5650, 5651, 5653, 5662, 5664
i.+ini [ipligini] 6058
ir- : erişmek, ulaşmak, kavuşmak
i.-di 8, 195, 406, 645, 887, 975, 1206, 1251, 1817, 3815, 6404, 6409
i.-dükde 294

i.-e 784, 852, 1549, 1556, 1561, 1589, 1602, 1814, 6384, 6913
i.-erse 234, 300, 848, 1314, 4261, 6745, 6929
i.-ince 329
i.-medi 346
i.-mek gerek 1543
i.-mese 6670
i.-meye 232, 920
i.-mez 286, 6579
i.-mezse 231, 846
i.-mişiken 48
i.-se 228, 230, 399, 400, 408, 414, 415, 437, 438, 619, 644, 652, 750, 849, 860, 862, 906, 923, 1191, 1195, 1221, 1540, 1551, 1552, 1584, 1593, 1603, 2023, 3435, 3938, 4043, 4256, 5603, 6271, 6739
i.-sün 14
i.-üp 863
i.-ür 1541

irgür- : ulaştırmak, eriştirmek
i. 951
i.-me 1365
i.-sün 696

iriñ : genellikle sarı renkli iltihap, cerahat
i. 502, 789, 798

iriş- : erişmek, ulaşmak, varmak
i.-di 853, 1350, 1850, 6307
i.-dügi 4340
i.-e 60, 840, 1313, 1322, 1435, 1562
i.-icek 4815
i.-ince 4332
i.-medi 1428
i.-medin 4823
i.-memiş 4326
i.-mese 6943
i.-mez ol 391, 1320
i.-mezse 1310
i.-miş gibi 4328
i.-se 440, 868, 1545, 6762
i.-ür 545
i.-ürse 3298

irkek : erkek krş. erkek
i. 2665, 2814, 3186, 3970, 6987
i. oğlan: erkek çocuk 2181, 6253, 6255
i.+in [irkegin] 1611

irş (A.) : ölmüş bir kimsenin evlât ve akrabasından sağ kalanlara düşen para veya mal, miras
i. ile 3571
i.+e 6858
i.+i 3545
i.+in 2307, 2309, 5757

irsāl (A.) : gönderme, yollama
i. 6715

i. eyle- 3818
i. it- 5242

irte : 1. sabah, şafak sökme zamanı
i. 1092, 1241
i. gice: sabah akşam, gece gündüz 1278, 3326, 3630
i. namāzı: sabah namazı 666, 1383
i. sünneti 1024
i. vaḳtı 1279
i.+de 1097, 1158, 1294, 1777, 2823
i.+si 1680
i.+yi 960
i.+yimiş 1798
i. ağar-: şafak sökmek 960
i. ṭoğ-: şafak sökmek 970
2. ertesi gün
i. 5981
i.+si 1691
i.+sinden 1447

irtidād (A.) : (fık.) İslâm dinini bırakıp başka dine girme, İslâm'dan dönme
i. 2544
i. ile 6186
i.+ı 3218, 3422

irtihān (A.) : (fık.) bir hakkın elde edilmesi için rehin alma
i. 6287, 6776

is/-ssi : sahibi
i. 36, 3275, 3290, 3511, 3512, 3513, 3515, 3525, 3534, 3675, 3676, 3836, 3838, 3841, 3842, 3845, 3849, 3852, 3857, 3858, 3860, 3867, 3889, 3895, 4566, 4579, 5123, 5254, 5256, 5263, 5735, 5831, 5858, 5867, 5878, 5883, 5886, 5895, 5897, 5899, 5899, 5900, 5901, 5902, 5906, 6007, 6011, 6015, 6072, 6123, 6131, 6133, 6347, 6349, 6350, 6352, 6355, 6367, 6367, 6372, 6373, 6403, 6418, 6476, 6564, 6818
i.+n 3509
i.+nden 3852, 3857
i.+ne 896, 3277, 3497, 3499, 3499, 3504, 3505, 3522, 3525, 3526, 3532, 3533, 3675, 3849, 3850, 3853, 3860, 4036, 4150, 4191, 4217, 4702, 4708, 5857, 5880, 5886, 5900, 5901, 6011, 6036, 6331, 6349, 6350, 6373, 6404, 6564, 6818
i.+nüñ 3835, 5877, 6072, 6123, 6128, 6131, 6133, 6374

isā'et (A.) : kötülükte bulunma, kötü iş yapma
i. it- 1381
i. ḳıl- 1367

işbāt (A.) : kanıt göstererek bir şeyin gerçek yönünü ortaya çıkarma
i. 4729, 4956

i. (nefy-i i.) 5344
i. eyle- 4838, 5410, 5570
i. it- 2392, 3875, 4155, 4653, 5201, 5376, 5405, 5426, 5573, 5575
ishāl (A.) : sürgün, iç sürme, amel
i. ol- 789
iskāṭ (A.) : düşürme, düşürülme
i.-ı ḥaḳ 6276, 6277
i. eyle- 882, 2929, 4111, 6628
i. it- 2454, 4112
İslām (A.) : Hz. Muhammed (s.a.v.)'in, Allah tarafından tebliğine memur edildiği din
i. 3307, 3446
i. (ʿarż-ı i. it-) 3403, 3407
i. (dāru'l-i.) 3371, 3377, 3425, 3424
i. (ehl-i i.) 3319
i.+a 2525, 3320, 3327, 3423, 3449, 3450
i.+da (dāru'l-i.) 3425
i.+da (ḥālet-i i. iken) 3409, 3414
i.+dan 6172
i.+dan (dāru'l-i.) 3424
i.+dan (ehl-i i.) 3292
i.+ı 93, 3384
İslāmī (öz.a.) : İslâm'a, Müslüman halka mensup
i. gibi 3422
iṣm (A.) : suç, günah
i.+i 3150
ismullāh (A.) : Allah'ın adı
i. ile 1, 1
iṣnā ʿaşer (A.) : on iki
i. 1231
iste- : istemek
i. 5126
i.-di 265, 602, 4305, 5137, 5471, 6076
i.-gil 5136
i.-mek 577, 6011, 6013, 6788
i.-mez 3612
i.-r 1952, 2108, 3372, 3611, 3638, 3648, 4450, 4588, 5378, 5379, 5586
i.-rken 265
i.-rse 2637, 2885, 6012, 6800
i.-se 491, 556, 2113, 5455, 5465
i.-ye 2223, 3852, 5035, 6749
i.-yen 2116
i.-yüp 4679
iẕn iste- 2113, 2116
istibrā (A.) : (fık.) nikâhla alınan bir dulun hamile olmadığına kanaat getirmek için bir hayız görünceye kadar ona yaklaşmaktan sakınma
i. 2031, 2033, 6626, 6649, 6651, 6653, 6656, 6658, 6662, 6664
i.+yı 6628
i. it- 6667
istidlāl (A.) : (fık.) bir delile dayanarak bir şeyden sonuç çıkarma, delil ile anlama
i. it- 5668, 5680
istīfā (<istīfā' A.) : tamamıyla alma, alınma; ödetilme
i. it- 3538, 6008, 6765, 6766, 6795
istifrāş (A.) : yatağa alma, beraber yatma
i. it- 4066
istiġfār (A.) : günahın bağışlanması için Allah'tan af dileme, tevbe etme
i. ile 1468, 3150
i. it- 2828, 3150
istiḥāża (A.) : (fık.) hayız ve nifas hâlleri dışında, genellikle bir hastalık nedeniyle gelen kan
i. 785
i. ḥükmi 806
i. ḳanı 810, 2682
istiḫdām (A.) : kullanma, hizmete kabul etme
i. it- 2273, 2282, 3121, 6285
istīlād (A.) : (fık.) sahibinin, cariyesinden çocuk sahibi olmasını istemesi
i. 5283
i.+ı 3091
i. it- 6169
istiʿmāl (A.) : kullanma
i.+i 6574, 6584
istīnāf (A.) : yeniden başlama
i. it- 1197, 1208, 1213, 1565
istincā (A.) : necasetten, pislikten temizlenme
i. 930
i.+yı 926
istinşāḳ (A.) : abdest alırken veya temizlik yaparken buruna su çekme
i. 480
i. it- 477
istircāʿ (A.) : geri dönme, geri verme
i. it- 3807, 5857
istisʿā (<istīsāʿ A.) : (fık.) kölenin kendi bedelini ödeyip azat olabilmesi için fazla çalışıp para biriktirmesi
i. it- 3088
istisḳā (A.) : vücudun bir yerinde veya karında toplanan su
i. 1468, 4203
istiṣnā (A.) : (fık.) bazı şeyleri ayırma, kural dışı bırakma
i. 1110, 4522, 5720
i. (şarṭ-ı i.) 5986, 5987
i. it- 1113, 5985
istişnāʿ (A.) : bir şey yaptırtma, bir şey yapılmasını isteme
i. 4522
ʿişyān (A.) : ayaklanma; isyan
ʿi.+ı 46
ʿi. it- 4723
iş : iş

i. 2, 3, 4533, 6908
i.+de 6343, 6935
i.+den 1173
i.+e 60, 3146, 3637, 4695
i.+i 1, 54, 598, 662, 717, 786, 822, 1004, 1028, 1089, 1124, 1126, 1133, 1246, 1254, 1301, 1327, 1405, 1718, 1794, 1942, 1962, 2103, 2629, 2990, 3521, 3638, 3742, 4029, 4677, 4999, 5055, 5131, 5435, 6025, 5695, 6076, 6092, 6411, 6652, 6853
i.+idür 6643
i.+inde 3145
i.+ler 1400
i.+lere 1873
i.+lerinde 6416
i.+lerine 3296, 3296
i.+üñ 5038
i. eyle- 1557, 1557
i. işle- 3152
i. it- 1123, 1847, 3568, 3683, 4924, 5495, 5502, 5529, 6432, 6566

işāret (A.) : bir şeyi kaş, göz, veya elle gösterme
i. 2634, 5969
i.+le 1339
i. eyle- 1011, 2626, 2628
i. ḳıl- 2631, 2633

işbu : bu, işte bu
i. 1115, 1120, 1351, 1463, 1564, 1594, 2792, 3170, 3173, 3178, 3179, 3187, 3187, 3760, 3879, 4062, 5104, 5476, 5574, 5582, 5675, 5681, 6200
i.+dur 3485

işe- : işemek
i.-medin 740
i.-mek 4059
i.-r ol- 317, 6980
i.-rse 6981, 6982, 6982, 6983
i.-se 4040, 4972, 6981
i.-ye 762, 852, 6984
i.-yen 4046

işhād (A.) : tanık bulma, tanık gösterme
i. it- 3522, 5028
i. (şüret-i i.) 5015, 5022

işid- : işitmek krş. işit-
i. 551, 610, 663, 839, 943, 982, 1123, 1354, 1470, 1519, 1656, 1775, 1847, 2553, 2580, 2805, 2808, 2811, 3077, 3085, 3170, 3193, 3397, 3503, 3574, 3683, 3929, 4243, 4375, 4419, 4479, 4496, 4653, 4878, 4911, 4924, 5044, 5480, 6236, 6259, 6566, 6681, 6683, 6832, 6915

işidil- : işitilmek
i.-mez 5431, 5462
i.-mezse 6673
i.-se 6677, 6942

işit- : işitmek, duymak krş. işid-
i.-di 1353, 4770
i.-düñ 4641, 6914
i.-e [işide] 44, 534, 1107, 2794, 2798, 5387, 5398, 5458
i.-eler [işideler] 5517
i.-esin [işidesin] 1108, 6432
i.-icek [işidicek] 1343
i.-medi 4773
i.-meye 3568, 5198
i.-meyeler 5492, 5495, 5502, 5504, 5529
i.-mez 5384, 6443
i.-se 525, 3317
i.-ür [işidür] 6441

işle- : işlemek, yapmak
i. 1043, 1848
i.-di 978, 3157, 6400, 6422, 6423, 6497
i.-düm 3146
i.-düñ 5772
i.-gil 660, 1447
i.-me 6572
i.-medi 3157
i.-medügi 3146
i.-medüm 3145
i.-mek 243, 1327, 1835, 3631, 4728, 5875, 5919, 6419, 6628
i.-mekde 482
i.-meye 2563, 3152
i.-meyem 3157
i.-meyüp 489
i.-mezse 6025
i.-miş 6495
i.-r 3742, 5843
i.-r ise 1837, 6025, 6224
i.-rse 2564, 4055
i.-se 2575, 3639, 5127, 5876
i.-ye 490, 791, 1067, 1180, 1181, 1219, 1564, 3152, 5812, 6883, 6991
i.-yeler 3296
i.-yelüm 3630
i.-yem 3157
i.-yene 6497, 6511
i.-yenler 756
i.-yesin 89, 1075, 1446
i.-yümedi 1302
iş işle- 3152
luṭf işle- 2575, 5772

işlemeklik : işleme, yapma
i.+idür [işlemekligidür] 4728

işlen- : işlenmek, yapılmak
i.-e 1043
i.-meye 3
i.-se 968, 1858

işlet- : işletmek, bir işi yürütmek
i. 5793

i.-en [işleden] 3638
i.-üp [işledüp] 3625
iştihā (A.) : istek; iştah
i.+yıla 2711
iştirāk (A.) : ortak olma, ortaklık
i. 5544
it : köpek, it
i. 213, 3935, 5544, 6723, 6737
i. gibi 383
i. mu'allem olduğı 6713
i. yidügi 6738
i.+e 216, 218
i.+i 6722
i.+ler 6710
it- : etmek, yapmak krş. id-
i. ! 199, 782, 1064, 1382, 1476, 1852, 1932, 1958, 2073, 2509, 2805, 2828, 2836, 2859, 3388, 3552, 3683, 3814, 3853, 3943, 4908, 4922, 5718, 5817, 5933, 6205, 6566, 6961
i.-di 49, 411, 423, 744, 811, 935, 1237, 1246, 1301, 1331, 1357, 1389, 1401, 1905, 1939, 1940, 1974, 1981, 2141, 2148, 2179, 2300, 2305, 2392, 2403, 2454, 2468, 2504, 2677, 2716, 2776, 2792, 2793, 2895, 3042, 3057, 3062, 3077, 3190, 3427, 3608, 3629, 3642, 3654, 3658, 3690, 3691, 3875, 3909, 3942, 3948, 3988, 4009, 4120, 4185, 4196, 4199, 4202, 4230, 4236, 4307, 4317, 4477, 4700, 4723, 4755, 4759, 4770, 4771, 4773, 4774, 4799, 4839, 4847, 4853, 4855, 4900, 4948, 5036, 5038, 5141, 5142, 5159, 5161, 5234, 5242, 5309, 5377, 5399, 5483, 5487, 5551, 5551, 5552, 5560, 5702, 5706, 5713, 5766, 5807, 5808, 5852, 5897, 5957, 5994, 6088, 6091, 6330, 6335, 6378, 6413, 6428, 6634, 6711, 6751, 6769, 6924
i.-diler 880, 2431, 2908, 2921, 3199, 3425, 3689, 4164, 4220, 4244, 4306, 4922, 5036, 5797
i.-dügi 607, 2074, 2126, 2683, 3917, 3922, 4004, 4005, 4060, 4125, 4186, 4267, 4313, 4408, 4699, 4868, 5420, 6177, 6182, 6188, 6343
i.-dügin 3890, 4128, 5383
i.-düginden 2405, 4087
i.-dügine 2892
i.-dügini 3893
i.-düginüñ 5547
i.-dügüm 4719
i.-dügümçün 17
i.-dügüñ 4590
i.-dük 428, 3855
i.-düklerini 6209
i.-düm 63, 565, 1900, 1914, 2089, 2162, 2197, 2688, 2691, 2719, 2754, 2760, 2770, 2890, 2900, 3025, 3207, 3687, 3687, 3719, 4720, 4897, 5291, 5300, 6953, 5444, 6289
i.-düñ 353, 1384, 2092, 2483, 4545, 4715, 5065, 5308, 5449, 5771, 5783, 5788, 5789
i.-e [ide] 45, 50, 51, 61, 82, 95, 99, 120, 124, 417, 418, 424, 425, 430, 431, 448, 477, 482, 486, 521, 534, 545, 546, 552, 588, 589, 599, 710, 716, 817, 940, 955, 985, 994, 1012, 1182, 1185, 1197, 1274, 1275, 1287, 1298, 1306, 1325, 1406, 1411, 1464, 1470, 1476, 1516, 1611, 1634, 1638, 1657, 1670, 1711, 1811, 1812, 1828, 1849, 1855, 1871, 1991, 1992, 2088, 2125, 2130, 2138, 2169, 2192, 2212, 2219, 2223, 2224, 2230, 2232, 2265, 2271, 2272, 2274, 2275, 2276, 2277, 2279, 2282, 2349, 2393, 2412, 2413, 2461, 2538, 2549, 2552, 2562, 2573, 2574, 2613, 2633, 2650, 2658, 2692, 2699, 2794, 2798, 2813, 2834, 2835, 2839, 2840, 2880, 2881, 2883, 2905, 2909, 2925, 2987, 2996, 3069, 3087, 3088, 3121, 3121, 3148, 3150, 3161, 3224, 3253, 3254, 3261, 3293, 3333, 3333, 3338, 3339, 3347, 3350, 3405, 3407, 3408, 3453, 3453, 3460, 3461, 3477, 3478, 3503, 3504, 3508, 3509, 3510, 3522, 3538, 3538, 3539, 3542, 3653, 3679, 3745, 3838, 3853, 3931, 3931, 3937, 3937, 3983, 4018, 4018, 4031, 4122, 4127, 4138, 4138, 4180, 4238, 4249, 4274, 4309, 4336, 4341, 4389, 4402, 4467, 4469, 4653, 4731, 4737, 4740, 4782, 4786, 4803, 4817, 4822, 4829, 4840, 4848, 4850, 4884, 4920, 5035, 5084, 5132, 5189, 5197, 5200, 5200, 5204, 5232, 5244, 5325, 5387, 5398, 5400, 5402, 5405, 5415, 5427, 5435, 5436, 5458, 5469, 5545, 5619, 5696, 5697, 5700, 5723, 5726, 5740, 5746, 5779, 5820, 5841, 5900, 5904, 5922, 5937, 5938, 5986, 6002, 6002, 6008, 6022, 6169, 6169, 6177, 6178, 6206, 6207, 6209, 6218, 6239, 6241, 6292, 6448, 6453, 6460, 6464, 6465, 6466, 6467, 6474, 6509, 6551, 6554, 6556, 6557, 6560, 6561, 6633, 6636, 6639, 6641, 6684, 6685, 6703, 6714, 6716, 6740, 6742, 6744, 6760, 6766, 6773, 6778, 6779, 6782, 6841, 6876,

6878, 6890, 6892, 6903, 6933, 6938, 6994
i.-ecek [idecek] 4338, 4832
i.-eler [ideler] 94, 132, 663, 1400, 1450, 1454, 1459, 1495, 1495, 1498, 1524, 1673, 1879, 2058, 2073, 2546, 2547, 2834, 2836, 2843, 2896, 3193, 3194, 3201, 3209, 3215, 3238, 3239, 3247, 3259, 3261, 3277, 3296, 3320, 3325, 3335, 3335, 3398, 3399, 3403, 3404, 3407, 3423, 3442, 3460, 3469, 3525, 3552, 3607, 3608, 3659, 3697, 3771, 4490, 4518, 4528, 4702, 4708, 4722, 5188, 5192, 5517, 5700, 6527, 6712, 6868, 6896, 6899, 6906, 6946
i.-elüm [idelüm] 5, 6, 104, 104, 1038, 1063, 1063, 1842, 1875, 2323, 2609, 2804, 3091, 3144, 3255, 3302, 3606, 5015, 5816, 5870, 5926, 6236, 6523, 6698, 6747, 6831, 6902
i.-em [idem] 43, 43, 78, 2103
i.-emedi [idemedi] 1268
i.-emeseñ [idemeseñ] 6884
i.-emez [idemez] 3975, 4022, 4044, 4045, 4055, 4078, 4086, 4110, 4111, 4112, 4116, 4135, 4150, 4167, 4174, 4193, 4199, 4205, 4209, 4237, 4282, 4478, 4831, 5419, 6921
i.-en [iden] 25, 159, 190, 301, 922, 1090, 1138, 1681, 1851, 1855, 3023, 3089, 3474, 3839, 3924, 3925, 4061, 4131, 5735, 6199, 6231, 6631
i.-en [iden] durur 3926
i.-enden [idenden] 6225
i.-ene [idene] 1131, 1802, 2831, 3517, 4969, 6227, 6810, 6821, 6827
i.-eni [ideni] 59, 734
i.-enler [idenler] 20
i.-enüñdür [idenüñdür] 6196
i.-er [ider] 93, 432, 517, 610, 628, 642, 646, 653, 671, 699, 1182, 1185, 1955, 1208, 1209, 1213, 1269, 1323, 1437, 1437, 1438, 1439, 1442, 1474, 1565, 1799, 1802, 1930, 1985, 2063, 2166, 2228, 2229, 2231, 2273, 2385, 2410, 2556, 2560, 2566, 2569, 2805, 2828, 2849, 2854, 2901, 2910, 2915, 2923, 3003, 3039, 3083, 3096, 3184, 3195, 3203, 3491, 3501, 3505, 3590, 3725, 3759, 3807, 3939, 3950, 3952, 3958, 3963, 3984, 4008, 4036, 4038, 4042, 4049, 4051, 4061, 4066, 4074, 4075, 4124, 4129, 4140, 4155, 4165, 4171, 4181, 4191, 4203, 4225, 4235, 4241, 4245, 4246, 4250, 4253, 4256, 4278, 4295, 4405, 4406, 4410, 4558, 4571, 4596, 4598, 4665, 4665, 4668, 4687, 4732, 4776, 4793, 4807, 4811, 4841, 4845, 4851, 4852, 4861, 4889, 4941, 4950, 4959, 4970, 4999, 5058, 5128, 5144, 5165, 5201, 5235, 5251, 5252, 5253, 5260, 5295, 5313, 5322, 5331, 5334, 5334, 5337, 5342, 5375, 5376, 5380, 5394, 5416, 5426, 5454, 5489, 5491, 5507, 5512, 5513, 5536, 5555, 5557, 5561, 5586, 5661, 5668, 5680, 5703, 5716, 5752, 5758, 5771, 5857, 5967, 5985, 6018, 6198, 6221, 6251, 6267, 6285, 6285, 6516, 6667, 6671, 6754, 6756, 6760, 6765, 6795, 6838, 6922, 6961, 6986
i.-er [ider] ise 1142, 1491, 1719, 2928, 3041, 3067, 3137, 3839, 4229, 5153, 5170 5575, 6441, 6558
i.-er [ider] iseñ 620
i.-er [ider] ol- 93, 432, 699
i.-erdi [iderdi] 1245
i.-erem [iderem] 6203
i.-erin [iderin] 2868, 2873
i.-erler [iderler] 1784, 2069, 2838, 2920, 3699, 4365, 4368, 4666, 5151, 5477, 5658, 6692, 6869, 6999
i.-erlerse [iderlerse] 1917, 1953, 2124, 2187, 3330, 3355, 3357, 3701, 6143
i.-erse [iderse] 97, 704, 991, 1004, 1059, 1089, 1100, 1113, 1183, 1704, 1705, 1714, 1715, 1717, 1768, 1934, 1985, 2015, 2156, 2173, 2208, 2220, 2252, 2380, 2576, 2577, 2625, 2747, 2774, 2775, 2816, 2819, 2824, 2825, 2833, 2836, 2837, 2859, 3075, 3078, 3097, 3137, 3260, 3261, 3284, 3286, 3304, 3470, 3685, 3696, 3785, 3840, 3922, 3928, 3979, 3981, 3993, 4019, 4048, 4176, 4240, 4721, 4779, 4835, 4854, 4887, 4911, 4916, 4917, 4922, 5129, 5209, 5216, 5298, 5304, 5325, 5393, 5426, 5431, 5435, 5437, 5500, 5537, 5573, 5575, 5589, 5613, 5624, 5674, 5688, 5689, 5716, 5762, 5878, 5934, 6016, 6143, 6210, 6211, 6218, 6277, 6287, 6473, 6477, 6674, 6952
i.-erseñ [iderseñ] 397, 479, 1701, 3683, 5950, 6886
i.-esin [idesin] 86, 86, 355, 396, 481, 659, 1342, 1696, 1862, 4222, 4279, 4589, 4891, 6162, 6432, 6630,
i.-eyin [ideyin] 1919
i.-icek [idicek] 702, 1931, 2150, 2193, 2826, 3899, 3950, 3983, 4281, 4342, 5186, 5442, 5802, 6149, 6213, 6715, 6742

i.-icekdür [idicekdür] 5447
i.-iser [idiser] 557, 569, 655, 719, 1377, 1422, 1865, 2531, 2852, 3079, 3090, 3195, 3491, 4050, 4052, 4134, 4166, 4210, 4778, 6142, 6750
i.-iserdür [idiserdür] 3349
i.-me 1278, 1874, 2103, 2579, 6625
i.-medi 20, 20, 247, 263, 267, 595, 975, 1178, 1254, 1330, 2131, 2278, 2741, 3392, 3732, 4000, 4158, 4773, 5490, 5621, 5767, 6090, 6090, 6280, 6420
i.-mediler 4307, 4775, 5481
i.-medin 245, 1809, 2437, 3360, 3992, 3999, 4311, 4417, 4882, 5032, 6660, 6759, 6789
i.-medük 981
i.-medüm 4772
i.-medüñ 1382, 2889, 4416, 4548
i.-mege 267, 981, 2188, 2191, 2709, 2714, 2832, 3305, 3938, 4246, 4672, 5128, 5130, 5407, 5968, 6449, 6626, 6750, 6793
i.-megi 490, 586, 698, 4286, 4493
i.-mek 575, 612, 639, 650, 656, 676, 677, 680, 688, 701, 707, 709, 712, 717, 780, 782, 787, 954, 957, 958, 1173, 1458, 1697, 1700, 1894, 1990, 2057, 2128, 2256, 2258, 2284, 2347, 2556, 2559, 2660, 2837, 2894, 3243, 3332, 3843, 3954, 3982, 4012, 4013, 4014, 4096, 4177, 4198, 4234, 4515, 4520, 4604, 4607, 4739, 4742, 4814, 4870, 5028, 5205, 5277, 5324, 5813, 5892, 5980, 6115, 6148, 6472, 6492, 6570, 6613, 66127, 6630, 6643, 6687, 6689, 6692, 6772, 6776, 6872, 6873, 6876, 6880, 6945
i.-mekde 476, 2508, 2443, 3341, 5665
i.-mekden 2834
i.-mekdür 1306, 4070
i.-mek durur 1852
i.-mek gerek 695, 739, 759, 759, 892, 1305, 1354, 1723, 1791, 1808, 3456, 3614, 4044, 4908
i.-mek gibi 2164
i.-mek içün 439, 619, 1420, 1879, 2509, 3247, 3502, 3522, 3754, 4444, 4456, 4857
i.-mek ile 2119, 2953, 5929
i.-memiş 1534, 1996, 2044, 2049, 2286, 2970, 3997, 4001, 4474, 5734, 6826
i.-memişdür 3998, 4121
i.-meñ 17
i.-mese 850, 2051, 2453, 3005, 4010
i.-meseler 1901, 6476
i.-meseñ 4591
i.-mesi 2224
i.-meye 53, 53, 783, 1219, 1273, 1307, 1341, 1823, 1892, 1991, 2279, 2414, 2461, 2550, 2561, 2762, 2765, 2882, 2999, 3023, 3369, 3454, 3568, 4421, 4425, 4689, 4689, 4690, 4724, 4792, 4910, 4935, 5032, 5198, 5295, 5297, 5447, 5811, 6454, 6768, 6844, 6959
i.-meyeler 1451, 3445, 5221, 5492, 5495, 5502, 5504, 5529, 6460, 6697
i.-meyesin 92, 1696, 1873, 2378, 2579, 4294
i.-meyince 600, 4425
i.-meyiser 4098
i.-meyiserdür 4617
i.-meyüp 483, 2221, 2836, 5233
i.-mez 199, 276, 786, 1052, 1745, 1894, 2033, 2076, 2234, 2277, 2352, 2456, 2460, 2558, 2739, 2884, 2986, 3226, 3520, 3693, 4285, 4559, 4659, 5171, 5479, 5479, 5607, 5620, 6419, 6756, 6965
i.-mezidi 4231
i.-mez ise 2687
i.-mez iseñ 3373
i.-mez ol- 1119
i.-mezden öñdin 575, 1275, 1930, 3294
i.-mezem 2174
i.-mezler 5151
i.-mezler ise 2075
i.-mezse 452, 597, 1050, 1246, 1455, 2031, 2042, 2288, 2381, 2558, 2793, 2796, 2972, 3306, 3716, 3994, 4012, 4053, 4079, 4132, 4186, 4407, 4467, 4476, 4701, 4715, 4718, 4874, 5084, 5239, 5480, 5568, 5665, 5676, 5962, 6176, 6397, 6399, 6669, 6818, 6954, 6958
i.-miş gibi 1962, 2003, 2349
i.-miş ol- 438, 1333, 1381, 1544, 1546, 1548, 1550, 1932, 2029
i.-mişdür 159, 1087, 1363, 1966, 3995, 4131
i.-mişem 5526, 5532
i.-se 241, 433, 489, 581, 593, 602, 714, 715, 720, 740, 740, 819, 889, 1017, 1061, 1086, 1101, 1105, 1115, 1130, 1146, 1206, 1214, 1271, 1327, 1386, 1523, 1534, 1668, 1699, 1770, 1773, 1922, 1928, 1928, 1933, 1954, 2009, 2016, 2030, 2047, 2086, 2095, 2114, 2117, 2138, 2146, 2147, 2151, 2159, 2161, 2178, 2228, 2242, 2244, 2267, 2281, 2283, 2290, 2291, 2364, 2382, 2384, 2408, 2409, 2427, 2429, 2436, 2450, 2458, 2496, 2501, 2560, 2570,

2593, 2649, 2649, 2653, 2658, 2661, 2686, 2693, 2706, 2710, 2716, 2754, 2763, 2828, 2829, 2849, 2852, 2860, 2860, 2884, 2887, 2897, 2904, 2907, 2908, 2921, 2979, 3024, 3031, 3066, 3071, 3127, 3134, 3199, 3207, 3219, 3220, 3271, 3308, 3317, 3337, 3370, 3388, 3388, 3409, 3418, 3466, 3578, 3626, 3669, 3671, 3678, 3685, 3686, 3690, 3793, 3835, 3846, 3848, 3849, 3850, 3860, 3887, 3911, 3914, 3916, 3923, 3955, 3982, 3993, 4011, 4041, 4089, 4101, 4102, 4109, 4175, 4112, 4136, 4159, 4194, 4222, 4238, 4257, 4259, 4262, 4264, 4275, 4276, 4277, 4279, 4286, 4291, 4293, 4312, 4320, 4325, 4409, 4426, 4450, 4532, 4580, 4600, 4697, 4714, 4719, 4729, 4844, 4860, 4861, 4868, 4872, 4882, 4905, 4923, 5030, 5033, 5040, 5041, 5064, 5111, 5133, 5188, 5304, 5484, 5539, 5569, 5625, 5626, 5631, 5634, 5659, 5672, 5727, 5729, 5730, 5803, 5805, 5854, 5877, 5929, 5930, 5932, 5965, 5991, 6130, 6145, 6147, 6163, 6192, 6193, 6197, 6257, 6282, 6293, 6295, 6345, 6346, 6389, 6424, 6443, 6456, 6459, 6517, 6555, 6563, 6563, 6661, 6758, 6770, 6791, 6804, 6805, 6820, 6869, 6929, 6947

i.-seler 580, 2369, 2371, 2430, 2499, 2625, 3424, 3429, 3650, 3660, 3720, 4251, 4725, 4883, 5150, 5859, 5940, 6159, 6895

i.-señ 617, 1370, 1380, 1383, 2061, 4448, 5113, 5670

i.-sün 4221

i.-üben [idüben] 3906, 6144

i.-üp [idüp] 61, 100, 724, 1274, 1354, 1355, 1442, 1511, 1864, 2060, 2123, 2217, 2567, 3321, 3347, 3375, 3403, 3992, 4107, 4124, 4614, 4621, 4655, 4710, 4837, 4897, 4943, 5264, 5556, 5770, 5787, 5790, 6686

ābdest it-: abdest almak 646, 653, 975

ʿadāvet it- 4969

ʿadl it- 2549, 2550, 2552, 2579

ʿafv it- 1516, 6876, 6880

aḫẕ it-2352

ʿaḳd it- 892, 1917, 1922, 1953, 3653, 6142

ʿaḳd-ı cedīd it- 2687

ʿaks it- 1331

ʿām it- 6280

ʿār it- 20

ʿarż it- 4687, 4883

ʿarż-ı islām it- 3403, 3407

ʿavdet it- 1323

āzād it- 2058, 2095, 2138, 2283, 2625, 2816, 2819, 3066, 3067, 3069, 3071, 3075, 3077, 3078, 3087, 3089, 3090, 3219, 3785, 3890, 3893, 4222, 4262, 4264, 4267, 4286, 4772, 4773, 5483, 5532, 6169, 6176, 6177, 6177, 6196, 6199, 6903

azād it- 2088, 2091, 6197

ʿazl it- 2561, 2567, 2570, 4831, 4832

baḫş it- 6999

bal it- 6130

bāṭıl it- 534, 994

bāzār it- 3948

beyʿ it- 3725, 3839, 3899, 4220, 4230, 4231, 4274, 4285, 4342

beyān it- 5697

beyʿ-i fāsid it-4244

beyʿu şirā it- 3220, 5153

binā it- 619, 1209, 1219

biżāʿat it- 5808

bünyād it-43

cebr it- 2234, 2546, 3423, 3442, 3445, 4365, 4368, 4528, 5188, 5700, 6449, 6453, 6454

celd it- 3194

cemʿ it- 1459, 1849, 1981, 2060, 3669, 6178

cerr-i velā it-6192

cimāʿ it- 740, 780, 787, 1696, 1770, 1773, 1873, 2016, 2042, 2044, 2047, 2049, 2051, 2693, 2710, 2763, 2765, 5295, 5297, 6198, 6625, 6986

cirāb it- 6561

daʿvet it- 817, 1974, 3042, 3127, 3320, 3453, 4725, 6198, 5308, 5626

daʿvī it- 2385, 2405, 2793, 2796, 3284, 3474, 3759, 4087, 4101, 4176, 4571, 4596, 4710, 4737, 4793, 4803, 4845, 4851, 4941, 4950, 4959, 5035, 5144, 5189, 5251, 5264, 5304, 5334, 5342, 5380, 5383, 5402, 5431, 5435, 5436, 5437, 5442, 5447, 5479, 5490, 5491, 5500, 5507, 5512, 5536, 5555, 5586, 5589, 5613, 5624, 5787, 6938

defʿ it-1268, 3453, 6413, 6884, 6886

duʿā it- 45

duḫūl it- 1928, 1930, 2161, 2286, 2288

edā it- 1100

ekl it- 4421

emr it-3508, 4731, 5161, 6282, 6389

erbaʿ it- 6906

farḳ it- 423, 3226

farż it- 935, 1254, 3006

fāsid it- 1269

faẓl it- 61

fehm it- 1300, 5407
fermān it- 4665
fesẖ it- 1930, 1931, 1933, 1934, 2063, 2124, 2125, 2128, 2130, 2131, 2138, 2141, 2146, 2148, 2150, 2156, 2166, 2169, 2173, 2174, 2187, 2188, 2191, 2244, 2284, 3838, 3839, 3840, 3841, 3843, 3843, 3914, 3916, 3923, 3925, 3926, 3950, 3950, 3954, 3979, 3981, 3982, 3983, 3983, 3984, 4019, 4022, 4234, 4235, 4237, 4238, 4240, 4241, 4245, 4246, 4246, 4249, 4250, 4251, 6210
feṯẖ it- 3337
fevt it- 610, 1306, 1307, 4970
feyʾ it- 2770, 5298, 5300
fikr it-104, 1063, 4309, 6902
ġalaṭ it- 3025
ġaṣb it- 3501, 3887, 5444, 5449, 5854, 6289, 6330, 6346, 6397, 6399, 6424, 6563, 6929
ġusl it- 267, 476, 545, 546, 739, 740, 759, 1864
güç it- 2625, 6225, 6227, 6231
ẖabs it- 94, 2834, 2838, 3261, 3404, 3407, 3460, 4732, 4739, 4740, 6016, 6018, 6772
ẖacc it- 1851, 1855, 1879, 6115
ẖadd it- 2843, 3195, 3201, 3203, 3209, 3215, 4920
ẖamd it- 5
ẖamle it- 6892
ẖaṭā it- 2754, 2760, 4697, 4701, 4715
ẖaṭṭ it- 4406, 4410
hedm it- 2741
helāk it- 5676, 6924
ẖelāl it- 6711
ẖıfż it- 3503, 5817, 5820, 5841
ẖıyānet it- 3335, 4407, 4408, 4409
ẖilāf it- 5803
ẖīle it- 6642, 6643
ẖulʿ it- 2792, 2793
ẖulūl it- 4450
ẖuşūmet it- 3689, 4166, 5130, 6443
hücūm it- 3308
ẖükm it- 2076, 2147, 2223, 2224, 2403, 2794, 2798, 2852, 2860, 2986, 3418, 3679, 3691, 4158, 4159, 4181, 4600, 4699, 4700, 4714, 4729, 4742, 4755, 4759, 4770, 4771, 4774, 4776, 4778, 4779, 4782, 4822, 4835, 4839, 4844, 4847, 4853, 4855, 4860, 4868, 4868, 4872, 4874, 4882, 4887, 4889, 4897, 4905, 4910, 4911, 4917, 4922, 4923, 5032, 5032, 5036, 5204, 5209, 5235, 5253, 5260, 5322, 5325, 5377, 5387, 5398, 5399, 5420, 5426, 5458, 5517, 5552, 5557, 5560, 5561, 5730, 5734, 5967, 6428
ıżrār it- 6460
ībā it- 2834, 2837, 3325, 3405
ibrā it- 5142
icbār it- 2232
icrā it- 14004668
iddihām it- 6570
ifṭār it- 2813
iẖfā it- 1454
iẖrāc it- 120
iẖrām it- 1862
iẖrāz it- 3355, 3357
iḥsān it- 82
iḫtilāf it- 1401, 2384, 2408, 2887, 2897, 2904, 2907, 2908, 2921, 5111, 5539, 5569, 5634, 5659, 5665
iḫtiyār it- 6933
iḫtiyāṭ it- 1420
iḫyā it- 6674
iḫżār it- 4589, 4817, 5469
ikrāh it- 580
iḳrār it- 2840, 3023, 3039, 3057, 3195, 3207, 4719, 5132, 5200, 5232, 5233, 5551, 5672, 5674, 5688, 5689, 5696, 5702, 5703, 5706, 5713, 5723, 5726, 5727, 5735, 5746, 5752, 5758, 5766, 5767, 6205, 6207, 629
īlāc it- 2709, 2714
iʿlām it- 3403, 6285, 6292
ilḥāḳ it- 2854, 3425
imāmlıḳ it- 1142
imżā it- 4884
infāḳ it- 2275, 2277, 2279, 2349, 2531, 2996, 2999, 3003, 3005, 3469, 3470, 3491, 3504, 3539, 3754
inkār it- 20, 1670, 1954, 1955, 3062, 4102, 4598, 4614, 4621, 4773, 4837, 4852, 4943, 4999, 5165, 5200, 5252, 5304, 5309, 5313, 5331, 5334, 5375, 5394, 5454, 5477, 5484, 5513, 5537, 5556, 5575, 5661, 5729, 6267
intifāʿ it- 6669
intiḳāl it- 940, 1411
inzāl it- 2015, 2560
irsāl it- 5242
isāʾet it- 1381
iṣbāt it- 2392, 3875, 4155, 4653, 5201, 5376, 5405, 5426, 5573, 5575
ʿisḳāṭ it- 2454
istibrā it- 6667
istidlāl it- 5668, 5680
istīfā it- 3538, 6008, 6765, 6766, 6795
istifrāş it- 4066
istiġfār it- 3150
istiẖdām it- 2273, 2282, 3121, 6285

isḳāṭ it- 4112
istīlād it- 6169
istīnāf it- 1197, 1208, 1213, 1565
istinşāḳ it- 477
istircāᶜ it- 3807, 5857
istisᶜā it- 3088
istiṣnā it- 1113, 5985
ᶜişyān it- 4723
iş it- 1123, 1847, 3568, 3683, 4924, 5495, 5502, 5529, 6432, 6566
işhād it- 3522, 5028
iᶜtibār it- 5492, 5504
iᶜtirāf it- 2979
itlāf it- 6239
itmām it- 1474
iżāfet it- 2658, 3031
iẓn it- 2267, 6241
ḳabūl it- 61, 1900, 2162, 2164, 2300, 2483, 2719, 3148, 3224, 3321, 3375, 3719, 3814, 3835, 3911, 3931, 4018, 4186, 4194, 4196, 4199, 4202, 4222, 4580, 4672, 4814, 4841, 4861, 5479, 5670, 5771, 5940, 5957, 6145, 6163
ḳabż it- 2436, 2450, 2453, 2458, 2461, 3478, 3538, 3793, 3906, 3992, 3994, 3995, 3998, 3999, 4000, 4010, 4012, 4014, 4120, 4121, 4125, 4128, 4132, 4136, 4259, 4311, 4416, 4417, 4456, 4467, 4474, 4476, 4477, 4490, 4515, 4520, 4545, 5128, 5929, 5930, 5932, 5933, 5934, 5962, 6213, 6448, 6660, 6661, 6758, 6759, 6789, 6805, 6818
ḳalᶜ it- 5897, 5900, 5904
ḳarār it- 1050, 4307
ḳaṣd it- 247
ḳaṣd-ı sefer it- 1357
ḳaṭᶜ it- 3259, 3590, 4307, 6441, 6895, 6896
ḳaṭᶜ-ı nizāᶜ it- 5789
ḳatl it- 6868, 6869, 6869
ḳażā it- 1101, 1105, 1305, 1791, 1799, 1808, 1809
ḳaẕf it- 2829, 2831, 3199
keffāret it- 1768
kesb it- 2305, 4312, 4313
keşf it- 3403
keyl it- 4425, 4426
ḳışāş it- 6872, 6873, 6876
ḳısmet it- 3338, 3341, 3347, 3349, 3360, 3388, 3392, 5950, 6460, 6465, 6466, 6467, 6472, 6474, 6476, 6477
ḳıtāl it- 3456
kifāyet it- 4425
kitāb it- 17
ḳonuḳ it- 3271
ḳulluḳ it- 1681, 070, 4221, 6162
ḳurᶜa it- 2574
ḳurbān it- 6551, 6555, 6556, 6557
liᶜān it- 2834, 2837, 2849, 2852, 2860
maᶜlūm it- 51, 78
maᶜyūb it- 4009, 4011
maḳṣūd it- 4225
menᶜ it- 786, 2409, 2410, 6671, 6686, 6687, 6692
menzil it- 2272, 2276, 2277
mesḥ it- 430, 431, 433, 438, 439, 443, 448, 481, 486, 490, 639, 642, 650, 656, 663, 676, 677, 680, 688, 695, 698, 699, 701, 702, 704, 707, 709, 712, 714, 717, 719, 720, 724, 1130, 1131, 1245, 1246
mevḳūf it- 3542, 3771
meyl it- 50
muḥkem it- 3399
mübāh it-565
müdāvāt it- 4185
müdebber it- 6182, 6188
müstaġrıḳ it- 3097
naḳl it- 159, 159, 190, 301, 922, 1455, 2413, 2427, 2429, 3716, 4131, 4131, 5239, 5937
naḳş it- 2228, 3939, 3942, 4075, 4079, 4257, 6345
naḳż it- 517, 628, 3332, 3333, 3335, 3693
naṣb it- 1668, 3685, 6464
naẓar it- 2905
naẓm it- 49, 59
nesne it- 6692
nikāḥ it- 889, 1894, 1990, 2057, 2086, 2089, 2092, 2242, 2347, 2468, 2508, 2593, 2661, 6634
niyyet it- 245, 267, 452, 595, 597, 599, 1370, 1383, 1386, 1389, 1406, 1534, 1696, 1697, 1700, 1705, 1711, 1714, 1715, 1717, 1719, 1828, 1865, 2613, 2649, 2650, 2653, 2774, 2775, 2776
nizāᶜ it- 3690
noḳṣān it- 4038
nükūl it-5205, 5234, 5277, 5325
oğurlıḳ it- 3260
pend it- 3333
recm it- 3193, 4891
recᶜat it- 2686, 2688, 2691, 2972, 5291
redd it- 53, 2933, 3277, 3461, 3502, 3522, 3525, 3849, 3850, 3856, 3860, 3931, 3937, 3938, 3958, 3963, 3975, 4008, 4036, 4042, 4044, 4045, 4050, 4052, 4055, 4074, 4078, 4086, 4110, 4111, 4112, 4116, 4129, 4134, 4135, 4140, 4150, 4164, 4165, 4167, 4171, 4174, 4177, 4180, 4191, 4193, 4198, 4199, 4203, 4205, 4209, 4210, 4253, 4256,

4282, 4317, 4325, 4478, 4702, 4708, 4799, 4829, 4857, 5151, 5400, 5415, 5416, 5419, 5427, 5779, 5877, 5878, 6820, 6921
refʿ it- 1274, 4897
rehn it- 6287, 6750, 6751, 6754, 6756, 6756, 6778, 6779, 6782, 6791, 6793, 6804
remy it- 6742
ribḥ it- 5802
ruḥṣat it- 1363
rücūʿ it- 1275, 1275, 2281, 2456, 2460, 2576, 2577, 2754, 3023, 3024, 3199, 3520, 3614, 3687, 3690, 3943, 4044, 4096, 4098, 4320, 4559, 4604, 4607, 4617, 4882, 5030, 5033, 5038, 5040, 5041, 5171, 5607, 5965, 5968, 5980, 6760, 6952, 6953
ṣabr it- 6218, 6221
saḳy it- 1657, 6685
ṣarf it- 3477
ṣayd it- 6527
seby it- 3350, 3424, 3429
secde it- 1059, 1061, 1138, 1271, 1325
sedd it- 53
sefer it- 715, 6143
sehm it- 3347
sehv it- 1802
selem it- 4448
şenā it-1438
setr-i ʿavrat it- 424
siʿāyet it- 2265, 3079, 3083
suʾāl it- 4935
ṣulḥ it- 2074, 2075, 3330, 4107, 4109, 5065, 5064, 5771, 5788, 5790, 6144, 6147
sulṭān it- 4665
sükūt it- 2114, 2117, 2119, 2159, 2178, 2179, 5783
sünnet it- 6994
şahādet it- 2868, 2873, 5150
şarṭ it- 744, 819, 880, 2382, 2501, 2504, 2716, 2716, 3650, 3654, 3658, 3909, 4236, 4238, 4275, 4276, 4277, 4279, 4286, 4291, 4293, 4948, 5337, 5481, 5805, 5807, 5986, 5991, 6143, 6958, 6965
şirket it- 3608, 3629, 3642, 3660, 3671, 5797
şükr it- 6
şürūʿ it- 63, 428, 617, 1017, 1301
taʿarruż it- 3369, 3370
taʿcīl it- 955
taʿdīl it- 1330
taġlīẓ it- 5216
taġyīr it- 124, 276, 1384, 6090
taḥarrī it- 417
taḥḳīḳ it- 86
taḥlīl it- 482
taḥṣīṣ it- 3608
taḳdīm it- 1146, 1178, 1306
taḳdīr it- 1745
taḳṣīr it- 6090
ṭaleb it- 575, 2833, 6456, 6476
taʿlīḳ it- 2660, 2677, 2683
taʿlīm it- 1237, 6088, 6091, 6712
tamām it- 521, 1544, 1546, 1548, 1550, 1723, 2229, 6257
ṭanuḳluḳ it- 5036
tanṣīf it- 2069, 3659, 5658
taʿrīf it- 3509
taṣadduḳ it- 1534, 3517, 4336, 4338, 4900, 6560
taṣarruf it- 3578, 5487, 5489, 6295, 6768
taṣdīḳ it- 86, 1673, 2212, 2692, 2839, 3137, 5141, 5159, 5393, 5545, 5551, 5619, 5620, 5621, 5740, 5762, 5770
taʿyīb it- 4013, 4014
taʿyīn it- 1495, 2443, 3720, 3732, 4306, 4518, 4548, 4689, 5716, 6002
taʿzīr it- 3238, 3239, 3243, 3247, 3247, 4722
tcʿaddī it- 5852, 6419, 6769
teberruʿ it- 6821, 6827
tebyīn it- 6002
teʾcīl it- 2880, 2894, 2896, 2920
tedbīr it- 1437
tefrīḳ it- 2219, 2220, 2221, 2224, 2228, 2849, 2883, 2901, 2910, 2915, 2923, 2925, 6841
tefrīḳ-i eczā it- 6844
teḫālüf it- 2393
teʾḫīr it- 552, 954, 957, 958
tekbīr it- 1182, 1185, 1274, 1354, 1355, 1437, 1450
tekfīn it- 1498, 1524
teklīf it- 5192
tekẕīb it- 2208, 2209, 2835, 2836, 2836, 3137
te'līf it- 25
telḳīn it- 1495, 4689, 4690
temekkün it- 2278
temettüʿ it- 1919
temkīn it- 4840, 4848, 4850
temlīk it- 1914, 5929, 5994
terk it- 92, 93, 97, 99, 100, 489, 710, 1086, 1089, 1115, 1173, 1278, 1298, 1333, 3317, 3408, 3409, 3427, 3745, 4018, 4031, 4122, 4124, 4124, 4127, 4138, 4405, 4469, 5186, 5188, 6516, 6517, 6740, 6946
teslīm it- 2412, 3686, 3848, 4444, 4590, 4591, 4786, 5716, 6022, 6211, 6760, 6773
teşbīḥ it- 2824, 2825, 2826

tevbe it- 95, 3261, 3296, 3460
teyemmüm it- 557, 569, 575, 581, 586, 593, 602, 612, 620, 655
tezevvüc it- 2061, 2290, 3846
tezvîc it- 1958, 1985, 2123, 2125, 2126, 2151, 2192, 2197, 2217, 2230, 2231, 2252, 2256, 2258, 2431, 2547, 3992, 4004, 4005, 4012, 6159, 6193, 6633, 6639
teẕhiye it- 6563
ticāret it- 3607
tîmār it- 6509
töhmet it- 2832
ʿumre it- 1879
un it- 6378
uẕhiyye it- 6554
vācib it- 734, 1087, 1090
vaḳf it- 3678, 3683, 3685, 3687, 3696, 3697, 3699, 3701
vaṣiyyet it- 1523, 1811, 1812, 1823, 6954
vaṭʾ it- 1991, 1992, 2029, 2030, 2279, 2349, 2364, 2437, 2455, 2556, 2558, 2560, 2566, 2699, 2703, 2706, 2768, 2828, 3041, 3121, 3134, 3184, 3988, 3993, 3993, 3997, 4001, 4279, 4281, 4294, 4854, 4861, 4870, 6148, 6149, 6630, 6630, 6636, 6641, 6826
vaż' it- 659, 811, 3339, 5631
vaż'-ı ḥaml it- 2953
vedîʿat it- 5859, 6770
vefā it- 2380, 2381
veṣîḳa it- 6750
vezn it- 5718
yād it- 43
yakınlıḳ it- 2878, 2881, 2882, 2884, 2889, 2892, 2895
yir it- 2271
żamm it- 1064, 1380, 1611, 1634, 1638, 4389
ẓann it- 411, 418, 1206, 1214, 1422, 2747, 3466, 3510
żāyiʿ it- 6335
ẓikr it- 104, 981, 1038, 1063, 1842, 1875, 1901, 1928, 2323, 2369, 2371, 2430, 2609, 2804, 3091, 3144, 3255, 3302, 3855, 3955, 4089, 5015, 5084, 5197, 5198, 5244, 5447, 5816, 5870, 5926, 6236, 6523, 6698, 6747, 6831
zinā it- 1892, 2003, 3190, 3207, 4041, 4061, 4715
ziyān it-5113
ʿitāb (A.) : azarlama, tersleme, paylama
ʿi. çek- 58
ʿi. it- 17
iṭʿām (A.) : yemek verme, yedirme
i. 3166
iʿtibār (A.): önem verme, değer verme
i. 166, 3062, 4759, 4807, 6238, 6610
i.+ı 6383
i. eyle- 165
i. it- 5492, 5504
i. ḳıl- 169
i. ol- 3976
iʿtiḳād (A.) : inanma, gönülden tasdik ederek inanma
i. ile 3218
i. ḳıl- 3303
iʿtiḳāf (A.) : ramazan ayının son on günü içinde camide maksure denen yerlere kapanıp ibadetle vakit geçirme
i. 1827
i.+ın 1838
iʿtirāf (A.) : suçunu saklamaktan vaz geçip söyleme, hakkı teslim etme
i. it- 2979
itlāf (A.) : mahvetme; yok etme
i. eyle- 6220
i. it- 6239
itmām (A.) : tamamlama, bitirme
i. it- 1474, 1476
i. ol- 1737
itmeklik : yapma, etme
i. 574, 596, 681, 983, 1179, 1533, 1735, 1881, 2222, 2655, 2694, 2906, 3210, 3342, 4014, 5880, 6114, 6459, 6463, 6476
i. durur 6642
i.+de 6090
i.+e [itmeklige] 1437, 1913, 3451, 5158, 5709
i.+üñ [itmekligüñ] 3946
ittifāḳ (A.) : bir konuda birleşme, uyuşma
i. 2540, 2968, 4995, 5289
i.+ı 1747
i. eyle- 3795, 5484
ittifāḳî (A.) : uzlaşma sağlanmış olarak, ittifak hâlinde
i. 713, 3896
i.+dür 4923
ʿivaż (A.) : maddî bedel, karşılık
ʿi. 2501, 2504, 2505, 2508, 4111, 4112, 5786, 5979
iy : ey ! krş. i
i. 18, 51, 65, 68, 76, 76, 76, 88, 90, 96, 98, 99, 101, 114, 116, 117, 122, 128, 132, 135, 138, 144, 149, 156, 161, 167, 179, 186, 192, 198, 199, 211, 216, 217, 222, 229, 238, 239, 244, 249, 253, 259, 264, 271, 273, 293, 296, 305, 310, 316, 323, 328, 330, 332, 335, 352, 353, 356, 357, 364, 369, 370, 373, 377, 379, 380, 385, 391, 396, 397, 397, 401, 406, 411,

416, 417, 420, 422, 424, 431, 432, 434,
436, 438, 439, 443, 449, 451, 453, 456,
467, 470, 473, 474, 477, 478, 479, 480,
489, 492, 493, 495, 496, 500, 503, 504,
506, 507, 508, 514, 515, 524, 525, 527,
528, 529, 532, 533, 545, 546, 549, 556,
563, 567, 570, 574, 580, 582, 583, 592,
595, 599, 600, 601, 604, 607, 615, 618,
620, 624, 625, 626, 635, 636, 637, 650,
654, 655, 669, 671, 675, 677, 679, 682,
687, 691, 696, 699, 701, 703, 704, 706,
707, 710, 715, 718, 731, 736, 738, 742,
747, 750, 751, 754, 755, 757, 762, 764,
765, 766, 775, 782, 789, 793, 794, 796,
797, 807, 812, 815, 818, 832, 833, 836,
844, 847, 856, 865, 877, 883, 884, 885,
886, 890, 892, 895, 896, 897, 899, 904,
906, 908, 912, 915, 916, 919, 934, 936,
943, 948, 950, 955, 956, 958, 959, 960,
968, 973, 974, 979, 985, 988, 994, 997,
1002, 1008, 1018, 1029, 1031, 1035, 1037,
1038, 1048, 1049, 1051, 1053, 1054, 1055,
1056, 1058, 1060, 1064, 1065, 1076, 1077,
1080, 1082, 1083, 1086, 1088, 1099, 1103,
1104, 1106, 1107, 1117, 1119, 1125, 1128,
1129, 1137, 1138, 1140, 1142, 1144, 1147,
1149, 1153, 1158, 1160, 1165, 1171, 1173,
1174, 1175, 1176, 1177, 1184, 1189, 1190,
1194, 1198, 1201, 1203, 1204, 1210, 1211,
1215, 1217, 1223, 1227, 1228, 1229, 1231,
1236, 1238, 1241, 1242, 1244, 1248, 1251,
1253, 1257, 1259, 1263, 1264, 1265, 1271,
1278, 1279, 1291, 1295, 1298, 1302, 1311,
1315, 1316, 1317, 1319, 1320, 1323, 1324,
1325, 1328, 1336, 1343, 1344, 1345, 1346,
1348, 1349, 1350, 1356, 1358, 1359, 1360,
1368, 1370, 1379, 1380, 1381, 1383, 1388,
1390, 1391, 1396, 1397, 1398, 1399, 1402,
1403, 1406, 1410, 1413, 1419, 1420, 1435,
1440, 1444, 1445, 1448, 1450, 1455, 1462,
1464, 1465, 1501, 1507, 1509, 1509, 1514,
1516, 1517, 1529, 1532, 1535, 1540, 1547,
1566, 1567, 1568, 1571, 1572, 1573, 1575,
1579, 1584, 1585, 1587, 1599, 1601, 1618,
1622, 1625, 1631, 1639, 1666, 1670, 1674,
1678, 1682, 1689, 1691, 1694, 1695, 1698,
1700, 1702, 1705, 1707, 1712, 1714, 1716,
1719, 1720, 1723, 1725, 1727, 1730, 1731,
1732, 1733, 1734, 1739, 1740, 1743, 1747,
1752, 1756, 1759, 1760, 1767, 1772, 1773,
1776, 1795, 1795, 1810, 1811, 1812, 1818,
1820, 1821, 1822, 1823, 1824, 1827, 1828,
1837, 1841, 1845, 1852, 1855, 1856, 1861,
1868, 1869, 1877, 1878, 1881, 1885, 1886,
1890, 1897, 1905, 1908, 1911, 1912, 1915,
1916, 1918, 1920, 1923, 1924, 1930, 1931,
1933, 1934, 1935, 1937, 1938, 1941, 1944,
1945, 1948, 1949, 1959, 1968, 1969, 1970,
1978, 1979, 1980, 1983, 1984, 1986, 1987,
1992, 1993, 1997, 1998, 2002, 2016, 2017,
2021, 2023, 2024, 2026, 2028, 2029, 2030,
2031, 2032, 2035, 2037, 2039, 2041, 2046,
2050, 2055, 2057, 2061, 2062, 2066, 2068,
2071, 2076, 2078, 2079, 2080, 2083, 2084,
2094, 2098, 2098, 2099, 2101, 2103, 2104,
2106, 2108, 2113, 2114, 2121, 2125, 2128,
2133, 2136, 2138, 2144, 2147, 2153, 2161,
2163, 2166, 2167, 2169, 2170, 2171, 2173,
2175, 2176, 2178, 2181, 2183, 2187, 2189,
2192, 2196, 2202, 2205, 2208, 2214, 2218,
2219, 2220, 2221, 2222, 2225, 2226, 2229,
2232, 2233, 2234, 2237, 2239, 2241, 2245,
2247, 2250, 2252, 2254, 2255, 2260, 2264,
2266, 2271, 2275, 2278, 2286, 2292, 2293,
2294, 2295, 2302, 2303, 2304, 2304, 2312,
2315, 2319, 2324, 2329, 2331, 2337, 2338,
2340, 2345, 2346, 2347, 2348, 2352, 2353,
2358, 2362, 2364, 2369, 2371, 2384, 2389,
2390, 2393, 2399, 2400, 2403, 2404, 2405,
2408, 2410, 2411, 2413, 2414, 2418, 2420,
2423, 2424, 2428, 2438, 2442, 2447, 2449,
2450, 2453, 2456, 2459, 2459, 2466, 2467,
2469, 2476, 2477, 2480, 2488, 2491, 2492,
2495, 2498, 2500, 2500, 2507, 2513, 2514,
2515, 2518, 2518, 2521, 2527, 2529, 2531,
2533, 2536, 2537, 2538, 2541, 2542, 2545,
2547, 2549, 2555, 2557, 2565, 2572, 2576,
2582, 2585, 2594, 2596, 2597, 2599, 2604,
2616, 2617, 2623, 2625, 2626, 2630, 2644,
2650, 2653, 2654, 2655, 2657, 2658, 2659,
2664, 2670, 2675, 2677, 2680, 2683, 2684,
2686, 2687, 2689, 2692, 2706, 2708, 2713,
2714, 2720, 2721, 2723, 2728, 2731, 2736,
2738, 2750, 2752, 2753, 2756, 2758, 2761,
2769, 2776, 2778, 2779, 2781, 2792, 2799,
2800, 2802, 2804, 2807, 2812, 2815, 2816,
2817, 2819, 2825, 2827, 2835, 2837, 2853,
2863, 2867, 2872, 2880, 2885, 2891, 2892,
2894, 2905, 2906, 2912, 2913, 2918, 2919,
2923, 2925, 2930, 2933, 2934, 2938, 2941,
2943, 2948, 2955, 2957, 2958, 2959, 2969,
2970, 2973, 2977, 2980, 2984, 2986, 2992,
2993, 3002, 3004, 3006, 3013, 3016, 3020,
3033, 3042, 3044, 3047, 3049, 3052, 3053,
3067, 3069, 3078, 3080, 3081, 3083, 3084,
3086, 3094, 3099, 3100, 3101, 3104, 3105,
3106, 3107, 3110, 3112, 3115, 3116, 3117,
3118, 3124, 3127, 3130, 3131, 3133, 3135,
3137, 3141, 3142, 3149, 3155, 3158, 3160,
3165, 3167, 3171, 3183, 3184, 3186, 3189,
3191, 3196, 3200, 3202, 3206, 3213, 3215,
3217, 3218, 3220, 3221, 3225, 3227, 3230,

3235, 3236, 3242, 3251, 3257, 3261, 3262,
3264, 3267, 3269, 3271, 3275, 3279, 3283,
3287, 3288, 3290, 3292, 3298, 3302, 3304,
3306, 3313, 3317, 3320, 3323, 3329, 3333,
3334, 3339, 3347, 3352, 3354, 3358, 3366,
3367, 3372, 3373, 3375, 3377, 3379, 3381,
3383, 3385, 3396, 3397, 3400, 3402, 3405,
3410, 3413, 3417, 3418, 3421, 3428, 3431,
3432, 3434, 3436, 3437, 3438, 3440, 3444,
3447, 3449, 3457, 3464, 3470, 3471, 3472,
3474, 3476, 3477, 3484, 3485, 3486, 3487,
3493, 3494, 3502, 3505, 3507, 3508, 3509,
3511, 3514, 3515, 3516, 3517, 3519, 3520,
3522, 3524, 3527, 3528, 3530, 3534, 3538,
3543, 3547, 3548, 3550, 3552, 3556, 3557,
3558, 3559, 3570, 3577, 3578, 3580, 3588,
3589, 3590, 3593, 3594, 3602, 3608, 3615,
3616, 3618, 3621, 3621, 3622, 3627, 3628,
3630, 3634, 3636, 3641, 3642, 3646, 3651,
3655, 3656, 3664, 3666, 3668, 3671, 3674,
3678, 3679, 3686, 3691, 3696, 3700, 3701,
3703, 3707, 3721, 3724, 3727, 3728, 3731,
3733, 3736, 3745, 3748, 3749, 3753, 3754,
3755, 3756, 3760, 3765, 3768, 3770, 3773,
3775, 3776, 3778, 3782, 3785, 3813, 3814,
3819, 3821, 3824, 3826, 3829, 3837, 3841,
3845, 3848, 3851, 3855, 3860, 3865, 3868,
3869, 3873, 3875, 3879, 3885, 3889, 3892,
3902, 3904, 3910, 3912, 3914, 3915, 3917,
3922, 3923, 3932, 3933, 3934, 3935, 3936,
3941, 3943, 3945, 3955, 3956, 3959, 3960,
3966, 3967, 3968, 3973, 3977, 3979, 3983,
3986, 3994, 3997, 4001, 4003, 4005, 4006,
4010, 4013, 4015, 4018, 4022, 4027, 4030,
4033, 4047, 4058, 4059, 4061, 4065, 4072,
4073, 4078, 4081, 4083, 4094, 4096, 4097,
4099, 4104, 4108, 4112, 4115, 4122, 4124,
4129, 4132, 4134, 4136, 4142, 4144, 4156,
4160, 4168, 4169, 4170, 4172, 4173, 4176,
4177, 4184, 4185, 4188, 4190, 4197, 4198,
4200, 4203, 4207, 4209, 4213, 4215, 4216,
4223, 4228, 4233, 4238, 4244, 4250, 4251,
4254, 4258, 4260, 4267, 4270, 4271, 4273,
4284, 4287, 4299, 4301, 4312, 4316, 4321,
4324, 4325, 4332, 4337, 4338, 4340, 4343,
4359, 4361, 4363, 4366, 4368, 4381, 4383,
4384, 4391, 4393, 4401, 4403, 4416, 4418,
4422, 4427, 4428, 4432, 4433, 4437, 4442,
4446, 4452, 4453, 4455, 4456, 4458, 4460,
4466, 4467, 4469, 4472, 4477, 4483, 4485,
4488, 4491, 4494, 4498, 4503, 4504, 4507,
4508, 4509, 4514, 4515, 4517, 4522, 4530,
4530, 4531, 4532, 4538, 4541, 4544, 4572,
4574, 4575, 4594, 4597, 4599, 4601, 4604,
4608, 4608, 4612, 4617, 4619, 4630, 4630,
4632, 4636, 4636, 4645, 4659, 4661, 4686,
4705, 4709, 4716, 4719, 4729, 4735, 4738,
4740, 4742, 4745, 4749, 4753, 4760, 4763,
4764, 4765, 4768, 4782, 4788, 4791, 4806,
4811, 4820, 4826, 4827, 4831, 4834, 4836,
4853, 4858, 4863, 4865, 4866, 4870, 4874,
4876, 4885, 4887, 4891, 4893, 4900, 4904,
4910, 4911, 4914, 4917, 4919, 4932, 4940,
4941, 4943, 4953, 4957, 4959, 4963, 4975,
4977, 4978, 4988, 4996, 4999, 5002, 5003,
5005, 5007, 5008, 5015, 5019, 5023, 5024,
5027, 5032, 5035, 5051, 5055, 5059, 5060,
5062, 5065, 5072, 5073, 5074, 5076, 5077,
5078, 5083, 5086, 5088, 5092, 5093, 5101,
5102, 5108, 5116, 5118, 5119, 5132, 5134,
5135, 5143, 5152, 5156, 5159, 5176, 5179,
5185, 5187, 5191, 5204, 5205, 5211, 5222,
5230, 5235, 5239, 5245, 5246, 5249, 5250,
5252, 5259, 5263, 5270, 5271, 5275, 5280,
5288, 5293, 5295, 5298, 5299, 5302, 5304,
5306, 5307, 5310, 5312, 5316, 5319, 5320,
5324, 5335, 5337, 5344, 5355, 5362, 5366,
5368, 5371, 5374, 5379, 5380, 5381, 5389,
5393, 5396, 5397, 5402, 5403, 5406, 5415,
5424, 5428, 5430, 5439, 5442, 5456, 5461,
5464, 5465, 5473, 5474, 5477, 5482, 5488,
5491, 5494, 5498, 5500, 5506, 5509, 5515,
5516, 5526, 5531, 5532, 5537, 5543, 5544,
5549, 5552, 5558, 5560, 5563, 5565, 5571,
5575, 5580, 5582, 5587, 5589, 5594, 5596,
5597, 5601, 5608, 5609, 5621, 5624, 5625,
5628, 5630, 5636, 5637, 5643, 5646, 5648,
5650, 5651, 5657, 5667, 5671, 5673, 5674,
5675, 5677, 5678, 5679, 5683, 5686, 5687,
5688, 5691, 5693, 5696, 5697, 5704, 5705,
5711, 5714, 5725, 5727, 5729, 5740, 5747,
5748, 5749, 5754, 5759, 5777, 5782, 5785,
5796, 5799, 5807, 5810, 5821, 5822, 5826,
5836, 5838, 5842, 5843, 5844, 5852, 5853,
5855, 5858, 5861, 5865, 5882, 5885, 5887,
5890, 5892, 5898, 5902, 5905, 5907, 5916,
5918, 5921, 5926, 5929, 5939, 5940, 5943,
5944, 5950, 5952, 5953, 5956, 5959, 5961,
5962, 5965, 5975, 5976, 5977, 5980, 5988,
5992, 5997, 5999, 5999, 6004, 6005, 6007,
6013, 6017, 6019, 6022, 6026, 6031, 6033,
6036, 6042, 6048, 6049, 6051, 6052, 6055,
6056, 6062, 6064, 6067, 6074, 6079, 6082,
6084, 6088, 6093, 6098, 6100, 6104, 6109,
6110, 6112, 6114, 6123, 6125, 6126, 6127,
6129, 6133, 6136, 6143, 6147, 6150, 6154,
6156, 6160, 6162, 6170, 6174, 6177, 6180,
6182, 6184, 6187, 6190, 6200, 6207, 6208,
6209, 6211, 6213, 6217, 6218, 6224, 6235,
6236, 6239, 6241, 6248, 6250, 6253, 6261,
6267, 6269, 6270, 6273, 6279, 6282, 6284,
6287, 6288, 6290, 6297, 6302, 6304, 6307,

6313, 6314, 6322, 6325, 6326, 6333, 6339, 6340, 6341, 6344, 6347, 6354, 6357, 6363, 6364, 6366, 6371, 6372, 6379, 6385, 6389, 6392, 6393, 6397, 6399, 6402, 6407, 6413, 6415, 6416, 6418, 6419, 6434, 6435, 6436, 6442, 6445, 6448, 6453, 6455, 6457, 6458, 6460, 6462, 6464, 6465, 6466, 6467, 6468, 6472, 6474, 6484, 6490, 6493, 6495, 6502, 6503, 6507, 6509, 6510, 6514, 6520, 6528, 6531, 6533, 6545, 6546, 6550, 6554, 6557, 6561, 6567, 6569, 6573, 6574, 6585, 6589, 6590, 6592, 6596, 6599, 6602, 6605, 6611, 6615, 6617, 6619, 6621, 6624, 6627, 6631, 6633, 6634, 6636, 6639, 6641, 6642, 6647, 6648, 6651, 6653, 6654, 6657, 6660, 6661, 6663, 6669, 6670, 6673, 6677, 6684, 6687, 6690, 6692, 6695, 6701, 6704, 6710, 6716, 6717, 6720, 6722, 6729, 6734, 6738, 6739, 6383, 6389, 6392, 6397, 6399, 6402, 6407, 6413, 6415, 6416, 6418, 6419, 6434, 6435, 6436, 6442, 6445, 6448, 6453, 6455, 6457, 6458, 6460, 6462, 6465, 6466, 6467, 6468, 6472, 6474, 6484, 6490, 6493, 6495, 6502, 6503, 6507, 6509, 6510, 6514, 6520, 6528, 6531, 6533, 6545, 6546, 6550, 6554, 6557, 6561, 6567, 6569, 6573, 6574, 6585, 6589, 6590, 6592, 6596, 6599, 6602, 6605, 6611, 6615, 6617, 6620, 6621, 6624, 6627, 6629, 6631, 6633, 6634, 6636, 6639, 6641, 6642, 6647, 6648, 6651, 6653, 6654, 6657, 6660, 6661, 6663, 6669, 6670, 6673, 6677, 6684, 6687, 6690, 6692, 6695, 6701, 6704, 6710, 6716, 6720, 6722, 6728, 6738, 6739, 6742, 6745, 6748, 6753, 6755, 6758, 6762, 6766, 6771, 6777, 6779, 6780, 6782, 6783, 6784, 6785, 6789, 6790, 6795, 6797, 6799, 6801, 6804, 6812, 6815, 6817, 6820, 6822, 6823, 6829, 6830, 6834, 6837, 6837, 6838, 6840, 6847, 6850, 6851, 6855, 6862, 6866, 6877, 6881, 6886, 6887, 6888, 6890, 6892, 6893, 6895, 6898, 6902, 6903, 6904, 6905, 6909, 6912, 6914, 6917, 6919, 6922, 6925, 6933, 6938, 6939, 6940, 6943, 6945, 6947, 6949, 6950, 6952, 6960, 6971, 6973, 6975, 6976, 6986, 6987, 6989, 6999

iżāfet (A.) : iki şey arasında bağ, ilgi
i. eyle- 5058, 5062, 5066
i. it- 2658, 3031

izār (A.) : peştemal, belden aşağıya kullanılan örtü
i. 1500, 1865, 1867
i. (bī-i.) 1499
i. (taḫte'l-izār) 781

ʿiẕār (A.) : yanak
ʿi. 461
i.+uñ 467

ʿiẕāreyn (A.) : her iki taraftaki yanak
i.+i 460

iẕn (A.) : izin, müsade, ruhsat
i.+i 2290, 2564, 2572, 3582, 3583, 3584, 3835, 4578, 5656, 6322, 6399, 6678
i.+ile 4557
i.+yile 5650
i. -i ʿām : genel anlamda, kapsamlı izin 3704, 6277
i. -i aṣīl 4578
i. -i imām 6675
iẕn eyle- 2118, 6296, 6321
iẕn iste- 2113, 2116
iẕn it- 2267, 6241
iẕn ol- 2115, 2119, 5811, 5812, 5934, 6282

K, Ḳ

Kaʿbe (A.): Müslümanlar için Mekke'deki kutsal yapı
k. içi 1483, 1485

ḳābil (A.): olabilir, mümkün
ḳ. durur 5943
ḳ.-i ḳısmet 5945, 5949, 5952, 5954

ḳable'd-duḫūl (A.): duhul öncesi
ḳ. 2049, 2054, 2320, 2363, 2375, 2472, 2480, 2497, 2616, 2636, 2958, 6226, 6229

ḳable'l-vaṭʾ (A.): cinsel yakınlık öncesi
ḳ. 2639

ḳable's-selām (A.): selâm öncesi
ḳ. 1221, 1228, 1249

ḳable't-tamām (A.): bitirmeden, tamamlamadan önce
ḳ. 6013

ḳable'z-zevāl (A.): öğleden önce
ḳ. 1701, 1703

ḳabr (A.): mezar, kabir
ḳ.+i üsti 1515
ḳ.+ine 1525

ḳabūl (A.): razı olma; alma; (fık.) mal sahibinin "bu malı sana şu fiyata sattım" sözüne karşılık alıcının, "bu malı şu fiyata satın aldım" demesi gibi alış verişi, pazarlığı bitiren son söz
ḳ. 2443, 3937, 4138, 4792
ḳ. (baʿde'l-ḳ.) 3903
ḳ. (īcāb u ḳ.) 3585, 3591, 3722, 6748
ḳ.-i tehniye ḳıl-: tebrik kabul etmek 2857
ḳ. eyle- 4211, 6024
ḳ. it- 61, 1382, 1900, 2162, 2164, 2300, 2483, 2719, 3148, 3224, 3321, 3375, 3719, 3814, 3835, 3911, 3931, 4018, 4186, 4194, 4196, 4199, 4202, 4222, 4580, 4672, 4814, 4841, 4861, 5151, 5479, 5670, 5771, 5940, 5957, 6145,

6163, 6714
ḳabūl ḳıl- 26, 2379, 3815, 3820, 4167, 4288, 4374, 4681, 4799, 6137, 6318
ḳ. ol- 1742, 2392, 3045, 4974, 5026, 5029
ḳabż (A.): teslim alma, kabul etme
ḳ. 4175, 4536, 5063, 5158, 5938, 5960, 5964
ḳ.+ıçun 5129
ḳ.+ıla 5710, 5988, 6748
ḳ.+ı 3045, 3996, 4004, 4455
ḳ.+uñıçun 4458
ḳ.-ı ʿaḳār 5935
ḳ.-ı ʿayn 5130
ḳ. eyle- 2435, 2463, 3757, 3903, 4308, 4414, 4453, 5933, 6211, 6665
ḳ. it- 2436, 2450, 2453, 2458, 2461, 3478, 3538, 3793, 3906, 3992, 3994, 3995, 3998, 3999, 4000, 4010, 4012, 4014, 4120, 4121, 4125, 4128, 4132, 4136, 4259, 4311, 4416, 4417, 4456, 4467, 4467, 4474, 4476, 4477, 4490, 4515, 4520, 4545, 5128, 5929, 5930, 5932, 5933, 5934, 5962, 6213, 6448, 6660, 6661, 6758, 6759, 6789, 6805, 6818
ḳ. ḳıl- 4412
ḳ. ol-: teslim alınmak, kabul etmiş olmak 4002, 4009, 4130, 5774
ḳ. olın- 5931
ḳaç : kaç, ne kadar
ḳ. 2628, 3732, 4517, 4520, 4740
ḳ. (bir ḳ.) 191, 414, 1170, 1502, 1806, 1820, 1919, 1945, 2586, 3510, 3593, 4221, 5863, 6021
ḳaç- : kaçmak, firar etmek
ḳ.-an 2782
ḳ.-anların 3458
ḳ.-arsa 2786
ḳ.-maġiçün 1173
ḳ.-maḳ 6643
ḳ.-sa 2787, 2998, 3362, 4047
ḳ.-up 3364
ḳaçan : ne zaman, ne zaman ki, nasıl
ḳ. 32, 279, 304, 806, 820, 1182, 1352, 1469, 1481, 1586, 1603, 1630, 3591, 3639, 4826, 5186, 5199, 5696, 6184
ḳaçġun : kaçak, firarî
ḳ. 3521, 4040
ḳadar (<ḳadr A.): ölçüsünde, derecesinde; dek, değin, gibi
ḳ. 357, 359, 679, 681, 838, 867, 912, 942, 944, 1286, 1628, 1689, 1752
ḳ. (bu ḳ.) 663, 5701
ḳ. (ne ḳ.) 234, 326, 342, 1392, 1509, 1605, 1608, 1763, 1986, 2370, 2631, 3655, 4322, 6004, 6334, 6951
ḳ.+dur 657, 2628
ḳaʿde-i ūlā (A.): ikiden fazla rekatlı namazların ikinci rekatından sonraki oturuş
ḳ. 1329, 1368, 1375, 1379
ḳ.+yıla 1366, 1371
ḳadem (A.): ayak; adım
ḳ. 1852
ḳadīmī (A.): eskiden, daha önceden
ḳ. 4090, 4168, 4169
ḳādir (A.): güçlü, kuvvetli
ḳ. ol-: gücü yetmek 567, 568, 584, 629, 1016, 1025, 1233, 1238, 1299, 2325, 2325, 2709, 2714, 2771, 3310, 5832, 6746
ḳadr (A.): kıymet, değer, itibar
ḳ.+i 906, 929, 1221, 5573
ḳ.+ince 1079, 6766
ḳ.+inde 4500, 5573
ḳ.+ini 4513, 4514, 4517, 5190, 6481
ḳāf (<ḳaf A.): Arap alfabesinin 21. harfi
ḳ. 5970
kāfir (A.): Allah'ın varlığına ve birliğine inanmayan; İslâm inancını kabul etmeyen
k. 97, 99, 579, 602, 1682, 1956, 2515, 2815, 2842, 3217, 3237, 3351, 3363, 3377, 3424, 3474, 3475, 4367, 4369, 4996, 4997, 4999, 5002, 5004, 5007, 5009, 5012, 6705
k. eli 4997
k. ḥaḳḳı 5011
k. ṭanuḳı 5014
k. üzre 5008, 5010, 5013, 5014
k.+deyiken 2515
k.+dür 3350, 5004
k.+ler 3308, 3778
k.+ler ʿurūcı 4356
k.+üñ 368, 1953, 1956, 5013
kāfire (A.): kadın kafir
k. 1952, 2519, 2845
ḳāfiye (A.): şiirlerin mısra sonlarındaki kelimelerinde tekrarlanan ve aynı sesten ibaret benzeşme, uyak
ḳ. 1883
ḳafīz (A.): 18 kg.lık bir ölçü birimi krş. ḳufzān
ḳ. 3733
ḳaftan : çoğu ipek olan bir tür uzun, süslü dış giysi
ḳ. 6284
ḳ.+ıdı 4185
ḳ. issi 6403, 6404, 6418
ḳ. üsti 6402, 6421
ḳ.+a 798
ḳ.+ı 6401, 6403
ḳ.+uñ 6405
ḳ. eyle- 3884
ḳahḳaha (A.): yüksek sesle gülme
ḳ. 524, 525

ḳ.+dan 532
ḳ.+yıla 527, 529
ḳahr (A.): zorlama, zorla bir işi gördürme
ḳ.+ıla 3337, 3388, 3391
ḳā'il (A.): razı olmuş, boyun eğen krş. ḳāyil
ḳ. ol- 900
ḳakı- : kızmak, öfkelenmek; azarlamak
ḳ.-dıñsa 2674
ḳ.-yup 4688
ḳalᶜ (A.): koparma, sökme; yerinden çıkarma
ḳ. 6354, 6363
ḳ. iken 5906
ḳ. eyle-: sökmek, koparmak 5917, 5919
ḳ. it- 5897, 5900, 5904
ḳāl (A.) : söz, lâf
ḳ. (ṣāḥib-ḳ.) 5122
ḳ.+i 4372, 5009
ḳ.+ini 276, 2580, 3717, 4372, 4641, 5792
ḳāl u ḳīl (<ḳīl ü ḳāl) krş. ḳīl ü ḳāl
ḳ. 4655, 5128
ḳal- : 1. geride kalmak, ertelenmek
ḳ.-a 1820
ḳ.-an 412, 2458, 3080, 3645, 4468, 6315, 7002
ḳ.-anda 1480, 3077
ḳ -dı 1071, 1222, 1979, 2727, 2306, 3558, 3762, 5578, 6308, 6438
ḳ.-ınca 359
ḳ.-madı 3493
ḳ.-maya 778, 1632, 2841, 5922, 5936
ḳ.-mışın 874
ḳ.-mışdurur 2740
ḳ.-sa 1276, 1312, 1538, 1640, 3047, 3109, 3114, 3551, 5427, 6140, 6862, 6998, 7000
ḳ.-sa daḫı 1100
ḳ.-ur 3553, 4218, 5258
ḳ.-urısa 3645, 3770
ḳ.-ursa 905, 3131, 3492, 5645
ḳ.-sa
bāḳī ḳal- 3077, 3080, 3773, 4214, 4468, 5417, 5924
ḳażāya ḳal- 1276
2. olduğu yeri ve durumu korumak, sürdürmek
ḳ.-a 354, 358, 1045, 1722, 4031, 4127, 4475, 6025
ḳ.-dı 361, 3426, 3445, 3448, 4120, 7003
ḳ.-maḳ gerek 1679
ḳ.-maya 195
ḳ.-sa 729, 4334
ḳ.-sun 858
ḳ.-ur 351, 692, 1641
3. olmak, kalmak, herhangi bir durumda bulunmak anlamlarında yardımcı fiil olarak kullanılır
ḳ.-a 6767
ḳ.-alar 2517
ḳ.-dı 1280, 3081, 4214
ḳ.-maz 2617
ḳ.-madı 3026, 3493
ḳ.-maya 4234
ḳ.-ur 81, 240, 1479
eksük ḳal- 81
4. bitmek, tükenmek, (olumsuz olarak) yetmemek, mevcut olmamak
ḳ.-a 3
ḳ.-mamış 860
ḳ.-masa 4647, 6184
ḳ.-maz 517, 924, 4668, 5716, 5924
ḳ.-mazsa 3095, 3132, 5417
ḳ.-mış 741, 1239, 1316, 6039
ḳ.-madı 168, 2457, 2528, 2619, 2695
5. (zaman, uzaklık veya nicelik için) miktarda kalmak
ḳ.-anı 203, 361, 569, 1664
ḳ.-anın 1209, 3773
ḳ.-anını 419
ḳ.-dı 870, 876, 1855
ḳ.-sa 202, 867, 874, 1643, 2466, 2467
6. oturmak, ikamet etmek, hayatını sürdürmek
ḳ.-dı 3376, 3427
ḳ.-maḳ gerek 1620
ḳalay : kolay işlenebilen, yumuşak bir element
ḳ. 1663, 6573, 6578
ḳaldur-: kaldırmak
ḳ.-salar 1518
ḳalīl (A.): az, çok olmayan
ḳ. (ṣāḥib-ḳ.) 6459
ḳamış : sulak, yerlerde yetişen, boğumlu ve sert gövdeli bitki
ḳ. 6840
ḳ.+ı (şekker ḳ.) 3176
kāmil (A.): tam, bütün; olgun
k. 95, 1127, 4671, 6604, 7006
k. (mehr-i k.) 2383
k.+leri (ᶜāmil ü k.) 18
ḳamīṣ (A.): gömlek
ḳ. 1499
ḳamu : bütün, hep; herkes
ḳ. 12, 26, 35, 84, 88, 141, 223, 283, 370, 441, 623, 697, 728, 1002, 1022, 1049, 1073, 1115, 1129, 1143, 1249, 1271, 1331, 1349, 1350, 1400, 1450, 1556, 1620, 1621, 1664, 1888, 1889, 1891, 1951, 1990, 2011, 2297, 2341, 2355, 2619, 2916, 2997, 3021, 3099, 3211, 3389, 3390, 3611, 3636, 3638, 3648, 3721, 3795, 4047, 4057, 4062, 4089, 4106, 4233, 4264, 4278, 4515, 4787, 4900, 4932, 5104, 5276, 5625, 5704,

5807, 5860, 5984, 6072, 6218, 6328, 6728, 6831, 6914, 6936
ḳ.+sı 347, 808, 854, 887, 1667, 2367, 2926, 3306, 3317, 3626, 3632, 4143, 5590, 6935
ḳ.+sın 404, 1665, 1985, 2477, 4138, 4138, 5589
ḳ.+sında 2928, 3734, 3885
ḳ.+sından 91, 2342, 2614
ḳan : 1. damarlarda dolaşan kırmızı renkli sıvı
ḳ. 502, 513, 773, 806, 830
ḳ.+ı 209, 510, 694, 774, 775, 788, 2681, 3288, 6538, 6541, 6744
ḳ.+ıdur 810
ḳ.+ıyımış 2682
ḳ. aḳ- 798
ḳ. aldur- 693, 975
ḳ. bul- 6258
ḳ. çıḳ- 509, 6538, 6541, 6744
ḳ. gör-: hayız hâli görmek 785, 804, 809, 810, 814, 2156, 2169, 2678, 2681
ḳ. yimek- 6216
2. suç, cinayet; ceza, diyet
ḳ. 4297
ḳ.+ı 4898
kān (A.): bir şeyin kaynağı, menbaı
k.-ı şafā 11
ḳanda : nerede, nereye
ḳ. ise 3525
ḳ. 2413, 2421, 3019, 3767
ḳ.+dur 3765, 3768, 3800
ḳandalıḳ: nerede olup olmadığı
ḳ.+ı [ḳandalığı] 3758, 3767, 3811
ḳ.+ını [ḳandalığını] 3535
ḳanı : hani krş. ḳankı
ḳ. 5000
ḳankı: hani, hangi krş. ḳanı
ḳ. 200, 287, 849, 857, 988, 989, 1020, 1482, 2634, 2664, 2665, 6940
ḳ.+dur 402, 409, 990, 3484, 3488, 3490, 3921
ḳ.+ñuz 564, 565
ḳ.+sı 164, 174, 401, 416, 854, 2062, 2387, 3520, 3673, 3917, 3919, 3925, 3926, 5549
ḳ.+sıdur 3482
ḳ.+sın 397, 1012, 2066, 2573, 3161
ḳ.+sından 3603, 6980
ḳ.+sından öñ 6982
ḳ.+ya 2574
ḳantara (A.): taştan yapılmış, kemerli, büyük köprü
ḳ. (binā-i ḳ.) 3398
ḳānūn (A.): bir tür telli müzik aleti
ḳ. çal- 6106
ḳap : (meyve için) kabuk
ḳ. içi 4139, 4140, 4472
ḳ.+ından [ḳabından]3747
ḳap ḳacaḳ: kap kacak
ḳ. 340, 398, 405, 5640
ḳaplan : kedigillerden olup çevik ve yırtıcı bir hayvan
ḳ. 6528
ḳar : kar
ḳ. 1051
ḳ.+ıla 116
ḳar- : karıştırmak
ḳ.-dı 5834
ḳ.-maḳda 3581
ḳarābet (A.): (fık.) yakınlık, akrabalık
ḳ. 5978
ḳarañu : karanlık
ḳ.+da 1654
ḳarār (A.) : sonuca bağlama, sabit durma
ḳ. eyle- 1049
ḳ. it- 1050, 1052, 4307
ḳaravaş (<ḳara+baş): cariye, hizmetçi kadın
ḳ. 1001, 2028, 2136, 2149, 2199, 2254, 2290, 2305, 2447, 2553, 2565, 2570, 2767, 2845, 2942, 2947, 3037, 3039, 3043, 3233, 3440, 3728, 3964, 4041, 4061, 4082, 4279, 4304, 4311, 4312, 4316, 4418, 5482, 5485, 5928, 6167, 6195, 6301, 6303, 6317, 6645, 6647, 6648, 6659, 6665, 6667, 6994
ḳ.+ıla 2555
ḳ. üsti 210
ḳ. (ḳul ḳ.) 2242, 2255, 2462, 3521, 3531, 4083, 4319, 4751, 4789, 4864, 5193, 5642
ḳ. (ḳul ḳ. gibi) 2248, 5086
ḳ.+da 2952, 4062
ḳ.+dan 4075
ḳ.+ı 2025, 2027, 2059, 3419, 6193, 6663
ḳ.+ıdur 2273, 2282
ḳ.+ı durur 3041
ḳ.+ı gibi 5823
ḳ.+ın 2250, 2270, 2296, 6652
ḳ.+ına 2057, 2566
ḳ.+ını 2029, 2137, 2285, 2286, 2292, 5483, 6169
ḳ.+ınuñ 2085
ḳ.+uñ 2253, 2554, 2568, 2642, 4065
ḳ. çiftlen-: karavaşla evlenmek 2102
ḳ. ol- 3430, 3439, 3445
ḳardaş : kardeş
ḳ. 1977, 2589, 2591, 2606, 7000, 7002
ḳ. (ḳız ḳ.) 1942, 1943, 1977, 1981, 1984, 1987, 1988, 2059, 2059, 2061, 2081, 2086, 2090, 2097, 2107, 2587, 2753, 2757, 2990, 6644, 7000, 7002
ḳ.+ı 1942, 1943, 1987, 2059, 2061, 2081,

2122, 2600, 2605, 2607, 2990, 6175, 6998
ḳ.+ın 2097, 2107, 6174
ḳ.+ına 3050, 3555, 6999
ḳ.+ını 2086, 2603, 6644
ḳ.+ınuñ 1943, 1987, 2151, 2297
ḳ.+ısın 2599
ḳ.+ların 1981, 1988
ḳ.+larını 1984
ḳ.+um 2090
ḳ.+umsın 2753, 2757
ḳ.+uñ 2587
ḳ.+uñam 3054
ḳ. ol- 2059, 3056, 3064, 3065, 3495
ḳarı : yaşlı, ihtiyar
ḳ.+sı 1158, 1162
ḳarıl- : karıştırılmak
ḳ.-a 118, 170, 182, 5837
ḳ.-an 153, 169, 173, 187
ḳ.-dı 854
ḳ.-maḳda 3581
ḳ.-maḳdan 152
ḳ.-ur 119
ḳarın : göbek ve mide çevresi, karın
ḳ.+ı [ḳarnı] 1002, 1778, 2823
ḳ.+ın [ḳarnın] 6547
ḳ.+ına [ḳarnına] 2825, 6623
ḳ.+ını [ḳarnını] 6543
ḳarış- : karışmak
ḳ.-dı 402, 409, 3573, 3575
ḳ.-maḳdur 158
ḳ.-mış ol- 1610
ḳ.-sa 124, 151, 5836
ḳarışdur- : karıştırmak
ḳ.-asın 352, 357
ḳ.-dı 3574
ḳ.-madın 5836
ḳ.-sa 5833
ḳarîb (A.): yakın, akraba
ḳ.+inden 4684
ḳarîbeyn (A.): akraba olan iki kişi
ḳ. 5977
ḳarn (A.): boynuz, kemik
ḳ. 2931, 2934
ḳ.+ı 1877
ḳarşu : 1. karşı, muhalif
ḳ.1474
ḳ gel- 4688
2. ..-a/-e doğru (çekim edatı)
ḳ. 932, 933, 987, 1338, 1470, 1472, 1476, 1512, 2633
ḳarva- (<ḳavra-): ḳavramak
ḳ.-dı 4031
ḳ.-mayıncaḳ 4030
ḳarye (A.): köy
ḳ.+de 1386
ḳ.+den 6672
ḳarż (A.): (fık.) ödün, ödünç verme, ödünç alma
ḳ. 1635, 4733, 5923
ḳ. eyle- 4663
ḳaṣab (<ḳaṣṣāb A.): kasab krş. ḳaṣṣāb
ḳ. 3263
ḳasāme (A.): (fık.) kâtili bilinmeyen kimsenin, ölü bulunmuş olduğu yer halkından elli kişiye yemin ettirme
ḳ. 6937, 6938, 6940, 6942, 6943
ḳaṣd (A.): 1. öldürme, yaralama veya zarar vermek isteme; kötü niyet, art niyet
ḳ.+ıla 1905, 2010, 4697, 4718, 4720, 4874, 6837, 6848, 6893
2. amaç, istek, maksat
ḳ.+ı 1222, 1251, 1353, 1792, 2544, 2629
ḳ.-ı sefer it- 1357
ḳ.+ıla 97, 99, 266, 1115, 1225, 1259, 1753, 1755, 1757, 1786, 1790, 1805, 2539, 3158, 4876, 6515, 6516, 6867
ḳ.+la 1334,
ḳ. it- 241, 247
ḳ. eyle- 260, 395, 3149
ḳasem (A.): (fık.) yemin, ant
ḳ. (ḥarf-i ḳ.) 3167
ḳasıḳ : vücudun karın ile uyluk arasındaki kısım
ḳ.+uñ [ḳasıġuñ] 1863
ḳāsım (A.): taksim eden, ayıran, bölen
ḳ.+ı 6464
ḳasm (A.): hisse, pay
ḳ.+ı 2554
ḳaṣr (A.): kısaltma, kısa kesme
ḳ.+ıla 1394
ḳaṣṣāb (A.): kasap krş. ḳaṣab
ḳ. 4435, 4437
ḳ.+uñ 4029
ḳassām (A.): taksim edenler, bölenler
ḳ.+uñ 6446
ḳaṣṣār (A.): çamaşır yıkayıcısı
ḳ. 6013, 6014, 6026, 6048
ḳ.+ı (ücret-i ḳ.) 4389
ḳ.+ıdı 6014, 6029
ḳaş : gözün üstündeki kısa kıllar
ḳ.+larıyla 1341
ḳaşuḳ : kaşık
ḳ. 6597
ḳ.+ıla [ḳaşuġıla] 6595
ḳ.+dan 6595, 6596, 6596
ḳaṭ' (A.): 1. sona ermek, bitmek
ḳ. 915
ḳ.-ı nizā': anlaşmazlığı sona erdirmek 5789
ḳ.-ı yed: el kesmek 3265, 4929, 5323
ḳ. it- 3590, 4307, 6441,
ḳ. eyle- 4309,
ḳ. olın- 5456,
2. kesme, kesip koparma

ḳ. eyle- 6897
ḳ. it- 3259, 6895, 6896
ḳ. olın- 6895
ḳaṭʿ-ı ṭarīḳ (A.) : (fık.) yol kesip mal gasp etme
ḳ. it- 3293
ḳaṭʿ-ı ʿużv (A.) : (fık.) bir kişinin organını kesme
ḳ. 6217
ḳat : 1. huzur, makam, nezd
k.+ı 978, 1959, 1963, 4043, 4048, 4054, 4093, 4316, 4427, 4438, 4439
ḳ.+ına 2810, 4817, 6624
ḳ.+ında 41, 978, 1910, 1912, 1953, 1959, 1963, 1964, 2478, 2791, 3689, 4043, 4048, 4049, 4051, 4053, 4054, 4071, 4072, 4091, 4093, 4154, 4172, 4316, 4427, 4435, 4438, 4439, 4785, 4793, 4991, 5030, 5038, 5131, 5132, 5135, 5137, 5140, 5146, 5159, 5376, 5391, 6967
ḳ.+ındaiken 6645, 6655
ḳ.+umdan 2889, 2899
2. miktarca kez, defa
ḳ. 5584
ḳat- : karıştırmak, katmak
ḳ.-maḳ 4388
ḳatı : sert, katı
ḳ. 544, 1466, 1469, 1481, 2012, 2711, 3251, 3290, 4693
ḳatır : atgillerden bir yük hayvanı
ḳ. 183, 5084
ḳ.+da 1608
ḳ.+uñ 392, 834
kātib (A.): yazan, yazıcı
k. 3933, 3939
k. (ḳāżīī k.) 4825
ḳatl (A.): (fık.) birini öldürme
ḳ. ile 6217
ḳ.+i 1890
ḳ.+üñ 6857
ḳ. (ālet-i ḳ.) 6841, 6871
ḳ. (ālet-i ḳ. ile)1 6837, 6843
ḳ. eyle- 3336, 3405
ḳ. it- 6868, 6869, 6869
ḳatl-i ʿamd (A.): (fık.) birini bilerek kasden öldürme
ḳ. 6830
ḳatlün bi's sebeb (A.): (fık.) kasıt olmaksızın birinin ölümüne sebep olma: kamuya açık bir yola kaygan maddeyi dökmekle başkasının kayıp ölmesine sebep olma gibi
ḳ. 6831, 6836, 6859
ḳatre (A.): damla, damlayan şey
ḳ. 3201
ḳ.+si 915
ḳavad (A.): (fık.) kısas, kısas yapma
ḳ. 4931, 4936, 6247, 6891
ḳavl (A.): söz
ḳ. 2493, 2891, 2902, 2918, 5116, 5636, 5637, 5641, 5644, 5646
ḳ.+i 29, 98, 164, 229, 233, 253, 271, 452, 736, 739, 899, 901, 943, 950, 952, 1060, 1184, 1190, 1231, 1291, 1571, 1579, 1736, 1939, 2189, 2417, 2474, 2489, 2723, 2756, 2760, 2856, 2863, 3112, 3119, 3688, 3752, 3753, 3787, 3829,3915, 4096, 4099, 4161, 4244, 4268, 4271, 4314, 4494, 4497, 4652, 4656, 4790, 4806, 4865, 4899, 4901, 4910, 5005, 5007, 5046, 5051, 5053, 5277, 5280, 5285, 5285, 5461, 5468, 5470, 5478, 5480, 5608, 5639, 5750, 6049, 6052, 6274, 6290, 6444, 6567, 6569, 6603, 6604, 6649, 6662, 6664, 6972, 7005
ḳ. ile 2118, 2772
ḳ.+idür 943, 1184, 2473, 2738, 3699, 3892, 4096, 4161, 4314, 4810, 6444, 6444
ḳ.+i ile 6953
ḳ.+in 1123, 4911, 5529
ḳ.+inde 96
ḳ.+ine 278, 901, 901, 5529, 6238, 6240
ḳ.+ini 64, 65, 450, 1060, 1295, 2738, 3892, 4865, 5346, 5433, 5446, 5486, 5550
ḳ.+i üzre 3688, 3691
ḳ.+iyile 2770, 6952
ḳ.-i evvel 900
ḳ.-i imām 5022
ḳ.-i yemīn 3143
ḳavm (A.): 1. dil, töre, boy yakınlığı olan insan topluluğu
ḳ. 3452
ḳ.+üñe 786
2. (mec.) nikâhlı hanım, eş
ḳ.+inüñ 1786
ḳavun :kabakgillerden bir bitki, bitkinin meyvesi
ḳ. 1660, 3266, 4142
ḳ. şuyı 135
ḳayd (A.): 1. kaydetme, yazma
ḳ. 6709
2. tahdit, sınırlama
ḳayd yi-: ahdinde durmamak 2209, 2656, 2770, 5317, 5330, 5460, 5728
ḳayı : kaygı, tasa, endişe
ḳ.+mış 1653
ḳāyil (<ḳāʾil A.): razı olmuş, boyun eğen
krş. ḳāʾil
ḳ. ol- 5278
ḳāyim (<ḳaʾim A.): ayakta duran, dikilen; birinin yerini tutan
ḳ. ol- 767
ḳ. maḳām ol-: [birinin] yerine geçmek

2343, 2351
ḳayna- : kaynamak
ḳ.-sa 6700
ḳ.-ya 359, 6703
ḳaynaḳ : yırtıcı hayvan pençesi
ḳ.+ıla [ḳaynaġıla] 6527
ḳaynat- : kaynatmak
ḳ.-asın [ḳaynadasın] 358
ḳaz : suda ve karada yaşayan yabanî veya evcil kuş türü bir hayvan
ḳ. 4505
ḳ.+uñ 831, 832
ḳaz- : kazmak
ḳ.-a 6685
ḳażā (A.) : 1. vaktinde kılınmayan namaz, tutulmayan oruç borcunun sonradan ödenmesi
ḳ. 800, 1310, 1313, 1314, 1322, 1452, 1687, 1705, 1709, 1754, 1784, 2327, 2328, 2330, 2332, 3415, 4681, 5562
ḳ.+sı 779, 876, 1276, 1302, 1309
ḳ.+ya 1312
ḳ.+yı 1306
ḳ. it- 1101, 1105, 1305, 1791, 1799, 1802, 1808, 1809
ḳazāya ḳal- 874, 1100, 1276, 1820
ḳazancı : sobacı; kazancı
ḳ.+yıdı 3629
ḳaẕf (A.): 1. (fık.) bir kimseye zina iftirasında bulunma
ḳ. (ḥadd-i ḳ.) 3197, 4919
ḳ. (maḥdūd-ı ḳ.) 1728, 2842, 4966
ḳ.+ı (mücib-i ḳ.) 2833
ḳ.+ında 2839
ḳ.+uñ 3205
ḳ. eyle- 3228
ḳ. it- 2829, 2831, 3199
2. atma, atıp fırlatma
ḳ.-ı zebed 6703
ḳāżı (A.) : krş. ḳāżī
ḳ.+nuñ 4756, 4826, 4833, 4841, 4868, 4899, 4918, 5033
ḳ.+ya 4826
ḳāżī (A.): (fık.) fetva veren din bilgini, hâkim krş. ḳāżı
ḳ. 1398, 1504, 1505, 2076, 2094, 2146, 2147, 2149, 2150, 2183, 2184, 2190, 2223, 2224, 2794, 2798, 2849, 2852, 2853, 2860, 2880, 2885, 2901, 2910, 2915, 2923, 2925, 3006, 3242, 3251, 3418, 3504, 3505, 3506, 3508, 3537, 3565, 3568, 3691, 3692, 3751, 3755, 3764, 3768, 4155, 4158, 4159, 4165, 4167, 4171, 4178, 4181, 4369, 4590, 4600, 4675, 4688, 4693, 4696, 4697, 4706, 4718, 4719, 4729, 4731, 4736, 4739, 4742, 4745, 4755, 4759, 4760, 4763, 4770, 4773, 4776, 4783, 4791, 4796, 4813, 4820, 4821, 4834, 4839, 4842, 4847, 4853, 4855, 4860, 4862, 4872, 4890, 4893, 4894, 4896, 4901, 4904, 4908, 4910, 4914, 4915, 4915, 4917, 4919, 4920, 4922, 4935, 5032, 5032, 5036, 5161, 5198, 5200, 5204, 5209, 5212, 5217, 5226, 5234, 5253, 5260, 5322, 5324, 5377, 5384, 5385, 5387, 5398, 5399, 5406, 5411, 5414, 5420, 5426, 5433, 5446, 5450, 5455, 5456, 5458, 5468, 5470, 5552, 5557, 5560, 5561, 5730, 5734, 5967, 6187, 6328, 6328, 6329, 6427, 6441, 6443, 6453, 6471, 6480, 6490, 6491
ḳ. bitisi 4783
ḳ. gibi 4888
ḳ.ʾ-iken 4900
ḳ. ḳatı 2791, 3689, 4154, 4793, 4991, 5030, 5038, 5131, 5132, 5135, 5137, 5140, 5146, 5159, 5376, 5391
ḳ. meclisi 3206, 3213
ḳ. (iẕn-i ḳ.) 3477
ḳ. (ġayr-ı ḳ. meclisi) 5133
ḳ.+dan 2223
ḳ.+dur 2185
ḳ.+lar 4667, 4811
ḳ.+nuñ 2194, 2927, 3507, 3753, 4601, 4748, 4830, 4866, 4906, 4907, 5236
ḳ.+sına 4797, 4798
ḳ.+ya 2222, 3759, 3764, 4698, 4703, 4716, 4763, 4782, 4786, 4823, 4878, 4883, 4899, 5214, 5218, 5326, 5329, 5331, 5332, 5373, 5465, 5966, 6438
ḳ.+yiçün 4725, 4726
ḳ. (iẕn-i ḳ.) 3477
ḳ. (ġayr-ı ḳ. meclisi) 5133
ḳ. ḳıl- 56, 4680
ḳ. ol- 4672, 4674, 4678, 4682, 4685, 4831, 4902, 4909, 4921, 5235, 6464
Ḳāżīḫān (<ḳāżī+ḫān A.+F.): Fetâvâ Kâdıhan El-Fetâvâ'l-Hâniyye adlı eserin sahibi, Hanefî fıkıh âlimi Fahrü'd-din Hasan b. Mansûr b. Muḥammed el-Uzcendî Ferġanî (H.?/ 592- ?/ 1196)
ḳ. 2225
ḳāżıʾī (A.): kadıya ait
ḳ. kātib (A.): kadının fetvasını yazan kâtip, mahkeme kâtibi 4825
ḳāżīlıḳ (A.Tür.): kadılık
ḳ. 4677, 4679
ḳ.+a [ḳāżīlıġa] 4881
ḳ.+dan 4721
ḳazmaḳlıḳ: kazma işi
ḳ. 6853

kebīr (A.): büyük, yaşça çocukluktan çıkmış genç erkek
k. 2814, 3050, 6873, 6876
kebīre (A.): büyük, yaşça çocukluktan çıkmış genç kadın
k. 2035, 2037, 2042, 2045
kebīreyn (A.): çocukluğunu tamamlamış, gençlik çağına gelmiş iki kişi
k. 6877, 6879
kedi : kedi
k. 313, 372, 6528
k.+nüñ 370, 835
kefāle (<kefālet A.): (fık.) kefillik, birine kefil olma krş. kefālet
k. 4553, 4557, 4641
k. (ʿaḳd-ı kefāle) 4551
kefālet (A.): (fık.) kefillik, birine kefil olma krş. kefāle
k. 1971, 3649, 4553, 4630, 4633
k.+dür 4586
kefen (A.): ölünün mezara bırakılırken içine bırakıldığı bez
k. 1521
k. deñlü 1520
keffāret (A.): bilerek ya da zorlamalar karşısında işlenmiş birtakım günahların affolması ümidiyle belli ölçülerde verilen sadaka
k. 1705, 1709, 1754, 1757, 1758, 1758, 1759, 1764, 1766, 1767, 1774, 1778, 1791, 1799, 1803, 2330, 2764, 2816, 3159, 3164, 5296, 6833, 6834, 6835, 6846, 6850, 6852, 6856, 6902, 6903
k.+in 1756, 1761, 2828
k. it- 1768
k. vir- 2810, 5296
kefīl (A.): (fık.) borçlu borcunu ödemediği veya bir kimse verdiği sözü yerine getirmediği takdirde, onun yerine bütün sorumluluğu üzerine alan kimse
k. 3604, 3604, 4552, 4555, 4557, 4567, 4569, 4577, 4580, 4581, 4583, 4593, 4604, 4618, 4621, 4622
k. üzre 4601
k.+den 4566, 4594, 4595
k.+e 4578, 4579, 4626
k.+üñ 4568, 4580, 4582, 4585
k. ol- 3598, 3605, 3609, 3612, 4565, 4574, 4586, 4587, 4588, 4598, 4599, 4602, 4603, 4613, 4614, 4615, 4616, 4619, 4620, 4628, 4633, 4638, 4639, 4734, 5175
keklik: eti için avlanan bir tür kuş
k. 4505
kelām (A.): söz, cümle
k. 27, 1523
kelb (A.): köpek
k. 3774, 6528
kelebek : kelebek
k. gibi 211
ke'l-ḫiṭāb (A.): hitap etme gibi, hitaba benzer
k. 3817
kem (F.) : az, eksik, noksan
k. 194, 394, 1042, 1600, 1657, 3682, 6560
k. (bīş ü k.) 212, 835, 2535, 2568, 2786, 3459, 3492, 3777, 3833, 3876, 4105, 4109, 4114, 4259, 4328, 4336, 4392, 4481, 4558, 4699, 5068, 5180, 5698, 5794, 5808, 5880, 5903, 5909, 5958, 6069, 6107, 6252, 6351, 6359, 6595, 6775
k. ḳıl- 1628, 4043
kemāl (A.): olgunluk; en yüksek değer
k.-i ḫulḳ 37
k.-i mehr 2368
kemik : kemik
k. 2934
kenār (F.) : kıyı, çevre; uç
k.+ında 948, 950
kendi : kendi krş. kendü
k. 3601
k. milki 3902
k.+nüñ 3482, 4463
kendü : kendi krş. kendi
k. 534, 942, 944, 1043, 1194, 1223, 1230, 1237, 1254, 1684, 1797, 1991, 2128, 2298, 2440, 2441, 2449, 2451, 2452, 2673, 2673, 2675, 2702, 2835, 3044, 3058, 3134, 3272, 3274, 3368, 3483, 3534, 3577, 3605, 3613, 4098, 4114, 4564, 5055, 5155, 5819, 5833, 5836, 5951, 6054, 6176, 6189, 6245, 6245, 6246, 6286, 6389, 6392, 6413, 6460, 6559, 6562, 6644, 6650, 6651, 6652, 6791, 6881, 6973, 6976, 6977
k.+den 53, 72
k.+nüñ 1943, 3667, 5866, 6791
k.+si 5154
k.+ye 1783, 1844, 2088, 2151, 2152, 2578, 3060, 4229, 4236, 5058, 5804, 6352
k.+yi 822, 983, 1868, 2217, 5067, 6199, 6921
k.+yiçün 1681, 6550, 6968, 6976
kendüz : kendisi
k.+in 2289
k.+ini 1892, 1895, 4023
k.+üme 2197
k.+üñden 6886
k.+üñe 2195
keñgel : şaka, eğlence
k. eyle- 1905
kerāhet (A.): bir hâlin, bir hareketin açık ve kesin şekilde değil, delâlet yoluyla

yasaklanması
k. 376
kerem (A.): cömertlik, el açıklığı
k. 4928
k. (kerem it-) 1511
k. (pür-k.) 896, 1532, 1547, 2278, 2659, 2769, 3010, 3354, 3707, 3846, 4047, 4337, 4541, 5249
k. (ṣāḥib-k.) 5307
kervān-sarāy (F.) : ana yollar üzerinde kervanların konakladıkları büyük han
k. 3713
k.+a 3714
Kerīm (A.): Allah'ın kerem sahibi, cömert anlamındaki sıfatı
k. 5, 62
kes- : 1. bıçak veye kesici bir aletle bir şeyi ikiye ayırmak, koparmak, kesmek
k. 472, 3327,
k.-eler 3260, 3287, 3298, 3300, 3660
k.-icek 3287
k.-diler 3664
k.-dügi 3663, 3667
k.-dügin 3669
k.-enüñ 3670
k.-er 3724
k.-mek gibi 3665
k.-meyüp 1366
k.-meye 472, 6515, 6715
k.-se 3276, 3662, 4010, 4142, 4892
2. ara veya son vermek, bitirmek
k. 294, 951, 1290, 1365, 3942, 4408,
k.-meyüp 1366
kesb (A.): çalışıp kazanma
k. 4317, 4320, 4324
k. içün 6142
k.-i 4318, 4321, 4323
k.+inden 2266
k.+ini 4325
k.+ümüz 3630
k. it- 2305, 4312, 4313
keser: bir yanıyla tahta, ağaç kesmeye yarayan, öteki yanıyla da çivi çakmaya yarayan alet
k. 3700, 6839
kesil- : 1. sona ermek, erdirilmek; bitmek
k.-di 5784
k.-se 2817, 4143
2. keskin aletle kesilmek, koparılmak
k.-e 2367, 2926
k.-mez 793, 3267, 3269, 3271, 3273, 3275, 3280
k.-se 6414
el kesil-3267, 3269, 3271, 3273, 3275, 3280
keşīr (A.): çok
k. (cemᶜ-i k.) 1750
keskin : keskin
k. 6839, 6840, 6843
kesmeklik: kesme
k.+e [kesmeklige] 3289
keşf (A.): ortaya çıkarma
k. it- 3403
kettān (A.): keten
k. 3974, 5652, 6607
k.+ını 5649
k.+ınuñ 5654
k.+um 5660
key : iyi, iyice, pek, çok
k. 127, 181, 514, 525, 747, 780, 847, 883, 934, 1312, 1856, 1872, 2103, 2514, 2580, 2587, 2666, 2934, 3290, 3490, 3666, 3668, 4223, 4428, 4461, 4574, 5125, 5407, 5476, 5500, 5515, 5607, 5894, 6369, 6636, 6810
keyfiyyet (A.): nitelik, bir şeyin iyi veya kötü olma yanı
k.+in 3188
keyl (A.): ölçme; tahıl, hububat ölçüsü
k. ile 4419, 4423, 4427, 4486
k.+üñ 4425
k. it- 4425, 4426
ke-ẓahr-ı ümmī (A.): annemin sırtı, arkası gibi
k. 2806
ḳıble (A.): Müslümanların namaz kılarken yöneldiği Kâbe tarafı
ḳ. 988, 989, 990
ḳ.+den yaña 1021
ḳ.+dür 1484
ḳ.+sinde 1490
ḳ.+ye 932, 986, 1495
ḳ.+ye ḳarşu 932, 987, 1338
ḳıġ : koyun, keçi, deve gibi hayvanların kuru ve toparlak pisliği
ḳ. 335, 335, 337
ḳıġırt-: tellâl çağırtmak, yüksek sesle ilân ettirmek
ḳ.-a [ḳıġırda] 3510
ḳıl : bazı hayvanlarda ve insan derisinde çıkan tüy
ḳ. 462, 464, 469
ḳ.+ı 282, 283
ḳıl- :1. "yapmak, etmek, eylemek" anlamlarında yardımcı fiil olarak kullanılır
ḳ. 2876, 3817, 4880, 5127, 5980, 6728
ḳ.-a 44, 50, 106, 553, 609, 800, 822, 972, 991, 1009, 2088, 3653, 3837, 4287, 5216, 5408, 5700, 5781, 6294, 6348, 6680
ḳ.-alar 56, 3322, 3595, 4680
ḳ.-ma 1628
ḳ.-anı 881
ḳ.-asın 4287

ḳ.-dı 13, 26, 110, 220, 878, 939, 1069, 1091, 1112, 1235, 1240, 1250, 1329, 1357, 1418, 1490, 1554, 1798, 2090, 2140, 2379, 2386, 2917, 3106, 3391, 3428, 3597, 3802, 3812, 3815, 3820, 3910, 4342, 4346, 4460, 4586, 4664, 4799, 4837, 4857, 4859, 4986, 4998, 5030, 5067, 5080, 5111, 5135, 5145, 5158, 5242, 5261, 5311, 5361, 5528, 5786, 5850, 5872, 5981, 6081, 6094, 6137, 6229, 6231, 6425, 6719
ḳ.-dılar 21, 175
ḳ.-duġı 2855, 2857, 3413, 6155, 6183, 6328
ḳ.-duġından 2404
ḳ.-duġın 4720
ḳ.-duġını 5034
ḳ.-duḳ 1, 105, 476, 698, 837, 1492, 1819, 1884, 3232, 3859, 4343, 4660, 5647, 6928
ḳ.-duḳları 5921
ḳ.-dum 40, 63, 64, 2157, 2170, 4561, 5889, 6137
ḳ.-duñ 622, 4858, 5356, 5770, 5785
ḳ.-ġıl 3303
ḳ.-ma 225, 901, 1551, 1628, 3061, 3289, 3305, 3451, 3533, 4680, 4946
ḳ.-madı 745, 3415, 5168, 5893
ḳ.-madın 4412
ḳ.-madum 5165
ḳ.-maġa 247, 427, 2409, 3624, 4687, 1293, 5071
ḳ.-maġı 3328
ḳ.-maġiçün 5134, 5145
ḳ.-maḳ 197, 206, 2418, 3279, 4399, 5324, 6219, 6622, 6652, 6695, 6709, 6777
ḳ.-maḳda 5325
ḳ.-maḳdur 3718
ḳ.-maḳ gerekdür 1507
ḳ.-mañ 1404, 6728
ḳ.-masalar 5499
ḳ.-maya 6615, 6686
ḳ.-mayayın 1424
ḳ.-maz 3953, 6251
ḳ.-mazsa 2075, 5485
ḳ.-mış 166, 169, 190, 301, 776, 922, 2160, 2321, 4810, 6146, 6242, 6604
ḳ.-mışdur 1085, 1393, 1539, 1614, 3249, 4775
ḳ.-mışdurur 4479
ḳ.-mışıdı 3408
ḳ.-mışlar 2188
ḳ.-mışlariken 4320
ḳ.-mış ol- 1367
ḳ.-sa 61, 72, 879, 893, 1047, 1048, 1052, 1053, 1139, 1324, 1523, 1650, 1708, 1753, 1832, 1841, 1957, 2001, 2002, 2132, 2203, 2261, 2631, 2633, 2651, 2705, 2836, 2851, 2878, 2895, 3229, 3472, 3603, 3611, 3637, 3638, 3648, 3680, 3686, 3704, 3709, 3847, 4043, 4167, 4288, 4323, 4357, 4374, 4395, 4557, 4561, 4626, 4648, 4651, 4681, 4698, 4699, 4713, 4730, 4826, 4830, 4904, 4990, 5055, 5061, 5071, 5202, 5233, 5268, 5299, 5321, 5354, 5355, 5423, 5467, 5524, 5530, 5531, 5541, 5558, 5564, 5596, 5599, 5616, 5622, 5628, 5735, 5800, 5814, 5831, 5838, 5838, 5840, 5855, 5860, 5918, 5966, 6028, 6085, 6085, 6101, 6153, 6154, 6170, 6180, 6180, 6182, 6183, 6266, 6318, 6325, 6329, 6440, 6448, 6784, 6865, 6894, 6992
ḳ.-salar 1176, 1513, 2377,2481, 3190, 3319, 3623, 3624, 3625, 4379, 4880, 5347, 5350, 5518, 5546, 5580, 5783, 5920, 6010, 6113, 6158, 6263
ḳ.-sañ 30, 278, 376, 393, 1779, 4382, 4382, 4419, 4726, 5768, 5968, 6438, 6626, 6736
ḳ.-sun 1771, 4526, 6920
ḳ.-ur 4496
ḳ.-ursa 3281
ḳ.-ursañ 627, 6617
ʿaḳd-ı icāret ḳıl- 6113
ʿaḳl ḳıl- 1592
ʿamel ḳıl- 4904, 6028
ʿāriyet ḳıl- 5872, 5889, 5921
ʿarż ḳıl- 4826, 5324, 5325
aşşı ḳıl- 3625
ʿayān ḳıl- 471, 5700, 6085
bedel ḳıl- 3718
beyʿ ḳıl- 879, 3953, 4343
beyān ḳıl- 64, 72, 476, 698, 829, 1492, 1623, 1819, 1884, 2866, 3190, 3859, 4561, 4660, 5647, 6000, 6081, 6085, 6481, 6709, 6928
beyʿ-i cedīd ḳıl- 4419
beyʿ-i ribā ḳıl- 893
beyʿ u şirā ḳıl-1523, 1832, 6266
cāyiz ḳıl- 4496
cimāʿ ḳıl- 1753
daʿvet ḳıl- 3322
daʿvī ḳıl- 2075, 2090, 2386, 2404, 2481, 3279, 3281, 3472, 3686, 4342, 4346, 4857, 4859, 4986, 4990, 4998, 5268, 5299, 5311, 5321, 5347, 5350, 5355, 5361, 5423, 5485, 5518, 5524, 5528, 5530, 5531, 5541, 5542, 5546, 5558, 5564, 5580, 5596, 5599, 5616, 5622, 5783, 6425, 6695
defn ḳıl- 1513

duʿā ḳıl- 61, 61
edā ḳıl- 1418, 1708, 1709, 4557
emān ḳıl- 4586
emel ḳıl- 1551
emr ḳıl- 1957
ezber ḳıl- 1235
fāriġ ḳıl- 6348
fāsid ḳıl- 881
fedā ḳıl- 6920
fehm ḳıl- 2876, 3817, 5980
feshˇ ḳıl- 2140, 2157, 2170, 4858
fidā ḳıl- 2261, 5786
fiġān ḳıl- 4837
ġurūr ḳıl- 1798
ġusl ḳıl- 197, 206
gümān ḳıl- 901
ḫalef ḳıl- 6251
ḫamle ḳıl- 6894
ḫarām ḳıl- 2088, 4479
ḫaṣr ḳıl- 3319
ḫāżır ḳıl- 5408
ḫelāl ḳıl- 220
heves 30, 63, 278, 376, 393, 1404, 2705, 3061, 3289, 3305, 3451, 3533, 3802, 4680, 4726, 4946, 5202, 5968, 6438, 6626,
ḫisāb ḳıl- 1650
ḫiṭāb ḳıl- 3812
ḫoş ḳıl- 5242
ḫulʿ ḳıl- 5356
ḫuşūmet ḳıl- 4687, 5071, 5127, 5134, 5145
ʿibādet ḳıl- 247
iḫtilāṭ ḳıl- 1626
iḫtiyār ḳıl- 939, 1554, 2132, 2188, 2321, 3428, 4526, 4810, 6719
iḥyā ḳıl- 6680
iḳāle ḳıl- 4377, 4382
iḳrār ḳıl- 6263, 6294
iltizām ḳıl-3637
imām ḳıl- 1240
imtiṣāl ḳıl- 5080
isāʾet ḳıl- 1367
işāret ḳıl- 2631, 2633
iʿtibār ḳıl- 169
iʿtiḳād ḳıl- 3303
iẕn ḳıl- 6242
iẕn-i ʿām ḳıl- 3704
ḳabūl ḳıl- 2379, 3815, 3820, 4167, 4288, 4374, 4681, 4799, 6137, 6318
ḳabūl-i tehniye ḳıl- 2857
ḳabż ḳıl- 4412
ḳāżī ḳıl- 56, 4680
kem ḳıl- 1628, 4043
ḳıyām ḳıl- 1069
ḳıyās ḳıl- 803, 878
ḳīl ü ḳāl ḳıl- 5111
liʿān ḳıl- 2836
maʿlūm ḳıl- 5781
maḳbere ḳıl- 3709
mehr-i muʿaccel ḳıl- 3847
mesken ḳıl- 2280
muʿallaḳ ḳıl- 3106
muḫayyer ḳıl- 3910
muḳaddem ḳıl- 105
muḳarrar ḳıl- 3391
muḳayyed ḳıl- 6095
muṭahhir ḳıl- 110
muvaḳḳat ḳıl- 5918, 5920
müdebber ḳıl- 6170, 6180, 6182
mükāteb ḳıl- 4287, 6137, 6146, 6154, 6155, 6158, 6180, 6183, 6183, 6652
naḳl ḳıl- 190, 301, 922, 1592, 4775
nefy-i veled ḳıl- 2851, 2855
neẕr ḳıl- 1779
nikāḥ ḳıl- 2160
niyāz ḳıl- 1460, 1483
niẓām ḳıl- 5800
nükūl ḳıl- 2895, 4626, 5233, 5261
rāy ḳıl- 6604
rehn ḳıl- 6777
revā ḳıl- 473, 627, 1393, 3837
rivāyet ḳıl- 1091, 1539, 1614, 3249
sebeb ḳıl- 4664
secde ḳıl- 1047, 1048, 1052, 1053, 1176
secde-i sehv ḳıl- 1118
sefer ḳıl- 1357, 2409, 2418, 5814, 5840
sehv ḳıl- 1324
selem ḳıl- 4460
sūd ḳıl- 5030
şulḥ ḳıl- 3328, 5768, 5785
sükūt ḳıl- 1329
şarṭ ḳıl- 4379, 5981
şirket ḳıl- 3653
taʿarruż ḳıl- 5499, 6686
ṭāhir ḳıl- 106, 822
taḳdīm ḳıl- 1490
ṭaleb ḳıl- 2878, 3229, 3603, 3611, 3638, 3648, 4651, 4730, 5354, 5467, 5735, 5770, 5831, 5860, 5966, 6440, 6448
tamām ḳıl- 622, 776, 1250, 1366, 1502, 1771, 3232
teʿaddī ḳıl- 5838
tefvīż ḳıl- 3597
telef ḳıl- 4561, 4698, 4699, 4713, 4720, 5034, 6153, 6219, 6229, 6231
tesmiye ḳıl- 1112
tevliye ḳıl- 4395, 4399
vaṣī ḳıl- 6325, 6328, 6329
vaṣiyyet ḳıl- 6865
vaṭʾ ḳıl- 1841
vedīʿat ḳıl- 3623, 5850, 5855, 6784

vefā ḳıl- 5893
vekīl ḳıl- 3624, 5055, 5061, 5067, 5071, 5135, 5145, 5158, 5165, 5168
velī ḳıl- 1507
yaḳın ḳıl- 225
yavu ḳıl- 1424
yemīn ḳıl- 4648
żamān ḳıl- 4323
zāyil ḳıl- 5838
ẕikr ḳıl- 837
zinā ḳıl- 2001, 2203, 5628
ziyān ḳıl- 6094, 6101
2. (namaz için) yerine getirmek
ḳ. ! 616, 1278, 1282, 1290, 1290, 1365
ḳ.-a 991, 1009, 1015, 1027, 1071, 1238, 1289, 1292, 1296, 1307, 1324, 1339, 1406, 1411, 1412, 1460, 1473, 1482, 1710, 3314, 4727
ḳ.-alar 306, 1172, 1285, 1461, 1463, 1467, 1829, 1880,
ḳ.-alum 471, 829, 1623, 2866, 6000
ḳ.-an 634, 822, 1133, 1134, 1135, 1138, 1139, 1238
ḳ.-ana 1134, 1135
ḳ.-asın 92, 1336
ḳ.-ayın 1424
ḳ.-dı 555, 559, 645, 873, 875, 1148, 3414
ḳ.-dılar 1475, 4377, 5542, 6095
ḳ.-duġı 985, 1152, 1205, 1334, 1373, 1408, 1413, 1414, 1417, 1429, 1433
ḳ.-duġından şoñra 1472
ḳ.-duġını 1155
ḳ.-duġuñ 1484, 1484
ḳ.-duġuñuz 1154
ḳ.-duḳları 3416
ḳ.-duñ1409
ḳ.-ġıl 960, 1532
ḳ.-ıcaḳ 888
ḳ.-ısar 1011, 1376
ḳ.-madı 1329, 3246
ḳ.-maġa 617, 631, 1030,1428, 3704, 6992
ḳ.-maġiçün 1164
ḳ.-maḳ 246, 249, 547, 608, 643, 803, 861, 865, 969, 971, 972, 1007, 1019, 1024, 1028, 1034, 1121, 1122, 1124, 1202, 1301, 1404, 1467, 1514
ḳ.-maḳda 1422, 1431
ḳ.-maḳdur 1369, 1378
ḳ.-maḳdurur 1853
ḳ.-maḳ gerek 1010, 1046, 1143, 1308, 1365, 1369, 1378, 1515, 1864
ḳ.-maḳıçun [ḳılmaġiçün] 221, 241
ḳ.-mamışlardur 1512
ḳ.-maya 778, 986, 1025, 1169, 1186, 3315
ḳ.-mayalar 1157, 1172, 1526, 6120
ḳ.-mayanuñ 4973
ḳ.-mış 1826
ḳ.-sa 285, 473, 527, 582, 666, 668, 1007, 1011, 1013, 1016, 1020, 1023, 1029, 1054, 1056, 1101, 1129, 1160, 1166, 1170, 1186, 1203, 1220, 1232, 1288, 1312, 1321, 1420, 1427, 1427, 1449, 1502, 3706
ḳ.-salar 1022, 1167
ḳ.-sañ 626, 1366, 1370, 1383, 1483, 1483
ḳ.-sun 611
ḳ.-updur 1151
ḳ.-ur 1209, 1289
ḳ.-urısa 595, 615, 1036, 1294
ḳ.-uriken 631, 1241, 1243
ḳ.-urlarsa 962
ḳ.-ursa 793, 998, 1291, 1293, 1295, 1299, 1419, 1508, 3281
cumʿa ḳıl- 1404, 1413, 1428
namāz ḳıl- 175, 221, 241, 246, 249, 285, 427, 527, 547, 555, 559, 582, 596, 608, 611, 617, 631, 643, 645, 668, 778, 793, 822, 861, 865, 873, 962, 998, 1007, 1013, 1030, 1054, 1121, 1129, 1133, 1155, 1157, 1160, 1164, 1170, 1232, 1312, 1414, 1429, 1431, 1467, 1483, 1513, 1514, 1853, 1864, 2002, 2917, 3246, 3704, 3706, 4973, 5216, 6615, 6617, 6622, 6992
3. (asıl fiil olarak) yapmak
ḳ. 1628
ḳ.-alar 1497
ḳ.-asın 92, 657, 1118, 1627, 4895
ḳ.-dı 9, 226, 233, 639, 3291, 5098
ḳ.-duġuñdan 4644
ḳ.-madı 2365
ḳ.-maḳ 956
ḳ.-sa 2280, 3738
ḳ.-uñ 926
ḳ.-ur 229, 2445
ḳīl ü ḳāl (A.): dedikodu krş. ḳāl ü ḳīl
ḳ. 5111, 5784, 6708
ḳılavuz (<ḳulavuz): kılavuz
ḳ. 936
ḳılıç : kılıç
ḳ. 925, 4542, 5635, 6839, 6889
ḳ. gibi 6885
ḳ. çek- 6884
ḳılın- : yapılmak, edilmek, işlenmek
ḳ.-a 855
ḳ.-an 1281
ḳ.-dı 103, 836, 843, 1277
ḳ.-madı 3921
ḳ.-masa 1375
ḳılmaḳlıḳ: etme, yapma
ḳ. 1429
ḳ.+ıçun 3245

ḳ.+a [ḳılmaḳlığa] 418, 596, 1397, 5770, 5913, 6053
ḳ.+ı [ḳılmaḳlığı] 1393
ḳırā'at (A.): okuma; namazda kıyamda iken okunan kısa sure veya ayetler
ḳ. 1373
ḳırāṭ (A.): orta büyüklükteki beş arpa ağırlığındaolan ve kuyumcular arasında kullanılan, miskal'in 1/24'ü (2 desigram) kadar bir ağırlık birimi
ḳ. 1626, 1630
ḳ.+ı 1626
ḳ.+uñ 1627
ḳırḳ : kırk
ḳ. 201, 203, 314, 805, 808, 809, 1511, 1574, 1587, 1599, 1618, 1745, 2863, 3527, 3530
ḳ. altıya 1547
ḳ. bir 1586
ḳ. (biñ ḳ.) 1689
ḳ. (yüz ḳ. bişe) 1556
ḳ.+a 1584
ḳ.+da bir 1619
ḳ.+dan 1595
ḳ.+dan şoñra 2864
ḳ.+uñ 3529
ḳısa : kısa
ḳ. 1362
ḳışāṣ (A.): (fık.) öldüreni öldürme, yaralayanı yaralama cezası
ḳ. 1399, 4886, 5025, 5054, 6832, 6842, 6875, 6882, 6883, 6896, 6901
ḳ.+da 6900
ḳ.+dan 6861
ḳ. it- 6872, 6873, 6876, 6878
ḳısmet (A.): (fık.) bölüştürme, pay etme, hisselere ayırma
ḳ. 6456
ḳ. içün 6471
ḳ. (kitāb-ı ḳ.) 6446
ḳ. (ḳābil-i ḳ.) 5945, 5949, 5952, 5954
ḳ.+e 5943, 6449, 6454, 6471
ḳ.+in 6447
ḳ. it- 2073, 3338, 3341, 3342, 3347, 3349, 3360, 3388, 3392, 5950, 6459, 6460, 6463, 6465, 6466, 6467, 6472, 6474, 6476, 6477
ḳ. ol- 3361, 3544, 5939, 5943, 5945
ḳısraḳ : dişi at
ḳ. 3947
ḳış : kış
ḳ. güni 961
ḳıtāl (A.): birbirini öldürme, savaş
ḳ. 3326
ḳ. it- 3454, 3456
ḳıyām (A.): ayağa kalkma, ayakta durma; namazda ayakta durularak kıraat yapılan bölüm
ḳ. 1039, 1066, 1336
ḳ.+da 518
ḳ.+ından 1330
ḳ. ḳıl- 1069
ḳ. ol- 1066
ḳıyās (A.): (fık.) bir meselenin hükmünü, o meselenin aynı veya benzer olan diğer bir meseleye uygulama yöntemi
ḳ. 2333
ḳ. eyle- 2579
ḳ. ḳıl- 803, 878
ḳ. ol- 748
ḳıymet (A.): değer, tutar, bedel, baha
ḳ. 2821, 2822, 3941, 4261, 4394, 5905, 6383, 6763, 6929
ḳ. (żı'f-ı ḳ.) 6963
ḳ.+çe 6971
ḳ.+çe (żı'f-ı ḳ.) 6970
ḳ.+de 6967
ḳ.+de (żı'f-ı ḳ.) 6962
ḳ.+den 6345
ḳ.+e dut- 1612, 5908, 5909, 6355, 6358, 6359
ḳ.+i 2295, 2513, 3904, 3940, 4076, 4146, 4260, 4270, 4339, 4340, 5092, 5195, 5910, 5911, 5912, 6360, 6361, 6362, 6363, 6367, 6371, 6373, 6384, 6762, 6766, 6925
ḳ.+in 1687, 1818, 2433, 3079, 3099, 3139, 3141, 3361, 3856, 3872, 3882, 4255, 4271, 5194, 5418, 5419, 5654, 5655, 5898, 5903, 5904, 5907, 6336, 6356, 6357, 6372, 6374, 6388, 6924
ḳ.+inden 3942, 4075, 4257, 5096, 6371, 6922, 6965, 6966, 6969, 6974
ḳ.+ine 5089, 5106, 5109
ḳ.+ini 3080, 3857, 3862, 4310, 4561, 4577, 4709, 5906, 6225, 6368
ḳ.+inüñ 3101
ḳıymetlü (A.+Tür.): kıymetli, değerli
ḳ. 3257
ḳız : kız
ḳ. 773, 1966, 1968, 1969, 1969, 2131, 2146, 2153, 2206, 2551, 2663, 6312
ḳ. anası 2588
ḳ. gibi 2142, 2145, 2206, 7004
ḳ. ḳardaş 1942, 1943, 1977, 1981, 1984, 1987, 1988, 2059, 2059, 2061, 2081, 2086, 2090, 2097, 2107, 2587, 2753, 2757, 2990, 6644, 7000, 7002
ḳ. oğlan 2111, 2127, 2155, 2181, 2237, 2241, 6253, 6258
ḳ.+da 2144, 6271
ḳ.+dan 2596

ḳ.+dur 6309
ḳ.+ı 1943, 1976, 1996, 1999, 2002, 2006, 2009, 2017, 2020, 2039, 2048, 2050, 2203, 2216, 2382, 2595, 3554, 3555, 5823, 6298, 6300, 6302
ḳ.+ı eri 2215
ḳ.+ın 1963, 1986, 1987, 1992, 1998, 2151, 2205, 2354, 2522, 2593, 6654
ḳ.+ına 2347
ḳ.+ında 2000
ḳ.+ını 1987, 2051, 2152
ḳ.+ıyla 5152
ḳ.+lar 1977, 1979, 6310
ḳ.+ları 6303, 6308
ḳ.+laruñ 2066, 6304
ḳ.+umı 2091
ḳ.+uñ 1964, 1995, 2040, 2052
ḳızcuġaz: kızcağız
ḳ.+ı 2183
ḳ.+ın 1957
ḳızıl : kızıl
ḳ.+ca 510
ḳızıllıḳ : kızıllık
ḳ. 948, 953
ḳ.+dan 952
ki (F.): ki (bağlama edatı, bağlama zamiri)
k. 2, 3, 8, 80, 100, 151, 170, 201, 287, 376, 425, 468, 485, 487, 534, 735, 762, 772, 871, 884, 889, 917, 941, 959, 962, 1001, 1015, 1140, 1212, 1213, 1232, 1244, 1341, 1377, 1395, 1481, 1580, 1589, 1614, 1618, 1678, 1688, 1900, 1925, 2162, 2367, 2446, 2482, 2544, 2561, 2611, 2667, 2667, 2810, 2838, 2896, 2926, 3016, 3018, 3040, 3156, 3204, 3239, 3344, 3373, 3389, 3408, 3510, 3535, 3545, 3575, 3586, 3607, 3642, 3679, 3702, 3725, 3760, 3764, 3796, 3881, 4034, 4037, 4110, 4140, 4141, 4209, 4225, 4232, 4335, 4339, 4432, 4432, 4490, 4500, 4518, 4522, 4583, 4590, 4612, 4672, 4683, 4693, 4707, 4735, 4852, 4858, 4890, 4898, 4938, 4951, 5122, 5140, 5156, 5162, 5165, 5186, 5274, 5367, 5374, 5382, 5395, 5414, 5501, 5508, 5511, 5513, 5519, 5626, 5635, 5708, 5778, 5864, 5868, 5938, 6040, 6047, 6117, 6393, 6398, 6426, 6500, 6506, 6531, 6548, 6864, 6866, 6978
k. (ne k.) 1681, 3007, 3285, 3547, 5193
kiçi : 1. keçi
k.+si 1607
k.+sinde 303
2. küçük
k. 675, 3014, 6550
k. bayram: Kurban Bayramı 1448
k. bayramda 1446
kiçrek (<kiçirek): küçükçe, daha küçük
k. 5950
kifāye (A.): yetme, elverme
k. (farż-ı k.) 1501, 3304
kifāyet (A.): yeterli olma, elverme, yetme
k. eyle- 1764, 3094, 4906, 5021
k. it- 4425
kilāb (A.): köpekler
k. 6721
kile (A.): hububat/ tahıl ölçeği krş. kīle, kilē
k. 1688, 3731, 3739, 4217, 4449, 4451, 4453
k.+dür 3732, 4517
k.+si 4214
k.+sin 4214
kilē (<kile A.): hububat/ tahıl ölçeği krş. kile, kīle
k.+de 3733
k.+si 6064
kīle (A.): hububat, tahıl ölçeği krş. kile, kilē
k. 3738, 4212, 4422, 4448
k.+dür 3735
kilitle- (<F. kelīd/kilīd <Yun.kleidi F.Tür.): kilitlemek
k.-mek 1163
kilse (<F.kilīsa <Yun. ekklesia) : Hristiyan tapınağı, kilise
k.+ler içi 5248
k.+lerine 5249
kim : 1. ki (bağlama edatı ve zamiri) krş. ki
k. 10, 16, 29, 30, 42, 49, 54, 55, 56, 59, 63, 65, 72, 78, 92, 96, 98, 101, 106, 108, 111, 112, 113, 114, 118, 119, 120, 137, 152, 155, 155, 158, 171, 179, 182, 188, 190, 192, 193, 207, 217, 219, 220, 221, 223, 227, 228, 230, 241, 249, 251, 253, 254, 260, 267, 275, 279, 296, 302, 303, 320, 324, 328, 330, 338, 349, 361, 366, 369, 377, 382, 384, 389, 391, 404, 411, 415, 418, 421, 422, 424, 425, 427, 427, 436, 437, 440, 454, 456, 460, 461, 465, 467, 468, 469, 490, 491, 491, 493, 500, 502, 531, 533, 540, 545, 546, 549, 552, 556, 558, 564, 571, 574, 575, 576, 578, 579, 580, 581, 590, 591, 598, 602, 604, 608, 609, 610, 615, 619, 622, 625, 629, 631, 634, 649, 655, 657, 663, 666, 670, 675, 682, 686, 691, 711, 715, 718, 722, 730, 735, 736, 740, 741, 746, 746, 749, 749, 757, 766, 773, 793, 812, 814, 818, 824, 827, 830, 832, 833, 838, 844, 848, 852, 853, 855, 871, 872, 890, 894, 905,

926, 934, 935, 936, 937, 949, 954, 959,
962, 963, 964, 973, 975, 982, 985, 997,
1028, 1030, 1035, 1040, 1042, 1045, 1049,
1050, 1069, 1087, 1088, 1091, 1103, 1107,
1108, 1121, 1126, 1142, 1144, 1149, 1157,
1159, 1164, 1170, 1175, 1180, 1182, 1189,
1191, 1195, 1197, 1203, 1204, 1206, 1207,
1209, 1210, 1214, 1219, 1220, 1221, 1224,
1226, 1232, 1241, 1247, 1257, 1265, 1267,
1268, 1270, 1277, 1282, 1304, 1306, 1313,
1316, 1318, 1322, 1339, 1359, 1373, 1390,
1394, 1396, 1402, 1412, 1421, 1421, 1423,
1425, 1431, 1435, 1448, 1460, 1470, 1503,
1510, 1510, 1513, 1525, 1528, 1529, 1539,
1568, 1571, 1574, 1576, 1581, 1596, 1598,
1609, 1614, 1615, 1615, 1632, 1635, 1637,
1639, 1641, 1646, 1649, 1652, 1652, 1653,
1656, 1669, 1688, 1690, 1709, 1713, 1717,
1719, 1720, 1721, 1724, 1730, 1742, 1747,
1753, 1755, 1764, 1774, 1775, 1778, 1779,
1781, 1785, 1787, 1801, 1802, 1804, 1806,
1807, 1811, 1812, 1820, 1838, 1839, 1846,
1852, 1853, 1861, 1870, 1873, 1880, 1887,
1888, 1892, 1892, 1904, 1930, 1933, 1941,
1945, 1949, 1963, 1968, 1972, 1975, 1999,
2003, 2005, 2012, 2024, 2029, 2032, 2039,
2040, 2041, 2049, 2058, 2060, 2061, 2067,
2072, 2082, 2086, 2097, 2100, 2105, 2112,
2113, 2115, 2117, 2127, 2132, 2140, 2155,
2160, 2163, 2172, 2173, 2174, 2175, 2178,
2179, 2198, 2212, 2219, 2222, 2232, 2239,
2243, 2255, 2267, 2275, 2276, 2283, 2285,
2288, 2294, 2298, 2301, 2302, 2317, 2326,
2328, 2331, 2345, 2347, 2350, 2382, 2385,
2398, 2409, 2418, 2419, 2423, 2425, 2427,
2442, 2442, 2447, 2453, 2482, 2484, 2484,
2490, 2494, 2535, 2550, 2553, 2556, 2557,
2586, 2587, 2593, 2620, 2643, 2678, 2690,
2700, 2703, 2709, 2711, 2717, 2718, 2746,
2748, 2750, 2752, 2761, 2763, 2780, 2792,
2794, 2797, 2801, 2808, 2809, 2811, 2833,
2835, 2840, 2850, 2855, 2857, 2867, 2868,
2869, 2869, 2873, 2880, 2883, 2885, 2888,
2892, 2898, 2900, 2917, 2928, 2931, 2949,
2976, 2978, 3000, 3006, 3013, 3017, 3021,
3032, 3034, 3047, 3053, 3075, 3077, 3085,
3104, 3105, 3107, 3119, 3123, 3125, 3129,
3130, 3146, 3148, 3152, 3163, 3165, 3172,
3177, 3186, 3187, 3188, 3190, 3191, 3193,
3201, 3206, 3214, 3244, 3245, 3246, 3248,
3249, 3250, 3282, 3288, 3293, 3307, 3309,
3309, 3315, 3324, 3335, 3340, 3350, 3381,
3389, 3391, 3392, 3397, 3398, 3409, 3414,
3429, 3439, 3462, 3463, 3480, 3482, 3498,
3501, 3502, 3503, 3509, 3510, 3511, 3514,
3515, 3517, 3527, 3531, 3532, 3574, 3577,
3581, 3584, 3587, 3590, 3593, 3594, 3607,
3607, 3616, 3627, 3628, 3631, 3641, 3643,
3646, 3660, 3687, 3687, 3695, 3698, 3698,
3703, 3704, 3711, 3713, 3729, 3749, 3773,
3776, 3777, 3789, 3812, 3826, 3837, 3866,
3879, 3879, 3881, 3883, 3886, 3888, 3895,
3913, 3924, 3929, 3938, 3940, 3941, 3950,
3961, 3962, 3964, 3468, 3982, 4022, 4038,
4039, 4046, 4072, 4073, 4075, 4079, 4088,
4089, 4090, 4095, 4096, 4098, 4104, 4105,
4107, 4108, 4113, 4118, 4121, 4156, 4169,
4195, 4201, 4202, 4209, 4224, 4229, 4235,
4244, 4249, 4265, 4267, 4268, 4272, 4276,
4285, 4292, 4298, 4300, 4303, 4309, 4327,
4330, 4340, 4343, 4346, 4360, 4367, 4377,
4407, 4409, 4428, 4447, 4479, 4480, 4493,
4494, 4495, 4504, 4516, 4522, 4529, 4531,
4535, 4542, 4544, 4554, 4559, 4565, 4566,
4567, 4572, 4574, 4588, 4597, 4597, 4607,
4608, 4612, 4615, 4617, 4623, 4650, 4651,
4653, 4653, 4659, 4664, 4674, 4692, 4695,
4696, 4700, 4705, 4722, 4739, 4743, 4746,
4752, 4758, 4768, 4776, 4781, 4798, 4804,
4811, 4812, 4824, 4826, 4834, 4846, 4852,
4863, 4872, 4878, 4881, 4884, 4891, 4895,
4896, 4897, 4901, 4903, 4921, 4923, 4925,
4927, 4933, 4936, 4942, 4946, 4948, 4953,
4955, 4970, 4974, 4990, 4991, 5016, 5017,
5019, 5020, 5035, 5044, 5049, 5055, 5058,
5061, 5062, 5066, 5066, 5067, 5067, 5068,
5073, 5077, 5113, 5115, 5118, 5134, 5144,
5145, 5146, 5147, 5153, 5157, 5159, 5165,
5168, 5170, 5182, 5187, 5207, 5225, 5232,
5237, 5241, 5255, 5268, 5274, 5278, 5287,
5291, 5295, 5299, 5313, 5313, 5315, 5316,
5318, 5321, 5327, 5331, 5337, 5339, 5352,
5355, 5357, 5362, 5371, 5374, 5375, 5376,
5389, 5391, 5396, 5404, 5405, 5411, 5411,
5412, 5412, 5421, 5424, 5429, 5434, 5436,
5439, 5440, 5474, 5475, 5476, 5480, 5483,
5485, 5487, 5489, 5494,5505, 5519, 5525,
5525, 5526, 5531, 5536,5539, 5542, 5545,
5547, 5552, 5564, 5566,5569, 5571, 5586,
5593, 5599, 5603, 5607, 5609, 5610, 5612,
5630, 5647, 5659, 5669, 5675, 5676, 5676,
5679, 5693, 5694, 5701, 5717, 5727, 5732,
5734, 5752, 5763, 5775, 5788, 5824, 5825,
5827, 5855, 5859, 5866, 5882, 5888, 5892,
5910, 5920, 5922, 5937, 5940, 5950, 5955,
5958, 5966, 5989, 6007, 6010, 6016, 6021,
6024, 6032, 6034, 6050, 6052, 6068, 6088,
6105, 6120, 6132, 6136, 6146, 6156, 6158,
6160, 6161, 6162, 6178, 6200, 6249, 6286,
6294, 6297, 6304, 6307, 6323, 6339, 6341,
6351, 6360, 6382, 6391, 6392, 6394, 6395,
6416, 6422, 6426, 6431, 6440, 6442, 6448,

6450, 6454, 6456, 6463, 6468, 6469, 6483, 6488, 6497, 6501, 6503, 6505, 6508, 6509, 6524, 6525, 6526, 6536, 6544, 6546, 6554, 6556, 6558, 6559, 6560, 6564, 6565, 6567, 6568, 6571, 6575, 6586, 6587, 6597, 6600, 6608, 6609, 6615, 6652, 6655, 6666, 6671, 6674, 6680, 6681, 6683, 6693, 6714, 6727, 6728, 6736, 6744, 6751, 6756, 6761, 6784, 6816, 6832, 6835, 6838, 6838, 6845, 6848, 6852, 6873, 6876, 6878, 6883, 6892, 6896, 6905, 6914, 6915, 6916, 6922, 6923, 6930, 6936, 6944, 6946, 6948, 6949, 6954, 6957, 6960, 6962, 6966, 6973, 6975, 6984, 6991
ḥāl budur kim 1788
meger kim 666, 730, 1164, 1204, 1220, 1963, 2301, 2494, 2593, 3017, 3039, 3409, 3429, 3515, 3749, 4407, 4921, 4933, 4990, 5073, 5146, 5159, 5586, 5603, 5763, 5859, 6297, 6392, 6600, 6655, 6784
ne kim 383, 386, 1612, 2776, 2984, 3700, 4870, 5275
2. kim (soru ve belirsizlik zamiri)
k. 1165, 1168, 3240, 6061, 6124, 6931
k. (her k.) 44, 93, 3293, 3317, 5822
k. (her ne k.) 122, 156, 341, 371, 589, 628, 912, 916, 1109, 2164, 2488, 2492, 2585, 2649, 2668, 2788, 2800, 3220, 3728, 3885, 3932, 3959, 4200, 4289, 4371, 4503, 4507, 4711, 4843, 4957, 5080, 5336, 5638, 5642, 5703, 5705, 5707, 5862, 6026, 6066, 6080, 6106, 6134, 6216, 6406, 6530, 6585, 6707
k.+durur 3494, 4242, 5821
k. ise 3550, 3561, 3562
k.+dür 2074, 3016, 3018, 3189, 6195
k.+e 2556, 3240, 3584, 4778
k.+edür 6548
k.+inüñ 1487, 1487, 1488
k.+üñ 6496
kimḫā (F.) : bir tür ipek kumaş
k. 5193, 6452, 6455
k.+lar gibi 4025
k.+yı 4398, 4400, 4401
kimerse : kimse krş.kimse, kimesne, kimsene
k. 3982
k.+ye 5859
kimesne : kimse krş. kimse, kimerse, kimsene
k. 3820, 6127
k.+den 4683
k.+nüñ 1257
k.+ye 425, 5316, 5497, 5927, 5944, 6803
k.+yile 879, 5064, 5150
kimse : kimse krş. kimerse, kimesne, kimsene
k. 20, 509, 518, 933, 990, 1027, 1300, 1835, 1837, 2334, 2335, 2988, 3075, 3256, 3314, 3385, 3386, 3471, 3535, 3537, 3685, 3693, 3694, 3839, 3909, 3912, 3973, 4006, 4684, 5061, 5078, 5150, 5769, 6171, 6464, 6495, 6669, 6678, 6686, 6724, 6749
k. gibi 2630
k. ḳulı 6923
k.+de 6979
k.+den 4851, 4990, 5144, 5607
k.+i 56
k.+nüñ 3702, 4642, 5871, 6094
k.+ye 894, 1138, 1256, 1528, 1958, 1964, 2198, 3225, 3625, 3760, 3818, 3887, 4115, 4263, 4890, 4897, 5079, 5263, 5303, 5496, 5499, 5587, 5602, 5690, 5793, 5817, 5829, 5913, 5946, 6155, 6101, 6633, 6639, 6695, 6749, 6949
k.+yi 3910, 5134, 5164, 6937
k.+yiçün 3908
k.+yile 1874, 3913
kimsene: (olumsuz cümlede) hiç kimse krş. kimse, kimesne
k. 3843
kīn (F.) : gizli düşmanlık, garaz
k. (buġż u k.) 2668
kināyet (A.): (fık.) nikâhlı birinin doğrudan değilse bile "sen bana haramsın" gibi bir sözle dolaylı olarak hanımının boş olmasına yol açması
k. 2610, 2643, 2654
kindi : ikindi namazı krş. kindü
k. öñi 1281
k.+nüñ 946
kindü : ikindi namazı krş. kindi
k. namāzı 958, 1056
k. vaḳtı 1243
k.+de 1094
k.+nüñ 1364
kir : pis şey, kir
k.+in 263
kīse (F.) : kese, küçük torba
k. 5837
kişi : insan, kimse, şahıs
k. 54, 72, 82, 96, 98, 221, 241, 245, 258, 324, 333, 378, 436, 442, 447, 491, 504, 513, 516, 524, 528, 540, 544, 551, 554, 563, 571, 578, 593, 598, 610, 630, 632, 637, 641, 651, 662, 666, 693, 702, 714, 715, 717, 740, 752, 757, 762, 764, 786, 819, 822, 871, 879, 889, 893, 972, 973, 987, 1004, 1016, 1018, 1028, 1035, 1047, 1052, 1053, 1059, 1089, 1111, 1115, 1126, 1130, 1130, 1131, 1132, 1133, 1135, 1136, 1139, 1141, 1148, 1170, 1175, 1179, 1181, 1195, 1198, 1206, 1214, 1220, 1232, 1235, 1240, 1244, 1246, 1254, 1256, 1264, 1288,

1299, 1301, 1327, 1335, 1352, 1357, 1358, 1389, 1405, 1411, 1425, 1427, 1493, 1508, 1511, 1528, 1534, 1568, 1645, 1711, 1716, 1718, 1724, 1741, 1744, 1745, 1746, 1755, 1756, 1770, 1781, 1789, 1794, 1798, 1800, 1828, 1855, 1892, 1897, 1922, 1927, 1960, 1960, 1962, 1965, 1978, 1982, 1984, 1986, 1993, 2026, 2029, 2030, 2047, 2054, 2055, 2079, 2085, 2089, 2102, 2103, 2107, 2137, 2151, 2200, 2203, 2250, 2267, 2270, 2285, 2298, 2377, 2464, 2560, 2566, 2593, 2611, 2624, 2627, 2629, 2636, 2662, 2676, 2685, 2702, 2725, 2752, 2761, 2773, 2791, 2792, 2805, 2829, 2877,2936, 2962, 2968, 3009, 3031, 3034, 3037, 3066, 3092, 3105, 3108, 3134, 3145, 3151, 3153, 3170, 3183, 3185, 3201, 3202, 3206, 3212, 3227, 3228, 3242, 3263, 3272, 3274, 3359, 3402, 3417, 3465, 3479, 3484, 3496, 3521, 3531, 3551, 3567, 3571, 3607, 3628, 3642, 3660, 3671, 3677, 3684, 3704, 3706, 3709, 3725, 3731, 3742, 3749, 3757, 3780, 3782, 3784, 3796, 3805, 3812, 3819, 3834, 3844, 3873, 3887, 3908, 3955, 3991, 4008, 4017, 4021, 4029, 4069, 4071, 4082, 4142, 4148, 4151, 4155, 4164, 4175, 4194, 4201, 4212, 4220, 4275, 4279, 4286, 4291, 4304, 4311, 4326, 4353, 4376, 4412, 4424, 4436, 4449, 4465, 4523, 4554, 4565, 4571, 4596, 4612, 4627, 4662, 4669, 4677, 4679, 4705, 4721, 4762, 4765, 4793, 4836, 4846, 4851, 4880, 4898, 4902, 4903, 4916, 4930, 4941, 4944, 4948, 4959, 4961, 4990, 4991, 4999, 5016, 5035, 5053, 5055, 5066, 5079, 5088, 5107, 5126, 5131, 5134, 5144, 5156, 5173, 5223, 5250, 5251, 5289, 5294, 5303, 5311, 5313, 5326, 5345, 5353, 5363, 5363, 5371, 5390, 5435, 5453, 5475, 5476, 5482, 5483, 5487, 5506, 5512, 5518, 5524, 5536, 5541, 5563, 5586, 5602, 5612, 5628, 5669, 5674, 5681, 5688, 5695, 5703, 5717, 5723, 5727, 5739, 5752, 5758, 5763, 5787, 5793, 5817, 5845, 5854, 5859, 5868, 5871, 5881, 5913, 5927, 5939, 5948, 5953, 5981, 5991, 5995,6001, 6014, 6039, 6063, 6067, 6076, 6078, 6092, 6100, 6107, 6126, 6135, 6169, 6202, 6237, 6296, 6330, 6346, 6381, 6389, 6392, 6398, 6401, 6407, 6411, 6424, 6456, 6508, 6537, 6542, 6563, 6587, 6591, 6594, 6622, 6632, 6652, 6659, 6673, 6784, 6798, 6806, 6822, 6837, 6842, 6848, 6853, 6854, 6867, 6872, 6881, 6883, 6884, 6923, 6933, 6939, 6941

k. arası 1972, 3084, 6447

k. barmağı 6411

k. dağı 3245, 3279, 3378, 3382, 3759, 3840, 3888, 4118, 4187, 4398, 4571, 4574, 4634, 4637, 4752, 5020, 5316, 5337, 5372, 5489, 5490, 5496, 5555, 5558, 5672, 6041, 6234, 6407, 6424, 6814, 6816, 6823

k. içün 5752

k. ķatı 978, 1959, 1963

k. üsti 5593, 6851

k. yanı 6401

k.+de 1582, 1636, 3822, 4554, 4596, 4803

k.+den 522, 3362, 3873, 3973, 3991, 4006, 4118, 4148, 4151, 4187, 4212, 4381, 4422, 4451, 4596, 4617, 4705, 4903, 4942, 4959, 5254, 5345, 5371, 5379, 5453, 5506, 5536, 5611, 5845, 5854, 6632, 6644, 6659, 6814

k.+i 1518, 4849

k.+ler 1502, 5863

k.+nüñ 284, 433, 558, 674, 678, 699, 788, 849, 872, 1005, 1013, 1053, 1304, 1311, 1525, 1536, 1573, 1642, 1648, 1785, 1976, 2034, 2095, 2259, 2292, 2548, 2594, 2596, 2597, 2965, 3253, 3258, 3282, 3754, 3822, 3834, 3844, 3855, 3870, 4560, 4700, 4729, 4734, 4750, 5403, 5475, 5563, 5593, 5632, 5866, 6038, 6122, 6130, 6330, 6370, 6370, 6398, 6412, 6469, 6580, 6691, 6749, 6803, 6895

k.+nüñ üzre 5730

k.+ye 63, 1139, 1191, 1532, 1957, 1982, 1985, 2027, 2030, 2137, 2200, 2702, 3500, 3796, 3812, 3834, 3845, 4092, 4194, 4223, 4280, 4291, 4305, 4423, 4435, 4448, 4560, 4624, 4642, 4714, 4762, 4896, 5126, 5156, 5167, 5312, 5367, 5424, 5684, 5850, 5881, 5939, 5948, 5953, 5991, 5996, 6001, 6067, 6073, 6078, 6101, 6400, 6404, 6409, 6414, 6508, 6631, 6787

k.+yi 1668, 3805, 4880, 5017, 5159, 5512, 6849, 6860, 6871, 6830

kitāb (A.): kitap

k. 19, 24, 58, 3812, 3817, 4781, 4798,4815

k. içi 4819

k. (naķl-i k.) 1361, 1588

k.+a 4827

k.+ı 57

k.+lar naķli 1885

k.+uñ 43, 4817

k.-ı ķısmet 6446

k. it-: kitap yazmak 17

kitāb-ı ḥükmī (A.) : (fık.) "kadı"nın davayla ilgili olup başka bir yerin kadısına gönderdiği mahkeme kararı metni

k. 4781, 4788, 4797, 4805, 4808, 5410

kitābet (A.): (fık.) köle ile efendi arasında,

anlaşma yoluyla belli bir süre sonra azad olmaya ilişkin karar, sözleşme
k. 6160, 6164, 6650, 6651
k. (ʿaḳd-ı k.) 6135
k.+de 6650, 6657
kitābī (A.): (fık.) dört kutsal kitaptan birine inanan ehl-i kitaptan olan
k. 6518
kiẕb (A.): yalan, yalan söyleme
k.+e 3149
ḳo- : 1. terk etmek, bırakmak
ḳ. 4999
ḳ.-dı 4156, 6174, 6290, 6796
ḳ.-dılar 2897, 3426
ḳ.-maḳ 483
ḳ.-maḳ gerek 1480
ḳ.-mamaḳ 732
ḳ.-mayasın 728
ḳ.-maz 841, 966, 1225
ḳ.-maz 1255, 1262, 1308, 1414, 1429, 2578, 6175
ḳ.-mazlar 3376
ḳ.-r 5866, 6034
ḳ.-sa 850, 3301
ḳ.-sun 3740, 4527
ḳ.-ya 430, 697, 1297, 3368
ḳ.-yalar 914, 1520, 4330, 6997
ḳ.-yasın 730
ḳ.-yuban 5221
ḳ.-yup 1307
2. bir şeyi bir yere bırakmak, belli bir yere yerleştirmek krş. koy-
ḳ.-dı 6093, 6126
ḳ.-duġı 6096
ḳ.-sa 284, 442, 6129
ḳ.-ya 448, 733, 1275
ḳ.-ya 1524
ḳ.-yasın 727
ḳ.-yıcaḳ 1048, 1052
3. izin vermek, müsade etmek
ḳ.-mayalar 3372
4. belirlemek, tanzim etmek
ḳ.-ruz 3374
5. ortaya çıkarmak
ḳ.-sa 6129, 6797
ḳoç : damızlık erkek koyun
ḳ. 3970
ḳoġa : su taşımak için kullanılan üstü kulplu kap
ḳ. 265, 294, 296, 299, 314, 328
ḳ.+larda 320
ḳ.+sıdur 320
ḳ.+sıyla 321
ḳoḳ- : kokmak
ḳ.-ar ol- 137, 4065
ḳ.-sa 4068
ḳoḳu : koku
ḳ.+sı 138, 140, 142, 205, 3203, 3204, 3212, 3213, 3214, 3215
ḳol : kol
ḳ.+ına 6621
ḳ.+ların 429, 485, 588
ḳolay : uygun, elverişli
ḳ. 1663, 6578
ḳoltuḳ : omuz başının altında, kolun gövde ile birleştiği yer
ḳ.+ı [ḳoltuġı] 4065, 4068
ḳ.+uñ [ḳoltuġuñ] 1863
ḳon- : konmak
ḳ.-ar 3713
ḳ.-arlar 3715
ḳ.-duġı 3271
ḳ.-sa 4159
ḳonşu : komşu
ḳ.+sına 5829
ḳonuḳ : misafir
ḳ. it- 3271
ḳop- : harekete geçmek, yerinden ayrılmak
ḳ.-a 736
ḳ.-dı 737
ḳ.-duġından 6351
ḳ.-maḳda 5894
ḳopar- : koparmak
ḳ. 5884
ḳ.-a 5885
ḳ.-maġa 6369
ḳopart- : kopartmak
ḳ.-a [ḳoparda] 6348, 6353
ḳopuz : telli Türk sazı
ḳ. çal- 6105
ḳorḳ- : korkmak
ḳ.-a 542, 5828
ḳ.-ar 545, 694, 1895, 6204
ḳ.-arısa 2550
ḳ.-duñ 621
ḳorḳu : korku
ḳ. 1481
ḳ.+dan 987
ḳ.+sı 1032
ḳov- : kovmak
ḳ.-alar 3458
ḳoy- :1. bir şeyi belli bir yere bırakmak, belli bir yere yerleştirmek krş. ko-
ḳ.-sa 6581
2. terk etmek
ḳ.-u vir- 6722
ḳoyın : koyun krş. ḳoyun
ḳ. 2491, 3947
ḳoyun : koyun krş. ḳoyın
ḳ. 317, 337, 1537, 1540, 1541, 1555, 1560, 1577, 1600, 1602, 1603, 1604, 3970, 4148, 6452, 6551, 6565
ḳ. boġazla- 1112

ḳ. gibi 4503
ḳ. ḥāli 1598
ḳ. issi 6564
ḳ. sidügi 921
ḳ.+da 1599, 1605
ḳ.+dan 334, 1564, 1574
ḳ.+dur 1599, 1643
ḳ.+ı 1542, 1607, 3736, 6377, 6537, 6542, 6563
ḳoz : ceviz
ḳ. 3748, 4142
ḳ. gibi 6340
köpri : köprü
k.+ler 3399
köpük : köpük
k.+lerin 6700
köse (<küse F.) : sakalı bıyığı çıkmayan
k. 465
köz : küçük kor parçası
k. 6101
k.+i 6102
k.+in 6100
ḳuç- : kucaklamak
ḳ.-maḳ 2176, 2809
ḳudret (A.): güç, kuvvet, takat
ḳ. 568
ḳ.+i 987, 988
ḳufzān (A.): 18 kg.lık ağırlıklar
ḳ. 3734
ḳul : hizmetçi; köle
ḳ. 1128, 1649, 1728, 1775, 1898, 2254, 2263, 2264, 2284, 2303, 2447, 2814, 2817, 2842, 3012, 3014, 3017, 3029, 3048, 3053, 3080, 3084, 3162, 3165, 3233, 3262, 3364, 3474, 3524, 3728, 3757, 3762, 3769, 3785, 3786, 3788, 3790, 3792, 3794, 3803, 3844, 3845, 3852, 4023, 4046, 4070, 4082, 4088, 4093, 4175, 4182, 4183, 4201, 4264, 4304, 4311, 4312, 4367, 4418, 4492, 4568, 4569, 4572, 4576, 4702, 4764, 4939, 4953, 4996, 4999, 5081, 5082, 5114, 5115, 5230, 5347, 5453, 5454, 5479, 5480, 5516, 5518, 5523, 5602, 5878, 5928, 6142, 6165, 6182, 6224, 6318, 6333, 6395, 6903, 6921, 6937
ḳ. bahāsı 3789, 3794, 6817
ḳ. daḫı 3791, 3891, 4575, 4708, 5477,6198
ḳ. gibi 3863
ḳ.+içun 3031, 4704
ḳ. idüñ 4766
ḳ. issi 3857, 3889, 3895, 6818
ḳ. ḳaravaş 2242, 2255, 2462, 3521, 3531, 4083, 4319, 4751, 4789, 4864, 5193, 5642
ḳ. ḳaravaş gibi 2248, 5086
ḳ. oġlancuḳı 3044
ḳ. üzre 2260
ḳ.+a 3032, 3033, 3034, 3366, 3811, 4223, 4224, 4228, 4570, 4969, 6904
ḳ.+am 3801, 3802, 3805, 4765
ḳ.+da 4062, 4068, 4069, 4101, 4105, 4125, 5486
ḳ.+dan 3088, 4567
ḳ.+dan artuḳ 4371
ḳ.+dur 4316, 6141, 6196
ḳ.+ı 61, 2259, 2811, 3419, 3768, 3793, 3851, 3887, 3894, 3929, 3977, 3980, 4039, 4092, 4262, 4267, 4359, 4363, 4367, 4368, 4383, 4560, 4571, 4710, 4997, 5519, 5823, 6818, 6881, 6920, 6923
ḳ.+ı içün 5475
ḳ.+ıdı 3989
ḳ.+ın 2250, 2301, 2811, 3066, 3067, 3092, 4118, 4119, 4700, 5012, 5107, 6154, 6182, 6791, 6798, 6881, 6923
ḳ.+ına 61, 1111, 2057, 2267, 2298, 2299, 3105, 4948, 5337, 6136, 6161, 6192, 6193, 6194, 6277, 6285, 6296, 6389
ḳ.+ında 1655, 6156
ḳ.+ını 2625, 3009, 3219, 3565, 3694, 3819, 4221, 4286, 4634, 5002, 5476, 6078, 6153, 6158, 6169, 6197, 6398
ḳ.+ınuñ 6225
ḳ.+ıyam 3796, 4764
ḳ.+lar 1682
ḳ.+ları 6135
ḳ.+larından 4665
ḳ.+larını 62
ḳ.+larıçun 1681
ḳ.+laruñ 4132
ḳ.+um 5224
ḳ.+umı 3760, 3813
ḳ.+umsın 5512
ḳ.+umsun 5304
ḳ.+umuz 3357
ḳ.+uñ 2301, 3075, 3849, 3940, 4169, 4225, 4569, 4574, 4577, 4709, 4955, 4969, 5003, 5604, 6242, 6245, 6800, 6802, 6819, 6820
ḳ.+uña 1651
ḳ.+uñı 4705
ḳ. al- 3784, 6815
ḳ. ol- 3083, 3438, 3446, 3475, 5513, 6237
ḳulaḳ : kulak
ḳ. ile [ḳulaġıla] 461, 467
ḳ.+ına [ḳulaġına] 1352
ḳ.+ından [ḳulaġından] 457
ḳ.+uña [ḳulaġuña] 481
ḳulcuġaz : kulcağız
ḳ. 3046
ḳullan- : kullanmak

ḳ. 6023
ḳ.-asın 4275
ḳ.-dı 6397
ḳ.-duġı 6334
ḳ.-ma 6023
ḳ.-sa 4183, 6333, 6398
ḳullıḳ : hizmetçilik, kölelik krş. ḳulluḳ
ḳ.+a [ḳullıġa] 6658
ḳulluḳ : hizmetçilik, kölelik krş. ḳullıḳ
ḳ.+a [ḳulluġa] 6021, 6141, 6646, 6653, 6656
ḳ.+ını [ḳulluġını] 6334
ḳ. it- 1681, 4070, 4221, 6162
ḳulun : üç yaşına kadar olan at yavrusu, tay
ḳ. 5676
ḳum : kum, toprak
ḳ. 590
ḳumāş (A.): ipek, yün, pamuk v.b.den yapılmış dokuma
ḳ. 3619, 4302, 4304, 4751, 4789, 4864, 5276, 5928, 6280
ḳ. (māl u ḳ.) 2305, 2462
ḳ.+ı 5958, 5961
ḳ.+ından 5634
ḳ.+ını 5959
ḳunlacı (<ḳulunlacı) : doğuracak, gebe at
ḳ. 3947
ḳunūt (A.): vitir namazının üçüncü rekatında okunan dua
ḳ. 1273, 1274, 1329
ḳurʿa (A.): yalnız tesadüf ve talihe bağlı bir ayırma yapmak üzere başvurulan her türlü vasıta, ad çekme
ḳ. it- 2574
Ḳurʾān (öz.a.): Hz. Muhammed'e inen kutsal kitap
ḳ. 29, 242, 273, 782, 1067, 1069, 1070, 1127, 1441, 6114
ḳ. (taʿyīn-i ḳ.) 1074
ḳ.+ı 30, 754, 1039, 1270, 1440, 1461,1462
ḳ. oḳıt- 6079
ḳurb (A.): yakın, yakınlık
ḳ.+ında 3395
ḳurbaġa : kurbağa
ḳ. 210
ḳurbān (A.): eti yoksullara dağıtılmak niyetiyle farz, vacip ve sünnet olarak kesilen koyun, keçi, sığır v.b. gibi hayvan
ḳ. eyle- 6377
ḳ. it- 6551, 6555, 6556, 6557
ḳurbet (A.): yakınlık
ḳ. 261
ḳurı : kuru krş. ḳuru
ḳ.+sı 908
ḳurı- : kurumak krş. ḳuru-
ḳ.-madın 488
ḳ.-mağıla 866
ḳ.-sa 202
ḳurt :1. köpekgillerden yırtıcı, etçil memeli hayvan
ḳ. dahı 6528
ḳ. gibi 383, 6528
2. yumuşak vücutlu, omurgasız, bacaksız, solucana benzer hayvan
ḳ. 501, 503
ḳurtul- : kurtulmak
ḳ.-duñ 4646
ḳuru : kuru krş. ḳurı
ḳ. 1032
ḳ.+sın 976
ḳuru- : kurumak krş. ḳurı-
ḳ.-maḳ gerek 910
ḳ.-mış 860
ḳ.-mış ol 907
ḳurumaḳlıḳ: kuruma
ḳ.+a [ḳurumaḳlıġa] 6126
ḳus- : istifra etmek, kusmak
ḳ. 3947
ḳ.-duġı 5051790
ḳ.-duġın 507
ḳ.-duġını 1796
ḳ.-maḳ 506
ḳ.-sa 504, 1789, 1793
ḳuşmaḳlıḳ : kusma
ḳ. 1792
ḳ.+a [ḳusmaḳlıġa] 1792
ḳuş : kuş
ḳ. 3263, 6122, 6529, 6530, 6733, 6737
ḳ. muʿallem olduġı 6714
ḳ.+ı 4353
ḳ.+lar 4504, 6710
ḳ.+laruñ 385, 842, 844, 6526
ḳ.+uñ 6738
kūşek (F.) : deve yavrusu
k. 1567, 1568
k.+inde [kūşeginde] 1566
ḳuvvet (A.): güç, takat, kudret
ḳ. 522
kūy (F.): köy
k. 2427, 6035, 6558
k.+de 6033, 6035, 6942
k.+e 6940, 6940
k.+üñ 6939
ḳuyı : kuyu krş. ḳuyu
ḳ. ḳaz- 6853
ḳuyu : kuyu krş. ḳuyı
ḳ. 297, 316, 322, 329
ḳ.+da 304
ḳ.+dan 265
ḳ.+nuñ 268, 292, 315, 320, 321, 326
ḳ.+ya 317
ḳuyumcı : kuyumcu

ḳ. 3629
ḳuyuruḳ : kuyruk
ḳ. şoḳım: insanda omurganın alt ucunun bitim yeri 763
ḳużāt (A.): (fık.) kadılar, yargıçlar
ḳ.+uñ 3400
ḳużātü'l-müslimīn (A.): müslümanların kadıları
ḳ. 4824
ḳuzı : kuzu
ḳ. 1572, 2488, 2492
ḳ.+larda 1607
ḳuzlacı : kuzulayacak [koyun]
ḳ. 3947
küççük : küçük krş. küçük
k. 6873
küçük : küçük krş. küççük
k. 3465, 3479
küfr (A.): (fık.) Allah'a ve İslâm'a ait şeylere inanmama; Cenab-ı Hakk'a ortak koşma
k.+e 6219
k.+i 3428
k.+indeki 3223
k.+inden 3407
küfrī (A.): küfüre ait, küfürle ilgili
k. 6220
k. gibi 3222
küfv (A.): eş, benzer, denk
k. 2229
k.+e (ġayr-ı k.) 2230
k.+ine (ġayr-ı k.) 2217, 2226
külli (<küllī A.): tamamen, bütün krş. küllī
k. 3109, 3112, 3133, 4045, 5804
k.+in 6770
küllī (A.): tamamen, bütün krş. külli
k. 3108, 4358
küllü şey'in leyse fī'l-iḥsānı żā' (A.): iyilik, hayır konusunda hiç bir şey boşa gitmez
k. 1685
küpe : küpe
k. 5638
küsūr (A.) : parçalar, artan parçalar
k.+ı 1632
küy- : beklemek, sabretmek; çevreyi gözetlemek
k.-e 792
k.-er 4567
k.-erler 613
k.-mezler 610
Toplam kelime : 6188
Kelime çeşidi : 1200
Madde başı : 453

L

lafız (<lafẓ A.): söz, kelime krş. lafẓ
l.+da 4988
lafẓ (A.): söz, kelime krş. lafız
l.+da 4988
l.+ı 31, 1727, 4978
l.-ı şahādet 1740, 4977
lafẓu's-selām (A.): selâm sözü
l. 1073
laġv (A.): faydasız, boş, lüzumsuz
l. 3120, 3144, 4982, 4987
l. (yemīn-i l.) 3147
l. ol- 3120, 5351, 5359
lāḥıḳ (A.): namazın başlangıcında imama uyup da herhangi bir sebepten ötürü cemaati terk edip abdest yeniledikten sonra tekrar imama yetişen kişi
l. 6187
l.+uñ 1478
l. ḳal- 1479
l. ol- 1480, 3418, 3692, 5184
laḥm (A.): et
l.+ı 6531
laḥẓa (A.): zamanın bölünemeyecek kadar kısa parçası, an
l. (bir l.) 50, 54
laḳīṭ (A.): (fık.) öteye beriye, cami yahut kilise kapılarına bırakılmış sahipsiz çocuk
l. ile 3476
l.+ı 3464
l.+uñ 3476
laʿl (A.): kırmızı, değerli bir süs taşı
l. 3960
laʿnet (A.): Allah'ın yarlıgamasından mahrumluk
l.+i 2870
lāyıḳ (A.): yakışan, yakışır
l. 4675, 5938
l. ol- 250, 3242, 3247, 4881, 5635, 5637, 5639, 5646, 5648
lāzım (A.): gerek, gerekli
l. 3904, 5076
l. (vaḳf-ı l.) 3679, 3688
l.+dur (vaḳf-ı l.) 3680
l. ol- 1566, 1600, 2126, 2193, 2328, 2368, 2369, 2383, 2432, 2512, 2537, 2541, 2790, 2800, 3124, 3238, 3637, 4268, 4269, 4270, 4762, 5054, 5060, 5063, 5072, 5147, 5181, 6022, 6077, 6084, 6089, 6103, 6149, 6233, 6511, 6888
lebbeyk (A.): buyurunuz, emir sizindir efendim !
l. 1871
leben (A.): süt
l. 181
lebūn (A.): sütlü, sağmal hayvan
l. (bint-i l.) 11545, 1551, 1562, 6907,

6908
lehv (A.): (fık.) oyun, eğlence, faydasız iş
l. āleti 6381
l. içün 6383
leşker (F.) : asker
l.+e 3338
levn (A.): renk
l. 169
l.+e 169
l.+i 143, 142, 149, 174, 174, 178, 178, 178, 179, 180, 182, 205
levnī (A.): renkli biçimde
l. 108
leyl (A.): gece
l. (sülş-i l.) 960
lezzet (A.): tat, çeşni
l.+i 205
l.+ine 175
li'ān (A.): (fık.) karı ile kocanın hakim huzurunda şer'î usûlüne uygun olarak dörder defa şahadette bulunduktan sonra, nefislerine karşılıklı olarak lânet okumaları
l. 2833, 2839, 2843, 2844, 2846, 2848, 2851, 2859, 2862, 2865, 2866, 2871
l. eyle- 2835, 2838
l. it- 2834, 2837, 2849, 2852, 2860
l. kıl- 2836
li'ebnāi's-sebīl (A.): yolcular için
l. 3349
lifāfe (A.): sargı
l. 1499, 1500
lîk (F.) : lâkin, fakat, amma, ancak krş. lîki, lîkin
l. 5429
lîki (<lîk F.) : lâkin, fakat, amma, ancak krş. lîk, lîkin
l. 42, 70, 90, 113, 134, 142, 144, 153, 163, 185, 198, 218, 235, 236, 274, 280, 289, 299, 332, 340, 348, 372, 375, 387, 390, 401, 408, 416, 452, 461, 464, 473, 476, 503, 505, 511, 518, 526, 548, 556, 561, 583, 594, 601, 604, 612, 624, 653, 656, 677, 681, 688, 708, 711, 718, 722, 735, 743, 761, 778, 811, 861, 866, 900, 910, 920, 965, 968, 974, 977, 996, 1007, 1010, 1024, 1037, 1050, 1055, 1071, 1087, 1099, 1116, 1136, 1151, 1153, 1161, 1167, 1172, 1174, 1204, 1208, 1250, 1253, 1263, 1302, 1316, 1361, 1379, 1403, 1409, 1420, 1441, 1455, 1462, 1478, 1509, 1655, 1703, 1707, 1724, 1739, 1743, 1758, 1760, 1765, 1792, 1796, 1803, 1811, 1824, 1833, 1839, 1843, 1860, 1870, 1898, 1902, 1907, 1932, 1954, 1995, 1996, 2000, 2009, 2015, 2051, 2064, 2075, 2078, 2099, 2101, 2105, 2106, 2110, 2124, 2131, 2136, 2139, 2146, 2149, 2159, 2161, 2166, 2178, 2234, 2244, 2254, 2258, 2261, 2264, 2277, 2280, 2288, 2317, 2329, 2337, 2339, 2351, 2364, 2381, 2386, 2393, 2422, 2427, 2429, 2433, 2445, 2453, 2469, 2487, 2491, 2508, 2518, 2527, 2532, 2534, 2536, 2545, 2546, 2553, 2556, 2564, 2570, 2572, 2574, 2586, 2616, 2622, 2629, 2651, 2686, 2695, 2697, 2720, 2724, 2731, 2787, 2817, 2840, 2842, 2843, 2855, 2864, 2884, 2895, 2902, 2911, 2915, 2917, 2919, 2925, 2950, 2957, 2974, 2977, 2981, 2992, 2998, 3002, 3027, 3058, 3082, 3097, 3098, 3100, 3115, 3120, 3127, 3141, 3154, 3175, 3198, 3208, 3210, 3219, 3304, 3356, 3361, 3364, 3380, 3406, 3413, 3415, 3423, 3426, 3446, 3448, 3472, 3488, 3520, 3547, 3567, 3581, 3586, 3602, 3609, 3611, 3617, 3620, 3648, 3653, 3654, 3659, 3669, 3698, 3712, 3761, 3767, 3772, 3778, 3783, 3793, 3799, 3810, 3824, 3827, 3836, 3841, 3854, 3865, 3869, 3876, 3894, 3916, 3921, 3938, 3941, 3947, 3961, 3967, 3968, 3980, 3997, 4027, 4043, 4053, 4063, 4068, 4074, 4095, 4109, 4114, 4116, 4140, 4159, 4174, 4181, 4189, 4192, 4196, 4205, 4210, 4215, 4248, 4254, 4279, 4307, 4315, 4321, 4325, 4330, 4334, 4352, 4361, 4368, 4390, 4396, 4442, 4490, 4528, 4541, 4563, 4570, 4578, 4587, 4619, 4624, 4626, 4637, 4646, 4676, 4718, 4743, 4766, 4801, 4832, 4869, 4876, 4888, 4909, 4913, 4919, 4921, 4926, 4933, 4936, 4947, 4956, 5004, 5009, 5014, 5023, 5072, 5073, 5084, 5090, 5097, 5099, 5118, 5130, 5167, 5171, 5212 5219, 5225, 5228, 5230, 5233, 5257, 5259, 5268, 5296, 5298, 5321, 5325, 5362, 5394, 5401, 5408, 5417, 5441, 5452, 5469, 5480, 5482, 5486, 5490, 5510, 5516, 5528, 5530, 5541, 5561, 5566, 5597, 5620, 5656, 5659, 5687, 5697, 5707, 5712, 5714, 5734, 5756, 5811, 5828, 5843, 5852, 5857, 5879, 5887, 5899, 5901, 5905, 5918, 5932, 5944, 5963, 5967, 5989, 6005, 6013, 6049, 6062, 6073, 6082, 6084, 6091, 6102, 6111, 6129, 6219, 6221, 6227, 6229, 6243, 6344, 6350, 6414, 6459, 6486, 6491, 6498, 6534, 6545, 6565, 6589, 6602, 6606, 6609, 6628, 6631, 6676, 6696, 6708, 6721, 6723, 6729, 6763, 6792, 6836, 6858, 6870, 6875, 6910, 6918, 6926, 6929, 6937, 6958, 6965, 6984, 7000
lîkin (F.) : lâkin, amma, ancak krş. lîk, lîki
l. 149, 251, 253, 328, 347, 640, 738, 760, 884, 1105, 1294, 1396, 1694, 1767, 2045, 2049, 2401, 2414, 2565, 2618, 3139, 3381, 3549, 3678, 3878, 4128, 4139, 4437, 4530, 4846, 4859, 5119,

5368, 5448, 5466, 5622, 6366
li'l-mü'minîn (A.): müminler için
l. 3710
luḳaṭa (A.) : (fık.): canlı veya cansız, sahibi bilinmeyen her tür mal
luṭf (A.): iyilik, iyi muamele
l. bābı 53
l. u cūd 8
l. işle- 2575, 5772
l. u iḥsān eyle- 50
lü'āb (A.): salya
l.+ıla 375
lü'lü' (A.): inci
l. 1666, 3960
lüzūm (A.): lâzım olma, gereklilik
l.+ıla 3691
l.+ı 3678
Toplam kelime : 674
Kelime çeşidi : 60
Madde başı : 36

M

mā' (A.) : su
m.+ile 917
m.+yıla 119
m.-i bāḳillā 122
m.-i bāḳillā gibi 146
m.-i ruṭabdur 6702
mā'-i muṭlaḳ (A.): temiz olan ve temizlikte kullanılan saf, temiz su
m. 115, 123, 129, 148, 157, 162
m.+dur 126
mā'-i muḳayyed (A.): sadece adı ve akışkanlığı su gibi olan, kendisiyle abdest ve gusül alınamayan su: ağaç, meyve, gül suyu; süt, sirke, et ve çorba suyu v.b.
m.+dür 133
mā'-i müsta'mel (A.): kullanılmış, abdest ve gusül alınamyacak nitelikteki su
m. 223, 256
m. durur 219, 244, 252, 255
mā'ü'l-biḥār (A.): denizlerin suyu
m. 6683
ma'an (A.): birlikte, beraber
m. 3920
ma'āṣî (A.): isyanlar; günahlar
m. üzre 6104
ma'āş (A.): geçinecek şey; dirlik
m.+ı 1887
ma'būd (A.): kendine ibadet olunan; Allah
m.+umuz 935
mācin (A.): hileyi, hile yolunu öğreten
m. 6249
m. (müftî-'i m.) 6249
m. (müftî-yi m.) 6248
ma'den (A.): maden
m.-i altun 1662
m.-i in'ām 39
mafṣal (A.): eklem yeri
m.+ından 6895, 6896
maġmūm (A.): bulutlu, kapalı
m. 1721, 1726, 1742
maġrib (A.): akşam namazı
m. 3312
m.+i 954
maġrūr (A.): gururlu, bir şeye güvenen
m. ol- 3802, , 5896, 6292
maġṣūb (A.): (fık.) haksız yere başkasından zorla alınan şey krş. maġṣūbun
m. 3283, 4323, 4324, 6341
m.+ı 6376
maġṣūbun (A.): krş. maġṣūb
m. 5879
maḥabbet (A.): sevgi
m. 2668
maḥall (A.): yer, mekân
m.-i menfa'at 5781
m.+i 904
maḥalle (A.): mahalle
m. içre 6930
m.+den 6933
m. (ehl-i maḥalle) 6936
maḥāż (A.): on aylık deve yavrusu
m. (bint-i m.) 1543, 1557, 1561, 6907
m. (bintü m.) 6908
m. (ibnü m.) 6912
maḥbūs (A.): hapsolunmuş, bir yere kapatılmış
m. ol- 578
maḥcūr (A.): (fık.) sözlü olarak tasarrufta bulunmaktan menedilmiş kişi
m.+dur 6240
maḥdūd (A.): (fık.) "had" cezasına çarptırılmış
m. ol- 2846
m.-ı ḳaẕf 1728, 2842, 4966
maḥrec (A.): çıkış yeri
m.+inden 929
maḥrem (A.): (fık.) nikâh düşmeyen, kendisiyle evlenmesi yasak edilen
m. 2827
m.+inden 5078, 6622
m. (ẕî-raḥm-ı m.) 3034, 3269, 5754, 5978
maḥrūm (A.) : istediğini, dilediğini elde edemeyen
m. ol- 5046, 6317
maḥṣūṣ (A.): hususî, özel
m. 1859, 4134, 6279
m. durur 2935
m. (ḥükm-i m.) 2640
maḥūz (A.): şerefli, soylu olan
m. 6751
maḥż (A.): tam; katıksız, sade

m. (nefᶜ-i m.) 6295
maᶜîn (A.): saf su, akarsu
m. ol- 322
maḳām (A.): durulan yer; kat, huzur
m. 1525
m. (ḳāyim-m.) 2343, 2351
maḳām-ı İbrāhîm (A.): Kâbe'ye üç beş metre yakınlıkta bulunan, vaktiyle Hz. İbrahim'in basıp üzerinde ayak izi bıraktığı, kutsal sayılan taş
m. 1853
maḳar (A.): karar kılınan, durulan yer
m.(r)+ından 736
maḳbere (A.): mezar, mezarlık
m. ḳıl- 3709
maḳbūl (A.): beğenilen, hoş karşılanan
m. ol- 4652, 4825
maḳdūr (A.): gücü, kuvveti olan
m.+dur 6240
maḳreme (A.): bazı köylü kadınların başlarına sardıkları nakışlı örtü; peştemal
m. 5638
maḳṣad (A.): amaç, gaye krş. maḳṣūd
m. 927
maḳṣūd (A.): amaç, istenilen şey, istek krş. maḳṣad
m. 49, 78, 152, 158, 2803, 4033, 4066, 4070
m.+a 4070
m.+ını 6285
m.+umuz 935, 6747
m. it- 4225
maḳsūm (A.): taksim edilmiş, bölünmüş, ayrılmış
m. 6752
maḳtūl (A.): (fık.) öldürülmüş, vurulmuş kişi
m. 6862, 6865, 6868, 6870
māl (A.): bir kimsenin tasarrufu altında bulunan değeli ve gerekli şey; varlık, servet, tüccar eşyası
m. 1634, 1640, 2783, 2802, 2803, 3094, 3250, 3297, 3299, 3300, 3330, 3476, 3489, 3566, 3634, 3752, 3808, 4145, 4296, 4297, 4304, 4394, 4640, 4751, 4789, 4807, 4864, 5217, 5276, 5784, 5795, 5797, 5799, 5799, 5836, 5836, 6289, 6447, 6449, 6860, 6861, 6866, 6957
m. içi 1946
m.+ıçun 4565
m.+ıla 3595
m. issi 3275, 3515, 3836, 3838, 3841, 3842, 4566, 5123, 5831, 5857, 6476
m. u ḳumāş 2305, 2462
m. (beytü'l-m.) 3250, 3487, 3493, 4704, 4717, 6475
m. (rabbü'l-m.) 5122, 5792, 5805, 5807, 5813
m. (rabbü'l-m.+ıçun) 4633
m. (reʾs-i m.) 4520
m.+a 3718, 4553, 4555, 5803
m.+da 3616, 3632
m.+dan 5815, 6864, 6865
m.+dan (beytü'l-m.) 3469, 3491, 6465,6995
m.+ı 1528, 1648, 1650, 1650, 1684, 3094, 3095, 3098, 3100, 3109, 3114, 3132, 3324, 3331, 3469, 3476, 3487, 3490, 3492, 3493, 3541, 3544, 3573, 3615, 3623, 3625, 3643, 3804, 3810, 3810, 4157, 4647, 4740, 4928, 5128, 5354, 5698, 5806, 5852, 6219, 6314, 6553, 6959, 6995
m.+ıdur 3351, 3353, 3360, 3461, 3778, 6866
m.+ın 1534, 3243, 3461, 3834, 4628, 5355, 5857, 6094, 6251, 6977
m.+ın (mecmūᶜ-ı m.) 3561
m.+ına 3321, 4734, 5833, 6294
m.+ından 1648, 1684, 3002, 3108, 3283, 3539, 3613, 4157, 4160, 5737, 6554
m.+ından (s̱üls̱-i m.) 1813, 3113, 6945, 6947
m.+ını 1535, 3003, 3248, 3258, 3275, 3294, 3351, 3537, 3542, 3552, 3565, 3574, 3719, 3750, 3755, 4021, 4566, 4568, 4627, 4639, 4699, 4878, 5354, 5691, 5793, 5796, 5817, 5825, 5831, 5850, 6185, 6330, 6956, 6968, 6973, 6975, 6999
m.+ını (beytü'l-m.) 6997
m.+ınuñ 5726
m.+ıyla 6994
m.+umı 5112, 5118
m.+umuz 3354, 3779
m.+uñ 4631, 6311, 6312
m.+uñı 3718, 4560, 5114, 5120, 5355
m.+uñ+(rabbü'l-m.) 5808
m.+uñ (reʾs-i m.) 4514
m.-ı müslim 6220
m.-ı şirket 3618
m.-ı ṭayyib 4337
m. idin- 6306
mālik (A.): sahip, bir şeye sahip olan
m.+dür 2741
m.+i 6671
m. ol- 1529, 1569, 1645, 2726, 2732, 2733, 2737, 2739, 3032, 3033, 3034, 3036, 3045, 3049, 3050, 3054, 3351, 3353, 3355, 3358, 3363, 3364, 3366, 3366, 3385, 3426, 3430, 3572, 4996, 5899, 6007, 6305, 6379, 6624, 6635
maᶜlūm (A.): bilinen, belli

m. 5773
m. it- 51, 78
m. ḳıl- 5781
m. ol- 138, 311, 3029, 3733, 3734, 3767, 3811, 4172, 4659, 5562, 5696, 5781, 6087, 6272, 6540, 6726
maʿlūmu'n-neseb (A.): nesebi belli, babası belli
m. 3028
maʿmūr (A.): bayındır, imar edilmiş
m. 4667
mānīʿ (A.): engel, özür; alıkoyan
m. 286, 584, 629, 636, 685, 877, 883, 2144, 2314, 2330, 4070, 6859
m. durur 2333, 2336
m.+yidi 898
m.+i 826
m. ol- 234, 794, 825, 838, 846, 862, 865, 868, 869, 888, 1177, 1694, 2100, 2143, 2314, 2317, 2323, 2327, 2332, 2338, 2340, 2341, 2768, 3129, 3578, 3938, 4067, 4274, 5968, 6858, 685
maʿnī (A.): anlam; iç, iç yüz
m. 19, 22, 31, 52, 3230, 5344
m.+de 79, 4956, 4978, 4988, 5125
m.+dedür 5124
m.+den 1805
m.+dür 29
m.+yile 3716
maʿnīlü (A.+Tür.): anlamlı
m. 32
manṣūṣ (A.): Kuran'da, hakkında ayet bulunan
m. 1859
manẓūm (A.): nazım hâlinde yazılmış krş. manẓūme
m. 17
m. eyle- 25
m. ol- 27
manẓūme (A.): vezinli, kafiyeli söz, şiir krş. manẓūm
m. 23, 24
maraḳ (A.): et suyu, çorba
m. 122
maraż (A.): hastalık
m. 1782, 2768, 4067
maʿreke (A.): (fık.) savaş meydanı
m.+den 1518
maʿrifet (A.): bilme, anlama kabiliyeti, hüner
m. 4500
marīż (A.): hasta, hastalıklı [erkek] krş. marīża
m. 5073
marīża (A.): hasta, hastalıklı [kadın] krş. marīż
m. 3004
maskharalıḳ (A.+Tür.): maskaralık, soytarılık
m. eyle- 4972
maskaṭ-ı reʾs (A.): insanın doğduğu yer
m.3017
maṣlaḥat (A.): (fık.) iyi niyet; bir işin hayrına sebep olan şey
m. 2883, 3329
m. gör- 3338, 3507, 3508
maṣraf (A.): harcanan para, gider
m.-ı cizye 3397
m.+ına 3331
maṣraba (A.): su tası
m. 398, 6577, 6693
maṣrıḳ (A.): doğu, doğu tarafı
m. u maġrib 3312
māyiʿ (A.): su gibi akan; akışkan sıvı
m. 170, 171, 173, 917
m.+i 826
maʿyūb (A.): ayıplı, kusurlu, özürlü
m. 2930, 4036, 4050, 4052, 4080
m. eyle- 4005, 4282
m. it- 4009, 4011
mażmaża (A.): abdest alırken ağıza su alıp çalkalama
m. 473, 477, 478, 479
maʿzūl (A.): azledilmiş, görevinden alınmış
m. ol- 4721, 4823, 4896
maʿẕūr (A.): özürlü, mazereti olan
m. 790, 795, 5026
m.+ıdı 1242
m. ol- 2144
mebīʿ (A.): (fık.) satılmış mal
m. 3902, 3905, 4037, 4310, 4386, 6213, 6783
m. ḳadri 5573
m.+de 5579, 5580
m.+i 4259, 4308, 5063, 6211
m.+üñ 4183
mebnī (A.): yapılmış, bina olunmuş; bir şeye dayanan
m. 2053
mecāl (A.): güç, kuvvet, takat
m. 359, 2698, 2701, 2715, 3764, 4511, 4535
mecbūb (A.): zekeri kesilmiş veya hayası olmayan erkek
m. 2366, 2367, 2925, 2926
mecbūr (A.): zora düşmüş, zorda bırakılmış
m. 795
mechūl (A.): bilinmeyen
m. 4346, 4354, 4357, 5696
m. (temlīk-i m.) 5711
m.+dür 2512
m.+in 5697
m. ol- 2505, 2506, 5657, 5712, 5773
mechūlü'n-neseb (A.): babasının kim olduğu olduğu bilinmeyen, babası belirsiz
m. 2758, 3015, 3016, 3021, 5303, 5311,

5738, 5746, 5759
meclis (A.): oturulacak, toplanacak yer
m. içi 3194, 4373
m.+de 1901, 3815, 4490, 4515, 4520, 4536, 4549, 4724, 5029
m.+si (ḳāżī m.) 3206, 3213
m.+inde 3206, 5133
m.+ine 3213
m.-i āḫarda 5031, 5932
m.-i ʿaḳdda 4545
m.-i şānīde 5934
m. eyle- 4685
mecmūʿ (A.): hep, bütün
m.+ın 5726
m.+ını 319, 481
m.-ı aʿżāsı 995
m.-ı mālın 3561
m.-ı şuyın 300
mecnūn (A.): (fık.) deli erkek
m. 2630, 2818, 3036, 6718, 6892, 6937
m. iḳrārı 6244
m.+uñ 6243
m. ol- 5183, 6237
mecnūne (A.): (fık.) deli [kadın]
m. 2847
mecrūḥ (A.): yaralı
m. 1522, 6744
m.+ıdı 1244
m. ol- 6930, 6939
Mecūsī (A.): ateşe tapan kimse, Mecusi
m. 6521, 6718
m. anası 2522
meded (A.): yardım, imdat
m. 3222
medīd (A.): çok uzun, sürekli
m. (ḥabs-i m. göster-) 6203
Medīne (öz. a.): Hz. Muhammed'in göç ettiğive vefat edip bugün türbesinin bulunduğu şehir: Medine
M. ehli 1876
medyūn (A.): (fık.) borçlu
m. 1650, 3097, 3749, 3750, 4737, 6252, 6959
m.+ına 5981
m. ḳal- 6767
mefḳūd (A.): (fık.) ölü veya diri olduğu bilinmeyen, kendinden haber alınamayan kimse
m. 3535, 3552, 3556, 3558, 3565
m.+ıçun 3553
m. üzre 3567
m.+uñ 3557
meger (F.) : oysaki, halbuki
m. 65, 80, 133, 137, 142, 145, 151, 155, 172, 173, 202, 213, 238, 241, 258, 262, 284, 340, 347, 372, 389, 398, 406, 442, 465, 496, 505, 509, 519, 544, 548, 554, 558, 571, 576, 578, 593, 602, 606, 617, 630, 641, 678, 686, 708, 711, 714, 720, 740, 819, 855, 860, 862, 867, 868, 874, 879, 889, 893, 944, 978, 1001, 1013, 1017, 1021, 1030, 1047, 1088, 1113,1115, 1130, 1136, 1141, 1177, 1206,1214, 1218, 1223, 1226, 1232, 1234, 1261, 1267, 1306, 1313, 1316, 1322, 1348, 1357, 1372, 1383, 1407, 1416, 1513, 1534, 1573, 1609, 1632, 1645, 1654, 1714, 1721, 1724, 1755, 1765, 1789, 1796, 1796, 1806, 1818, 1839, 1910, 1914, 1922, 1927, 1933, 1957, 1964, 1970, 1972, 1975, 1995, 2010, 2015, 2024, 2025, 2036, 2042, 2047, 2058, 2073, 2077, 2085, 2102, 2112, 2117, 2146, 2151, 2172, 2174, 2181, 2184, 2190, 2190, 2207, 2212, 2217, 2242, 2250, 2267, 2270, 2276, 2285, 2317, 2343, 2377, 2382, 2394, 2398, 2409, 2434, 2446, 2464, 2487, 2501, 2509, 2519, 2522, 2543, 2560, 2569, 2596, 2611, 2620, 2624, 2627, 2638, 2652, 2663, 2674, 2676, 2679, 2688, 2702, 2716, 2725, 2771, 2773, 2777, 2789, 2791, 2793, 2795, 2829, 2834, 2840, 2845, 2847, 2884, 2887, 2897, 2904, 2907, 2921, 2936, 2978, 2979, 3006, 3028, 3031, 3041, 3107, 3119, 3125, 3134, 3145, 3153, 3175, 3207, 3212, 3219, 3237, 3244, 3256, 3282, 3292, 3310, 3315, 3319, 3355, 3359, 3361, 3371, 3395, 3431, 3435, 3462, 3465, 3484, 3498, 3524, 3532, 3554, 3557, 3571, 3650, 3662, 3669, 3684, 3694, 3750, 3757, 3784, 3793, 3797, 3805, 3824, 3834, 3844, 3849, 3861, 3866, 3873, 3878, 3883, 3887, 3894, 3908, 3918, 3925, 3938, 3940, 3965, 3970, 3973, 4007, 4011, 4041, 4043, 4048, 4054, 4063, 4068, 4071, 4079, 4082, 4091, 4092, 4101, 4118, 4137, 4146, 4148, 4151, 4159, 4164, 4175, 4187, 4195, 4201, 4212, 4222, 4225, 4239, 4247, 4252, 4270, 4275, 4277, 4286, 4291, 4311, 4315, 4320, 4334, 4340, 4367, 4373, 4382, 4386, 4396, 4401, 4412, 4422, 4448, 4451, 4465, 4476, 4505, 4525, 4542, 4562, 4565, 4571, 4579, 4588, 4627, 4637, 4640, 4653, 4669, 4697, 4714, 4718, 4730, 4739, 4743, 4757, 4762, 4772, 4812, 4824, 4832, 4845, 4856, 4860, 4895, 4896, 4902, 4909, 4916, 4936, 4949, 4966, 4996, 5016, 5048, 5064, 5081, 5095, 5156, 5163, 5169, 5173, 5192, 5225, 5247, 5251, 5254, 5268, 5286, 5290, 5303, 5326, 5337, 5351, 5353, 5363, 5363, 5367, 5371, 5372, 5380, 5395, 5408, 5417, 5423, 5435, 5448, 5457, 5475, 5494, 5496, 5524, 5533, 5536, 5541, 5545, 5550, 5552, 5555, 5555, 5564, 5593, 5612, 5619, 5634, 5659, 5668, 5670, 5672,

5680, 5707, 5725, 5735, 5739, 5745, 5752, 5783, 5807, 5812, 5814, 5827, 5828, 5829, 5840, 5845, 5854, 5863, 5877, 5881, 5910, 5915, 5946, 5963, 5981, 5985, 5991, 5996, 6007, 6015, 6018, 6028, 6033, 6044, 6050, 6063, 6067, 6105, 6108, 6111, 6115, 6118, 6122, 6132, 6138, 6140, 6161, 6176, 6189, 6192, 6197, 6223, 6230, 6237, 6272, 6289, 6300, 6302, 6307, 6315, 6320, 6331, 6346, 6360, 6367, 6373, 6376, 6395, 6398, 6401, 6424, 6443, 6453, 6456, 6463, 6480, 6482, 6488, 6536, 6540, 6563, 6577, 6580, 6587, 6591, 6594, 6597, 6607, 6629, 6646, 6659, 6665, 6676, 6702, 6733, 6755, 6756, 6791, 6794, 6800, 6803, 6806, 6818, 6825, 6839, 6843, 6848, 6871, 6889, 6948, 6954, 6960, 6969
m. (illā m.) 6176
m. kim 666, 730, 1164, 1204, 1220, 1963, 2301, 2494, 2593, 3017, 3039, 3409, 3429, 3515, 3749, 4407, 4921, 4933, 4990, 5073, 5146, 5159, 5586, 5603, 5763, 5859, 6297, 6392, 6600, 6655, 6784

mehr (A.) : (fık.) evlenirken erkek tarafından kadına verilen nikâh bedeli
m. 2168, 2308, 2309, 2310, 2312, 2538, 2788
m. için 2260, 2445, 2483, 2485, 6823
m. (kemāl-i m.) 2368
m. (nıṣf-ı m.) 2064, 2077
m.+de 1950
m.+e 2263
m.+i 2068, 2084, 2084, 2176, 2253, 2260, 2287, 2289, 2311, 2315, 2345, 2369, 2380, 2381, 2389, 2400, 2403, 2406, 2432, 2461, 2477, 2498, 2965, 5070
m.+i (nıṣf-ı m.) 2073, 6229
m.+in 1901, 1902, 2066, 2164, 2266, 2530, 2535, 6228
m.+ine 1971
m.+ini 1928, 2078, 2167, 2229, 2261, 2262, 2377, 2411, 2419, 2422, 2434, 2453, 2475, 2479, 2501, 2502, 6230
m.+inüñ 2470, 2473, 2532
m.+iyile 2307
m.+üm 2379, 2385, 2503
m.+üñ 2370, 2384, 2394, 2485, 2510, 6226
m.-i kāmil 2383
m. it- 2509

mehr-i miṣl (A.) : (fık.) kadının kendi emsalleri ve yaşıtlarının örnek alınmasıyla belirlenen mehir
m. 1902, 1929, 2316, 2381, 2397, 2398, 2401, 2404, 2406, 6152
m.+i 1935
m.+inde 2228

mehr-i muʿaccel (A.): (fık.) nikâh anında kız tarafına verilen ağırlık, para
m. 2410, 2412, 2420, 2423, 4733
m. ḳıl- 3847

mehr-i müʾeccel (A.): (fık.) boşanma veya ölüm hâlinde kız tarafına verilmesi, nikâhta kararlaştırılmış olan bedel
m. 2423

mehrsüz (A.+Tür.): mehirsiz
m. 2495, 2316

mekān (A.): yer, oturulan yer
m. 5219
m.+dan 1178, 3257
m.+ında 1200, 1202
m.+ından 828, 3189

mekîl (A.): ölçme; kile ile ölçülen şey
m. 4136, 4392, 4480, 4510, 5921, 6449, 6793
m.+i 4419, 4427
m. ol-: ölçülmek 5862

mekrūh (A.): haram olmamakla birlikte yapılması şer'an uygun görülmeyen şey
m. 377, 1173, 2720, 6568
m. ol- 338, 385, 388, 390, 392, 964, 966, 967, 969, 971, 972, 974, 1018, 1129, 1166, 1171, 1174, 1290, 1835, 1837, 2786, 4661, 5893, 5919, 6566, 6572
m. (ġayr-ı m.) 378

mekṯ (A.): bekleme, bir yerde kalma
m. (ṭūl-i m.) 141

mektūb (A.): mektup
m. 3815, 4823

mektūbun ileyhi (A.): kendine mektup yazılan
m. 4791, 5414
m.+ye 4815

memlūk (A.): (fık.) kul, köle
m. 3046
m. ol- 3051

memnūʿ (A.): yasak, yasaklanmış
m. 883

menʿ (A.): yasaklama, engelleme, durdurma
m. eyle- 5660, 5661
m. it- 786, 2409, 2410, 6671, 6686, 6687, 6692

menāfiʿ (A.): yararlar, menfaatler
m. 6335
m. üzre 5780
m.+dür (beyʿ-i m.) 6000

menbaʿ (A.): kaynak; öz
menbaʿ-ı ḫulḳ-ı ḥasen 39

mendūb (A.): nafile namaz kılmak gibi yapılması tercih edilmekle birlikte, terki de yasaklanmayan dinî ibadet
m. 6562

menfa'at (A.): fayda, kâr, çıkar
m. 3775, 4144, 4146, 4223, 4224, 4224, 4226, 4227, 4228, 4241, 4281, 4283, 5922, 5924, 6002, 6008, 6969, 6976
m. (maḥall-i m.) 5781
m.+lar 6768
m. dut- 40, 5951, 6534
m. gör- 22, 3332
menfa'atlan- (A.+Tür.): yararlanmak
m.-maḳ 348, 5947
menhī (A.): yasaklanmış
m.+dür 5236
menī (A.): döl suyu, bel suyu, sperma
m. 736, 744, 757, 770, 908, 975
m. (inzāl-i m.) 1787, 6255
m.+den 741
menkūḥa (A.): nikâhlı kadın
m. 5527
m.+sı 5762
menḳūl (A.): nakledilmiş, bir yerden bir yere taşınmış
m. 3566, 3752, 4801, 4807, 6957
m. ('ayn-ı m.) 4788
menḳūlāt (A.): taşınabilir mallar
m. 3697
men lehü'ş-şarṭ (A.): şart ileri süren, şartı olan, şart koşan taraf
m. 3950, 4235, 4239, 4240, 4242, 4245
menşūb (A.): ilgili, ait
m. 5703, 5705
menşūr (A.): padişah tarafından verilmiş, kadılık rütbesini gösteren ferman
m.+ına 4830
menzil (A.): oturulan yer, ev
m.+inde 1198, 1203, 1205
m.+inden 2998
m.+ine 2999
m. it-: ev yapmak 2272, 2276, 2277
menẕūr (A.): adanmış, nezredilmiş
m. 2327, 2332
mercān (A.): aynı isimli bir deniz hayvanının iskeletinden elde edilen, süs eşyalarının yapımında kullanılan madde
m. 3960
mercümek (<merdumek F.): mercimek
m. değülüce 513
merhūn (A.): ödünç alınan bir şeye karşı garanti olarak rehin alınan şey
m.+ı 3977
m.+uñ (dār-ı m.) 6752
Merve (öz. a.): Mekke'de Kabe'nin birkaç yüz metre yakınında küçük bir tepe
m.+den dahı 1854
m.+ye 1848, 1854
Meryem (öz.a.): Kur'an-ı Kerim'in 19. suresi
m.+de 1345
mesbūḳ (A.): namazın birinci rekâtına yetişemeyip sonraki rekâtlarda yetişip imama uyan kişi
m. 1479, 1480
m.+uñ 1478
mescid (A.): namaz kılınan yer, küçük cami
m. 1163, 3705, 4686
m. içi 1828, 1833, 1834, 1836
m.+de 1829, 1830, 3712, 5220
m.+den 1207, 1212, 1215
m.+den dahı 1208
m.+e 242, 754, 755, 782, 3479, 4962
m.+i 1506, 3704, 4959
m.+indeki 1506
m.+inden 1838
m.+lere 1157
m.+lerin 1156
m.+lerine 1395
mes'ele (A.): sorun, mesele, önemli konu
m. 51, 71, 72, 78, 2134, 2143, 3318
m.+nüñ 73
mesḥ (A.): abdest alırken ıslak eli başın dörtte birine, yara üstündeki sargıya, mest ve çizme gibi şeyere sürme, sıvazlama
m. 453, 681
m. içün 442
m. (müddet-i m.) 673
m.+e 447, 452, 685
m.+i 432, 434, 435, 441, 443, 449, 451, 640, 664, 670, 671, 690, 692, 696
m.+i müddeti 1249
m.+ini (müddet-i m.) 716
m.+üñ 431, 669, 672
m. eyle- 445, 721
m. it- 430, 431, 433, 438, 439, 443, 448, 481, 486, 490, 639, 642, 650, 656, 663, 676, 677, 680, 688, 695, 698, 699, 701, 702, 704, 707, 709, 712, 714, 717, 719, 720, 724, 1130, 1131, 1245, 1246
mesken (A.): ev, konut
m. ḳıl- 2280
meskī (A.): suyla sulanan, sulanmış
m. (ġayr-ı m.) 4516
m. (nev'-i m.) 4516
mesmū' (A.): duyulan, işitilmiş
m. 2756, 2760
m. ol- 5590, 5592
meşaḳḳat (A.): sıkıntı, zahmet, zorluk
m. ol- 905
meşāyıḫ (A.): büyük kişiler, âlimler
m. ḳavli 2417
meşġūl (A.): bir işle uğraşan
m. ol- 4695
meşhūr (A.): ün salmış, çok bilinen
m. ol- 26, 981

meşk (A.): tulumdan yapılmış su kabı
m. içün 3675
m.+i 3671
meşkūk (A.): şüphe edilen, kuşkulu
m. 393
meşrūᶜ (A.): şer'an caiz olan, kanuna uygun olan
m. 4499
metāᶜ (A.): satılacak mal, eşya
m. 3273, 3286, 3365, 3610, 4418, 6027, 6752
m.+ı 4381, 6755
meᵓūnet (A.): ölmeyecek kadar yiyecek içecek
m. 6475
m. (ḥaml-i m.) 4519
mevāniᶜ (A.): engeller
m. 583, 2339, 2771
mevāşī (A.): (fık.) zekâta tabi davar ve sığır cinsi hayvanlar
m. 4418, 4863, 5641, 5928
mevāt (A.): cansız şeyler
m. (arż-ı m.) 6674
m. (iḥyā-ı m.) 6668
mevḳūf (A.): (fık.) vakıf hâline getirilmiş, vakfedilmiş mal
m. 3550
m.+dur 2242, 2249
m. it- 3542, 3771
m. ol- 3547, 3978
mevlā (A.): (fık.) azad edilmemiş köle ve cariyenin sahibi
m. 2097, 2138, 2243, 2252, 2256, 2261, 2271, 2273, 2276, 2281, 2282, 2283, 2286, 2290, 2291, 2302, 2572, 2706, 2768, 3042, 3044, 3093, 3097, 4066, 4492, 4578, 4578, 4766, 4772, 5309, 5318, 5339, 5343, 5477, 5626, 6145, 6153, 6161, 6168, 6175, 6181, 6242, 6277, 6291
m. daḫı 3041, 3047, 3111
m. ḥaḳḳı 4564
m. iẕni 6399
m. (ḫıdmet-i m.) 2143
m.+dan 3042, 3131
m.+nuñ 2253, 3110, 6171, 6647, 6648
m.+sı 817, 2095, 2259, 2301, 2569, 2955, 2956, 3069, 3122, 4769, 6185, 6191, 6195, 6199, 6919
m.+sın 6174
m.+sına 5307, 5310, 6139
m.+sında 2568
m.+ya 2099
m.+yla (iẕn-i m.) 2571
m.-yı aᶜlāyam 5317
m.-yı muvālāt 5320
mevlid (A.): doğum yeri
m.+i 47
mevrūṯ (A.): miras kalmış her tür mal
m. ol- 3541, 3708, 6695
mevṣūf (A.): vasıfları, nitelikleri belirtilmiş
m. (ġayr-ı m.) 2430
mevt (A.): ölüm
m. ile 2371
m.+ine 3542, 3544, 3549, 3554, 3559, 3562, 3680
mevṭūᵓa (A.): vat' edilmiş; cinsel ilişkide bulunulmuş
m. 2640, 2641
m. ol- 2478, 2530, 2535, 2537
mevzūn (A.): vezinli; ölçülmüş, tartılmış
m. 71, 81, 4136, 4392, 4510, 6449, 6793
m. (ġayr-ı m.) 3619
m. ol- 4480, 5862, 5921, 6339
meyl (A.): özel ilgi, eğilim, gönül akışı
m. it- 50
meyt (A.): ölü krş. meyyit, meyte
m.+e 2495
meyte (A.): 1. İslâmî şartlara uymadan ölmüş ya da öldürülmüş hayvan, hayvan leşi
m. 2789
2. insan ölüsü krş. meyt, meyyit
m. 4297
meyyit (A.): ölü krş. meyt, meyte
m. 612, 6959
m. borçı 3098
m. mescidi 1506
m. üzre 5736
m.+üñ 5728, 5729, 5731, 5737
m. (ṣalāt-ı m.) 4727
meẕheb (A.): dinin görüş, yorum ve anlayış ayrılıkları sebebiyle ortaya çıkan kollarından her biri
m.+e (Şāfiᶜiyyü'l-m.) 973
m.+i 64, 4873
m.+in 4799, 4872
m.+ince 4873, 4877
m.+ine 4883
mezkeb (A.): içine ufak tefek şeyler konan torba, heybe
m. gibi 5638
mezniyye (A.): zina yapılmış kadın
m. 2205, 3189
m.+ye 3192
mezraᶜa (A.): tarım için ekilecek yer; tarla
m. ḳıl- 5913
meᵓẕūn (A.): izin verilmiş, yetki tanınmış
m. 6275, 6286
m.+ı (ᶜabd-i m.) 5824
m. ol-: yetki verilmek 6275, 6284
meẕy (A.) : bazı hâllerde idrardan önce gelen, meniye benzer koyuca beyaz su
m. 757, 763, 765
m. ile 760

mışr (A.): şehir
m. 1395, 1396, 1397, 1402, 1403, 1403, 1416
m.+ıla 1394, 1445
m. (ehl-i m.) 6555
m.+uñ 1401
mışrī (A.): şehirli, şehre mensup
m. 6557
miftāḥ (A.): anahtar
m.+ını 3781
miḫleb (A.): yırtıcı hayvan pençesi
m.+i 6526
mihrecān (F.) : sonbahar
m. 4355
miḳdār (A.): bir şeyin sayılabilen, ölçülebilen durumu, nicelik
m.+ıla 888
m.+ın 325
m.+ınca 826
m.+ında 2384
m.+ını 5195, 6081, 6478
mil (A.) : 1. bir çarkın üzerinde döndüğü mihver, eksen
m. gibi 3191
(Fr.) : 2. yer yer değişen ölçüde bir uzunluk birimi
m. ḳadar 541
milḫafa (A.): yorgan; bürünecek şey
m. 2322
m.+dur 2321
milk (A.): ev, dükkân, arazi gibi taşınmaz mülk; vakıf olmayıp doğrudan doğruya birinin malı olan yer veya yapı
m. 5713, 5714, 5715
m. issi 6007
m. (şirket-i m.) 3570, 3572
m. (şübhe-i m.) 3183
m.+e 2658, 2660, 3031, 3656
m.+i 2694, 2695, 3138, 3183, 3379, 3380, 3651, 3655, 3657, 3667, 3702, 3706, 3710, 3855, 4580, 4582, 4855, 4861, 5272, 5447, 5540, 5706, 5957, 6124, 6128, 6356, 6368, 6648, 6667, 6675, 6694
m.+idurur 3771, 5264
m.+idür 3770, 4314, 4322, 4982, 5266, 5269, 5621, 6647
m.+im durur 5788, 6426
m.+imüz 3352
m.+imüzdür 5501
m.+in 3684
m.+inde (ġayr-ı m.) 6853
m.+inden 3705, 3902, 4365, 4366, 5975, 5976
m.+ine 3906, 4259, 6213
m.+ini 3359
m.+üm 4572, 4804, 4998, 5251, 5345,5364
m.+üm durur 3879, 4754, 5374
m.+ümdür 4984, 5588, 5590, 5707
m.+üñ 5252, 5265, 5997, 6629
m.+üñde 2655
m.+üñdurur 5368
m.-i bāyiʿden 3905
milk-i muṭlaḳ (A.): (fık.) miras veya satın alma gibi bir yolla kazanılmış mülkiyet
m. 4986
mīm (<mim A.): Arap alfabesinde 24. harf
m. 5970
minḳār (A.): yırtıcı kuş gagası
m.+ıla 388
mīrāṣ (A.): (fık.) birine, ölen bir yakınından kalan mal, mülk, para veya servet
m. 2308, 2310, 3546, 3560, 7001
m. al- 2358
m. deg- 4981
miṣāl (A.): örnek, benzer
m. 383, 5925, 6705
miṣḳāl (A.): bir buçuk dirnem (yaklaşık 4,5 gr.) değerinde bir ağırlık birimi
m. 1630
m. ile 1628
m. (nıṣf-ı m.) 1624, 1625
m.+i 1624, 1626
miskīn (A.): zavallı, aciz
m. 3518
m.+e 2813, 2820, 2820, 3163, 3519
m.+i 3162
m.+lere 3348
m.+üñ 1777
miṣl (A.): benzer, eş, gibi
m.+i 318, 1941, 2710, 4391, 5055, 6337, 6885, 6900, 6901
m.+in 6337
m.+inden 6795
m.+ini 3833, 5923
misvāḳ (A.): erak ağacının, ucu dövülüp fırça hâline getirilen ve diş temizliğinde kullanılması sünnet olan ince dalları
m. 473
m.+ını 472
m.+uñ 474
mizāḥ (A.): şaka, eğlence
m. 1904, 2539
mizrār (<mizmār A.): ney, düdük, kaval
m. 6382
muʿaccel (A.): peşin, önceden verilen
m. (mehr-i m.) 2410, 2412, 2420, 2423, 3847, 4733
muʿaddel (A.): adaletli, doğru
m. 3185
muāḫeẕ (A.): paylanan, hesaba çekilen
m. ol- 3148

mu'allak (A.): askıda, sürüncemede kalmış
m. 3680
m. ḳıl- 3106
mu'allem (A.): eğitilmiş, öğretilmiş
m. 3776, 6710, 6713, 6714, 6722, 6727, 6733
m. (ḳuş m. olduğı) 6714
m.+dür 6720, 6732
mu'aṭṭal (A.): boş, kullanılmaz, atıl
m. 6669
mu'ayyen (A.): belirli, belirlenmiş
m. 1779, 2443, 2505, 3489, 4101, 4133, 4548, 4674, 4685, 5082, 5083, 5105, 5110, 5846, 5872, 5874, 6024, 6282
m. (neẕr-i m.) 1702, 1707
m.+dür 1196, 3397
m. ol- 510
mubāhu'l-aṣl (A.): bizzat aslı, kendisi mubah olan
m. 3265
mücib (A.): gereken, gerektiren
m.-i ḳaẕf 2833
mücir (A.): (fık.) kiraya veren
m. 3977, 6012
mud (A.): 832 gr.lık ağırlık birimi
m. 6063
müda' (A.) : (fık.) bir malın korunmasını üstlenen, malı emanet alan kimse
m. 3281, 5825, 5831, 5838, 5850, 5852, 5856
m.+ı 5853
m.+ına 5849
m.+uñ 5821, 5837, 5849
mufāvaża (A.): (fık.) ortaklık, iş birliği
m. 3592
mufavvaż (A.): (fık.) birinin uhdesine bırakılmış, havale edilmiş
m. ol-: havale edilmek 5080
mufażżaż (A.): gümüşlü, gümüş kaplı
m.+dur 6575
muġallaẓ (A.): ağır, büyük miktarda diyet
m. 6905
muḥaddiṣ (A.): "hadis" ilmiyle ilgilenen, hadisçi
m.+ler 28
muḥaḳḳaḳ (A.): kesin, kesinlikle
m. 2067
muḥāl (A.): mümkün olmayan, olmaz
m. ol- 1749, 3564
muḫālif (A.): muhalefet eden; birinin düşüncesine aykırı düşüncede bulunan
m. 3961, 4827, 4829, 4872, 4989
m. çıḳ- 3956
muḥallil (A.): (fık.) üç talak ile boşanan kadını nikâhla alan ikinci koca
m. ol- 2712, 2715, 2717
Muḥammed (öz.a.): 1. son peygamber Hz. Muhammed
m. 11
2. İmam-ı Azam Ebu Hanife'nin yetiştirdiği en önemli öğrencilerden olan, müçtehit durumundaki İmam-ı Muhammed Şeybanî (135/189, Vâsıt- 752/805, Rey)
m.+dür 85
m. ḳavli 164, 233, 253, 278, 450, 452, 739, 1570, 1736, 1939, 2189, 2473, 2723, 2738, 3699, 3892, 4497, 4806, 4810, 5007, 5461, 6444, 6569
muḥarrer (A.): yazılmış, yazılı
m. 3010
muḥavvel (A.): değiştirilmiş, değiştirilen
m. 4412
muḫayyer (A.): seçmece, seçmeli, seçme hakkına sahip olan
m. 1008, 1012, 1098, 1200, 2930, 3086, 3088, 3161, 3513, 3739, 3837, 3838, 3899, 3902, 3905, 3951, 4408
m.+dür 1096, 2433, 3089, 3337, 3930, 4017, 4526, 6233, 6759
m. ol-: seçme hakkına sahip olmak 3912, 3913, 3915, 3936, 3967, 4021, 4122, 4126, 4137, 4406, 4469, 4474, 4476, 4527, 4529, 4530, 4531, 5902, 6208
muḥdiṣ (A.): hades türü pislikle kirli, abdestsiz kişi
m. 426, 550, 598
muḥīl (A.): (fık.) borcunu başkasının borcuna nakleden
m. 4645, 4652, 4655, 4658
m.+den 4651
Muḥīṭ (öz.a.): Hanefî fıkhına ilişkin iki önemli eserden ya "Burhânu'l-İslâm es-Serahsî" diye anılan Radıyyü'd-din Muhammed b. Muhammed es-Serahsî (H.? /544- ?/1149, Şam)'nin El-Muhîtu'r-Radevî'si, ya da Sadru'l-İslâm Tahir b. Mahmud b. Ahmed b. Abdülaziz b. Ömer b. Mâze el-Buhârî (XIII. y.y.)'nin El-Muhîṭu'l-Burhânî'si kastedilmektedir.
m. 190
muḥkem (A.): (fık.) yorumlamaya kapalı, açık ve kesin hüküm ifade eden söz
m. 3989, 6604, 7006
m. it- 3399
muḥraz (A.) : 1. elde edilmiş, kazanılmış
m. 3257,
2. sudaki balık, akan su gibi kimsenin malı olmayıp herkesçe faydalanılan bir şeyin ele geçirilmesi
m. 6693
muḥrim (A.): ihrama girmiş hac veya umre yapan kimse
m. 1872, 6521

muḥṣan (A.): (fık.) akıl, ergenlik, İslâmiyet, sahih nikâhla evlenme gibi yeterliği olan erkek
m. 2355, 3193, 3193, 3227, 3234, 4364
muḥṣana (A.): (fık.) "muhsan"ın özelliklerine sahip kadın
m. 3227
muḥtāl (A.): (fık.) "muhîl"de alacağı olup havale (borç)yi ondan alan kişi
m. 4645, 4656
m.+e 4651
m.+üñ 4655, 4658
muḥtālün ʿaleyh (A.): (fık.) "muhîl"in borcunu ödemeyi üstlenen, "havale"yi kabul eden kişi
m. 4645, 4646, 4651
muḥtālün ʿaleyhi: krş. muḥtālünʿaleyh
m. 4654
muḥtaṣar (A.): kısa, kısaltılmış
m. 192, 5023
m. 4654
Muḥtār-ı Şerḥ-i İḫtiyār (öz.a.): "Mevsılî" diye tanınan Hanefi fıkhı âlimi Ebu'l-Fazl Mecdü'd-din Abdullâh b. Mahmud b. Mevdud b. Mahmud el Mevsılî el- Bağdadî (599/683, Musul- 1283/1284, Bağdat)'nin fıkıh eseri
m. 5239
muḫtelif (A.): türlü, çeşitli
m. 4056, 6020, 6453, 6455
muḫteliṭ (A.): karışık, karma
m. 1609
muḫterem (A.): saygıdeğer, sayın
m. 84, 281, 575, 1070, 1412, 1954, 1987, 2244, 2759, 3385, 3461, 3879, 4072, 4453, 4495, 4686, 4729, 4827, 4962, 5027, 5073, 5203, 5215, 5307, 5349, 5359, 5597, 5671, 5673, 5815, 5921, 6156, 6457, 6758, 6823
m.+den 190
muḳaddem (A.): 1. değerli, üstün, önemli
m.+dür 105, 6172, 6173
m. ḳıl- 105
2. yer ve zaman bakımından önde olan
m. 1169, 1177
muḳaffā (A.): kafiyeli
m. 71
muḳārin (A.): namaza, iftitah (başlangıç) tekbiriyle birlikte imama uyan kişi
m. 1182, 1186
muḳarrar (A.): kararlaştırılmış, karar altına alınmış
m. 1553, 2159, 2221, 3339, 3393, 3692, 3693, 5697, 6437
m.+dur 3392, 4266, 4267
m. ḳal- 3026
m. ḳıl- 3391
muḳātīle (A.): savaşçılar, savaşa katılanlar
m. (rızḳ-ı m.) 3401
muḳayyed (A.): kayıt altına alınmış, bağlı, bağlanmış; (fık.) bir şarta veya zamanla sınırlı, özel
m. 128, 146, 3107, 3116, 3118, 4984
m.+de 4986
m. ḳıl- 6095
m. ol- 136, 146
muḳır (A.): (fık.) birinin, kendisinde hakkı olduğunu haber veren kimse
m. 5676, 5677, 5678, 5748
m.(r)+a 3022
m.(r)+uñ 5750
muḳīm (A.): oturan, ikamet eden
m. 662, 669, 714, 718, 719, 720, 722, 723, 724, 1387, 1388, 1391, 1392, 1471, 1692, 1807, 1817, 6549
m.+dür 549
m.+üñ 670
m. ḳıl- 3910
muḳtaṣır (A.): kısa, kısa kesen
m. ol- 3061
muḳtedā (A.): kendisine uyulan, örnek alınan
m. 6603
m.+sı 7006
munaʿal (A.): ayağına nal çakılmış, nallı
m. ol- 700
munḳal (A.): nakledilebilir, nakledilen
m. al- 4412
munḳaṭıʿ (A.): kesik, kesilmiş, son bulan; aralıklı
m. ol- 748, 1649, 3681
muntaḳış (A.): eksik kalmış, eksilen
m. ol- 566
muntaḳıż (A.): bozulan
m. ol- 570
murabbaʿ (A.): kare biçiminde
m. 3965
murād (A.): istek, arzu; maksat
m. 5798
m.+um 42, 45
Murād ibn-i Muḥammed Ḫan (öz. a.): Osmanlı padişahlarının altıncısı olan II. Murat (M.1404-1451)
m. 33
murāhıḳ (A.): ergenlik çağına ulaşmış, on iki yaşına basmış erkek çocuk
m. 6263, 6269, 6271, 6274
m. daḫı 2709
m.+dur 6266
muraḫḫaṣ (A.): izinli, ruhsatlı
m. ol- 6220
murdār (A.): İslâmî usullere göre kesilmemiş hayvan

m. 139, 209, 277, 387
m.+dur 6530
m. ol- 212, 239, 240, 271, 282, 316, 382, 6215, 6516, 6524, 6533, 6724
müriş (A.): miras bırakan
m.+i 3546, 3549
murtażā (A.): beğenilmiş, seçilmiş
m. 11, 37
Mūsā (öz. a.): Yahudilere gönderilmiş olan ve Kuran'da da adı geçen peygamberlerden biri
m.+ya 5241
muṣāb (A.): isabet etmiş, üzerine düşmüş
m. ol- 6221
musāḳāt (A.): (fık.) meyvesinin bir kısmını almak şartıyla bir bağı veya ağaçları birine bir süre için devretme
m. 6507
muṣallā (A.): açık havada namaz kılmaya mahsus yer; cami yakınında cenaze namazı kılınan yer
m.+ya 609, 1159, 1498
muṣallī (A.): namaz kılan
m. 1043, 1223, 1324
m.+nüñ 841
muṣayḳal (A.): yaldızlı, cilalı, yaldızlı
m. 923, 925
müṣī (A.): (fık.) kendine ait bir malı veya menfaatı vasiyet eden, birini vasî gösteren
m. 6952
muṣîbet (A.): felâket, ansızın gelen belâ
m.+den 1261
muṣḥaf (A.): Kur'an-ı Kerim
m. 752, 783
m. daḫı 3700
m.+dan 1270
muṣṭafā (A.): seçilmiş, tertemiz
m. 11
mutʿa (A.): (fık.) "geçici, belirli bir süre" için kararlaştırılmış nikâh
m. 1918, 2320, 2321, 6230
m. (şüret-i m.) 1921
muʿtād (A.): âdet olunmuş, alışılmış
m. 4081
muṭahhar (A.): temizlenmiş
m. 34
muṭahhir (A.): temizleyen, temizleyici
m. 131, 449, 453
m.+dür 129
m. eyle- 107
m. ḳıl- 110
muʿtaḳ (A.): (fık.) azad edilmiş, hürriyeti eline verilmiş köle
m. 6174
m.+sın 3010
muʿtaḳu'l-baʿż (A.): (fık.) tamamen değil, kısmen azad edilmiş köle veya cariye
m.3081
muṭallaḳ (A.): boşama
m. vāḳî ol- 818
muṭavvel (A.): uzatılmış, tafsilatlı
m. ol- 192
muʿteber (A.): saygın; inanılır, güvenilir
m. 2, 31, 93, 113, 145, 163, 175, 176, 183, 309, 320, 591, 612, 681, 689, 700, 808, 846, 1023, 1050, 1061, 1183, 1266, 1425, 1432, 1505, 1581, 1712, 1730, 1744, 1787, 1944, 1953, 1955, 1967, 1998, 2007, 2014, 2093, 2159, 2173, 2257, 2270, 2281, 2297, 2339, 2387, 2391, 2400, 2402, 2489, 2615, 2631, 2635, 2673, 2730, 2776, 2855, 2859, 2914, 2927, 2950, 3066, 3071, 3075, 3126, 3149, 3179, 3384, 3514, 3519, 3626, 3659, 3734, 3753, 3783, 3915, 3917, 3919, 3922, 3923, 3927, 3985, 4060, 4264, 4380, 4384, 4386, 4393, 4417, 4487, 4508, 4519, 4550, 4585, 4591, 4600, 4622, 4656, 4678, 4725, 4830, 4849, 4873, 4901, 4918, 4923, 4932, 4934, 4947, 4963, 4965, 4976, 4980, 5001, 5005, 5010, 5028, 5053, 5090, 5099, 5133, 5208, 5237, 5267, 5270, 5305, 5344, 5348, 5351, 5355, 5358, 5366, 5451, 5452, 5464, 5478, 5485, 5515, 5521, 5533, 5549, 5559, 5565, 5567, 5583, 5599, 5616, 5617, 5620, 5622, 5629, 5639, 5693, 5695, 5712, 5726, 5732, 5736, 5744, 5756, 5791, 5879, 5931, 5934, 5966, 5978, 6154, 6166, 6173, 6210, 6244, 6267, 6268, 6270, 6293, 6295, 6319, 6472, 6501, 6521, 6538, 6539, 6555, 6565, 6612, 6836, 6865, 6874, 6901, 6942, 6951, 6967, 6980, 6983
m.+dür 1114, 1956, 2858, 3024, 3223, 3286, 4328, 4749, 4756, 4808, 4912, 5093, 5132, 5142, 5366, 5370, 5481, 5682, 5702, 6238, 6245, 6247, 6290, 6950
m. ol- 133, 178, 185, 228, 230, 848
muʿtekif (A.): itikafa girmiş; camide bir bölme içinde kendini ibadete, halvete adamış kişi
m.+den ġayrı 1835, 1837
muṭīʿ (A.): itaat eden, boyun eğen
m. 3327, 6202
m. ol- 1043
muṭlaḳ (A.): kayıtsız şartsız; yalnız, tek
m. 99, 111, 128, 168, 1453, 1697, 1698, 2777, 2795, 3093, 3117, 3118, 4109, 4565, 4837, 4839, 5058, 5081, 5447, 5588, 5783, 5817, 5844, 5887, 5888, 6052, 6461, 6569, 6675, 6730, 6958
m. (māʾ-i m.) 115, 123, 129, 148, 157, 162
m. (milk-i m.) 4986
m. (neẕr-i m.) 1709
m. durur 5082

m.+dadur 4741
m.+dur (mā'-i m.) 126
muṭlaḳā (A.): ne olursa olsun, her hâlde, illâ ki
m. 160, 227, 850, 859, 2518, 2707, 3019, 3027, 3131, 3891, 4039, 4494, 4546, 4806, 4807, 4835, 4877, 4982, 4984, 5087, 5112, 5120,5129, 5942, 6031, 6055, 6095, 6243, 6244, 6254, 6495, 6568, 6699, 6754, 6888
muṭṭali' (A.): haber almış, öğrenmiş olan
m. ol- 4933
muttaṣıl (A.): aralıksız, hiç durmadan, biteviye
m. 487, 1776, 2812, 3164, 5720, 6431, 6753, 6904
muvāfıḳ (A.): uygun, yerinde
m. 2399, 2401, 4883
m.+dur 4985
muvaḳḳat (A.): geçici, belli bir vakte özgü
m. 1924, 5546, 5887, 5888
m. ḳıl- 5918, 5920
muvālāt (A.): dostluk; koruma, yardım
m. (mevlā-yı m.) 5320
mużāf (A.): bağlanmış, bağlı, izafe olunmuş
m. ol- 2621
mużārib (A.): (fık.) "mużārebe şirketi"nde, yani bir yandan sermaye, öte yandan iş, emek katılımıyla kurulan şirkette sermayeyi kullanan kimse
m. 3285, 3623, 4631, 5111, 5114, 5116, 5120, 5792, 5801, 5804, 5809, 5811, 5814
m.+dür 5122
mübārek (A.): kutlu, uğurlu
m. 42
mübāḥ (A.): işlenmesinde sevap ve günah olmayan şey
m. it- 565
mübtedî (A.): yeni başlayan, acemi
m. 1128
mücelled (A.): ciltli, citlenmiş
m. 700
mücerred (A.): soyut; karışık olmayan
m. 262, 1787, 2014, 2179, 3071, 3697
müctebā (A.): seçilmiş, seçkin
m. 37, 6603
m. (rasūl-i m.) 639, 6606
müctehid (A.): (fık.) ferʿî (ayrıntılı) konular ile ilgili olan şerʿî bir hükmü, delilinden çıkarma konusunuda bütün gücünü harcayan, ilmî yeterliği olan kişi
m. 4670
m.+ler 1401, 4814, 7006
m.+ler ḳavli 901
m.+ler cānına 16
m.+ler meẕhebi 4873
müctemiʿ (A.): toplanmış
m. 3459
müdāvāt (A.): deva arama, hastaya bakıp ilaç verme
m. it-: 4185
müddeʿā (A.): (fık.) iddiacı durumdaki kişinin dava ettiği, iddia edilen şey
m.+sın 5570
müddeʿā ʿaleyhi (A.): (fık.) hâkim huzurunda kendisinden hak talep edilen kişi, davalı
m. 4691, 5145, 5185, 5187, 5442
m.+den 5199
müddet (A.): süre, vakit, zaman
m. 663, 2096, 2746, 2940, 3214, 6082, 6088, 6440
m. içi 2763, 2770, 2771
m.+de 2750
m.+i 669, 672, 721, 725, 809, 1249, 1360, 1940, 2944, 2949, 3986
m.+in 5781, 6002, 6085, 6086
m.+ince 6091
m.+inüñ 1938
m.+üñ 2748
m.-i ʿiddet 2960, 3005
m.-i īlā 2767
m.-i meshṣ 673, 716
müddeʿî (A.): (fık.) bir şeyi dava eden, hâkim huzurunda bir hakkın kendisine ait olduğunu iddia eden kimse; davacı
m. 2489, 2490, 4348, 4351, 4600, 4602, 4611, 4615, 4616, 4691, 4961, 4994, 5002, 5012, 5122, 5123, 5185, 5186, 5189, 5198, 5201, 5253, 5305, 5314, 5319, 5333, 5341, 5360, 5367, 5442, 5447, 5448, 5451, 5457, 5459, 5516, 5557, 5786
m.+den 5455, 5465
m.+dür 5116, 5117
m.+nüñ 4575, 4576, 4965, 5229, 5259, 5260, 5266, 5269, 5272, 5446
m.+ye 5037, 5261
müdebber (A.): (fık.) azad olması, efendisinin ölümüne bağlı olan köle
m. 1683, 2247, 2264, 2818, 2948, 3099, 3117, 3356, 3419, 3524, 4298, 6182, 6190, 6191, 6387, 6388, 6882, 6921
m. gibi 3133
m.+de 6179, 6781
m.+dür 3093, 3107, 3116
m. eyle- 3092, 4287
m. it- 6182, 6188
m. ḳıl- 6170, 6180, 6182
müderris (A.): ders verenler, öğretmenler
m.+ler 28
müʾebbed (A.): sonsuz, ebedî
m. ol- 3682
müʾeccel (A.): ileriye bırakılmış, peşin olmayan

m. 2419, 3420, 3718, 4594, 5776, 6144
m. (mehr-i m.) 2423
müʾekked (A.): pekiştirilmiş, sağlamlaştırılmış;
m. 1121, 1827, 1857, 2315, 2345
müʾezzin (A.): ezan okuyan
m. ol- 6115
müferrağ (A.): kalıba dökülmüş
m. 6751
müfessir (A.): Kur'an-ı Kerim'i yorumlayan din alimi
m.+ler 28
müflis (A.): bir işte bütün parasını batırmış, iflâs etmiş
m. 3784, 3786, 4647, 6252
m. ol- 3788, 4741
müfsid (A.): bozan, bozucu
m. 880, 881, 890, 1271
m. durur 1267
müftî (A.): (fık.) fetva veren, müftü
m. 6493
m.+ler 6117
m.-i mācin 6249
m.-yi mācin 6248
mühlik (A.): öldüren, öldrücü
m. ol- 3291
mükāteb (A.): (fık.) tamamladığı zaman azad edilmek üzere belli bir bedel (ücrete)'e bağlanmış köle
m. 1649, 2247, 2254, 2254, 2255, 2264, 2815, 2948, 3357, 4298, 6138, 6142, 6148, 6170, 6644, 6646, 6647, 6654, 6657, 6781, 6882
m. gibi 3082, 6157, 6159
m.+de 6179
m. eyle- 6162
m. ḳıl- 4287, 6137, 6146, 6154, 6155, 6158, 6180, 6183, 6183, 6652
mükerrem (A.): sayın, saygıdeğer
m. 281
mükreh (A.): (fık.) iradesi dışında konuşmaya ve iş yapmaya zorlanan
m. 2624, 3066, 3216
m.+e 6222
mükrih (A.): (fık.) birini bir tür konuşmaya ve iş yapmaya zorlayan, güç kullanan
m.+e 6222
mülteḳıṭ (A.): (fık.) cami, kilise v.b. yerlere bırakılmış kimsesiz çocuğu bulup alan kişi
m. 3470, 3515
m.+dan 3473
mülzem (A.): gerekli görülmüş
m. ol- gerekmek 3564
mümāṯil (A.): benzer, andıran
m. 1950
mümeyyez (A.): seçilmiş, üstün meziyetli
m. 6751
müʾmin (A.): İslâm dinine inanmış, Müslüman
m. 6903
m. ol- 87
m.+ler 16
mümkin (A.): olabilir, mümkün
m. degül 915, 5747
m.+dür 4500, 4510, 6900
m. ol- 323, 1031, 3013, 3015, 3028, 4509, 5194, 5743, 5744, 5749, 5750, 5947, 6901
münāsib (A.): uygun, yerinde
m. 1883
mündefiʿ (A.): hastalık, savaş, sıkıntı vb. olumsuzlukları savuşturan, kurtulan
m. ol- 5445, 5450
münferid (A.): yalnız olan, tek, kendi başına
m. 1095, 1096, 1098, 1105, 1198
münfesiḫ (A.): (fık.) anlaşmayı bozan, hükmü kaldıran
m. ol-: feshedilmek 2150, 2166, 2939, 6074, 6077
münhedim (A.): yıkan
m. ol-: yıkılmak 6342
münkir (A.): kabul etmeyen, inkâr eden
m. 4351
m.+dür 5362
m.+e 5279, 5280, 5284, 5305, 5314, 5319
m. ol- 2486, 4347, 5343
müntefiʿ (A.): yararlanan, faydalanan
m. ol- 6457, 6458
münteşir (A.): yayılmış, açılmış
m. ol- 767
mürsel (A.): gönderilmiş
m. 12, 5242, 5246
m. ḳıl-: gönderilmek 5242
mürsil (A.): gönderen, yollayan
m. 6715
mürted (A.): (fık.) İslâm dininden dönen erkek
m. 2529, 6521, 6718
m.+dür 2520
m.(d)+ün 2518
m. ol- 606, 2525, 3402, 3410, 3417, 3432, 3444, 3446, 5184, 6234, 6235
mürtedde (A.): (fık.) İslâm'dan dönmüş kadın
m. 2519, 2521, 2534, 3406
m. ol- 2543, 2545, 3428
mürtehin (A.): (fık.) hak sahibi sıfatıyla rehin (ipotek) alan kimse
m. 3979, 6759, 6765, 6768, 6770, 6771, 6773, 6775, 6805, 6806, 6808, 6809, 6812
m.+de 6794
m.+den 6800
m.+e 6774
müsāfir (A.): yolcu, yolculukta konuk olan kişi
m. 550, 642, 669, 671, 717, 718, 722, 724, 1018, 1028, 1386, 1471, 1712, 1714,

1784, 1806, 1807, 5073
m.+di 1817
m.+dür 1388, 1392
m.+ler 662
müsāvī (A.): eşit, denk
m. 4481
müşbit (A.): ispatlayan
m. 5578, 5585
müsellem (A.): doğruluğu, gerçekliği herkesçe kabul edilmiş olan
m.+dür 4899
m. dut- 6948, 6951
müsemmā (A.): adı olan, bir şekilde adlanmış; belirli
m. 1929, 2369, 2374
m.+dan 1935, 6057
müsinne (A.): iki yaşını doldurmuş dana
m. 1585, 1592
m.+yle 1587
müskir (A.): (fık.) sarhoş edici, sarhoşluk veren yiyecek veya içki
m. 6707
müskirāt (A.): sarhoşluk verici maddeler
m.+uñ 3226
müslemün ileyhi (A.): kendine teslim edilen
m. 4459, 4460
müslim (A.): (fık.) İslâm dininde olan, Müslüman erkek
m. 2815, 6518, 6717, 6918
m. daḫı 6869
m. ü ʿāḳıl 1692
m. üzre 5008
m.+üñ 5013
m. (māl-ı m.) 6220
müslime (A.): (fık.) Müslüman kadın
m. 2307, 2519, 2529, 5042
müslimīn (A.): müslümanlar
m.+den 1676
müstaġrıḳ (A.): gark olmuş, dalmış, batmış
m. it- 3097
m. ol- 5691
müstaḳbel (A.): gelecek, gelecek zaman
m.+de 3152
müstaḳīm (A.): doğru, dürüst
m. ol- 4671
müstaḳriż (A.): (fık.) borç alan
m. ol- 5805
müstaʿmel (A.): kullanılmış, eski
m. 219, 240, 257, 261, 264, 451
müsteʾcer (A.): (fık.) kiraya verilmiş, kiralanmış şey
m. 3977
müsteʾcir (A.) : (fık.) kiracı, kiralayan
m. 3285, 5843, 6007
müsteḥab (A.): Hz. Muhammed (sav)'in bazen işleyip, bazen terk ettiği nafile namaz ve oruç gibi şeyler
m. 1015, 1120, 6474, 6560
m.+dur 294, 314, 490, 552, 954, 955, 956, 957, 958, 1014, 1280, 3466,
m.(b)-ı taʿcīl ol- 961
müstaḥıḳ (A.): hak sahibi, haklı olan
m. 2074, 3532, 3878, 3880, 4473, 5377, 5384, 5386, 5399, 5401, 5413, 5417, 5419, 5429, 5432, 5439, 6168, 6430
m.(ḳ)+a 3882, 5438
m.+dan 5389, 5406, 5415, 5418, 5431, 5437
m.(ḳ)+ı 5397, 5414, 5906, 6354
m.(ḳ)+uñ 5422
m. çıḳ- 3851, 3861, 3867, 3875, 3877, 4468, 4473, 4477, 4998
m. ol- 4722
müsteʾīr (A.): (fık.) borç alan
m. 3285, 5843, 5877
müsteʾmin (A.): (fık.) başka bir ülkeye emân (izin) ile giren kimse
m. 6870
müstevlī (A.): işgal eden, işgalci
m. ol- 3358
Müsülmān (<A.müslim+F.ān): İslâm dininde olanlar
m. 98, 606, 1952, 1954, 2303, 2527, 3309, 3367, 3389, 3424, 3441, 3461, 4363, 4997, 5001, 5001, 5049, 5050, 6318
m.+ıdı 5048
m. ḥaḳḳı 5011
m. üzre 5006
m.+a 3236
m.+am 5047, 5049
m.+dan 4996, 5000, 5002
m.+dur 3475, 5003
m.+ı 6869
m.+lar 3310, 3336, 3429
m.+lar gibi 3323, 3324
m. ol- 602, 603, 604, 605, 607, 2517, 2523, 3321, 3322, 3381, 3384, 3404, 3405, 3411, 3441, 3443, 3443, 3594, 4367, 5043, 5045, 6189
müşāʿ (A.): (fık.) ortaklar arasında birlikte kullanıldığı hâlde üçte bir, yarı yarıya gibi hisselere ayrılmamış olan mal
m. 6752, 6776
müşkil (A.): zor, güç, engel, zorluk
m. 6984, 6991, 7003
m. (ḫunşā-yı m.) 6985, 7001, 7003
m.+de (ġayr-ı m.) 5647
m.+inde 5644
müşkilāt (A.): halledilmesi zor konular
m.+dan 2638
müşteha (A.): iştah, istek uyandıran
m. ol- 2019, 2021, 2022, 2024, 2207

müşterā (A.): satın alınmış
m. ol- 4387
müşterek (A.): ortak, ortaklaşa
m. 1057, 1972, 3084, 4634, 5836, 6447
m. ol- 3600, 3602, 3630, 3663, 5540, 6070, 6510, 6935
müşterī (A.): satın alan, alıcı
m. 3649, 3719, 3739, 3784, 3785, 3786, 3788, 3791, 3793, 3794, 3876, 3881, 3882, 3899, 3903, 3905, 3906, 3910, 3912, 3913, 3922, 3930, 3936, 3951, 3958, 3963, 3975, 3992, 3994, 3995, 3998, 4000, 4002, 4009, 4014, 4042, 4045, 4050, 4052, 4055, 4073, 4074, 4078, 4085, 4086, 4087, 4092, 4094, 4097, 4101, 4110, 4113, 4114, 4116, 4120, 4122, 4125, 4126, 4128, 4130, 4132, 4134, 4137, 4158, 4163, 4176, 4179, 4180, 4183, 4195, 4204, 4206, 4208, 4217, 4229, 4236, 4239, 4240, 4251, 4259, 4263, 4281, 4288, 4308, 4310, 4311, 4315, 4317, 4329, 4336, 4342, 4355, 4372, 4392, 4405, 4406, 4408, 4410, 4420, 4426, 4433, 4438, 4440, 4444, 4446, 4459, 4461, 4469, 4474, 4476, 4856, 5267, 5274, 5388, 5394, 5402, 5404, 5408, 5416, 5423, 5510, 5522, 5534, 5539, 5569, 5570, 5573, 5574, 5575, 5577, 5579, 5582, 5584, 5585, 5609, 5615, 5616, 5619, 5622, 6213, 6445, 6637, 6638, 6640, 6641, 6789, 6790, 6818
m. aldığı 4088
m. eli 4299, 5613
m. ķatı 4043, 4048, 4054, 4093, 4316, 4427, 4438, 4439
m. mālı 4157
m. üsti 6436
m. üzre 5395
m. (şā'-ı m.) 4430, 4464
m.+de 4218
m.+den 3773, 3792, 4107, 4640, 5429, 5572
m.+den öñdin 5625
m.+den şoñra 5524, 5624
m.+dür 4463
m.+nüñ 3746, 3770, 3890, 3893, 3896, 3996, 4004, 4182, 4266, 4314, 4318, 4455, 5433, 5621, 5623, 6817, 6821
m.+nüñdür 4003
m.+ye 3999, 4016, 4103, 4178, 4333, 5393, 5400, 5508, 6436
m.+yle 6441
mütlif (A.): öldüren, yok eden
m.+ine 6706
müttefiķ (A.): aynı görüş ve düşüncede olan
m. 4980, 4983, 4988, 4993
müttehem (A.): itham olunan, suçlanan
m. 4690, 4724
m. ol-: suçlanmak 5733
mütteḥid (A.): birleşik, birleşmiş
m. (cins-i mütteḥid) 3961
müvekkil (A.): (fık.) birini kendine vekil tayin eden kimse
m. 4627, 4629, 5070, 5073, 5141, 5183
m. gibi 5056
m. üzre 5103, 5147
m.+dür 5067
m.+e 5069
müyesser (A.): kolay gelen, kolaylıkya olan
m. ol- 3012
Müzdelīfe (öz. a.): hacıların Mekke yakınında mutlaka uğradıkları, Arafat ile Mina arasında bulunan kutsal yer
m.+dür 1849
müzekkā (A.): tanıklığı kabul edilebilecek niteliklere sahip olan
m. 3185
Toplam kelime : 3407
Kelime çeşidi : 847
Madde başı : 396

N, Ñ

nacaķ (F.) : kısa saplı, küçük odun baltası
n. 925
nādir (A.): seyrek, az
n.+dür 4414
nāfile (A.): farzların dışında yapılan ibadet krş. nefle
n. 969, 971, 972, 1016, 1019, 1027, 1135, 1139, 1301, 1415, 1461, 1484, 1711, 1772, 2327, 2332
nāfiẕ (A.): (fık.) hüküm bakımından geçerli, kabul edilebilir
n. 4162, 4677, 4749, 4873, 5014, 5103, 5235
n.+dür 4835, 4866, 6212
nāgāh (F.) : krş. nāgehān
n. 606, 1328
nāgehān (F.) : birdenbire, ansızın krş. nāgāh
n. 56, 80, 124, 266, 292, 315, 343, 528, 631, 872, 1191, 1195, 1222, 1243, 1304, 1331, 1493, 1577, 1769, 1770, 1785, 1793, 1973, 2015, 2038, 2054, 2287, 2306, 2356, 2357, 2359, 2455, 2524, 2877, 2951, 2956, 3047, 3108, 3344, 3402, 3427, 3481, 3551, 3558, 3573, 3751, 3791, 3798, 3825, 3854, 3916, 3971, 4010, 4093, 4121, 4153, 4265, 4313, 4473, 4575, 4696, 4872, 5042, 5162, 5863, 5883, 6038, 6102,

6122, 6127, 6186, 6307, 6327, 6395, 6403, 6411, 6733, 6809, 6819, 6849, 6854, 6860, 6871
nā-ḥaḳ (F.+A.) : A. boş yere, haksız yere
n. 1890
nahr (A.): zilhiccenin onuncu gününden itibaren başlayıp devam eden ve kurbanın kesildiği ilk dört gün
n. (āhir-i eyyām-ı n.) 6551
n.+uñ 6552
naḳd (A.): (fık.) altın, gümüş v.b. madenî para
n. 4544
n.+e 5809
n. eyle- 5718
nāḳıż (A.): bozan, bozucu
n.+dur 510
naḳl (A.): başka bir yere götürme, taşıma, aktarma
n. ile 1300
n.+i 24, 1885
n.+ini 69, 1885, 2993
n.-i kitāb 1361, 1588
n.-i şahādet 4780, 4781, 4798, 5413
n. eyle- 66, 69
n. it- 159, 159, 190, 301, 922, 1455, 2413, 2427, 2429, 3716, 4131, 4131, 5239, 5937
n. ḳıl- 190, 301, 922, 1592, 4775
n. ol- 450, 5935, 5935
n. olın- 191, 2638, 4417, 5937
naḳṣ (A.): eksiklik; eksiltme, azaltma
n. it- 2228, 3939, 3942, 4075, 4079, 4257, 6345
n. ol- 6344
naḳż (A.): bozma, geçersiz sayma
n. eyle- 628
n. it- 517, 628, 3332, 3333, 3335, 3693
n. ol- 2328, 2329
n. olın- 5033
namāz (F.) : namaz
n. 87, 90, 228, 230, 232, 250, 286, 418, 425, 535, 537, 597, 609, 624, 825, 841, 869, 888, 936, 966, 1078, 1220, 1225, 1255, 1262, 1308, 1313, 1460, 1478, 1820, 1829, 2331, 3245, 6558
n. erkānı 1253
n. içi 528, 840, 1191, 1218, 1226, 1229, 1230, 1256, 1269, 1270
n. içün 1510
n. (ābdest ü n.) 526
n.+a 794, 862
n.+da 30, 524, 868, 1057, 1085
n.+dan 1204, 1209, 1432
n.+dan öñdin 982, 6555
n.+dan şoñra 1464, 1871, 6556
n.+ı 96, 99, 220, 520, 531, 616, 633, 634, 636, 561, 594, 779, 829, 872, 979, 997, 999, 1000, 1055, 1086, 1093, 1116, 1124, 1144, 1147, 1159, 1203, 1211, 1213, 1224, 1227, 1236, 1248, 1252, 1259, 1269, 1304, 1311, 1312, 1315, 1316, 1319, 1406, 1410, 1412, 1419, 1434, 1475, 1477, 1501, 1517, 1825
n.+ın 99, 305, 311, 521, 527, 585, 616, 668, 778, 873, 958, 992, 994, 1046, 1056, 1129, 1148, 1150, 1153, 1198, 1208, 1216, 1219, 1239, 1312, 1324, 1383, 1406, 1410, 1412, 1419, 1513, 1514, 3314, 3409, 3411, 4970,
n.+ında 623, 666, 1093, 1097, 1159
n.+ını 307, 1826
n.+lar 964, 3414
n.+uñ 103, 1394, 1471
n. ḳıl- 221, 241, 246, 249, 285, 427, 527, 547, 555, 559, 582, 596, 608, 611, 617, 631, 643, 645, 668, 778, 793, 822, 861, 865, 873, 962, 998, 1007, 1013, 1030, 1054, 1121, 1129, 1133, 1155, 1157, 1160, 1164, 1170, 1232, 1312, 1414, 1429, 1431, 1467, 1483, 1513, 1514, 1853, 1864, 3246, 3704, 3706, 4973, 6992,
nār (A.): ateş, od
n. 3730
nās (A.): insanlar; halk, herkes
n. 22, 753
n. (ʿalā'n-n.) 4207
naṣ (A.): (fık.) bir konu hakkında şerî delil olarak kullanılan Kuran ayeti
n. 2640
n.(ṣ)+ıla 6699
naṣb (A.): tayin etme, atama
n. eyle- 3537, 4667, 4746
n. it- 1668, 3685, 6464
n.-ı nāyib ḳıl-: vekil tayin etmek 4830
naṣîb (A.): pay, hisse, Allah'ın kısmet ettiği şey
n.+i 3547, 6458, 6469
n.+in 3085, 5860, 5861, 6448, 6863, 6864
n.+inde 5946, 6457
n.+inden 3577, 5731, 5951
n.+lerince 6468
n.+üñ 6681
Naṣrānî (öz.a.) : Hristiyan erkek
n. 2494, 5042, 5243
Naṣrāniye (<naṣrāniyye öz.a.): Hristiyan kadın
n. 5047
Naṣrāniyye (A.): Hristiyan kadın
n. 2494
nāşize (A.): (fık.) kocasının evinden izinsiz çıkıp giderek kendini kocasından alıkoyan kadın

n. 3001
nāyib (<nāʾib A.): vekil, birinin yerine geçen
n.+i 4743, 4744, 4745
n. (naṣb-ı n. ḳıl-) 4830
n. ol- 4746, 4747
nāyibu'llāh (A.): Allah'ın hukukunu temsil eden, Allah'ın vekili
n. 4666, 4915
naẓar (A.): bakma, göz atma
n. it- 2905, 2909, 6613
n. ḳıl- 50, 175, 2002, 2917, 5216, 6615, 6617, 6622
naẓm (A.): vezinli, kafiyeli söz
n.+ıla 24, 73
n.+a gel- 1883
n.+ında 52, 79
n.+ıyiçün 23
n. it- 49, 59
ne : 1. (zamir olarak) ne
n. 266, 428, 538, 1288, 1653, 2885, 3647, 3695, 5079, 5833, 6012, 6194, 6222, 6345, 6916
ne bāk 1640, 3999, 4157, 4310, 4646, 4703, 5172, 5873, 6047, 6337, 6769
n. ġam 505, 550
n. ḳadar 234, 326, 342, 1392, 1509, 1605, 1608, 1763, 1986, 2370, 2631, 3655, 4322, 6004, 6334, 6951
n. ki 1681, 3007, 3285, 3547, 5193
n. kim 383, 386, 1612, 2776, 2984, 3700, 4870, 5275
n. şek 2479, 2696, 3211, 3446, 3786, 5123, 5386, 5773, 5827, 6497
n. var 289, 1367, 3473, 3906, 4956, 5333
n.+dür 377, 1041, 1075, 1184, 1332, 1598, 1774, 2580, 2804, 3182, 3188, 3302, 3569, 3727, 4233, 4338, 4661, 4815, 5608, 5795, 6201, 6548, 6566
n.+ydügi 1884
n.+ydügin 5700, 6002, 6008
n.+ydügini 5699
n.+ye 6061
n.+yidi 277
n.+yise 1774, 5938
n.+yse 73, 2952
2. ne kadar
n. 5579
n.+dür 4402
n.+ye 2023, 4261, 6384
3. hangi
n. 735, 985, 2983
n. vaḳt 309, 673, 2855
4. ne... ne...
n. ḳul aldum n. ḫō borcum var i cān 5454
neʿam (A.): evet, tamam, hay hay, öyledir
n. 143, 166, 218, 388, 605, 670, 688, 713, 909, 1574, 1766, 2020, 2044, 2363, 2381, 2429, 2460, 2484, 2506, 2598, 2608, 2703, 3032, 3057, 3063, 3178, 3332, 3450, 3539, 3585, 3688, 3795, 3811, 3882, 4055, 4080, 4272, 4276, 4289, 4292, 4449, 4462, 4463, 4468, 4512, 4631, 4744, 4979, 5033, 5109, 5142, 5160, 5168, 5214, 5217, 5232, 5370, 5540, 5551, 5682, 5753, 6097, 6229, 6245, 6299, 6309, 6317, 6334, 6597, 6735, 6760, 6814, 6955
nebī (A.): peygamber
n.+ler efżalı 12
necāset (A.): (isim olarak) pis, idrar, dışkı gibi pislik krş. neces
n. 138, 194, 195, 199, 290, 309, 732, 823, 824, 848, 862, 886, 887, 902, 917, 920
n.+den 140, 204, 389, 822, 837, 843, 860, 923
Necd (öz. a.): Arap yarımadasının orta bölgesi
n.+üñ (ehl-i n.) 1877
neces (A.): (sıfat olarak) pis, murdar krş. necāset
n. 134, 194, 202, 239, 399, 400, 406, 408, 414, 415, 849, 853, 906, 929
n.+den 346
n.+dür 404
necis (A.): pis, murdar
n. 272, 275, 347, 356, 374, 401, 402, 403, 409, 411, 416, 799, 853, 854, 857, 1005, 1271, 6546
n.+dür 225, 227, 281, 384
n.+dür (ʿayn-ı n.) 384
nefʿ (A.): fayda, kâr, çıkar
n. 6323
n.-i maḥż: tam, geniş bir yararlanma 6295
nefʿi (<nefʿī A.): faydayla, çıkarla ilgili; faydalı
n. 6320
nefīr-i ʿām (A.): halkı askere sürme
n. 3307
nefīs (A.): pek hoş, çok beğenilen
n. 3723, 3727
nefle (<nāfile A.): krş. nāfile
n. 1704, 1715
nefs (A.): 1. öz, varlık, kişilik, kendi
n.+e 4553, 4587
n.+i ile 5819
n.+in 2410
n.+inde 6245
n.+inden 6413
n.+ine 3321, 4574, 4586, 6460
n.+ini 2409, 2412, 2835, 3386, 6022, 6286
n.+üm 1914
2.insanın yeme içme gibi biyolojik ihtiyaçları
n.+i 4591

nefy (A.): olumsuzluk; ret, reddetme
n. 2858
n.+e 4940, 4940, 4945, 4946, 4947, 4963, 5335, 5336
n.+i 2861, 2864, 2865, 3126
n.-i işbāt 5344
n.-i veled ḳıl-: doğan çocuğu kendinden kabul etmemek, reddetmek 2851, 2855
n. eyle-: reddetmek, inkâr etmek 2830, 3125, 3128, 4964
n. it-: reddetmek 2859
n. ol-: reddedilmek 2858, 2863, 2864, 4956, 5333
nehr (A.): akarsu, çay, nehir
n. içi 213
Neml (A.): Kur'an-ı Kerim'in 27. suresi
n. 1346
nerd (F.) : tavla, tavla oyunu
n. ü şatranc 4970
neseb (A.): (fık.) soy, baba soyu
n. 1937, 1938, 2346, 2830, 2854, 2861, 2967, 2971, 2973, 2976, 2976, 2977, 2980, 2982, 3026, 3030, 3064, 3474, 5284, 5619, 5627, 5751, 5760
n. (maʿlūmu'n-n.) 3028
n. (mechūlü'n-n.) 2758, 3015, 3016, 3021, 5303, 5311, 5738, 5746, 5759
n.+de 3129
n.+den 2048, 2050, 2582, 2583, 2585, 2588, 2589, 2591, 2603, 2606, 2607, 6173
n.+den daḫı 2756
n.+dendür 6175
nesne: şey, bir şey, hiçbir şey
n. 118, 145, 151, 170, 308, 387, 413, 424, 448, 499, 584, 741, 923, 978, 1531, 1567, 1679, 1834, 2076, 2163, 2175, 2308, 2456, 2457, 2457, 2460, 2481, 2487, 2537, 2667, 3174, 3276, 3360, 3478, 3599, 3645, 3702, 3723, 3828, 3907, 3908, 4103, 4114, 4115, 4441, 4586, 4698, 4716, 4972, 5091, 5214, 5218, 5363, 5785, 5940, 5967, 6025, 6072, 6084, 6089, 6111, 6111, 6282, 6317, 6318, 6344, 6482, 6490, 6511, 6843, 6858, 6888, 7003
n. daḫı 2790, 4434
n. kim 4296, 5189
n.+de 169, 1012, 2987, 3089, 3161, 3513, 3593, 4499, 4787, 4885, 5024, 5635, 5637, 5646, 5937, 5938
n.+den 6420
n.+ʾi 6424
n.+ler 1226, 1251, 1891, 3291, 4417
n.+lerde 1945, 1949
n.+lerden 2913, 5939
n.+nüñ 941, 944, 3650, 4649
n.+si 3279, 5699, 5936
n.+sini 5061
n.+ye 515, 519, 1048, 5016, 5018, 5020, 5105, 5110, 5701
n.+yi 106, 2482, 3571, 5088, 5536, 6239, 6424, 6428, 6776, 6789, 6804
n.+yile 3236, 5697, 6838
n. it- 6692
nevʿ (A.): tür, çeşit
n. 2610, 3570, 3592, 5057, 6281
n.+i 3606, 3608, 3627, 3641, 4272, 4284, 4290, 4513, 6859
n.+idür 6683
n.+ini 2430
n.-i evvel 3622, 4273
n.-i meskī 4516
n.-i şānīde 3622
n.-i ṯalāṯuñ 2643
nevāfil (A.): farz ve vacip dışında yapılan ibadetler, nafileler
n. 626, 1288
nev-rūz (F.) : Güneş'in koç burcuna girdiği gün [Rumî 9 Mart, Milâdî 21 Mart]
n. 4355
ney (F.) : kamıştan yapılan, üflemeli müzik aleti
n. çal- 6106
n'eyle- (<ne+eyle-) : ne yapmak, ne etmek
n.-di 1428, 1652, 2963, 3170, 4838, 5044
n.-diler 4220
n.-düñ 4644
n.-r 1438
n.-ye 419, 445, 632, 721, 749, 1192, 1325, 1338, 1775, 2811, 3085, 3331, 3336, 3503, 3512, 3852, 4685, 4785, 4815, 5410, 5413
n.-yeler 1156
n.-yiser 3930
n.-yüben 586, 1862
neẕr (A.): bir şarta bağlı adak, adama
n.-i muʿayyen 1702, 1707
n.-i muṭlaḳ: şarta bağlı olmayan adak 1709
n. ḳıl- 1779
nıṣf (A.): yarı
n. 2375
n.+ı 1689, 1898, 2069, 2373, 2376, 2458, 2952, 3553, 3662, 5588, 5591, 5681, 5682, 6917
n.+ın 1473, 2067, 2069, 2437, 2532, 3076, 5588, 5591, 5658, 6054, 6799, 6826, 7002, 7002
n.+ına 3601, 3605
n.+ında 3601, 3605
n.+ından 6062
n.+ını 3553, 5041, 5586, 5776, 5983, 6144, 6226, 6489, 6754
n.+uñ 2620

n.-ı āḫar 3651
n.-ı bāḳī 5983
n.-ı biri 3651
n.-ı diyet 6928
n.-ı mehr 2064, 2077, 2073, 6229
n.-ı miṣḳāl 1624, 1625
n.-ı şāᶜ 1685, 1814, 1815, 1819, 2821
n.-ı ᶜuşr 1661, 1676, 1679
nice : nasıl; çok, birçok; hangi; ne zaman krş. niçe
n. 9, 18, 51, 726, 855, 1354, 1402, 1831, 2913, 3337, 3435, 5315, 6046, 6209, 6684
n. kim 2569
n.+dür 393, 477, 586, 763, 937, 1118, 1436, 1519, 1527, 1989, 2323, 2514, 2609, 2866, 2903, 3008, 3143, 3188, 3387, 3464, 3569, 3666, 3898, 4258, 4303, 4413, 4533, 4551, 4780, 5015, 5057, 5185, 5768, 5816, 5926, 6048, 6135, 6150, 6201, 6236, 6253, 6494, 6513, 6698, 6780, 6956
n.+ye 5652
niçe : krş. nice
n. 4654
n. (bir n.) 2678, 5279, 5668, 5680, 6440
nifās (A.): (fık.) lohusalık, (Hanefî mezhebine göre) kadının doğumu izleyen 40 gün
n. 753, 803, 804, 815
n.+ı 807
n.+uñ 809
nihān (F.) : gizli, saklı
n. ol- 946
niḳāb (A.): peçe, yüz örtüsü
n. 2876
n. götür-: yüzünü açmak 19
nikāḥ (A.): (fık.) bir erkekle bir kadının anlaşarak, şahitler huzurunda sözleşme yaparak evlenmesi
n. 890, 1904, 1921, 1924, 2000, 2026, 2112, 2123, 2159, 2165, 2221, 2244, 2291, 2311, 2311, 2316, 2520, 2539, 2745, 4842, 5281, 5526, 5547, 5551, 5568, 6635
n. gibi 2269
n.+ıla 1927, 1999, 2059, 2268
n. üzre 2517, 5553
n. vaḳtı 1938
n. (ᶜaḳd-ı n.) 1888, 5068
n.+dan 2617, 6490, 6491
n.+dan şoñra 5630
n.+ı 2082, 2083, 2104, 2156, 2166, 2173, 2187, 2248, 2498, 2518, 2542, 2721, 2939, 5629
n.+ın 1930, 2128, 2130, 2141, 2146, 2148, 2160, 2284, 5542
n.+ında 2716
n.+um 2157, 2162
n.-ı fāsid: şahitsiz veya tek şahitli nikâh gibi sıhhat şartlarını içermeyen nikâh 2938
n. eyle- 2092
n. it- 889, 1894, 1990, 2057, 2086, 2089, 2092, 2242, 2347, 2468, 2508, 2593, 2661, 6634
n. ḳıl- 2160
nikāḥlan- (A.+Tür evlenmek
n.-dum 5286
n.-sam 2660
nikāḥlu (A.+Tür.): nikâhlı
n. 5564
nimemze (<F. nīm+F.müze): kısa konçlu çizme, mest
n. 703, 706
niᶜmet (A.): iyilik, lütuf, ihsan
n.+inüñ 6
nisā (<nisāᵓ A.): kadınlar
n. (ᶜayb-ı n.) 4933
nişāb (A.): (fık.) zekât vermenin genekli olduğu mal miktarı, zenginlik ölçüsü
n. 1530, 1559, 1595, 1603, 1619, 1633, 1636, 1640, 1644, 1650, 4930
n.+ıla 1638
n.+a 1529, 3298
n.+ında 1581
n.+ından 1634, 1641
n.+uñ 1637
n. ol- 1815
nisyān (A.): unutma
n.+ıla 1334
n'it- (<ne+it-): nitmek
n.-diler 3689, 3929, 4220, 5036
n.-e [nide] 482, 817, 1325, 1386, 1470, 1662, 2276, 2282, 2562, 2604, 2813, 2883, 2996, 3121, 3253, 3350, 3513, 3803, 4249, 4653, 4737, 4792, 4822, 4829, 4840, 4848, 4850, 4884, 5189, 5204, 5400, 5436, 5723, 5779, 5841, 6206, 6341
n.-eler [n'ideler] 94, 344, 663, 1459, 2896, 3193, 3247, 3259, 3469, 3644, 3771
n.-em [n'idem] 76, 78
n.-er [n'ider] 261, 610, 1213, 1985, 2273, 2349, 2693, 2805, 2814, 3241, 3308, 3620, 3759, 3807, 3900, 3939, 3958, 3993, 4008, 4038, 4155, 4171, 4191, 4229, 4245, 4405, 4776, 5034, 5043, 5050, 5201, 5218, 5376, 5866, 5869, 5924, 6231, 6345, 6667, 6924
n.-esin [n'idesin] 355
n.-eyin [n'ideyin] 1919
n.-iser [n'idiser] 557, 719, 1377, 2553, 3065, 3090, 3218, 3221, 3468, 3809,

4050, 4052, 4166, 4568, 4778, 6142, 6687, 6750
n.-megi 586
n.-mek 3192
n.-mek gerek 404, 695, 887, 1303, 1808, 3614, 6447, 6991
n.-miş 4186
n.-sün 6091
nitāc (A.): yavru doğurma, yavrulama
n.+ıla 5349, 5395, 5412
nite : nasıl
n. 1297, 2443, 4871
nitekim (<ne+it-e +kim) : nasıl ki, nitekim
n. 75, 496, 4397
niyāz (A.): yalvarma; dua
n. 87, 425
n. ḳıl- 1460, 1483
niyyet (A.): namaz, oruç gibi ibadetlere başlamadan önce karar verme
n. 592, 596, 985, 1379, 1391, 1703, 2613, 2644, 2651
n. (taʿyīn-i n. eyle-) 984
n. (tertīb ü n.) 484
n.+de 1702
n.+i 256, 593, 1387, 1388, 1699, 1710, 1952, 2034, 2548, 2650, 2777, 2780
n.+in 1780
n.+inde 1716
n.+iyledür 2654
n.+üm 2744
n. eyle- 447, 1708
n. it- 245, 263, 267, 452, 595, 597, 599, 1370, 1383, 1386, 1389, 1406, 1533, 1534, 1696, 1697, 1700, 1701, 1704, 1705, 1711, 1714, 1715, 1717, 1719, 1828, 1865, 2613, 2649, 2650, 2653, 2774, 2775, 2776
nizāʿ (A.): çekişme, kavga
n. 1188, 4512
n. (ḳaṭʿ-ı n. it-) 5789
n. it- 3286, 3690
niẓām (A.): düzen, intizam, kural
n. 2528, 4664, 6498
n.+ı 1887
n.-ı ʿālem içün 3181
n. bul- 1366, 1517
n. ḳıl- 5800
noḳṣān (A.): eksik, kusurlu
n. 95, 545, 695, 1783, 4080, 4253, 4254, 5806, 6416
n. (ʿayb u n.) 77
n.+ıla 1116, 1119, 1334
n.+ı 46, 1326, 4252
n.+ın 4044, 4086, 4147, 4255, 4256, 5609, 5610, 5611, 5903
n.+ını 3946, 4085, 4095, 4098, 4113, 4117, 4150, 4219, 5606, 5894, 5897, 5904, 6405, 6410
n. eyle- 6345
n. it- 4038
n'ol- (<ne+ol-): ne olmak
n.-a 32, 50, 77, 82, 201, 479, 1292, 1591, 1699, 1832, 2034, 2284, 2468, 2548, 2558, 2571, 2697, 3224, 3351, 3617, 4262, 4331, 4540, 4684, 4833, 5422, 5805, 5824, 6278, 6338, 6518, 6540, 6832, 6915
n.-ısar 3077, 6149
n.-maḳ gerek 466, 1046, 1143, 1667
nūr (A.): aydınlık, parıltı
n.+ını 6899
nūru's-şiḳāt (A.): inanılır, güvenilir kimselerin ışık kaynağı
n. 1580
nuṭḳ (A.): söz, konuşma
n.+a 1109
nükūl (A.): cayma, çekinme; vaz geçme
n. 5278
n. ile 4887
n. eyle- 5203, 5273
n. it- 5205, 5234, 5277, 5325
n. ḳıl- 2895, 4626, 5233, 5261
Toplam kelime : 1570
Kelime çeşidi : 330
Madde başı : 100

O

o : o krş. ol
1. (zamir)
o. 34, 137, 166, 278, 409, 433, 463, 740, 783, 871, 936, 959, 975, 1091, 1140, 1215, 1318, 2131, 2239, 2249, 2505, 2678, 3015, 3061, 3166, 3250, 3293, 3448, 3692, 3968, 4104, 4224, 4285, 4871, 4875, 4946, 5272, 5376, 5391, 5667, 5683, 5714, 5796, 5803, 6105, 6413, 6426, 6592, 6599
o.+dur 29, 935, 1107, 4781, 4798
o.+ndan 3745
o.+nuñ 5124
2. (sıfat)
o. 49, 139, 155, 160, 195, 374, 440, 522, 529, 570, 668, 669, 715, 765, 798, 806, 881, 965, 1050, 1440, 1634, 1640, 1708, 1735, 1735, 1829, 1901, 2032, 2100, 2232, 2301, 2494, 2597, 2758, 2801, 3851, 3965, 4104, 4130, 4154, 4326, 4369, 4567, 4590, 4699, 4701, 4758, 4769, 4909, 5002, 5010, 5269, 5272, 5303, 5391, 5545, 5675, 5682, 5707, 5735, 5738, 5759, 5795,

5815, 5867, 5882, 5908, 6016, 6061, 6181, 6189, 6358, 6424, 6428, 6430
o. dem 992, 1210, 1237, 1241, 1251, 2471, 3111, 3442, 4055, 4093, 4736, 4770, 5232, 5469, 5865, 6433
od : ateş
o. 6093
o. közi 6100
o. ḳo- 6093, 6096
odun : odun
o. 3660, 3662, 3664, 3665, 3670
oğlan : çocuk; erkek çocuk
o. 465, 529, 773, 804, 807, 810, 812, 1783, 1979, 1980, 2127, 2155, 2178, 2181, 2294, 2337, 2581, 2630, 2662, 2711, 2967, 2982, 2983, 3052, 3053, 3056, 3062, 3063, 3073, 3141, 3421, 3435, 3440, 3482, 3964, 4046, 4063, 4075, 4939, 5621, 5764, 6237, 6258, 6265, 6520, 6718, 6892
o. ʿavratı 2181
o. gibi 2241
o. iken 4053, 4056, 4057
o.+ıla 818
o. (ḳız o.) 2111, 2127, 2155, 2181, 2237, 2241, 6253, 6258
o.+a 1783, 1977, 2967, 2982, 3053, 3136, 3442, 5766
o.+dan 2237
o.+ı 2111, 2853
o.+uñ 2121, 3002, 4058, 5626, 5761, 6156, 6253, 6324
o. getür-: çocuk doğurmak 820
o. ṭoğur- 3124, 3135, 3433, 4076, 5631
oğlancuḳ : oğlancık, çocukçağız
o. 3040, 3048
o. içün [oğlancuġıçun] 3039
o.+ı 3044
o.+ı [oğlancuġı] 2183, 3037, 3044, 3047, 3465
o.+ına [oğlancuġına] 3044
o.+ını [oğlancuġını] 3479
oğrı : hırsız
o. 3276
o.+nuñ 3276, 3277, 3287
o.+ya 3278, 5323
oğul : oğul, erkek çocuk
o. 2296, 3437, 5618, 5749
o. oġlı 2598, 3447, 3451
o.+ı [oġlı] 1974, 2027, 2056, 2152, 2294, 2584, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2604, 2862, 2964, 2965, 2980, 3013, 3014, 3015, 3025, 3040, 3043, 3063, 3074, 3122, 3125, 3126, 3127, 3137, 3138, 3140, 3436, 3451, 3472, 3473, 3484, 3486, 3490, 3551, 3554, 3555, 3558, 5491, 5497, 5614, 5623, 5626, 5632, 5633, 5740, 5743, 5744, 5747, 5750, 5759, 5764, 5823, 6198
o.+ı [oġlı] atası 2292
o.+ı [oġlı] ḳulı 6881
o.+ıdur [oġlıdur] 34, 3488
o.+ın [oġlın] 3481, 3483, 4073
o.+ına [oġlına] 1654, 2055, 2987, 3139, 3447, 3450, 5758, 6325
o.+ından [oġlından] 3268
o.+ını [oġlını] 2207, 6078
o.+ınuñ [oġlınuñ] 1989, 2597, 2603, 3134, 6199
o.+ıyıla [oġlıyıla] 5152
o.+um [oġlum] 2978, 3013, 3472, 3485, 5307, 5308, 5739, 5746, 5751, 5758
o.+umdurur [oġlumdurur] 3057
o.+umdur [oġlumdur] 3011, 3023, 3040, 3123, 3136, 5623
o.+uñ [oġluñ] 2605, 2607, 2608, 2830,5312
o.+uña [oġluña] 1651
o. ol- 2582, 3028, 5313
oğurla- : çalmak, hırsızlık yapmak
o.-dı 3256, 4929
o.-duġı 3276
o.-duñ 5448
o.-rsa 3264, 3266, 3268
o.-sa 3270
oğurlan- : çalınmak
o.-an 3279, 3284
o.-dı 4795, 5449
o.-sa 3286
oğurlıḳ : hırsızlık krş. oğurluḳ
o. it- 3260
o. ḥāli 3255
oğurluḳ : hısızlık krş. oğurlıḳ
o. 4041
o.+da 4928
o. eyle- 4047
oḳ : ok
o. 5635
o. at- 577, 6743
o.+ıla 6849
oḳı- : okumak, davet etmek krş. oḳu-
o.-dı 1070
o.-madı 1328, 1329
o.-maḳ 754, 755
o.-maḳdan 499
o.-maḳ gerek 1480
o.-maz 1478
o.-sa 1145
o.-ya 54, 1039, 1099, 1273, 1275, 1297, 1298, 1326, 1461, 1462, 4784, 4818
o.-yacaḳ 1096
o.-yacaḳ deñlü 1042
o.-yan 1136

o.-yana 1141
o.-yanuñ 1144
o.-yıcaḳ 1343, 6714
oḳımaḳlıḳ : okuma, çağırma krş. oḳumaḳlıḳ
o. 1092
oḳın- : okunmak, davet edilmek krş. oḳun-
o.-a 1352
o.-mazsa 499
o.-sa 497, 498
o.-ur 1441
oḳıt- : okutmak
o.-a [oḳıda] 6079
oḳu- : okumak, davet etmek krş. oḳı-
o.-dı 1235
o.-madın 1069
o.-maġa 1274
o.-maġiçün 242
o.-maḳ 782, 1103
o.-maḳ gerek 1355
o.-maḳda 1127
o.-maya 4816
o.-maz ol- 81
o.-r 1102, 1240, 1440, 1478
o.-r ol- 273
o.-rsa 1104, 1106, 1270
o.-sañ 30
oḳumaḳlıḳ : okuma krş. oḳımaḳlıḳ
o. 496
o.+a [oḳumaḳlıġa] 44, 1426
oḳun- : okunmak krş. oḳın-
o.-masa 1374
o.-mazsa 1374
ol : o krş. o
I. o (zamir)
o. 10, 13, 29, 35, 40, 42, 46, 54, 54, 57, 62, 68, 70, 78, 80, 83, 95, 97, 116, 117, 118, 119, 161, 165, 166, 170, 172, 182, 184, 192, 193, 198, 213, 215, 219, 220, 225, 233, 243, 244, 248, 249, 250, 252, 256, 268, 279, 279, 285, 379, 384, 390, 401, 416, 421, 427, 429, 438, 491, 494, 505, 521, 526, 530, 541, 542, 545, 548, 555, 555, 558, 559, 573, 578, 579, 579, 604, 606, 607, 611, 612, 613, 614, 621, 628, 629, 632, 635, 641, 642, 642, 649, 649, 654, 661, 668, 676, 685, 701, 707, 720, 723, 737, 744, 749, 752, 758, 773, 793, 799, 815, 819, 824, 825, 827, 838, 862, 863, 866, 868, 870, 891, 898, 917, 924, 932, 932, 949, 963, 976, 991, 992, 1003, 1008, 1015, 1015, 1020, 1027, 1030, 1031, 1032, 1040, 1045, 1046, 1061, 1067, 1070, 1084, 1112, 1113, 1117, 1124, 1141, 1146, 1151, 1152, 1174, 1177, 1179, 1196, 1197, 1207,1226, 1235, 1239, 1247, 1257, 1260, 1261, 1261, 1268, 1277, 1277, 1278, 1281, 1283, 1286, 1293, 1301, 1318, 1360, 1373, 1376, 1376, 1387, 1388, 1391, 1392, 1397, 1405, 1415, 1423, 1435, 1438, 1456, 1468, 1510, 1522, 1544, 1546, 1548, 1549, 1550, 1552, 1561, 1580, 1615, 1694, 1706, 1713, 1717, 1724, 1728, 1742, 1749, 1762, 1762, 1796, 1827, 1859, 1870, 1939, 1957, 1958, 1964, 1965, 1990, 2014, 2015, 2015, 2016, 2018, 2021, 2024, 2025, 2025, 2026, 2036, 2037, 2039, 2042, 2049, 2054, 2094, 2096, 2097, 2106, 2113, 2114, 2115, 2117, 2135, 2148, 2148, 2153, 2155, 2168, 2177, 2177, 2210, 2211, 2238, 2239, 2240, 2242, 2246, 2247, 2248, 2250, 2261, 2262, 2267, 2270, 2284, 2287, 2287, 2289, 2293, 2320, 2323, 2342, 2343, 2344, 2351, 2352, 2358, 2375, 2379, 2392, 2394, 2398, 2405, 2411, 2411, 2412, 2422, 2434, 2439, 2440, 2443, 2444, 2465, 2469, 2472, 2473, 2475, 2477, 2486, 2490, 2496, 2497, 2522, 2523, 2537, 2543, 2545, 2562, 2563, 2582, 2583, 2584, 2586, 2589, 2601, 2602, 2611, 2616, 2619, 2624, 2627, 2628, 2631, 2636, 2666, 2673, 2675, 2680, 2681, 2682, 2686, 2687, 2704, 2706, 2707, 2715, 2717, 2720, 2723, 2724, 2755, 2763, 2765, 2787, 2788, 2794, 2795, 2800, 2809, 2832, 2834, 2842, 2879, 2880, 2881, 2891, 2893, 2894, 2895, 2902, 2912, 2914, 2916, 2919, 2947, 2965, 2965, 2978, 2982, 2984, 2987, 2990, 2998, 3010, 3012, 3014, 3018, 3023, 3032, 3033, 3033, 3045, 3049, 3051, 3083, 3093, 3114, 3115, 3125, 3125, 3138, 3141, 3154, 3161, 3184, 3191, 3231, 3240, 3243, 3244, 3245, 3253, 3261, 3280, 3345, 3375, 3381, 3386, 3395, 3396, 3409, 3412, 3414, 3416, 3421, 3446, 3454, 3461, 3468, 3470, 3472, 3481, 3481, 3483, 3484, 3494, 3498, 3500, 3506, 3513, 3531, 3533, 3556, 3561, 3562, 3573, 3591, 3599, 3607, 3685, 3702, 3758, 3763, 3765, 3766, 3768, 3770, 3772, 3773, 3778, 3779, 3783, 3801, 3802, 3804, 3806, 3815, 3820, 3823, 3823, 3824, 3837, 3846, 3847, 3847, 3854, 3866, 3870, 3878, 3883, 3884, 3884, 3895, 3896, 3903, 3913, 3919, 3922, 3923, 3937, 3940, 3950, 3969, 3971, 3993, 3996, 3999, 4005, 4007, 4011, 4012, 4015, 4021, 4022, 4030, 4048, 4049, 4065, 4071, 4072, 4074, 4079, 4081, 4088, 4090, 4091, 4106, 4117, 4138, 4141, 4151, 4157, 4159, 4167, 4171, 4174, 4175, 4184, 4187, 4193, 4196, 4198, 4229, 4235, 4246, 4265, 4266, 4288, 4309, 4315, 4318, 4322, 4335, 4337, 4338, 4374, 4396, 4403, 4407, 4429, 4441, 4450, 4451, 4458, 4466, 4470, 4476, 4480, 4494, 4498, 4526, 4527, 4529, 4529, 4542, 4548, 4555,

4577, 4595, 4610, 4625, 4659, 4666, 4672,
4672, 4675, 4693, 4706, 4707, 4710, 4718,
4723, 4725, 4741, 4774, 4792, 4799, 4804,
4807, 4808, 4831, 4832, 4837, 4839, 4855,
4862, 4869, 4901, 4908, 4916, 4934, 5010,
5013, 5016, 5017, 5027, 5045, 5056, 5067,
5075, 5099, 5135, 5162, 5164, 5166, 5171,
5181, 5186, 5192, 5211, 5233, 5238, 5241,
5245, 5251, 5259, 5261, 5268, 5295, 5295,
5298, 5298, 5309, 5311, 5321, 5340, 5370,
5372, 5374, 5377, 5381, 5409, 5417, 5423,
5426, 5435, 5440, 5445, 5463, 5505, 5521,
5528, 5533, 5540, 5546, 5562, 5566, 5603,
5621, 5663, 5667, 5671, 5676, 5677, 5679,
5689, 5694, 5696, 5700, 5719, 5747, 5752,
5753, 5757, 5759, 5762, 5766, 5767, 5803,
5808, 5811, 5813, 5815, 5818, 5861, 5873,
5874, 5875, 5881, 5887, 5892, 5893, 5895,
5902, 5905, 5918, 5923, 5930, 5945, 5949,
5957, 5968, 5993, 5998, 6018, 6024, 6032,
6033, 6039, 6039, 6041, 6050, 6068, 6072,
6091, 6092, 6104, 6112, 6119, 6119, 6128,
6157, 6173, 6185, 6188, 6191, 6193, 6206,
6212, 6220, 6225, 6226, 6227, 6228, 6229,
6249, 6256, 6279, 6290, 6307, 6315, 6317,
6325, 6326, 6329, 6335, 6338, 6348, 6353,
6354, 6356, 6365, 6374, 6386, 6389, 6391,
6396, 6399, 6402, 6404, 6405, 6410, 6411,
6448, 6464, 6488, 6495, 6497, 6505, 6516,
6525, 6538, 6539, 6546, 6551, 6556, 6569,
6572, 6582, 6588, 6589, 6605, 6612, 6617,
6671, 6674, 6675, 6679, 6694, 6699, 6700,
6702, 6714, 6721, 6723, 6724, 6726, 6730,
6731, 6732, 6733, 6739, 6754, 6767, 6785,
6794, 6799, 6801, 6824, 6825, 6827, 6838,
6871, 6878, 6886, 6922, 6940, 6954, 6982,
6987, 7002,

o. dağı 116, 145, 212, 229, 253, 257, 271,
360, 364, 365, 385, 413, 439, 444, 492,
493, 497, 504, 514, 546, 671, 705, 707,
725, 735, 797, 816, 817, 833, 834, 836,
968, 1014, 1029, 1163, 1267, 1269, 1328,
1363, 1715, 1719, 1740, 1795, 1795, 1802,
1867, 1869, 2024, 2033, 2140, 2163, 2172,
2172, 2175, 2189, 2201, 2214, 2243, 2245,
2253, 2268, 2281, 2300, 2331, 2344, 2390,
2450, 2455, 2484, 2521, 2594, 2621, 2630,
2656, 2657, 2664, 2671, 2677, 2692, 2703,
2705, 2712, 2719, 2731, 2736, 2744, 2759,
2827, 2837, 2872, 2985, 2989, 3024, 3035,
3116, 3143, 3228, 3329, 3330, 3396, 3428,
3430, 3546, 3580, 3592, 3613, 3613, 3615,
3617, 3628, 3642, 3696, 3701, 3760, 3803,
3825, 3831, 3835, 3891, 3900, 3911, 3945,
3959, 4013, 4095, 4099, 4165, 4166, 4194,
4200, 4222, 4267, 4303, 4305, 4319, 4333,
4374, 4425, 4426, 4522, 4525, 4550, 4558,
4572, 4598, 4614, 4621, 4625, 4645, 4667,
4668, 4746, 4763, 4782, 4806, 4831, 4837,
4844, 4852, 4853, 4859, 4860, 4880, 4892,
4943, 4957, 4978, 4989, 5003, 5055, 5071,
5083, 5090, 5127, 5132, 5137, 5146, 5154,
5159, 5163, 5165, 5170, 5176, 5178, 5180,
5187, 5194, 5200, 5215, 5243, 5252, 5256,
5258, 5273, 5304, 5304, 5306, 5306, 5310,
5310, 5320, 5320, 5346, 5346, 5364, 5364,
5375, 5375, 5389, 5389, 5393, 5393, 5430,
5430, 5441, 5441, 5454, 5454, 5455, 5455,
5461, 5461, 5465, 5465, 5513, 5513, 5514,
5514, 5537, 5537, 5556, 5556, 5602, 5602,
5742, 5742, 5765, 5765, 5794, 5794, 5818,
5818, 5862, 5862, 5878, 5878, 5882, 5882,
5885, 5885, 5890, 5890, 5914, 5914, 5933,
5933, 6066, 6066, 6070, 6070, 6108, 6108,
6137, 6137, 6154, 6154, 6163, 6163, 6182,
6182, 6183, 6183, 6197, 6197, 6208, 6208,
6244, 6244, 6271, 6271, 6274, 6274, 6278,
6278, 6297, 6297, 6364, 6364, 6391, 6391,
6394, 6394, 6397, 6397, 6406, 6406, 6410,
6410, 6412, 6412, 6481, 6481, 6490, 6490,
6585, 6585, 6601, 6601, 6602, 6602, 6609,
6609, 6622, 6622, 6701, 6701, 6726, 6726,
6741, 6741, 6758, 6758, 6774, 6774, 6841,
6841, 6855, 6855, 6865, 6865, 6866, 6866,
6912, 6912, 6945, 6945, 6975, 6975

o.+durur 5, 7, 8, 12, 36, 45, 129, 404, 556,
746, 938, 1189, 1525, 2574, 3501,
3577, 3593, 3607, 4237, 4273, 5206,
5316, 5316, 5756, 5756

o.+ıdı 42, 3556

o. ķadar 311, 312, 431, 687, 868, 1362,
2428, 2628, 2632, 3656, 5652, 5652,
6795, 6795, 6908, 6908, 6909, 6909

o.+dur 5, 49, 98, 100, 151, 164, 171, 171,
201, 295, 376, 452, 463, 478, 485,
506, 525, 658, 739, 746, 759, 763,
765, 878, 930, 941, 988, 1000, 1015,
1040, 1077, 1126, 1150, 1169, 1190,
1190, 1197, 1216, 1232, 1421, 1454,
1493, 1503, 1515, 1530, 1533, 1559,
1610, 1680, 1713, 1736, 1774, 1902,
1939, 1941, 2012, 2017, 2067, 2225,
2225, 2262, 2333, 2367, 2372, 2417,
2444, 2489, 2489, 2611, 2723, 2751,
2861, 2926, 2942, 2971, 2989, 3007,
3035, 3118, 3148, 3159, 3514, 3628,
3642, 3714, 3715, 3742, 3753, 4044,
4099, 4209, 4284, 4290, 4341, 4434,
4440, 4531, 4552, 4734, 4767, 4790,
4965, 5077, 5117, 5186, 5187, 5207,
5277, 5280, 5280, 5394, 5394, 5674,
5674, 5688, 5688, 5798, 5798, 5822,

5822, 5938, 5938, 6022, 6022, 6034, 6034, 6073, 6073, 6474, 6474, 6500, 6500, 6502, 6502, 6504, 6504, 6560, 6560, 6603, 6603, 6616, 6616, 6707, 6707, 6713, 6713, 6714, 6714, 6813, 6813, 6859, 6859, 6879, 6879, 6896, 6896, 6897, 6897, 6924, 6924, 6936, 6936, 6946, 6946, 6960, 6960, 6962, 6962, 6991, 6991

aña : ona 5, 14, 25, 27, 40, 45, 48, 50, 51, 58, 59, 59, 60, 63, 89, 94, 118, 121, 151, 165, 194, 199, 207, 243, 250, 251, 256, 275, 286, 346, 377, 437, 480, 524, 533, 534, 536, 545, 547, 584, 593, 597, 610, 613, 636, 642, 644, 650, 650, 652, 676, 677, 680, 681, 688, 695, 695, 699, 712, 739, 743, 759, 762, 775, 785, 847, 848, 891, 900, 923, 935, 962, 973, 988, 1031, 1033, 1064, 1088, 1105, 1122, 1123, 1131, 1146, 1154, 1155, 1181, 1221, 1251, 1335, 1395, 1396, 1496, 1506, 1519, 1530, 1537, 1539, 1569, 1569, 1585, 1638, 1653, 1668, 1688, 1702, 1706, 1754, 1757, 1759, 1791, 1792, 1799, 1809, 1814, 1846, 1847, 1894, 1896, 1920, 1928, 1929, 1932, 1936, 1970, 1983, 1993, 1994, 1994, 1995, 1996, 2000, 2001, 2006, 2029, 2030, 2033, 2044, 2047, 2049, 2080, 2085, 2087, 2092, 2096, 2100, 2112, 2127, 2129, 2132, 2134, 2140, 2143, 2145, 2146, 2155, 2158, 2161, 2174, 2201, 2203, 2206, 2209, 2223, 2233, 2234, 2267, 2271, 2274, 2275, 2276, 2277, 2279, 2283, 2288, 2293, 2295, 2300, 2309, 2349, 2350, 2354, 2362, 2364, 2399, 2427, 2431, 2448, 2450, 2456, 2468, 2472, 2475, 2479, 2482, 2486, 2497, 2509, 2511, 2531, 2536, 2538, 2546, 2556, 2557, 2558, 2561, 2582, 2583, 2589, 2591, 2625, 2639, 2640, 2643, 2658, 2667, 2677, 2694, 2699, 2704, 2706, 2706, 2707, 2739, 2764, 2770, 2787, 2802, 2809, 2832, 2844, 2881, 2890, 2900, 2934, 2935, 2940, 2942, 2958, 2986, 2996, 3005, 3012, 3013, 3016, 3032, 3034, 3041, 3042, 3045, 3049, 3056, 3124, 3140, 3191, 3194, 3195, 3201, 3203, 3208, 3228, 3229, 3239, 3243, 3244, 3247, 3247, 3254, 3303, 3309, 3340, 3353, 3373, 3379, 3385, 3386, 3403, 3415, 3418, 3426, 3430, 3446, 3448, 3451, 3469, 3477, 3478, 3486, 3497, 3550, 3683, 3686, 3698, 3707, 3714, 3754, 3803, 3808, 3812, 3815, 3823, 3851, 3877, 3927, 3938, 3976, 3980, 3982, 3993, 3996, 3997, 3998, 4019, 4037, 4096, 4102, 4116, 4164, 4173, 4173, 4209, 4221, 4248, 4256, 4274, 4281, 4283, 4329, 4345, 4347, 4348, 4414, 4428, 4441, 4500, 4528, 4548, 4565, 4573, 4581, 4585, 4589, 4598, 4600, 4606, 4613, 4614, 4615, 4615, 4621, 4622, 4625, 4638, 4643, 4664, 4672, 4674, 4675, 4694, 4706, 4717, 4722, 4729, 4746, 4752, 4755, 4755, 4759, 4763, 4774, 4777, 4795, 4807, 4822, 4839, 4840, 4840, 4848, 4848, 4850, 4850, 4854, 4855, 4870, 4872, 4898, 4910, 4924, 4933, 4943, 4946, 4949, 4998, 5010, 5016, 5034, 5036, 5040, 5054,5067, 5114, 5120, 5123, 5135, 5138, 5138, 5157, 5160, 5160, 5161, 5163, 5166, 5171, 5181, 5181, 5188, 5192, 5207, 5210, 5217, 5228, 5231, 5234, 5236, 5238, 5240, 5242, 5252, 5253, 5260, 5295, 5313, 5334, 5357, 5360, 5367, 5369, 5375, 5381, 5392, 5399, 5402, 5420, 5425, 5425, 5426, 5439, 5459, 5468, 5470, 5494, 5504, 5513, 5526, 5559, 5560, 5561, 5565, 5568, 5577, 5596, 5614, 5632, 5661, 5690, 5705, 5749, 5754, 5755, 5755, 5756, 5764, 5767, 5772, 5772, 5788, 5790, 5796, 5806, 5810, 5813, 5815, 5830, 5841, 5842, 5848, 5856, 5861, 5872, 5884, 5891, 5906, 5919, 5929, 5932, 5938, 5947, 5955, 5967, 5969, 6016, 6021, 6022, 6024, 6043, 6045, 6046, 6047, 6050, 6060, 6060, 6068, 6071, 6079, 6084, 6088, 6089, 6090, 6095, 6103, 6103, 6107, 6109, 6111, 6112, 6148, 6151, 6163, 6168, 6178, 6187, 6206, 6242, 6321, 6335, 6337, 6380, 6389, 6390, 6393, 6394, 6399, 6427, 6427, 6428, 6466, 6472, 6473, 6475, 6492, 6549, 6592, 6630, 6634, 6636, 6641, 6649, 6651, 6653, 6662, 6670, 6670, 6675, 6676, 6728, 6746, 6804, 6807, 6815, 6816, 6816, 6824, 6846, 6854, 6872, 6873, 6875, 6876, 6878, 6908, 6920, 6932, 6978, 6999

aña daḫı 103, 128, 580, 595, 645, 704, 1340, 1752, 1991, 2348, 2813, 3231, 3323, 3363, 3493, 3627, 4281, 4725, 4759, 4760, 4860, 6228, 6381, 6392, 6409

aña ḳarşu: 2633

anda : 1. onda, orada

a. 21, 74, 87, 208, 213, 214, 330, 335, 336, 341, 343, 362, 422, 462, 476, 537, 692, 697, 770, 853, 860, 865, 1048, 1052, 1052, 1199, 1202, 1386, 1396, 1398, 1412, 1505, 1525, 1543, 1547, 1658, 1832, 1833, 1853, 2065, 2272, 2280, 2314, 3166, 3332, 3426, 3433, 3434, 3439, 3602, 3706, 3713, 3715, 3952, 3999, 4080, 4253,4254, 4351, 4394, 4592, 4597, 4599, 4612, 4739, 4960, 4987, 4995, 5136, 5147, 5249, 5386, 5407, 5540, 5636, 5647, 5790, 5882, 5890, 5891, 5891, 5914, 5978, 6047, 6068, 6123, 6127, 6133,

6273, 6346, 6673, 6677, 6686, 6687, 6694, 6854, 6855, 6942
a. daḫı 338, 474, 764, 2767, 3680, 4112, 4232, 4504, 6070, 6434, 6475, 6833
2. o zaman, o anda
a. 930, 962, 1265, 1267, 1387, 1411, 1414, 1421, 1494, 1549, 1551, 1558, 1659, 1764, 1773, 1859, 2149, 2169, 2392, 2428, 2506, 2565, 2569, 2570, 2766, 2851, 2939, 3241, 3273, 3275, 3610, 3668, 3987, 4017, 4026, 4079, 4713, 4915, 5028, 5498, 5799, 6055, 6057, 6099, 6233, 6323, 6453, 6759
andan : 1. ondan
a. 8, 9, 9, 22, 40, 51, 133, 139, 160, 179, 185, 197, 200, 217, 224, 273, 293, 294, 303, 309, 325, 328, 331, 332, 427, 432, 437, 486, 540, 554, 567, 591, 670, 671, 673, 677, 821, 840, 864, 873, 905, 940, 949, 1274, 1287, 1531, 1635, 1778, 2013, 2113, 2212, 2399, 2402, 2448, 2530, 2707, 2728, 2755, 2765, 2901, 3006, 3045, 3175, 3229, 3242, 3288, 3400, 3546, 3560, 3644, 3706, 3710, 3791, 3797, 3797, 3806, 3828, 3832, 3995, 4069, 4144, 4157, 4188, 4436, 4605, 4607, 4618, 4619, 4703, 4704, 4717, 5023, 5170, 5256, 5430, 5561, 5566, 5566, 5577, 5628, 5708, 5716, 5839, 5873, 5922, 6007, 6018, 6062, 6165, 6298, 6300, 6302, 6349, 6349, 6404, 6409, 6417, 6425, 6485, 6559, 6571, 6587, 6588, 6591, 6594, 6598, 6634, 6669, 6684, 6723, 6724, 6725, 6730, 6734, 6740, 6749, 6768, 6815, 6842, 6845, 6864, 6916, 6980, 6983
a. artuḳ 5739, 5753, 6184
a. şoñra 1067, 1070, 1338, 1440, 2527, 3386, 3831, 6138
a.+dur 672
a.+yaña 6613
2. oradan, o andan itibaren
a. 697, 808, 861, 2641, 2678, 2810, 3480, 4818
anı 20, 25, 26, 32, 42, 44, 52, 54, 55, 61, 67, 73, 79, 82, 89, 91, 92, 93, 94, 100, 101, 105, 107, 120, 127, 143, 144, 159, 172, 196, 209, 214, 226, 233, 240, 291, 293, 306, 333, 339, 343, 344, 353, 354, 355, 411, 411, 418, 447, 448, 454, 456, 463, 464, 470, 476, 494, 495, 558, 574, 614, 660, 676, 693, 694, 702, 711, 726, 744, 758, 774, 776, 799, 829, 837, 839, 843, 856, 873, 878, 882, 896, 926, 935, 965, 974, 993, 1005, 1012, 1024, 1025, 1026, 1068, 1075, 1089, 1091, 1118, 1119, 1151, 1152, 1155, 1180, 1185, 1196, 1199, 1203, 1219, 1235, 1257, 1275, 1278, 1287, 1291, 1297, 1300, 1302, 1303, 1305, 1307, 1310, 1312, 1314, 1316, 1320, 1322, 1342, 1354, 1370, 1377, 1385, 1385, 1397, 1412, 1414, 1420, 1429, 1430, 1454, 1455, 1457, 1471, 1480, 1491, 1497, 1520, 1524, 1582, 1656, 1657, 1673, 1675, 1690, 1745, 1779, 1780, 1788, 1797, 1819, 1835, 1837, 1842, 1848, 1855, 1868, 1900, 1958, 1958, 1964, 2009, 2026, 2030, 2038, 2039, 2049, 2051, 2054, 2086, 2094, 2095, 2105, 2111, 2113, 2125, 2127, 2129, 2134, 2135, 2137, 2138, 2139, 2145, 2152, 2188, 2196, 2197, 2197, 2202, 2207, 2208, 2208, 2212, 2219, 2243, 2245, 2246, 2251, 2259, 2260, 2270, 2273, 2283, 2287, 2291, 2323, 2365, 2379, 2383, 2403, 2415, 2415, 2425, 2425, 2435, 2436, 2445, 2450, 2454, 2454, 2455, 2463, 2465, 2469, 2474, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2547, 2559, 2563, 2564, 2569, 2573, 2593, 2594, 2603, 2608, 2637, 2700, 2702, 2704, 2705, 2723, 2731, 2736, 2741, 2747, 2748, 2759, 2804, 2834, 2880, 2883, 2885, 2910, 2915, 2925, 2933, 2955, 2960, 2963, 2978, 3069, 3091, 3097, 3100, 3137, 3145, 3161, 3282, 3304, 3305, 3306, 3316, 3334, 3363, 3372, 3378, 3380, 3382, 3382, 3392, 3404, 3405, 3406, 3407, 3408, 3410, 3415, 3423, 3423, 3425, 3429, 3457, 3463, 3466, 3467, 3471, 3473, 3477, 3479, 3480, 3491, 3499, 3501, 3503, 3509, 3510, 3517, 3522, 3532, 3540, 3555, 3612, 3644, 3678, 3687, 3693, 3695, 3697, 3699, 3740, 3744, 3746, 3751, 3757, 3759, 3761, 3765, 3769, 3771, 3772, 3789, 3792, 3793, 3806, 3813, 3820, 3838, 3842, 3843, 3843, 3846, 3853, 3855, 3856, 3860, 3862, 3864, 3868, 3868, 3869, 3871, 3874, 3883, 3886, 3888, 3895, 3911, 3937, 3946, 3958, 3963, 3975, 3978, 3990, 3992, 3994, 3995, 3998, 4002, 4005, 4008, 4009, 4011, 4012, 4036, 4037, 4038, 4042, 4043, 4050, 4052, 4055, 4067, 4073, 4074, 4074, 4082, 4085, 4089, 4095, 4098, 4107, 4121, 4129, 4130, 4131, 4134, 4135, 4136, 4140, 4142, 4150, 4154, 4155, 4155, 4162, 4163, 4171, 4174, 4175, 4183, 4186, 4188, 4191, 4194, 4195, 4196, 4197, 4202, 4205, 4208, 4217, 4219, 4242, 4253, 4263, 4274, 4276, 4282, 4285, 4286, 4292, 4296, 4305, 4317, 4329, 4336, 4338, 4344, 4355, 4360, 4365, 4368, 4369, 4382, 4412, 4413, 4414, 4420, 4421, 4423, 4424, 4428, 4433, 4436, 4437, 4438, 4440, 4441, 4445, 4449, 4453, 4454, 4467, 4468, 4470, 4473, 4479, 4494, 4498,

4515, 4520, 4526, 4526, 4543, 4547, 4548, 4559, 4561, 4566, 4571, 4579, 4588, 4589, 4598, 4602, 4617, 4617, 4629, 4637, 4639, 4650, 4662, 4674, 4680, 4681, 4695, 4702, 4704, 4708, 4710, 4717, 4721, 4739, 4742, 4753, 4758, 4772, 4777, 4782, 4791, 4792, 4810, 4812, 4814, 4828, 4831, 4837, 4839, 4852, 4857, 4883, 4884, 4898, 4904, 4914, 4919, 4921, 4925, 4926, 4938, 4938, 4952, 4960, 4964, 5013, 5023, 5052, 5057, 5062, 5062, 5067, 5078, 5105, 5106, 5108, 5108, 5115, 5127, 5135, 5136, 5137, 5141, 5142, 5155, 5158, 5165, 5170, 5175, 5177, 5184, 5189, 5253, 5255, 5262, 5324, 5356, 5357, 5362, 5368, 5372, 5373, 5384, 5385, 5390, 5400, 5415, 5425, 5430, 5433, 5439, 5446, 5487, 5489, 5489, 5493, 5497, 5511, 5520, 5526, 5532, 5551, 5552, 5557, 5586, 5595, 5597, 5602, 5606, 5613, 5649, 5652, 5666, 5670, 5676, 5677, 5678, 5700, 5718, 5718, 5740, 5793, 5794, 5811, 5812, 5813, 5816, 5817, 5818, 5820, 5838, 5845, 5846, 5850, 5854, 5855, 5865, 5868, 5869, 5872, 5880, 5881, 5894, 5895, 5897, 5904, 5906, 5908, 5909, 5913, 5918, 5919, 5927, 5929, 5942, 5950, 5955, 5962, 5967, 5968, 5969, 6001, 6012, 6018, 6023, 6025, 6040, 6058, 6059, 6061, 6067, 6080, 6095, 6127, 6129, 6140, 6145, 6149, 6158, 6194, 6197, 6209, 6250, 6286, 6290, 6291, 6330, 6331, 6336, 6353, 6355, 6358, 6359, 6369, 6370, 6376, 6377, 6378, 6380, 6384, 6385, 6386, 6394, 6396, 6397, 6397, 6399, 6402, 6405, 6410, 6419, 6425, 6428, 6429, 6432, 6444, 6461, 6478, 6492, 6495, 6509, 6515, 6517, 6541, 6542, 6544, 6546, 6563, 6572, 6576, 6628, 6631, 6633, 6638, 6639, 6641, 6644, 6665, 6666, 6674, 6678, 6680, 6687, 6696, 6697, 6709, 6715, 6739, 6740, 6744, 6749, 6750, 6754, 6758, 6760, 6772, 6775, 6801, 6805, 6810, 6813, 6818, 6820, 6821, 6823, 6825, 6847, 6880, 6884, 6886, 6893, 6919, 6923, 6924, 6929, 6930, 6931, 6931, 6934, 6944, 6946, 6955, 6968, 6991, 6994, 6995, 6996

a. daḫı 308, 356, 466, 468, 471, 477, 615, 974, 1022, 1038, 1332, 1406, 1445, 1638, 2338, 2420, 2552, 2838, 2866, 3016, 3078, 3182, 3302, 3383, 3387, 3397, 3464, 3478, 3606, 3834, 3992, 4010, 4030, 4078, 4257, 4420, 4816, 4917, 5015, 5471, 5821, 5870, 5898, 5926, 6000, 6048, 6056, 6150, 6231, 6231, 6236, 6302, 6372, 6513, 6523, 6523, 6660, 6668, 6759, 6777, 6789, 6852, 6867

anlar : onlar 111, 683, 1474, 1476, 1478, 1647, 1747, 1750, 1808, 1812, 1966, 1978, 2003, 2125, 2251, 2717, 3246, 3696, 3897, 4321, 4584, 5280, 5405, 5542, 5729, 5908, 5940, 5945, 6292, 6358, 6419, 6554, 6847

a daḫı 583, 1295, 3763, 4243, 4953, 4991, 6966

a.+a 340, 1004, 1473, 1526, 1673, 1731, 2070, 2843, 3197, 3200, 3309, 3311, 3333, 3334, 3366, 4067, 4784, 5886, 5895, 5899, 5940, 6292, 6379, 6423, 6558, 6872

a.+a dek 459

a.+dan 112, 3454

a.+dur 6310

a.+ı 102, 710, 955, 982, 1063, 1400, 1442, 1590, 1875, 2018, 2109, 2110, 2123, 2252, 3685, 3686, 4086, 4122, 4132, 5396, 5405, 5903, 6348, 6355, 6365, 6780, 6902

a.+uñ 69, 363, 684, 1571, 1749, 1810, 1813, 3311, 3324, 3545, 3778, 4085, 5912, 6356, 6362, 6967, 6993

a.+uñçün 2271

a.+uñıçun 1810

a.+uñ gibi 2799

a.+uñla 5909, 5911, 6359, 6361

ansuz : onsuz 592, 1125, 6384

anuñ : onun 24, 41, 42, 43, 44, 47, 64, 93, 182, 199, 202, 215, 217, 222, 254, 266, 295, 317, 318, 324, 331, 347, 361, 377, 382, 390, 391, 392, 399, 400, 408, 414, 415, 419, 420, 428, 428, 432, 433, 434, 435, 435, 443, 451, 488, 517, 520, 533, 573, 589, 605, 607, 633, 635, 640, 664, 703, 712, 750, 772, 773, 774, 790, 804, 805, 805, 812, 850, 861, 887, 918, 939, 979, 1003, 1021, 1029, 1032, 1057, 1059, 1064, 1145, 1149, 1152, 1175, 1183, 1194, 1197, 1205, 1211, 1245, 1251, 1264, 1272, 1321, 1349, 1352, 1364, 1372, 1395, 1402, 1407, 1407, 1414, 1430, 1435, 1436, 1443, 1481, 1512, 1517, 1528, 1538, 1570, 1616, 1629, 1647, 1661, 1664, 1699, 1718, 1726, 1737, 1771, 1772, 1777, 1790, 1801, 1804, 1849, 1888, 1889, 1942, 1971, 2002, 2002, 2009, 2023, 2031, 2034, 2035, 2048, 2050, 2067, 2081, 2082, 2086, 2094, 2097, 2107, 2133, 2133, 2135, 2136, 2139, 2141, 2142, 2153, 2173, 2226, 2229, 2241, 2273, 2274, 2282, 2293, 2294, 2324, 2337, 2338, 2344, 2372, 2376, 2380, 2381, 2387, 2396, 2406, 2457, 2513, 2569, 2584, 2604, 2605, 2607, 2681, 2687, 2694, 2703, 2710, 2711, 2712, 2747, 2760, 2769, 2803, 2821, 2865, 2867, 2893, 2902, 2914, 2919, 2937, 2943, 2944,

2956, 2961, 2990, 2990, 3014, 3040, 3058, 3062, 3063, 3125, 3217, 3218, 3248, 3255, 3259, 3260, 3320, 3341, 3344, 3368, 3384, 3395, 3422, 3435, 3436, 3472, 3487, 3492, 3498, 3516, 3516, 3521, 3537, 3539, 3541, 3542, 3548, 3550, 3551, 3553, 3559, 3565, 3568, 3569, 3577, 3614, 3641, 3673, 3682, 3711, 3725, 3729, 3750, 3751, 3771, 3808, 3830, 3833, 3833, 3857, 3878, 3903, 3904, 3909, 3917, 3932, 3939, 3956, 3963, 3969, 3978, 3984, 3986, 4004, 4005, 4022, 4039, 4046, 4075, 4084, 4086, 4088, 4090, 4094, 4095, 4108, 4113, 4118, 4120, 4121, 4125, 4129, 4133, 4135, 4141, 4143, 4145, 4149, 4149, 4153, 4154, 4167, 4176, 4193, 4197, 4201, 4211, 4215, 4219, 4259, 4260, 4272, 4321, 4328, 4366, 4371, 4399, 4434, 4467, 4502, 4510, 4576, 4597, 4613, 4618, 4673, 4707, 4711, 4730, 4770, 4773, 4796, 4800, 4804, 4835, 4843, 4851, 4855, 4861, 4877, 4905, 4912, 4912, 4914, 5021, 5056, 5061, 5098, 5133, 5142, 5157, 5158, 5208, 5211, 5235, 5258, 5264, 5281, 5322, 5330, 5346, 5352, 5385, 5387, 5398, 5400, 5403, 5420, 5432, 5440, 5450, 5456, 5491, 5492, 5494, 5497, 5498, 5509, 5523, 5529, 5535, 5545, 5549, 5553, 5560, 5568, 5590, 5599, 5604, 5605, 5606, 5614, 5616, 5618, 5622, 5654, 5664, 5691, 5695, 5722, 5740, 5744, 5747, 5759, 5762, 5764, 5776, 5807, 5851, 5868, 5896, 5897, 5918, 5936, 5949, 6047, 6124, 6124, 6129, 6145, 6147, 6188, 6191, 6194, 6201, 6251, 6274, 6282, 6290, 6324, 6326, 6368, 6383, 6394, 6403, 6408, 6435, 6441, 6524, 6526, 6554, 6565, 6574, 6587, 6591, 6624, 6637, 6645, 6655, 6675, 6683, 6694, 6699, 6728, 6734, 6757, 6766, 6770, 6811, 6819, 6868, 6885, 6885, 6896, 6897, 6924, 6950, 6956, 6961, 6980, 6983

a. gibi 75, 135, 214, 312, 423, 618, 703, 877, 1212, 1405, 1965, 2020, 2122, 2192, 2363, 2459, 2459, 2462, 2827, 3074, 3117, 3166, 3396, 3951, 4081, 4091, 4126, 4216, 4501, 4507, 4751, 4864, 4958, 6028, 6110, 6689, 6743, 6977

a. üzre 3846, 4307, 5017

a.+çün 2261, 2410, 4745

a.+dur 5650, 5706, 5994, 6496

a.+durur 4324, 5056

a.+ıçun 246, 423, 745, 1804, 1821, 2077, 2483, 2617, 3278, 3547, 3771, 3953, 4117, 4525, 4698, 5279, 5356, 5460, 5592, 5666, 5679, 6335, 6480, 6482, 6554, 6782, 6785, 6790

a.+ıla 84, 115, 145, 236, 236, 336, 338, 378, 380, 412, 825, 865, 919, 1007, 2353, 2634, 2722, 2741, 2746, 2881, 3365, 3679, 3827, 3921, 4399, 4824, 5410, 5822, 6564, 6612, 6812

a.+la 107, 113, 123, 148, 162, 163, 168, 176, 188, 220, 227, 228, 230, 235, 247, 249, 250, 261, 297, 479, 546, 564, 565, 569, 594, 597, 608, 704, 731, 869, 1009, 1078, 1148, 1181, 1182, 1186, 1868, 2345, 2353, 2574, 2724, 2949, 3898, 4033, 4401, 4724, 4782, 4805, 4811, 5127, 5861, 5922, 5924, 5966, 6514, 6566, 6845

a.+ladur 1887

ol : II. o (sıfat) krş. o

o. 10, 11, 11, 11, 33, 34, 42, 60, 82, 118, 120, 134, 152, 153, 153, 154, 154, 164, 167, 172, 173, 194, 199, 205, 206, 209, 209, 215, 216, 226, 239, 244, 248, 254, 261, 263, 264, 272, 272, 275, 275, 277, 286, 286, 297, 308, 309, 316, 329, 331, 332, 334, 336, 339, 345, 346, 347, 353, 357, 357, 374, 407, 410, 419, 426, 434, 435, 437, 440, 449, 451, 462, 516, 531, 535, 547, 549, 554, 561, 566, 572, 581, 582, 585, 594, 594, 603, 608, 609, 615, 619, 621, 631, 633, 634, 639, 639, 645, 646, 646, 648, 653, 653, 667, 679, 687, 696, 708, 709, 716, 723, 730, 737, 741, 743, 768, 774, 786, 790, 794, 794, 798, 798, 810, 820, 821, 851, 854, 856, 864, 864, 872, 874, 875, 876, 885, 886, 888, 890, 896, 897, 897, 904, 914, 920, 937, 952, 953, 957, 965, 977, 977, 978, 979, 991, 992, 1000, 1006, 1007, 1019, 1037, 1084, 1090, 1131, 1142, 1152, 1153, 1168, 1177, 1181, 1183, 1195,1198, 1202, 1208, 1209, 1209, 1216, 1227, 1233, 1235, 1239, 1244, 1269, 1314, 1316, 1321, 1359, 1406, 1408, 1409, 1410, 1412, 1412, 1414, 1415, 1416, 1417, 1418, 1419, 1423, 1424, 1432, 1434, 1462, 1473, 1497, 1511, 1532, 1553, 1569, 1570, 1576, 1584, 1587, 1625, 1628, 1629, 1637, 1638, 1646, 1697, 1706, 1707, 1715, 1721, 1724, 1729, 1732, 1732, 1744, 1746, 1751, 1756, 1756, 1758, 1760, 1761, 1771, 1790, 1833, 1834, 1843, 1857, 1878, 1928, 1935, 1936, 1937, 1938, 1940, 1950, 1954, 1954, 1955, 1960, 1962, 1964, 1966, 1973, 1982, 1983, 1992, 1996, 2003, 2007, 2007, 2008, 2008, 2012, 2013, 2018, 2022, 2028, 2030, 2031, 2033, 2036, 2037, 2037, 2038, 2042, 2042, 2045, 2046, 2048, 2050, 2052, 2055, 2055, 2056, 2058, 2064, 2066, 2075, 2082, 2083, 2084, 2090, 2091, 2099, 2100, 2112, 2114, 2115, 2131, 2141,

2148, 2153, 2158, 2178, 2179, 2199, 2210, 2221, 2223, 2244, 2258, 2260, 2268, 2275, 2275, 2286, 2287, 2289, 2291, 2294, 2299, 2301, 2302, 2303, 2306, 2309, 2310, 2311, 2317, 2326, 2329, 2350, 2356, 2357, 2357, 2358, 2360, 2361, 2361, 2395, 2401, 2404, 2406, 2412, 2414, 2416, 2419, 2421, 2422, 2435, 2436, 2437, 2446, 2448, 2448, 2453, 2456, 2457, 2465, 2474, 2487, 2489, 2490, 2496, 2496, 2497, 2517, 2530, 2542, 2544, 2546, 2563, 2564, 2566, 2570, 2588, 2588, 2595, 2600, 2611, 2618, 2661, 2679, 2699, 2700, 2717, 2726, 2733, 2747, 2755, 2763, 2817, 2915, 2967, 2971, 3018, 3022, 3022, 3040, 3046, 3048, 3049, 3053, 3056, 3065, 3085, 3086, 3099, 3108, 3113, 3128, 3135, 3136, 3138, 3140, 3147, 3154, 3165, 3166, 3175, 3225, 3240, 3248, 3250, 3311, 3315, 3323, 3328, 3352, 3379, 3380, 3382, 3398, 3406, 3411, 3416, 3422, 3426, 3427, 3430, 3433, 3433, 3442, 3445, 3446, 3454, 3455, 3476, 3477, 3478, 3500, 3517, 3550, 3593, 3611, 3612, 3614, 3631, 3639, 3640, 3645, 3665, 3673, 3689, 3690, 3727, 3758, 3759, 3761, 3762, 3768, 3772, 3785, 3788, 3788, 3798, 3799, 3799, 3805, 3807, 3820, 3824, 3825, 3826, 3830, 3830, 3832, 3836, 3837, 3840, 3845, 3847, 3848, 3852, 3857, 3863, 3867, 3867, 3868, 3874, 3875, 3880, 3888, 3888, 3893, 3894, 3894, 3909, 3911, 3912, 3924, 3930, 3940, 3941, 3952, 3955, 3956, 3972, 3975, 3978, 3993, 3996, 4000, 4003, 4007, 4008, 4029, 4034, 4041, 4051, 4053, 4066, 4070, 4074, 4075, 4076, 4083, 4092, 4093, 4093, 4103, 4105, 4110, 4120, 4121, 4126, 4134, 4152, 4153, 4155, 4162, 4162, 4184, 4193, 4205, 4206, 4208, 4217, 4217, 4223, 4226, 4237, 4241, 4253, 4253, 4274, 4282, 4308, 4312, 4317, 4319, 4320, 4327, 4331, 4336, 4339, 4339, 4345, 4348, 4350, 4364, 4368, 4368, 4377, 4383, 4424, 4437, 4441, 4443, 4445, 4449, 4449, 4454, 4457, 4459, 4475, 4478, 4495, 4549, 4565, 4568, 4570, 4574, 4577, 4578, 4578, 4580, 4581, 4582, 4591, 4594, 4594, 4601, 4602, 4603, 4604, 4605, 4606, 4616, 4617, 4620, 4624, 4626, 4629, 4635, 4639, 4643, 4643, 4646, 4661, 4696, 4709, 4710, 4715, 4722, 4733, 4754, 4757, 4765, 4766, 4772, 4774, 4774, 4784, 4784, 4795, 4795, 4796, 4797, 4799, 4819, 4825, 4827, 4840, 4848, 4854, 4894, 4895, 4898,4902, 4923, 4941, 4950, 4952, 4954, 4960, 4962, 4982, 4986, 4997, 5002, 5003, 5005,5006, 5007, 5008, 5009, 5020, 5031, 5037, 5058, 5060, 5066, 5069, 5083, 5097, 5104, 5105, 5106, 5114, 5128, 5128, 5133, 5138, 5140, 5140, 5141, 5147, 5150, 5159, 5161, 5162, 5167, 5173, 5174, 5176, 5180, 5182, 5196, 5203, 5206, 5207, 5212, 5234, 5254, 5255, 5257, 5259, 5260, 5261, 5262, 5264, 5270, 5291, 5297, 5313, 5316, 5327, 5329, 5331, 5339, 5340, 5353, 5355, 5360, 5373, 5378, 5379, 5380, 5382, 5383, 5384, 5392, 5403, 5404, 5408, 5412, 5418, 5419, 5429, 5456, 5462,5464, 5470, 5478, 5481, 5488, 5490, 5493, 5494, 5497, 5503, 5505, 5509, 5520, 5521, 5527, 5542, 5543, 5548, 5552, 5559, 5560, 5579, 5589, 5591, 5594, 5595, 5601, 5604, 5614, 5623, 5629, 5631, 5632, 5677, 5689, 5691, 5694, 5696, 5701, 5706, 5732, 5735, 5736, 5740, 5755, 5761, 5763, 5764, 5774, 5776, 5802, 5806, 5815, 5822, 5824, 5836, 5837, 5847, 5848, 5852, 5855, 5874, 5877, 5895, 5898, 5905, 5907, 5908, 5912, 5956, 5957, 5958, 5959, 5972, 6015, 6034, 6040, 6041, 6069, 6072, 6072, 6089, 6091, 6096, 6098, 6099, 6101, 6102, 6121, 6123, 6128, 6131, 6132, 6133, 6138, 6165, 6175, 6190, 6193, 6195, 6197, 6221, 6247, 6267, 6269, 6270, 6299, 6301, 6306, 6309, 6310, 6312, 6317, 6321, 6322, 6347, 6349, 6355, 6357, 6358, 6362, 6366, 6367, 6368, 6391, 6396, 6403, 6408, 6412, 6414, 6425, 6439, 6459, 6482, 6491, 6505, 6533, 6595, 6596, 6604, 6633, 6635, 6640, 6645, 6646, 6648, 6660, 6661, 6723, 6727, 6729, 6734, 6749, 6800, 6801, 6802, 6804, 6806, 6807, 6809, 6810, 6811, 6816, 6817, 6818, 6820, 6821, 6825, 6826, 6827,6842, 6865, 6866, 6869, 6874, 6879, 6906, 6920, 6933, 6940, 6941, 6942, 6959, 6961, 6984, 6994, 7003, 7006

o. arada 5931, 5931

o. aradan 1192

o. dem 745, 988, 1242, 1243, 1439, 1967, 3381, 3532, 3679, 3801, 5140, 6009, 6009

o. demde 767, 934, 1233, 1726, 2132, 2147, 2156, 2158, 2159, 2172, 3544, 3545, 6097, 6097, 6098, 6098

ol- : 1. meydana gelmek, vuku bulmak; olmak, bulunmak

o.-a 54, 313, 465, 576, 916, 925, 963, 1068, 1081, 1126, 1168, 1267, 1360, 1431, 1448, 1688, 1701, 1705, 1718, 1722, 1750, 1782, 1908, 2012, 2013, 2024, 2081, 2130, 2232, 2397, 2462, 2487, 2557, 2640, 2668, 2746, 2862, 2931, 3021, 3243, 3344, 3400, 3420, 3427, 3477, 3487, 3516, 3532, 3596, 3630, 3633, 3676, 3682, 3697, 3960, 3969, 3702, 3728, 4080, 4081, 4224, 4224, 4226, 4235, 4239, 4500, 4503, 4540, 4655, 4657,

4692, 4733, 4787, 4789, 4801, 4824, 4843, 4933, 4936, 5059, 5073, 5075, 5151, 5187, 5220, 5311, 5643, 5799, 5941, 6115, 6151, 6160, 6216, 6223, 6239, 6247, 6258, 6323, 6342, 6451, 6452, 6455, 6465, 6500, 6502, 6503, 6504, 6505, 6525, 6526, 6530, 6531, 6536, 6681, 6957
o.-an 356, 662, 982, 1095, 1126, 1188, 1198, 1480, 1911, 2019, 2059, 2171, 2269, 2322, 2708, 2903, 3117, 3335, 3727, 4097, 5578, 5799, 6168, 6376, 6400, 6536, 6566, 6782
o.-an (şağĭr o.-an gibi) 6880
o.-ana 4400, 4629, 5257
o.-anda 2064, 4037
o.-andan 4297, 6529
o.-anuñ 5792, 5888
o.-dı 35, 67, 90, 127, 136, 146, 178, 183, 261, 275, 347, 381, 460, 484, 533, 737, 833, 854, 876, 876, 948, 964, 1035, 1040, 1064, 1188, 1212, 1229, 1249, 1252, 1301, 1348, 1349, 1457, 1478, 1742, 1762, 1800, 1825, 1846, 1851, 1867, 1876, 1877, 1878, 1888, 1904, 1961, 2177, 2248, 2305, 2326, 2486, 2489, 2490, 2602, 2610, 2678, 2682, 2712, 2894, 2929, 3043, 3118, 3123, 3136, 3144, 3149, 3154, 3241, 3265, 3412, 3451, 3562, 3572, 3585, 3592, 3641, 3817, 3863, 3966, 3674, 4015, 4016, 4056, 4088, 4111, 4240, 4298, 4300, 4455, 4457, 4462, 4455, 4457, 4462, 4645, 4723, 4744, 4841, 4908, 4920, 5022, 5057, 5123, 5124, 5242, 5247, 5281, 5282, 5283, 5284, 7285, 5307, 5330, 5341, 5343, 5359, 5445, 5505, 5516, 5677, 5764, 5766, 5847, 5891, 5930, 5970, 5993, 6030, 6092, 6131, 6199, 6200, 6232, 6275, 6214, 6385, 6386, 6411, 6497, 6512, 6584, 6674, 6699, 6708, 6747, 6831, 6879, 6960, 6963
o.-dığı 5656, 6601
o.-dığına 3600, 4900, 5517
o.-dığında1968
o.-dığından şoñra 2356
o.-dukda 1969
o.-duñ 1382, 4613, 5768
o.-ıcak 76, 1524, 4356, 6447
o.-ınca 960, 3507, 4524, 6138
o.-ıncak 3506
o.-sar 413, 239, 3250, 3618, 6185, 6314
o.-madı 422, 713, 745, 2145, 2830, 3133, 3449, 3808, 4145, 4618, 4906, 5086, 6134, 6848
o.-madın 4112, 5985, 6358
o.-madığı 5656
o.-mağa 2940
o.-mak 27, 2707, 4931
o.-mak gerek 459, 1010, 1066, 6743
o.-mak gerekdür 4033
o.-masa 774, 980, 1013, 1165, 1264, 1334, 1672, 1792, 2318, 3578, 4144, 4653, 4697, 4812, 5208, 5910, 6037, 6049, 6576
o.-masında 1402
o.-masun 2312
o.-maya 209, 590, 592, 942, 1025, 1059, 1065, 1265, 1416, 1266, 1834, 2334, 3185, 3333, 3871, 4252, 4481, 6752
o.-mayana 2367, 2926
o.-mayanuñ 4973
o.-mayayın 1424
o.-mayıcak 1615, 2988, 2989, 3072, 4559
o.-mayınca 986, 4501, 4559, 4680
o.-mayup 4726, 6326, 6889
o.-maz 2142, 2428, 2617, 2705, 2722, 2772, 2846, 2848, 2854, 2912, 2974, 3173, 3174, 3234, 3280, 3619, 3668, 3708, 3711, 4564, 4570, 4625, 4698, 5113, 5171, 3284, 5335, 5336, 5851, 5873, 5886, 6016, 6050, 6222, 6227, 6282, 6468, 6882, 6901, 6917
o.-mazısa 3100, 6995
o.-mazsa 178, 379, 1021, 1507, 2339, 2388, 2780, 3708, 3835, 4585, 4813, 5510, 5653, 5687, 6256, 6602, 6843
o.-mazsa bile 4813
o.-mış 3482
o.-mışdur 1283, 3123, 3143, 3606, 4272, 4673, 4842, 5281
o.-sa 31, 32, 74, 137, 141, 156, 169, 174, 187, 232, 241, 308, 312, 318, 321, 327, 340, 356, 398, 399, 413, 414, 415, 512, 544, 604, 612, 624630, 674, 678, 700, 735, 790, 817, 827, 853, 856, 905, 1001, 1016, 1018, 1028, 1033, 1037, 1051, 1054, 1096, 1128, 1210, 1222, 1225, 1261, 1263, 1266, 1308, 1309, 1334, 1371, 1379, 1387, 1399, 1458, 1466, 1469, 1482, 1494, 1509, 1522, 1526, 1539, 1572, 1574, 1582, 1585, 1593, 1621, 1621, 1622, 1628, 1636, 1640, 1642, 1644, 1645, 1645, 1647, 1657, 1667, 1674, 1678, 1678, 1683, 1686, 1714, 1729, 1761, 1772, 1790, 1805, 1840, 1884, 1901, 1964, 1971, 1972, 1975, 2000, 2010, 2014, 2029, 2037, 2052, 2066, 2084, 2095, 2110, 2120, 2153, 2165, 2171, 2177, 2247, 2254, 2254, 2255, 2264, 2311, 2313, 2314, 2330, 2337, 2363, 2387, 2388, 2390, 2399, 2434, 2471, 2471, 2477, 2491, 2491, 2491, 2494, 2495, 2495, 2508, 2519, 2520, 2527, 2529, 2540,

2544, 2551, 2565, 2570, 2587, 2589, 2590, 2591, 2605, 2607, 2615, 2616, 2655, 2684, 2689, 2697, 2714, 2735, 2758, 2767, 2789, 2795, 2800, 2814, 2936, 2942, 2947, 2948, 2958, 2984, 3014, 3015, 3028, 3055, 3059, 3065, 3084, 3121, 3158, 3197, 3206, 3217, 3230, 3233, 3252, 3258, 3318, 3329, 3340, 3357, 3364, 3395, 3436, 3456, 3474, 3474, 3476, 3505, 3512, 3546, 3620, 3620, 3634, 3721, 3726, 3748, 3783, 3806, 3832, 3866, 3878, 3885, 3900, 3918, 3918, 3919, 3920, 3932, 3933, 3945, 3959, 3961, 3962, 3970, 3974, 4002, 4009, 4036, 4040, 4041, 4042, 4061, 4063, 4063, 4063, 4066, 4083, 4091, 4091, 4140, 4146, 4163, 4165, 4170, 4183, 4184, 4195, 4200, 4434, 4226, 4241, 4247, 4264, 4277, 4289, 4293, 4354, 4374, 4380, 4394, 4395, 4396, 4417, 4418, 4449, 4465, 4466, 4471, 4505, 4505, 4512, 4519, 4538, 4542, 4557, 4578, 4587, 4594, 4595, 4642, 4642, 4684, 4711, 4726, 4737, 4740, 4744, 4745, 4750, 4751, 4801, 4863, 4873, 4886, 4927, 4931, 4931, 4934, 4957, 4958, 4966, 4967, 4978, 4985, 5004, 5027, 5029, 5032, 5053, 5091, 5095, 5100, 5115, 5117, 5123, 5129, 5161, 5196, 5240, 5250, 5262, 5269, 5303, 5333, 5336, 5347, 5354, 5369, 5433, 5464, 5488, 5566, 5593, 5594, 5617, 5641, 5642, 5643, 5644, 5664, 5671, 5673, 5686, 5693, 5712, 5725, 5729, 5739, 5746, 5748, 5750, 5759, 5776, 5791, 5805, 5808, 5812, 5813, 5815, 5824, 5869, 5878, 5879, 5909, 5915, 5928, 5928, 5928, 5943, 5948, 5950, 5972, 5974, 5978, 6026, 6027, 6066, 6070, 6104, 6105, 6110, 6116, 6121, 6148, 6167, 6217, 6219, 6226, 6227, 6255, 6256, 6259, 6281, 6284, 6289, 6320, 6320, 6338, 6359, 6406, 6423, 6452, 6453, 6501, 6520, 6520, 6573, 6577, 6580, 6581, 6581, 6587, 6590, 6594, 6669, 6682, 6684, 6687, 6757, 6783, 6783, 6834, 6835, 6836, 6839, 6862, 6871, 6877, 6881, 6885, 6889, 6913, 6915, 6915, 6918, 6951, 6967, 6969, 6970, 6976, 6987, 6988

o.-sa bile 378, 6675

o.-sa gerek 1902, 4461,

o.-sa gerekdür 785, 1746

o.-salar 1170, 2831

o.-sun 1102, 1697, 2539, 2589, 2775, 2869, 2874, 2875, 3705, 3718, 4524, 5223, 5344, 5993

o.-ur 80, 115, 117, 371, 451, 573, 673, 797, 805, 815, 816, 949, 1408, 1453, 1595, 1664, 1717, 1719, 1769, 1924, 1929, 1938, 1965, 2064, 2070, 2084, 2094, 2115, 2142, 2206, 2221, 2320, 2330, 2343, 2363, 2374, 2381, 2406, 2429, 2513, 2528, 2582, 2583, 2687, 2689, 2692, 2704, 2712, 2721, 2721, 2788, 2803, 2808, 2826, 2913, 2914, 2919, 2924, 2939, 2952, 2954, 2965, 2967, 2980, 2985, 3002, 3014, 3061, 3111, 3113, 3125, 3127, 3138, 3140, 3222, 3226, 3352, 3380, 3467, 3476, 3493, 3578, 3580, 3599, 3647, 3670, 3674,3679, 4004, 4047, 4065, 4067, 4160, 4225, 4283, 4580, 4610, 4704, 4717, 4802, 4927, 5006, 5056, 5122, 5277, 5540, 5614, 5626, 5632, 5662, 5706, 5715, 5719, 5740, 5742, 5759, 5762, 5778, 5802, 5832, 5836, 5839, 5848, 5849, 5856, 5876, 5878, 5924, 5964, 6043, 6045, 6071, 6083, 6101, 6128, 6143, 6152, 6164, 6177, 6214, 6222, 6326, 6381, 6397, 6414, 6497, 6511, 6516, 6564, 6631, 6761, 6772, 6852, 6894, 6928, 6940, 6955

o.-urısa 335, 511, 624, 910, 1704, 1807, 2022, 2264, 2846, 2904, 2990, 3000, 3589, 3901, 4302, 4975, 5979, 6237, 6573, 6578, 6637, 6637, 6946

o.-ursa 116, 149, 149, 216, 296, 312, 319, 322, 347, 387, 390, 548, 560, 591, 598, 711, 717, 797, 816, 840, 923, 956, 988, 997, 999, 1020, 1026, 1028, 1029, 1055, 1125, 1141, 1158, 1161, 1168, 1217, 1261, 1403, 1509, 1512, 1567, 1622, 1658, 1663, 1684, 1743, 1749, 1831, 1848, 1851, 1906, 1912, 1942, 1951, 2034, 2136, 2149, 2229, 2233, 2235, 2288, 2294, 2297, 2324, 2329, 2335, 2461, 2499, 2521, 2543, 2553, 2564, 2571, 2639, 2686, 2766, 2782, 2844, 2845, 2855, 2863, 2893, 2932, 2983, 3002, 3003, 3050, 3089, 3120, 3147, 3193, 3198, 3211, 3222, 3227, 3227, 3267, 3284, 3330, 3419, 3467, 3470, 3473, 3521, 3541, 3547, 3613, 3617, 3619, 3655, 3675, 3676, 3786, 3791, 3917, 3925, 3926, 3945, 3961, 3974, 4046, 4059, 4061, 4068, 4139, 4248, 4261, 4292, 4466, 4471, 4476, 4504, 4542, 4684, 4709, 4713, 4727, 4802, 4822, 4888, 4913, 4919, 4979, 4983, 5026, 5030, 5031, 5094, 5101, 5102, 5109, 5143, 5190, 5192, 5243, 5438, 5482, 5549, 5561, 5650, 5720, 5724, 5726, 5741, 5782, 5819, 5827, 5917, 5963, 5967, 5971, 6031, 6047, 6055, 6096, 6098, 6184, 6216, 6217, 6222, 6250, 6278, 6279, 6295, 6326, 6341, 9451, 6453, 6483, 6491,

6518, 6549, 6553, 6571, 6609, 6611, 6611, 6678, 6716, 6770, 6990
2. sayıca, miktarca olmak; tutmak
o.-a 838, 1560, 1599, 1605, 1723, 2403, 2554, 2666, 3428, 3529, 3657, 3941, 6912
o.-dı 809, 1390, 1499, 1499, 1563, 1738, 2070, 2304, 2439, 2749, 2944, 6303
o.-ıcaḳ 2578, 2579
o.-ıncaḳ 1541
o.-ısar 2380, 2389, 2941
o.-madın 1515
o.-maḳ gerek 5743, 6479
o.-masa 196
o.-mazsa 681, 6488
o.-mışdur 1279, 1282
o.-sa 198, 295, 299, 679, 687, 826, 944, 1008, 1425, 1511, 1589, 1594, 1624, 1632, 1645, 2034, 2036, 2068, 2370, 2374, 2399, 2477, 2548, 2631, 3200, 3264, 3940, 4339, 4404, 5040, 5092, 5910, 5911, 6361, 6364, 6488, 6764, 6803, 6925
o.-sa gerek 3656
o.-sun 3794
o.-ur 1593, 1625, 1630, 1631, 1689, 2373, 2375, 2632, 2957, 5912, 6362, 6484, 6487, 6799, 6909
o.-ısa 3901, 3943, 6483
o.-ursa 298, 314, 314, 405, 1362, 2549, 4 340, 6261, 6485, 6486
3. sıfat-fiil eki almış kelimelerden sonra gelerek "başlama ve bitme" bildiren fiiller yapar
(-maz/-mez ol-) 81, 189, 391, 506, 571, 599, 1037, 1119, 1320, 1353, 1403, 1734, 1944, 2019, 2277, 2319, 2424, 2537, 2558, 2777, 2884, 2915, 2919, 2923, 2950, 2957, 3322, 3442, 3794, 4124, 4301, 4929, 5167, 5257, 5259, 5271, 5288, 5293, 5302, 5210, 5338, 5401, 5441, 5620, 5663, 5754, 6098, 6120, 6272, 6450, 6568, 6901
(-mış/-miş ol-) 302, 305, 306, 308, 344, 438, 519, 571, 572, 604, 617, 618, 692, 704, 907, 1201, 1210, 1237, 1333, 1367, 1381, 1432, 1514, 1544, 1546, 1548, 1550, 1610, 1648, 1805, 1932, 1962, 1996, 2013, 2029, 2042, 2044, 2049, 2078, 2110, 2060, 2067, 2077, 2286, 2315, 2349, 2362, 2466, 2532, 2558, 2734, 2746, 2970, 2972, 3006, 3088, 3204, 3361, 3519, 3780, 3832, 3869, 3916, 3994, 3997, 4001, 4012, 4026, 4079, 4092, 4132, 4170, 4177, 4186, 4282, 4402, 4407, 4474, 4476, 4694, 4695, 4709, 4715, 4716, 4746, 4822, 4823, 4874, 4895, 4976, 5238, 5254, 5418, 5427, 5430, 5459, 5491, 5676, 5702, 5734, 5739, 5761, 5806, 5962, 6039, 6144, 6146, 6176, 6242, 6321, 6344, 6376, 6397, 6399, 6495, 6584, 6592, 6762, 6826, 6954
(-r, -[A, I, U]r ol-) 89, 92, 117, 137, 141, 171, 207, 238, 273, 317, 382, 432, 514, 628, 680, 686, 691, 699, 972, 994, 1113, 1137, 1140, 1182, 1185, 1318,1318, 1585, 1840, 1892, 1956, 2054, 2166, 2184, 2231, 2329, 3587, 2556, 2560, 2566, 2567, 2626, 2937, 2962, 3122, 3175, 3176, 3185, 3195, 3202, 3240, 3328, 3361, 3372, 3505, 3526, 3780, 3978, 3981, 3984, 3985, 4032, 4049, 4051, 4058, 4061, 4064, 4181, 4331, 4335, 4349, 4442, 4588, 4625, 4658, 4849, 4863, 4889, 4970, 5089, 5248, 5394, 5448, 5557, 5777, 6204, 6210, 6221, 6267, 6516, 6524, 6606, 6754, 6919, 6980, 6986
(-cak/cak ol-) 2676, 4832
4. ait olmak
o.-a 3545, 3662, 4481, 5075, 5545, 5807, 5808, 6172, 6356, 6374, 6374, 6455, 6870, 6910
o.-an 792, 3446, 4492, 5367, 6248
o.-ana 4400
o.-dı 1576, 1732, 1974, 3746, 3870, 4167, 4182, 4193, 4463, 4490, 4582, 4855, 4861, 5259, 5260, 5553, 5567, 5651, 5652, 6648, 6667
o.-duġı 5568
o.-ısar 5664
o.-madı 2681, 4318, 4758, 5265, 5400, 6821, 6827
o.-madın 4909
o.-maḳ gerek 1664
o.-maḳ gerekdür 1710
o.-maz 3379, 3702, 4321, 5544, 5618, 5633, 5747, 6124, 6128
o.-mışdur 4673
o.-sa 510, 2036, 3283, 4946, 4947, 58156496, 6629, 6988
o.-sa gerek 5541
o.-sa gerekdür 1667
o.-sun 2299, 3909, 5804, 5982, 5983, 5993, 5998, 6059, 6059, 6064
o.-ur 2214, 2253, 2893, 2902, 2967, 2982, 3476, 3667, 3673, 4323, 4581, 4658, 4945, 4963, 5509, 5623, 5626, 5632, 5653, 5706, 6072, 6124, 6129, 6131, 6133, 6171, 6191
o.-ursa 2548, 3122,

5. yapılmak, işlenmek
o.-a 1040, 1189, 1190, 1228, 1910, 2115, 2862, 3234, 3576, 5187
o.-an 4218
o.-dı 4546, 4549, 5759, 5969
o.-ısar 3618
o.-madı 4877
o.-maḳ gerek 2475, 3165, 6842, 6883
o.-maya 4296, 6943
o.-maz 2316
o.-mazsa 1058, 1703
o.-mış gibi 3158
o.-sa 2019
o.-ursa 930
6. üçüncü tekil şahsın şimdiki zaman çekimiyle "+dır" anlamı verir
o.-mazsa (değilse anlamında) 2116, 2811, 3020, 3074, 6843
o.-mazısañ 2874
o.-ur 141, 251, 257, 261, 523, 804, 805, 1231, 1262, 1283, 1397, 1443, 2187, 2240, 2370, 2376, 2381, 2493, 2554, 2582, 2583, 2629, 2636, 2651, 2660, 2704, 2748, 2751, 2762, 2785, 2803, 2937, 2949, 2951, 2956, 2989, 2990, 2992, 3074, 3082, 3222, 3226, 3231, 3232, 3307, 3309, 3379, 3493, 3695, 3836, 3936, 3944, 3954, 4000, 4013, 4014, 4029, 4160, 4547, 4584, 4831, 4929, 5116, 5122, 5278, 5473, 6103, 6165, 6362, 6643, 6699, 6706, 6841, 6917
7. (zamanı bildiren bir isimle) yaklaşmak, gelip çatmak
o.-duḳda 2170
o.-madın 718, 1515, 2980
o.-sa 720
o.-ursa 3899
8. bir görev, makam, sanı veya nitelik kazanmak
o.-a 6115
o.-dı 4915, 5614, 6138, 6142, 6174
o.-dum 5308
o.-duñ 2598
o.-mayan 6557
o.-ur 2582, 4666, 4746
o.-ursa 4670
9. yakışmak uygun düşmek
o.-a 1020, 3252
o.-maz 72, 2043, 6775
o.-ur 356, 575, 582, 793, 1014, 1100, 1488, 1514, 1715, 1869, 2018, 2185, 2187, 2243, 3580, 3636, 3922, 3979, 3996, 4401, 4433, 5473, 6004, 6281
10. doğmak, dünyaya gelmek
o.-dı 1974, 2597, 5308, 6298, 6300, 6302
o.-sa 2964, 2980
o.-ur 2176
o.-ursa 2981, 5618
11. "ne" zamiri ve "nice" zarflarıyla birlikte bir ilgiyi sormak, ilgi bulunmadığını belirtmek için kullanılır
o.-a 32, 51, 74
o.-ıcaḳ 6046
12. sözü geçen her şey; ister...olsun, ister ... olsun
o.-a 171, 194, 1845, 1859, 3404, 4297, 4592
o.-sun 2539, 3926
13. özne bir isim tamlaması olduğunda, tamlananın tamlayana ait olduğu düşüncesi anlatılır
o.-ur 2121, 2293, 5623, 5780, 6987, 6989
14. (yardımcı fiil olarak) ihtimal ifade eder
o.-a kim 1422, 2880, 5232
15. gitmek; izlemek
o.-alar 3458
16. (yardımcı fiil olarak) ismin veya sıfatın belirttiği hâli olmak, (...) hâlini almak, olmak, bulunmak, kalmak, yapılmak, edilmek
o.-a 63, 98, 106, 110, 118, 125, 125, 143, 152, 170, 170, 201, 208, 208, 221, 223, 232, 243, 245, 279, 279, 308, 329, 350, 350, 360, 376, 382, 382, 394, 397, 426, 505, 505, 530, 530, 541, 541, 596, 597, 609, 614, 616, 625, 629, 629, 655, 742, 746, 824, 829, 871, 915, 917, 925, 942, 946, 963, 1020, 1025, 1033, 1034, 1045, 1065, 1066, 1127, 1127, 1165, 1394, 1398, 1398, 1400, 1402, 1403, 1413, 1423, 1426, 1440, 1449, 1481, 1481, 1482, 1484, 1484, 1503, 1528, 1532, 1544, 1546, 1546, 1548, 1550, 1550, 1586, 1586, 1591, 1609, 1648, 1648, 1649, 1652, 1661, 1673, 1692, 1693, 1693, 1701, 1705, 1723, 1724, 1726, 1737, 1737, 1742, 1744, 1757, 1805, 1805, 1832,1839, 1839, 1870, 1904, 1908, 1909, 1925 2081, 2112, 2118, 2130, 2143, 2154, 2163, 2174, 2175, 2212, 2213, 2218, 2272, 2326, 2330, 2331, 2334, 2340, 2397, 2400, 2401, 2427, 2487, 2544, 2558, 2613, 2640, 2717, 2746, 2756, 2839, 2877, 2880, 2881, 2931, 3021, 3034, 3046, 3074, 3078, 3080, 3102, 3133, 3175, 3175, 3177, 3186, 3206, 3234, 3243, 3252, 3289, 3307, 3307, 3309, 3309, 3420, 3420, 3421, 3440, 3459, 3466, 3536, 3566, 3593, 3633, 3651, 3652, 3656,

3702, 3744, 3752, 3776, 3832, 3914, 3950, 4080, 4179, 4186, 4186, 4224, 4226, 4262, 4273, 4283, 4295, 4303, 4331, 4350, 4510, 4568, 4590, 4590, 4593, 4663, 4667, 4671, 4671, 4672, 4672, 4693, 4696, 4727, 4739, 4743, 4871, 4893, 5026, 5197, 5220, 5232, 5295, 5311, 5315, 5408, 5422, 5459, 5459, 5535, 5605, 5605, 5627, 5685, 5691, 5696, 5708, 5709, 5743, 5751, 5757, 5781, 5805, 5824, 5828, 5828, 5861, 5862, 5899, 5920, 5954, 6020, 6020, 6165, 6168, 6178, 6188, 6208, 6224, 6224, 6239, 6328, 6338, 6352, 6352, 6382, 6382, 6385, 6449, 6454, 6463, 6475, 6504, 6509, 6514, 6518, 6524, 6524, 6536, 6540, 6599, 6693, 6752, 6845, 6915

o.-alar 1748, 1945, 1950, 1950, 2517, 2523, 3321, 3441, 3443, 3594, 3595, 3616

o.-aldan 2888

o.-am 3032

o.-amazsın 3059

o.-an 83, 318, 1308, 1309, 1619, 2053, 2082, 2331, 2508, 2641, 3036, 4552, 4603, 4619, 4628, 4639, 4655, 4682, 4938, 5066, 5088, 5104, 5131, 5140, 5155, 5703, 5739, 6022, 6190, 6340, 6464, 6496

o.-ana 640, 3315, 3316, 3727, 4057, 4347, 6232

o.-anda 1597, 5648

o.-andan 1120, 1606, 4602, 4616

o.-anı 1690, 2323

o.-anlar 84, 1661, 3314, 5705

o.-anlara 3101, 6272

o.-anlarda 5935

o.-anları 102, 483, 1115, 1564

o.-anlarıñ 370

o.-anıñ 3535, 3565, 4323, 6339

o.-asın 6163

o.-aydı 5671, 5673

o.-dı 87, 88, 95, 129, 131, 150, 153, 250, 250, 268, 271, 272, 272, 311, 344, 366, 393, 403, 425, 445, 450, 454, 456, 458, 463, 469, 470, 476, 510, 511, 555, 566, 567, 568, 570, 603, 603, 623, 633, 633, 664, 690, 718, 719, 722, 723, 731, 731, 735, 756, 759, 824, 838, 853, 864, 865, 873, 882, 885, 891, 892, 895, 898, 907, 936, 936, 961, 995, 1008, 1012, 1074, 1085, 1098, 1140, 1163, 1200, 1205, 1205, 1213, 1216, 1218, 1223, 1224, 1238, 1240, 1242, 1252, 1290, 1302, 1303, 1336, 1364, 1367, 1415, 1417, 1418, 1429, 1434, 1444, 1477, 1501, 1519, 1527, 1553, 1563, 1569, 1578, 1600, 1602, 1680, 1726, 1738, 1754, 1788, 1808, 1811, 1815, 1816, 1822, 1846, 1851, 1884, 1888, 1896, 1899, 1899, 1903, 1904, 1911, 1911, 1920, 1960, 1961, 1962, 1980, 1983, 1983, 2610, 2619, 2673, 2679, 2682, 2696, 2696, 2701, 2707, 2707, 2712, 2719, 2745, 2765, 2797, 2801, 2809, 3007, 3012, 3012, 3025, 3040, 3043, 3045, 3046, 3049, 3063, 3064, 3065, 3081, 3140, 3166, 3203, 3215, 3229, 3247, 3265, 3304, 3316, 3326, 3376, 3413, 3428, 3430, 3439, 3445, 3448, 3481, 3562, 3564, 3582, 3585, 3586, 3600, 3604, 3682, 3692, 3692, 3693, 3721, 3722, 3722, 3733, 3739, 3758, 3762, 3788, 3788, 3790, 3800, 3804, 3804, 3809, 3816, 3817, 3821, 3825, 3827, 3833, 3838, 3842, 3863, 3898, 3915, 3952, 3954, 3957, 3958, 3990, 3999, 4008, 4009, 4020, 4022, 4050, 4052, 4056, 4080, 4084, 4105, 4116, 4121, 4129, 4137, 4145, 4147, 4152, 4153, 4156, 4157, 4161, 4167, 4172, 4189, 4190, 4191, 4249, 4345, 4347, 4348, 4349, 4350, 4350, 4352, 4362, 4375, 4385, 4385, 4426, 4443, 4459, 4460, 4490, 4499, 4521, 4527, 4549, 4555, 4574, 4576, 4577, 4586, 4587, 4629, 4659, 4674, 4674, 4676, 4685, 4701, 4723, 4760, 4774, 4778, 4785, 4839, 4840, 4847, 4848, 4850, 4930, 4955, 4956, 4983, 4987, 4995, 4996, 5017, 5029, 5029, 5034, 5038, 5046, 5060, 5063, 5069, 5080, 5082, 5098, 5098, 5104, 5147, 5181, 5238, 5284, 5296, 5311, 5330, 5341, 5344, 5421, 5421, 5486, 5516, 5562, 5585, 5604, 5619, 5627, 5710, 5711, 5713, 5714, 5733, 5742, 5760, 5767, 5770, 5786, 5803, 5825, 5835, 5896, 5932, 5935, 5989, 5990, 5994, 6008, 6017, 6068, 6073, 6075, 6077, 6087, 6087, 6121, 6137, 6139, 6141, 6198, 6212, 6212, 6220, 6233, 6305, 6305, 6306, 6317, 6317, 6332, 6336, 6405, 6410, 6430, 6437, 6470, 6471, 6532, 6572, 6610, 6612, 6635, 6657, 6657, 6658, 6703, 6704, 6709, 6709, 6711, 6716, 6721, 6724, 6726, 6728, 6732, 6742, 6747, 6748, 6758, 6761, 6811, 6991

o.-dılar 795, 795, 900, 5278

o.-dığı 2128, 2155, 2179, 3554, 3556, 6548, 6713, 6714

o.-dığın 4225

o.-dığına 410, 417, 2619, 3418, 3804, 5377

o.-dığından 605, 4563

o.-dığından şoñra 2303, 4054, 4896, 6733

o.-dığum-ıçun 5043

o.-duḳ 3353, 6263

o.-duḳda 1969

o.-dukları 3462
o.-duklarına 5505
o.-dum 2162, 2600, 2600, 2745, 4620, 4951, 5329, 5330, 6265
o.-duñ 87, 1872, 2598, 2646, 2691, 2773, 2807, 3054, 4588, 4598, 4613, 4615, 5050, 5110, 5160
o.-ıban 1007, 1011
o.-ıcaḳ 929, 1742, 1829, 2191, 2263, 4776, 6246
o.-ımaz 3575
o.-ınca 1537, 1882, 3542, 4567, 5889, 6088
o.-ıncadur 2945
o.-ıncaḳ 2186
o.-ısar 811, 1031, 1353, 2136, 2368, 3030, 3033, 3065, 3070, 3072, 3077, 3096, 3109, 3112, 3156, 3161, 3437, 3468, 3472, 3513, 3837, 3969, 4137, 4474, 4624, 5071, 5522, 5534, 5755, 5801, 6149, 6181, 6208
o.-ısardur 2345, 2778, 3027, 3506, 3913, 3919, 4530, 5181, 5523, 5667, 5902, 6364
o.-ġıl 5174, 5175
o.-ma 3144
o.-madı 25, 212, 434, 770, 799, 838, 1000, 1143, 1146, 1247, 1368, 1377, 1391, 1433, 1452, 1452, 1670, 2145, 2168, 2505, 2644, 2713, 2861, 3026, 3045, 3103, 3246, 3327, 3486, 3495, 3564, 3649, 3659, 3688, 3733, 3953, 4038, 4337, 4502, 4506, 4509, 4707, 4792, 4993, 5025, 6054, 6473, 6605, 6650, 6757
o.-madın 1538, 2311, 4820, 4921, 5908
o.-maduġına 2682
o.-madum 4621, 5513
o.-maduñ 3056, 5313, 5332
o.-maġa 576, 1146, 1521, 2410, 2710, 2715, 2788, 3028, 3061, 3083, 3779, 4283, 4652, 4674, 5075, 6212, 6572
o.-maġı 3681
o.-maġıla 2238
o.-maġiçün 223, 604, 2718
o.-maḳ 21, 27, 27, 602, 1931, 2021, 2355, 2912, 3013, 3015, 3631, 4414, 4638, 4660, 4675, 4931, 5743, 5744, 5749, 5750, 6695
o.-maḳda 165, 166, 172, 1948, 2014, 3216
o.-maḳdan 1415, 4404, 5798
o.-maḳ durur 155
o.-maḳ gerek 3165, 4486, 4536
o.-maḳ gerekdür 1969, 2812, 4033
o.-mamaḳ 5104
o.-mamış 2167
o.-mamışam 4599, 4614
o.-masa 177, 180, 540, 715, 1001, 1222, 1642, 2314, 2325, 2714, 3767, 3968, 4036, 4207, 4740, 5072, 5083, 5657, 5841, 5887, 5934
o.-masa gerek 4537
o.-ması 3575, 3632
o.-masın 6253
o.-masun 160, 4663
o.-maya 112, 123, 148, 182, 192, 193, 195, 205, 209, 224, 239, 394, 419, 446, 584, 629, 672, 897, 959, 994, 1042, 1045, 1062, 1122, 1161, 1162, 1169, 1186, 1359, 1423, 1492, 1600, 1632, 1639, 1693, 1708, 1833, 1870, 1935, 2082, 2119, 2133, 2135, 2231, 2327, 2332, 2336, 2340, 2541, 2622, 2680, 2684, 2832, 2841, 3030, 3142, 3148, 3171, 3235, 3288, 3315, 3459, 3541, 3681, 3682, 3776, 3901, 3904, 3981, 4059, 4285, 4295, 4395, 4481, 4501, 4556, 4670, 4677, 4682, 4682, 4683, 4724, 4801, 4827, 4885, 4918, 4933, 5089, 5103, 5153, 5279, 5667, 5685, 5692, 5709, 5724, 5724, 5774, 5811, 5842, 5954, 5971, 6269, 6292, 6458, 6558, 6560, 6686, 6752, 6753, 6829, 6880, 6965
o.-mayadı 4605
o.-mayalar 3325
o.-mayanı 4130
o.-mayıcaḳ 1046
o.-mayınca 780
o.-mayısar 760, 771, 1417, 1918, 2210, 4476, 4529, 4538, 4608, 4911, 5671, 5998, 6309
o.-mayup 1068, 1620, 3405, 5860
o.-maz 93, 133, 144, 157, 160, 162, 168, 185, 189, 197, 206, 218, 219, 227, 228, 230, 234, 235, 240, 251, 280, 286, 289, 316, 336, 338, 348, 380, 388, 392, 432, 443, 451, 469, 537, 547, 549, 595, 600, 605, 612, 613, 625, 627, 640, 650, 656, 680, 688, 729, 748, 756, 779, 794, 825, 838, 841, 846, 851, 869, 886, 890, 895, 898, 934, 979, 999, 1004, 1018, 1037, 1050, 1057, 1057, 1061, 1062, 1086, 1089, 1137, 1140, 1142, 1144, 1147, 1150, 1154, 1155, 1177, 1183, 1203, 1248, 1255, 1263, 1310, 1313, 1321, 1353, 1361, 1371, 1376, 1385, 1388, 1391, 1392, 1404, 1421, 1432, 1491, 1539, 1566, 1567, 1571, 1579, 1614, 1650, 1655, 1694, 1731, 1749, 1758, 1787, 1791, 1799, 1823, 1836, 1858, 1860, 1861, 1912, 1921, 1929, 1932, 1934, 1954, 1967, 1990, 1998, 1999, 2009, 2014, 2018, 2020, 2022, 2024, 2026, 2045, 2050, 2063, 2087,

2100, 2103, 2104, 2110, 2112, 2123, 2133, 2154, 2161, 2168, 2178, 2180, 2199, 2202, 2206, 2211, 2215, 2226, 2244, 2245, 2256, 2257, 2265, 2271, 2275, 2277, 2287, 2295, 2311, 2317, 2338, 2351, 2353, 2354, 2355, 2362, 2406, 2418, 2443, 2507, 2507, 2518, 2520, 2526, 2533, 2536, 2537, 2538, 2540, 2541, 2542, 2545, 2559, 2572, 2578, 2584, 2592, 2604, 2608, 2616, 2623, 2637, 2638, 2672, 2693, 2698, 2715, 2724, 2730, 2755, 2777, 2787, 2790, 2819, 2854, 2859, 2865, 2894, 2930, 2932, 3025, 3027, 3071, 3104, 3120, 3120, 3124, 3126, 3129, 3130, 3141, 3142, 3180, 3197, 3208, 3211, 3217, 3234, 3238, 3291, 3322, 3385, 3385, 3412, 3426, 3443, 3446, 3475, 3475, 3486, 3495, 3534, 3564, 3575, 3578, 3582, 3589, 3590, 3609, 3612, 3666, 3697, 3710, 3737, 3751, 3755, 3765, 3777, 3783, 3808, 3843, 3896, 3907, 3951, 3972, 3984, 4021, 4027, 4028, 4030, 4060, 4069, 4096, 4157, 4204, 4209, 4248, 4284, 4289, 4333, 4362, 4386, 4408, 4413, 4417, 4421, 4429, 4441, 4491, 4499, 4504, 4508, 4509, 4511, 4512, 4531, 4591, 4594, 4595, 4630, 4632, 4633, 4656, 4660, 4678, 4703, 4716, 4739, 4742, 4759, 4779, 4787, 4791, 4814, 4821, 4824, 4825, 4854, 4862, 4879, 4888, 4914, 4917, 4922, 4923, 4929, 4941, 4945, 4946, 4963, 4974, 4982, 4987, 4989, 4993, 5005, 5007, 5031, 5072, 5083, 5087, 5099, 5103, 5113, 5128, 5133, 5211, 5221, 5224, 5231, 5234, 5235, 5267, 5298, 5305, 5366, 5386, 5401, 5431, 5437, 5450, 5452, 5464, 5478, 5527, 5543, 5543, 5544, 5559, 5565, 5568, 5590, 5592, 5599, 5616, 5617, 5620, 5625, 5633, 5711, 5714, 5732, 5744, 5754, 5756, 5773, 5777, 5789, 5851, 5873, 5875, 5879, 5886, 5923, 5931, 5934, 5944, 5947, 5966, 5984, 5989, 6005, 6006, 6007, 6030, 6057, 6065, 6071, 6077, 6084, 6103, 6112, 6148, 6155, 6173, 6228, 6232, 6234, 6243, 6244, 6266, 6267, 6268, 6270, 6272, 6279, 6284, 6319, 6322, 6380, 6417, 6420, 6439, 6450, 6473, 6506, 6511, 6521, 6533, 6534, 6536, 6539, 6545, 6546, 6555, 6565, 6568, 6579, 6582, 6588, 6589, 6596, 6631, 6680, 6692, 6697, 6705, 6719, 6721, 6779, 6780, 6782, 6790, 6856, 6858, 6876, 6878, 6888

o.-mazdan öñ 1711, 2097

o.-mazdan öñdin 5892

o.-mazdı 868

o.-mazıdı 4585, 5683, 5693

o.-mazımış 27

o.-mazısa 2422

o.-mazlar 3358, 3364, 3602

o.-mazlarsa 3366

o.-mazsa 79, 140, 158, 173, 185, 323, 1031, 1337, 1409, 1463, 1503, 1505, 1951, 1967, 2210, 2251, 2257, 2339, 2341, 2388, 2416, 2424, 2513, 2780, 3028, 3193, 3310, 3584, 3749, 4334, 5076, 5194, 5386, 5397, 5744, 5750, 5751, 5962, 6671, 6676, 6707

o.-mazsın 4591

o.-mış 24, 55, 1120, 1204, 1649, 2027, 2177, 3038, 3088, 3212, 3361, 3519, 3861, 4106, 4493, 4684, 4694, 4694, 4707, 4709, 4716, 4977, 5418, 5427, 5806, 6144, 6344, 6498, 6930, 6939

o.-mışam 5018, 6270

o.-mışamdur 3055

o.-mışdur 132, 281, 283, 401, 416, 446, 464, 496, 636, 751, 779, 980, 981, 982, 1001, 1002, 1072, 1073, 1099, 1121, 1211, 1272, 1284, 1342, 1347, 1394, 1446, 1827, 1857, 1889, 1891, 2601, 4344, 4512, 4661, 5016, 5527, 5969, 6499, 6542, 6564, 6608

o.-mışdurur 237, 1740, 3927, 4077

o.-mış gibi 2478, 6516

o.-mışıdı 870

o.-mışıduñ 5045

o.-mışlar gibi 6264

o.-mışuñ 282

o.-sa 117, 134, 137, 141, 142, 147, 155, 167, 176, 179, 184, 186, 188, 189, 194, 201, 231, 285, 290, 302, 302, 305, 317, 400, 408, 433, 516, 519, 544, 550, 571, 579, 584, 598, 598, 607, 642, 663, 669, 675, 680, 686, 688, 700, 714, 717, 722, 724, 748, 752, 766, 767, 767, 790, 862, 863, 863, 867, 904, 907, 909, 953, 998, 1005, 1016, 1018, 1028,1033, 1037, 1054, 1067, 1094, 1137, 1140, 1177, 1182, 1193, 1201, 1210, 1210, 1233, 1276, 1289, 1290, 1299, 1318, 1319, 1335, 1388, 1407, 1432, 1466, 1485, 1493, 1494, 1516, 1529, 1556, 1577, 1613, 1621, 1634, 1636, 1640, 1644, 1645, 1647, 1657, 1692, 1692, 1728, 1728, 1781, 1786, 1792, 1807, 1840, 1898, 1910, 1916, 1971, 1975, 2013, 2025, 2029, 2044, 2049, 2078, 2080, 2080, 2110, 2120, 2124, 2167, 2172, 2184, 2184, 2207, 2231, 2234, 2280, 2286, 2327, 2328, 2329, 2335, 2335, 2343, 2357, 2359, 2359, 2362, 2366, 2387, 2399, 2464, 2466, 2508, 2527, 2530, 2532, 2534, 2556, 2560, 2567, 2591, 2606, 2621, 2624, 2626, 2627, 2630, 2641, 2655, 2695, 2709, 2710, 2734, 2742, 2746, 2768, 2768, 2769, 2771, 2795, 2842, 2842, 2858, 2864, 2907, 2930, 2937, 2938, 2939, 2953, 2954,

2973, 2975, 2992, 2997, 3004, 3029, 3033, 3036, 3052, 3082, 3086, 3119, 3122, 3163, 3202, 3240, 3242, 3278, 3289, 3290, 3290, 3361, 3381, 3393, 3395, 3411, 3433, 3438, 3498, 3524, 3526, 3530, 3543, 3549, 3552, 3559, 3615, 3664, 3672, 3720, 3780, 3784, 3810, 3811, 3848, 3850, 3880, 3900, 3902, 3903, 3905, 3906, 3916, 3938, 3981, 3984, 3997, 3998, 4001, 4003, 4036, 4045, 4058, 4063, 4063, 4065, 4083, 4092, 4093, 4094, 4104, 4106, 4109, 4132, 4133, 4136, 4136, 4168, 4169, 4170, 4176, 4177, 4181, 4192, 4207, 4213, 4215,4232, 4254, 4254, 4255, 4260, 4299, 4310, 4367, 4386, 4394, 4403, 4407, 4442, 4474, 4487, 4489, 4505, 4528, 4536, 4565, 4569, 4627, 4628, 4633, 4635, 4643, 4646, 4647, 4648, 4694, 4694, 4695, 4695, 4699, 4703, 4729, 4730, 4732, 4746, 4747, 4748, 4762, 4778, 4788, 4823, 4823, 4874, 4886, 4889, 4902, 4939, 4956, 4970, 4975, 4975, 4980, 4984, 4989, 5027, 5028, 5053, 5054, 5054, 5064, 5074, 5105, 5130, 5149, 5171, 5172, 5184, 5207, 5217, 5217, 5254, 5430, 5469, 5498, 5557, 5573, 5603, 5628, 5639, 5657, 5672, 5676, 5695, 5712, 5734, 5738, 5739, 5752, 5774, 5776, 5779, 5780, 5820, 5830, 5832, 5832, 5848, 5851, 5856, 5873, 5874, 5876, 5886, 5887, 5888, 5921, 5943, 5972, 5985, 6004, 6005, 6016, 6027, 6028, 6043, 6051, 6062, 6103, 6106, 6140, 6146, 6151, 6166, 6166, 6170, 6181, 6187, 6189, 6210, 6221, 6223, 6230, 6237, 6254, 6269, 6318, 6321, 6333, 6334, 6336, 6337, 6342, 6349, 6351, 6363, 6367, 6371, 6373, 6376, 6387, 6395, 6457, 6457, 6458, 6462, 6484, 6495, 6521, 6565, 6600, 6646, 6653, 6656, 6670, 6672, 6710, 6718, 6725, 6754, 6763, 6766, 6769, 6792, 6794, 6809, 6819, 6823, 6826, 6872, 6910, 6919, 6921, 6929, 6947, 6949, 6954, 6986

o.-sa bile 378, 6675

o.-salar 562, 1164, 1167, 3323, 3455, 3661, 4588, 4968, 5499, 6120, 6263

o.-sañ 618, 4734, 6204, 6624

o.-savuz 3359

o.-sayıdı 5678, 5683

o.-sun 160, 260, 550, 550, 1102, 1697, 2299, 2379, 2485, 2510, 2539, 2589, 2775, 2777, 2780, 2869, 2874, 2875, 3032, 3630, 3705, 3718, 4524, 5223, 5224, 5344, 5601, 5997

o.-uban 1460, 3384, 3420, 3452, 5184

o.-uñ 2670

o.-up 173, 267, 1127, 1128, 1451, 2784, 3233, 3374, 3452, 3802, 4374, 4678, 4873, 4973, 5178, 5723, 6337, 6445

o.-updur 38, 55, 592, 1297, 1373, 1700, 1706, 2071, 2644, 3279, 3303, 4515, 4519, 6562, 6715

o.-ur 2, 22, 31, 60, 81, 83, 89, 94, 97, 99, 107, 113, 139, 144, 145, 150, 163, 175, 176, 187, 197, 200, 206, 219, 224, 240, 243, 250, 264, 279, 286, 288, 297, 299, 302, 309, 319, 327, 341, 342, 351, 355, 369, 374, 385, 390, 438, 441, 466, 474, 520, 526, 531, 535, 547, 568, 577, 585, 591, 594, 601, 621, 634, 681, 683, 685, 692, 693, 695, 700, 705, 739, 748, 775, 793, 799, 808, 818, 821, 825, 848, 851, 856, 859, 888, 904, 917, 918, 920, 924, 930, 945, 964, 966, 967, 969, 971, 972, 974, 997, 1018, 1020, 1023, 1027, 1036, 1049, 1059, 1078, 1089, 1092, 1103, 1104, 1105, 1106, 1117, 1119, 1122, 1125, 1129, 1166, 1171, 1173, 1174, 1193, 1196, 1201, 1202, 1225, 1236, 1255, 1259, 1267, 1271, 1297, 1315, 1315, 1318, 1322, 1327, 1334, 1335, 1363, 1371, 1376, 1387, 1425, 1479, 1502, 1525, 1535, 1556, 1583, 1584, 1590, 1595, 1601, 1617, 1623, 1635, 1635, 1639, 1641, 1644, 1647, 1651, 1657, 1659, 1682, 1683, 1691, 1699, 1701, 1706, 1712, 1730, 1735, 1752, 1752, 1753, 1777, 1780, 1794, 1802, 1803, 1809, 1818, 1835, 1837, 1841, 1906, 1924, 1926, 1937, 1944, 1953, 1955, 1966, 1971, 1977, 1990, 1994, 1996, 2000, 2003, 2006, 2007, 2026, 2044, 2046, 2048, 2052, 2056, 2083, 2087, 2093, 2100, 2104, 2105, 2121, 2112, 2123, 2126, 2141, 2150, 2173, 2177, 2182, 2193, 2196, 2199, 2203, 2216, 2226, 2258, 2260, 2269, 2281, 2289, 2291, 2294, 2311, 2312, 2316, 2325, 2328, 2329, 2339, 2344, 2346, 2364, 2369, 2372, 2374, 2375, 2383, 2387, 2391, 2392, 2402, 2432, 2461, 2512, 2531, 2539, 2542, 2545, 2546, 2564, 2571, 2583, 2606, 2612, 2614, 2615, 2618, 2621, 2626, 2631, 2635, 2639, 2639, 2649, 2650, 2654, 2657, 2661, 2672, 2686, 2695, 2721, 2726, 2728, 2732, 2733, 2737, 2739, 2750, 2760, 2764, 2764, 2772, 2774, 2776, 2781, 2785, 2785, 2786, 2787, 2790, 2800, 2802, 2828, 2850, 2851, 2853, 2855, 2859, 2865, 2910, 2922, 2927, 2933, 2946, 2964, 2965, 2971, 2972, 2973, 2974, 2983, 2991, 2995, 2999, 3006, 3015, 3022, 3024, 3035, 3036, 3049, 3051, 3051, 3051, 3066, 3068, 3070, 3073, 3075, 3086, 3094, 3108, 3116, 3120, 3122, 3126, 3128, 3131, 3147, 3150, 3159, 3159, 3172, 3174, 3178, 3179, 3192, 3201, 3204, 3208, 3209, 3221, 3239, 3241, 3244, 3305, 3306, 3308, 3311, 3313, 3317, 3351, 3355, 3370, 3375, 3383,

3383, 3384, 3386, 3422, 3430, 3438, 3440, 3467, 3475, 3489, 3494, 3500, 3514, 3519, 3544, 3547, 3591, 3598, 3598, 3601, 3601, 3605, 3605, 3609, 3626, 3637, 3639, 3640, 3646, 3654, 3674, 3679, 3696, 3696, 3706, 3726, 3734, 3775, 3780, 3782, 3794, 3816, 3840, 3891, 3891, 3912, 3915, 3917, 3922, 3922, 3923, 3936, 3949, 3956, 3967, 3969, 3976, 3978, 3985, 3986, 3987, 3994, 3995, 4002, 4012, 4026, 4033, 4067, 4069, 4076, 4122, 4126, 4162, 4247, 4248, 4260, 4264, 4268, 4270, 4278, 4282, 4294, 4301, 4302, 4328, 4333, 4369, 4378, 4379, 4384, 4397, 4388, 4399, 4406, 4428, 4469, 4487, 4492, 4536, 4539, 4544, 4546, 4548, 4550, 4593, 4595, 4600, 4622, 4625, 4672, 4678, 4690, 4721, 4722, 4741, 4749, 4808, 4828, 4830, 4831, 4833, 4849, 4854, 4870, 4873, 4875, 4879, 4882, 4885, 4887, 4905, 4907, 4915, 4926, 4926, 4927, 4932, 4947, 4980, 4982, 4985, 4995, 5001, 5010, 5014, 5024, 5028, 5040, 5076, 5085, 5087, 5090, 5093, 5106, 5178, 5182, 5184, 5194, 5208, 5209, 5231, 5270, 5274, 5297, 5348, 5349, 5351, 5351, 5358, 5359, 5366, 5451, 5485, 5515, 5521, 5530, 5533, 5540, 5549, 5567, 5583, 5622, 5629, 5635, 5637, 5639, 5646, 5666, 5682, 5685, 5687, 5692, 5695, 5702, 5710, 5712, 5719, 5722, 5725, 5726, 5736, 5749, 5761, 5764, 5765, 5778, 5791, 5796, 5798, 5800, 5801, 5802, 5806, 5806, 5809, 5827, 5830, 5839, 5853, 5893, 5917, 5919, 5923, 5929, 5933, 5939, 5946, 5947, 5951, 5954, 5962, 5968, 5978, 5986, 5987, 5988, 6023, 6047, 6056, 6057, 6060, 6070, 6074, 6083, 6087, 6089, 6109, 6116, 6147, 6153, 6164, 6172, 6175, 6210, 6214, 6218, 6218, 6221, 6222, 6281, 6293, 6295, 6308, 6313, 6320, 6321, 6343, 6379, 6380, 6419, 6429, 6442, 6450, 6450, 6472, 6492, 6495, 6499, 6501, 6506, 6510, 6517, 6531, 6534, 6538, 6549, 6550, 6568, 6572, 6578, 6583, 6597, 6601, 6609, 6612, 6622, 6627, 6637, 6642, 6662, 6726, 6730, 6748, 6762, 6772, 6792, 6799, 6834, 6846, 6858, 6865, 6874, 6935, 6942, 6951, 6967, 6980, 6983

o.-urdı 5956

o.-urıdı 5960

o.-urısa 310, 342, 420, 789, 910, 1704, 1807, 1949, 2066, 2421, 2818, 2925, 3204, 3372, 4315, 4829, 5754, 5822, 5977, 6052, 6273, 6637, 6927

o.-urken 6354

o.-urlar 3363, 3366

o.-urlar ise 3572

o.-urlarsa 2950, 3358

o.-ursa 119, 121, 137, 138, 147, 154, 161, 163, 164, 167, 287, 289, 577, 578, 583, 677, 682, 684, 738, 812, 1006, 1128, 1176, 1185, 1608, 1682, 1694, 1721, 1763, 1841, 1848, 1851, 1869, 1893, 1906, 1959, 1986, 2239, 2240, 2258, 2317, 2325, 2341, 2402, 2404, 2405, 2496, 2506, 2529, 2535, 2708, 2709, 2847, 2927, 2972, 2977, 2994, 3013, 3081,3097, 3160, 3213, 3233, 3262, 3284, 3322, 3328, 3330, 3354, 3500, 3513, 3523, 3548, 3734, 3749, 3750, 3920, 3985, 3994, 4018, 4019, 4125, 4160, 4174, 4208, 4313, 4330, 4331, 4340, 4482, 4540, 4632, 4649, 4735, 4738, 4881, 5090, 5183, 5235, 5401, 5401, 5633, 5756, 5773, 5802, 5826, 5842, 5844, 5893, 5901, 5945, 6004, 6005, 6173, 6319, 6341, 6761, 6770, 6771, 6861, 6989

o.-ursam 2962, 5338

o.-ursañ 4301, 4924

ʿadd ol- 6340

ʿafv ol- 838, 1597, 1601

ʿāḳ ol- 3452

ʿaḳd ol- 6761

ʿāḳıl bālığ ol- 1980

ʿārıż ol- 4694

āşım ol- 756, 2828, 3150, 3306, 3317, 6218, 6343

ʿavrat ol- 2300, 2888

ʿayb ol- 4047, 4057, 4059, 4063, 4065, 4069, 4077, 4080, 4081, 4208, 4210

āzād ol- 1975, 2263, 2294, 2303, 2647, 2797, 3009, 3012, 3027, 3030, 3032, 3033, 3035, 3036, 3049, 3051, 3055, 3061, 3065, 3070, 3070, 3072, 3074, 3077, 3078, 3080, 3092, 3094, 3096, 3102, 3106, 3108, 3109, 3112, 3131, 3133, 3420, 3788, 3790, 3891, 4225, 4262, 4563, 4567, 4568, 4774, 4949, 4951, 4955, 5224, 5341, 5523, 5535, 5751, 6139, 6163, 6165, 6170, 6181, 6188, 6190, 6198, 6224, 6246, 6305, 6306

ʿazl ol- 4832, 5184

bağlu ol- 390

baḫş ol- 6314

bālığ ol- 1980, 2172, 2179, 2186, 2191, 2708, 2710, 3052, 4054, 4056, 4057, 4063, 6253, 6254, 6256, 6257, 6262, 6263, 6264, 6264, 6265, 6270, 6272, 6986

bāliğa ol- 775, 1969, 2124, 2128, 2155, 2218, 2234, 2235, 6259, 6260

bāṭıl ol- 526, 531, 535, 603, 605, 633, 664,

690, 1089, 1193, 1429, 1433, 1753, 1841, 1924, 1990, 2065, 2104, 2112, 2199, 3413, 3654, 3733, 3956, 4145, 4248, 4294, 4301, 4350, 4701, 5421, 5722, 5986, 5987, 5994, 6109
bāyin ol- 820, 821, 2212, 2216, 2618, 2619, 2645, 2677, 2695, 2765, 2781, 2853, 5297, 5298, 5327, 5329, 6234, 6235
berāber ol- 1945, 1949, 3103, 3593
boş ol- 2545, 2546, 2612, 2614, 2618, 2639, 2654, 2656, 2657, 2661, 2670, 2672, 2672, 2680, 2682, 2684, 2686, 2707, 2728, 2742, 2755, 2774, 2785, 2790, 2801, 2850, 2910, 2963, 2964, 2974, 2975, 2992, 3217, 5223, 5330, 5330, 5332, 6224
cāyiz ol- 132, 144, 150, 153, 157, 162, 168, 189, 380, 432, 434, 443, 451, 520, 595, 596, 600, 623, 625, 634, 640, 705, 756, 979, 994, 997, 1018, 1020, 1027, 1036, 1037, 1049, 1057, 1089, 1137, 1140, 1142, 1143, 1144, 1146, 1147, 1150, 1163, 1186, 1203, 1315, 1334, 1371, 1376, 1377, 1404, 1409, 1413, 1417, 1423, 1484, 1491, 1492, 1818, 1906, 1912, 1918, 1934, 1971, 1983, 1985, 1998, 2045, 2046, 2083, 2104, 2105, 2123, 2133, 2141, 2226, 2231, 2256, 2258, 2269, 2291, 2311, 2312, 2355, 2496, 2507, 2507, 2518, 2564, 2572, 2606, 2616, 2721, 2819, 2861, 2865, 3024, 3422, 3582, 3591, 3697, 3733, 3751, 3755, 3779, 3840, 3896, 3898, 3901, 3969, 3981, 3984, 4147, 4273, 4283, 4284, 4285, 4295, 4328, 4369, 4395, 4397, 4421, 4501, 4502, 4506, 4512, 4630, 4632, 4633, 4676, 4742, 4779, 4787, 4791, 4792, 4808, 4879, 4882, 4885, 4887, 4888, 4905, 4914, 4917, 4922, 4941, 4945, 4946, 4985, 5025, 5071, 5075, 5083, 5087, 5089, 5093, 5098, 5209, 5224, 5234, 5366, 5543, 5625, 5629, 5683, 5687, 5724, 5725, 5774, 5777, 5778, 5799, 5809, 5875, 5917, 5933, 5990, 5998, 6005, 6121, 6147, 6148, 6164, 6218, 6241, 6243, 6322, 6499, 6506, 6536, 6692, 6697, 6757, 6779, 6782, 6790
cebr ol- 5709
cemᶜ ol- 394, 397, 683, 685, 1164, 1748, 1951, 6989
dāḫil ol- 3782
defᶜ ol- 3459
duḫūl ol- 2167, 2168
dürüst ol- 825, 829, 841, 1045, 1046, 1368, 1394, 1769, 1904, 2063, 3104, 3130, 4413, 4521
emīn ol- 2421, 2422, 2424
esīr ol- 579
esrük ol- 3206
farż ol- 55, 83, 84, 87, 88, 89, 102, 425, 445, 454, 456, 463, 466, 476, 483, 1085, 1125, 1223, 1297, 1415, 1532, 1606, 1635, 1639, 1690, 1691, 1693, 2145, 2326, 2331, 3007, 3159, 3303, 3309, 3311, 3313, 3315, 3316, 4672, 4674, 4926, 4938, 6473, 6492
fāsid ol- 341, 342, 1262, 1263, 1371, 1376, 2026, 2226, 3954, 4249, 4283, 4295, 4302, 4344, 4347, 4385, 5802, 6056, 6073, 6083, 6495, 6499, 6506, 6510
fesḫ ol- 2539, 2542, 3927, 3954, 4375, 5522, 5534
fevt ol- 613, 614, 616, 621, 625, 1276, 1308, 1309, 1319, 1451
ġadr ol- 3370
ġarḳ ol- 4663, 5828
ġāyib ol- 3750, 3758, 3762, 3800, 4152, 4778
ḫalḳa ol- 1485
ḫan ol- 35
ḫāniş ol- 3156, 3159, 3160, 3171, 3172, 3174, 3177, 3178, 3180, 5295
ḫarāb ol- 5947
ḥarām ol- 2009, 2018, 2020, 2044, 2048, 2050, 2080, 2082, 2087, 2203, 2210, 2215, 2354, 2583, 2585, 2646, 2693, 2695, 2696, 2696,2707, 2773, 2777, 2807, 2809, 3809, 4428, 4429, 4441, 4848, 6112, 6116, 6568, 6572, 6579, 6582, 6583, 6588, 6596, 6597, 6599, 6601, 6609, 6627, 6631, 6699, 6726, 6728
ḫarḳ ol- 5828
ḫāṣıl ol- 51, 366, 6509
ḫasta ol- 1493, 3290, 5027, 5672, 5723
ḫayż ol- 6258
ḫāżır ol- 609, 629, 1160, 1161
helāk ol- 1647, 3278, 3288, 3289, 3498, 3500, 3519, 3848, 3861, 3903, 3906, 3994, 3998, 4000, 4003, 4093, 4156, 4160, 4254, 4255, 4260, 4299, 4310, 4313, 4386, 4414, 4646, 4703, 4709, 4716, 5171, 5172, 5418, 5427, 5601, 5603, 5820, 5830, 5832, 5842, 5848, 5851, 5856, 5873, 5874, 5876, 5972, 5973, 6016, 6027, 6043, 6052, 6336, 6337, 6341, 6387, 6395, 6761, 6769, 6792, 6794, 6809, 6811, 6929
ḥelāl ol- 2080, 2691, 2745, 4839, 4840,

4850, 6151, 6514, 6605, 6608, 6709, 6719, 6721, 6730
ḫoş ol- 4727
ḫoş-ḥāl ol- 3420
ḥükm ol- 1752, 3542, 3549, 3554, 3559, 3562, 4161, 4648, 4760, 4881
ḥülle ol- 2708
ḥürr ol- 3046, 3051, 3383, 3386, 3440, 3468, 3475
iḫtilām ol- 1218, 1786
ishāl ol- 789
itmām ol- 1737
iẕn ol- 2115, 2119, 5811, 5812, 5934, 6282
ḳabūl ol- 4974, 5026, 5029
ḳabż ol- 4002, 4130, 5774
ḳādir ol- 567, 584, 629, 1016, 1025, 1233, 1238, 1299, 2325, 2325, 2709, 2714, 2771, 3310, 5832, 6746
ḳaravaş ol- 3430, 3439, 3445
ḳardaş ol- 3056, 3065, 3495
ḳā'il ol- 900
ḳāyil ol- 5278
ḳāżī ol- 4672, 4674, 4678, 4685, 4831, 4902, 4909, 4921, 5235, 6464
kefīl ol- 3612, 4565, 4574, 4586, 4587, 4588, 4598, 4599, 4602, 4603, 4613, 4614, 4615, 4616, 4619, 4620, 4628, 4633, 4639, 5175
ḳısmet ol- 3361, 3544, 5939, 5943, 5945
ḳul ol- 3438, 3446, 3475, 5513, 6237
lāḥıḳ ol- 3418, 3692, 5184
lāyıḳ ol- 250, 3242, 3247, 4881, 5635, 5637, 5639, 5646, 5648
lāzım ol- 1566, 1600, 2126, 2193, 2328, 2368, 2369, 2383, 2432, 2512, 2537, 2541, 2790, 2800, 3124, 3238, 3637, 4268, 4269, 4270, 4762, 5054, 5060, 5063, 5072, 5147, 5181, 6022, 6077, 6084, 6089, 6103, 6149, 6233, 6511, 6888
maġrūr ol- 3802, 5896, 6292
maḥrūm ol- 5046, 6317
mālik ol- 1529, 1569, 1645, 2732, 2733, 2737, 2739, 3032, 3033, 3034, 3036, 3045, 3049, 3050, 3054, 3351, 3353, 3355, 3358, 3363, 3364, 3366, 3366, 3385, 3426, 3430, 3572, 4996, 5899, 6007, 6305, 6379, 6624, 6635
maʿlūm ol- 138, 311, 3029, 3733, 3734, 3767, 3811, 4172, 4659, 5562, 5696, 5781, 6087, 6272, 6540, 6726
mānīʿ ol- 234, 794, 825, 838, 846, 862, 865, 868, 869, 888, 1177, 1694, 2100, 2143, 2314, 2317, 2323, 2327, 2332, 2338, 2340, 2341, 2768, 3129, 3578, 3938, 4067, 4274, 5968, 6858, 6858
maʿzūl ol- 4721, 4823, 4896
mechūl ol- 2505, 2506, 5657, 5712, 5773
mecnūn ol- 5183
mecrūḥ ol- 6930
mekrūh ol- 338, 385, 388, 390, 392, 964, 966, 967, 969, 971, 972, 974, 1018, 1129, 1166, 1171, 1174, 1290, 1835, 1837, 2786, 4661, 5893, 5919, 6566, 6572
mesmūʿ ol- 5590, 5592
meşġūl ol- 4695
meşhūr ol- 981
mevḳūf ol- 3547, 3978
mevṭūʾa ol- 2530, 2535, 2537
mevzūn ol- 5862, 5921, 6339
meʾẕūn ol- 6275, 6284
muḫayyer ol- 3913, 3915, 3967, 4021, 4122, 4126, 4137, 4406, 4469, 4474, 4476, 4527, 4529, 4530, 4531, 5902, 6208
muntaḳış ol- 566
muntaḳıż ol- 570
muraḫḫaş ol- 6220
murdār ol- 212, 239, 240, 271, 282, 316, 382, 6215, 6516, 6524, 6533, 6724
müflis ol- 3788, 4741
müʾmin ol- 87
mürted ol- 606, 5184, 6234, 6235
mürtedde ol- 606, 2525, 3402, 3410, 3417, 3428, 3432, 3444, 3446, 5184, 6234, 6235
müsteḥıḳ ol- 4722
müsülmān ol- 605, 607, 2517, 2523, 3321, 3322, 3381, 3384, 3404, 3405, 3411, 3441, 3443, 3443, 3594, 4367, 5043, 5045, 6189
müşterek ol- 3600, 3602, 3630, 3663, 5540, 6070, 6510
müttehem ol- 5733
naḳl ol- 5935, 5935
naḳż ol- 2328, 2329
nāyib ol- 4746, 4747
nāyibullāh ol- 4666, 4915
nefy ol- 2858, 2863, 2864, 4956, 5333
ortaḳ ol- 3661, 3664
oğul ol- 2582, 3028, 5313
peşīmān ol- 2577, 3481
rāżī ol- 2112, 2118, 2162, 2174, 2177, 2251, 2257, 2258, 2416, 2511, 2784, 2881, 3323, 3325, 3720, 4018, 4019, 4330, 4331, 4334, 4374, 4643, 4672, 5072, 5076, 5178, 6352, 6445, 6454, 6463
redd ol- 6653, 6656, 6658
revā ol- 123, 148, 160, 218, 232, 235, 237, 243, 250, 286, 289, 547, 555, 597, 601, 650, 656, 680, 688, 799, 895,

934, 999, 1000, 1059, 1062, 1086, 1267, 1310, 1313, 1321, 1322, 1363, 1385, 1407, 1452, 1651, 1655, 1699, 1701, 1836, 1860, 1861, 1921, 1926, 1932, 2026, 2074, 2082, 2087, 2100, 2103, 2110, 2154, 2168, 2196, 2199, 2202, 2206, 2265, 2418, 2520, 2571, 2637, 2745, 2787, 2933, 3025, 3027, 3116, 3128, 3211, 3291, 3326, 3590, 3666, 3696, 3703, 3737, 3765, 3777, 3891, 3914, 3952, 4096, 4278, 4289, 4303, 4362, 4491, 4501, 4504, 4509, 4546, 4549, 4605, 4707, 4739, 4833, 4871, 4911, 4982, 4993, 4995, 5087, 5098, 5103, 5211, 5221, 5238, 5270, 5386, 5527, 5544, 5568, 5671, 5671, 5673, 5685, 5692, 5709, 5711, 5773, 5954, 6006, 6065, 6071, 6321, 6385, 6534, 6534, 6545, 6589, 6642, 6680, 6772, 6780, 6876, 6878

revān ol- 171

sākin ol- 738, 2272, 2280, 5822, 5956

sāḳıṭ ol- 469, 470, 864, 873, 885, 1315, 1336, 1364, 1502, 1535, 1644, 1647, 2160, 2180, 2764, 2839, 2991, 2999, 3006, 3204, 3208, 3305, 3412, 3639, 3986, 3987, 4027, 4030, 4885, 5024, 5296, 5839, 5984, 6430, 6439, 6442

saḳy ol- 1661

ṣavāb ol- 251, 260

sebeb ol- 60, 3064, 3229, 3804, 4116, 5104, 5311, 5760, 6405, 6410

seby ol- 3038, 3438

süst-endām ol- 2877

şehīd ol- 1519

şerīk ol- 3610, 3672, 5796, 5798, 5802

tābiʿ ol- 2983, 2985, 3073, 3440, 3656, 3696

taḫliye ol- 5962

tamām ol- 663, 680, 715, 729, 815, 882, 890, 1066, 1067, 1224, 1225, 1236, 1248, 1255, 1367, 1440, 1444, 1477, 1527, 1538, 1540, 1556, 1556, 1563, 1578, 1579, 1620, 1636, 1647, 1670, 1794, 1846, 1903, 1990, 2000, 2052, 2063, 2097, 2165, 2246, 2326, 2362, 2470, 2513, 2541, 2567, 2679, 2719, 2750, 2772, 2946, 2949, 3007, 3094, 3252, 3543, 3589, 3592, 3596, 3652, 3681, 3721, 3816, 3842, 3863, 3990, 4022, 4254, 4426, 4441, 4544, 4711, 4875, 4958, 4987, 4989, 5022, 5199, 5282, 5662, 5710, 5713, 5714, 5734, 5738, 5800, 5889, 5892, 5929, 5988, 6088, 6212, 6260, 6276, 6277, 6612, 6656, 6748, 6758

ṭanuḳ ol- 1960, 1962, 1966, 4968, 5007, 5016, 5018

ṭar ol- 4189, 4190, 4191, 4192

taʿyīn ol- 1706

taʿzīr ol- 3244

tenzīl ol- 1347

terk ol- 1117

teslīm ol- 5878, 5879

vācib ol- 302, 344, 469, 496, 577, 640, 748, 760, 779, 930, 1072, 1073, 1074, 1092, 1099, 1103, 1104, 1105, 1106, 1115, 1117, 1154, 1155, 1201, 1202, 1272, 1302, 1327, 1342, 1353, 1434, 1446, 1452, 1553, 1567, 1571, 1583, 1584, 1590, 1602, 1617, 1632, 1644, 1657, 1659, 1661, 1682, 1683, 1754, 1757, 1777, 1780, 1791, 1799, 1803, 1809, 1823, 1896, 1929, 2271, 2275, 2277, 2287, 2289, 2295, 2320, 2372, 2375, 2531, 2533, 2536, 2538, 2557, 2559, 2638, 2785, 2851, 2859, 2865, 2894, 2965, 2995, 3068, 3141, 3142, 3197, 3201, 3203, 3208, 3209, 3239, 3467, 3526, 3529, 3534, 3907, 4260, 4660, 4828, 5054, 5827, 5835, 6008, 6009, 6023, 6153, 6228, 6230, 6336, 6548, 6549, 6550, 6558, 6662, 6706, 6834, 6846, 6856

vaḳf ol- 3679, 3692, 3702, 6005

vāḳiʿ ol- 194, 290, 818, 1226, 1227, 1706, 2621, 2622, 2623, 2626, 2649, 2650, 2994, 3221, 3920, 4649, 4696, 5516, 6224

vāriṣ ol- 2362, 2364, 3022, 3101, 3486, 3495, 5632, 5633, 5742, 5754, 5755, 5756, 5764, 5765, 6173, 6175, 6308, 6309

vaṭʾ ol- 2019, 2087, 2344

vekīl ol- 3646, 3646, 4627, 4628, 5064, 5066, 5088, 5131, 5140, 5160, 5801

yağı ol- 3452

yigirek ol- 585, 1078, 3954, 4536, 4926

yüklü ol- 5628, 6258

zāʾil ol- 904, 909, 917, 918, 920, 953, 1242

żāmin ol- 1971, 4629, 4632, 4635, 5174, 5181, 5803, 5853

żamm ol- 4552, 6363

ẓann ol- 4907

żāyiʿ ol- 3466, 3523, 3804, 3804, 3825, 3827, 3833, 4663, 5231, 5826, 6770

zāyil ol- 224, 516, 583, 655, 851, 898, 2239, 2240, 3212, 3213, 3216, 3706, 3710, 4106, 5844, 6208, 6332

ẕikr ol- 458, 1120, 1140, 1349, 1564, 1619, 2053, 2311, 3166, 4062, 5104

ẕimmī ol- 3374, 3375, 3376

olın- : olunmak krş. olun-
o.-a 855, 1373, 2667, 3550, 4173, 5186, 5535, 5615, 6248
o.-an 2341, 3713
o.-cadur 947
o.-cağaz 1438
o.-dı 1304, 1381, 1501, 1886, 1936, 2802, 2916, 3008, 3165, 3712, 3716, 6737
o.-madı 2354
o.-mamış 2532
o.-masa 2077
o.-maya 1508, 3449
o.-maz 683, 687, 2117, 2119, 2126, 2235, 3083, 3448, 5033, 5188, 5833, 5835, 6250, 6462, 6369
o.-mazsa 5931
o.-mış 191, 2025, 2078
o.-mış gibi 2315
o.-mışdur 2638
o.-sa 186, 679, 872, 1998, 2313, 2938, 4234, 4321, 5456, 5709, 6009, 6439, 6443, 6895
o.-up 684
o.-ur 403, 902, 3450, 3526, 3544, 4417, 5008, 5464, 5523, 5538, 5937, 6339
o.-ursa 6794
ʿadd olın- 6339
bünyād olın- 3713
cāyiz olın- 1373
cebr olın- 2235, 3448, 3449, 3450, 6462
cemʿ olın- 679, 683, 684, 687
emr olın- 6369
farḳ olın- 402, 409, 902, 1501, 3716, 5833
fesẖ olın- 2126, 4234, 5615
fevt olın- 872, 1304
ḥacr olın- 6248, 6250
ḥükm olın- 403, 2802, 3544, 5523, 5535, 5538
iẕn olın-2117, 2119
ḳabż olın- 5931
ḳaṭʿ olın- 5456
naḳl olın- 191, 2638, 4417, 5937
naḳż olın- 5033
redd olın- 3083, 3526, 3550, 4173, 4321, 5008, 5464
rehn olın- 6794
seby olın- 2025
şarṭ olın- 1508, 3712
tafṣīl olın- 2916
ṭāhir olın- 855
tamām olın- 1438
taʿlīḳ olın- 2667
teʾẖīr olın- 1381, 6439, 6443
temyīz olın- 5835
terk olın- 5186, 5188
teslīm olın- 5709
vaṭʾ olın- 1936, 1997, 1998, 2077, 2078, 2313, 2315, 2354, 2532, 2938
vezn olın- 186
ẓāhir ol- 1265, 1653, 3513, 3548, 3957, 4008, 4083, 4094, 4105, 4109, 4121, 4125, 4129, 4133, 4137, 4153, 4176, 4215, 4740, 5231, 5421, 5562, 5604, 5657, 5779, 6273, 6819
ẓann ol- 1421, 3289
ẕikr olın- 192, 1886, 2341, 3008, 3165
olmaḳlıḳ : olma
o. 158, 2218, 3708, 4391, 5715, 6717, 6903
o.+a [olmaḳlığa] 2096, 2177, 2211, 2602, 2724, 3064, 3154, 3604, 4886, 5516, 5930
o.+ı [olmaḳlığı] 6383
olun- : olunmak krş. olın-
o.-dı 5452, 6864
o.-duḳdan 6293
o.-madı 5392
o.-maya 6964
o.-sa 4265, 6646
farḳ olun- 6737
ẕikr olun- 6864
omuz : omuz
o.+ından [omzından] 1868
on : on (10)
o. 196, 777, 1283, 1343, 1350, 1389, 1390, 1591, 1605, 1631, 1817, 1923, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2944, 3162, 3163, 3164, 3256, 3257, 3264, 3301, 3736, 3743, 3743, 3746, 3822, 3823, 3824, 4422, 5092, 5745, 5749, 6003, 6162, 6165, 6166, 6483, 6926, 6927
o. biñ 6916, 6925, 6926
o. biñlik 6485
o. bir 5100
o. bir biñlik 6486
o. bire 5094
o. biş 802, 1387, 1391, 1541, 2749, 4523
o. bişde 6261
o. buçuḳ 5092
o. dört 1389
o. gün on dündür 777
o. iki 1278, 6265, 6269
o. ikiye 5095, 5101
o. on : onar onar 1595
o. sekiz 5745, 6257
o. üç 5102
o. yidi 6260
o. (yüz o.) 4409
o.+dur (yüz o.) 4404
o.+a 300, 1540, 3744
o.+da 1592
o.+ın 4410

o.+ında 4409
onlıḳ : onluk krş. onluḳ
o.+ın [onlığın] 5094, 5095
onluḳ : onluk krş. onlıḳ
o.+ın [onluğın] 5100, 5101
o.+ını [onluğını] 5102
oñul- : iyileşmek
o.-dı 1245
orta : orta
o. 1360
o.+sında 1168, 1486, 1637, 5976, 5977, 6992
o.+ya 1486
ortaḳ : ortak bk.şerīk
o.+a [ortağa] 6494, 6508
o. ol- 3661, 3664
oruç (<oruz <rūze F.) : insanın ibadet amacıyla yeme içme gibi şeylerden bir gün boyu sakınması, oruç krş. oruz
o. 1282, 1285, 1691, 1693, 1698, 1717, 1719, 1733, 1737, 1772, 2326, 2326, 2329
o. ayı 1691, 1718, 1721, 1724, 1731, 1743, 1751, 1755, 1781, 1827, 2329, 3414, 6904
o. gibi 1708, 1825, 1826, 2331
o.+a [oruca] 1694, 1697
o.+dan 1706, 1732
o.+ı [orucı] 1753, 1769, 1771, 1790, 1793, 1794, 1797, 1799, 1801
o.+ın [orucın] 778, 1757, 1762, 1782, 1806, 1808, 1813, 3409, 3411
o.+ını [orucını] 1755
o.+uñ [orucuñ] 1738
o. dut- 778, 1690, 1711, 1713, 1718, 1732, 1736, 1776, 1779, 1781, 1830, 2812, 3164,
oruz (F.) : oruç krş. oruç
o. 1288
ot : ot
o. biç- 3661, 3665
otla- : yerdeki ot, çimen v.b. yemek
o.-mağa 6032
o.-r 330
o.-rısa 1536
o.-yalar 1601
otlan- : otlanmak
o.-a 1583
otur- : oturmak
o.-a 1042, 1287, 1828
o.-an 6404, 6421
o.-ana 1133
o.-duğı 4804, 6602
o. maḳ 1337
o.-maḳda 4692
o.-maḳ gerek 1830
o.-mış 6402
o.-sa 1017, 1221, 6401
o.-uriken 1036
o.-urken 519, 1014, 1015, 1016, 1019, 1022, 1023, 1024, 1025, 1037, 1172, 1299, 1336
o.-ursa 6601
oturmaḳlıḳ : oturma
o. 1082
o.+a [oturmaḳlığa] 1335
otuz : otuz
o. 1575, 1582, 1584, 1723, 1733, 1736, 1738, 1816, 1816, 2036, 2038, 2581, 2584, 5748
o. altıya 1543, 1545
o. ṭoḳuz 2748, 2751
o.+a 294
o.+dan 1595
o.+dur 1581
ov- : ovmak, ovuşturmak
o.-mağıla 908, 976
oyna- : oynamak
o.-riken 764
o.-yanuñ 4970
oynat- : oynatmak
o.-mağa 478
Toplam kelime : 11063
Kelime çeşidi : 617
Madde başı : 73

Ö, ◌̈Ö

öde- : ödemek
ö. 6337
ö.-di 875, 4098, 6139, 6807, 6824
ö.-dügi 3792
ö.-dügin 3807
ö.-düm 5718
ö.-medin 1821, 3410
ö.-mek 3090, 6153, 6334, 6706
ö.-mekdür 5422
ö.-mek gerek 1303, 1780, 5895, 6149, 6847
ö.-meyince 6379
ö.-meyüp 3081
ö.-mez 3416, 5677, 5826, 6429
ö.-r 1318, 2263, 2437, 2440, 3101, 3139, 3411, 3501, 3523, 3882, 4255, 4255, 4256, 4261, 4310, 4410, 4563, 4577, 4578, 4581, 4639, 4704, 4717, 5034, 5039, 5041, 5168, 5273, 5323, 5655, 5730, 5820, 5852, 5857, 5869, 5874, 6028, 6052, 6096, 6336, 6345, 6380, 6388, 6769, 6770, 6818, 6856, 6924, 6929
ö.-rdi 5678
ö.-r ise 3080, 4324, 5179
ö.-rler 5737
ö.-rse 2261, 3520, 4720, 5858

ö.-se 874, 1316, 5595
ö.-ye 425, 778, 1813, 3007, 3099, 5903, 6054, 6405
ö.-yeler 3644
ö.-yicek 6384
ö.-yiser 3079, 3809, 4257, 4568, 5180, 5897, 6231, 6396, 6410
ö.-yiserdür 5172
ödek : tazminat, ödenilmesi gereken şey
bk. żamān
ö. 3241, 3498, 3811, 4299, 4563, 4703, 5040, 5733, 5734, 5827, 6027, 6030, 6031, 6046, 6047, 6055, 6095, 6097, 6099, 6343, 6385, 6400, 6404, 6409, 6417, 6423, 6763
ö.+dür 5844
öde- : ödemek
ö.-mek 6413
ödemeklik: ödeme
ö.+e [ödemeklige] 1451, 3412, 4569, 4577
ö.+i [ödemekligi] 5178
öden- : ödenmek
ö.-di 611, 1380, 1653, 1655, 3827, 5600, 6139, 6812
ö.-medi 1430, 3830
ö.-mez 1125
ö.-miş 3832, 6762
ö.-sin 3823
ö.-ür 1305, 5731
ödenmeklik : ödenme
ö.+e [ödenmeklige] 5166
ödet- : ödetmek
ö.-e [ödede] 3087, 3275, 3504, 3517, 3803, 5427, 5900
ö.-medi 4158
ö.-mez 3505
ö.-se 3519
ödünç : ödünç
ö. 4230, 4288, 4493, 4662, 4878, 4960, 5806
ög : akıl, hatır
ö.+üne 246
ögren- : öğrenmek
ö.-di 1234, 1237
ö.-e 2134
ö.-medi 2135, 6091
ö.-mezse daḫı 6089
ö.-se 1236
ö.-ürdi 248
ögrenmeklik : öğrenme
ö.+e [ögrenmeklige] 2143
ögret- : öğretmek
ö.-e [ögrede] 6079, 6249
ö.-mek içün 6114
ö.-mese 6084
ö.-ürse [ögredürse] 6083
ögün : belli zamanda yenen yemek
ö. 1687
ögüt- : öğütmek
ö.-di 3874
ökçe : ayakkabı altının topuğa rastlayan yüksek bölümü
ö.+nüñ 691, 692
öküz : öküz
ö. 6501, 6503
ö. gibi 852
ö.+dür 6505
ö.+ini bile 3694
öl- : ölmek
ö.-di 1979, 2306, 3484, 3558, 4575, 5042, 5490, 6307, 6849
ö.-diler 1978
ö.-dügi 208, 3536, 3549
ö.-dügin 3317
ö.-düginden 2407, 3093, 5043, 5048
ö.-dügümden 3092
ö.-e 3314, 6740, 6832, 6833, 6845
ö.-en 318, 1526, 6874, 6927
ö.-ende 5727
ö.-enüñ 6866
ö.-icek 1496, 5992, 6325
ö.-medin 5049
ö.-mege 1494
ö.-meyüp 1522
ö.-mezden 3105
ö.-mezden öñdin 3115
ö.-mezdin 5045
ö.-miş 343, 2944, 3854, 4822, 4823, 6039
ö.-se 213, 292, 2358, 2361, 2497, 2951, 2954, 2961, 3047, 3551, 3810, 4250, 5027, 5047, 5183, 5645, 5763, 6044, 6998, 7000
ö.-üben 1538
ö.-ür 3240
ö.-ürise 6190, 6842
ö.-ürse 1809, 1821, 2182, 2941, 2956, 3108, 3241, 3492, 5853, 6327, 6855
ö.-ürsem 5996
ö.-ürseñ 5997
ölç- : ölçmek
ö.-di 4432, 4446
ö.-dügi 4445, 4462, 4463
ö.-dügüñ 4457, 4458
ö.-dügüñden 4423
ö.-e 4444
ö.-erler 4440
ö.-mek 4432
ö.-mek gerekdür 4442
ö. meyince 4421, 4424
ö.-mez ise 4433
ö.-mezse 4440, 4445
ö.-miş gibi 4446

ö.-se 4429
ö.-seler 196, 3739
ö.-señ 4419, 4427, 4454, 4454, 4456
ö.-üben 3743
ö.-üp 4455
öldür- : öldürmek
ö.-dügi 6931
ö.-eler 3299, 3301, 3444, 3457, 6527
ö.-en 6932
ö.-eni 6870, 6934
ö.-mediler 6934
ö.-mek 3423, 6874
ö.-mekde 6891
ö.-mek ile 6886
ö.-meyeler 3406, 6870
ö.-se 4114, 6852, 6874, 6881, 6888, 6923
ö.-seler 1518, 3299, 6860, 6871
ö.-üp 3294, 3300
ö.-ür 97
ö.-ürem 6202
ö.-ürse 6867
ö.-ürseñ 6890, 6893, 6894
ö.-ürüz 581
ölü : ölü
ö. 214, 304, 527, 609, 614, 1518, 6941
ö. mi 6537
ö. namāzı 1406, 1410, 1419
ö. üsti 966
ö.+ye 1511
ö.+yi 1513
ʿömr (A.): yaşama veya var olma süresi
ʿö.+e 5990
ʿö.+e (ṣüret-i ʿö.) 5993
ʿö.+i içi 1311
ʿö.+üñce 5992
öñ : önce, daha önce; ileri, üstün
ö. 808, 1711, 3918, 3918, 5996, 6982, 6983
ö. (...+dan öñ) 2097
ö.+i 1281
ö.+inde 1281
öñdin : önce, daha önce
ö. 575, 3105, 3919, 5045
ö. (...+dan öñdin) 574, 982, 2497, 3232, 5519, 5525, 5531, 5675, 5892, 6190, 6555, 6725, 6735
ö. (...+den öñdin) 1275, 1930, 3115, 3294, 5508, 5511, 5625, 5997
ö. (...+mazdın öñdin) 6543, 6638
öp- : öpmek
ö.-di 1786
ö.-düm 2208
ö.-erise 2216
ö.-medi 2215
ö.-mege 2213
ö.-mek 1787, 2176, 2809, 4067
ö.-se 2207, 2214, 2688
örü dur- : ayağa kalkmak, ayakta durmak
ö. 1013, 1133, 1172
ʿörf (<ʿurf A.): (fık.) yaygın gelenek, âdet
ʿö.+inde 2779, 6037
ört- : örtmek
ö.-e 1868
ö.-me 4938
örtü : örtü
ö. 5640
örtül- : örtülmek
ö.-mez 316, 336
öte : sonra, ondan sonra; öbür taraf, ileri; fazla, aşırı; başka
ö. 1049, 1963, 3845, 3870, 3894, 3896, 4115, 4171, 4174, 4266, 4398, 4420, 4421, 4424, 4442, 5811, 5847, 5873, 5874
öyle : öğle, öğle vakti
ö. 1056, 2471
ö. namāzı 1406, 1410, 1419
ö. vaḳtı 1426
ö.+de 1279
ö.+nüñ 945, 1364
ö.+sin 957
ö.+yile 1094
öz : bizzat kendi; benlik, nefis; iç
ö. 6751
ö.+ini 1892, 1895
ö.+üme 2197
ʿöẕr (A.): bir suçun veya kusurun hoş görülmesini gerektiren sebep, mazeret
ʿö. 67, 797, 1031, 1033, 1034, 1059, 1062, 2133, 2135, 2136, 2142, 3215, 3333, 4209
ʿö. ile 46, 548, 1336, 6074
ʿö.+e 795
ʿö.+e (ṣāḥib-ʿö.) 1136
ʿö.+i 790, 792, 794, 1017, 1023, 1025, 1035, 1061, 1211, 1242, 1264, 1267, 3223, 3370, 5208
ʿö.+i ol- 1029
ʿö.+in 3224, 4211, 4861
ʿö.+ini 21, 3148
ʿö.+üm 23
ʿöẕürsüz (A.+T) : mazeretsiz
ö. 1840

Toplam kelime : 495
Kelime çeşidi : 174
Madde başı : 36

P

paça (<pā+çe F.) : koyun keçi v.b. ayağından yapılan yemek
p. 6283
pambuḳ (<F. panbuḳ): krş. panbuġ, panbuḳ
p. 6607
panbuġ (<F. panbuḳ): krş. pambuḳ, panbuḳ
p. 5652, 5654
panbuḳ (F.) : pamuk krş. pambuġ, pambuḳ
p. 1051, 1866, 3974, 6611
p.+ını [panbuğını] 5649
p.+um [panbuġum] 5660
parā (<pāre F.) : krş. pāre
p.+sı 3724
pāre (F.) : parça, bölük; para, nakit
p. 711, 1622, 3742, 4750, 4801, 5250, 5487, 5881, 6067, 6100, 6342, 6754
Pārsīce (F.) : Farsça
p. Ḳurʾān 30
pend (F.) : öğüt, nasihat
p. it- 3333
perde (F.) : kapı, pencere v.b. yerlere asılan örtü
p. (ehl-i p.) 5075, 5077
pes (F.): öyleyse, o hâlde, artık, sonra; yeter, yetişir
p. 22, 23, 27, 30, 32, 44, 58, 63, 74, 76, 92, 101, 103, 107, 112, 123, 129, 132, 134, 136, 139, 146, 157, 175, 176, 177, 180, 197, 200, 218, 224, 228, 232, 239, 244, 252, 261, 262, 278, 294, 309, 311, 327, 334, 344, 355, 374, 376, 376, 380, 381, 393, 400, 407, 408, 410, 411, 415, 417, 418, 419, 422, 426, 428, 429, 437, 445, 446, 460, 463, 474, 487, 505, 520, 531, 534, 535, 541, 550, 557, 557, 559, 566, 568, 576, 592, 596, 598, 603, 605, 608, 611, 613, 614, 618, 619, 620, 622, 643, 647, 655, 663, 665, 672, 695, 710, 719, 721, 723, 729, 730, 754, 756, 765, 771, 779, 780, 785, 792, 793, 800, 808, 810, 815, 825, 828, 833, 837, 846, 848, 853, 858, 865, 869, 887, 897, 898, 900, 904, 910, 939, 951, 952, 955, 981, 999, 1004, 1011, 1024, 1031, 1034, 1043, 1043, 1043, 1066, 1070, 1079, 1080, 1081, 1086, 1094, 1114, 1118, 1121, 1122, 1143, 1143, 1152, 1157, 1160, 1166, 1182, 1183, 1185, 1200, 1219, 1224, 1236, 1243, 1248, 1252, 1255, 1259, 1262, 1266, 1274, 1275, 1285, 1290, 1296, 1297, 1302, 1303, 1307, 1313, 1318, 1327, 1336, 1342, 1350, 1360, 1365, 1376, 1377, 1381, 1402, 1404, 1405, 1414, 1415, 1418, 1423, 1432, 1437, 1442, 1452, 1454, 1457, 1458, 1467, 1473, 1475, 1480, 1498, 1505, 1507, 1508, 1514, 1515, 1524, 1532, 1535, 1580, 1594, 1603, 1605, 1630, 1639, 1643, 1667, 1673, 1675, 1677, 1691, 1708, 1723, 1726, 1729, 1732, 1737, 1740, 1746, 1749, 1764, 1776, 1791, 1805, 1808, 1813, 1814, 1821, 1825, 1851, 1872, 1899, 1900, 1904, 1921, 1932, 1934, 1950, 1956, 1969, 1983, 1984, 1998, 2014, 2022, 2041, 2052, 2065, 2067, 2074, 2082, 2119, 2144, 2144, 2148, 2159, 2161, 2165, 2170, 2177, 2180, 2194, 2202, 2210, 2211, 2219, 2256, 2262, 2265, 2276, 2279, 2287, 2294, 2307, 2315, 2318, 2320, 2328, 2336, 2340, 2368, 2379, 2380, 2383, 2387, 2393, 2395, 2396, 2397, 2399, 2413, 2425, 2432, 2440, 2441, 2451, 2470, 2479, 2480, 2490, 2505, 2511, 2523, 2541, 2554, 2562, 2562, 2563, 2585, 2586, 2595, 2602, 2604, 2622, 2634, 2641, 2650, 2654, 2661, 2673, 2680, 2682, 2684, 2696, 2698, 2701, 2705, 2712, 2724, 2730, 2750, 2751, 2762, 2764, 2775, 2778, 2783, 2794, 2798, 2801, 2806, 2809, 2823, 2839, 2844, 2851, 2852, 2854, 2859, 2862, 2863, 2865, 2882, 2896, 2899, 2910, 2914, 2918, 2925, 2967, 2971, 2980, 2985, 2995, 2996, 3012, 3021, 3026, 3061, 3064, 3065, 3065, 3070, 3072, 3082, 3083, 3088, 3090, 3099, 3102, 3103, 3111, 3114, 3117, 3119, 3129, 3133, 3140, 3154, 3171, 3179, 3192, 3199, 3202, 3209, 3223, 3248, 3254, 3255, 3259, 3287, 3289, 3300, 3305, 3313, 3314, 3316, 3320, 3326, 3327, 3333, 3336, 3336, 3342, 3343, 3346, 3353, 3358, 3375, 3394, 3405, 3406, 3420, 3439, 3441, 3444, 3445, 3446, 3448, 3451, 3453, 3456, 3468, 3475, 3475, 3487, 3495, 3500, 3506, 3510, 3512, 3512, 3523, 3525, 3528, 3531, 3533, 3549, 3555, 3564, 3572, 3591, 3598, 3604, 3610, 3632, 3639, 3645, 3648, 3670, 3691, 3692, 3698, 3703, 3737, 3738, 3744, 3753, 3769, 3789, 3798, 3802, 3803, 3809, 3809, 3816, 3817, 3829, 3842, 3852, 3856, 3859, 3872, 3880, 3886, 3897, 3904, 3914, 3927, 3937, 3939, 3942, 3946, 3958, 3967, 3981, 3987, 4003, 4008, 4009, 4014, 4018, 4027, 4030, 4033, 4036, 4038, 4050, 4052, 4057, 4067, 4069, 4077, 4085, 4086, 4094, 4099, 4107, 4113, 4126, 4147, 4150, 4158, 4160, 4166, 4173, 4180, 4186, 4190, 4191, 4204, 4205, 4211, 4213, 4219, 4226, 4240, 4245, 4246, 4249, 4269, 4283, 4285, 4295, 4308, 4313, 4341, 4350, 4366, 4374, 4383, 4386, 4389, 4394, 4395, 4408, 4425, 4429, 4431, 4443, 4447, 4456, 4457, 4462, 4470, 4474, 4476, 4478, 4483, 4487, 4489, 4491, 4492, 4501, 4506, 4521, 4536, 4538, 4546, 4549, 4558, 4567, 4569, 4577, 4580, 4582, 4585, 4587, 4594,

4618, 4622, 4623, 4639, 4646, 4650, 4666, 4668, 4674, 4680, 4691, 4696, 4707, 4709, 4720, 4726, 4740, 4743, 4744, 4759, 4767, 4771, 4774, 4775, 4779, 4785, 4792, 4799, 4805, 4814, 4821, 4824, 4829, 4840, 4848, 4849, 4850, 4854, 4871, 4884, 4885, 4886, 4894, 4911, 4913, 4915, 4918, 4935, 4945, 4946, 4955, 4963, 4980, 4989, 5011, 5012, 5020, 5026, 5029, 5034, 5034, 5044, 5051, 5052, 5056, 5060, 5063, 5082, 5086, 5092, 5093, 5098, 5103, 5116, 5117, 5122, 5123, 5129, 5152, 5166, 5181, 5188, 5189, 5199, 5202, 5204, 5208, 5211, 5226, 5229, 5234, 5236, 5237, 5242, 5261, 5273, 5278, 5280, 5283, 5284, 5285, 5287, 5291, 5292, 5297, 5300, 5301, 5309, 5320, 5328, 5344, 5352, 5358, 5369, 5377, 5378, 5387, 5400, 5404, 5410, 5413, 5413, 5422, 5422, 5438, 5440, 5441, 5463, 5468, 5469, 5479, 5492, 5503, 5517, 5520, 5527, 5532, 5545, 5549, 5554, 5561, 5567, 5572, 5577, 5585, 5600, 5606, 5611,5622, 5658, 5667, 5683, 5685, 5687, 5692, 5696, 5702, 5708, 5711, 5716, 5721, 5733, 5742, 5755, 5760, 5779, 5781, 5789, 5797, 5801, 5805, 5809, 5812, 5818, 5825, 5827, 5830, 5835, 5839, 5841, 5842, 5847, 5848, 5897, 5908, 5937, 5942, 5945, 5953, 5962, 5968, 5971, 5978, 5988, 5998, 6020, 6025, 6027, 6030, 6045, 6052, 6077, 6087, 6097, 6103, 6124, 6129, 6134, 6145, 6149, 6159, 6171, 6177, 6181, 6184, 6185, 6188, 6191, 6202, 6208, 6228, 6232, 6233, 6239, 6246, 6264, 6274, 6285, 6303, 6310, 6311, 6316, 6321, 6327, 6335, 6336, 6345, 6358, 6365, 6372, 6384, 6385, 6388, 6396, 6397, 6400, 6405, 6408, 6419, 6422, 6427, 6437, 6438, 6451, 6458, 6459, 6468, 6470, 6476, 6477, 6479, 6483, 6486, 6491, 6512, 6515, 6521, 6547, 6556, 6593, 6596, 6598, 6599, 6608, 6623, 6626, 6633, 6635, 6639, 6641, 6643, 6655, 6658, 6680, 6697, 6724, 6728, 6736, 6737, 6739, 6759, 6762, 6764, 6805, 6812, 6842, 6855, 6880, 6901, 6904, 6911, 6924, 6942, 6943, 6961, 6963, 6964, 6967, 6972, 6975, 6985, 6992

peşîmân (F.) : pişman
p. ol- 2577, 3481

piser (<pûser F.) : oğul, erkek çocuk
p. 65, 117, 167, 192, 199, 216, 238, 305, 332, 380, 406, 432, 438, 456, 489, 496, 503, 508, 525, 528, 582, 604, 624, 677, 679, 691, 706, 750, 762, 812, 912, 956, 1008, 1037, 1086, 1088, 1104, 1106, 1117, 1125, 1138, 1177, 1223, 1231, 1236, 1311, 1316, 1319, 1348, 1358, 1368, 1380, 1383, 1397, 1413, 1507, 1567, 1573, 1678, 1689, 1712, 1714, 1730, 1732, 1734, 1772, 1818, 1821, 1823, 1837, 1878, 1905, 1912, 1916, 1918, 1930, 1933, 1944, 1949, 1959, 1970, 1993, 1998, 2002, 2030, 2032, 2046, 2061, 2068, 2128, 2136, 2161, 2166, 2173, 2178, 2181, 2205, 2234, 2239, 2245, 2250, 2255, 2292, 2312, 2319, 2347, 2364, 2369, 2371, 2384, 2393, 2400, 2414, 2423, 2428, 2456, 2527, 2537, 2572, 2596, 2617, 2623, 2657, 2675, 2686, 2714, 2816, 2867, 2891, 2919, 2923, 2930, 2934, 2955, 2958, 2992, 3002, 3013, 3047, 3081, 3107, 3112, 3131, 3142, 3160, 3184, 3218, 3221, 3242, 3262, 3264, 3269, 3292, 3302, 3306, 3323, 3352, 3381, 3421, 3437, 3472, 3474, 3484, 3505, 3508, 3514, 3519, 3534, 3543, 3548, 3557, 3602, 3618, 3642, 3678, 3700, 3724, 3727, 3753, 3773, 3776, 3824, 3841, 3869, 3873, 3910, 3915, 3917, 3922, 3934, 3936, 3955, 4112, 4124, 4134, 4169, 4207, 4244, 4251, 4270, 4299, 4338, 4340, 4361, 4363, 4384, 4401, 4422, 4432, 4437, 4488, 4508, 4532, 4538, 4608, 4608, 4705, 4735, 4788, 4820, 4834, 4866, 4911, 4932, 4941, 4959, 4963, 4978, 4996, 5005, 5023, 5072, 5074, 5156, 5191, 5211, 5245, 5259, 5263, 5298,5319, 5337, 5344, 5366, 5371, 5380, 5464, 5482, 5488, 5491, 5494, 5531, 5549, 5571, 5580, 5650, 5657, 5667, 5675, 5687,5693, 5727, 5807, 5810, 5826, 5836, 5842, 5852, 5853, 5887, 5905, 5918, 5944, 6017, 6033, 6049, 6052, 6067, 6084, 6100, 6129, 6235, 6250, 6282, 6302, 6307, 6314, 6322, 6325, 6389, 6413, 6436, 6445, 6448, 6453, 6458, 6462, 6467, 6472, 6495, 6531, 6533, 6589, 6599, 6615, 6617, 6624, 6651, 6653, 6657, 6677, 6687, 6720, 6738, 6755, 6777, 6784, 6790, 6795, 6822, 6837, 6877, 6895, 6925, 6939, 6943, 6960, 6971, 6986

pul (<pûl F.) : para, nakit
p.+a 3724
p.+ını 3725

pür-kerem (F.) : A. pek çok bağış, iyilik ve lütuf sahibi
p. 896, 1532, 1547, 2278, 2659, 2769, 3010, 3354, 3707, 3846, 4047, 4337, 4541, 5249

pîş (F.) : ön
p.-i tirîz 847

Toplam kelime : 795
Kelime çeşidi : 17
Madde başı : 14

R

Rabbü'l-enām (A.): bütün yaratıkların Rabbi; Allah
r. 4664
rabbü'l-māl (A.): mal sahibi
r. 4633, 5116, 5118
rabbü māl (A.): mal sahibi
r. 5111, 5122, 5112, 5792, 5805, 5807, 5808, 5813
rabbü's-selem (A.): selem sahibi
r.4461, 4462
rāḥat (A.): üzüntüsüz, kedersiz bir hâlde bulunma
r. bul- 693
rāhin (A.): (fık.) malı alıkoyan, rehin almış olan
r. 3977, 6759, 6775, 6802, 6808, 6810
r.+den 6767, 6771
r.+e 6773
r.+üñ 6755, 6806
raḥm (A.): döl yatağı, rahim
r.+ı 774
r.+ı içi 773
r. (ẕī-r.-ı maḥrem) 3034, 3269, 5754, 5978
raḥmet (A.): acıma, esirgeme, yarlıgama
r. 1496, 3467
r.+i 59
r. eyle- 1511
raḥmetu'llāhi ʿaleyhim ecmaʿīn (A.): Allah'ın rahmeti onların hepsinin üzerine olsun
r. 15
raḥmeten li'l-ʿālemīn (A.): âlemlere rahmet olarak
r. 10
Raḥīm (A.): Allah'ın "acıyan, merhametli olan" anlamındaki sıfatı
r. 62
raḳīḳ (A.): 1. ince, zarif
r. 149, 155
2. köle veya cariye
r. 2984
rasūl (A.): peygamber; Hz. Muhammed
r. 10, 1510
r.-i müctebā 639, 6606
r.+üñ 98, 1277
rasūlullāh (A.): Allah'ın rasulü; (metinde) Hz. Muhammed
r. 85
raṭaḳ (A.): bir bez veya kabarmış et parçası
r. 2931, 2935
rāy (<re>y A.): görüş, fikir, oy krş. re>y
r.+ı 3507, 4740, 6604, 7006
r.+ına 5080
r. ḳıl-: görüş bildirmek 6604
rāyü'l-imām (A.): imamın görüşü, kanaati
r. 3252
rażāʿ (A.): (fık.) süt kardeşliği
r.+dan 2039, 2048, 2050, 2582, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2603, 2603, 2605, 2605, 2607, 2752
r.+dandur 2040
r.+uñ 2580
rāżılıḳ (A.+Tür.): kabul etme, rıza gösterme
r. 4679
rāżī (A.): rıza gösteren, kabul eden
r. 4329, 6471
r.+dur 4333
r.+yam 2174
r. ol- 1916, 1920, 2112, 2118, 2162, 2174, 2177, 2251, 2257, 2258, 2416, 2511, 2784, 2881, 3323, 3325, 3720, 4018, 4019, 4330, 4331, 4334, 4374, 4643, 4672, 5072, 5076, 5178, 6352, 6445, 6454, 6463
recʿat (A.): (fık.) hanımını boşayan erkeğin, hanımına belli şartlar altında tekrar sahip olması
r. 2615, 2616, 2689, 2692, 2974, 5281
r. it- 2686, 2688, 2691, 2694, 2972, 5291
r. ol- 2353
recʿī (A.) : (fık.) kadının iddeti bitmemişken, kocanın boşamadan vaz geçmeğe hakkı olan talak (boşama) şekli
r. 2693
r. ṭalāḳ 2612, 2614, 2968, 5289
recm (A.): (fık.) suçluyu beline kadar toprağa gömüp taşlayarak öldürme cezası
r. ile 4890
r. eyle- 4891
r. it- 3193, 4891
red (A.): uygun bulmama, geri çevirme; kendinden, aileden saymama
r. 4165
r. ile 4158, 4159
r. (d)+i 3530
r. (d)+iyiçün 3523
r. (d) eyle- 1257, 1258, 1258, 4028, 4217, 4792, 5346, 5670
r. (d) it- 53, 2933, 3277, 3461, 3502, 3522, 3525, 3849, 3850, 3853, 3856, 3860, 3931, 3937, 3938, 3958, 3963, 3975, 4008, 4036, 4042, 4044, 4045, 4050, 4052, 4055, 4074, 4078, 4086, 4110, 4111, 4112, 4116, 4129, 4134, 4135, 4140, 4150, 4164, 4165, 4167, 4171, 4174, 4177, 4180, 4191, 4193, 4198, 4199, 4203, 4205, 4209, 4210, 4253, 4256, 4282, 4317, 4325, 4478, 4702, 4708, 4799, 4829, 4857, 5151, 5400, 5415, 5416, 5419, 5427, 5779, 5877, 5878, 6820, 6921
r. (d) ol- 6653, 6656, 6658

r. (d) olın- 3083, 3526, 3550, 4173, 4321, 5008, 5464
r. (d) olun- 6646
refʿ (A.): kaldırma; gönderme
r. eyle- 1439
r. it- 1274, 4897
refeş (A.): kadından açıkça yakınlık isteme
r.+den 1872
refîḳ (A.) : arkadaş, yoldaş
r. 2984, 3293, 6573
rehn (A.) : (fık.) bir borcun ödeneceğine teminat olarak, ödenince, geri alınmak şartıyla borçlunun alacaklıya verdiği mal, meta; ipotek
r. 6747, 6761, 6785, 6788, 6811
r. (ʿaḳd-ı r.) 6758
r.+i 6757, 6764, 6768, 6770, 6773, 6775, 6805, 6808
r. al- 6790
r. eyle- 5444, 5875, 6796, 6798
r. it- 6287, 6750, 6751, 6754, 6756, 6756, 6778, 6779, 6782, 6791, 6793, 6804
r. ḳıl- 6777
r. olın- 6794
rekʿat (A.): namazda bir kıyam, bir rükû ve iki secdeden ibaret bölüm, rekat
r. 1283, 1434, 1440, 1460, 1864
r.+da 1462
r.+dur 1278
r.+ı 1272
r.+ındadur 1273
r.+uñ 1297, 1436, 1441
remy (A.): atma, fırlatma
r. ile 6741
r.-i cimār: [hacda] cemre taşları atma 1850
r. it-: atmak, fırlatmak 6742
reʾs-i māl (A.): (fık.) şirket veya ticaret için kullanılan kullanılan asıl mal, sermaye
r. 4514, 4520
r.+üñ 2620
resm (A.) : tarz, üslûp; âdet, davranış, tavır; tertip, düzen
r. ile 4681
r.+e 1167, 1390, 1392, 1565, 3312, 3318, 3690, 4396, 5800, 6061
revā (F.) : uygun, yerinde, yakışır
r. 206, 273, 348, 639, 701, 707, 861, 911, 1007, 1016, 1029, 1034, 1122, 1124, 1131, 1132, 1135, 1160, 1173, 1299, 1418, 1508, 1606, 1687, 1708, 1726, 1784, 1858, 1894, 2033, 2123, 2220, 2261, 2284, 2427, 2468, 2511, 2588, 2592, 2655, 2697, 2713, 2720, 3148, 3243, 3281, 3284, 3516, 3768, 3775, 3778, 3889, 3953, 3967, 3979, 3981, 4019, 4198, 4234, 4329, 4362, 4400, 4414, 4492, 4495, 4497, 4538, 4546, 4556, 4684, 4720, 4814, 4821, 4861, 4881, 4886, 4889, 4984, 5089, 5129, 5153, 5437, 5561, 5774, 5789, 5813, 5819, 5825, 5884, 5942, 6155, 6242, 6266, 6287, 6419, 6535, 6558, 6574, 6606, 6614, 6620, 6623, 6679, 6792, 6880, 6886, 6952, 6959, 6963, 6964
r.+dur 116, 179, 217, 249, 397, 574, 608, 615, 620, 622, 677, 712, 968, 1054, 1177, 1293, 1917, 1997, 2101, 2109, 2124, 2147, 2158, 2219, 2231, 2252, 2517, 2549, 2586, 2604, 2708, 2822, 3301, 3330, 3579, 3615, 3640, 3701, 3712, 3753, 3972, 4108, 4240, 4245, 4362, 4363, 4378, 4601, 4892, 4934, 5225, 5696, 5748, 5810, 5892, 5952, 5965, 5987, 6161, 6281, 6431, 6459, 6463, 6490, 6493, 6519, 6559, 6575, 6588, 6602, 6617, 6684, 6687, 6696, 6720, 6736, 6741, 6771, 6888, 6890, 6976
r. gör- 1455, 1456, 1457, 2129, 2243, 2723, 3244, 3328, 3514, 3841, 3842, 3895, 3979, 4494, 4498, 4809, 4812, 4814, 4912, 6966
r. ḳıl- 473, 627, 1393, 3837
r. ol- 107, 110, 123, 144, 148, 160, 197, 200, 218, 227, 232, 235, 237, 243, 250, 286, 289, 547, 549, 555, 597, 601, 636, 650, 656, 680, 688, 799, 895, 934, 999, 1000, 1059, 1062, 1086, 1267, 1310, 1313, 1321, 1322, 1363, 1385, 1403, 1407, 1452, 1651, 1655, 1699, 1701, 1836, 1860, 1861, 1921, 1926, 1932, 2026, 2074, 2082, 2087, 2100, 2103, 2110, 2154, 2168, 2196, 2199, 2202, 2206, 2265, 2418, 2520, 2571, 2637, 2745, 2787, 2933, 3025, 3027, 3116, 3128, 3211, 3291, 3326, 3590, 3666, 3696, 3703, 3737, 3765, 3777, 3891, 3914, 3952, 4096, 4278, 4289, 4303, 4362, 4491, 4501, 4504, 4509, 4546, 4549, 4605, 4707, 4739, 4833, 4871, 4911, 4982, 4993, 4995, 5031, 5087, 5098, 5103, 5211, 5221, 5238, 5270, 5386, 5527, 5544, 5568, 5671, 5671, 5673, 5685, 5692, 5709, 5711, 5724, 5773, 5893, 5954, 5984, 6006, 6065, 6071, 6321, 6385, 6534, 6534, 6545, 6589, 6642, 6680, 6772, 6780, 6876, 6878
revān (F.) : yürüyen, giden, su gibi akıp giden
r. 171, 204, 207, 6700
r. ol- 188
revş (A.): hayvan pisliği, tezek, fışkı

r. 831
re'y (A.): görüş, oy krş. rāy
r. eyle-: görüş bildirmek 6117
rıḳ (A.): (fık.) kulluk, kölelik, esirlik
r.(ḳ) ol- 5282
rıżā (A.): razı olma, zorlamaksızın gelişen insanın kendi isteği
r. 2161, 2165, 2177, 2178, 2180, 3224, 4231
r.+ya 2163, 2175
r. vir- 5813
rızḳ (A.): azık, yiyecek içecek şey; Allah'ın herkese verdiği nimet
r.-ı muḳātile 3401
r.+ı 3400, 6465
ri'āyet (A.): gözetme, dikkate almak
r. ol- 1065
ribā (<ribā' A.): (fık.) faiz
r. 3283, 4492
r. (bey'-i r.) 893
r. (ṣāḥib-r.) 3281
ribāṭ (A.): konak, han
r. 3714
r. eyle- 3709
ribḥ (A.): (fık.) kâr, kazanç
r. ile 4387
r.+i 5804
r.+in 4402
r. it- 5802
ricl (A.): ayak
r.+üñ 2622
ridā (A.): (hacda kullanılan) ihramın belden yukarı örtülen kısmı
r. 1865, 1867
riddet (A.): (fık.) İslâm dininden dönme
r. ile 3412, 3413
rikḳat (A.): incelik, yufkalık
r.-i seylān 120
r.-u ġılẓat 187
rişvet (A.): (fık.) rüşvet
r. 4678
r. ile 4677
rivāyet (A.): söylenti, haber; anlatılan bir haber
r. 731, 1188, 2227, 4531, 4874
r.+de 159, 161, 225, 351, 1187, 2190, 2225, 3447, 3925, 4078, 4243, 4270, 4875, 4875, 4893, 5022, 5385, 5397, 5457, 5462
r.+den 2213
r.+dür 190, 301, 1090, 4131
r. eyle- 1803
r. ḳıl- 1091, 1539, 1614, 3249
rub' (A.): dörtte bir, çeyrek
r. 3945
r.+a 232
r.+ı 440, 848, 999, 1006
r.+ına 230, 231, 431, 437, 438, 443, 445, 840, 846
r.+ından 1008
r-ı ṣevb 863, 867, 920
r-ı 'uşr 1586, 1625, 1629, 1631, 1633, 1676, 6478
rubā' (A.): dörder
r. 1609
rūḫ (F.): yanak, yüz, çehre
r.+uñ 2620
ruḫṣat (A.): (fık.) bir özür veya sebepten ötürü verilen izin
r. it- 1363
Rūm (öz. a.): Doğu Roma İmp. sınırları içinde yaşayan, Roma yurttaşı haklarına sahip olan halk
r.+ı 3350
ruṭab (A.) : hurma, olgun hurma
r.+dur (mā'-i r.) 6702
ruḳbā (A.): (fık.) "ben senden önce ölürsem senin olsun, sen benden önce ölürsen benim olsun" diyerek bir şeyi hibe etme
r. 5990
r. (ṣūret-i r.) 5995
rücū' (A.): dönme, geri dönme; cayma
r. 2480, 3025, 3027, 4603, 4650, 5031, 5170, 5274, 5609, 5892, 5966, 5971, 5989, 6955
r. eyle- 3791, 4095, 4099, 4100, 4147, 4150, 4219, 4623, 5255, 5606, 5610, 5611, 5763
r. it- 2281, 2456, 2460, 2576, 2577, 2754, 3023, 3024, 3199, 3520, 3614, 3687, 3690, 3943, 3946, 4044, 4096, 4098, 4320, 4558, 4559, 4604, 4607, 4617, 4882, 5030, 5033, 5038, 5040, 5041, 5171, 5607, 5965, 5968, 5980, 6760, 6952, 6953
rükn (A.): (fık.) bir şeyin temeli, esası
r.-i dīn 100
r.+i 1830, 1899, 3585, 6748
rükū' (A.): namazda dizlere tutunarak vücudun belden yukarısını yere parelel gelecek şekilde eğme
r. 1040, 1138, 1443
r.+a 1330, 1442
r.+da 518
r.+ın 1067, 1339
r.+ında 1077, 1079
r.+uñ 1081
r. eyle- 1070
r. it- 1275, 1275
rüsūm (A.): usûller, âdetler
r. 4687
rü'ye (A.): görme, bakma
r. 4016

Toplam kelime : 865
Kelime çeşidi : 161
Madde başı : 69

S, Ş, Ş

ṣāʿ (A.): bin dirhemlik (3148 gr.) hububat ölçeği
ṣ. 1686, 1688, 2822, 4431
ṣ. (nıṣf-ı ṣ.) 1685, 1814, 1815, 2821
ṣ.+ı 4430, 4464
ṣ.-ı bāyiʿ 4426
ṣ.-ı müşterī 4430, 4464
ṣ.+uñ (nıṣf-ı ṣ.) 1819
saʿādet (A.): mutluluk
s.+de 38
ṣabāḥ (A.): sabah vakti krş. ṣubḥ
ṣ. 2170
ṣabbāġ (A.): boyacı
ṣ. 6014
ṣabī (A.): henüz memeden kesilmemiş, üç yaşını tamamlamamış erkek çocuk krş. ṣabiyye
ṣ. 3036, 6519, 6937
ṣ. iḳrārı 6244
ṣābit (A.): ispat edilme, tespit edilme, kesin
ṣ. 1729, 1738, 1752, 1937, 2210, 2211, 2260, 2346, 2389, 2802, 2971, 2973, 3026, 3192, 4576, 4730, 4732, 4735, 4739, 5619, 5627, 5751
ṣ.+dür 2861, 2976, 3064, 5760
ṣ. ol- 3030, 4084, 5767
ṣabiyye (A.): küçük kız çocuğu krş. ṣabī
ṣ. 2847
ṣabr (A.): acı ve sıkıntılara katlanma, sabır
ṣ. eyle- 3766
ṣ. it- 6218, 6221
ṣaʿbūn (<ṣābūn A.): sabun
ṣ. 125, 147
ṣ. u uşnān 156
ṣ. ṣuyı 147
ṣ.+dan 150
ṣaç : saç
ṣ.+ı 433, 435, 749, 813
ṣ.+ın 434
ṣ.+ınuñ 455
ṣader (A.): Kurban Bayramı'nın dördüncü günü
ṣ. 1851
ṣādıḳ (A.): doğru, gerçek
ṣ. (ṣubḥ-ı ṣ.) 938
ṣ.+dan (ṣubḥ-ı ṣ.) 1695
ṣadr (A.): göğüs, bağır
ṣ.+ına ḳarşu 1512
ṣaf (A.): camide cemaatin sırası
ṣ.(f)+ınuñ 6993
ṣ.(f)+uñ 1168, 6992
ṣafā (A.): 1. saf; saflık, temizlik
ṣ. 4494
ṣ. (kān-ı ṣ.) 11
(öz. a.): 2. Kabe'ye birkaç yüz metre yakınlıkta, hacıların mutlaka uğramaları gereken küçük bir tepe
ṣ.+dan 1848, 1854
ṣ.+ya 1854
saġ : sağ taraf
s. 931, 3259
ṣaġ : sağlam, sağlıklı
s. 1807, 1816, 4035
s.+ından 490
saġ- : (hayvanın sütünü) sağmak
s.-anuñ 4971
s.-ariken 337
s.-maġıçun 4032
s.-maḳ üzre 6110
s.-sa 4149
saġış : sayı, adet
s.+ın 5191
s.+la 321, 4498
ṣaġīr (A.): (fık.) ergenlik çağına ulaşmamış erkek çocuk krş. ṣaġīre
ṣ. 2120, 2171, 2183, 2714, 2814, 3003, 3037, 3050, 5741, 6237, 6873, 6876, 6880
ṣ.+üñ 1684, 1970, 6241, 6329, 6553, 6956, 6960, 6961
ṣaġīre (A.): (fık.) ergenlik çağına ulaşmamış kız çocuk krş. ṣaġīr
ṣ. 1957, 1968, 2019, 2021, 2035, 2036, 2037, 2046, 2120, 2153, 2183, 2232, 2233, 2943, 3000, 3971
ṣaġlıḳ : vücut esenliği, sıhhat, afiyet krş. ṣaġluḳ
ṣ. 2361
ṣ.+a [ṣaġlıġa] 1817
ṣaġluḳ: krş. ṣaġlıḳ
s.+ı [saġluġı] 3110
ṣaġrı : memeli hayvanlarda bel ile kuyruk arasındaki dolgun ve yuvarlakça bölüm
s.+sını 4024
saġu : ölünün iyiliklerini duyuran ağıt
s. saġ-: ölünün iyiliklerini acıyla sayıp dökmek 4971, 6110
saḫā (A.): cömertlik, el açıklığı
s. (iḥsān u s.) 39
ṣāḥib (A.): sahip, malik
ṣ.+i 3983
ṣ.+in 5196
ṣ.-farż : miras sahibi 5757, 6313
ṣ.-ḳāl 5122
ṣ.-ḳalīl 6459
ṣ.-kerem 5307
ṣ.-ribā 3281

ṣ.-ribā 3281
ṣāḥib-ʿöẕr (A.) : bir namaz vakti girip çıkıncaya kadar geçen süre içinde, o vaktin namazını kılmak için abdestli kalmaya engel sürekli kan, iltihap, idrar akıntısı gibi mazereti olan kimse
ṣ. 1136
ṣāḥib-tertīb (A.): üzerinde kazaya kalmış namazı bulnmayan veya kazayakalmış namazlarının toplamı beş vakti geçmemiş olan kimse
ṣ. 871, 876, 1239, 1318
ṣaḥīḥ (A.): 1. (fık.) bütün şartlarını ve rükünlerini taşıyan herhangi bir fiil
krş. ṣaḥīḥa
ṣ. 897, 898, 2017, 2112, 2269, 2336, 2685, 3722, 3726, 4209, 4345, 4348, 4349, 4350, 4385, 5197, 5199, 5682, 5767, 5990, 6087
2. doğru, gerçek, gerçekten
ṣ. 1699, 2174, 2610, 5206, 5932
ṣ.+idi 3111
3. sağlıklı, sağlam
ṣ. 1692, 1716,
ṣaḥīḥa (A.): krş. ṣaḥīḥ
ṣ. 2317, 2318, 2340, 2343, 2352, 2359
ṣaḥrā (A.): meskûn bölge dışında kırsal arazi, çöl
ṣ. 4592
saḫtiyān (F.) : tabaklanarak cilâlanmış, boyanmış deri
s. 4524
saḥūr (A.): temcit, sahur vakti
s. 1798
ṣaʿīd (A.): mutlu, uğurlu
ṣ. 2687
ṣ. ol- 38
saḳal (A.): sakal
s. 466
s.+ı 465, 6986, 6990
s.+ın 482
s.+uñ 445
saḳar : bazı hayvanların alınlarında uğursuz sayılan nişan, değişik renkteki tüy
s. gör-: kötü, zararlı saymak 1582
saḳın- : uzaklaşmak, uzak durmak, kendini korumak
s. 100, 139, 225, 780, 851, 1494, 1872, 1873, 2666, 4938, 6572, 6616
sāḳıṭ (A.): hüküm ve itibardan düşmüş
s.+dur 884
s. eyle-: düşürmek 4034
s. ol-: düşmek 464, 469, 470, 779, 864, 873, 885, 1315, 1336, 1364, 1502, 1535, 1644, 1647, 2160, 2180, 2764, 2839, 2991, 2999, 3006, 3204, 3208, 3305, 3412, 3639, 3986, 3987, 4027, 4030, 4885, 5024, 5296, 5839, 5984, 6430, 6439, 6442
sākin (A.): 1. hareketsiz olan, kımıldamayan
s. 7
2. ikamet eden, oturan
s. ol- 370, 738, 2272, 2280, 5822, 5956
sākit (A.): susan, ses çıkarmayan
s. ol- 5499, 5505
saḳla- : korumak, korunmak, sakınmak
s. 1847
s.-madı 5869
s.-maġa 5829
s.-maz 389
s.-mazsa 1895
s.-r 3386
s.-ya 933, 1892, 4681, 5819
saḳlan- : korunmak; sakınmak
s.-asın 1696
saḳlat- : korutmak, saklatmak
s.-a [saḳlada] 4662, 5825
saḳy (A.): sulama; su içirme
s. eyle- 1656, 6509
s. it- 1657, 6685
s. ol- 1661
ṣal- : salıvermek, bırakmak; göndermek, sevk etmek
ṣ.-maya 4688
ṣ.-sañ 4643
ṣalāt (A.): namaz
ṣ. 1526
ṣ. içün 980
ṣ. (ẕikr-i ṣ.) 1527
ṣ.+ı 786
ṣ.+ı (erkān-ı ṣ.) 1038
ṣ.+uñ 1043
ṣ.-ı ʿaṣr 965
ṣ.-ı meyyit 4727
ṣalātu'l-ʿaṣr (A.): ikindi namazı
ṣ. 972
ṣāliḥ (A.): elverişli, iyi, uygun
ṣ.+dür 2788
sālim (A.): eksiksiz, noksanı olmayan
s. 4038
sāliṣ (A.): üçüncü
ṣ.+de (ḥaḳḳ-ı ṣ.) 4375
ṣalyar : salya
ṣ.+ı 366, 367
ṣaman : taneleri ayrıldıktan sonra ekinlerin geride kalan ufalanmış sapları
ṣ. 207
ṣan- : zannetmek
ṣ.-dı 1798, 1800, 4196, 4202, 6848
ṣ.-dum 5868
ṣanāʿat (A.): el ustalığı isteyen iş, zanaat
ṣ.+da 3631
saña : bkz. sen
ṣanāyiʿ (A.): sanatlar, zanaatler

ş. 3627
şānī (A.): ikinci
ş.+de (meclis-i ş.) 5934
ş.+de (nevᶜ-i ş.) 3622
şāniᶜ (A.): yapan, işleyen
ş. 6016
ş.+den 6017
şankı : kuşku içinde, kuşkulu
ş.+dur 3490
şanki : sanki
ş. 4842
şar- : sarmak, sarmalamak
ş.-sa 711
şarf (A.): harcama
ş. (ᶜaḳd-ı ş.) 4549
ş.+dan (ᶜaḳd-ı ş.) 4533
ş.+uñ (ᶜaḳd-ı ş.) 4491
ş. eyle- 3331
ş. it- 3477, 6961
sārıḳ (A.): hırsız, çalan
s. 3237
şarīḥ (A.): (fık.) ne kastedildiği açıkça anlaşılan söz
ş. 2112, 2174, 2610, 2611, 2644, 2685, 3722, 3726, 5206, 5767
ş. (iẕn-i ş.) 5932
sarlu : sarılı, sarılmış durumda
s.+sını 4024
serrāc (A.): koşum ve eyer takımları yapan veya satan kimse, saraç
s. 3634
şarurāḳ: daha sarı
ş. ol- 511
şat- : satmak
ş. 5121, 6280
ş.-a 894, 4366, 4485, 6278
ş.-alar 2260, 3508, 3644, 4484, 4484, 6432, 6996
ş.-an 3759, 3799, 3800, 3805, 3911, 4049, 4051, 4053, 4069, 4152, 4223, 4280, 5263, 5379, 5380, 5390, 5403, 5435, 6633, 6638, 6660
ş.-ana 4224, 4226, 4253, 5271
ş.-anadur 4228
ş.-andan 3799, 3807, 5255, 5262, 5378, 5430
ş.-anıçun 4457
ş.-anlar 4225
ş.-anuñ 5507
ş.-ar 3584, 3742, 3780, 3978, 4435, 4422, 6961
ş.-arısa 3751, 3755
ş.-arlarsa 3778
ş.-arsa 3565, 4262, 4401, 6963
ş.-asın 5061, 5119
ş.-dı 3732, 3819, 3877, 3947, 3947, 3948, 3957, 4164, 4221, 4326, 4327, 4354, 4358, 4376, 4412, 4754, 5612
ş.-dılar 3929
ş.-duġı 3808, 3896, 4145, 4266, 4292, 4293, 4628, 4631, 6957
ş.-duġın 3890
ş.-duġını 3889
ş.-duġum 5380
ş.-duġuñ 5265
ş.-duġuña 4361
ş.-dum 1915, 3719, 3726, 3735, 3760, 3814, 5115, 5453, 5525, 5532, 5581
ş.-duñ 4415, 4852, 5062, 5425, 5436, 5520, 6789
ş.-ma 5121
ş.-madı 4369, 5439
ş.-madum 4758
ş.-maġa 3624, 4480, 4535, 5149, 6287
ş.-maḳ 2265, 3104, 3130, 3579, 3768, 4296, 4305, 4353, 4388, 4400, 4411, 4414, 4424, 4429, 4441, 4485, 6281, 6385, 6775
ş.-maḳda 4407
ş.-maḳdur 4402
ş.-maḳ durur 4533
ş.-masa 4368
ş.-ması 4539
ş.-maya 4390, 4421, 4425
ş.-mayalar 6697
ş.-mayasın 5119
ş.-maz 4301
ş.-mazdan öñdin 5519, 5525, 5531
ş.-mış 3780, 4092, 4173, 5459
ş.-sa 2262, 3115, 3580, 3581, 3736, 3738, 3743, 3782, 3834, 3845, 3887, 3894, 3894, 3934, 3955, 4021, 4115, 4194, 4263, 4275, 4276, 4279, 4286, 4291, 4395, 4409, 4491, 4539, 4627, 4634, 4637, 5497, 5524, 5602, 6207, 6955, 6956, 6966, 6973, 6974
ş.-salar 3747, 4487, 4488
ş.-sañ 3774, 4300, 4359, 4371, 4420, 4423, 4427, 4534, 4543
şatıl- : satılmak
ş.-an 3723
ş.-dı 4339
ş.-maḳ 3707
ş.-mış 3854, 3861, 3869
ş.-sa 3762
şatmaḳlıḳ : satma
ş. 348, 3703, 3765, 3777, 4369, 4413, 4428, 6696, 6977
ş.+a [şatmaḳlıġa] 4368, 5149, 5155, 6205, 6386
şatun : "fiyatını vererek bir şey almak" anlamında kullanılan *satın almak* deyiminde geçer

ş. al- : satın almak 1834, 1916, 3611, 3648, 3757, 3797, 3797, 3798, 3840, 3874, 3908, 3991, 4006, 4151, 4175, 4212, 4363, 4381, 4415, 4422, 4451, 4754, 4856, 4981, 5000, 5254, 5364, 5365, 5368, 5371, 5372, 5506, 5508, 5518, 5602, 6304, 6312, 6315, 6634, 6640, 6644, 6654, 6659, 6968, 6976
şavāb (A.): doğru hareket; doğru, uygun
ş. 52, 79, 1530, 1559, 4815, 4930, 5989, 6707
ş. ol- 24
şavm (A.): oruç
ş.+ıla 88
ş.+ı 786, 1712, 1788
ş.+ını 1788
şavt (A.): ses
ş. 536, 1265, 1266, 6943
ş.+ıla 1260, 1266
ş.+ı 6673, 6677, 6942
saʿy (A.): çalışma, çabalama
s. ile 1433
s. vaḳtı 1431
s.+i 1432
s. eyle- 1428, 1848
s. ḳıl- 1429
şay- : sayı saymak
ş.-a 3743
şayd (A.): (fık.) av, av avlamak
ş. 3263, 6709
ş.+a 6739, 6745
ş.+ı 6712, 6719, 6723, 6728, 6734, 6736
ş.+ından 6733
ş. it- 6527
şayru : hasta
ş. 541
şayyād (A.): avcı
ş. 6722, 6739
şebāt (A.): direnme, sabır, metanet
ş. bul- 1537
sebeb (A.): (fık.) bir hüküm veya sonuçta dolaylı olarak etkili olma, sebep
s. 1556, 2751, 2861, 2971, 4057, 4064, 5447, 5467, 6417, 6936, 6936
s. birle 1304
s.+den 3112, 3240, 4283, 4584, 4895, 5495, 5504, 6121, 6175
s.+le 3034, 6395
s. ol- 60, 141, 2619, 3064, 3229, 3804, 4116, 4748, 5034, 5104, 5311, 5760, 6405, 6410
s. ḳıl- 4664
sebīl (A.): yol, (mec.) bir meseleyi çözüm yolu
s. 3600, 3604, 3624, 4480, 4569, 4577, 4638, 4652, 4734, 5097, 5105, 5110, 5130, 5149, 5155, 6449, 6793
s. (li-ebnāi's-s.) 3349
seby (A.): (fık.) savaşta esir alma veya olma
s. it- 3350, 3424, 3429
s. ol- 3038, 3438
s. olın- 2025
secde (A.): 1. namazda alnı yere koyma durumu, secde
s. 1050, 1353
s. āyetleri 1351
s. tesbīḥi 1355
s.+de 1178
s.+deyise 518
s.+nüñ 1081, 1082
s.+si 967, 1057
s.+sin 1339, 1342
s.+sinde 1077
s.+ye 1354
s. it- 1059, 1061, 1138, 1271, 1325
s. ḳıl- 1047, 1048, 1052, 1053, 1176
2. Kur'an-ı Kerim'in 32. suresi
s.+de 1347
secde-i sehv (A.): namazda yapılan belli yanılmalar için son rekatta fazladan secde etme
s.-i sehv 1104, 1106, 1117
s.-i sehv ḳıl- 1118
seç- : seçmek
s. 857
s.-e 1669
s.-emezsin 858
sed (A.): engel, set
s.(d)-i şiğür: sınır boylarındaki set, kale 3398
s.(d) it- 53
sefātic (A.): yolda soygun, hırsızlık v.b. sebeplerden ötürü korkup bir kişinin emanet olarak kendi parasını başkasına vermesi
s. 4661
sefer (A.): yola çıkma, yolculuk
s. 716, 1360, 5810
s. (ḳaṣd-ı s.) 1357
s.+de 1309, 5027
s. it- 715, 2414, 2573, 6143
s. ḳıl- 1357, 2409, 2418, 5814, 5840
sefīh (A.) : zevk ve eğlenceye düşkün
s. 6250
segri- : sıçramak
s.-mek ile 2237
sehm (A.): pay, kısım, hisse
s.+in 3343, 3343, 3345, 3346, 3348, 3348
s. it-: bölüştürmek, paylaştırmak 3347
sehv (A.): yanılma
s. ile 1117, 1333, 3158, 6517
s. eyle- 80
s. (secde-i s.) 1104, 1106, 1117, 1118

s. it- 1802
s. ḳıl- 1324
sekiz : sekiz
s. 1292, 1448, 1688
s. yüz 47
s. yüze 5582
s. (on s.) 5745, 6257
s.+e (yigirmi s.) 48
sekrān (A.): sarhoş
s. 2624, 3066
s.+ı 3222
seksen : seksen
s. 1591, 1593, 3232, 6911
s. (yüz s. altıya) 1561
s.+dür 3205
selām (A.): 1. namazı bitirirken sağa sola selâm verme
s. 1283, 1356, 1381
s. (lafẓu's-s.) 1073
s. (ḳable's-s.) 1221, 1228, 1249
s. vir- 1224, 1250, 1256, 1324, 1326, 1473, 1475, 1477
2. biriyle karşılaşıldığında nezaketle esenlik dileme
s.+ın 1257
selef (A.): daha önceki dönem âlimleri
s. 423, 6958, 6965
selem (A.): peşin para ile veresiye mal alma
s. 4447, 4501, 4504, 4506, 4509, 4512, 4521, 4532
s. gibi 4522
s. (rabbu's-s.) 4461, 4462
s. (ʿaḳd-ı s.) 4499
s.+dür (ʿaḳd-ı s.) 4532
s. it- 4448
s. ḳıl- 4460
selīm (A.): sağlam, kusursuz, doğru
s. 1853, 6549
semek (A.): balık
s. 6536
semen (A.): (fık.) malın kıymeti, değer, baha
s. 2506, 3603, 3611, 3648, 3718, 3904, 3907, 3931, 4268, 4302, 4346, 4379, 4391, 4395, 4396, 4733, 5010, 5012, 5063, 5082, 5084, 5274, 5571, 6211
s. üzre 4377
s.+de 4354, 5539, 5569, 5579, 5580
s.+den 3939, 3942, 4376, 4470, 4478
s.+den daḫı 4261
s.+dür 4269, 4380
s. vir- 3613
semiz : şişman, semiz
s.+idi [semzidi] 5973
s.+dür 4202
sen : sen (şahıs zamiri)
s. 181, 580, 820, 901, 1108, 1123, 1382, 1385, 1541, 1590, 1665, 1779, 2090, 2092, 2092, 2196, 2200, 2482, 2483, 2503, 2598, 2599, 2611, 2612, 2645, 2653, 2669, 2671, 2674, 2676, 2691, 2718, 2743, 2745, 2752, 2757, 2773, 2783, 2806, 2807, 2874, 2889, 2890, 2900, 2963, 3009, 3056, 3059, 3373, 3588, 3796, 3886, 3886, 4035, 4178, 4222, 4276, 4292, 4302, 4359, 4448, 4452, 4453, 4461, 4543, 4545, 4589, 4613, 4615, 4645, 4652, 4705, 4733, 4766, 4852, 4890, 4898, 4938, 4946, 4948, 4952, 4954, 4999, 5045, 5050, 5061, 5062, 5063, 5067, 5082, 5119, 5120, 5121, 5158, 5160, 5164, 5165, 5175, 5184, 5268, 5304, 5308, 5312, 5313, 5329, 5332, 5340, 5355, 5356, 5448, 5511, 5512, 5519, 5597, 5660, 5768, 5771, 5788, 5789, 5790, 5982, 5992, 5997, 6136, 6162, 6202, 6375, 6375, 6390, 6393, 6828, 6884, 6886, 6893, 7005, 7005
saña 63, 87, 89, 101, 102, 619, 1332, 1382, 1914, 1915, 1919, 2199, 2482, 2483, 2589, 2590, 2591, 2592, 2601, 2606, 2606, 2608, 2646, 2688, 2691, 2744, 2745, 2783, 2783, 2869, 2888, 2890, 2900, 3057, 3587, 3813, 3814, 3819, 3823, 4360, 4449, 4450, 4452, 4456, 4457, 4523, 4579, 4614, 4621, 4642, 4758, 4767, 4767, 4892, 4926, 5036, 5039, 5062, 5063, 5107, 5108, 5112, 5113, 5118, 5174, 5291, 5300, 5308, 5317, 5318, 5357, 5380, 5453, 5513, 5525, 5531, 5532, 5581, 5596, 5597, 5598, 5662, 5771, 5775, 5889, 5933, 5992, 5997, 6021, 6022, 6023, 6065, 6202, 6203, 6203, 6626, 6627, 6884, 6892, 6893, 6894, 6916
s. daḫı 2670, 3054, 3814, 3942, 3943, 3944, 4454, 4456, 4597, 4764, 4891, 5018, 5019, 5065, 5108, 5174, 5265, 5269, 5424, 5581, 5670, 5770, 5783, 6064, 6204, 6788
s.+de 4903, 4942, 5157, 5717, 6784
s.+deki 5163
s.+den 1381, 2645, 3055, 4420, 4588, 4650, 4650, 4896, 4925, 4925, 4951, 4955, 5035, 5037, 5177, 5177, 5307, 5364, 5368, 5719, 5783, 5787, 5996, 6785, 6790
s.+den öñdin 5508
s.+i 581, 1900, 1916, 2089, 2116, 2195, 2646, 2659, 2660, 2671, 2718, 2962, 4766, 4836, 5061, 5286, 5318, 5338, 5356, 5556, 5661, 6137, 6161

s.+üñ 729, 941, 1107, 1624, 1664, 2299, 2485, 2600, 2601, 2602, 2605, 2607, 2608, 2652, 3054, 4425, 4457, 4458, 4544, 4546, 4560, 4599, 4620, 4642, 4753, 4758, 4943, 4999, 5157, 5252, 5312, 5346, 5368, 5669, 5769, 5776, 5982, 5983, 6059, 6064, 6629
s.+üñdür 5591, 5675, 5681
s.+üñle 4343
şenā (A.): övme, övüş
ş. it- 1438
señek : ağaçtan vaya topraktan yapılmış su kabı, testi
s. 6693
ser-cümle (F.+A.) : baştan başa
s. 5737
serçe : bir tür küçük kuş, serçe
s. 315
serīr (A.): taht; yatacak yer
s. 6600
sermāye (<F.ser+F.māye) :(fık.) anapara, anamal
s.+de 4403
s.+sine 4389
setr (A.): örtme, örtü
s.+i 4926, 4927
s.-i ʿavrat: avret yerini örtme 424
sev- : sevmek
s.-erem 2671
s.-erseñ 2669
şevāb (A.): Allah tarafından mükâfatlandırılan hareket
ş. 223, 243
ş.+ı 474, 3516
ş.+lar 3480
ş. bul- 52, 79
ş. ol- 251, 260, 5989
sevād (A.): bir şehrin kenarındaki uzaktan karartı hâlinde görünen bağ, bahçe ve bostanlar
s. (arż-ı s.) 3393
sevāyim (<sevāʾim A.): koyun, keçi, ve sığır gibi üzerine zakât düşen hayvanlar
s. 1672, 1674
şevb (A.): giysi, elbise
ş.+den (rubʿ-ı ş.) 867
ş.+e (rubʿ-ı ş.) 863, 920
sevgülü : sevgili, sevimli
s. 91
sevmi'ş-şirā (A.) : (fık.) bir malın satıcı tarafından fiyatlandırılıp muhayyer olarak satılması
s. 4303
seyf (F.) : kılıç
s. ile 6883
Seyhūn (öz. a.): Sirderya olarak da bilinen; Özbekistan, Kazakistan ve Tacikistan içinde akan büyük bir akarsu
s. 6688
seyl (A.): sel
s. 6342
s. şuyı 130, 1657
seylān (<seyelān A.): akma, akıntı
s.+ı (rikḳat-i s.) 120
şeyyib (A.): (fık.) dul kadın
ş. 1948, 2233, 2235, 2383, 2551, 2893, 2903, 2911, 2917
ş. gibi 2118
seyyid (A.): efendi, sahip
s.+i 6246
s.+ine 4969
s.+üñ 4969
şı- :1. bozmak, nakzetmek
ş.-maz 505, 511, 514, 526, 535, 537, 1788
ş.-r 504, 512, 522
ş.-rlar 502
ş.-yan 500
2. kırmak, parçalamak
ş.-sa 4142, 6381
sıç- : doğal yolla dışkıyı dışarı atmak
s.-sa 315
sıçan : fareden irice kemirgen, sıçan
s. 292, 298, 299, 300, 304, 343, 345, 372
s. gibi 371
s.+uñ 835
şıdḳ (A.): doğruluk, iç temizliği
ş.+ına 2747
şıfat (A.): varlık
ş. (żabṭ-ı ş.) 4500
şıfāt (A.): özellikler, nitelikler
ş.+ın 4796
şığ- : sığmak
ş.-ar ol- 680, 686
ş.-mayalar 1397
şığar (A.): küçük olma, küçüklük
ş. 2768
şığār (A.): küçükler
ş. (enhār-ı ş.) 6690
ş. (evlād-ı ş.) 1681
şığın- : sığınmak
ş.-uban 1494
şığır : boynuzlu, geviş getiren hayvanların genel adı
ş. 921
ş. tezegi 832
ş.+uñ 913
şığırtmaç :sığır çobanı
ş. 6032, 6040
Ṣıḥāḥ-ı Cevherī (öz.a.): Türk asıllı Arap dil bilgini Cevherî (H.? /400-?/1009'dan önce)' nin Tâcu'l-Luġa (Sıhâhu'l-Luġa) diye tanınan sözlüğü
Ṣ. 3716

ṣıḥḥat (A.): sağlık, esenlik, afiyet
ṣ. 891, 2505
ṣ.+a 4269
ṣ. bul- 882, 4145
sıḳ : araları dar olan, seyrek olmayan
s. 700
sıḳ- : sıkmak
s.-alar 111, 136, 914
ṣ.-madın 114
s.-ması 915
sıl'a (<ṣıla A.): memlekete gitme, akrabaya ulaşma
s. 1833
şın- :1. bozulmak, nakzolmak
ş.-a 801
ş.-dı 668, 1790, 1797, 1799, 1801
ş.-masa 667
ş.-maz 503, 520, 531, 608, 1769, 1771, 1773, 1793, 1794
ş.-sa 673
ş.-up 638
ş.-ur 573, 692, 761, 769
2. kırılmak
ş.-sa 4143
şınf (A.): zümre, grup
ş.+a 3347
sır (A.): gizli tutlan, kimseye söylenmeyen şey
s.(r)+ıyla 4937
sırça : cam, camdan yapılmış
s. 6573
s.+yımış 3957
şıvıḳ : sulu, cıvık, akıcı
ş. 827
si'āyet (A.): (fık.) mükâteb (köle)'in kitâbet bedelini ödeyebilmesi için çalışması
s. 3090, 3102
s. eyle- 3114, 3132, 3789, 3794
s. it- 2265, 3079, 3083, 3096
sibā' (A.): yırtıcı hayvanlar, canavarlar
s. 3774
sicil (A.): (fık.) mahkemelerde, nüfus v.b. resmî işlemlerde yazılan yazı, belge
s. 4777
sidük : sidik
s.+i [sidügi] 788, 845921
sifāḥ (A.): metres hayatı yaşama
s. 1888, 2311
s̱iḳāt (A.): inanılır, güvenilir kimseler
s̱. 1539, 1566, 1571, 1614, 3249, 4775
s̱. (nūru'l-s̱.) 1580
siḳāye (A.): içilecek suyun toplanması için yapılan yer, büğet
s. eyle- 3710
sil- : silmek
s.-medin 373
s.-mek ile 0924
s.-memişdür 374
silāḥ (A.) : öldürme veya yaralama aleti, silâh
s. 6885
s.+ıla 6892
silin- : silinmek
s.-e 927
s.-meye 931
silk- : sallayıp sarsmak
s.-düginden 587
silsile (A.): zincirleme olan şey; art arda gelen şeylerin meydana getirdiği sıra
s. 3312, 3318
s̱imār (A.): meyveler, yemişler
s̱. 1656
siñek : sinek
s. 210, 1785
sini (F.): üzerinde yemek de yenebilen yuvarlak, bakır veya pirinçten büyük tepsi
s. 1621
siñir : sinir
s.+i 282
sirāce : boğazda urlar, bedenin çeşitli yerlerinde de yaralar çıkmasına yol açan hastalık, sıraca
s. 4195
sirke (F.) : sirke
s. gibi 181, 233, 918
sitte 'aşar (A.): on altı (16)
s.+ı 3965
siyer (A.): (fık.) fıkıh kitaplarında cihada ait konuları ve hükümleri ihtiva eden bölüm
s. (aṣl-ı s.) 3302
siz : siz
s. 17, 565
s.+e 565
şoḳ- : sokmak, girdirmek
ş.-ar ol- 238
ş.-dı 448
ş.-sa 3272
şoḳım : kuyruk sokumu
ş. (ḳuyuruḳ ş.) 763
sol : sol taraf
s. 3260
şoñ : son, sonra
ş. 2632, 4563
ş.+ı 3682
ş.+ına 5720
ş.+ında 814, 2307
ş.+ından 810
şoñra : sonra
ş. 104, 375, 434, 486, 486, 560, 563, 587, 605, 606, 619, 638, 644, 652, 670, 671, 720, 724, 741, 796, 881, 895, 970, 971, 972, 1017, 1113, 1149, 1185, 1190, 1207, 1233, 1380, 1422, 1442, 1451, 1647, 1653, 1765, 1807,

1911, 1975, 2085, 2132, 2138, 2140, 2191, 2281, 2285, 2301, 2306, 2359, 2383, 2407, 2436, 2449, 2481, 2517, 2558, 2609, 2637, 2678, 2700, 2703, 2705, 2727, 2728, 2729, 2732, 2736, 2742, 2743, 2759, 2884, 2911, 2963, 2979, 2992, 3024, 3041, 3092, 3093, 3108, 3124, 3128, 3131, 3135, 3155, 3261, 3332, 3346, 3359, 3410, 3411, 3427, 3504, 3505, 3513, 3559, 3686, 3758, 3793, 3798, 3805, 3826, 3841, 3843, 3888, 3889, 4007, 4039, 4074, 4082, 4083, 4087, 4105, 4109, 4149, 4152, 4176, 4197, 4203, 4203, 4265, 4312, 4317, 4320, 4340, 4342, 4377, 4396, 4423, 4458, 4463, 4467, 4550, 4678, 4707, 4757, 4772, 4777, 5038, 5043, 5048, 5050, 5162, 5178, 5299, 5457, 5460, 5473, 5474, 5491, 5500, 5518, 5568, 5589, 5595, 5629, 5670, 5732, 5838, 5855, 5860, 5883, 5915, 5965, 5992, 6039, 6097, 6099, 6101, 6111, 6138, 6163, 6170, 6189, 6197, 6267, 6293, 6299, 6301, 6307, 6331, 6347, 6440, 6557, 6566, 6634, 6640, 6646, 6661, 6825, 6955

(...+dan şoñra) 84, 102, 928, 1067, 1070, 1183, 1338, 1419, 1440, 1464, 1472, 1498, 1575, 1581, 1598, 1871, 2303, 2303, 2356, 2476, 2527, 2584, 2858, 2864, 2872, 3127, 3196, 3381, 3386, 3429, 3831, 4054, 4160, 4896, 5327, 5339, 5558, 5604, 5630, 5795, 6194, 6201, 6433, 6556, 6733

(...+den şoñra)259, 804, 1319, 1565, 1618, 2160, 3503, 3707, 3990, 4332, 5033, 5435, 5524, 5624, 5785, 5842, 6487, 6636

ş.+ğı 255, 810, 1088, 1145, 1298, 1364, 1408, 1479, 2739, 2741, 6268

şor- : sormak

ş.-a 5199

ş.-dı 5867

ş.-mağa 990

şormaḳlıḳ : sorma

ş. 4727

şovut- : soğutmak

ş.-dı 248

şovuḳ : sovuk

ş. 544, 545, 3290

sög- : kötü söz söylemek, söğmek

s.-düm 2869

s.-düñ 2874

s.-ene 4762

s.-erse 3236

s.-mek 3231

s.-se 2829, 3228, 3230, 4762

sögül- : söğülmek

s.-en 4765

söykegü : dayanılacak, yaslanacak yer

s. 516

söyken- : dayanmak, yaslanmak

s.-en 516

s.-memiş ol- 519

s.-se 515

söyle- : söylemek

s. 4689

s.-di 1671, 5444

s.-dügi 2679

s.-dügin 3225

s.-dügüm 5701

s.-düm 66

s.-medüñ 5121

s.-mek 3818

s.-mekdür 1890

s.-mek gibi 1262

s.-mek ile 3251

s.-meye 1831

s.-miş 6117

s.-r isem 2869

s.-se 72, 1256, 1523, 3705, 4403

s.-señ 5718

s.-ye 1193, 1831, 2118, 2978, 4516, 4731, 4780, 4937, 6291

s.-yelüm 3182

s.-yem 71

s.-yimez ol- 506

söz : söz

s. 32, 72

s.+de 4689

s.+den 2754, 2754

s.+i 71, 506, 1831, 2679, 2692, 4610, 6266

s.+in 5495, 5504

s.+ine 4775, 5492, 5495, 5502, 5896

s.+ini 4609, 4773, 5492

şu : su

ş. 103, 106, 108, 111, 111, 112, 114, 115, 117, 118, 123, 126, 139, 148, 155, 157, 160, 162, 168, 189, 193, 195, 204, 207, 208, 209, 215, 216, 220, 239, 261, 264, 271, 275, 277, 358, 359, 373, 374, 375, 377, 378, 379, 395, 399, 407, 412, 438, 449, 451, 453, 475, 539, 542, 546, 551, 553, 554, 557, 562, 563, 575, 576, 631, 632, 644, 646, 652, 653, 750, 1005, 1033, 1233, 6533, 6590, 6670, 6670, 6693

ş. eczāsı 184, 185

ş. gibi 381, 422

ş. ḫāli 325

ş. ḥükmi 184
ş. içi 6533
ş. levni 174, 178
ş.+da 6536
ş.+dan 118, 154, 154, 161, 167, 172, 206, 216, 275, 308, 361, 541, 6681
ş.+lar 136, 727
ş.+lar bi'ri 290
ş.+ları 109, 109, 131
ş.+laruñ 127, 6683
ş.+nuñ 104, 120, 176, 177, 179, 180, 186, 218, 325, 353
ş.+ya 151, 152, 153, 167, 170, 173, 187, 202, 303, 448, 540, 568, 572, 629, 1233, 5828, 6044, 6044, 6544
ş.+yı 130, 135, 147, 150, 163, 202, 244, 252, 257, 268, 326, 327, 352, 354, 357, 388, 478, 480, 488, 554, 556, 558, 564, 577, 635, 733, 1497, 1657, 3172, 3673, 6593
ş.+yıdur 6700
ş.+yıla 182, 205, 270, 272, 272, 354, 481, 545, 646, 653, 727, 909, 918, 928, 930, 1497
ş.+yın 198, 291, 302, 560, 3171
ş.+yın (mecmū'-ı ş.) 300
ş.+yını 254, 255, 317, 323, 324, 559, 6591
ş.+yuñ 238, 269, 915
ş.+yunuñ 319
ş. baş- 6132
ş. çek- 321, 3672, 3674, 3675, 3676
ş. getür- 6390, 6391, 6393, 6394
ş. iç- 3170, 6578, 6579, 6582, 6584
ş. ḳoy- 6581

su'āl (A.): soru
s. it- 4935

şubra (A.): yığın, birikinti
ş. gibi 3737
ş.+yı 3731, 3738

şubḥ (A.): sabah vakti krş. ṣabāḥ
ş. u şām 5489
ş.-ı ṣādıḳ: tan yerinin ağarması 938, 1695
ş.+a 951

şucuġaz : az miktarda su
ş. 765

suç : suç
s.+ı 266

sūd (F.) : fayda, kâr, kazanç
s. 6323
s. ḳıl- 5030

şūf (A.): yün; yün dokuma
ş. 3965, 5193, 6452, 6455
ş.+lar 4025

sūḳ (A.): çarşı, pazar, alım satım yeri
s.+uñ (ehl-i sūḳuñ) 6291

şulb (A.): döl, zürriyet; (mec.) temel, esas
ş-i 'aḳd 4248
ş.+i 3134

şulḥ (A.): (fık.) iki tarafın yani davacı ile davalının, anlaşmazlığı gideren, kendi rızalarıyla yaptıkları sözleşme
ş. 3336, 4110, 5773, 5774, 5777, 5780, 5784
ş.+ıçun 5791
ş.+ıla 3393, 6861
ş.+a 5064
ş.+ı 3332, 3334, 3335, 5768, 6145, 6147
ş.+uñ 5777, 5782
ş. eyle- 2073, 4103, 5775
ş. it- 2074, 2075, 3330, 4107, 4109, 5064, 5065, 5771, 5788, 5790, 6144, 6147
ş. ḳıl- 3328, 5768, 5770, 5785, 6053

şulḥun 'an iḳrārın (A.): "ikrar" etme suretiyle oluşmuş sulh
ş. 5059

şun' (A.): yapma, yapış
ş.+ı ile 6049
ş.+ıla 6047
ş.+ından 6054

şun- : sunmak
ş.-a 801
ş.-sa 3274
ş.-up 265, 752

şun'ī (A.): yapay, tabiî olmayan
ş. ile 3574

sulṭān (A.): padişah, hükümdar
s. 34, 1503, 1503
s.+ıçun 33
s. (ibn-i s.) 34
s. it- 4665

sūre (A.): Kuran'ın 114 bölümünün her biri
s. 1064, 1234
s.+ler 1349
s.+lerde 1351
s.-i Ḥac 1346
s.-i Naḥl 1345
s.-i Ra'd 1344
s.-i Ṣād 1348

şūret (A.): biçim, görünüş; gidiş, tarz
ş. 3557, 5674, 5688, 6500, 6502, 6504
ş.+de 1573, 2364, 2508, 3119, 4228, 4761, 4956, 5333, 5423, 5668, 5680, 5713, 5714, 5979, 6200, 6499, 6642, 6814, 6822, 6828, 7004, 7004
ş.+den 2876
ş.+den artuḳda 3583
ş.+i 73, 2867, 2871, 5315, 6191, 6753
ş.+in 3683, 4712
ş.+ler 1231, 4232, 6506
ş.+lerde 883
ş.+lerin 4242, 4660
ş-i işhād 5015, 5022

ş-i mutʿa 1921
ş-i ʿömr 5993
ş-i rukbā 5995
şüret-i maḳbūż ʿalā-sevmi'ş-şirā (A.): satılan malın sevm-i şirā üzere kabzedilme, alınma şekli
ş. 4303
şuvar- : sulamak, suvarmak
ş.-alar 6691
ş.-mağa 6682
süci : şarap, içki
s. iç- 3201, 3207, 3209, 4714, 4916
s.+sinden 1679
sücūd (A.): secdeler
s. 1041
s.+ında 1079
sūğūr (A.): (fık.) sınırlar, düşman karşısı olan yerler
s. (sedd-i s.) 3398
süknā (A.): oturulacak yer, konak
s. 6003, 6344
s. eyle- 2996
s. vir- 2349
sükūt (A.): susma, söz söylememe
s.+ı 2161, 2178, 2241, 5208
s. eyle- 1831, 5207
s. it- 1273, 2114, 2117, 2119, 2159, 2178, 2179, 5783
s. ḳıl- 1329
sülāş (A.): üçer
s. 1609
Süleymān (öz. a.): büyük peygamberlerden olup Kur'an-ı Kerim'de adı geçen ve İsrailoğullarına gönderilmiş olan Süleyman (a.s.)
s.-ı zamān 36
sülş (A.) : üçte bir krş. sülüş
s. 3657
s.+i 998, 3096, 3529, 3652, 6950
s.+in 3076
s.+üñ 2620
s-i leyl 960
s-i mālı 1813, 3094, 3113, 6945, 6947
sülşān (<sülüşān A.): üçte ikilik kısım
s. 3657
s.+ı 3652
sülüş (A.): üçte bir krş. sülş
s.+den 6560
s.+den artuḳ 6949
sümkür- : sümkürmek
s.-se 513
sünen (A.): sünnetler
s. 1277, 1521
sünetsüz (A.+Tür.): sünnet olmamış erkek
s. 6520
sünnet (A.): 1. Hz. Muhammed'in işleri, hâl ve hareketleri, tasvipleri
s. 482, 484, 751, 980, 1083, 1088, 1120, 1121, 1282, 1284, 1408, 1827, 1843, 1857, 6996
s. durur 492, 661
s. içün 258, 262
s.+den 475, 971
s.+dür 926, 1091, 1174, 1894
s.+dür (terk-i s.) 489
s.+e 260, 263, 4827
s.+i 732, 1173, 1499
s.+ini 1024
s.+ler 1022
s.+leri 1852
s.+lerini 471
2. erkeklik organının ucundaki fazlalık derinin çepeçevre kesilmesi
s. it- 6994
süñük : kemik
s.+e [süñüge] 931
s.+i [süñügi] 282, 283
sür- : sürmek
s.-e 587, 852
s.-er 6032
s.-erken 6042
s.-meden 3191
s.-mek 911
s.-mekde 910
s.-se 907, 6042
s.-üben 6044
sürin- : yerde sürünmek
s.-meye 1870
süst-endām (F.) : gevşek, sölpük beden
s. ol- 2877
süstlıḳ (F.+Tür.) : gevşeklik
s. 523, 6119
süt : süt
s. 338, 3267
s.+in [südin] 4149
sütlü : sütlü
s. 2037, 4148, 6988, 6990
s.+dür 3935
Toplam kelime : 2461
Kelime çeşidi : 671
Madde başı : 257

Ş

şaʿbān (A.): hicrî yıla ait aylardan ramazandan önce gelen ay
ş. 1723
ş. ayı 1720
ş.+ı 1723
Şaʿbī (öz. a.): İmam-ı Azam Ebu Hanife'nin büyük hocalarından olan muhaddis ve fıkıh âlimi Amir b. Şerâhil (H.20/104, Basra -

641/723, Kûfe)
ş. 4812
şafaḳ (A.): güneşin batmasından, akşam kızıllığından sonraki alaca karanlık
ş. 947, 949
Şāfiʿī (öz. a.): ehl-i sünnete ait ameldeki dört mezhepten birinin kurucusu, öncüsü olan Muhammed b. İdris (150/204, Gazze-767/820, Mısır)
ş. ḳavli 96
Şāfiʿiyyü'l-meẕheb (öz.a.): Şafiî mezhebi
ş.+e 973
şaġāl (F.) : kurttan küçük et obur bir hayvan, çakal
ş. 383
şahādet (A.): (fık.) tanıklık, şahitlik etme
ş. 1495, 1727, 1899, 4924, 4940, 4940, 4941, 4945, 4945, 4946, 4980, 4983, 4987, 4989, 5335, 5336
ş. (ehl-i ş.) 2831, 2841, 4669
ş. (naḳl-i ş.) 4781, 4798
ş. (naḳl-i ş. eyle-) 4780, 5413
ş. (lafẓ-ı ş.) 1740, 4977
ş. (vaṣf-ı ş.) 4780
ş.+de 4907, 5026
ş.+den 4908, 4927, 5030
ş. it- 2868, 2873, 5150
şāhid (A.): (fık.) şahit, tanık
ş. ol- 4924
şāhidān (A.): iki tanık
ş. ol- 1965
şāhīn (F.) : yırtıcı bir kuş
ş. 386, 6529
şaḫṣ (A.): kişi, kimse
ş.+a 4890
şam (F.) : akşam krş. aḫşam
ş. (vaḳt-ı ş.) 947
Şām (öz. a.): Arap yarımadasının kuzey batı kısmı
ş.+uñ (ehl-i ş.) 1877
şarāb (A.): içilecek şey; şarap
ş. 6707
ş.+lar ḥāli 6698
ş.+lar ḥürmeti 6704
şāriʿ (A.): şeriat koyan, kanun koyan; Allah
ş. 939, 6719
şāribü'l-ḫamr (A.): içki içen
ş.+uñ 4973
şarṭ (A.): (fık.) bir şeyin var olması için mutlaka gerekli olan başka bir şey
ş. 592, 735, 796, 821, 1373, 1444, 1700, 1727, 1739, 1740, 1811, 1822, 1931, 2071, 2146, 2149, 2213, 2508, 2644, 2661, 2683, 2713, 2913, 3279, 3582, 3583, 3586, 3589, 3632, 3682, 4229, 4232, 4274, 4490, 4515, 4519, 4541, 4587, 4785, 4952, 4977, 5330, 5332, 5341, 5343, 5741, 5931, 5932, 6703, 6715, 6716, 6742
ş.+a 2380, 2381, 4947
ş.+ı 103, 1394, 1404, 1407, 1413, 1416, 1830, 1899, 1903, 2684, 2712, 3654, 3952, 3953, 4273, 4284, 4290, 4294, 4391, 5994, 6960, 6962
ş.+ıla 2718, 3591, 3952, 4220, 4272, 4288, 5982, 5996, 6963
ş.+lar 4385, 4521
ş.+ları 982, 1444, 4800, 6757
ş.+larını 4532
ş.+uñ 4951, 4955, 6964
ş.-ı ḫıyār: muhayyer kalma şartı 3898, 4034
ş.-ı fāsid 889, 6056
ş.-ı istiṣnā 5986, 5987
ş.-ı taḥlīl: hülle şartı 2719
ş.-ı ṭalāḳ 5334, 5342
ş.-ı ʿıtāḳ 5342
ş. eyle- 256, 1923, 2962, 2963, 3948, 4230, 4383, 5804
ş. it- 744, 819, 880, 2382, 2501, 2504, 2716, 2716, 3650, 3654, 3658, 3909, 4236, 4238, 4275, 4276, 4277, 4279, 4286, 4291, 4293, 4948, 5337, 5481, 5805, 5807, 5986, 5991, 6143, 6958, 6965
ş. ḳıl- 4379, 5981
ş. olın- 1508, 3712, 6009
şaş- : şaşmak
ş.-a 840
şāt (A.): koyun
ş. (bevl-i ş. gibi) 229
şaṭranc (<ṣadrenc F.) : satranç oyunu
ş. 4970
şāyiʿ (A.): duyulmuş, herkesçe bilinen
ş.+dür 5682
şecāʿat (A.): yiğitlik, yüreklilik
ş.+da 37
şedīd (A.): şiddetli, sert, katı
ş. 4682
ş. (żarb-ı şedīd) 6203
şefʿ (A.): çift
ş.+i 1364
ş.+inde 1145, 1298, 1372
ş.-i evvel: namazda ilk iki rekat 1145
şefīʿ (A.): şefaat eden, bir suçun bağışlanması için aracılık eden
ş. 3866, 3871, 4378, 6440
ş.+den 3868, 3872
ş.+i 3866
ş.+üñ 6445
şeftālū (<şeft-ālū F.) : semiz erik, şeftali
ş. 3266
şehen-şāh (F.) : en büyük padişah, padişahlar

padişahı
ş.-ı cihān 36
şehīd (A.): (fık.) din ve vatan gibi kutsal değerler uğrunda ölen kimse
ş. ol- 1519
şehr (A.): şehir
ş. 4590
ş. içi 1026, 6887, 6889, 6891
ş. ucı 6677
ş.+de 544, 548, 549, 1386, 1672, 1674, 1947, 3633, 5466
ş.+dedür 6033
ş.+değı 3714
ş.+den 2415, 6887, 6890
ş.+e 2415, 2416, 2427, 2429, 6037, 6040, 6041
ş.+inde 4794
ş.+inden 2425
ş.+lerde 290
ş.+ümden 2378
ş.+üñ 6034
ş.+üñ (ehl-i ş.) 6679
şehvet (A.): cinsel istek
ş. 735, 745, 746, 2012, 2014, 2210, 2213, 2215
ş. birle 2689
ş. ile 737, 2001, 2204, 2208, 2216, 6625
ş. (dafķ u ş.birle) 734
ş.+i 738, 744, 2561
ş.+le 2005, 2008
şek (A.): kuşku, zan, tereddüt
ş. 1402
ş. ile 851
ş. (ne ş.) 2479, 2696, 3211, 3446, 3786, 5123, 5386, 5773, 5827, 6497
ş. (k)+i 858, 1804
şekker (A.): şeker
ş. 2492
ş. ķamışı 3176
şer (A.): kötü, fena
ş. 6404, 6409
ş.(r)+i 3459
ş. işle- 6400, 6423
şerᶜ (A.): (fık.) ayet, hadis, icmâ-i ümmet ve kıyas-ı fukahâ esasları üzerine kurulmuş olan din kuralları krş. şerīᶜat
ş. 776, 1554, 2129, 2445, 3221, 4609
ş. içi 4671
ş. ile 1400, 1519, 3241, 4667, 6628
ş. işi 6643
ş. (aḥkām-ı ş.) 55
ş.+i (ḥükm-i ş.) 13, 4668
ş.+üñ 362, 3035
şerᶜā (<şerᶜan A.): şeriatça, şeriata uygunolarak
ş. 3188, 4745, 5053, 5153
şerᶜī (A.): (fık.) şeriata ait; şeriata uygun
ş. 2016, 4499, 4828, 4829
ş. (ḥükm-i ş.) 1399, 5204
ş.+dür (ḥükm-i ş.) 291, 3259, 4884
şerīᶜat (A.): (fık.) ayet, hadis, icmâ-i ümmet, kıyas-ı fukaha esaslarına dayanan din kuralları krş. şerᶜ
ş. 538, 1454, 2321, 3303
ş.+da 2127, 3184, 4362, 4974, 5031
şerīk (A.): ortak, şirket ortağı
ş. 4639
ş.+idi 6456
ş.+inden 3614
ş.+ler 6454, 6471, 6476
ş.+üñ 3580, 3581, 3582, 3583, 3584, 3601, 3605, 4639
ş. ol- 3610, 3672, 5796, 5798, 5802
şerīkeyn (A.): iki ortak (kişi)
ş. 3594, 3621, 3621, 3622
şerᶜiyyāt (A.): şerᶜī işlere uygun ve bununla ilgili olan hususlar
ş.+ı 1886
şeş- : çözmek
ş.-e 694
şeştā (F.) : altı telli tambur
ş. çal- 6105
şevvāl (A.): ilk üç günü Ramazan Bayramı olan hicri yılın onuncu ayı
ş. 1856
ş. ayı 1739
şibh-i ᶜaḳd (A.): (fık.) iki ve daha çok kimse arasında bir akit ile yani bir "icab" ve "kabul" ile meydana gelen şirket
ş. 3570, 3585
şibh-i ᶜamd (A.): (fık.) öldürülmesi meşru olmayan bir insanı, öldürücü aletlerden sayılmayan gelişigüzel bir şeyle öldürme
ş.+da 6905, 6832
ş.+dur 6830
şibh-i milk (A.): (fık.) malları ayırıp ayıklayamayacak biçimde karıştırmak şeklinde sağlanmış ortaklık, hissedarlık: iki kişinin bir ev veya birbirine karışmış bir miktar zahiredeki hisse sahibi olması gibi
ş. 3570, 3572
şimdi : şimdi
ş. 36, 168, 326, 538, 646, 649, 656, 811, 869, 873, 886, 1414, 1602, 1954, 2157, 2162, 2438, 2439, 2472, 2478, 2505, 2609, 2683, 2745, 2885, 3048, 3055, 3411, 3412, 3416, 3541, 3562, 3692, 3789, 4088, 4178, 4198, 4378, 4443, 4450, 4564, 4566, 4607, 4842, 5042, 5227, 5383, 5396, 5421, 5425, 5434, 5466, 5471, 5553, 5554, 5562, 5590, 5677, 5735, 5736, 5776, 6198, 6247, 6306, 6598, 6630, 6648, 6724,

6726, 6731, 6732, 6734
ş.+den girü 1604, 1872, 2886, 6438
ş.+den [şimden] girü 2528, 2701, 3012, 3511, 4741, 5446, 6278
ş.+den şoñra 1319, 1618, 2160, 3503, 3707, 3990, 4332, 5435, 5842, 6487, 6636
ş.+ki 4811, 6118
şirā (<şirāʿ A.): satın alma
ş. (sevmi'ş-ş.) 4303
ş.+yıla 3571
şirb (A.): (fık.) su hissesi, suya ait hak; ekin ve hayvan sulama nöbeti
ş.+i (ḥaḳḳ-ı ş.) 6681, 6695
şirket (A.): (fık.) birden fazla kişinin muhtelif şekillerde, meşru biçimde birleşerek kurdukları kâra dayalı ortaklık
ş. 3570, 3589, 3590, 3593, 5798, 5799
ş. (ʿaḳd-ı ş.) 3569
ş. (māl-ı ş.) 3618
ş.+i 3590, 3668
ş.+üñ 3627, 3641
ş. it- 3608, 3629, 3642, 3660, 3671, 5797
ş. ḳıl- 3653
şiş- : şişmek
ş.-e 694
ş.-medin 293
ş.-memiş 305
ş.-miş 302, 306, 4201
şīşe (F.) : şişe
ş. 6586
ş.+yle 6589
şol : şu krş. şu
ş. 106, 108, 113, 118, 119, 170, 182, 193, 207, 220, 330, 361, 377, 389, 418, 457, 464, 500, 772, 824, 830, 881, 884, 962, 982, 1001, 1140, 1212, 1226, 1277, 1359, 1377, 1481, 1716, 2155, 2269, 2331, 2427, 2494, 2630, 2656, 2657, 2667, 2670, 2711, 2856, 3016, 3018, 3032, 3307, 3344, 3391, 3395, 3408, 3535, 3698, 3727, 3760, 3796, 3813, 3819, 3950, 3982, 4034, 4088, 4140, 4235, 4328, 4384, 4408, 4432, 4452, 4453, 4480, 4500, 4547, 4590, 4596, 4612, 4693, 4705, 4753, 4794, 4938, 5107, 5107, 5136, 5150, 5156, 5241, 5390, 5390, 5402, 5403, 5411, 5414, 5424, 5483, 5483, 5578, 5587, 5635, 5704, 5708, 5824, 5922, 6032, 6047, 6315, 6339, 6390, 6525, 6526, 6531, 6575, 6671, 6864, 6978
ş. ḳadar 324, 1747, 2746, 3214, 5743
şöyle : şöyle
ş. 137, 156, 307, 313, 436, 819, 966, 985, 1185, 1247, 1457, 1494, 1568, 1614, 1641, 1722, 1870, 1975, 2189, 2540, 2678, 2968, 3344, 3458, 3575, 3607, 3609, 3940, 3964, 4090, 4327, 4518, 4876, 5111, 5206, 5240, 5272, 5289, 5290, 5423, 5707, 5778, 5864, 6025
ş. kim 68, 76, 118, 121, 125, 130, 135, 143, 173, 181, 210, 215, 254, 264, 268, 310, 313, 323, 333, 334, 337, 352, 357, 371, 373, 386, 391, 394, 400, 408, 476, 497, 516, 527, 530, 578, 590, 641, 660, 679, 686, 698, 706, 720, 808, 813, 819, 827, 847, 852, 863, 867, 875, 893, 912, 916,918, 921, 925, 941, 944, 1004, 1021, 1030, 1051, 1056, 1066, 1084, 1090,1110, 1114, 1163, 1218, 1228, 1258, 1268, 1289, 1311, 1321, 1328, 1343, 1383, 1389, 1398, 1413, 1445, 1461, 1501, 1516, 1565, 1573, 1640, 1645, 1660, 1705, 1722, 1729, 1748, 1794, 1816, 1918, 1927, 1942, 1946, 1963, 1978, 1982, 1992, 2004, 2025, 2032, 2081, 2118, 2122, 2137, 2153, 2156, 2164, 2172, 2176, 2192, 2197, 2249, 2255, 2291, 2318, 2337, 2345, 2353, 2363, 2376, 2385, 2398, 2418, 2420, 2431, 2434, 2455, 2462, 2466, 2467, 2477, 2487, 2496, 2502, 2525, 2582, 2583, 2587, 2596, 2626, 2633, 2645, 2657, 2659, 2668, 2688, 2757, 2795, 2832, 2854, 2891, 2908, 2916, 2921, 2984, 3003, 3009, 3019, 3031, 3039, 3068, 3076, 3153, 3160, 3165, 3168, 3176, 3232, 3237, 3245, 3258, 3266, 3282, 3290, 3312, 3313, 3318, 3333, 3382, 3418, 3421, 3438, 3463, 3529, 3551, 3576, 3588, 3594, 3626, 3635, 3657, 3659, 3662, 3684, 3700, 3724, 3728, 3735, 3748, 3756, 3781, 3800, 3819, 3855, 3859, 3862, 3918, 3933, 3938, 3946, 3957, 3960, 3962, 3970, 3988, 4006, 4010, 4025, 4028, 4029, 4039, 4071, 4079, 4081, 4098, 4102, 4119, 4170, 4183, 4201, 4216, 4236, 4242, 4252, 4256, 4274, 4285, 4291, 4297, 4304, 4306, 4346, 4355, 4366, 4376, 4381, 4393, 4398, 4404, 4409, 4415, 4418, 4422, 4435, 4448, 4450, 4484, 4502, 4505, 4507, 4511, 4523, 4540, 4562, 4583, 4592, 4632, 4640, 4660, 4686, 4700, 4712, 4714, 4733, 4734, 4738, 4745, 4747, 4750, 4789, 4793, 4803, 4836, 4845, 4864, 4886, 4916, 4927, 4941, 4948, 4954, 4981, 4992, 5016, 5025, 5027, 5035, 5059, 5068, 5091, 5107, 5134, 5144, 5151, 5190, 5193, 5208, 5213, 5220, 5223, 5227, 5239, 5241, 5276, 5294, 5321, 5337, 5342, 5347, 5350, 5353, 5363, 5409, 5477, 5541, 5548, 5555, 5605, 5635, 5640, 5642, 5649, 5655, 5668, 5669, 5680, 5681, 5691, 5698, 5721, 5728, 5745, 5757, 5769, 5775, 5787, 5834, 5837, 5840, 5850, 5854, 5889, 5910,

5920, 5925, 5941, 5950, 5972, 5991, 6003, 6026, 6029, 6042, 6048, 6051, 6058, 6075, 6081, 6105, 6113, 6126, 6130, 6146, 6161, 6174, 6192, 6210, 6232, 6280, 6283, 6289, 6294, 6318, 6319, 6323, 6331, 6338, 6340, 6342, 6360, 6364, 6370, 6377, 6382, 6386, 6389, 6407, 6452, 6455, 6482, 6485, 6488, 6528, 6533, 6535, 6551, 6577, 6580, 6586, 6629, 6632, 6638, 6652, 6661, 6663, 6670, 6672, 6705, 6754, 6764, 6784, 6787, 6796, 6799, 6803, 6817, 6825, 6839, 6841, 6844, 6857, 6860, 6907, 6928, 6932, 6953, 6954, 6990
ş.+dür 2222, 6120

şu : şu krş. şol
ş. 382, 469, 2334, 5647, 6524, 6693
ş.+ña 358, 871, 889, 2446, 3435
ş.+ña degin 959, 1589, 2810, 2838, 4335
ş.+ña dek 3510
ş.+ndan şoñra 2476
ş.+nı 3462
ş.+nlar 5382, 5395, 5412
ş.+nuñ 5352
ş.+nuñıçun 4588
ş.+nuñ gibi 4207, 5799
ş.+nuñ üzre 4104

şufʿa (A.): (fık.) bir mülk kaça satın alınmışsa, o mülke o fiyatla sahip olma
ş. 5778
ş.+ñi 6437
ş. dut- 3866, 4378, 5789, 5790, 5791, 6431, 6432, 6433, 6434

şuhūd (A.): tanıklar, şahitler
ş. 5030
ş.+ıla 4776

şumār (F.) : sayı, adet
ş. 1850

şübhe (A.): şüphe, kuşku
ş. 3265
ş. ile 2938
ş.+lerin 3453
ş.+si 1197
ş.+sin 3403
ş.+yile 4885, 5024

şübhe-i milk (A.) : (fık.) *şübhe-i mahal* veya *şübhe-i hükmiyye* de denen, haramlığı konusunda şüphe bulunduğu hâlde böyle bir durumdan kaçınmamak
ş. 3183

şükr (A.): iyiliğe karşı gösterilen, memnunluk, minnettarlık
ş. it- 6

şürūʿ (A.): başlama
ş. it-: başlamak 63, 428, 617, 1017, 1301, 1437

Toplam kelime : 1169
Kelime çeşidi : 188
Madde başı : 67

T, Ṭ

tā (F.) : tâ ki, yeter ki, ...-ıncaya kadar
t. 358, 697, 829, 938, 947, 951, 959, 970, 1197, 1435, 1542, 1547, 1589, 1882, 2043, 2810, 2823, 2838, 3167, 3407, 3435, 3510, 4335, 6017, 6281, 6439, 6551
t. ki 95, 1373, 1465, 1560, 1561, 1599, 2088, 2411, 2999, 3454, 3456, 3459, 3460, 3504, 4179, 4331, 4667, 4783, 4817, 5197, 5861, 6292, 6509
t. kim 946, 1744, 1870, 2106, 2834, 3150, 3261, 3295, 3766, 4724, 4782, 6703

taʿalluḳ (A.): ait olma
t. 5069
t.+dur 1109

ṭaʿām (A.): yemek
ṭ. 1778, 2487, 2820, 3602, 4026, 4276, 4291
ṭ. (ḫaml-i ṭ.) 4389

taʿarruż (A.): saldırmak
t. it- 3369, 3370
t. ḳıl- 5499, 6686

tābiʿ (A.): birinin peşi sıra giden, ona uyan
t. 2802
t. ol- 2983, 2985, 3073, 3440, 3656, 3696

ṭabīʿat (A.): yaratılış, doğallık
t. 4056
ṭ.+dan 120, 189

ṭabīb (A.): doktor, hekim
ṭ. -i cāhil 6248

taʿcīl (A.): acele ettirme, çabuklaştırma
t.+i 6009
t. (müsteḥabb-ı t.) 961
t. it- 955

tācir (A.): ticaretle uğraşan
t.+ler 1669, 3715, 4037
t.+lerüñ 1670

taʿdīl (A.): değişiklik; doğrultma
t. ü erkân: namaz kılarken özenle gözetilmesi gereken usul ve şartlar 1074, 1075, 1076, 1084, 1332
t. ü erkân it- 1330

tafṣīl (A.): ayrıntılı olarak bildirme, uzun uzadıya anlatma
t. ile 3859
t. eyle- 172
t. olın- 2916

ṭaġ : dağ
ṭ.+dan 3660

ṭaġıl- : dağılmak

ṭ.-madın 293
ṭ.-mamış 305
ṭ.-mış 302
ṭ.-up 3456
ṭağıt- : dağıtmak
ṭ.-maya 6844
ṭağla (<dāġ+la F.+Tür.) : akan kanı dindirmek veya hasta bölümleri ortadan kaldırmak için vücudun bir yerini kızgın metal bir çubukla yakmak
ṭ.-yalar 3288
tağlīẓ (A.): kaba ve galiz yapma, kaba söyleme
t. eyle- 5214
t. it- 5215, 5216
tağyīr (A.): değiştirme
t. 142, 959
t. eyle- 6376
t. it- 124, 276, 1384, 6090
ṭahāret (A.): temizlik, temizlenme
ṭ. 105, 107, 227, 235, 864, 885
taḥarrī (A.): arama, araştırma, aratma
t. 421
t. eyle- 410, 991
t. it- 417, 850
ṭāhir (A.): temiz, pak
ṭ. 106, 124, 129, 131, 141, 143, 151, 195, 219, 240, 250, 264, 267, 272, 277, 278, 279, 280, 283, 287, 288, 289, 297, 308, 319, 327, 329, 346, 355, 360, 361, 369, 381, 400, 401, 402, 408, 409, 415, 416, 418, 419, 420, 449, 453, 594, 780, 841, 851, 856, 859, 886, 904, 907, 917, 924, 983, 1006, 1136, 1693, 6531, 6532
ṭ. durur 363, 365, 367, 367
ṭ.+dür 203, 234, 235, 909
ṭ.+i 1008
ṭ. ḳal- 351, 406, 412
ṭ. ḳıl- 106, 822
ṭ. olın-: temizlenmek 855
taḥiyyet (A.): namazda otururken okunan "Ettehiyyatü" duası
t. 1042
taḥḳīḳ (A.): (fık.) doğru olup olmadığını araştırma, inceleme
t. it- 86
taḥlīl (A.): (fık.) hülle yapma, hülleye başvurma
t. it- 482
t. (şarṭ-ı t. ile) 2719
taḫliye (A.): (fık.) boşaltma, boş bırakma, boşaltılma
t. 5964
t. birle 5935
t. bulun- 5960
t. ol- 5962
taḫṣīṣ (A.): (fık.) bir şeyi, özel olarak bir yere veya birine özel kılma
t. 5219
t. ile 6680
t. ü tevḳīt 6276, 6279
t. eyle- 6280
t. it- 3608
taḫt (F.) : hükümdarlık makamı
t. u baḫt issi 36
taḫte'l-izār (A.): izar'ın altı
t. 781
tāḳat (A.): güç, kuvvet
t.+ca (vusʿ-ı t.) 3182
taḳdīm (A.): öne alma, öne geçirme
t. 1178
t. ü teʾḫīr 1065
t. it- 1146, 1178, 1306
t. ḳıl- 1490
taḳdīr (A.): değer biçme, değer verme
t. it- 1745
t. üzre 1594
taḳṣīr (A.): hata, kusur etme
t. it- 6090
ṭalāḳ (A.): (fık.) nikâh akdini bozma, boşama
ṭ. 2246, 2464, 2540, 2541, 2542, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2618, 2618, 2619, 2621, 2632, 2636, 2641, 2663, 2666, 2685, 2725, 2728, 2728, 2732, 2733, 2734, 2735, 2742, 2774, 2784, 2785, 2790, 2795, 2850, 2958, 2994, 3068, 3119, 3120, 5321, 6226, 6319
ṭ. boşluḳı 4845
ṭ. gibi 1110
ṭ.+ıla 2726, 2737, 2739
ṭ. üzre 4958, 6223
ṭ. (aḥkām-ı ṭ.) 2609, 2609, 3008
ṭ. (şarṭ-ı ṭ.) 5334, 5334
ṭ.+a 2653, 2774, 2802, 5222
ṭ.+da 2696, 2698
ṭ.+ı 2642, 2655, 2703
ṭ.+uñ (nevʿ-i ṭ.) 2643
ṭ. vir-: boşamak 1111, 2320, 2368, 2373, 2375, 2497, 2624, 2627, 2629
ṭaleb (A.): isteme, istek, arzu
ṭ. 576, 4594
ṭ. eyle- 4925
ṭ. it- 575, 2833, 6456, 6476
ṭ. ḳıl- 2878, 3229, 3603, 3611, 3638, 3648, 4651, 4730, 5354, 5467, 5735, 5770, 5831, 5860, 5966, 6440, 6448
ṭ. ol- 5770
ṭālib (A.): isteyen, istekli
ṭ. 2927, 3511, 4655, 6771
taʿlīḳ (A.): (fık.) efendinin kölesine "şu işi görürüsen azad ol" demesi gibi bir şeyin olmasını başka bir şeye bağlama, ilişkilendirme

t. 1110
t.+ı 2658
t. eyle- 5982
t. it- 2655, 2660, 2677, 2683
t. olın- 2667
taʿlīm (A.): öğretme, öğretim
t. ile 1236, 2134
t. it- 1237, 6088, 6090, 6091, 6114, 6712
tallāhi (A.): "Allah için" anlamında yemin sözü
t. 3168
ṭaʿm (A.): tat, lezzet
ṭ.+ı 175, 176, 177, 182
tamām (A.): tamam, eksiksiz
t. 73, 101, 131, 154, 203, 226, 252, 254, 269, 274, 287, 293, 300, 307, 316, 323, 329, 352, 357, 360, 375, 391, 396, 401, 416, 422, 441, 444, 454, 455, 457, 458, 462, 486, 492, 492, 504, 507, 515, 568, 573, 592, 623, 637, 647, 651, 654, 664, 666, 668, 675, 702, 716, 718, 719, 720, 721, 722, 726, 728, 736, 747, 769, 793, 805, 811, 836, 908, 915, 927, 947, 950, 959, 979, 993, 995, 1038, 1039, 1060, 1064, 1066, 1069, 1073, 1077, 1081, 1096, 1101, 1108, 1119, 1120, 1121, 1140, 1180, 1196, 1203, 1207, 1221, 1238, 1249, 1250, 1253, 1256, 1302, 1317, 1320, 1343, 1347, 1350, 1360, 1391, 1400, 1408, 1423, 1426, 1435, 1438, 1449, 1465, 1469, 1475, 1485, 1486, 1506, 1514, 1531, 1535, 1537, 1543, 1545, 1549, 1552, 1563, 1570, 1584, 1591, 1599, 1625, 1631, 1639, 1648, 1659, 1677, 1688, 1695, 1713, 1731, 1735, 1750, 1756, 1760, 1764, 1778, 1797, 1810, 1816, 1824, 1826, 1828, 1871, 1881, 1882, 1886, 1891, 1907, 1940, 1945, 1947, 1960, 1966, 1976, 1982, 1994, 1996, 2006, 2009, 2041, 2056, 2063, 2069, 2078, 2088, 2096, 2099, 2106, 2109, 2142, 2144, 2148, 2167, 2249, 2253, 2272, 2279, 2300, 2307, 2352, 2354, 2376, 2389, 2403, 2411, 2424, 2433, 2441, 2454, 2469, 2471, 2474, 2475, 2479, 2493, 2528, 2530, 2535, 2583, 2601, 2616, 2654, 2662, 2695, 2699, 2700, 2704, 2710, 2727, 2729, 2732, 2735, 2737, 2740, 2743, 2743, 2749, 2761, 2792, 2803, 2812, 2817, 2822, 2860, 2882, 2897, 2902, 2905, 2907, 2952, 2960, 2965, 2977, 2993, 3005, 3052, 3078, 3097, 3099, 3105, 3110, 3139, 3174, 3195, 3203, 3210, 3213, 3220, 3225, 3240, 3250, 3254, 3276, 3288, 3295, 3313, 3335, 3337, 3341, 3343, 3348, 3358, 3388, 3391, 3401, 3404, 3416, 3444, 3448, 3453, 3460, 3464, 3486, 3527, 3542, 3550, 3553, 3579, 3607, 3637, 3639, 3657, 3666, 3674, 3691, 3704, 3715, 3720, 3731, 3741, 3746, 3787, 3790, 3827, 3831, 3863, 3872, 3895, 3904, 3924, 3931, 3944, 3956, 3963, 3966, 3986, 4005, 4018, 4027, 4033, 4056, 4089, 4089, 4100, 4162, 4182, 4185, 4197, 4205, 4208, 4211, 4214, 4227, 4233, 4260, 4266, 4269, 4306, 4309, 4318, 4325, 4335, 4359, 4365, 4370, 4389, 4424, 4429, 4455, 4490, 4514, 4521, 4529, 4548, 4553, 4603, 4610, 4692, 4701, 4740, 4746, 4767, 4771, 4800, 4804, 4819, 4844, 4847, 4855, 4899, 4964, 4992, 5011, 5046, 5060, 5092, 5212, 5226, 5238, 5241, 5258, 5279, 5294, 5299, 5312, 5325, 5329, 5362, 5368, 5420, 5434, 5479, 5483, 5489, 5572, 5582, 5589, 5600, 5609, 5636, 5697, 5704, 5747, 5892, 5899, 5912, 5923, 5936, 5943, 5953, 5960, 5962, 5975, 5992, 5994, 6003, 6011, 6072, 6080, 6089, 6091, 6136, 6141, 6162, 6165, 6225, 6254, 6262, 6264, 6271, 6311, 6316, 6348, 6356, 6362, 6368, 6379, 6417, 6428, 6442, 6465, 6468, 6470, 6479, 6485, 6510, 6517, 6546, 6550, 6579, 6583, 6592, 6601, 6638, 6648, 6661, 6673, 6675, 6713, 6726, 6732, 6746, 6748, 6762, 6799, 6801, 6812, 6817, 6826, 6826, 6838, 6857, 6900, 6905, 6912, 6933, 6967, 6977, 6987, 6996, 7002
t. (ḳable't-t.) 6013
t.+dur 696
t. eyle- 1199, 1287
t. gör- 809
t. it- 521, 1182, 1185, 1544, 1546, 1548, 1550, 1723, 2229, 6257
t. ḳıl- 622, 776, 1250, 1366, 1502, 1771, 3232
t. ol- 55, 663, 680, 715, 729, 731, 815, 882, 890, 936, 945, 1066, 1067, 1224, 1225, 1236, 1248, 1255, 1283, 1326, 1367, 1440, 1444, 1477, 1525, 1527, 1538, 1540, 1556, 1556, 1563, 1578, 1579, 1620, 1636, 1647, 1670, 1794, 1846, 1903, 1990, 2000, 2052, 2063, 2097, 2165, 2246, 2326, 2362, 2470, 2513, 2541, 2567, 2679, 2719, 2750, 2772, 2946, 2949, 3007, 3094, 3252, 3543, 3589, 3592, 3596, 3652, 3681, 3721, 3816, 3842, 3990, 4022, 4254, 4426, 4441, 4544, 4711, 4875, 4958, 4987, 4989, 5022, 5199, 5282, 5662, 5710, 5713, 5714, 5734, 5738, 5800, 5889, 5892, 5929, 5930, 5988, 6088, 6212, 6260, 6276, 6277, 6612, 6656, 6748, 6758
t. olın- 1438
ṭamar : damar
ṭ. 113
ṭamu : cehennem

ṭ. 1263
ṭa'n (A.): ayıplama, kınama, yerme
ṭ. 25
ṭ. eyle- 4935
ṭana : sütten kesilmiş, bir yaşlarındaki erkek sığır; dana
ṭ. 1583
tanaḥnuḥ (A.): boğazda bir şey varmış gibi gereksiz yere biraz hafiften öksürme
t. eyle- 1264
ṭanbūr (A.): bir tür telli müzik aleti
ṭ. 6382
ṭañla- : hayret etmek, şaşmak
ṭ. 6375, 7005
ṭ.-yasın 3886
Tañrı (öz.a.): Tanrı, Allah
t. (Çalap Tañrı) 1340
tanṣīf (A.): ikiye bölme, ikiye ayırma
t. it- 2069, 3552, 3659, 5658
ṭanuġ : tanık krş. ṭanuḳ
ṭ. 5465
ṭanuḳ : tanık krş. ṭanuġ
ṭ. 1728, 1926, 2387, 2391, 2393, 2486, 2490, 2493, 4179, 4180, 4347, 4906, 4963, 5001, 5001, 5017, 5034, 5040, 5117, 5123, 5270, 5409, 5455, 5462, 5463, 5472, 5472, 5636, 5663, 6932
ṭ.+a [ṭanuġa] 4690
ṭ.+am [ṭanuġam] 5021
ṭ.+dur 5020
ṭ.+ı [ṭanuġı] 1967, 2388, 2388, 2391, 2392, 4575, 4576, 4653, 4812, 4813, 4965, 5014, 5348, 5349, 5351, 5351, 5352, 5358, 5359, 5365, 5366, 5370, 5510, 5515, 5549, 5583
ṭ. ile [ṭanuġıla] 1752, 2211, 2389, 4653, 4732, 4735, 4834, 4887, 5256, 5458
ṭ.+lar 1744, 1901, 1906, 1909, 1954, 1955, 2093, 2170, 2196, 2797, 3196, 3199, 3200, 3211, 3763, 4087, 4089, 4755, 4768, 4779, 4795, 4944, 4947, 4953, 4964, 4982, 4984, 5003, 5004, 5005, 5008, 5036, 5038, 5039, 5202, 5267, 5270, 5335, 5358, 5369, 5376, 5381, 5382, 5392, 5411, 5445, 5464, 5478, 5481, 5485, 5521, 5533, 5533, 5542, 5543, 5553, 5554, 5559, 5559, 5565, 5565, 5567, 5571, 5576, 5686, 5687, 6427
ṭ.+lara 4784, 4935
ṭ.+lardur 4867, 4871
ṭ.+ları 2794, 4770, 4818, 4820, 4842, 4862, 5387, 5404, 5408, 5438, 5458, 5459, 5479
ṭ.+ların 4783, 4796, 4820, 5398, 5469,5517
ṭ.+larına 5463
ṭ.+larıla 4838, 4853, 4921
ṭ.+laruñ 5375
ṭ.+um [ṭanuġum] 5455, 5460, 5466, 5467, 5471
ṭ.+uñ [ṭanuġuñ] 4573, 5000, 5009
ṭ. bul- 4348, 4350, 4600, 4615, 4622, 4624, 5167, 5253, 5257, 5266, 5271, 5287, 5288, 5292, 5293, 5301, 5302, 5305, 5309, 5310, 5314, 5319, 5348, 5365, 5394, 5451, 5457, 5509, 5514, 5521, 5538, 5557, 5663
ṭ. durġur-: tanık göstermek 5166, 5550, 5583
ṭ. dut- 2158, 2170, 3497, 3499, 3501, 3502, 3523, 6433, 6435, 6437
ṭ. ol- 1960, 1962, 1966, 4968, 5007, 5016, 5018
ṭanuḳlıḳ : tanıklık krş. ṭanuḳluḳ
ṭ. 4982, 4988, 4993
ṭ.+ı [ṭanuḳlıġı] 1726, 5013, 5026
ṭ.+ını [ṭanuḳlıġını] 5474
ṭ. vir- 1725, 1730, 1733, 1741, 1744, 2791, 2797, 3186, 3187, 3196, 3202, 3208, 3212, 3763, 4087, 4818, 4846, 4859, 4944, 5404, 5405, 5482, 5576, 5732
ṭanuḳluḳ: krş. ṭanuḳlıḳ
ṭ. 2799, 4963, 4978, 4985, 4993, 4995, 5006, 5736
ṭ.+ı [ṭanuḳluġı] 1729, 1742, 1749, 1956, 2798, 4925, 4939, 4964, 4974, 4976
ṭ.+ına [ṭanuḳluġına] 5021
ṭ.+uma [ṭanuḳluġuma] 5019
ṭ. it- 5036
ṭ. vir- 1746, 4768, 4928, 4953, 4961, 4979, 4991, 5019, 5382, 5395, 5396, 5412, 5473, 5475, 5571, 5736
ṭanuḳsuz : tanıksız
ṭ. 1925, 2516
ṭar : geniş olmayan, dar
ṭ. 74
ṭ. ol- 4189, 4190, 4191, 4192
tarḫūn (A.): tuzla otu; hekimlikte kullanılan kokulu bir ot
t. 1660
ta'rīf (A.): ayrıntılı biçimde anlatma, bildirme
t. it- 3509
tārīḫ (A.): tarih
t. (hicret-i t.) 48
ṭarīḳ (A.): yol
ṭ.+ (ḳaṭ'-ı ṭ.) 3293
taṣadduḳ (A.): sadaka olarak verme
t. 3514, 4341, 5988
t. eyle- 1915, 3512, 6561
t. it- 1534, 3517, 4336, 4338, 6560
taṣarruf (A.): sahip olma
t. 3595, 6321, 6322

t. (ehl-i t.) 5053
t.+da 6241
t.+ı 6242, 6243
t.+la 5801
t. eyle- 6769
t. it- 3578, 5487, 5489, 6295, 6768
taṣdīḳ (A.): doğruluğunu kabul etme, onaylama
t. eyle- 1675, 2007, 5741
t. it- 86, 1673, 2212, 2692, 2839, 3137, 5141, 5159, 5393, 5545, 5551, 5619, 5620, 5621, 5740, 5762, 5770
taṣḥīḥ (A.): yanlışı düzeltme
t. eyle- 52, 79
ṭaş : taş
ṭ. 590, 6840, 6845, 6854
ṭ.+ıla 927, 928, 6849
ṭ.+dan 3399
ṭaşra : dış, dışarı
ṭ. 2561, 2567, 4909, 5077, 6887, 6890
ṭ.+dan 3274
ṭ. çıḳ- 1838
tat : yabancı
t. 32
ṭat- : tatmak
ṭ.-sa 4028
taṭayyub (A.): güzel koku sürünme
t. 6570
taṭhīr (A.): temizleme
t. ol-152, 158
ṭavᶜ (A.): isteyerek bir şey yapma
ṭ.+ıla 6235
ṭavāf (A.): belli usûl ve şekilde Kabe'nin etrafını dolaşma
ṭ. 1846, 1851
ṭ. u saᶜy 1857
ṭ. it- 782, 1852
ṭavar : koyun ve keçiye verilen ortak ad krş. davar
ṭ. 3496, 3643, 4017, 4029, 4032, 4864, 5347, 5352, 6691
ṭ.+dan 6041
ṭ.+ı 6038
ṭ.+lar 330, 6032, 6034
ṭ.+ları 6042
tavuḳ : tavuk
t. 313, 389, 2488, 4505
t. issi 6373, 6374
t. ḳıymeti 6371
t.+ı [tavuğı] 6370, 6542
t.+uñ [tavuğuñ] , 831, 832, 6372, 6373
ṭayı : annenin erkek kardeşi, dayı
ṭ. 2598
ṭayın- : kaymak, sürçmek
ṭ.-dı 266, 6029
taᶜyīb (A.): ayıplama
t. eyle- 4015
t. it- 4013, 4014
taᶜyīn (A.): ayırma, belirleme
t. 5219
t.-i Ḳurᵓān 1074
t. eyle- 1698, 4511, 5081, 5189, 5547,6479
t. it- 1495, 2443, 3720, 3732, 4306, 4518, 4548, 4689, 5716, 6002
t. ol- 1706
ṭayyib (A.): iyi, güzel, hoş, temiz
ṭ. (māl-ı ṭ.) 4337
taᶜzīr (A.): (fık.) hakkında belli şerᶜî bir ceza mevcut olmayan suçlardan dolayı hükümdar veya onun temsilcisi tarfından belirlenecek ceza, bu şekilde cezalandırma
t. 3240, 3248
t.+e 3242
t. eyle- 94, 3253
t. it- 3238, 3239, 3243, 3247, 3247, 3254, 4722
t. ol- 3234, 3235, 3244
teᶜaddī (A.): öteye geçme; örf, âdet ve kanunların sınırını aşma
t. 5827, 5839, 5843, 5844, 5847, 5851, 5876, 6422
t.+dür 5874
t. eyle- 5172, 6050, 6396
t. it- 5852, 6419, 6420, 6769
t. ḳıl- 5838
teᶜāmül (A.): (fık.) öteden beri ola gelen muamele, usul; âdet
t. 3698, 3701
teberruᶜ (A.): bağış, bağışlama
t. 3506, 4559
t.+dur 3470
t. (ᶜaḳd-ı t.) 5052
t. eyle- 6807, 6816, 6824
t. it- 6810, 6821, 6827
tebessüm (A.): gülümseme
t. 533, 536
tebīᶜ (A.): bir yaşındaki sığır yavrusu
t. 1585
t.+den 1592
tebyīn (A.): belli etme, açıktan açığa anlatma
t. it- 6002
teᵓcīl (A.): sonraya bırakma, geciktirme
t. it- 2880, 2894, 2896, 2906, 2920
tedbīr (A.): 1.bir şeyi temin edecek veya önleyecek yol, çare
t. 1586
t. ile 3091
t.+ini 1436
t. it- 1437
2. (fık.) köle sahibinin, kendi ölümüyle birlikte kölesinin azat olacağına ilişkin taahhüdü
t. ile 3091

tefaḥḥuṣ (A.): inceden inceye araştırma
t. eyle- 4937
tefāḫur (A.): övünme, gururlanma
t. 6574
tefāvüt (A.): iki şeyin birbirinden farklı olması
t. 3254, 3962, 3968, 3969, 3972, 5085, 5086
tefrīḳ (A.): ayırma, seçme
t. ile 2852, 2860
t.+i 2927
t.-i eczā 6838
t. it- 2219, 2220, 2221, 2222, 2224, 2228, 2849, 2883, 2901, 2910, 2915, 2923, 2925, 6841
t. ol- 2932
tefsīr (A.): yorum, yorumlama; Kur'an-ı Kerim'i açıklayan, yorumlayan tefsir ilmi
t. eyle- 6152
t.+inde 1401
t. ü ḥadīṯ 1126
tefvīż (A.): (fık.) birine vekâlet verip ona bir şey havale etme
t. ḳıl- 3597
teḥālüf (A.): (fık.) bir davada hasımların birbirlerine yemin ettirmleri
t. it- 2393
teʾḫīr (A.): geciktirme, sona bırakma
t. (taḳdīm ü t.) 1065
t. it- 552, 954, 957, 958, 1881, 3210
t. olın- 1381, 6439, 6443
tehniye (A.): kutlama, tebrik etme
t. (ḳabūl-i t.) 2857
teḳābuż (A.):karşılıklı olarak [malı] ele alma, ele geçirme
t. 4541, 4549
tekbīr (A.): namaz başlangıcında, secdeye ve rükûa giderken söylenen "Allahü ekber" sözü
t. 1039, 1189, 1439, 1451, 1452
t. ile 1517
t.+i 1183, 1443
t.+idür 1443
t.+ini 1180, 1436
t. eyle- 1325
t. it- 1179, 1182, 1185, 1274, 1354, 1355, 1437, 1450
tekbīrāt (A.): tekbirler
t.+ını 1442
t.-ı teşrīḳ 1447
tekfīn (A.): kefenleme
t. it- 1498, 1524
t.+üñ 1499
teʾkīd (A.): pekiştirme, kuvvetlendirme
t. içün 5247
t. eyle- 5218
teklīf (A.): öneri
t. it- 5192
tekrār (A.): bir şeyi iki veya daha çok yapma
t. 74, 1763
tekẕīb (A.): yalanlama
t. it- 2009, 2208, 2835, 2836, 2836, 3137
telbiye (A.): hac sırasında hacıların sıkça takrarladıkları "Lebbeyk! Allahümme lebbeyk !..." duası
t. 1871
telef (A.): yok etme, öldürme
t. 1613
t. eyle- 6228
t. it- 6251
t. ol- 6028
t. ḳıl- 4561, 4698, 4699, 4713, 4720, 5034, 6153, 6219, 6229, 6231
teʾlīf (A.): bir araya getirme, yazma
t. it- 25
telḳīn (A.): (bir duyguyu, bir düşünceyi) aşılama, birinin kulağına sokma
t. it- 1495, 4689, 4690
temekkün (A.): yerleşme, yer tutma
t. it- 2278
temettüʿ (A.): kâr etme, kazanma
t. eyle- 781, 2413, 3000
t. it- 1919
temkīn (A.): mekân tutma, yerleşme
t. it- 4840, 4848, 4850
temlīk (A.): birini mal mülk sahibi yapma; mal verme
t. 5666, 5667, 5677, 5683, 5685, 5686, 5692, 5693, 5711
t.-i mechūl 5711
t. it- 1914, 5929, 5994
temr (A.): hurma
t. 1686
temyīz (A.): seçme, ayırma
t. ol- 3575
t. olın- 5835
tenāḳuż (A.): çelişki, uyuşmama
t. 3129, 4608
t.+dur 4605, 5592
tenzīh (A.): kusuru, noksanı yok etme; (metinde) helâle yakın olan mekruh
t. 376, 381
tenzīl (A.): (Kur'an-ı Kerim için) inme, vahyolma
t. ol- 1347
tepsi : tepsi
t. 1621
terāvīḥ (A.): ramazan ayında yatsı ile vitir namazları arasında kılınan yirmi rekatlık namaz
t. 1282
terbiyet (A.): eğitim, eğitme
t. it-: eğitmek 2987
tere (F.) : yaprakları salata olarak yenen baharlı bir bitki

t. 1660
terk (A.): bırakma, salıverme; vaz geçme
t.-i sünnetdür 489
t.-i vācib 1068, 1327, 1331
t.-i vācib it- 1327
t. eyle- 419, 3152
t. it- 92, 93, 97, 99, 100, 489, 710, 1086, 1089, 1115, 1173, 1278, 1298, 1333, 3317, 3408, 3409, 3427, 3745, 4018, 4031, 4122, 4124, 4124, 4127, 4138, 4405, 4469, 5186, 5188, 6516, 6517, 6740, 6946
t. ol- 1117
t. olın- 5186, 5188
ters : gübre olarak da kullanılan kuru hayvan dışkısı
t.+i 832, 834
t.+ler 331
t.+i (at t.) 832
tertīb (A.): sıralama, düzene koyma
t. 485, 873, 1068, 1071, 1072, 1315, 1323
t. ü niyyet 484
t. (ṣāḥib-t.) 1239, 1318
t. (ṣāḥib-t. ol-) 871, 876
teşāduḳ (A.): birbirine inanma
t. it- 4900
tesbīḥ (A.): secdede söylenen "subhanallah" sözü
t.+in 1355
tesbīḥa (A.): Allah'ı tespih ve tenzih etme sözü; "subhanallah" deme
t. ḳadrince 1079
teslīm (A.): bir şeyi sahibine verme; bırakma, devretme, terk etme
t. 4443
t. ile 5710, 5715, 6722
t. eyle- 4589, 5063, 5139
t. it- 2412, 3686, 3848, 4444, 4590, 4591, 4786, 5709, 5716, 5880, 6022, 6211, 6760, 6773
t. ol- 5715, 5878, 5879
t. olın- 5709
tesmiye (A.): ad koyma, adlandırma
t. 472, 1110, 1112, 6515, 6742
t. it- 6715
t. ḳıl- 1112
teşbīh (A.): benzetme
t. it- 2805, 2824, 2825, 2826
teşehhüd (A.): namazda tahiyyet için oturma ve şahadet getirme
t. 1221, 1326, 1329, 1356
t. (baʿde't-t.) 1228
teşrīḳ (A.): pastırmanın güneşde kurutulması
t. günleri: zilhiccenin onunda başlayıp dört gün süren Kurban Bayramı günleri
t. günleri 1861
t. (tekbīrāt-ı t.) 1447
teşvīş (A.): karıştırma, karmakarışık etme
t.+e 4695
t.+i 82, 1781
tevbe (A.): yapılan günahtan pişmanlıkla Allah'tan af dileme
t. 4966
t.+si 4973
t. it- 95, 3261, 3296, 3460
tevkīl (A.): vekil etme
t.+i 6287
tevḳīt (A.): vakti, saati belli etme
t. (taḥṣīṣ ü t.) 6276, 6279
tevliye (A.): vakıf işlerine bakma görevi, mütevellîlik
t. 4388
t. gibi 4411
t.+de 4406
t.+dür 4387, 4410
t. ḳıl- 4395, 4399
Tevrāt (öz. a.): dört kutsal kitaptan Hz. Musa'ya inmiş olanı
t.+ı 5241, 5246
teyemmüm (A.): su bulunmayan yerlerde veya bazı özel durumlarda, abdest alma yerine geçmek üzere, avuç içini kum, toprak, tuğla gibi nesnelere vurduktan sonra yüze ve dirseklere kadar kollara sürme, sıvazlama işi
t. 380, 394, 396, 407, 422, 547, 559, 562, 570, 571, 574, 591, 592, 598, 600, 601, 603, 606, 607, 618, 620, 622, 625, 1132
t. birle 616, 626, 627
t. ḥükmi 538
t.+de 539
t.+dür 543, 861
t.+i 552, 566, 573, 635
t.+le 553, 582, 594, 615, 634, 645, 1232
t. al- 559
t. eyle- 112, 549, 555, 611, 622, 630
t. it- 557, 569, 575, 581, 586, 593, 602, 612, 620, 655
tezek : kuru sığır tersi
t. 931
t.+i [tezegi] 832
tezevvüc (A.): evlenme
t. eyle- 2515, 2516
t. it- 2061, 2290, 3846
teżḥiye (A.): kurban, kurbanlık
t. it- 6563
tezvīc (A.): kocaya verme, evlendirme
t. 2257
t. ile 2115
t.+i , 2226
t. eyle- 1958, 1964, 2293, 2299, 4013
t. it- 1958, 1985, 2123, 2125, 2126, 2151, 2192, 2197, 2217, 2230, 2231, 2252,

2256, 2258, 2431, 2547, 3992, 4004, 4005, 4012, 6159, 6193, 6633, 6639
ṭıfl (A.): küçük çocuk
ṭ.+ını 2230
ṭ.+ınuñ 6791
ṭılā (<ṭılā' A.): madeni parlatacak sıvı yaldız
ṭ.+dur 6701
tibr (A.): altın tozu
t. 1621
ticāret (A.): alım satım, ticaret
t. it- 3607
tilāvet (A.): Kur'an-ı Kerim'i usulüne göre okuma
t. 967
t. secdesi 1342
tīmār (A.): bakım, ağaç bakımı
t. it- 6509
tirīz (F.) : gömlekten uzunca dış giysi, entari
t.+i (pīş-i t.) 847
tīz (F.) : çabuk, tez
t. 6029
tīzrek (F.+Tür.) : derhal, çabucak
t. 4524
ṭoġ- : doğmak
ṭ.-a 963, 1435, 3019
ṭ.-dı 939, 1241, 2665, 2665, 3018, 3040
ṭ.-duġı 208, 2856, 3020, 3543
ṭ.-duġından şoñra 804
ṭ.-ıncaḳ 970, 6550
ṭ.-ıncaya dek 938, 970
ṭ.-sa 808, 4075
ṭoġan: avcılık için eğitilmesi de mümkün olan yırtıcı bir kuş
ṭ. 386, 6529, 6720
ṭoġrı : doğru, düz, düzgün
ṭ. 5221
ṭ. yol 13
ṭoġur- : doğurmak
ṭ.-dı 5350
ṭ.-masa 4076
ṭ.-mış 4073, 5676
ṭ.-sa 807, 2664, 3124, 3135, 3433, 5631
ṭ.-sañ 2662, 2663, 2663
ṭoḳsan : doksan
ṭ. 3739
ṭ. bire 1552
ṭ. (yüz ṭ. altıya) 1562
ṭ.+a 1593, 3740
ṭoḳu- : dokumak
ṭ.-yu vir- 6058
ṭoḳuş- : çarpışmak
ṭ.-sa 6042
ṭoḳuz : dokuz
ṭ. 773, 1642, 2021, 2023, 3744, 6271
ṭ. yüz 3941, 4382, 5721
ṭ. (otuz ṭ.) 2748, 2751
ṭ.+a 3744
ṭoḳuzıncı : dokuzuncu
ṭ. 1720
ṭol- : dolmak
ṭ.-a 6693
ṭ.-dı 270
ṭolın- : (ay) dolunay durumuna gelmek
ṭ.-dı 947, 948, 1800
ṭ.-mamış 1801
ṭolu : boş değil, dolu
ṭ. 504, 506, 1789, 1789, 1796
ṭon : giysi, elbise; don
ṭ. 236, 847, 851, 886, 1234, 3163, 5867
ṭ. ḥāli 772
ṭ.+a 228, 234, 862
ṭ.+da 134, 423
ṭ.+dan 828, 864, 885
ṭ.+ı 1005, 1013, 1521
ṭ.+ıla 1010
ṭ.+ın 841, 1520, 5867
ṭ.+ına 849, 975, 1194
ṭ.+ında 6258
ṭ.+ından 1520
ṭ.+ını 983, 5866, 5866
ṭ.+ların 5864
ṭ.+uñ 230, 231, 840, 846, 1006, 6610
ṭ.+uñı 225
ṭoñ- : katılaşmak
ṭ.-mış ol- 344
ṭoñuz : domuz
ṭ. 3235
ṭ. artuḳı 384
ṭ. eti 6215
ṭ.+ından 1679
ṭ.+uñ 281
ṭoñuzlan ḳurdı : bok böceği
ṭ. 211
ṭopraḳ : toprak
ṭ. 6133
ṭ.+a [ṭopraġa] 587
ṭ.+dan 108
ṭopuḳ : topuk
ṭ.+ların 430
ṭoy- : doymak
ṭ.-ınca 1778, 2823
ṭoyla- : ziyafet vermek, ağırlamak
ṭ.-ya 3162
ṭoynaḳ : at, eşek gibi tek tırnaklı hayvanların tırnağı
ṭ.+ı [ṭoynaġı] 282
toz : toz
t. 1722, 1785
t.+ı 589
töhmet (<tuḥmet A.) : işlenildiği sanılan fakat gerçekliği henüz meydana çıkmamış olan suç; suç isnadı

t. 1731
t. it- 2832
ṭuḥfe (A.): armağan, hediye
ṭ. gibi 40
tuḫm (A.) : tohum
t. 6501, 6503, 6504
t.+ı 6496
ṭuhr (A.): temizlik
ṭ.+ıla 2750
ṭ.+uñ 802, 2749
ṭül (A.) : uzunluk; uzun süre
ṭ.-i meks: beklemenin uzunluğu 141
ṭulḳuġ : tulum
ṭ. 4471
ṭ. içi 4465
ṭ.+ıla 4465
ṭuma'nīne (A.) : gönlü rahat olma, kalben tatmin bulma
ṭ. 1078
ṭut- : tutmak
ṭ.-dı 1952
ṭuz : tuz
ṭ. 591
t. 4471
tüg : tüy, yün, kıl
t.+ini 6543
tükrük : tükrük
t. 511
t.+i [tükrügi] 510
tülbend (<ter+bend F.) : pamuktan, ince ve seyrek dokunmuş hafif ve yumuşak baş örtüsü
t.+inüñ 1047
türāb (F.) : toprak
t. 539
Türk : Türk
t. 32, 3350
t. dili 19, 74, 4979
t.+den 3352
Türkçe : Türkçe krş. Türkī
t. 17, 28
t.+dür 58
Türkī (<Türk+ī T.+A.) : Türkçe krş. Türkçe
t. 27

Toplam kelime : 2005
Kelime çeşidi : 480
Madde başı : 207

U, ʿU

u (A.): 've' bağlama edatı krş. ü
u. 8, 36, 39, 50, 55, 62, 76, 77, 88, 187, 800, 831, 1110, 1138, 1464, 1499, 1857, 1865, 1884, 1908, 2064, 2305, 2321, 2322, 2333, 2366, 2462, 2620, 2623, 2668, 2668, 3167, 3167, 3225, 3256, 3281, 3365, 3585, 3591, 3713, 3722, 3899, 4016, 4025, 4300, 4304, 4511, 4511, 4533, 4655, 4669, 4682, 4682, 4712, 4738, 4751, 4787, 4789, 4864, 5059, 5063, 5068, 5128, 5148, 5193, 5193, 5246, 5276, 5276, 5347, 5488, 5489, 5640, 5642, 5643, 5652, 5797, 5925, 5925, 5941, 5944, 5969, 5970, 5970, 6048, 6250, 6252, 6281, 6287, 6288, 6323, 6340, 6501, 6519, 6528, 6530, 6559, 6688, 6688, 6690, 6710, 6717, 6718, 6748, 6793
u. yā: veya 125, 1609, 1686, 2789, 2814, 2931, 3010, 3263, 3960, 4028, 4342, 5200, 5928, 6014, 6382, 6387
uç : uç
u.+ına [ucına] 6035
u.+ında [ucında] 6034
u.+ından [ucından] 6677
uçmaḳ : cennet
u. 1263
uçuḳlu : saralı, cin tutmuş; sersem, deli
u. 4105
u.+dur 4102
uġra- : uğramak
u.-dı 6206
u.-sa 572, 6854
uġrubī (A.): kaybol, uzaklaş, defol!
u. 2648
uḫrucī (A.): çık, çek git!
u. 2648
ʿuḳr (A.): (fık.) şüpheli olarak vat etme durumunda kadına verilen mehir
ʿu. 6151, 6152
ʿu.+ı 3142, 6149, 6150
ʿuḳūd (A.): akitler, sözleşmeler
ʿu. 3181, 4834, 6323
ʿu.+ıla 2442
ʿu. (aḥkām-ı ʿu.) 5054
ʿu.+uñ 5060
ulaş- : ulaşmak
u. 2647
ulu : büyük, ulu
u. 202, 1395, 3029
u. ʿālimler 18
u. kiçi 320
ulu bayram : Ramazan Bayramı
u. 1680
um- : ummak, ümit etmek
u.-alar 1496
ʿummāl (A.): yönetim memurları; valiler, mutasarrıflar
ʿu.+uñ 3400
ʿumre (A.): hac mevsiminin dışında Mekke'yi ve Kâbe'yi ziyaret etme

ʿu. 1857, 1858, 1861
ʿu. it- 1879
un : un
u. 2491, 3883, 4212, 4218, 4439, 4466, 4472
u.+a 3875, 3877
u.+dan 3179
u.+ı 4217
u.+ın 3180
u.+uñ 3879, 4215
u. eyle- 3874
un it- 6378
uñat : doğru, uygun, iyi mükemmel, tamam
u. 32, 361, 3249, 4795, 5084, 5577, 6668, 6688, 6928
unıt- : unutmak krş. unut-
u.-sa 1793, 1794
u.-up [unıdup] 1769, 1841
unut- : unutmak krş. unıt-
u.-dı 558, 559, 1328, 1331
u.-mayasın 1696
u.-mış 5459, 5479
u.-sa 849, 1259, 1327, 1770, 2011, 4872, 4876
ur- : vurmak
u.-a 587
u.-alar 2841, 3198, 3199, 3200, 3229, 3231
u.-dı 4771, 6593, 6598, 6849
u.-ıcaḳ 6845
u.-ġıl 4764
u.-madı 6592
u.-maḳ 4763
u.-sa 3240, 4184, 4714, 6837
u.-salar 2831
u.-up 6599
u.-ur 4767
ḥadd ur- 2831, 2841, 3198, 3199, 3200, 3229, 3231, 3240, 4714, 4763, 4767
urıl- : vurulmak
u.-a 3192
u.-maz 2844, 2846, 2848
ḥadd urıl- 2844, 2846, 2848, 3192
ʿurūc (A.): yukarı çıkma, yükselme
ʿu.+ı 4356
ʿurūż (A.): (fık.) defter, kitap gibi olup altın, gümüş gibi nakitlerin dışında kalan mallar
ʿu. 2461, 5091, 5100, 6451, 6971
ʿuryān (A.): çıplak
ʿu. 1007, 1009, 1011, 1170
ʿu.+ıdı 268, 1234
ʿu.+a 1137
ʿuṣūbet (A.): baba tarafından kan yakınlığı
ʿu. 5757, 6313
uṣūl (A.): (fık.) 1.yol, yöntem, metot
u. (ṣāḥib-u.) 29
(fık.) 2. babalar va analar ile bunların daha büyük ataları
u. 5026, 5029, 5151
uş : işte krş. uşda
u. 1, 40, 326, 458, 538, 649, 873, 1071, 1188, 1886, 2157, 2162, 2224, 2478, 2486, 2643, 2645, 2718, 2741, 2783, 2876, 3040, 3054, 3123, 3123, 3562, 3762, 3789, 3853, 3951, 4102, 4351, 4378, 4761, 4795, 4915, 4951, 4955, 5018, 5057, 5069, 5147, 5227, 5242, 5256, 5329, 5341, 5432, 5443, 5450, 5466, 5480, 5514, 5525, 5553, 5702, 5766, 5868, 5870, 6137, 6198, 6275, 6275, 6305, 6426, 6446, 6584, 6668, 6747, 6857, 6864
uşda : işte krş. uş
u. 837, 2898
uşnān (A.): sabun yerine kullanılabilen ot, çöğen
u. 125
u. (ṣaʿbūn u u.) 156
ʿuşr (A.): (fık.) tahıllarda, mahsüllerde alınan onda birlik vergi, öşür
ʿu. 3463
ʿu. (nıṣf-ı ʿu) 1633, 1676, 1679
ʿu. (rub-ı ʿu.) 1625, 1629, 1631, 1633, 1676, 6478
ʿu.+ı 1657, 1659, 1677, 3944
ʿu.+ın 3943
ʿu.+ını 3942, 3942
ʿu. al- 3390
ʿuşriyye (A.): (fık.) öşüre tabi, öşürü verilen arazi
ʿu. 3396
ʿu. (arż-ı ʿu.) 1658, 3387
ʿu. (arż-ı ʿu. durur) 3390
ʿu.+de 1662
ʿuşrun fī-ʿuşrin (A.): ona on (10x10) ölçüsünde
ʿu. 195, 198, 1586
uy- : uymak
u.-an 632, 974, 978, 1177, 1181, 1185
u.-ardı 1506
u.-ar ol- 973, 1137, 1140
u.-arsa 1131
u.-dı 631, 1148
u.-duġı 633, 979
u.-ġıl 901
u.-maḳ 1135
u.-mış ol- 1201
u.-sa 1132, 1133, 1175, 1179, 1195
uyan- : uyanmak
u.-a 491
u.-sa 521, 757
uyanuḳ : uyanık
u. gibi 573
uyı- : uyumak krş. uyu-
u.-maz 571
u.-sa 518, 519

uyḳu : uyku
u. 4694
u. gibi 523
u.+dan 521
u.+sından 491
uyluḳ : kalçadan dize kadar inen bacak kısmı, uyluk
u.+ına [uyluğına] 6623
uyu- : uyumak krş. uyı-
u.-dı 1218
u.-maḳ 517
u.-r 2335, 2630
u.-rken 1786, 2629, 6851
u.-sa 528
uz : uzun krş. uzun
u. 1642, 5530
uzat- : uzatmak
u.-mış 5023
uẕḥiyye (A.): kurban
u. 6548, 6549, 6564
u.+si 6565
u. it- 6554
uzun : uzun krş. uz
u. 201, 1129, 1176, 1359, 1462, 1869,1870
u.+ından 454, 458
ʿuẕv (A.): vücudun herhangi bir organı
ʿu.+ıla (ḳaṭʿ-ı ʿu.) 6217
ʿu.+ında 813

Toplam kelime : 421
Kelime çeşidi : 127
Madde başı : 49

Ü

ü (A.) : "ve" bağlama edatı krş. u
ü. 62, 110, 132, 133, 144, 200, 210, 210, 210, 212, 305, 307, 484, 526, 662, 662, 671, 671, 715, 716, 719, 724, 724, 755, 777, 800, 835, 931, 954, 1065, 1074, 1076, 1084, 1126, 1332, 1345, 1357, 1523, 1666, 1666, 1689, 1692, 1832, 1836, 1836, 1856, 1908, 2176, 2234, 2278, 2366, 2384, 2524, 2535, 2551, 2568, 2786, 2809, 3220, 3350, 3459, 3492, 3596, 3730, 3774, 3774, 3777, 3833, 3876, 3960, 4105, 4109, 4114, 4259, 4328, 4336, 4387, 4392, 4419, 4429, 4481, 4558, 4676, 4699, 4712, 4724, 4738, 4937, 4970, 5068, 5153, 5180, 5570, 5634, 5695, 5698, 5784, 5794, 5808, 5880, 5903, 5909, 5925, 5958, 6069, 6106, 6107, 6142, 6232, 6252, 6252, 6266, 6276, 6279, 6294, 6323, 6351, 6359, 6503, 6521, 6528, 6529, 6549, 6595, 6698, 6708, 6721, 6775, 6830
ü. yāḫu: veya, yahut 3263, 5921
ücret (A.): (fık.) hizmet karşılığı verilen para veya mal
ü. 3675, 6073, 6077, 6084, 6112, 6116, 6118, 6363, 6466, 6468, 6470
ü. ile 6151, 6467
ü.+de 3672
ü.+e 6007
ü.+e 3121, 3980, 5443, 5845, 5875, 6001
ü.+i 6009, 6023, 6089, 6487
ü.+in 3640, 6002, 6003, 6008, 6013, 6015, 6017, 6018
ü.+ini 6085
ü.+üñ 6081, 6478
ü.-i vaḳ 6151
ü.-i ḳaṣṣār 4389
ü. al- 6108, 6109, 6120, 6121, 6466, 6471, 6473, 6474, 6475, 6477, 6480, 6493
ü. vir- 3676, 6107
üç : üç
ü. 307, 307, 310, 398, 657, 662, 662, 671, 671, 675, 678, 679, 680, 681, 716, 716, 724, 724, 777, 777, 1357, 1357, 1359, 1362, 1425, 1439, 1499, 1514, 1515, 1516, 1548, 1558, 1558, 1561, 1562, 1593, 1602, 1860, 1891, 2096, 2479, 2541, 2618, 2618, 2632, 2632, 2636, 2636, 2641, 2677, 2681, 2696, 2698, 2728, 2732, 2735, 2737, 2742, 2749, 2750, 2775, 2937, 2940, 2941, 2943, 2956, 2957, 3143, 3161, 3200, 3347, 3404, 3513, 3526, 3528, 3530, 3899, 3900, 3909, 4272, 4524, 4649, 4845, 5028, 5040, 5074, 6005, 6006, 6303, 6308, 6314, 6499, 6753, 6828, 6963, 6964, 6999
ü. durur 1443, 1843, 3167
ü. gibi 2704
ü. gün üç dün 716, 777
ü. gün üç dünlük 1357
ü. gün ü üç dün 671, 724
ü. gez 351, 483, 914, 2540, 2840, 5324, 6713
ü. geze dek 355, 360
ü. yüze 329
ü. (on ü.) 5102
ü.+den 310, 483
ü.+den artuḳ 1843, 3901, 6506, 6006
ü.+dür 1272, 1852, 2642
ü.+e 1541, 2650
ü.+i 1983, 2305
ü.+in 1982, 2321
üçer : üçer
ü. 733, 745
üçünci : üçüncü

ü. 1273, 1546, 3518, 3627, 4290, 5674, 5688, 6317, 6504, 6962
ü.+si 1846, 1854, 2333, 3151
üleşdür- : bölüştürmek
ü.-düñ 4960
ümem (A.): ümmetler, müslüman toplumlar
ü. ol- 16
ümîd (A.): umut, umma
ü.+dür 1341
ü. dut- 551
ümmî (A.): 1. okuryazar olmayan
ü. 1141, 1234
ü.+nüñ 1144
ü.+ye 1136, 1141
ü.+yi 1146, 1240
2. [benim] annem
ü. (ke-ẕahr-ı ü.) 2806
ümmü'l-veled (A.) : çocuk annesi
ü. 816, 817, 1683, 2095, 2247, 2295, 2818, 2947, 2955, 3043, 3122, 3140, 3233, 3356, 3419, 3524, 4298, 5308, 5614, 6387, 6388, 6781, 6921
üsküf (<scuffa İt.): örme külâh veya takke
ü. 1622
üst : üst
ü.+i 188, 189, 316, 336, 352, 696, 709, 966, 1515, 2102, 5593, 6100, 6851
ü.+inde 189, 861, 1019, 1225, 1255, 1483, 2457, 4356, 4583, 5593, 6100, 6401, 6402
ü.+indekin 706
ü.+inden 215, 589, 2238
ü.+ine 188, 222, 352, 353, 433, 515, 614, 696, 703, 709, 712, 733, 966, 1245, 1337, 1515, 1531, 1570, 1642, 1646, 1777, 2101, 2102, 2139, 4184, 6421, 6434, 6435, 6436, 6851
ü.+üme 2378
ü.+üñe 3374, 5719
üstâd (F.) : öğretmen; usta, sanatkâr
ü. 6088, 6090
üyez : sivrisinek, at sineği, tatarcık
ü. 210
üzer : üst
ü.+üme 2806
ü.+inde 1222, 6140
üzre : üstüne, üzere, üzerinde
ü. 64, 1271, 1578, 1594, 1956, 2053, 2260, 2517, 3567, 3688, 3691, 3756, 3846, 4104, 4161, 4307, 4377, 4384, 4601, 4742, 4747, 4748, 4749, 4749, 4756, 4958, 5006, 5008, 5010, 5013, 5014, 5017, 5103, 5147, 5266, 5395, 5451, 5553, 5730, 5736, 5763, 5780, 6104, 6110, 6113, 6116, 6118, 6160, 6223, 6223
üzül- : üzülmek
ü.-di 6030
üzüm : üzüm
ü. şuyı 6700

Toplam kelime : 479
Kelime çeşidi : 65
Madde başı : 21

V

vâcib (A.) : terk edilmesi uygun olmayan, gerekli, şart; bayram namazı, adak gibi Kuran'da zımnî delille emredilen emir
v. 543, 739, 742, 743, 759, 761, 982, 1095, 1333, 1446, 1630, 1680, 1843, 1884, 2316, 2764, 3001, 3007, 4379, 4767, 6057, 6060, 6924
v. durur 1450
v.+idi 1071
v. (terk-i v.) 1327
v.+dür 650, 747, 1080, 1153, 1276, 1580, 1659, 1687, 1759, 1880, 2833, 2896, 2997, 3004, 3197, 3907, 4344, 6556, 6832, 6891, 6893
v.+dür (terk-i v.) 1068, 1331
v.+i 6926
v.+lerin 1063, 1847
v.-i âḫar 1707, 1714
v. eyle- 5164
v. it- 734, 1087, 1090
v. ḳıl- 0745, 3415
v. ol- 302, 344, 469, 496, 577, 640, 748, 760, 779, 930, 1072, 1073, 1074, 1092, 1099, 1103, 1104, 1105, 1106, 1115, 1117, 1154, 1155, 1201, 1202, 1272, 1302, 1327, 1342, 1353, 1434, 1446, 1452, 1553, 1567, 1571, 1583, 1584, 1590, 1602, 1617, 1632, 1644, 1657, 1659, 1661, 1682, 1683, 1754, 1757, 1777, 1780, 1791, 1799, 1803, 1809, 1823, 1896, 1929, 2271, 2275, 2277, 2287, 2289, 2295, 2320, 2372, 2375, 2531, 2533, 2536, 2538, 2557, 2559, 2638, 2785, 2851, 2859, 2865, 2894, 2965, 2995, 3068, 3141, 3142, 3197, 3201, 3203, 3208, 3209, 3239, 3467, 3526, 3529, 3534, 3907, 4260, 4660, 4828, 5054, 5827, 5835, 6008, 6009, 6023, 6153, 6228, 6230, 6336, 6548, 6549, 6550, 6558, 6662, 6706, 6834, 6846, 6856
vaʿde (A.) : bir işi için önceden belirtilen zaman
v.+sine 5890
vâhib (A.) : (fık.) bir malı bir kimseye hibe eden, bağışlayan
v. 5936, 5965, 5979

v.+e 5980
vāḥid (A.): bir
v.+den (cins-i v.) 6451
vaḳf (A.): (fık.) bir malı veya mülkü, satılmamak kaydıyla, bir hayır işine bağışlama
v. 3678
v.+ı 6006
v.+ından 3690
v.+uñ 3681
v. it- 3678, 3683, 3685, 3687, 3696, 3697, 3699, 3701
v. ol- 3692, 3702, 6005
vaḳf-ı lāzım (A.): (fık.) vakfeden veya hâkim tarafından feshedilmesi caiz olmayan vakıf
v. 3679, 3688
v. lāzımdur 3680
vaḳfe (A.): hacıların arefe günü Arafat'ta bir süre durup beklemeleri
v.+ye 1844, 1845
vaḳfiyyet (A.): mülkün vakıf olma durumu
v.+i 3711
vāḳiʿ (A.): vuku bulan, olan, olmuş
v. 2628
v.+de 4556
v. ol- 194, 290, 818, 1226, 1227, 1706, 2621, 2622, 2623, 2626, 2649, 2650, 2994, 3221, 3920, 4649, 4696, 5516, 6224
vaḳt (A.) : vakit, zaman; saat, günün muhtelif saatleri
v. 309, 304, 643, 668, 673, 735, 801, 1448, 2855, 5547
v. içi 560, 797
v. içün 800, 1824
v. namāzı 96, 99, 1312, 1315
v. (farż-ı v.) 1697
v.+a 1310
v.+a (āḫir-i v. degin) 552
v.+da 796, 872, 936, 965, 966, 1311, 5503, 5655
v.+da (āḫir-i v.) 551
v.+dan 672
v.+dan öñdin 574
v.+ı 304, 937, 939, 945, 945, 951, 953, 1938, 1243, 1426, 1435, 5918
v.+ıdur 938
v.+ın 3768, 5547
v.+ında 1279, 1426, 1431, 1938
v.+ıyıla 91
v.+lar 962
v.+larda 2858
v.+uñ 791, 792, 875, 985, 1825
v.-ı ġurūb 964
v.-ı şām 947
v.-ı zevāl 940, 963
v.-ı ẓuhr 940
vaḳtiyye (A.): içinde bulunulan vakte ait, vakitle ilgili olan
v. 1313
v. namāz 624
v.+si 1321
v.+sin 1306, 1307, 1321
vālī (A.): bir vilâyeti idare eden en büyük memur
v. 3242
vālideyn (A.) : iki anne
v. 4888
vallāhi (A.): "Allah için, Allah hakkı için" anlamında büyük yemin
v. 3168
vallāhu aʿlem bi'ṣ-ṣavāb (A.): doğru, uygun olanın en iyisini Allah bilir
v. 2876, 3817
var : var
v. 316, 336, 341, 462, 468, 558, 610, 812, 857, 912, 941, 944, 1032, 1351, 1649, 1650, 1660, 1671, 1681, 2105, 2488, 2492, 2510, 2984, 3285, 3496, 3545, 3730, 3775, 3822, 3949, 4046, 4090, 4106, 4232, 4543, 4554, 4583, 4590, 4863, 4870, 4903, 4926, 4942, 5042, 5136, 5144, 5193, 5453, 5454, 5669, 5690, 5699, 5708, 5728, 5769, 5790, 5871, 6106, 6134, 6382, 6506, 6508, 6691, 6893
v.+dur 322, 383, 1612, 2099, 2127, 2132, 2140, 2155, 2186, 2188, 2233, 2283, 2694, 2778, 2779, 2976, 3567, 3624, 3698, 3982, 4007, 4223, 4281, 4479, 4597, 4607, 4612, 4612, 4638, 4735, 4803, 4840, 4878, 5097, 5105, 5147, 5156, 5157, 5160, 5162, 5275, 5466, 5467, 5471, 5698, 5703, 5705, 6011, 6080, 6179, 6449, 6707, 6749, 6755, 6793, 6872
v. durur 338, 532, 2154, 2232, 2747, 3254, 4891, 5157, 5717, 6206, 6286, 6291, 6313
v.+ıdı 191, 3110, 3282, 3557, 4800, 5958
v. +ımış 4173
v. mı 4573, 5000
v. +ısa 326, 371, 664, 1536, 2196, 3554
v. mıdur 5375
v.+ın 5460
v.+ını 3677, 4376
v.+mış gibi 1961
v. eyle- 7
var- : varmak
v. 1885, 2267, 2993, 3864, 4453, 4999, 5126, 5127, 5135, 5793, 6063, 6283, 6296, 6390, 6438
v.-a 1192, 1412, 2222, 2699, 2810, 2877, 3766, 5389, 5402, 5410, 5872
v.-alar 3660

v.-asın 6434
v.-dı 3410, 4152, 4798, 5137, 5146, 6094, 6297, 6301, 6723
v.-dılar 3664
v.-dum 2743
v.-dumıdı 5331
v.-duġı 3815
v.-duġumı 5332
v.-ıcaḳ 926
v.-ınca 1542, 1547, 1588
v.-ma 780
v.-madı 4962
v.-maduñ 5329
v.-maġa 4726, 5846
v.-maġadur 2744
v.-maġıl 6624
v.-masa 3154
v.-maya 3156, 4725
v.-mayam 3155
v.-mazsam 5326
v.-sa 1552, 2057, 2217, 2268, 2731, 2736, 3135, 3367, 3417, 3431, 3432, 3434, 4451, 5088, 5127, 5847, 5966, 6187, 6563
v.-up 3818, 6036
v.-ur 3759, 4793
v.-ursa 2991, 3155, 3534
vāriṣ (A.): kendisine miras düşen, mirasçı
v. 3103, 3493, 3562, 5648, 5727, 5730, 5755, 5756, 6172, 6309, 6310
v.+dür 6863
v.+e 5672
v.+i 3487, 3541, 3550, 3556, 3561, 4822, 5724, 6184, 6950
v.+imdür 5753
v.+inden 5723
v.+ler 3095, 3545, 5044, 5050, 5647, 5725, 5737, 6946, 6948, 6951
v.+lere 6947
v.+ler gibi 3022, 5742
v.+leri 2407, 3563, 4250, 5729, 6860
v.+üm 5753
v. ol- 2182, 2362, 2364, 3022, 3101, 3486, 3495, 5632, 5633, 5742, 5754, 5755, 5756, 5764, 5765, 6173, 6175, 6308, 6309
varlıḳ : zenginlik
v.+ıdur [varlıġıdur] 1615
vasaṭ (A.): orta, iki şeyin arası
v. 2432, 2433, 2512, 2513
vaṣāyā (A.): bir kimsenin, öldükten sonra kendi adına yapılmasını istediği şeyler; vasiyetler
v. ḥükmi 6944
vaṣf (A.): bir kimsenin veya şeyin taşıdığı durum, sıfat; nitelik
v.+ıla 2983
v.+ı 981, 3961
v.+ın 124, 1698, 4517
v.+ında 1699, 3962, 3966, 3968, 4247
v.+ını 1819, 4513
v.-ı aṣl 154
v.-ı ḥāl 4535, 5795
v.-ı şahādet 4780
vaṣī (A.) : (fık.) bir kimsenin mallarında veya çocuklarının işlerinde tasarruf etmek üzere tayin edilen kimse
v. 4746, 4879, 6156, 6956, 6961, 6968, 6973, 6975
v. beyʿi 6964
v.+nüñ 6957
v.+si 6327, 6553
v. ḳıl- 6325, 6328, 6329
vaṣiyyet (A.): (fık.) bir malı veya menfaati, öldükten sonra bir şahsa veya bir hayır işine bağışlama
v. 1822, 6944
v.+den 6953
v.+dür 5724
v. it- 1523, 1811, 1812, 1823, 6954
v. ḳıl- 6865
vaṭʾ (A.): erkeğin cinsel ilişkide bulunması
v. 1995, 2274, 2496, 2558
v.+ıla 2371, 2772
v. (ücret-i v.) 6151
v. (ḳable'l-v.) 2639
v.+a 2314, 2317, 2323, 2325, 2327, 2330, 2332, 2336, 2340, 2343, 2351
v.+ı 2031, 3996
v.+uñ 1939, 1940, 2352, 2365
v.-ı ḥaḳīḳī 2319
v. eyle- 1993, 1994, 2052, 2060, 2085, 2106, 2460, 2469, 3191
v. it- 1932, 1991, 1992, 1996, 2029, 2030, 2279, 2349, 2364, 2437, 2455, 2556, 2558, 2560, 2566, 2699, 2703, 2706, 2768, 2828, 3041, 3121, 3134, 3184, 3988, 3993, 3993, 3997, 4001, 4279, 4281, 4294, 4854, 4861, 4870, 6148, 6149, 6630, 6630, 6636, 6641, 6826
v. ḳıl- 1841
v. ol- 2019, 2087, 2344
v. olın- 1936, 1997, 1998, 2077, 2078, 2313, 2315, 2354, 2532, 2938
vav (A.): Arap alfabesinin 27. harfi
v. 3167
vaẓʿ (A.): koyma
v.-ı ḥaml: çocuk doğurma 2945, 2953, 2954
v. eyle- 2106, 2946, 6854
v. it- 659, 811, 3339, 5631
ve (A.) : ve krş. vü
v. 815, 4686
vebāl (A.): günah, azap

v. 4028, 4333, 6711
v. ol- 3489, 4854, 6380
vech (A.): 1. yüz, surat
v. (ʿabūsu'l-v.) 3251
v.+ine 1490, 1490
v.+üñ 2620
2. yol yordam, üslûp, tarz
v. ile 5757
vedāyiʿ (A.): emanetler
v. 6783
vedīʿat (A.): (fık.) saklanıp korunması için bir malın başka birine emanet olarak verilmesi
v. 3282, 5810, 5816, 5825, 5850, 5879, 6051, 6288, 6290, 6294, 6565
v.+dur 5818
v. it- 5859, 6770
v. ḳıl- 3623, 5850, 5855, 6784
vedy (A.): prostat ifrazı nedeniyle idrardan sonra çıkan beyaz, yapışkan sıvı
v. 762
v. ile 760
vefā (A.) : sözünde durma; dostluğu devam ettirme
v. 6959
v. it- 2380, 2381
v. ḳıl- 5893
vekālet (A.) : (fık.) bir kimsenin kendinin de yapabileceği bir iş için kendi adına başkasını tayin etmesi; vekillik
v. 5072, 5076, 5083, 5087, 5129, 5182
v. ʿaḳdı 5052
vekīl (A.) : (fık.) bir kişinin, kendi adına davranması için tayin ettiği kimse
v. 3601, 5097, 5153, 5154, 5182, 5183
v. içün 5150
v.+e 5060
v.+em 5169, 5173, 5180
v.+i 4744
v.+idür 3614
v.+iyem 5158
v.+üñ 5057, 5093, 5098
v. eyle- 2195
v. it- 5058
v. ḳıl- 745, 3415, 3624, 5055, 5061, 5067, 5071, 5135, 5145, 5158, 5165, 5168
v. ol- 3598, 3600, 3609, 3646, 4627, 4628, 5064, 5066, 5088, 5105, 5110, 5128, 5130, 5131, 5140, 5149, 5155, 5160, 5801
velā (A.) : 1. (fık.) efendisinin azat ettiği köle ve cariyesi ile olan ilişkisi ve onlar üzerindeki hakkı
v. 5283, 5315, 6168, 6171, 6176, 6178, 6179, 6196
v.+sın 6198
v. (cerr-i v. it-) 6192
2. yakınlık, sahiplik
v. 5283, 5315, 6168, 6170, 6196
velālıḳ (A+Tür.) : (fık.) velalık
v. 6177, 6178, 6200
velāyet (A.): (fık.) başkası adına davranma, söz sahibi olma hakkı
v. 2154
veled (A.): çocuk, oğul
v. 816, 821, 2120, 2665, 2858, 2862, 2981, 3043, 4888, 5613, 5614, 5632, 6195
v. ṭoġduġı 2856
v. (nefy-i v.) 2851, 2855
v. (ümmü'l-v.) 816, 817, 1683, 2095, 2247, 2295, 2818, 2947, 2955, 3043, 3122, 3140, 3233, 3356, 3419, 3524, 4298, 5308, 5614, 6387, 6781, 6921
v. (ümmü'l-v. içün) 6388
v.+den 2830, 2971
v.+dür 814
v. getür-: çocuk doğurmak 1576, 1937, 1973, 2346, 2680, 2966, 2969, 2976, 3042, 4072, 6195
velī (A.): (fık.) velayet hakkına sahip ve sorumlu kimse, veli
v. 1813, 2116, 2184, 2185, 2222, 2228, 2236, 2543, 3423, 3685, 3689, 3764, 4595, 6321
v.+dür 6325
v.+nüñ 2224
v.+si 612, 1810, 1821, 1970, 2113, 2121, 2122, 2219, 2220, 2234
v.+sidür 2153
v.+ye 2115, 2232
v. ḳıl- 1507
velīkin (<A.ve+F.līkin) : fakat, ancak, ama
v. 67, 161, 165, 339, 796, 1187, 1210, 1380, 1415, 2071, 2714, 2776, 3113, 3447, 4078, 4106, 4169, 4206, 4270, 4364, 4416, 4608, 4893, 5397
ve'n-Necmi (A.): Kur'an-ı Kerim'in 53. suresi
v. 1348
veraʿ (A.): haramdan sakınma, kaçınma
v. 1127
v. ehli 1458
veṣīḳa (A.): inanılacak sağlam delil
v. it- 6750
ve's-selām (A.): işte o kadar, son söz budur, artık bitti
v. 27, 45, 73, 131, 203, 244, 252, 269, 274, 300, 329, 360, 375, 441, 444, 455, 457, 486, 568, 573, 622, 623, 625, 634, 647, 651, 664, 668, 716, 722, 728, 769, 787, 809, 885, 927, 945, 1084, 1108, 1120, 1145, 1199, 1207, 1224, 1400, 1408, 1423, 1431, 1463, 1475, 1502, 1512, 1531, 1545,

1552, 1647, 1677, 1694, 1713, 1750, 1764, 1797, 1816, 1826, 1885, 1889, 1903, 1907, 1947, 1960, 1966, 2003, 2018, 2048, 2069, 2109, 2142, 2148, 2165, 2215, 2249, 2253, 2272, 2279, 2300, 2307, 2326, 2376, 2441, 2454, 2493, 2530, 2567, 2583, 2601, 2662, 2699, 2704, 2727, 2729, 2740, 2749, 2772, 2780, 2803, 2822, 2894, 2902, 2946, 2952, 2965, 3007, 3022, 3101, 3117, 3139, 3250, 3401, 3404, 3416, 3448, 3491, 3553, 3579, 3596, 3639, 3652, 3712, 3715, 3720, 3741, 3746, 3816, 3827, 3863, 3872, 3895, 3924, 3931, 3963, 3990, 4141, 4182, 4205, 4214, 4227, 4266, 4269, 4294, 4309, 4318, 4335, 4365, 4426, 4490, 4521, 4529, 4548, 4610, 4617, 4692, 4701, 4711, 4800, 4804, 4819, 4855, 4875, 4899, 4950, 4958, 4987, 4992, 5046, 5238, 5258, 5329, 5374, 5393, 5428, 5434, 5483, 5572, 5600, 5662, 5678, 5743, 5912, 5936, 5960, 5994, 6031, 6055

veyā (<A.ve+F.yā) : veya, yanut
krş. veyāḫūd
v. 719, 1621, 2060, 2492, 2789, 3259, 3468, 4972, 5974

veyāḫud (<A.ve+F.yā+F.ḫod) : veya, yahut
krş. veyā
v. 875, 1317, 4236, 4415, 5843, 5900

vezn (A.): tartma, ölçü
v. ile 4486, 4495, 4496, 4497, 4534
v.+i 186
v.+in 1627, 5191
v. it- 5718
v. olın- 186

vilā (A.): birbirinin ardı sıra gelme, peş peşe
v. 487
v.+dur 484

vilādet (A.): doğum
v. 4077, 4079, 4934
v. āleti 2857

vir- : vermek
v. 1551, 1558, 1590, 1594, 1605, 1617, 1635, 1682, 3326, 3828, 4178, 4181, 4731, 5065, 5084, 5108, 5265, 5269, 5296, 5501, 6058, 6108
v.-di 8, 1475, 1535, 1652, 1733, 1982, 2137, 2299, 2420, 2673, 3045, 3790, 3823, 3992, 4002, 4432, 5161, 5261, 5600, 5771, 5796, 5813, 5913, 5916, 5996, 6001, 6058, 6067, 6078, 6139, 6296, 6508, 6722, 6807
v.-diler 3763, 4846, 4859, 4953, 4961, 5037, 5382, 5404, 5412, 6053, 6119
v.-dügi 2444, 2451, 2452, 3824, 4392, 4619, 5255, 5262, 5378, 5930, 5936, 5987, 6338
v.-dügin 3516, 3801, 3803, 3806, 4100, 4144, 4558, 4651, 4654, 5169, 5256, 5267
v.-düginden 5965
v.-dügini 3515, 3799, 4107, 4163, 4559, 5180, 5522, 5534, 5595, 5615
v.-düginüñ 2445
v.-dügüm 5933
v.-düm 1672, 1674, 2483, 5113, 5118, 5597, 5992, 5997
v.-düñ 2484, 4898, 5114, 5120, 5356, 5784, 5785, 5788
v.-e 1224, 1324, 1326, 1473, 1540, 1561, 1582, 1587, 1589, 1602, 1611, 1612, 1617, 1635, 1638, 1686, 1741, 1810, 1814, 2349, 2433, 2810, 2821, 2821, 2822, 3121, 3163, 3186, 3338, 3343, 3343, 3348, 3527, 3676, 3831, 3931, 4654, 4662, 4818, 4878, 5217, 5226, 5393, 5396, 5438, 5470, 5584, 5654, 5775, 5898, 5903, 5904, 5904, 5906, 6008, 6356, 6365, 6368, 6372, 6374, 6384, 6468, 6639, 6912, 6926
v.-ecek 4514, 4518
v.-eler 1633, 1685, 1744, 2262, 2266, 2901, 2914, 2918, 2922, 3548, 4768, 5202, 5225, 5240, 5322, 5323, 5395, 5405, 5469, 5652, 5664, 6006, 6061, 6470, 6916
v.-em 4554, 5598
v.-en 3490, 3640
v.-ene 6813
v.-enler 1746
v.-esin 1618, 2503, 3588, 4230, 4288, 5019, 5598, 5790, 6137
v.-eyin 1919, 2783, 4523, 5174
v.-gil 1541, 4598, 4998, 5163, 5788
v.-iser 1542, 1545, 1563, 1759, 2441, 3675, 5070, 5218
v.-iserdür 1552, 2801
v.-me 1616, 1874, 4541
v.-medi 1293, 3761, 5362
v.-medin 2828, 6815
v.-medüm 5112, 5357
v.-mege 1586, 2443, 3499, 4629, 5832
v.-megi 1557, 5070
v.-mek 475, 1591, 1606, 1651, 1823, 2123, 3526, 3534, 4450, 4879, 4879, 5284, 5305, 5875, 6153, 6936
v.-mek gibi 5220
v.-mekde 2820, 5212, 5240, 6140
v.-mek gerek 1537, 1543, 4314, 4926, 5923, 6813, 6827, 6846, 6850, 6855
v.-mek içün 3497

v.-melü 4449
v.-memiş 1761, 4177
v.-memişdür 6015
v.-memişidi 1250
v.-mese 1644, 1646, 5831
v.-meye 932, 4180, 5468, 5861
v.-meyeler 5248, 5288, 6062
v.-meyem 3587
v.-meyince 6017, 6801
v.-meyüp 2262
v.-mez 2424, 2456, 3360, 4732, 4736
v.-mez ise 557, 6772
v.-mezse 1687, 2422
v.-miş 2189, 2426, 5702
v.-mişdurur 2129, 4809
v.-se 563, 1111, 1256, 1606, 1640, 1654, 1730, 1756, 2176, 2270, 2285, 2292, 2293, 2320, 2368, 2373, 2375, 2448, 2449, 2497, 2624, 2627, 2629, 2675, 2742, 2787, 3044, 3202, 3212, 3613, 3625, 3844, 3858, 4103, 4928, 5207, 5214, 5456, 5571, 5595, 5732, 5793, 5817, 5829, 5829, 5881, 5963, 5985, 5991, 6018, 6107, 6144, 6147, 6155, 6331, 6332, 6445, 6800, 6802
v.-se gerek 3786, 3856, 3904, 5419, 6774, 6935
v.-seler 896, 2111, 2791, 2797, 3187, 3623, 4087, 4944, 4991, 5475, 5482, 5576, 5736, 6111
v.-señ 3374, 6787
v.-sün 4325, 6920
v.-üben 4537
v.-üñ 7003
v.-üp 3361, 6390
v.-üpdür 2418
v.-ür 1477, 1603, 1604, 1605, 1766, 1767, 3649, 3725, 3794, 4182, 4271, 4710, 5039, 5280, 5296, 5577, 5776, 6336, 6392, 6810, 6818, 6821
v.-ürem 4979
v.-ürise 1818, 2420, 5905
v.-ürler 1684
v.-ürlerse 1687, 3208
v.-ürse 1725, 3196, 3858, 5473, 6265
v.-ürseñ 5983
ʿāḳıle vir- 6850
and vir- 2901, 2914, 2918, 2922, 5202, 5212, 5214, 5217, 5218, 5220, 5225, 5226, 5240, 5248, 5280, 5284, 5288, 5305, 5322, 5323, 5438, 5456, 5468, 5469, 5470, 5664
cizye vir- 3322, 3325
cuʿl vir- 3526, 3534
diyet vir-6935, 6936
fetvā vir- 2189, 2418, 6053, 6119
infiʿāl vir-3326
keffāret vir- 2810
selām vir- 1473, 1475, 1477
süknā vir- 2349
ṭalāḳ vir- 2320, 2368, 2373, 2497, 2624, 2627, 2629
ṭanuḳlıḳ vir- 1725, 1730, 1741, 1744, 2791, 2797, 3186, 3187, 3196, 3202, 3208, 3212, 3763, 4087, 4818, 4846, 4859, 4944, 5404, 5405, 5482, 5576, 5732
ṭanuḳluḳ vir- 1746, 4768, 4928, 4953, 4961, 4979, 4991, 5019, 5382, 5395, 5396, 5412, 5473, 5475, 5571, 5736
ücret vir- 3676, 6107
ücrete vir- 3121, 5875, 6001
viresi : veresiye
v.+ye 3643, 4491, 4538, 4541, 5119, 5121, 5774, 5809
viril- : verilmek
v.-di 6466
v.-en 5601
v.-se 3489
virmeklik : verme
v. 1549, 1651, 1822, 1824
v.+e [virmeklige] 3322, 3325
vitr (A.): yatsı namazından sonra kılınan üç rekatlık namaz
v. 1272, 1284
v.+e 1287
vuḳūf (A.): durma, duruş
v.+ı 1849
vusʿ (A.): genişlik, bolluk
v.-ı tāḳatca 3182
vużū (<vużūʾ A.): abdest
v. 103, 112, 113, 115, 123, 126, 148, 157, 160, 162, 163, 168, 176, 177, 179, 180, 188, 197
v. al- 1864
vü (A.) : ve krş. ve
v. 11, 208, 282, 522, 831, 912, 1092, 2194, 3185, 3730, 4464, 4513, 4513, 4863, 4983, 5600, 5806, 5915, 5970, 5970, 6076, 6092, 6174, 6496, 6528, 6688, 6907, 6909
vücūd (A.) : varlık, var olma
v. vir 8
vücūh (A.): (fık.) birden çok kişinin sermayeleri olmadığı hâlde, veresiye mal alıp satmaları ve kârını aralarında taksim etmeleri amacıyla kurlan şirket
v. 3641

Toplam kelime :1808
Kelime çeşidi : 341
Madde başı : 79

Y

ya : yay
y. 5635
yā (A.) : 1. ey
y. 2164, 3036, 4025, 4743, 4948, 5125, 5162, 5444, 5638, 5823, 6030, 6519, 6526
(F.) 2. ya, veya, ya da
krş. veyā, veyāḫud, yāḫu, yāḫud
y. 32, 76, 134, 135, 138, 201, 201, 205, 205, 214, 302, 312, 315, 315, 318, 334, 335, 355, 361, 386, 445, 447, 501, 502, 503, 518, 542, 550, 557, 579, 590, 590, 618, 669, 669, 694, 700, 700, 703, 706, 706, 708, 708, 752, 771, 789, 798, 813, 866, 921, 925, 975, 976, 1032, 1033, 1047, 1051, 1102, 1120, 1128, 1128, 1129, 1143, 1213, 1217, 1256, 1260, 1263, 1290, 1292, 1303, 1309, 1329, 1330, 1356, 1356, 1358, 1471, 1471, 1484, 1516, 1523, 1526, 1572, 1574, 1575, 1611, 1621, 1622, 1648, 1649, 1649, 1654, 1657, 1658, 1662, 1663, 1665, 1683, 1705, 1722, 1728, 1741, 1770, 1773, 1782, 1783, 1785, 1786, 1808, 1817, 1841, 1914, 1915, 1915, 1916, 1943, 1991, 2048, 2048, 2050, 2050, 2057, 2088, 2088, 2091, 2114, 2120, 2120, 2122, 2176, 2183, 2205, 2237, 2238, 2238, 2240, 2250, 2254, 2264, 2273, 2276, 2282, 2284, 2313, 2327, 2327, 2335, 2341, 2371, 2373, 2433, 2433, 2447, 2447, 2461, 2462, 2488, 2491, 2492, 2495, 2497, 2519, 2522, 2552, 2552, 2562, 2588, 2588, 2590, 2603, 2603, 2606, 2620, 2622, 2624, 2625, 2632, 2646, 2648, 2660, 2661, 2661, 2674, 2688, 2768, 2775, 2775, 2777, 2795, 2796, 2797, 2814, 2815, 2818, 2818, 2824, 2824, 2830, 2842, 2845, 2847, 2857, 2883, 2896, 2931, 2931, 2938, 2939, 2943, 2948, 2948, 2961, 2961, 2984, 2984, 2988, 2996, 3010, 3011, 3011, 3011, 3036, 3065, 3066, 3067, 3090, 3115, 3158, 3168, 3176, 3187, 3233, 3235, 3237, 3237, 3240, 3251, 3251, 3262, 3263, 3263, 3266, 3268, 3270, 3283, 3290, 3290, 3301, 3336, 3356, 3357, 3365, 3396, 3440, 3469, 3489, 3512, 3524, 3618, 3618, 3619, 3629, 3633, 3680, 3707, 3709, 3710, 3718, 3728, 3748, 3771, 3774, 3776, 3807, 3809, 3846, 3846, 3848, 3858, 3861, 3865, 3923, 3931, 3933, 3939, 3948, 3958, 3965, 3971, 3974, 3987, 4008, 4011, 4024, 4024, 4024, 4026, 4038, 4040, 4041, 4047, 4047, 4050, 4052, 4061, 4082, 4091, 4122, 4136, 4142, 4142, 4143, 4148, 4168, 4185, 4213, 4216, 4249, 4264, 4276, 4287, 4287, 4288, 4297, 4297, 4298, 4304, 4311, 4312, 4316, 4322, 4354, 4355, 4356, 4380, 4380, 4382, 4389, 4392, 4392, 4395, 4405, 4418, 4418, 4418, 4428, 4465, 4466, 4467, 4486, 4497, 4498, 4505, 4505, 4516, 4542, 4592, 4657, 4663, 4675, 4693, 4693, 4715, 4733, 4733, 4738, 4750, 4751, 4752, 4789, 4804, 4840, 4848, 4850, 4884, 4886, 4887, 4888, 4892, 4909, 4916, 4934, 4937, 4975, 4976, 4981, 5027, 5027, 5034, 5073, 5073, 5084, 5102, 5121, 5127, 5183, 5183, 5189, 5204, 5205, 5207, 5217, 5222, 5224, 5230, 5250, 5347, 5400, 5443, 5488, 5494, 5497, 5573, 5635, 5635, 5641, 5643, 5643, 5696, 5699, 5704, 5705, 5718, 5757, 5776, 5779, 5812, 5828, 5841, 5869, 5878, 5884, 5890, 5894, 5905, 5907, 5910, 5921, 5924, 5927, 5928, 5928, 5941, 5941, 5954, 5972, 5974, 5976, 5977, 5979, 5982, 6001, 6003, 6003, 6010, 6014, 6023, 6026, 6033, 6075, 6076, 6081, 6086, 6086, 6105, 6115, 6115, 6159, 6169, 6170, 6170, 6177, 6203, 6203, 6205, 6206, 6211, 6223, 6237, 6237, 6247, 6283, 6290, 6333, 6342, 6342, 6344, 6345, 6346, 6357, 6360, 6367, 6418, 6451, 6452, 6452, 6519, 6519, 6520, 6537, 6538, 5642, 6543, 6553, 6553, 6561, 6561, 6573, 6573, 6577, 6578, 6581, 6590, 6607, 6654, 6667, 6670, 6682, 6743, 6750, 6783, 6783, 6840, 6840, 6845, 6849, 6861, 6862, 6867, 6868, 6882, 6882, 6885, 6898, 6918, 6921, 6924, 6937, 6937, 6971, 6986, 6986
y. daḫı 236, 813, 978, 1006, 1258, 1260, 1466, 1923, 2036, 2038, 2462, 2510, 2652, 2761, 2966, 2969, 2981, 3233, 3252, 3267, 3356, 3855, 3900, 4304, 4306, 4361, 4485, 4562, 4686, 4751, 4789, 4864, 5109, 5213, 5630, 5829, 6180, 6216, 6378, 6682, 6696, 6839, 6925
yabān (<yābān F.) : krş. yābān, yabān
y.+a 833, 844, 926
y.+dan 1601
y.+dağı 330
yāban (<yābān F.) : krş. yābān, yabān
y.+a 913
yābān (F.) : meskûn bölge dışı; kırsal, sahra
y.+da 1583, 3496, 6039
yād (F.) : hatırlama, anma
y. it- 43
yağ : yağ
y. 344, 347, 353, 4028, 4465, 4471, 4511, 5640, 5925, 5941, 6340
y. üsti 352
y.+a 343
y.+ı 349, 350, 354, 6532, 6587

y.+ın 6535
yağı : düşman
y. ol- 3452
yağlu : yağlı
y. 2487
yağmur : yağmur
y. 1656
y.+a 439
y.+dan 440
y. şuyı 130
yāḫu (<A.yā+F.ḫod) : veya
krş. veya, veyāḫud, yā, yāḫud
y. 81, 121, 124, 242, 379, 508, 515, 518, 530, 541, 590, 624, 788, 789, 790, 863, 867, 999, 1032, 1048, 1234, 1234, 1238, 1239, 1240, 1241, 1242, 1243, 1244, 1246, 1249, 1260, 1261, 1290, 1333, 1374, 1466, 1512, 1569, 1622, 1650, 1657, 1671, 1671, 1672, 1686, 1686, 1806, 1879, 1905, 2001, 2002, 2013, 2016, 2073, 2075, 2108, 2163, 2175, 2229, 2312, 2488, 2491, 2516, 2620, 2620, 2630, 2645, 2647, 2674, 2689, 2734, 2769, 2817, 2821, 2822, 2839, 2842, 2846, 2847, 2938, 2956, 3010, 3028, 3076, 3087, 3088, 3137, 3146, 3152, 3155, 3163, 3168, 3200, 3230, 3237, 3242, 3268, 3292, 3371, 3389, 3393, 3434, 3455, 3474, 3574, 3575, 3608, 3629, 3652, 3684, 3709, 3766, 3811, 3850, 3851, 3854, 3858, 3865, 3873, 3918, 3934, 3935, 3935, 3945, 3960, 3970, 3977, 3988, 3989, 4023, 4028, 4072, 4106, 4179, 4185, 4254, 4255, 4356, 4357, 4364, 4393, 4393, 4394, 4505, 4694, 4694, 4733, 4745, 4747, 4751, 4758, 4801, 4868, 4939, 4939, 4972, 4975, 4997, 5074, 5075, 5184, 5191, 5195, 5205, 5217, 5219, 5220, 5250, 5436, 5444, 5449, 5449, 5488, 5501, 5605, 5643, 5643, 5645, 5656, 5718, 5785, 5805, 5807, 5833, 5903, 5904, 5941, 5973, 6009, 6029, 6043, 6063, 6079, 6080, 6082, 6114, 6115, 6153, 6166, 6178, 6210, 6215, 6217, 6219, 6255, 6258, 6283, 6284, 6318, 6351, 6378, 6435, 6573, 6663, 6671, 6718, 6755, 6756, 6789, 6838, 6851, 6854, 6881, 6887, 6890, 6892, 6915, 6915, 6947, 6988
yāḫud (<yā+ḫod F.) : veya
krş. veyā, veyāḫud, yāḫu
y. 81, 160, 170, 181, 183, 194, 209, 222, 242, 248, 313, 318, 334, 337, 465, 507, 529, 580, 617, 694, 703, 757, 784, 977, 1259, 1289, 1292, 1292, 1317, 1330, 1386, 1483, 1489, 1577, 1577, 1613, 1622, 1663, 1663, 1728, 1782, 1817, 1864, 1904, 1907, 2010, 2011, 2117, 2180, 2230, 2245, 2247, 2325, 2374, 2399, 2402, 2431, 2467, 2497, 2503, 2510, 2512, 2513, 2539, 2551, 2647, 2650, 2685, 2725, 2735, 2768, 2775, 2784, 2835, 2931, 2947, 3019, 3025, 3050, 3076, 3090, 3162, 3202, 3235, 3257, 3267, 3362, 3485, 3499, 3566, 3571, 3573, 3576, 3623, 3661, 3665, 3677, 3745, 3752, 3810, 3861, 3884, 3884, 4041, 4045, 4063, 4081, 4083, 4122, 4170, 4184, 4184, 4222, 4277, 4366, 4383, 4466, 4469, 4480, 4484, 4510, 4647, 4648, 4695, 4807, 4823, 4876, 4906, 4936, 5095, 5139, 5142, 5191, 5201, 5846, 5862, 5882, 5891, 5896, 5898, 5916, 5920, 5941, 5986, 6068, 6078, 6123, 6132, 6205, 6207, 6353, 6366, 6449, 6520, 6577, 6600, 6712, 6957
yaḳ- : yakmak
y.-alar 350
y.-dı 6093, 6094
y.-maġa 6535
y.-mağiçün349
yaḳa : yaka
y.+sı 6408
y.+sın 6408, 6415, 6418
y.+sına 6407, 6421
yaḳın : yakın
y. 780, 851, 1494, 1872, 2427, 2710, 3309, 3310, 3314, 3315, 4938, 6572, 6676, 6940
y. (bellü y.) 139, 2666
y. ḳıl-: yaklaştırmak 225
yaḳınlıḳ : yakınlık
y. 2879, 2900
y. it- 2878, 2881, 2882, 2884, 2889, 2890, 2892, 2895, 2899
yaḳīn (A.): iyi, kesin olarak bilme
y. 15, 858, 1558, 4648, 4824, 4907, 5801
y. (bi'l-y.) 3710
y.+i 1804
yaḳmaḳlıḳ : yakma
y.+a [yaḳmaḳlıġa] 6093
yāḳūt (A.): bir tür değerli süs taşı
y. 3957
yala- : yalamak
y.-yup 3180
yalan : yalan
y. 1749, 2671, 2775, 2874, 2874, 2890, 2900, 4573, 4754, 4834, 4837, 4838, 4842, 4846, 4852, 4853, 4859, 4862, 4867, 5229, 5264, 5287, 5292, 5301, 5425, 5463, 5556, 6040

y.+ıçun 1748
y.+sın 2209
y. eyle- 4609
y. söyle- 1890, 2869, 4403
yalıncaḳ : çıplak, çırılçıplak
y. 766
yaluñuz : yalnız, sadece; tek başına
y. 498, 591, 1058, 1061, 1062, 1265, 1266, 1467, 1567, 1999, 3292, 4058, 4060, 4129, 4241, 4918, 5245, 5530, 6452, 6836
yan : yön, sağ ve sol tarafın ortak adı; birinin katı, makamı
y.+ı 196, 1487
y.+ı (kişi y.) 6401
y.+ın 345
y.+ına 849, 1487
y.+ında 331, 1819, 2441, 6401
y.+ından 196, 200, 217
y.+ındaġı 525
y.+ını 850
y.+ınuñ 457
yana : yine, tekrar krş. yine
y. 1593, 3740
yaña : yön, taraf, cihet; tarafa; tarafta
y. 988, 1020, 1482, 5872, 6096, 6098, 6099, 6884
y.+dur 989
y. (...dan yaña) 6613
y. (...den yaña) 1021
Yanbolı (öz. a.) : Bulgaristan'ın güney doğu kesiminde, Tunca vadisi kenarında şehir
y.+dan 4793
yancuḳ : kese, torba
y. 4542
yañıl- : yanılmak
y.-up 1104, 1106
yaʿnī (A.): şu demek; sözün kısası, senin anlayacağın
y. 22, 64, 89, 117, 119, 126, 147, 154, 155, 165, 167, 176, 179, 184, 186, 188, 196, 203, 212, 213, 219, 226, 227, 230, 234, 237, 240, 246, 247, 254, 260, 262, 267, 270, 273, 286, 321, 325, 335, 350, 351, 359, 363, 365, 369, 373, 387, 395, 398, 400, 406, 411, 414, 415, 418, 421, 424, 435, 438, 448, 451, 453, 456, 457, 459, 465, 474, 477, 493, 494, 498, 514, 517, 521, 525, 535, 562, 564, 577, 584, 593, 597, 621, 623, 627, 629, 632, 634, 650, 670, 673, 680, 684, 701, 705, 713, 716, 737, 745, 756, 758, 767, 770, 774, 791, 799, 809, 814, 817, 825, 827, 832, 844, 864, 870, 877, 882, 883, 885, 888, 894, 909, 913, 919, 940, 945, 948, 953, 956, 971, 976, 985, 990, 997, 1003, 1009, 1011, 1015, 1021, 1023, 1025, 1027, 1033, 1036, 1058, 1062, 1069, 1078, 1080, 1084, 1085, 1089, 1097, 1101, 1103, 1125, 1131, 1144, 1147, 1151, 1155, 1167, 1169, 1172, 1180, 1186, 1189, 1199, 1202, 1213, 1218, 1223, 1229, 1233, 1235, 1247, 1250, 1266, 1296, 1303, 1315, 1319, 1323, 1339, 1351, 1358, 1363, 1372, 1378, 1399, 1407, 1428, 1433, 1439, 1442, 1445, 1447, 1461, 1486, 1489, 1491, 1502, 1506, 1515, 1517, 1530, 1567, 1568, 1569, 1573, 1576, 1587, 1640, 1674, 1678, 1698, 1722, 1723, 1725, 1730, 1746, 1760, 1764, 1768, 1770, 1773, 1782, 1810, 1812, 1821, 1833, 1834, 1836, 1845, 1861, 1866, 1873, 1879, 1881, 1889, 1891, 1895, 1900, 1905, 1917, 1919, 1922, 1940, 1945, 1962, 1966, 1968, 1973, 1979, 1980, 1981, 1988, 1990, 1999, 2000, 2004, 2008, 2018, 2039, 2056, 2068, 2070, 2073, 2083, 2087, 2092, 2100, 2102, 2121, 2126, 2128, 2130, 2141, 2142, 2147, 2152, 2170, 2172, 2179, 2182, 2185, 2186, 2191, 2193, 2205, 2209, 2215, 2220, 2224, 2236, 2248, 2249, 2252, 2255, 2257, 2261, 2266, 2272, 2282, 2284, 2290, 2293, 2314, 2319, 2325, 2327, 2340, 2344, 2349, 2359, 2361, 2365, 2369, 2378, 2384, 2388, 2392, 2394, 2398, 2403, 2415, 2416, 2419, 2430, 2435, 2438, 2450, 2454, 2460, 2463, 2468, 2471, 2476, 2485, 2495, 2504, 2509, 2513, 2520, 2523, 2538, 2540, 2542, 2543, 2547, 2551, 2555, 2557, 2561, 2566, 2575, 2577, 2583, 2588, 2595, 2604, 2612, 2614, 2621, 2625, 2627, 2628, 2632, 2633, 2637, 2639, 2656, 2658, 2665, 2679, 2699, 2704, 2711, 2713, 2715, 2716, 2721, 2735, 2745, 2756, 2760, 2762, 2763, 2771, 2776, 2791, 2793, 2797, 2803, 2806, 2816, 2819, 2820, 2825, 2826, 2829, 2830, 2832, 2843, 2845, 2850, 2858, 2860, 2868, 2870, 2872, 2873, 2875, 2878, 2879, 2887, 2891, 2898, 2904, 2908, 2911, 2927, 2932, 2933, 2940, 2954, 2987, 3003, 3014, 3018, 3021, 3026, 3029, 3038, 3051, 3052, 3067, 3072, 3074, 3079, 3084, 3087, 3102, 3107, 3109, 3110, 3114, 3120, 3123, 3126, 3142, 3152, 3180, 3186, 3196, 3209, 3214, 3221, 3223, 3243, 3253, 3257, 3264, 3270, 3280, 3281, 3286, 3293, 3295, 3307, 3314, 3315, 3324, 3334, 3369, 3382, 3385, 3392, 3399, 3408, 3410, 3414, 3416, 3422, 3425, 3432, 3436, 3442, 3449, 3452, 3463, 3480, 3485, 3494, 3504, 3509, 3511, 3515, 3522, 3527, 3534, 3536, 3540, 3542, 3545, 3548, 3560, 3563, 3568, 3571, 3579, 3584, 3586, 3594, 3601, 3605, 3612, 3619, 3622, 3625, 3638, 3642, 3644, 3645, 3647, 3650, 3655, 3661,

3668, 3672, 3677, 3682, 3686, 3690, 3693, 3699, 3703, 3711, 3715, 3725, 3732, 3750, 3765, 3767, 3775, 3790, 3792, 3800, 3806, 3807, 3818, 3820, 3822, 3828, 3843, 3857, 3860, 3871, 3878, 3881, 3890, 3893, 3897, 3909, 3913, 3919, 3920, 3923, 3926, 3937, 3943, 3950, 3954, 3962, 3964, 3972, 3979, 3981, 3994, 4004, 4011, 4013, 4035, 4048, 4054, 4060, 4067, 4068, 4073, 4076, 4084, 4087, 4097, 4100, 4107, 4119, 4123, 4135, 4162, 4166, 4177, 4188, 4193, 4208, 4211, 4227, 4228, 4230, 4232, 4235, 4239, 4247, 4256, 4261, 4263, 4265, 4274, 4294, 4302, 4316, 4322, 4324, 4327, 4345, 4354, 4365, 4367, 4385, 4392, 4400, 4403, 4407, 4420, 4430, 4441, 4444, 4446, 4450, 4459, 4475, 4488, 4495, 4498, 4509, 4537, 4547, 4556, 4564, 4569, 4572, 4581, 4590, 4596, 4620, 4629, 4633, 4638, 4640, 4649, 4660, 4670, 4683, 4692, 4704, 4719, 4728, 4735, 4744, 4750, 4760, 4773, 4786, 4791, 4794, 4797, 4801, 4808, 4813, 4828, 4834, 4850, 4854, 4864, 4870, 4905, 4914, 4923, 4927, 4929, 4942, 4952, 4954, 4962, 4979, 4984, 4990, 5008, 5009, 5011, 5025, 5028, 5048, 5061, 5074, 5076, 5085, 5091, 5096, 5097, 5100, 5111, 5139, 5140, 5151, 5157, 5160, 5176, 5179, 5188, 5191, 5195, 5202, 5206, 5212, 5218, 5222, 5226, 5232, 5241, 5244, 5246, 5249, 5260, 5272, 5274, 5296, 5306, 5308, 5311, 5318, 5330, 5332, 5341, 5342, 5343, 5346, 5350, 5352, 5359, 5370, 5372, 5379, 5382, 5383, 5386, 5395, 5408, 5411, 5412, 5416, 5417, 5423, 5437, 5439, 5446, 5447, 5451, 5458, 5461, 5462, 5467, 5479, 5501, 5504, 5512, 5522, 5527, 5529, 5531, 5534, 5537, 5541, 5546, 5564, 5571, 5574, 5576, 5587, 5590, 5599, 5606, 5611, 5623, 5630, 5631, 5645, 5648, 5652, 5657, 5665, 5667, 5686, 5689, 5690, 5698, 5713, 5731, 5757, 5765, 5772, 5791, 5798, 5806, 5819, 5824, 5826, 5832, 5845, 5858, 5884, 5887, 5902, 5904, 5912, 5916, 5922, 5929, 5933, 5936, 5943, 5954, 5960, 5963, 5973, 5975, 5976, 5977, 5982, 5987, 5990, 5993, 5994, 5995, 6012, 6036, 6051, 6054, 6061, 6069, 6079, 6082, 6096, 6107, 6114, 6117, 6117, 6120, 6124, 6158, 6165, 6180, 6194, 6197, 6199, 6207, 6209, 6233, 5235, 6251, 6268, 6270, 6280, 6292, 6296, 6298, 6309, 6313, 6314, 6320, 6329, 6350, 6354, 6356, 6362, 6369, 6371, 6397, 6405, 6416, 6421, 6425, 6429, 6440, 6443, 6448, 6455, 6458, 6466, 6469, 6484, 6494, 6501, 6505, 6517, 6520, 6525, 6526, 6532, 6541, 6552, 6554, 6555, 6558, 6571, 6579, 6584, 6586, 6611, 6616, 6620, 6625, 6627, 6629, 6648, 6661, 6664, 6676, 6693, 6704, 6711, 6725, 6731, 6736, 6738, 6741, 6743, 6746, 6751, 6752, 6765, 6768, 6783, 6785, 6808, 6815, 6817, 6840, 6843, 6845, 6852, 6859, 6864, 6868, 6870, 6876, 6888, 6903, 6906, 6936, 6951, 6957, 6959, 6963, 6970, 6973, 6979, 6983, 6988, 6993

y. kim 24, 53, 221, 322, 402, 426, 542, 658, 868, 881, 966, 1228, 1416, 1610, 1627, 1645, 1703, 1750, 2157, 2241, 2278, 2342, 2357, 2410, 2423, 2669, 2672, 2753, 2779, 2811, 3098, 3238, 3428, 3437, 3847, 3910, 4080, 4299, 4519, 4644, 4658, 4698, 4717, 4866, 4867, 5018, 5070, 5078, 5155, 5238, 5361, 5388, 5536, 5615, 5654, 5786, 5978, 6086, 6230, 6677, 6697, 6807, 6824, 6861, 6908, 6911

yañlış : yanlış

y. 80, 5421

yap- : yapmak

y. 5890

y.-a 5882

y.-alar 3399

y.-dı 5891

y.-dılar 5896

y.-duğından 5915

y.-mağa 5916

y.-sa 3704, 6346

ev yap- 5890, 5891, 5896, 5916, 6346

yapış- : yapışmak, tutunmak

y.-a 1194

y.-an 6409, 6421

y.-dı 977, 2008

y.-duğı 2010, 2015

y.-ma 6625

y.-mak 2809

y.-sa 2001, 2005, 2204, 2689, 6407

yaprak : yaprak

y. 142

y.+uñ [yaprağuñ] 143

yār (F.) : dost, tanıdık, sevgili

y. 76, 165, 169, 183, 289, 341, 461, 468, 781, 1032, 1052, 1092, 1499, 1554, 1597, 1649, 1656, 2105, 2127, 2155, 2186, 2191, 2193, 2503, 2512, 2808, 2826, 2928, 3035, 3062, 3266, 3285, 3408, 3473, 3545, 3566, 3643, 3752, 3822, 3864, 3898, 3906, 3909, 3976, 4017, 4032, 4034, 4046, 4090, 4232, 4413, 4526, 4750, 4758, 4810, 4956, 4971, 5276, 5333, 5347, 5352, 5501, 5642, 5778, 5787, 5935, 6232, 6238, 6342, 6506, 6508, 6610, 6683, 6719, 6957

yar- : yarmak

y.-alar 6547
y.-mazdın öñdin 6543
yara- : uygun düşmek, elverişli olmak; yakışmak
y.-maz 1873
y.-mazdı 4327
y.-r ol- 4331, 4335
yaralu : yaralı
y.+sı 3457
yaraş- : yakışmak, uygun gelmek
y.-a 6021
yarı : yarı
y.+sı 6059, 6060
y.+ya 5794
yarıl- : yarılmak
y.-a 509, 5837
y.-dı 6029
yarındası : ertesi, ertesi gün
y. 1734, 1737, 5328
yarlığa- : suçu bağışlamak, mağfiret etmek
y.-ya 62
yaş : 1. doğuştan beri geçen ve yıl birimi ile ölçülen zaman birimi
y. içi 1946, 5738
y.+da 3014, 3029, 5739
y.+ı 2023, 6261, 6272
y.+ın 1546, 6257
y.+ına 1544, 1546, 1550, 6260, 6271
y.+ında 773, 1583, 1585, 1590, 1590, 1591, 1593, 1594, 2021, 2022, 5745, 5745, 5748, 6265
y.+ından 1606, 2023, 6269
y.+ındağı 5749
y.+ını 911, 1544, 1548, 1550, 6914
2. nemli, ıslak
y. 590, 910
3. canlılığını yitirmemiş, taze
y. 3266
yaşar: yaşında
y. 1584, 1585, 1589, 1594, 1606
yat- : yatmak
y.-a 1337, 2555
y.-up 515, 3172
yatlu : kötü, fena, adî
y. 279
yatsu : yatsı namazı
y. 1097
y. öñi 1281
y.+da 1092, 1158, 1280
y.+nuñ 953, 960, 961, 1364
yavrı : yavru
y. çıḳar- 6123
yavu : yitik, kayıp
y. ḳıl-: kaybetmek 1424
yavuz : kötü, fena
y. 1030, 1421, 1422, 5721
yaya : piyade, binitsiz krş. yayan
y. 3346, 3346
y.+ya 3343
yayan b : yürüyerek giden, binitsiz,
y. 1358
yaz : ilk bahar, yaz
y. güni 957
yaz- : yazmak
y.-a 4782, 4783
y.-anlar 80
y.-ar 80, 4777
y.-dı 3812, 4796, 4797
y.-duġı 81
y.-maġiçün 6480, 6493
yazıl- : yazılmak
y.-a 4832
y.-sa 4830, 6482
ye- : yemek krş. yi-
y.-megil 3619
y.-mez 2308
y.-ye 2823
yed (A.): el
y. (ṣāḥib-y.) 5367, 5370
y. (ḳaṭ'-ı y.) 3265, 4929, 5323
y.+üñ 2622
yedinci : yedinci krş. yidinci
y. 35
Yehūdî (öz. a.): Yehuda'ya inanan, Musevî
y. 5240
Yelemlem (öz. a.): Yemen tarafından gelen hacıların ihrama girdikleri yer
y. 1878
Yemen (öz. a.): Arap yarımadasının güney batısını teşkil eden bölge
y. 1878
yemîn (A.): (fık.) Allah'ın adını anmak suretiyle ant içmek
y. 3169, 5210
y. (ḳavl-i y.) 3143
y. ḳıl- 4648
yemîn-i inʿiḳād (A.): (fık.) geleceğe ait yapılacak veya yapılmayacak bir iş için yapılan yemin
y. 3151
yemîn-i laġv (A.) : (fık.) bir kimsenin kendi zannına göre yemin etmesi
y. 3147
yengeç : suda yaşayan eklem bacaklılardan bir böcek, yengeç
y. 210
yetîm (A.): babası veya annesi ölmüş çocuk
y.+e 6969, 6973
y.+ler 6492
y.+lere 3348
y.+üñ 4878, 6158, 6968, 6975
yetmiş : yetmiş
y. (yüz y.) 1560
yığıl- : yığılmak

y.-sa 6133
yıl : yıl
y. 1390, 1531, 1537, 1538, 1540, 1556, 1570, 1578, 1620, 1642, 1646, 1670, 2882, 2897, 2898, 2907, 2911, 2920, 3372, 3375, 3543, 5889, 5892, 6082, 6086, 6136, 6138, 6146, 6162, 6165, 6280
y. içi 1600, 1613, 2880
y.+a 2880, 6010
y.+a dek 3373, 6006
y.+da 2969, 2977
y.+dan 6005, 6166
y.+dan artuḳ 2972
y.+dan eksük 2973, 2975
y.+ıla 5920
y.+lar 2753, 3435
y.+larda 49
y.+uñ 1536, 1583, 1636, 1637
yılan : yılan
y. 371
yırt- : yırtmak
y.-alar 6527
y.-ar 6524
y.-ar ol- 382
yırtıcı : yırtıcı
y. 385, 6526, 6710
yırtıl- : yırtılmak
y.-dı 6403
y.-sa 6408
yıḳ- : yırtmak
y. 5884
y.-a 5885, 5900
y.-ma 100
y.-maġa 6369
y.-maya 1838
yıḳdur- : yıktırmak
y.-a 6348, 6353
yıḳıl- : yıkılmak
y.-duġından 6350
y.-maḳda 5894
yi- : yemek krş. ye-
y. 4429, 6536
y.-di 1762, 1766, 1798, 1800, 1806, 1816, 2209, 2386, 5330, 6596, 6598, 6723, 6724, 6732, 6734, 7004
y.-diler 5728
y.-dügi 1763, 5814, 6596, 6597
y.-düginden 6731, 6738, 6738
y.-dükden şoñra 259
y.-düm 3175
y.-me 1635, 5021
y.-medi 6730, 7004
y.-medüm 3175
y.-mege 258, 4327, 4335, 6215, 6215, 6736
y.-mek 1836, 4424, 4441, 6216, 6545, 6559, 6570, 6575, 6594
y.-mek içün 6283, 6527
y.-memiş 6725
y.-mesi 1832
y.-meye 4404, 4436, 6713
y.-meyeler 348
y.-meyem 3173, 3178, 3179
y.-meyesin 1695, 4292
y.-mez 3546, 3555, 3560, 3563, 6175, 6317, 6724
y.-mezler 6738
y.-mezlerse 387
y.-miş 5460
y.-miş ol- 1805
y.-r 1761, 3176, 4058
y.-r ise 6380
y.-rse 1755, 3174, 3178, 3180
y.-se 372, 1269, 1522, 1753, 1757, 1765, 1765, 1769, 1770, 1773, 1794, 2656, 2770, 4972, 6595, 6599, 6720, 6721, 6733
y.-ye 1778, 1782, 5317, 6864
y.-yeler 6738
y.-yemez 3560
y.-yen 1613
y.-yesi 258
y.-yesin 4276
y.-yimez 7003
y.-yüp 4060
ġam yi- 1635, 4404, 5021
ḳan yi- 6216
ḳaydın yi- 2386
yidi : yedi
y. 5967, 5979
y. (on y.) 6260
y. (yigirmi y.) 47
yidinci : yedinci krş. yedinci
y. 5315
y.+si 5284
yig : iyi, daha iyi, üstün
y.+dür 1509, 2987
y.+i 1610, 4673
yigirek : daha iyi, en iyi krş. yigrek
y. 463, 658, 725, 739, 930, 1000, 1094, 1150, 1216, 1286, 1294, 1369, 1378, 1458, 1515, 1533, 1902, 2342, 2942, 3159, 4044, 4314, 4347, 4670, 4728, 4908, 5117, 5554, 6073, 6649, 6662, 6664, 6813, 6827, 6879, 6991, 6995
y. ol- 585, 1078, 3954, 4536, 4926
yigirmi : yirmi
y. 294, 296, 1283, 1624, 1626, 1628, 1689, 1720, 6912
y. biş 1568, 1574, 6908
y. bişe 1542
y. bişer 6909

y. bişerden 6906
y. sekize 48
y. yidi 47
y. (biñde y. beş) 6479
y. (yüz y.) 3543
y. (yüz y. bir) 1599
y.+de 1542
y.+den (yüz y.) 1555
y.+nüñ 1625
yigirmişer : yirmişer
y. 6911
yigit : genç, delikanlı
y. 1161
y.+i [yigidi] 1162
yigrek : daha iyi, en iyi krş. yigirek
y. 556, 1040, 1126, 1169, 1421, 1454, 1503, 2574, 3926
y.+dür 5352
yil : yel, rüzgâr
y. 331, 501, 1466, 6096, 6097, 6098, 6102
y.+den 6103
yimeklik : yeme
y. 289, 1784, 4428, 6380, 6517, 6534, 6546
y.+e [yimeklige] 4331
yimiş : yemiş, meyve
y. 3266, 4326, 4326, 4334, 4339, 6509
y. ağaçları 6508
y.+de 4332, 4336
y.+den 111, 114, 136, 3173
y.+dür 6756
y.+i 4330, 6777
y.+in 3174
yin- : (yemek) yenmek
y.-meye 6524, 6740
y.-meyen 6531
y.-meyenüñ 6522
y.-mez 842, 844, 845
y.-mezüñ 836
y.-ür 362, 843, 919, 3175, 3177, 6514
y.-ürlerin 6522
yine : yine krş. yana
y. 95, 184, 203, 222, 259, 269, 272, 274, 284, 306, 354, 449, 453, 491, 569, 585, 585, 607, 638, 642, 643, 645, 649, 649, 720, 731, 801, 801, 851, 876, 884, 886, 891, 896, 898, 902, 992, 1000, 1031, 1046, 1143, 1150, 1153, 1154, 1192, 1199, 1201, 1208, 1216, 1224, 1252, 1303, 1308, 1309, 1318, 1319, 1355, 1369, 1376, 1430, 1465, 1474, 1476, 1547, 1555, 1559, 1560, 1564, 1756, 1757, 1761, 1816, 2043, 2045, 2046, 2282, 2440, 2465, 2469, 2493, 2525, 2526, 2576, 2697, 2718, 2726, 2730, 2732, 2734, 2737, 2741, 2744, 2747, 2754, 2772, 2897, 2907, 2909, 2921, 2922, 2923, 2992, 2992, 3083, 3352, 3376, 3404, 3407, 3408, 3416, 3429, 3461, 3481, 3481, 3502, 3555, 3644, 3687, 3853, 3958, 4003, 4019, 4031, 4036, 4050, 4052, 4099, 4100, 4108, 4127, 4144, 4150, 4191, 4360, 4377, 4380, 4415, 4419, 4424, 4433, 4438, 4445, 4458, 4558, 4650, 4702, 4708, 4861, 4882, 4967, 5051, 5051, 5177, 5255, 5273, 5400, 5406, 5426, 5458, 5558, 5597, 5615, 5639, 5838, 5839, 5840, 5841, 5848, 5865, 5917, 5919, 5965, 5967, 5992, 5998, 6141, 6189, 6293, 6337, 6338, 6503, 6556, 6646, 6666, 6767, 6813, 6996
yiñi : yeni
y. 2552, 4483, 5595, 5595, 5597, 5600, 5601
y. eski 6795
y. midür 4517
yiñile- : yenilemek, tazelemek
y.-ye 638
yir : yer
y. 462, 464, 468, 577, 729, 1032, 1033, 1271, 1416, 2428, 3395, 3395, 3858, 4590, 4750, 4801, 4926, 5257, 5258, 5259, 5260, 5269, 5272, 5491, 5494, 5501, 5643, 6069, 6092, 6342, 6368, 6434, 6435, 6501, 6502, 6504, 6669
y. gibi 469, 5488
y. ile 3783
y. issi 5254, 5263, 5883, 5886, 5895, 5897, 5900, 5901, 5902, 5906, 6072, 6123, 6131, 6133, 6347, 6349, 6350, 6352, 6355
y.+de 65, 166, 169, 284, 526, 678, 989, 1096, 1167, 1350, 1405, 1662, 1870, 1890, 2278, 2313, 2351, 2586, 3018, 3020, 3465, 3631, 4481, 4512, 4590, 4685, 4932, 4938, 5279, 5409, 5882, 5930, 6094, 6132, 6178, 6510, 6578, 6601, 6602, 6778, 6851, 6941
y.+deki 3314
y.+den 373, 455, 5874, 6131
y.+den artuḳ 6367
y.+e 56, 860, 907, 910, 911, 1164, 1459, 3669, 3696, 5229, 5814, 5846, 5847, 5848, 6063, 6102, 6251, 6351, 6787
y.+i 199, 30, 3337, 3388, 3391, 3398, 4518, 5250, 5254, 5264, 5487, 5889, 5908, 6132, 6346, 6358, 6431, 6436
y.+i içi 6122, 6130
y.+in 3709, 4514, 5914, 6067, 6778
y.+ince 4800

y.+inde 827, 1118, 5937, 6576
y.+inden 457, 737, 2425, 6353, 6716
y.+ine 493, 497, 498, 1071, 1194, 1240, 1778, 2816, 2821, 3248, 3339, 4040, 4046, 4383, 4521, 4951, 4955, 5055, 5840, 6189, 6251, 6868, 6874, 6996, 6997
y.+inedür 539
y.+ine gel- 1521
y.+ini 983, 3677, 3694, 3782, 5261, 5881, 5913, 5916, 5917, 5919, 6347, 6348
y.+lerde 1402, 3307
y.+lerden 1880, 1881, 3462
y.+leri 1875
y.+lerin 6685
y.+lerinde 1081
y.+ümi 5883
y.+üñi 3389, 5256, 5910, 5911, 6360, 6361, 6368, 6682, 6754
y.+üñde 1665
y.+üñe 6431
y. it- 2271
yirlü yirine : kendine ait olan yere, kendi yerine
y. 3339
yirlü yirince : yerinde, uygun
y.4800
yirsüz : yer olmakszın, yersiz
y. 6779
yit- : 1. yetişmek, kâfî gelmek; olgunlaşmak; süresi dolmak
y.-di 721, 725, 809
y.-eler 3458
y.-er 23, 297, 494, 495, 499, 563, 644, 652, 653, 1893, 1894, 1951, 2532, 2550, 2953, 4432, 4437, 4445, 4931, 5245, 5247, 5741, 6037
y.-er ol- 89
y.-erse 1530, 1713, 1775, 1896
y.-meye 2999
y.-mez ise 1521, 6904
y.-mezse 1340, 1775, 1776, 2099, 2263, 2813
2. yedeğe alıp götürmek, yedeklemek
y.-eler [yideler] 6712
yitmiş : yetmiş (70)
y. altıya 1551
y.+e 1589
yitür- : ulaştırmak, eriştirmek
y.-eler 1521
yiyecek : yiyecek
y. 1800
yiyesi : yiyecek şey, yemek
y. 2823
yoğ : yok krş. yoḳ
y. ola 5605
yoğur- : yoğurmak
y.-a 6844
yoḳ : yok krş. yoğ
y. 303, 342, 424, 536, 697, 805, 1009, 1207, 1452, 1528, 1608, 1641, 1648, 1679, 1967, 2064, 2070, 2879, 2883, 2886, 2929, 2967, 3098, 3183, 3265, 3999, 4190, 4299, 4592, 4609, 4741, 4899, 5323, 5463, 5753, 5851, 6013, 6025, 6027, 6031, 6055, 6095, 6097, 6099, 6171, 6178, 6251, 6413, 6574, 6694
y.+durur 70, 77, 341, 1356, 1843, 1883, 2144, 2533, 2766, 2843, 2958, 3090, 3241, 3469, 4141, 4944, 5040, 5293, 5302, 5310, 5314, 5319, 6388, 6475, 7001
y. imiş [yoğımış] 1149
y. iken [yoğiken] 1017
y. ise [yoğısa] 5438, 6097
y.+dur 204, 407, 423, 426, 636, 802, 878, 962, 1211, 1285, 1350, 1465, 1467, 1526, 1597, 1607, 1665, 1666, 1829, 2191, 2193, 2309, 2338, 2386, 2480, 2498, 2568, 2629, 2698, 2715, 2840, 2844, 2977, 2982, 3062, 3278, 3423, 3487, 3498, 3643, 3723, 3764, 3776, 3811, 3980, 3998, 4064, 4105, 4108, 4253, 4346, 4483, 4492, 4535, 4599, 4606, 4610, 4652, 4848, 4886, 4943, 5010, 5130, 5149, 5155, 5222, 5455, 5460, 5601, 5755, 5830, 5849, 5980, 6097, 6176, 6238, 6240, 6252, 6276, 6332, 6334, 6343, 6383, 6557, 6711, 6763, 6795, 6938, 6985
yoḳa- : el sürmek, yoklamak
y.-maya 4816
yoḳsul : yoksul
y. 3089, 3713
yol : yol
y. 427, 542, 579, 773, 929, 1146, 1281, 1293, 1359, 2177, 2211, 2602, 2682, 2724, 2769, 2832, 3059, 3154, 3412, 3483, 3529, 3531, 3779, 3870, 4117, 4246, 4592, 4723, 4783, 4812, 4818, 5010, 5017, 5028, 5074, 5075, 5166, 5377, 5409, 5440, 5505, 5930, 6386
y. ṭanuğı 4813
y. ṭanuḳları 4820
y. üsti 6100
y.+a 1357, 3526
y.+da 1668, 3293, 3713, 4662, 4972, 6392, 6395
y.+ı 13, 5221
y.+ıla 3705
y.+ından 500, 830
y.+ına 92

y. bul- 3386
yol- : yolmak
y.-arlar 6544
y.-mağiçün 6543
yoldaş : yol arkadaşı, yoldaş
y.+ı 2081
y.+ına 1611, 4662
y.+ında 554
y.+ından 556
y.+uña 1874
yorġa : biniciyi sarsmayan at yürüyüşlerinden biri, rahvan
y. 3934
yorġan : yorgan
y. 5640
yön : yön
y.+i 1020, 1021, 1487
y.+ine 1487
y.+ini 986, 1495
y.+leri 1482
yu- : yıkamak
y.-dı 260, 6014
y.-mağıla 866, 976
y.-maḳ 145, 351, 356, 454, 464, 470, 483, 732
y.-maḳda 436, 459, 493
y.-maḳdur 429
y.-maḳ gerek 459, 463, 466, 690, 910
y.-maḳ gerekdür 274, 654
y.-maya 430
y.-mayalar 1520
y.-mayasın 730
y.-mayuban 695
y.-mazsa 262, 494, 799, 909
y.-rsa 262, 495
y.-sa 258, 259, 375, 436, 850, 928, 1130
y.-salar 236, 351
y.-sañ 859
y.-ya 430, 486, 486, 487, 488, 492, 540, 665, 697, 733
y.-yalar 308, 360, 914, 1497, 1524, 6547
y.-yan 1131
y.-yasın 727, 730
y.-yısar 456
y.-yısardur 647
y.-yup 728
yuḳaru : yukarı
y. 495
yum- : yummak, kapamak
y.-alar 1496
y.-maḳdan 658
yumaḳlıḳ : yıkama
y. 468
yumşaḳ : yumuşak
y. 457, 1051
yumul- : yumulmak, kapanmak
y.-an 2635
yumurda : yumurta
y. 6340
yumurdla- : yumurtlamak
y.-sa 6122
yun- : yıkanmak
y.-dı 270, 494, 5865
y.-duġından şoñra 1498
y.-mış 308
y.-sa 440
yund : kısrak
y.+ı 5398, 5403, 5440
y.+um 5350, 5381, 5383, 5391, 5436, 5675, 5675
yut- : yutmak
y.-dı 1797, 6370
yuvalan- : yuvarlanmak
y.-sa 6851
yuyıl- : yıkanmak
y.-a 918
yügrük : hızlı giden, çok koşan
y. 3934
yük : yük
y. 1613, 4184
y.+inde 558
y.+leri 6030
yüklü : gebe, hamile
y. 785, 1783, 2104, 2945, 3433, 3434,6988
y.+yimiş 2028
y. eyle- 6255
y. ol- 2025, 5628, 6258
yüli- : traş olmak, saç sakalı kazımak
y.-yesin 1863
yülit- : traş ettirmek
y.-meḳ 1850
y.-se 434
yüñ : yün
y.+ini 6543, 6544
yüri- : yürümek krş. yürü-
y. 5135
y.-mesinde 1358
y.-mez ol- 1037
y.-riken 1320
y.-se 1358
y.-ye 1854
yürü- : yürümek krş. yüri-
y.-mez 5074
y.-r 389, 1035
yüz : 1. yüz (100)
y. 1594, 1919, 3194, 3588, 3735, 3735, 3738, 3738, 4339, 4404, 4543, 5593, 5594, 5594, 5721, 5771, 5912, 6010, 6362, 6905, 6909
y. biñ 5690
y. elliden 1559
y. elliden şoñra 1565

y. elliye 1558
y. ḳırḳ bişe 1556
y. on 4409
y. ondur 4404
y. seksen altıya 1561
y. ṭoḳsan altıya 1562
y. yetmiş 1560
y. yigirmi 3543
y. yigirmi bir 1599
y. yigirmiden 1555
y. (biş y.) 1689, 2068, 2070, 2376, 2438, 2439, 2441, 2443, 3943, 4340, 4994, 5570, 5574, 5577, 5769, 6081, 6086, 6799
y. (biñ y.) 5911, 6361
y. (iki y.) 328, 1530, 1563, 1612, 1617
y. (iki y. bire) 1602
y. (sekiz y.) 47
y. (ṭoḳuz y.) 3941, 4382, 5721
y.+de 1604
y.+de bir 1605
y.+den 6364, 6365
y.+den artuḳ 3741
y.+dür 6910
y.+e 6913
y.+e (biñ y.) 4382
y.+e (biş y.) 5576
y.+e (dört y.) 1603
y.+e (sekiz y.) 5582
y.+e (üç y.) 329
y.+i 6906
y.+in 4410
y.+in (biş y.) 6147
y.+in (dört y.) 5772
y.+ini 5772
y.+ini (biş y.) 5039
y.+üñ (biş y.) 2069, 3944
2. surat, çehre
y.+dendür 463
y.+in 429, 436, 485, 1489, 1786
y.+inden 19
y.+ine 587, 1491, 6614, 6621
y.+ini 436, 459, 4023, 4024
y.+iyle 996
y.+üñ 454, 458, 460, 460, 462
yüzlük : yüzlük
y. (biş y.) 6488
y.+dür 5195
yüzük : yüzük
y. 1622
y.+den 6584
y.+e [yüzüge] 6583, 6583
y.+i [yüzügi] 6580
Toplam kelime : 3667
Kelime çeşidi : 466
Madde başı : 164

Z, Ż, Ẓ, Ẕ

żabṭ (A.): kendine mâl etme, idaresi altına alma
ż.+ı 4502, 4509, 4510
ż.-ı şıfat: bizzat eşyanın, malın kendine sahip olma 4500
zaʿfrān (A.): 25-30 cm. boyunda, süsengillerden, soğanlı bir kültür bitkisi, safran
z. 125
ẓāhir (A.): görünen, açık, belli, meydanda
ẓ. 675, 812, 878, 2489, 3501, 4208, 4352, 4901, 5494, 5505
ẓ. durur 363
ẓ. içün 4936
ẓ.+de 4844, 4869, 5125, 5361
ẓ.+i 4431
ẓ.+inden 4024
ẓ. ol- 1265, 1653, 3513, 3548, 3957, 4008, 4083, 4094, 4105, 4109, 4121, 4125, 4129, 4133, 4137, 4153, 4176, 4215, 4740, 5231, 5421, 5562, 5604, 5657, 5779, 6273, 6819
ẓāhirā (A.): görünüşte, görünüşe göre
ẓ. 4833, 4835, 4841, 4847, 4866
zaḥmet (A.): sıkıntı, eziyet; yorgunluk
z. 508
ẓ.+den 1261
z.+i 1466
ẓahr (A.): sırt, arka
ẓ.+ı 1488, 1490
ẓ.+ı gibi 2807, 2826
ẓ.+ına 1488, 2805
ẓ.+ını 1427
ẓ.+uñ 2623
ẓ. (ke-z.-ı ümmî) 2806
żaʿîf (A.): güçsüz, arık, kuvvetsiz
ż. 1782
zāʾil (A.): sona eren, yok olan krş. zāyil
z. ol-: bitmek, yok olmak 904, 909, 917, 918, 920, 953, 1242
żalâlet (A.): doğru yoldan ayrılma, sapıklık
ż. 92
zamān (A.): zaman, vakit, devir, çağ; mehil, süre, mevsim
z. 36, 56, 134, 153, 164, 215, 248, 263, 311, 331, 334, 339, 374, 407, 410, 426, 435, 437, 440, 531, 566, 572, 581, 594, 608, 619, 621, 631, 633, 648, 667, 723, 737, 741, 743, 768, 798, 810, 820, 864, 872, 876, 957, 977, 991, 1019, 1079, 1152, 1162, 1168, 1181, 1195, 1202, 1209, 1233, 1235, 1239, 1304, 1314, 1389, 1392, 1415, 1522, 1569, 1576, 1643, 1646, 1697, 1706, 1715, 1729, 1746, 1751, 1761, 1790, 1834, 1936, 1950, 1973,

2008, 2013, 2022, 2038, 2058, 2075, 2090, 2091, 2131, 2139, 2141, 2158, 2179, 2223, 2227,2238, 2258, 2268, 2274, 2280, 2289, 2310, 2350, 2357, 2361, 2401, 2406, 2412, 2465, 2474, 2490, 2496, 2526, 2544, 2546, 2559, 2563, 2566, 2570, 2595, 2600, 2661, 2678, 2717, 2733, 2755, 2908, 2915, 3018, 3113, 3147, 3166, 3198, 3214, 3245, 3248, 3311, 3382, 3406, 3422, 3426, 3427, 3430, 3433, 3455, 3510, 3631, 3673, 3758, 3761, 3772, 3788, 3830, 3867, 3874, 3880, 3888, 3930, 3972, 3978, 3996, 4000, 4051, 4074, 4076, 4103, 4110, 4121, 4126, 4193, 4206, 4217, 4226, 4253, 4282, 4308, 4317, 4327, 4339, 4364, 4443, 4454, 4459, 4549, 4635, 4676, 4696, 4715, 4722, 4774, 4797, 4894, 4960, 5140, 5161, 5219, 5228, 5234, 5291, 5360, 5373, 5378, 5384, 5392, 5404, 5411, 5418, 5429, 5470, 5487, 5493, 5497, 5503, 5520, 5542, 5548, 5591, 5604, 5623, 5631, 5689, 5755, 5761, 5908, 6121, 6131, 6301, 6306, 6355, 6358, 6391, 6396, 6403, 6408, 6412, 6425, 6440, 6635, 6645, 6723, 6727, 6809, 6811, 6816

z. ehli 6119

z.+da 1163

z.+ından 3189

z.+uñ 2426, 5227

z. (devr-i z.) 6118

z. (Süleymān-ı z.) 36

żamān (A.): (fık.) zarar karşılığı olarak hak sahibine yapılan ödeme, tazminat

ż. 3278, 3500, 4564, 4570, 4625, 4698, 4704, 4717, 4738, 4879, 5113, 5171, 5181, 5830, 5832, 5835, 5839, 5842, 5848, 5849, 5851,5856, 5873, 5886, 6016, 6043, 6045, 6050, 6101, 6103, 6222, 6227, 6233, 6239, 6332, 6335, 6349, 6381, 6388, 6396, 6414, 6430, 6564, 6761, 6792, 6894, 6922

ż. ḳıl- 4323

żāmin (A.) : (fık.) tazminat ödeyen kimse

ż. ol- 1971, 4629, 4632, 4635, 5174, 5181, 5803, 5853

żamm (A.) : ekleme, katma; artırma

ż. eyle- 4551

ż. it- 1064, 1380, 1611, 1634, 1638, 4389

ż. ol- 4552, 6363

ẓann (A.) : sanma; kuşku, şüphe

ẓ.+ı 576, 3147

ẓ. eyle- 1652, 4813

ẓ.-ı ġālib 410, 417

ẓ. it- 411, 418, 1206, 1214, 1422, 2747, 3466, 3510

ẓ. ol- 1421, 3289, 4907

zānī (A.) : zina eden erkek

z.+ye 3192

zāniye (A.): zina eden kadın

z. 2829, 2847

zār (F.) : ağlama, inleme

z.+ıla 1468

żarar (A.): zarar, ziyan, kayıp

ż. 2325, 2428, 3999, 4157, 5841, 5944, 5946, 6319, 6320, 6323, 6350, 6413, 6416, 6450, 6457, 6458, 6462, 6686, 6687

żarb (A.): vurma, darbe

ż.-ı şedīd 6203

zırnīḫ (F.) : arsenik madeni ile kükürt karışığı bir madde, sıçanotu, zırnık

z. 590

żarūret (A.): çaresizlik; yoksulluk

ż. 76, 336, 338, 341, 342, 697

ż.+de 755

ż.+dür 5830

żarūrī (A.): zorunlu, mecburî

ż. 1839

żāyi‘ (A.): kaybolan, elden çıkan, yitik

ż. 5229

ż. it- 6335

ż. ol- 1620, 3466, 3523, 3804, 3804, 3825, 3827, 3833, 4663, 5231, 5826, 6770

zāyid (<zā>id A.) : artan, fazla

z. 897

zāyil (A.) : sona eren, yok olankrş. zā>il

z. 2912

z. ol- 224, 516, 583, 655, 851, 898, 2239, 2240, 3212, 3213, 3216, 3706, 3710, 4106, 5844, 6208, 6332

z. ḳıl- 5838

zebed (A.) : köpük

z. (ḳażf-ı z.) 6703

zecr (A.) : zorlama, zorla yaptırma

z. içün 3291

z. eyle- 3221

zekāt (A.) : (fık.) belirli bir miktara ulaşmış bir malın, belirli bir zaman sonra, müstehak olan kişilere hiç karşılıksız Allah rızası için verme

z. 1532, 1537, 1539, 1566, 1571, 1579, 1580, 1597, 1607, 1614

z.+a 1534

z.+ı 1535, 1623, 1644

z.+ın 1617, 1638, 1646, 1652, 1669, 1675

z.+ında 1598, 6914

z.+uñ 1608

z. (ẕikr-i z.) 1527

z. vir- 1651

zekātu'ş-şavm (A.) : orucun zekâtı
z. 88
zevāl (A.): 1. Güneş'in gündüz, en tepe noktada bulunma zamanı, öğle vakti
z. 942, 1711
z. (ba'de'z-z.) 1411
z. (ḳable'z-z.) 1701, 1703
z. (vaḳt-ı z.) 940, 963
z.+e 1435
2. sona erme, yok olma
z.+inde 905
z. bul-: yok olmak 220
zevc (A.): (fık.) evli çiftte eş, koca
z.-i āḫar 2708, 2716
Zeyneb (öz. a.): bir kadın ismi
z. 2670, 2672
żi'f (A.): iki misli, iki kat
ż.-ı ḳıymet 6963
ż.-ı ḳıymetçe 6970
ż.-ı ḳıymetde 6962
ẓıhār (A.): (fık.) kocanın, karısına ait organı, ebediyyen mahremi olan kendi annesi, kız kardeşi gibi bir kadının bakmak caiz olmayan karnı, sırtı, uyluğu gibi bir organına benzetme yapması
ẓ. 2775, 2808, 2826
ẓ. (aṣl-ı ẓ.) 2804
ẓ.+da 3165
ẓ.+uñ 1774
żıḥḳ (A.) : gülme
ż. 533, 534
żımn (A.): açıkça söylenmeyip dolaylı anlatılmak istenen söz
ż.+ında 2803
ẕī (<ẕe A.): Arap alfabesinin 11. harfi
z. 5970
ẕī-ḫōş (A.+F.) : iyi, güzel
ẕ. 1, 5227
ẕī'l-yed (A.) : (fık) bir malı, gayrı menkulü, ister sahibi olsun ister olmasın, elinde tutan ve kullanan kişi
ẕ. 5349, 5351, 5451
ẕimmet (A.) : sahip çıkma, koruma zorunda kalma
ẕ.+de 5190
ẕ.+e 4551
ẕ.+i 4552
ẕ.+üñ 4552
zinā (A.) : (fık.) nikâhsız beraberlik
z. 1894, 3192, 4916, 6151
z.+dan 1895, 2105, 2240, 4930, 4976
z.+dur 1889, 3184
z.+yı 3188
z.+yıla 3187, 3228, 3231
z. eyle- 2032
z. it- 1892, 2003, 3190, 3207, 4041, 4061, 4715
z. ḳıl- 2001, 2203, 5628
zindān (F.) : karanlık, yer altı hapishanesi
z. 578
zinhār (F.) : aslâ, sakın, aman!
z. 91, 786, 1278, 1874
zīra (<zīrā F.) : krş. zīrā
z. 250, 256, 275, 303, 346, 821, 841, 870, 1384, 1802, 4443, 4455, 4606, 4609, 4690, 4837, 4955, 4964, 5006, 5125, 5544, 5560, 5562, 5568, 5591, 5711, 5747, 5764, 5789, 5813, 5893, 5924, 5946, 5989, 6112, 6410, 6472, 6492, 6497, 6546, 6582, 6584, 6592, 6598, 6612, 6726, 6730, 6732, 6757, 6767, 6811, 6876, 6880, 6900, 6928
zīrā (F.) : çünkü, şundan dolayı krş. zīra
z. 70, 123, 126, 148, 162, 220, 366, 384, 570, 635, 636, 650, 697, 701, 707, 811, 838, 865, 876, 892, 1152, 1211, 1225, 1230, 1236, 1255, 1421, 1479, 1510, 1631, 1641, 1797, 1859, 1898, 2065, 2067, 2070, 2134, 2142, 2206, 2328, 2354, 2428, 2442, 2531, 2533, 2536, 2541, 2559, 2592, 2599, 2602, 2615, 2644, 2681, 2683, 2694, 2695, 2727, 2733, 2740, 2886, 2895, 2974, 2976, 3027, 3060, 3063, 3156, 3172, 3177, 3218, 3291, 3308, 3486, 3501, 3556, 3600, 3733, 3804, 3877, 3924, 3952, 3976, 3996, 4005, 4033, 4066, 4070, 4075, 4110, 4145, 4172, 4198, 4225, 4246, 4280, 4378, 4414, 4460, 4502 ,4529, 4618, 4723, 4774, 4995, 5085, 5227, 5334, 5360, 5420, 5434, 5459, 5463, 5474, 5554, 5677, 5706, 5749, 6240, 6423, 6450, 6487, 6523
zirā'at (A.): çiftçilik, tarım
z. 6494, 6671
z. birle 6344
z. gibi 6507, 6512
ẕī-raḥm-ı maḥrem (A.) : (fık.) kendisiyle nikâhlanma haram olan nesep yönünden akraba
ẕ. 3034, 3269, 5754, 5978
ziyāde (A.): fazla, artma
z. 152, 158, 424, 906, 929, 1935, 2392, 4337, 4341, 4379, 5216, 5578, 5585, 5585, 5972, 6005, 6057, 6062, 6947
ziyān (A.): zarar, kazançtan kayıp
z. 2579, 2739, 4862, 5886, 5901, 6054, 6349, 6351, 6352, 6420, 6473
z.+ı 77
z.+ın 5900
z. eyle- 1288, 5115
z. it- 5113

z. ḳıl- 6094, 6101
z. ol- 5951, 6103
ziyāret (A.) : görmeye, görüşmeye gitme
z. 1846
ẓuhr (A.): öğle vakti, öğle namazı
ẓ.+ı 954, 1408, 1433
ẓ.+ın 1393, 1424
ẓ.+ını 1423, 1427
ẓ.+uñ (vaḳt-ı ẓ.) 940
ẓulm (A.) : (fık.) bir kimsenin meşru hakkına tamamen veya kısmen tecavüzde bulunmak
ẓ. 4668
ẓ. ile 1518, 4898
ẓ. eyle- 4901
ẓulmet (A.) : karanlık
ẓ. ẓaḥmeti 1466
ẕū-fünūn (A.) : marifet ve ilimler sahibi
ẕ. 6907
zümürrüd (A.) : zümrüt
z. (laʿl u yā zümürrüd) 3960
ẕü-nāb (a.) : azı dişlerine sahip
ẕ. 6525
zürūʿ (A.) : ekilen şeyler, mahsüller
z. 1656

Toplam kelime : 801
Kelime çeşidi : 126
Madde başı : 54

MADDE BAŞI GENEL TOPLAMI: 3564

FIKIH TERİMLERİ LİSTESİ [*]

ʿabd
ʿabd-ı meʾẕūn
ʿadālet
ʿādet
ʿādil
ʿadl
ʿafv
aḫẕ
ʿaḳār
ʿaḳd-ı nikāḥ
and/ krş. yemīn
āriyet / krş. ödünç
arż-ı mevāt
arż-ı ʿuşriyye
ʿatāḳ/ krş. ʿıtāḳ
ʿāşır
ʿatīḳ
ʿavrat / krş. zevce
bāyin ṭalāḳ
bedel
beyʿ
beyʿ-i bāṭıl
beyʿ-i fāsid
beyʿ-i nāfiẕ
beytü'l-māl
bikr
boşa-/ krş. ṭalāḳ it-
buġāt
cār-ı mecrā-yı ḫaṭā
cāriye
cāyiz <cāʾiz
celd
cerḥ
cihād
cināyet
cizye
cuʿl
dāru'l-ḥarb
dāru'l-İslām
daʿvā/ krş. daʿvī
daʿvī/ krş. daʿvā
diyet
duḫūl
ecīr-i ḫāṣ
ecīr-i müşterek
ecr-i miṣl
emān
emānet
emr
erş
esīr
evlād
fāriġ
fekk-i ḥacr
fesḫ
fetvā
feyʾ
fıḳḥ
fidye
fürūʿ
ġabn
ġabn-ı fāḥiş
ġaṣb
ġāṣıb
ġurūr
ḥabs
ḥacr
ḥad
ḥadd-i ḳaẕf
ḥākim
ḥaḳḳ-ı şirb
ḥaḳḳu'l-ḥızāna
ḥarbī
ḥavāle
ḥayż
ḫarāc
ḫasm
ḫıyār
ḫıyār-ı ʿayb
ḫıyār-ı ʿıtḳ
ḥızāna
hibe
ḫulʿ
ḫük(ü)m
ḫülle
ʿıtāḳ / krş. ʿatāḳ
ʿıtḳ
ʿiddet
īcāb
icāret
icmāʿ
ictihād
iflās
iḫrāz
iḫżār
iḳāle
ikrāh
iḳrār
irş
irtidād
irtihān

[*] Metnimizde geçen fıkıhla ilgili terimleri, anlamlarını ve metinde geçtiği yerleri her ne kadar **Dizin**'de düzenli bir şekilde gösterdiysek de, **Fıkıh Terimleri Listesi** başlığı altında, topluca bir kez daha vermeyi uygun gördük.

istibrā
istidlāl
istiḥāża
istīlād
istisʿā
istişnā
işhād
iẕn
ḳabūl
ḳarābet
ḳarż
ḳasāme
ḳasm
ḳaṭʿ-ı ṭarīḳ
ḳaṭʿ-ı ʿużv
ḳatl
ḳatl-i ʿamd
ḳatlün bi's-sebeb
ḳavad
ḳażā
ḳaẕf
ḳāżī
kefālet
kefīl
ḳışāṣ
ḳısmet
ḳıyās
kināyet
kitābet
kitāb-ı ḥükmī
kitābī
ḳużāt
laḳīṭ
lehv
liʿān
luḳaṭa
maġṣūb
maḥcūr
maḥdūd
maḥrem
maʿreke
mebīʿ
medyūn
mefḳūd
mehr
mehr-i miṣl
mehr-i muʿaccel
mehr-i müʾccel
memlūk
menḳūl
men-lehü'ş-şarṭ
merhūn
mevaşī
mevḳūf
mevlā
milk-i muṭlaḳ
mirāṯ
mücir
müdāʿ
mufāvaża
mufavvaż
muḥallil
muḥīl
muḥkem
muḥṣan
muḥṣana
muḥtāl
muḥtālün ʿaleyh
muḳırr
musāḳāt
müşī
mutʿa
muʿtaḳ
muʿtaḳu'l-baʿż
mużārib
müctehid
müddeʿā
müddeʿā ʿaleyhi
müddeʿī
müdebber
müftī
mükāteb
mükreh
mükrih
mültekıṭ
münfesiḫ
mürted
mürtedde
mürtehin
müskir
müslim
müslime
müstaḳrıż
müsteʾcer
müsteʾcir
müsteʿīr
müsteʾmin
müşāʿ
müvekkil
nāfiẕ
naḳd
nāşize
naṣṣ
nefīr
neseb
nifās
nikāḥ
nişāb
ödek/ krş. żamān
ödünç/ krş. ʿāriyet
ʿörf

rāhin
rażāᶜ
recᶜat/ krş. ricᶜat
recᶜī
recm
rehn
reʾs-i māl
rıḳḳ
ribā
ribḥ
ricᶜat/ krş. recᶜat
riddet
rişvet
ruḳbā
rükün
şarīḥ
seb(i)y
selem
şemen
sermāye
sevmi'ş-şirā
şeyyib
siᶜāyet
sicil
sirḳat
siyer
şulḥ
şahādet
şāhid / krş. ṭanuḳ
şarṭ
şehīd
şibh-i ᶜaḳd
şibh-i ᶜamd
şibh-i milk
şirb
şirket
şufᶜa
taḥkīḳ
taḥlīl
taḫliye
taḥşīş
ṭalaḳ it-/ krş. boşa-
taᶜlīḳ
taᶜzīr
teᶜāmül
tedbīr
tefvīż
teḫālüf
ᶜuḳr
ᶜurūż
ᶜuṣūl
uşrᶜ
ᶜuşriyye
ücret
vāhib
vaḳf
vaḳf-ı lāzım
vaṣī
vaṣiyyet
vedīᶜat
vekālet
vekīl
velā
velāyet
velī
vücūh
yemīn / krş. and
żamān / krş. ödek
zekāt
zevce/ krş. ᶜavrat
ẓıhār
ẓī'l-yed
ẓimmet
zinā
ẓī-raḥm-ı maḥrem
ẓulm

ÖZ GEÇMİŞ

1956 yılında Kütahya'nın Simav ilçesine bağlı Kuşu Kasabası'nda doğdu. İlköğrenimini Simav'da, orta öğrenimini Uşak'ta gördü. Daha sonra Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi (1977). 1979 yılında ise aynı Fakültede Yüksek Lisans öğrenimini tamamladı. Ankara, Kütahya ve İzmir'de Millî Eğitim Bakanlığına bağlı çeşitli orta ve yüksek öğretim kurumlarında Edebiyat öğretmeni olarak çalıştıktan sonra 1995 yılından bu yana Erzurum Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesinde Türk Dili Okutmanı olarak görev yapmaktadır.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ